

تصوير ابو عبد الرحمن الكردى

المصنف المؤيد

في توثيقه تصانيفه

ابن الكثير

للإمام، إسماعيل بن حسن ابن الكثير

بنه كوردى

تصنيفه

جماعة من العلماء

بإشراف الشيخ مصطفى رمضان الكوردى

مركز زهر كوردى

في مدينة كوردى - كوردستان

بمركز كوردى

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

ناسنامه تفسیر

.....

- ناوی تفسیر: تفسیر ابن الکثیر به کوردی
- وهرگیڕانی: علی حاجی عبدالله پریسی
- نۆرهی چاپ: یه کهم ۲۰۱۲
- شوینی چاپ: تاران
- مهله چنی و دیزاین: ابراهیم معروف

بلاوکار:

ناوهندی روشنیبیر بو چاپ و بلاوکردنه وه

سلیمانی

﴿ وَمَا أُبْرِيئُ نَفْسِي ۚ إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ ۗ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي ۚ إِنَّ رَبِّي غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿۵۳﴾ وَقَالَ الْمَلِكُ أَتُؤْتِيهِمْ مِنْهُم مَّا يُحْتَفَظُ لِنَفْسِهِ ۚ فَلَمَّا كَلَّمَهُ قَالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ ﴿۵۴﴾ قَالَ أَجْعَلُنِي عَلَىٰ خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَافِظٌ ۙ ﴾

﴿ عَلِيمٌ ﴿۵۵﴾ ﴾

پله و پایہ یوسف له لای پاشای میسر

﴿ وَمَا أُبْرِيئُ نَفْسِي ۚ ﴾ منیش هرگز پاکانه بخوم ناکم، ﴿ إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ ۗ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي ۚ ﴾ نفس هموستی به مرقود دهکا، مگر نه که سه نه بیت په روه ردگارم به زهی پییدا بیته وه. واته: ژنه که گوتی: من پاکانه بخوم ناکم چونکه نفس و ناره زوو هموستی به مرقود دهکا، بویه من ویستم دهستی له که لا تیکه ل بکم. نه م قسه یه مشهورترو شیاوترو چاکتره بخوم بوداوه و مانای نه م به سه رها ته. ماوردی له تفسیره که یانه می گزراوه ته وه، نیبوتنه میمهش (په حمه تی خوی لیبی) پشتگیری نه م قسه یه ی کردوو و کتیبکی تاییه تی له سر نووسیوه. نه شلین: نه م: قسه کانی یوسف (سه لامی خوی لیبی) ده لی: ﴿ ذَلِكَ لَعَلَّمْنَا أَنِّي لَمْ أَخُنْهُ ﴾ بخوم وهی عزیز بزانی له پاشه ملی کاری خرابم له که ل ژنه که یا نه کرده. ﴿ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي كَيْدَ الْغَائِبِينَ ﴾ به راستی خودا فروقیلی خائینان سرکه وتوو ناکا بویه نویته ره که م پانده وه تا پاشا بزانی و وه زیریش هر بزانی که من پاک و خاویتم، نه م قسه یه هر نه و قسه یه که نیبوتنه ریرو نیبوتنه بی حاتم گوتویانه، جگه له م هیچی تریان نه گوتوه. به لام قسه یه یکه م به میزترو ناشکراتره، چونکه شیوازی قسه کان هموسته وه ده که به نی که، نه م قسه یه، قسه یه ژنه که ی عزیزه لای پاشا کردوویته، یوسف (سه لامی خوی لیبی) له لایان نه بووه، به لکو دوی نه وه پاشا داوی کردوه بیهینن.

خوی گوره باسی پاشای میسر دهکات، کاتیک بیتاوانی و پاکی یوسفی بخوم دهرکه وت دوی نه بوختانه ی درایه پالی، ده فرموویت: ﴿ وَقَالَ الْمَلِكُ أَتُؤْتِيهِمْ مِنْهُم مَّا يُحْتَفَظُ لِنَفْسِهِ ۚ ﴾ واته: پاشا گوتی بیهیننه لای من دهیکه م که سیکی تاییه ت به خوم، واته: دهیکه م پیاویکی جی پارو نیازی خوم، ﴿ فَلَمَّا كَلَّمَهُ ﴾ کاتیک دواندی و قسه یه له که لدا کرد بوی دهرکه وت چه نده به پیزو شاره زاو پیکه وتوو په وشت جوانه ﴿ قَالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ ﴿۵۴﴾ پاشا گوتی: تو له مرقود له لای نیمه به پیزو جیگای باوه پی. یوسف (سه لامی خوی لیبیت) گوتی: ﴿ قَالَ أَجْعَلُنِي عَلَىٰ خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَافِظٌ ۙ عَلِيمٌ ﴾ واته: بمکه به سرکاری که نجینه و به روپومی ولات، ده پیاریزم و لیشی ده زانم، یوسف وه سفی خوی بخوم پاشا کرد، نه وه سفکردنه دروسته بخوم که سی که نه گهر خه لکی نهیده زانی شاره زایی هه به له کاریکدا له کاتی

پتوستاندا، یوسف گوتی: ﴿إِنِّي حَفِيظٌ عَلَيْكُمْ﴾ واته: به پاستی من پاریزه ریکی شاره زام، واته: زور شاره زام دوربین بوو، بۆ نه و کاره ی که پتی سپردرا، بویه داوای له پاشان کرد بیگانه به برسیاری گنجینه و به روبوسی ولات، که بریتی بوو له و نه امانه ی که ده غل و دانی تیدا کزده کرایه وه، له و ساله قات و قریانه ی پرویان تیده کات که بوی باسکردن، تا به شیوه یه کی زور چاک دهستی پیوه بکرن، داواکه ی یوسف (سه لامی خوی لیبیت) قه بول کرا بۆ نه و کاره که خوی حه زی لیتی بوو، وه ک ریزلینان تیکیش و ابو بوی.

﴿وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ يَتَّبِعْ أَبَاؤَ مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ نُصِيبُ بِرَحْمَتِنَا مَنْ نَشَاءُ وَلَا نُضِيعُ أَجْرَ

الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٦﴾ وَلَا أَجْرَ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَنْقُونَ ﴿٥٧﴾﴾

له رمان پروایی یوسف (سه لامی خوی لیبیت) له ناو میسردا

خوی گموره ده فهرموویت: ﴿وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ يَتَّبِعْ أَبَاؤَ مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ﴾ واته: تا به شیوه یه یوسفمان له م سهر زمینه به ریزه وه جیکرده وه، له ههر شوینیکی (میسردا شاره زووی لی بووایه له وی ده زیا، سووی و عبودیه حمانی کوپی زهیدی کوپی نه سلم ده لاین: به شاره زووی خوی (یوسف) ههرچی بویستایه له ویدا ده بکرد.

نیبو جه ریر ده لی: له ههر شوینیکدا یوسف ببویستایه دانیشیت شاره زووی خوی بوو دوی

نه و ناره حه تی و به ندیخانه و ده ست به سه ریه ی تووشی هات. ﴿نُصِيبُ بِرَحْمَتِنَا مَنْ نَشَاءُ وَلَا نُضِيعُ أَجْرَ

الْمُحْسِنِينَ﴾ ههر که سیک نیمه بمانه ویت به ربه زه یی خۆمانی ده خهین، پاداشتی چاکه کارانیش ون ناکهین، واته: خۆپاگری یوسفمان به فیرۆ نه دا، له و سزاو نازاره ی براکانی دایان و نه و خۆپاگریه ش له به ندیخانه دا تووشی هات به هوی ژنه که ی عه زیزی میسره وه، ههر له بهر نه وه ییش بوو خودای مه زن به دوی نه و کاره ساتانه ی به سه ر یوسفدا هات نه و ناسایش و سه رکه و تنه ی بۆ په خساندو یارمه تی داو

فهرموویه تی: ﴿وَلَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ﴾ واته: پاداشتی چاکه کاران ون ناکهین، پاشان خوی گموره

ده فهرموویت: ﴿وَلَا أَجْرَ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَنْقُونَ﴾ خۆ دیاره پاداشتی نه و لاش (پۆژی

قیامه ت) گموره تره بۆ نه واته ی باوه پدارو خۆپارینن، خوی گموره هه والی نه وه ی داوه که نه وه ی هه لی گرتوه بو یوسفی پیغه مبه ر (س) زورگوره تره له وه ی که پتی داوه و سه رپشکی کردوه له دونیادا که

١ الطبری (١٥٢/١٥١/١٦).

٢ الطبری (١٥١/١٦).

به ناره زوی خوی چینه کات بیکات ، وه که باره ی سوله یمانه وه فرموویته تی: ﴿ هَذَا عَطَاؤُنَا فَامْنُنْ أَوْ
 أَمْسِكْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿۳۹﴾ وَإِنَّ لَهُ عِنْدَنَا لَزُلْفَىٰ وَحَسَنَ مَكَابٍ ﴿۴۰﴾ نه مهش به خششی نئمه یه که له ژماره نایهت ، سا
 تر یان چاکه ی لی بکه یان رای بگره ، سوله یمانیش نزیکه له نئمه وه هه یه ، سه ره نجامی چاکیشی
 هه یه ، موجهید ده لی: مه به ست نه وه یه ، پاشای میسر که ناوی په یانی کوپی وه لید بو ، یوسفی
 کرده وه زیر له ولاتی میسر دا نه شوینه یه عزیز ی میسر یوسفی تیدا کپی ، میردی نه و ژنه که ویستی
 ده ست له که ل یوسفدا تیکه ل بکات - نه و پاشایه که له سه ره ده ستی یوسف (سه لامی خوی لیبت)
 مو سلمان بو .

﴿ وَجَاءَ إِخْوَتَهُ یُوسُفَ فَدَخَلُوا عَلَيْهِ فَعَرَّفَهُمْ وَهُمْ لَمْ تُسْکِرُونَ ﴿۴۱﴾ وَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِمَهَّارِهِمْ قَالَ أَتَأْتُونَ بَآخَ
 لَکُمْ مِنْ أَیْکُمْ ؕ أَلَا تَرَوْنَ أَنِّ أُرِیَ الْکَیْلَ وَأَنَا خَیْرُ الْمُنْزِلِیْنَ ﴿۴۲﴾ فَإِن لَّمْ تَأْتُوْا بِدَلٍّ فَلَا کَیْلَ لَکُمْ عِنْدِی وَلَا
 تَقْرُبُونِ ﴿۴۳﴾ قَالُوا سَتَرُوْا عَنْهُ آثَاءَ وَاِنَّا لَفَاعِلُونَ ﴿۴۴﴾ وَقَالَ لِفَتَیْنِهِ اجْعَلُوا بِضَعْتَهُمْ فِی رِحَالِهِمْ لَعَلَّهُمْ
 یَعْرِفُوْنَهَا إِذَا انْقَلَبُوا إِلَىٰ أَهْلِیْهِمْ لَعَلَّهُمْ یَرْجِعُوْنَ ﴿۴۵﴾

گه یشتنی براکانی یوسف بو ناو میسر و گه رانده وه یان به ده غل و دانه وه به لئیندانیان به هیناوی
 برا بچوو که که یان بو میسر

سودی و موجهه دی کوپی نیسحاق و که سانی تریش له زانایانی ته فسیر باسیان کردوه ، نه وه ی
 براکانی یوسفی و لیکرد که چون بق ولاتی میسر ، نه وه بوو که یوسف بوو به وه زیر له میسر داو نه و
 حوت ساله به پیته تیپه ری و پویشته و پاشان نه و حوت ساله قات و قریه به دوایدا هات ، گرانی ولاتی
 میسری به ته وای داگرت ، نه وه بوو نه و قات و قریه گه یشته ولاتی که نعانیش ، نه و شوینه ی که یه عقوب
 پیته مبه رو (سه لامی خوی لیبت) منداله کانی تیدا ده ژیا ، یوسف (سه لامی خوی لیبت) له و کاته دا
 پاشه که وتی ده غل و دانی کردبوو بق خه لکی ، زور به چاکه ی نه و ده غل و دانه ی کوکردبووه وه ، به هوی
 نه وه وه پاره و پولتکی زور به ده ست هاتبوو ، دیاریه کی نیجگار زوری هه مه چوره ییش هینرابوو ، خه لکی
 له هه مو کیشوه رو ولات و ناوچه کانه وه ده گه یشتنه میسر ، بق نه وه ی بزوی مال و مندالیان به ده ست
 بینن ، یوسف (سه لامی خوی لیبت) سالی باری و شتریک زیارتی به که س نه ده دا ، خویشی تیری
 نه ده خوارد ، خوپی و پاشاو سه ربازه کانیشیان یه ک جار نه بیت له نیوه پودا خواردنیان نه ده خوارد ، بق
 نه وه ی نه و خواردنه ی هه یانه له ماوه ی نه و حوت ساله دا به شیان بکات ، نه وه ییش به زه بییه ک بوو له
 لایه ن خودای مزنه وه به رامبه ر خه لکی میسر ، له نیوان نه و که سانه ی که هاتن بق میسر بق کرینی

دانه ویله براكانى يوسف بوو كه به فرمانى باوكيان به رهو مىسر به پى كه وتبون، چونكه هه واليان بيستبوو كه عه زيزى مىسر خواردن به نرخی خزی ده دات به خه لگی له گه ل خویاندا دراویان برد بى نه وه ی خواردن پى بکین، "ده" كه سیان به سواری كه وتنه پى، به عقوب پیغه مبه ر (سه لامى خوی لبیت) بنیامینی کوپی له لای خزی هیشته وه كه برای دایکو باوکی يوسف بوو (سه لامى خوی لبیت) له بهر نه وه ی بنیامین دوی يوسف خوشه ویسترتین كه س بوو لای باوکی، كاتیک براكانى چوونه لای، يوسف له شوینی ده سه لاتو فرمانپه وایه كه ی خویدا دانیشتبوو، كاتیک سه بری براكانى كرد ناسینی، به لام براكانى نه ویان نه ده ناسی، چونكه كاتیک لى جیابوو پیونه وه مندالکی بچوکی كه م ته من بوو، فروشتبویان به كاروانیهك، نه یانده زانی به رهو كوی بردویان، بویه هر به خه یالیشتیاندا نه ده هات، ناوای لى دیت كه لى هاتوره، له بهر نه وه نه یانده ناسی، به لام يوسف نه وانی ده ناسی، خوی گه وره فرمویه تی: ﴿ وَجَاءَ إِخْوَهُ يُوسُفَ فَذَخَلُوا عَلَيْهِ فَعَرَفَهُمْ وَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ ﴾ واته: برایانی يوسف هاتن، بى بینینی چوونه ژوره وه، (یوسف) ناسینی وه، نه وان نه میان نه ده ناسی، سودی وكه سانی تریش گوتویان: يوسف ده سستی كرده وتووژ له گه لیاندا، وهك كه سیک كه نه یانناسیت پی گوتن: چی نیوه ی هیئاوه بى نه م ولاتی من؟ گوتیان: نه ی عه زیز! نیمه هاتووین بى خوارده منی، يوسف گوتی: له وانه ی نیوه جاسوس بن؟ گوتیان: نه ی په نا به خوا، يوسف گوتی: كه وایه نیوه له کوپوه هاتوون؟ گوتیان: له ولاتی كه نعه انه وه هاتوون و باوكیشیان پیغه مبه ری خوداو ناوی به عقوبه، گوتی: نایا جگه له نیوه مندالی تری هه یه؟ گوتیان به لى نیمه دوانزه برا بووین، برا بچووكه كه مان نه ماو له ناو چوو، له هه موومان لای باوكمان خوشه ویستتر بوو، برایه کی ماوه ته وه باوکی لای خزی هیشتویه تیه وه، بى نه وه ی له جی نه و دلی پی به ویتته وه، يوسف فرمانی دا شوینیان بده نی و پزیزان لى بگرن. ﴿ وَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَّازِهِمْ قَالَتْ اُنْتُمْ بَايِعُوا بِأَيْمَانِكُمْ ﴾ دوی نه مه باری بار كردن، گوتی: نیوه برایه کی باوكیتان هه یه بومی بینن، واته: زور به چاکی پیئاوه كه ی بى كردن و باره كانی بى بار كردن و پی گوتن: نه و برای كه باستان كرد بوم بینن، بى نه وه ی پاستی نه م قسه یه م بى دهرده كه ویت كه وتتان ﴿ اَلَا تَرَوْنَ اَنْتُمْ اَوْفِي الْكَيْلِ وَاَنَا خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ ﴾ نه ی نه تاندی من پیئاوه كه م ته واری و خانه خوینیه کی چاكیشم. هه لی ده نان بى نه وه ی بگه پیته وه بولای. پاشان ده پترساندن وهك خوی گه وره له سه ر زمانى يوسف ده فرمویت: ﴿ فَاِنْ لَوْ تَأْتَوْنِي بِهِ فَلَا كَيْلَ لَكُمْ عِنْدِي وَلَا نَقْرَبُوهٗ ﴾ نه گه ر نه وم (واته بنیامین) بى نه هیتنن، پیئاوه تان له لای من نیه و لیشم نزیك مه كه ونه وه. واته: نه گه ر له جاری دووه مدا بنیامیتان بى نه هیتم له گه ل خوتاندا، پزیزقان لای من نیه، نزیك نه كه ونه وه ﴿ قَالُوا سَوَّيْوْهُ عَنْهُ اَبَاءُ وَاِنَّا لَفَاعِلُونَ ﴾

گوتیان هه وایکی زۆر ده دهین بۆتی بینین، هیچ نکۆلیه کی لێ ناکهین ههتا راستی قسه کانی ئیمهت بۆ ده رده که ویت، ﴿وَقَالَ لِفَتِيِّنِهِ اجْعَلُوا بِصَنَعَتِهِمْ فِي رِحَالِهِمْ لَعَاهُمْ يَعْرفُونَهَا إِذَا انْقَلَبُوا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ لَعَاهُمْ يَرْجِعُونَ﴾ واته: گوتی: به غولامه کانی خۆی ئه و پاره ی که داویانه، بیخه نه ناو باره کانیان، به لکو ئه که رگه پانه وه مالی خۆیان بیناسنه وه، به لکو ئه مجاره ش بگه پینه وه، واته: ئه و پاره یه له گه ل خۆیاندا بیننه وه. گوتراوه: یوسف (سه لامی خۆای لیبیت) ده ترسا له وه ی نه وه ک پاره ی تریان نه بیته که بگه پینه وه له گه ل خۆیاندا بیهینن بۆ ئه وه پۆزی پێ بکهن.

﴿فَلَمَّا رَجَعُوا إِلَىٰ أَبِيهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مُعِ مِنَّا الْكَيْدُ فَأَرْسِلْ مَعَنَا آخَانًا نَكْتُلْ وَإِنَّا لَمُهَاقِظُونَ﴾
 ﴿۱۳﴾ قَالَ هَلْ ءَأَمْنُكُمْ عَلَيْهِ إِلَّا كَمَا ءَأَمْنُكُمْ عَلَىٰ أَخِيهِ مِن قَبْلُ قَالَ اللَّهُ خَيْرٌ حَفِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ

الرَّحِيمِ ﴿۱۴﴾

داواکردنیان له یه عقوب تا بنیامینیان له گه لدا بنیتریتو وه لامی یه عقوب بۆ ئه وان

خۆای گه وره له باره ی براکانی یوسف وه ده فرموویت: ﴿فَلَمَّا رَجَعُوا إِلَىٰ أَبِيهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مُعِ مِنَّا الْكَيْدُ فَأَرْسِلْ مَعَنَا آخَانًا نَكْتُلْ﴾ کاتیک گه پانه وه لای باوکیان گوتیان: باوکه له پێوانه بیبه ش کراین، سا تو براکه مان له گه لدا بنیتره پێوانه ش ده که یه و ﴿وَإِنَّا لَمُهَاقِظُونَ﴾ ناگا داریشی لێ ده که یه. واته: گه پانه وه بۆ لای باوکیان و پێیان گوت: باش ئه م جاره ئه گه ر بنیامینمان له گه لدا نه نیری، هه چمان پێ نافرۆشن، چاک وایه براکه مان له گه لدا بنیتری. هه ندی به (یکتُل) خۆیندوو یانه ته وه. واته: ئه و پێوانه بکات، دلنیا به ناگا داری لێ ده که یه، هه چ ترست نه بیته لێی بێگومان به و زووانه دیته وه لات، بۆ یوسفیش (سه لامی خۆای لیبیت) هه ر وایان گوت: ﴿أَرْسِلْهُ مَعَنَا غَدًا يَرْتَع وَيَلْعَبُ وَإِنَّا لَهُ لَحَفِظُونَ﴾^۱ سبه یه لکه لمان بینیره با که شت بکات و خه ریکی یاری کردن بیت، خۆمان پارێزگاری لێ ده که یه. بۆیه باوکیان پێی گوتن: ﴿قَالَ هَلْ ءَأَمْنُكُمْ عَلَيْهِ إِلَّا كَمَا ءَأَمْنُكُمْ عَلَىٰ أَخِيهِ مِن قَبْلُ﴾ باوکیان گوتی: هه روه ک جاری پێشوو براکه یه پێتان سپارد، ئه مێش بسپێرم به ئێوه، واته: چیتان به سه ر براکه ی هێنا له پێشاندا به سه ری ئه مێش ناهێنن، له به ر چاومی ون که ن له یه ک دورمان بخه نه وه؟ ﴿قَالَ اللَّهُ خَيْرٌ حَفِظًا﴾ هه ندی خۆیندوو یانه ته وه به (حفظا) واته: چاکترین پارێزه ر خۆدایه ﴿وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّحِيمِينَ﴾ هه ر خۆی له هه موو دلسووزان دلسووزتره به من، بێگومان به زه یی به پیری و

لازیمدا دیتوه ده زانیت چه نده شه دای منداله کانم، له خودا ده پارتمه وه که بوم بینیته وه و به یه ک شادمان بکاته وه، چونکه خودا له هه موو دلسوزتک دلسوزتره.

﴿وَلَمَّا فَتَحُوا مَتْعَهُمْ وَجَدُوا يَضَعَتَهُمْ رُدَّتْ إِلَيْهِمْ قَالُوا يَا بَأْسَآ مَا بَنَيْتُمْ هَٰذِهِ بِضَعْنَا رُدَّتْ إِلَيْنَا وَنَمِيرُ أَهْلَنَا وَنَحْفَظُ أَخَانَا وَنَزَادُ كَيْلَ بَعِيرٍ ذَٰلِكَ كَيْلٌ يَسِيرٌ ﴿١٥﴾ قَالَ لَنْ أُرْسِلَهُ مَعَكُمْ حَتَّى تُؤْتُونِ مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ لَتَأْتُنَّنِي بِهِ إِلَّا أَنْ يُحَاطَ بِكُمْ فَلَمَّا آتَوْهُ مَوْثِقَهُمْ قَالَ اللَّهُ عَلَىٰ مَا نَقُولُ وَكِيلٌ ﴿١٦﴾﴾

دورهینانی دراوه کان له باره کانیا ندا

خوای گه وره ده فه رموویت: ﴿وَلَمَّا فَتَحُوا مَتْعَهُمْ وَجَدُوا يَضَعَتَهُمْ رُدَّتْ إِلَيْهِمْ قَالُوا يَا بَأْسَآ مَا بَنَيْتُمْ هَٰذِهِ بِضَعْنَا رُدَّتْ إِلَيْنَا وَنَمِيرُ أَهْلَنَا وَنَحْفَظُ أَخَانَا وَنَزَادُ كَيْلَ بَعِيرٍ ذَٰلِكَ كَيْلٌ يَسِيرٌ﴾ واته: که باره کانیان کرده وه، دراوه که یان ده ست که وته وه که بویان ناردرابووه وه، گو تیان: باوکه چیمان ده وی؟ نه مه ده ستمایه که مانه که بومان ناردرابووه وه. بۆزی خیزانمان دینین، نه م باره یش پیوانه یه کی نذر نیه، خوای گه وره ده فه رموویت: کاتیک براکانی یوسف (سه لامی خوای لیبتیت) بازه کانیان کرده وه، سه بیران کرد پاره که یان بۆ که پاوه ته وه، نه و پاره ی که یوسف (سه لامی خوای لیبتیت) فه رمانی دا به غولامه کانی بیخه نه وه ناو باره کانیان، کاتیک که پاره که یان بیننی له ناو باره کانیا ندا ﴿قَالُوا يَا بَأْسَآ مَا بَنَيْتُمْ﴾ واته: نئمه چیمان ده وی؟ ﴿هَٰذِهِ بِضَعْنَا رُدَّتْ إِلَيْنَا﴾ قه تاده ده لی: دوی نه مه چیمان ده وی؟ پاره که مان بۆ که پیندراوه ته وه و پیوانه ی ته و اویشمان بۆ کراوه. ﴿وَنَمِيرُ أَهْلَنَا﴾ بۆزی مال و مندالبشمان دینین، نه گه ر براکه مان له گه لدا ره وانه بکرتیت ﴿وَنَحْفَظُ أَخَانَا وَنَزَادُ كَيْلَ بَعِيرٍ﴾، چونکه یوسف (سه لامی خوای لیبتیت) هه ر که سه و باری وشترتیک دانه و ئله ی بۆ بارکردبوون ﴿ذَٰلِكَ كَيْلٌ يَسِيرٌ﴾ نه م پیوانه یش نذر نیه، واته: له بری براکه یاندا که له گه لیاندا بهوات وه رگرتنی نه مه شتیکی ناسانه ﴿قَالَ لَنْ أُرْسِلَهُ مَعَكُمْ حَتَّى تُؤْتُونِ مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ﴾ یه عقوب گوتی: له گه لتان ناننیرم هه تا به لئینکی ته واوم به ناوی خواوه نه ده نی که پاریزگاری له و په یمان و به لئینه ده کن ﴿لَتَأْتُنَّنِي بِهِ إِلَّا أَنْ يُحَاطَ بِكُمْ﴾ که هه ر ده بیت بوم بیننه وه، مه گین هیچ دهره تانیکتان نه مینیتت و دهره بگیرین و توانای پرگارکردنیتان نه مینیتت ﴿فَلَمَّا آتَوْهُ مَوْثِقَهُمْ﴾ کاتیک که په یمانیا ن دایه و جه ختی له سه ر کردنه وه، ﴿قَالَ اللَّهُ عَلَىٰ مَا نَقُولُ وَكِيلٌ﴾ گوتی: خودا له م گفتوگویه مان ناگاداره.

الطبري (۱۶۲/۱۶).

ثیبنو نیشاق ده‌لی: بویه یه عقوب (سه‌لامی خوی لیبیت) وای کرد، چونکه هیج دهره تانیکه نه مابوو، ده‌بووایه هر بیناردایه بق شو دانه ویله‌یه، چونکه زرد پیوستیان پیتی هه‌بوو، نیتربنیامینی نارد له‌گه‌لیاندا.

﴿ وَقَالَ يَبْنَئِي لَا تَدْخُلُوا مِن بَابٍ وَجِدٍ وَأَدْخُلُوا مِن آبْوَابٍ مُّتَفَرِّقَةٍ وَمَا أُغْنِي عَنْكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَعَلَيْهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿۷﴾ وَلَمَّا دَخَلُوا مِنْ حَيْثُ أَمَرَهُمْ أَبُوهُم مَّا كَانَ يُغْنِي عَنْهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا حَاجَةٌ فِي نَفْسِ يَعْقُوبَ قَضَاهَا وَإِنَّهُ لُدُوِ عَلِيمٍ لِّمَا عَلَّمْتَهُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿۸﴾ ﴾

یه‌عقوب (سه‌لامی خوی لیبیت) فه‌رمانی دا به‌کوره‌کانی له‌چه‌ند دهره‌زیه‌که‌وه‌بچه‌ناو میسر

خوای‌گه‌وره‌ده‌فه‌رموویت: ﴿ وَقَالَ يَبْنَئِي لَا تَدْخُلُوا مِن بَابٍ وَجِدٍ وَأَدْخُلُوا مِن آبْوَابٍ مُّتَفَرِّقَةٍ ﴾ واته: یه‌عقوب‌گوتی: نه‌ی‌کوره‌کانم له‌یه‌ک‌ده‌رگاوه‌مه‌چه‌ناو (میس) له‌ده‌روازه‌ی‌جیاجیاوه‌بچه‌ژور، خوای‌گه‌وره‌لیتره‌دا‌باسی‌یه‌عقوب‌ده‌کات (سه‌لامی خوی لیبیت) کاتیک‌بنیامینی له‌گه‌ل‌کوره‌کانیدا به‌پئی‌ده‌کرد بق میسر، پیتی‌گوتن: هه‌موویان له‌ده‌روازه‌یه‌که‌وه‌نه‌چه‌ژور، به‌لکو له‌چه‌ند دهره‌زیه‌کی‌جیاجیاوه‌برۆن، وه‌ک‌ثیبنو‌عه‌باس‌و‌موحه‌م‌دی‌کوپری‌که‌عب‌و‌موجاهیدو‌زه‌حساک‌و‌قه‌تاده‌و‌سودی‌ده‌لین: یه‌عقوب‌له‌وه‌ده‌ترسا‌چاو‌لییان‌کار‌بکات، چونکه‌کوره‌کانی‌جوان‌و‌به‌ژنو‌بالا‌رینکوپیک‌بوون، ده‌ترسا‌خه‌لکی‌بیانگن‌به‌چاوه‌وه، بیگومان‌چاو‌هه‌قه، سوار له‌کۆل‌نه‌سه‌به‌که‌ی‌دینیته‌خوار، پاشان‌یه‌عقوب‌گوتی: وه‌ک‌خوای‌گه‌وره‌فه‌رموویت: ﴿ وَمَا أُغْنِي عَنْكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَعَلَيْهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴾ واته: من‌ناتوانم‌هیج‌شتیک‌له‌قه‌زای‌خوا له‌ثیوه‌دور‌بخه‌مه‌وه، فه‌رمان‌هر‌بق‌خوایه‌و‌به‌س، خۆم‌هر‌به‌و‌ده‌سپترم‌که‌سانیکیش‌که‌نه‌و‌به‌کارسان‌ده‌زانن‌با‌خویان‌هر‌به‌و‌بسپترن، واته: نه‌و‌خۆپاراستنه، برپارو‌قه‌زای‌خوای‌ناگپرتیه‌وه، بیگومان‌خودا‌ناره‌زووی‌هر‌شتیکی‌بوو‌به‌رگری‌لی‌ناکریت‌و‌که‌س‌ناتوانیت‌دژایه‌تی‌بکات‌و‌له‌بریدا‌بوه‌ستیت، ﴿ وَلَمَّا دَخَلُوا مِنْ حَيْثُ أَمَرَهُمْ أَبُوهُم مَّا كَانَ يُغْنِي عَنْهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا حَاجَةٌ فِي نَفْسِ يَعْقُوبَ قَضَاهَا ﴾ واته: کاتیک‌له‌و‌جیی‌که‌باوکیان‌پای‌سپاردبوون‌چوونه‌ژور، نه‌م‌کاره‌یان‌هیج‌شتیکی‌له‌نه‌وان‌دور‌نه‌خسته‌وه، به‌لکو‌نه‌وه‌نیازیک‌بوو‌له‌ده‌روونی‌یه‌عقوبدا‌بوو‌به‌و‌شیره‌یه‌نه‌جمامی‌دا، هه‌ندئ‌له‌زانایان‌ده‌لین: مه‌به‌ستی‌یه‌عقوب‌نه‌وه‌بوو‌له‌چاوی‌پیس‌دورویان

بخاتوه. ﴿وَإِنَّكُمْ لَذُرٌّ عَلِيمٌ لِّمَا عَلَّمْتُمْ﴾ نهویش بق خوی به هوی نهو شتانهی که فیزمان کرد، زانیه ک بوو بوخوی!، قه تاده و سه روی ده لئین: به عقوب تقد به چاکی کاری به زانسته کی ده کرد،^۱ ئیینو جه ریر ده لئ: شاره زابوو له وهی که فیزمان کرد ﴿وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾ واته: به لام تقدی تقدی خه لکی لئی نازانن.

﴿وَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ ءَاوَىٰ إِلَيْهِ أَخَاهُ قَالَ إِنِّي أَنَا أَخُوكَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا

يَعْمَلُونَ ﴿۶۶﴾

یوسف سه رغوشی له بنیامین ده کات و دلی ده داته وه

خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿وَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ ءَاوَىٰ إِلَيْهِ أَخَاهُ قَالَ إِنِّي أَنَا أَخُوكَ فَلَا

تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ واته: کاتیک چوو نه ژوو ده وه بو ماله کی یوسف براکی خسته پان خوی و گوتی: من برای تو له وهی نه وان کردیان خه مگین مه به، خوای گه وره لیترده باسی براکانی یوسف ده کات، کاتیک که گه یشتنه لای یوسفو بنیامینی برابان له گه لدا بوو، که برای دایک و باوکی یوسف بوو، بردنیه شوینی تاییه تی خوی و میوانداریه کی تقد چاکی لی کردن، به سؤزو پیزیکسی برابانه وه له گه لیاندا ده جولایه وه و هه لسوکه وتی له گه لدا ده کردن، به ته نه و توویژی له گه ل براکه پیدا (بنیامین) کردو له به سه رهاتی خوی ناگاداری کرد که چی به سه رهاتوو، پتی گوت که برای نه وه و هیچ خه فته نه خوا به وهی براکانی به سه ریان هیناوه و پیشی گوت: که نه و نه پنیه بیاریزیت و لای براکانی باسی نه کات که یوسف برای نه وه. یوسف له گه ل بنیامین ریکه وت که فیلتیک ده کات بق نه وهی لای خوی بیه نیلتیه وه تقد به سه نگینی و پیزو قه دره وه.

﴿فَلَمَّا جَهَّزَهُم بِجَهَّازِهِمْ جَعَلَ السَّقَايَةَ فِي رَحْلِ أَخِيهِ ثُمَّ أَذَّنَ مُؤَذِّنٌ أَيَّتُهَا الْعِيرُ إِنَّكُمْ لَسِرْقُونَ ﴿۶۷﴾

قَالُوا وَأَقْبَلُوا عَلَيْهِمْ مَاذَا تَفْقَدُونَ ﴿۶۸﴾ قَالُوا نَقُودٌ صَوَاعَ الْمَلِكِ وَلِمَنْ جَاءَ بِهِ حِمْلُ بَعِيرٍ وَأَنَا بِهِ

رَعِيمٌ ﴿۶۹﴾

ده فیری ناو خواردنه وهی پاشایان خسته ناو باری براکی و به و فیله به ند کرا

خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿فَلَمَّا جَهَّزَهُم بِجَهَّازِهِمْ جَعَلَ السَّقَايَةَ فِي رَحْلِ أَخِيهِ﴾ واته: کاتیک

باری بق بارکردن ناو خوری (پاشای) خسته ناو باری براکی. واته: کاتیک و شتره کانیان له خواردن بق

^۱ الطبري (۱۶۸/۱۶).

^۲ الطبري (۱۶۸/۱۶).

بارده کردن و به پیمان ده کردن، یوسف فرمانی داد به غلامه‌گانی ناوخری پاشا بخنه ناو باری براکی، له سهر قسه‌ی زوریک له زانایان، نهو دفره له زیو دروست کرابوو، هندیکی تریش گوتویانه: له نالتون (زنی) دروست کرابوو، ثیبنو زهید ده‌لی: نهو دفره پاشا ناوی تیدا ده‌خوارده‌وه،^۱ نیبنو عه‌باس و موجاهیدو قه‌تاده و زه‌حاک و عه‌بدوره‌حمانی کوپی زهید ده‌لین: بهو ناوخره پیوانه‌یان بز خه‌لکی ده‌کرد له چاکترین خواردنی نهو کاته.^۲ شوعبه ده‌لی له نه‌بو بیشره‌وه له سه‌عیدی کوپی جو به‌یره‌وه له نیبنو عه‌باس‌وه گوزراوه‌ته‌وه که ده‌لی: ناوخری پاشا له زیو دروست کرابوو، ناویان تیدا ده‌خوارده‌وه، جامولگه‌یه‌ک بووه وه‌ک لگان وه‌ک مه‌کوک (المکوک) و ابووه.^۳ کاتیک که‌س ناگای لی نه‌بو دفره‌که‌یان خسته ناو باره‌که‌ی بنیامین، ﴿هُمُ أَذَّنَ مُؤَذِّنٌ أَتَتْهَا آلُ عِمْرَانَ إِذْ لَسَرِقُونَ﴾ پاشان چارچیه‌ک جاپی دا: نه‌ی کاروانه‌که نیوه دزیتان کردوه، ﴿قَالُوا وَقَبِلُوا عَلَيْهِمْ مَاذَا تَقْعُدُونَ﴾ واته: پوویمان تیکردن و گوتیان: نیوه چیتان لی گوم بووه؟ واته: پوویمان کرده چارچیه‌که و گوتیان: چیتان لی ون بووه. ﴿قَالُوا نَقْعُدُ صَوَاعَ الْمَلِكِ﴾ واته‌گوتیان: ناوخری مالی پاشامان لی گوم بووه (که پیوانه‌ی پی ده‌کرا). ﴿وَلَمَنْ جَاءَهُ يَوْمَ حِجْلٍ بَعِيرٌ﴾ هر که‌سیک بیه‌نیتته‌وه باری حوشرتیکی هه‌یه، نه‌مه له بابی جه‌عاله واته: پاداشته‌که‌ی باری وشرتیکی هه‌یه، ﴿وَأَنَا يَوْمَ زَعِيمٍ﴾ منیش ده‌سته‌به‌رو که‌فیلی ده‌بم، نه‌مه‌یش له بابی بارمته‌وه که‌فاله‌ته.

﴿قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا جِئْتَنَا لِنُفِيسَ فِي الْأَرْضِ وَمَا كُنَّا سَرِقِينَ﴾ (۷۳) ﴿قَالُوا فَمَا جَزَاءُكُمْ إِنْ كُنْتُمْ كَذِبِينَ﴾ (۷۴) ﴿قَالُوا جَزَاءُ مَنْ رُجِدَ فِي رَحْلِهِ فَهُوَ جَزَاءُكُمْ كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ﴾ (۷۵) ﴿بَدَأُ بَأُوعِيَّتِهِمْ قَبْلَ وَعَاؤِ أَخِيهِ ثُمَّ اسْتَخْرَجَهَا مِنْ وَعَاؤِ أَخِيهِ كَذَلِكَ كِدْنَا لِيُوسُفَ مَا كَانَ لِيَأْخُذَ أَخَاهُ فِي دِينِ الْمَلِكِ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ تَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَن شَاءُ وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ﴾ (۷۶)

کاتیک لاره‌کان تاوانی دزبان دایه پال براکانی یوسف (سه‌لامی خوی لیدییت) ﴿قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا جِئْتَنَا لِنُفِيسَ فِي الْأَرْضِ وَمَا كُنَّا سَرِقِينَ﴾ واته: براکانی یوسف (سه‌لامی خوی لیدییت) گوتیان: سویند به خوا خوتان ده‌زانن نیمه بز نه‌وه نه‌هاتووین له‌م زه‌ویه‌دا به‌دفره‌ی بکه‌ین و نیته‌

^۱ الطبري (۱۷۲/۱۶).

^۲ الطبري (۱۷۳/۱۶).

^۳ الطبري (۱۷۶/۱۶). له‌فره‌نگه‌عه‌ره‌بیه‌کاندانه‌لی: لگانیکه‌چارمشت و نیودانه‌ویله نه‌گرتت (وه‌رگتی)

دزیمان نه کردوه. واته: نیتوه خوتان بۆتان دهرکه وتووه و چاک دهرانن له و کاته ی نیته تان ناسیووه، نیته بۆ دزیکردن نه هاتووین و نه و به دغه پیهش له نیته ناوه شیتته وه، نه مانیش جگه له ره و شتی جوان هیچ شتیکیان لی نه بینیبون، ﴿قَالُوا فَمَا جَزَاءُؤُهُ إِن كُنتُمْ کَذِبین﴾ واته: لاهه کان گوتیان: نه گهر درۆتان لی دهرکه وت (دزه که له نیتوه بو) سزاتان چیه؟ واته: نه و که سه ی که دزیه که ی لی ناسکرابوو، ناو خۆره که مان لای دۆزیه وه، سزاکه ی چیه؟ ﴿قَالُوا جَزَاءُؤُهُ مَن رُجِدَ فِي رَحْلِهِ فَهُوَ جَزَاءُؤُهُ کَذَلِکَ نَجَزِی الظَّالِمین﴾ واته: گوتیان: تۆله ی نه و یه، له باری هر که سیکا دۆزیه وه، نه وه تۆله که یه تی (نه وه ی دزیه که ی کردوه ده بیته بنده ی نه و که سه ی که دزیه که ی لیکراوه) سزادانی سته مکاران هر نه مه یه. شهریه تی ئیبراهیم و ابووه، هر که سینک دزی کرد بیته دراوه ته دهستی دزی لیکراو، یوسفیش (سه لامی خوی لی بیته) مه بهستی هر نه وه بوو، بۆیه وه ک (ته وریه) له باری نه وانه وه پیش باری براکه ی ده ستیان به پشکنین کرد، بۆ نه وه ی گومانیان بۆ دروست نه بیته، ﴿فَبَدَأَ بِأَوْعِیَتِهِمْ قَبْلَ وِعَاءِ آخِیوُهُمْ اَسْتَخْرِجَهَا مِن وِعَاءِ آخِیوِهِ﴾ واته: نه وسا پیش باری براکه ی باری نه وانی پشکنی، پاشان له باری براکه ی هینایه دهر براکه ی لی گلدانه وه به پتی نه و پابه ندیبون و دانیانانه ی خویان، به وه پابه ندرکان که به وایان پتی مه بوو، ﴿کَذَلِکَ کَذَنَا لَیوُسَف﴾ ناوا فیلمان بۆ یوسف دروست کرد، نه مه یش یه کیکه له و فیله باشانه ی که خوی گه وره پتی خوشه و لیتی پازیه، له بهر نه وه ی به رزه وه ندی و کارزانی تیا به دی دهرکت، ﴿مَا کَانَ لِیَاخُذَ أَخَاهُ فِي دِینِ الْمَلِکِ﴾ له یاسای نه و پاشایه نه ده بووایه براکه ی گل بدایه ته وه، زه ححاک و که سانی تریش نه مه یان گوتوه. ^۱ نه مه خوی گه وره بۆ یوسف ره خساند که براکانی پابه ند بن به و به لینه ی که دابوویان، یوسف ده یزانی نه و فرمانه له شهریه تی نه واند هه یه، بۆیه خوی گه وره وه سفی کردوه و فرموویه تی: ﴿إِلَّا أَن یَشَاءَ اللَّهُ نَرْفَعُ دَرَجَتَ مَن نَّشَاءُ﴾ مه گین خودا وا چه ز بکات، هر که سینک نیته مه یلمان لی بیته پله ی به رزه ده که یه وه، وه ک خوی گه وره له نایه تی ترده فرموویه تی: ﴿یَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِینَ ءَامَنُوا مِنکُمْ وَالَّذِینَ ءَوْتُوا الْعِلْمَ دَرَجَتَ﴾ واته: خودا نه وانه له نیتوه باوه رپان هیناوه و نه و که سانهش که له زانیاری به شدارن به چه ند پله به رزتریان ده کاته وه. وه لیره ده فرموویه تی: ﴿وَفَوْقَ کُلِّ ذِی عِلْمٍ عَلِیْمٌ﴾ له سه ر

^۱ الطبری (۱۶/۱۸۸).

^۲ المجادلة (۱۱).

همو زانایه ک زانتریک هیه، حه سنی به سری ده لی: هیچ زانایه ک نیه مگن زانتریک له سه ره وه هیه، هه تا ده گاته خوی گوره.^۱ هر به و شیوه به عبدالرزاق پویه تی کردوه له سه عیدی کوی جویه ره وه ده لی: نیجه له لای نیبنو عه باس بووین قسه یه کی زقر سه یری گتیره وه، پیاویکیش قسه کی زقر به لاره سه یر بوو بویه گوتی: سو پاس بق خودا که له سه ره همو خاوه ن زانستیکه وه زانتریک هیه، نیبنو عه باس گوتی: قسه یه کی خراپت کرد، خودا زانتره وه هر خزیشی له سه ره همو زانایه که وه یه.^۲ هر به و شیوه به سه ماک پویه تی کردوه له عیکریمه وه و نه ویش له نیبنو عه باسه وه ﴿وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ﴾ ده لی: ده بیئت فلان زانتر بیئت له فلان و که سیکه تریش له که سیکه ترو خودایش له سه رو همو زانایه که وه زانتره.^۳ عیکریمه یش هر وای گوتوه.^۴ قه تاده ده لی: له سه ره همو زانایه که وه زانتر هیه هه تا ده گاته خوی گوره، زانیاری له خودا وه ده دست پیده کات، زانایانیش فیری بوون، هر بق لای خودایش ده پواته وه، وه له خویندنه وه ی عبدالله دا به م شیویه هاتوه ﴿وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ﴾ واته: له سه ره گشت زانایه که وه زانای تر هیه.

﴿قَالُوا إِنْ يَسْرِقْ فَقَدْ سَرَقَ أَخٌ لَّهُ مِنْ قَبْلُ فَأَسْرَهَا يُّوسُفُ فِي نَفْسِهِ. وَلَمْ يُبْدِهَا لَهُمْ قَالَ أَنْتُمْ

شَرٌّ مَكَانًا وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَصِفُونَ ﴿٧﴾

براکانی یوسف یوسفیان تاوانبار کرد به دزی

براکانی یوسف کاتیک که تاوخره که ی پاشایان بینی له باره که ی بنیامیندا ده ره یئرا ﴿قَالُوا إِنْ يَسْرِقْ فَقَدْ سَرَقَ أَخٌ لَّهُ مِنْ قَبْلُ﴾ واته: نیستا دزی ده کات، له پیشووشدا برابه کی نه و دزی کرد. پاکانه ده که ن بق خویان لای عه زیزی میسر که نه مان دوون له په وشتی نه م برایانه وه، نه م کاره ی بنیامین هر له کاری براکه ی تری ده کات که له پیشدا دزی کرد، مه به ستیان یوسف بوو (سه لامی خوی لی بیئت) خوی گوره فه رموی: ﴿فَأَسْرَهَا يُّوسُفُ فِي نَفْسِهِ. وَلَمْ يُبْدِهَا لَهُمْ﴾ یوسف نه مه ی له دلی خویدا هیشته وه و لای نه وان ناشکرای نه کرد، واته: نه و ته ی دوی نه مه ی ناشکرا نه کرد، که خوی گوره ده فه رمویت له سه زمانی نه و: ﴿قَالَ أَنْتُمْ شَرٌّ مَكَانًا وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَصِفُونَ﴾

^۱ الطبري (۱۹۲/۱۶).

^۲ عبدالرزاق (۲/۲۲۷).

^۳ الطبري (۱۹۲/۱۶).

^۴ الطبري (۱۹۲/۱۶).

^۵ الطبري (۱۹۲/۱۶).

واته: گوتی: نَبُوهُ له وان خرابتن، نهو ناسه ییش نَبُوهُ ده یکن، خوا له نَبُوهُ چاکتر ده زانیت، نه مه ییش له بابی نیزماره (واته شارندنه وهی مه به ست) پیش ناشکراکردن، عه وهی ده لی: له نَبُوهُ عه باسه وه ﴿فَأَسْرَهَا يُوسُفُ فِي تَفْسِيرِهِ﴾ ده لی: یوسف له دلی خویدا گوتی: ﴿قَالَ أَنْتُمْ شَرُّ مَكَانًا وَاللَّهِ أَعْلَمُ بِمَا تَصِفُونَ﴾!

﴿قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ إِنَّ لَهُ أَبًا شَيْخًا كَبِيرًا فَخُذْ أَحَدَنَا مَكَانَهُ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ﴾ (۷۸) قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ أَنْ نَأْخُذَ إِلَّا مَنْ وَجَدْنَا مَتَّعَيْنًا عِنْدَهُ إِنَّا إِذَا لَطَلِمُوكَ ﴿۷۹﴾

پیشنیا ری براگان که یه کیکیان له جیی بنیامین گل بدریته وه وه بول نه کردنی نهو پیشنهاده

خوای گه وره ده فه رموویت: ﴿قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ إِنَّ لَهُ أَبًا شَيْخًا كَبِيرًا فَخُذْ أَحَدَنَا مَكَانَهُ﴾ واته: گوتیان نهی عه زیزی میسر: نهو باوکیکی زدر پیری به ته منی هه یه، له چیکه ی نهو یه کیک له نیمه گل بده روه، واته: کاتیک بریار درا بنیامین گل بدریته وه لای یوسف بمعینتیه وه به پتی نهو دان بیانانه ی خویمان، ده ستیان کرد به قسه ی نهرم و سوزو به زیمی جولانی یوسف بق لای خویمان گوتیان نهی عه زیز نه م کوچه باوکیکی زدر به ته منی هه یه و زدر خوشی ده وی، خستویه تیه جیی نهو کوچه کی که له ده ستی چود زدر دلی پتی ده کرتیه وه ﴿فَخُذْ أَحَدًا مَكَانَهُ﴾ به کیکمان له جیی نهو لای خوت گل بده وه، ﴿إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ﴾ واته: نیمه ده بینن تویه کیک له پیاو چاکان واته: له بزینی دادپه روه ران و پاس بیژان و خیرخوازانی، ﴿قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ أَنْ نَأْخُذَ إِلَّا مَنْ وَجَدْنَا مَتَّعَيْنًا عِنْدَهُ﴾ واته: یوسف گوتی: په نا به خوا، نه گه ر نیمه جگه له که سیک که ناو خوری خومان له لای نهو دزویه ته وه، گل بده یه وه. وه ک خوتان گوتوتانه و دانتان پیداناره، ﴿إِنَّا إِذَا لَطَلِمُوكَ﴾ نه گه روا بکه یین نیمه له سته مکاران ده بین، یانی: نه گه ر بیتاوانیکمان له جیی تاوانباریک گلدایه وه.

﴿فَلَمَّا اسْتَيْسَسُوا مِنْهُ حَلَسُوا يَحِيًّا قَالَ كَبِيرُهُمْ أَلَمْ تَعْلَمُوا أَنَّ أَبَاكُمْ قَدْ أَخَذَ عَلَيْكُمْ مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ وَمِنْ قَبْلُ مَا فَرَّطْتُمْ فِي يُوسُفَ فَلَنْ أَبْرَحَ الْأَرْضَ حَتَّىٰ يَأْذَنَ لِیَ أَبِي أَوْ يَحْكُمَ اللَّهُ لِي وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ﴾ (۸۰) ﴿۸۱﴾ أَرْجِعُوا إِلَىٰ آبَائِكُمْ فَقُولُوا يَا أَبَانَا إِنَّ ابْنَكَ سَرَقَ وَمَا شَهِدْنَا إِلَّا بِمَا عَلَّمَنَا وَمَا كُنَّا لِلْغَيْبِ حَافِظِينَ ﴿۸۲﴾ وَسَلِّ الْقَرْيَةَ الَّتِي كُنَّا فِيهَا وَالْعِمْرَ الَّتِي أَقْبَلْنَا فِيهَا وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ﴿۸۳﴾

پاویژکردنیان و گفتوگوی برا گه وره که یان له گه لیاندا

خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿فَلَمَّا اسْتَيْسَسُوا مِنْهُ خَلَصُوا نَجِيًّا﴾ واته: کاتیک که لئی ناو مید بوون بۆ چپه و سرته چوونه که ناریکه وه، خوای گه وره باسی براکانی یوسف ده کات، کاتیک که بیه یوا بوون له وهی که بنیامینی بریان نازاد بکن که به لئینیان به باوکیان دابوو له گه ل خوایاندا ده بیئنه وه بۆ لای، سویندیشیان بۆ خواردبوو، به لام ئەم پووداوه بوو به پئگر له بهر ده میاندا بۆیه ﴿خَلَصُوا﴾ که ناریان گرت له خه لکی ﴿نَجِيًّا﴾ چفه چف و تووژیان ده ست پئکرد، ﴿قَالَ كَيْبُرُهُمَ أَلَمَ تَعْلَمُوا أَنَّ آبَاءَكُمْ قَدْ أَخَذَ عَلَيْكُمْ مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ وَمِنْ قَبْلُ مَا فَرَّطْتُمْ فِي يُوسُفَ﴾ واته: گه وره که یان هاته قسه و گوتی: بۆ ئیوه نه تانزانبووه که باوکتان په یمانیکی به ناوی خودا لی وه رگرتن، له وه و پیشیش خراپه ی له راده به ده رتان ده رباره ی یوسف کردووه، برا گه وره که یان که ناوی پویبل بوو، هه ندیکیش گوتوویانه: ناوی به هوزا بووه، پئی گوتن: ئیوه سویندتان خواردو په یمانتان دا که بنیامین له گه ل خوایاندا بیئنه وه بۆ لای باوکی، خو به چاوی خوایان دیتتان که حه زی لی نه بوو له گه لتان بیندیرت، له پیشیشدا یوسفتان له باوکی نورخسته وه له ناویاندا هه ر ئەم برا گه وره یان بوو کاتیک براکانی ویستیان یوسف بکوژن، پئی گوتن: نه یکوژن و بیخه نه ناو ئەو بیره چاکتره . بۆیه گوتی: ﴿فَلَنْ أُنْبِجَ الْأَرْضَ حَتَّى يَأْذَنَ لِي آيَاتٍ﴾ واته: سا له م سه ر زه مینه ده رناچم، هه تا بابم ئیزنم نه دا بگه پئمه وه بۆ لای و لیم پازی نه بیت، ﴿أَوْ يُحْكَمَ اللَّهُ لِي﴾ واته: یان خودا بپارم بۆ ده دات، نه لئین: به شمشیر واته: به کوشتن، نه شلئین: یا خود بپارم بۆ ده دات و یارمه تیم ده دات بۆ وه گرتنه وه ی براکه م، ﴿وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ﴾ واته: نه و خویشی چاکترین دادوهره، ﴿أَرْجِعُوا إِلَيَّ أَيْكُمْ فَقُولُوا يَا أَبَانَا إِنَّ ابْنَكَ سَرَقَ وَمَا شَهِدْنَا إِلَّا بِمَا عَلَّمَنَا﴾ واته: ئیوه بچنه وه لای بابتان، بلئین: باوکه کوپه که ت دزی کردووه، شایه تیشمان نه داوه له وه دانه بی که لی ی ناگادارین، پاشان کوپه گه وره که فه رمانی پیدان که بپوئنه وه بۆ لای باوکیان و نه وه ی پوویداوه وه کو خوی باس بکن بوی، هه تا نه وه ی بنیامین کردوویه تی بیکه نه به لکه له سه ر بیتوانی خوایان لای باوکیان و بلئین: ﴿وَمَا كُنَّا لِلغَيْبِ حَافِظِينَ﴾ واته: خو ئیوه ناگاداری شاراووه نه پئینه کان نه بووین، قه تاده و عیگریمه ده لئین: یانی نه مانزانی کوپه که ت دزی کردووه . عبدالرحمن ی کوپی زه دیدی کوپی نه سلمه ده لی: گوتیان: ناگامان له وه نه بوو، که شتیکی لی دزراوه،

به لکو پرسیمان توله و سزای دز چیه؟ ﴿وَسَلِّ الْقَرِيَةَ الَّتِي كُنَّا فِيهَا﴾ له خه لکی نه و شماره که نیمه ی لی بووین پرسیار بکه، گوتراوه: مه به ست به ﴿الْقَرِيَةَ﴾ شاری میسره. ^۱ قه تاده پیش هر وای گوتوه. ^۲ شتی تریش گوتراوه. ﴿وَالْعَبْرَ الَّتِي أَقْبَلْنَا فِيهَا﴾ له و کاروانه پیش که له که لیان هاتینه وه پرسیار بکن له باره ی راستی و نه مانه ت و پاریزگاری و چاودیزی کردنمان له بنیامین، ﴿وَأِنَّا لَصَادِقُونَ﴾ واته: که نیمه راست ده لئین که نه لئین: بنیامین دزی کردوه، به هوی نه و دزیه وه گلیمان داوه ته وه.

﴿قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْراً فَصَبْرٌ جَمِيلٌ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَنِي بِهِمْ جَمِيعاً إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ﴾ (۸۶) ﴿وَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَا أَسْفَىٰ عَلَىٰ يَوْسُفَ وَأَبْضَتَ عَيْنَاهُ مِنَ الْحُزَنِ فَهُوَ كَظِيمٌ﴾ (۸۷) ﴿قَالُوا تَاللَّهِ تَقْتَرُونَ تَذَكَّرْ يُوسُفَ حَتَّىٰ تَكُونَ حَرَضًا أَوْ تَكُونَ مِنَ الْهَالِكِينَ﴾ (۸۸) ﴿قَالَ إِنَّمَا أَشْكُوا بَنِيَّ وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ وَاعْلَمْتُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ (۸۹)

وه لآمی پیغه مبهری خودا (یه عقوب) و ژییانی دوا بیستنی نه وه هواله پر ژانه

یه عقوب پیغه مبهری (سه لآمی خوی لبیت) کاتیک هه والی بنیامینان بۆ هیتنا، هر نه و قسه ی پی گوتن که کاتی خوی له کاتی هیتانه وه ی کراسه خویناویه دروینه که ی یوسفیان بۆ هیتنا، وه ک خوی که و ره له سه ر زمانی یه عقوب (سه لآمی خوی لبیت) فرموویه تی: ﴿قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْراً فَصَبْرٌ جَمِيلٌ﴾ یه عقوب گوتی: نه خیر هه وای دلناتن کاره که ی لا جوان کردون، بۆیه ده بیت دان به خودا بگرم به جوانی، هه ندی که س گوتوو یانه: له بهر نه وه ی نه م کاره پیشیان له کاری یه که م جاریان ده چوو، هه مان برپاری پیشووی وه رگرتوه، نه وه پیش که یه عقوب گوتی: وه ک خودای مه زن فرموویه تی: ﴿بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْراً فَصَبْرٌ جَمِيلٌ﴾ راسته، پاشان هانا ده بات بۆ خودا که هه رسی کوره که ی بۆ بهینتته وه: یوسف و بنیامینی برای و پرویل. ^۲ که له میسر مایه وه هه تا خودای مه زن برپاریکی بۆ ده دات له و باره یه وه. یان باوکی لئی خوش ده بیت و فرمانی پیده کات بگه ریته وه بۆ لای، یان برا که ی به دزی و په نهانی و ره ده گریته وه. بۆیه گوتی: وه ک خودای مه زن فرموویه تی:

﴿عَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَنِي بِهِمْ جَمِيعاً إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ﴾ به لکو نه و خودایه هه موویان

^۱ الطبري (۲۱۰/۱۶).
^۲ الطبري (۲۱۲/۱۶).
^۳ الطبري (۲۱۴/۱۶).

بِهَيِّنَتِيهِ وَهُوَ بِئْسَ لَآئِي مَنْ، خُودَا خُزَى نَاكَادَارَه بَه حَالْم وَكَارْزَانَه لَه كَرْدَارُو كُفْتَارُو بَرِيَارِدَا. ﴿وَتَوَلَّىٰ عَنَّهُمْ وَقَالَ يَبْتَاسِفَىٰ عَلَيَّ يُوْسُفَ وَأَيُّبَنتَ عَيْسَاهُ مِنَ الْحَزَنِ فَهُوَ كَظِيْمٌ﴾ وَاْتَه: نَسِيْتَرِ پُرُوِي لَه وَاَنْ وَه رَكِيْبِرَاو كُوْتِي: نُهِي دَاخِم بِيُوْسُف لَه دَاخ وَخَه فَهْتِي نُو تَانَه كِه وَتَه سَه رُچَاوَانِي وَه رُوَا پِيَشِي دَه خُوَارْدَه وَه.

وَاْتَه: يَه عَقُوْب خَه فَهْتِي نُه م دُوُو كُوْرَه، خَه م وَخَه فَهْتِي يُوْسُفِي بِيُو تَاَزَه كَرْدَه وَه كِه لَه دَلِيْدَا پَه نَكِي خُوَارْدِي بُوُوَه وَه، عِبْدَالرِزَاق دَه لِي: سَه رُوِي هَه وَاَلِي پِيْدَاوِيْن لَه سُوْفِيَانِي عُوْسُفُوْرِيَه وَه لَه سَه عِيْدِي كُوْرِي جُوْبِه رِيْرَه وَه كِه كُوْتُوُوِيَه تِي: جِكِه لَه م نُوْمَه تَه وَتَه ي ﴿إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾ بَه هِيْج نُوْمَه تِيْكِي تَر نَه دِرَاوَه. نَايَا كُوِي نَاكِرْن بِيُو قَسَمِي يَه عَقُوْب كِه كُوْتِي: وَه ك خُوْدَا ي كِه وَرَه فَه رَمُوُوِيَه تِي: ﴿يَبْتَاسِفَىٰ عَلَيَّ يُوْسُفَ وَأَيُّبَنتَ عَيْسَاهُ مِنَ الْحَزَنِ فَهُوَ كَظِيْمٌ﴾. ^۱ قَه تَادَه وَكِه سَانِي تَرِيْش كُوْتُوُوِيَانَه: يَانِي: بِيْدَه نَك بُوُو، دَه رِدَه دَلِي خُزَى لَآئِي كِه س بَاس نَه دَه كَرْد. ^۲ زَه حَاك دَه لِي: ﴿كَظِيْمٌ﴾ وَاْتَه: يَه عَقُوْب خَه فَهْت بَارُو دَل تَه نَك بُوُو. ^۳ نَا لَه وَكَاتَه دَا كُوْرَه كَانِي رُوْر دَلِيَان بِيُو سُوْتَا وَبَه زَه بِيِيَان پِيْدَا دَه هَاتَه وَه ﴿قَالُوا تَأَلَّوْهُ نَفْسًا تَذَكَّرُ يُوْسُفَ﴾ وَاْتَه: كُوْتِيَان: سُوِيْنْد بَه خُوَا تَق هَه رَكِيْز يُوْسُف لَه بِيْر نَاكَه ي ﴿حَتَّىٰ تَكُوْنُ حَرَضًا﴾ وَاْتَه: هَه تَا نَه خُوْش دَه كَه وِي وَهِيْرْت تِيَانَا مِيْنِيْت، ﴿أَوْ تَكُوْنُ مِنَ الْهَلِكِيْنَ﴾ يَان دَه تَكُوْرِيْت، وَاْتَه: نُه كَه ر لَه سَه ر نُه م حَالَه بَه رِدَه وَام بِيِيْت وَوَا ز نَه هِيْنِيْت دَه تَرَسِيْن لَه نَاوْت بَه رِيْت وَنَه مِيْنِيْت ﴿قَالَ إِنَّمَا أَشْكُو بَثِّي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ﴾ وَاْتَه: يَه عَقُوْب (سَه لَامِي خُوَا ي لِيْبِيْت) وَه لَامِي دَانَه وَه كُوْتِي: شَكَاْت وَخَه م وَخَه فَهْتِي خُوْم هَه ر بِيُو خُوْدَا نُه دِرَكِيْنِم، ﴿وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ وَاْتَه: مَن لَه خُوْدَاوَه كِه لِيْكَ شَتِي وَوَا دَه زَانَم كِه نِيُوَه لِيْئِي نَاكَادَار نِيْن، بَه هِيُوَا ي هَه مُوُو چَاكَه يَه كِم لَه لَآئِي خُوْدَاوَه. لَه نِيْبِيْنُوَعَه بَاسَه وَه نُه كِيْرِنَه وَه كِه لَه تَه فَسِيْرِي ﴿وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ دَا فَه رَمُوُوِيَه تِي مَه بَه سَتِي خَه وَه كَه ي يُوْسُفَه كِه خَه وِيْكِي رَاسْتَه ^۴ بِيْگُوْمَان خُوْدَا هَه رِدَه يَهِيْنَتِيَه دِي.

^۱ عبدالرزاق (۲۲۷/۲).

^۲ الطبري (۲۱۶/۱۶).

^۳ الطبري (۲۱۸/۱۶).

^۴ الطبري (۲۲۷/۱۶).

﴿يَبْقَىٰ أَذْهَبُوا فَتَحَسَّبُوا مِنْ يُوْسُفَ وَأَخِيهِ وَلَا تَأْتِسُوا مِنْ رُوحِ اللَّهِ إِنَّهُ لَا يَأْتِسُ مِنْ رُوحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ ﴿٨٧﴾ فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَيْهِ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ مَسْنَا وَأَهْلَنَا الضَّرَّ وَجِئْنَا بِضَعْوٍ مُرْجَحَوٍ فَأَوْفِ لَنَا الْكَيْلَ وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَا إِنَّ اللَّهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ ﴿٨٨﴾﴾

فہرماندان بہ گہران بہ دواى یوسف و براکہ ید

خوای گہورہ لہ سہر زمانى یہ عقوب (سہ لامى خواى لیبیت) فہرموویہ تی: ﴿يَبْقَىٰ أَذْهَبُوا فَتَحَسَّبُوا مِنْ يُوْسُفَ وَأَخِيهِ وَلَا تَأْتِسُوا مِنْ رُوحِ اللَّهِ إِنَّهُ لَا يَأْتِسُ مِنْ رُوحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ﴾ واتہ: پڑلہ کانم، برؤن، بہ لکو سؤراغیکى یوسف و براکہ ی بکن، ناٹومیدیش مہ بن لہ بہ زہیى خودا، ہر ٹوانہ ی خوانہ ناسن لہ بہ زہیى خودا ناٹومیدن، خوای گہورہ باس لہ یہ عقوب پیغہ مہر دہ کات (سہ لامى خواى لیبیت) کہ بانگى مندالہ کانى کرد کہ بچن بگہ پین بہ دواى یوسف و بنیامینى برایدا گوئیان ہہ لخن بہ ہہ مو لایہ کی زہ ویدا، ووشہ ی (تحسس) بق کارى خیر بہ کار دہ ہینریت، بہ لام (تجسس) بق کارى خراب بہ کار دہ ہینریت، ہہ لى نان و مرگینى دانى و فہرمانى پیدان کہ بیہیوا نہ بن لہ بہ زہیى خودا، واتہ: ناٹومیدو دلسارد نہ بن لہ بہ زہیى خودا، بق ٹو کارہ ی نیازیانہ و بقى دہ چن، چونکہ ہیچ کہ سٹیک بیہیوا و ناٹومید نابت لہ بہ زہیى خودا جگہ لہ کومہ لى خوانہ ناسان.

براکانى یوسف چوونہ لای یوسف

خوای گہورہ دہ فہرموویت: ﴿فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَيْهِ﴾ لہ دواى ٹوہ ی براکانى یوسف (سہ لامى خوای لیبیت) گہ یشتنہ لای، مانای قسہ کہ ٹوہ یہ: کانتیک کہ براکانى یوسف گہ یشتنہ میسر و چوونہ لای یوسف ﴿قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ مَسْنَا وَأَهْلَنَا الضَّرَّ﴾ گوئیان: ٹہ ی عزیز ہم خومان و ہم خیرانمان لہ بڑیویدا داماو کہ لہ لاین، مہ بہ ستیان ٹوہ بو، قاتوقری و نہ بوونى و ہہ زارى پووی تی کر بوون. ﴿وَجِئْنَا بِضَعْوٍ مُرْجَحَوٍ﴾ کہ میک پارہ مان (دراومان) ہینا وہ، پڑى پی بکپین، مواہیدو حہ سہ و کہ سانى تریش دہ لین (مزجاہ) یانى: دراویکی کہ م.^۱ پاشان خوای گہورہ باسى براکانى یوسف دہ کات و دہ فہرموویت: ﴿فَأَوْفِ لَنَا الْكَيْلَ﴾ واتہ: گوئیان بہ یوسف: پیوانہ ی تہ واومان بق بکہ و ہک جارى پیشو بہ م دراوہ کہ مہ، ﴿وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَا﴾ واتہ: بیکہ سہ دہ قہ ی سہرى خوت. ٹیبنو مہ سعود خویندوویہ تیہ وہ بہ (فأوفر کابنا

^۱ الطبری (۲۳۸/۱۶).

وتصدق علینا^۱ یانی باره کانهان بؤ بار بکه و خیریشمان پی بکه، نبینو جوره بیج ده لی: (تصدق علینا) یانی: خیرمان پی بکه براکه مان پی بده ره وه.^۲ پرسیار کرا له سوفیانی کوپی عویینه نایا سه ده وه (زه کات) حرام کراوه له هیج پیغه مبه ریگ له پیش پیغه مبه ری خومان (ﷺ)؟ گوتی: نهی گویتان له م نایه ته نه بووه که خودای گوره فه رموویه تی: ﴿فَأَوْفُوا لَنَا الْكَيْلَ وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَا إِنَّ اللَّهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ﴾ خیرمان پی بکه خودا پاداشتی خیرومه ندان ده داته وه. نبینو جه ریر پیوایه تی کردووه.^۳

﴿قَالَ هَلْ عَلِمْتُمْ مَا فَعَلْتُمْ يُّوسُفَ وَأَخِيهِ إِذْ أَنْتُمْ جَاهِلُونَ﴾ (۸۹) ﴿قَالُوا أَوَ لَمْ نَكْ لَا نَتَّ يُّوسُفَ قَالَ أَنَا يُّوسُفُ وَهَذَا أَخِي قَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا إِنَّهُ مَن يَتَّقِ وَيَصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ﴾ (۹۰) ﴿قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ ءَاتَرَكَ اللَّهُ عَلَيْنَا وَإِن كُنَّا لَخَطِئِينَ﴾ (۹۱) ﴿قَالَ لَا تَثْرِبَ عَلَيْكُمْ أَيُّومٌ يَعْفُرُ اللَّهُ لَكُمْ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ﴾ (۹۲)

یوسف خوی ناساند به براکانی و نیشیان خوش بوو

خوای گوره باسی یوسف ده کات (سه لامی خوای لیبیّت) کاتیک براکانی باسی گرانوی و قاتوقپی و کمی خوراک و نه بوونی خوای پی کرد، یوسف له لایه که وه باوکی وه بیر هاته وه که چه نده خه فه تبارو دلگران بووه به هوی نه مان و پچرانی خوپی و بنیامینی برایه وه لئی وه له لایه کی تره وه نه وه ده سه لات و خیرو بیړه ی وه بیر هاته وه نه و تنیدا ده ژی، له و کاته دا ژور سوژو به زه یی جولاو دلی سوتا بؤ باوک و براکانی و گریان گرتی و خوی ناساند به براکانی و ﴿قَالَ هَلْ عَلِمْتُمْ مَا فَعَلْتُمْ يُّوسُفَ وَأَخِيهِ إِذْ أَنْتُمْ جَاهِلُونَ﴾ واته: گوتی: نایا زانیوتانه چیتان به سه ر یوسف و براکه ی هینا؟ نثیوه به راستی نه زان بوون. واته: چؤن نثیوه یوسف و براکه ی تان له یه ک جیا کرده وه. ﴿إِذْ أَنْتُمْ جَاهِلُونَ﴾ واته: نه و نه زانیه تان وای لیگردن به و کاره هه لسن. وا دیاره یوسف (سه لامی خوای لیبیّت) که خوی پی ناساندن به نینزی خودا بوو - والله اعلم - خودا فه رمانی پیگرد، وه ک چؤن له دوو چاره که ی ترده خوی لی شاردن وه که هر به فه رمانی خودا بوو، خوی لی ناشکرا نه کردن - والله اعلم - به لام کاتیک که ژیان که و ته تنگانه و ژور نارچه ت بوون، خوای گوره له کاتی تنگانه دا ده رووی لی کردن وه. وه ک خوای

^۱ الطبري (۲۳۸/۱۶).

^۲ الطبري (۲۴۳/۱۶).

^۳ الطبري (۲۴۷/۱۶).

گوره له م نایه تانه دا فه رموویه تی: ﴿فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ﴿۱۰﴾ إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ﴿۱۱﴾ له پاش ته ننگانی فه رحانی ههیه، به لئی له پاش ته ننگانه دا فه رحانی ههیه. نا له ویدا گوتیان: ﴿قَالُوا أَوَإِنَّمَا أَنْتَ تُؤَسِّفُ ﴿۱۲﴾ وَاتَه: نا توخوا به راسته تو یوسفی؟ ئوبه یی کوپی که عی خویندوویه تیه وه (أو أنت یوسف) ئیبینو موچه یسن خویندوویه تیه وه (إنک لأنت یوسف) به لام خویندنه وه ی به کم مه شهوره، چونکه ئه وپرسیارکردنه نیشانه ی به گوره سه یرکردنی شتیکه، واته: سه ریان سوپما له وه ی که ئه وان دوو سابل زیاتره دینو ده چنه لای یوسفو نایناسنه وه، که چی له گه ل ئه وه یشدا که ئه و ئه وان ده ناسیت و خوی ئاشکرا ناکات لیبیان، بویه به شیوه ی پرسیارکردن گوتیان: ﴿قَالُوا أَوَإِنَّمَا أَنْتَ يُؤَسِّفُ ﴿۱۳﴾ وَهَذَا أَخِي ﴿۱۴﴾ قَدْ مَكَ اللَّهُ عَلَيْنَا ﴿۱۵﴾ نا توخوا به راسته تو یوسفی؟ یوسف گوتی: خزم یوسفم و ئه وه یش براهه مه، خوا بهر منه تی خوی خستین، دوا ی ئه و ماوه یه که ته فروتونا بووین کوی کردینه وه ﴿إِنَّهُ مَن يَتَّقِ وَيَصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿۱۶﴾ وَاتَه: چونکه هه ره که سیک خو پاریزو خوداگر بیت، دیاره خودا پاداشتی ئاکار چاکان ون ناکات، ﴿قَالُوا تَأَلَّوْا لِقَدِّ إِثْرِكَ اللَّهُ عَلَيْنَا وَإِن كُنَّا لَخٰطِئِينَ ﴿۱۷﴾ وَاتَه: سویند به خوا خوی گه وره باوی توی داوه به سه رئیمه دا و ئیمه له خه تاکاران بووین، دانی پیداده نین و ده لئین: که ئه و (واته یوسف) پیزی زیاتره وه له بژارده یه له ناویاندا له په وشت چاکی و پوخسار جوانی و ده وله مه ندی و ده سه لات و هه لسوکه و تداو له پیغه مبه ریشدا، دانیشی پیدا ده نین که ئه وان خراب بوون و ناهه قیان ده رباره ی کردووه ﴿قَالَ لَا تُغْرِيبَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ ﴿۱۸﴾ وَاتَه: یوسف گوتی: ئه مپو هه یچ گله یی و قسه به کتان له سه ره ماوه له لایه ن منه وه جاریکی تر من باسی ئه و خرابانه ی ئیوه ناکه م، پاشان داوا ی لیخوش بوونیشی بق کردن له لایه ن خودا و گوتی: وه ک خوی گوره فه رموویه تی: ﴿يَغْفِرُ اللَّهُ لَكُمْ ﴿۱۹﴾ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴿۲۰﴾ وَاتَه: خوا لبتان خوش بیت، ئه و له هه موو به سوزان به سوزتره.

﴿أَذْهَبُوا بِمِصْرٍ هَذَا فَالْقَوْمُ عَلَىٰ وَجْهِ أَبِي يَأْتِ بَصِيرًا وَأْتُوفِي بِأَهْلِكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿۲۱﴾ وَلَمَّا فَصَلَتِ الْعِمْرُ قَالَتْ أَبُوهُمُ إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ ﴿۲۲﴾ لَوْلَا أَن تَقْنَدُونَ ﴿۲۳﴾ قَالُوا تَأَلَّوْا لِلَّهِ إِنَّكَ لَفِي ضَلٰلِكَ

الْقَدِيرِ ﴿۲۴﴾

کراسه‌که‌ی یوسف و بونی به‌سەر یه عقولدا (سه‌لامی خوای لیبیّت)

خوای گه‌وره ده‌فرموویت: یوسف گوتی: ﴿أَذْهَبُوا بِمِصْرِي هَذَا فَالْقَوْهُ عَلَىٰ وَجْهِ أَبِي يَأْتِ بَصِيرًا﴾ واته: نه‌م کراسه‌ی من به‌رنه‌وه بیخه‌نه‌سەر ده‌م و چاوی بابم، چاوه‌کانی چاک ده‌بیته‌وه! چونکه باوکی نه‌وه‌نده گریابوو چاوه‌کانی له ده‌ست دابوو، کویر بوویوو ﴿وَأْتُونِي بِأَهْلِكُمْ أَجْمَعِينَ﴾ واته: هه‌مو که‌س و کاره‌کانیشتانم (له نه‌وه‌ی یه‌عقوب) بۆ بیینن، ﴿وَلَمَّا فَصَلَتِ الْعِيرُ﴾ واته: کاتیگ کاروان که‌وته‌پی، واته: له میسر ده‌رچوو، ﴿قَالَ أَبُوهُم﴾ واته: باوکیان (یه‌عقوب) (سه‌لامی خوای لیبیّت) لای نه‌و کوپانه‌ی که مابوونه‌وه له‌وه‌ی گوتی: ﴿إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ لَوْلَا أَن تُفَنِّدُونِ﴾ واته: من بونی یوسفم بۆ دیت نه‌گه‌ر نه‌لین قسه‌ی هه‌لیت و په‌لیت و بی مانا ده‌کات، واته: پیر بووه‌و بیروهوشی نه‌ماوه، عبدالرزاق پریوایه‌تی کردووه له ئیبنو عه‌باسه‌وه ده‌لی: کاتیگ کاروانه‌که (له میسر) ده‌رچوو بابم هه‌لی کرد، بونی کراسه‌که‌ی یوسفی بۆ یه‌عقوب هیناو نه‌ویش گوتی: ﴿إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ لَوْلَا أَن تُفَنِّدُونِ﴾ بونی کراسه‌که‌ی یوسف هات به‌سه‌ریدا له دوری هه‌شت رۆژه پتوه.^۱ هه‌ر به‌م شیوه‌یه سوفیانی سه‌وری و شوعبه و که‌سانی تریش پریوایه‌تیان کردووه له نه‌بو سینانه‌وه.^۲ ﴿لَوْلَا أَن تُفَنِّدُونِ﴾ ئیبنو عه‌باس و مواهید و عه‌تا و قه‌تاده و سه‌عیدی کوپی جوبه‌یر ده‌لین: نه‌گه‌ر به‌بی عه‌قلم نه‌زانن،^۳ مواهید جاریکی ترو حه‌سه‌ن ده‌لین: نه‌گه‌ر نه‌لین چوو به‌ساله‌وه^۴ خله‌فاوه، خوای گه‌وره له‌سه‌ر زمانی نه‌و کوپانه فرموویه‌تی: ﴿قَالُوا تَاللَّهِ إِنَّكَ لَفِي ضَلَالِكَ الْكَبِيرِ﴾ واته: گوتیان: سویند به‌خواتو هه‌ر له‌سه‌ر هه‌له‌که‌ی کۆنی خۆتی. ئیبنو عه‌باس ده‌لی: له‌سه‌ر هه‌له‌ پیشووه‌که‌ی خۆتی.^۵ قه‌تاده ده‌لی: یانی له‌سه‌ر هه‌له‌ پیشووه‌که‌ی خۆتی، خۆشه‌یستی یوسف هه‌ر له‌بیر ناچیت له‌جیتی نه‌وه‌ی دلی خۆش بکن، قسه‌یه‌کی رۆژ جه‌رگ بریان

^۱ عبدالرزاق (۳۲۹/۲).

^۲ الطبري (۳۰/۱۶).

^۳ الطبري (۲۵۳/۱۶).

^۴ الطبري (۲۵۵/۱۶).

^۵ الطبري (۲۵۷/۱۶).

پس گوت، که نه ده بوو نه و قسه به له گه ل پیغه مبریکی خودا (سه لای خوی لیبیت) یان له گه ل باوکیاندا بیکن.^۱ سوودی و که سانی تریش هر وایان گوتووه.

﴿فَلَمَّا أَنْ جَاءَ الْبَشِيرُ أَلْقَاهُ عَلَىٰ وَجْهِهِ، فَازْتَدَّ بِصَيْرٍ ۗ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنَّي أَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿١٦﴾ قَالُوا يَا بَانَا أَسْتَفِيرُ لَنَا ذُنُوبًا إِنَّا كُنَّا خَطِيئِينَ ﴿١٧﴾ قَالَ سَوْفَ أَسْتَفِيرُ لَكُمْ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ

الرحيم ﴿١٨﴾

یه هوزا کراسه که ی یوسفی به مژده هیئا بو یه عقوب

خوای که وره ده فهرمویت: ﴿فَلَمَّا أَنْ جَاءَ الْبَشِيرُ أَلْقَاهُ عَلَىٰ وَجْهِهِ، فَازْتَدَّ بِصَيْرٍ﴾ واته: که مرکزینی در گه یشته چی، کراسه که یان خسته سر چاوی (یه عقوب) چاوه کانی چاک بوونه وه، نیبنو عه باسو زه حاک ده لئین: ﴿الْبَشِيرُ﴾ یانی: پوسه چی.^۲ مواهیدو سوودی ده لئین: نه و مرکزینی دهره یه هوزای کوری یه عقوب بوو،^۳ سوودی ده لی: بویه یه هوزا کراسه که ی هیئا، چونکه نه و کراسه که ی یوسفی خویناوی کردبوو به خوینی دروینه، پی خوش بوو نه وه بسپرته وه به نه مه، کراسه که ی هیئا خسته یه سر چاوی باوکی و چاوه کانی چاک بووه وه.^۴ پاشان یه عقوب به کورپه کانی گوت: ﴿قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنَّي أَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ واته: من پیم نه گوتن: نه وه ی من له لایه ن خواوه ده یزانم نیوه نایزانن؟ واته: من ده زانم به م زوانه خودا بوم دینیته وه، پیشم گوتن: ﴿إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ لَوْلَا أَنْ تُفَنِّدُون﴾.

یه شیمانی دهرپرینی براکانی یوسف (سه لای خوی لیبیت)

دوای نه و براکانی یوسف به نر م و نیانیه وه ﴿قَالُوا﴾ به باوکیان گوت: ﴿يَا بَانَا أَسْتَفِيرُ لَنَا ذُنُوبًا إِنَّا كُنَّا خَطِيئِينَ ﴿١٧﴾ قَالَ سَوْفَ أَسْتَفِيرُ لَكُمْ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾ واته: بابه نیمه له پری لامانداه له په روه ردگارت داوا بکه لیمان خوش ببیت، باوکیان گوتی: له داهاتودا داوا له په روه ردگاری خوم ده که م که لیتان ببوریت هر خوی له گوناوه دهرپریت و دلوفانه، واته: نه وه نده دلوفانه هر

۱ الطبري (۲۵۷/۱۶).
۲ الطبري (۲۵۷/۱۶).
۳ الطبري (۲۵۸/۱۶).
۴ الطبري (۲۵۸/۱۶).
۵ الطبري (۲۵۹/۱۶).

که سبک بگردد و به بوی لای، لای خوش ده‌بیت، نبینو مه‌سعود و نیراهیمی ته‌میمی و عه‌مری کوپی
قیسو و نبینو جورده‌یج و که‌سانی تریش ده‌لین: دو‌عاکه‌ی بوی دو‌اخستن بوی کاتی به‌ره‌به‌یان^۱.

﴿فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ ءَاوَىٰ إِلَيْهِ أَبَوَيْهِ وَقَالَ ادْخُلُوا مِصْرَ إِن شَاءَ اللَّهُ ءَامِنِينَ ﴿۱۱﴾ وَرَفَعَ أَبَوَيْهِ
عَلَى الْعَرْشِ وَخَرُّوا لَهُ سُجَّدًا وَقَالَ يَا أَبَتِ هَذَا تَأْوِيلُ رُؤْيَايَ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَعَلْنَا رُبِّي حَقًّا وَقَدْ أَحْسَنَ بِي إِذْ
أَخْرَجَنِي مِنَ السَّبْحِ وَجَاءَ بِكُمْ مِنَ الْبَدْوِ مِنْ بَعْدِ أَنْ نَزَغَ الشَّيْطَانُ بَيْنِي وَبَيْنَ إِخْوَتِي إِنَّ رَبِّي لَطِيفٌ لِمَا
بَشَاءَ إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿۱۲﴾﴾

پیشوازیکردنی یوسف له دایک و بابی و هاتنه‌دی راستی خونه‌که‌ی

خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ ءَاوَىٰ إِلَيْهِ أَبَوَيْهِ﴾ واته: کاتیک که هاتنه
لای یوسف دایکی و باوکی برده لای خوی، خودای گه‌وره باسی گه‌یشتنی به‌عقوب ده‌کات (سه‌لامی
خوای لیبیت) بوی ناو میسر و چوونی بوی لای یوسف، یوسف له پیشدا داوای کرد له براکانی که خویان و
مال و مندالیان هم‌موو بیتن بوی لای و هیچان له‌وی نه‌میتیت و کوچ بکن له ولاتی که نعان و بین بوی ولاتی
میسر، کاتیک یوسف زانی نزیک بوونه‌ته‌وه، هاته ده‌روه بوی پیشوازی لی‌کردنیان، (پاشا) ش فه‌رمانی
دا به کاربه‌ده‌ستان و پیاو ماقولانی له‌که‌ل یوسفدا بچنه ده‌روه‌ی شار بوی پیشوازیکردن له پیغه‌مبه‌ری
خودا به‌عقوب (سه‌لامی خوای لیبیت)، نه‌لین (پاشا) ش له‌که‌لیان چووه ده‌روه بوی پیشوازیکردن له
به‌عقوب، زور له‌وه ده‌چیت واش بیت، ﴿وَقَالَ ادْخُلُوا مِصْرَ إِن شَاءَ اللَّهُ ءَامِنِينَ﴾ واته: گوتی: نیوه
وه‌رنه میسر خودا یاریت، هیچ ناره‌ه‌تیتان تروش نابیت، واته: له دواي شه‌وی چوونه ناو میسر
بردنیه لای خوی دلنیای کردن و پپی گوتن بوی خوتان له میسردا دانیشن خوا مه‌یلی لیبیت هیچ
مه‌ترسیه‌کتان نایه‌ته‌پی و تووشی قات و قهری و نه‌بوونی نابن، سودی و عه‌بدوپه‌حمانی کوپی زه‌یدی
کوپی نه‌سلم ده‌لین: ﴿ءَاوَىٰ إِلَيْهِ أَبَوَيْهِ﴾ نه‌وانه‌ی که بردنیه لای خوی باوکی و پوری بوو^۲. چونکه
دایکی له دیزه‌مانه‌وه مردبوو^۳. موحه‌مه‌دی کوپی نیسحاق و نبینو جه‌ریر ده‌لین: باوک و دایکی
مابوون و ده‌ژیان. نبینو جه‌ریر ده‌لی: هیچ به‌لکه‌یه‌ک نیه له‌سه‌ر مردنی دایکی، له قورئانه‌وه و
ده‌رده‌که‌ویت که له زیاندا بووه و هر شه‌میش ته‌واوه که‌نه و سه‌لماندوویه‌تی چونکه سیاقی باسه‌که

^۱ الطبري (۲۶۲/۱۶).

^۲ الطبري (۲۶۷/۱۶).

^۳ الطبري (۲۶۷/۱۶).

به لگه یه له سه ری^۱. خوی گوره ده فه رموویت: ﴿وَرَفَعَ أَبْوَابَهُ عَلَى الْعَرْشِ﴾ واته: دایکی و باوکی له سه ری ته خته وه دانا، ئیبنو عه باسو و مواهیدو که سانی تریش ده لَین: یانی: قه نه فه (چه رپا) یانی: له گه گن خویدا له سه ری قه نه فه داینان.^۲ ﴿وَحَرَّوْا لَهُ سُجْدًا﴾ واته: هه موویان کپنوشیان بۆ برد، واته: باوک و دایکی و براکانیشی که یانزه که س بیون کپنوشیان بۆ برد. ﴿وَقَالَ يَتَابَتَ هَذَا تَأْوِيلُ رُؤْيَايَ مِنْ قَبْلُ﴾ واته: گوئی: نه مه لیکدانه وه ی خه ونه که ی پیشوومه، نه و خه ونه ی که گپزایه وه بۆ باوکی له پیشدا: ﴿إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كُوكَبًا﴾. نه و کپنوش بردنه له شه ریه تی نه و افندا دروست و ره وای بووه، کاتیک سلوویان له پیاویکی مه زن کردوه کپنوشیان بۆ بردوه، به رده وام نه و کپنوش بردنه دروست بووه هر له ناده مه وه هتا قه ده غه کرا، وای لیکرا که ته نها کپنوش بۆ خودای پاک و بیعه یب بپریت، نه مه پوخته ی قسه ی قه تاده و که سانی تریشه.^۳ له م فه رموده یه دا هاتووه که مه عاز چووه شام خه لکه که ی بینسی کپنوشیان بۆ پیاوه ناینیه کانیا ن (أساقفة) ده برد، کاتیک مه عاز گه رایه وه کپنوشی بۆ پیغه مبه ری خودا برد (ﷺ)، پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموی: (نه مه چیه نه ی مه عاز؟) مه عاز گوئی: من نه و خه لکه م بینسی کپنوشیان بۆ پیاوه ناینیه کانیا ن ده برد، تو شایسته تری که کپنوش بۆ بپریت نه ی پیغه مبه ری خوا (ﷺ)، پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموی: (نه گه ر من فه رمانم بگردایه به که سیك که کپنوش بیات بۆ که سیك، فه رمانم ده دا به ئافره ت (ذن) کپنوش بیات بۆ هاوسه ره که ی (میرده که ی) له به ر هه قی زوری به سه ری وه):^۴ مه به ست لیره دا نه وه یه، نه م کپنوش بردنه له شه ریه تی ناینه پیشووه کاندای دروست بووه، بویه دایک و باوکی یوسف و براکانی کپنوشیان بۆ بردوه، نا له ویدا یوسف گوئی: ﴿يَتَابَتَ هَذَا تَأْوِيلُ رُؤْيَايَ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَعَلْتُهَا رِيًّا حَقًّا﴾ واته: نه مه نا کامی نه و خه ونه بوو که بینیم، چونکه نه و لیکدانه وه یه ده دریت به سه ر نه وه دا کاره که ی به ره و پوو ده بیته وه، وه ک خوی گوره فه رمویه تی: ﴿هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا تَأْوِيلَهُ يَوْمَ يَأْتِي تَأْوِيلُهُ﴾^۵ واته: نایا نه مان هر بۆ نه و پۆژه ده روانن که سه ره نجامی هه ره شه کانی به دی دیت و دپته جی؟ یانی: پۆژی قیامت نه وه ی به لئینیا ن پیدراوه له چاکه وه له خراپه تووشیا ن دیت. پاشان یوسف گوئی: وه ک خوی گوره فه رمویه تی: ﴿قَدْ

۱ الطبري (۲۶۷/۱۶).

۲ الطبري (۲۶۷/۱۶).

۳ الطبري (۲۶۹/۱۶).

۴ ابن ماجه (۵۹۵/۱)، فه رموده یه کی مه رفوعی سه حیه.

۵ الاعراف (۵۳).

جَعَلَهَا رِيًّا حَقًّا وَقَدْ أَحْسَنَ بِي إِذْ أَخْرَجَنِي مِنَ السِّجْنِ وَجَاءَ بِكُمْ مِنَ الْبَدْوِ ﴿۱۰۸﴾ واته: په روه رنده م ناکامه کې وهدی هینا و زرد چاکه ی دهر باره کردوم، له زندان دهری هینام، ټپوه شی له و بیابانه هینا بؤ (شار)، نیبو جوړه یچ و که سانی تریش ده لټین: په عقوب و کوره کانی له بیابان دهریان و خاوه م مه پو مالات بوون. ^۱ وه ده لټی: له شوینیکدا نیشته چی بوون پی د کورترا عه ربات له زوی فه له ستیندا له قولای شامدا. ﴿مِنْ بَعْدِ أَنْ نَزَعَ الشَّيْطَانُ بَيْنِي وَبَيْنَ إِخْوَتِ ۚ إِنَّ رَجِي لَطِيفٌ لِّمَا يَشَاءُ﴾ واته: له پاش نه وهی شه یقان له نیوان من و براکانم به د فپی کرد، په روه رنده م بؤ هر که سیک خوی مه یلی لیبتت به سوزه، واته: به ویت هر شتیک بکات ده یکات و کار ناسانی بؤ ده کات، ﴿إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ﴾ واته: وه هر خوی په روه ردگارو و بنده کانی باشتر دهناسیت، ﴿الْحَكِيمُ﴾ یانی: له کارزانه له گفتارو کردارو قه زار قه دهریداو هرچی بوی و مه بیلبیت، ده یکات.

﴿رَبِّ قَدْ آتَيْتَنِي مِنَ الْمَلِكِ وَعَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ ۚ فَاطِرَ السَّمَكَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ أَنْتَ وَلِيُّ فِي الدُّنْيَا

وَالْآخِرَةِ ۚ تُوَفِّي مُسْلِمًا وَالْحَقِيقِي بِالصَّالِحِينَ ﴿۱۰۹﴾

لایانه وه و دوعا کردن به کوتا هینانی زیان به نیسلامه تی

خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿رَبِّ قَدْ آتَيْتَنِي مِنَ الْمَلِكِ وَعَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ ۚ فَاطِرَ السَّمَكَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ أَنْتَ وَلِيُّ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ۚ تُوَفِّي مُسْلِمًا وَالْحَقِيقِي بِالصَّالِحِينَ﴾ واته: نه ی په روه ردگارم، له م ولاته ده سه لالت پیدامو فیرت کردم که چون خوه کان لیک بده مه وه، دروستکری ناسمانه مان و زه مین! تو یارمه تی دهرمی له دنیا داو له قیامه تدا، به موسلمان بیمرتنه و بمگه یه نه وه به پیاوچاکان، نه و دوعایه دوعای یوسف پیغه مبه ره (یوسفی راستگو) (سه لامی خوای لیبتت) به م دوعایه پارایه وه له په روه ردگاری مه زنی دوی نه وهی که نه و هموو به هره یه ی به سه ردا رشت، له گه یشتنی باوک و دایکی و براکانی بؤ لای و منه تیشی کرد به سه ریداو کردی به پیغه مبه رو خاوه ن ده سه لالت، لایه وه له خودای گه وره وه ک چون له دنیا دا نه و هموو به هره یه ی پی به خشی له نه و دنیا ش نه و به هراتی هر بداتی و برده وام بیت له سه ری، کاتیکیش ده بیمرتنتت به موسلمان بیمرتنتت، زه حاک ده لټی: بیگه یه نیت به پیاوچاکان، که براکانیه تی له پیغه مبه ران (سه لامی خوا له گشت پیغه مبه ران). ^۲ نه م دوعایه له وانه یه یوسف (سه لامی خوای لیبتت) له کاتی مردنیدا کردبیتتی، وه ک له هر دوو سه حیه که دا هاتوه: له

^۱ الطبری (۲۷۶/۱۶).

^۲ الطبری (۲۸۰/۱۶).

عائیشه و ه (رهزای خوی لیبیت) که پیغمبری خودا (ﷺ) له کاتی مردندا په نجی مباره کی بهرز ده کرده وه و ده یفرموو: (خوایه داوات لیده کم له گه ل هاره له پایه بلند کاندایم سنی جار نهمی فرموو).^۱ له وانه شه یوسف داوای کرد بیت له سر موسلمانیتی بمریت و بگات به پیاوچاگان کاتیک مردن په خعی گرت و ته منی دواپی هات.

﴿ ذٰلِكَ مِنْ اٰیٰتِ الْغَيْبِ نُوْحِيْهِ اِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ اِذْ اَجْمَعُوْا اٰمْرَهُمْ وَهُمْ يَمْكُرُوْنَ ﴿۱۲﴾ وَمَا اَكْثَرَ

النَّٰسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِيْنَ ﴿۱۳﴾ وَمَا تَسْأَلُهُمْ عَلَيْهِ مِنْ اَجْرٍ اِنَّ هُوَ اِلَّا ذِكْرٌ لِّلْعٰلَمِيْنَ ﴿۱۴﴾

نوهی له پیشه وه باس کرا له باری نهم به سره هاتانه وه هه موونیگا بوون له لایهن خودا وه

خوای گوره کاتیک باسی به سره هاتی یوسف و براکانی کرد وه که چون به رزی کرد وه ته وه به سر یاندا وای لی کرد وه سرکه وتن و ده سلات و فرمانه وایی و پاشه پوژ بؤ نه و بیت به پیچه وانه ی براکانیه وه که ده یانویست خرابی به سر بین و بیکوژن و له ناوی بدن، ده فرموویت به پیغم بهر

موحه مه د (ﷺ): ﴿ ذٰلِكَ مِنْ اٰیٰتِ الْغَيْبِ نُوْحِيْهِ اِلَيْكَ ﴾ واته: نه مانه نه و دهنگ و باسه نادیارانه که به توی راده گه یه نین، واته: نه ی موحه مه د (ﷺ) نهم به سره هات و وینه ی نهم له و باسه نادیاره پیشوانه که توی لی ناگادار ده کین، پره له په ندو ناموژگاری بؤ خوت و نه وانه ی دوا ی خوت دین،

﴿ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ ﴾ واته: تو له لای نه وان نه بویت و چاوت لیان نه بوو، ﴿ اِذْ اَجْمَعُوْا اٰمْرَهُمْ ﴾ کاتیک که

هه موو برپاریان دا (یوسف بخه نه ناو بیره گوه) ﴿ وَهُمْ يَمْكُرُوْنَ ﴾ وه فیلی لی بکن، به لام نیمه تومان ناگادار کرد به و نه نینه، وه حیمان بؤ ناردی و نهم نیگایه هات خوار بؤت، نهم نایه ته وه که نهم نایه تانه وایه که خوی گوره فرموویته ی: ﴿ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ اِذْ يُلْقُوْنَ اَقْلَمَهُمْ اِيْهُمْ يَكْفُلُ مَرِيْمَ ﴾ واته:

تو له وی نه بووی که قه له میان فری دا کی سه ربه رشتی مه ریم بیت. وه فرموویته ی: ﴿ وَمَا كُنْتَ

بِجَانِبِ الْفَرْقِ اِذْ قَضَيْتَا اِلٰى مُوسٰى الْاَمْرَ وَمَا كُنْتَ مِنَ الشَّٰهِدِيْنَ ﴿۱۵﴾ وَلَكِنَّا اَنْشَاْنَا قُرُوْناً فَفَطَّرْنَا عَلَيْهِمْ

الْعُمُرُ وَمَا كُنْتَ ثٰوِيًّا فِىْ اَهْلِ مَدِيْنَةٍ تَلُوْا عَلَيْهِمْ ؕ اٰيٰتِنَا وَلَكِنَّا كُنَّا مُرْسِلِيْنَ ﴿۱۶﴾ وَمَا كُنْتَ

بِجَانِبِ الطُّورِ اِذْ نَادَيْنَا ﴿۱۷﴾ واته: تو نه ی موحه مه د (ﷺ) له لای خورن اوای کتوی تور نه بووی، کاتیک

فرمانی پیغم بهر یه تیمان دا به موسا (هتا ده گاته) وه تو لای کتوی تور نه بووی کاتیک بانگی

^۱ فتح الباری (۷/۷۴۳).

^۲ ال عمران (۴۴).

^۳ القصص (۴۴-۴۶).

موسا مانکرد. وه فرمویه تی: ﴿وَمَا كُنْتَ تَأْوِيًا فِي أَهْلِ مَدْيَنَ تَتَلَوًا عَلَيْهِمْ ءَايَاتِنَا﴾^۱ واته: تو نه کاته له ناو خه لکی مه دین نه بووی، که نیشانه کانی نیمه یان بؤ بخوینیته وه. خوی گوره ده فرمویت موحه مد(ﷺ) پیغه مبری خویتی و ناگاداری کردوه له هوالی پیشینه کان که په ندو ناموزگاری تیدایه بؤ خه لکی و هوی پزگاری بوونیشه له دنیاو له پڑی قیامه تدا بؤیان، له گه ل نه وه یشدا زقرینه ی خه لکی بهواناهینن، بویه فرمویه تی: ﴿وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ﴾^۲ واته: هر چه نده زقریش هولا بده ی (بابای) نم مه ردمه زقریه یان بهوا ناهینن. وه له نایه تیکی تردا فرمویه تی: ﴿وَلَنْ نُطِيعَ أَكْثَرَ مَنْ فِي الْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ﴾^۱ واته: نه گه ر که وتیته شوینی قسه ی زقریه نه وانه واهم سهر زهویده له پزگی خودا لات ده دهن. نم نایه ته وه ک نه و نایه ته وایه که خوی گوره فرمویه تی: ﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ﴾^۲ واته: له مه دا دهرسی باش هیه، به لام به شی زقریان بهوادار نین. ﴿وَمَا تَسْأَلُهُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ﴾^۳ واته: خو تو هر گیز (بؤ نم کاره) پاداشتیکت له مانه ناوی، واته: نه ی موحه مد(ﷺ) له سهر نم ناموزگاری و دعای خیر و پی نیشاندانه داوی پاداشتیان لی ناکه ی، واته: داوی کری و بهرتیلیان لی ناکه ی له سهر نه وه، به لکو ته نها له بر رهزای خواو ناموزگاری به نده کانیه تی. ﴿إِنَّ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِّلْعَالَمِينَ﴾^۴ واته: ته نها په ندو ناموزگاریه بؤ خه لکی دنیا، پی نیشاندانیانه بهو ناموزگاریه پزگاریان ده بیته له دنیا داو له دواپوژدا.

﴿وَكَأَيِّن مِّنْ آيَةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَمُرُّونَ عَلَيْهَا وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ﴾^(۱۵) وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِإِلَهِ إِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ ﴿۱۶﴾ أَفَأَمِنُوا أَن تَأْتِيَهُمْ غَشِيَةٌ مِّنْ عَذَابِ اللَّهِ أَتَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً وَهُمْ لَا

بِشْعُرُونَ ﴿۱۷﴾

بیرنه کردنه وی خه لکی له و نیشاندانی که له بهر ده ستیاندایه

خوی گوره ده فرمویت: ﴿وَكَأَيِّن مِّنْ آيَةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَمُرُّونَ عَلَيْهَا وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ﴾^۴ چه نده زقرین نیشانه کان له ناسمانه کان و زمیندا به لایاندا ده پوون گوئی پی نادهن، خودای گوره باسی بیناگایی زقریه ی خه لکی ده کات که بیر له نیشانه و به لکه کانی تاکو ته نهایی خودا ناکه نه وه، که چی دروست کردوه له ناو نم ناسمان و زمینه دا، له نه ستیره ی دره و شاوه و وه ستاو

^۱ القصص (۴۵).

^۲ الانعام (۱۱۶).

^۳ الشعراء (۸).

که بگوید و نه که در دو ناله که همیشه له سوپانه و دان، هم موویان پام هینراون، وه له ناو زه میندا چه ند پارچه زهوی له تنیشت یه کو باخ و باخات و کیوی زوری به ناو زه میندا داچوو، ده ریای زوری پر له ناو و دهشت و بیابانی کاکمی به کاکمی و چۆل و چه ندین له گیاندارو بیگیان و زینده و هرو پوهه و چه نده ها میوه و به ربووومی همه پهنگو جیاواز له تام و بۆن و پهنگو شیوه دا و هدی هیناوه، پاکمی و بیعه بیی بۆ خودای تانک و تنها، وه دیهینه ری همه مو جۆره دروستکراوه کان که پایه داری هر بۆ خویه تی و هر

ده مینیت، بیهاوتایه له زات و سیفه تدا، پاشان خودای گه وره فرموویه تی: ﴿ وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ

إِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ ﴾ واته: به شی زوریان بپوا به خوا ناهینن و هر ده یانه وی شه ریکی بۆ دابنن. نیینو

عه باس ده لی: بیباوه پان نه گه ر بییان بگوتریت کی ناسمانه کانی دروستکردوه؟ وه کی زه مینی

دروست کردوه؟ وه کی کیوه کانی دروست کردوه؟ ده لنین: خودا، که چی شه ریکی بۆ خودا

داده نین. ^۱ مواهیدو عه تاو عیکریمه و شه عبی و قه تاده و زه حاک و عه بدوره حمانی کوپی زهیدی کوپی

نه سله میش هر وایان گوتوه. ^۲ وه له فرمووده ی سه حیحا هاتوه، موشریکه کان له کاتی

ته و افکردنیاندا به دوری که عه دا ده یانگوت: (لبیک لا شریک لک إلا شریکا هو لک، تملک وما ملک) به لی

بوتو شه ی خویه ک که شه ریکت نیه، شه ریکت نه بیت که می خوته وچ شه ریکه که ش وه چ شه و ش

شه و هیه تی همه مو هر می خوته!! ^۳ وه خوی گه وره فرموویه تی: ﴿إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾

واته: شه ریک بۆ خودا بریاردان ناهه قیه کی زور گه وره یه، له تاوانه زور مه زنه کانه شه ریک دانان بۆ

خودا، وه که له هر دوو سه حیحه که دا هاتوه له نیینو مه سعوده وه گوتم: نه ی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) چ

تاوانیک زور گه وره یه؟ فرمووی: هاوه ل دانیت بۆنه و خودایه ی که دروستی کردوی! ^۴ چه سه نی

به سری له ته فسیری نه م نایه ته دا: ﴿ وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ ﴾ ده لی: نه مه به ست

نه و دوو پوهه یه کاتیک کاریکی نه کات به ریا ده یکات، شه وه هاوه لی داناوه بۆ خودا به و کاره ی، وه که

خودای گه وره فرموویه تی: ﴿إِنَّ الْمُتَفَقِّهِينَ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَدِيعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا

كُسَالَىٰ يُرَاءُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا لِيَلْبِئُوا﴾ ^۵ واته: دوو پوهه کان ده یانه وی خودا فریو بدن، که چی

^۱ الطبري (۲۹۲/۱۶).

^۲ الطبري (۲۹۲/۱۶).

^۳ مسلم (۸۴۳/۲).

^۴ لقمان (۱۳).

^۵ فتح الباري (۳۵۰/۸)، مسلم (۹۰/۱).

^۶ النساء (۱۴۲).

خودا ده یانخه له تینیت، که ده چن نویژ بکن، به تمبه لی هه لده ستن، پووینی له خه ک ده کن، که میک نه بیته یادی خوا ناکن، هه روه ها هندی شیرکی تره به شاراوویه و ئو که سه ی ده یکات ههستی پی ناکات، وه که همادی کوپی سه له مه پیوایه تی کردوه له عاسمی کوپی ئه بی نه جوده وه (النجد) له عوروه وه ده لی: حوزیفه چوه لای نه خوشیک پارچه به کی خهت خه تاوی به بالیه وه بوو، قرتان دیان و

لای برد و پاشان گوتی: ﴿ وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ ﴾^۱ وه له م فرموده یه دا هاتوه:

(هر که سیک سویند به غیری خودا بخوات ئه وه شه ریکی بق خودا داناه) تیرمزی پیوایه تی کردوه و به فرموده یه کی باشی زانیوه له و فرمودانه یه له ئیبنو عومر پیوایه تی کردوه.^۱ وه له م فرموده یه شدا که ئیمامی ئه حمه دو ئه بو داودو که سانی تریش پیوایه تیان کردوه له ئیبنو مه سعوده وه (ره زای خوای لیبت) ده لیت: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرموویه تی: (نویشته و موتوو مووو به خق داکردن و دعای چه رو شیرینی شیرکه)^۲ وه له وته کی تردا ئیمامی ئه حمه دو ئه بو داود پیوایه تیان کردوه: (الطيرة شرك وما منا الا، ولكن الله يذهب بالتوكل) واته: په شبینی شیرکه، هیچ که س نیه له ئیمه بزیکیکی به رنه که وی به لام خودا به پشت به ستن به خوئی دوری ئه خاته وه لیتمان.^۳

پاشان خودای گوره فرموویه تی: ﴿ أَفَأَمِنُوا أَن تَأْتِيَهُمْ غَشِيَةٌ مِّنْ عَذَابِ اللَّهِ أَو تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴾^۴ واته: ناخو ئه وان بی ترسن له وهی که جه زه به ی داپوشه ری خودایان بق نایه ت؟ یان له

پر قیامه تیان به سه ردا نایه ت هر هه ستیش ناکه ن؟ وه که خوای گوره له نایه تی تردا فرموویه تی:

﴿ أَفَأَمِنَ الَّذِينَ مَكَرُوا السَّيِّئَاتِ أَن يَحْسَفَ اللَّهُ بِهِمُ الْأَرْضَ أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴾^۵ أَوْ يَأْخُذُهُمْ فِي تَقَلُّبِهِمْ فَمَا هُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿۶﴾ أَوْ يَأْخُذَهُمْ عَلَى تَخَوُّفٍ فَإِنَّ رَبَّكُمْ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿۷﴾ واته: ناخو

ئه وان به فیلبازی خه ریکی به ده پی بوون، بی ترسن که خودا نوعی عه رزیان ناکات یان له شوینیکه وه (که هر بیریشی لی ناکه نه وه) نازاریکیان بق ناباریت (یان له و پی هاتوو چو یانه دا له گریان خا و نه توان خو یان ده ریا ز بکن) یان کاتیک ناره حه تن وه ترسدا بیانگریت؟ سا هر

به ره ردگاری تویه وا دلسوزو دلوانه، وه فرموویه تی: ﴿ أَفَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَن يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا بَيْنَتَا وَهُمْ

نَآيْمُونَ ﴿۷﴾ أَوْ آمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَن يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا وَهُمْ يَلْعَبُونَ ﴿۸﴾ أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ

^۱ تحفة الأحوزي (۱۳۵/۵)، فرموده یه کی سه حیه.

^۲ أحمد (۳۸۱/۱)، ابو داود (۲۱۲/۴)، ابن ماجه (۱۱۶۷/۲)، فرموده یه کی سه حیه.

^۳ أحمد (۳۸۹/۱)، ابو داود (۲۳۰/۴).

^۴ النحل (۴۷-۴۵).

مَكَرَ اللَّهُ إِلَّا الْقَوْمَ الْخَاسِرُونَ^۱ واته: ناخو خه لکی ئه و شارانه نه ترسانون که له شه ودا، به لای نیمه یان تووش ببیت و نه وان له گهرمی خه ودا بن؟ ئه و شارنشینانه نایا ناترسن که له ده می چیشته نگاودا و له گهرمی که مه کردندا نیمه تووشی به لایان بکه یین؟ ناخو له وه دلنیا ن له نه خشی خودا بزگار یین؟ خو جگه له ره نجخه ساران که س له نه خشی خودا هه سستی هه یعنی ناکات.

﴿قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾^(۱۰۸)
 ریگه ی پیغه مبهرا (ﷺ)

خوای گه وده ده فه رموویت: ﴿قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي﴾ واته: بلی: ئه مه ریگه ی منه، هه م خۆم هه م نه وان هه ش شوینم که وتون (به به لگه وه) خه لک بانگ ده که یین، خوای گه وده ده فه رموویت به پیغه مبه ره که ی که په وان هه ی کردووه بۆ ئینسان و جنۆکه فه رمانی پیکردووه خه لکی ناگادار بکات که ئه مه ریگه ی ئه وه، واته: ئه مه پۆ و پچه و سوننه تی ئه وه، که بریتیه له بانگه وازکردن بۆ شایه تیدان که جگه له خودا هه یج په رستراویکی تر نیه، هه ر خۆیه تی و شه ریگی نیه، بانگی خه لکی ده کات بۆ لای خودا که وتی (لا إله إلا الله) یه، به بپوایه کی ته و اوو به لگه ی به هه یزه وه، خۆیشی و نه وان هه یش شوینک و تووی ئه ون بانگی خه لکی ده کن بۆ ئه وه ی پیغه مبه ری خودا بانگی بۆ کردووه له سه رچاوپوشنی و بپوای ته و اوو به لگه ی عه قلی و شه رعیه وه. ﴿وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ

الْمُشْرِكِينَ﴾ واته: خودایش پاک و بی عه یبه و له وان هه نیم شه ریگی بۆ په یدا بکه م، یانی: پاک و بیگه ردو گه وده و نۆد پیرۆزه، دووره له وه ی که شه ریک و هاوتاو هاوشیوه و بابو مندالان و وه زیرو پاویژکاری هه بیت، پایه به رزو نۆد مه زنه و دووره له مانه وه هه مووی ﴿تَسْبِحُ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا﴾^۱ واته: هه وت ناسمانه کان و زه مین و هه رچی له ناو نه وان دایه، هه ر پاکانه ی خودا ده کن، هه موو شتیك (به په سه ندانه وه) پاکانه ی ئه و ده کات، به لام ئیوه له پاکانه و ته سببحاتی ئه وان حالی نابن، ئه و له سه ر خۆو لیپورده یه.

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُوْحِي إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ أَمْ لَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَتْ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾^(۱۰۹)

^۱ الاعراف (۹۷-۹۹).

^۲ الاسراء (۴۴).

پیغمبران پیاموون و مرویش بوون

خوای گه وره ده فہ رموویت: ﴿ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجُلًا نُوحِيَ إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ أَفَلَا يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَتْ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ ۚ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ آمَنُوا

أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴾ واتہ: له پیشتر له توئی موحہ مد (ﷺ) ہر پیامانمان له خہلکی شارہکان له لایہن خزمانہ وہ نیگامان بؤ ناردوون و تیمان گہ یاندوون ثایا نہ چوون له م زہ مینہ دا بگہ پین، تا ببینن چارہ نووسی پیشینہ کان چؤن بووہ؟ بؤ ئہ وانہی له خوا ترسن مالی ئہ و دنیا چاکترہ، دەہی سا بؤچی ہر تیناگہن؟ خوای گہ ورہ باسی ئہ و ہمان بؤ دہکات کہ ہر له ناو پیاماندا پیغمبرہی خوئی ناردووہ، له ناو ژئاندا نہی ناردووہ، و ہک ئہ م ثایہ تہ پیروزہی ئیشارہتی بئی دہدات، کہ خوا و ہحی نہ ناردووہ بؤ ہیچ ٹافرہ تیک له کیزہکانی نہ وہی ئادہم، واتہ: و ہحی یاساو ہرنامہ (یانی نیگای تہ شریعی)، ئہ ہلی سونہت و جماعت ہموو له سہر ئہ م پایہن، ہر ئہ وہیہ کہ شیخ ئہ بولحہ سہن عہ لی کوپی ئیسماعیلی ئہ شعہری له زانایانی ئہ ہلی سوونہت و جماعتہ تہ وہ نہ قلی کردووہ کہ له ناو ٹافرہ تاندا پیغمبر نہ بووہ، بہ لکو ٹافرہ تی (صدیقہ) یان تیدا بووہ، و ہک خوای گہ ورہ باسی بہ پیزترین ٹافرہت کہ مہریہ می کچی عیمرانہ دہکات و دہ فہ رموویت: ﴿ مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَأُمُّهُ صِدِّيقَةٌ كَأَنَا يَاقُوتَانِ الطَّعَامِ ﴾ واتہ: مہ سیحی کوپی مہریہ م پیغمبر تیک بہ ولوہ ہیچی تر نیہ، له پیش ئہ ویش زڈریک پیغمبرہی تر ہاتوون و چوون، دایکی ئہ ویش ژئیکی (صدیقہ) پاست و دروست بوو، ہر دووکیان خواردنیان دہ خوارد. خوای گہ ورہ له بہ رزترین و بہ پیزترین پلہ دا و ہسفی دہکات کہ (صدیقیہ)، خو ئہ گہر پیغمبر بووایہ، خوای گہ ورہ باسی پیغمبرہی تہ کہی دہ کرد، کہ واتہ مہریہ م ژئیکی پاست و دروست بووہ بہ دہقی قورئانی پیروز.

پیغمبران له مروئن، له فریشتہ نین

زہحاک له ئیبنو عہ باسہ وہ ئہ گوازیتہ وہ کہ له تہ فہسیری ئہ م ثایہ تہ دا فہ رموویہ تی: ﴿ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجُلًا ﴾ واتہ: ئہ مانہ خہلکی ٹاسمان نین وہ کوئیوہ گوتتان. ^۱ ئہ مہ قسہی ئیبنو عہ باسہ ئہ م ثایہ تہی تر پشتگیری لی دہکات کہ خوای گہ ورہ دہ فہ رموویت: ﴿ وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا إِنَّهُمْ لَيَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَيَمْشُونَ فِي الْأَسْوَاقِ ﴾ واتہ: له پیش تو شدا ئہی

^۱ الدر المنثور (۵۹۵/۴).

^۲ الفرقان (۲۰).

موحه مد (ﷺ) هر كه سیکمان بی پیغه مبری ناردووه، هه موو خواردنیان خواردووه و له ناو بازاردا
 كه پاون، وه فرموویه تی: ﴿وَمَا جَعَلْنَاهُمْ جَسَدًا لَا يَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَمَا كَانُوا خَلِيلِينَ﴾ (۸) ثُمَّ صَدَقْنَاهُمُ
 الْوَعْدَ فَأَجْنَبْنَاهُمْ وَمَنْ نَشَاءُ وَأَهْلَكْنَا الْمُسْرِفِينَ ﴿۱﴾ واته: هیچ له شی و امان بی نه دان، كه هیچ نه خون و
 نه شمرن، پاشان هه موو به لیتیک كه پیمان دابوون به جیمان هیتان، كه نه وانیش و هر كه سیش خومان
 ویستمان بزگارمان كردن، هه له پوئیمان قران تی خست، وه فرموویه تی: ﴿قُلْ مَا كُنْتُ بِدْعًا مِنْ
 الرُّسُلِ﴾ (۲) واته: بلی: له ناو نه و هه موو پیغه مبرانه پیغه مبریکی ناااسایی نیم، ﴿مِنْ أَهْلِ الْقُرَى﴾ له ناو
 خه لکی شاره كاندا مه به ست به ﴿الْقُرَى﴾ شاره كانه، نه كه خه لکی لادینشینه كان كه خه لکیکی بیابانن و
 دلره قترینی خه لکن له سروشت و په وشندا.

په نند و مرگرتن له وانه ی پیشوو

خوای گه وره فرموویه تی: ﴿أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ﴾ واته: بوجی نه وانه ی بپوا نا هیتن نه ی
 موحه مد (ﷺ) ناچن بگه رین به سهر زه میندا ﴿فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَتْ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ﴾ تا
 ببینن پاشه پوئی پیشینه کانیا چوون بووه، نه و گه لانه ی كه بپوایان نه ده هیتا به پیغه مبره کانیا،
 چوون خودا قرانی تیخستن، هه موو خوانه ناسیک هر نه وه چاره نووسیته، نه م نایه ته وه كه نه و نایه ته
 وایه كه خوای گه وره فرموویه تی: ﴿أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُونَ لَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَا﴾ (۳) واته: ناخو
 میشتا به زه ویدا نه گه پاون تا ببینه خاوهن دل و تیگن، نه گه رنه و هه واله بییستن و ببینن كه خوای
 گه وره خوانه ناسانی قر تیخستوه و خاوهن باوه پانی بزگار كرد، وه تیده گن نه مه یاسای خویه له
 دروستكراوه كانیدا و به رده و ام دوباره ده بنه وه، بویه فرموویه تی: ﴿وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ آمَنُوا﴾
 واته: بی نه وانه ی له خواترسن مالی نه و دنیا چاكتره، وه كه چوون له ژبانی دنیا دا خاوهن باوه پانمان
 بزگار كرد له دنیا دا، هر به و شیویه له پوئی دوایشدا بزگاریان ده كه بن، نه مه یان زور له دنیا چاكتره
 وه كه نه م نایه ته ی تر كه خوای گه وره فرموویه تی: ﴿إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
 وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهُدُ﴾ (۴) يَوْمَ لَا يَنْفَعُ الظَّالِمِينَ مَعَذَرَتُهُمْ وَلَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ (۵) واته: به

۱ الانبياء (۱-۸).

۲ الاحقاف (۹).

۳ الحج (۴۶).

۴ الفاطر (۵۱-۵۲).

راستی نِیمه پیغمبه‌ران و نه‌وانه‌ی باوه‌ریان هیناوه سه‌رکه‌وتوو ده‌که‌مین له ژبانی دنیا‌دا وه له پۆژی قیامه‌تا که شایه‌ته‌کان هه‌لده‌سنه‌وه، پۆژتیک پاکانه‌کردنی سته‌مکاران سوودیان پی‌ ناگه‌یه‌نیت، هه‌موویان نه‌فرینیان لیکراوه و خراپترین جیگیان هه‌یه. خوای گه‌وره ئیزافه‌ی (دای کردووه بق لای ناخیره‌ت ﴿الْآخِرَةَ﴾ فه‌رموویه‌تی: ﴿وَلَدَارُ الْآخِرَةِ﴾ وه‌ک چۆننه‌وتی: (صلاة الأولى، ومسجد الجامع، وعام أول وبارحة الأولى، ويوم الخميس).

﴿حَقَّ إِذَا اسْتَيْسَسَ الرُّسُلُ وَظَنُوا أَنَّهُمْ قَدْ كَذَّبُوا جَاءَهُمْ نَصْرًا فَتَنَجَىٰ مِنْ نَشَأِهِ وَلَا يَرْدُ بِأَسْأَعِنَ

الْقَوْمِ الْمَجْرِمِينَ ﴿١١﴾

له کاتی زۆر ته‌نگانه‌دا پیغمبه‌ران یارمه‌تی دهدرین و سه‌رده‌خرین

خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿حَقَّ إِذَا اسْتَيْسَسَ الرُّسُلُ وَظَنُوا أَنَّهُمْ قَدْ كَذَّبُوا﴾ واته: تا نه‌و ساته که پیغمبه‌ران نا‌ئومید بوون (له گه‌له‌که‌یان) و گه‌له‌که‌شیان وایان ده‌زانی که درۆیان له‌گه‌ل کردوون، خوای گه‌وره باسی نه‌وه ده‌کات، که یارمه‌تیه‌ک ده‌نیرت بق پیغمبه‌ره‌کانی (سه‌لامی خویان لیبت) له کاتی زۆر ته‌نگانه‌دا که چاره‌پوانی ده‌روویه‌کن و زۆر پیویستیان پتیه‌تی و نا‌ره‌ه‌تن. وه‌ک له نایه‌تیکێ تردا فه‌رموویه‌تی: ﴿وَرَزَّلْنَا حَقَّ يَقُولِ الرَّسُولِ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ مَن نَّصَرَ اللَّهُ ءَلَا إِنَّ نَصَرَ اللَّهِ

قَرِيبٌ﴾ واته: زۆر به‌ توندی ته‌کان دران، ته‌نانه‌ت پیغمبه‌ران و یارانی باوه‌پدارانیش له‌گه‌لیدا ده‌یانگوت: که‌ی خودا به‌ هانا‌مانه‌وه دیت؟! تق بزانه که یارمه‌تی خودا نزیکه، خوای گه‌وره

فه‌رموویه‌تی: ﴿كَذَّبُوا﴾ دوو خویندنه‌وه هه‌یه، خویندنه‌وه‌ی یه‌که‌م: به‌ توندگرتن (بالتشديد) واته (قد کذبوا) که عایشه (په‌زای خوای لیبت) به‌و شیوه‌یه خویندوویه‌تیه‌وه و مانا‌که‌ی واته: بپوایان پی

نه‌نه‌کردن، بوخاری پپویه‌تی کردووه له عوروه‌ی کوپی زوبه‌یره‌وه له عایشه‌وه. که عوروه‌ده‌ریاره‌ی نه‌م نایه‌ته‌ پرسپاری له عایشه‌ کردووه ﴿حَقَّ إِذَا اسْتَيْسَسَ الرُّسُلُ﴾ عانشه‌ش وه‌لامی داوه‌ته‌وه. عروه

نه‌لی: نایا (کذبوا) یان (کذبوا)، عایشه‌فه‌رموی: (کذبوا)، گوتم: نه‌وان (واته پیغمبه‌ران بیگومان بوون له‌وه‌ی که گه‌له‌که‌یان بپوایان پی نه‌کردوون، نیتر چۆن واکومانیا‌ن نه‌برد؟ فه‌رموی: به‌لی، سویند

به‌ خوا نه‌وه‌یان چاک ده‌زانی، پیم‌گوت: که‌واته ﴿وَظَنُوا أَنَّهُمْ قَدْ كَذَّبُوا﴾ واته: پیغمبه‌ران وایان گومان برده‌که‌راستیان له‌گه‌ل‌دانه‌کراوه! عانشه‌فه‌رموی: په‌نا به‌ خوا، پیغمبه‌ران گومانی وایان نه‌بردووه

به‌ په‌روه‌دگاریا‌ن، گوتم: که‌واته مانای نه‌م نایه‌ته‌ چۆنه‌؟ گوتی: نه‌وانه شوینکه‌وتوو پیغمبه‌ره‌کان

بوون، که بپوایان به پهروه ردگاریان هتیا بوو، بپوایشان به پیغه مبه ره کان کردبوو، به لام که ماوه یه کی
 نذر سرکه و تنیان دوا خرا، ﴿حَتَّىٰ إِذَا اسْتَيْسَسَ الرُّسُلُ﴾ تا پیغه مبه ره کان بیهیوا بوویون له وانه ی
 بپوایان پس نه کردبوون له که له که یان، وایشان ده زانی که شوینکه و تووه کانیشیان بپوایان پتیا
 نه ماوه. له و کاته دا سرکه و تنی خویان بز هاتووه. ^۱ عوروه ده لی: پیم گوت: له وانه یه ﴿قَدْ كَذَّبُوا﴾
 بیت به موخه فقهی بی (شده)؟ گوتی: په نا به خوا. نه وه ی عوروه پپوایه تی کردووه کوتایی هات.
 ئینو جو ره یج ده لی: ئینو نه بی موله یکه بز ی باس کردم، ئینو عه باس هم نایه ته ی به م شتیه یه
 خویندووه ﴿وَوَطَّنُوا أُنثَمَ قَدْ كَذَّبُوا﴾ به سوکی (بی شده)، عبدالله که ئینو نه بی موله یکه یه
 نه لی: پاشان ئینو عه باسیش پپی گوت: نه وانش مرؤه بوون، پاشان هم نایه ته ی خویند ﴿حَتَّىٰ يَقُولَ
 الرَّسُولُ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ مَتَىٰ نَصْرُ اللَّهِ ؕ أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ قَرِيبٌ﴾ ئینو جو ره یج ده لی: ئینو نه بی موله یکه
 پپی گوت: جو ره یش بز ی باس کردم له عانیسه وه، که عانیسه دزایه تی نه وه ی کردووه و به و
 خویندنه وه یه پازی نه بووه و فرموویه تی: خودا هیچ به لینیکی به موخه مد (ﷺ) نه داوه، مه گین
 زانیویه تی نه و به لینه هر دیته دی هتا مردووه. به لام به لا هر به رده وام بووه بز پیغه مبه ران هتا
 وایان زانیووه، نه وانه ی له که لیان بوون له خاوه ن باوه ران بپوایان پتیا نه ماوه، ئینو نه بی موله یکه
 له باره ی فرمووده که ی عوروه وه ده لی: عانیسه هم نایه ته ی واده خویندووه ﴿وَوَطَّنُوا أُنثَمَ قَدْ
 كَذَّبُوا﴾ به (شده) وه، که له (تکذیب) وه هاتووه مانای دروینان له که لدا کراوه. ^۲ خویندنه وه ی دووه م
 به سوکی گرتن (بالتخفيف) به لام زانایان جیا وازیان هه بووه له مانا کړندیا، ئینو عه باس هه مان قسه ی
 کردووه که له پیشه وه باسما نکرد، هه روه هارپوایه ت کراوه، له ئینو مه سه وده وه که سوفیانی سه وری له
 عه بدلاوه نه یگنریته وه که هم نایه ته ی وه ها، که خویندووه ته وه: ﴿حَتَّىٰ إِذَا اسْتَيْسَسَ الرُّسُلُ وَوَطَّنُوا
 أَنثَمَ قَدْ كَذَّبُوا﴾ به سوکی (مخففة) عبدالله ده لی: هم نه وه یه که پپی خورش نیه، وه له ئینو

^۱ فتح الباری (۲۱۷/۸).

^۲ فتح الباری (۲۱۸/۸). گومانه که ی (عروه) بوته وه پویشتره که گوايه پیغه مبه رانیش گومانیان بر دووه خوا (حاشا) واده کانی
 راست نه بوویت له که ل پیغه مبه راندا، به لام عانیسه په ناب خاوه گری و نه فرموی: شوینکه و ته نیمانداره کانیش له عه زره تی
 نه وه مووه به لایه گومانی نه و یان بو دروست یووه که پیغه مبه ران واده ی راسستیان به نه مان
 نه داوه، که کارگه یشتو ته نه و سنوره له نارحه تی و بیثومیدی، خوی که وره سه رکوتنی دابه زان دووه (وه رگن)...

^۳ الطبری (۳۰۷/۱۶).

عه باسوه ﴿حَقَّ إِذَا اسْتَيْسَسَ الرُّسُلُ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ قَدْ كُذِّبُوا﴾ ده لئی: کاتیک پیغه مبه ران ناومید
 بوون که گه له که یان به گوئیان بکن، گه له که پیشیان وایان زانی پیغه مبه ران دروین له گه لدا کردوون،
 ﴿جَاءَهُمْ نَصْرًا فَفَتَحِيَ مِنَ الشَّأَمِ﴾ واته: یارمه تی نیمه یان بق هات، نه وانهش وا حه زمان کرد پزگار
 کران، نیبنو جه ریر پویایه تی کردوه له شیراهیمی کوپی نه بو حوپپه ی جه زریه وه ده لئی: لایکی
 قوره یش پرسى له سه عیدی کوپی جوبه یرو پئی گوت: نه ی نه بو ع بدولا نم له هجه یه چونه؟ به
 راستی من کاتیک نه گه مه نم ثایه ته، حه ز نه کم نم سورده تم نه خویندایه ﴿حَقَّ إِذَا اسْتَيْسَسَ الرُّسُلُ
 وَظَنُّوا أَنَّهُمْ قَدْ كُذِّبُوا﴾ سه عید فهرموو: به لئی، تائه و کاتیه پیغه مبه ران ناومید ده بوون له
 گه له که یان که بروایان پی بکن، نه وانه یش که پیغه مبه ران یان بق هاتبوو، وایانده زانی پیغه مبه ران
 راستیان نه کردوه له گه لیاندا، زه حاکمی کوپی موزاحیم ده لئی: هه رگیز وه که نه مریم نه دیووه که سیک
 بانگ بکریت بق زانیاریه که چی ده می بیت به یه کدا، نه گه ر بچوومایه بق یه من له به ر نه مه هیشتا
 که م بوو، پاشان نیبنو جه ریر جاریکی تر پویایه تی کردوه به شیوه یه کی تر که موسلمی کوپی یه سار
 پرسى له سه عیدی کوپی جوبه یر له م باره یه وه، هه ر به م شیوه یه وه لاسی دایه وه. هه لسا بق لای
 سه عیدو ده سستی کرده ملی و گوتی: خوا ده روت لئی بکاتوه وه که تو چون ده روت له من کرده وه.^۱
 هه روه ها پویایه ت کراوه به شیوه یه کی تر له سه عیدی کوپی جوبه یه وه که هه ر به م مانایه ته فسیری
 کردوه، موجه ایدو که سانی تریش له زانیانی پیشینه هه روا مانایان کردوه، نه وه نه بیت هه ندیکیان
 که ته فسیریان کردوه، (واو)ی زه میره که یان له ﴿وَظَنُّوا أَنَّهُمْ قَدْ كُذِّبُوا﴾ گیزاوه ته وه بق
 شوینکه وتووای پیغه مبه ران (سه لاسی خویان لیبت) له خاوه ن باوه پان، هه ندیکی تریشیان
 زه میره که یان گیزاوه ته وه بق خاوه ناسان ناوی گه له که یان، واته: خاوه ناسان وایان زانیووه
 پیغه مبه ران راستیان نه کردوه له و به لینه ی که داویانه به و سه رکه وتنه، به لام نیبنو مه سعود وه که
 نیبنو جه ریر پویایه تی کردوه له ته میمی کوپی حه زله مه وه که فهرمویه تی: بیستم له ع بدولای کوپی
 مه سعود ده یه فرموو: له م ثایه ته دا: ﴿حَقَّ إِذَا اسْتَيْسَسَ الرُّسُلُ﴾ هه تا کاتیک که پیغه مبه ران ناومید
 بوون له باوه پی گه له کانینان، که بروایان پی بکن گه له کانیشیان (که یارمه تی خودا دواکت) وایانزانی
 پیغه مبه ران راستیان نه کردوه به بی (شده)^۲.

^۱ الطبری (۲۰۲/۱۶).

﴿لَقَدْ كَانَتْ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةً لِّأُولِي الْأَلْبَابِ ۗ مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَىٰ وَلَٰكِن تَصَدِّقَ الَّذِي بَيْنَ

يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿۱۱۱﴾

په نندو نامورنگاری بو که سیکه دهرسی وهریگریت

خوای گوره دهه رموویت: ﴿لَقَدْ كَانَتْ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةً لِّأُولِي الْأَلْبَابِ ۗ مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَىٰ

واته: له به سرهاتی نه مانه (واته پیغه مهران) په نند هیه بو خاوه ن ناوه زاکان، واته یه کی هه له بسته

نیه، واته: بیگومان دهنگو باسی پیغه مهران له گه له کانیاندا که چون خاوه ن باوه په کانمان بزگار

کردو خوانه ناسانیشمان له ناو برد، په نندو نامورنگاری زوری تیدایه بو نه وانه ی ناوه زیان هه یه، نه م

قورثانه قسه یه کی هه لیه سترو نه بووه، به ناوی خواوه هه لیه سترا بیت و دروست کراییت، ﴿وَلَٰكِن

تَصَدِّقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ﴾ نه وانه ی له بهر ده ستیدایه نه سه لمینیت، یانی له و کتیبانه ی که هاتوونه ته

خوار له ناسمانه وه نه وه ی راسته تیددا به راستی زانیووه، نه ویش گورپاوه و که م و زیاد ی تیاکراوه

دانی پیانه ناوه و لای بردووه، راستیه که یشی هیشتووه ته وه ﴿وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ﴾ واته: (نه م

قورثانه) شیکردنه وه ی هه موو شتیکه، له حه لالو و حه رام و چاک و خراپ و هه موو نه و شتانه ی تر له

فه رماندان به خواناسی و به جیه یانی فه رزو سونه ته کان و قه دهغه کردنی خراپه کان و هاوشیوه کانی له

شتی ناپه سه ند، باسی شته دیاره کان و نادیاره کانی له مه و دواش نه کات، به کورتی و به دریش، وه

باسی خوای گوره و ناوه کانی و سیفاته کانی ده کات، که له هیچ شتی کدا له دروستکراوه کانی ناچیت،

بو یه به راستی نه م قورثانه ﴿وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ﴾ واته: پری نیشاندرو به زه ییه بو نه و

که سانه ی به باوه پن، پینموونیان ده کات له سه رلی شیواویوه بو راسته پی، وه له گومراییه وه بو

چاکه خوازی، وه به هو ی نه و قورثانه وه به زه یی خودا وه ده ست دینن بو خویان له م ژیانی دنیا داو له

پوژی قیامه تیشدا، خوازیارین له خودای مه زن بمانخاته پیزی نه وانه له دنیا و له پوژی دوایدا، نه و

پوژی نه وانه ی پوویان سپیه و ددره و شیتته وه سه رده که ون و ده سته کوه تی خویان به ده ست دینن،

نه وانه ییش که پورپه شن به دپاوی ده گه پیننه وه.

ته فسیرى سوره تى (الرعد)

له مه كه دا هاتووه ته خواره وه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿الْمَرْءُ يَكُ مَا يَكْتُمُ﴾ وَالَّذِي أَنْزَلَ إِلَيْكَ مِنَ رَبِّكَ الْحَقَّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١﴾

قورنان قسه و گوفتارى خواجه

خوای گه وره ده فەرموویت: ﴿الْمَرْءُ يَكُ مَا يَكْتُمُ﴾ وَالَّذِي أَنْزَلَ إِلَيْكَ مِنَ رَبِّكَ الْحَقَّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ

النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١﴾ (الیف، لام، میم، پا) نه مانه چهن نیشانه یه کی نه م کتیبهن له وه ی له

په روه ردگارت هه بۆ تو هاتووه ته خواره وه، دیاره په یامیکی راسته، به لام تۆر به ی نه م مه رده به روه

ناکهن. له باره ی نه م پیتانه وه له سه ره تای سوره تى (البقره) دا نه م پیتانه قسه یان لى کراوه و گورتمان

هه ر سوره تیک به م پیتانه ده سته پى کرابیت، نه مه پيشگيریه کی تیدایه بۆ نه م قورنانه و پروونکردنه وه

به کيشه که راسته وه له لایهن خوداوه په وانه کراوه و گومانی تیدا نیه، له بهر نه مه یه فه رموویه تى:

﴿يَكُ مَا يَكْتُمُ﴾ واته: نه م (پیتانه) چهن به لگه یه کی نه م کتیبهن (نه م قورنانه)، پاشان

ده فەرموویت: ﴿وَالَّذِي أَنْزَلَ إِلَيْكَ مِنَ رَبِّكَ﴾ واته: نه وه ی بۆ تو هاتووه ته خواره وه له په روه ردگارت هه

نه ی موحه مه د ﴿١﴾ ﴿الْحَقَّ﴾ هه ر نه وه راسته، نه مه خه به ره و موپته داکه ی له پيشه وه یه که

﴿وَالَّذِي أَنْزَلَ إِلَيْكَ مِنَ رَبِّكَ﴾ یه، پاشان خودای گه وره فه رموویه تى: ﴿وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ﴾

واته: به لام تۆر به ی خه لکی به روه ناکهن، نه م نایه ته وه که نه و نایه ته وایه که خوای گه وره فه رموویه تى:

﴿وَمَا أَكْثَرَ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ﴾ واته: هه رچه نده تۆریش هه ولآ بده ی، نه م خه لکه

تۆر به یان به روه ناهینن. واته: له گه ل نه م هه موو ناگادارکردنه وه و ئاسانکاری و شیکردنه وه دا تۆر به یان

به روه ناهینن چونکه نه وانه هه ر خه ریکی ناکۆکی و دوو پوی و لاسارین.

﴿اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَوَاتِ بِفِعْلِ عَمَلٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ أَسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ وَسَحَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى

يُدِيرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ بِلِقَاءِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ ﴿٢﴾

باسی ته اووی و که مالی توانای خودا

خوای گه وره ده فہرموویت: ﴿اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا﴾ واتہ: خودایہ کہ ناسمانہ کانی
 ہرزکردوہ تہ وہ بیٰ ہیج پایہ و ستونیک کہ دەییبن، خودای گہ ورہ باسی کہ مالی توانا و دەسہ لاتی
 مہ زنی خوئی دکات، کہ خودایہ کہ بہ نیزن و فرمانی نہ و ناسمانہ کان ہرزکراوہ تہ وہ بیٰ پایہ و
 نہ ستون، وہ ہر بہ نیزن و فرمان و پامہینانی نہ ویشہ کہ زمینی جیاکردوہ تہ وہ و دوری
 خستوہ تہ وہ بہ شیوہیک کہ پہی پیٰ نابریت و دوریہ کہی نازانریت، نہ م ناسمانہ ی دنیا
 چواردہ ورہی گشت زہوی داوہ بہ نارو ہواپہ وہ لہ ہموو شوین و جیہ کیہ وہ، وہ لہ ہموو
 لایہ کیہ وہ ماوہی پڑیشتنی پینج سہ سالہ، نہ ستوراییہ کہی خویشی ماوہی پڑیشتنی سہ سالہ،
 پاشان ناسمانی دوہم دوری ناسمانی یہ کہ م و نہ وہی تیاہ تی داوہ، نیوان دوریان ماوہی پڑیشتنی
 پینج سہ سالہ، نہ ستوریہ کہیشی ماوہی پڑیشتنی پینج سہ سالہ، ناسمانی سبہ م و چوارہ م
 پینجہ م و شہ شہ م و حوتہ میس ہر وایہ، وہ ک خوای گہ ورہ فہرموویہ تی: ﴿اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ
 وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ﴾^۱ واتہ: نہ و خودایہی حوت ناسمانی وہ دی ہیناوہ وہ ک نہ و انیش زہمینی وہ دی
 ہیناوہ، ﴿بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا﴾ واتہ: بیٰ ہیج نہ ستونیک کہ دەییبن پریاہت کراوہ لہ نیبنو عہ باسو
 مواہیدو حہ سن و قہ تادہ و کہسانی تریشہ وہ کہ دلین: ناسمانہ کان نہ ستونیان ہہ یہ بہ لام
 نابینریت.^۲ نیاسی کوی موعاویہ دل: نہ م ناسمانہ بہ سہ زہمینہ وہ وہ ک گومہ زہیک وایہ، یانی
 بیٰ نہ ستونہ.^۳ ہر بہ م شیوہیہ پریاہت کراوہ لہ قہ تادہ وہ، ہر نہ م مانایہ شیاوہ بوسیاقی نہ م
 نایہ تہ.^۴ وا دیارہ لہ م نایہ تہ دا خوای گہ ورہ فہرموویہ تی: ﴿وَيُمْسِكُ السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا
 بِإِذْنِهِ﴾^۵ واتہ: نہ م ناسمانہ ی پراگرتوہ کہ بہ سہ زہمیندا نہ کہ ویت مگین خوئی نیزنی لہ سہر بیت،
 بق جہ ختکردنہ وہ لہ پوونہ دانی نہ وہ، فہرموویہ تی: ﴿تَرَوْنَهَا﴾ واتہ: دەییبن، واتہ: نہ م ناسمانہ بیٰ
 نہ ستون و ہستاوہ وہ ک دەیین، ہر نہ م شیوہیہ ش بہ لگی تہ واوہ بق توانا و دەسہ لاتی خودا.

۱ الطلاق (۱۲).

۲ الطبری (۳۲۴/۱۶).

۳ الطبری (۳۲۴/۱۶).

۴ الطبری (۳۲۵/۱۶).

۵ الحج (۶۵).

خوای گه‌وره‌ فرموویه‌تی: ﴿ثُمَّ أَسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ﴾ واته: پاشان‌ئو (خو) چووه‌ سه‌ر ته‌خت به‌و شیوه‌ی شایسته‌ی خوا بیته که ئی‌مه چۆنیه‌تیه‌که‌ی نازانین، وه‌ک له‌ پیشه‌وه له‌ سوره‌تی (الاعراف) دا باس کرا، وه‌ چۆن قورئان و فرمووده‌ باسیان لیکردووه، ئی‌مه‌ش هر وا به‌سه‌ریدا ده‌پۆین (بلا تکیف ولا تشبیه ولا تعطیل ولا تمثیل تعالی الله علوا کبیراً) (بیئنه‌وه‌ی چۆنیه‌تی به‌که‌ی یان هاوشیوه‌که‌ی دیاری بکه‌ین یان نکولی لی بکه‌ین ویلین خواناچیته سه‌رته‌خت، نمونه‌ش بو‌خوای گه‌وره‌و به‌رزوبلند نامیننه‌وه).

خسته‌کاری خۆرو مانگاو هاتوچۆیان

خوای گه‌وره‌ ده‌فرموویت: ﴿وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى﴾ واته: خۆرو مانگی خسته‌کار هه‌ریه‌که‌یان بۆ ماره‌یه‌کی دیاریکراو دین و ده‌چن. گوتراوه: مه‌به‌ست نه‌وه‌یه، خۆرو مانگ دین و ده‌چن، به‌ هاتنی پۆژی قیامت له‌ یه‌کتری داده‌بیرین (واته جیا‌ده‌بنه‌وه‌و ده‌وه‌ستن) وه‌ک ئه‌م نایه‌ته که خوای گه‌وره‌ فرموویه‌تی: ﴿وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَّهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ﴾ واته: خۆریش به‌ره‌و بنکه‌ی خۆی له‌ گه‌راندایه، که‌ئه‌مه‌ش له‌ خاوه‌ن ده‌سه‌لاتی زاناوه‌یه، ئه‌و فرمانه‌ی پیدراوه، گوتراویشه: مه‌به‌ست به‌ بنکه‌ی خۆی (مستقرها) که ژۆری عه‌رشه، عه‌رش نه‌وه‌ی پاست بیته و به‌لگه‌ی له‌سه‌ر هاتبیت بریتیه‌له‌ گومه‌ژیک له‌ نوای جیهان و بوونه‌وه‌ره‌وه‌یه له‌و پوویه‌که‌وه‌ئه‌مه‌ش وه‌ک باقی گه‌ردوونه‌کانی تر ده‌وری جیهانی نه‌داوه، چونک ته‌خت چه‌ندین ستوونی هه‌یه، چه‌ند هه‌لگری هه‌یه‌و هه‌لی ده‌گرن، ئه‌مه‌ عه‌قل نایپریت بۆ گه‌ردوونیک بسورپه‌ته‌وه، ئه‌مه‌یش پوونه‌ بۆ که‌سیک ورد ببیته‌وه له‌و نایه‌ت و فرمووده سه‌حیحانه‌ی که له‌ باره‌ی عه‌رشه‌وه هاتوون. سوپاس و ستایش بۆ خوای گه‌وره‌ خوای گه‌وره‌ که باسی خۆرو مانگی کردووه، له‌به‌ر ئه‌وه‌یه ئه‌و دووانه له‌ دیارترینی هه‌وت نه‌ستیره‌ گه‌پۆکه‌کانن که به‌پۆنترو گه‌وره‌ترن له‌ نه‌ستیره‌ وه‌ستاوه‌کان، کاتیک خوا ئه‌مه‌ی خسته‌بیته‌کار (پام کردبیت) نه‌ستیره‌کانی تر چاکتر و باشت‌ر ده‌خاته‌کار، وه‌ک خوای گه‌وره‌ ناگاداری داوه له‌و نایه‌ته‌دا: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ﴾^۱ واته: پۆزو خۆرو مانگی‌ش له‌ نیشانه‌کانی ئه‌ون، نه‌ به‌ره‌و خۆر سوژده‌ به‌رن، نه‌ به‌ره‌و مانگ، سوژده

^۱ یس (۲۸).

^۲ فصلت (۲۷).

بق خودایه که نوانی وه دی هیناوه. له گه ل نه وه یشدا به ناشکرا ناماژهی کردوه به وه و
 فرمویه تی: ﴿وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنَّجْمُ مُسَخَّرَاتٌ بِأَمْرِ رَبِّهِ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾^۱
 واته: خورو مانگو نه ستیره کانی به دی هینا وه هر له ژیر فرمانی نه ودان، دروستکردن و فرمانکردن
 هر بق نه وه، به رزو بلندبیت خودای په روردگارو پاهینه ری گشت جیهان، ﴿بِفَضْلِ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ يَلْقَاءُ
 رَبَّكُمْ تَوَقُّونَ﴾ واته: نیشانه کانی شی ده کاته وه، به لکو نیوه له دیداری په روه ردگارتان بینگومان بن.
 واته: نه م نیشانانه پوون ده کاته وه و ده کاته به لگه له سهر نه وهی که هیچ په رستراویک نیه جگه له
 نه و، خه لکیش زیندوو ده کاته وه و هر کاتیک مه یلی لیتبیت وه ک چۆن له سه ره تاوه دروستی کردوه.

﴿وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رَواسِيَ وَأَنْهَارًا وَمِنْ كُلِّ الْفُجْرَاتِ جَعَلَ فِيهَا رَوَجِينَ أُنثِينَ يَفْعِلُ الْيَأْسَ النَّهَارَ
 إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾^۲ ﴿۳﴾ وَفِي الْأَرْضِ قِطْعٌ مُّتَجَوِّرَاتٌ وَجَعَلْنَا مِنْ أَشْجَابٍ وَرِزْقٍ وَنَحِيلٍ
 صُنُونًا وَعَبْرٌ صُنُونًا يُسْقَى بِمَاءٍ وَجِدٍ وَنُفْضِلُ بَعْضَهَا عَلَى بَعْضٍ فِي الْأَكْثَلِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ
 يَعْقِلُونَ﴾^۴

نیشانه کانی خودا له ناو زه میندا

خوای گه وره ده فرمویت: ﴿وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رَواسِيَ وَأَنْهَارًا وَمِنْ كُلِّ الْفُجْرَاتِ﴾ هر
 نه همیشه نه م زه مینه ی پاخستوه و ژوریک کتوو پوواری لی دروست کردوه و نه وه موو به روپووه
 زوره شی وه دی هیناوه، ﴿جَعَلَ فِيهَا رَوَجِينَ أُنثِينَ﴾ واته: جوتی نیرو می تیدا دروست کردوه. دوی
 نه وهی خوای گه وره باسی جیهانی سه ره وهی کرد، دیته سه ر باسی توانا و ده سه لات و کارزانی خوایی و
 پیکوپیکي کاره کانی له جیهانی خواره ودا، واته: سه ر زه مین که درینو فراوانی کردوه و کتوه کانی شی
 به توندی لی دامه زانندوه به رزی کردوه ته وه تیتیدا، پوویره کانی و جۆگه له ی ژوری تیدا ده پوات، بق
 نه وهی ناو دیری نه و به روپووه زوره هه مه جۆرو په نگو تام و بۆنداره ی پی بکات. ﴿وَمِنْ كُلِّ الْفُجْرَاتِ
 جَعَلَ فِيهَا رَوَجِينَ أُنثِينَ﴾ که هه مووی کردوه ته جوته (نیرو می) تیتیدا ﴿يَفْعِلُ الْيَأْسَ النَّهَارَ﴾ واته: شه و
 به سه ر پۆزدا هه لده کیشیت واته: وای لی کردوه به دوی یه کتردا ده پۆن به هیواشی، کاتیک نه میان
 پۆیشت، نه وی تریان دیت به دوایداو دایده پۆشیت، نه م به سه رچوو، نه وی تر دیت، چۆن هه لسوکه ووت
 له کاتدا ده کات هه ر به و شیوه هه ش هه لسوکه ووت له گه ل شوین و دانیشتوناندا ده کات، ﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ

^۱ الاعراف (۵۴).

لَا يَتَّبِعُ لِقَوْمٍ يَتَّفَكَّرُونَ ﴿۱﴾ واته: نه‌مانه گشت نیشانه‌ن بؤ نه‌وانه‌ی راده‌مینن له فرمان و به‌مره‌کانی خودا، ﴿وَفِي الْأَرْضِ قِطْعٌ مَّتَّجِرَاتٌ﴾ له‌م زه‌مین‌دا که چه‌ندین پارچه به‌ت‌نیش‌ت یه‌که‌وه هن، واته: چه‌ند پارچه زه‌مین له‌ت‌نیش‌تی یه‌کتر‌دا هه‌یه، له‌گه‌ل نه‌ویش‌دا، نه‌م پارچه زه‌ویه‌یان به‌پیت‌ه و نه‌وه‌ی سودی بؤ خه‌لکی هه‌یه تیی‌دا ده‌پویت و نه‌مه‌ی تریان زه‌ویه‌که پره له‌ خؤ‌ی و بی‌که‌لکه و هیچی لی‌ ناپویت، هر به‌م شی‌وه‌یه له‌ ئیبنو عه‌باس و موجه‌اید و سه‌عی‌دی کوپی جو‌به‌یرو زه‌ححاک و که‌سانی تریشه‌وه ریوایه‌ت کراوه.^۱ نه‌م ئایه‌ته‌دیس‌ان جیا‌وازی په‌نگی پارچه‌کانی زه‌ویش ده‌گریت‌ه‌وه، نه‌مه خؤ‌لیکی سووره و نه‌مه خؤ‌لیکی سپیه و نه‌مه زه‌رده و نه‌م په‌شه و پر له‌ به‌رده و نه‌مه‌یان ده‌شت و بیابانه و نه‌مه‌ی تر زه‌ویه‌کی لماویه و نه‌م نه‌ستوره و نه‌مه‌یش ته‌نکه هه‌موو نه‌م پارچانه له‌ لای یه‌که‌وه‌ن، نه‌م زه‌ویه به‌ شی‌وه‌یه‌ک و نه‌وه‌ی تریش به‌ شی‌وه‌یه‌کی تر، نه‌مانه هه‌موو ده‌بنه به‌لگه له‌سه‌ر توانا و ده‌سه‌لاتی خودای مه‌زن که مه‌یلی هه‌ر شتیکی هه‌بیت ده‌یکات، هیچ په‌رستراویک نیه‌ ته‌نها خؤ‌ی نه‌بیت و په‌روه‌ردگاریش هه‌ر نه‌وه و که‌سی تر نیه، ﴿وَجَنَّتْ مِّنْ أَعْتَابٍ وَرَزَعٌ وَنَحِيلٌ﴾ واته: هه‌روه‌ها باغاتی په‌زو (تری) کشتوکال و دارخورما، نه‌م پسته‌یه هه‌لده‌گریت عه‌تف کرابیت‌ه‌ سه‌ر ﴿وَجَنَّتْ﴾ نه‌و کاته ﴿وَرَزَعٌ وَنَحِيلٌ﴾ به‌ مه‌رفوعی ده‌خوینریته‌وه، هه‌لیش ده‌گریت عه‌تف کرابنه سه‌ر ﴿أَعْتَابٍ﴾ نه‌و کاته به‌مه‌جروری ده‌خوینریته‌وه، هه‌ر له‌به‌ر نه‌وه‌یه به‌ هه‌ر شی‌وه‌یه‌کیان ده‌سته‌یه‌ک له‌ پی‌شه‌وایانی نی‌سلام خویندوویانه‌ته‌وه، ﴿صِنَوَانٌ وَعَیْرٌ صِنَوَانٌ﴾ واته: لقی له‌ یه‌کترو له‌یه‌ک جیا (صنوان) واته: چه‌ند لقی به‌ یه‌که‌وه بوو له‌ یه‌ک شویندا، وه‌ک هه‌نارو هه‌نجیرو هه‌ندی دارخورما و له‌م جؤ‌رانه ﴿وَعَیْرٌ صِنَوَانٌ﴾ نه‌وه‌ی له‌سه‌ریه‌ک لقی بووه وه‌ک هه‌موو دره‌خته‌کانی تر، هه‌ر له‌مه‌وه‌یه‌نه‌وتری (عم‌الرجل صنوا بیه) واته: مامی مرؤ‌ف لقی باوکی خؤ‌یه‌تی، وه‌ک له‌ فه‌رمووده‌ی سه‌حی‌دا هاتووه که پی‌غه‌مه‌بری خودا (ﷺ) فه‌رمووی به‌ عومه‌ر: (ئایا زانیوته مامی پیاو لقی باوکیه‌تی).^۲ پاشان خؤ‌ای که‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿لَسْفَىٰ بِمَأْوٍ وَجِلٍ وَنَفْضَلٌ بَعْضَهَا عَلٰی بَعْضٍ فِي الْأَكْمَلِ﴾ واته: ئاوپاراو ده‌بن، به‌لام تام و چیژی بریکیان باو ده‌ده‌بن به‌سه‌ر بریکی تریاندا، له‌ نه‌بو موریه‌وه و (په‌زای خؤ‌ای لی‌بیت) له‌ پی‌غه‌مه‌ره‌وه (ﷺ) ریوایه‌ت کراوه که ده‌ریاره‌ی نه‌م ئایه‌ته (ونفضل

۱ الطبری (۱۶/۳۳۱-۳۳۲).

۲ مسلم (۲/۶۷۷، ۱/۶۷۷).

بعضها على بعض في الاكل) فرموويده تى: (خورماى خراپ و چاك و شيرين و ترش). تيرمزى پيوايه تى
 كردووه و ده لى: فرمووده يه كى چاك و غريبه (حسن غريب). واته نه م جياوازيه له چه شنى به رويوم و
 كشتوكالدا له شيوه و پهنگو تام و بون و گه لاو گوله كانياندا، نه مه زور ترشه و نه مه زور شيرينه، نه مه
 زور تال و تفته و نه مه زور خوشه، نه مه له كومه لى نهويه و نهويه له كومه لى نهويه و، پاشان ده گوريت
 بى تاميكي تر به نيزنى خواى گوره، نه مه زهرده و نه مه سووره و نه مه سپيه و نه مه پشه و نه مه
 شينه، گوله كانيش به همان شيوه، له گه ل نه ميشدا همويان له يك سرچاوه و دريژه ددهن به
 بوونى خزيان نه ويش ناوه، له گه ل نه و هموو جياوازيه زوره ي كه له ژماره نايهت و نازانيت، نه مانه
 هموو به لگه ن بى كه سيك خاوهنى شاوه ز بيت و گوره ترين نيشانه ن له سر تواناو ده سلا تى نه و
 خواى كه مه يلى هر شتيكى بى دروستى ده كات و به جيا وه دى ده هيتيت، بويه فرموويه تى: ﴿إِنَّ

فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ﴾ واته: نه مانه گشتى نيشانه ن بى نه وانه ي خاوه ن ناوه زن.

﴿وَإِنْ تَعَجَّبَ فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ أَوَدَّ كُنَّا تُرَابًا أَوْ إِنَّا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ
 الْأَغْلَالُ فِي أَعْنَاقِهِمْ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٥﴾﴾

نكوليكردن و بپوا نه كردن به ژياني دواى مردن سهيره؟

خواى گوره ده فرموويت: ﴿وَإِنْ تَعَجَّبَ فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ﴾ واته: نه گه ر تق سهيرت ده ميتنى، سهير
 له قسه كاني نه واندايه، خواى گوره ده فرموويت به پتغه مبه ره كه ي موحه مده (﴿﴾ نه گه ر تر به
 لاتوه سهيره كه نه و موشريكانه بپوايان نيه به زيندويوونه وه له گه ل نه و هموو نيشانانه ي خوداى
 گوره دا كه به چاوى خزيان ده بينين له دروستكراوه كانيدا، كه چه ند خودايه كى به تواناو خاوه ن
 ده سلا ته و هر چى مه يلى لى بكات ده يكات، وه له گه ل نهويه شدا داني پيدا دهنين كه هر خودا له
 سهره تاوه هموو شتيكى دروست كردووه له نه بوون و شتيك نه بووه هر باسيش بكرت، پاشان نه مانه
 دواى نه وه بپوا ناكه ن به وه واله ي كه ده لى: له مهويه دوا جيهانتيكى تازه وه دى ديت و جاريكى تر
 دروست ده بينه وه، به هه مانكاتد ادانيان ناوه به شتيكدا كه به چاوى خزيان بينويان وه گوره ترو

گرنگتره له مه ي كه برواى پى ناكه ن سهيريان لى ديت. به لكو سهيرتر نهويه كه ده ليتن: ﴿أَوَدَّ كُنَّا تُرَابًا

أَوْ إِنَّا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ﴾ واته: نايا كه ده بينه وه به خاك سر له نوى ساز ده كرئينه وه؟ هه مو زاناو خاوه ن
 ناوه زى چاك زانيويه كه وه دى هيتانى ناسمانه كان و زمين زور گوره تره له دروستكردنى خه لكى، نه و
 كه سه ي له سهره تاوه خه لكى دروست كردووه، دروست كردنه وه ي جاريكى تر زور ناسانتره له لاي،

١ تحفة الأحوزي ((٥٤٤/٨))، فرمووده يه كى لاوازه.

وهك خواى گوره له نايه تىكى تردا فرمويه تى: ﴿أَوْلَتْ بِرَآءَ أَنْ اللَّهَ الَّذِى خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَعْ يَحْضَرْهُمْ بِقَدِيرٍ عَلَى أَنْ يَحْسِبَ الْمَوْقِفَ بَلَى إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾^۱ واته: شاخو ئه وان نه يانزانى ئه و خودايه كه ئاسمانه كان و زه منى وهى هيناوه، له وهى هينانيشيدا تووشى ناته وانى نه بپوه، ده توانى زبندووشيان بكا ته وه پاش مردنيان؟ به لى ئه و تواناى به سهر هه موو شتيكدا هه يه. پاشان باسى خراپى بيباوه پان ده كات و ده فرموييت: ﴿أَوْلَيْتَكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ الْأَعْلَىٰ فِي أَعْنَاقِهِمْ﴾^۲ ئا ئه مانه له پهروه ردگارى خزيان حاشا ده كهن، ئه وانه ته وقى ئاسنيان له ملدايه، پيى پاده كيشريين بى ناو تاكر ﴿وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾^۳ واته: ئه وانه يارى تاكرن و تاها تا هه تاى تتييدا ده بن. هه رگيز لى نايه نه ده ره وه و تتييدا ده مينن.

﴿وَسَتَعْلَمُونَكَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ وَقَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمُ الْمَثَلَتُ وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَقْفَرٍ لِّنَّاسٍ عَلَىٰ

ظُلْمِهِمْ وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٦﴾

خوانه ئاسان به لهى سزادانيانه

خواى گوره ده فرموييت: ﴿وَسَتَعْلَمُونَكَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ﴾^۴ واته: بهر له وه چاكه و پاداشت لى داوا بكن، به په له وه له په سزاو ئازارت لى داوا ده كهن. واته: ئه و بيباوه پانه له جى ئه وهى داواى چاكت لى بكن، داواى سزاو تو له ت لى ده كهن. وهك خواى گوره له م نايه تانهى تردا باسيان ده كات و ده فرموييت: ﴿وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الَّذِي نَزَّلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ إِنَّكَ لَمَجْنُونٌ ﴿٦﴾ لَوْ مَا تَأْتِينَا بِالْمَلَكِ كَإِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٧﴾ نَزَّلَ الْمَلَكُ كَإِلَّا بِالْحَقِّ وَمَا كَانُوا إِذًا مُنظَرِينَ﴾^۵ واته: بيباوه پان ده لى: ئه و كه سهى قورئان نيردراوته خوار بى سهرت، به راستى تو شىتى، دهى بى فريشته مان بى نا هينى (شايه تى بدات تو پيغه مبهرى) ئه گه ر قسه كانت راستن، خواى گوره وه لاميان ده داته وه و ده فرموييت: ئيمه فريشته نا نيرين مه گين به هق، ئه و كاته ئيتر مؤ له ت نادريين. وه فرمويه تى:

﴿وَسَتَعْلَمُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَوْلَا أَجَلٌ مُّسَمًّى لِّجَاءِ هُرَّ الْعَذَابِ وَلِيَأْتِيَنَّهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٥٧﴾

يَسْتَعْلَمُونَكَ بِالْعَذَابِ وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ﴾^۶ واته: داوات لى ده كهن كه زوو و بكه ي به لا يان به سه ردا بيت، ئه گه ر وهخت و سه عات ديارى نه كرايه، ئازاريان بى داده بارى، هه ر ئه وه نده ت زانى له

^۱ الاحقاف (۲۳).

^۲ الحجر (۸-۶).

^۳ العنكبوت (۵۴-۵۳).

ناکاو یکدا تووشیان هاتو ههستی پی ناکهن، وا به پهله داوای سزات لی ده کهن، به راستی دۆزه خ دهوری خوانه ناسانی داوه. وه له نایه تیتیکی تردا فهرموویه تی: ﴿سَأَلْ سَأَلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ﴾^۱ واته: داواکاریک داوای سزایه کی کرد، که نه و سزایه ههر پروده دات، وه فهرموویه تی: ﴿يَسْتَعِجِلُ بِهَا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِهَا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مُسْفِقُونَ مِنْهَا وَيَعْلَمُونَ أَنَّهَا الْحَقُّ﴾^۲ واته: نه وانهی باوه پریان نیه به و پۆذهی دیت، په له له هاتنی ده کهن، نه و که سانه ییش که باوه پریان هیناوه لئی ده ترسن، ده شزانن که نه وه راسته. وه فهرموویه تی: ﴿وَقَالُوا رَبَّنَا عَجَلْنَا قَبْلَ يَوْمِ الْحِسَابِ﴾^۳ واته: ههر ده لئین: نهی په روه ریتیمان، بهر له وه پۆزی قیامت بیت به شی خۆمان پی بده، واته: تۆله مان لی بسینه، وه ک خوی گه وره له نایه تیتیکی تردا باسی خوانه ناسان ده کات و ده فهرموویت: ﴿وَإِذْ قَالُوا اَللّٰهُمَّ اِن كَانَتْ هٰذِهِ هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ فَامْطِرْ عَلَيْنَا حِجَابًا مِّنَ السَّمَاءِ اَوْ اُنزِلْنَا بِعَذَابٍ اَلِیْسَ﴾^۴ واته: نه وسایش گوتیان: نهی خودایه، نه گهر نه مه به راستیه و له لایهن تۆوه هاتووه له چه واوه برده بارانمان بکه یان نازاریکی به ژانمان بۆ بنیره. نۆد بیباوه رو لاسارو خوانه ناس بوون، داوایان له پیغه مبه ر(ﷺ) ده کرد، که سزای خودایان بۆ بینیت، خوی گه وره ییش فهرموویه تی: ﴿وَقَدْ خَلَّتْ مِنْ قَبْلِهِمُ الْمَثَلَتْ﴾^۵ واته: پیش له وانیش زۆری و ابوون (تووشی جه زره به هاتن) واته: تۆله و جه زره بهی خۆمان له و گه له پیشوانه دا سه ندو کردمانته په ندی زه مانه، بۆ نه و که سانه یی ده رسیان لی وهرده گریت، پاشان خوی گه وره باسی کارزانی و لیبوره یی خۆی ده کات، نه گهر وا نه بووایه له پر تووشی جه زره بهی ده کردن وه ک له نایه تیتیکی تردا فهرموویه تی: ﴿وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللّٰهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوْا مَا تَرَكَ عَلَى ظَهْرِهَآ مِنْ دَآبِقَةٍ﴾^۶ واته: نه گهر خودا نه م خه لکه ی (به هۆی نه و کارانه یی ده یکن) بگرتایه و سزای بدانایه له سه ر پشستی نه م زه مینه گیانله به ریکیش نه دهما، لیزه دا خوی گه وره له م نایه ته پیروزه دا فهرموویه تی: ﴿وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَعْفَرَةٍ لِّلنَّاسِ عَلَى ظَلْمِهِمْ وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ﴾^۷ واته: نه گهر چی خه لکی سه مکار بن په روه ردگارت به خشنده یه و له تۆله شدا توندو تیژه. واته: خوی گه وره خاوه ن به زه یی و

۱ المعارج (۱).
 ۲ الشوری (۱۸).
 ۳ ص (۱۶).
 ۴ الانفال (۳۲).
 ۵ فاطر (۴۵).

میهره‌بان، چاوپوشی دهکات له خه‌لکی، هه‌رچه‌نده سته‌مکارن و به شه و به پۆژ هه له ده‌کن و پاشان به دای ئه و به‌زیی و میهره‌بانیه‌دا باسی توند و تیژی خۆیسی کردوه بۆ ئه‌وه‌ی ترسو ئومید هاوتاکات و خه‌لکی له‌و نیتوانه‌دا بژین) وه‌ک له‌ ئایه‌تی تردا فه‌رمویه‌تی: ﴿فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ رَبُّكُمْ ذُو رَحْمَةٍ وَسِعَتْ وَلَا يُرَدُّ بِأَسْئَةٍ عَنِ الْقَوْرِ الْمُجْرِمِينَ﴾^۱ واته: نه‌گه‌ر وتیان تو ئه‌م قسه‌یه‌ت پاست نیه، په‌روه‌ردگاری ئیوه‌ خاوه‌ن. دلۆفانیه‌کی به‌ریلاوه‌و تاوانبارانیش له‌ سزای لانا‌درین. وه‌ فه‌رمویه‌تی: ﴿إِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ﴾^۲ واته: په‌روه‌ردگارت به‌ په‌له‌ تو له‌ ده‌سینیت و هه‌ر بۆ خۆشی له‌ گوناهاکاران ده‌بووریت و دلۆفانه. وه‌ فه‌رمویه‌تی: ﴿نِعْمَ عِبَادِي أَنتَ أَنا الْعَفُورُ الرَّحِيمُ﴾^۳ وَأَنْ عَذَابِي هُوَ الْعَذَابُ الْأَلِيمُ^۴ واته: هه‌وال بده به‌ بنده‌کانم که هه‌ر خۆم له‌ گوناهاکاران ده‌بوورم و دلۆفانم. جه‌زده‌به‌شم نقد به‌ ژانه. وینه‌ی ئه‌م ئایه‌تانه‌ تو‌دن که هیوا و ترسی تیا کۆبووه‌ته‌وه‌.

﴿وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ إِذْ مَا أَنْتَ مُنذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ﴾^۷ اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْفٍ وَمَا يَغِيصُ الْأَرْحَامُ وَمَا تَزَادُ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ﴾^۸ عَلِيمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ

الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ ﴿٩﴾

موشریکه‌کان داوای به‌لگه‌ ده‌کن و وه‌لاماده‌نه‌وه‌ی قورنایش بۆیان

خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رموویت: ﴿وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ﴾ واته: خوانه‌ناسان ده‌لین: باشه‌ بۆچی له‌ په‌روه‌رنده‌ی خۆیه‌وه‌ به‌لگه‌یه‌کی بته‌وی بۆ نه‌هاتووه‌؟ خوای گه‌وره‌ باسی بته‌پرسته‌کان ده‌کات، ئه‌وه‌نده‌ بی‌دین و لاسارن ده‌لین: بۆچی نیشانه‌یه‌کی بۆ نه‌هیتناوین وه‌ک چۆن پێشینه‌کان بۆیان هات، هه‌ر وازیان نه‌ده‌هیتنا و داوایان له‌ پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) ده‌کرد که کۆی سه‌فایان بۆ بکات به‌ زێر، یان کۆیه‌کانیان بۆ سارا بکاته‌وه‌ و بیکاته‌ له‌ وه‌رگا و پوواری پێدا به‌روات، خودای گه‌وره‌یش فه‌رمویه‌تی: ﴿وَمَا مَنَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلَّا أَنْ كَذَّبَ بِهَا الْأَوَّلُونَ﴾^۱ واته: ئیغه‌ بۆیه‌ به‌لگه‌کانمان نه‌ده‌نارد، له‌ به‌ر ئه‌وه‌ بوو پێشینه‌کان به‌ درۆیان له‌ قه‌لم ده‌دان، (واته: به‌ درۆیان

^۱ الانعام (۱۴۷).

^۲ الاعراف (۱۶۷).

^۳ الحجر (۴۹-۵۰).

^۴ الاسراء (۵۹).

ده زاني، بؤيه لي ره دا ده فرموويٽ: ﴿لَيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ﴾^١ واته: نه ركي سر شاني تو نيه نه مانه بخه يته سر رٽ، به لام هر هر كه سيك خودا خوي مه يلي لي نه بيٽ شاره زاي پاسته رٽي ده كات. له كو تايي نايه ته كه دا ده فرموويٽ: ﴿وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ﴾ واته: بؤ هر كه ليك له كه لانيش ده شيت پنيشاند ريك هه بيٽ، عه لي كوري نه بو ته له ده لي له نيينو عه باسه وه: واته: بؤ هر كه ليك له كه لان بانگوازيك هه بيٽ.^٢ وه كه هم نايه ته كه خودا ده فرموويٽ: ﴿وَإِنْ مِنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ﴾^٣ واته: هيج كومه ليك نه بوو كه ترسوه به ره يته ريان بؤ نه چوويٽ. قه تاده و عه بدوره حماني كوري زه بديش هر و ايان گو توه.^٤

﴿اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْفٍ وَمَا يَنْفِيضُ الْأَرْحَامَ وَمَا تَزَادُ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ﴾^٥ عَلَيْهِ

الْفَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْكَبِيرِ الْمُتَمَالِ ﴿٦﴾

ناگادار له نه يني هر خودايه

خوای گه وره ده فرموويٽ: ﴿اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْفٍ﴾ واته: له تولى (ره حمي) هر ميٽينه يه كدا هر جي هه يه خوا ده يزاني. خوای گه وره باسي فراواني و ته وای زانياري خوي ده كات كه هيج شتيكي لي ناشار يته وه، ناگاداري هه يه به سر نه وه لي سكي هه مو ميٽينه يه كدا هه يه له ميٽينه ي كشت گيانه وه ريكدا، وه كه له نايه تي ترده فرموويه تي: ﴿وَيَمَلِكُ مَا فِي الْأَرْحَامِ﴾^٥ واته: خوا ده زاني مندالدي (ره حمي) سكي پان جي تي دايه، واته: ده زاني به نير يا به مي سكي پر بووه، جوانه يان ناشيرينه، به خته وهره يان به دب خته، ته مه ني دريژه يان كورته، وه كه ده فرموويٽ: ﴿هُوَ أَعْلَمُ بِكُمْ إِذْ أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَإِذْ أَنْتُمْ أَجِنَّةٌ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ﴾^٦ واته: خودا نيوه له خو تان باشتر ده ناسيٽ، وه ختيك نيوه لي هم زه مينه په بيدا كرده وه، له پيشدا بيچوويه ك بوون. له ناو زكي دايكه كانتان. وه

^١ البقرة (٢٧٢).

^٢ الطبري (٣٥٧/١٦).

^٣ الطبري (٣٥٦/١٦).

^٤ فاطر (٢٤).

^٥ لقمان (٣٤).

^٦ النجم (٣٢).

فهرموويه تي: ﴿يَخْلُقَكُمْ فِي بَطْنٍ مِنْ أُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِنْ بَعْدِ خَلْقٍ فِي ظُلُمَاتٍ ثَلَاثٍ﴾^۱ واته: نيوه يش ناوا دروست ده كات له سكي دايكتاندا (جار له دواي جار) له سي قوناغي تاريكدا. وهك له نايه تيكي تريشدا

فهرموويه تي: ﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ﴾^{۱۳} ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نَظْفَةً فِي فَراغٍ مَكِينٍ ﴿۱۴﴾ ثُمَّ خَلَقْنَا الْأَظْفَانَ عِلاَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظْمًا فَكَسَوْنَا الْعِظْمَ لَحْمًا ثُمَّ أَنشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ فَبَارَكُ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ﴾^۲ واته: (نيمه مروفمان له قوريني خوشكراو دروست كردوه، نوسا كردمانه تنوكيك، له بنكه يه كي بهتودا، پاشان هر له و تنوكوه خويئي مهيو مان پيك هيئاو له و خوينه وه پله گويشيكمان سازكردو نوساله پله گويشته كه پيشه مان دروست كرد، پيشه كه شمان به گوشت دابوشي، پاشان كردمانه دروست كراويكي تر، گوره و پيروزه نو خواهي كه چاكترين وه دي هيته رانه)، له هر دوو سه حيحه كه دا هاتوو له نيبنو مهسعودوه ده لي: پيغه مبهري خوا (ﷺ) فهرموويه تي: (بيگومان وه ديهاتني هر يه كيك له نيوه له سكي دايكي دا چل پوز كوده كرپته وه، پاشان چوار مانگ له پاشان خودا فريشته يه ك ده ني ريت فرماني پي ده كرپت به چوار وته: به نوسيني پوزي و ته مني و كاري و به خته وهره يان به دبخته).^۳ له فهرمووده يه كي تر دا هاتوو: (فريشته كه ده لي: په روه رنده م نيره يان ميبه؟ په روه رنده م به خته وهره يان به دبخته: نه ي پوزي كامه يه؟ نه ي (ماوه ي) ته مني كامه يه؟ خوي گوره پي ده فهرموويت و فريشته كه يش ده ينوسيت).^۴ ﴿وَمَا تَغِيضُ الْأَرْحَامُ وَمَا تَزَادُ﴾ واته: ده زاني چي لي كم ده بيتته وه و چيشي ديته سر. بوخاري پويابه تي كردوه له نيبنو عومره وه كه پيغه مبهري خوا (ﷺ) فهرموويه تي: (كليلي نه نيه كان پينجه، خوانه بيت كه س نايانزاني: جگه له خوا كه س نازانيت به ياني چي ده بيت، جگه له خوا كه س نازانيت مندالان چي لي كم ده بيتته وه، جگه له خوا كه س نازانيت كه ي باران ده باريت، وه هيچ گيانيك نازانيت له چ زهويه كدا ده مرپت، وه جگه له خوا كه س نازانيت كه ي قيامت هه لده ستيت و ديت).^۵ عه وقي ده لي: له نيبنو عه باسه وه: ﴿وَمَا تَغِيضُ الْأَرْحَامُ﴾ ياني له بارچوو ﴿وَمَا تَزَادُ﴾ واته: نه وه ي له ناو مندالاندا زيادي كردوه به سر نه ودا كه مي كردوه هتا به ته واوي بوويه تي چونكه هه نديك

^۱ الزمر (٦).

^۲ المؤمنون (١٢-١٤).

^۳ فتح الباري (٤٨٦/١١)، مسلم (٢٠٣٦/٤).

^۴ فتح الباري (٤٨١/١١)، مسلم (٢٠٣٨/٤).

^۵ فتح الباري (٢٢٥/٨).

زُنْ دِه مانگ سکی پَر دهبیت و هندی نَر مانگ سکی پَر دهبیت و هندیکیان زیاتره و هندیکیش کمتره، نُو که مو زیادیهی که خَوای گوره باسی کردوه همووی به ناگاداری خَوای گوره به^۱ قتاده ده‌لی: ﴿وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ﴾ هموو شتیک لای خودا نه‌دازه‌ی هه‌یه، دانانی بژیوی و دروستکردن و ماوه‌ی ژیان، همووی نه‌دازه‌ی خوی بق دیاری کراوه. له فرموده‌ی سه‌حیدا هاتووه، یه‌کیک له کچه‌کانی پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) ناردی بق لای پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) که کچیکی له گیان کیشاندایه، نهم پیی خۆشه که پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) له لای بیت، پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) که سیکي نارد بق لای پیی بلئ: (مه‌یلی خَوایه نُووه‌ی بردوویه‌تی و وه‌ری گرتووه نُووه‌یش داویتی هی نُووه، هموو شتیک لای نُوو بق ماوه‌یه‌کی دیاری کراوه فه‌رمانی پیی بکه با خۆراگریت و نومی‌دی به پاداشتی خودا بیت)،^۲

﴿عَلِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ﴾ واته: له نادیاران و له دیاران ناگاداره، یانی: ناگاداری هموو شتیکه نُووه‌ی خه‌لکی ده‌بیینن و نُووه‌یش لیئانه‌وه دیار نیه و نایبیین، هیچ شتیک له خوا ون نایبیت، ﴿الْكَبِيرِ﴾ واته: نَقْد مه‌زنه، له هموو شت مه‌زنتره، ﴿الْمُتَعَالِ﴾ واته: به‌رزه به‌سه‌ر هموو شتیکدا، ﴿وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا﴾^۳ واته: زانستی خوا ده‌وری هموو شتیکي داوه.

﴿سَوَاءٌ مِّنْكَ مَنِ أَسَرَ الْقَوْلَ وَمَنْ جَهَرَ بِهِ وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ بِاللَّيْلِ وَسَارِبٌ بِالنَّهَارِ﴾^۴ له، مَعْقِبَت مِّنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ، مِّنْ أَمْرِ اللَّهِ إِنَّكَ اللَّهُ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنِ الْإِلٰهِ ﴿۱۱﴾

زانستی خودا ده‌وری هموو دیار و نادیاریکی داوه

خَوای گوره ده‌فرمودیت: ﴿سَوَاءٌ مِّنْكَ مَنِ أَسَرَ الْقَوْلَ وَمَنْ جَهَرَ بِهِ﴾ واته: هه‌ر که سیک له نُووه به‌په‌نهانی قسه بکات و دنگ هه‌لپیت لای خودا وه‌ک یه‌که، خَوای گوره باسی نُووه ده‌کات، که زانیاری نُوو ده‌وری هموو دروستکراوه‌کانی داوه، نُووانه‌ی به په‌نهانی قسه ده‌که‌ن یان دنگ به‌رز ده‌که‌نوه، لای خودا جیاوازی نیه، چونکه خودا ده‌بیینیت و هیچی لی ون نایبیت. وه‌ک نهم نایه‌ته که ده‌فرمودیت: ﴿وَإِنْ جَهَرَ بِالْقَوْلِ فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى﴾^۴ واته: نه‌گه‌ر ده‌نگیشت هه‌لپری، نُوو به‌پازو

^۱ الطبري (۳۵۹/۱۶).
^۲ فتح الباري (۵۰۲/۱۱).
^۳ الطلاق (۱۲).
^۴ طه (۷).

نزمتیش ده‌زانی. وه فره‌موویه‌تی: ﴿وَيَعْلَمُ مَا تُخْفُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ﴾^۱ واته: هه‌رجی بشارنه‌وه و هه‌رجی
 ناشکرای بگن نه‌و (خودا) ده‌یزانیت، عانیشه (په‌زای خوی لیبتیت) ده‌لئی: پاکو و بیعیسی بؤ که‌سیک
 زانستی نه‌و هه‌موو ده‌نگه‌کانی داگرتوووه و هه‌موو ده‌نگه‌کان ده‌بیستیت، سویتند به‌ خوا! نه‌و ژنه‌ هات
 بؤ لای پیغه‌مبه‌ری خوا(ﷻ) سکالای ده‌کرد له‌ میرده‌که‌ی من له‌ تهنیشتی داو له‌ ماله‌ که‌دا بووم،
 هه‌ندئ قسه‌یه‌م لا پوون نه‌بوو، که‌چی خوی گه‌وره‌ نه‌م نایه‌ته‌ی ناره‌ده‌ خواره‌وه: ﴿قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي
 تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ سَمِعَ حَمَاقَاتِهَا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ﴾^۲، واته: خوا قسه‌ی نه‌و ژنه‌ی
 بیست که‌ سه‌بارته‌ به‌ میرده‌که‌ی له‌ گه‌ل تو (واته: پیغه‌مبه‌ر(ﷻ)) کیشی ده‌کردو سکالای لای خوا
 ده‌کرد، خودا ده‌بیست که‌ ئیوه‌ و توویژتان بوو، خودا بیسه‌رو بینایه، ﴿وَمَنْ هُوَ مُسْتَخَفٍ بِالنَّيْلِ﴾^۳
 واته: یان که‌سیک که‌له‌ شه‌ودا حق په‌نائه‌دات. یانی: له‌ ناو ماله‌ که‌یدا خوی بشاریته‌وه له‌ تاریکایی
 شه‌ودا ﴿وَسَارِبٌ بِالنَّهَارِ﴾ واته: له‌ ناو پوژی ناشکرا دا بیت و بجیت. یانی: له‌ پوژی نیوه‌پو‌داو له‌و
 پوژناییه‌دا هه‌ردوکیان لای خودا وه‌ک یه‌که‌و ناگای لیته‌تی. وه‌ک نه‌م نایه‌ته‌ که‌ خوی گه‌وره
 ده‌فه‌رموویت: ﴿أَلَا حِينَ يَسْتَعْتُونَ يَا بَهْرَ يَاعْلَمُ مَا يَشْرُونَ وَمَا يَعْلَمُونَ﴾^۴ واته: تو بزانه (نه‌ی موحه‌مه‌د
 ﷻ) له‌و کاته‌دا خو‌یان به‌ جله‌کانیان داده‌پوژن، نه‌و ده‌زانی چپه‌ له‌سه‌ر چی ده‌که‌ن و چی به‌
 ناشکرا ده‌لین. وه‌ له‌ نایه‌تیک‌ی ترده‌ فره‌موویه‌تی: ﴿وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَلَا تَعْمَلُونَ
 مِنْ عَمَلٍ إِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا إِذْ تُفِيضُونَ فِيهِ وَمَا يَعْزُبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي
 السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ﴾^۵ واته: تو (نه‌ی موحه‌مه‌د ﷻ) له‌ هه‌ر بارینکدا
 بیت و هه‌رجی له‌ قورئان بخوینیت له‌ زه‌مین و ئاسماندا با به‌ نه‌ندازه‌ی گه‌ردیله‌یه‌کیش بیت یان وردتر
 یان درشتتر بیت، هیچیان له‌ په‌روه‌دگاری تو ون ناییت و مه‌گین وا له‌ کتیبی ناشکرا دا.

فریشته‌ پاریزه‌رکان

خوی گه‌وره‌ ده‌فه‌رموویت: ﴿لَهُ مُقَبَّلَاتٌ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ﴾ واته: بؤ نه‌و
 (ئاده‌می) چه‌ند فریشته‌یه‌ک هه‌یه‌ که‌ به‌ دوا‌ی یه‌کدا دین له‌ پئیشیه‌وه و له‌ دوا‌یه‌وه، به‌ فره‌مانی خودا

۱ النمل (۲۵).

۲ البخاری (۷۳۸۵)، ابن ماجه (۱۸۸)، النسائي في الكبرى (۱۱۵۷۰)، الطبري (۵/۲۸).

۳ هود (۵).

۴ یونس (۶۱).

ده بیاریزن. واته: بۆ هر بندهیهك چند فریشتهیهك به دواى یهكدا دین بۆ لای، پاسه وانیک به شهوو پاسه وانیک به پۆژ ده بیاریزن له خرابه و کاره ساته کان، وهك چۆن فریشتهی تر به دواى یهكدا دین بۆ پاراستنی کرداره کان له چاکه و له خرابه، فریشتهیهك به شهوو فریشتهیهك به پۆژ، دوو فریشتهی تریش لای راست و لای چهپ کرداره کان ده نووسن، هاوئلی لای راست چاکه کان ده نووسیت، هاوئلی لای چهپ خرابه کان ده نووسیت، دوو فریشتهی تریش پاسه وانی ده کهن و ده بیاریزن، یهکیکیان له دوایه وه و ئهوی تریان له پیشیه وه ئه و کهسه له نیوانی جوار فریشتهی پۆژو جوار فریشتهی شه و دایه، یهکتی ده گۆپن، دوو پاریزه رو دوو نووسه ر. وهك له فهرموده ی سه حیددا هاتوه: (چهند فریشتهیهك هه یه به دواى یهكدا دین له ناو ئیوه دا فریشتهیهك به شهوو فریشتهیهك به پۆژ، کۆده بنه وه له نوژی به یانی و نوژی عه سردا، ئه وانیهی لای ئیوه ماونه ته وه، به رز ده بنه وه بۆ لای خودا، پرسیاریان لی ده کات (خوا ئیوه له خۆتان باشتر ده ناسیت): چۆن بنده کانی منتان به جی هیشته؟ ئه لئین: چووینه لایان ئه وان نوژیان ده کرد، به جیمان هیشته ئه وان نوژیان ده کرد).^۱ نیمامی ئه حمه د (ره حمه تی خوی لیبیت) ریوایه تی کردوه له عه بدولاه ده لئ: پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فهرموویه تی: (هیچ که سیك نیه له ئیوه مه گین هاو پیه کی جنۆکه و هاو پیه کی فریشته ی بۆ دانراوه) گوتیان: تۆیش ئه ی پیغه مبه ری خوا؟ (ﷺ) فهرمووی: (منیش، به لام خوا منی سه ر خستوو به سه ریدا و ئه و به چاکه نه بیت فهرمانم پی ناکات).^۲ ته نها موسلیم ئه م فهرمووده ی هیئاوه.^۳ ئیبنو ئه بی حاتم ریوایه تی کردوه له ئیبراهیمه وه ده لئ: خودا وهی کرد بۆ یه کیک له پیغه مبه ره کانی نه وه ی ئیسرائیل، که بلئ به که له کات: هیچ که سیکی خه لکی شاریک یان مالیک نیه که گوپی له ی فرمانی خودا بیت و پاشان وه رگه پیت له وه بۆ بیغه رمانی خودا، مه گین نه وه ی پییان خۆشه خودا ده یگه پیت بۆ نه وه ی پییان ناخۆشه، پاشان ده لئ: راستی ئه مه یش له قورئاندا هه یه، خودای مه زن فهرموویه تی: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ﴾ واته: خودا بارودۆخ له هیچ که لیک ناگه پیت، تا ئه وان دلایان نه گۆپن. ﴿وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَ لَهُ، وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ آلٍ﴾ واته: نه گه ر خودا بیه ویت تیره یهك تووشی به لا بن، هیچ ریگری نایه ته پی و خوداش نه بیت هیچ که س دۆستابه تیان ناکات. واته: هیچ که سیك نایه ت به هانا تانه وه جگه له خودا.

^۱ فتح الباری (۱۳/۴۲۶).

^۲ أحمد (۱/۴۰۱)، فهرمووده یه کی سه حیده.

^۳ مسلم (۲۸۱۴).

﴿هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنشِئُ السَّحَابَ الثِّقَالَ﴾ (۱۲) ﴿وَيَسْجِعُ الرِّعْدُ بِحَمْدِهِ
وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا مَنْ يَشَاءُ وَهُمْ يُجَادِلُونَ فِي اللَّهِ وَهُوَ شَدِيدُ

الْحَالِ (۱۳)

هه‌ورو بروسکه و هه‌وره‌گره به‌شیکن له تواناو دهسه لاته‌کانی خودا

خوای گه‌وره باس له وه ده‌کات، که هه‌ر خو‌ی بروسکه‌ی پام هیناوه، نه‌و بروسکه‌ی که له نیتوان
هه‌وردا به‌وناکیه‌که‌ی ده‌دره‌وشیته‌وه و پرشه‌ی لی‌وه‌دیت و دیاره‌و ده‌بینریت، ئینبو جو‌به‌یر پی‌وايه‌تی
کردوه که ئینبو عه‌باس وه‌که‌نامه‌که‌ی نویسی بق‌ئبو جه‌لدو له باره‌ی بروسکه‌وه پرسیا‌ری
لی‌کرد، نه‌بو‌جلد گوتی: بروسکه‌بریتیه‌له‌ ناو^۱. خوای گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ
الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا﴾ هه‌ر خودا خو‌یه‌تی بق‌ترسان و ئومید په‌یدابوون بروسکه‌تان نیشان ده‌دات،
قه‌تاده ده‌لی: بق‌ترساندن‌ی پی‌وار، چونکه پی‌وار له‌ نازارو نا‌په‌حه‌تیه‌که‌ی ده‌ترسیت، به‌لام نیشه‌تی
به‌ هی‌وای پیت و سو‌ده‌که‌یه‌تی و چا‌وه‌پوانی بق‌زی لی‌ ده‌کات له‌ لایه‌ن خودا‌وه. ﴿وَيُنشِئُ السَّحَابَ
الثِّقَالَ﴾ وه‌ هه‌وری پسر (قورس) وه‌دی ده‌هینیت، واته: نه‌و هه‌وره دروست ده‌کات و ده‌یکاته
سه‌چا‌وه‌یه‌کی تازه، له‌به‌ر زۆری ناوی هه‌وره‌که قورس ده‌بی‌ت و له‌ زه‌وی نزیک ده‌بی‌ته‌وه. موا‌هید
ده‌لی: هه‌وری قورس ﴿السَّحَابَ الثِّقَالَ﴾ نه‌ویه‌ که‌ ناوی تیدا‌یه^۲. پاشان خوای گه‌وره
ده‌فرموویت: ﴿وَيَسْجِعُ الرِّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ﴾ واته: هه‌وره‌کان و فریشه‌کان له
سامی ئه‌م (خودا) سو‌پاس و ستایشی ده‌کن. ئه‌م ئایه‌ته وه‌ک نه‌و ئایه‌ته وایه که‌ فرموویه‌تی: ﴿وَإِنْ
مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْجِعُ بِحَمْدِهِ﴾ واته: هه‌موو شتیک به‌ سو‌پاس‌وه پا‌کانه‌ی نه‌و ده‌کات، نیمامی نه‌حمه‌د
پی‌وايه‌تی کردوه له‌ ئی‌براهیمی کورپی سه‌عه‌وه ده‌لی: با‌وکم هه‌والی دامی گوتی: له‌ ته‌نیشتی حه‌میدی
کورپی عه‌بدوپه‌حمان له‌ناو مزگه‌وت دانیشتی‌بووم، پیا‌ویکی به‌ ته‌مه‌ن له‌ نه‌وه‌ی غی‌فار تپه‌ری، حه‌مید
ناردی به‌ داویدا، کاتیک هات بق‌لای گوتی: نه‌ی برا‌زای خو‌م! له‌ نیتوان من و خو‌تدا جیی بق‌فراوان بکه،
چونکه نه‌و پی‌اوه‌ ها‌وه‌لی پی‌غه‌مبه‌ری خودای کردوه ﴿سُبْحَانَ﴾ پی‌اوه‌که‌ هات و له‌ نیتوان من و نه‌ودا
دانیشت، حه‌میدی پی‌ی گوت: نه‌و فرمووده‌ی که‌ بق‌ت باس کردم له‌ پی‌غه‌مبه‌ری خودا‌وه ﴿سُبْحَانَ﴾

^۱ الطبري (۲۸۷/۱۶).

^۲ الطبري (۲۸۸/۱۶).

^۳ الاسراء (۴۴).

کامه یه؟ پیاوه به ته منه که بیتن گوت: بیستم له پیاویکی به ته منی غیفاریه وه که گوتی له پیغه مبر بووه (ﷺ) دهیغه رموو: (بیگومان خودا هور دروست دهکات قسه دهکات به چاکترین شیوه، پیده که نیت به چاکترین شیوه).^۱ مه به ست به مه (والله أعلم) قسه کردنه که ی بریتی یه له هور و گرمه و پیکه نینه که یشی بریتیه له بروسکه ی. موسای کوپی عوبه یده له پنگه ی سه عیدی کوپی شیرامیه وه ده لیت: خودا باران ده نیریت هیچ شتیک چاکتر له و پینا که نیت و له و باشتر قسه ناکات، پیکه نینه که ی بروسکه یه و قسه که یشی هور و گرمه یه.

دوعا کردن له کاتی هور و گرمه دا

نیامی نه حمده ریوایه تی کردوه له سالمه وه، له باوکیه وه ده لی: پیغه مبری خوا (ﷺ) کاتیک که گوتی له هور و گرمه و بروسکه بووایه ده ی فەرموو: (ئهی خودایه به تو پریمی خۆت مه مانکوژه، وه به جه زه به ی خۆت له ناومان مه به، وه له پیش نه وه دا بمانباریزه).^۲ تیرمزی ریوایه تی کردوه، بوخاریش له کتیبی (الادب) دا ریوایه تی کردوه، نه سائی له (اليوم واللیلة) داو حاکمیش له موسته دره کدا ریوایه تیان کردوه،^۳ له عبداللای کوپی زوبه یره وه، کاتیک که گوتی له هور و گرمه بووایه، وازی له قسه کردن ده هیتا و دهیغه رموو: (پاک و بیغه بیی بۆ ئه و که سه ی هور و کان و فریشته کان له ترسی نه و سوپاس و ستایش ده که ن، پاشان فەرموو: ئه مه هه ره شه یه کی زۆر توندی تیا یه بۆ خه لکی سه ر زه مین)، مالیک ریوایه تی کردوه له کتیبی (الموطأ) دا، بوخاریش له کتیبی (الادب).^۴ نیامی نه حمده ریوایه تی کردوه له ئه بو هور و یره وه که پیغه مبری خوا (ﷺ) فەرموو: (په روه رنده ی مه زنتان فەرموو یه تی: ئه گه ر به نده کانم گوێ پراهه تیان بکردمایه به شه و بارانم بۆ ده باراندن و به پۆژیش خۆرم بۆ هه لده هیتان، ده نگی هور و یشم نه ده دا به گوئیاندا).^۵ پاشان خوای گه ره فەرموو یه تی: ﴿وَيُرْسَلُ الصَّوْرَةَ فَيَصِيبُ بِهَا مَنْ يَشَاءُ﴾ واته: هور و تریشقه یش ده نیریت، ده یدات له هه ر که سی مه یلی لیبیت، واته: خوای گه ره هور و تریشقه ده نیریت، وه ک تۆ له یه ک له و که سانه ی هه ز ده کات تۆ له یان لی بسینت، بۆیه له کۆتایی زه ماندا ئه م به لایانه زۆر ده یدت، نیامی ته به رانی ریوایه تی کردوه له ئیبنو عه باسه وه که ئه ره به دی کوپی قه یسو و عامیری کوپی توفیلی (الطفیل) کوپی مالیک هاتن بۆ لای پیغه مبری خوا (ﷺ) له مه دینه، چوونه خزمه تی و له بهر ده میدا دانیشتن. عامیری کوپی توفیل

^۱ أحمد (۴۳۰/۵)، سه نه ده کانی سه حیحه له سه ر مه رجی بوخاری و موسلم.

^۲ أحمد (۲۰۰/۲)، له لاوازه وه نزیکه.

^۳ تحفة الأحوزي (۴۱۲/۹)، الادب المفرد (۱۸۷)، النسائي في الكبرى (۲۳۰/۶)، الحاكم (۲۸۶/۴)، له لاوازه وه نزیکه.

^۴ الموطأ (۹۹۲/۲)، الادب المفرد (۷۲۴).

^۵ أحمد (۳۵۹/۲)، ئه م فەرموده یه له لاوازه وه نزیکه.

گوتی: ئەى موحهمد (ﷺ) چىم بۆ دەكەى ئەگەر موسلمان بووم؟ پىتغەمبەرى خوا (ﷺ) فەرمووى: (ئەوى دەدرىت بە موسلمانان بە تۆش دەدرىت، ئەو ئەركەيش دەدرىت بەسەر ئەواندا بەسەر تۆيشدا دەدرىت) عامىرى كۆپى توفەيل گوتى: ئايا ئەگەر موسلمان بووم دواى خۆت ئەو كارە بە من دەسپىرى؟ پىتغەمبەرى خوا (ﷺ) فەرمووى: (ئەخىز ئەو نە بە تۆو نە بە ھۆزەكەيشت ناردىت، بەلام جەلوى ئەسپ ئەدرىت بەدەستەوہ گوتى: من ئىستاجلەوى ئەسپى نەجدم ھەموولەدەستدایە: (ئەخىز) ، بادەسلات لەخىوہ تنشىنەكاندا بوئمن بىت و دەسەلائىش لەخانوشىنەكاندا بوئوبىت! پىتغەمبەرى خوا (ﷺ) پىئى گوت: (ئەخىز (وانابىت). كاتىك عامىرە ئەرەبەد پۆيشتن، عامىر گوتى دەى سۆيئدەخوا بەپياووبە ئەسپ ئەم دەشت و دەرت لى پرنەكەم ، پىتغەمبەر"ص" فەرموويخوارىگريت ئەكات !جاكە ئەرەبەدو عامىر چوونەدەرەوہ، عامىرووتى : ئەرەبەد! من موحهمد سەرقال دەكەم بە قسەوہ تۆيش بە شمشىزەكەت لىي بەد، بىگومان كاتىك تۆ موحهمدەت كوشت، خەلكى ھىچ چارەيەكيان بۆ نامىنىتەوہ جگە لە خوئىن وەرگرتن، پاشان بە خوئىن وەرگرتن پازى دەبن و حەزىان لە جەنگکردن نىہ، ئىمەيش خوئىنيان دەدەينى. ئەرەبەد گوتى: باشە وا بكە، ھاتنەوہو چوونە لای پىتغەمبەر(ﷺ) عامىر گوتى: ئەى موحهمد ھەلسە لەگەلم باچەند قسەيەكت بۆ بكەم، پىتغەمبەرى خوا(ﷺ) لەگەلیدا ھەلسا، لە پال دىوارىكدە بوون، پىتغەمبەرى خوا(ﷺ) لەگەلى وەستابوو قسەى بۆ دەكرد، ئەرەبەد دەستى برد بۆ شمشىزەكەى، كاتىك كە دەستى برد بۆ شمشىزەكەى دەستى وشك بوو بە مشتى شمشىزەكە يەوہو نەيدەتوانى شمشىزەكە ھەلكىشىت، ئەرەبەد ھەرچاوەروانى عامىر بوو شمشىزەكە بوەشىنىت، پىتغەمبەرى خوا(ﷺ) لای كردهوہ، چاوى پىكەوت ئەرەبەد چى دەكات، بەجىئى ھىشتن، كاتىك عامىر ئەرەبەد لە لای پىتغەمبەرى خوا(ﷺ) پۆيشتن، تا گەيشتنەحەرپە (حەرپەى واقىم) ولەوئىدا دابەزىن، سەعدى كۆپى مەعارو ئوسەيدى كۆپى حوزەير (خۇزىر) پۆيشتن بە دوايدا گوتيان: ئەى دوزمەنانى خدا بەر لەعەنتى خوا بكەون، خوتانمان بوئدەربخەن! عامىر گوتى: ئەمە كىيە ئەى سەعد؟ گوتى: ئوسەيدى كۆپى حوزەيرى كەتائىيە پاشان پۆيشتن ھەر لە پەقم بوون، خواى گەورە ھەورە ترىشقەيەكى نارد دای لە ئەرەبەدو كوشتى، عامرىش پۆيشت، ھەتا گەيشتە خەرىم خدا برىنىكى (زامىكى) بۆ ناردو گىرۆدەى كرد، بە شەو خۆى گەياندە مالى ژنىكى بەنى سەلولو دەستى دەھىنا بە برىنەكەيدا كە لە گەروويدا دروست بووبوو دەيگوت: گرئىيەك وەك گرئى ي وشتر لە مالى سەلولىەكاندا ، كە حەز دەكات لە مالى ئەودا بمرىت! پاشان سواری ئەسپەكەى بوو نۆر ناپرەحەت بوو تا واى لىھات بەو برىنەوہويەسەر ئەسپەكەيەوہلەرئىگەى گەرانەوہدا گىيانى دەرجوو، خواى گەورەش ئەم ئايەتانەى لەسەر ئەوان ناردەخوارەوہ: ﴿اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثَىٰ وَمَا تَغِيصُ الْأَرْحَامُ وَمَا تَزِدَّادُ وَكُلُّ

مَنْ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ ﴿۸﴾ عَلَيْهِ الْقَيْبُ وَالشَّهَادَةُ الْكَبِيرُ الْمَتَمَالِ ﴿۹﴾ سَوَاءٌ مَنَّا مَنْ أَسَرَ الْقَوْلَ وَمَنْ جَهَرَ بِهِ. وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ بِأَيْلٍ وَسَارِبٍ بِالنَّهَارِ ﴿۱۰﴾ لَهُ مَعْقِبَاتٌ مِّنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمَنْ خَلْفَهُ يَحْفَظُونَهُ. مَن أَمَرَ اللَّهُ بِتَأْتِ اللَّهُ لَا يُغَيِّرُ مَا يَقُومُ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ ۗ وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَ لَهُ ۗ وَمَا لَهُمْ مِّن دُونِهِ مِن وَالٍ ﴿۱۱﴾ گوتی: ئەو فریشتانەیی بە دواى یەكدا دێنو له پێش و له دواى ئەوێ نادەمەو بە

فرمانی خودا موحەمەد (ﷺ) دەپاریژن، پاشان باسی ئەریبەدو ئەوێ پێی کۆژدا کردو گوتی ﴿وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ﴾^۱. سەرچاوەی ئەم فرەموودەییە لە سەحیحی بوخاریدا بە کورتی هاتوو بەم ژمارەییە (۴۰۹۱). پاشان خۆی گەورە دەفرەموویت: ﴿وَهُمْ يُجَادِلُونَ فِي اللَّهِ﴾ واتە: کەچی ئەوان دەبارەیی خودا کێشەیانە، واتە: گومانیان لەگەورەیی و توانای خودا هەیی، کە جگە لەو هیچ خۆدایەکی تری نیە، ﴿وَهُوَ شَدِيدُ الْحَالِ﴾ واتە: لە سزاداندا زۆر توندو تیزە. ئێبینو جەریر دەلی: خودا

زۆر توندو تیزە لە جەزەبەداندا بەرامبەر ئەوێ کە سەریزیوو لاسارەو بەردەوامە لەسەر بێدینی.^۲ ئەم نایەتە لەو نایەتە تانە دەچیت کە خودای گەورە فرەموویەتی: ﴿وَمَكْرُؤًا مَّكْرًا وَمَكْرًا مَّكْرًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ﴾ ﴿۵۰﴾ فَاَنْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ مُكْرِهِمْ اَنَّا دَمَرْنَاهُمْ وَقَوْمَهُمُ اَجْمَعِينَ ﴿۵۱﴾ واتە: خەریک

بیون ئازاویەك بنیئەووە ئیەمش کەتنی خۆمان پیکردن، بێ ئەوێ هەستی پێ بکن، سا بنواپەرە سەرەنجامی کەتنەکیان بە کوێ گەشتن، ئەوانیش و کۆمەلەکی ئەوانیشمان لەناو برد، لە عەلیەووە (پەزای خۆی لیبیت) ﴿وَهُوَ شَدِيدُ الْحَالِ﴾ یانی: خودا زۆر توندگەرە.^۳

﴿لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ بِشَيْءٍ اِلَّا كَبْسِطٌ كَتَبَهُ اِلَى الْمَاءِ لِيَلْبَغِ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَالِيغٍ ۗ وَمَا دَعَا الْكٰفِرِيْنَ اِلَّا فِي سَلٰلٍ﴾^۴

نەموونەیی بێدەسەلاتی خۆکانی بپەرستان

خۆی گەورە دەفرەموویت: ﴿لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ﴾ واتە: نزاو پارێانەوێ هەقیش هەر بۆ ئەو (تەنھا هاوار لە خوا بکن) عەلی کوپی ئەبو تالیب (پەزای خۆی لیبیت) دەلی: ﴿لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ﴾ واتە: بەکتابە رستی

^۱ الطبرانی (۳۸۱/۳۷۹/۱۰).
^۲ الطبري (۳۹۴/۱۶).
^۳ الطبري (۳۹۶/۱۶).
^۴ النمل (۵۰-۵۱).

(التوحيد).^۱ نینو جه ریر ریوایه تی کردوهه که نینو عه باسو قه تاده و مالیک ده لئین له موحه مه دی کوپی موکه نه ده روهه ﴿لَمْ دَعُوهُ الْحَقُّ﴾ یانی: ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾.^۲ ﴿وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ بِشَيْءٍ﴾ واته: نهو که سانه ی بانگ له غه پیری خودا ده کن، که س به ده نگیا نه وه نایه ت، ﴿كَبَسِطَ كَفْتَهُ إِلَى الْمَاءِ لِيَلْمَ فَأَهُ وَمَا هُوَ بِلَئِيمٍ﴾ واته: وه ک که سیک وان که هر له دور دهستی بۆ ئاو رابکیشیت حه ز بکات بیته دهستی وه که چی ناشیگاتی، عه لی کوپی نه بو تالیب (په زای خوی لیبت) ده لئی: وه که نهو که سه وایه که له که نار بیریکدا دهست بۆ ئاو رابکیشیت، که هر گیز نهو ئاوه نایه ته دهستی! که وایه چون دهیگه یه نیته ده می؟^۳ مواهید ده لئی: ﴿كَبَسِطَ كَفْتَهُ﴾ یانی: به زمانی هاوار بۆ ئاو ده کات و ئیشاره تی بۆ ده کات، به لام نهو ئاوه هر گیز نایه ت بۆ لای.^۴ مانای نه م قسه یه نه وه یه، نهو که سه ی دهستی راده کیشیت بۆ نهو ئاوه که بیکاته دهستی یان له دوروه دهستی بۆ رابکیشیت، که ناتوانی بیگریت، وه ک چون نهو که سه سوود لهو ئاوه وه رناگریت که ناگاته ناوده می که شوینی ئاو خوارده وه یه تی، هر بهو جوړه نهو موشریکانه یش که په رستراویکی تر له گه ل خودا نه په رستن، هیچ سوودیکی هر گیز لی وهرناگرن نه له دنیاو نه له پوژی قیامه تدا. له بهر نه وه یه خوی گوره فرموویه تی: ﴿وَمَا دَعَا الْكٰفِرِيْنَ اِلَّا فِي سَلٰلٍ﴾ واته: پارانه وه ی خوانه ناسه کان هه مو پوچه و به فیق ده جیت.

﴿وَلِلّٰهِ يَسْجُدُ مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَظَلَمًا لَهُمْ بِالْقُدُوِّ وَالْاَصَالِ﴾ (۱۵)

هه موو شتیک سوژده بۆ خودا ده بات

خوی گوره ده فرموویت: ﴿وَلِلّٰهِ يَسْجُدُ مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَظَلَمًا لَهُمْ﴾ واته: هه رچی له نیوانی نه م ناسمانه و زه مینه داهه یه (بیه ویت یان نه یه ویت) خویان و سیبه ره کانیا ن هه موو به یانی و ئیوارانیک هه موویان سوژده بۆ خوا ده بن. خوی گوره باسی گه وره یی و ده سه لاتی خوی ده کات، که زاله به سه ره هه موو شتیکدا و گشتی سه ری بۆ داده نه وینیت، هر له بهر نه مه یه که هه موو شتیک سوژده ی بۆ ده بات له خاوه ن باوه پان به ئاره زووی خویان، له خوانه ناسانیش به ناچار ی، ﴿وَالْقُدُوِّ وَالْاَصَالِ﴾ واته: له ئیواران و به یانیا ندا. یانی: سیبه ری هه موو شتیکیش سوژده بۆ خوا ده بات له

^۱ الطبري (۳۹۸/۱۶).

^۲ الطبري (۳۹۸/۱۶).

^۳ الطبري (۴۰۰/۱۶).

^۴ الطبري (۴۰۰/۱۶).

سره تاي پڑو له کورتاييه که شيدا. وه ک خوی گه وره له نايه تئیکي تر دا فه رموويه تی: ﴿أَوْلَتْ بَرًّا إِلَىٰ مَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ يَنْفَقِيوُا ظِلْمًا عَنِ الْيَمِينِ وَالشَّمَائِلِ سُجَّدًا لِلَّهِ وَهُمْ دَاخِرُونَ﴾ واته: نایابه چاو نه یان دیوه، که هرچی خوا دروستی کردوه، سینه ریان به پاست و چه پدا به ملکه چی سوژده به ره و خوا ده بن.

﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ اللَّهُ قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ لِأُنْسِمِ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَبَّهُ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ قُلِ اللَّهُ خَلِيقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهْرُ﴾

سه مانندی یه کخوا په رستی (التوحید)

خوی گه وره ده فه رموویت: ﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ اللَّهُ قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ لِأُنْسِمِ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا﴾ واته: بلی: کئیه پامینه ری نه م ناسمانان و زه مینه؟ بلی: خودا. (جا) بلی: نایا نئوه پشتیوانانیکتان جگه له نه و خودایه بۆ خۆتان داناوه که قازانچ و زیانی خۆشیان به ده ست نیه؟ خوی گه وره ده فه رموویت که هر نه و خویه جگه له و خویه کی تر نیه، بیگومان خوانه ناسان دان ده نین به ودا که خودا وه دیه پنه ری ناسمانه کان و زه مینه، نه و په روه رنده و به پئوه به ریان، که چی نه وانه له گه ل نه و هیشدا هاویه ش بۆ خودا هه لده بژیرن و ده یان په رستن، نه و په رستراوانه یش توانای به ده ست هینانی قازانچ و زیانیان نیه بۆ خۆیان و بۆ نه و که سانه یش ده یان په رستن. واته: که بۆ خۆیان توانای هیچیان نیه، که وایه بۆ که سانی تر هر هیچیان له ده ست نایه ت، نه خۆریان ده ست ده خه ن و نه شه پان لی دورده خه نه وه. نایا نه وه ی نه مانه ده په رستتیت له گه ل خودا، نه وه یش خودا ده په رستتیت به ته نها و شریکی بۆ دانانیت و له سه ر پووناکي په روه رنده ی ده روات وه که یه کن؟ له به ر نه مه یه خوی گه وره فه رموويه تی: ﴿قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَبَّهُ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ قُلِ اللَّهُ خَلِيقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهْرُ﴾ واته: بلی: نایا کویرو بینا به رامبه رن؟ نایا تاریکی و پووناکي سه ربه سه رن؟ نایا نه وانه شتی وایان به شریکی خوا داناوه که وه که نه و دروستکراویان هیه وه وه دروستکراوه کانی خوان و نه مان تیایدا سه ریان لی شیواوه؟ بلی: هر شتیک هیه، هه موی ده ستکاری خودایه و هر نه میش تا کو ته نه یه به سه ر هه موو شتیکدا زاله، واته: به و شیویه نیه نه وانه ده یزانن! خودای مه زن هاووینه و هاووینه و هاوکاری نیه، هیه شتیک له خوا ناچیت و کاری وه که کاری خودا نیه، نه جیگرو نه وه زیرو نه کورو نه هاوسه ری

نیبه، خوی گوره پاکو بیعه بیبه و دووره له هه مو ئه مانه، به لگو بته پرستان له گه ل خودادا شه و
 شتانه یان پرستووه، دانیشی پیدا دهنین که شه پرستراوانه هه موو دروستکرای خوداو عه بدی شه ون
 وه ک بته پرستان له کاتی دو عاکردنیاندا ده لئین: (لبیک لا شریک لک، الا شریکاً هو لک، تملکه وما ملک)
 خوی گوره باسیان ده کات و ده فهرموویت: ﴿مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى﴾ واته: ئیعه بویه
 ده یان پرستین، له خوا نزیکمان که نه وه، خوی گوره وه لایمی شه و قسه یان ده داته وه و شه و بوجوونه یان
 پوچه ل ده کاته وه، چونکه هیچ که سیک بوی نیه به ئیزنی خوا نه بیته لاله بۆ که س بکات، ﴿وَلَا نَنْفَعُ
 السَّمْعَةَ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أُوْتِيَ لَهُ﴾^۲ واته: تکایش لای شه و به هره نادا، مه گین بۆ که سیک ئیزنی بدات،
 وه فهرموویته: ﴿وَكَمْ مِنْ مَلَكٍ فِي السَّمَوَاتِ لَا تُغْنِي سَفْعَتُهُمْ شَيْئاً إِلَّا مِنْ بَعْدِ أَنْ يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَنْ يَشَاءُ
 وَيَرْضَى﴾^۳ واته: له ناو شه و ئاسمانه دا زرد فریشته هه به، که سیان تکای لی وه رناگیریت مه گین که سیک
 دوایی خوا ئیزنی بدات و تکا بۆ که سیک بکات که خوی حه ز بکات و پی پی پازی بیته. وه فهرموویته:
 ﴿إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتَى الرَّحْمَنِ عَبْدًا ﴿۱۳﴾ لَقَدْ أَحْصَيْنَاهُمْ وَعَدَّهُمْ عَدًّا ﴿۱۴﴾ وَكُلُّهُمْ
 آتِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَرْدًا﴾^۴ واته: هه رچی له ناو شه و ئاسمانانه و شه زه مینه دان، هه موو به به ندایه تی
 دینه لای خودا، شه و سه ر حیسابی هه موویانه و هه ر به هه ژمار ژماردوونی، سه ر له به ریان پۆژی قیامه ت
 به تاکی وابه ته نهایی، دینه لای شه. له بهر شه وه ی هه موویان به ندن، بویان نیه که به کتری به رستن
 به بی به لگو و هۆکارک، هه ر له خویانه وه به ئاره زوی خویان شت بۆ خویان دابننن و هه لی بژین، هه ر
 له سه ره تای دروستبوونیانه وه هه تا دواین که سیان خودای گوره پیغه مبه رانی خوی بۆ ناروون و
 ترساندوونی و پرستنی غه یری خودای لی قه ده غه کردوون، به لام خوانه ناسان برویان پی نه کردوون و
 دژیان وه ستاون، جه زه به ی خویان بۆ داباراندووه و پی ده ریا زبوونیان نه ماوه، ﴿وَلَا يَظَلُمُ رَبُّكَ
 أَحَدًا﴾^۵ واته: په روه رنده ت ناهه قی له هیچ که سیک ناکات.

۱ الزمر (۳).
 ۲ سبأ (۲۲).
 ۳ النجم (۲۶).
 ۴ مریم (۹۳-۹۵).
 ۵ الکهف (۴۹).

﴿ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ أَوْدِيَهُمْ بِقَدَرِهَا فَاحْتَمَلَ السَّيْلُ زَبَدًا رَابِيًا وَمِمَّا يُوقِدُونَ عَلَيْهِ فِي النَّارِ ابْتِغَاءَ حِلْيَةٍ أَوْ مَتَاعٍ زَبَدٌ مِثْلَهُ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَاءً وَأَمَّا مَا يَبْتَغِي النَّاسُ فَيَمْكُثُ فِي الْأَرْضِ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ ﴿١٧﴾﴾

دوو نمونه له سهر مانه وهی هق و له ناو چوونی پرپوچی

نهم نایه ته پښکاتوهه له دوو نمونه که خودای مه زن هیناویه تیه وه بق هق که شتیکه هر ده مینیتته وه و برده وام ده بیت، بق پرپوچی ش که ده توتیتته وه و نامینیتت و له ناو ده چیت، فرموویه تی:

﴿ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً ﴾ واته: له و ناسمانه وه بارانی باراندووه ﴿ فَسَالَتْ أَوْدِيَهُمْ بِقَدَرِهَا ﴾ واته: هر دۆلک به نه اندازهی خوی لافوای هه لده سیت، واته: هر دۆلک به نه اندازهی خوی ناو هه لده گریت، دۆلی وا هه یه زرد گوره و فراوانه ناوی زرد ده گریت دۆلی واش هه یه بجوکه و به پیی خوی ناو ده گریت، نه مه نیشاره ته بق دله کان و جیاوازیان له یه کتری، دلی وا هه یه ناماده یی تیدایه بق و هر گرتنی زانیاری زرد، دلی واش هه یه که فراوان نیه و تنگه و ناماده یی تیا نیه بق و هر گرتنی زانیاری زرد، ﴿ فَاحْتَمَلَ السَّيْلُ زَبَدًا رَابِيًا ﴾ واته: لافاوه که که فیکي به رزی هه لگرتوهه واته: که فیکي بلند به سهر نه و ناو وه یه که پرپوچی دۆله که دیت، نه مه نمونه یه کیان. پاشان خودای گوره فرموویه تی: ﴿ وَمِمَّا يُوقِدُونَ عَلَيْهِ فِي النَّارِ ابْتِغَاءَ حِلْيَةٍ أَوْ مَتَاعٍ زَبَدٌ مِثْلَهُ ﴾ واته: هر وه که نه و که فهی به هوئی دامانده وه (تاودانی ناگره وه) دیته سر که رسته ی خشل و شتی تر، نا نه مه یش نمونه ی دووه م، نه و شتانه ی له ناو ناگره تاو ده درین له زپرو زیوو شتی تر، بق نه وه ی خشلی مس و ناسنی لی دروست بکن، بیکه نه قاپو قاچاغ و که ره سه ی تر، به و تاودانی ناگره که فهی لی به رز ده بیتته وه، وه که چون نه و لافاوه که فهی له سهر به رز ده بیتته وه. ﴿ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ ﴾ واته: نا به م شیوه یه خودا باسی راستی و پرپوچی ده خاته پوو، واته: کاتیک که هق و ناهق تیکه لاو بیون، ناهق و پرپوچی خوی ناگریت و به رده وام نابیت، وه که چون که ف له که ل ناودا ناوه سیتت و ده پوات، نه و که فه یش له که ل نه و زپرو زیوو نه و شتانه ی وه که مانن به تاودانی نه و ناگره جیا ده بیتته وه، به لکو هر ده پوات و له ناو ده چیت و نامینیتت.

له بهر نه مه یه خوی گوره فرموویه تی: ﴿ فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَاءً ﴾ واته: جا که فه که ده پوات و له ناو ده چیت، سودی لی و هر ناگریت و بلاوه ده کات و ته فروتونا ده بیت و ده که ویتته نه ملاولای دۆله که و به دارو دره خندا شوپ ده بیتته وه با ده بیات، هر به و شیوه یه ش که فو پیسی زپرو زیوو مسو ناسنه که ش ده پوات و هیچی پیوه نامینیتت، نه و زپرو نه و شتانه ی وه که نه و ده مینیتته وه و سوودی لی

ورده گبریت، بویه خوی گوره فرموویه تی: ﴿وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُتُ فِي الْأَرْضِ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ﴾ واته: وه هر نه و شته ی بق خه لکی به سووده ده مینیتته وه له زه ویدا، خودا شاوا نمونه ده مینیتته وه. ثم نایه ته وهك نه و نایه ته وایه که خوی گوره فرموویه تی: ﴿وَتِلْكَ الْأَمْثَلُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا الْعَالِمُونَ﴾ واته: ثم نمونانه بق خهك دینینه وه و زانایان نه بیت تیی ناگن، هندی له زانایان بیتینه (السلف) گوتویانه: کانتیک که نیمه قورنانهان ده خویندو لئی تی نه ده گیشتن، بق خومان ده گریان، چونکه خودای مه زن ده فرموویت: ﴿وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا الْعَالِمُونَ﴾ واته: زانایان نه بیت، تیی ناگن! علی کوی نه بو ته لحه ده لی له نینو عه باسه وه له ته فسیری نه م نایه ته دا ﴿أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ أَوْدِيَةٌ بِقَدَرِهَا﴾ فرموویه تی: یانی: ثم نمونه یه که خودای گوره هیناویه تیه وه، دلکان هریه که به نه ندازه ی خوی له م قورنانه هه ل گرتوه، به پتی بروا پته وی و لاوازی خویان، جا نه و ده ی گومانویه، هیچ کردارتیک سودی نیه له گه لیدا، به لام دلی بروا پته و، خودا پر سودی ده کات بق خاوه نه کانین ﴿فَأَمَّا الزُّبَدُ﴾ که بریتیه له گومان ﴿فَيَذْهَبُ جُفَاءً﴾ به لام ﴿وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُتُ فِي الْأَرْضِ﴾ که بریتیه له بروای پته و، وهك چون خشل ده خریتته ناو ناگر نه وه ی پاکه که یه تی هه لده گبریت و پیسیه که یشی له ناو ناگره که دا به جی ده مینیتت، هه ره و جو ره خوی گوره بروای پته و ورده گبریت و گومان او دو دلی واز لی دینی و وه ری ناگریت^۱.

نمونه ی نه و ناو ناگره له قورنانه و فرمووده دا هه یه

خوی گوره له سه ره تای سوپه تی (البقرة) دا دوو نمونه ی له باره ی دوو پوهه کانه وه هیناوه: یه کتیکان به ناو نه وی تریان به ناگر، ثم هیش دوو نمونه که یه ﴿مِثْلَهُمْ كَمَثَلِ الْآرِيِّ اسْتَوفَى نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ﴾^۲ واته: ثم مانه راست به حالی که سانتیک ده چن، که خه ریکی هه لکرتنی ناگر تیک بوون، هه رکه پویشنایی ناگر ده وره به ری پویشن کرده وه، خوالبیان نه کوژینیتته وه، پاشان فرموویه تی: ﴿أَوْ كَصَيْبٍ مِنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ وَنُقُورٌ﴾^۳ واته: یان هه روه کو که سانتیک که بارانی به لیزمه و به ته وژم له که ل هه ورو چه خماخه یان له و ناسمانه وه بق بیاریت، ثم هیش دوو نمونه ی تره له سوپه تی (نور) دا

^۱ المنكبوت (۴۲).

^۲ الطبري (۴۱/۱۶).

^۳ البقرة (۱۷).

^۴ البقرة (۱۹).

له باره ى خوانه ناسانه وه هاتوه. يه كه ميان: ده فرمويٽ: ﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَالُهُمْ كَسَرَابٍ بِقِيعَةٍ يَحْسَبُهُ الظَّمْثَانُ مَاءً﴾^۱ نه وانه ى خوانه ناس بوون، كرده وه كانيان وه ك تراويلكه (سراب) وايه كه له بياباندا هه يه تينوو واده زانئى ناوه، ثم تراويلكه يه له پڙئى زڙر گه رما له بياباندا په پيدا ده بيٽ له ناو ده چيٽ، بڙيه له هه رډوو سه حيحه كه دا هاتوه: له پڙئى قيامه تدا ده گوتريٽ به جووله كه چيتان ده وئى؟ ده لئين: ئه ى په روه رنده مان زڙر تينومان بئوه ناومان پئى بده و تينويٽيمان بشكيٽنه، پټيان ده گوتريٽ: نايا نانا چنه نه وئى؟ نه وانيش په لامارى سه اربيك نه دن ووانه زانن ناوه، كه چى بويان ده رده كه وئى كه نه وه ناگره وله ناو خويدا هه ربيٽج نه دات و خوى نه خواته وه!!^۲ پاشان خوداى گه وره بڙ نمونه كه ى تر فرمويه تى: ﴿أَوْ كَطُلُمُوتٍ فِي بَحْرٍ لَّيْلِ يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِّنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِّنْ فَوْقِهِ مَحَابٍ﴾^۳ يان وه ك تاريخستانيك وايه، له ده ريباهى كى بئى په پيدا، شه پڙئى ناو له سه ر شه پڙئى ناو دايوشنو له لاي سه ر وه يش هه ور بيٽ. وه له هه رډوو سه حيحه كه دا هاتوه: له نه بو موساى نه شععه ريه وه (په زاي خواى ليٽيٽ) كه پيغه مبه رى خوا (ﷺ) فرمويه تى: (نمونه ى نه و هيدايت و زانياريه ى كه خودا به مندا نارډويه تى وه ك بارانئى زڙر وايه، كه ده بارئته سه ر زه مين، هه نديك له و زويه ناوى بارانه كه ورده گريٽ، گياو پوشى زڙر ده پويٽيٽ، هه نديكى تزي زويه كى شوڙه (گياو شتى لئى نارويٽ) به لام نه و بارانه ناو خويدا گل نه داته وه، خودا به ناوى نه و زويه سهود ده گه يه نيٽ به خه لكى، لئى ده خونه وه و مه پومالائى پئى ناو ده دن و كشتوكالى پئى ده كن، به شيكى تر له و زه ويانه كه باران لئى ددات زويه كى ساف و لوس و ته خته كه ناو ناگريٽه خوى و گيا نارويٽيٽ، ثم پارچه زه ويانه وه نمونه ى نه و كه سه يه كه له ناينى خوا شاره زا بووه و نه وه ى خودا منى پئى نارډوه سوډى پئى گه يانډوه و كه لكى لئى وه رگرتوه و فيرى بووه و خه لكيشى فير كرتوه، هه روه ها وه ك نمونه ى نه و كه سه يه كه به وه سه رى به رز نه كرتوه ته وه و گويى پئى نه داوه و نه و پڙگه ى خوداشى قه بول نه كرتوه كه من پئى هاتووم).^۴ نه مه نمونه يه كى ناويه، وه له فرموده ى تردا كه ئيمامى نه حمه د پيوايه تى كرتوه له نه بو هوره يره وه له پيغه مبه رى خواوه (ﷺ) كه فرمويه تى: (نمونه ى من و نمونه ى ئيوه، وه ك نمونه ى پيوايك وايه، ناگرئى كرتبيٽه وه، كاتيڪ ناگره كه ده وري خوى پڙشن كرده وه نه و په پوله و گيانه وهرانه ى كه ده كه ونه ناو ناگر، ده كه ونه ناوى، پياوه كه هه ول دده ات بيان گريٽ، زال

۱ نور (۳۹).
 ۲ فتح الباري (۹۸/۸)، مسلم (۱/۱۶۸).
 ۳ نور (۴۰).
 ۴ فتح الباري (۲۱/۱)، مسلم (۱/۱۷۸۸).

ده بن به سه ریادو ده چنه ناوی، نه وه نموونه ی منو نموونه ی ئیوه من ده تانگرم بۆ نه وه ی له و ناگره لاتان ده م لئی دوورکه ونه وه، که چی ئیوه زال ده بن به سه رمداو ده چنه ناوی).^۱ له هه ردوو سه حجه که یشدا ئەم فه رموده یه هاتوو، ئەم هیش نموونه یه کی ناگره ^۲.

﴿الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمُ الْحَسَنَ وَالَّذِينَ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُ لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِثْلَهُ مَعَهُ

لَاقْتَدُوا بِوَجْهِ أَوْلِيكَ لَمَّا سَأَؤُا الْحِسَابَ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَيَسَّرَ لِلْهَادِ ﴿١٨﴾

پاداشتی به خته وهران و به دبه ختان

خوای گه وره باسی پاشه پۆژی به خته وهران و به دبه ختان ده کات و ده فه رموویت: ﴿الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ﴾ واته: نه وانه ی وه لامی خویان داوه ته وه، یانی: گوێپایه لی فه رمانی خوداو پیغه مبه ره که یانزو فه رمانه کانی خودایان جیبه جی کردوو و به یویان هیه به هه واله پيشوو هکان و نه وانه یش که له موبه دواش دین، بۆ نه وانه ﴿الْحَسَنَ﴾ هیه واته: چاکه یان ده رباره ده کریت، ئەم ئایه ته وه که نه و ئایه تانه وایه که خوای گه وره باسی (نوالقرنین) ی کردوو و فه رموویت: ﴿قَالَ أَمَّا مَنْ ظَلَمَ فَسَوْفَ نَعَذِّبُهُ ثُمَّ يُرَدُّ إِلَىٰ رَبِّهِ فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا نُكْرًا ﴿٨٧﴾ وَأَمَّا مَنْ ءَامَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُ جَزَاءُ الْحَسَنِ وَسَنَقُولُ لَهُ مِن أَمْرِنَا يُسْرًا﴾^۳

واته: گوتی: به لام هه ره که سبک ناهه ی بکات (له دواپۆژدا) ئیمه نازاری ده ده ین و پاشانیش ده بریته وه لای په روهردگاری، نه وسا نه ویش به توندی نازاری ده دات، هه ره که سبش باوه ری هیناو ناکار چاک بوو پاداشتی چاک به شی ده بیئت و کاری له سه ر ناسان ده کریت. وه له ئایه تیکی تریشدا فه رموویت:

﴿الَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحَسَنَ وَزِيَادَةً﴾ واته: بۆ نه وانه ی چاکه ده که ن، چاکه ده که ین و زیاتریش، پاشان

خودای گه وره فه رموویت: ﴿وَالَّذِينَ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُ لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِثْلَهُ مَعَهُ

لَاقْتَدُوا بِوَجْهِ﴾ واته: نه وکه سانه ش که به ده نگه وه نه هاتوون، نه گه ره هه رچی له م زه مینه دا هیه هیه

نه وان بیئت نه وه نده ی تریش و له باتی خۆیان بده ن، واته: نه وانه ی گوێپایه لی فه رمانی خودایان

نه کردوو له پۆژی دوایدا نه گه ر پپی ئەم زه مینه زۆر بیئت و نه وه نده ی تریشی له سه ر بیئت له جیسی

نه وه ی له سزای خودا پزگاریان بیئت بیده ن، خوا لییان قه بول ناكات، چونکه خوای گه وره له پۆژی

^۱ احمد (۳۱۲/۲)، فه رموده یه کی سه حجه .

^۲ فتح الباري (۳۲۳/۱۱)، مسلم (۱۷۹۰/۴).

^۳ الکف (۸۷-۸۸).

^۴ یونس (۲۶).

قیامتدا هیچ شتیکیان لیّ وه ناکریت ﴿أُولَئِكَ هُمْ سُوءَ الْحِسَابِ﴾ زدر به سهختی ده که ونه بهر لیّ پرسینه وه، له پژوی قیامتدا، واته: پرسیریان لیّ ده کریت له که مترین و بچو کترین شت، به سوود بیت یان بیّ سوود، هر که سیکیش لیّ پرسینه وه لیّ کرا جه زره به ده دریت، بویه خوی گه وره فرمویه تی: ﴿وَمَا أُولَئِكَ بِمَشْهُورِيْنَ عَلَيْهِمْ وَنَسِيَ الْآلِهَادُ﴾ واته: هر چه نه م جینگیانه که خراپترین شوینه.

﴿أَمَّنْ يَعْلَمُ أَنَّمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ الْحَقُّ كَمَنْ هُوَ أَعْمَىٰ إِنَّمَا يَنْذَرُكَ أَزْوَاجُ الْأَلْبَابِ﴾

خاومن باومرو خوانه ناس وهك يهك نين

خوی گه وره ده فرمویت: ﴿أَمَّنْ يَعْلَمُ أَنَّمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ الْحَقُّ كَمَنْ هُوَ أَعْمَىٰ﴾ واته: نایا که سیک بهوای وایت نه وی له په روه ریخته وه بق تز هاتووته خواره وه همووی پاسته وه که نه ویه که له م باره یه وه کوت و کویره؟ واته: نه و که سکی که بهوای وایه نه وی هاتووته خواره وه بق تو نه ی موحه مه له لایه ن خوداوه همووی پاسته و گومانی تیدا نیه و هیچ شتیکی تیکه لا و نه بووه و ناکرکی له سر نیه، به لکو همووی پاسته و هندیکی جهخت له سر نه وی تری ده کانه وه، هیچ شتیکی دژی شتیکی تری نیه، گشت هه واله کان پاسته، فرمان دان و پژویه کانی به جییه و زدر ته واوه، وه خوی

گه وره له نایه تیکی ترده فرمویه تی: ﴿وَقَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا﴾ واته: قسه کانی په روه ردگارت به دادویه پاستی ته اوو بیّ که م و کورین، واته: پاسته له هه والیداو بیّ که م و کوریه له داویدا، که وایه نه ی موحه مه (ﷺ) نه وی بهوای به و په یامه ی که تو پیی هاتوی هیناوه، له گه ن نه وی کویره و پی چاکه ناگریته به رو شاره زا ناییت و لیی تی ناگات، حق نه گه تیشی بگات ملی بق دانانه وینیت و به پاستی نازانیت و شوینی ناکه وی وهك يهك نين، وهك نه م نایه ته که خوی گه وره فرمویه تی: ﴿لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ﴾ واته: نه و

که سانه ی جه نه مین وهك نه و که سانه نین به هشتین، هر نه وانه ی له به هشتن به خته وه رن و سر که وتوون. وه له م نایه ته یشدا لیترده فرمویه تی: ﴿أَمَّنْ يَعْلَمُ أَنَّمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ الْحَقُّ كَمَنْ هُوَ أَعْمَىٰ﴾ واته: نایا نه وی بهوای وایت نه وی له په روه ردگارت وه بق تز هاتووته خواره وه همووی پاسته وه که نه ویه که له م باره وه کویره؟ نه خیر وهك يهك نين، پاشان فرمویه تی: ﴿إِنَّمَا يَنْذَرُكَ أَزْوَاجُ الْأَلْبَابِ﴾

۱ الانعام (۱۱۵).

۲ الحشر (۲۰).

واته: تهنیا خاوهن ناوه زاکان یادی نه مانه نه کن، واته: نه وانهی که په نندو ناموزگاری وهرده گرن و ده فامن، تهنیا خاوهن بیرو هوشه پاست و پیکه کانن، خوی گوره بمانکات به یه کیک له وانه.

﴿ الَّذِينَ يُؤْفُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَلَا يَنْقُضُونَ الْعَيْثُقَ ﴾ (۲۰) وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِمْ أَنْ يُوصَلَ وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَيَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ ﴿۲۱﴾ وَالَّذِينَ صَبَرُوا أَبْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً وَيَدْرُءُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ أُولَئِكَ لَمْ يَعْفَى الدَّارِ ﴿۲۲﴾ جَنَّتٌ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ ﴿۲۳﴾ سَلَّمَ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَبِعَمِّي الدَّارِ ﴿۲۴﴾

نهو رهوشتانهی بوونه ته هوی چوونه بههشتی بیاوچاکان

خوی گوره باسی نهو که سانه دهکات که خویان رازاندووه ته وه بهم په وشته جوان و پیروزانه، بیگومان دواړوژی خوش هر بڼه وانه له دنیاو له پوژئی قیامه تدا، ﴿ الَّذِينَ يُؤْفُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَلَا يَنْقُضُونَ الْعَيْثُقَ ﴾ واته: نهو که سانهی په یمانی خودا به جڼ دینن و جاریکی تر لیتی پاشگه ز نابنه وه، وهک دورپوهه کان نین که په یماننکیان دابیت نه یان بردووه ته سهرو ناپاکیان تیدا کردووه، دهه مه قالی و مشتت و مریان بوو بییت له گن که سیکدا قسهی خرابیان گوتوه، که قسه یان کرد بییت درویان کردووه و نه مانه تنکیان پڼ سپیتر دابیت ناپاکیان لی کردووه. ﴿ وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِمْ أَنْ يُوصَلَ ﴾ واته: نهو که سانهی که په یوه سستی ده که نه به وهی حوا فرمانی داوه په یوه ست بکریت، وهک به سهر کردنه وهی که سو کارو چاکه کردن له گه لیانداو به دهه وه چوونی هه ژاران و بینه وایان و یارمه تی دانیان. ﴿ وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَيَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ ﴾ واته: له په روه رنده یان ده ترسن و له خرابه و سه ختی لپرسینه وه نیگه رانن، واته: له و کردارانهی ده یکه نه و نه وانه یش کردوویانه ده ترسن و ده زانن خودا چاودیره به سه ریانه وه، وه له لپرسینه وهی پوژئی قیامت زور ده ترسن، بویه کاره کانیان به پیکوپیکی به پړوه ده بن و له هه موو کاریکی ژیا نایاندا به پیتی فرمانی خودا ده جو لینه وه و با نهو کاره بچوک بییت یان گه وره. ﴿ وَالَّذِينَ صَبَرُوا أَبْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ ﴾ واته: وه نهو که سانهش که له بهر په زامه نندی خودا خویان گرت، واته: له بهر په زامه نندی خودا خویان له تاوان و خرابه لاداو نه فسی خوشیان له ناره زووه به ده کان پاراست، به نومییدی وهر گرتنی پاداشتی گه وره له لای خودا، ﴿ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ ﴾ واته: نوژیان کردووه، به پیتی نهو سنوورو کاتو ده ستورانهی شخرج دایناوه کورپوش و سوژده به ترسو له رزه وه بڼه خوا ده بن، ﴿ وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ ﴾ واته: لهو به شهی نیمه پیمان دان خیر ده کن، واته: له مالی خویان ده دن بهو که سانهی که پتویسته له سهریان یارمه تیان بدن له خیزان و که سو کارو خه لکی

هه ژارو که م دهستی بیگانه، ﴿سِرًّا وَعَلَانِيَةً﴾ واته: به نهیئی و به ناشکرا، به شه و به پوژ هیچ شتیک
 ریی لی نه گرتوون له هیچ کاتی کدا له مال به خشینه، ﴿وَيَذَرُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ﴾ واته: به چاکه
 خرابه کانیان له خویان دور ده خه نه وه، کاتیک که سیک کاریکی ناشیرینیان له گه لدا بکات نه وان چاکه
 له گه لدا ده کن، خورپاده گرن و چاوپوشی لی ده کن و لئی ده بوون، وه خوی گوره له نایه تی تردا
 فه رمویی ته: ﴿أَدْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ﴾ (۲۱) وَمَا يُلْقِنَهَا
 إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَمَا يُلْقِنَهَا إِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ واته: تو هه میشه وه لاسی چاکتر بدره وه، نه وسا
 که سیک له گه لدا تودا دوژمنه، ده بیته دۆستی نزیکت، نه م کارهش هر تووشی که سانیک ده بیته که
 بتوان خورپاگرین، هر که سیش نه و کاره ی تووش بیت دیاره زور به خته وه ره، ﴿أُولَئِكَ لَمْ عَقِبِ الدَّارِ﴾
 واته: دواپوژی خوشیش بۆ نه وان، بۆیه خوی گوره باسی نه و که سانه ی کردوه که خاوه نی نه م
 په وشته چاکانه ن و نه فه رموی: پاشه پوژ هی نه وان، پاشان مانای نه و پاشه پوژه ی کردوه و
 فه رمویی ته: ﴿جَنَّتْ عَنِ دَخْلِهَا﴾ واته: باغاتیک ی واکه دوره له نه مان و تیاچوون و ده چنه ناویه وه،
 ﴿عَنِ﴾ یانی مانه وه ونیشه جیبوون واته: نه چنه ناوی و به هه میشه یی تئیدانه میننه وه. ﴿وَمَنْ صَلَحَ مِنْ
 ءَابَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّتِهِمْ﴾ واته: خویان و بابو و باپیرانیان و ژنه کانیان و تورمه شیان (نه وانه ی
 خواپه سندن)، واته: خودای مهن کویان ده کاته وه له گه ل خۆشه ویسته کانیاندا وه ک بابو و باپرو ژنو
 منداله کانیان، نه وانه ی که خودا لئیان پازیه و ده شیت بچنه به هه شت له خاوه ن باوه ران، بۆ نه وه ی
 چاوی پئیان پوون بیته وه، ته نانه ت نه وانه یش که په یان نزمتره خودا په یان به رز ده کاته وه وه ک پیزو
 چاکه یه که له گه ل په به رزه کاند، بۆ نه وه ی له په یی په به رزه کان که م بکرتیه وه، وه ک خوی گوره
 فه رمویی ته: ﴿وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِذْنِ الْحَقَّانِيهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ﴾^۱ واته: نه وانه ی باوه ریان هیئا
 تورمه شیان چوونه سر باوه ری نه وان ئیمه تورمه ی نه وانیش ده بیته به هه شت و نه یانگه یه نین
 به یه کتری، پاشان خوی گوره لیته ده فه رمویی ته: ﴿وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ﴾ (۲۲) سَلَامٌ
 عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ واته: فریشته له هه موو لاهه ده چنه لایان، پئیان ده لئین سه لامتان
 لیبیت، چونکه ئیوه خورپاگر بوون، پیرۆزتان بیت دواپوژی پوون، واته: فریشته کان له م لاهه ده سه
 ده سه دین بۆ لایان و پیرۆزاییان لی ده کن بۆ نه و هه موو به ره و دواپوژه چاکه ی تیی که وتوون، به

^۱ فصلت (۲۴-۲۵).

^۲ طور (۲۱).

ہیمنی و ہہ تاہ تایی لہو بہ ہشتہ دا دمیننہ وہ لہ گہ ل پیغہ مہ ران و پیاو چاکاندا، نیمامی نہ حمہ د پیوایہ تی کردووہ لہ عہ بدولای کورپی عمری کورپی عاسہ وہ (پہ زای خوی لیبیت) لہ پیغہ مہ ری خواوہ ﴿﴾ فرموویہ تی: (ثایا دہ زانن کمی یہ کہم کہس لہ دروستکراوہ کانی خودا دہ چیتہ بہ ہشت؟) گوتیان: خودا و پیغہ مہ رہ کہی ﴿﴾ باش دہ زانن، فرمووی: (یہ کہم کہس لہ دروستکراوہ کانی خوا دہ چیتہ بہ ہشت ہزارہ کچہ رہ کانن، ئوانہ کی سہ نگہ رہ کانیان پی دہ گپریت و لہ تنگانہ دا پشتیان پی دہ بہ ستریت و پیویستیہ کانیان لہ ناو دلپاندایہ، ناتوانن جیبہ جیتی بکن، خودای مہ زن دہ فرموویت بہ ہر فریشتہ یہ کہ مہیلی لیبیت، بچنہ لایان و سلویان لی بکن، فریشتہ کان دہ لپن: نیمہ دانیشٹوانی ناسمانہ کانی تڑین و چاکترینی دروستکراوی تڑین ئہی خودایہ فرمانمان پیدہ کہی بچینہ لای ئوانہ و سلویان لی بکین؟ خوی گورہ دہ فرموویت: ئوانہ ئو بہ ندانہ بوون کہ منیان دہ بہ رست و ہہ رگیز شہ ریکیان بؤ دانہ دہ نام سہ نگہ رہ کانیان پی قائم دہ کراولہ تنگانہ دا پشتیان پی دہ سپیردرا، پیویستیہ کانیان لہ ناو دلپاندا بو، توانای جیبہ جیکردنی پیویستیہ کانیان نہ بوو! ! - جادہ فرموئی -:

لہو کاتہ دا فریشتہ کان لہ ہہ موو لایہ کہ وہ دہ چنہ لایان پیمان دہ لپن: ﴿سَلَّمَ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ﴾ سلواتان لی بی لہ پاداشتی ئہ وہ دا کہ بہ نارامبوون، نائنہ وہ یہ خانہی دواپوڈ!

﴿وَالَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ

الْعَنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ ﴿١٥﴾

پہوشٹہ ناشیرینہ کانی بہ دبہ ختان کہ دہ بیتہ ہوئی چارہ ریشی و نہ فرہت لی کردنیان

خوای گورہ دہ فرموویت: ﴿وَالَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَٰئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ﴾ واتہ: ئہو کہ سانہی کہ پہ ایمانیان دا بہ خواوہ لہ پاشان پاشگہ زبوونہ وہ و پہیمان نیوان خوئیان و خودایان شکاند (کہ خودا فرمانی پیدابوون نہ یشکینن) وہ لہ زہ میندا بہ دفہ پی دہ کن، لہ بہ ہرہی خودا بیتہ شن و دواپوڈی دژوریان ہہ یہ، ئہ مہ حالی پیاو خراپ و بہ دبہ ختان و پاشہ پوڈی پہوشٹہ خراپہ کانیانہ کہ خوای گورہ بہم شیوہ یہ باسی چارہ نووس و پاشہ پوڈیشی کردوون لہ پوڈی قیامہ تدا، کہ بہ پیچہ وانہی چارہ نووس و پاشہ پوڈی خواوہ باوہ پہ کانہ وہ یہ، وہ ک چؤن لہ دنیا دا پہوشٹیان بہ پیچہ وانہی پہوشٹی خواوہ باوہ رانہ وہ بووہ، خواوہ باوہ ران، ئہو بہ لپنانہی کہ دابویان بہ خودا جیبہ جیمان کردو ئہو پہ یونہ ندانہی کہ خودا فرمانی پیدابوون بہ جیتی بہینن، بہ جیمان ہینا، وہ ک فرموویہ تی: ﴿يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ

مِثْقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِمْ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ ﴿﴾ بہ لَام ثمانہ کہ پیمانیاں دا بہ خوا لہ پاشان پہ شیمان بوونہ وہو پہ یوہندی نیوان خوداو خویان پچراند، کہ خودا فرمائی پی کردبوون نہ پچرین، لہ سہر زہویشدا خرابہ کاری نہ کن۔ وہ کہ لہ فرمودہی سہ حیحدہ ہاتوہ: (نیشانہی دووہو سی شتہ: کاتیک قسہی دہ کات دروی دہ کات، وہ کاتیک بہ لیتی بدات بہ جینی ناہینیت، وہ کاتیک ثمانہ تیکی پی سپیدرا خیانہ تی لی دہ کات)۔^۱ وہ لہ ریوایہ تیکی تردا ہاتوہ: (وہ کاتیک بہ لیتی دا ناپاک دہردہ چیت نایباتہ سہر، وہ کاتیک مشقومرو دہمہ قالیٹی کردسنور ثہب زینیت و بہدہ پی دہ کات)۔^۲ ہر لہ بہر ثہمہ یہ خودای گہورہ فرموویہ تی: ﴿أُولَئِكَ هُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ﴾ لہ بہ ہرہی خودا بی بہ شنو دواپوڑی دژواریان ہہہ، شوینیشیان ناو ناگری جہ ہنہ کہ جیتی کی نذر خراب و ناخوشہ۔

﴿اللَّهُ يَسْطُرُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَفَرِحُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا مَتَعٌ ﴿۱۳﴾﴾

فراوانی پوزی و کہمی پوزی بہ دستہی خودایہ

خوای گہورہ دہ فرموویت: ﴿اللَّهُ يَسْطُرُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَفَرِحُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا﴾
واتہ: ہر خودایہ (چ زور چ کہم) بہ ہر کہ سیک خوی مہیلی لیتیت پوزی دہدات، ثوان بہ ژینی سہر دنیا دلیان خوشہ، خوای گہورہ باسی ثہوہ دہ کات کہ مہیلی لہ ہر کہ سیک بیت بژیوی بق فراوان دہ کات، مہیلیسی لہ ہر کہ سیک بیت لینی دہ گریتہ وہ، ثہوہیش کہ خودا دہیکات پرہ لہ کارزانی و دادپہ روہری، ثہو خودانہ ناسانہش زور دلیان خوشہ بہو ژیانہی کہ پتیاں دراوہ، خودایش ثہو ژیانہی دنیای پیداون و وزی لی ہتیاون و کہم کہم جلہوی بق شل کردوون کہ ناگایان لہ خویان نہ ماوہ، وہ کہ خوای گہورہ لہ نایہ تی تردا فرموویہ تی: ﴿أَيَحْسَبُونَ أَنَّمَا نُضْمِرُ بِهِ مِنْ مَّا لَنَا وَبَيْنَ ﴿۱۴﴾ نَسَاجُ هُمْ فِي الْخَيْرَاتِ ﴿۱۵﴾ بَلْ لَا يَشْعُرُونَ﴾^۳ واتہ: نایا ثہوانہ لایان وایہ نئمہ کہ بہ مال و کوپان یارمہ تیان دہدہین، ہر بق ثہوہیہ، پہ لہ مانہ کہ چاکہ یان لہ گہ لدا بکہین؟ نہ خیر ثہوانہ نہ زانن۔ پاشان خوای گہورہ دنیای بہ سوک و بیترخ داوہ تہ قہ لہم لہ چا و ثہو شتانہی کہ دایناوہ بق عہدہ خاوہن باوہ پہ کانی لہ پوزی قیامہ تدا، بویہ فرموویہ تی: ﴿وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا مَتَعٌ﴾ واتہ: ژیانہ دنیا لہ چا و ژیانہ ثہو دنیا رابوار دنیکی کہ مہو زور نیہ، وہ کہ لہ نایہ تی تریشدا فرموویہ تی: ﴿قُلْ مَتَعُ الدُّنْيَا قَلِيلٌ وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ

^۱ فتح الباری (۱۶۸/۲)۔

^۲ فتح الباری (۱۱۱/۱)۔

^۳ المؤمنون (۵۶-۵۵)۔

لَمِنَ أَنْفَىٰ وَلَا تَنْظُمُونَ فَبِيْلًا ﴿۱﴾ واته: بلی: ژبانی دنیا که م و کورته بق ئه وانهی که ترسیان له خوا هیه، ژبانی ئه و دنیا زقر باشتره، به ئه اندازه ی داوی پزایوی ناو دهنکه خورما، که س ناههقی لی ناکریت. وه فرمویه تی: ﴿بَلْ تُؤْثِرُونَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا ﴿۱۸﴾ وَالْآخِرَةَ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ ﴿۱۹﴾ واته: به لام ئیوه ژبانی دنیا هه لده بزئین، که چی ژبانی ئه و دنیا چاکترو پایه دارتره. ئیمامی ئه حمده پیوایه تی کردووه له مستوره ده وه که برای به نی فه ره ده لی: پیغه مبه ری خوا ﴿۲۰﴾ فه رمویه تی: (ئم دنیا به له چا و ئه و دنیا دا مه گین وه که ئه وه به که سیک له ئیوه ئم په نجه به بخاته ناو ده ریایه ک، با سه یر بکات چی به په نجه به وه هیتا وه ته وه) جا به په نجه ی شایه تومانی ئیشاره تیکی کرد. ^۲ موسلیمیش پیوایه تی کردووه له سه حیحه که بیدا. ^۳ له فه رموده ی تریشدا هاتووه: که پیغه مبه ری خودا ﴿۲۱﴾ به لای کارژۆ له یه کی که ریله ی مرداره وه بوودا پابورد، پاشان فه رموی: (سویند به خوا دنیا لای خوا بی نرختره له مه که خاوه نه که ی فریبی داوه). ^۴

﴿وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّي قُلْ إِنَّ اللَّهَ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ أُنَابَ ﴿۲۷﴾ الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ ﴿۲۸﴾ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ طُوبَىٰ لَهُمْ وَحَسَنُ مَا أَجْرُهُ ﴿۲۹﴾﴾

موشریکه کان و داوای به لگه کردنیان وه لامدانه وهی خواش بویان

خوای گوره باسی موشریکه کان ده کات و ده فه رمویت: ﴿وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّي﴾ واته: ئه وانهی خوانه ناسن ده لئین: بۆچی به لگه به کی له لایه ن خاوه بۆنه هاتووه؟ وه ک خوای گوره له نایه تیکی تردا باسیان ده کات که ده لئین: ﴿فَلْيَأْزِنَّا بِنَايِكُمْ﴾ کما أُرْسِلَ الْأُولُونَ ^۱ واته: ده سا با نیشانه یه کمان نیشان بدات، وه ک پیغه مبه رانی پیتشو، له پیتشو وه چه ندجار له م باره به وه قسه مان کردووه. بیگومان خودا ده توانیته وه لامی ئه و شتانه یان بداته وه که داوایان کردووه، له م فه رموده ی که ئیمامی ئه حمده پیوایه تی کردووه هاتووه، که خوای گوره پیغه مبه ری ناگادار کرده وه، کاتیک که

^۱ النساء (۷۷).
^۲ الاعلی (۱۶-۱۷).
^۳ احمد (۲۲۸/۴)، فه رموده یه کی سه حیحه.
^۴ مسلم (۲۱۹۳/۴).
^۵ مسلم (۲۹۵۷/۴).
^۶ الانبیاء (۵).

بتپه‌رسته‌کان داوایان لی کردوه که سه‌فایان بق بکات به زپرو کانه‌کیان بق هه‌لقولینتیت له به‌ری
 بپوات و کپوه‌کانی ده‌وی مه‌ککه لابه‌ریتت و شوپنه‌کانیان بکاته باغات و سه‌یرانگاو سه‌وزایی.
 فه‌رموویه‌تی: نه‌ی موحه‌مه‌د نه‌گه‌ر حه‌ز ده‌که‌ی نه‌و شتانه‌یان پی ده‌ده‌م، به‌لام نه‌گه‌ر بپاویان نه‌هینا
 جه‌زه‌به‌یه‌کیان ده‌ده‌م هه‌چ که‌سیتک له جیهاندا نه‌و جه‌زه‌به‌ی نه‌درابیتت، وه نه‌گه‌ر حه‌زیش ده‌که‌ی
 ده‌رگای ته‌وبه و به‌زه‌بیان لی ده‌که‌مه‌وه. پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) فه‌رموی: (به‌لکو ده‌رگای ته‌وبه و به‌زه‌بیان
 لی بکروه، په‌روه‌ردگار!).^۱ هه‌ر له‌به‌ر نه‌ویه خوای گه‌وره به پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی فه‌رموه: ﴿قُلْ إِنَّ
 اللَّهَ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ أَنْابَ﴾ واته: بلی: خودا هه‌ر که‌سیتک خوی مه‌یلی لیبیتت گومپای
 ده‌کات و هه‌ر که‌سیتکیش به‌ره‌و نه‌و بگه‌ریتته‌وه، شاره‌زای پاسته‌پیتی ده‌کات. واته: هه‌ر خودا خوی
 مه‌یلی له هه‌ر که‌سیتک بیتت شاره‌زای ده‌کات یان گومپای ده‌کات، پیغه‌مبه‌ر بنی‌ریتت به‌نیشانه‌وه به‌ پیتی
 داوای نه‌وانه‌یان وه‌لامی داواکانیان نه‌داوه‌ته‌وه، شاره‌زابوون و گومپابوون په‌یوه‌ندی نیه به
 وه‌لامدانه‌وه‌یان، وه‌ک خوای گه‌وره له چه‌ند نایه‌تی تردا فه‌رموویه‌تی: ﴿وَمَا تَعْنَى الْآيَاتِ وَالنَّذْرُ عَنْ قَوْمٍ
 لَا يُؤْمِنُونَ﴾^۲ واته: نه‌م هه‌موو نیشانه‌و ترساندنه کار ناکاته سه‌ر کومه‌لی بپروانه‌هینان، وه
 فه‌رموویه‌تی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٦﴾ وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ حَتَّىٰ يَرَوْا
 الْعَذَابَ الْأَلِيمَ﴾^۳ واته: نه‌و که‌سانه‌ی قسه‌ی په‌روه‌رنده‌ی تو یان لی هاته‌دی، باوه‌ر ناهینن، با هه‌موو
 نیشانه‌یه‌کیشیان بق بیتت، هه‌تا نازاری به‌زان به‌ چاوی خو یان ده‌بینن، وه فه‌رموویه‌تی: ﴿وَلَوْ أَنَّا زَلْنَا
 إِلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةَ وَكَلَّمَهُمُ الْمَوْتُ وَحَشَرْنَا عَلَيْهِمْ كُلَّ شَيْءٍ قُبُلًا مَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَلَئِنْ
 أَكْرَهْتُمْ لَيَجْهَلُونَ﴾^۴ واته: نه‌گه‌ر فریشته‌مان بنارداپه و مردوه‌کانیش قسه‌یان له‌گه‌ل بگردنایه و هه‌موو
 شتمان له پوویه‌پووی نه‌وانه‌وه کۆکرداپه‌ته‌وه، هه‌ر باوه‌رپان نه‌ده‌هینا مه‌گین خودا مه‌یلی لیبیتت، به‌لام
 نقره‌یان نه‌زان بوون، بویه لیره‌دا خوای گه‌وره فه‌رموویه‌تی: ﴿قُلْ إِنَّ اللَّهَ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ
 مَنْ أَنْابَ﴾ واته: هه‌ر که‌سیتک ته‌وبه بکات و بگه‌ریتته‌وه بق لای خوداو تنها په‌نا بق نه‌و به‌ریتت و لپی
 بپاریتته‌وه شاره‌زای ده‌کات.

۱ احمد (۲۴۲/۱).

۲ یونس (۱۰۱).

۳ یونس (۹۶-۹۷).

۴ الانعام (۱۱۱).

ئارامگربوونی دلی خاوهن باوه‌ر به یادی خودا

خوای گوره ده‌فهرموویت: ﴿الَّذِينَ ءَامَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ﴾ واته: نه‌وانه‌ی که باوه‌ریان به خودا هه‌یه و به یادی خوا دلیان ئارام ده‌بیته‌وه، واته: هه‌ر به یادی خودا دلخۆش و هه‌ست به ئارامی دل ده‌کن و ته‌نها به دۆستایه‌تی و یارمه‌تی نه‌و پازی ده‌بن، له‌به‌ر نه‌مه‌یه خوای گوره‌فهرموویه‌تی: ﴿أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ﴾ واته: باش بزانن که یادی خودا تۆقره و ئارامی دلانه، واته: هه‌ر به یادی خودا نه‌و ئارامیه‌ دیتته‌دی.

پوون کردنه‌وه‌ی ووشه‌ی (طوبی)

خوای گوره ده‌فهرموویت: ﴿الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ طُوبَىٰ لَهُمْ وَحَسَنُ مَا أَجَبَ﴾ واته: نه‌وانه‌ی خاوهن باوه‌رین و ئاکار چاکن، خۆش له‌وان، که دواپۆژی باشیان هه‌یه، عه‌لی کورپی نه‌بو ته‌لحه: له‌ئینبو عه‌باسه‌وه نه‌گه‌رپه‌ته‌وه که‌فهرموویه‌تی: ﴿طُوبَىٰ﴾ یانی: دلخۆشی و چارپۆشنی،^۱ عیکریمه ده‌لی: یانی چه‌ند خۆشه‌نه‌وه‌ی نه‌وانه هه‌یانه.^۲ زه‌ححاک ده‌لی: خۆزگه به‌وان.^۳ ئیبراهیمی نه‌خه‌عی ده‌لی: ﴿طُوبَىٰ﴾ یانی: هه‌ر نه‌وه چاکه بۆ نه‌وان،^۴ قه‌تاده ده‌لی: ﴿طُوبَىٰ﴾ وته‌یه‌کی عه‌ره‌بیه که‌سه‌یک ده‌لی: (طوبی لك) واته: خۆش به‌حالت،^۵ وه له‌ریوایه‌تیکی تردا ده‌لی: ﴿طُوبَىٰ لَهُمْ﴾ خۆش له‌وان.^۶ ﴿وَحَسَنُ مَا أَجَبَ﴾ دواپۆژی باشیان هه‌یه. نه‌م قسانه هه‌موویان یه‌ك شترو هه‌ج جیاوازیه‌ك له‌نیوانیاندا نیه. بوخاری و موسلیمیش ریوایه‌تیان کردووه له‌سه‌هلی کورپی سه‌عه‌وه (په‌زای خوای لیبیت) که پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) فهرموویه‌تی: (به‌پاستی له‌ناو به‌هه‌شتدا دره‌ختیک هه‌یه سه‌د سال سوار به‌سبیره‌که‌یدا ده‌پوات و نایپریت) نه‌مه‌ی بۆ نوعمانی کورپی نه‌بو عه‌یاشی زوره‌قی باس کرد نه‌ویش ده‌لی: نه‌بو سه‌عه‌یدی خودری قسه‌ی بۆ کردووم، نه‌ویش له‌پیغه‌مبه‌ره‌وه (ﷺ) که‌فهرموویه‌تی: (له‌ناو به‌هه‌شتدا دره‌ختیک هه‌یه نه‌سپسواری چوست و چالاکی خیرا سه‌د سال ده‌پوات و نایپریت)،^۷ وه له‌

^۱ الطبري (۴۳۵/۱۶).

^۲ الطبري (۴۳۵/۱۶).

^۳ الطبري (۴۳۵/۱۶).

^۴ البيهقي (۱۸/۲).

^۵ الطبري (۴۳۵/۱۶).

^۶ الطبري (۴۳۵/۱۶).

^۷ البخاري (۶۵۰۲)، مسلم (۲۸۲۷).

سحیحی موسلیمدا هاتووہ له ئەبو زەرہوہ له پیغەمبەری خواوہ (ﷺ) له خودای مەزنەوہ: (ئەوی بەندەکانم ئەگەر یەکەم کەستان و دوایین کەستان و مۆفقتان و جنۆکەتان هەموو پێکەوہ بە یەک جار داوام لێ بکەن، داوای هەموو کەسێک بە جێ دێنم هیچ لە مولکی من کەم ناکات مەگین وەك ئەندازەوی دەرزێکە کەمی بکاتەوہ کە دەخوێتە ناو دەریاوہ)، واتە: هیچی لێ کەم نابیتەوہ، ئەم فەرموودەییە بە درێژی هاتووہ، خالیدی کوپی مەعدان دەلی: لەناو بەهەشتدا درەختێک هەبە پێی دەگوتریت (طوبی) ئەم درەختە چەندین گوانی هەبە هەموویان شیر دەدەن بە مندالانی ئەمەلی بەهەشت ئەو مندالی کە ژن لەباری دەچیت لە پوواریکدا یە لە پوواریهکانی بەهەشت تێیدا ئەم دیوہ و دیوہ کات (بیتقلب) هەتا قیامەت هەلەسیت، کە زیندوو دەکرێتەوہ کوپی چل سالە یە. ئێبینو ئەبی حاتمە پڕوایەتی کردووہ.

﴿كَذَلِكَ أَرْسَلْنَا فِي أُمَّةٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهَا أُمَمٌ لَاتَتْلُو عَلَيْنِهِمُ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَنِ قُلْ هُوَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ مَتَابٌ ﴿٣٠﴾﴾

مەبەست لە ناردنی پیغەمبەر خوێندەوێ ئەو پەيامەییە بۆی هاتووہ و بانگکردنی خەلکیە بۆی

خوای گەرە دەفەر موویت: ﴿كَذَلِكَ أَرْسَلْنَا فِي أُمَّةٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهَا أُمَمٌ لَاتَتْلُو عَلَيْنِهِمُ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ﴾ واتە: ئاوا تۆمان پاسباردە ناو ئەو گەلە، کە بەر لەوان زۆر گەلی تر هاتوون و چون، کە هەر شتێک لە ئێمەوہ بە تۆ گەییوہ، بۆ ئەوانی بخوێنەوہ، خوای گەرە لێردا دەفەر موویت: ئەوی موخەمەد (ﷺ) وەك چۆن تۆمان پەوانە کردووہ بۆ ئەم گەلە هەتا ئەو پەيامەیی پیمان داوی بۆیان بخوێنیتەوہ و ناگاداریان بکە و بۆیان پەوون بکەیتەوہ، هەر بەو جۆرەیش پیغەمبەرانیان ناردووہ بۆ ئەو گەلانەیی پیشوویش کە بپوایان بە خودا نەدەهینا و پیغەمبەرەکانی پیش تۆشیا بە درۆزن دەزانی، ئەمانەیش چا و لەوان دەکەن، وەك چۆن تۆ لەمان لەوانە سەندو سزیمان دان، تۆیش ئەمانە بترسینە کە وەك ئەوان بەلایان بەسەردا بیت، چونکە بپوانە کردنیان بە تۆ زۆر توندترە لە بپوانە کردنی ئەوانە بە پیغەمبەرەکانی پیش تۆ. خوای گەرە لە ئایە تێکی تردا فەرموویەتی: ﴿تَاللَّهِ لَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَيْكَ أُمَمًا مِنْ قَبْلِكَ﴾ واتە: سویند بە خوا بەر لە تۆیش پیغەمبەرانیان بۆ سەرگەلان نارد، وە فەرموویەتی: ﴿وَلَقَدْ كَذَّبْتَ رَسُولًا مِنْ قَبْلِكَ فَصَبْرًا عَلَيَّ مَا كَذَّبُوا وَأَوْدُوا حَتَّىٰ أَنهَمْ نَصْرًا وَلَا مَبْدَلَ لِكَلِمَاتِ

۱ مسلم (۱۹۹۶/۶)
۲ النحل (۶۲).

اللَّهُ وَلَقَدْ جَاءَكَ مِنْ نَبِيِّ الْأَمْْسَلِينَ ﴿۱﴾ واته: زُذِرَ لَهُ بَيْغَةً مَبْرَانِيْشَ لَهُ بَيْشَ تَقْ (ههروهك نَيْسَتَايَ تَقْ) به درؤذن ژميردراون، دواى باوه پى نهكران و نازاردانىش، ههروا خوراپگر مانهوه، ههتا يارمه تى نيمه يان پى گه بيش، گفتى خوداش به هيچ كه سيك ناكورپيت و دياريشه تَقْ دهنگو باسى بيه مبرانت بق هاتوه. كه چون سه رمان خستن و امان كرد كه پاشه پوز هه بق نهوان و شوينكه وتوانى نهوان بيت له دنياو له پوزى دوايشدا. پاشان خواى گه و ره دهه فرموويت: ﴿وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَنِ﴾ واته: كه چى نهوان له خواى پوزى ده رى خويان حاشا دهكن، يانى: نهو گه لهى تومان بق ناردوه نهى موحه مه د (ﷺ) باوه پ به خوداى ره حمان ناكه ن و دانى پيدا نانين، چونكه نهوانه له ناو هينانى خودا به به خشنده و دلوفان بيزارن، هه ره له بهر نهوه بوو بيزارى خويان له پوزى حوده بيبه دا ده ربرى كه بنوسن به ناوى خواى به خشندهى دلوفان و گوتيان: نيمه نازانين به خشنده و دلوفان (الرحمن الرحيم) چيبه، نه مه قه تاده وتوويه تى، ^۲ نه م فرمووده به له سه حيحى بوخاريدا هاتوه. ^۳ له نايه تيكي تر دا خواى گه و ره فرموويه تى: ﴿قُلْ أَدْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى﴾ واته: بلى: هاوار له خودا بكن يان هانا به ره حمان بهرن، هه ره يه كيكه نهو ناوى پيروزى زورى هه به، له سه حيحى موسليدا هاتوه له عه بدولاى كوپى عومره وه ده لى: بيه مبرى خوا (ﷺ) فرموويه تى: (به پاستى خوشه ويستترين ناو لاي خواى گه و ره ناوى عه بدولاو عه بدوپه حمانه). ^۴ ﴿قُلْ هُوَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ﴾ واته: بلى نهو پهروه رداگاره و جگه نهو كه سى تر بق په رستن ناشيت، واته: نهوهى نيوه بهرواى پى ناكه ن من بهرواى پى هه به و دانى پيدا ده نيم كه هه ره نهو پهروه رداگاره و تنها هانا بق نهو ده برت، هه ره نهو پهروه رندهى منه و هيچ خودا به كه نيه غه بى نهو ﴿عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ﴾ واته: من خوم هه ره به و سپاردوه له هه مو كارو فرمانيكدا ﴿وَإِلَيْهِ مَتَابٌ﴾ واته: هه ره بق لاي نهو يش ده چمه وه، هيچ كه سيك شايستهى نهوه نيه بگه ربيته وه بق لاي تنها خوا نه بيت.

^۱ الانعام (۳۴).

^۲ الطبري (۴۴۶/۱۶).

^۳ فتح الباري (۳۹۰/۵).

^۴ الاسراء (۱۱۰).

^۵ مسلم (۱۶۸۲/۳).

﴿وَلَوْ أَنَّ قُرْآنًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ أَوْ قُطِعَتْ بِهِ الْأَرْضُ أَوْ كَلِمٌ بِهِ الْمَوْتُ بَلَّ لِلَّهِ الْأَمْرُ جَمِيعًا أَفَلَمْ يَأْتِيسِ
الَّذِينَ آمَنُوا أَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ لَهْدَى النَّاسَ جَمِيعًا وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا تُصِيبُهُمْ بِمَا صَنَعُوا قَارِعَةٌ أَوْ تَحُلُّ
قَرِيبًا مِنْ دَارِهِمْ حَتَّى يَأْتِيَ وَعْدُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِعَادَ ﴿۲۱﴾﴾

پژنی قورئان و لاساری خوانه ناسان

خوای گه وره وه سفی نهم قورئانه دهکات که نار دوویه تی بۆ موحه مه د (ﷺ) که چه نده پژنی داوه به سهر کتیبه کانی تری پیش خزیداو ده فرموویت: ﴿وَلَوْ أَنَّ قُرْآنًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ أَوْ قُطِعَتْ بِهِ الْأَرْضُ أَوْ كَلِمٌ بِهِ الْمَوْتُ﴾ واته: نه گهر قورئاننکی و ابوییه له ناو کتیبه پیشووه کانداه که زی له جنی لابردایه، یان زه وی پی له ت بگردایه، یان مردوی بهینایه ته قسه له ناو گورده کانیاندانه وه نه م قورئانه نه بو، یان نه بوایه نهم قورئانه بوایه نه ک کتیبیکسی تریان شایسته ترین کتیب نهم قورئانه یه چونکه پرله موعجزیه. وه نهم قورئانه یش که خوای گه وره وه سفیکسی وای قورئانی کردووه که وه سفی کتیبه کانی تری بهو شیویه نه کردووه، یان باشر بلین موعجزیه ی قورئان له کتیبه کانی تر زیاتره له و موعجزانه: مرؤفو جنؤکه هر له یه که م که سیانه وه هه تا دواین که سیان کوربینه وه که کتیبیکسی وه که نهم قورئانه بینن یان ته نها سوپه تیک وه ک قورئان بینن، ناتوانن بیپینن، له گه ل نه وه یشدا نه وره بتپه رسته خوانه ناسانه هر حاشا ده که ن و بهوای پی ناهینن، ﴿بَلَّ لِلَّهِ الْأَمْرُ جَمِيعًا﴾ واته: هه موو کاره کان به دهستی خودان و هه موو شتیک ده گه پخته وه بۆ لای خوای گه وره، مه یلی له هر شتیک بیت ده بیت و مه یلیشی له هر شتیک نه بیت نابیت، هر که سیک خوا گومرای بکات هیچ که س ناتوانیت شاره زای بکات، هر که سیش خوا شاره زای بکات هیچ که سیک ناتوانیت گومرای بکات، جاری و هه یه وشه ی "قورئان" به کارهینراوه بۆ کتیبه پیشووه کانی تریش چونکه نهم قورئانه بوخته ی گشت کتیبه کانی ترو له وانه وه هه لقولاره، نیمای نهم حمه د ریوایه تی کردووه له نه بو هوره یره وه ده لی: پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فرموویه تی: (خویندنه وه (واته خویندنی زه بور) ناسان کرابوو بۆ داوود، فرمانی ده دا نه سه که ی بۆ زین بکریت، قورئانی ده خویند له پیش نه وه ی نه سه که ی بۆ زین بکریت، خواردنی نه ده خوارد له په نجی شانی خوی نه بیت).^۱ واته: به دهستی خوی خواردنی خوی وه ده ست ده هینا. بوخاری به ته نها خوی نهم فرمووده ی هیناوه.^۲ مه به ست به قورئان لیره دا زه بوره، پاشان خوای گه وره ده فرموویت: ﴿أَفَلَمْ يَأْتِيسِ الَّذِينَ آمَنُوا﴾ واته: بۆچی خاوه ن باوه ران نه وه نازانن و

^۱ احمد (۳۱۴/۲)، فرمووده یه کی سه حیه.

^۲ فتح الباری (۲۴۸/۸).

تیتناگن نه‌گر خوا مه‌یلی لی بویه هه‌موو خه‌لکی ده‌کرده خاوه‌ن باوه‌، وه‌ که‌ فرمویه‌ تی: ﴿أَنْ لَوْ
 يَسْأَلُ اللَّهُ لَهْدَى النَّاسَ جَمِيعًا﴾ واته: نه‌گر خودا بیویستایه گشت مه‌ردمی شاره‌زای راسته‌ پی ده‌کرد،
 چونکه هیچ به‌لگه‌ یه‌ک و هیچ موعجیزه‌ یه‌کی تر نیه له‌م قورئانه به‌هیزترو به‌سودتر بیت و کار بکاته
 سه‌ر دل و ده‌روون، نه‌گر خودای گوره بیناردایه‌ ته سه‌ر کیتی توئه تبیینی که ملی که‌ چ ده‌کرد له
 ترسی خودا له‌ت نه‌بوو، وه له‌ فرموده‌ی سه‌حیحا هاتووه که پیغه‌مبه‌ری خوا ﴿سَلِّمْ﴾
 فرمویه‌ تی: (هیچ پیغه‌مبه‌ریک نه‌بووه مه‌گین به‌لگه و موعجیزه‌ یه‌کی پیدراوه وه‌ که‌ نه‌و موعجیزه‌ یه‌ش
 دراوه به پیغه‌مبه‌ره‌کانی پیتش خوی و خه‌لکی برویان پی هیئاوه. به‌لام نه‌وه‌ی به‌ من دراوه نیگا
 (وحی) بووه و خوا نیگای بۆ کردووم، هیئوام وایه که من شوینکه وتوانم له‌وان زۆرتر بیت له‌ پۆژی
 قیامه‌تدا).^۱ واته: موعجیزه‌ی هه‌موو پیغه‌مبه‌ریک به‌ مردنی کوتایی هاتووه، به‌لام نه‌م قورئانه
 موعجیزه‌کانی هه‌ر ده‌میتینه‌وه هه‌تا پۆژی دوایی، هه‌رگیز شته گرنگو سه‌رسورپه‌ینه‌ره‌کانی دوایی
 نایه‌ت به‌ زۆر وتنه‌وه‌کون ناییت، زانایان لی تیر نابن، نه‌و قورئانه جیباکه ره‌وه‌یه، نه‌ک گالته‌ و گه‌پ،
 هه‌ر که‌ سیک له‌ به‌ر زۆرداران وازی لی بینیت خوا پشتی ده‌شکینیت، وه هه‌ر که‌ سیک به‌ ته‌مای هیدایه‌ت
 بیت که‌ له‌ جگه له‌ قورئانه‌وه‌ ده‌ستی بکه‌ویت، خودا گو‌مپای ده‌کات. ﴿بَلْ لِلَّهِ الْأَمْرُ جَمِيعًا﴾ واته:
 هه‌موو کاره‌کان به‌ ده‌ست خودان، ئیبنو عه‌باس ده‌لی: واته: هیچ کاریک نا‌کریت به‌ مه‌یلی نه‌و نه‌بیت،
 هه‌ر نه‌شبووه هه‌تا بکریت.^۲ ئیبنو نیسحاق به‌ سه‌نه‌دی خوی پویا‌یه‌تی کردووه لئی‌وه، ئیبنو
 جه‌ریش دیسان پویا‌یه‌تی کردووه لئی‌وه. پاشان خوی گوره ده‌فرمویت: ﴿وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا
 تُصِيبُهُمْ بِمَا صَنَعُوا قَارِعَةٌ أَوْ تَحُلُّ قَرِيبًا مِّن دَارِهِمْ﴾ واته: خوانه‌ناسه‌کانیش هه‌ر (له‌ به‌ر
 کاروکرده‌وه‌کانیان) گرفتاری به‌لایه‌کی دژوار ده‌بن، یان هه‌ر له‌ په‌نای مالی خویان نه‌و به‌لایه‌ دیته
 سه‌ریان، واته: به‌هوی خوانه‌ناسی و برونه‌هینانیان و خراپه‌کاریان تووشی به‌لای زۆر گران ده‌بن له
 دنیا‌دا، یان نه‌وانه‌ی ده‌روپه‌ریان تووشی به‌لا ده‌بن بۆ نه‌وه‌ی په‌ندو نامۆزگاری لی وه‌رگرن. وه‌ک
 خوی گوره له‌ نایه‌تی ترده‌ فرمویه‌ تی: ﴿وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا مَا حَوْلَكُم مِّنَ الْقُرَىٰ وَصَرَفْنَا آيَاتِنَا لَهُمْ
 رِجْوٰنًا﴾^۳ واته: زۆرک له‌و شارانه‌مان قه‌ تیخست که هه‌ر له‌ ده‌وری ئیوه بوون، هه‌موو جو‌ره
 نیشانه‌یه‌کمان نیشاندان که به‌لکو بگه‌رینه‌وه، وه فرمویه‌ تی: ﴿أَفَلَا يَرَوْنَ أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا

^۱ فتح الباری (۶۱۹/۸).

^۲ الطبری (۴۴۷/۱۶).

^۳ الاحقاف (۲۷).

مِنْ أَطْرَافِهَا أَفْهَمُ الْغَالِيُونَ ﴿۱﴾ واته: نایا نه و نه نازانن نئمه دئین و نه زه مینه (له هه موو لا) هر و الی کی که ده که بینه وه؟ نایا هر خویان سه رکه وتوون؟ قه تاده و حه سه ن ده لئین: ﴿أَوْ نَحُلُّ قَرِيبًا مِّنْ دَارِهِمْ﴾ واته (قارعه) به که له نزیک ماله کانیا نه وه، یانی به لای زرد دژوار.^۱ هر واش دیاره له ده قه که وه، عه وفی ده لئیت له نئینو عه باسه وه ﴿تُصِيبُهُمْ بِمَا صَنَعُوا قَارِعَةٌ﴾ ده لئیت: یانی: سزایه که له ناسمانه وه بویان دابارئیت، ﴿أَوْ نَحُلُّ قَرِيبًا مِّنْ دَارِهِمْ﴾ واته: پیغه مبه ری خویان بق دابه زئیت و شه پریان له که لدا بکات، مواجهیدو قه تاده یش هر وایان گوتووه، عیکریمه له ریوایه تئیکدا ده لئیت: له نئینو عه باسه وه: ﴿قَارِعَةٌ﴾ یانی به لایه که. وه هه موویان ده لئین: ﴿حَتَّىٰ يَأْتِيَ وَعْدُ اللَّهِ﴾ واته: تا نه و کاته ی به لئینی خودا دیتته جئ، واته: فه تصی مه که که، حه سه نی به سری ده لئیت: مه به ست پوژی قیامه ته. پاشان خوی گه وره ده فه رموویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُخَلِّفُ الْأَعْيَادَ﴾ واته: دیاره خودا یش به لئینی خوی ناداته دو او هه لی ناوه شئینتته وه که داویه تی به پیغه مبه ره که ی به سه رکه وتنی خوی و شوئیکه وتووه کانی له دنیا داو له قیامه تدا. وه که له نایه تئیکی تردا خوی گه وره فه رموویته تی: ﴿فَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ مُخَلِّفًا وَعْدِهِ. رُسُلَهُ إِنَّا اللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ﴾^۲ واته: وا نه زانی خوا له و به لئینانه ی که به پیغه مبه رانی خوی داوه، هیچ کاتئیک پاشگه ز ده بئیتته وه، خودا خاوه ن ده سه لاتی تو له سئینه.

﴿وَلَقَدْ آسَفْنَاهُ بِرُسُلٍ مِّن قَبْلِكَ فَأَمَلَيْتُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا ثُمَّ أَخَذْتَهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ﴾^(۳۲)

دلدا نه وه ی پیغه مبه ر (ﷺ)

خوی گه وره دلی پیغه مبه ر (ﷺ) ده داته وه، له کاتئیکدا که هوزه که ی بهوای پی ناکن و به دوی ده خه نه وه ده فه رموویت: ﴿وَلَقَدْ آسَفْنَاهُ بِرُسُلٍ مِّن قَبْلِكَ فَأَمَلَيْتُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا﴾ واته: به پیغه مبه رانی پیش تو ش کالته کرا، نه و که سانه م مؤله ت دا که خوانه ناس بوون، تو ش ده توانی چاو له وان بکه ی، ﴿ثُمَّ أَخَذْتَهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ﴾ واته: تا له ناکامدا گرتمن، چون تو له یه کم لی سه ندن و گرتمن، گر تئیکی له راده به دهر، چیم به سه ر هئنان و پاشه پوژیان به چی بوو دوی نه و مؤله ت دانه. وه که خوی گه وره له نایه تئیکی تردا فه رموویته تی: ﴿وَكَأَن مِّن قَرِيبٍ أَمَلَيْتُ لَهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ لَّمَّا أَخَذتَهَا وَإِنَّا

^۱ الانبیاء (۴۴).

^۲ الطبری (۴۵۹/۱۶).

^۳ ابراهیم (۴۷).

الْمَصِيرُ^۱ واته: زقره شاران (که ستمکار بیون) مؤلتم دان و له پاشاندا وه بر تو پره یی خوم خست، پاشه پویش هر بق لای خومه، له هر دو سه حیحه که دا هاتوه که پیغه مبهری خودا فرمویه تی: (بیگومان خودا مؤلته تی ستمکار نه دات هتا کاتیک که ده یگریت نیت له دهستی ده ریان نابتت) پاشان پیغه مبهری خوا (ﷻ) ثم نایه ته ی خویند: ﴿وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرَىٰ وَهِيَ ظَالِمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ^۲﴾ واته: نا به و شیوه یه غه زه یی په روه ردگاری تو، کاتیک شاران نیک داده گریت که خه لکه که یان ستمکارن، نه و نازاره ی خودا ده دیات، زقر به ژان و زقر دثواره.

﴿أَفَمَنْ هُوَ قَائِمٌ عَلَىٰ كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ قُلْ سَمُّوهُمْ أَمْ تُنَبِّئُونَهُ بِمَا لَا يَلْعَمُ فِي الْأَرْضِ أَمْ يَبْظُرُونَ مِنَ الْقَوْلِ بَلْ زَيْنٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مَكْرُهُمْ وَصُدُّوا عَنِ السَّبِيلِ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ^۳﴾
هیچ هاویه شییه که نه نیوان خودا و په رستراوی موشریکه کاندانیه له هیچ پرویه که وه

خوا ی که وره ده فرمویت: ﴿أَفَمَنْ هُوَ قَائِمٌ عَلَىٰ كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ﴾ واته: نایا نه وه ی چاودیری کارور کرده وه ی هموو که سه، وه که نه وه یه که خه بری له هیچ که سیک نیه؟ ناگای له هموو گیانه وره یکه که هه ناسه ده دات و ده زانیت چ کاریک ده کات له خراپه و چاکه و هیچ نه نینه کی لی ناشار دیته وه، ﴿وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا إِذْ تُفِيضُونَ فِيهِ^۴﴾ واته: تو له هر حالیکدا بیت و هر چی له قورنان بخویند و وه هر کاریک نپوه بیکن، نیمه لیتان ناگادار ین، کاتیک خه ریکی نه و کاره ن. وه فرمویه تی: ﴿وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا^۵﴾ واته: هیچ که لایه که له هر شوینتیک بیت بیتا گاداری نه و (خودا) ناوهری، وه فرمویه تی: ﴿وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَىٰ اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ^۶﴾ واته: له م زه مینه هر شتیک ده جوتیه وه گشتی پوژی له سه ر خودایه، ده زانیت بنکه ی له کوپیه و له کوپیدا خوی چه شار ده دات هه مووی له نو سراویکی دیاریدایه. وه فرمویه تی: ﴿سَوَاءٌ يَنْصُرُكُمْ مِنْ أَمْرِ الْقَوْلِ وَمَنْ

^۱ الحج (۴۸).

^۲ هود (۱۰۲). فتح الباری (۲۰۵/۸)، مسلم (۱۹۹۷/۴).

^۳ یونس (۶۱).

^۴ الانعام (۵۹).

^۵ هود (۶).

جَهْرٍ بِهِ. وَمَنْ هُوَ مُسْتَخَفٍ بِالنَّيْلِ وَسَارِبٍ بِالنَّهَارِ^۱ واته: هر که سبک له نثوه په نامه کی قسه بکات و دهنگ مه لږیت یان له شهودا خو په ناداو له ناو پوڅی ناشکرادا بیت و بچیت، لای ئم هم مووی وه ک یه که، وه فرموویه تی: ﴿يَعْلَمُ الْاَسْرَ وَالْخَفَى﴾^۲ واته: ئو به پازو نزم تریش له پاز ده زانیت، وه فرموویه تی: ﴿وَهُوَ مَعَكُمْ اِنَّ مَا كُنْتُمْ عَالَمٌ بِاللَّهِ بِمَا تَمَلُّونَ بَصِيْرًا﴾^۳ واته: له هر کوئی بن ئو (خودا) له که لئانه و خودا کرده وه تان ده بینیت. نایا نه وهی ناوایه و (ناگاداری هم موو شتیکه) وه ئو بتانه وایه که ئوان ده یان په رستن، که نایبزنو نایبسنو و ناو ه زیان نیه و توانای قازانج و زینان بؤ خو یان و ئو که سانه ش ده یان په رستن نیه (وه لاهمه که باس نه کراوه له بهر نه وه نایه ته که نه وه ده که یه نیت) واته وه ک یه کن؟ بیگومان نه خیر، پاشان خوی گه وره ده فرموویت: ﴿وَجْعَلُوا لِلّٰهِ شُرَكَاءَ﴾ شهریکیکی زوریان بؤ خوا بریار داوه، له که ل خودا ده یان په رستن له و بتانه، ﴿قُلْ سَمُوْهُمْ﴾ واته: بلی دهی نایان بینن، ناگادارمان بکن لیبان و ده که ون تا بناسرین، چونکه نه وانه هر نین، بویه خوی گه وره ده فرموویت: ﴿اَمْ تَتَّبِعُوْنَهُ يَمَّا لَا يَعْلَمُ فِي الْاَرْضِ﴾ واته: یان نثوه نه تانه وی ئو له شتی که (له زمینه) ناگادار بکن که نایزان له م سر زمینه دا بوونی نیه، چونکه نه گهر له م سر زمینه دا بیوایه ئو شتانه ی ده زانی، به لام خوی گه وره هیچ شتیکی په نهانی لا شاراوه نیه، ﴿اَمْ يَظُنُّوْنَ مِنْ اَقْوَالِ﴾ واته: یان نه مه قسه یه کی پړو پوچه، مواهید ده لن: به گومان واتان ده زانی. زه ححاک و قه تاده ده لئین: به قسه ی پړو پوچه. واته: ئم بتانه تان ده په رست هر له خو تانه وه واتان ده زانی قازانجتان پی ده که یه ن یان زیانتان لی ده دن ناوی خوداتان لی ده مینان، ﴿اِنْ هِيَ اِلَّا اَسْمَاءٌ سَمِيْتُمْوهَا اَنْتُمْ وَاَبَاؤُكُمْ مَا اَنْزَلَ اللّٰهُ بِهَا مِنْ سُلْطٰنٍ اِنْ يَنْبَغُوْنَ اِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوٰى الْاَنْفُسُ وَاَلْقَدْ جَاءَهُمْ مِنْ رَبِّهِمُ الْهُدٰى﴾^۴ واته: تنها نه وانه چند ناویکن که نثوه و بابو بایر تان نه وانه تان پی ناو ناون، خودایش هیچ به لکه یه کی پتوی له سر نه وانه نه نارده، هر دوی گومان ده که ون و نه وهی دلیان

^۱ الرعد (۱۰).

^۲ طه (۷).

^۳ الحديد (۴).

^۴ الطبري (۲۶۶/۱۶).

^۵ الطبري (۴۶۶/۱۶).

^۶ النجم (۲۳).

حزبی لی ده کات، پاشان خوی گوره ده فرموویت: ﴿لِلَّذِينَ كَفَرُوا مَكْرَهُمْ﴾ واته: نه خبیر نه و خوانه ناسانه گزی خویان له لا پازاوه کراوه، مواهید ده لی: قسه ی خویان له لا جوان کراوه.^۱ واته: نه و گومرایه ی له سرین و به شه وو به پوژ بانگ وازی بۆ ده کن و له لایان شیرین کراوه. وه ک خوی گوره له نایه تینکی ترده فرموویته: ﴿وَقِيَصْنَا لَهُمْ قُرْآنًا فَزَيَّنُوا لَهُمْ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ﴾^۲ واته: دوستی و اشمان (له دنیا) بۆ په یدارکردن کاری نیستاو ناینده یان بۆ جوان و شیرین نه کردن.

﴿وَصُدُّوا عَنِ السَّبِيلِ﴾ واته: وه له پئی راستیش لاداون، هه ندیک به فه تصی (صاده که) خویندوو یان ته وه، واته: نه وان خه لکیان له دین دوور نه خسته وه، یانی نه وه ی خه ریکی بوون لایان شیرین بوو، به راستیان ده زانی و بانگ وازیان بۆ ده کردو خه لکیان په شیمان ده کرده وه له شوینکه وتنی رینگه ی پیغه مبه ران، نه وانه ش (صاده که) به زه ممه ده یخویندنه وه، واته: له بهر نه وه ی نه و کاره یان لا شیرین کرابوو به راستیان ده زانی، به وه له پئی راست دوور که وتبوونه وه ا، بۆیه خوی گوره فرموویته: ﴿وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ﴾ واته: هه ر که سیش خودا گومرای بکات، هیچ که سیک

شاره زای ناکات. وه ک خوی گوره له نایه تی ترده فرموویته: ﴿وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ مِنْ اللَّهِ شَيْئًا﴾^۳ واته: هه ر که سیک خودا ویستی سزای بدات تو ناتوانی له خودا بپنیا ز بگه ی و هیچ کارینکی بۆ ریک بگه ی، وه فرموویته: ﴿إِنْ تَحَرَّصَ عَلَىٰ هُدَاهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ يُضِلُّ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ﴾^۴ واته: هه ر چه نده هه ول بۆ شاره زابوونیان بده ی، گومراکان خودا رینگه یان نیشان نادات و که سیش به هانا یانه وه نایه ت.

﴿لَهُمْ عَذَابٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلِعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَقُّ وَمَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاقٍ﴾ ﴿مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعدَ الْمُتَّقُونَ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلُّهَا دَائِمٌ وَظِلُّهَا تِلْكَ عُقْبَى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَعُقْبَى الْكَافِرِينَ النَّارُ﴾^۵

باسی توله سه ندنی له خوانه ناسان و پاداشتی پیاوچاگان

خوی گوره باسی توله سه ندنی له خوانه ناسان و پاداشتی پیاوچاگانیشی کرد، پاشان دپته سه ر باسی بپه رستان که چون ژیان به سه ر ده بن له خوانه ناسی و بپه رستی و گالته و گه پداو کاره کانی

^۱ الطبری (۱۶/۴۶۷).

^۲ فصلت (۲۵).

^۳ المائدة (۴۱).

^۴ النحل (۳۷).

خویان چه‌نده لا شیرین بووه له دنیا‌دا، ده‌فهرموویت: ﴿هُنَّ عَذَابٌ فِي الْحَيٰوةِ اَلْدُّنْيَا﴾ واته: هر له زینا دنیا‌دا تووشی سزا دهب، واته: به دهستی خاوه‌ن باوه‌پان له دنیا‌دا تووشی کوشتنو ده‌ست به‌سه‌ری (دیلی) دهب، ﴿وَلَعَذَابُ الْاٰخِرَةِ اَشَقُّ وَمَا لَكُمْ مِّنَ اللّٰهِ مِنْ وَاقٍ﴾ واته: دياره جه‌زده‌به‌ی دواپژدیش توندتره و کس ناتوانیت بیانپارژیت له خودا. واته: نهو سزایه‌ی بۆیان هه‌لگیره له پۆژی قیامه‌تدا له‌که‌ل نهو سه‌رشو‌پیه‌ی دنیا‌دا زۆر دژوارتره گرانه‌ره. وه‌ک پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رمووی به‌و دووکه‌سه‌ی که‌نه‌فرینیان له‌یه‌کتری کرد: بیگومان سزای دنیا زۆر سوکتره له سزای دواپژن. وه‌ک له شوینی تریشدا پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموویته‌ی که بیگومان سزای هر کل‌تایی دیت به‌لام سزای پۆژی دواپی هر ده‌مینیت و هر‌گیز دواپی نایه‌ت له‌ناو ناگریکدا له چاو نه‌م ناگره‌ی دنیا‌دا هه‌فتا نه‌ونده به‌میزتره. وه به زنجیریک شه‌ته‌ک ده‌دریت که توندی وه‌ستوریه‌که‌ی مه‌زنده ناگریت و وه‌بیر نایه‌ت وه‌ک خوی گوره له نایه‌تی تردا فه‌رموویته‌ی: ﴿فِيَوْمِذٍ لَا يَمْدُبُ عَنَّا هٗٓ اَحَدٌ ﴿۱۲﴾ وَلَا يُؤْنِقُ وَاَقَاهُ اَحَدٌ ۚ﴾ واته: نهو پۆزه که‌س وه‌ک نهو جه‌زده‌به‌ نادن، که‌سیش وه‌ک نهو به زنجیر شه‌ته‌ک نادریت. وه فه‌رموویته‌ی: ﴿وَاَعْتَدْنَا لِمَن كَذَّبَ بِالسَّاعَةِ سَعِيرًا ﴿۱۱﴾ اِذَا رَأٰتَهُم مِّن مَّكَانٍ يَّبِيۡرٍ سَمِعُوۡا لَهَا تَصِيۡطًا وَنَفِيۡرًا ﴿۱۲﴾ وَاِذَا الْقَوٰى مِنْهَا مَكَانًا ضَيِّقًا مَّقْرَبِيۡنَ دَعَوْا هُنَالِكَ ثُبُوۡرًا ﴿۱۳﴾ لَا تَدْعُوۡا اٰیۡوَمَ ثُبُوۡرًا وَاِجۡدًا وَاَدْعُوۡا ثُبُوۡرًا كَثِيۡرًا ﴿۱۴﴾ قُلْ اَذٰلِكَ خَيْرٌ اَمۡرٌ جَنَّةُ الْخُلَدِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُوۡنَ كَانَتۡ لَهُمْ جَزَآءٌ وَّاصِيۡرًا ۙ﴾ واته: دياره نه‌وان قیامه‌تبان به درق زانی، ئیمه‌ش جه‌ه‌نه‌ممان ناماده‌کردوه بق هر که‌سێک که قیامه‌ت به درق ده‌زانیت، که له شوینیکی دووره‌وه چاوی پنیان ده‌که‌ویت، لرفه و نیله‌ی (ده‌نگی توندو به‌میزی) کل‌په‌ی ناگریان دیته‌گوئی، هر کاتیک شه‌ته‌ک دران و فری درانه ناو جیگه‌ی ته‌نگه‌لانی جه‌ه‌نه‌مه‌وه، ناوات بق مردن ده‌خوازن، نه‌م‌رق ئیتر هه‌رته‌نیا مردنیک داوا مه‌که‌ن، داوای مردنی زۆر بکه‌ن. بلئی نه‌ی موحه‌مد (ﷺ) نایا نه‌مه‌ باشه، یان به‌ه‌شته‌ی هه‌میشه‌یی که به‌لین به خودا ترسان داروه که‌نه‌وه پاداشت و چاره‌نووسیا‌نه. نه‌م نایه‌ته وه‌ک نه‌م نایه‌ته وایه لیره‌دا که خودای مه‌زن ده‌فهرموویت: ﴿مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُوۡنَ تَجْرٰی مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ﴾ واته: نهو به‌ه‌شته‌ی به‌لین وایه بدریت به له خواترسان جۆبار به‌ بریدا ده‌پۆن، واته: پوو‌بار به هه‌موو لایه‌کیدا ده‌پوات و خه‌لکه‌که‌ی به‌ ناره‌زوی خویان له کویدا بیانه‌ویت ناو هه‌لده‌قولیت و دیته‌ده‌ر بۆیان بق هر کوینیان بویت ده‌بی‌نه

۱ مسلم (۱۱۳۱/۲).
 ۲ الفجر (۲۵-۲۶).
 ۳ الفرقان (۱۱-۱۵).

له هه مو کاتیکدا، وه ک ئه م نایه تیش که خدای مه زن ده فەر موویت: ﴿مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وَعَدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا أَنْهَرٌ مِنْ مَاءٍ غَيْرِ آسِنٍ وَأَنْهَرٌ مِنْ لَبَنٍ لَمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُ وَأَنْهَرٌ مِنْ حَمْرٍ لَذْوٍ لَلَّذِينَ يَنْبَغِيهِمْ﴾^۱ واته: ئه و به هه شته ی خودا به لئینی داوه به پاریزگاران چون چونین؟

چهن دین پوو یاری وای تئیدایه ئاوه که یان لیل و یوگن نابیت، چند پوو یاری شیر ی تئیدایه هر گیز تامی ناگوریت، چهن دین پوو یاری شه رابی (عه رقه ی) تئیدا ده پوات تا ده یخون هزی لی ده که ن، چند پوو یاری له هه نگوینی بافته شی تئیدایه. هر میوه یه کیش ئاره زوو یان لئینت تئیدا هه یه، له که ن

لیخوشبوونی په روه دگاریشیان، لیره دا خوی گه وره ده فەر موویت: ﴿أَكْهَأ دَائِبٌ وَظَلْمًا﴾ واته:

خوارده مه نی به هه شت کورتایی نایه ت و هه میسه سئیه ریشی هه یه، واته: پره له هه مو جوړه میوه یه که و

خواردن و خوارده نه وه ی به رده وام که هر نابریته وه و دوا یی نایه ت، له هه ردو سه حیحه که دا هاتوه له

ئیبو عه باسه وه له باس نو یزی خورگیراندا له به شیک ی فەر مووده که دا که نه لئی، گوتیان: ئه ی

پیغه مبه ری خوا (ﷺ) چاومان لیت بوو، ده ستت بۆ شتیک برد له م شوینیه ی خۆتدا، پاشان چاومان لی

بوو وازت هتئاو ده ستت گتیراپه وه، پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فەر مووی: (من به هه شتم ببینی و پیم نیشان

درا ده ستم برد بۆ بۆشکی (تری) تئیدا، ئه گه ر بمرگرتایه هه تا دنیا بمایه لیتان ده خوارد).^۲ له جابیری

کوپ ی عه بدولاوه ده لئی: پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فەر موویته ی: (خه لکی به هه شت ده خۆن و ده خۆنه وه نه

چلمیان هه یه نه پیسای ی ده که ن و نه میز ده که ن، به لکو پاشه پوژی خواردن یان جوړه قرقینه یه که

بوئی هر له بوئی میسک ده چیت سوپاس و ستایشی خودا فیره دین وه ک چون ئیوه هه ناسه ده ده ن)

موسلم پریوا یه تی کردووه.^۳ ئیمامی ئه حمه دو نه سائی پریوا یه تیان کردووه له ئومامه ی کوپ ی عوقبه وه

که بیستوو یه تی له زهیدی کوپ ی ئه رقه مه وه ده لئی: پیاویکی ئه هلی کتیب هات بۆ لای پیغه مبه ر (ﷺ)

وده لئی: ئه ی ئه بولقاسم! تۆ ده لئی خه لکی به هه شت ده خۆن و ده خۆنه وه؟ فەر مووی: (به لئی سویند

به و که سه ی گیانی منی به ده سته، هر پیاویک له و به هه شتیانه توانای سه د پیاویان پی ده دریت، له

خواردن و له خوارده نه وه له جوتبوون و ئاره زوودا) پیاوه که وتی: ئه وه ی ده خوات و ده خواته وه

پیویستی به وه هه یه (فرئی بدا) ده ی خۆ له به هه شتدا پیسایکردن نه ی؟ پیغه مبه ر (ﷺ) فەر مووی:

(پیسایکردنی هر که سیک له ئه هلی به هه شت ئاره قیکه له پیستیانه وه دیته دهر بوئی وه ک بوئی میسک

^۱ محمد (۱۵).

^۲ فتح الباری (۲/۲۷۱)، مسلم (۲/۶۲۶).

^۳ مسلم (۲۸۳۵).

وایه سکی ده باته وه یه ک) تیمامی نه حمه دو نه سانی پریوایه تیان کردوه. ۱ خوی گوره له نایه تی تردا ده فهرموویت: ﴿وَفَكَهْمٌ كَثِيرٌ ۝۳۱ لَا مَقْطُوعَةٍ وَلَا مَمْنُوعَةٍ ۝۳۲﴾ واته: میوهش زردو زه بنده یه، نه دواپی دیتو نه قده غه یه. وه فهرموویته: ﴿وَدَانِيَةٌ عَلَيْهِمْ ظِلُّهَا وَذَلَّلَتْ فَطْرُهَا نَذِيلًا ۝۳۳﴾ واته: سیبهری دره خته کانی به سه ریاندا شو پریوونه ته وه و میوه که یان له برده سته. واته: سیبهریان ته و او ناییت و که م ناکات. وه ک خوی گوره له نایه تی تردا فهرموویته: ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا هُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَنُدْخِلُهُمْ ظِلًّا ظَلِيلًا ۝۳۴﴾ واته ۳۴) نه و که سانه ی که بیونه خاوه نی بر و او نا کاری چاک ره چاو ده که ن ده یان به یه باغاتی و اجور یان به به ردا ده روات و هه تا هه تابه هه ر تیایدا ده بن، ژنانی پاک له گشت عیب و سیبهری پریان ده دهنی، زرد جار خوی گوره باسی به هه شت و جه هه نم به یه که وه ده کات، تا مه ردم هان بدات بو به هه شت و له ناگر بیانتر سیبیت، هه ر له به ر نه مه یه کاتیک که وه سفی به هه شتی کردوه به دوایدا وه سفی جه هه نه میوشی کردوه فهرموویته: ﴿تِلْكَ عُقْبَى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَعُقْبَى الْكَافِرِينَ النَّارُ ۝۳۵﴾ واته: نا نه مه یه نا کامی له خواترسان و پاشه پوژی خوانه ناسانیش ناگره. وه ک له نایه تیکی تریشدا فهرموویته: ﴿لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ الْفَائِزُونَ ۝۳۶﴾ واته: نه و که سانه ی جه هه نه مین له که ن نه وانه ی به هه شتین، وه ک یه ک نین، هه ر نه وانه ی له به هه شتین به خته ورن.

﴿وَالَّذِينَ آمَنَتْهُمْ أَكْتَبَ يَفْرَحُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمِنَ الْأَحْزَابِ مَنْ يُنْكِرُ بَعْضَهُ قُلْ إِنَّمَا أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ وَلَا أُشْرِكُ بِهِ إِلَهًا أَدْعُوا إِلَيْهِ وَإِلَيْهِ مَتَابٌ ۝۳۷﴾ وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ حُكْمًا عَرَبِيًّا وَلَئِنْ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ مَا جَاءَكَ مِنَ الْآيَاتِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا وَاقٍ ۝۳۸﴾

خه لکه راستگوکان له نه هلی کتیب دلخوشن به وهی هاتووته خواروه بو موحه مه د (ﷺ)

خوی گوره ده فهرموویت: ﴿وَالَّذِينَ آمَنَتْهُمْ أَكْتَبَ يَفْرَحُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ﴾ واته: نه و که سانه ی تیمه کتیبمان پیداون و

به پی پی پینمایی نه و کتیبانه هه لسوکه و تیان کردوه، ﴿يَفْرَحُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ﴾ دلیان خوشه به وهی

۱ احمد (۳۶۷/۴).

۲ الواقعة (۳۲-۳۳).

۳ الانسان (۱۴).

۴ النساء (۵۷).

۵ الحشر (۲۰).

که بُو تَق هاتووہ ، واتہ: بہو قورئانہی بُو تَق هاتووہ خُوشحالن، چونکہ لہ کتیبہ کانی نہ واندا بہ لگہ نذرن لہ سہر پاستی نَم قورئانہ و مزگنیشی پیدراوہ، و ہک خوی گورہ لہ نایہ تی تردا فہرموویہ تی:

﴿الَّذِينَ آتَيْنَهُمُ الْكِتَابَ يَتْلُونَهُ حَقَّ تِلَاوَتِهِ أُولَٰئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ﴾^۱ واتہ: نہو کہ سانہی کہ کتیبمان پیداونو و ہک پئیویست دہ بخویننہ و ہ دیارہ کہ بروایان پئی ہہیہ، و ہ فہرموویہ تی: ﴿قُلْ ءَايَتُوا بِهِ ؕ أَوْلَا تُؤْمِنُونَ إِنَّ

الَّذِينَ آوَأُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذَا يُسْأَلُ عَلَيْهِمْ يُحْزِنُونَ لِلَّذِينَ سَجَدُوا﴾^۲ واتہ: بلی: نئیوہ برواتان پئی ببیت یان نبیت، نہو کہ سانہی لہ پیشوودا (لہ مہ) ناگادار بوون، ہر کاتیک بویان دہ خویننہ و ہ چہ ناگہ دہ خنہ سہر زہوی و سوژدہ دہ بن، ﴿وَيَقُولُونَ سُبْحٰنَ رَبِّنَا إِن كَان وَعَدَ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا﴾^۳ واتہ: دہ شلین پاکی بُو پہرور دگاری نئمہیہ، بہ لئینی پہرور دگاریمان وا و ہدی ہات، واتہ: نہوی کہ خودا بہ لئینی پیداین لہ کتیبہ کانی خُوماندا لہ سہر نارذنی موحمہ د(ﷺ) ہاتہ دی و ہق و ہست دہرچوو، پاکو و بیعہ بیی بُو نہو خودایہ کہ چہ ند بہ لئینی پاستو دروستو سوپاسو ستایش ہر بُو نہوہ بہ تہنہا، ﴿وَيَحْزِنُونَ لِلَّذِينَ يَبْكُونَ وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعًا﴾^۴ واتہ: دہم دہست بہ سہر زہویدا دہ کہ ونو دہ گرین، نہ مہیش خق بہ کہم زانینیان زیاتر دہ کات، پاشان خوی گورہ لئردہا فہرموویہ تی: ﴿وَمِنَ الْأَخْرَابِ مَنْ يُكْرَهُ بَعْضُهُ﴾ واتہ: ہہندیکیشیان بروا بہ ہہندیکی ناکن، واتہ: ہہندیک لہ وانہ بروا بہ ہہندیک لہ و ہ ناکن کہ بُو تَق هاتووہ تہ خوار، موجامید دہ لی: ﴿وَمِنَ الْأَخْرَابِ﴾ واتہ: جوولہ کہ و گاوردہ کان ﴿مَنْ يُكْرَهُ بَعْضُهُ﴾ واتہ: ہہیانہ بروا بہ ہہندیک لہ و ہ قہ ناکن کہ پہ وانہ کراوہ بُو تَق، قہ تادہ و عہ بدورہ حممانی کورپی زہیدی کورپی نہ سلہ ہمیش ہر و ایان کورتووہ. و ہک خوی گورہیش فہرموویہ تی: ﴿وَإِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْكُمْ﴾^۵ واتہ: لہ ناو نہ ہلی کتیبیش کہ سانہی وا ہن کہ بروای بہ خودا ہہیہ و بہو قورئانہی کہ بُو نئیوہ ہاتہ خوار. پاشان خوی گورہ دہ فہرموویت: ﴿قُلْ

۱ البقرة (۱۲۱).

۲ الاسراء (۱۰۷).

۳ الاسراء (۱۰۸).

۴ الاسراء (۱۰۹).

۵ الطبري (۴۷۴/۱۶).

۶ ال عمران (۱۹۹).

إِنَّمَا أَمْرُهُ أَنْ عَبُدَ اللَّهَ وَلَا أُشْرِكُ بِهِ ﴿۱﴾ واته: بلیٰ فرمانم پیدراوه که خودا بپرستم و کسی تر نه که مه شریکی وهک چون پیغهمبره کانی پیش منیش په وانه کران و بانگه وازیان کرد بۆ پئی خودا ﴿۱﴾ اَللّٰهُ اَدْعُوْا ﴿۲﴾ واته: منیش بانگی خه لکی ده که م بۆ سر ریگی خودا، ﴿۲﴾ وَاِلَيْهِ مَوَابٍ ﴿۳﴾ واته: چاره نووس و پاشه پوژم هر بۆ لای نه وه هر هاوار بۆ خودا ده به م و به ره و نه وه ده گه پیغمه وه، پاشان خوی گوره ده فهرموویت: ﴿۳﴾ وَكَذٰلِكَ اَنْزَلْنَاهُ حُكْمًا عَرَبِيًّا ﴿۴﴾ واته: نیمه نه م فرمانه ی خویمان به عهره بی بۆ تو نارد، واته: وهک چون له پیش تو وه پیغهمبره اشمان نارد و کتیبیشمان بۆ په وانه کردن له ناسمانه وه، هر به و شیوه یه نه م قورنانه پته وه عهره بیه مان بۆ ناردی و پله مان به رزگردیته وه پئی و پوژمان دای به سر غه بری خوآدا به م کتیبه که هه مووشت نیشان ده دات و ناسکرا په وینی ده کاته وه، ﴿۴﴾ لَا يَأْتِيهِ الْبَطْلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِّنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ ﴿۵﴾ واته: په وپوچ په وینی تیناکات (چ په وپه وپوچ پاشمله) نه مه کار زانیک ناردویه که هر ده بیت سوپاسی بکریت، ﴿۵﴾ وَلَئِنْ اَتَبَعَتْ اَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ مَا جَاءَكَ مِنَ الْاٰمْرِ مَا لَكَ مِنَ اللّٰهِ مِنْ وَّلِيٍّ وَلَا وَاقٍ ﴿۶﴾ واته: نه گهر له دوی نه و زانسته ی بۆت هاتووه، شوین ناهرنوی نه مان بکه وی، نیتر نه خوا یارته و نه نه ویش پاریزگارته. نه مه خوئی له خویدا هه په شه یه بۆ زانایان که نابیت شوینی ریگای کومه لی گومرایان بکه ون، دوی نه وه ی پئی راست و دروستیان گرت به رو شوینی سوخته تی پیغهمبره ﴿۶﴾ که وتن.

﴿۱﴾ وَقَدْ اَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ اَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً وَمَا كَانَ لِرُسُلِنَا اَنْ يَأْتِيَ بِبَاطِلٍ اِلَّا يَاجِدَنَّ اللّٰهَ لِكُلِّ

اَجَلٍ كِتَابٌ ﴿۲۸﴾ يَمْحُوْا اللّٰهُ مَا يَشَاءُ وَيُنۢبِئُ وَعِنۢدَهُ اُمُّ الْكِتَابِ ﴿۲۹﴾

پیغهمبران مروؤه بوون

خوای گوره ده فهرموویت: ﴿۱﴾ وَقَدْ اَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ اَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً ﴿۱﴾ واته: بیگومان پیش تو ش پیغهمبره اشمان ناردوه، ریگه اشمان دان ژن و نه وه شیان هه بیت، واته: وهک چون تویمان ناردوه نه ی موحه مه د ﴿۲﴾ به پیغهمبره تی وهک مروؤه نیک، هر به و شیوه یه پیغهمبره اشمان نارد مروؤه بوون و خواردنیان ده خوارد به بازارپشدا ده گه پان و ژنیشیان ده خواست و مندالیشیان هه بوو، هاوسه رو نه وه اشمان پیدان، بۆیه خوای گوره به به ریژترین و دواین پیغهمبریان ده فهرموویت که

موحه مدہ (ﷺ)، ﴿قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ﴾^۱ واته: بلی منیش مروفتکم وهك نيوه خودا نیکا (وحی) ی بۆ نارووم. وهك له ههردوو سهحیحه كه دا هاتوووه كه پیغه مبهری خوا (ﷺ) فرموویته: (بیگومان من پۆژو دهگرم و دهشی شكینم شه ونویژ ده كه م و ده شخه وم و گوشت ده خۆم و ژینش ده هینتم ههركه سێك له سوننه تی من لابات له من نیه)^۲.

بۆ هیج پیغه مبهریك نیه، ته نها به لگه یه ك بینیت مه گین خودا ئیزی دابیت

خوای گوره ده فرموویته: ﴿وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ﴾ واته: هیج كه سێك له و پیغه مبه رانهش نهیتوانیوه هیج به لگه یه ك نیشان بدا مه گین خوا ئیزی دابیت، واته: هیج پیغه مبه ریك نهیتوانیوه موعجزیه ك نیشانی كه له كه ی خۆی بدات ههتا خودا فرمانی نه دابیت پیتی نیشان بدات، نه و موعجزه ش ه ی خۆی نه بووه، به لكو خوا پیتی داوه و له لاین خوای گوره وه بووه، مه یلی هه ر شتیکی بو ی ده یكات و فرمانی پی ده دات، ﴿كُلُّ أَجَلٍ كِتَابٌ﴾ واته: بۆ هه موو كارێك كاتیکی تاییه تی هه یه كه نووسراوه. واته: بۆ هه موو ماوه یه كی دیاریكراو كتیبێك هه یه تیدا نووسراوه، هه موو شت لای خوا به نه ندازه یه، ﴿أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ﴾^۳ واته: مه گه ر تو ئه ی موحه مد (ﷺ) نه تزانیوه، هه رچی له ئاسمان و زه ویدایه، خودا ده یزانیت؟ نه مه هه موو له نووسراویكدا یه، نه م كار ه بۆ خوا ئاسانه.

مانای ﴿يَمْحُوا اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُنْثِتُ﴾

خوای گوره ده فرموویته: ﴿يَمْحُوا اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُنْثِتُ وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ﴾ واته: نه وه ی خودا بیه ویت ده یسپرتیه وه، نه ویش بیه ویت ده یه یلته وه، سه رچاوه ی كتیبه كان لای نه و خوا یه كه له (لوح المحفوظ) واته: هه تا هه موو كتیبه كان به م قورئانه ی كه خودا نار دیه خواره وه بۆ پیغه مبه ره كه ی (ﷺ) سه رایه وه. موجهید ده لی: ﴿يَمْحُوا اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُنْثِتُ﴾ واته: هه رچی خودا مه یلی لیتیت ده یسپرتیه وه یان ده یه یلته وه ژیان و مردن و به خته وه ری و به ده بختی نه ییت. چونكه نه مانه كوپرانكاریان به سه ردا نایه،^۴ مه نسور ده لی: پرسیم له موجهید و گوتم: ئایانه و دو عایه ی كه یه كێك له ئیغه نه یكه ین چۆنه به لاته وه كه ده لی: (ئه ی خوا یه نه گه ر ناوم له ناو به خته وه راندایه بیه یلته ره وه، وه

^۱ فصلت (۶).

^۲ فتح الباری (۵/۹)، مسلم (۱۰۲۰/۲).

^۳ الحج (۷۰).

^۴ الطبری (۴۷۹/۱۶).

نہ گہر لہ ناو بہ دبہ ختاندایہ بیسپرہوہ لہ ناویاندا، بیخہرہ ناو بہ ختہ و ہران؟ وتی: زقر چاکہ. پاشان دواۓ
 نہوہ بہ سائیک یان زیاتر پئی گہ یستمہوہ، ہر نہو پرسیارہم لی کردہوہ، وتی: ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي
 لَيْلَةٍ مُبْرَكَةٍ إِنَّا كُنَّا مُنذِرِينَ ﴿۳﴾ فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ ﴿۱﴾ واتہ: لہ شہویکی پپر لہ بیت و پپرؤزدا
 نئمہ (نہم قورناتہ مان) ناردہ خوارہوہ، نئمہ ویستمان ترس و ہبر مہردم بنین. ہر لہ ویشدا ہموو
 کاروباریکی بہ جئی لہ یہک جیادہ کرتہوہ. گوتی: لہ شہوی قہردا ہرپاری نہوی لہو سالہا ہوودہ دات
 لہ بڑوی یان ہر بہ لایہک دہدریت پاشان نہوی مہیلی لئبیت پیش دہخرت و نہویش مہیلی لئبیت دوا
 دہخرت، بہ لام کتیبی بہ ختہ و ہری و بہ دبہ ختی نہوہ دہمینتتہوہ و ناگرتتہوہ. ^۲ نئمہ ش دہلئت: لہ
 نہوہ وائیلہوہ کہ شہقیکی کورپی سہ لہ مہیہ نہ گرتنہوہ، کہ نہم دوعایہی زقرچار دہکرد: نہی خودایہ
 نہ گہر تز ناوامانت بہ بہ دبہخت نوسیوہ، بیسپرہوہ، ناومان لہ بہ ختہ و ہران بنوسہ، نہ گہر تز ناوامانت
 لہ بہ ختہ و ہران نووسیوہ ہماننیلہوہ، چونکہ تز مہیلت لہ ہر شتیک بیت دہیسریتہوہ و
 دہیہیلتہوہ، سرچاویہی ہموو کتیبہ کان لای تویہ. ^۳ نئینو جہریرنہ مہی پریوایت کردوہ، و ہر
 لہم شپوہ دوعایہ پریوایت کراوہ لہ عومہری کورپی خہتاب و نئینو مہسعودہوہ، مانای نہم قسانہ
 نہوہیہ: خوا مہیلی لہ ہر کامیک بیت لہ ہرپارہکانی (قہدہرہکانی) دہیسریتہوہ و مہیلیشی لہ ہر
 کامیک بیت دہیہیلتہوہ، بہ راستی دل دہ کرتہوہ بہم قسہی کہ نئمہامی نہم دہ پریوایتی کردوہ لہ
 سہوہانہوہ کہ دہلئت: پتہمبہری خوا ﴿س﴾ فہرموویہتی: (بہ راستی پیوای واہیہ بیہش دہکرت
 لہ پڑی بہ ہزی نہو گوناہی کہ توشی دیت، ہیچ شتیک قہدہر ناگرتتہوہ مہگین دوعاکردن، و ہ
 ہیچ شتیک تہمہن زیاد ناکات مہگین چاکہکردن). نہ سائی و نئینو ماجہیش نہم فہرمودہ یان پریوایت
 کردوہ. ^۴ و ہ لہ فہرموودہی سہحیجا ہاتوہ کہ بہ جیہتانی پہیوہندی خزمایہتی تہمہن زیاد
 دہکات. ^۵ و ہ لہ فہرموودہی کی تردا ہاتوہ: (کہ دوعا ہرپارہکان (قہدہرہکان) شہرپانہ و دین بہ
 یہکدا لہ نئیوان ناسمانو زہمیندا). عہوفی دہلئت لہ نئینو عہاسوہ لہ تہفسیری نہم نایہ تہ:
 ﴿يَمْحُوا اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثَبِّطُ وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكُتُبِ ﴿۱﴾ دہا دہلئت: نہوہ حالہتی نہو پیاوہیہ ماوہیہک
 ہلہدہسیت بہ خواہرستی پاشان دہگہرتتہوہ بڑ سہرپتچیکردنی خواو لہ سہر گومپایی دہمریت،

^۱ الدخان (۳-۴).

^۲ الطبری (۱۶/۴۸۰).

^۳ الطبری (۱۶/۴۸۱).

^۴ احمد (۲۲۷/۵)، ابن ماجہ (۹۰)، فہرموودہی کی سہحیجہ.

^۵ مسلم (۲۵۵۷).

ئەو (يحقو) ەكەيە، ئەو ەيش كە دەمىنئىتە ۋە ھالە تى ئەو بىپاۋەيە كە سەرپىچى خوا دەكات، پاشان تووشى خىر دەبىت تا دەمرىت، ئەو كەسە لە خوا پەرستىدا ژيان بەسەر دەبات، ئەو ەش (يئىت) ەكەيە.^۱ رىۋايەت كراۋە لە سەئىدى كورپى جوبەيرە ۋە ئەم ئايەتە ۋەك مانائى ئەم ئايەتە وايە كە خۋاى گەرە دەفەرموۋىت: ﴿فَيَعْرِفُ لِمَنِ يَسْأَلُ وَيُعْزَبُ مَنِ يَسْأَلُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾^۲ واتە: ھەر كى خوا بۇ خۋى مەيلى لىبىت، لىتى دەبوۋىت، ھەر كەس شىخۋى خۋى ھەز بىكات سزاي دەدات، ھەر خۇدايە تواناي بەسەر ھەموو شىئىدا ھەيە.^۳

﴿وَإِن مَّا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ نَتَوَقَّيَنَّكَ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلْغُ وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ﴾^(۱۰) أَوْلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا^۴ وَاللَّهُ يَحْكُمُ لَا مُعَقَّبَ لِحُكْمِهِ^۵ وَهُوَ سَرِيعُ الْحِسَابِ﴾^(۱۱)
جەزەبەدان بە دەست خۇدايە، پىغەمبەرىش (ﷺ) تەنھا گەياندن و بانگەوازي لەسەرە

خۋاى گەرە دەفەرموۋىت: ﴿وَإِن مَّا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ﴾ واتە: يان ھەندىك لە ۋەي بۆمان بىيار داۋن پىشانى تۆ دەدەين، خۋاى گەرە دەفەرموۋىت بە پىغەمبەرە كەي موھەد (ﷺ) ھەندىك لە ۋەي بە لىنمان داۋە بە دوزمەنەكانت لە سەر شەرقىي ۋە ھىنانى بەلا بەسەرياندا لە دنىدا پىشانى تۆنە دەين، ﴿أَوْ تَوَقَّيَنَّكَ﴾ يان دەتەمىنئىن ۋە پىش ئەو دەتەبەنە ۋە بۇ لاي خۇمان، ﴿وَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلْغُ﴾ واتە: تۆ ھەر ئەو ەندەت لەسەرە رايگەينى، واتە: تەنھا تۆمان نارىۋە كە پەيامى خۋايان پى رايگەينى، تۆش ئەو ەي فەرمانت پىكرا بەجىت ھىنا. ﴿وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ﴾ واتە: لىبىرسىنە ۋە و پاداشت دانە ۋە شىيان لەسەر ئىمەيە، ئەم ئايەتە ۋەك ئەو ئايەتە وايە كە خۋاى گەرە فەرموۋىت: ﴿فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ﴾^(۱۲) لَسْتَ عَلَيْهِمْ بِمُصَيِّرٍ﴾^(۱۳) إِلَّا مَنْ تَوَلَّى وَكَفَرَ﴾^(۱۴) فَيُعَذِّبُهُ اللَّهُ الْعَذَابَ الْأَكْبَرَ﴾^(۱۵) إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ﴾^(۱۶) ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ﴾^۴ واتە: سا تۆ نامۇزگارىيان بىكە، تۆ تەنھا نامۇزگارىكەرى، تۆ لەسەريان نەبويتە خاۋەن دەسەلات، مەگەر ئەو كەسەي پوو ۋە رىگىرئىت ۋە نەيەيەت خوا بناسئىت، ئەوسا خۇدا بە سزايەكى گەرەتر سزاي دەدات، بىگومان كە ھەموويان بۇ لاي ئىمە دىنە ۋە، لە دوايدا لىبىرسىنە ۋە يان لەسەر خۇمانە. پاشان خۋاى گەرە دەفەرموۋىت: ﴿أَوْلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ

^۱ الطبري (۱۶/۸۸۳).

^۲ البقرة (۲۸۴).

^۳ القرطبي (۹/۳۳۱).

^۴ غاشية (۲۱-۲۶).

أَطْرَافَهَا ﴿۱﴾ واته: نایا (خوانه ناسان) نه بیان زانیوه که نئمه دینو له هموو لایه که وه ثم زه مینه که م ده که یه نوه. نئینو عه باس ده لیت: نایا (خوانه ناسان) نه یان زانیوه که نئمه زه وی له دوی زه وی نازاد ده که یه بز موحه مه (ﷻ).^۱ حه سه نو زه ححاکیش ده لئین: نه وکه مکردنه وهی زه وی یه بریتی یه له سه رکه وتنی موسلمانان به سه ر بته رستاندا.^۲ وه ک خوی گه وره ده فه رموویت: ﴿وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا مَا كَانُوا يَكْفُرُونَ﴾^۳ واته: زوریک له و شارانه مان قه تیخست که هر له دهوری نئیه بوون. (شار له دوی شان. ﴿وَاللَّهُ يَحْكُمُ لَا مُعَقَّبَ لِحُكْمِهِ﴾ وَهُوَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿۴﴾ واته: فه رمانه وا هر خودایه که س ناتوانیت ینگره له برده م کاری خودا دروست بکات و زور نوو لئیرسینه وه ده کات.

﴿وَقَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلِلَّهِ الْمَكْرُ جَمِيعًا يَعْلَمُ مَا تَكْتُمُ كُلُّ نَفْسٍ وَسِعَعِلُّ الْكَفْرُ لِمَنْ عَمِيَ﴾

الذَّارِ ﴿۵﴾

فیلبازی خوانه ناسان و بزگار بوونی خاوه ن باوه ران

خوی گه وره ده فه رموویت: ﴿وَقَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ﴾ واته: بیگومان نه وانه ی پیش نه مانیش فیلو پیلانیان گنرا، به پیغه مبه ره کانیان و ده یانویست له ولات و زیدی خویان ده ریانکن، ﴿فَلِلَّهِ الْمَكْرُ جَمِيعًا﴾ واته: به لام هموو پیلانه کان هی خودایه، وای کرد که پاشه بزده هر بز خواناسان بیت، وه ک ثم نایه ته ی که خوی گه وره ده فه رموویت: ﴿وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَكْرِيْنَ﴾^۴ واته: بیته بیرت کاتیک خوانه ناسان ویستیان فیلکت لی بکن، یان به نندت بکن، یان بکوژن یان دهرت کهن، نه وانه فیله که ی خویان کرد، خودایش نه خشه ی بز دانان، خودایش چاکترین نه خشه داریزده، وه ده فه رموویت: ﴿وَمَكَرُوا مَكْرًا وَمَكَرْنَا مَكْرًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ﴾^۵ فَاَنْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ مَكْرِهِمْ اِنَّا دَمَّرْنَاهُمْ وَقَوْمَهُمْ اَجْمَعِيْنَ ﴿۶﴾ واته: خه ریک بوو که تنیک بگنن، نئمه ش نه خشه ی خومان بز دانان، بی نه وه هه سستی پی

^۱ الطبري (۴۹۳/۱۶).

^۲ الطبري (۴۹۴/۱۶).

^۳ الاحقاف (۲۷).

^۴ الانفال (۳۰).

^۵ النمل (۵۰-۵۱).

بکن، بپوانه سهره نجاسی که تنه که یان به کوئی گه یشت، نیمه نه و انیشمان و هوزه که ی له ناو برد، پاشان خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿يَعْلَمُ مَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ﴾ واته: خوئی ده زانی هر که سیک چ کار تک ده کات. واته: خوای گه وره ناگاداری هه موو په نهانی و شاراوه یه که هر که سه و به پئی کرداری خوئی پاداشتی ده داته وه. ﴿وَسَيَعْلَمُ الْكَفُورُ﴾ به (الکافر) یش خوینراوه ته وه، له مه و دوایش خوانه ناسان ده زانن ﴿لَمَنْ عُقِيَ الدَّارُ﴾ واته: که دواړوژ کئی ده بیاته وه، واته: پاشه پوژ بو کئی ده بیته، بو نه وان یان بو شوینکه و تووانی پیغه مبه ران، نه خیر بیگومان پاشه پوژ هر بو شوینکه و تووانی پیغه مبه رانه، له دنیاو له پوژی قیامه تیشدا. سوپاس و ستایش بو خوای گه وره.

﴿وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَسْتَ مُرْسَلًا قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَمَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ

الْكِتَابِ ﴿١٣﴾

خو او نه و که سانه ی زانستی کتیبیان لایه به سن که له سهر شایه تی بدن بو په یامی

پیغه مبه ران ﴿﴾

خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَسْتَ مُرْسَلًا قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ﴾ واته: نه وانه خوانه ناسن پیت ده لئین تو پیغه مبه ر نیت، بیژه: خوا بو شایه تی دانی نیوان من و نیوه به سه، واته: نه وانه ی که خوانه ناسن بپوات پیناکه ن و ده لئین تو خوا نه یناردووی تویش بلئی: خوا به سه بو شایه تی دان له نیوانمانداو شایه تیشه له سهر نه وه ی که من نه و په یامی نه و م که یاندوه، وه شایه ته به سهر نیوه یشه وه نه ی بیباوه پان یی نه و دروو بوختانه ی هلی ده به ستن، پاشان ده فهرموویت: ﴿وَمَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ﴾ نه وانه ش زانستی کتیبیان لایه هر شایه تن، موجهامید ده لئیت: نه م نایه ته له سهر عه بدولای کوپی سه لام هاتوه ته خوار. ^۱ به لام نه مه قسه یه کی زور په سه ندکراو نیه، چونکه نه م نایه ته له مه که هاتوه ته خواره وه، عه بدولای کوپی سه لامیش له سهره تای گه یشتنی پیغه مبه ر وه ﴿﴾ بومه دینه موسلمان بووه، به لام وا دیاره قسه ی عه وفی که له نیبنو عه باسه وه ریوایه تی کردووه له م باره یه وه په سه ندرته که ده لئیت: نه وانه ی زانستی کتیبیان لایه له جو له که و مه مسیحیه کان. ^۲ قه تاده ده لئیت: له وانه نیبنو سه لام و سه لمان و ته میمی داری. ^۳ به لام

^۱ الطبری (۵۰۲/۱۶).

^۲ الطبری (۵۰۲/۱۶).

^۳ الطبری (۵۰۲/۱۶).

راستتر له م باره یوه نه‌ویه که ﴿وَمَنْ عِنْدَهُ عِلْمٌ الْكِتَابِ﴾ نیمی جنسه، نو زانایانه‌ی نه‌لی کتیب ده‌گریته‌وه که سیفته‌ی پیغمبریان له و کتیبه پيشوانه‌دا که بویان هاتوه. بینووه که پیغمبران مرکزینان پیداوه، وه خوی گوره فرمویه‌تی: ﴿وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ وَسَأَلْتُهَا لِلَّذِينَ يَنْفُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ﴾ (۱۳) الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْنُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ ﴿ واته: به‌زیم مه‌وو شتیکی گرتوه‌ته‌وه، چاکه‌ی نه‌وانه ده‌نووسم له خرابه‌ی خوپارینزو زه‌کات ده‌دن، نو که‌سانه‌ش برویان به‌خودا هیه، نه‌وانه‌ش که ده‌کونه شوین‌ثم پیغمبره‌ی که پاسارده‌ی خویابه‌و نه‌خوینده‌واره‌و له تورات و نیجیلیش ناوی نووسراوه. وه فرمویه‌تی: ﴿أَوْ لَوْ يَكُنْ لَهُمْ آيَةٌ أَنْ يَعْلَمَهُ عُلَمَاءُ بَنِي إِسْرَائِيلَ﴾ واته: نایا نه‌مه بؤ نه‌وان به‌لگه‌یه‌ک نه‌ی؟ که زاناکانی نه‌وه‌ی نيسرائيليش هر له‌وه ناگادارن، نایه‌تی زوری تریشی وه که‌ثم نایه‌ته هاتوه که باسی زانایانی نه‌وه‌ی نيسرائيل ده‌کات که نه‌وان نه‌وه ده‌زانن له و کتیبانه‌وه که بویان هاتوه.

ته‌فسیری سوره‌تی (ابراهیم)

نه‌مه‌که‌دا هاتوه‌خواره‌وه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿الرَّكْعَتِ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ﴾ (۱) اللَّهُ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَوَيْلٌ لِلْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ شَدِيدٍ (۲) الَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا أُولَئِكَ فِي

صَلَّى بَعِيدٍ ﴿۷﴾

پیناسه‌ی قورنات و مه‌به‌ستی قورنات و واوه‌یلا بؤ‌که‌سیک دریا‌ته‌ی بکات

﴿الرَّكْعَتِ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ﴾ (تالیف، لام، را)، کتیبیکه نه‌ی موحه‌مد (ﷺ) بؤ‌تومان ناره‌ خواره‌وه. له‌سره‌تای هندی سوره‌تداباسی‌ثم پیتانه‌مانکرد، واته: نه‌ی موحه‌مد (ﷺ)‌ثم کتیبه‌ی که بؤ‌تومان ناره‌ خواره‌وه،‌ثم قورنانه‌ی پیروزه‌یه که به‌پیزترین کتیبه‌ی لای خودای مه‌زن په‌وانه‌ی کردوه بؤ‌سه‌ر به‌پیزترین پیغمبر له‌سه‌ر زه‌میندا، بؤ‌هر هه‌موو خه‌ک به‌عه‌ره‌ب و عه‌جه‌میه‌وه،

^۱ الاعراف (۱۵۶-۱۵۷).

^۲ الشعراء (۱۹۷).

﴿لَنُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ﴾ واته: تا خه لکی له تاریکی به رهو پووناکی به رن. واته: بویه
 تزمان ناردووه ئه ی موحه مد (ﷺ) به م کتیبه وه تا خه لکی له و گومپایی و سه ر لیشتیواویه ی تیبیدان
 ده ربینی بؤ سه ر پاسته پئی و شاره زایی. وه ک خوی گوره له نایه تی تردا فه رموویه تی: ﴿اللَّهُ وَنِيُّ
 الَّذِينَ ءَامَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أُولَئِكَ هُمُ الظُّلُمَاتُ يُخْرِجُهُم مِّنَ

النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ﴾ واته: خودا یاری گه لی خاوه ن باوه رانه له ناو تاریکستانه وه ده یانیات به رهو
 پووناکی، دؤستی خودا نه ناسانیش هر تاغوته له پؤشنایی ده ریان دینن به رهو تاریکستانیان به پئی
 ده کن. وه فه رموویه تی: ﴿هُوَ الَّذِي يُزِيلُ عَلَى عَبْدِهِ ءَايَاتٍ يَبْنَوتُ لِيُخْرِجَكُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ﴾^۲
 واته: هر نه وه (خودایه) چند نیشانه ی دیاری ده ری بؤ سه ر عه بدی خوی ناره خوار، تا له تاریکی
 ده رتان بینیت و به رهو پووناکیستان به ریت. پاشان خوی گوره ده فه رموویت: ﴿بِإِذْنِ رَبِّهِمْ﴾ به
 نیزی په رهو رگاریان هر خودا خوی پئی نیشانده ره بؤ که سیك که پریاری دابیت شاره زای بکات،
 له سه ر ده سستی نه و پیغه مبه رانه ی که ناردوویه تی بؤ پئی نیشاندانیان ﴿إِلَى صِرَاطِ الْعَزِيزِ﴾ واته بؤ
 پیگه ی خودای خاوه ن ده سه لات، نه و خاوه ن ده سه لاته ی که به ربه سستی لی ناکریت و هیچ شتیک زان
 ناییت به سه رید، به لکو هر نه و زانوبه توانایه به سه ر هه موو شتیکدا، ﴿الْحَمِيدِ﴾ واته:
 سوپاسکراوه له هه موو کردارو گفتارو به رنامه و فه رماندان و قه ده غه کردنیداو راستگویه له هه والدانیدا،
 ﴿اللَّهُ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ﴾ واته: نه و خودایه ی هرچی له ناو ناسمانه کان و
 زه میندان گشت هی نه ون. هه ندی (الله) یان به مه رفوعی خویندووه ته وه و هه ندیکی تریش به مه کسوری
 خویندوویانه ته وه. وه ک نه م نایه ته که خوی گوره فه رموویه تی: ﴿قُلْ يٰٓاَيُّهَا النَّاسُ اِنِّي رَسُوْلُ اللّٰهِ
 اِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ﴾^۲ واته: بلی: خه لکینه بزنانن من پیغه مبه ری خوام
 بؤ ئیوه، هه مووتان، نه و خودایه که ته نها نه و خاوه نی ناسمانه کان و زه مینه. پاشان خوی گوره
 ده فه رموویت: ﴿وَوَيْلٌ لِّلْكَافِرِيْنَ مِنْ عَذَابِ شَدِيْدٍ﴾ واته: واوه یلا بؤ خاوه ناسان، له سزای زؤد
 توندو تیؤ. واته: هاوارو سزای سه خت له پؤذی قیامه تدا بؤ نه وانه کاتیک که دزایه تیت ده کن و بپروات

۱ البقرة (۲۵۷).

۲ الحديد (۹).

۳ الاعراف (۱۵۸).

پئی ناکنه ئه‌ی موحه‌مه‌د (ﷺ) پاشان خوای گه‌وره باسی خرابیتان ده‌کات و ده‌فه‌رموویت: ﴿الَّذِينَ
 يَسْتَحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ﴾ واته: ئه‌وانه‌ی ژبانی دنیا‌یان له‌ پۆژی دوا‌یی پئی باشترو
 خۆشتره‌ پۆزی ده‌ده‌ن به‌سه‌ریداو هر کار بۆ دنیا ده‌کهن و قیامه‌تیان له‌ یاد نه‌ماوه‌ وازیان لئ
 هیناره‌ و پشتگوتیان خستوه، ﴿وَيَصُدُّونَ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ﴾ واته: ده‌بنه‌ له‌مبه‌ر له‌ پۆی
 شوینکه‌ و تووانی پێگای خوادا، ﴿وَبِعَثْمَانًا عِوَجًا﴾ واته: ده‌یانه‌ ویت خوارو خێج بیت، یانی: هه‌ز ده‌کهن
 پێگای خودا لارو وێرو که‌ مو کوپ بیت، بیگومان پێگای خودا پێک و پاسته‌، ئه‌وانه‌ی دژایه‌تی ده‌کهن و
 پشتی تیده‌کهن هیچ زیانیکی پئی ناگه‌یه‌ نیت، ﴿أُولَئِكَ فِي صُلْحٍ بَعِيدٍ﴾ واته: ئه‌وانه‌ له‌ گومرا‌ییدا زۆر
 پۆچوون. یانی: به‌مۆی پۆچوونیان له‌ نه‌فامی و گومرا‌ییدا له‌ هه‌ق لایان داوه‌ و هیوا‌ی چاک بووه‌وه‌ یان لئ
 ناگریت تا له‌سه‌ر ئه‌و حاله‌ بنو واز نه‌هینن.

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ فَيُضِلُّ اللَّهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ

وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٤﴾

هه‌موو پیغه‌مبه‌ریک به‌ زمانی گه‌له‌که‌ی ره‌وانه‌کراوه‌ تا هیدا‌یه‌ت یان گومرا‌بوون دوا‌ی بون کردنه‌وه
 کانی ئه‌وان ده‌ریکه‌ ویت)

خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رموویت: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ﴾ واته: هیچ
 پیغه‌مبه‌ریکمان نه‌نارد، مه‌گین به‌ زمانی گه‌له‌که‌ی خۆی ناردو‌مانه‌ تا هه‌قیان بۆ پوون بکاته‌وه.
 ئه‌مه‌یش له‌ سۆزو به‌زه‌یی خوداوه‌یه‌ بۆ به‌نده‌کانی که‌ پیغه‌مبه‌ریکی له‌ خۆیان و به‌ زمانی خۆیان بۆ
 په‌وانه‌ کردوون، بۆ ئه‌وه‌ی بزانه‌ داوا‌ی چی ده‌کهن و شاره‌زای ئه‌و په‌یامه‌ش ببن که‌ پیغه‌مبه‌ران بۆیان
 هیتا‌ون. پاشان خودا‌ی گه‌وره‌ ده‌فه‌رموویت: ﴿فَيُضِلُّ اللَّهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ﴾ واته: خودا
 کێی بو‌ی گومرا‌ی ده‌کات و کێشی بو‌یت شاره‌زای پاسته‌ پۆی ده‌کات. واته: دوا‌ی پوون کردنه‌وه‌ و به‌لگه‌
 پیدانیان مه‌یلی له‌ هر که‌سیک بیت گومرا‌ی ده‌کات و له‌ پاسته‌ پۆی لای ده‌دات، مه‌یلیشی له‌ هر که‌سیک
 بیت پۆی پاستی نیشان ده‌دات، ﴿وَهُوَ الْعَزِيزُ﴾ واته: هه‌ر خۆی خاوه‌ن ده‌سه‌لاته‌ ئه‌وه‌ی ویستی
 ده‌بیت، ئه‌وه‌یش نه‌یه‌ ویت نابیت، ﴿الْحَكِيمُ﴾ واته: کارزانه‌ له‌ کاره‌کانیدا، ئه‌وه‌ی شایسته‌ی
 گومرا‌بوون بیت، گومرا‌ی ده‌کات، ئه‌وه‌یش شایه‌نی ئه‌وه‌ بیت که‌ شاره‌زا بیت، شاره‌زای ده‌کات،
 به‌رنامه‌ و سونه‌تی خودا هه‌روا بووه‌ له‌ دروستکردنی خه‌لکیدا، که‌ هیچ پیغه‌مبه‌ریکی نه‌ناردوه‌ بۆ هیچ
 که‌لیک مه‌گین به‌ زمانی ئه‌و که‌له‌ بووه‌ هه‌موو پیغه‌مبه‌ریک ته‌نھا کاری ئه‌وه‌ بووه‌ که‌ ئه‌و په‌یامی

خودایه بگه یه نیت به گه له گه ی خوی و بهس. به لام موحه مه دی کوری عه بدولای (ﷺ) به تایبه تی
 په وانه کرد بۆ هه موو خه لکی به په یامیکی تیرو ته اوو گشتگیره وه، وهك له هه روو سه حیه كه دا
 هاتوه له جابیره وه، كه پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فرموویه تی: (پینج شتم پی به خشراوه، به هیچ
 پیغه مبه ریکی تری پیش من نه به خشراوه: زال و سه ركه وتووی کردووم به ترس دووری مانگه پینه ك،
 زه ویم بۆ كراوه به مزگه وتو پاك و پاككه ره وه، دهسكه وتی بۆ حه لال کردووم، بۆ هیچ كه سینیکی پیش
 من حه لال نه كراوه، شه فاعه تم پی دراهه، پیغه مبه ران په وانه كران بۆ گه له كه یان به تایبه تی، من
 په وانه كراوم بۆ هه موو خه لك.^۱ خوی گه و ره فرموویه تی: ﴿قُلْ يٰكٰٓئِمٰهَآ اِنّٰسٌ اِنّٰی رَسُوْلُ اللّٰهِ
 اِلَيْكُمْ جَمِیْعًا﴾^۲ واته: بلن: خه لكینه! بزائن من پیغه مبه ری خودام بۆ ئیوه هه مووتان.

﴿وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا مُوسٰٓىۤا بِآیٰتِنَا اَنْۢ اَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمٰتِ اِلَى النُّوْرِ وَاذْكُرْهُمْ
 بِآیٰتِنَا اللّٰهُ اِنَّكَ فِیْ ذٰلِكَ لَلَّذِیۡ لِكُلِّ صَبّٰرٍ شٰكُوْرٍ ﴿۵﴾﴾

به سه رهاتی موسا و هوزره گه ی

خوی گه و ره ده فرموویت: ﴿وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا مُوسٰٓىۤا بِآیٰتِنَا﴾ واته: موسامان نارد هاوپی
 له گه له چه ند به لگه یه ك له لایه ن خۆمانه وه. واته: ئه ی موحه مه د (ﷺ) وهك چون تو مان
 په وانه کردووه و قورئانیشمان نارده خواره وه بو، هه تا گشت خه لکی ده ریینی له تاریکی، بانگیان
 بکه ی له تاریکی بیته ده ره وه بۆ ناو په وناکی هه ر به و جو ره یش موسامان په وانه کرد بۆ نه وه ی
 ئیسرائیل، له گه له چه ند نیشانه یه ك، مواهید ده لیت: نۆ نیشانه كه. پیمان وت: ﴿اَنْۢ اَخْرِجْ
 قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمٰتِ اِلَى النُّوْرِ﴾ واته: كه هوزی خۆت له تاریکایی پزگار بکه و به ره و په وناکی
 به ره. واته: بانگیان بکه بۆ چا که تا له تاریکایی نه فامی و سه ر لئ شیواو یه ی که تئیدان پزگاریان
 بیته و به ره و په وناکی راسته پی و چا و په ونی باوه پ بپۆن. ﴿وَاذْكُرْهُمْ بِآیٰتِنَا اللّٰهُ﴾ واته: پۆژه کانی
 خودایان وه بیر بیته وه. واته: ئه و هه موو به خشش و به هرانه ی خویان وه بیر بیته وه که پی ی داو ن که
 ده ری هینان له کویله یی و زالم زۆرو ناهه قی و فیره ون و پزگاری کردن له و دوژمه نیان و ده ریای بۆ له ت
 کردن و هه وری کرده سیته ر بۆیان و گه زۆو شه لاقه و (پیشۆله) و چه ند به هره ی تری بۆ ناردن، ئه مه

^۱ فتح الباری (۵۱۹/۱)، مسلم (۳۷۰/۱).

^۲ الاعراف (۱۵۸).

موجامیدو قه‌تاده و که سانی تریش گوتوویانه. ^۱ پاشان خوی گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿إِنَّكَ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ﴾ واته: که نه‌م کاره بق ه‌موو خوپاگریکی سوپاسگوزار زؤر په‌ندی باشی تیدایه. واته: نه‌وی کردمان بق دؤسته‌کانمان له نه‌وی نیسرائیل کاتیک که ده‌ریازمان کردن له ده‌ستی فیرعونو و بزگارمان کردن له و ژیانه ناخوشه و سزا سه‌خته‌ی تیدایه بوون، په‌ندو نامؤزگاریه بق ه‌موو خوپاگریک له کاتی ته‌نگانه‌داو شوکرانه‌بئیره له کاتی خوشگوزهرانید، وه که قه‌تاده ده‌لن: باشترین عه‌بد نه‌و عه‌بدیه کاتیک تاقی بگریته‌وه نارام نه‌گریت و کاتیک شتی پیی بدریت سوپاسگوزار نه‌بییت. ^۲ وه هر به‌و شیویه له فرمووده‌ی سه‌حیددا هاتووه له پیغه‌مبیری خواره ﴿ﷺ﴾ که فرموویته‌تی: (به راستی ه‌موو کاروباریکی خاوه‌ن باوه‌پ سه‌یره، خودای مه‌زن هیچ بپاریکی بق نادات مه‌گین نه‌و بپیاره نه‌بیته‌خیز بؤی، نه‌گه‌ر تووشی نازار بییت خوی پانه‌گریت، نه‌وه چاکه بؤی بوئی، وه نه‌گه‌ر تووشی خوشیه‌ک بییت سوپاسگوزار نه‌بییت نه‌وش هر چاکه بؤی). ^۳

﴿وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ أَنْجَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ وَيُدْحِثُونَ أَسْمَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ فِي ذَلِكَُمْ بَلَاءٌ مِّنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿٦﴾ وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِن كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ ﴿٧﴾ وَقَالَ مُوسَى إِنَّ تَكْفُرًا أَنْتُمْ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا فَأِنَّكَ اللَّهُ لَغَفُورٌ حَمِيدٌ ﴿٨﴾﴾

خوی گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ أَنْجَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ وَيُدْحِثُونَ أَسْمَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ﴾ واته: نه‌وسا موسا به هؤزه‌که‌ی خوی پاگه‌یاند: نه‌و چاکه‌یه‌ی خودا ده‌بیاره‌ی نیویه کردووه، له بیری مه‌کن که له ده‌ستی فیرعونو دارو‌ده‌سته‌که‌ی ده‌ری هینان، زؤر خراب نازاریان ده‌دان، کوپه‌کانیان لی‌سه‌رده‌برین، ژنه‌کانیان به زیندوویی ده‌هیشته‌وه. خوی گه‌وره لی‌زه‌دا باسی موسا ده‌کات، کاتیک یادی هؤزه‌که‌ی خسته‌وه که پؤزگارگه‌کانی خودا له‌یاد نه‌کن، که نه‌و ه‌موو به‌هره‌یه‌ی پی‌ به‌خشین، له فیرعونو دارو‌ده‌سته‌که‌ی بزگاری کردن، که زؤر جه‌زبه‌ی ده‌دان و کردبوونی به‌کزیله‌و له هر کوئی کوپنکیان بیوویه‌ی سه‌ری ده‌بیری و ژنه‌کانی ده‌هیشته‌وه، خودا له‌و ناپه‌حتیه‌ی بزگاری کردن، نه‌میش به‌هره‌یه‌کی زؤر مه‌زنه له لایه‌ن خوداوه به‌سه‌ر نیویه‌وه، بؤیه خودای گه‌وره فرموویته‌تی:

^۱ الطبری (۵۲۱/۱۶).

^۲ الطبری (۵۲۳/۱۶).

^۳ مسلم (۲۲۹۵/۴).

﴿وَفِي ذَٰلِكُمْ بَلَاءٌ لِّمَن رَّبُّكُمْ عَظِيمٌ﴾ واته: نه‌میش تاقیکردن‌وه‌یه‌کی که‌وره بوو له لایه‌ن په‌روه‌رنگارتانه‌وه، یان نه‌مه به‌هره‌یه‌کی زږد که‌وره بوو له لایه‌ن خوداوه بږ نثیوه، چونکه نثیوه نه‌تان توانی هه‌لسن به شوکرانه‌بژیژی خودا، ده‌شلتین: نثیوه نه‌تان ده‌توانی هه‌لسن و به‌رامبه‌ر فیرعه‌ون بوه‌ستن، کاتیک فیرعه‌ون و دارو ده‌سته‌که‌ی نه‌و هه‌موو خرابه‌یان به‌رامبه‌رتان ده‌کرد. ﴿بَلَاءٌ﴾ واته:

تاقیکردن‌وه‌یه‌کی که‌وره بوو، که هه‌ردوو مانا‌که هه‌لده‌ریت (والله اعلم)، وه‌ک نه‌م نایه‌ته که‌ خوی که‌وره فرموویه‌تی: ﴿وَيَلْوَنُهُمْ بِالْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ﴾^۱ واته: به‌خوشی و به‌ناخوشی

تاقیمان کردنه‌وه سا به‌لکو بگه‌رینه‌وه، پاشان ده‌فرموویت: ﴿وَإِذْ تَأَذَّتْ رِجْوٰكُمُ﴾ واته:

په‌روه‌رنگارتان پایگه‌یان و له‌و به‌لینه‌ی خوی ناگاداری کردنه‌وه که پتی دابوون، وه هه‌لش ده‌گریت مانا‌که‌ی به‌م جزره‌ بیت: په‌روه‌رنگارتان سویندی خواردوه به‌گه‌وره‌یو ده‌سه‌لاتی خوی. وه‌ک نه‌م

نایه‌تانه که‌ خوی که‌وره فرموویه‌تی: ﴿وَإِذْ تَأَذَّتْ رِجْوٰكُمُ لِيُعَذَّبَنَّهُمْ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيٰمَةِ مَن يَسُؤُهُمْ

سُوًّا الْعَذَابِ﴾^۲ واته: نه‌و کاتت له‌بیر بیت نه‌ی موحه‌مه‌د (ﷺ) که په‌روه‌رنگارت پایگه‌یاند. سویندی

خوارد که‌ ده‌یانکه‌مه ژړده‌سته‌ی که‌سانی وا که‌ تاقیامه‌ت به‌ توندی نازاریان بده‌ن. پاشان خوی

که‌وره ده‌فرموویت: ﴿لٰٓئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ﴾ واته: نه‌گر سوپاسگوزاری به‌هره‌کام بن

به‌دلناییه‌وه بۆتان زیاد ده‌که‌م، ﴿وَلٰٓئِن كَفَرْتُمْ﴾ واته: خو نه‌گر سه‌رپنجیتان کردو به‌هره‌کانی

مفتان شارده‌وه، ﴿إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ﴾ واته: سزای من زږد توندو تیزه، واته: خودا نه‌و به‌هرانه‌یان لی

ده‌سینتته‌وه و له‌سه‌ر نه‌و سه‌رپنجیه‌شیان جزره‌به‌یان ده‌دات، له‌ فرمووده‌دا هاتووه: (به‌پاستی

به‌نده‌ی واهه‌یه له‌ پښی بیبه‌ش ده‌گریت به‌ هوی نه‌و گوناوه‌وه که‌ تووشی ده‌بیت).^۳ خوی که‌وره

ده‌فرموویت: ﴿وَقَالَ مُوسَىٰ إِن تَكْفُرُوا أَنْتُمْ وَمَن فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا فَأِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ حَمِيدٌ﴾ واته: موسا وتی:

جابا نثیوه هه‌ر که‌سینک له‌م زه‌ویه‌دایه ناسوپاس بن، خوا نیازی به‌ که‌س نیه‌ و هه‌ر شایوی پیاه‌لدانه

(وه‌سف کردنه) وه‌ک له‌ نایه‌تیکی تردا فرموویه‌تی: ﴿فَكْفُرُوا وَقَوْلُوا وَاسْتَعْنَىٰ اللَّهُ وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَمِيدٌ﴾^۴ واته:

که‌ حاشایان کردو پوویان وه‌رگپرا، خودایش بی‌نیازه، هه‌ر شایانی سوپاس کردنه. له‌ سه‌حیحی

^۱ الاعراف (۱۶۸).

^۲ الاعراف (۱۶۷).

^۳ احمد (۲۸۲/۵)، فرمووده‌یه‌کی لاوازه.

^۴ التغابن (۱).

موسلمدا هاتووہ لہ نبو زہرہ وہ لہ پیغمبرہ ری خواوہ (ﷺ) کہ لہ پروردگاری مہ زنیوہ پویاہ تی کردوہ کہ فرمویہ تی: (نہی بہ ندہ کانم نگہر خہ لگہ پیشووہ کانتان وخہ لگہ دواینہ کانتان وجنوکہ کانتان و مرقفہ کانتان مہ موولہ سہر دلی پاکترین وخواناسترینتان بن بہ وہ هیچ شتیگ لہ دہ سہ لاتی من زیادناکات، نہی بہ ندہ کانم نگہر کہ سہ پیشووہ کانتان و دواین کہ سہ کانتان و مرقفتان و جنوکہ تان لہ سہر دلی بہ دہ پرتین کہ سیکتان بن، هیچ لہ مولکی من کہ می نہ کردوہ، نہی بہ ندہ کانم نگہر کہ سہ پیشووہ کانتان و دواین کہ سہ کانتان و مرقفو جنوکہ تان لہ یک شویندا داوام لی بکن دلاوی گشت مرقفہ بہ جی بیتنم، هیچ لہ مولکی من کہ می نہ کردوہ، مہ گین وہ ک نہ وہی دہرزیہ ک کاتی دہ خریتہ ناو دہرہ یایہ کہ وہ بہ ونہ اندازہ یہ کہ م دہ کات).^۱ واتہ: هیچ کہم ناکات، پاکوی بیعہ ییبی بق خودای بیبنازو سوپاسکراو.

﴿الَّذِي آتَاكُمْ نَبَأَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَالَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا اللَّهُ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَرَدُّوا أَعْيُنَهُمْ فِي آفْوَاهِهِمْ وَقَالُوا إِنَّا كَفَرْنَا بِمَا أُرْسِلَتْكُمْ بِهِ وَإِنَّا لَنَافِي سَلَكٍ مِمَّا تَدْعُونَنَا إِلَيْهِ مُرِيبٍ ﴿١﴾﴾

بروانہ ہینانی گہ لان بہ پیغمبرہ کانیان و نہوی لہ نیوانیاندا پرویداوہ

خوای گہورہ دہ فرمویت: ﴿الَّذِي آتَاكُمْ نَبَأَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَالَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا اللَّهُ﴾ واتہ: تا یا نیوہ دہنگو باسی نہوانہ تان نہ بیستووہ کہ بہر لہ نیوہ ژیاون، وہ ک ہژی نوح و ہژی عادو سہمودو نہوانہی لہ دواي نہوان ہاتوون، کہ خودا نہ بیت هیچ کہ سیکی تر نایانزانیت. خوای گہورہ جاریکی تر باسی نہو گہ لانہ مان بق دہ کات کہ بہ سہرہاتہ کانیان بق گیراوینہ تہوہ وہ ک ہژی نوح و عادو سہمودو ہژوہ کانی تبریش، نہوانہ کہ برویان بہ پیغمبرہ کانیان نہ دہ ہینا و بہ درویان دہ خستہنوہ، کہ خودا نہ بیت هیچ کہ سیگ ژمارہ یان نازانیت، ﴿جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ﴾ واتہ: پیغمبرہ کانی نہوان بہ بہ لگہی زور ناشکراوہ ہاتنہ لایان، واتہ: بہ نیشانہ و بہ لگہی زور پوون و ناشکراو تہواوو دیار ہاتنہ لایان. نیبنو نیسحاق دلایت: لہ عہ مری کوپی مہیونہوہ لہ عہ بدولارہ لہم دہ قدا ﴿لَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا اللَّهُ﴾ کہ خوا نہ بیت هیچ

^۱ مسلم (۱۹۹۴/۴).

که سبکی تر نایانزانیّت_ ده لیت: ره چه له ک ناسه کان درویان کردوه. ^۱ عوروهی کوپی زوبه بریش ده لیت: هیچ که سمان نه دیوه پشته کانی دوی مه عدهی کوپی عه دانان بزانیّت. ^۲

مانای ﴿فَرَدُّوا أَيْدِيَهُمْ فِي أَفْوَاهِهِمْ﴾

خوای گوره ده فهرموویت: ﴿فَرَدُّوا أَيْدِيَهُمْ فِي أَفْوَاهِهِمْ﴾ واته: هه موویان دهستی خویمان خسته ناو ده می خویمان، هه ندیک ده لیت: واته: نه و خوانه ناسانه دهستیان پاکیشا بؤ ده می پیغه مبهران و فرهانیان پی کردن بی هنگ بن بانگیان نه کن، کاتیک که پیغه مبهران (سهلامی خوایان لیبت) بانگیان ده کردن بؤ لای خودای گوره. گوتراویشه: دهستیان دهنا به ده می خوینانداو بروایان پی نه ده کردن، هه ندیکی تریش ده لیت: به لکو نه وه بریتی بووه له بیده نگ بوون له وه لامدانه وه پیغه مبهران. وتراوه: واته: قه پیان ده گرت له دهستیان له توره پیددا. مواهیدو موحه مه دی کوپی که عبو قه تاده ده لیت: واته: بروایان پی نه هینان و به ره رچی قسه کانیان دانوه (به قسه کردن) به ده میان. ^۳ منیش ده لیت: مواهید پشتنگری نه و مانایه ده کات به م نایه ته خزی که خوای گوره ده فهرموویت: ﴿وَقَالُوا إِنَّا كَفَرْنَا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ وَإِنَّا لَفِي شَكِّ مِمَّا تَدْعُونَنَا إِلَيْهِ مُرِيبٌ﴾ واته: وتیان: نیمه به و شتانهی پاسپیرون باوه پ ناکهین، نه وهیش نیمه ی بق بانگ ده کهن نیمه زور به گومانین لیتی. عوروی ده لیت له نیبو عه باسه وه: کاتیک که گوئیان له فهرموودهی خودا زور سه یر بوو به لایانه وه و دهستیان گرت به ده میانه وه. ^۴ ﴿وَقَالُوا إِنَّا كَفَرْنَا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ﴾ واته: وتیان: نیمه به و شتانهی که پتی په وانه کراون باوه پ ناکهین، ﴿وَإِنَّا لَفِي شَكِّ مِمَّا تَدْعُونَنَا إِلَيْهِ مُرِيبٌ﴾ واته: نه وهیش نیمه ی بق بانگ ده کهن، نیمه زور به گومانین لیتی.

﴿قَالَتْ رَسُولُهُمْ أَلَيْسَ اللَّهُ شَهِيدًا فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَدْعُوكُمْ لِيَغْفِرَ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَتُوخِّرَكُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى قَالُوا إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا تُرِيدُونَ أَنْ تَصُدُّونَا عَمَّا كَانَتْ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَأَتُونَا بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿١٠﴾ قَالَتْ لَهُمْ رَسُولُهُمْ إِنْ نَحْنُ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَمُنُّ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَمَا كُنَّا لَنَا أَنْ نَأْتِيَكُمْ بِسُلْطَانٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَىٰ اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ﴾

^۱ الطبري (۵۲۸/۱۶).

^۲ القرطبي (۳۴۴/۹).

^۳ الطبري (۵۳۴/۱۶).

^۴ الطبري (۵۳۳/۱۶).

﴿ وَمَا لَنَا أَلَّا نَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ وَقَدْ هَدَانَا سُبُلَنَا وَلَنَصْبِرَنَّ عَلَى مَا آذَيْتُمُونَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ ﴾

﴿ التَّوَكُّونَ ﴾ (۱۱)

مشتومری نیوان پیغمبره‌کان و خوانه‌ناسان

خوای گه‌وره ده‌فرموییت: ﴿ قَالَتْ رَسُولُهُمْ أَنَّى اللَّهُ شَأْنُكَ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ﴾ واته: پیغمبره‌کانیان وتیان: نایا ئیوه له داهینه‌ری ناسمانه‌کان و زمین گومانتان هه‌یه؟ خوای گه‌وره باسی ئه و توویژدی نیوان پیغمبره‌کان و خوانه‌ناسان ده‌کات که چووته نیوانیان. له‌بر نه‌وهی که‌له‌کانیان کاتیک پوبه‌پوویان بوونه‌وه و بریایان نه‌کرد به‌و په‌یامه‌ی پیغمبره‌کان بویان هینابوون که‌ته‌نها خوا به‌رستن که‌شهریکی نیه، پیغمبره‌کان پتیاان گوتن: نایا ئیوه له‌په‌رستنی خودا گومانتان هه‌یه، به‌ته‌نها بی‌پرستن که‌وه‌دیینه‌ری هم‌وو بوونه‌وره، هیچ که‌سئیک شایه‌نی په‌رستن نیه جگه له‌و که‌ته‌نهایه و شهریکی نیه؟ چونکه زژبه‌ی گه‌لان دانیاان ده‌نا به‌وده‌ا که‌خودا داهینه‌ری ناسمانه‌کان و زمینه، به‌لام له‌گه‌ل خودا شتی تریان ده‌په‌رست و ده‌یان‌کرده‌ه‌اوه‌الی خودا و ایان ده‌زانی سو‌دیان پی‌ده‌گه‌یه‌ن‌و له‌خواوه‌ نزکیان ده‌خه‌نه‌وه، پیغمبره‌کان ده‌یان وت: ﴿ يَدْعُوكُمْ لِيُفْضِرَ لَكُمْ مِنْ دُونِكُمْ ﴾ واته: (خودا) بانگتان ده‌کات تا له‌گونه‌ه‌ا کانتان خوش‌بیت، واته: له‌پژدی قیامه‌تدا. ﴿ وَوَجَّحَكُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ﴾ واته: تا ماوه‌یه‌کی دیاریکراو لیتان پاره‌سستیت. واته: له‌دنیا‌دا. وه‌ک خوای گه‌وره له‌نایه‌تیکی تردا فرمویه‌تی: ﴿ وَأَنْ أَسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُمِعْكُمْ مَنَّاعًا حَسَنًا إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى وَرَبُّ كُلِّ ذِي فَضْلٍ فَضْلُهُ ﴾ واته: له‌په‌روه‌رنده‌ی خۆتان داوا بکه‌ن، لیتان ببوریت و بشگه‌ریته‌وه بق لای ئه‌و، تا ماوه‌یه‌کی دیاریکراو ژیاانی خۆشتان بق دابین بکات و له‌گه‌ل هه‌موو خاوه‌ن چاکه‌یه‌ک چاکه‌ بکات.

دانپیا‌نه‌نای خوانه‌ناسان به‌په‌یامه‌ی پیغمبره‌راندا له‌به‌ر نه‌وه‌ی که‌پیغمبره‌کان مروفتن!

که‌له‌کانیان ده‌یانوت به‌پیغمبره‌کانیان دوا‌ی نه‌وه‌ی که‌بریایان هه‌بوو که‌خودا نه‌وانیشرو بوونه‌وه‌ریشی دروست کردووه ئیمه‌بروا ناکه‌ین که‌په‌یامتان له‌لایه‌ن خواوه‌بق هاتبیت، ﴿ قَالُوا إِنَّا أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا ﴾ واته: وتیان: ئیوه‌ش هه‌روه‌ک ئیمه‌مروفتن، چون ئیمه‌شوینتی ئیوه‌ده‌که‌وین هه‌ر به‌قسه‌ی پووت و هیچ نیشانه‌و موعجیزه‌به‌کتان لی‌نه‌بینین. ﴿ تَرِيدُونَ أَنْ تَضَلُّونَا عَمَّا كُنَّا نَعْبُدُ ﴾

ءَابَاؤُنَا فَآتُونَا بِسُلْطٰنٍ مُّبِيْنٍ ﴿۱۲﴾ واته: ده تانه ویت له وانهی که بابو باپیرانمان ده یان په رست وهرمانگتپن؟ دهی هر به لگه په کی به میزتان لایه پیمانې بلین. واته: داوای هر موعجزه په کتان لی ده که یں بومان به جی بینن، ﴿قَالَ لَهُمْ رُسُلُهُمْ اِنْ نَحْنُ اِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ﴾ واته: پیغه مبه ره کتان وتیان: به لی نیمه هیچ نبین نه و نه بیت مروفتیکین وه ک نیوه، ﴿وَلٰكِنَّ اِلٰهَ يَمُنُّ عَلٰی مَنْ يَّشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ﴾ واته: به لام خدا مهیلی له هر بهنده په کی خزی بیت پیزی لی ده نیت، ده یکانه پیغه مبه رو په یامی پیاده نیریت، ﴿وَمَا كَانَ لَنَا اَنْ نَّاتِيَكُمْ بِسُلْطٰنٍ اِلَّا بِاِذْنِ اِلٰهِ﴾ واته: بومان نیه هیچ به لگه په کتان بز بینن، مه کین خدا خزی نیزی له سر بیت، به پیی نه و داوایه ی نیوه ده یکن، نیمه یش لاله ی لی بکه یں پیمان پی بدات به و کاره مه لسین، ﴿وَعَلَىٰ اِلٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُوْنَ﴾ واته: با هموو خاوهن باوه پان خویان بده نه دهستی خدا له هموو کاروباریکیاندا. پاشان پیغه مبه ران وتیان: ﴿وَمَا لَنَا اِلَّا نَنۡوَكِّلَ عَلٰی اِلٰهِ وَقَدْ هَدٰنَا سُبُلًا وَّلَقَدْ هَدٰنَا سُبُلًا وَّلَقَدْ هَدٰنَا سُبُلًا وَّلَقَدْ هَدٰنَا سُبُلًا﴾ واته: جا چون نیمه خومان به خوا ناسپیرین، که هر خزی پیگه ی راستی نیشان داوین؟ هر نازاریکی شمان بدن، خورپاده گرین، با نه وانهش خدا به پشتیوان ده زانن خویان بده نه دهستی خوا. واته: هیچ شتیک نابیته پیگر له پیگاماندا که خومان دایه دهستی خدا، چونکه نه و پیگه ی راستی نیشان داوین و به جوانی بزوی پوهن و ناشگرا کردوین و خوشمان پاده گرین به رامبر نه و قسه ناشیرین و کرداره به دو خراپانه ی نیوه.

﴿وَقَالَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِّنْ اَرْضِنَاۤ اَوْ نَسُوْدَنَّكُمْ فِىْ مِلَّتِنَاۤ اَوْ نَحْنُ اِلٰهِيْمُ رَبُّهُمْ

لَنُهْلِكَنَّ الظّٰلِمِيْنَ ﴿۱۳﴾ وَاَنۡتَكِنَّا كُنَّا مِّنۡ اَرْضٍ مِّنۡ بَدْرِهِمْ ذٰلِكَ لَمَنۡ خَافَ مَقٰمِيْ وَخَافَ وَعِيْدِ ﴿۱۴﴾ وَاَسْتَفْتَحُوْا وَخَابَ كُلُّ جَبٰرٍ عَنِيدٍ ﴿۱۵﴾ مِّنۡ وَّرَآئِهِۦ جَهَنَّمُ وَاَسْفَىٰ مِنْۢ مَّآءٍ صٰدِيْدٍ ﴿۱۶﴾ يَتَجَرَّعُهُۥ وَلَا يَكَادُ يُسِيْفُهُۥ وَاٰتِيَةُ الْمَوْتِ مِنْۢ كُلِّ مَكَاَنٍ وَّمَا هُوَ بِمَسِيَّتٍ وَّمِنۡ وَّرَآئِهِۦ عَذٰبٌ

عَلِيْظٌ ﴿۱۷﴾

هه ره شهی گه نه کتان له پیغه مبه ره کانیان و مؤدهی خواش بو نه و پیغه مبه رانه

خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿وَقَالَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِّنۡ اَرْضِنَاۤ اَوْ نَسُوْدَنَّكُمْ فِىْ مِلَّتِنَاۤ﴾ واته: نه وانهی خوانه ناس بوون، به پیغه مبه ره کانیان وت: نیمه بیگومان له م سر زه مینه ی خومان ده رتان ده که یں، یان دینه وه سر ناینه که ی خومان. خوای گه وره باسی نه و گله خوانه ناسانه

دهکات که هرهش بیان کرد له پیغه مبه ره کانیان به درکردن و دورخستنه و بیان له ولاته که ی خویان.
 وهک هژی شوعه یب و تیان به شوعه یب و نه وانی پئی بپوایان پئی هینابوو: ﴿لَنُخْرِجَنَّكَ بِشَعِيبٍ وَالَّذِينَ آمَنُوا
 مَعَكَ مِنْ قَرْيِنًا أَوْ لَتَمُودُنَّ فِي مِلَّتِنَا﴾^۱ واته: نئمه توش و نه و که سانهش له گه ل توش باوه پیمان هیناوه له
 شاری خومان دهرده که یب، یان دینه وه سهر دینی نئمه. وهک هژی لوتیش و تیان: ﴿أَخْرِجُوا آلَ لُوطٍ مِنْ
 قَرْيَتِكُمْ﴾^۲ واته: خاوخیزانی لوت له شاری خوتان دهریکه ن. خوای گه وره باسی بته پرسته کانی
 قوره یبش دهکات و دهرموویت: ﴿وَإِنْ كَادُوا لَيَسْتَفْرِزُونَكَ مِنَ الْأَرْضِ لِيُخْرِجُوكَ مِنْهَا وَإِذًا لَا
 يَبْسُوتُكَ خَلْفَكَ إِلَّا قَلِيلًا﴾^۳ واته: نه و ندهی نه مابوو نه وانه له و سهر زهمینه بته خنه ته نگانه وه،
 هتا له وئی دهرت بکه ن، نه گهر واش بوایه، به شوین تودا ماوه یه که نه بیت نه وانش تئیدا نده مان. وه
 له نایه تیکی تردا خوای گه وره دهرموویه تی: ﴿وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ
 يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرٌ الْمَكْرِينَ﴾^۴ واته: بیته بیرت که خوانه ناسان ویستیان
 فیلیکت لی بکه ن، یان به نندت بکه ن، یان بتکوژن، یان دهرت بکه ن، نه وان فیله که ی خویان کرد،
 خودایش پلانی دانابویان، خودا چاکترینی پلاندا پیژه. کاری خودا وابوو که پیغه مبه ره که ی نارده و
 یارمه تی داوه و سهری خستوه، هژی دهرکردنه که پیشی له مه که وایلیکردوه که خه لکیکی زور بینه
 یارمه تیده رو هاوکارو له شکری تاله پئی خودا بجه ننگن، به رده وام خوای گه وره کاره کانی یه که له دوا
 یه که بقریک ده خست، هتا فه تخی مه که که ی بقر کرد، که دهریان کردبوو لی، به ته ووی جیگیری کرد
 تئیدا، دوزمه کانی سهر شوپکرد له وئی و له شوینه کانی تری سهر زهمیندا، تا وای لیتهات خه لکی پزل
 پزل و ده سته ده سته ده هاتنه ناو نایینی نیسلام. وتهی (لا اله الا الله) و ناینه که ی به رزبووه وه به سهر
 ناینه کانی تردا، له خوره لات و خورشاوای سهر زهمیندا، له که مترین ماوه دا، بویه خوای گه وره
 دهرموویه تی: ﴿فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَنُهَلِكَنَّ الظَّالِمِينَ﴾^۵ و لَسْتَ كُنْتُمْ مِنَ الْآمِنِينَ ﴿۱۳﴾ واته:
 په رده رگاریان تئی گه یاندن: نئمه ناهه قیکاران ده بیت قر بکه یب، له پاش نه وان له م زه ویه دا نئوه
 داده مه زینین. وهک خوای گه وره له نایه تی تردا دهرموویه تی: ﴿وَلَقَدْ سَبَقَتْ كُنُتُنَا لِعِبَادِنَا الْأَمْثَلِينَ﴾^۶

۱ الاعراف (۸۸).

۲ النمل (۵۶).

۳ الاسراء (۷۶).

۴ الانفال (۳۰).

إِنَّمِ لَهُمُ الْمَصُورُونَ ﴿۱۷۲﴾ وَإِنَّ جُنَدَنَا لَهُمُ الْفَالِقُونَ ﴿۱۷۱﴾^۱ واته: بیگومان له پیشیشدا قسه‌کانی نئیمه (له باره‌ی بنده په‌وانه‌کراوه‌کامانه‌وه) به‌مردم‌پاگه‌یه‌نراوه، که‌هر‌نه‌وان‌یارمه‌تی‌ده‌درین، دیاریشه‌هر

سوپای نئیمه‌سهرده‌که‌ویت. وه‌فرموویه‌تی: ﴿كَتَبَ اللَّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿۱۷۰﴾

واته: خوا‌خزی‌برپاری‌داوه، بیگومان‌من‌و‌پیغه‌مبهره‌کانم‌سهرده‌که‌وین. وه‌فرموویه‌تی: ﴿وَلَقَدْ

كُنَّا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرْثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ ﴿۱۶۹﴾ واته: له‌زه‌بووردا‌که

پاش‌ته‌ورات‌بوو‌نوسیمان: نهم‌زهمینه‌هر‌بق‌بنده‌چا‌که‌کانی‌نئیمه‌ده‌مینیت. وه‌فرموویه‌تی:

﴿قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَأَصْبِرُوا إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَالْعَاقِبَةُ

لِلْمُتَّقِينَ ﴿۱۶۸﴾ واته: موسا‌به‌هۆزه‌که‌ی‌خزی‌وت: هر‌پشت‌به‌خوا‌بیه‌ستن‌و‌خۆپا‌گر‌بن، نهم‌زهمینه

هی‌خودایه، به‌هر‌که‌سپک‌له‌بنده‌کانی‌خزی‌مه‌یلی‌لئینیت، پیی‌ده‌به‌خشیت‌دوا‌پۆزیش‌بق‌نه‌وانه‌یه

که‌ترسیان‌له‌خو‌اه‌یه. وه‌له‌نایه‌تیکی‌تردا‌فرموویه‌تی: ﴿وَأَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا

يَسْتَضَعِفُونَ مَشْرِقَ الْأَرْضِ وَمَغْرِبَهَا الَّتِي بَنَرَكْنَا فِيهَا ثَمَرًا وَكَمَتِ كَلِمَتُ رَبِّكَ الْحُسْنَىٰ عَلَىٰ بَنِي

إِسْرَائِيلَ بِمَا صَبَرُوا وَدَمَّرْنَا مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ فَرَعُونَ وَقَوْمَهُ وَمَا كَانُوا يَعْرِشُونَ ﴿۱۶۷﴾ واته:

نه‌وسا‌نئیمه‌خۆزه‌لات‌و‌خۆزئاوای‌نه‌و‌لاته‌مان (که‌به‌ره‌که‌تمان‌پیدا‌بوو) کرده‌به‌شی‌نه‌وانه‌ی

چه‌وساوه‌بوون، به‌ئینی‌پیرۆزی‌په‌روه‌ردگارت (بی‌که‌مو‌کوپی) ده‌باره‌ی‌نه‌وی‌ئیسرائیل‌هاته‌جی،

له‌پاداشتی‌خۆپا‌گر‌تینیا‌ندا، هر‌چی‌فیرعه‌ون‌و‌هۆزه‌که‌ی‌دایان‌ناو‌به‌رزیان‌کرده‌وه‌هموو‌مان‌لی‌تیک‌و

پیک‌دان. پاشان‌لی‌ره‌دا‌ده‌فرموویت: ﴿ذَلِكَ لِمَنْ خَافَ مَقَامِي وَخَافَ وَعَبَدَ ﴿۱۶۶﴾ واته: نه‌م‌یش

بۆ‌که‌سانیکه‌که‌له‌پایه‌به‌رزی‌من‌وله‌هه‌په‌شه‌ی‌من‌ده‌ترسن. واته: نهم‌هه‌په‌شانه‌ی‌من‌بۆ‌نه‌و

که‌سانه‌یه‌که‌له‌به‌ر‌ده‌ستی‌من‌دا‌له‌پۆزی‌قیامه‌تدا‌ده‌ترسن‌وله‌هه‌په‌شه‌ی‌من‌نۆقره‌یان‌نیه‌که‌سزاو

جه‌زه‌به‌یه، وه‌ک‌خو‌ای‌گه‌وره‌فرموویه‌تی: ﴿فَأَمَّا مَنْ طَغَىٰ ﴿۱۶۵﴾ وَآتَرَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا ﴿۱۶۴﴾ فَإِنَّ الْحَجِيمَ هٰی

^۱ الصفات (۱۷۱-۱۷۲).

^۲ المجادلة (۲۱).

^۳ الانبياء (۱۰۵).

^۴ الاعراف (۱۲۸).

^۵ الاعراف (۱۳۷).

الْمَأْوَىٰ ﴿۱﴾ واته: جا هر که سیک که سه ریزوی کردوه و ژینی دنیای هه لبرژاردوه، دیاره جه هه نه م
 جیهه تی. وه فرموویه تی: ﴿وَلَمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّانًا﴾^۱ واته: بق هر که سیک له په روه ردگاری
 ترساوه دوو باغ هه په. پاشان خوای گه وره ده فرموویت: ﴿وَأَسْتَفْتَحُوا﴾ واته: پیغه مبه ران داوای
 ده روویه کیان له په روه ردگاریان کرد، که له دهستی گه له کانیاان پزگاریان بکات، نه مه قسه ی نیببو
 عه باسو ووجهایدو قه تاده یه. ^۲ عه بدوپه حممانی کوپی زهیدی کوپی نه سلم ده لی: نو که لانه داوای
 سزایان کرد بق خویان. ^۳ وه ک وتویانه: ﴿اللَّهُمَّ إِن كَانَتْ هَذَا هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا
 جِجَارًا مِّنَ السَّمَاءِ أَوْ آتِنَا بِمَدَابِ الْعِلِّمِ﴾^۴ واته: نه ی خودایه، نه گهر به پاستیه وه له لایه ن توره
 هاتووه له ناسمانوه به ردبارانمان بکه یان نازاریکی به ژانمان بق بنیره. هه لده گریت مه به ست نه م
 مانایه بیت و نه مانایه ش بیت، وه ک چون له پژی به دردا داوای سزایان کرد که بیان بیته خوار،
 پیغه مبه ریش داوای یارمه تی و ده روویه کی کرد له خوای گه وره. خوای گه وره له باره ی موشریکه کانه وه
 فرموویه تی: ﴿إِن تَسْتَفْتِحُوا فَقَدْ جَاءَ كُفْرًا فَكُفْرًا وَإِن تَنْتَهُوا فهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ﴾^۵ واته: نه گهر
 ده تانه ویست سه رکه ون، و سه رکه وتن. نه گهر واز له شه ریش بیتن قازانجان (خوای گه وره کالته یان
 پی ده کات)، پاشان ده فرموویت: ﴿وَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ﴾ واته: هر که سیکیش که مله پو
 لاسار بوو ناومید بوو، واته: نه وه ی که خوی به مله پو ده زانی و دزایه تی هه تی کردوه په نجه پو بوو.
 وه ک نه م نایه ته که خوای گه وره ده فرموویت: ﴿الْقِيَامِ فِي جَهَنَّمَ كُلٌّ كِفَارٌ عَنِيدٍ ﴿۱۱﴾ مَنَاجٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ
 مُرِيبٍ ﴿۱۲﴾ الَّذِي جَعَلَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَأَلْقِيَاهُ فِي الْعَذَابِ الشَّدِيدِ﴾^۶ واته: به هر دوو کتان، هه موو سپله یه کی
 لاسار به اوژیته ناو جه هه نه م، که به ری چاکه ی گرتو له پی لایداو خه لکیشی به دگومان کرد، که سیک
 بوو که جگه له خودا، شتی تریشی ده په رست، سا به توندی بیانضنه به ر جه زره به وه. وه له م
 فرمووده یه دا هاتووه: (بیگومان له پژی قیامه تدا جه هه نه م ده هیتریت، بانگ له هه موو خه لکی

۱ النازعات (۳۷-۳۹).

۲ الرحمن (۴۶).

۳ الطبری (۵۴۴/۱۶/۵۴۵).

۴ الطبری (۵۴۵/۱۶).

۵ الانفال (۳۲).

۶ الانفال (۱۹).

۷ ق (۲۴-۲۶).

ده کات و ده لیت: هه موو ملهوپو لاساریک دراو ته ده ست من).^۱ واته: داماری و سه رشورپی بق نوو
 که سه ی که پیغه مبه ران داوی له ناوچوون بکن بویان له لای خودای خاوه ن ده سه لاتی به توانا. ﴿مَنْ
 وَرَّايَهُ جَهَنَّمَ﴾ واته: جهه نم له دواپه وهیه، (وراء) لیژده دا به مانای پیش هاتووه. وهک نم نایه ته که
 خوی گوره ده فهرموویت: ﴿وَكَانَ وِرَاءَهُمْ مَلِكٌ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَصْبًا﴾^۲ واته: که لهو لایان پاشایه ک
 بو هه موو که شتییه کی داگیر ده کرد، نیبنو عه باس به: (کان أمامهم ملک) ده بخوینده وه. واته:
 له به رده م هه موو ملهوپوکی لاساردا جهه نم ناماده یه، واته: جهه نم له که میندایه بویان ده بیته
 شوینیان و له پژی قیامه تدا هه تا هه تایه تییدا ده میننه وه. نیواران و به یانیا ن ده خرینه ناوی و
 جه زره به ده خون هه تا نو پژده ی بانگنه کرین ﴿وَسُقَىٰ مِنْ مَّاءٍ صَٰكِرٍ﴾^۳ واته: ده بیت زوخاو بخواته وه
 له ناو ناگردا، هیچ خوارنده وه یه کی تییدا نیه جگه له ناوی کول و کیم و زوخاو. ناوه کوله که زرد گه رمه و
 زوخاوه که یش نیجگار سارده و بونی پیسه. وهک خوی گوره فهرموویه تی: ﴿هٰذَا فَلْيَذُقُوهُ حَسِرًا
 وَعَسَاقًا﴾^۴ و آخِرُ مِنْ شَكْلِهِ اَرْوَجُ﴾^۵ واته: با له ویدا ناوی کول به کول و کیم و زوخاو بخونه وه، هه
 له م جوره جه زره بانه و چندین وینه ی تریش هه یه، عیکریمه و مواهید ده لیتن: زوخاو له کیم و خوین.^۶
 خوی گوره ده فهرموویت: ﴿وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ اَمْعَاءَهُمْ﴾^۷ واته: ناوه کولیا ن پی ده دریت و
 پیخوله یان له تو پهت ده کات. وه ده فهرموویت: ﴿وَإِنْ يَسْتَغِيثُوا يُعَاثُوْا بِمَآءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوْهَ
 بِسُكِّ الشَّرَابِ﴾^۸ واته: که هاوری چاره ده که ن ناویکیان بق دینن وهک مسی تواوه وایه، ده م و
 چاویان ده برزنتیت چ خواردنیکی خراپه! نیبنو جه ریریش هه وای پیوایه ت کردووه.^۹ خوی گوره
 ده فهرموویت: ﴿يَتَجَرَّعُهُمْ﴾^{۱۰} واته: به زرد پیی ده خویرت و قومی لی ده دات، واته: به زرد ناچار
 ده کرت بیخاته ناو ده می، فریشته یش به گورز لیتی ده دهن وهک خوی گوره فهرموویه تی: ﴿وَمُمْ

تحفة الأحوزي (۲۹۵/۷).

الكهف (۷۹).

ص (۵۸-۵۷).

الطبري (۵۴۸/۱۶).

محمد (۱۵).

الكهف (۲۹).

الطبري (۵۴۹/۱۶).

مَقْلُوعٌ مِنْ حَبِيدٍ^۱ واته: به گورنی ناسنین لئیان ده دریت. ﴿وَلَا يَكَادُ يُسِيْقُهُ﴾ واته: بیزی لئی ده کاته وه له بهر خرابی تام و بۆن و پهنگو گه رمی یان ساردیه کی وا که ناتوانریت بخوریته وه.

﴿وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ﴾ واته: له هه موو لایه که وه مردنی بق دیت، واته: هه موو جه ستو نه ندام و به شه کانی له ش زان ده کات. عمری کوپی مه یمون کوپی مه مران ده لئی: هه موو جه ستی به نیسکو په گو ده ماره وه زان ده کات.^۲ زه حاک ده لیت له ئیبنو عه باسه وه ﴿وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ﴾ نه و جزره سزایانه ی که خوی گه وره جه زره به ی پی ده دات له پۆزی قیامه تدا له ناو ناگری جه هه نه مدا، هیچ جورکیان نیه مه گین مردنیکه بوی، نه گه ر بمردایه، به لام نامریت، چونکه خوی گه وره فه رموویه تی: ﴿لَا يُقْضَىٰ عَلَيْهِمْ فَيَمُوتُوا وَلَا يُحْيَفُ عَنْهُمْ مِّنْ عَذَابِهَا﴾ واته: نه پی مردنیان پی ده دن، نه جه زره به ی جه هه نه میان له سهر سوک ده کوریت. مانای قسه که ی ئیبنو عه باس (په زای خوی لیبت) نه وه یه هیچ جوریک له و جزره سزایانه نیه مه گین، نه گه ر سزای پی بدریت، ده بوایه بمردایه نه گه ر مردن بعایه، به لام نامریت بق نه وه ی هه تا هه تایه نه و سزاو ئیش و نازاره به رده وام بچینریت، بویه فه رموویه تی: ﴿وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِحَيِّتٍ﴾ پاشان خوی گه وره ده فه رموویت: ﴿وَمِنَ وَّرَائِهِ عَذَابٌ غَلِيظٌ﴾ جه زره به ی هه ره به زانیش به دواوه یه واته: دوی نه م ژیانه خرابی تیایه تی سزای زۆر به زانیش ده دریت زۆر توندو تیزتره له وه ی پی شوو، وه ک خوی گه وره ده فه رموویت و باسی دره ختی زه قنه بووت ده کات، ﴿إِنَّهَا شَجَرَةٌ تَخْرُجُ فِي أَصْلِ الْجَحِيمِ﴾^۳

طَلَعَهَا كَأَنَّهَا رُؤُوسُ الشَّيْطَانِ^۴ فَإِنَّهُمْ لَا كُفُونَ مِنْهَا وَمَا لُؤُونَ مِنْهَا الْبُطُونَ^۵ ثُمَّ إِنَّ لَهُمْ عَلَيْهَا لَشَوَابًا مِّنْ حَمِيمٍ^۶ واته: نه وه داریکه له ناوه پراستی جه هه نه وه دیته دره وه، به ریک ده دات له بیچی که لله سه رانی شه یاتین، جه هه نه میه کان ورگیان لئی پر ده کهن، پاشان به سهر خۆراکه که دا، چلک و جه په لیه کی زۆر گه رم ده خۆنه وه، خوی گه وره باسیان ده کات که جاری له داری زه قنه بووت ده خۆن و

^۱ الحج (۲۱).

^۲ الدر المنثور (۱۶/۵).

* الفاطر (۳۶).

^۳ الدر المنثور (۱۶/۵).

^۴ الصافات (۶۴-۶۷).

جارتك له تاوه كول، ﴿ثُمَّ إِنَّ مَرْجِعَهُمْ لَإِلَى الْجَحِيمِ﴾^۱ واته: پاشان هر ده گنبد دینه وه بئ ناو جه هه نه م، په نا به خوا له و ژبانه، هر به و شیوه یه خوی گوره ده فرموویت: ﴿هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي يُكَذِّبُ بِهَا الْمُجْرِمُونَ﴾^۲ بطوفون بینا و بین حمیران^۳ واته: نه م هر نه و جه هه نه مه یه تاوانباران بهویان وانه بوو هه یه، له ناویدا له ناو تاوه کولا ده خولیتنه وه، وه ک فرموویت: ﴿إِنَّ سَجْرَةَ الزَّقْلُمِ﴾^۴ طعام الأثیر^۵ کانههل بغلی فی البطنون^۶ کفلی الحمیر^۷ خذوه فاعتلوه إلى سواہ الجحیم^۸ ثم صبوا فوق رأسیه من عذاب الحمیر^۹ ذق إنک انت العزیز الکریم^{۱۰} إن هذا ما کتبروه تمرون^{۱۱} واته: بهری داره که ی ژه قه بوت خواردنی گونا هبارانه، له شیوه ی خلته ی پون زه یتون، له ناو سکا دیته کول، وه کولینی ناوی گهرم، بیگرن و پای بکیشن بئ ناوه راستی جه هه نه م، پاشان هر بئ نازاردان تاوه کولی بکن به سریدا، ده بیچیژه، تویه ک که له دنیا دا گه وره و خاوه ن ده سلات بووی، نه وه نه و شته هاته دی که نئوه لئی به گومان بوون. وه ده فرموویت: ﴿وَاصْحَابُ السَّمَالِ﴾^{۱۲} فی سور و حمیر^{۱۳} وظلی من یحمر^{۱۴} لا بارد ولا کریم^{۱۵} واته: نه وانه ی ده سته چه پن، تووش چ نه گبه تیه ک هاتون، وان له ناو گره باو تاوه کولدا، چه دوکه ل سیبه ریانه، نه فینکایی تیدا هه یه و نه له بهری ده حسینه وه. وه فرموویت: ﴿هَذَا وَارثُ الظَّالِمِينَ لشر مآب^{۱۶} جهنم یصلونها فیس الهاد^{۱۷}﴾^{۱۸} هَذَا فلیدوفوه حمیر و عساق^{۱۹} و الآخرین شکله ازوج^{۲۰} واته: نه مه ناوا، نه و که سانه ی که له پئی نیمه لا ده دن، دینه وه شوینی زور خراب، ناوه راستی جه هه نه مه شوینیکی زور ناله باره، با له ویدا تاوه کول و کیم و زخاو بخونه وه، هر له م جوره جه زه بانه، چه ندین شیوه ی تریش هه یه. چه ندین تاییه تی تریش هه یه که به لگن له سر سزای جورا و جوری ترو دو باره بوونه وه ی و هاویننه ی نه م سزایانه که کس ناتوانیت هه ژماری بکات جگه له خودای گه وره، نه مه یش پاداشتیکی پرپه پری تاوانه کانیانه، ﴿وَمَا رَبُّکَ یظلمنر لعلبید^{۲۱}﴾ واته: په روه ردگارت غه در له عه بدانی ناکات.

۱ الصافات (۶۸).

۲ الرحمن (۴۳-۴۴).

۳ الدخان (۳-۵۰).

۴ الواقعة (۴۱-۴۴).

۵ ص (۵۵-۵۸).

۶ فصلت (۶۷).

﴿مَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ أَعْمَلُهُمْ كَرَمًاوَأَشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ لَا يَقْدِرُونَ مِمَّا كَسَبُوا

عَلَى شَيْءٍ ذَلِكَ هُوَ الصَّلَافُ الْعَبِيدُ ﴿۱۷﴾

نمونونه یه که نه کرداری خوانه ناسان

خوای گوره نمونونه هیئاوه ته وه بی کرداری خوانه ناسان، نهوانه ی له گه ل خوادا شتی تریان پرستوه و بروایان به پیغه مبرکانی نه کردوه، نهو کارانه ی کردوویانه له سهر بنجینه یه کی چاک نه یان هیئاوه، له ناو چوره و هره سی هیئاوه له کاتیکدا زقد پیوستیان پیی بووه به هره ی لی وه رگرن وه که ده فرموویت: ﴿مَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ أَعْمَلُهُمْ كَرَمًاوَأَشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ﴾ واته: نمونونه کاروکرده وه ی نهو که سانه ی له په روه ردگاری خویمان حاشا ده که ن نمونونه یان وه که نمونونه ی نهو خو له میشه به که له پوژی په شه بادا با لئی هه لکات، واته: نهو کارانه ی له دنیا دا کردوویانه له پوژی قیامه تدا که داوای پاداشت له خوای گوره ده که ن، ایان زانیوه کاری چاکیان کردوه، به لام هیچ وه ده ست نایه نیت و به ده ست به تالی ده میتنه وه وه که نهو خو له میشه یان لی دیت که له پوژیکی په شه بای سه ختا با لئی هه لکات، هیچ سو دیک له کرداره کانیان وه رناگرن که له دنیا دا کردوویانه، وه که چون به هره له کز کردنه وه ی نهو خو له که وه یه وه رناگرن وه که خوای گوره ده فرموویت: ﴿فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ لَا يَقْدِرُونَ مِمَّا كَسَبُوا عَلَى شَيْءٍ﴾ واته: له پوژیکی په شه بادا با لئی هه لکات له وه یش به ده ستیان هیئاوه، ناتوان سودی لی وه رگرن. نهو نایه ته وه که نهو نایه ته وایه که خوای گوره

نه فرموویته: ﴿وَقَدْ مَنَّآ اِلَى مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاكَةً مِّنْشُورًا﴾ واته: هه ر کاریک کردوویانه، پای ده مالین هه روه که توژی بابرده ی لی ده که یان، وه فرموویته: ﴿مَثَلُ مَا يُنْفِقُونَ فِي هَذِهِ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا كَمَثَلِ رِيحٍ فِيهَا صِرٌّ أَصَابَتْ حَرَثَ قَوْمٍ ظَلَمُوا اَنْفُسَهُمْ فَاهَلَكَتْهُمَا وَمَا ظَلَمَهُمُ اللّٰهُ وَلٰكِنْ اَنْفُسُهُمْ يَظْلِمُوْنَ﴾ واته: هه رچی نهوان به پریایی له زبانی دنیا دا له مالی خویمان ده بیه خشن هه ر وه که نهو سه رماو سو له یه وایه که ده دات له کینلگه ی نهو که سانه ی ناهه قی له خویمان ده که ن، له ناوی ده بات، خوا ناهه قی لی نه کردوون، به لام نهوان ناهه قی له خویمان ده که ن. وه فرموویته: ﴿يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا لَا تَبْطُلُوْا صِدْقَتِكُمْ بِالْمٰنِ وَالْاَذَى كَالَّذِيْ يُنْفِقُ مَالَهُ رِثَاۗةً مِنَ النَّاسِ وَلَا يُوْنِ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَمَا لَهُ ؕ

الفقران (۲۳).

آل عمران (۱۱۷).

كَمْ لِي صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَأَصَابُهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًا لَا يَقْدِرُونَ عَلَى شَيْءٍ وَمَا كَسَبُوا وَاللَّهِ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿۱﴾^۱ واته: نهی خاوهن باوه پان چا که کانتان به منته کردن و نازاردان به فیری مدهن، نه چن وهك نه و که سانهی که باوه پان به خواو پژی قیامت نیه، بز پریایی له مالی خویان ده به خشن، نه م کاره یان له وه دهکات که تاته به ردیکی زور لووس هندی خولی له سهره و بارانی توندی بهر که ویت و بیشتواته وه و هر به ردیکی پووت بمینیت وه، هیچ به هره یان له و به خشینه ده سنگیر نابیت و خودا گروی خوانه ناسان له ریگه شاره زاناکات، له م نابه ته داو لیره دا خوی گه وره ده فهرموویت: ﴿ذَلِكَ هُوَ السَّلْطَلُ الْبَعِيدُ﴾ واته: نا نه مه یه گومر ابونی دور له پاستی. واته: نه و هه ول و کرداره یان دور بووه له پاستی و هیچ بناغه یه کی نه بووه، بزیه نه و پاداشته یان له دهستی خویان دا که زور پیوستیان پیی بوو به پاستی وایه: ﴿ذَلِكَ هُوَ السَّلْطَلُ الْبَعِيدُ﴾.

﴿الَّذِي تَرَى أَنَّ اللَّهَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ إِنْ شَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿۱۹﴾ وَمَا ذَلِكَ

عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ ﴿۲۰﴾

سه لمانندی ژبان له دواى مردن

خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿الَّذِي تَرَى أَنَّ اللَّهَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ﴾ واته: تو نابینی نهی موحه مد (ﷺ) خوای گه وره ناسمانه کان و زه مینی هر بز پاستی دروست کردوه؟ خوای گه وره باسی توانا و ده سه لاتی خوی دهکات له سهر زیندو و کردنه وهی جهسته و لاشه کان له پژی قیامت دا، نه ویش دروست کردنی ناسمانه کان و زه مینه که به لگه یه کی زور گه وره تره له چا و دروست کردنی مرؤفا، نایا نه و که سهی توانیویه تی ناسمانه کان و زه مین وه دی بینیت به و بززی و فراوانی و مزنیه و نه وهی که له نیوانیاندایه له نه ستیره ی وه ستاوو گه پوک وه، وه نه و هه موو جموجله جورا و جوره وه و گشت نیشانه گه ورانه و نه و زهویه هرچی تیا یه تی له ته ختایی و دل و کیزی داکوتا و دهشت و بیابان و چوله وانی و ده ریا و پوویارو دارو درهخت و گیا و گزه و زینده وه ریک به جیا وازی په نگو و شیوه و سوودیانه وه، ناتوانیت لاشه کان زیندو بکاته وه، بیگومان دباره به ناسانی خودای مزن ده توانیت لاشه کان زیندو بکاته وه. وهك له نایه تی تردا ده فهرموویت: ﴿أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَمْ يَتَّخِذْ لَهُنَّ بَدِيلًا يَمْدُرُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾^۲ واته: نایا نه وان

^۱ البقرة (۲۶۴).

^۲ الاحقاف (۳۲).

نیانزانی نه و خودایه که ناسمانه کان و زه مینی وه دی هیناوه، له وه دی هینانیشیاندا تووشی ناتوانی نه بوو، ده توانیت زیندوویش بکاته وه و بش مرینیت، به لئی نه و له سه ره همو و شت توانای هیه، وه فرمویه تی: ﴿أَوَلَمْ يَرِ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُبِينٌ ﴿۷۷﴾ وَصَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ. قَالَ مَنْ يُعْطِي الْعِظَمَ وَهِيَ رَمِيمٌ ﴿۷۸﴾ قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ ﴿۷۹﴾ الَّذِي جَعَلَ لَكُم مِّنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَارًا فَإِذَا أَنتُم مِّنْهُ تُوقَدُونَ ﴿۸۰﴾ أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِقَدِيرٍ عَلَىٰ أَن يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ بَلَىٰ وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ ﴿۸۱﴾ إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَن يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿۸۲﴾ فَسَبِّحْنِ الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿۸۳﴾

واته: مرقد چون نه وهنده نازانی، که نیمه له تتوکیمان ﴿نُطْفَةٍ﴾ دروست کردوه، که چی نیستا دوژمنیکی ناشکرایه، نه و نمونه یه کی بق نیمه هینایه وه و دروست بوونی خوی له برکرد، ده لیت: نیسکی له پاش بزآن و پروان کی زیندوویمان ده کاته وه؟ بلئی: که سیک یه که مجار دروستی کردون، نه و زیندوویمان ده کاته وه، بق همو و دروست کردنیک خوی زانایه، نه و که سیک له داری سه وزی توخ ناگری بق په پیدا کردون، نیوه یش هر له و ناگر ده که نه وه، نایا که سیک توانای هیه یت نه م ناسمانان و زه مینه ی دروست کردبیت، توانای نیه وینه یان دروست بکاته وه؟ به لئی له توانایدا هیه و دروستگری زور زانا هر خویه تی، هر کاتیک هر شتیکی بویت په پیدا ببیت، به فرمان پیی ده لیت: بیه، کتوپر په یدا ده بیت، پاکو و بیعه یی بق که سیک که همو و شت له زور فرمانی نه و دایه و هر بق لای نه و ده گه پینه وه. پاشان خوی گوره لیره دا ده فرمویت: ﴿إِن يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿۱۹﴾ وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ ﴿۲۰﴾

واته: نه گه ر خوی مه یلی له سه ره بیت، نیوه ده بات و سه ره له نوی خه لکی تر دروست ده کات، که نه م کاره یش له لای خودا گران نیه، واته: قورس نیه و که س پیی لی ناگریت به لکی زور ناسانه لای نه گه ر بیگویتیان کرد نیوه لایبات و سه ره له نوی خه لکیکی تر ببیتت وه ک نیوه نه بیت، وه ک خوی گوره له م نایه تانه دا فرمویه تی: ﴿تَأْتِيهَا النَّاسُ أُنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْعَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿۱۵﴾ إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿۱۶﴾ وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ ﴿۱۷﴾

واته: نه ی خه لکینه، نیوه هه ژارن و پنیوستیتان به خودا هیه، هر خودایه بی نیاز و مه زنه سوپاس بگریت، نه گه ر مه یلی لبیتت همووتان له ناو ده بات و سه ره له نوی ده سته یه کی تر دینیت، نه مه یش لای خودا گران نیه. وه فرمویه تی: ﴿وَإِن تَوَلَّوْا يَسْتَبَدِلْ

یس (۷۷-۸۲).

الفاطر (۱۵-۱۷).

قَوْمًا عَرِكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَلَكُمْ^۱ واته: نه گهر پشتیشی تی بکن، کومه لیکي تر به نیوه ده گزپته وه، که هر گیز له نیوه نه چن. وه فرمویه تی: ﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنكُمْ عَن دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهَ بِعَوْرٍ مُّخْمَرَةٍ^۲ واته: نهی گه لی خاوه ن باوه پان، هر که سیک له ناینی خوی په شیمان بیته وه، خوا له مه ولا کومه لیکي وا ده خاته پوو، خوشی بوین و نه ونیش خویان خوش بویت. وه فرمویه تی: ﴿إِن يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ وَيَأْتِ بِآخَرِينَ^۳ وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ قَدِيرًا^۴ واته: نهی خه لکینه نه گهر خوا حز بکات هم مووتان ته فرو تونا ده کات و که سی تر له جیتان دانه نیت، خودا نه و کاره ی له ده ست دیت.

﴿وَبَرُّوْا لِلّٰهِ جَمِيْعًا فَعَالَ الصّٰعِقٰتُ لِلَّذِيْنَ اَسْتَكْبَرُوْا اِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ اَنْتُمْ مُّغْنُوْنَ عَنَّا مِنْ عَذَابِ اللّٰهِ مِنْ شَيْءٍ قَالُوْا لَوْ هَدٰنَا اللّٰهُ لَمَدِيْنَتُكُمْ سَوَاءٌ عَلَيْنَا اَمْ صَبَرْنَا مَا لَنَا مِنْ مَّحِيصٍ ﴿۱۱﴾

مشتمری نیوان نه وانه ی شوین خه لکی ده کون خه لک شوینیان ده کوه نیت نه ناوانا گردا

خوای گوره ده فرمویت: ﴿وَبَرُّوْا لِلّٰهِ جَمِيْعًا﴾ واته: هم مویان له لای خوا کړده بڼه وه، واته هم مو خه لکی کړده بڼه وه به پیاوچاک و به دغه پوه له لای خودای تا کو ته نه ای به میزو زال، واته: گشتی کړده کړیته وه له زو بییه کی والا فراواندا که شوینیکی وایه هیچ شتیکی تیا نیه که س داپوشیت و بیشاریته وه، ﴿فَعَالَ الصّٰعِقٰتُ لِلَّذِيْنَ اَسْتَكْبَرُوْا﴾ واته: که م ده سته کان به فیز زله کانیان ده لئین، واته: - بیده سه لاته کان نه وانه ی شوینکه و تووی ناغا و کار به ده ست و گوره کانیانن ده لئین به مله پوره کانیان نه وانه ی ملیان نه دده که تنها خودا پهرستن و شریکی یو دانه نین و دزایه تی پیغه مبه ره کانیان ده کړد- که م ده سته کان به خوه زل زانه کان ده لئین: ﴿اِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ اَنْتُمْ مُّغْنُوْنَ عَنَّا مِنْ عَذَابِ اللّٰهِ مِنْ شَيْءٍ﴾ واته: نیمه شوینکه و تووی نیوه بووین، ده توانن هیچ له سزای خودا بمانپاریزن؟ خو نیوه هر فرمانیکتان پی بگردینایه نیمه به جیمان ده هیئا، نایا نیوه ده توانن هندی له و سزای خودایمان له کول بکه نه وه وک به لئنتان ده داینی و به هیواتان ده کړدین، سه کړده کانیش ﴿قَالُوْا﴾ ده لئین: ﴿لَوْ هَدٰنَا اللّٰهُ لَمَدِيْنَتُكُمْ﴾ واته: نه گهر خودا نیمه ی شاره زا بگردایه، دپاره نیمه ییش نیوه مان شاره زا ده کړدو نیوه مان له گال خو مان ده برد به لام قسه ی

۱ محمد (۲۸).

۲ المائدة (۵۴).

۳ النساء (۱۲۲).

په روږدگارمان هاته دی، بریاری خودا پیش نیمه و نیوه ش که وت، جه زړه به و سزای سخت بووه به شی خوانه ناسان ﴿سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَجْرُ عَلَانَا أَمْ صَبْرًا مَا لَنَا مِنْ مَّحِيعٍ﴾ واته: نیستا بؤ همو لایه کمان (له سرخو بین یان بیکه یان به هاوار هاوار) هیچ دهره تانیک نه ماوه، له مهی که تیی که وتووین بزگار بوونمان نیه، خوږاگرین یان هاوارو واوه یلا بکه یان. من ده لیم: وا دیاره هم مشت و مړه له ناو ناگر دایه، دواى نه وهی که ده خرینه ناوی همه پووده دات، وه ک خوی گوره فرمویه تی: ﴿وَإِذْ يَتَحَاوَرُونَ فِي النَّارِ فَيَقُولُ الضَّعِيفُونَ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنْتُمْ مُعْتَدُونَ عَنَّا نَصِيبًا مِنَ النَّارِ ﴿٧٧﴾ قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُلٌّ فِيهَا إِنَّكَ اللَّهُ قَدْ حَكَمَ بَيْنَ الْوَبَاكِ﴾ واته: که نه وسا له ناو ناگر کیشه له گهل په کتر ده که ن بیهیزه کان به خاوه نه یزه کان ده لیم: نیمه شوین نیوه که وتووین، نایا نیوه پیتان ده کریت له جیی نیمه به شیک له و ناگره له لکرن؟ به میزه له خوږبایه کان ده لیم: همو له ناگرداین، بیگومان خودا له نیوان بنده کانیدا داوهری کردوه. وه ک فرمویه تی: ﴿قَالَ ادْخُلُوا فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ فِي النَّارِ كُلَّمَا دَخَلَتْ أُمَّةٌ لَعْنَتْ أُخْتَهَا حَتَّى إِذَا ادَّارَكُوا فِيهَا جَمِيعًا قَالَتِ الْأَخْرَجْتُمْ لَوْلَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْعَذَابَ لَضَعُفًا وَإِن كُنَّا لَآتِينَكُمْ بِنُجُوبٍ﴾ واته: ده فرموی: دواى نه و نومه تانهی که به رله نیوه له ناو چوون (له مړوؤ جنوکه) برؤنه ناو ناگره وه، هر نومه تیک ده چپته ناو ناگره که نه فرین له هاوړه و شتانی ده کات، کاتیک هم موویان له ویدا کړبوونه وه، شوینکه وتووینیان له باره ی سرؤکه کانیان ده لیم: نه ی په روږدگارمان نه وان سریان لی شتواندین، دوو نه ونده له ناگردا نازاریان بده، ده فرمویت بؤ هم مووان دوو چه ندانه په! به لام نیوه نازانن. سرؤکه کان به شوینکه ووه کان ده لیم: نیوه هیچتان له نیمه زیاتر نیه، ده بچین نازاری نه و کارانه ی وا کردوتانه. وه ک خوی گوره فرمویه تی: ﴿رَبَّنَا إِنَّا أَعْطَيْنَا سَادَتَنَا وَكِبْرَانَنَا فَأَضَلُّونَا السَّبِيلًا ﴿٧٨﴾ رَبَّنَا آتِنَهُمْ زُجُجًا مِّنَ الْعَذَابِ وَالْمَنْهَمَ لَمَّا كَبُرُوا﴾ واته: نه ی په روږدگارمان نیمه دواى ناغاگانو گوره کانی خو مان که وتین، نه وان نیمه یان گومړا کرد، نه ی په روږدگاری هم مووان دوو نه ونده نازاریان بده و ندر نه فرینیان لی بکه، به لام له باره ی مشت و مړیانه وه له پوڑی

۱ غافر (۴۷-۴۸).

۲ الاعراف (۳۸-۳۹).

۳ الاحزاب (۶۷-۶۸).

مه‌حشره‌دا له‌ناو خویاندنا فه‌رموویه‌تی: ﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ مَوْقُوفُونَ عِندَ رَبِّهِمْ يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ الْقَوْلَ يَقُولُ الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لَوْلَا أَنْتُمْ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ ﴿۳۱﴾ قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لِلَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا لَأَنْتُمْ كُنْتُمْ كَاذِبِينَ ﴿۳۲﴾ وَقَالَ الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا بَلْ مَكْرُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ إِذْ تَأْمُرُونَنَا أَنْ نَكْفُرَ بِاللَّهِ وَنَجْعَلَ لَهُ أَندَادًا وَأَسْرَأُ الْتِدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ وَجَعَلْنَا الْأَعْتَدَل فِي أَعْنَاقِ الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ يُحْزِنُونَ إِلَّا مَا كَانُوا يَمْسَلُونَ ﴿۳۳﴾ واته:

ئه‌گه‌ر تر ئه‌و نامه‌فكارانه‌ت پيشانه‌ت بدياره‌ كه له به‌رامبه‌ر په‌روه‌ردگار يانه‌وه پاگيراون هه‌نديكيان ناوې له مي‌نديكيان ده‌ده‌نه‌وه و قسه ده‌كهن. ئه‌وانه‌ي بي‌ده‌سه‌لات بوون، به‌ده‌سه‌لاتداره‌كاني ده‌لئين: ئه‌گه‌ر ئيوه نه‌بوونا يه ئيمه به‌رومان ده‌هيتنا، خاوه‌ن ده‌سه‌لاته‌كانيش به‌بي‌ده‌سه‌لاته‌كان ده‌لئين: نايا ئيمه بووين نه‌مانه‌يشت ئيوه به پي‌ي پاسندا به‌وون، دواي ئه‌وه‌ي پي‌ي پيشانده‌رتان بۆ هات؟ (نه‌خه‌ي) به‌لكو ئيوه هه‌ر خوتان تاوانبارن. پاشان بي‌ده‌سه‌لاته‌كان له وه‌لامي ئه‌وانه‌دا كه خاوه‌نده‌سه‌لاته‌كانن ده‌لئين: ئيوه به‌شهوو به‌پۆژ هه‌ر گه‌رتان پي‌ي ده‌پيچاين، كه ده‌بي‌ت خوا نه‌ناسين و چه‌ندين هاوتاي بۆ په‌ي‌داكەين، كاتيك ده‌بينن بۆ ئازارداني، خاوه‌ن‌ناسه‌كان (زنجير له‌مليان ده‌كريت و) پاده‌كيشينه به‌رده‌م لتي‌رسينه‌وه، هه‌موو به‌دل په‌شيمان ده‌بنه‌وه، دياره هه‌موو كه‌س هه‌ر له‌سه‌ر كرده‌وه‌ي خۆي سزا ده‌ديت.

﴿وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ وَعَدَ الْمَلَقِ وَوَعَدَكُمْ فَأَخْلَفْتُمْ وَمَا كَانَ لِي عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي فَلَا تَلُمُونِي وَلُومُوا أَنْفُسَكُمْ مَا أَنَا بِمُصْرِخِكُمْ وَمَا أَنَا بِمُصْرِخِيكُمْ إِنِّي كَفَرْتُ بِمَا أَشْرَكْتُمُونِ مِنْ قَبْلُ إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿۳۴﴾ وَأَدْخِلَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ يُحَيِّئُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ ﴿۳۵﴾﴾

وتاری شەیتان بۆ شوینکە وتووایی و بەهانه هینانه‌وه‌ی بۆیان له‌رۆی قیامه‌ندا

خوای گه‌رده ده‌رموویت: ﴿وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ وَعَدَ الْمَلَقِ وَوَعَدَكُمْ فَأَخْلَفْتُمْ﴾ واته: له‌پاش‌کار له‌کار‌ترازان، شەیتان ده‌لئیت: خوا به‌ئینی پاستی پیدان، منیش به‌ئینی خۆم پیدان و درۆم له‌گه‌لدا کردن، خوا باسی شەیتان ده‌کات، كه چۆن قسه‌ی له‌گه‌ل

شوینکه وتوانی کردوه، دوی نه وهی کار له کار ترازاو هیوا بپاو بوون، خاوهن باوه پان خراڼه به هه شت و خاوه ناسانیش فری درانه ناو قولایی جه هه من، شه یقان (بهر نه فرینی خوا بکه ویت) له و پرژده هه لده ستیت و ووتاریان بق ددهات بق نه وهی زیاتر تووشی دلگراڼی و داخ و خه فه تیان بکات و هر هه ناسه هه لکیشن، پیتان ده لیت: خوا به لینی راستی پیدان، له سر زمانی پیغه مبه رگانی نه مانیش به لیتیان دا به شوین که وتووه کانیاڼ که پرگارو سه رفراز دهن، نه و به لیتو هه والانه یش هه قو راست بوون، منیش به لیتیم پیدان، به لام دروم له گه ل کردن وه ک خوی گوره له نایه تیکی تردا فرموویه تی:

﴿يَعِدُّهُمْ وَيَمْنِيهِمْ وَمَا يَعِدُّهُمْ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا﴾^۱ واته: به لئی به لیتیان پی ددهاتو ده یاخاڼه سر ناره زوو، نه و به لینهی که شه یقان به وانی ددها فریودان نه بیت هیچی تر نیه. پاشان شه یقان ده لیت:

وه ک خوی گوره ده فرموویت: ﴿وَمَا كَانَ لِي عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ﴾ واته: هیچ زوریکشم به سه رتانه وه نه بوو، واته: من هیچ به لگه یکم به ده سته وه نه بوو له سر نه وهی که نیووم بق بانگ ده کردو به لیتیم پی ددهان، ﴿إِلَّا أَنْ دَعَوْتُمْ فَأَسْتَجِبْتُمْ لِي﴾ واته: مه کین نه وه بانگ ده کردو نیووش به دهنگی منه وه هاتن، واته: ته نها نه وه بوو هیچی تر، به لام پیغه مبه ران به لگه و نیشانهی راستو ته وویان پیده دان

له سر راستی نه و په یامه ی که بویان هیتا بوون. که چی نیووه درایه تیان ده کردن، بویه نیستا ناواتان به سر دیت. ﴿فَلَا تَلُمُونِي وَلُومُوا أَنْفُسَكُمْ﴾ واته: نه مرق نیووه لومه ی من مه کن و سه رزه نشتی

خوتان بکن، چونکه تاوانه که له خوتانه وه یه، له بهر نه وهی نیووه درایه تی نه و به لگه و نیشانه تان کردوه که من بانگ کردن بق شتی پوپوچ و بیسود شوینم که وتن، ﴿مَا أَنَا بِمُصْرِخِكُمْ وَمَا أَنَا

بِمُصْرِخِكُمْ﴾ واته: من ناتوانم به فریاتان کهوم، هه روه ک نیووه ناتوانم به فریای من بکه ون، واته: من ناتوانم سود به نیووه بگه یه نو پرگارتان بکه م له وهی نیووه تی که وتوون، نیووش ناتوانم سود به من

بگه یه نو پرگارم بکن له و سزاو جه زه به ی من تیی که وتووم، ﴿إِنِّي كَفَرْتُ بِمَا أَشْرَكْتُمُونِ مِنْ قَبْلُ﴾ واته: له مه یش که له پیدشا منتان به شه ریکی خوا زانی، حاشام کردوه. قه تاده ده لیت: به

هوی نه وهی له پیدشا منتان به شه ریکی خوا ده زانی.^۲ نیبوو جه ریر ده لیت: شه یقان ده لیت: من دانم پیانه دنا که شه ریکی خوی گوره م.^۳ نه م قسه ی نیبن جه ریر به هیزتره. وه ک خوی گوره

^۱ النساء (۱۲۰).

^۲ الطبری (۵۶۴/۱۶).

^۳ الطبری (۵۶۱/۱۶).

فهرموویه تی: ﴿ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَن لَّا يَسْتَجِيبُ لَهُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَن دُعَائِهِمْ غَفِلُونَ ﴿٥﴾ وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ ﴿٦﴾ واته: کی له و که سه گومراتره، هانا بنو جگه له خوا ده بات؟ بق که سیک که هه تا قیامت وه لایمی ناداته وه و هه ناگاشیان له پارانه وه بیان نیه، کاتیک خه لکی هه موویان کرده کزینته وه، ئه وان ده بنه دوزمنیان و حاشا ده که ن له وانیه به رستوویان.

وه له نایه تیکی تر دا خوای گه وره فهرموویه تی: ﴿ کَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضِدًّا ﴿٧﴾ واته: نه خیر، حاشا له پرستنیان ده که ن وه له دزیشیان راده وه ستن، ﴿ إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٨﴾ واته: بیگومان ئه وانیه سته مکارن نازاری به ژانیاں ده بیت. له بهر ئه وهی پشت له راستی ده که ن و شوینی پپوچ ده که ن، سزای به ژان ده درین، له نایه ته که وه و ا دیاره ئه م و تاره، و تاری شه یقان بووه دواى ئه وهی که چوونه ته ناو ناگر وه ک له پیشه وه باسماں کرد. عامیری شه عبی ده لیت: دوو و تاربیژ له ناو ئه و خه لکه دا هه لده سن، خوای گه وره ده فهرموویت به عیسای کوپی مه ریهم:

﴿ مَا أَنْتَ قُلْتِ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمَّيَ إِلَهَيْنِ مِنْ دُونِ اللَّهِ ﴿٩﴾ واته: نایا تو گوتوته به و خه لکه (جگه له خوا) ده بیت ئیوه من و دایکم وه ک دوو خودا به رستن، هه تا ده گاته: ﴿ قَالَ اللَّهُ هَذَا يَوْمُ يَنْفَعُ الصَّالِحِينَ صِدْقُهُمْ ﴿١٠﴾ ئه مرؤ پوژتیکه راسته کان راستیه که یان به هره یان پی ده گه یه نیت. ده لیت: شه یقانیش هه لده سیت (نه فرینی خوای لیتیت) ده لیت: وه ک خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿ وَمَا كَانَ لِي عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي ﴿١١﴾. دواى ئه وهی خوای گه وره باسی پاشه پوژو چاره نووسی به دبه ختانی کرد که چ سه شدرپی و دامایه کیان به سه هات و تاربیژیان شه یقانه بیت. دیته سه ر باس و چاره نووسی به خته وه ران و ئه فهرموویت: ﴿ وَأَدْخِلْ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ ﴿١٢﴾ واته: ئه م که سانه ش که بپویان هه یه و ناکار چاک بوون، به ئیزنی به پوره ردگاریان ده برینه ناوه ند باغاتیک بپویاریان به به ردا ده پوات و تا هه نایه له وی ده بن و هه رگیز لیلی نایه نه دهره وه، ﴿ تَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ ﴿١٣﴾ واته: به سلاو کردن پیشوازی له یه کتری

١ الاحقاف (۶-۵).

٢ مریم (۸۲).

٣ المائدة (۱۱۶-۱۱۹).

٤ الطبری (۵۶۲/۱۶).

ده‌کن تئیدا. وه‌ک خوی‌گوره له‌ئایه‌تی تردا فه‌رموویه‌تی: ﴿حَقَّ إِذَا جَاءُوهَا وَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلِّمٌ عَلَيْكُمْ﴾^۱ به‌رهو به‌هه‌شت به‌رپی کران ده‌رگا کرایه‌ویه به‌یوان و کاربه‌ده‌ستانی به‌هه‌شت پییان ده‌لئین: سلاوتان لیئیت. وه‌ک فه‌رموویه‌تی: ﴿وَالْمَلَكُ يُدْخِلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ ﴿۱۳﴾ سَلِّمٌ عَلَيْكُمْ﴾^۲ واته: فریشته له‌هه‌مو لاره ده‌چنه لایان و (ده‌لئین) هر له‌سایه‌ی هیمیندا بن، وه فه‌رموویه‌تی: ﴿وَيُلْقُونَ فِيهَا كَلْبَةً وَسَلَامًا﴾^۳ واته: هر به‌دردو سه‌لامه‌وه له‌گه‌لیاندا به‌ویه‌په‌وده‌بوونه‌وه. وه فه‌رموویه‌تی: ﴿دَعَوْنَهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَرَحْمَتُكُمْ فِيهَا سَلَامٌ وَأُخْرٍ دَعَوْنَهُمْ أَنْ الْحَمْدُ لِلرَّبِّ الْعَلِيِّ﴾^۴ واته: نزیان له‌به‌هه‌شتدا هر نه‌ویه، خودایه‌پاکی بز تزیو سلاوکردنیان له‌وه‌هه‌شته‌دا هر سه‌لام‌کرده له‌یه‌کتری، دواين نزیان هر نه‌ویه: سوپاس بز خوا که په‌روه‌ردگاری هه‌موو دنیاپه.

﴿أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ ﴿۱۴﴾ تُؤْتِي أُكْلَهَا كُلَّ حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿۱۵﴾ وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ اجْتُثَّتْ مِنْ فَوْقِ الْأَرْضِ مَا لَهَا مِنْ قَرَارٍ ﴿۱۶﴾﴾^۵

نمونه‌ی وتاره‌کانی نیسلام و وتاره‌کانی خوانه‌ناسی

خوی‌گوره ده‌فه‌رموویت: ﴿أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً﴾ واته: نه‌ت دی خودا چۆن نمونه ده‌هینیتته‌وه؟ که‌بریتی یه‌له‌قه‌سه‌یه‌کی چاک و به‌جی، عه‌لی کوپی نه‌بو ته‌لحه له‌نیینو عه‌باسه‌وه‌نه‌گیزیته‌وه‌که‌له‌ته‌فسیری نه‌م ئایه‌ته‌دافه‌رموویه‌تی: نه‌و ته‌شایه‌تومانه (أشهد أن لا إله الا الله) وه‌ک دره‌ختیکی چاک و پاکه ﴿كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ﴾ واته: خاوه‌ن باوه‌پ ﴿أَصْلُهَا ثَابِتٌ﴾ واته: په‌گی نه‌ودره‌خته توند داکوتاره‌له‌دلی نیمانداردا، ده‌لئیت: (لا إله الا الله) له‌ناو دلی خاوه‌ن باوه‌پدایه، ﴿وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ﴾ واته: لقی له‌ناو ئاسمانیاه، ده‌لئیت: کرداری خاوه‌ن باوه‌پ پی به‌رز ده‌کریتته‌وه بز ناو ئاسمان. زه‌جهاک و سه‌عیدی کوپی جوبه‌یرو عیگریمه‌و مواهیدو که‌سانی تریش هر وایان

۱ الزمر (۷۲).

۲ الرعد (۲۳-۲۴).

۳ الفرقان (۷۵).

۴ یونس (۱۰).

۵ الطبری (۵۶۷/۱۶).

وتووه،^۱ نه‌میش بریتیه له ئاکاری خاوه‌ن باوه‌پو قسه‌ی چاک و پاک و کرده‌وه‌ی باشی. بیگومان خاوه‌ن باوه‌پ وه‌ک داری خورما وایه، به‌رده‌وام کرده‌وه چاکه‌کانی به‌رز ده‌کریتیه‌وه له هه‌موو کات و شوین و ئیواره‌و به‌یانیه‌کدا، بوخاری له ئیبنو عومه‌روهه‌و پیوایه‌تی کرده‌وه و ده‌لئیت: له خزمه‌ت پیغه‌مبهری خودا بووین (ﷺ) فه‌رموی: (دره‌ختیکم پی بلین که له پیای موسلمان بچیت، یان وه‌ک پیای موسلمان وابیت، که گه‌لاکه‌ی له هاوین و زستاندا نه‌وه‌ریت، له هه‌موو کاتیکدا به‌ری خزی ده‌بیت به‌ئیزی په‌روه‌ردگاری) ئیبنو عومه‌ر وتی: که‌وته دل‌م نه‌و دره‌خته دارخورمایه، بینیم نه‌بو به‌کرو عومه‌ر قسه‌ ناکن، پیم ناخوش بوو من قسه‌ بکه‌م، کاتیک که هیچیان نه‌وت: پیغه‌مبهری خودا (ﷺ) فه‌رموی: (نه‌وه دار خورمایه)، کاتیک که هه‌لساین وتم به‌ عومه‌ر: باوکه سویند به‌ خوا که‌وته دل‌م که نه‌و دره‌خته دارخورمایه، عومه‌ر وتی: چی پئی لی گرتی قسه‌ بکه‌ی؟ وتم: ئیووم نه‌بینی قسه‌ بکه‌ن، پیم ناخوش بوو من قسه‌ بکه‌م یان شتیک بلیم، عومه‌ر وتی: نه‌گه‌ر تو نه‌و قسه‌ت بگردایه لام خوشتر نه‌بوو له فلان شت و فلان شت.^۲ له ئیبنو عه‌باسه‌وه‌ریوایه‌ت کراوه‌که ده‌لئیت: ﴿كَسَجْرَةَ طَيْبَةٍ﴾^۳ نه‌وه دره‌ختیکه له‌ناو به‌ه‌شتدا.^۴ ﴿تَوَقَّأَكُلْهَا كُلَّ حَبِّينَ﴾ و تراوه: به‌ری خزی ده‌دات به‌یانیان و ئیوارانیش، له نایه‌ته‌که‌وه وایه دیاره‌ نمونه‌ی خاوه‌ن باوه‌پ وه‌ک دره‌ختیک وایه به‌رده‌وام به‌ری هه‌بیت، له هه‌موو کاتیکدا له هاوین و زستان و شه‌وو پۆژدا، ده‌ی خاوه‌ن باوه‌پیش هه‌ر وایه، به‌رده‌وام ئاکاره چاکه‌کانی به‌رز ده‌بیتیه‌وه له کاتی شه‌وو له پۆژیشدا، له هه‌موو کات و زه‌مانیکدا، ﴿وَيَاذِن رَيْهًا﴾ واته: به‌ئیزی په‌روه‌ردگاریان به‌ ته‌واوی و چاکی و زدی و پاک و پیروزی، ﴿وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ﴾ واته: خودا نمونه‌ بۆ نه‌و خه‌لکه دینیتیه‌وه، به‌لکو په‌ندی لی وه‌ریگن. پاشان خودای مه‌زن ده‌فه‌رموویت: ﴿وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ﴾ واته: نمونه‌ی قسه‌ی ناب‌جیش وه‌ک بنچیککی (په‌گنکی) ناجسن و پیسه‌ که له زه‌وی هه‌لکه‌نرابیت، نه‌مه نمونه‌ی کوفرو حاشا‌کردنی خوانه‌ناسه، نه‌ بنچینه‌ی هه‌به‌و نه‌خوشی پا ده‌گریت، وه‌ک دره‌ختی گوزالک وایه، پئی ده‌گوتریت (الشریان)، شوعبه‌ پیوایه‌تی کرده‌وه له مه‌عاویه‌ی کوی قوپه‌روه له نه‌نه‌سی کوی مالیکه‌وه که نه‌و دره‌خته گوزالک.^۴ ﴿أَجْتَنَّتْ مِنْ قَوْقِي الْأَرْضِ مَا لَهَا مِنْ قَرَارٍ﴾ واته: که له زه‌مین

^۱ الطبري (۵۷۲/۱۶)، (۵۷۳).

^۲ فتح الباري (۲۲۸/۸).

^۳ الطبري (۵۷۳/۱۶).

^۴ الطبري (۵۶۹/۱۶).

هه لکه نرابیتت و هه رخوی نه گریت. واته: نه په گى مه بیتت و نه خوشى پابگریت، هه ربه و جوره خوانه ناس نه په گو پيشه ی مه یه و نه لقوچل، کردارى خوانه ناس هه رگیز به رز نابیتته وه و هه چیشی لى و هه رناگریت.

﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَيُصَلِّىْ اِلٰهَ الظَّالِمِيْنَ

وَيَفْعَلُ اللّٰهُ مَا يَشَآءُ ﴿۷﴾﴾

قايه کردنى خاوون باوهران به قسه ی بتو له دنياوله دواروژدا

خوای گه وره ده فه رموویت: ﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَفِي

الْآخِرَةِ﴾ واته: خوا له دنياو له قيامه تدا، به قسه ی بتو بهواداران توندو قايه ده کاته وه، بوخارى پيوایه تی کردووه له به رانى کوپى عازيبه وه (رهزای خوای لیبیت) که پیغه مبه رى خودا (ﷻ)

فه رموویه تی: (موسلمان کاتیک پرسىارى لى ده گریت له گوردا، شایه تی دا که هه یچ په رستراویک نیه جگه له خواو موحه مه دیش پیغه مبه رى خوايه (ﷻ) نه وه (مانای) نه و نایه ته یه که خوای گه وره

فه رموویه تی: ﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ﴾،^۱ موسليم و هه موو خاوون موسنه ده کانى تریش پيوایه تيان کردووه.^۲ نيمامى نه حمه دیش پيوایه تی کردووه له

به راي کوپى عازيبه وه ده لئیت: له خزمه ت پیغه مبه رى خودا (ﷻ) له گه ل نه رمى پياویکی نه نساریدا چووینه ده ره وه، هه تا گه یشتینه لای گره که ی، کاتیک که گره که هه لده که نرا، وه ک نه وه ی بالنده

به سه رمانه وه نیشته یته وه و ابووین، (واته: بیده نگ بوون)، پیغه مبه ر (ص) چیلکه یه کى به ده سته وه بوو، هه ر دهیدا به ناو زهویه که داو سه رى به رز کرده وه و پاشان فه رمووی: (په نا بگرن به خودا له سزای

ناو گوی) دووچار یان سى جارنه مه ی فه رموو، پاشان فه رمووی: (بیگومان عه بدی خاوون باوه ر کاتیک له دنيا بپاوه به ره و قیامت پویشته، فریشته له ناسمانه وه دینه خوار بولای، پوویمان سپى و، دم و

چاویان وه ک خور وایه، کفنیان له کفنه کانى به هه شت له گه ل خویان هیناوه، بونی خوشیشیان له بون خوشی به هه شت پبیه تا چاو برکات له لایه وه داده نیشن، پاشان فریشته ی گیان کیشان دیت و له لای

سه رى داده نیشیت و ده لى: نه ی گیانه پاک و خاوینه که وه ره ده ره وه بق لای لیخوشبوون و په زامه ندی خودا! (ده لئیت) دینه ده ره وه و ده پوات وه ک چون دلۆپیک ناو له ده فریکى ناو دا دلۆپه ده کات،

فریشته که هه لى ده گریت، کاتیک هه لى گرت چاو تروکانیک له ده ستیدا نابه یلئته وه، هه تا هه لى ده گریت و ده یخاته ناو کفن و بونه خوشه، بونیکى لیوه دیت له بون خوشترین بونی میسکیک که له سه ر

^۱ فتح الباری (۲۲۹/۸).

^۲ مسلم (۲۲۰۱/۴)، ابو داود (۱۱۲/۵)، تحفة الاحوزی (۵۴۷/۸)، النسائی فی الکبری (۳۷۲/۶).

زهویدا بویتت، فریشته کان بهم (گیان) هوه نه چنه وه بۆ ئاسمان تیپه پ ناین پییوه، واته: لای هر
 کومه له فریشته به کدا مه گین ده لئین: ئا ئه م گیانه پا که کتیبه؟ فریشته کانیش ده لئین: فلانی کوپی فلانه،
 به جوانترین ناوی ده بهن که له دنیا دا پییان گوتوه تا ده یکه به ننه ئاسمانی دنیا، داوای
 کردنه وهی ده رگای بۆ ده کن، ده رگای بۆ ده که ریته وه، له هه مو ئاسمانیکدا، نزیکه کانی خودا له
 ئاسماندا به پتی ده کن، هر یه که یان بۆ ئاسمانی دوا ی خوی هه تا ده یکه به ننه ئاسمانی هه وه تم،
 خوای گه وه ده فهرمویتت: نامه ی ئه م عه بده ی من بنوسن له (علین) و بیگنرته وه بۆ زه مین، چونکه
 من له زه وی دروستم کردوون و ده شبان گنرته وه بۆ ناوی و له ویش جاریکی تر ده ریان دینمه وه، ده لئیت:
 گیانه که ئی ده چپته وه ناو لاشه ی، دوو فریشته دینه لای وه ته نیشته وه داده نیشن، پتی ده لئین: کی
 په روه ردگار ت بووه؟ نه میش ده لئیت: (الله) په روه ردگارم بووه، پتی ده لئین: ناینت چی بووه؟ ده لئیت:
 نایم ئیسلام بووه، پتی ده لئین: نه و پیاوه کی بوو په وانه کرا له نیوانتاند؟ ده لی: نه وه پیغه مبه ری
 خوا بوو (ﷺ)، پتی ده لئین: چون ده زانی؟ ده لئیت: کتیبی خودام خوینده وه بپوام پی هینا و به راستم
 زانی، جار ده ریک له ئاسماندا جار ده دات: به لی عه بده که م راستی کردوه، پاخه ری بۆ پاخن له
 فهرشی به هه شت و له جلوه رگی به هه شتی له بهر بکن، ده رگایه کی به هه شتی شی لی
 بکه نه وه، (راویه که) ده لئیت: پاشان نه و خۆش و بۆن خۆشی به هه شته ی بۆ دیت و گۆرپه که ی بۆ فراوان
 ده گریت هه تا چا و بر بکات، پاشان پیاویکی پوجوان و جلوه برگ خاوین و بۆن خۆش دیته لای و ده لئیت:
 مژده بیت به وهی دلخۆشت ده کات، نه مه نه و پۆژه ی تۆیه که به ته مای بووی، مردووه که پتی ده لئیت:
 تر کبیت دهم و چاوی تۆ نه و دهم و چاره یه که مژده ی نه م خیره م بۆ دینیت؟ نه میش ده لئیت: من
 کرداره کانتم، پیاوه که یش ده لئیت: نه ی په روه ردگارم قیامه ت هه لستینه! قیامه ت هه لستینه!، تا
 بگه رته وه بۆ لای که سو کارومال و منالم. ده لئیت: به نده ی خوانه ناسیش کاتیک له دنیا ده بریت و
 به ره و قیامه ت ده پوات، فریشته له ئاسمانه وه دینه خوار دهم و چا و په ش جلوه برگی زیرو خراپیان
 پییه، هه تا چا و بر بکات له لای داده نیشن، پاشان فریشته ی گیان کیشان دیت له لای سه ری
 داده نیشیت و ده لئیت: نه ی گیانی پیسو و چه پهل، بیزه ده ره وه بۆ لای توپه یی و خه شمو قینی خودا،
 ده لئیت: له وکاته دا گیانه که بلوده بیتته وه به ناو لاشه و جه سه تیدا، جا فریشته که گیانی ده ردینیت، وه که
 چون ته ل و سیخ (شیشی دپکاوی) له ناو خوری ته پدا ده رده هینریت و هه لی ده گریت، که هه لی گرت
 له ناو ده ستیدا چاوتروکانیک نایه لیتته وه، هه تا ده یخاته ناو نه و جلوه برگه زیرو خراپه وه، بۆنیک لیته
 دیت که له بۆنی پیسترین مرداره وه بووی سه ر زه وی ناخۆشتر ده بیت، سه رده که ون پییه وه، تینابه پن
 به سه ر هر کومه له فریشته به کدا مه گین ده لئین: نه م گیانه پیسه می کتیبه؟ ده لئین: فلانی کوپی فلانه،
 به ناشرینترین ناوی که ناوی براوه له دنیا دا، داوای کردنه وهی ده رگای ئاسمانی بۆ ده کن، بۆی

ناکریتہ وہ، پاشان پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم خودا (ﷺ) ئەم نایەتە ی خویند: ﴿لَا تَفْخَحْ لِمَنْ أَوْزُبُ السَّمَاءِ وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّىٰ يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ﴾^۱ واتە: دەرگاکانی ئاسمانیان بۆ ناکریتە وە و ناچنە ناو بەهەشتە وە هەتا و شتر بە کونی دەرزیدا نە چیت، خۆی گەر و دەهەرموویت: نامەکە ی بنووسن لە (السجین) دا لە ناو زەوی ژێرە وە، گیانەکە ی بە توندی فەقێ دەدریت، پاشان ئەم نایەتە ی خویند: ﴿وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَكَأَنَّمَا حَرَّمَ مِنَ السَّمَاءِ فَتَخَطَفَهُ الطَّيْرُ أَوْ تَهْوَىٰ بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ سَجِيٍّ﴾^۲ واتە: هەر کە سێک شەریک بۆ خوا دابنیت، وە ک ئەو یە لە ئاسمانە وە بگە ویتە خوارو بآئندە بیفرینیت یان بابە ک لە بەرزایە کە وە فەقێ بدات بۆ شوینکی دور. پاشان گیانە کە دەچیتە وە ناو لاجە ی، دوو فریشتە دینە لای لە لای دادەنیشن و پیتی دەلین: کێ خواتە؟ دەلایت: ها ها نازانم، پیتی دەلین: ناینت چی بوو؟ دەلایت: ها ها نازانم، پیتی دەلین: ئەو پیاو ی کە پەوانە کرایە لاتان کێ بوو؟ دەلایت: ها ها نازانم، جارچیە ک لە ئاسمانە وە جار دەدات کە ئەو عەبدە ی من درۆی کرد، جیتی بۆ داخەن لە ئاگرو دەرگایە ک ی ئاگریشی بۆ ناو ئاگر لێ بگەنە وە، لە وێو گەر باو گەرمای جەهەنە م ی بۆ دیت، گۆرە کە ی بۆ تەنگ دەکریتە وە هەتا گشت پەراسوو هەکانی دەچیت بە ناو یە کدا، پاشان پیاویکی پوو ناشیرین و جلو بەرگ خراب و ناشیرین و بۆن پەس دیتە لای و پیتی دەلایت: مژدەت لیبیت بە وە ی کە دلگرا نت دەکات، ئەمە ئەو پۆزە یە کە تۆ دەت ویست، دەلایت: باشە تۆ کتیت پووی تۆ پوویە کە بە شەپەرە دیت؟ دەلایت: من کردارە پیسە کانتەم، ئەمیش دەلایت: ئە ی پەرە دگارم قیامەت هەلمە سێنە).^۳ ئەبو داوود ئیبنو ماجە ییش ئەم فەرمودە یان رپوایەت کردو ه. ئیمامی عەبد ئیبنو حومەید پەحمەت ی خوا لیبیت، لە موسنە دەکەیدا لە ئەنەسی کوپی مالیکە وە رپوایەت ی کردو وە دەلایت: پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم خودا (ﷺ) فەرموویەتی: (کاتیک عەبد خرایە ناو گۆرە کە ی، هاو لە کانی بە جییان هیشت، ئەو گوپی لە تەقە ی نە عەلە کانیانە دوو فریشتە دینە لای دایدە نیشینن و پیتی دەلین: تۆ چی دەلینی لە بارە ی ئەم پیاو وە؟ دەلایت: خاوەن باو ه پ دەلایت: شایەتی دە دەم کە بەندە ی خواو پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم خودا (ﷺ) دەلایت: پیتی دەگوتریت: سەیری شوینی خۆت بکە لە ئاگردا، کە خوا بۆی گۆرپو ی بە شوینیک لە بەهەشتدا)، پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم خودا (ﷺ) فەرمووی: (هەردووکیان دەبینیت)، واتە بەهەشت و جەهەنە میش دەبینیت، قەتادە دەلایت: بۆیان گێرپوینە تە وە کە گۆرە کە ی بۆ فراوان دەکریت بە ئەندازە ی حەفتا بال و بۆی پەر

^۱ الاعراف (۴۰).

^۲ الحج (۳۱).

^۳ احمد (۲۸۷/۴)، فەرموودە یە ک ی باشە (جید).

^۴ ابو داود (۵۴۶/۲)، النسائی (۷۸/۴)، ابن ماجه (۴۹۴/۱)، فەرموودە یە ک ی باشە (جید).

دهکرت له سوزایی ههتا بژئی قیامت. ^۱ مسلم ئەم فرموده یه ی له عوبهیدی کوپی حومهیدهوه بهو شیوهیه ریوایهت کردووه، نه سائیش هیناویهتی له فرموده که ی یوسفی کوپی موحه مه دی موئه دیبهوه هه ر بهو شیوهیه. ^۲ تیرمزی ریوایهتی کردووه له ئەبو هورهیرهوه ده لئیت: پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرموویهتی: (کاتیک مردوو خرایه ناو گۆره که ی (یان فرمووی یه کیکتان) دوو فریشته ی په شو شین (اسودان أرقان) یه کیکیان پیی دهگوتریت مونکیر ئەوی تریان نه کیر دینه سهری و پیی ده لئین: تۆ چی ده لئیی له باره ی ئەم پیاووه؟ ده لئیت: ئەو بهنده ی خواو پیغه مبهری خوا بووه، شایهتی دهدهم که ههچ په رستراویک نیه جگه له خواو شایه تیش دهدهم که موحه مه د (ﷺ) بهنده ی خواو پیغه مبهری خوایه، فریشته کان ده لئین: ئیمه ده مانزانی تۆ هه ر ئەمه ده لئیت، پاشان گۆره که ی بۆ فراوان دهکرت حه فتا بالّ به حه فتا بالّ و بۆی پوناک دهکرت وه پاشان پیی دهگوتریت: بخه وه، ئەویش ده لئیت: ده پۆمه وه بۆ لای که سو کارم هه والیان دهدهمی، فریشته کان پیی ده لئین: بخه وه، وه که خهوی ئەو زاویه (العروس) ههچ که سیک هه لی ناسینیت خۆشه ویستترین که سی خۆی نه بییت. هه تا خوای گه وره زیندووی دهکاته وه لهو شوینته ی که تیا یه تی. خۆ ئەگه ر دوو پویش بوو ده لئیت: گوپیستی خه لگی بووم دهیان وت: منیش وه که ئەوانم دهوت، ئیتر نازانم، فریشته کان ده لئین: ئیمه ده مانزانی تۆ هه ر ئەمه ده لئیت، دهوتریت به زه مین که بچۆره وه یه که لئیی، زه مینه که ییش ده چیت وه یه که هه تا په راسووه کانی ده چیت به ناو یه کدا، به رده وام جه زره به ده دریت هه تا خوا لهو شوینته ی خۆیدا زیندووی دهکاته وه). ^۳ پاشان ترمزی ده لئیت: ئەمه فرموده یه کی حه سه نی غه ربیه، له ئەبو هورهیره وه ده لئیت: پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرموویهتی: ﴿يَسْبِتُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِالْقَوْلِ الْغَائِبِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ﴾ ئەوه کاتیک که پیی گو ترا له ناو گۆره که یدا کی په روه ردگارته و ناینت کامه یه و پیغه مبهرت کیه؟ ئەمیش ده لئیت: په روه ردگارم خوایه و ئیسلام ناینمه و موحه مه دیش پیغه مبه رمه (ﷺ) به نیشانه ناشکراکانه وه هات له لایه ن خواوه، بهوام پی هینا و به راستم زانی، پیی دهگوتریت: راستت وتووه، له سه ر ئەمه ژیا یته و له سه ر ئەمه ش مردی، له سه ریشی زیندوو دهکرتیه وه). ^۴ ئیبنو جه ریرش ریوایهتی کردووه له ئەبو هورهیره وه له پیغه مبه روه (ﷺ) فرموویهتی: (سویند بهو که سه ی گیانی منی به دهسته، ئەو مردوو ته په ی نه له کانی ئیوه،

^۱ المنتخب لعبد بن حمید (۱۱۷۸)، فرموده یه کی سه حیه.

^۲ مسلم (۲۸۷۰)، النسائی (۹۷/۴).

^۳ الترمذی (۱۰۷۱)، فرموده یه کی باشه (جید).

^۴ الطبري (۵۹۶/۱۶).

ده بیستی کاتیک که ده‌گه پښتوه له لای و پشت هه لده‌کن لی ی، نه‌گه راوه‌ن باوه‌ر بوویت، نویژ له لای سه‌ریایه و زه‌کات له لای راستیه‌ویه و پښو لای چه‌پیه‌ویه و خیروییر کردن له سه‌ده‌قه و په‌یوه‌ندی خزمایه‌تی و خیرو چاکه‌کافی تری له لای ه‌ردوو قاچیه‌ویه، لای سه‌ریه‌وه دین، نویژ ده‌لئیت: لای منه‌وه پښکا نیه، لای راستیه‌وه دین: زه‌کات ده‌لئیت: له لای منه‌وه پښکا نیه، لای چه‌پیه‌وه دین پښو ده‌لئیت: له لای منه‌وه پښکا نیه، لای قاچیه‌وه دین: کاره چاکه‌کان ده‌لئین: له لای ښمه‌وه پښکای چونه ژوره‌وه نیه، پاشان پښی ده‌گوترتیت: دانیسه، خوری و انیشان ده‌دیت که له نزدیکی ناوا بووندا بیت، پښی ده‌گوترتیت: نه‌وه‌ی لیت ده‌پرسین پیمان بلی: نه‌میش ده‌لئیت: وازم لی بینن هه‌تا نویژه‌که م ده‌که‌م، پښی ده‌گوترتیت: بیگومان تو دواپی ده‌یکه‌ی، نه‌وه‌ی لیت ده‌پرسین پیمان بلی: ده‌لئیت: له باره‌ی جیه‌وه لیم ده‌پرسن؟ پښی ده‌گوترتیت: نایا نه‌و پیاوه که له ناواتاندا بوو، چی له باره‌یه‌وه ده‌لئیت (ده‌زانی) و تو چ شایه‌تیه‌که ده‌ده‌ی له‌سه‌ری؟ نه‌میش ده‌لئیت: نایا مه‌به‌سستان موچه‌مه‌ده؟ پښی ده‌لئین: به‌لی، ده‌لئیت: شایه‌تی ده‌ده‌م که پیغه‌مبه‌ری خواجه‌وه به‌لگه ناشکراکانه‌وه هات بق لامان له لایه‌ن خواوه‌و پرومان پښکرد، پښی ده‌لئین: له‌سه‌ر نه‌وه ژیایت و له‌سه‌ر نه‌وه مردی و له‌سه‌ر نه‌وه‌یش زیندوو ده‌کرښته‌وه (ان شاء الله)، پاشان گوره‌که‌ی هه‌فتا بال بق فراوان ده‌کرښت و ناو گوره‌که‌ی بق پروناک ده‌کرښته‌وه و ده‌رگایه‌کی به‌هشتی لی ده‌کرښته‌وه و پښی ده‌وترتیت: سه‌یری نه‌وه بکه که خوا بوی ناماده کردوی له‌ناو زه‌ویدا، به‌وه ژورتر هه‌ست به‌خوشی و کامه‌رانی ده‌کات. پاشان گیانه‌که‌ی ده‌خړته‌وه ناو گیاننکی پاکه‌وه (ده‌زگایه‌کی هه‌ناسه‌دانه‌وه)، که بالدارنکی سه‌وزه به‌دره‌ختی به‌هه‌شته‌وه خوی گرتوه، لاشه‌که ده‌گه‌رښته‌وه بق نه‌وه‌ی (به‌که‌مجار) لښیه‌وه هاتوه، که خوله، هه‌ر له‌به‌ر نه‌وه‌یه خوا‌ی گوره‌وه فهرموویه‌تی: ﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ﴾^۱، ښینو هه‌بیان ریوایه‌تی کردوه، باسی وه لایمی خوانه‌ناس و سزاکه‌یشی کردوه.^۲ هه‌بدوره‌زاقیش ریوایه‌تی کردوه له تاوسه‌وه‌که: ﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا﴾ ده‌لئیت: (لا إله الا الله) به‌له دنیاواو ﴿وَفِي الْآخِرَةِ﴾ له پښی دوایشدا لښیرسینه‌وه‌ی ناو گوره.^۳ هه‌تاده‌لئیت: به‌نیسه‌ت ژیا‌نی دنیاوه: له‌سه‌ر چاکه و کاری چاک رایان ده‌گرت، ﴿وَفِي

^۱ نه‌فهرمووی (وتجعل نسمة فی النسمة الطیب)، له (النهایه) دا- ابن الاثیر نه‌لی (لنسمه) به‌مانای هه‌ناسه‌دان دیت، بویه‌ښمه‌ش نه‌ومانایه‌مانپیدا والله اعلم (وه‌رگښ).

^۲ الطبری (۵۹۶/۱۶).

^۳ ابن حیان (۴۵/۵).

^۴ عبدالرزاق (۲۴۲/۲).

الْآخِرَةَ ﴿ له‌ناو گورپیشدا. ^۱ هر بهو شیوه‌یه‌ش له زۆر که‌سی تری ناو له زانایانی پێشینه‌وه پریوایه‌ت کراوه. ^۲

﴿ اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِيْنَ بَدَلُوْا نِعْمَتَ اللّٰهِ كُفْرًا وَّ اَحْلَوْا قَوْمَهُمْ دَارَ الْاَبْوَابِ ﴿۱۸﴾ جِهَتَهُمْ يَصَلُّوْنَهَا وَيُسِّقُ الْاَقْرَارَ ﴿۱۹﴾ وَجَعَلُوْا لِلّٰهِ اَنْدَادًا لِّيُبْذَلُوْا عَنْ سَبِيْلِهِ ۗ قُلْ تَمَتَّعُوْا فَاِنَّ مَصِيْرَكُمْ اِلَى النَّارِ ﴿۲۰﴾

چاره‌نووسی ئه‌و که‌سه‌ی به‌هره‌مکانی خودا ده‌گورپێته‌وه به‌ خوانه‌ناسی

خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿ اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِيْنَ بَدَلُوْا نِعْمَتَ اللّٰهِ كُفْرًا وَّ اَحْلَوْا قَوْمَهُمْ دَارَ الْاَبْوَابِ ﴾ واته‌: نایا نه‌تدی ئه‌و که‌سانه‌ی ناشوکریان له به‌رامبه‌ر چاکه‌ی خودا کردووه و گه‌لی خۆیان به‌ره‌و هه‌لدێری گه‌وره بردووه. بوخاری ده‌لێت: ﴿ اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِيْنَ بَدَلُوْا نِعْمَتَ اللّٰهِ كُفْرًا ﴾ واته‌: نایا نازانی. ئه‌م نایه‌ته‌وه‌ک ئه‌م نایه‌تانه‌ وایه‌ که‌ خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿ اَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِاَصْحٰبِ الْاَفْئِلِ ﴾ ^۳ واته‌: نایا نازانی چۆن یان: ﴿ اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِيْنَ خَرَجُوْا مِنْ دِيَارِهِمْ وَهُمْ اَلُوْفٌ حٰذِرَ الْمَوْتِ ﴾ ^۴ واته‌: نایا نه‌تدی به‌ هه‌زاران له‌و که‌سانه‌ی ترسی مردن وای لێکردن زێدی خۆیان به‌جی بێلان؟ ﴿ اَلْبَوَارِ ﴾ واته‌: هه‌لدێر، نه‌وتری (باز بێوێ بو‌دا). خوای گه‌وره له‌ نایه‌تیکی تردا فه‌رموویه‌تی: ﴿ وَكَانُوْا قَوْمًا بُوْرًا ﴾ ^۵ واته‌: بپوونه‌ گه‌لیکی بیخێر، عه‌لی کورپی عبدالله و سوفیان بۆیان گێپراینه‌وه له‌ عه‌مری کورپی عه‌تاوه‌که‌ له‌ ئیبنو عه‌باسی بیستووه‌: ﴿ اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِيْنَ بَدَلُوْا نِعْمَتَ اللّٰهِ كُفْرًا ﴾ ده‌لێت: ئه‌وانه‌ خوانه‌ناسانی خه‌لکی مه‌که‌کن. ^۶ ئیبنو ئه‌بی حاته‌م پریوایه‌تی کردووه له‌ ئه‌بی توفه‌یله‌وه که‌ ئیبنو که‌واء له‌ عه‌لی پرسیه‌وه له‌ باره‌ی ئه‌م نایه‌ته‌وه‌: ﴿ اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِيْنَ بَدَلُوْا نِعْمَتَ اللّٰهِ كُفْرًا وَّ اَحْلَوْا قَوْمَهُمْ دَارَ الْاَبْوَابِ ﴾ نه‌ویش له‌وه‌لامدا وتویه‌تی: ئه‌وانه‌ بریتین خوانه‌ناسانی قوره‌یه‌ش له‌ پۆژی به‌دردا. ^۷ وه‌ ده‌لێت: خوانه‌ناسانی قوره‌یه‌ش به‌هره‌ی خویان بۆ هات که‌ باوه‌ره‌، شوکریان نه‌کردو ئه‌و به‌هره‌یان گۆرپی به‌ خوانه‌ناسی،

^۱ الطبري (۶۰۲/۱۶).

^۲ الطبري (۶۰۲/۱۶).

^۳ الفيل (۱).

^۴ البقرة (۲۴۳).

^۵ الفرقان (۱۸).

^۶ فتح الباري (۲۲۹/۸).

^۷ الطبري (۶/۱۷).

گه‌ل خویان به‌ره‌وه‌لدیر برد، دیاره مانا که هم‌مو خوانه‌ناسیک ده‌گرتیه‌وه، چونکه خوی گه‌وره موحه‌مدی (ﷺ) په‌وانه‌کرد که په‌حمه‌ت بیت بق هم‌مو جیهان، به‌ره‌یه بق هم‌مو خه‌لکی هر که سیک وهری گرت و شوکرانه‌ی خوی کرد جووته به‌ه‌شت و هر که سیش وهری نه‌گرت و حاشای کرد جووته ناو ناگر، ﴿جَهَنَّمَ يَصَلُّونَهَا وَيَنْسُ الْقَرَارُ﴾ واته: له دوزه‌خدا هه‌لده‌جو قین و بیست‌ترین

شوینیان هه‌یه، پاشان خوی گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَجَعَلُوا لِلَّهِ اُنْدَادًا لِيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِهِ﴾ واته: شه‌ریکیان بق خوا بریار دا، تا خه‌لکی له ریی خوا لادن، واته: هاوتایان بق خوا داناو له‌گه‌لیدا ده‌یانپه‌رست، بانگی خه‌لکیشیان ده‌کرد بق په‌رستنی نه‌وشته، خوی گه‌وره هه‌ره‌شه‌یان لی ده‌کات و ده‌یان ترسینتیت که تووشی چاره‌نووسیکی زور خراب ده‌بن و له‌سه‌ر زمانی پیغه‌مبه‌رکی (ﷺ) ده‌فه‌رموویت: ﴿قُلْ تَمَتَّعُوا فَاِنَّ مَصِيرَكُمْ اِلَى النَّارِ﴾ واته: بلی: خۆش پابوین، چاره‌نوستان ناگر

ده‌بیت. واته: هه‌رچیتان له ده‌ست دیت درینگی مه‌کن و بیکن له دنیا دا، ﴿فَاِنَّ مَصِيرَكُمْ اِلَى النَّارِ﴾ واته: شوین و چاره‌نوستان هر ناگره که گه‌پانه‌وه بق لای نیمه. وه‌ک خوی گه‌وره له نایه‌تی

تردا فه‌رموویه‌تی: ﴿ثُمَّ نَعْمُهُمْ قَلِيلاً ثُمَّ نَضَّضْتَهُمْ اِلَى عَذَابٍ غَلِيظٍ﴾ واته: وا ده‌که‌ین که می‌ک پابوین، پاشان ناچار به‌ره‌وه‌ناگری دژواریان پاده‌کیشین. وه‌ک فه‌رموویه‌تی: ﴿مَتَّعٌ فِي الدُّنْيَا ثُمَّ اِتْنَا

مَرْجِعَهُمْ ثُمَّ نَذِيْقُهُمُ الْعَذَابَ الشَّدِيدَ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ﴾ واته: پابواریتکی که مه‌له دنیا دا، له دواییدا ده‌گه‌رینه‌وه بق لامان له پاش نه‌وه، له‌سه‌ر سزای حاشا کردنیان به‌توندی نازاریان ده‌ده‌ین.

﴿قُلْ لِمَا دَى الَّذِينَ اٰمَنُوا يُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً مِّنْ قَبْلِ اَنْ يَّاتِي يَوْمَ لَا بَعْج

فِيهِ وَلَا حِجْلٌ ﴿٢١﴾

فه‌رماندان به‌نویژکردن و مال به‌خشین

خوی گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿قُلْ لِمَا دَى الَّذِينَ اٰمَنُوا يُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا

وَعَلَانِيَةً﴾ واته: تو به بنده باوه‌پداره‌کانم بلی: نویژ بکن و له‌و پوزیه‌ی به‌شمان داون (په‌نامه‌کی و به‌ناشکرا) خیر بکن. خوی گه‌وره فه‌رمان ده‌کات به بنده‌کانی که گوئی‌په‌الی بنو هه‌لسن به‌خواپه‌رستی و چاکه له‌گه‌ل خه‌لکیشدا بکن و نویژ بکن که بریتیه له په‌رستنی خوا به‌ته‌ناهو شریکی

۱ لقمان (۲۴).

۲ یونس (۷۰).

بق پیدا نه کن، له و بڑو پيش خوا پيی داون زه کات بدن و پيويستی که سو کاری لی دهرکن و خيزی لی بکن و بیدن به خه لگی تریش، مه به ست به نويز کردن، پاريزگاری لی کردنی ته، له کات و سنووی خزیداو به کپنوش و گردنکه چی و سوژدهی پینک و پینکه وه بیته، وه فرمانیسی کرده به به خشینی نه و ماله ی که داویتی به نه نیی و به ناشکرا، وه زور په له بکن بق نه و مال به خشینه بق پزگارکردنی گیانی خویان، ﴿مَنْ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَّ يَوْمَ لَا بَعْجَ فِيهِ وَلَا حِلْلٌ﴾ واته: پيش نه وه ی نه و پوژده بیته، که نه کپین و فروشتنی تیدایه و نه دوستایه تی و هاو هلی، واته: نه و پوژده پوژنی قیامه ته که سرانه له که س وهرناگریته که خوی بکوپته وه و پزگاری بکات، وه ک خوی گوره فرمووی ته: ﴿فَالْيَوْمَ لَا يُؤْخَذُ مِنْكُمْ فِدْيَةٌ وَلَا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ واته: نیتر نه مژنه له نیوه و نه له وانه ی خوانه ناس بوون سرانه تان لی وهرناگریته. وه خوی گوره ده فرموویت: ﴿وَلَا حِلْلٌ﴾ نیینو جه ریر ده لیت: خوی گوره ده فرموویت له ویدا دوستایه تی دوستان هیچ دادیک نادات و ناتوانیت چاپوشی له و توله یه بکات که تووشی نه وانه ده بیته له سهر تاوانه کانیان. به لکو نه و پوژده پوژنی دادو دادپه روه ری و راستیه، ﴿حِلْلٌ﴾ مه سدره وه ک گوتراوه، (خاللتُ فلاناً، فأنأ أخاله مخالّة وخلالاً) نه مانه به مانای دوستایه تی و هاو لایه تی دین، قه تاده ده لیت: بیگومان خوی گوره زانیویه تی که له دنیا دا مامه له و تیکه لاری و هاو پیه تی بووه، با نه و که سه سیر بکات دوستایه تی کی ده کات و له بهر چی ده بکات، نه گهر له بهر خوا کردویه تی، با به رده وام بیته له سهری. نه گهر له بهر خوا نه بووه، زور نابات ده پچریت. ^۱ منیش ده لیم: مه به ست له مه نه وه یه، خوی گوره باسی نه وه ده کات که کپین و فروشتن و هیچ بریتیه ک و بارته قایه ک سودی نیه بق که س، با نه گهر پری زوی زید و ده دست بینیت و پیدات بق نه وه ی پزگاری بیته، دوستایه تی و لالانه وه ی که سیش که لگی نیه، نه گهر به خوانه ناسی بگاته لای خوا، خوی گوره فرمووی ته: ﴿وَأَتَقُوا يَوْمًا لَا تَجْرَى نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا تَنْفَعُهَا شَفَعَةٌ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ﴾ واته: ده ی برسن له و پوژده ی که پوژیکه که س له بری که س پاداشت نادریته وه و توله ی لی ناسینریت و کپینه وه له و پوژده دا باوی نیه و تکااری به هره نادات، که سیش به مانای که سه و نایه ت، وه فرمووی ته: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَنفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَّ يَوْمَ لَا

۱ الحديد (۱۵).

۲ الطبري (۱۲/۱۷).

۳ الطبري (۱۲/۱۷).

۴ البقرة (۱۲۳).

بِيعَ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفِيعَةٌ وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿۱﴾
واته: نهی گه لی خاوهن باوه بان له و پوزیه ی که
پیم داون بیبه خشن پیش نه وهی پوزه نیک بیت، که نه و پوزده نه کرین و فروشتن ده مینیت و نه تکاونه
دوستایه تی، خاوهن ناسان ناهه تی له خویان ده کن.

﴿الله الذی خلق السموات والأرض وأنزل من السماء ماء فأخرج به من الثمرات رزقا لكم
وسخر لكم الفلك لتجری فی البحر بأمره﴾ وسخر لكم الأنهار ﴿۳۳﴾ وسخر لكم الشمس والقمر
دایبین وسخر لكم الیل والنهار ﴿۳۴﴾ وآتاكم من كل ما سألتموه وإن تعدوا نعمت الله لا
تحصوها إن الإنسان لظلوم كفار ﴿۳۵﴾

باسی هه ندی له به هره کانی خوی گه وره.

خوی گه وره ده فرموویت: ﴿الله الذی خلق السموات والأرض وأنزل من السماء ماء فأخرج
به من الثمرات رزقا لكم وسخر لكم الفلك لتجری فی البحر بأمره﴾ وسخر لكم الأنهار ﴿۳۳﴾
واته: نه و خویای ناسمانه کان و زه مینی دروست کردوه له ناسمانه وه ناویکی داباراندوه، به ربوبوم و پوزی
نیوه ی پی ده ربینیت، که شتیشی بق پام هینان (که به پی فرمانی نه) له زه ویدا بیت و بجیت و نه م
همو پوویارانه شی بق پام کردون. خوی گه وره به هره کانی خوی ده ژمیریت که داویتی به
بنده کانی، له وانه ناسمانه کانی به سه ربانه وه وه ستاندوه و پاریزگاری لی ده کات، زه مینیشی بق
پاخستون، بارانیشیان له ناسمانه وه بق باراندون که همو جزره پوه کیکی بق ده رهینان له میوه و
کشتوکالی هه مه چشن له تام و بون و پهنگو که لکدا، که شتی بق پام هینان و ای لیکردوه دیت و
ده جیت له ناو شه پوزلی ناوی ده ریادا به فرمانی خودا، ده ریاشی پام کردوه نه که شتی هه لده گریت،
تا پیواران له هریمیکه وه بق هریمیکی تر پی برون و نه و ماوه یه ی پی بپن بق گواستنه وه ی نه و
شانه ی لای خویانه بق نه و هریمه و هینانی نه و شتانه ش له وی هه ی بق لای خویان، پوویاره کانی شی
بق پام کردوه زه وی له ت بکات (له ولاتیکه وه بق ولاتیکه تی)، بق بژیوی بنده کان و خواردنه وه و
به کارهینانی بق ناودانی کشتوکال و بق چه ندین شتی به سودی تریش، ﴿وسخر لكم الشمس والقمر
دایبین وسخر لكم الیل والنهار﴾ واته: خردو مانگی بق نیوه خستوته کارو و چان ناده و
وه ستانیان نیه، نه و شه و کارو پوزگاره ی شی هر بق نیوه ده سته مؤکرد، وه له نایه تی تردا فرموویه تی:

﴿لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ﴾^۱ واته: نه خورده توانای نه وهی هه به بگا به مانگ، نه شه و پینش پڙډ ده که ویت هه مووشیان له ناسمانیک مه له ده کن. وه هه رموویه تی: ﴿يَعْنِي اللَّيْلُ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَيْنًا وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ مُسْحَرَاتٍ بَأْمَرِهِ أَلَّا لَهُ الْخَلْقُ وَالْآخِرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾^۲ واته: پڙډ به شه و داده پوښت و پوښش به خیرایی ده که ویته شوینی شه. خورو مانگو و نه ستیره کانی وه دی هیناوه هر له ژیر هه رمانی نه و دان، بزنان که وه دی هینانو هه فرماندان هر بق نه وه، پاک و پیروزه نه م خودایه که په روه ردگاری گشت جیهانه. واته: مانگو خور به دوی یه کدا دین، شه و پڙښش په ویه په ووی یه کتر ده بنه وه، جاریک پڙډ له شه و هه لده گریته و دریز ده بیته و جاریک شه و له پڙډ هه لده گریته و دریز ده بیته و پڙډ کورت ده بیته وه، ﴿يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلًّا لِيَجْزِيَ لِأَجَلٍ مُّسَمًّى ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ فِطْرِهِ﴾^۳ واته: شه و ده خاته ناو پڙډه وه و پڙښش ده خاته ناو شه وه، خورو مانگیشی رام کرد هه ریه که یان هه تا کاتی دیاریکراو دین و ده چن، پاشان خوای گوره لیره دا ده هه رموویته: ﴿وَأَتَانَكُمْ مِنْ كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ﴾ واته: هه رچی لیتان داواکراوه پین داون، نه گهر بیته سه ر ژماردنی چاکه کانی خوا، ناتوانن ژماره ی بکن، خوای گوره ده هه رموویته که هه موو پیو بیستی هه کی بق ناماده کردون که داوایان کرد بیته بق به پیکردنی ژبانیان له هه موو کاتیکدا، وه ده هه رموویته: ﴿وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ﴾ واته: نه گهر بیته سه ر ژماردنی چاکه ی خوا ناتوانن ژماره ی بکن، به راستی موډه نډر سته مکارو سپله یه. خوای گوره باسی لاواری و بی توانایی بنده کانی ده کات که هه رگیز ناتوانن به هره کانی خودا ژماره بکن، ئیتر چون ده توانن هه لسن به شوکرانه بژیری به هره کانی، له سه حیچی بوخاریدا هاتوه که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) هه رموویته: (نه ی خودایه! سوپاس بق توله سه ر (به هره کانت) که به راستی هاوتاش ناوه سته له که لیاندا، ناشگه ی نه و سه ریان، به هره کانی ئیمه ت لا زیاد نه بیته، نه ی په روه ردگارمان).^۴ له نه سه ردا په وایه ت کراوه له داوده وه (سه لامی خوای لیبیته)

۱ یس (۴۰).

۲ الاعراف (۵۴).

۳ الفاطر (۱۳).

۴ فتح الباری (۴۹۳/۹).

الْأَصْنَامَ ﴿۱﴾ واتہ: خۆم و مندالہ کانیشم له بپتہ رستی دورخه وه. ئه رکی سه رسانی هه موو بانگ خوازیکه که ئه م دو عایه بکات بۆ خۆی و دایکو و باوک و مندالہ کانی. پاشان باسی ئه وه ده کات که خه لکی به هۆی بپتہ رستیه وه تووشی به لا هاتوون، ئیبراهیم دوره په ریزی خۆی پاده گه یه نیت له وانیه که په رستویهانه، کاروباری ئه وانیه گپاوه ته وه بۆ لای خوا، ئه گه ر خوا حه ز بکات سزایان ده دات و مه یلی له هه ر که سیش بیئت لئی خۆش ده بیئت، وه ک خۆای گه و ره له سه ر زمانی عیسا فه رموویه تی: ﴿۱﴾

تَعَذِّبُهُمْ فَلَا يُفْتَنُهُمْ بِعِبَادِكُمْ وَإِنَّ تَغْفِرَ لَهُمْ فَاِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿۲﴾ واته: ئه گه ر بته وی ئازاریان بده ی، ئه وه به بنده ی خۆتن، ئه گه ر بشته وی لئیان خۆش بیئت، خۆت ده زانی و هه ر خۆتی که ده سه لاتت به ده سه ت و کارزانی. مه به سه ت به ئه مه ته نها سه له مندی مه یلی خواجه و به سه، نه ک ئه وه ی خواکاری واده کات، له عبدالله ی کوی عه مره وه روایه ت که پینغه مبه ری خودا (ﷺ) ئه م قسه ی ئیبراهیمی خوینده وه که خۆای گه و ره فه رموویت: ﴿۲﴾ رَبِّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ الْخَيْرِ الْمُبِينِ فَانصُرْنِي بِقُدْرَتِكَ وَأَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿۳﴾

واته: په روه رداگه م ئه و بتانه خه لکی زدیان له پئی لادا، سا هه ر که سه یکی شوینی من که وت، ئه وه له منه و، هه ر که سیش لیم یاخی بوو، ئه وسه تۆ لیبورده ی دلۆفانی، وه ئه م قسه ی عیسایش: ﴿۳﴾ إِن تَعَذِّبُهُمْ فَلَا يُفْتَنُهُمْ بِعِبَادِكُمْ وَإِنَّ تَغْفِرَ لَهُمْ فَاِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿۴﴾ واته: ئه گه ر سزایان بده ی ئه وه بیگومان به بنده ی خۆتن وه ئه گه ر لیشیان خۆش بیئت ئه وه بیگومان ته نها خۆتی به ده سه لاتت و کاردروست. پاش ئه م دووئایه ته ده سه تی به رزکرده وه وه فه رموی: (ئهی خودایه ئومه ته که م، ئهی خودایه ئومه ته که م، ئهی خودایه ئومه ته که م) و گریا، خۆای گه و ره فه رموی: ئهی جویره نیل بچۆ بۆ لای موحه مه د (ﷺ) - په روه رداگه ت باشتر ده زانیت - لئی بپرسه چی ده تگرینیت؟ جویره نیل هات بۆ لای (سه لامی خۆای لیبیئت) لئی پرسی، پینغه مبه ریش (ﷺ) ئه وه ی گوتی بۆی باس کرد، خۆای گه و ره فه رموی: بپۆ بۆ لای موحه مه دو پئی بلی: ئیمه له مه ودوا پازیت ده که ین له باره ی ئومه ته که ته وه و دلگه رانت ناکه ین.^۲

﴿۴﴾ رَبَّنَا إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ دُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ أَفْئِدَةً

مِنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ وَارْتُفِعْ مِنْهُم مِّنَ الشَّجَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ ﴿۵﴾

۱ المائدة (۱۱۸).

۲ المائدة (۱۱۸).

۳ مسلم (۱۹۱/۱).

خوای گه وره له سه‌رزمانی ئیبراهیم (سه‌لامی خوای لیبتیت) فه‌رموویه‌تی: ﴿رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي بُوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْنِكَ الْمُحَرَّمِ﴾ واته: په‌روه‌ردگاری هه‌موومان من له‌ناو شویوتکی بی کشتوکال له په‌نا مالی پیروزت په‌کیک له منداله‌کانم نیشته‌جی کردووه نه‌مه نه‌وه ده‌گه‌یه‌نیت که‌ئه‌مه دوعای دووه‌میه‌تی دوی دوعای په‌که‌می که کردی کاتیک که هاجه‌رو کوره‌که‌ی به‌جی هیشته، دوعای په‌که‌میان له‌پیش دروست کردنی مالی خوا، به‌لام نه‌مه‌یان دوی دروست کردنی بووه.^۱ که جه‌ختی کردووه‌ته‌وه‌له‌سه‌رنزای په‌که‌م و هه‌زی له نزیک بوونه‌وه بووه له خوای گه‌وره، بۆیه وتویه‌تی: ﴿عِنْدَ بَيْنِكَ الْمُحَرَّمِ﴾ پاشان فه‌رموویه‌تی: ﴿لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ﴾ واته: بۆ نه‌وه‌ی که نوێژ بکن، نیینو جه‌ریر ده‌لیت: نه‌م ده‌قه په‌یوه‌ندی به ﴿الْمُحَرَّمِ﴾ وه هه‌یه واته: بۆیه پیروزت کردووه بۆ نه‌وه‌ی خه‌لکه‌که‌ی بتوانن نوێژ بکن، ﴿الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ أَفْئِدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ﴾ واته: به‌لکو دلی خه‌لکیک والی بکه‌یت سۆزیان بیته بۆ لایان. نیینو عه‌باس و مواهیدو سه‌عدی کوری جوبه‌یرو که‌سانی تریش وتویانه: نه‌گه‌ر ئیبراهیم بیفه‌رموویه (أفئدة الناس) نه‌وه فارس و پۆم و جووله‌که و گاور هه‌موو پوویان تینه‌کردو له‌سه‌ری کۆده‌بوونه‌وه.^۲ به‌لام فه‌رموویه‌تی: ﴿مِنَ النَّاسِ﴾ هه‌ندی له‌خه‌لکی، یانی: تاییه‌تی کردووه به‌موسلمانانه‌وه. ﴿وَأَرْزُقْهُمْ مِنَ الثَّمَرَاتِ﴾ واته: له بیژیوش به‌شیان بده، بۆ نه‌وه‌ی یارمه‌تی ده‌ریک بیته بۆ په‌رستنی تو، خوای گه‌وره نه‌وه‌ دوعایه‌ی لی قبول کرد وه‌ک فه‌رموویه‌تی: ﴿أَوْلَمْ نَمَكِّنْ لَهُمْ حَرَمًا آمِنًا يُحْيِي إِلَيْهِ ثَمَرَاتِ كُلِّ شَيْءٍ رَزَقًا مِنْ لَدُنَّا﴾ واته: ئایا ئی‌مه له شوینتکی هیمندا نیشته‌جیمان نه‌کردوون، که هه‌موو جوژه به‌روبووتکیان بۆ ده‌نترین، نه‌م پۆزیه‌ش له لایه‌ن ئی‌مه‌وه‌یه؟ نه‌مه‌یش له سۆزو پینزو به‌زه‌یه‌ی و به‌ره‌که‌تی خوداوه‌یه، چونکه مه‌که‌که‌ی پیروژ هه‌چ دره‌ختیکی نه‌بوو، بۆیه له ده‌وری خۆیه‌وه میوه و به‌روبوومی بۆ ده‌پوا نه‌مه‌ش هه‌موو به‌هۆی قه‌بول بوونی دوعا‌که‌ی ئیبراهیمی خه‌لیله‌وه بووه (سه‌لامی خوای لیبتیت) ﴿لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ﴾ واته: به‌لکو سوپاسی تو بکن.

^۱ فه‌رمووده‌که‌ی بوخاری (۲۳۶۲) نه‌وه ده‌گه‌یه‌نیت، به‌لکو به‌ پوونی دیاره که ئیبراهیم له جاری په‌که‌مدا که هاتووه‌ته مه‌که‌و ئیسماعیلی به‌ شیره‌خۆری به‌جی هیشته‌وه تئیدا، نه‌م دوعایه‌ی کردووه.

^۲ الطبری (۱۲۵/۱۷)، ۲۶.

^۳ القصص (۵۷).

﴿رَبَّنَا إِنَّكَ تَعَلَّمْ مَا تَخْفَىٰ وَمَا تُعَلِّمُ وَمَا تَخْفَىٰ عَلَى اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ﴾ ﴿٣٨﴾ الْحَمْدُ لِلَّهِ
الَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى الْكِبَرِ إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿٣٩﴾ رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ
وَمِن ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ ﴿٤٠﴾ رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ ﴿٤١﴾

خوای گه وره له سهر زمانی نبراهیم پتفه مبر(سهلامی خوای لیبیت) فرمویه تی: ﴿رَبَّنَا إِنَّكَ تَعَلَّمْ
مَا تَخْفَىٰ وَمَا تُعَلِّمُ وَمَا تَخْفَىٰ عَلَى اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ﴾ په وره رتیمان هرچی نهیسی و
ناشکرای نیمه هه به تو ده یزانی و هرچیک له زهوی و ناسماندا هه به هیچی له خوا گوم نابیت. نیینو
جه ریر ده لیت: خوای گه وره باسی نبراهیمی خلیل ده کات و له سهر زمانی نو فرمویه تی: ﴿رَبَّنَا
إِنَّكَ تَعَلَّمْ مَا تَخْفَىٰ وَمَا تُعَلِّمُ﴾ واته: تو نیازی من ده زانی له نزا که مدا، وه چیم مه به ست بووه له نزا که مدا
بق خه لکی نم شاره، به راستی ته نها نیازم په زامه نندی تو و دلپاکی خرم بووه به رامبر تو، تو
ناگاداری هه موو شتیکی چ ناشکرا و چ نهیسی بیت، هیچ شتیکت لی ون نابیت نه له زه مین و نه له
ناسماندا، پاشان نبراهیم سوپاسی خوای گه وره ده کات له سهر نو و منداله ی پتی به خشویه دوا ی
نه و ی که پیر بووه و، وه ک خوای گه وره فرمویه تی: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى الْكِبَرِ
إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ﴾ واته: سوپاس بق نو و خوا به که به پیری نیسماعیل و
نیسحاقی به من به خشویه. په وره رنده من نزا کار ده بیستی. واته: وه لامی نو که سانه ده داته وه
لیی ده پارینه وه، نه وه تا من داوای مندالم لیکرد پتی به خشیم، پاشان ده لیت: وه ک خوا ده فرمویت:
﴿رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِن ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ﴾ واته: په وره رنده من واکه منیش و
منداله کانیشم سوور بن و به رده و ام بن له سهر نو یزکردن په وره رنده مان دوعاکم قبول بکه، واته: و ام لی
بکه پاریزگاری له نو یزه کانه بکه م، به چاکی سنووه رکانی به جی بینم، منداله کانیشم هر به و شیوه به
پاریزگاری لی بکه ن، خودایه هه موو نزا کانه لی وهریگره که لیم داوا کردووی، ﴿رَبَّنَا اغْفِرْ لِي
وَلِوَالِدَيَّ﴾ واته: په وره رنده مان له منیش و دایک و بام خوش به، نم دوعایه له پیش نه وه دا بوو که
دوره به ریزی خوی له باوکی پرا به نیت، به لام کانتیک بوی ده رکه و ت دوژمنایه تی خودا ده کات، لیی
دوره که و ته وه، ﴿وَالْمُؤْمِنِينَ﴾ واته: وه له هه موو خواهن باوه پانیش خوش به، ﴿يَوْمَ يَقُومُ
الْحِسَابُ﴾ واته: له و پژه دا که ژماردن دانه مه زیت. واته: پژه که لپرسینه وه له عبه ده کانه
ده که ی له سهر کرداره کانیا ن پاداشتمان ده ده یته وه چا که به چا که و خراپیش به سزادان.

﴿وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَفْلًا عَمَّا يَمْعَلُ الظَّالِمُونَ^۱ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ﴾ (۴۱)

مُهْطِعِينَ مُقْنِي رُءُوسِهِمْ لَا يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ وَأَفْتَدْتَهُمْ هَوَاءً^۲ ﴿۴۲﴾

چاپووشی خودا له خوانه ناسان له دونیاداله بیناگایه وه نیه

خوای گه وره ده فەرموویت: ﴿وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَفْلًا عَمَّا يَمْعَلُ الظَّالِمُونَ﴾ واته: وامه زانه خودا له کرداری ستمکاران بی ناگایه، خوای گه وره ده فەرموویت به پیغه مبر (ﷺ) ئە ی موحه مد وای مه زانه خودا له هه سوکه وتی زالمان ناگادار نیه، واته: که دوایان ده خات و مؤله تیان دهدات نیت وازی لی میناون و لییان ناپرسیته وه و تۆله یان لی ناسینت، به لکو هه موویان له سه ر ده ژمیریت و تۆماری ده کات، ﴿إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ﴾ واته: به لکو ده یانه یلیته وه تا نه و پۆژه ی که له ویدا هه موو چاره کانه به له ق ده وه ستن، یانی: له توندی و ناره حه تی پۆژی قیامه تدا، پاشان خوای گه وره باسی چۆنیتی هاتنه ده ره وه یان ده کات له ناو گۆره کانیاندا که چه نده په له یانه بۆ وه ستان له پۆژی مه حشه ردا ده فەرموویت: ﴿مُهْطِعِينَ﴾ واته: له ترسا به په له ده چن. وه که له نایه تی تردا خوای گه وره فەرموویت: ﴿مُهْطِعِينَ إِلَى الدَّاعِ﴾^۱ واته: به په له به ره و بانگده ره که ده چن. وه فەرموویت: ﴿يَوْمَ يَدْعُ النَّاسُ إِلَى الدَّاعِ لَا عِوَجَ لَهُمْ وَخَشَعَتِ الْأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَنِ فَلَا تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا﴾^۲ واته: له و پۆژه دا به دم که سیکه وه ده چن، که به هیچ لایه کدا خوار نیه (لار نیه) له بهر خوا هه موو ده نگی که نه وی ده بیت، چه چه نه بیت هیچ نابیسن. وه فەرموویت: ﴿يَوْمَ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ سِرَّاءً﴾^۳ واته: نه و پۆژه ی له گۆرستان دینه ده ری ژۆر به په له. ﴿مُقْنِي رُءُوسِهِمْ﴾ واته: سه رو ملیان په ق بووه، ئیبنو عه باسو و مواهیدو که سانی تریش ده لئین: سه ریان به رز کردوه ته وه.^۴ ﴿لَا يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ﴾ واته: چاره کانیان ناتروکینن، واته: چاویان زه ق بووه و ده په پیوه به رده وام ده پواننو و ساتیک چا و ناتروکینن، له ترسی نه و ناره حه تیه گه وره ی که تیی که وتوون، هۆشیان لای خۆیان نه ماوه و دلایان دا که وتوه. په نا ده گرین به خوای گه وره له و حاله ی نه وانه تییان، بۆیه خوای گه وره ده فەرموویت: ﴿وَأَفْتَدْتَهُمْ هَوَاءً﴾ واته: دلایان به تال و وه تاله. واته: دلایان دا که وتوه و چۆله و هیچی تیا نیه، له ترسو

^۱ القمر (۸).

^۲ طه (۱۰۸).

^۳ المعارج (۴۲).

^۴ الطبری (۳۶/۱۷، ۳۲).

لہ رزدا، بڑیہ قہ تادہ و کڑمہ لیک لہ زانایانی پیشینہ دلہ لئین: شوینہ کانی دلہ کانیان چولہ، چونکہ دلہ کانیان ہاتوہوہ قوقوقوہاگہ بیان ولہ ترساندا لہ شوینہ کانی خویمان دہرچوون^۱.

﴿وَأَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا أَخْرَنَا إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ مُّجِبٌ دَعْوَتَكَ وَتَتَّبِعُ الرَّسُولَ اُولَٰئِم تَكُوْنُوْا اَنْفُسُكُمْ مِنْ قَبْلِ مَا لَكُمْ مِنْ رِوَالِ ﴿۱۱﴾ وَسَكَتُمْ فِي مَسْجِدِ الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا اَنْفُسَهُمْ وَتَبَيَّنَ لَكُمْ كَيْفَ فَعَلْنَا بِهٖمْ وَضَرَبْنَا لَكُمْ الْاَمْثَالَ ﴿۱۲﴾ وَقَدْ مَكَرُوْا مَكْرَهُمْ وَعِنْدَ اللّٰهِ مَكْرُهُمْ وَإِنْ كَانَ مَكْرُهُمْ لِتَزُوْلَ مِنْهُ الْعِمَالُ ﴿۱۳﴾﴾

دوای ہاتنی سزا ہیج مؤلہ تیک نامینئ

خوای گہ ورہ دہ فہ رموویت: ﴿وَأَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا أَخْرَنَا إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ مُّجِبٌ دَعْوَتَكَ وَتَتَّبِعُ الرَّسُولَ﴾ واتہ: ئہی موحمہد (ﷺ) ئہو خہ لکہ بترسینہ لہو پڈزیہ سزا دہ درین تیبیدا، ستہ مکاران دہ لئین: ئہی پەرورہ دگارمان، تو ہر کہ میک مؤلہ تمان بدہ تا وہ لاسی بانگہ وازہ کہت بدہ ینہ وہو شوینئ پیقہ مہبان بکھوین، خوای گہ ورہ باسی ئہو کہ سانہ دہ کات کہ نامہ قیبیان لہ خویمان کردوہ کانتیک لہ پڈزی قیامہ تدا سزا دہ درین دہ لئین: ﴿رَبَّنَا أَخْرَنَا إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ مُّجِبٌ دَعْوَتَكَ وَتَتَّبِعُ الرَّسُولَ﴾ ئہم ئایہ تہ وک ئہم ئایہ تانہ وایہ کہ خوای گہ ورہ فہ رموویہ تی: ﴿حَقٌّ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ ﴿۱۱﴾ لَعَلِّيْ أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ﴾^۲ واتہ: ئہوانہ ہر وان کانتیک کہ (مردن) یہ خہی یہ کیکیان دہ گریت، ئہوسا دہ لئیت: ئہی پەرورہ ندہم بمگتیرہ وہ، بہ لکو ئہو کارہ چاکہی کہ نہ مدہ کرد، ئہ مجارہ بیکہم وک فہ رموویہ تی: ﴿وَأَنْفِقُوا مِنْ مَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمْ أَحَدُكُمْ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَقَ وَأَكُنْ مِنَ الصَّالِحِينَ﴾^۲ واتہ: لہو پڈزیہی کہ ئیمہ پیمانہ بخشین، ہہ ندیکی بدن لہ پئی خودا، بہر لہ وہی یہ کیک لہ ئیوہ مردن یہ خہی بگریت و بلئیت: ئہی پەرورہ ندہم، بوجی تا مارہ یہ کی نزیک مؤلہ تت نہ دام، تا خیر بکہم لہ پئیزی کار چاکہ کان ہم؟ خوای گہ ورہ باسی حال و زبانی تاوانباران دہ کات لہ کانتیکدا لہ پڈزی قیامہ تدا کردہ کریئہ وہو دہ فہ رموویت: ﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الْمُجْرِمُونَ نَاكِسُوْا رُءُوسِهِمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ رَبَّنَا أَبْصَرْنَا

^۱ الطبری (۳۴/۱۷).

^۲ المؤمنون (۹۹-۱۰۰).

^۳ المنافقون (۱۰).

وَسِعْمَا فَارْجِعْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا إِنَّا مُوقِنُونَ ﴿۱﴾ واته: کاتیک تو تاوانباران به سرشوی دیهیبنی، که له لای په روه ردگاریان، ده لئین: نسی په روه ردگاری هه موومان، بینیمان و بیستمان و ته او باوه پیمان هیناوه، سا تر بمانگه پینه وه، نه مجاره کاری چاک ده کین. وه هه روه ها فرموویه تی: ﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ وَقَفُوا عَلَى النَّارِ فَقَالُوا يَلَيْتُنَا نَرُدُّ وَلَا نَكْذِبُ بِآيَاتِ رَبِّنَا وَنَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾^۱ واته: نه گه ر دوایی بیانینی که له سره که ناری ناگر راگراون، ده لئین: خوزگه دیسان ده یانگه پراپینه وه، نه وسه به نیشانه کانی په روه ردگاریان به پومان ده کردو نئیمیش له پزنی خاوه ن باوه پان ده بووین. وه فرموویه تی: ﴿وَهُمْ يَصْطَرِحُونَ فِيهَا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ﴾^۲ واته: هاوار ده که ن و ده گرین و ده پارپینه وه: په روه ردگاریان! له جه هه نهم ده رمان بیته له ناکاری پیشو په شیمان بووینه وه، نه مجاره کاری چاک ده که ی، خوی گه وره وه لایمان ده داته وه له سره نه و قسانه ی ده یکه ن و ده فرموویت: ﴿أَوَلَمْ تَكُونُوا أَقْسَمْتُمْ مِّن قَبْلُ مَا لَكُم مِّن زَوَالٍ﴾ واته: نایا نئوه نه بوون که له پیشدا سویندتان ده خوارد که هه رگیز له نا و ناچن؟ هه ر له سره نه و ژیا نه ده مینه وه که تئیدان، نه قیامت هه ی و نه پاداشت و توله. سا بچیزن نه م سزایه له سره نه م قسانه ی که ده تانکرد، مواهیدو که سانی تریش ده لئین: ﴿مَا لَكُم مِّن زَوَالٍ﴾ یانی: له دنیاوه ناپدن بق پزنی قیامت.^۳ نه م نایه ته وه که نه و نایه ته وایه که خوی گه وره فرموویه تی: ﴿وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَا يَبْعَثُ اللَّهُ مَن يَمُوتُ﴾ واته: به هه رچی توانایانه وه بوو سویندیان به خوا نه خواردو نه یانوت: به خوا، خودا که سیک که ده مرینت، نیت زیندوی ناکاته وه! پاشان خوی گه وره ده فرموویت: ﴿وَسَكَنتُمْ فِي مَسْكِنِ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ وَبَيَّتَ لَكُمْ كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ وَضَرَبْنَا لَكُمُ الْأَمْثَالَ﴾ واته: هه روه ها چوونه جیگه ی نه وانه ی که ناهه قیان له خویان ده کردو بو تان بوون بووه وه که چیمان به سره نه وانده هینا و زدر نمونه ی شمان بق هینانه وه یانی: بینیتان و ناگادار کران که چیمان به و گه لانه ی پیش نئوه هینا که به پویان نه ده کرد، که چی هیچ په ندو ناموزگاریه کتان لی وه رنه گرت، نه وه ی که به سره نه وانده مان هینا

^۱ السجدة (۱۲).

^۲ الانعام (۲۷).

^۳ فاطر (۲۷).

^۴ الطبری (۳۶/۱۷).

^۵ النحل (۳۸).

نیوہی نہ گت پراہوہ و وازی پئی نہ مینان. ﴿حِكْمَةٌ بَالِغَةٌ فَمَا تُغْنِ الْتَذْرُؤُا وَاتِه: نَمَہ دانای و فہ لسه فہ یہ کی تہ واوہ، بہ لام نَمَہ ترساندنانہ سو دیان پئی ناگہ بہ نیت. پاشان خوی گہ ورہ دہ فہ رموویت: ﴿وَقَدْ مَكْرُوا مَكْرَهُمْ وَعِنْدَ اللَّهِ مَكْرُهُمْ وَإِنْ كَانَتْ مَكْرُهُمْ لِنَزُولِ مِنْهُ

الْجِبَالِ﴾ واتہ: مہ کری خویان بہ کارہینا، مہ کرہ کہ شیان بہ خواروہ بوو، ہر چہ ندہ نو مہ کرہ کی کردیان، کئیو شیان پئی ہلہ تہ کان. شوعبہ پویاہ تی کردوہ لہ عہ بدوہرہ حمانہ وہ کہ علی (پہ زای

خوی لیتیت) لہم نایہ تہ دا: ﴿وَإِنْ كَانَتْ مَكْرُهُمْ لِنَزُولِ مِنْهُ الْجِبَالِ﴾ دہ لیت: نو کہ سہی کہ مشت و مری بوو لہ گہ ل' نیبراہیمدا لہ سہر پہ روہ ردگاری دوو بالندہی سہر گہ پری بچوکی گرت، بہ خیتیو کردن ہتا بہ میزو گہ ورہ بوون و تہ واو خویان گرت. دہ لیت: قاچی ہر بہ کیکیانی گرتدا بہ میخی تابوتیکہ وہو برسی کردن، خویی و پیاویکی تر لہ ناو تابوتہ کہ دا دانیشتن، دہ لیت: گاچو نیتیکی لہ ناو تابوتہ کہ ہرز کردوہ، ہندی گزشتی کرد بہ سہری عہ ساکہ وہ، جا دہ لیت: دوو سہر گہ پرہ کہ فرین، لہ و کاتہ دا بہ ہاوہ لہ کہی وت: سہیر بگہ بزائہ چی دہ بیینی؟ ہاوہ لہ کہی وتی: فلان و فیسار دہ بیینم، ہتا وتی: ہہ موو دنیا دہ بیینم، کہ وک می شیم وایہ دہ لیت: عہ ساکہ ی پوو تیکہ، عہ ساکہ ی پوو

تیکردو دابہ زین، وتی: نَمَہ نوہ یہ کہ خوی گہ ورہ دہ فہ رموویت: ﴿وَإِنْ كَانَتْ مَكْرُهُمْ لِنَزُولِ

مِنْهُ الْجِبَالِ﴾ ہر چہ ندہ نو پیلانہی نو وان کردیان چیا شیان پئی ہلہ تہ کاند. ثینین اسحاق

نہ لی: لہ خویند نہ وہی "عبدالله" دانہ وتری: ﴿وَإِنْ كَانَتْ مَكْرُهُمْ لِنَزُولِ مِنْهُ الْجِبَالِ﴾ مواہید نَمَہ بہ سہرہاتہی لہ بارہی بوختہ نہ سہرہ وہ ہیناوہ، کانتیک کہ چاوی لہ زہوی و خہ لکہ کہی ہراوہ بانگ کراوہ نہی ستہ مکار دہ توی بق کوئی بچی؟، نہ ویش تسری لی دہ نیشیت، پاشان لہ سہری خویہ وہ نو دہنگہ نہ بیسیت، پھوی پمہ کہی نہ کاتہ سہر گہ پرہ کہ و لہ دہنگہ کہی چیاکان لہ لرینہ وہ. خہ ریک بوو لہ ہستی نو و چیاکان لہ جیئی خویان ہلہ تہ کین و نہ مینن، نَمَہ بیش نوہ یہ کہ خوی گہ ورہ

دہ فہ رموویت: ﴿وَإِنْ كَانَتْ مَكْرُهُمْ لِنَزُولِ مِنْهُ الْجِبَالِ﴾ ثینینو جورہ بیج لہ مواہیدہ وہ

ہیناویہ تی کہ نَمَہ نایہ تہی وا خویندوہ تہ وہ: (لِنَزُولِ مِنْهُ الْجِبَالِ) لامی یہ کہ می بہ مہ فتوحی و لامی دوہ کی بہ مہ زمومی خویندوہ تہ وہ، عہ و فی پویاہ تی کردوہ لہ ثینینو عہ باسہ وہ لہم نایہ تہ دا:

﴿وَإِنْ كَانَتْ مَكْرُهُمْ لِنَزُولِ مِنْهُ الْجِبَالِ﴾ دہ لیت: پیلانہ کہ یان کیتو ہلہ نائتہ کینیت، بہ لکو

القمر (۵).

الطبري (۳۹/۱۷).

زیانه که ی بقر خویان ده که پخته وه، چه سنی به سریش هر وای وتووه، نینو جه ریر ماناکی وای کردووه، نه وهی که کردویانه، به خویان کردووه، له هاول دانان بق خواو پروا نه کردن پیئی، هیچ چیاو هیچ شتیگ زبانی لی نه که وتووه، به لکر ناکامی خرابه کانیان به سر خویانه وهیه، منیش ده لیم: نه م نایه ته له و نایه ته ده چیت که خوی گوره ده فرموویت: ﴿وَلَا تَمِشْ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا﴾^۱ واته: به فیزه وه هه نگاه به سر زه میندا مهئی، تو ناتوانی نه م زه مینه ببری و بقلیشینی له و درژیشتدا هر گیز ناگه یته شاخه کان. قسهی دووه م له ته فسیری نه م نایه ته دا نه وهیه که عملی کوری نه بو تلحه پویا ته کردووه له نینو عه باسه وه، ﴿وَإِنْ كَانَتْ مَكْرَهُمْ لِنَزُولِ مِنْهُ الْجِبَالِ﴾ واته: شهریک دانانیان. وه ک نه م نایه ته که خوی گوره ده فرموویت: ﴿تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَنْقَطِرْنَ مِنْهُ وَتَنْشُقُ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَذَا﴾^۲ ﴿أَنْ دَعَا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا﴾^۳ واته: له وانه یه (له و قسه یه) ناسمانه کان هه لته کینیت و زمین شه قباو کیوه کان بهوختیت. له بهر نه وه که وتویانه: خوا فرزه ندهی هه یه.^۴ زه حاک و قه تادهش هر وایان وتووه.^۴

﴿فَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ مُخَلَّفَ وَعْدِهِ رَسُولُهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ﴾^(۱۷) ﴿يَوْمَ تَبْدُلُ الْأَرْضُ عَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتُ وَبَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ﴾^(۱۸)

خوا له به لینی خوی پاشگه ز نابیته وه

خوی گوره باسی نه و به لینهی خوی ده کات که داویه تی و جه ختی له سر ده کاته وه و ده فرموویت: ﴿فَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ مُخَلَّفَ وَعْدِهِ رَسُولُهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ﴾ واته: بیت وانه بیت له به لینهی که به پیغه مبه رانی خوی داوه هر گیز په شیمان ده بیته وه، خوا خاوه ن ده سه لاتی توله سینه، واته: دیت به هانای پیغه مبه ره کانه وه له دنیا له پوزی قیامه تداو یارمه تی دریا نه، پاشان فرموویه تی: که خاوه ن ده سه لاته و بستی له هر شتیگ بیت هیچ شتیگ نابیته له مبه ره له پیداو زال نابیت به سریدا. خاوه ن توله شه له و که سانه که به پوی پی ناهینن و ملی بوندادن، ﴿فَوَيْلٌ لِلْيَوْمِئِذِ

۱ الاسراء (۳۷).
 ۲ مريم (۹۰-۹۱).
 ۳ الطبري (۴۱/۱۷).
 ۴ الطبري (۴۱/۱۷).

لِّلْمُكَدِّبِينَ^۱ واته: ئیتەر له و پۆژه‌دا هاوار بۆ بیباوه‌ران. بۆیه لێره‌دا فه‌رموویه‌تی: ﴿يَوْمَ تَبْدُلُ الْأَرْضُ عِزَّ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتُ﴾ واته: پۆژیک زه‌مین ده‌گۆرێت و ده‌بیته زه‌مینیکى ترو ئاسمانه‌کانیش به هه‌مان شیوه. واته: ئه‌و به‌لینه‌ی خودا دیته‌ی کاتیک که زه‌مین ده‌گۆرێت به زه‌مینیکى ترو به‌م شیوه ئاسایی و ناشنایه‌ی خۆی نامیته‌وه. وه‌ک له هه‌ردوو سه‌حیحه‌که‌دا هاتوه له سه‌هلی کوپری سه‌عه‌وه ده‌لێت: پێغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) فه‌رموویه‌تی: (پۆژی قیامه‌ت خه‌لکی هه‌موو گۆده‌کریته‌وه، له‌سه‌ر زه‌ویه‌کی سه‌بی مه‌یله‌و سوور وه‌ک نانیکی گه‌نمی پاکی بێ که‌په‌ک (سوس) وایه، له‌و زه‌ویه‌دا شوێن پێی و په‌رچه‌می هه‌یج که‌سی تیا نه‌یه).^۲ ئیعامی ئه‌حمه‌د پێوایه‌تی کردوه له‌ عایشه‌وه ده‌لێت: من یه‌که‌م که‌س بووم په‌رسیاری به‌ پێغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) کرد له‌ باره‌ی ئه‌م ئایه‌ته‌وه: ﴿يَوْمَ تَبْدُلُ الْأَرْضُ عِزَّ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتُ﴾ ده‌لێت: گوتم: ئه‌ی پێغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) له‌و پۆژه‌دا خه‌لکی له‌ کوپن؟ فه‌رمووی: (له‌سه‌ر په‌ردی سه‌یراتن).^۳ موسلیمیش پێوایه‌تی کردوه به‌ ته‌نها به‌و شیوه‌یه بوخاری له‌گه‌دا نه‌یه، ترمزی و ئیبنو ماجه‌یش پێوایه‌تیان کردوه، ترمزی ده‌لێت: فه‌رمووده‌یه‌کی چا‌ک و پاسه‌.^۴ ئیعامی موسلیم له‌ سه‌حیحه‌که‌یدا پێوایه‌تی کردوه له‌ سه‌ویانی مه‌ولای پێغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) ده‌لێت: من به‌ پێوه‌ پاره‌و سه‌تابووم له‌ خزمه‌ت پێغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) زانایه‌ک له‌ زانایانی جووله‌که‌ هات و ته‌ی: ئه‌ی موحه‌مه‌د سلّوت لیبیت، منیش پالێکی وام پێوه‌ نا خه‌ریک بوو بکه‌وێت، ته‌ی: بۆ پالم پێوه‌ ده‌نتی؟ وتم: بۆچی نالێی ئه‌ی پێغه‌مبه‌ری خوا؟ جووله‌که‌ ته‌ی: بێگومان ئیمه‌ هه‌ر به‌و ناوه‌ بانگی ده‌که‌ین که‌سو کاری ناوی لێ ناوه، پێغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) فه‌رمووی: (به‌ پاسه‌ی ناوی من موحه‌مه‌د وه‌که‌ که‌سو کارم ناویان ناوم) جووله‌که‌ ته‌ی: هاتووم په‌رسیارت لێ بکه‌م، پێغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) فه‌رمووی: (ئایا سووت پێ ده‌گات ئه‌گه‌ر قسه‌ت بۆ بکه‌م؟) ته‌ی: به‌ هه‌ردوو گوێچکه‌م ده‌بیبستم، پێغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) به‌ چیلکه‌یه‌ک پێی بوو له‌ زه‌وی داو فه‌رمووی: (په‌رسیارت بکه‌) جووله‌که‌ ته‌ی: خه‌لکی له‌ کوپ ده‌بن پۆژیک زه‌مین ده‌گۆرێت به‌ زه‌مینیکى ترو ئاسمانه‌کانیش هه‌روه‌ها؟ پێغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) فه‌رمووی: (له‌ تاریکه‌ستانیکدا ده‌بن له‌ خوار په‌ردی سه‌یراته‌وه) جووله‌که‌ ته‌ی: یه‌که‌مین که‌سه‌یک کێیه‌ که‌ به‌سه‌ریدا تیده‌په‌ریت؟ پێغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) فه‌رمووی: (کوچه‌ریه‌ هه‌ژاره‌کانن) جووله‌که‌ ته‌ی: کاتیک ده‌چنه‌ به‌هه‌شت دیاره‌یه‌که‌ یان چیه‌؟ فه‌رمووی: (زیاده‌ی

^۱ طه‌ور (۱۱).

^۲ فتح الباری (۳۷۹/۱۱)، مسلم (۲۱۰/۴).

^۳ أحمد (۳۵/۶)، فه‌رمووده‌یه‌کی سه‌حیحه.

^۴ مسلم (۲۱۰/۴)، تحفه‌ الاحوزی (۵۴۸/۸)، ابن ماجه (۱۴۳/۲).

جگہری نہہنگ) وتی: دوی ٹوہ خڑاکیان چیہ؟ فرموی: (گای بہہشتیان بق سہردہبن کہ له قہراغی بہہشتدا له وہراوہ) وتی: چ خوارندنوہیک دہکن بہسہریدا؟ فرموی: (له کانیاویکی بہہشتہ پئی دوتریت سہلسہبیل) وتی: پاست دہکئی، وتی: ہاتووم پرسپارت لی دہکم له شتی ہیچ کہسیک له خہلکی ٹم زمینہ نایزانیت جگہ له پیغہمبہرک، یان پیاوٹک یان دوو پیاو۔ پیغہمبہر(ﷺ) فرموی: (نایا سودت پیڈہگات نگہر قسہت بق بکہم؟) وتی: بہ ہاردوو گوچککم دہبیستم، وتی: ہاتووم پرسپارت لی بکہم دہریارہی دروستبوونی مندال، پیغہمبہر(ﷺ) فرموی: (ناوی پیاو سپیو ناوی ژن زہردہ، نگہر کڑبونوہہ ناوی پیاو سہرکہوت بہسہر ناوی ژنہکدا کورپان دہبیٹ بہ نیزنی خوا، نگہر ناوی ژنہک سہرکہوت بہسہر ناوی پیاوہکدا کچیان دہبیٹ بہ نیزنی خودا) جولہککہ وتی: پاستت کرد بہ راستی تو پیغہمبہری پاشان پڑیشت۔ پیغہمبہری خودا(ﷺ) فرموی: (بہ راستی ٹم پیاوہ کہ پرسپاری لی کردم دہریارہی ٹوانہی کہ کردی من ہیچ جزہ زانستیکم نہبوو دہریارہیان تا خوا ناگاداری کردم لیٹان)۔^۱ پاشان خوی گہورہ دہفرموویت:

﴿وَبَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ﴾ واتہ: ٹوسا ہموو دینہ بہر بارہگای تاکو تہناو زال بہسہر ہموو شتیکدا، واتہ: ہموو خہلکی له گڑہکانیان ہاتونوہہ دہرہوہ بق لای ٹو خودایہی کہ زالہ بہسہر ہموو شتیکداو ملیان بق نہوی کردوہو دلہکانیش بہ ترسو لہرزوہ لہبہر بارہگای ٹودان۔

﴿وَتَرَى الْمَجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ مُّقْرَّبِينَ فِي الْأَصْفَادِ﴾ (۴۱) سَرَابِلُهُمْ مِنْ فَطْرَانٍ وَنَعَشٍ وَجُوهُهُمُ النَّارُ ﴿۵۰﴾ لِيَجْزِيَ اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿۵۱﴾

بارو ژبانی تاوانباران لہ پوڑی قیامہتدا

خوی گہورہ باسی ٹوہ دہکات لہ پوڑیکدا ٹم زمینہ دہگڑپت بہ زمینیکی ترو ناسمانہکانیش دہگڑپی بہ ناسمانی ترو ٹوسا ہموو لہ گڑہکانیان دینہ دہرہوہ، دینہ بہر بارہگای خودای تاکو تہناو زال بہسہر ہموو شتیکدا، ﴿وَتَرَى الْمَجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ مُّقْرَّبِينَ﴾ واتہ: وہ لہو پوڑہدا ٹہی موحمہد (ﷺ) تاوانباران دہبینی، ٹوانہی بہ ہوی خوانہناسی وخرابہکاریانہوہ تاوانی نڈریان کردوہ، ﴿مُقْرَّبِينَ فِي الْأَصْفَادِ﴾ واتہ: بہ زنجیر بہ یکہوہ جلہوکران، واتہ: ہندیکیان بہ ہندیکیانہوہ بہسترون، ٹوانہی کہ لہیک دہچنو ہاوشیوہن لہ خرابہکاریدا کڑی کردونوہتہوہ لہ پال یہکن، وہک خوی گہورہ فرموویہتی: ﴿اٰخٰرُوْا الْاٰیِنَ ظٰلِمُوْا وَاَرْجٰهْمُ﴾^۲ واتہ: ٹوانہی ستمیان کرد کویان

^۱ مسلم (۳۱۵)۔
^۲ الصافات (۲۲)۔

بکنه وه له گه ل هاشیوه کانیان. وه فه رموویه تی: ﴿وَإِذَا النُّفُوسُ رُوِّجَتْ﴾^۱ واته: کاتیک هه موو گیانه کان

جووت کرایه وه (به لاشه یاندا) وه فه رموویه تی: ﴿وَإِذَا أُلْقُوا مِنْهَا مَكَانًا ضَمِيمًا مُقِرَّيْنَ دَعْوًا هُنَالِكَ

تُبْرًا﴾^۲ واته: هه کاتیک شه ته ک دران و خرا نه ناو چیگه ی ته نگه لانی جهه نه وه له ویدا ناوات بۆ مردن

ده خوان، وه فه رموویه تی: ﴿وَالشَّيْطَانُ كُلُّ بَنَاءٍ وَعَوَاصٍ﴾^۳ ﴿وَآخِرِينَ مُقَرَّبِينَ فِي الْأَصْفَادِ﴾^۴ واته: هه موو

شه یاتینه کانمان پام هینابوو که ته لارو مه له وانی ژیر ده ریا بوون، هه ندیکی تریشیان که به به که وه

به سترابوون به زنجیر کراوی، هاتبوونه به رفه رمانی نه وه له مانای ﴿الْأَصْفَادِ﴾ دا ئینبو عه باسو سه عیدی

کوپی جو به یرو نه عه شو و عه بدو په حمانی کوپی زهید ده لئین: واته: کۆتو زنجیر. له زمانیشدا هه ر وا

به ناویانگه. ﴿سَرَابِطُهُمْ مِّنْ قَطْرَانٍ﴾ پۆشاکیان قه ترانی په شه، واته: نه و جلویه رگه ی له بهری ده که ن

له قه ترانه، نه و شته یه ده دریت له و شتر، قه تاده ده لئیت: نه و قه ترانه له هه موو شتیک باشتر ناگر کاری

تی ده کات، ئینبو عه باسو ده لئیت: مه به ست لیره دا به ﴿قَطْرَانٍ﴾ واته: مسی تراوه،^۵ وه له وانه شه نه م

نایه تی خویند بیتته وه: ﴿سَرَابِطُهُمْ مِّنْ قَطْرَانٍ﴾ واته: پۆشاکیان له مسیکی گه رمی زۆر گه رم

بۆ نه کریت، هه ر به و شیوه یه ش ریوایه ت کراوه له مواهیدو عیکریمه و سه عیدی کوپی جو به یرو

حه سه ن و قه تاده وه.^۶ پاشان خوی گه وره ده فه رموویت: ﴿تَلْفَحُ وُجُوهُهُمْ النَّارَ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ﴾^۷

ده م و چاویان به ناگر ده سویتیت لئوه کانیان هه لده قرچیت، ئیمامی نه حمد ده لئیت: به حیای کوپی

ئیسحاق بۆی باسو کردین، نه بانای کوپی زهید هه والی دابنای له به حیای کوپی نه بو که سپره وه له

زهیدی کوپی نه بو سه لاه وه، له نه بو مالیکی نه شه ره وه ده لئیت: پتغه مبه ری خودا (ﷺ) فه رموی:

(چوار شت له ناو ئومه تی مندا که کرداری (سه رده می) نه فامی یه و وازی لی ناهینیت، خو هه لبرین به

بنه ماله وه، تانه دان له په چه له کو هیوای باران بارینی به نه ستیره کان و بالۆره به سه ر مردوودا،

بالۆره که ریک نه گه ر له پیش مردنی په شیمان نه بیتته وه پاده وه سینریت له پۆژی قیامه تداو کراسیکی

^۱ التکویر (۷).

^۲ الفرقان (۱۳).

^۳ ص (۳۸-۳۷).

^۴ الطبری (۵۳/۱۷، ۵۴).

^۵ الطبری (۵۶/۱۷).

^۶ الطبری (۵۵/۱۷، ۵۶).

^۷ المؤمنون (۱۰۴).

قدراتانی ره‌شی له‌به‌ر ده‌کریت له‌گه‌ل قه‌لغانی له (بیسته).^۱ ته‌ن‌ها موس‌لیم خۆی هیناویه‌تی،^۲ خ‌وای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿لِيَجْزِيَ اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ﴾ بۆ‌ئه‌وی خودا هه‌ر که‌سیک به‌ پیتی نا‌کاری و کرداری خۆی سزا بدات، له‌ پۆژی قیامه‌تدا وه‌ک خ‌وای گه‌وره له‌ نایه‌تتیک‌ی تر‌دا فه‌رموویه‌تی: ﴿لِيَجْزِيَ الَّذِينَ اسْتَوُوا بِمَا عَمِلُوا وَيَجْزِيَ الَّذِينَ أَحْسَنُوا بِالْحَقِّ﴾^۳ واته: تا سزای ئه‌وانه‌ بدات که‌ خ‌راپه‌یان کردووه‌ و چاکه‌ی باشیش ده‌ریاره‌ی کارچاکان بکات، ﴿إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ﴾ به‌ پاستی خوا لپیرسینه‌وه‌ی خیرایه، واته: له‌ کاتی لپیرسینه‌وه‌دا له‌ بنده‌کانی زۆر خیرایه، چونکه‌ خودا ناگای له‌ هه‌موو شتیکه‌، هه‌یج شتیکی لی‌ ون ناییت هه‌موو خه‌لکی له‌ به‌رامبه‌ر توانای خ‌واوه‌ وه‌ک ته‌ن‌ها که‌سیک وایه‌ له‌ خۆیان، وه‌ک خ‌وای گه‌وره له‌ نایه‌تتیک‌ی تر‌دا ده‌فه‌رموویت: ﴿مَا خَلَقَكُمْ وَلَا يَعْثُبُكُمْ إِلَّا كَفَّيْسٍ وَجَدَةٍ﴾^۴ واته: وه‌دی هینانی هه‌مووتان و زیندوکردنه‌وتان وه‌ک دروستکردنی ته‌ن‌ها که‌سیک وایه، ئه‌مه‌ مانای قسه‌که‌ی مو‌جامیده‌ له‌م نایه‌تدا ﴿سَرِيعُ الْحِسَابِ﴾ واته: به‌ خیرا هه‌ژمار ده‌کات.

﴿ هَذَا بَلَاغٌ لِلنَّاسِ وَلِيُنذَرُوا بِهِ وَيَعْلَمُوا أَنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَجِدٌ وَيَذْكُرُوا أَنَّهُمُ الْأُولَاءُ الَّذِينَ﴾

خ‌وای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿ هَذَا بَلَاغٌ لِلنَّاسِ ﴾ ئه‌م قورئانه‌ راگه‌یاندن و جارێکه‌ بۆ‌ خه‌لکی، وه‌ک ئه‌م نایه‌ته‌ که‌ خ‌وای گه‌وره فه‌رموویه‌تی: ﴿لِيُنذِرَكُمْ بِهِ وَمَنْ بَلَغَ﴾^۵ واته: بۆ‌ئه‌وی ئیوه‌ی پیتی بترسینم هه‌ر که‌سیکی که‌ش که‌ئ‌ه‌م قورئانه‌ی پیتی ده‌گات، ئه‌وه‌ راگه‌یاندنیکه‌ بۆ‌ هه‌موو که‌سیک له‌ مرۆف‌و جزۆکه‌، وه‌ک له‌ سه‌ره‌تای ئه‌م سو‌ره‌ته‌دا فه‌رموویه‌تی: ﴿الرَّكْتَبُ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ﴾^۶ واته: (الیف، لام، را) کتیبیکه‌ بۆ‌ تۆمان نارده‌ خ‌واره‌وه‌، هه‌تا خه‌لکی له‌ تاریکی به‌ره‌و پ‌ووناکی بگو‌یزیته‌وه‌. ﴿وَلِيُنذَرُوا بِهِ﴾ هه‌تا پیتی بیدار بک‌رینه‌وه‌ و ده‌رس لی‌ وه‌رگرن، ﴿وَلِيَعْلَمُوا أَنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَجِدٌ﴾ وه‌ بی‌شزانن که‌ ئه‌و خودایه‌کی تاک و ته‌ن‌هایه‌، واته: ئه‌و په‌ندو

^۱ احمد (۲۴۲/۵)، فه‌رمووده‌یه‌کی سه‌حیحه‌.

^۲ مسلم (۶۴۴/۲).

^۳ النجم (۳۱).

^۴ لقمان (۲۸).

^۵ الانعام (۱۹).

^۶ ابراهیم (۱).

نامۆزگاریانه بکه نه بهلگه و نیشانه له سه ره نه وه که هیچ په رستراویک نیه جگه له خوا ﴿وَلْيَذَكِّرُوا
الْأَلْبَابَ﴾ واته: تا خاوه ن ئاوه زانیش نامۆزگاری لی وه رگن.

ته فسیری سورهتی (الحجر)

له مه که که دا هاتوو ته خواره وه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿الرَّ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَقُرْآنٍ مُّبِينٍ ﴿١﴾ رَبِّمَا يُوذُّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ ﴿٢﴾ ذَرَهُمْ
يَأْكُلُوا وَيَشْتَبِعُوا وَيَبْتِفِحُوا بِالْأَمَلِ فَنَسُوا بَعْمُونَ ﴿٣﴾﴾

پۆژیک دیت خوانه ناسان خۆزگه ده خوازن که موسلمان بوونایه

﴿الر﴾، (ئه لیف، لام، پا) له سه ره تای سورهتی (البقره) دا باسی ئه م پیتانه کرا پئویست ناکات
لیره دا باسی بکه یه وه، ﴿تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَقُرْآنٍ مُّبِينٍ﴾ واته: ئه مانه بهلگه و نیشانه ی ئه م
کتیبه پۆشنه ن که قورئانه و چاک و خراپ نیشان دهات، ﴿رَبِّمَا يُوذُّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ﴾
واته: دور نیه ئه وانیه خوانه ناسن پۆژیک بلین: خۆزگه موسلمان بوونایه، خوای گه وه باسی
خوانه ناسان دهکات که پۆژیک دیت په شیمان ده بنه وه ده لئین: خۆزگه موسلمان بوونایه له دنیا دا،
سوفیانی سه وری ده لئیت: له سه له مه ی کوی کوه یله وه له ئه بو زه عراوه له عه بدولاوه له ته فسیری م
ئایه ته دا: ﴿رَبِّمَا يُوذُّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ﴾ فه رموویه تی: ئه م ئایه ته باسی
ئه وچه نه میانه دهکات کاتیک که تاوانبارانی موسلمانان ده بینن له ناو ناگر دیتنه ده ره وه، ئیبنو جه ریر
په وایه تی کردوه که ئیبنو عه باس و ئه نه سی کوی مالیک مانای ئه م ئایه ته بیان واکردوه: ﴿رَبِّمَا يُوذُّ
الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ﴾ یانی پۆژیک که خوای گه وه تاوانبارانی موسلمانان به ند دهکات
له گه ل بته رستاندا له ناو ناگر دا بته رستان ده لئین به و موسلمانان تاوانبارانه: ئه وه ی ئیوه له دنیا ده تان
په رست هیچ سو دیک ی پی نه گه یاندن، خوای گه وه ته وپه ده بیت له موشریکه کان و به سۆزو به زه یی
خوی خاوه ن باوه ران له ناگر ده رده هینیت، له بهر ئه وه یه خوای گه وه ده فه رموویت: ﴿رَبِّمَا يُوذُّ
الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ﴾،^۲ خوای گه وه هه ره شه له خوانه ناسان دهکات و ده فه رموویت:

۱ الطبری (۶۲/۱۷).

۲ الطبری (۶۲/۱۷).

﴿ ذَرَّهُمْ يَأْكُلُوا وَتَسْتَعْوَأُ ﴾ واته: وازيان لى بيينه با بخون و خوش پابوين، بق كوى ده چن، وه نه م نايه تيش كه ده ف رمويت: ﴿ قُلْ تَمَتَّعُوا فَإِنَّ مَصِيرَكُمْ إِلَى النَّارِ ﴾^۱ واته: بيزه: پابوين بيگومان چاره نوستان هر ناو ساگره، وه ده ف رمويت: ﴿ كَلُوا وَتَمَتَّعُوا قَلِيلًا إِنَّكُمْ تُجْرَمُونَ ﴾^۲ واته: كومه لى تاوانباران بخون كه ميك پابوين نيوه خه لكانيكى تاوانكارن، بويه خوى گه وره ده ف رمويت: ﴿ وَيُلْهِمُ الْأَمْلَ فَسَوْفَ يَعْمُونَ ﴾^۳ واته: با ناره زوو سه رقاليان بكات له ته وبه كردن گه پانه وه بق لاي خودا، بهو زوانه چاره نووسى خويان ده زانن.

﴿ وَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَرِيْبَةٍ إِلَّا وَهِيَ كَاتِبٌ مَعْلُومٌ ﴿٤﴾ مَا تَسْقِي مِنْ أُمَّةٍ أَجَلَهَا وَمَا يَسْتَخِرُونَ ﴿٥﴾ ﴾

هه موو شارو تيره يه كه كاتى خويى بو ديارى كراوه

خوى گه وره ده ف رمويت: ﴿ وَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَرِيْبَةٍ إِلَّا وَهِيَ كَاتِبٌ مَعْلُومٌ ﴿٤﴾ مَا تَسْقِي مِنْ أُمَّةٍ

أَجَلَهَا وَمَا يَسْتَخِرُونَ ﴾^۴ واته: نيمه خه لكى هيچ شارنكمان قم نه كردوه مه گين له پيشدا نوسراويكى ديارو زانراومان بق دانابيت، هيچ تيره يه كيش له پيش پوژى خوى نامريت وه رگيز دوش ناخرت، خوى گه وره ليره دا باسى كردوه كه هيچ شارنك ويران و كاول ناكات هه تا به لكه و نيشانه تى وه اويان بق پوون نه كاته وه، موله تى ژيانيان ته واو نه بيت، هر گه ليكيش كاتى له ناوچوونيان هات هه رگيز دوا ناخرت له و كاته تى كه بويان ديارى كراوه و پيشيش ناخرن، نه مه ناگادار كردنه وه به كه بق خه لكى مه كه و ناموزگار يه كيشه بويان، هه تا كلول بدهن و واژ له و بته رستى و لاسارى و بيدنيبه تى خويان بينن كه ده بيته موى له ناوچوون و ته فرو تونا بوونيان.

﴿ وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الَّذِي نُزِّلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ إِنَّكَ لَمَجْنُونٌ ﴿٦﴾ لَوْ مَا تَأْتِينَا بِالْمَلَكَةِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ

﴿٧﴾ مَا نُنزِّلُ الْمَلَكَةَ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَا كَانُوا إِذَا مُنْظَرِينَ ﴿٨﴾ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴿٩﴾ ﴾

بوختانى كاهران بو پينغه مبهرا (ﷺ) كه گوتويانه شيته و داواى دابه زيني فريشته يان كردوه،

وه لامى خواش بويان.

خوى گه وره ده ف رمويت: ﴿ وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الَّذِي نُزِّلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ إِنَّكَ لَمَجْنُونٌ ﴾^۵ واته: خوانه ناسان

وتيان: نه تى كه سه تى كه قورنان نيدراره ته خوار بق سه رت، به راستى تق شيتى، خوى گه وره باسى بيدني و لاسارى و كه لله ره قى نه وانه ده كات كه تومه تى شيتى ده دهنه پال پينغه مبهرا (ﷺ)

^۱ ابراهيم (۳۰).

^۲ المرسلات (۴۶).

نه لاین: تو بانگی نئمه ده‌کمی که شوینت بکه‌وین و از له پتو په‌چه‌ی بابو باپ‌پرانمان بینین، به راستی

نه‌می تو ده‌یلئی شیتی نه‌بیت هیچیکی تر نیه، ﴿تَوَمَا تَأْتِنَا بِالْمَلَكَةِ إِن كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ﴾^۱
 واته: نه‌گه‌ر راست ده‌کمی که پیغه‌مبه‌ری، ده‌ی بۆ فریشته ناهینیت بۆ لامان شایه‌تی بده‌ن له‌سه‌ر
 نه‌وه‌ی که تر هیناوته پاسته، وه‌ک خوی‌گه‌وره له‌ نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموویت که فیرعه‌ون وتویه‌تی:

﴿فَلَوْلَا أَلْفِي عَلَيْهِ آسُورَةٌ مِّنْ ذَهَبٍ أَوْ جِلَّةٌ مَّعَهُ الْمَلَكَةُ مُقَرَّنِينَ﴾^۱ واته: ده‌ بۆچی بازنی

نالئونی پئی نه‌دراوه؟ (نه‌گه‌ر پاست ده‌کات) یان فریشته‌ی (که‌واهی ده‌ری) له‌گه‌لدا نه‌ها‌توهه. ﴿وَقَالَ

الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْنَا الْمَلَكَةُ أَوْ نَرَىٰ رَبَّنَا لَقَدِ اسْتَكْبَرُوا فِي أَنفُسِهِمْ وَعَتَوْا عُثُوًّا كَبِيرًا

﴿۱﴾ یوم برون المَلَكَةُ لَا بُشْرَىٰ يَوْمَئِذٍ لِلْمُجْرِمِينَ وَيَقُولُونَ جَعَلْنَا جَعْرًا مَّحْجُورًا﴾^۲ واته: نه‌وانه‌ی به هیوای دیداری

نئمه نین (له‌ بۆژی دوا‌ییدا) ده‌لئین نه‌وه بۆ فریشته نانی‌دریته خواره‌وه بۆ سه‌رمان یاخود

په‌روه‌رگارمان نابینین سویند به‌خوا به‌راستی نه‌وانه له‌ ده‌روونی خویاندا خویان به‌گه‌وره ده‌زانی و

سه‌رکه‌شیه‌کی گه‌وره‌یان کرد، نه‌وه‌ بۆده‌ی فریشته‌کان ده‌بینن (کاتی مردن یان قیامت) له‌وه‌ بۆده‌دا

هیچ مژده‌یه‌ک بۆ تاوانباران نیه و ده‌لئین (په‌نامان بده‌ن) به‌په‌نادانی پاریزراو. خوی‌گه‌وره لیته‌دا

وه‌لامیان ده‌داته‌وه‌وه ده‌فه‌رموویت: ﴿مَا نُنزِلُ الْمَلَكَةَ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَا كَانُوا إِذَا مُنْظَرِينَ﴾^۳ واته: نئمه

فریشته نانی‌ترین مه‌گین به‌راست و په‌وا، نه‌وه‌ کاته‌ش نه‌وان مؤله‌ت نادی‌ن، مواهید له‌م نایه‌ته‌دا ده‌لئیت:

﴿مَا نُنزِلُ الْمَلَكَةَ إِلَّا بِالْحَقِّ﴾^۳ نئمه فریشته نانی‌ترین مه‌گین به‌په‌یام و چه‌زبه‌وه نه‌بیت.^۲ واته: یان

په‌یامیان پیته‌ بو‌تا یان سزاتان ده‌ده‌ن، پاشان خوی‌گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا

لَهُ حَافِظُونَ﴾^۳ واته: نئمه خۆمان نه‌وه‌ قورئانه‌مان نارده‌وه‌ته‌ خوار، هه‌ر نئمه‌ش ده‌پیاریزین، له‌هه‌ر

ده‌ست تیوه‌ردانی‌ک و گه‌رانی‌ک ته‌ییدا بکریت، چونکه خودا خۆی نه‌وه‌ قورئانه‌ی نارده‌وه‌ته‌ خوار بۆ

پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) هه‌ر خۆشی پاریزه‌ریه‌تی له‌هه‌موو ده‌ستکاریه‌ک و نالو‌گه‌ر کردنی‌ک ته‌ییدا بکریت.

﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي شِعْبِ الْأَوَّلِينَ ﴿۱۰﴾ وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿۱۱﴾ كَذَلِكَ

نَسَلْنَاكُمْ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ﴿۱۲﴾ لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ. وَقَدْ خَلَّتْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ ﴿۱۳﴾﴾

^۱ الزخرف (۵۲).

^۲ الفرقان (۲۱-۲۲).

^۳ الطبري (۶۸/۱۷).

گالته کردنی بتپه‌رستانی هه‌موو گه‌لیک به پیغه‌مبه‌ره‌کانیان

خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي شِعْبِ الْأَوَّلِينَ ﴿۱۰﴾ وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿۱۱﴾ واته: واته: پیتش له تو پیغه‌مبه‌رانمان ناردووه بۆ ناو کۆرمه‌له‌کانی پیتشینه، هیچ پیغه‌مبه‌ریکیان بۆ نه‌هاتوه مه‌گین داویانته‌ته به‌ر گالته‌و ته‌شه‌ر، خوای گه‌وره دلخوشی پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی ده‌داتوه له‌سه‌ر باوه‌رپنه‌هیتانی خوانه‌ناسانی قوره‌بیش، که زۆر دلگران نه‌بیت، چونکه پیشه‌ی خوانه‌ناسان هه‌ر وابوو له‌ناو گه‌له پیغشوه‌کانیشدا، هیچ گه‌لیک نه‌بووه کاتیک که پیغه‌مبه‌رانیان بۆ هاتووه زۆرێک له‌و گه‌لانه‌ بپوایان بۆ نه‌هیناوه‌و ده‌ستیان داوه‌ته‌ گالته‌و ته‌شقه‌له‌ پیتی، بۆیه خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿كَذَلِكَ نَسَلُكُمْ فِي قُلُوبِ الْعَجْرَمِينَ ﴿۱۲﴾ وَاته: هه‌ر به‌و شتیوه‌یه‌یه‌ نیتمه خوانه‌ناسی ده‌خه‌ینه‌ دلێ تاوانبارانه‌وه، نه‌وانه‌ی که خۆیان به‌ زل ده‌زانن و لاساری ده‌که‌ن و له‌ پیتی پاست لاده‌ده‌ن و شوینی په‌یامی خوا ناکه‌ون، نه‌نه‌س و حه‌سه‌نی به‌سری وتوویانه: ﴿كَذَلِكَ نَسَلُكُمْ فِي قُلُوبِ الْعَجْرَمِينَ ﴿۱۳﴾ یانی: نیتمه شیرک و بیباوه‌ری ده‌خه‌ینه‌ دلێ خوانه‌ناسانه‌وه. ﴿لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ. وَقَدْ خَلَتْ سُنَّةَ الْأَوَّلِينَ ﴿۱۴﴾ واته: بپروا به‌م قورئانه‌ ناهینن، سروشتی پیتشینه‌کانیش هه‌ر وا بووه، پۆشنه‌که خوای گه‌وره چی به‌سه‌ر نه‌و خوانه‌ناسانه‌ هیتا که بپوایان به‌ پیغه‌مبه‌ره‌کانی نه‌هینا و چۆن له‌ناوی بردن و قه‌ری کردن، وه چۆنیش پیغه‌مبه‌رکان و شوینکه‌وتووه‌کانیانی پزگار کرد له‌ دنیاو له‌ قیامه‌تدا.

﴿وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا مِنَ السَّمَاءِ فَظَلُّوا فِيهِ يَعْرُجُونَ ﴿۱۵﴾ لَقَالُوا إِنَّمَا سُكَّرَتْ أَبْصَارُنَا بَلْ عَنَّا قَوْمٌ مَسْحُورُونَ ﴿۱۶﴾

مَسْحُورُونَ ﴿۱۶﴾

نه‌وانه‌ی لاسارو خوانه‌ناسن هه‌رچه‌نده‌ نیشانه‌یان نیشان بدریت و به‌ چاوی خۆشیان بینین هه‌ر بپروا ناهینن

خوای گه‌وره باس زۆر بیدینی و لاساری و خۆ به‌ زلدانیی خوانه‌ناسان ده‌کات به‌رامبه‌ر به‌ هه‌ق ده‌فه‌رموویت: ﴿وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا مِنَ السَّمَاءِ فَظَلُّوا فِيهِ يَعْرُجُونَ ﴿۱۷﴾ واته: نه‌که‌ر ده‌رگایه‌کیان له‌م ناسمانه‌وه بۆ بکریته‌وه و پیدیا بپۆنه‌ سه‌روهه‌ بپروا به‌ نه‌وه‌بیش ناکه‌ن، به‌ لکو نه‌لین: ﴿لَقَالُوا إِنَّمَا سُكَّرَتْ أَبْصَارُنَا بَلْ عَنَّا قَوْمٌ مَسْحُورُونَ ﴿۱۸﴾ واته: نیتمه چاومان به‌ستراوه‌و جادوومان لیکراوه، موجه‌ایدو

نیینو که سیر و زه حاکم ده لئین: ﴿إِنَّمَا سُكِّرَتْ أَبْصَرُنَا﴾ واته: چاومان به ستراوه.^۱ قه تاده ده لئیت له نیینو عه باسه وه: واته: چاومان گیراوه، عه وفی ده لئیت له نیینو عه باسه وه نه لئین: لیتمان گزواوه و چادرومان لی کراوه.^۲ نیینو زهید ده لئیت: ﴿سُكِّرَتْ أَبْصَرُنَا﴾، (السكران: سه رخوش) شو که سه یه که عه قلی له ده دست داوه.

﴿وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَرَبَّتْهَا لِلنَّظِيرِ﴾ (۱۱) وَحَفَظْنَاهَا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ ﴿۱۷﴾ إِلَّا مَنْ أَتَرَكَ السَّمْعَ فآبَعَهُ، شِهَابٌ مُمِينٌ ﴿۱۸﴾ وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رِزْقًا وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْزُونٍ ﴿۱۹﴾ وَجَعَلْنَا لِكُلِّ فِئَةٍ مَعِيشًا وَمَنْ لَشَيْءٍ لَهُمْ رِزْقِينَ ﴿۲۰﴾

دهسه لاتی خوداو نیشانه کانی له ناسمانه کان و زه میندا

خوای گه وره ده فه موویت: ﴿وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَرَبَّتْهَا لِلنَّظِيرِ﴾ (۱۱) وَحَفَظْنَاهَا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ ﴿۱۷﴾ إِلَّا مَنْ أَتَرَكَ السَّمْعَ فآبَعَهُ، شِهَابٌ مُمِينٌ ﴿۱۸﴾ واته: له م ناسمانه چه ند بورجیکام وه دی هیناوه و پاراندوووه ته وه بق نه وانه ی که سه یر ده کن، نه وانه شمان له هه موو شه ی تانیکی نه فرین لیکراو پاراستوه مه گین نه وه ی به په نهانی گوئی ده گریت نه وه گره ناگریکی پووناک پاوی ده نیت، خوای گه وره باسی وه دیه ی تانی نه م ناسمانه ده کات که چه نده به رزه و چون به نه ستیره ی وه ستاوو گه پوک پاراندوووه تیه وه، که پره له نیشانه و به لگه ی سه رسو په ی نه رو بق نه وه که سانه ی که به تیرپامانه وه چه ند جاریک سه یری ده کن، به سه یرکردنی چاویان نه بله ق ده بیت، بویه مواهیدو قه تاده ده لئین: مه به ست به (البروج) لیره دا نه وه نه ستیرانه یه.^۳ نه م نایه ته وه که نه و نایه ته وایه که خوای گه وره ده فه رموویت: ﴿نَبَارِكُ الَّذِي جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا﴾^۴ واته: سه ره ری بق نه وه که سه یه که چه ند بورجی له ناسماندا دامه زراندوووه. عه تیه ی عه وفی ده لئیت: (البروج) لیره دا بریتیه له و کرشکانه ی پاسه وانی تیدایه.^۵ خوای گه وره گری ناگری کردوووه به پاسه وان له ناسماندا بق پاوانانی نه وه شه ی تانانه بق نه وه ی گوئی بیستی قسه ی فریشته به ریزه کان نه بن، هه ر شه ی تانیک یاخی ببیت و لییان نزیک ببیته وه بق نه وه ی قسه یه ک بدزیت، گریکی ناگری پووناکی بق دیت و له ناوی ده بات، هه ندی جار شو قسه ی که وه ری ده گریت،

^۱ الطبری (۷۴/۱۷).

^۲ الطبری (۷۵/۱۷).

^۳ الطبری (۷۷/۱۷).

^۴ الفرقان (۶۱).

^۵ البغوی (۴۵/۳).

دهيدات به يڪڙڪ له خوارى خزيه وه پيش نه وهى گري ناگره كه پئي بگات، نه ميس بؤ يه ڪيڪي تر له خوارى خزيه وه، نه وپش ده يگه يه نيته دؤسته ڪي له جادوگره و فالحچيه كان، كه له فرموده ي سه حيدا هاتووه و باس ڪراوه، وهك بوخاري رپوايه تي ڪردووه له ته فسيري نه م ئايه ته دا له نه بو موره يروه، له پيغه مبهري خواوه (ﷺ) كه فرموده يه تي: (ڪاتيڪ خواي گوره فرمانيڪ دهره ڪات له ناسماندا فريشته كان باله ڪانين دهن به يه ڪدا وهك فرمانبرداريه ڪ بؤ خواا كه وهك ناسنيڪ وايه بيده ي به برديڪي سافدا)، چؤن دهنگي ليوه ديت، جا نه و ڪاته ترسي دليان داده مرڪيت و نه لئين: پهروه رديگاري ئيوه چي گوت؟ نه لئين نه وهى گوتي: خودا راستي فرموده وه، هر نه وپشه هره پايه به رزو مه زن، شه يثانه كان نه وانه ي به په نامه ڪي گوي ده گرن ههندي له وقسه يه ده بيستن، نه وانه وپش قسه ده دزن ثابم شيوه يه ن: هر يه ڪه يان به سهر نه وي تره وه، (سوفيان به دهستي وپنای شته ڪي ڪردو نيوان په نجه ڪاني دهستي راستي ڪرده وه وپاشاندانه دانه به سهر يه ڪه وه داپنان)، جاري واهه يه گري ناگره ڪه ده ڪاته نه وهى گوي ده گريت ده يسوتنييت! له پيش نه وهى خزي بگه يه نيته هاوه له ڪي، جاري واش هه يه گري ناگره كه پئي ناگات، جايه ڪ ده يگه يه ننه نه وهى له دواوه يانه وه له خوارى خزيانه وه يه هتا ده يگه يه ننه سهر زه وي (پيش ده چيت سوفيان گوتبيتي: هتا ديت ه سهر زه وي) ده ڪاته دهستي نه و جادوگره يان نه و فالحچيه، نه وپش سه د دروي تري پيوه ده لڪيتيت و برپواي پي ده ڪريت، مه ردم نه لئين: فلانه پرؤو فلانه پرؤو پئي نه گوتين فلانه شت و فلانه شت ده بيت، بينيمان نه و قسه يه راست ده چووه كه له ناسمانه وه بيستيووي).^۱ پاشان خواي گوره باسي زه مين ده ڪات كه چؤن دروستي ڪردووه و پاي خستوره و الوو ته ختي ڪردووه كه پره له ڪيو ي به رزو شيوو زه وي لماوي و هه موو جوړه پوهه ڪيڪي وهك ميوه و ڪشتو ڪال تيڊا پواندوه، وهك ده فرموده يه تي: ﴿وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوْحِي وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَّوْزُونًا﴾ واته: زه وپشمان ڪردووه به پايه خو ڪيوه ڪانيشمان تي فرپداوه، هه موو جوړه پوهه ڪيڪي شمان به ريك و پيڪي تيا پواند، نيينو عه باس ده لئيت: ﴿مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَّوْزُونًا﴾ واته: به ديارى ڪراو به نه ندازه، سه عيدي ڪوپي جو به يرو عيڪريمه و نه بو ماليڪ و مواهيدو هه ڪه مي ڪوپي عوته يبه و هه سني ڪوپي موحه مه دو نه بو سالح و قه تاده وپش هر واپان و تووه.^۲ پاشان خواي گوره ده فرموده يه تي: ﴿وَجَعَلْنَا لِكُلِّ فِيهَا مَعْيِشًا﴾ واته: هو ڪاري زيانيشمان له وپدا بؤ پيڪه يثنان و ناسانڪاري ته واپشمان بؤ ڪردوون له هه موو پوهه ڪه وه، ﴿وَمَنْ أَسْتَمِ

^۱ فتح الباري (۲۳۱/۸).

^۲ الطبري (۸۱-۷۹/۱۷).

لَمْ يَرْزُقِينَ ﴿۱۱﴾ واته: بئ ئه وانه پیش که ئیوه بژئیوان نادهن (وناگاتان هه راییان نییه)، موجهاید ده لئیت: له جواری و مه پو مالات. ^۱ ئیبینو جه ریر ده لئیت: له بهنده و که نیه و که مه پو مالات، که مه بهست لیره دا ئه وه به که خوی گه وره منهت ده کات به سه ریاندا له سه ره ئه وه موو ئاسانکاریه ی بژی ره خساندوون، بژی وه ده سه تهینانی بژئیوان و ئه و شتانه ی که خودای مه زن بژی پام هیناون وه ک ولاغی سواری و مه پو مالات که گوشته که ی ده خۆن و ئه و بهنده و که نیه زانه ی که به کاریان دینن و خزمه تی خۆیانی پی ده که ن، که پژیان لای ئه و خودایه که دروستی کردوون، له سه ره ئه وان نیه، به لکو سو ده که ی بژی ئه وان، پژیانشیان له سه ره خودای گه وره به ^۲.

﴿وَأَرْسَلْنَا الرِّيحَ لَوْفِحَ فَاذْلَمْنَا مِنَ
السَّمَاءِ مَاءً فَاسْقَيْنَاكُمُوهُ وَمَا أَنْتُمْ بِمُحْسِرِينَ ﴿۱۲﴾ وَإِنَّا لَنَحْنُ نُحْيِيهِ وَنُمِيتُهُ وَنَحْنُ الْوَارِثُونَ ﴿۱۳﴾ وَلَقَدْ
عَلَّمْنَا الْمُتَّقِينَ مِنْكُمْ وَلَقَدْ عَلَّمْنَا الْمُتَشَكِّرِينَ ﴿۱۴﴾ وَإِن رَيْكُ هُوَ يُحْشِرُهُمْ إِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿۱۵﴾﴾

گه نجینه ی هه موو شتیکی لای خویابه

خوی گه وره لیره دا باسی ئه ومان بژی ده کات، که هه ره خۆی خاوه نی هه موو شتیکی و هه موو شتیکی لای ئه و سوک و ئاسانه و هه موو گه نجینه کان به هه موو جۆره کانی وه خۆی خاوه نیه تی وه ک ده فه ره موویت: ﴿وَأَرْسَلْنَا الرِّيحَ لَوْفِحَ فَاذْلَمْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَاسْقَيْنَاكُمُوهُ وَمَا أَنْتُمْ بِمُحْسِرِينَ ﴿۱۲﴾ واته: گه نجینه ی هه موو شتیکی لای ئیمه به، ئه وه شمان هه ره به ئه ندازه ی دیاریکار و نارووه ته خوار، واته: خودا خۆی چۆن مه یلی ئی بیته و بیه ویته و ده کات، ئه وه پیش په یوه ندی به کارزانی و سۆزو به زه می خودا وه به، پیویست نیه له سه ری، خۆی پریری داوه که به سۆزو به زه می بیته، په زیدی کوپی ئه بو زیاد ده لئیت: له ئه بو جوجه یفه وه له عه بدولاوه: هه یج سالیکی نیه بارانی زیاتر تیدا باریت له سالیکی تر، به لام خودای مه زن ئه وبارانه دابه ش ده کات له نیوانیاندا به مه یلی خۆی سالی لیره و سالیکی تر له شوینیکی تریاشان ئه م ئایه ته ی خویند: ﴿وَأَرْسَلْنَا الرِّيحَ لَوْفِحَ فَاذْلَمْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَاسْقَيْنَاكُمُوهُ ﴿۱۲﴾ ئیبینو جه ریریش پیوا به تی ئه م فه ره مووده یی کردووه.

سوودی (با)

خوی گه وره ده فه ره موویت: ﴿وَأَرْسَلْنَا الرِّيحَ لَوْفِحَ فَاذْلَمْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَاسْقَيْنَاكُمُوهُ ﴿۱۲﴾ واته: باکانمان نارد تا مو توره به بکه ن واته: هه ره ئاوس بکه ن، هه تا ئاوی ئی بیته و دارو دره خت ئاوس بکه ن و شکۆفه و گه لاکانی بکاته وه، خوی

^۱ الطبری (۸۲/۱۷).

^۲ الطبری (۸۲/۱۷).

^۳ الطبری (۸۴/۱۷).

گوره باسی بای کردوه به شیوه‌ی کق هیناویه‌تی بق نه‌وه‌ی به‌روبومی هه‌بیت، به پیچه‌وانه‌ی بای نه‌زک‌وه (الریح العقیم) که به تاکی هیناویه‌تی و هسفیسی کردوه به نه‌زک، واته بای بی به‌روبوم، چونکه به‌روبوم به دوشت یان زیاتر نه‌بیت، نابیت. له عه‌بدولای کوپی مه‌سعوده‌وه له م نایه‌ته‌دا:

﴿ وَأَرْسَلْنَا الرِّيحَ لَوَّاحٍ ﴾ ده‌لئیت: با په‌وانه ده‌کریت ناو هه‌لده‌گریت له ناسمانداو پاشان نه‌و بایه هه‌ور ده‌جولینیت و ناوس ده‌بیت و پر ده‌بیت له ناو، وه ک چۆن و شتری ناوس گوانی پر ده‌بیت له شیر.^۱ ئیبینو عه‌باس و ئیبراهیمی نه‌خه‌عی و قه‌تاده‌ش هه‌ر وایان و تزه.^۲ زه‌ححاک ده‌لئیت: خوای گه‌وره با ده‌نیریت بق هه‌ورو ناوسی ده‌کات و پر ده‌بیت له ناو.^۳ عوبه‌یدی کوپی عومه‌یری له‌یس ده‌لئیت: خوای گه‌وره بای مزگینیدر ده‌نیریت زه‌وی ده‌سریت و پاکی ده‌کاته‌وه، پاشان بای به‌رزک‌وه ده‌نیریت هه‌ر به‌رز ده‌کاته‌وه و ده‌جولینیت، پاشان بای کۆکه‌روه ده‌نیریت نه‌و هه‌وره کۆده‌کاته‌وه، پاشان خوای گه‌وره بای دارناوس ده‌نیریت دارو دره‌خت ناوس ده‌کات پاشان نه‌م نایه‌ته‌ی خوینده‌وه:

﴿ وَأَرْسَلْنَا الرِّيحَ لَوَّاحٍ ﴾^۴

یه‌کیک له به‌هره‌کانی خودا ناوی شیرین و سازگاره

خوای گه‌وره ده‌فه‌موویت: ﴿ فَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْشَأْنَا لَكُمْ بِهِ نَجْدَاتٍ وَأَنْزَلْنَا لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً حَلَالَ ﴾^۵ واته: له ناسمانه‌وه ناومان ناره‌ده خواره‌وه، ئیوه‌مان پی تیرناو کرد، ئیوه ناتوان له لای خۆتان نه‌و ناوه پاکرن و بیه‌یلنه‌وه، نه‌و ناوه‌ی ده‌بیارینین ده‌توانن لئی بخۆنه‌وه نه‌گه‌ر بمان ویستایه ده‌مانکرده ناویکی تال. وه ک له نایه‌تی ترده له سوره‌تی (الواقعة) دا خوای گه‌وره فه‌رموویه‌تی: ﴿ أَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ الْمَاءَ الَّذِي تَشْرَبُونَ ﴾^۶ ءَأَنْتُمْ أَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ الْمُزْنِ أَمْ نَحْنُ الْمُنزِلُونَ ﴿۶﴾ لَوْ نَشَاءُ جَعَلْنَاهُ أَجْلًا فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ ﴿۷﴾ واته: جا پدّم بلین نه‌و ناوه‌ی که ده‌بخۆنه‌وه، نایا ئیوه له هه‌وره‌وه ده‌بیارینین یا ئیمه ده‌بیارینین، نه‌گه‌ر بمان ویستایه ده‌مانکرد به ناویکی زۆر سویری تال، ئیتر بق سوپاسی خوا ناکن. وه له نایه‌تیکی تریشدا خوای گه‌وره فه‌رموویه‌تی: ﴿ هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لَكُمْ مِنْهُ شَرَابٌ وَمِنْهُ شَجَرٌ فِيهِ

^۱ الطبري (۸۶/۱۷).

^۲ الطبري (۸۸-۸۷/۱۷).

^۳ الطبري (۸۸/۱۷).

^۴ الطبري (۸۸/۱۷).

^۵ الواقعة (۷۰-۶۸).

ثَسْمُونَ^۱ واته: هر خودایه له ناسمانه وه بارانگی بق باراندن که نئوه لئی ده بخونه وه و پوهه کی پی سهوز ده بیت و مهرو مالاتی لی ده وه پئین، پاشان خوی گه وه ده فره مویت: ﴿وَمَا أَسْتَرُ لَهُ، بِخَزَنِينَ﴾ واته: نئوه ناتوان شو ناوه پاگرو و پاریزگاری لی بکن به لکو نئمه ده بیارنئین و پاشی ده گرین بقتان و به شیوهی پوهیاریو کانیاو له ناو زه میندا بقتان ده ردینن، نه گهر خودا مهیلی لی بیت شو ناوه بق ده کات به ناخی زه میندا و شکی ده کات، به لام خودا به ره جمی خوی ده بیارنئیت و شیرینشی کردوه و له کانیاو پوهیاریو بیردا پایگرتوه، بق شهوی به درژیایی سال بویان بمینئته وه و لئی بخونه وه و مهرو مالاته کانیاوی پی ناودهن و دارو درهخت و کشتوکالیشی پی ناودیری بکن.

باسی توانای دهسه لاتی خودا که خه لکی دروست کردوه و ده یمرنئیت و پاشانیش زیندووی

ده کاته وه

خوی گه وه ده فره مویت: ﴿وَإِنَّا لَنَحْنُ نُحْيِ وَنُمِيتُ وَنَحْنُ الْوَارِثُونَ﴾ واته: هر خومانین گیان ده به خشین و گیان ده کیشین، نئمه ش میراتی به ریانین، لیره دا خوی گه وه باسی دهسه لات و توانای خوی ده کات که هر خوی خه لکی دروست کردوه و ده یمرنئیت. له پوژی قیامه تیشدا زیندوویان ده کاته وه، هر خوی ده مینئته وه نامریت و خودا خوی خاوه نی زه مینه و شهویش له سهر زه میندایه و له پاشه پوژیشدا هر بق لای شو ده گه پئنه وه، پاشان ده فره مویت: ﴿وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنْكُمْ وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَخْرِينَ﴾ واته: ناگادارین له وانهی له پیش نئوه بوون، ده شزانین کین شه وانهی له دوی نئوه دین، نئینو عه باس ده لئیت: ﴿الْمُسْتَقْدِمِينَ﴾ واته: شه وانهی له پیش نئمه وه مردوون له ناده مه وه (سه لاهی خوی لی بیت) مه تا نئستا، ﴿الْمُسْتَخْرِينَ﴾ واته: شه وانهی زیندوون و شه وانهی له پاشان ده بن مه تا پوژی قیامه ت. ^۲ هر به م شیوهیه ریوایه ت کراوه له عیکریمه و موجهایدو زه ححاو قه تاده و موجهه دی کورپی که عب و شه عبی و که سانی تریشه وه. ^۳ نئینو جه ریر ریوایه تی کردوه له موجهه دی کورپی شه م عه شه وه شه ویش له باوکیه وه، که له عه وفی کورپی عه بدولاره بیستوویه تی که له باره ی شه م نایه ته وه: ﴿وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنْكُمْ وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَخْرِينَ﴾ قسه بیان کردوه و شه و تئوویه تی: مه به ست له م نایه ته سه فو ریزه کانی نوپزه، موجهه دی کورپی که عب ده لئیت: نه خیر وانیه، مه به ست

^۱ النحل (۱۰).

^۲ الطبری (۹۱/۱۷).

^۳ الطبری (۹۲/۹۰/۱۷).

به ﴿الْمُسْتَقْدِمِينَ﴾ مردوان و کوزداوانه و به ﴿الْمُسْتَخْرَجِينَ﴾ یش نهوانه ن له مه و دوا په پیدا ده بن، ﴿وَإِنَّ رَبَّكَ هُوَ بِحُشْرَمٍ لَّهُمْ إِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ﴾ واته: په روره دگارت هم موویان کوده کاته وه و هر خوی کارزان و زانایه، عه و فی به موچه مه دی کوپی عه بدولای ووت: خودا سه رکه و تووت بکات و پاداشتی چاکت بداته وه.^۱

﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَلٍ مِنْ حَمَلٍ مَسْنُونٍ ﴿۶۱﴾ وَاللَّحَانَ خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نَارِ السَّمُورِ ﴿۶۲﴾﴾

نه و مادی که مروژو جنوکه ی لی دروست بووه

خوای که وره ده فه موویت: ﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَلٍ مِنْ حَمَلٍ مَسْنُونٍ﴾ واته: نیمه مروژمان دروست کرد، له قوپه ره شه ی ترشای په ق ه لانتو، نیینو عه باس و مواهیدو قه تاده ده لاین: مه به ست به ﴿صَلْصَلٍ﴾ لیزه دا، خوئی وشکه،^۲ به لام دیاره نه م نایه ته وه ک نه و نایه ته یه که خوای که وره فه رموویه تی: ﴿خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَلٍ كَالْفَخَّارِ﴾^۳ واته: ناده مینی دروست کرد له قوپیکی وشکه وه بووی وه ک سواله ت. دیسان له مواهیده وه: ﴿صَلْصَلٍ﴾ واته: قوپی که نیوو ترشاو.^۴ مانای نایه ت به نایه ت بکریت زود چاکتره، خوای که وره ده فه رموویت: ﴿مِنْ حَمَلٍ مَسْنُونٍ﴾ له قوپی ره ش ترشای په ق، وه ده فه رموویت: ﴿وَاللَّحَانَ خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نَارِ السَّمُورِ﴾ واته: له پیشردا جنوکه مان وه دی هینا له ناگریکی به هالاو به تین، نیینو عه باس ده لیت: نه و ناگره به تینه ی که کوشنده یه.^۵ نه بو داودی ته یالیسی ده لیت: شوعبه بوی گنپاینه وه له نه بو نیسحاقه وه ده لیت: نایا قسه یه کت بز بگریه وه که له عه بدولای کوپی مه سعودم بیستوه، ده یوت: نه م ناگره به تینه ﴿السَّمُورِ﴾ به شیکه له هفتا به ش له و ناگره به تینه ی که جنوکه ی لی دروست کراوه، پاشان نه م نایه ته ی خوینده وه: ﴿وَاللَّحَانَ خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نَارِ السَّمُورِ﴾^۶، وه له فه رمووده ی سه حیحا هاتوه: (فریشته له پووناکي - نور - دروست کراوه، جنوکه له بلایسه ی ناگری بیدوکه ل دروست کراوه،

^۱ الطبري (۹۰/۱۷).

^۲ الطبري (۹۶/۱۷).

^۳ الرحمن (۱۴).

^۴ الطبري (۹۷/۱۷).

^۵ الطبري (۹۹/۱۷).

^۶ الطبري (۲۱/۱۶/۱۷).

نادهمیش له وه دروست کراوه که بۆتان باس کراوه. ^۱ مه بهست ئەم نایه ته ناگادار کردنه وه به له سه ر به پیزی نادهم (سهلامی خوی لی بیت) و چاکی توخمه که ی و پاکیه تی جه وه ری.

﴿وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰئِكَةِ اِنِّیْ خَلِقُ بَشَرًا مِّنْ صَلْصَلٍ مِّنْ حَمَلٍ مَّسْنُونٍ ﴿۲۸﴾ فَاِذَا سَوَّيْتُهُۥ وَنَفَخْتُ فِيْهِ مِنْ رُّوْحِیْ فَقَعُوْا لَهٗ سٰجِدٰیْنَ ﴿۲۹﴾ فَسَجَدَ الْمَلٰئِكَةُ كُلُّهُمْ اٰجَمُوْنَ ﴿۳۰﴾ اِلَّا اِبْلِیْسَ اَبٰی اَنْ یَّكُوْنَ مَعَ السَّٰجِدِیْنَ ﴿۳۱﴾ قَالَ یٰۤاِبْلِیْسُ مَا لَكَ اَلَّا تَكُوْنَ مَعَ السَّٰجِدِیْنَ ﴿۳۲﴾ قَالَ لَمْ اَكُنْ لِاَسْجُدْ لِبَشَرٍ خَلَقْتَهُۥ مِنْ صَلْصَلٍ مِّنْ حَمَلٍ مَّسْنُوْنٍ ﴿۳۳﴾﴾

دروست کردنی نادهم و فه رماندان به فریشته کان که سوژدهی بۆ بهن و یاخی بوونی شه یتان

خوی که وره ده فه موویت: ﴿وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰئِكَةِ اِنِّیْ خَلِقُ بَشَرًا مِّنْ صَلْصَلٍ مِّنْ حَمَلٍ مَّسْنُوْنٍ ﴿۲۸﴾ فَاِذَا سَوَّيْتُهُۥ وَنَفَخْتُ فِيْهِ مِنْ رُّوْحِیْ فَقَعُوْا لَهٗ سٰجِدٰیْنَ ﴿۲۹﴾ فَسَجَدَ الْمَلٰئِكَةُ كُلُّهُمْ اٰجَمُوْنَ ﴿۳۰﴾ اِلَّا اِبْلِیْسَ اَبٰی اَنْ یَّكُوْنَ مَعَ السَّٰجِدِیْنَ ﴿۳۱﴾ واته: کاتیك په روه رنده ت به فریشته کانی وت: وامن مروفم له قوربه ره شه ی ترشای و وشکه لاتو دروست کردوه، هه ر کاتیك پڼکوپڼکم کردو له گیانی خوم فوم پڼدا کرد، ئیوه ده بییت سوژده ی بۆ بهرن، فریشته کان گشت سوژده یان برد، شه یتان نه بییت ﴿اِلَّا اِبْلِیْسَ﴾ که ملی نه دا له گه ل سوژده به ره کان بییت، لڼرهدا خوی که وره فریشته کان ناگادار ده کاته وه پڼش ئه وه ی نادهم دروست بکات و پیزی لی بنییت و فه رمان بکات به فریشته کان سوژده ی بۆ بهرن، وه باسی سه رپڼچی شه یتان ده کات (که دوژمنی سه سه ختی نادهمه) له نیوان ئه وه هه موو فریشته دا سوژده نابات له بهر سه سودی و لاساری و بی دینی و حق به زلزانینی و شانازی کردن به په پوچچه وه بۆیه خوی که وره ده فه موویت: ﴿قَالَ یٰۤاِبْلِیْسُ مَا لَكَ اَلَّا تَكُوْنَ مَعَ السَّٰجِدِیْنَ﴾ واته: ئه ی نیبلیس تر چیه، له گه ل ئەم سوژده به رانه سوژده نابه ی؟ ﴿قَالَ لَمْ اَكُنْ لِاَسْجُدْ لِبَشَرٍ خَلَقْتَهُۥ مِنْ صَلْصَلٍ مِّنْ حَمَلٍ مَّسْنُوْنٍ﴾ واته: شه یتان وتی: من چون سوژده بیهم بۆ مروفنیک له قوربه ره شه ی که نیووی په ق هه لاتو دروست کردوه، وه ک ئەم نایه ته که خوی که وره ده فه موویت: شه یتان وتی: ﴿قَالَ اَنَا خَيْرٌ مِّنْهُ خَلَقْنِیْ مِنْ نَّارٍ وَخَلَقْتَهُۥ مِنْ طِیْنٍ﴾ واته: من له وه به پڼترتم منت له ناگر دروست کردوه، ئه وت له قوربه دروست کردوه،

^۱ مسلم (۲۲۹۴/۴).

^۲ الاعراف (۱۲).

وہ لہ نایہ تیکسی تردا خوی گورہ دہ فہ موویت: ﴿ قَالَ أَرَأَيْتَكَ هَذَا الَّذِي كَرَّمْتَ عَلَيَّ ﴾ واتہ: شہیتان وتی: ئەمەت بە زلت زانیوہ لہ من.

﴿ قَالَ فَأَخْرِجْ مِنْهَا فَأَنَّكَ رَاجِعٌ ﴾ (۳۶) وَإِنَّ عَلَيْكَ اللَّعْنَةَ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ ﴿۳۷﴾ قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ

يُعْتَدُونَ ﴿۳۸﴾ قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ﴿۳۹﴾ إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ ﴿۴۰﴾

دەرکردنی شہیتان لہ بە ھەشت و مۆلەت پێدانی ھەتا بۆژی قیامەت

خوای گورہ دہ فہ موویت: ﴿ قَالَ فَأَخْرِجْ مِنْهَا فَأَنَّكَ رَاجِعٌ ﴾ (۳۶) وَإِنَّ عَلَيْكَ اللَّعْنَةَ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ ﴿

واتہ: لێرہ (بە ھەشت) بێژ دەر و ھە تۆ لہ لای من دەرکراوی تا بۆژی قیامەت نە فرەتی خودا لہ سەر

تۆیہ، ﴿ قَالَ ﴾ شہیتان وتی: وە ک خوای گورہ دہ فہ موویت: ﴿ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُعْتَدُونَ ﴾ واتہ:

ئە ی پەر و ڕەندەم مۆلەتەم بدە ھەتا بۆژی زیندوو یونو ھە، خوای گورہ و ھلامی دایو ھە ﴿ قَالَ ﴾

فەر مووی: ﴿ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ﴾ (۳۷) إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ ﴿ واتہ: بێژ تۆ لہ مۆلەت دراوانی، ھەتا

و ھختی دیاریکراو، خوای گورہ باسی ئەو ھە کات کە فەرمانی دەرکرد بۆ شہیتان لہ و شویتە ی خۆی

دەرچیت کە تێیدا بوو لہ گەل فریشتە بە پێژە کاند، چونکە نە فرینی لێکراو ھە و بێبە ھە لہ بەزە یی

خودا، ئەو نە فرینە ش لہ گە لێت و لێی نابیتە و ھە بەر دەر وامە لہ سەری ھەتا بۆژی قیامەت. لہ سە عیدی

کۆپی جو بە یرە و ھە دە لێت: و ھختیک کە خودا نە فرینی کرد لہ شہیتان، پو خساری لہ شو ھە ی فریشتە و ھ

کۆرا (واتە شو ھە یە کێ تری و ھەرگرت) ھاواریکی وای لێو ھە، ھەموو ھاواریکی تری لہ دنیا دا ھەتا

بۆژی قیامەت ھەر بە و شو ھە یە، ئیبنو ئەبی حاتم ئەم فەر موودە ی پێوایەت کردو ھ.

﴿ قَالَ رَبِّ يَا أَعْيُنِي لِأَرْتِنَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَا أَعْوِيَتَهُمْ أَجْمَعِينَ ﴾ (۴۱) إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ

﴿۴۰﴾ قَالَ هَذَا صِرَاطٌ عَلَيَّ مُسْتَقِيمٌ ﴿۴۱﴾ إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ إِلَّا مَنْ أَسْبَغَ مِنْ الْفَسَادِ

﴿۴۲﴾ وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿۴۳﴾ لَهَا سَبْعَةُ أَبْوَابٍ لِكُلِّ بَابٍ مِّنْهُمْ جُزْءٌ مَّقْسُومٌ ﴿۴۴﴾

شہیتان بە لێنی دا کە نەو ھە ئادەم گومرا بکات، خودایش ھەر ھەشی لێکرد بە چوونێ ھە

جە ھە ئەم

خوای گورہ دہ فہ موویت: ﴿ قَالَ رَبِّ يَا أَعْيُنِي لِأَرْتِنَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَا أَعْوِيَتَهُمْ أَجْمَعِينَ ﴾ (۴۱) إِلَّا

عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ ﴿ واتہ: شہیتان وتی: ئە ی پەر و ڕەنگارم ھەر چۆن تۆ گومرا ت کردم، منیش

لهسر زهمن خرابه بیان وها لهبر چاو شیرین دهکم، هموویان له ږنگه هه له دهکم، خودای مهزن باسی یاخی بوون و لاساری شهیتان دهکات، که وتی: به خوی گوره ﴿بِمَا أَغْوَيْنٰی﴾ واته: چون تو منت گومړا کردو له ږی لات دام، ﴿لَا زَيِّنَ لَهُمْ﴾ واته: خرابه لهبر چاری نه وکانی نادم و شیرین دهکم، ﴿فِي الْأَرْضِ﴾ لهسر زه میندا، گوناهیان لا خوزه ویست دهکم و هه لیان دنیم و کولیان لی نادم و هراسانیان دهکم هه تا توشی تاوان نه بن وازیان لی ناهیتیم، ﴿وَلَا غَوَيْنَهُمْ أَجْمَعِينَ﴾ واته: هموویان گومړا دهکم، وهک تر چون منت گومړا کردو بپاریت دا لهسرم، ﴿الْأَعْدَاكَ مِنْهُمْ أَلْمُخْلِصِينَ﴾ واته: مه گین بنده دل و دهر وون پا که کانت، هم نایه تانه وهک نه و نایه ته وایه که خوی گوره ده فهرموویت: ﴿قَالَ أَرَأَيْتَكَ هَذَا الَّذِي كَرَّمْتَ عَلَيَّ لَئِنِ أَخَّرْتَنِي إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَأُحْتَنِكَنَّ ذُرِّيَّتَهُ إِلَّا قَيْلًا﴾ واته: پیم بلی له باره ی نه وهی که ږیزی نه وت داوه بهسر مندا له من به زلترت زانیوه؟ نه گره هه تا رژی قیامت موله تم بدهی، نه وهکی (که میکیان نه بییت) ده بییت همو بخمه ژیر چنگی خوم، خوی گوره یش هه ږه شهی لی دهکات و ده فهرموویت: ﴿قَالَ هَذَا صِرَاطٌ عَلَيَّ مُسْتَقِيمٌ﴾ واته فهرمووی: نه مه ږنگه ی پاستی بهرو منه، واته: همووتان دهکه ږینه وه بلی من، لهسر کرداره کانتان پاداشتتان دده موه، پاداشتی چاکه به چاکه و پاداشتی خرابه یش به سزادان، وهک خوی گوره ده فهرموویت: ﴿إِنَّ رَبَّكَ لِبِالْغَرَّادِ﴾ واته: بیگومان په روه رنده ی تو نه وانه ده بییت و ناگای لیانه، وهک هم نایه ته یش که ده فهرموویت: ﴿وَعَلَى اللَّهِ قَصْدُ السَّبِيلِ﴾ واته: خودا هر نه وهی لهسره ږنگه ی پاستت نیشان بدات، پاشان خوی گوره ده فهرموویت: ﴿إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ إِلَّا مَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْغَاوِينَ﴾ واته: بنده کانی من له وانه نین که تو دهره قه تیان بییت، جگه له وانه ی شویتکه و توی تو نو گومړا بوون، واته: نه وانه ی که من شاره زام کردوون تو ناتوانی له ږی لایان بدهی و دستت به وانه ناگات، مه گین نه وانه ی که شویت که و توون و گومړات کردوون، نه مه لیره دا نیستی سنا ی موقه تیعه، نیبو جهریر لیره داقسه یکی هیناوه له یزیدی کوپی قوسیته وه ږیوایه تی دهکات و ده لیت: پیغه مبه ران له دهره وهی شاره که یان و دیکه یان مزگه و تیان

۱. الاسراء (۶۲).

۲. الفجر (۱۴).

۳. النحل (۹).

هه بوه، کاتیک پیغه مبریک ویستبیتی داوای شتیک بکات له په روه درگاری، چووہ بؤ ئو مزگه وته: ئوهی خودا کر دیتی به نسیمی نویژی کردوه و پاشان ئوهی نیازی بووه داوای کردوه له خودا، جاریک پیغه مبریک له مزگه وته که پیدا ده بیت، له و کاته دا دوزمنی خودا (ابلیس) دپته لای له نیوان ئوو قبیله که پیدا داده نیشیت، پیغه مبره که ئه لیت: (أعوذ بالله من الشيطان الرجيم) شهیتان وتی: نایا نازانی ئوهی په نای پی ده گریت له خودا، ئوه من خوم، پیغه مبره که وتی: (أعوذ بالله من الشيطان الرجيم) وتی: سی جار ئه می وته وه، دوزمنی خوا شهیتان وتی: پیم بلئی به چ شتیک له دستی من پرگارت ده بیت؟ پیغه مبره که وتی: نه خیز، تو پیم بلئی به چ شتیک زال ده بی به سر نه وه کانی ئاده مدا، دوو جار هریه که یان به لپنی خوی له وی تر وه رگرت، که وه لامی بداته وه، پیغه مبره که وتی خوای گوره ده فرموویت: ﴿إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ إِلَّا مَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْغَاوِينَ﴾ دوزمنی خوا وتی: به راستی من پیش ئوهی تو له دایک بیت ئوه م بیستوه، پیغه مبره که وتی: خوای گوره ده فرموویت: ﴿وَأِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْعٌ فَاسْتَوِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ واته: وه ئه گه خه تهره و خه یال و وه وه سه یه کت بؤ هات له لایه نی شهیتانه وه یه کسر په نا بگره به خوا به راستی هر ئو بیسری زانایه. سویند به خوا کاتیک نه بوه که ههستم به تو کر دیتی مه گین په نام بر دوه به خوا لیت، دوزمنی خوا وتی: پاست ده که ی به وه تو له دستی من پرگارت ده بیت، پیغه مبره که وتی: پیم بلئی تو به چی شتیک زال ده بیت به سر نه وهی ئاده مدا، شهیتان وتی: له کانی تو په بی وه وه سپه ره ستیدا.^۱ پاشان خوای گوره ده فرموویت: ﴿وَأَنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ﴾ واته: جهه نه م جیکای هه موویانه، واته: جیکای هه موو ئه وانه یه شوینی شهیتان ده که ون، وه ک خوای گوره له نایه تیکی تر دا فرموویه تی: ﴿وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ، مِنَ الْأَحْزَابِ فَآلِنَارٌ مَوْعِدُهُ﴾^۲ واته: هر که سیک له و کر مه لانه بروای پی نه کات له ناو ناگردا جیی بؤ ناماده کراوه.

دەرگا کانی چه هه نهم حوت دەرگان

پاشان خوای گوره باسی ئوه نه کات که چه هه نهم حوت دەرگای هه یه وه که ئه فرمی ﴿لَمَّا سَبَعَهُ أَبْرَابَ لِكُلِّ بَابٍ رَمْتَهُمْ جُزْءًا مَّقْسُومًا﴾ واته: چه هه نهم حوت دەرگای هه یه، هر دەرگایه کیشیان بؤ به شیک له وانه دیاری کراوه. خوای گوره باسی دەرگا کانی چه هه نهم ده کات که حوت دەرگایه، هر

^۱ الاعراف (۲۰۰).

^۲ الطبری (۱۰۵/۱۷).

^۳ هود (۱۷).

دەرگایه که له وانه دهسته یه که له شوینکه وتووهره کانی شهیتان دهچنه ژوره وه پینداو فرمانی خودایه و ده بیته دی و دهریازویون نیه لئی، خودا بمانپاریزیت لئی، ههریه که و به پنی کرداری خوی له و دەرگایه وه ده پواته ژوره وه، و له ناوه پاستی و قولایی جه هه نه مدا ده مینیتته وه.

﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿٥٥﴾ ادْخُلُوهَا بِسَلَامٍ ؕ آمِينَ ﴿٥٦﴾ وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلِيٍّ إِخْوَانًا عَلَىٰ سُرُرٍ مُّتَقَابِلِينَ ﴿٥٧﴾ لَا يَمَسُّهُمْ فِيهَا نَجَسٌ وَمَا هُمْ بِمِنهَا يُمَجَّرِينَ ﴿٥٨﴾ نَبْوًا عَبَادِيَّ أَنَّىٰ أَنَا الْعَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٥٩﴾ وَأَنَّ عَذَابِي هُوَ الْمَذَابُ الْأَلِيمُ ﴿٦٠﴾﴾

باسی خه لکی به ههشت و گوزهرانیان

خوای گه وره ده فرموویت: ﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿٥٥﴾ ادْخُلُوهَا بِسَلَامٍ ؕ آمِينَ ﴿٥٦﴾ وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلِيٍّ إِخْوَانًا عَلَىٰ سُرُرٍ مُّتَقَابِلِينَ﴾ خوای گه وره باسی حال و گوزهرانی خه لکی ناو ناگری کرد پاشان دپته سه باسی خه لکی به ههشت که له ناو باغات و کانیادا ژیان ده به نه سه رو پینان ده لئین: بچنه ژوره وه به هیمنی و بیترس له هه موو به لایه که، ترسی نه وه شتان نه بیته که لئی بینه دهره وه و هرگیز دواپی نایه تو له ناویش ناچیت، ههرچی پقو کینه یه کتان له دنیا دا هه بووه له دلدا له یه کتری لامان بردووه، ده بنه براو هه موویان له سه ر تهخت به رامبه ر یه کتری داده نیشن، قاسم پریوایه تی کردوه له نه بو ئوما مه وه ده لئیت: خه لکی به ههشت دهچنه ناو به ههشت له گه ل نه و پقو کینه یه دا که له دلایان بووه له دنیا دا هه تا کاتیک که هه قی یه کتری ده ده نه وه و به یه کتری ده گن، خوای گه وره نه و پقو کینه یه لاده بات له دلایاندا که له دنیا دا بوویانه له یه کتری. ^۱ پاشان نه م نایه ته ی خوینده وه: ﴿وَ نَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلِيٍّ﴾ نه م پریوایه ته به م شیوه یه هاتووه، نه م قاسمه که پریوایه تی کردوه له نه بو ئوما مه و که سینی لاوازه، به لام نه م پریوایه ته پزکه له گه ل نه و فرمووده سه حیحه ی که قه تاده پریوایه تی کردوه ده لئیت: نه بو متوه کیلی ناجی بوی گپزاینه وه: که نه بو سه عیدی خودری بوی گپزاینه وه: که پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فرموویته تی: (خاوه ن باوه پان پرگاریان ده بیته له ناگر، له سه ر پردیک له نیوان به ههشت و ناگردا پاده وه ستینرین و به ند ده کرین نه و هه قانه ی له دنیا دا به سه ر یه که وه بوویانه بزیان وهرده گپزیت له یه کتری، هه تا کاتیک که پاک و پوخت بوونه وه، پینان ده دن که بچنه ناو به ههشت). ^۲ پاشان خوای گه وره ده فرموویت: ﴿لَا يَمَسُّهُمْ فِيهَا نَجَسٌ وَمَا هُمْ بِمِنهَا يُمَجَّرِينَ﴾

^۱ الطبري (۱۰۷/۱۷).

^۲ البخاري (۶۰۳۵).

هاتووه: (خوای گه‌وره فه‌رمانی پی کردووم) واته به پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) که مزده بدهم به خدیجه به خانووپه که به‌هشتدا که له قه‌سه‌به ، نه قره‌قرو ده‌نگ به‌رز کردنه‌وهی تیدا‌په‌ونه ماندوو بوون).

﴿وَمَا هُمْ مِنْهَا بِمُخْرَجِينَ﴾ واته: هه‌رگیز لئی نایه‌نه دهره‌وه، وه‌ک له فه‌رموو‌دهی سه‌حی‌دا هاتووه: (ده‌وت‌ریت به خه‌لکی به‌هشت، ئیوه ئیتر هه‌میشه ته‌ندروست‌وو هه‌رگیز نه‌خوش ناکه‌ون هه‌ر ده‌زین‌وو هه‌رگیز نامرن، هه‌میشه لاون‌وو پیر نابین‌وو ده‌مینه‌وه‌وو هه‌رگیز ناپۆن).^۱ واته: هه‌رگیز له به‌هشت ناچنه دهره‌وه. پاشان خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿بَنِي عَبَادِي أَنِّي أَنَا الْعَفْوَرُ الرَّحِيمُ ﴿٤١﴾ وَأَنَّ عَذَابِي هُوَ الْعَذَابُ الْأَلِيمُ﴾ واته: هه‌وال بده به به‌نده‌کانم که هه‌ر خۆم له تاوانه‌کان ده‌بووم و دلۆشانم، جه‌زه‌به‌یشم زۆر به‌زانه، خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت به پیغه‌مبه‌ر: ئهی موحه‌مه‌د (ﷺ)! هه‌وال بده به به‌نده‌کانم که هه‌ر من خاوه‌نی به‌زه‌بییم سزایشم زۆر توندو به‌زانه، وئینی ئهم ئایه‌ته له قورئاندا زۆره که خوای گه‌وره به‌نده‌کانی ناگادار ده‌کاته‌وه که هه‌میشه ده‌بییت له خوا بترسنو به هیوای به‌زه‌یی و سۆزی خوداش بنو ناو‌می‌د نه‌بن.

﴿وَنَبِّئَهُمْ عَنْ صَيْفِ إِبْرَاهِيمَ ﴿٥١﴾ إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَّمَا قَالَ إِنَّا مِنْكُمْ وَجَلُونَ ﴿٥٢﴾ قَالُوا لَا نُوْجَلُ إِنَّا

بُنِيَّكُمْ بِعَلْمِ عَلِيمٍ ﴿٥٣﴾ قَالَ أَبَشْرْتُمُونِي عَلَّ أَنْ مَسَّنِيَ الْكِبَرُ فِيمَ بَشْرُونَ ﴿٥٤﴾ قَالُوا بَشْرْنَاكَ بِالْحَقِّ

فَلَا تَكُنْ مِنَ الْفٰطِنِينَ ﴿٥٥﴾ قَالَ وَمَنْ يَقْطَعْ مِنْ رَحْمَةِ رَبِّيهِ إِلَّا الضَّالُّونَ ﴿٥٦﴾﴾

میوانه‌کانی ئیبراهیم و مزده‌دانیان پی به کوویک

خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَنَبِّئَهُمْ عَنْ صَيْفِ إِبْرَاهِيمَ﴾ واته: ئهی موحه‌مه‌د (ﷺ) هه‌والی

به‌سه‌رهاتی میوانانی ئیبراهیمیان پی بلی، وئهی ﴿صَيْفٍ﴾ به‌کارده‌هینریت بۆ تا‌ک و کومه‌لێش وه‌ک

(الزور، السفر)، ﴿إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَّمَا قَالَ إِنَّا مِنْكُمْ وَجَلُونَ﴾ واته: کاتی‌ک چوونه ژووره‌وه لای‌وو

وتیان سه‌لام، ئیبراهیم وتی: ئیمه لیتان ده‌ترسین، باسی بۆ کردن که بۆچی لیتان ده‌ترسیت، چونکه

کاتی‌ک بینی که ده‌ست نابهن بۆ ئه‌و خواردنه‌ی که بۆی ئاماده کردبوون، که گویره‌که‌یه‌کی قه‌له‌وی

برژاو بوو، ﴿قَالُوا لَا نُوْجَلُ﴾ واته: وتیان: هه‌ی ترسیت که‌بییت، ﴿إِنَّا بَنِيَّكُمْ بِعَلْمِ عَلِيمٍ﴾ واته: ئیمه

مزده‌ت ده‌ده‌ینی تۆ کوویکی زۆر زانات ده‌بییت، واته: ئیسحاق (سه‌لامی خوای ئی بییت) وه‌ک له

سوره‌تی (هود) دا له پیشه‌وه باس کرا، ﴿قَالَ أَبَشْرْتُمُونِي عَلَّ أَنْ مَسَّنِيَ الْكِبَرُ فِيمَ بَشْرُونَ﴾ واته:

^۱ فتح الباری (۱۶۶/۷)، مسلم (۱۸۸۷/۴).

^۲ مسلم (۲۱۸۲/۴).

وتی: نایا مزگنیم پی ددهن له کاتیگدا که پیر بووم نیر چی مژده به کم ددهنی. نذر سه ری سوپما چونکه خۆشی و ژنه کهیشی پیر بوون، خۆ به لینی خودایش هر دیته جی، بویه وتی: منیکی وا پیر به جی مزگنیم ددهنی! ﴿قَالُوا بَشْرْنَا بِالْحَقِّ فَلَا تَكُنْ مِنَ الْفٰنطٰیِرِ﴾ واته: فریشته کان وتیان: نه و مژده به ی پیمان دای راسته و ده بیت، تو له ریزی ناومیدان مه به، ﴿قَالَ وَمَنْ يَنْقُطْ مِنْ رَحْمَةِ رَبِّهِۦۤ اِلَّا الضَّالُّوْنَ﴾ واته: نیراهیم وتی: کی له به زهی خودا ناومیده مه گین له پی لاده ره کان.

﴿قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ اٰیُّهَا الْمُرْسَلُوْنَ﴾ ﴿۷﴾ قَالُوا اِنَّا اُرْسِلْنَا اِلٰی قَوْمٍ مُّجْرِمِيْنَ ﴿۸﴾ اِلَّا اَل لُّوْطُ اِنَّا لَمَنْجُوْهُمْ اَجْمَعِيْنَ ﴿۹﴾ اِلَّا اَمْرًاۤ اَنْتُمْ قَدَّرْتُمْۗ اِنَّا لَمِنَ الْغٰفِرِيْنَ ﴿۱۰﴾

هوی هاتی فریشته کان

خوای گه وره باسی نیراهیم ده کات (سه لای خوای لی بیت) کاتیک که ترسی نه ما و مژده ی کوپیک پیدرا، دهستی کرد به پرسپارکردن له فریشته کان له باره ی نه و کاره ی که بوی هاتون، ﴿قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ اٰیُّهَا الْمُرْسَلُوْنَ﴾ واته: وتی: نه ی پاسپارده کان نیه و چ کاریکان مه به، ﴿قَالُوا اِنَّا اُرْسِلْنَا اِلٰی قَوْمٍ مُّجْرِمِيْنَ﴾ واته: وتیان: نیه بو سه ره گلیکی تاواینار په وانه کراوین، مه به سستیان هوی لوت بو (سه لای خوای لی بیت)، هه والیان دا به نیراهیم که که سو کاری پیغه مبه لوت پزگاریان ده بیت له و سزاسه جگه له ژنه که ی لووت که توشی نه و سزایه ده بیت و له ناو ده بیت، وه که خوای گه وره ده فـرموویت: ﴿اِلَّا اَل لُّوْطُ اِنَّا لَمَنْجُوْهُمْ اَجْمَعِيْنَ﴾ ﴿۹﴾ اِلَّا اَمْرًاۤ اَنْتُمْ قَدَّرْتُمْۗ اِنَّا لَمِنَ الْغٰفِرِيْنَ﴾ واته: جگه له خیزانی لووت، هه موویان پزگار ده که ی، ژنه که ی نه بیت که بپارمان داوه ده بیت جی بمینیت و له ناو بجیت.

﴿فَلَمَّا جَاءَ اَل لُّوْطُ الْمُرْسَلُوْنَ﴾ ﴿۱۱﴾ قَالَ اِنَّكُمْ قَوْمٌ مُّٰنِكِرُوْنَ ﴿۱۲﴾ قَالُوا بَلْ جِئْنَاكَ بِمَا كَانُوْا فِیْهِۦ يَمْتَرُوْنَ ﴿۱۳﴾ وَاٰتَيْنَاكَ بِالْحَقِّ وَاِنَّا لَصٰدِقُوْنَ ﴿۱۴﴾

هاتی فریشته بولای لووت پیغه مبه (سه لای خوای لی بیت)

خوای گه وره باسی لوت پیغه مبه ده کات (سه لای خوای لی بیت) کاتیک که فریشته کان له شیوه ی چند لایکی نذر جوان و بیکه و توودا چونه ناو ماله که ی وه که خوای گه وره ده فـرموویت: ﴿فَلَمَّا جَاءَ اَل لُّوْطُ الْمُرْسَلُوْنَ﴾ ﴿۱۱﴾ قَالَ اِنَّكُمْ قَوْمٌ مُّٰنِكِرُوْنَ ﴿۱۲﴾ قَالُوا بَلْ جِئْنَاكَ بِمَا كَانُوْا فِیْهِۦ يَمْتَرُوْنَ﴾ واته: لووت وتی: نیه که سانیکن ناتان ناسین، فریشته کان وتیان: به لام نیه شتیکان میناوه، که

نه وانه لئی دودل بوون، که سزایه کی سخت و له ناویردن و پیره کیشکردنیا، که بروایان نه ده کرد شتی وایان تووش ببیت و کاره ساتیکی وایان به سردا بیت، ﴿وَأَيُّنَكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّا لَعَدِيدُونَ﴾ واته: نئمه راستیمان بئ تو هیناوه، دیاره درق ناکهین، (لوت) یان دنلیا کرد که خوی و کس و کاری بزگار ده کهن بیجکه له ژنه که ی، که له گه ل هوزه کهیدا له ناو ده چن، نه م نایه ته وه که نه و نایه ته وایه که خوی گه وره ده فرموویت: ﴿مَا نَزَّلُ الْمَلَائِكَةَ إِلَّا بِالْحَقِّ﴾^۱ واته: نئمه فرشته نانترینه خواره وه به راست و ره وانه بیت.

﴿فَأَسْرِبْ أَهْلِكَ يَفْطَحُ مِنَ اللَّيْلِ وَاتَّبِعْ أَدْبَارَهُمْ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ وَامْضُوا حَيْثُ تُؤْمَرُونَ﴾^(۱۵) وَفَضَيْنَا

إِلَيْهِ ذَلِكَ الْأَمْرُ أَنْ دَابِرَ هَتُولَاءِ مَقْطُوعٍ مُّصْحِحِينَ ﴿۱۶﴾

فرمان درا به لوت (سهلامی خوی لی بیت) به شه و له گه ل کس و کاریدا دهرچن و برؤن

خوی گه وره باسی فرشته کان ده کات که فرمانیان دا به لوت پیغه مبه (سهلامی خوی لی بیت) به خوی و کس و کاریه وه ماوه یه که له شه و تئپه پی دهرچن، لوت خوی له دوایانه وه بیوات چاکتره و پاریزدوتر ده بن (بوئه وه ی ناگادار بیت و کس جی نه مئینی وه رگتبی)، پیغه مبه ری خودایش (ﷺ) له غزاکاندا هر به و شیوه یه له دواوه دهرؤیشت بئ نه وه ی نه وانه ی لاوزن و په کیان ده که وی یامه تیان بدات و به پریان بکات، خودای مه زن لیره دا ده فرموویت: ﴿فَأَسْرِبْ أَهْلَكَ يَفْطَحُ مِنَ اللَّيْلِ وَاتَّبِعْ أَدْبَارَهُمْ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ وَامْضُوا حَيْثُ تُؤْمَرُونَ﴾ واته: که نه ندازه یه که له شه و پؤیشت تو خوت و کس و کارت دهرچن و خوت له دوایانه وه برؤ، هیچ که سیک لانه کاته وه، بئ کوی پرتان نشان دهریت، به ره و نه و شوینه برؤن، واته: کاتیک که گویتان له نه عرته بوو دای له وانه، نه کهن لاکه نه وه و سه پریان بکه، هرچیان به سردیت له سزاو به دبه ختی با به سه ریان بیت، وه که نه وه ی به کتکیان له گه لدا بیت پریان نشان بدات و ابوو، پاشان خوی گه وره ده فرموویت: ﴿وَفَضَيْنَا إِلَيْهِ ذَلِكَ الْأَمْرُ أَنْ دَابِرَ هَتُولَاءِ مَقْطُوعٍ مُّصْحِحِينَ﴾ واته: نه م کاره مان به وه حی به لوت پاگیانند، بیگومان له به ره به یاندا نه وانه دواپراو ده بن و هم موویان له ناو ده چن، نه م نایه ته وه که نه و نایه ته وایه که خوی گه وره ده فرموویت: ﴿إِنَّ مَوْعِدَهُمُ الصَّبْحُ أَلَيْسَ الصَّبْحُ بِقَرِيبٍ﴾^۲ واته: کاتی دیاری کراویان به ره به یانه، نایا به یانی نزیک نیه؟

^۱ الحجر (۸).

^۲ هود (۸۱).

﴿ وَجَاءَ أَهْلَ الْمَدِينَةِ يَسْتَبْشِرُونَ ﴾ ﴿٦٧﴾ قَالَ إِنَّ هَذُلَاءَ صَيِّفِي فَلَا تَفْضَحُونِ ﴿٦٨﴾ وَأَقْرَأُوا اللَّهَ وَلَا تُخْزُونِ ﴿٦٩﴾
 قَالُوا أَوْلَمْ نَنهَكَ عَنِ الْمَعْلَمِيكَ ﴿٧٠﴾ قَالَ هَذُلَاءَ بَنَاتِي إِنْ كُنْتُمْ فَنَعْلِيكَ ﴿٧١﴾ لَعَمْرُكَ إِنْتَمِمْ لِي سَكْرِيْمْ
 يَمَهُونِ ﴿٧٢﴾

چوونی خه لکی شار بولای فریشته کان، وایان ده زانی نه وانه بیان

خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿ وَجَاءَ أَهْلَ الْمَدِينَةِ يَسْتَبْشِرُونَ ﴾ واته: خه لکی شاره که به ره و مالی لووت هاتن و مزده بیان به یه کتر ده دا، خوای گه وره باسیان ده کات که چوَن به هله له کی شان به ره و مالی لووت که وتنه پی کاتیک که زانیاں میوانی مه یه و کز مه لیک لای جان و شیوه شیرین، ﴿ قَالَ إِنَّ هَذُلَاءَ صَيِّفِي فَلَا تَفْضَحُونِ ﴾ ﴿٦٨﴾ و اته: لووت پیغه مبه ر (سه لاسی خوای لی بیت) پیسی کوتن: نه وانه میوانی منن، پوو زه ردی نه وانه مه کن، له خوا بترسن و نابروم مه بن، لووت (سه لاسی خوای لی بیت) پیش نه وهی بزانیته نه و فریشتانه پاسپاردهی خودان و په وانه کراون نه مهی وت، وه که له سوره تی (هود) له پیشدا باسکرا، به لام لی رده دا، ده یزانی نه وانه فریشته نو په وانه کراون بؤ کاریک که پییان سپیردراوه، (هرچه نده لی رده دا باسی هاتنی هوز که ی و مشت و مری له که لیاندا عه تف کراوه ته سه رنایه ته کانی پیشوو، به لام نه م (واوه) مانای (ترتیب) ناگه یه نیت، به تاییه تی نه گه ر به لگه یه که هه بیت پیچه وانه ی نه وه بسه لمینیت، جا خه لکی شاره که وه لامیان دایه وه و پییان وت: ﴿ قَالُوا أَوْلَمْ نَنهَكَ عَنِ الْمَعْلَمِيكَ ﴾ و اته: وتیان: پیمان نه گوتی ناییت که س بیت به لاتدا، میوانداری له هیچ که سیک نه کی؟ ﴿ قَالَ هَذُلَاءَ بَنَاتِي إِنْ كُنْتُمْ فَنَعْلِيكَ ﴾ لووت پیغه مبه ر (سه لاسی خوای لی بیت) وتی: نه وانه کهچه کانمن، چیتان ده وی وهرن له نه وان بیکن، و اته: وهرن نه وه کهچه کانمه ماره ی بکه م لیتان و نه وهی خودا پی پیداوه لیتان له که له نه وان بیکن، له باره یه وه به پوونی له پیشه وه باسی لی کراوه، پیویست ناکات لی رده دا باسی بکه ینه وه، نه م قسانه هه مو نه وه ده که یه نیت که نه وان نه یانته زانی چ شتیک چاوه پوانیان ده کات و چیان به سه ر دیت، چ به لایه که ده وری داون وه ملاسدا یه بویان و به یانی چ سزایه که تووشیان ده بیت!! بویه خوای گه وره ده فهرموویت به موحه مه د ﴿ ۱۱۱ ﴾: ﴿ لَعَمْرُكَ إِنْتَمِمْ لِي سَكْرِيْمْ يَمَهُونِ ﴾ و اته: ده سویند به گیانی تو، نه وانه له بهر سه رخوشی ویل و سه رگه ردان بوون، خودای گه وره به گیانی پیغه مبه ر ﴿ ۱۱۱ ﴾ سویند ده خوات نه مه پیش پزیزکی نؤر گه وره و پله و پایه یه کی به رزو فراوانه که خودا دایه تی به پیغه مبه ر ﴿ ۱۱۱ ﴾ عه مری کورپی مالیکی نوکریی ده لیت: له نه بو جهوزانه وه له نیبنو عه باسه وه که وتوویه تی: خوای گه وره له موحه مه د ﴿ ۱۱۱ ﴾ به پزیزترو چاکترو

نه‌فس و گیان پاکتری دروست نه‌کردوه، نه‌مبیس‌تووه خودا سویند به گیانی هیچ که‌سیک بخوات چکه له‌گیانی نه‌و، خوی‌گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿لَعَنَّاكَ اِنَّهُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ يَعْمَهُونَ﴾ واته: به گیانی تو، وه‌به ته‌منی تو، وه‌به مانه‌وه‌ی تو له‌دنیا‌دا سویند بیت، ﴿اِنَّهُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ يَعْمَهُونَ﴾ نه‌وانه له‌به‌رسه‌رخوشی خویان گومرا بوون، نه‌مه نیینو جه‌ریر پیوایه‌تی کبردوه، قه‌تاده ده‌لئیت: ﴿لَفِي سَكْرَتِهِمْ﴾ واته: له گومرا بیاندا، ﴿يَعْمَهُونَ﴾ یاری ده‌کن،^۱ عه‌لی کوپی نه‌بو ته‌لحه ده‌لئیت: له نیینو عه‌بیاسوه ﴿لَعَنَّاكَ﴾ سویند به ژسانی تو، ﴿اِنَّهُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ يَعْمَهُونَ﴾ له‌سه‌رخوشی خویاندا دوو دل‌و سه‌رگه‌ردانن.

﴿فَاَخَذْتَهُمُ الصَّيْحَةُ مُشْرِقِينَ ﴿۷۳﴾ فَجَعَلْنَا عَلَيْهِمْ سَافِلَهَا وَاَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ ﴿۷۴﴾ اِنَّ فِي ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِّاَلْمُتَوَسِّمِينَ ﴿۷۵﴾ وَاِنَّهَا لَسَبِيلٌ مُّقْبِرٍ ﴿۷۶﴾ اِنَّ فِي ذٰلِكَ لَاٰيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿۷۷﴾﴾

له‌ناوچوون و قه‌ریوونی هوزی لووت

خوی‌گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿فَاَخَذْتَهُمُ الصَّيْحَةُ مُشْرِقِينَ﴾ واته: له‌گه‌ل گزنگی خوردا شریخه و گرمه کرتنی، ولاته‌که‌یان سه‌ره‌وژیر بوو، سه‌ره‌وه‌ی که‌وته ژیره و ژیره‌وه‌یشی که‌وته سه‌ره‌وه، ورده به‌ردی کلسیشی به‌سه‌ردا باراندن، له‌سوره‌تی (هود)‌دا (سجیل)‌مان به‌تیرو ته‌واوی باسکرد پیویست ناکات لیره‌دا باسی بکه‌ینه‌وه، وه‌ک خوی‌گه‌وره لیره‌دا ده‌فهرموویت: ﴿فَجَعَلْنَا عَلَيْهِمْ سَافِلَهَا وَاَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ﴾ واته: هه‌موومان سه‌ره‌وژیر کردو گلی به‌ردینمان به‌سه‌ردا باراندن، ﴿اِنَّ فِي ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِّاَلْمُتَوَسِّمِينَ﴾ واته: به‌راستی له‌م پروداوه‌دا نقر به‌لگه هه‌یه بۆ نه‌وانه‌ی که‌خه‌لکی شایسته‌ن، واته: پاشماوه‌ی نه‌م جه‌زبه‌به‌و به‌لایه که‌به‌چاو ده‌بینریت که‌هات به‌سه‌ر نه‌م ولاته‌دا په‌ندو ده‌رسیکی نقر چاکه بۆ که‌سیک که‌دل زیندوو و شیاره، وه‌ک مواهید له‌م نایه‌ته‌دا: ﴿اِنَّ فِي ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِّاَلْمُتَوَسِّمِينَ﴾ ده‌لئیت: نه‌وانه‌ی که‌و شیارن و فیراسه‌تیا ن هه‌یه.^۲ نیینو عه‌باس و زه‌حاک ده‌لئین: بۆ

^۱ الطبری (۷۸/۱۷).

^۲ الطبری (۱۱۹/۱۷).

^۳ الطبری (۱۲۰/۱۷).

ئەوانەى خاوەن نەزەرەوان^۱. قەتادە دەلەیت: بۆ ئەوانەى پەند وەردەگرن.^۲ ﴿الْمُؤْمِنِينَ﴾ واتە: ئەوانەى کە پادەمینی.

شارى سەدووم ئە سەرەزێداپە

خوای گەرە دەفەرموویت: ﴿وَأَنَّمَا لِسَابِلٍ مُّقِيمٍ﴾ واتە: ئیستاش شوینە واری ئەوان لەسەر پێگەى ناوەنداپە، شارى سەدووم ئەو کارەساتەى بەسەر هاتو سەرەزێبوو بەردەباران کراو لەبەر چاوی خەلکیش کەوت، وای لێهات بوو دەریاپەکی بۆگەنو پیس لەسەرە پێگەى پان و بەریندا، کە هەتا ئیستاش خەلکی پێیدا دێن و دەچن، ئەم نایەتە وەك ئەو نایەتانه وایە کە خوای گەرە دەفەرموویت: ﴿وَأَنكُمُ لَنُؤْمِنُونَ عَلَيْهِمْ مُّصِحِّينَ﴾ (۱۳) ﴿وَبِالْبَيْتِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾ واتە: بە راستى ئێوه بەیانیان بە لایاندا دەپێن هەرەهابە شەویش، چۆن لەئەو پووداوە تى ناگەن؟ پاشان خوای گەرە دەفەرموویت: ﴿إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾ واتە: نا لەمەدا بەلگە زۆرە بۆ ئەوانەى خاوەن باوەپن، واتە: ئەوێ بەسەرى هۆزى لوتماندا هینا و قەمان تێخستن و سەرەزێرمان کردن و لووت و خاوخیزانمان پزگارکرد جگە لە زەنەکى، نیشانەیهکى پوون و ناشکرایە بۆ ئەوانەى کە بپوایان هەیه بە خودا و پیغە مەبرەکەى (ﷺ).

﴿وَأَن كَانَ أَحْصَبُ الْأَيْكَةِ لظَلَمِينَ﴾ (۷۸) ﴿فَأَنقَمْنَا مِنْهُمُ وَإِنَّمَا لِيَأْمُرُ بِمِثْلِهِ﴾ (۷۹)

خواهەنى پێشە و داریش (هۆزى شوعهیب) ئەناو چوون

خوای گەرە دەفەرموویت: ﴿وَأَن كَانَ أَحْصَبُ الْأَيْكَةِ لظَلَمِينَ﴾ واتە: خواهەنى باخەپرو چەرەکانیش لەسەر ناهەقى پوون، خاوەن باخە پەو چەرەکان هۆزى شوعهیب (سەلامى خوای لى بێت) زەححاک و قەتادە و کەسانى تریش دەلین: ﴿الْأَيْكَةِ﴾ درەختى چەو پەرە، ناهەقیە کەیشیان بریتى بوو لە شەرىک دانان بۆ خودا و تەزەوبازى و پێگەى بوو، خوای گەرە دەفەرموویت: ﴿فَأَنقَمْنَا مِنْهُمُ وَإِنَّمَا لِيَأْمُرُ بِمِثْلِهِ﴾ واتە: تۆ لەمان لەوانیش کردەو، کە هەردووکیان وان بەسەر کاروانە پێوه، خوای گەرە هەقى لى سەندن بە شریخە و گەرمە و زەمین لەرزە و جەزەبەى پۆژى هەروو سەبەر، شوینەکانیان لە شوینى هۆزى لووتەو نەزىک بوو هەرچەندە ماوەکەیان زۆر بوو، بۆیە خوای گەرە دەفەرموویت:

^۱ الطبري (۱۲۱/۱۷).

^۲ الطبري (۱۲۱/۱۷).

^۳ الصافات (۱۲۷-۱۲۸).

^۴ الطبري (۱۲۵/۱۷).

﴿وَإِنَّمَا لِيَا مَأْمُرٍ مُّبِينٍ﴾ واته: همدوو مؤزه که شوئینیان له سه‌ریه که پینگادا بوو، ئیبنو عه‌بباس و مواهیدو زه‌ححاک و که سانی تریش هر رایان و توره، ﴿وَإِنَّمَا لِيَا مَأْمُرٍ مُّبِينٍ﴾ واته: پینگایه‌کی دیارو ناشکرا، بویه کاتیک شوعه‌یب پیغه‌مبه‌ر (سه‌لامی خوای لی بیئت) هه‌ره‌شه‌ی له مؤزه‌که‌ی کرد، له هه‌ره‌شه‌که‌ییدا وتی: ﴿وَمَا قَوْمٌ لَوْطٍ مِّنْكُمْ بَعِيدٌ﴾^۱ واته: به‌سه‌ره‌اتی مؤزی لووتیش نذر دوور نیه لیتانه‌وه.

﴿وَلَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَابُ الْحَجَرِ الْمُرْسَلِينَ﴾^(۸۰) وَآيَاتِنَاهُمْ آيَاتِنَا فَكَانُوا عَنَّا مُعْرِضِينَ ﴿۸۱﴾ وَكَانُوا يَحْتَوْنَ مِنَ الْجِبَالِ

يُوتًا أَمِينِينَ ﴿۸۲﴾ فَأَخَذْتَهُمُ الصَّيْحَةُ مُصْحِحِينَ ﴿۸۳﴾ فَأَعْرَضَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿۸۴﴾

تیباچوون و قه‌بوونی خه‌لکی حیجر (هؤزی سه‌مود)

خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَلَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَابُ الْحَجَرِ الْمُرْسَلِينَ﴾^(۸۰) وَآيَاتِنَاهُمْ آيَاتِنَا فَكَانُوا عَنَّا

مُعْرِضِينَ ﴿۸۱﴾ واته: خه‌لکی حیجریش (الحجر) پیغه‌مبه‌ره‌کانی خویان به درۆزن ده‌زانی، نیشانه‌ی خو‌شمان بۆ ناردن، بپوایان به هیچ نیشانه‌یه‌کیان نه‌کرد، خه‌لکی حیجر، هؤزی سه‌مود بوون که بپوایان به پیغه‌مبه‌ره‌کیان که سالح بوو (سه‌لامی خوای لی بیئت) نه‌کرد، هه‌ر که‌سیک بپوای به پیغه‌مبه‌ریک نه‌بیئت، وه‌ک نه‌وه وایه که بپوای به هه‌موو پیغه‌مبه‌ره‌کان نه‌کرد بیئت، بویه خوای گه‌وره فه‌رموویت:

﴿وَلَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَابُ الْحَجَرِ الْمُرْسَلِينَ﴾، خوای گه‌وره باسی نه‌وه ده‌کات که نیشانه‌ی نۆزی بۆ ناردن

که به‌لگه بیئت له‌سه‌ر راستی پیغه‌مبه‌رایه‌تی سالح (سه‌لامی خوای لی بیئت) وه‌ک نه‌وه وشته‌ری که له‌وه‌برده په‌قه‌ده‌ری هیئا بۆیان به‌دوعای سالح له‌ولاته‌که‌یاندان له‌وه‌پری ده‌خواردو ناوه‌که‌شیان پۆژیکسی بۆ خویان بوو، پۆژیکیش بۆنهم وشته‌ره‌بوو، کاتیک ده‌ستیان دایه‌لاساری و وشته‌ره‌کیان سه‌رپیی، پیغه‌مبه‌ر سالح (سه‌لامی خوای لی بیئت) پئی و تن: ﴿تَمَتَّعُوا فِي دَارِكُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ ذَلِكَ وَعَدُّ غَيْرُ

مَكْدُوبٍ﴾^۲ واته: له‌مالی خو‌تاندا سی پۆژ پابویرن، نه‌مه‌به‌لئینی خودایه‌و درۆ نیه، خوای گه‌وره‌یش

ده‌فه‌رموویت: ﴿وَأَمَّا مَمُودُ فَمَهَّدَ لَهُمْ فَأَسْتَجَبُوا أَلْعَمَىٰ عَلَىٰ أَهْلَيْهِ﴾^۳ واته: ئیمه‌پینگه‌ی به‌ره‌و خو‌مان

نیشانی هؤزی سه‌مود دا‌که‌چی له‌باتی شاره‌زایوون حزیان کرد نابینا بن، لیره‌دا خوای گه‌وره باسی

هؤزی سه‌مود ده‌کات و ده‌فه‌رموویت: ﴿وَكَانُوا يَحْتَوْنَ مِنَ الْجِبَالِ يُّوتًا أَمِينِينَ﴾ واته: له‌شاخه‌کاندا

^۱ الطبري (۱۷/۱۲۵).

^۲ هود (۸۹).

^۳ هود (۶۵).

^۴ فصلت (۱۷).

خانویان ده تاشی هه تا لییان بی ترس بنو نه پوختین، هیچ پیوستیه کیان بهو خانوانه ش نه بوو، به لکو بۆ خۆشی و پاباردن و فیزکردن بوو، وهك نه وهی ئیتسا ده بیئزیت لهو خانوانه ی که دروستیان کردوو له شیوی حیجر دا ئه شوینه ی که پتفه مبهری خوا (ﷺ) به لایدا تی پهری و به رهو ته بووک که وته پری، سه ری دانه واندو ولاغه که ی به په له لیخوپی و فرمووی به هاوه له کانی: (مه چنه ناو مالی هۆزک که سزا درابن مه گین کاتیک که بگرین، خۆ نه گه گر یانتان نه هات، خۆتان بگرین له ترسی نه وه ی نه کا نه وه ی تووشی نه وان بوو، تووشی ئیوه ش بییت).^۱ پاشان خوی گه وره ده فه رموویت:

﴿فَاخَذْتُمُ الصَّيْحَةَ مُصْبِحِينَ ﴿۸۶﴾ مَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿۸۷﴾ واته: له به ره به یاننیکا شریخه و گرمه گرتنی، هه رچی په یدایان کردبوو هیچ سوئیکی بی نه گه یاندن، واته: نه وه ی وه ده ستیان هینا بوو له کشتو کالو به ربوو می باغو به ره، نه وه نده چا وچنۆک بوون و شتره که یان کوشت، هه تا ئاوه که به شیان بکات، نه وان هه مووی هیچ سوئیکی نه بوو بۆیان، نهو مالو سامانه فریایان نه که وت لهو به لایه پزگاری نه کردن، که خوی گه وره بۆی ناردن.

﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَإِنَّ السَّاعَةَ لَأَيُّمٌ ﴿۸۸﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ ﴿۸۹﴾﴾

ئهم دنیا یه بۆمه به ستیکی تاییه ت دروست کراوو، بۆزی قیامه ت به ربوو یه

خوی گه وره ده فه رموویت: ﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَإِنَّ السَّاعَةَ لَأَيُّمٌ ﴿۸۸﴾ واته: ئاسمانه کان و زه مین و نه وه ی له نیوانیان دایه، بۆ راستیمان وه دی هینان، له چه ند نایه تیکی تر دا ده فه رموویت: ﴿لِيَجْزِيَ الَّذِينَ أَسْتَوُوا بِمَا عَمِلُوا وَيَجْزِيَ الَّذِينَ أَحْسَنُوا بِالْحَقِّ ﴿۲﴾ واته: تا سزای نه وان هه بدات که خرا په یان کردوو چا که ی باشیش ده رباره ی کار چا کان بکات، وه ده فه رموویت: ﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَطُلًا ذَلِكَ ظَنُّ الَّذِينَ كَفَرُوا فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنَ النَّارِ ﴿۲﴾ واته: ئیهمه ئاسمانه کان و زه مین و نه وه ی له نیوانیان دایه به خۆپایی دروستمان نه کردوو، نه وان هه ی خوانه ناسن و ا بیره که نه وه، هاوار بۆ نه وان هه ی خوانه ناسن بۆ نهو ناگره ی تیی ده چن. وه ده فه رموویت: ﴿أَفَحَسِبْتُمْ

أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ ﴿۱۷﴾ فَتَعَلَىٰ اللَّهُ الْمَالِكُ الْحَقُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ

^۱ احمد (۹۱/۲)، فه رموده یه کی سه حیجه.

^۲ النجم (۳۱).

^۳ ص (۲۷).

الْكَوْبِرِ^۱ واته: ناخو نپوه واتان زانیووه به گه‌مه نپوه‌مان دروست کردووه و ناتانگه پرنینه‌وه بو لای خو‌مان؟ پایه‌برزی هر بو خواجه، که پاشای پاسته‌قینه‌یه، هیچ په‌رستراویکی تر جگه له و نیو و هر خویه‌تی په‌روه‌ردگاری ته‌ختی مهن ﴿الْعَرْشِ الْكَوْبِرِ﴾. پاشان خوی گه‌وره هه‌والی پوژی قیامت ده‌دات به پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ) که هر دیت و گومانی تیدا نیه، ﴿فَأَصْحَابُ الْمَصْحَفِ الْحَمِيمِ﴾ واته: تو ش به جوانی چاوپوژی بکه له و موشریکانه که نازارت ده‌ده‌ن و بپوا ناکه‌ن به و په‌یامه‌ی که بو ت هیناون، وه که له م نایه‌تی تریشدا ده‌فه‌رموویت: ﴿فَأَصْحَابُ عَهْمٍ وَقُلْ سَلَامٌ سَوْفَ يَعْلَمُونَ﴾^۲ واته: تو چاوپوژی بکه له‌وانه و بلتی: نیستا مه‌ترسن، له‌مه‌دوا ده‌زائن! قه‌تاده و مواهیدو که سانی تریش ده‌لین: نم نایه‌ته له پیش فرمان کردن بووه به جه‌نگ، نم نایه‌ته له مه‌ککه هاتووه، فرمان به جه‌نگ دوی کوچ کردن بووه بو مدینه، پاشان خوی گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْخَلْقُ الْعَلِيمُ﴾ واته: بیگومان هر په‌روه‌رنده‌ت وه‌دیپینی زانایه، نه‌مه سه‌لاندنی پوژی قیامت ده‌گه‌یه‌نیت که خوی گه‌وره ده‌توانیت پوژی قیامه‌تیش بینیت، چونکه خودا وه‌دیپینه‌ریکی وایه، هیچ شتیکی له لا گران نیه و نه‌و ته‌ن و لاشانه‌یش که له هه‌موو به‌شه‌کانی سه‌ر زه‌میندا په‌رش و بلاو ده‌بن و ده‌پزین لئی ون نابیت و ناگای لئیته‌ی، وه که نم نایه‌ته که خوی گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ، كُنْ فَيَكُونُ﴾^۳ ﴿سُبْحَانَ الَّذِي يَبْدُءُ مَلَكُوتَ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ﴾ واته: نایا که سیک توانای هه‌بیت نم ناسمانان و زه‌مینه دروست بکات، توانه‌ی نیه وینه‌یان دروست بکاته‌وه؟ به‌لی له توانایا هه‌یه و دروستکه‌رو زور زانا هر خویته‌ی، هر کاتیک هر شتیکی بوئی په‌یدا ببیت، که پئی بلیت ببه! ده‌بیت، پاکو و بی‌عیبی بو که سیک که هه‌موو شت له ژیر فرمانی نه‌ودایه، هر بو لای نه‌و ده‌گه‌پرنینه‌وه.

﴿وَلَقَدْ آتَيْنَكَ سَبْعًا مِنَ الْمَثَابِ وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ﴾^(۸۷) لَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ وَلَا

تَحْزَنَ عَلَيْهِمْ وَخَفِضَ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿۸۸﴾

^۱ المؤمنون (۱۱۵-۱۱۶).

^۲ الزخرف (۸۹).

^۳ یس (۸۱-۸۲).

قورئان نعمه تیکی گه وره یه به سه رخه لکوه و نه رکیشه له سه رنیماندار خه لکی بؤبانگ بکات

خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ﴾ واته: نئمه حوت نایه تی دووباره کراوه مان (که سوره تی فاتحیه) داوه به تو هروه ها قورئانی گه وره یه ش، خوای گه وره ده فهرموویت به پیغه مبه ره که ی (ﷺ) وه ک چون نئمه قورئانی پپرؤزمان داوه به تو، تو ش چاو مه پره خوشی و پاراوه یی دنیاو نه و خوشگوزه رانیه ی که داوامانه به خه لکی دنیا، تئیدا سه رقانن و پاش ماوه یه ک ده پپرئته وه و نامینت، نئمه تاقیان ده که ینه وه پئی، ئاواته خواز مه به به مال و ژیان نه وانه و زدریش خه میان مه خو و دلگران مه به بؤیان، که بپوات پی ناکه ن و دژایه تیت ده که ن، ﴿وَأَخْفَضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ ابْتَغَيْتَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾^۱ واته: بالی به زه یه ت پاخه بؤ نه وانه ی شوینت ده که ون له خاوه ن باوه پان، وه ک له نایه تیکی تر دا خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ﴾^۲ واته: پیغه مبه ریکتان بؤ هاتووه له خوتانه، هر به لایه ک به سه رتاندای بیت لای گرانه، زؤر دلی لای نئوه یه، دلئسؤزی باوه پدارانه و دلؤفانه، جیاوازی پاوبؤچوون هه یه له نئوان زانایاندا له سه ر نه م حوت شته دووباره یه، نایا نه م حوت شته دووباره یه کامه یه؟ نئینو مه سعودو نئینو عومه رو نئینو عه بیاس و مواهیدو سه عیدی کورپی جوبه یرو زه ححاک و که سانی تریش نه لئین: نه و حوت سوره ته درئزه یه، مه به ستیان سوره تی (البقره، ال عمران، النساء، المائدة، الانعام، الاعراف، یونس) سه عیدی کورپی جوبه یرو ده لئیت: نه رکه کان و سنوره کان و به سه ره اته کان و پریاره شه رعه کانیان تئیدا پوون کراوه ته وه، نئینو عه بیاس ده لئیت: نمونه ی زؤرو دهنگو باسو په ندو نامؤزگاریان تئیدا باسو کراوه و پوون کراوه ته وه.^۳ رای دووه م: سوره تی (الفاتحة) حوت نایه ته، که پریوایه ت کراوه له عه لی و عومه رو نئینو مه سعودو نئینو عه باسه وه، نئینو عه باسو ده لئیت: ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ نایه تی حوته می سوره تی (الفاتحة) یه، خوای گه وره نئوه ی تاییه تمه ند کردووه پئیه وه.^۴ نئیراهیمی نه خه عی و عبدالله ی کورپی عبیدالله ی کورپی

^۱ الشعراء (۲۱۵).

^۲ التوبة (۱۲۸).

^۳ الطبری (۱۳۰/۱۷-۱۳۲).

^۴ الطبری (۱۳۳/۱۷).

عومه یرو ئیبنو نبی موله یکه و شه‌ری کورپی حوه یشیبو حه‌سه‌نی به‌سری و مواهیدیش هه‌ر وایان وتوه. ^۱ نیمامی بوخاری (په‌حه‌متی خوی لَ بَیت) لَیره‌دا دوو فه‌رموده‌ی هیناوه:

فه‌رموده‌ی په‌که‌م: له‌ ئه‌بو سه‌عیدی کورپی ئیبنول موعه‌للاره‌ده‌بگرتیتوه ده‌لَیت: پیغه‌مبه‌ر به‌لامدا پَویشت، من نویتَم ده‌کرد، بانگی کردم نه‌چوم بَق لای هه‌تا نویتَه‌که‌م کرد، پاشان چومه‌خزه‌تی، فه‌رموی: (چی پَنگری لَ کردی که بییت بَق لام؟) وتم: نویتَم ده‌کرد، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموی: (ئایا خودا نه‌یفه‌رموه: ﴿يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اَسْتَجِیْبُوْا لِلّٰهِ وَالرَّسُوْلِ اِذَا دَعَاكُمْ﴾ ^۲ واته: ئه‌ی ئه‌و که‌سه‌نای پرواتان هیناوه وه‌لامی خواو پیغه‌مبه‌ر بده‌نه‌وه کاتیک که بانگتان ده‌کات)، فه‌رموی: ئایا گه‌وره‌ترین سوره‌تت فیر بکه‌م له‌ قورئاندا پیش ئه‌وی له‌ مزگه‌وت بَومه‌ دهره‌وه)، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) پَویشت له‌ مزگه‌وت بچیتَه دهره‌وه‌منیشقه‌که‌م وه‌بیر خسته‌وه، فه‌رموی: (الخدم لله رب العالمین) ئه‌وه‌هوت دووباره‌کراوه‌که‌یه‌و ئه‌و قورئانه‌یه‌که‌ پیم به‌خشاوه.

فه‌رموده‌ی دوومه: له‌ ئه‌بو هوره‌یره‌وه (په‌زای خوی لَ بَیت) ده‌لَیت: پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموی‌تی: (دایکی قورئان (أم القران) ئه‌و‌هوت دووباره‌کراوه‌یه‌و ئه‌م قورئانه‌گه‌ره‌یه). ^۳ ئه‌م فه‌رموده‌یه‌به‌لگه‌یه‌وده‌قه‌له‌سه‌ر ئه‌وه‌که‌سوره‌تی (الفاتحه) ئه‌م‌هوت‌ئایه‌ته‌دووباره‌یه‌وه‌روه‌ها ئه‌م قورئانه‌گه‌ره‌یشه‌، به‌لام ئه‌مه‌پنچه‌وانه‌ی وه‌سفی‌هوت سوره‌ته‌دریژه‌که‌نیه‌ (السبع الطوال) که‌هه‌مان وه‌سفی‌پی‌بکرتیت، چونکه‌ئه‌م‌سوره‌تانه‌یش هه‌مان وه‌سفی‌تیدایه‌، هه‌روه‌ها‌پنچه‌وانه‌ی وه‌سفی‌هه‌موو قورئانیش نیه‌، وه‌ک‌خوی‌گه‌وره‌فه‌رموی‌تی: ﴿اللّٰهُ زَلَّ اَحْسَنَ الْوَعْدِ كِتٰبًا مِّنْهُنَّهَا مَثٰلِیْ﴾ ^۴ واته: خودا‌چاکرتین‌قه‌سه‌ی‌ناردووه‌ته‌خواره‌وه‌، کتیبیک که‌قه‌سه‌کانی‌له‌جوانیدا‌وه‌ک‌یه‌کن‌وه‌هه‌ر‌دووباره‌ش‌ده‌کرتیتوه‌، چونکه‌ئه‌م‌قورئانه‌له‌یه‌که‌ده‌چیت‌له‌په‌ویه‌که‌وه‌و‌دووباره‌ش‌ده‌کرتیتوه‌له‌په‌ویه‌کی‌تره‌وه‌. پاشان‌خوی‌گه‌وره‌ده‌فه‌رموی‌ت: ﴿لَا تَمُدَّنَّ عِيْنَكَ اِلٰی مَا مَتَّعْنَا بِهٖۤ اَزْوَاجًا مِّنْهُنَّ﴾ واته: چاو‌مه‌په‌ئه‌و‌شته‌ی‌داومانه‌به‌که‌مه‌لَیک‌له‌وانه‌، ﴿وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ﴾ واته: خه‌میان‌مه‌خۆ، واته: پشت‌ئه‌ستور‌به‌به‌وه‌ی‌که‌خودا‌ئه‌و‌قورئانه‌په‌ریژه‌ی‌پی‌به‌خشوی، چاوت‌مه‌په‌ئه‌و‌گه‌ره‌زان‌و‌پاباردنه‌که‌مه‌ی‌ئه‌وانه‌له‌دنیا‌دا‌به‌سه‌ری‌ده‌به‌ن‌و‌ده‌روات‌و‌نامینیت، عه‌فی‌ده‌لَیت: له‌

^۱ الطبري (۱۳۵/۱۷).

^۲ الانفال (۲۴).

^۳ فتح الباري (۲۳۲/۸).

^۴ الزمر (۲۳).

ئیبنو عه باسه وه، ﴿لَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ﴾ خودا پی نه داوه به کهس خوازیری شتیک بیت که هاوه له که ی
 هیه تی و چاوی نی بریت. ^۱ مواهید ده لیت: ﴿إِن مَّا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِّنْهُمْ﴾ واته:
 دهوله منده کان، ^۲ واته: چاونه بریته دهوله منده کان که توش وه که وه دهوله مند بیت، ﴿وَإِخْفِضْ
 جَنَاحَكَ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾ واته: بالی به زهیی پاخه بق خاوه نباوه پان.

﴿وَقُلْ إِنِّي أَنَا النَّذِيرُ الْمُبِينُ﴾ (۸۱) ﴿كَمَا أَنزَلْنَا عَلَى الْمُقْتَسِمِينَ﴾ (۹۱) ﴿الَّذِينَ جَعَلُوا الْقُرْآنَ عِضِينَ﴾ (۹۱)

﴿وَرَبِّكَ لَنَسَخْنَهُمْ أجمعين﴾ (۹۲) ﴿عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ (۹۳)

نهم پیغه مبه ره (ﷺ) ترسینه ریگی روونکه ره مویه

خوای گه وره فه رمان ده کات به پیغه مبه ره که ی (ﷺ) ده فه رموویت: ﴿وَقُلْ إِنِّي أَنَا النَّذِيرُ
 الْمُبِينُ﴾ واته بلتی: من ترسینه ریگی پوون که ره وه م، ترسینه ریگ بق خه لکی له سزایه کی به ژان که
 تووشیان بیت به هوی نهو بیدینی و دوریه یان له خواوه، نه وسزای که تووشی گه له پیشووه کانی به ر
 له خویان هات چونکه بپوایان به پیغه مبه ره کانیان نه کرد، بویه تووشی نهو جه زره به یه هاتن، له
 هه ردوو سه حیحه که دا هاتوو له نهو موساوه، له پیغه مبه ری خواوه (ﷺ) که فه رموویه تی: (وینه ی
 من و وینه ی نهو شته ی (په یامه ی) که خودا منی پی ناردوو، وه که نمونه ی پیاویکه که هاتوه بق لای
 هۆزه که ی پنیان نه لی: نه ی هۆزه که م، من نهو سوپایه م به چاوی خۆم بینی (که نیازی له لماردانی
 نیویه تی)، به راستی من نهو عریانه ترسینه ره م، پاکن، پاکن، (واته خۆ پزگار بکن) دهسته یه که له
 هۆزه که ی به گوئیان کردو به شهو پایان کردو له سه ر خویان ده رچوون و پزگاریان بوو، دهسته یه کی
 تریان بپوایان پی نه کرد له شوینی خویاندا تا به یانی مانوه، له به ره به یاندا سوپاکه دای به سه ریاندا
 داگیری کردن و له ناوی بردن، نا نهو نمونه ی نهو که سانه یه که گوپرایه لی منیان کردو شوینی نهو
 شته نه که ون که من هیتاومه، نمونه ی نهوانه شه که به رفه رمانم نابن و یاخی نه بن و بپوانا که ن به و
 هه قه ی که به مندنا نیردراوه بویان). ^۲

^۱ الطبري (۱۴۱/۱۷).

^۲ الطبري (۱۴۱/۱۷).

^۳ فتح الباري (۲۶۴/۱۳)، مسلم (۱۷۸۸/۴).

خوای گه وره ده فہ رموویت: ﴿ کَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى الْمُقْتَسِمِينَ ﴾ واتہ: وهك نه وهی كه ناردمان بز به شك ره كان، ﴿ الْمُقْتَسِمِينَ ﴾ واتہ: هاوپه یمانان، نه وانہی كه په یمانیان به یه كتری دا كه دژی پیغه مبه ران راوه سترن و برپویان پی نه كه ن و نازاریان بدهن، وهك خوای گه وره باسی هژی سالیح ده كات و ده فہ رموویت: ﴿ قَالُوا تَقَاسَمُوا بِاللَّهِ لَنُبَيِّتَنَّهُ وَأَهْلَهُ ﴾^۱ واتہ: وتیان نئیوه سویند بخون نئیم نه مشه و خزی و مال و مندالی ده كوزین، مواهید ده لیت: سویندیان خوارو په یمانیان دا به یه كتری، وه ده فہ رموویت: ﴿ وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَا يَبْعَثُ اللَّهُ مِنْ يَمُوتٍ ﴾^۲ واتہ: سویندیان ده خوارو ره ش ه لده گه ران و دیان وت: به خودا، خودا كه سئگی مراند زیندووی ناكاته وه، وه ده فہ رموویت: ﴿ أَوْلَمْ تَكُونُوا أَقْسَمْتُمْ مِنْ قَبْلِ مَا لَكُم مِّنْ زَوَالٍ ﴾^۳ واتہ: نایا هر نئیوه نه بوون پیشت سویندتان ده خوارد، كه هر گیز له ناو ناچن؟ وه ده فہ رموویت: ﴿ أَهَلْوَلَاءُ الَّذِينَ أَقْسَمْتُمْ لَا يَسْأَلُهُمُ اللَّهُ بِرَحْمَةٍ ﴾^۴ واتہ: نایا نه وانه نه و كه سانه نین كه نئیوه سویندتان ده خوارد كه بهر به زهیی خودا ناكه ون؟ نه ونده گومرا بوو بوون كه برپویان به شتیک نه ده كرد له دنیا دا سویندیکیشیان له گه ل ده خوارد، بویه ناورنن به سویند خوره كان ﴿ الْمُقْتَسِمِينَ ﴾ ، ﴿ الَّذِينَ جَعَلُوا الْقُرْآنَ عِضِينَ ﴾^۵ نه وانہی كه قورنانیان به ش به ش كرد، واتہ: نه و كتیبانهی كه بزیان ده مات، به ش به شیان ده كرد، برپویان به هندیکی ده كردو برپویان به هندیکی نه ده كرد، بوخاری برپویه تی كردووه له نئینو عه بباسه وه: كه له مانای ﴿ جَعَلُوا الْقُرْآنَ عِضِينَ ﴾ دا و توویتی: نه وانه نه هلی كتیب بوون كه كتیبه كانیان به ش به ش كردو برپویان به هندیکی ده كردو برپویان به هندیکی نه ده كرد. نه لئین: مه به ست له سویند خوره كان، ﴿ الْمُقْتَسِمِينَ ﴾ قوره یشه، وه مه به ست له قورنانش نه م قورنانه یه، وه مه به ستیش به ﴿ عِضِينَ ﴾ به ش به شكردنیش نه وه یه كه عه تا و توویتی: هندیکیان ده لئین جادوو گه ره، هندیکی تریان ده لئین فالچی، هندیکی تریشیان ده لئین شیته، هر به م شیوه یه له زه حكاك و كه سانی تریشه وه برپویه ت

۱ النمل (۴۹).

۲ النحل (۳۸).

۳ ابراهیم (۴۴).

۴ الاعراف (۴۹).

۵ فتح الباری (۲۳۳/۸).

كراوه. موحه مەدى كوپى ئيسحاق پىوايە تى كردووھ لە ئىبنو عەبباسەو: كە كۆمە لىك لە قورەيشىە كان لە وەلىدى كوپى موغىرە كۆبوونەوھ كە خاوەنى رىز بوو لە نىوانىندا، كاتى حەج نىزىك بوو، وەلىد پىتى گوتن: ئەى خەلىكى قورەيش ئەوھ كاتى حەج نىزىك بوو، ئەوھ موھ لايەكەوھ عەرەبە كان دىن بۆ حەج بۆ لاي ئىيوھ، دەنگو باسى ئەم ھاوھ لەى ئىيوھمان (موحه مەد) ئەزانن، ھەمووتان لە سەر بەك قسە رىبىكەون دەربارەى ئەو، جىاواز مەبن، بەكتى بە درۆ بخەنەوھ و دىرى بەكتى قسە بكن، وتیان: ئەى باوكى عبدالشمس تۆ قسە بكو پىمان بۆ دابىنى ھەتا ئىمەش ئەوھ بلىن، وەلىد وتى: نەخىر ئىيوھ قسە بكن، من گوى دەگرم، وتیان: ئىمە دەلىن: فالچى، وتى: فالچى نى، وتیان: بابلىن: شىتە، وتى: شىت نى، وتیان: ئەلىن: شاعىرە، وتى: شاعىرىش نى، وتیان: جادووكەرە، وتى: جادووكەر نى، وتیان: باشە ئەى چى بلىن؟ وتى: سوپىند بە خوا قسە كانى ئەوھندە جوان و شىرىنە، ئىيوھ ھەرچى بلىن لە بارەىوھ مەگىن خەلكى دەزانى قسەكان پىوچە، چاكترىن و نىزىكترىن قسە ئەوھى بە بلىن: جادووكەرە، بەو شىوھىە لە لاي ھەلسان، خوى گەرە ئەم ئايەتى لە سەريان ناردە خوارەوھ: ﴿الَّذِينَ جَعَلُوا الْقُرْآنَ عِضِينَ ۙ قَوْمًا لَّنَسْأَلَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ۙ﴾ (۹۱) ^۱ **قَوْمًا لَّنَسْأَلَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ** (۹۲) ^۲ **عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ** ^۳ واتە: سوپىند بە پەرورەندەت لە ھەموویان دەپرسىنەوھ، لە سەر ئەو كارانەى كە دەیانكرد، واتە: ئەو كەسانەى كە ئەو قسەیان وت بە پىغەمبەر (ﷺ) لىیان دەپرسىنەوھ. ^۱ ئەبو جەعفر دەلىت: لە پەبىعەوھ لە ئەبولعالبەوھ لەماناى ئەم ئايەتەدا: ﴿قَوْمًا لَّنَسْأَلَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ۙ﴾ (۹۱) ^۲ **عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ** ^۳ دەلىت: ھەموو بەندەكانى خودا پىسارىيان لى دەكرىت لە دوو شتدا لە پۆزى قىامەتدا لە سەر ئەو شتەى كە پەرسىتوویانەوھەش كە چۆن وەلامى پىغەمبەرانىان داوھتەوھ. ^۲ ^۳ **عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ** ^۴ پاشان لەماناى ئەم ئايەتەشدا كە ئەفرموى: ﴿قَوْمًا لَّا يَشْكُلُ عَنْ دِينِهِ إِسٌّ وَلَا جَانٌّ ۙ﴾ (۹۲) ^۴ **عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ** ^۵ واتە: لەو پۆزەدا ھىچ كەسىك لە مرۆفۇ جنۆكە لەو گوناھەى كە كرديووانە پىسارىيان لى ناكرىت ئەفرموىتە: پىسارىيان لى ناكرىت ئايا ئەو كارەتان كرد؟ چونكە خودا باشتر لە خویان ئاگادارترە لىیان، بەلكو پىيان ئەوترى: بۆچى ئەو شتەو ئەو شتەتان كرد؟ ^۵

^۱ ابى هشام (۲۸۸/۱).

^۲ الطبري (۱۷۰/۱۷).

^۳ الرحمن (۳۹).

^۴ الطبري (۱۷۰/۱۷).

﴿ فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ ﴾ (۱۷) إِنَّا كُنَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ ﴿ ۱۵ ﴾ الَّذِينَ يَجْمَلُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا
 آخَرَ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿ ۱۶ ﴾ وَلَقَدْ نَعَلْنَا أَنكَ يَصِيقُ صَدْرُكَ بِمَا يَقُولُونَ ﴿ ۱۷ ﴾ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ مِنَ
 السَّاجِدِينَ ﴿ ۱۸ ﴾ وَأَعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ ﴿ ۱۹ ﴾

فهرمان کردن به را که یاندنی هه ق به پروون و ناشکرای

خوای گه وره فرمان دهکات به پیغه مبه ره که ی موحه مه د (ﷺ) نو په یامه ی که پییدا نارووه
 ناشکرای بکات و رایگه یه نیت، پرویه پروی موشریکه کان بوهستی و برده وام بیت له سهری، وه ک
 ده فرموویت: ﴿ فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ ﴾ واته: هر فرمانیک به تو ده دریت نسی موحه مه د ناشکرای بکه،
 نینو عه بیاس له م نایه تدا: ﴿ فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ ﴾ ده نیت: برده وام به له سهری. ^۱ وه له ریوایه تیکی تردا
 هاتووه: (افعل ما تؤمر) مواهید ده نیت: مه به ست پی خویندنی قورئانه له کاتی نو یژدا به ناشکرا. ^۲
 نه بو عوه بیده ده نیت: له عه بدولای کوری مه سعوده وه: پیغه مبه ر (ﷺ) خو ی دهر نه ده خست و خو ی
 ده شارده وه هه تا نم نایه ته هاته خواره وه: ﴿ فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ ﴾ خو ی و هاره له کانی هاته ده ره وه. ^۳

فهرماندان به وازهینان له بتپه رستان و به نین به له کولکردنه وه ی گالته چیان

خوای گه وره ده فرموویت: ﴿ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ ﴾ (۱۷) إِنَّا كُنَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ ﴿ ۱۵ ﴾ واته: واز له
 بتپه رستان بینه، نیمه گالته چیان له کول ده که ی نه وه، نه وه ی که له لای په روه ردگارت وه بو ت هاتووه
 رایبگه ی نه، هیچ گو ی مه ده به بتپه رستان نه وانته ی که ده بنه له مبه ره له پنگه ی تو دا بق راگه یاندنی
 نیشانه و نایه ته کانی خودا، ﴿ وَدُّوْا لَوْ نُدْهِنُ فِیْ دَهْرِهِمْ ﴾ ^۴ واته: هه کن ده که ن تو نه رم بیت له گه لیان و
 نه وانیش نه رمی بنوینن، هیچ لیان مه ترسه، خودا ده تباریزیت و نه وانته له کول ده کات وه، وه ک
 خوای گه وره له نایه تیکی تردا. ده فرموویت: ﴿ یَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِن لَّمْ تَفْعَلْ مَا
 بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ ﴾ ^۵ واته: نسی پیغه مبه ر (ﷺ) هر شستیکت له لایه ن
 په روه ردگارت وه، بق هاتووه، رایبگه ی نه، نه گه ر وانه که ی پاسپیریت به جی نه هاتووه، خودا له و خه که

^۱ الطبری (۱۷/۱۵۱).

^۲ الطبری (۱۷/۱۵۱).

^۳ الطبری (۱۷/۱۵۲).

^۴ القلم (۹).

^۵ المائدة (۷۷).

ده تباریزیت، موحه مدی کوپی نیسحاق ده لیت: گالته چیه گوره کان پینج که س بوون، همووبه ته مان ودم سبی هوزه که یان بوون یه کتیک له وانه له به نی نه سدی کوپی عابدولعوزای کوپی قوسه ی بووکه ناوی: نه سوده ی کوپی موله لب نه بو زه مه عه بوو، پیغه مبرای خودا وه ک پیم گه یشتووه، نه م دوعایه ی لی کرده، کاتیک که گالته ی پی نه کردو نازاری دا، فرموی: (نه ی خودایه جاوی کوپیر بکه و کوپیشی بکوزه). وه له به نی زوهرش نه سوده ی کوپی یه غوثی کوپی وه ه بی کوپی عبدالمنافی کوپی زوهره، و له به نی مه خزوم وه لیدی کوپی موغیره ی کوپی عابدولای کوپی عومهری کوپی مه خزوم. و له به نی سه همی کوپی عه مری مورپی هویه یسیس ی کوپی که عبی کوپی لونه یش عاس کوپی وائیل کوپی هشامی کوپی سه عیدی کوپی سه عد. و له خزاعه ش حارسی کوپی تولاتیله ی کوپی عه مری کوپی حارسی کوپی عه بدو عه مری کوپی میلکان هه بوون، نه مانه کاتیک که به رده وام بوون له سر خرابه کاری و نقد گالته یان به پیغه مبرای خودا (ﷺ) ده کرد، خوی گه وره نه م نایه ته ی نارده خواره وه: ﴿فَأَصْدَعُ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرَضُ عَنِ الْمُشْرِكِينَ﴾ ﴿١٤﴾ ﴿إِنَّا كُنَّا نَكْفُرُ بِالْمُسْتَهْزِئِينَ﴾ ﴿١٥﴾ ﴿الَّذِينَ يَجْعَلُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ﴾ ثیبنو نیسحاق ده لیت: یه زیدی کوپی پومان بوی گنپامه وه له عوروه ی کوپی زوبه یره وه یان له هندی زانای تره وه، که جویره نیل هات بوی لای پیغه مبرای خودا (ﷺ)، پیغه مبر (ﷺ) ده سوپایه وه به دهوری که عبدا (ته واق بهیتی نه کرد)، جویره نیل به پیوه وه ستاو پیغه مبریش (ﷺ) له ته نیشتیه وه پاره ستا، نه سوده ی کوپی موله لب به لایدا تیپه پی که لایکی سه وزی کیشا به نیو چاوانیاده موده ست کوپیر بوو، نه سوده ی کوپی عه بدیه غوسیش به لایدا پویشت هیما ی (نیشاره تی) کرد بوی لای سکی توشی ناوبه ند بوو (نه خوشیه که سک هه لده تاوسیت و ناوی تی ده چیت) خودا به و نه خوشیه کوشتی، وه لیدی کوپی موغیره ش به لایدا پویشت، نیشاره تی کرد بوی برینیک که له لای خواره وه ی پاژنه ی پیته وه بوو که پیش دوو سال تووشی بوویوو، کراسه که ی رانه کیشابه دوا ی خویدا، چوو بوی لای پیواویکی خزاعه یی که تبری بوی چاک ده کرد یه کتیک له تیره کانی نه و پیواوه گیرایه کراسه که ی و پیی بریندار کرد، برینه که ی برینیک ی و نه بوویه و نامازه کردنه ی جویره نیل بوی نه و برینه که ی هاته وه سوو کوشتی، عاصی کوپی وائیلش دای به لایاندا و جویره نیل نامازه یه کی کرد بوی پاژنه ی پی یو به ره و تایف که وته پی به سواری که ریک که هه یوو، له ریگه دا که وت به سه سر شتیک ی تیژداو چوو به ژیری پییداو کوشتی، حارسی کوپی ته لایله به لایدا پویشت جویره نیل نیشاره تی کرد بوی سه ری، سه ری بوو به کیمو جه راحه ت و کوشتی. پاشان خوی گه وره ده فرمویت:

﴿الَّذِينَ يَجْعَلُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ﴾ ﴿١٤﴾ ﴿إِنَّا كُنَّا نَكْفُرُ بِالْمُسْتَهْزِئِينَ﴾ ﴿١٥﴾ ﴿الَّذِينَ يَجْعَلُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ﴾ ﴿١٦﴾

ابن هشام (۴۰۹/۱، ۴۱۰)، فرموده یه کی مورسه له.

ده پەرستىن، له پاشان لىتى تى ده گن، ئىمه ھەر ھەشە يەكى توندو تىژە لەو كەسانەى كە جگە لە خودا شىئىكى تر دە پەرستىن دە يەكەنە ھاوئى خودا.

هە ئنان بۇ خوڭگرتن لە سەر نارهەتى و ھەرماندان بە خوڭھەرىك كەردن بە تەسبىحاتو خوا پەرستىھو ھە تا مردن

خوای گەورە دە فەرموویت: ﴿وَلَقَدْ نَعَّمْنَا أَنْكَ يَضِيقُ صَدْرُكَ بِمَا يَقُولُونَ ﴿۱۷﴾ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ﴾

واتە: ئىمه دەزانىن كە تۆ لە قەسەى ئەمانە داتەنگ دەبىت، سا ھەر سوپاسى پەرورەدگارى خۆت بگە و لە پىژى سوژدە بەران بە، واتە: ئەى موھەمەد (ﷺ) ئىمه ئاگامان لىيە كە ئازارت دە دەن، تۆش خەفەت دە خۆى و دلت تەنگ دەبىت، با ئەو ئازارە كۆلت پى ئەدات و ماندووت نەكات لە گەياندى پەيامى خودا، پشت بە خوا ببەستە و خودا دەتپارپىژىت و يارمەتت دەدات و زالت دەكات بە سەرياندا، بەردەوام سوپاس و تەسبىحاتى خوا بگە و نوپژ بگە و خەرىكى خواپەرستى بە، بۆيە فەرموویت: ﴿فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ﴾. ھەك لەو فەرموودەى كە ئىمامى ئەحمەد رىوايەتى كەردو ھاتوو: لە نووعىمى كۆپى ھە مەارو ھە (نعيم بن ھمار) كە بىتسوويەتى لە پىغەمبەرى خودا ھە (ﷺ) دەيفەرموو: (خوای گەورە فەرموويەتى ئەى ئەو ھى ئادەم! ماندوو مەبە و دەستەوسان مەبە، لە جوار پكات نوپژ لە سەرەتای پۆژو ھە، مەن بەسم بۆ تۆ لە دوایيە كەيدا).^۱ پاشان خوای گەورە

دە فەرموویت: ﴿وَأَعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ﴾ واتە: پەرورەدگارت بپەرستە ھە تا مردن بە خەت پى دەگریت. بوخارى دەلئیت: سالمى كۆپى عەبدولایى كۆپى عومەر دەلئیت: ﴿الْيَقِينُ﴾ واتە: مردن.^۲

ھەك ئىبنو جەریر رىوايەتى كەردو ھە سالمى كۆپى عەبدولاو: ﴿وَأَعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ﴾ دەلئیت: مەبەست پى مردن.^۳ بوخارىش رىوايەتى كەردو ھە ئومو علاو ھە كە ژنىكى ئەنسا رىە كاتىك پىغەمبەرى خودا (ﷺ) چو ھە لای عوسمانى كۆپى مەزغون كە مردبوو، ئومو علاو وتى: پەحمەتى خوات لى بىت ئەى ئەبو سائب، مەن شا يەتت بۆ دە دەم كە خوا پىژى لى ناوى، پىغەمبەرى خودا (ﷺ) فەرمووی: (تۆ چۆن دەزانى خوا پىژى لى ناو ھە؟) وتم: دا يەك و بابم بە قوربانىت بىت ئەى پىغەمبەرى خودا (ﷺ) ئەى كى خودا پىژى لى دەگریت؟ فەرمووی: (ئىستنا ئەو يەقىنى بۆ ھاتو ھە (مردن بە خەى پى

۱ احمد (۲۸۶/۵)، فەرموودە يەكى باشە (جید)، سەنە دەكانى حەسەنى سەھىحە.
۲ فتح الباری (۲۳۵/۸).
۳ الطبری (۱۶۰/۱۷).

گرتوه) من هیوای چاکه ی بۆ ده خوازم).^۱ ئەم نایه ته: ﴿وَأَعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ﴾ به لگه یه له سه ره ئه وه که خوا به رستی وه ک نو یژو ئه و شتانه ی واج بن له سه ره مرۆفو هه تا ئاوه زی له سه ره خو ی بی ت ده بی ت نو یژ بکات به هه ره شیوه یه ک بۆ ی بکریت، وه ک له سه حیجی بو خاری دا ها تو وه له عیمرانی کو پی حوصه ی نه وه ره زای خوایان لای بی ت، پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فه رمو یه تی: (به پیوه نو یژ بکه ئه گه ره نه تتوانی به دانیشتن بی که، ئه گه ره نه تتوانی به پاله وه بی که).^۲ ئەم فه رموود یه ئه بی ته به لگه دژ به ئه وه هه له گه وه یه ی که خه لکی کی خوانه ناسی تیکه و تو وه گوا یه مه به ست به ﴿الْیَقِیْنُ﴾ واته: یه قین په یدا بو ون و گرمان نه مانه، جا هه ره کاتیک که سی کتان گه یشته ئه وه پله یه و بۆ گرمان بو، هیچ ئه رککی شه رع ی له سه ره نامینیت به لای ئه وان وه ئه مه بی دینی و گو مپرای ی و نه فامی نه بی ت هیچکی تر نیه، چونکه پیغه مبه ران و (سه لامی خوایان لای بی ت) ها وه له کانیان به یه قینترین و زاناسترین که س بو ون به خودا وه هه موو که س چاک تر زانیویانه ئه وه ئه رکانه چین له سه ریانه به رامبه ر خودا و با شتر نا گاداری سی فاته کانی خودا بو ون، که چه نده شایسته ی پزیز لێنانه و که چی له گه ل ئه وه ی شدا له هه مو که س خو اناسیان زیاتر کردو وه به به رده وامی خه ریکی کاری خیر بو ون هه تا کو چی دواییان کردو وه، گو مانی تیدا نیه مه به ست لێره دا به ﴿الْیَقِیْنُ﴾ مردنه، وه ک له پی شه وه با سمان کرد، سو پاس و ستایش بۆ خوای گه وه، سو پاس بۆ خوا که پتی نیشان دا بن له وه ی که به شیوه یه کی چاک و پرک بمان مرتیت، بی گو مان خوا زۆر به خشن ده و مه زنه.

ته فسیری سوره نوحی (الفحل)

ئه مه که که دا ها تو وه ته خواره وه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿أَنزَلَ اللَّهُ قُرْآنًا فَلَا تَسْمَعُ لَوْهٌ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ (۱)

ترساندن به نزیک بوونه وه ها تانی پۆزی قیامه ت

خوای گه وه ده فه رمو یه تی: ﴿أَنزَلَ اللَّهُ قُرْآنًا فَلَا تَسْمَعُ لَوْهٌ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ واته ک ئه وه فره مانی خودا ها ت، په له مه ک ن، خودا پاکه و زۆر له وه به رزتره که بلێن هاوکاری مه یه، خوای گه وه لێره دا باسی نزیک ی ها تانی پۆزی قیامه ت ده کات، خه ریکه بی ت به زه مانی پابوردویش باسی کردو وه که به لگه یه له سه ره ها تن و پو ودانی ئه وه کاره ساته و بۆ گو مان بو ون لێی، وه ک خوای گه وه ده فه رمو یه تی:

^۱ فتح الباری (۱۳۷/۲).

^۲ فتح الباری (۶۸۴/۲).

﴿أَقْرَبَ السَّاعَةِ وَأَسْقَى الْقَمْرَ﴾^۱ واته: وا قیامت نزیك بووه وه و مانگ بوو به دوو كه رتوه، لیتره دا ده فہرموویت: ﴿أَفَأَمْرَ اللَّهِ فَلَا تَسْتَعْلُوهُ﴾ واته: نه وهی كه به دوور ده زانریت نزیك بووه تہ وه، وه ك خوی گوره له نایه تیكي تردا ده فہرموویت: ﴿وَسْتَعْلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَوْلَا أَجَلٌ مُّسَمًّى لَّجَاءَهُمُ الْعَذَابُ وَلَيَأْتِيَنَّهُمْ بَعَثَةٌ وَهْمٌ لَا يَشْعُرُونَ﴾^(۵۷) يَسْتَعْلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ﴾^۲ واته: داوات لی ده كه ن كه زور كارئك بكي به لایان به سردا بیت، نه گهر كاتی بق دیاری نه كرابه، سزایان بق ده هاته خوار، هر نه وه ندهت زانی له پر تووشیان هات به لام به خویان نازانن، وا به په له داوی نازار دانت لی ده كه ن، بیگومان جه هه نهم ده وری خوانه ناسانی داوه، نیینو نه بی حاتم پیوايه تی كردوه له عوقبه ی كوی عامیره وه ده لیت: پیغه مبری خودا (ﷺ) فہرموویه تی: (له پوژی قیامتدا هه وریكي پرهش دیت به سردا نده له كاتی خورئاوا بووندا وه ك زریبه ن وایه^۳، ترس: پوژاكيكي دروست كراوه له ناسن و پولا بق خوپاراستن له شمشیز، بے رده وام به ناو ناسماندا بے رز ده بیته وه پاشان چار ده ريك چار ده دات له ناو ناسماندا نه ی خه لكينه! خه لكی ده پوژن بق لای یه كتری نه لین: نایا گویتان لی بوو، هه ندیكیان ده لین: به لی، هه ندیكي تریشیان به گومانن له بیستنی، جاری دوو میش هاوار ده كات، نه ی خه لكينه! خه لكی نه لین: به یه كتری: نایا گویتان لی بوو؟ نه لین: به لی، پاشان جاری سیه میش بانگ ده كات، نه ی خه لكينه! نه وا فرمانی خودا هات، په له مه كه ن، پیغه مبری خودا (ﷺ) فہرموی: (سویند به و كه سه ی گیانی منی به ده سته، نه و دوو پیواوه ی جلو به رگه كه یان بلاو كر دوو تہ وه، فریاناكه ون بیپچنه وه، نه و پیواوه ی حه وزه كه ی دریز پاكیشاوه هر گیز هیچ شتیكي لی ناو نادات، نه و پیواوه كه وشتره كه ی ده دوشیت هه رگیز لی ناخواته وه، فہرموی: دوا ی نه وه نیتر خه لكی سه رقان ده بن).^۴ پاشان خوی گوره باسی پاکی و بیعه بیی خوی ده كات له و هاو كارو شه ريكانه ی بویان داناوه له غیری خوی وله گه لیدا ده پیه رستن له و بت و دارو بے رده، زور له وه گه و ره بے رزتره، نه وانه نه و كه سانن كه به وایان به پوژی قیامت نیه، بویه ده فہرموویت: ﴿وَتَعْلَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾.

﴿يُنزِلُ الْمَلَكَةَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ أَنْ أَنْذِرُوا أَنَّهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاتَّقُونِ﴾^(۶۰)

^۱ القمر (۱).

^۲ العنكبوت (۵۳-۵۴).

^۳ زریبه ن: پوژاكيكي دروست كراوه له ناسن و پولا وه كه رتبه به ریز خوپاراستن له شمشیز (وه رگیز).

^۴ الحاكم (۴/۵۲۹)، نه م فہرمووده له هه ر دوو سه حجه كه دا هاتوه جگه له سه ره تاكه ی.

خودا مهیلی له‌سه‌ر که‌سیک بیت ره‌وانه‌ی ده‌کات بۆ که‌یاندنی یه‌کخوا به‌رستی

خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿يَزِلُّ الْمَلِكَةَ بِالرُّوحِ﴾ واته: فریشته ده‌نیریتته خواره‌وه به‌ پی‌ی فرمانی خو‌ی له‌گه‌ل وه‌حیدا، وه‌ک ئەم نایه‌ته که ده‌فه‌رموویت: ﴿وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ وَلَكِنْ جَعَلْنَاهُ نُورًا نَهْدِي بِهِ مَنْ نَشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا﴾ واته: هر به‌و شیوه‌یه نێمه گیانیتکمان نارده لای تو له فرمانی خو‌مان، تو له پدیشا نه‌تده‌زانی کتیب کامه‌یه‌و به‌یوا چیه، به‌لام نێمه ئەوه‌مان کرد به‌پووناکیه‌ک که به‌نده‌کانمان ئەوانه‌ی خو‌مان مه‌یلمان ئی بیت به‌وه ده‌بخه‌ینه سه‌ر پینگا، وه‌ ده‌فه‌رموویت: ﴿عَلَىٰ مَنْ نَشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا﴾ واته‌ک بۆ لای هر که‌سیک له‌ بنده‌کانی که خو‌ی چه‌ز بکات، که به‌په‌غه‌مبه‌رانه (سه‌لامی خوایان ئی بیت) وه‌ک خوای گه‌وره له‌ نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموویت: ﴿اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ﴾ واته: خودا خو‌ی باشتر ده‌زانیت کس بۆ پی‌غه‌مبه‌رایه‌تی مه‌لبزیریت، وه‌ ده‌فه‌رموویت: ﴿اللَّهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ﴾^۱ واته: خودا له فریشته‌کان به‌یامنی‌ری مه‌لده‌بزی‌ریت و له‌ناو مرؤفیشدا، وه‌ ده‌فه‌رموویت: ﴿يَلْقَى الرَّوحَ مِنْ أَمْرِهِ عَلَىٰ مَنْ نَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ لِيُنذِرَ يَوْمَ التَّلَاقِ ﴿۱۵﴾ يَوْمَ هُمْ بَرْزُورُونَ لَا يَخْفَىٰ عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ شَيْءٌ لَمِنَ الْمَلِكِ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَجْدُ الْفَهَّارُ﴾^۲ واته: به فریشته‌ی تاییه‌تی دا وه‌لامی خو‌ی ده‌نیریت بۆ هر که‌سیک له بنده‌کانی که بیه‌ویت، تا له پوژیک که‌حه‌تمه‌ن تووشیان دیت بیانترسینیت، پوژیک که مه‌موو دینه‌ده‌ر له‌ گوره‌کانیان و هیچ شتیکیان له‌ خودا نه‌ینی نیه، خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت ئەمرۆ فه‌رمانه‌وه‌ی بۆ کتیه؟ ده‌فه‌رموویت: هر بۆ خوای تاک و ته‌نه‌ی زاله‌به‌سه‌ر مه‌موو شتدا، لیره‌دا خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿أَنْ أُنذِرُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاتَّقُونِ﴾ واته: ناگاداری له‌ خه‌لکه‌که‌ بکه‌ن که هیچ شتیکی شیای بیه‌رستن نیه جگه‌ له‌من، ده‌بیت هر من به‌رستن، بترسن له‌ توله‌ی من ئەگه‌ر سه‌رپیچی فه‌رمانم بکه‌ن و غه‌یری من به‌رستن.

﴿خَلَقَ السَّمَكَاتِ وَالْأَرْضِ بِالْحَقِّ تَعَلَّىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿۲﴾ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ

خَصِيمٌ مُّبِينٌ ﴿۳﴾

^۱ الشوری (۵۲).

^۲ الانعام (۱۲۴).

^۳ الحج (۷۵).

^۴ الفاطر (۱۵-۱۶).

خودا، نهو خودایه که ناسمانه‌کان و زمین و مرۆزی دروست کردوه

خوای گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ تَعَلَّىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ واته: نه‌م ناسمانانه و زمینه‌ی به هق وهدی هیناوه، به‌ررترو دورره له‌وهی نه‌وانه ده‌یکه‌ن به‌شهریکی، خودای گه‌وره باسی دروست کردنی بوونه‌ور ده‌کات به‌جیهانی سه‌روه که ناسمانه‌کانه و جیهانی خواره‌ویش که بریتیه له‌زهوی و نه‌وهی تیابه‌تی، که به‌پاستی دروست کراون، نه‌ک به‌گالته و بیه‌وده، به‌لگو بۆ نه‌وهی خرابه‌کار سزای خوئی وهرگریت و پیاوچاکیش پاداشتی خوئی وهریگریت وه‌ک ده‌فهرموویت: ﴿لِيَجْزِيَ الَّذِينَ أَسْتَوُوا بِمَا عَلِمُوا وَيَجْزِيَ الَّذِينَ أَحْسَنُوا بِالْحُسْنَى﴾ واته: تا سزای نه‌وانه بدات که خرابه‌یان کردوه و چاکه‌ی باشیش ده‌ریاره‌ی کارچاکان بکات، پاشان باسی پاکو بی‌عه‌یبی خوئی ده‌کات که هاوه‌لی نه‌و ههر خوئی وهدی هینه‌رو تا‌ک و نه‌نهایه و شهریکی نه‌ی، بۆیه ههر نه‌و شایه‌نی په‌رسته‌ن به‌ته‌ن‌ها، پاشان دیته سه‌ر دروستبوونی مرۆف و ده‌فهرموویت: ﴿خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ﴾ واته: مرۆفی له‌تنۆکێک ناو وهدی هیناوه، که‌چی بووه‌ته‌دوژمنی به‌ناشکرا، بپوای پی‌ناکات و ده‌جیت به‌گژ پیغه‌مبه‌ره‌کانیدا، له‌راستیدا مرۆف بۆ نه‌وه دروست کراوه که به‌نده‌ی خوا بییت نه‌ک دژایه‌تی بکات، وه‌ک ده‌فهرموویت: ﴿وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُ نَسَبًا وَصِهْرًا وَكَانَ رَبُّكَ قَدِيرًا ﴿٥٤﴾ وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُهُمْ وَلَا يَضُرُّهُمْ وَكَانَ الْكَافِرُ عَلَىٰ رَبِّهِ ظَهِيرًا﴾ واته: ههر خوئی له‌تنۆکێک ناو مرۆفێکی وهدی هیناوه و کردویه‌تیه سه‌رچاوه‌ی نه‌وه و خزم په‌یدا بوون، په‌روه‌ردگارت هه‌موو کاریکی پیده‌کریت جگه له‌خودا شتی وا ده‌په‌رسته‌ن نه‌قازانجیان پی‌ده‌گه‌یه‌ن‌و نه‌زیانیان لی‌ده‌دات، خوانه‌ناسان به‌رده‌وام دژی په‌روه‌ردگاریان پشتیوانی په‌کترن، وه‌ده‌فهرموویت: ﴿أَوَلَمْ يَرِ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ ﴿٧٧﴾ وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ قَالَ مَنْ يُعْطِي الْعِظْمَ وَهِيَ رَمِيمٌ ﴿٧٨﴾ قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ﴾ واته: نایا مرۆف نازانیت که نئمه له‌تنۆکێک ناو دروستمان کردوه، که‌چی نئستا دوژمنیکی ناشکرایه، نه‌و نموونه‌یه‌کی بۆ نئمه هیناوه‌ته‌وه، دروست بوونی خوئی له‌بیرکردوه، نه‌لی: ئئسکه‌کان له‌پاش پزان کی زیندوویمان ده‌کاته‌وه، بلی: که‌سێک په‌که‌مجار دروستی کردوون، نه‌و زیندوویمان

^۱ النجم (۳۱).

^۲ الفرقان (۵۴-۵۵).

^۳ یس (۷۷/۷۹).

ده‌کاتوره، به هه‌موو دروستکردنیک خوی زانابه، له وه‌فرموده‌ی که نیامی نه‌حمه‌دو ئیبنو ماجه پریوایه‌تیاں کردوه له بوسری کورپی جه‌ماشه‌وه ده‌لئیت: پیتفه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) تفی کرده ناو له‌پی خوی پاشان فرموی: (خوای گه‌وره ده‌فرموویت ئی نه‌وی ئاده‌م چۆن من به‌یی ده‌سه‌لات ده‌زانی، که من تو‌م ئا له‌مه دروست کردوه؟ کاتیک که تو‌م دروست کردو ریک و پیکم کردی، سامانت کز کرده‌وه و چاکه‌ت ئی نه‌کرد، هه‌تا گیان گه‌یشته قورقورپاگه‌ت نه‌وسا نه‌ئلی: خیرو بی‌ر ده‌که‌م! که‌ی ئیستا کاتی خیرو بی‌ر کردنه).

﴿وَالَّذِينَ خَلَقْنَا لَكُمْ فِيهَا دِفْءٌ وَمَنْتَفِعٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٥﴾ وَلَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ تُرْجَحُونَ وَحِينَ تَسْرَحُونَ ﴿٦﴾ وَتَحْمِلُ أَنْفَالَكُمْ إِلَىٰ بَلَدٍ لَّئِنْ تَكَرَّرُوا بِبَلِيغِهِ إِلَّا يَبْشُرِ الْأَفْسُ إِنَّ رَبَّكُمْ لَرَوُوفٌ

رَجِيءٌ ﴿٧﴾

مه‌رو مالآت له دروستکاروه‌کانی خودان و به‌هره‌ی خودان

خوای گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿وَالَّذِينَ خَلَقْنَا لَكُمْ فِيهَا دِفْءٌ وَمَنْتَفِعٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ﴾
 واته: ئازله‌ئیشی هه‌ر بۆ ئیوه به‌ره‌م هه‌ناوه، که گه‌رمایی و قازانجی بۆ ئیوه ئیدایه و لیشیان ده‌خۆن، خوای گه‌وره لیره‌دا باسی مه‌رو مالآت ده‌کات که بریتیه له مه‌رو بزنو و شترو په‌شه‌ولاخ کردویه‌تیه منه‌ت به‌سه‌ر بنده‌کانیه‌وه وه‌ک له سوره‌تی (الانعام) دا به‌ دریزی باسی کردوه که هه‌شت سه‌ر مالآتی ئیرو مئی دروست کردوه بۆیان، که سوود وه‌رده‌گرن له خۆیان و به‌ره‌مه‌کانیان له خوری و موو توکیان که جلوه‌رگو رابه‌خیاں ئی دروست ده‌که‌ن و شیره‌که‌یان ده‌خۆن و لیشیان سه‌رده‌بپن و ده‌بخۆن، بۆ جوانیش به‌کاریان دینن بۆیه خوای گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿وَلَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ تُرْجَحُونَ وَحِينَ تَسْرَحُونَ﴾ واته: لاتان جوان و پازاون، کاتیک ده‌یانبه‌ن بۆ له‌وه‌رو کاتیکش ده‌یانه‌بنه‌وه به‌ تیری و گوانه‌کانیان پر له شیر ده‌بیت و قه‌له‌و ده‌بن، ﴿وَتَحْمِلُ أَنْفَالَكُمْ إِلَىٰ بَلَدٍ لَّئِنْ تَكَرَّرُوا بِبَلِيغِهِ إِلَّا يَبْشُرِ الْأَفْسُ إِنَّ رَبَّكُمْ لَرَوُوفٌ رَجِيءٌ﴾ واته: باری گران‌تان بۆ هه‌لده‌گرتیت بۆ شوینی واکه بۆ ئیوه نۆد گرانه که پئی بگه‌ن په‌روه‌ردگار نۆد دل‌سۆزو دل‌وفانه، وه بۆ نۆد شتی تریش به‌کاریان دینن و سواریشیان ده‌بن وه‌ک خوای گه‌وره له نایه‌تی ترده‌فرموویت: ﴿وَإِنْ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةٌ لِّئَلَّكُمْ تَشْقَىٰ مِمَّا فِي بَطُونِهَا وَلَكِنَّ فِيهَا مَنَافِعٌ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿١١﴾ وَعَلَيْهَا وَعَلَىٰ الْفَالِكِ لَكُمْ مِحْمَالٌ ﴿١٢﴾﴾ واته: به

^۱ احمد (۲۱/۲)، ابن ماجه (۹۰۲/۲)، سه‌نه‌ده‌کانی سه‌حیحه.

^۲ المؤمنون (۲۲-۲۱).

پاستی بُو نَبِوه له مالات و نازه لدا په ند هه یه دهر خوارتان دده بن له و شیره ی له ناو سکیاندا یه و بُو نَبِوه له و نازه لانه دا سودو که لکیکی زور هه یه وو لیثیان ده خون، وه له سر (پشتی هندی) له و ان و له سر (پشتی) که شتی کانیش سوار ده کرین. وه دهر موویت: ﴿اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَنْعَامَ لِتَرْكَبُوا مِنْهَا وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿۷۸﴾ وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَتَجْلِبُوهَا عَلَيْهَا حَاجَةٌ فِي صُدُورِكُمْ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفَالِكِ تَحْمَلُونَ ﴿۷۹﴾ وَتُرِيكُمْ آيَاتِهِ فَأَيَّ آيَاتِ اللَّهِ تُشْكِرُونَ ﴿۸۰﴾﴾ واته: خوا نه و زاته یه نازه ل و مالاتی بُو نَبِوه به دی هیناوه بُو نه وی سوار ی هندیکیان بن و گزشتی هندیکیان بخون و له و (نازه ل) انه دا چند سودو که لک بُو نَبِوه هه یه و تا به هُو ی نه و انه و به که نه پیوستی به که له دل و دهر و ننا دایه و له سر پشتی نه و (ولاخانه) و له سر که شتی نَبِوه سوار ده کرین، خوا زور نیشانه ی خویتان نیشان دده تا جا نَبِوه کام له نیشانه کانی خوا دان پیمانانین. بویه لیره دا خوی گوره دوی ژمردنی نه م بهرانه و پامهینانی بُو مرؤف دهر موویت: ﴿إِنَّ رَبَّكُمُ لَرَوْفٌ رَّحِيمٌ ﴿۸۱﴾﴾ واته: نه و پوره رنده یه ی که نه م نازه له ی دسه مژدوه و پامی هیناوه پوره رنده یه کی زور دلسوزو دلوفانه بُو نَبِوه، نه م نایه ته وه که نه م نایه ته وایه که خوی گوره دهر موویت: ﴿أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِيئَانَا أَنْعَامًا فَهُمْ لَهَا مَالِكُونَ ﴿۸۲﴾ وَذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ ﴿۸۳﴾﴾ اتا یا نه یان دی و نه یان زانیوه که بیگومان به دهستی خومان نازه لمان بُو دروست کردون نه جا نه وان خاوه نیان، وه پامان هینان بویان نه جا سوار ی هندیکیان دهن و له گزشتی هندیکیان ده خون. وه دهر موویت: ﴿وَجَعَلَ لَكُم مِّنَ الْفَالِكِ وَالْأَنْعَامِ مَا تَرْكَبُونَ ﴿۸۴﴾ لَيْسَتُوا عَلَى ظُهُورِهِمْ ثَمَرٌ تَذْكُرُوا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ إِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا سُبْحٰنَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هٰذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ ﴿۸۵﴾ وَإِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا لَمُسْقِلُونَ ﴿۸۶﴾﴾ واته: وه گزشتی و لاهی بُو فرهه م هینان که سوار یان دهن، بُو نه وی سوار ی پشتیان بن له پاشان بیر له بهره ی پوره دگارتان بکه نه وه کانتیک سوار یان بوون و بلین پاک و بیگه ردی بُو نه و خویبه ی که نه می بُو پام هینانین که نئمه توانامان به سریدا نه بوو، به پاستی نئمه بُو لای

۱ الفاطر (۷۹-۸۱).

۲ یس (۷۱-۷۲).

۳ الزخرف (۱۲-۱۴).

په روږدگارمان ده‌گه پښتڼه وه. نښنو عه بیاس ده لیت: ﴿لَكُمْ فِيهَا دِفْءٌ﴾ واته: جلوبه رگ، ﴿وَمَنْفَعٌ﴾ نه وه ش سودی لی وه رده گرن بؤ خواردن و خوارنه وه.^۱

﴿وَالْحَيْلُ وَالْإِغَالُ وَالْحَمِيرُ لِيَرْكَبُوهَا وَزِينَةٌ وَيَخْتَفُونَ بِهَا﴾

خوای گه وړه ده فهرمویت: ﴿وَالْحَيْلُ وَالْإِغَالُ وَالْحَمِيرُ لِيَرْكَبُوهَا وَزِينَةٌ وَيَخْتَفُونَ بِهَا﴾ واته: نه سپو نیسترو که ریشی بؤ سواربوون و پازانه وهی نیوه دروست کردوه، شتی وایش وه دی دینت که نایزانن، نه مهیش باسیکی تره له و باسانه ی که خوای گه وړه منه ت ده کات به سر به نده کانیدا که بؤی دروست کردون که بریتیه له نه سپو ماین و نیسترو که، که ده سته موی کردوه بؤیان، سواری ده بنو خورشیان پی ده پازتننه وه، هر بؤ نه وهیش دروست کراون و پام هینراون، وه که له فهرمووده ی سه حیددا هاتووه له جابیری کورپی عه بدولوه ده لیت: (پتغه مبهری خودا ﷺ) خواردنی گزشتی که ری مالی قه ده غه کردوه، نیژنی خواردنی گزشتی نه سپ (وماینی) داوه.^۲ نیمامی نه حمه دو نه بو داود هه ری که یان به دوو سه نه د له سره مرچی موسلیم له جابیره وه ریوایه تیان کردوه، ده لیت: له پؤزی خه بیهردا نه سپو نیسترو که رمان سه ریپی، پتغه مبهری خودا ﷺ) قه ده غه ی نیسترو که ری لیگردین، به لام قه ده غه ی نه سپی لی نه کردین).^۳ وه له سه حیحی موسلیمدا هاتووه له نه سمای کچی نه بو به کره وه (په زای خویان لی بیت) ده لیت: نیمه له مه دینه دا بووین نه سپنیکمان سه ریپی له زه مانی پتغه مبهری خودا و ﷺ) خواردمان.^۴

﴿وَعَلَى اللَّهِ قَصْدُ السَّبِيلِ وَمِنْهَا جَاذِبٌ وَلَوْ شَاءَ لَهَدَنَّاكُمْ أَجْمَعِينَ﴾

روونکرده وهی پښکه دینی په گان

خوای گه وړه ده فهرمویت: ﴿وَعَلَى اللَّهِ قَصْدُ السَّبِيلِ﴾ واته: هر خودایه پښگه ی راست نیشانی به نده کانی ده دات، دوی نه وهی خوای گه وړه باسی ناژهل و سووده کانی و پامه پښانی بؤ کردین دیته سره باسی پښگای مه عنه وی و ثابینی زورجار له قورئاندا هاتووه کاتیک که باسی شته دیاره کانی ده کات دوی نه وه نه چیته سره باسی شته ثابینی په مه عنه ویه به سووده گان، وه که له نایه تیکی تر دا

^۱ الطبري (۱۶۸/۱۷).

^۲ فتح الباري (۵۷۰/۹)، مسلم (۱۰۴۱/۳).

^۳ احمد (۳۵۶/۳)، ابو داود (۱۴۹/۴-۱۵۱)، فهرمووده یه کی سه حیه.

^۴ مسلم (۱۰۴۱/۳).

ده فہرموویت: ﴿وَتَكْرَدُوا فَإِنَّ خَيْرَ أَلْزَادِ النَّقْوَى﴾^۱ واتہ: تویشوی ریگہ تان ہی بیت، چاکترین تویشوی بؤ نیوہ له خواترسانہ، وه ده فہرموویت: ﴿يَبْقَى آدَمَ قَدْ أَرْزَلْنَا عَلَيْكَ لِيَاسًا يُؤْرِي سَوْءَ تَكْمَ وَرِدْشًا وَيَلِاسُ النَّقْوَى ذَلِكَ خَيْرٌ﴾^۲ واتہ: ئہی نہوی ئادہم ئیمہ جلوہرگی وامان داوہ بہ نیوہ کہ عیبو عارتان داپوشیت و جوانیشتان بکات چاکتر لهوہیش پؤشاکی خؤپاراستنہ، کانتیک خودای مہزن لہم سورہ تہدا باسی گیانہ و ہرہ کانی کرد له ناژہ لو ئہسپ و ئیسترو کہ رو ہر مالاتیکی تر، کہ سواری دہبزو باری خویان لی دہنن بؤ ئہو شوینانہی کہ زرد دوونو بہ ئاسانی خویان ناتوانن پی پی بگنو کہ لوپہ لہ کانیانی بؤ بہرن، دیتہ سہر باسی ئہو ریگانہی کہ مروفہ کان دہیگرنہ بہر بؤ گہیشترو چوونہ سہر ریگہی ہق، ہم قیش ئہوہیہ کہ خودا پی پی پازی بیت، ریگای پاست نیشانان بہ بہندہ کانیس ہر خودایہ، بؤیہ دہ فہرموویت: ﴿وَعَلَى اللَّهِ قَصْدُ السَّبِيلِ﴾ واتہ: خودا ہر ئہوہی لہ سہرہ ریگہی پاست دہست فیشان بکات، وه کہ لہ نایہ تیکی تردا دہ فہرموویت: ﴿وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السَّبِيلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَن سَبِيلِهِ﴾^۳ واتہ: ئہمہ ریگہی پاستی منہ، نیوہ ہر بہو ریگا بپؤنو مہ چنہ سہر ریگای تر، نہ کا لہ ریگاہی ئہو دوورتان بخنہوہ، وه دہ فہرموویت: ﴿قَالَ هَذَا صِرَاطٌ عَلَيَّ مُسْتَقِيمٌ﴾^۴ واتہ: وتی ئہمہ ریگہی پاستی بہرہو منہ، مواہید دہ لیت: لہم نایہ تہدا ﴿وَعَلَى اللَّهِ قَصْدُ السَّبِيلِ﴾ ریگای پاست نیشانان لہ سہر خواہیہ^۵ عہوفی دہ لیت لہ ئیبنو عہ بیاسوہ لہم نایہ تہدا: ﴿وَعَلَى اللَّهِ قَصْدُ السَّبِيلِ﴾ پوونکردنہوہ لہ سہر خودایہ، واتہ: ریگای شارہ زایی و گومرایی پوون بکاتہوہ، عہلی کوری ئہبو تہ لہ عیش ہر بہم شیوہیہ ریوایہ تی کردوہ لہ ئیبنو عہ بیاسوہ، قہ تادہو زہ حاکیش ہر وایان وتوہ، بؤیہ خوی گہورہ فہرموویہ تی: ﴿وَمِنْهَا جَائِرٌ﴾ واتہ: ہندی لہ ریگاکانیس لارو چہ وت و خواروخین لہ پی پاست لایاندوہ، ئیبنو عہ بیاسو کہسانی تریش دہ لین: ﴿وَمِنْهَا جَائِرٌ﴾ ئہو ریگا جیاوازہ کان^۶ کہ بریتین لہو بؤچوونو ئارہ زوویازیہ جیاوازانہی گاوردو

^۱ البقرة (۱۹۷).

^۲ الاعراف (۲۶).

^۳ الانعام (۱۵۳).

^۴ الحجر (۴۱).

^۵ الطبري (۱۷۵/۱۷).

^۶ الطبري (۱۷۶/۱۷).

جو له که و ناگر په رسته کان مه یانه. ئیبنومه سعودنه م نایه ته ی به م شیوه یه

نه خوینده وه: ﴿وَمِنْكُمْ جَاكِرٌ﴾^۱. واته: همدی له نثوه له پڼگه ی پاست لانه دهن، پاشان خوی گه وړه

باسی نه وه ده کات که هه موو شتیک له ژیر ده سلات و مهیلی خویدایه و ده فرموویت: ﴿وَلَوْ شَاءَ

مَدَنكُمْ أَجْمَعِينَ﴾ واته: نه گهر بیویستایه هه موواتی ده خسته سر پڼی پاست، وه له نایه تی تردا

ده فرموویت: ﴿وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مَنْ فِي الْأَرْضِ كُلَّهُمْ جَمِيعًا﴾^۲ واته: وه نه گهر په روه ردگارت

بیویستایه نه و (خه لگه ی) و له زه ویدا هه موو تیکړا به وای ده نینا. وه ده فرموویت: ﴿وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ

لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَا يَزَالُونَ مُخْتَلِفِينَ ﴿۱۱۷﴾ إِلَّا مَنْ رَحِمَ رَبُّكَ وَلِلَّهِ خَلْقُهُمْ وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ

لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ﴾^۳ واته: نه گهر په روه ردگارت بیویستایه گشت خه لکی ده کرد

به (په پیره و ی) یه ک ناین به لوم نه وان به رده وام جیاواز دهن، مه گهر که سیک په روه ردگارت میهره بانی

له گه ل کرد بیت و هر له بهر نه و هیش دروستی کردوون به یاری په روه ردگارت ده رچوو (کو تابی هات) که

سویند به خوا نوزده خ پر ده که م له جنوکه و له ناده می هه موو پڼکه وه.

﴿هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لَكُمْ مِنْهُ شَرَابٌ وَمِنْهُ شَجَرٌ فِيهِ تُسِيمُونَ ﴿۱۱۸﴾ يُثْبِتُ لَكُمْ بِهِ

الزَّيْعَ وَالزَّيْتُونَ وَالنَّخِيلَ وَالْأَعْنَابَ وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ

بَنَفْسَكُورٍ ﴿۱۱۹﴾

باسی باران و سوده کانی که به لگه یه کی ناشکرایشه له سهر توانای بیسنوری خوی گه وړه

خوی گه وړه ده فرموویت: ﴿هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لَكُمْ مِنْهُ شَرَابٌ وَمِنْهُ شَجَرٌ فِيهِ

تُسِيمُونَ﴾ واته: هر خویه تی له سهر وه بارانی بق باراندن، که نثوه لئی بخونه وه و پوهه کیشی پی

سه وز ده بیتو له و پوهه که مه پو مالاتی پی ده له و پڼن. دوی نه وه ی خوی گه وړه باسی نه و به هرانه ی

کرد که به خشویوه تی به مړو له مه پو مالات دپته سهر باسی به هر یه کی تر که بارانی باراند له

ناسمانه وه، که به هوی نه و بارانه وه ژیان به سهر ده به ن و نازه له کانیشیان به خپو ده کن، وه

ده فرموویت: ﴿لَكُمْ مِنْهُ شَرَابٌ﴾ واته: شیرین و سازگاری کردووه نثوه لئی ده خونه وه، سوپرو تالی

^۱ الطبري (۱۷۶/۱۷).

^۲ یونس ۹۹.

^۳ هود (۱۱۸-۱۱۹).

نه کردوه، ﴿وَمِنْهُ شَجَرٌ فِيهِ تُسِيمُونَ﴾ به هوی نو بارانه وه پوهه کی سهوز کردوه نازه له کانی تیا ده له وه پینن، وه ک ئینو عه بیاسو عیکریمه و زه حساک و قه تاده و ئینبو زه یسد ده لاین:

﴿تُسِيمُونَ﴾ واته: ده له وه پینن. ^۱ وه ک و تراوه (الابل السامه) واته: و شتری ناو له وه پ، (السوم) یانی له وه پانندن. وه ده فه رموویت: ﴿يُنَبِّئُ لَكُمْ بِهِ الْزَّرْعَ وَالزَّيْتُونَ وَالنَّخِيلَ وَالْأَعْنَابَ وَمِنْ كُلِّ

الشَّجَرَاتِ﴾ واته: هر به و ناوه کشتوکال و زه یبون و په زو دارخورماتان بؤ ده پوینت و ه موو به رو بو میکتان پیده دات، که ه موویان به یه ک ناو ناو ده درین، هر یه که جوړیکه و تام و بون و په نگو و

شپوهی جیای خوی هه یه. بویه ده فه رموویت: ﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْكُرُونَ﴾ واته: نه مه زور به لگهی تیدایه که هیچ په رستراویک نیه جگه له خودا بؤ نه وانه ی که بیرده که نه وه، نه م

نایه ته وه ک نو نایه ته وایه که ده فه رموویت: ﴿إِذْ أَنْشَأَ خَلْقَ الْانْسَانِ مِنِ الْأَرْضِ وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا بِهِ حَدَائِقَ ذَاتَ بَهْجَةٍ مَّا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُنبِتُوا شَجَرَهَا أُولَئِكَ نَعْنِئُ رَبَّنَا بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ واته: یان نه و که سه باشته که ناسمانه کان و زه مینی دروست کردوه له و سه ره وه بارانی

بؤ نپوه باراندوه؟ باخچهی زور جوانی به نارو که ی سهوز کردوه که خوتان نه تان ده توانی داره کانی بروینن، نایا هیچ په رستراویکی وه ک خودا هه یه؟ نه خیرده ی دیاره نه وانه گه لیکي له ه حق لاده رن.

﴿وَسَخَّرَ لَكُمْ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِ رَبِّكَ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ﴾ ﴿١١﴾ وَمَا ذَرَأْ لَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُخْتَلِفًا أَلْوَنًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ

يَذْكُرُونَ ﴿١٢﴾

چهند به لگهی تر له سه ر پامهینانی شه وو پوژو خوړو مانگو نه وه ی له ناو زه ویدا دیته دهره وه خوی گه وره ده فه رموویت: ﴿وَسَخَّرَ لَكُمْ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ

بِأَمْرِ رَبِّكَ﴾ واته: خودا شه وو پوژوی بؤ پام کردون، مانگو خوړو ه موو نه ستیره کانی ملکه چی فرمانی نه ون، خوی گه وره به نده کانی ناگادار ده کاته وه له و ه موو نیشانه مه زن و به مره زورانه ی که پتی به خشیون هر له پامهینانی شه وو پوژوه که به دوی یه کدا دین و نه و مانگو خوړه ییش که به رده وام سوړ ده خون، نه و نه ستیره وه ستاوو گه پوکانه له ه موو لایه کی ناسماندا که دنیا یان پووناک

^۱ الطبري (۲۷۸/۱۷).

^۲ النمل (۶۰).

کردوده‌توه، بقره‌ی له تاریکاییدا پښکای پی دهرکن، هر یه کتک له گوره پانی خویدا ده‌سورپتته‌وه که خودا بقری داناوه، بهو جزره دهروات که خودا بقری دیاری کردووه نه زیاد دهروات و نه کم، نه مانه هموو له ژیر تواناو ده‌سلاتی خوادان، بهو شیوه‌ی که بقری داناون و ناسانی کردووه بزبان، نه مانه ثابت و نه ثابت و وایه که خوی گوره ده‌فهرموویت: ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي السَّمَاءَ بِالسَّحابِ وَيُبْرِئُ السَّمَكِ مِنَ الْبَحْرِ وَنُحِيطُ بِمَا فِي الْبِحَارِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾ واته: به راستی په‌روه‌ردگار تان نه‌و خودایه که ناسمانه‌کان و زوی له شش پوژدا دروست کردووه پاشان (خودا) چووهر سر عرش (نیمه‌نیمان پبیتیه‌ی به‌لام شیوه‌که‌ی نازانین) به (تاریکای) شه‌و (پوشنایی) پوژ داده‌پوشیت (به‌پنجه‌وانه‌شهره)، (پوژ به‌شویین شه‌وه‌یه به‌خیزایی) شه‌و به‌شویین پوژوه‌یه به‌خیزایی خورو مانگو نه‌سستیره‌کانیش ژیربار کراون به‌فرمانی خوی بیدار بن که به‌دی هیناون و فرماندان هر بقر خویه پاک و بیگ‌رده (له هموو کم و کورپه‌ک) خوی په‌روه‌ردگاری هموو جیهانیان. بقری لیره‌دا ده‌فهرموویت: ﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ﴾ واته: له‌مه‌شدا زور نیشانه‌یه به‌بقر که‌سانتیک که‌تیده‌گن، که خودا چند خاوه‌ن ده‌سلات و توانای گوره‌یه، پاشان ده‌فهرموویت: ﴿وَمَا ذَرَأُ لَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُخْتَلِفًا أَلْوَنًا﴾ واته: له‌م زه‌مینیش زور شتی په‌نگاوپه‌نگی بقر نوره‌ی دروست کردووه، دوی نوره‌ی خوی گوره‌ی باسی ناسمان و نه‌و شتانه‌ی کرد که‌تیدایه‌و پامی هیناوه‌دیته‌سر باسی نه‌و شته‌سر سورپه‌ینه‌رانه‌ی ناو زه‌مین له‌گیانه‌وهران و کانز او پوه‌و که‌لی شتی تری بیگیان به‌هموو په‌نگو شیوه‌کانیه‌وه، که‌چند سودو تاییه‌ته‌ندیان تیدایه‌ی بقر مروء، بقری ده‌فهرموویت: ﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ﴾ واته: له‌مه‌دا نیشانه‌یه به‌بقر نه‌وانه‌ی پاده‌میتن و شوکرانه‌بقری خودان.

﴿وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْكُلُوا مِنْهُ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حَبْلًا حَلِيَّةً تُلبَسُونَ بِهَا وَتَرَىٰ فِي الْجِبَالِ مَوَازِعَ فِيهِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾ ﴿١٤﴾ وَالَّذِي فِي الْأَرْضِ رَوَىٰ أَنْ يَمِيدَ بِكُمْ وَأَنْهَارًا وَسُبُلًا لَّعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٥﴾ وَعَلَمَنَّا بِالنَّجْمِ هُمْ يَهْتَدُونَ ﴿١٦﴾ أَلَمْ يَخْلُقْ كَمَنْ لَا يَخْلُقُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿١٧﴾ وَإِنْ تَعَدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصَوْهَا إِنَّ اللَّهَ لَعَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٨﴾

نیشانه‌ی زوره‌یه له سه‌رده سه لاتی خوا له ناو ده‌ریاو کیوو روویارو پنگاو نه‌ستیره‌کاندا

خوای گه‌وره باسی نه‌و ده‌ریایه پر شه‌پوله به‌رزانه ده‌کات که چۆن پامی هیناوه و ده‌یکاته منه‌ت به‌سه‌ر به‌نده‌کانیه‌وه که بوی ژیریارکردون به‌ناسانی ده‌چیته ناوی و سواری ده‌بیت، گوشتی ماسی و نه‌ه‌نگیشی چه‌لال کردوه بۆیان به‌زیندووی به‌مردویش له کاتی نیحرام پۆشین و کاته‌کانی تریشدا، مرواری و جه‌واهری زۆر به‌نرخیشی پیداون تا بۆ جوانی له‌به‌ری خوایانی بکن، وه‌ئهم ده‌ریایه‌ی وا لی کردوه که شتی‌کان هه‌لگریته و به‌سه‌ریدا به‌وات و به‌پشته‌یان به‌هوا تیره‌که‌ی بی‌پیت و له‌تی بکات، دیاره‌ خوای گه‌وره به‌نده‌کانی شاره‌زا کردوه به‌وشیوه‌یه دروستی بکن، نه‌و شاره‌زاییه‌ش له باپیریانه‌وه نوح (سه‌لامی خوای لی بیت) بۆیان ماوه‌ته‌وه، چونکه به‌که‌م که‌سێک که شتی دروست کرد نوح پیغه‌مبه‌ر بوو (سه‌لامی خوای لی بیت) له نه‌وه‌وه هه‌موو فیزی دروست کردنی که شتی بوون، له ولاتی‌که‌وه بۆ ولاتی‌کی ترو له ناوچه‌یه‌که‌وه بۆ ناوچه‌یه‌کی ترو له کیشوه‌ری‌که‌وه بۆ کیشوه‌ری‌کی تر پینی ده‌پویشتن، بۆ هینانی نه‌و شتانای له و ولاتانه‌دا هه‌یه و گراسته‌وه‌ی نه‌و شتانای خۆشیان بۆ نه‌و ولاتانه، بۆیه خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْكُلُوا مِنْهُ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حَبْلًا مَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفُلْكَ مَوَاجِرَ فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ

وَأَلَّاكُمْ تَشْكُرُونَ﴾ واته: هه‌ر خودایه ده‌ریای خستوه‌ته به‌رده‌ستت که گزشتی تازه‌ی لی بخۆن، خشلیشی لی بیننه ده‌ری، به‌خۆتانیه‌وه هه‌لواسن، وه‌ ده‌بینی که شتیش سنگی ده‌ریا له‌ت ده‌کات، تا چاکه‌ی خوداتان ده‌ست که‌ویت و به‌لکو شوکری چاکه‌و به‌هره‌کانی بکن، پاشان ده‌فه‌رموویت: ﴿وَأَلَقَى فِي الْأَرْضِ رَوْسًا أَنْ يَمِيدَ بِكُمْ﴾ واته: نه‌و خودایه‌ی که کیوه زۆر به‌رزه‌کانی له‌ناو نه‌م زه‌مینه‌دا داکوتاه‌وه کردوویه‌تی به‌له‌نگه‌ر بۆ نه‌وه‌ی نه‌تانله‌رزینیت، زینده‌وه‌ره‌کان له‌سه‌ری بزین نه‌گه‌ر به‌رزیت ژیا‌نی مروءه‌ تال ده‌کات و هه‌موو خۆشیه‌کیان له‌بیر ده‌باته‌وه، بۆیه خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَأَلْجَأَ الْرَّسَّهَا﴾ واته: زۆر کیوی پته‌ویشی تیا دامه‌زاندوه، ﴿وَأَنْهَرًا وَسُبُلًا﴾ واته: چه‌م و پویاری نیشان داون بۆ نه‌وه‌ی پنگا بدۆزنه‌وه، واته: پویاری زۆدی له زه‌ویدا داناوه له شوینیکه‌وه ده‌پوات بۆ شوینیکی تر، بۆ نه‌وه‌ی خه‌لکی له پۆزی سه‌ر زه‌وی بخۆن، له شوینیکدا نه‌و ناوه‌ی دیته‌ ده‌رو ده‌چیته بۆ شوینیکی تر ده‌بیته‌ هۆی بزۆی خه‌لکی نه‌و شوینته، به‌شوینی بیابان و چۆله‌وانیدا پنگه‌ ده‌پیت و به‌لا که‌ ژو کیوو ته‌پۆلکه‌دا ده‌پوات و ده‌بیریت و ده‌گاته‌وه نه‌و شوینته‌ی که بۆی دانراوه، نه‌م پویارانه به‌پاست و چه‌پو باکورو باشورو

پژده لات و پژئاوادا ده پۆن، هندیکی پووباری بچووکه و هندیکیشی گهرن، ده چنه چۆمه کانه و جارێ واش ههیه وشک ده کهن یان ده چیته ناو زهوی تئیدا کۆده بیته وه، له هندی شوینیشدا به هیواشی ده پروات و له هندی شویندا به گوپ ده پروات به پیتی شو و پیراره ی خودا داویه تی و مه یلی لئیه تی، شو خودایه ی که هه ر شو شاهینی په رستنه و هه ر شو ویش په روه رداگاره، وه هه ر خودایه که ریگای له ناو زه میندا داناوه بق شو وه ی مرۆف له ولاتیکه وه بپروات بق ولاتیکی تر هه تا کئیه کانی له ت کردوه بق شو وه ی نیوانی کئیه کان ببیته ریگا و پئیدا بپۆن، وه که له ئایه تیکی تر دا ده فه رموویت:

﴿وَجَعَلْنَا فِيهَا فِجَاجًا سُبُلًا﴾^۱ واته: چه ند ریگامان له ناو زه میندا پیک هیئا، پاشان ده فه رموویت: ﴿وَعَلَّمْنَاهُ وَإِلْتَجِمَ هُمْ يَسْتَدُونَ﴾ واته: نیشانه ی زۆری تر هه یه و به نه ستیره ی پئ ده رده کهن، به شوه ی تاریکو نوته کان، واته: به لگه زۆرن له کئیه کان و ته پۆلکه و شتی تریش که ریپوار بیکاته ده ستنیشان له وشکانی و ده ریادا هه ر کاتیک ریگای لی تیکچوو پئیی بدۆزیته وه، ﴿وَإِلْتَجِمَ هُمْ يَسْتَدُونَ﴾ ئیبنو عه بیاس ده لئیت: به نه ستیره کان له تاریکانی شو دا ریگا ده رده کهن.^۲

خودا په رستی هه قی خودایه

پاشان خوای گه وره ناگادارمان ده کاته وه که نایبیت هه یج که سیکێ تر بپه رستین غه یری خۆی وه که شو و بتانه ی که ناتوانن هه یج شتیک دروست بکهن به لکو خۆیان دروست کران، بۆیه ده فه رموویت: ﴿أَفَمَنْ يَخْلُقُ كَمَنْ لَا يَخْلُقُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ﴾ واته: ئایا شو وه ی دروستکردن به ده ستی شو وه، چۆن وه که شو که سه وایه که دروست ناکات، ئایا ئیوه په ندو نامۆزگاری وه رناگرن، دیسان خوای گه وره به نده کانی ناگادار ده کاته وه له وه موو به هره و چا که نه ی له گه لی کردوون، ده فه رموویت: ﴿وَإِنْ تَعَدَّوْا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصَوْهَا إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ واته: نه گه ر چا که کانی خودا بژمیرن، له ژماره نایه بۆتان، خودا له تاوان خو ش ده بیت و دلۆفانه، واته: نه گه ر خودا داوای شوکرانه بژیری به هره کانی له ئیوه بکات ئیوه هه رگیز ناتوانن به جئیی بپنن، وازی لی ده هیئن و ده سته وسان داده نیشن، خو نه گه ر سزاتان بدات سزاشتان ده دات و ناهه قیشی پئ نه کردوون، به لام خوا زۆر دلسو زو دلۆفانه له زۆر تاوانتان ده بووریت و له سه ر که مترین چا که یش پادا شتان ده داته وه، ئیبنو جه ریر ده لئیت: خوای گه وره ده فه رموویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ﴾ خودا لیتان ده بووریت له سه ر هندی که مو کوپی له سه ر شو کری شو

^۱ الانبياء (۲۱).

^۲ الطبري (۱۸۰/۱۷).

به امرانی که پستی داون، نه گهر په شیمان بوونه وه و گه پانه وه بق لای و گوپرایه لی فرمانه کانی بوون و به پستی په زامه ندی نو جولانه وه، دلوفانه بۆتان و سزاتان نادات دواي په شیمان بوونه وه و گه پانه وه تان بق لای!

﴿وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مَا تُسْرُوْنَ وَمَا تُعْلِنُوْنَ ﴿۱۱﴾ وَالَّذِيْنَ يَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ لَا يَخْلُقُوْنَ شَيْئًا وَهُمْ يُخَلَقُوْنَ ﴿۱۲﴾﴾

أَمْوَاتٌ غَيْرٌ أَحْيَاءُ وَمَا يَشْعُرُوْنَ أَيَّانَ يُعْمَلُوْنَ ﴿۱۳﴾

خوای گه وره ده فرموویت: ﴿وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مَا تُسْرُوْنَ وَمَا تُعْلِنُوْنَ﴾ واته: هرچی بشارنه وه و هرچی ناشکرا بکن خودا دهیزانیت، لیره دا خوای گه وره باسی نه وه دهکات که ناگای له هه موو شاراوه کانی ناو دله و هیچی لی ون نابیت وه ک چون ناگای له شته ناشکراکانه که دهیکن، به و زووانه پاداشتی هه موو که سیتک ده داته وه له پۆزی قیامه تدا له سر نه و کردارانه ی که کردویه تی، چاکه به چاکه و خرابه ییش به توّله لی سه ندن.

خوای بپه رستان دروست کراوه، نه که دروستکهر

خوای گه وره ده فرموویت: ﴿وَالَّذِيْنَ يَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ لَا يَخْلُقُوْنَ شَيْئًا وَهُمْ يُخَلَقُوْنَ﴾ واته: نه و بتانه ی که هانا یان پی ده بن بیجگه له خودا، نه وانه ناتوانن هیچ شتیک دروست بکن به لکو خو یان دروست ده کرین، وه ک خوای گه وره له سر زمانی ئیبراهیمی خه لیل ده فرموویت: ﴿قَالَ أَعْبُدُوْنَ مَا تَتَّبِعُونَ ﴿۱۵﴾ وَاللّٰهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ﴾^۱ واته: وتی: نایا ئیوه شتیک ده په رستن که خو تان دایده تاشن؟ که هه خودایه ئیوه شو و بته کانتانیشی دروست کردوه، پاشان ده فرموویت: ﴿أَمْوَاتٌ غَيْرٌ أَحْيَاءُ وَمَا يَشْعُرُوْنَ أَيَّانَ يُعْمَلُوْنَ﴾ واته: نه و بتانه بی گیانن، گیان یان تیدا نیه، نه ده بیستن، نه ده بینن و نه ناو زیان هه یه، ناگاشیان لی نیه که ی پۆزی قیامه ت دیت، چون نه وانه ده بنه جیی هانا و سود به که س ده گه یه نن و پاداشتی چاکه و خرابه ده ده نه وه؟ به لکو نه وه ی که هیوای نه وه ی لی ده کریت نه و که سه یه که ناگاداری هه موو شتیکه و وه دپه یه نری هه موو شتیکه که خودایه.

﴿إِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ ۖ فَالَّذِيْنَ لَا يُؤْمِنُ بِالْآخِرَةِ قُلُوبُهُمْ مُّكْرَمَةٌ وَهُمْ مُّسْتَكْبِرُونَ ﴿۲۲﴾ لَا جَرَمَ أَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ

مَا يُسْرُوْنَ وَمَا يُعْلِنُونَ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْتَكْبِرِينَ ﴿۲۳﴾

هیچ په رستراویک نیه جگه له خودا

^۱ الطبری (۱۸۷/۱۷).

^۲ الصافات (۹۵-۹۶).

خوای گوره ده فەرموویت: ﴿إِلَهُكُمْ إِلَهٌُ وَحِدٌ ۖ فَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ قُلُوبُهُمْ مُّكْرَهُ وَهُمْ مُّسْتَكْبِرُونَ﴾ واتە: خوای ئێوه یەك خودایە، ئەو كەسانەى بڕوایان بە پۆژى دواى نى، دلەكانیان بى باوەرپەو خۆشیان بە زل دەزانن. خوای گوره باسى خۆى دەكات كە تاكو تەنهایەو بێنیاژە لە هەموو شتێك و جێنیاژى گشت شتێكە هیچ خودایەك نى خۆى نەبێت، وە ئەو كەسانەى خوانەناسن دلایان ئەو باوەر بە خودایە قەبول ناكات، وەك خودا خۆى باسیان دەكات كە جیى سەرسۆرمانە بە لایانە وە ئەلین: ﴿أَجْعَلُ الْإِلَهَةَ إِلَهًا وَحِدًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ﴾^۱ واتە: چۆن دەبێت لە جیى ئەو بتانەى دەتانپەرست هەر خودایەك بپەرستن؟ وە دە فەرموویت: ﴿وَإِذَا ذُكِرَ اللهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَإِذَا ذُكِرَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ﴾^۲ واتە: هەر كاتێك یادی خودا بە تەنها یاد بكړیت دلایان بەو ناوہ تێك دەچیت و ناپەرەت دەبن، ئەگەر باسى جگە لە خویان لا بكړیت بپیان خۆشەو دلایان پێى دەكړیتەو، ﴿وَهُمْ مُّسْتَكْبِرُونَ﴾ واتە: خویان بە زل دەزانن و ناپەرستن و دلایان یەكناپەرستی وەرنەگړیت، وەك خوای گوره لە ئایەتێكێدا دە فەرموویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ﴾^۳ واتە: ئەو كەسانەى هەر لە بەر خۆ بە زلزانین نایانەوێت خوا بپەرستن، بە زەبوونی دەچنە ناو جەهنەم، بۆیە خوای گوره لێرەدا دە فەرموویت: ﴿لَا جَرَمَ أَنْ يَأْتِيَ اللَّهُ بِعَلَمٍ مَّيُوسِرٍ وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْهُ إِلَّا لِئَیُّبَهُمُ الْمُسْتَكْبِرِينَ﴾ واتە: بە راستى خودا دەزانیت چى لە خودا دەشارنەو و چى دەردەخەن، خودا خۆشى نایەت لەوانەى خۆ بە زل دەزانن، تۆلەیان لى دەستینیت و جەزەبەى توندیان دەدات.

﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ مَاذَا أَنْزَلَ رَبُّكُمْ قَالُوا أَسْطِطِيرُ الْأَوَّلِينَ﴾^(۱۴) لِيَحْمِلُوا أَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ
وَمِنْ أَوْزَارِ الَّذِينَ يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِلَّا سَاءَ مَا يَزُرُونَ﴾^(۱۵)

لە ناوچوونی خوانەناسان بە هوێ سەر بپێچیان لە فەرمانى خوا و دوو قات تۆلە کردنە وە لیبیان

خوای گوره دە فەرموویت: ﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ مَاذَا أَنْزَلَ رَبُّكُمْ قَالُوا أَسْطِطِيرُ الْأَوَّلِينَ﴾ واتە: هەر كاتێك پرسیاریان لى بكړیت: پەرەردگارتان چى ناردووە تە خوار؟ ئەلین: چیرۆكى پێشینان، واتە: نكولى لى دەكەن و ئەلین: خودا هیچى نەناردووە تە خوار بەلكو ئەوێ موخەمەد ﷺ باسى دەكات

۱ ص (۵).
 ۲ الزمر (۴۵).
 ۳ الفاطر (۶۰).

بۆمان به سه رهاتی پیشینانه له کتیبی ئه وانه وه وهری گرتوه، وهک خوی گه وره ده فه رموویت:

﴿ وَقَالُوا أَتُطِغِرُ الْأَوَّلِينَ أَلَمْ تَكُنْ عَلَيْهِ بَكْرَةً وَأَمِيلًا ۱ ﴾ واته: وتیان: نه مانه چیرۆکی پیشینان، هه موو به یانی و ئیوارانیک بۆی ده خویننه وه له بهری ده نوسیته وه، واته: بوختان بۆ پیغه مبه ر(ﷺ) هه لده واسنو نه وه موو قسه ناریک و بی پئی و جی و پدپوچه به رامبه ری ده که ن.

وه که ئایه تیکی ترده ده فه رموویت: ﴿ أَنْظِرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَل فَضَلُّوا فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا ۲ ﴾ واته: سه یرکه چۆن نموونه یان بۆ تو هیناره ته وه له پئی لایان داوه وه هه رچی ده که ن پئی ده رناکه ن، بیگومان هه ر که سیک له پئی هه ق لایدا هه رچی بلی نایبیکیت و هه ر هه له ده کات، ده یان وت: جادوگه ره، فالچی، شاعیره، شیته، پاشان هه موو هاتنه سه ر قسه ی گه وره که یان وه لیدی کوپی موغیره ی مه خزومی که بۆی دانان، وهک خوی گه وره ده فه رموویت: ﴿ إِنَّهُ فَكَّرَ وَدَرَّ ۱۸ ﴾ فَقِيلَ كَيْفَ قَدَّرَ ۱۹ ﴿ ثُمَّ قِيلَ كَيْفَ قَدَّرَ ۲۰ ﴾ ثُمَّ نَظَرَ ۲۱ ﴿ ثُمَّ عَسَّ وَبَسَّ ۲۲ ﴾ ثُمَّ أَذْبَرَ وَأَسْتَكْبَرَ ۲۳ ﴾ فَقَالَ إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ يُؤْتَى ۲ واته:

ئه وه هه ر پامو لیکى دایه وه، ئه ی نه ئی که چۆنی لیکدایه وه، دیسان نه ئی چۆنی بۆ چوو، پاشان سه یری کرد، ئه وسا پووی گرژ کردو ترش هه لگه را، له پاشان پشتی هه لکردو فیزی نواند، ئه وسا کوئی: ئه م قورئانه هه بی و نه بی جادوویه که له کۆنه وه ده یگێرپنه وه. قسه که ی وه لیدیان په سه ند کردو بلاوه یان ئی کرد (خوا پووینان په ش کات)، خوی گه وره ده فه رموویت: ﴿ لِيَحْمِلُوا أَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمِنْ أَوْزَارِ الَّذِينَ يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ ۳ ﴾ واته: با له پۆزی قیامه تدا باری تاوانی خۆیان و ئه وه که سانه ش هه لگرن که به بی زانست، ئه وان له پئی لاده دن، واته: بۆیه ئاوامان به سه ر هینان هه تا باری گرانی خۆیان و ئه وه که سانه ش هه لگرن که شوینیان ده که ون و هاو پای ئه وان، دووچار گوناهاکارن، جاریک له سه ر گوپرای خۆیان و جاریکی تر له سه ر خه له تاندنی ئه وان هه ی که شوینیان ده که ون و ده یانکه نه پیشه نگو چاویان ئی ده که ن، وه که له فه رموده دا هاتوه: (هه ر که سیک بانگه وازی کردبیت بۆ پئی راست، ئه وه ئه وه که سه پاداشتی به وینه ی ئه وه که سه وه رگرتوه که شوینی که وتوه، به بی ئه وه ی له پاداشتی ئه وه هه یچ که م ببیتوه، وه هه ر که سیک بانگه وازی کردبیت بۆ گوپرای، ئه وه ئه وه که سه تاوانی ئه وان هه ی هه لگرتوه، به بی ئه وه ی له تاوانه کانی ئه وان هه یچ که م ببیتوه).^۴ خوی

^۱ الفرقان (۵).

^۲ الفرقان (۹).

^۳ المدثر (۱۸-۲۴).

^۴ مسلم (۲۰۶۰/۴).

گه ورهیش ده فہرموویت: ﴿وَلِيَحْمِلُوا أَثْقَالَهُمْ وَأَنْقَالًا مَعَ أَثْقَالِهِمْ وَلَيَسْئَلَنَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَمَّا كَانُوا يَفْعَلُونَ﴾^۱ واتہ: باری گرانی خویان و باری گرانی خہ لکی تریش لہ گہ ل خویان ہلدہ گرن و پڈی قیامہ تیش لہ سر نہ و بوختانہ کردویانہ پرساریان لئ دہ کریت، ہر بہ م شیوہیہ عہ وفی پیوایہ تی کردوہ لہ نیبنو عہ بیاسہ و ہ کہ فہرموویہ تی نہ م نایہ تہ: ﴿لِيَحْمِلُوا أَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمِنْ أَوْزَارِ الَّذِينَ يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ أَلَا سَاءَ مَا يَزُرُونَ﴾^۲ وک نہ و نایہ تہ وایہ کہ خویای گہ ورہ دہ فہرموویت: ﴿وَلِيَحْمِلُوا أَثْقَالَهُمْ وَأَنْقَالًا مَعَ أَثْقَالِهِمْ﴾^۳، موجامید دہ لیت: ^۲ باری گرانی تاوانی خویان و نہ وانی کہ گوئیستیان بوون ہلدہ گرن، گونامی نہ وانی کہ گوئیپاہ لیان بوون ہیج سوک ناکریت ^۱۔ ﴿قَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَاَنَّ اللَّهَ بَيَّنَّاهُمْ مِنَ الْفَوَاحِشِ مَا فَحَّرَ عَلَيْهِمْ السَّقْفُ مِنْ فَوْقِهِمْ وَأَتَنَّهُمْ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ﴾^۴ ندر یوم القیامہ یخزیهہم ویقول این شرکاء علی الذین کنتہم تمشقون فیہم قال الذین اوتوا العذاب ان الخزی الیوم والسوء علی الکفرین ^۵۔

باسی نہ و خراپانہی پیشینہ گان کردویانہ و باسی نہ و چارہ نووسدیش کہ بہ سہریاندا ہاتوہ

خویای گہ ورہ دہ فہرموویت: ﴿قَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ﴾^۶ واتہ: بہ راستی نہ وانی پتیش نہ مانہیش فیلباز بوون، عہ وفی لہ نیبنو عہ بیاسہ و ہ لہ مانای نہ م نایہ تہ دا: ﴿قَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ﴾^۷ دہ لیت: مہ بہ ست پتی نہ و نہ مروودہ یہ کہ کڑشکیکی زور بہ رزی دروست کرد۔ ^۸ ہندیکی تر دہ لیت: نہ و کہ سہ بہ ختنہ سرہ، بہ لام راستیہ کی نہ مہ نمونہ ہینانہ و یہ بق پوجہ لکردنہ و ی نہ و شتانہی کہ خوانہ ناسان دہ یانکرد، نہ وانی کہ ہا و ہ لیان بق خودا دادہ نا، وک خویای گہ ورہ لہ سر زمانی نوح پیغہ مہر (سہ لامی خویای لئ بیت) دہ فہرموویت: ﴿وَمَكَرُوا مَكْرًا كَبَرًا﴾^۹ واتہ: فیلبازیان کرد، بہ لام فیلبازیکی زور گہ ورہ، بہ ہموو شیوہیہ کہ ہہ ولیان دہ دا و فہو فیلبان لہ خہ لکی دہ کرد بق نہ و ی گومپایان بکن و بہ رو بہ تہرستی بیانہن، ہہموو ریگاہیہ کیان دہ گرتہ بہر، وک لہ پڈی

^۱ العنکبوت (۱۳)۔

* العنکبوت (۱۳)۔

^۲ الطبری (۱۷/۱۹۱)۔

^۳ الطبری (۱۷/۱۹۰)۔

^۴ الطبری (۱۷/۱۹۳)۔

^۵ نوح (۲۲)۔

قیامتدا شویتکه وتووہ کانیان پبیان نہ لئین: ﴿بَلْ مَكْرُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ إِذْ تَأْمُرُونَا أَنْ نَكْفُرَ بِاللَّهِ وَنَجْعَلَ لَهُ أَنْدَادًا﴾^۱ واتہ: نیتوہ بہ شہوو بہ پڑڈ کزلتان لی نہ دہ داین کہ دہ بی خوا نہ ناسن و چہ ندین ہاوتای بق دابنئین، پاشان خوی گہورہ دہ فرموویت: ﴿فَأَنقَبَ اللَّهُ بَيْنَهُمْ مِنَ الْقَوَاعِدِ﴾ واتہ: خوا خانووہ کانی لہ بناغہوہ ہائتہ کاندن، کارہ کانی پی بہ تال کر دنوہ، ہم نایہ تہ وک نہو نایہ تانہ وایہ کہ خوی گہورہ دہ فرموویت: ﴿كَلِمًا أَوْ قَدُوا نَارًا لِلْحَرْبِ أَطْفَاَهَا اللَّهُ﴾^۲ واتہ: ہر کانتیک کہ ناگری شہریان ہلدہ گیرساند خودا دہ یکرزاندوہ، وہ دہ فرموویت: ﴿فَأَنقَبَهُمُ اللَّهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا وَقَدَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ يُجْرَوْنَ يَوْمَهُمُ بِأِيدِهِمْ وَأَيْدِي الْمُؤْمِنِينَ فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ﴾^۳ واتہ: لہ شویتیکی واوہ خودا سزای بق ناردن کہ بہ خہ یالی شیاندا نہ دہ ہات، بہ شیوہ یہ ک ترسی خستہ دلیان، مالی خویان بہ دستی خویان و خاوہن باوہ پان کاول دہ کرد، دہ ی نیتوہ پند و ہر گرن نہ ی کومہ لی خاوہن بیروہوش۔ لیرہ ی شدادہ فرموویت: ﴿فَخَرَّ عَلَيْهِمُ السَّقْفُ مِنْ قَوْفِهِمْ وَأَتَتْهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ﴾^۴ نر یوم القیمتہ یخزیہم واتہ: بنمیچی خانووہ کانیان بہ سہردا پووخواو لہ شویتیکہ وہ نازاریان بق دابری، کہ ہر ہستیشیان پی نہ کرد۔ پاشان لہ پڑڈ قیامتیشدا نابووویان دہ بات، نہ وہ ی کہ لہ دلیاندا شار دبوویانہ وہ ناشکرای کرد۔ وک نہو نایہ تہ ی کہ دہ فرموویت: ﴿يَوْمَ تَبْلَى السَّرَابُ﴾^۵ واتہ: لہو پڑڈہدا کہ نہیننی ناشکرا دہ بیت، وک لہ ہر دوو سہ حیجہ کہ دا ہاتووہ لہ نیبنو عومہرہوہ دہ لیت: پیغہ مہبری خودا (ﷺ) فہرموویہ تی: (لہ پڑڈی قیامتدا بق ہموو ناپاکیک نالایہ ک بہرز دہ کرتیہوہ لہ دوایہوہ بہ نہ اندازہ ی ناپاکیہ کہ ی، پیی دہ گوتیت: نہمہ نالای ناپاکی فلانی کوپی فلانہ)۔ ہر بہو شیوہ یہ نہو کہ سانہ لہ پڑڈی قیامتدا نہ وہ ی شار دوویانہ تہوہ بق خہ لگی ناشکرا دہ کرتی لہ فروفیل و ناپاکی و خوی گہورہ نابووویان دہ بات لہ بہر چاوی نہو خہ لگہ و ہر ہہ شہیان لی دہ کات و کالتہ یان پی دہ کات و دہ فرموویت: ﴿وَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَائِيَ الَّذِينَ كُنتُمْ تُشْفِقُونَ فِيهِمْ﴾ واتہ: لہ کوپین نہو شہریکانہ ی کہ نیتوہ مشت و مپتان لہ سہر دہ کردن و شہرو دزایہ تیتان لہ پیی نہواندا

^۱ سبأ (۳۳).

^۲ المائدة (۶۴).

^۳ الحجر (۲).

^۴ الطارق (۹).

^۵ فتح الباری (۵۷۸/۱۰)، مسلم (۱۳۶۰/۳).

ده کرد بق نایه ن یارمه تیتان بدنه و بزگارتان بکن لیره ده، ﴿هَلْ نَصْرُهُمْ أَوْ يَنْصُرُونَ﴾ واته: نایا
 نه وانه دینه هانانان یان یارمه تی خویان دده دن، وه دده رموویت: ﴿فَأَلَّهُمَّ مِنْ قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرٍ﴾ واته: نه و
 نه هیچ هیژیکی مه یه و نه یارمه تی ده، نه و کاته که به لگه و نیشانه ی نیشان دراو نه و راستیه ی که
 چاره پوانی نه ده کرد یه خوی گرت و له قسه که وت و پیس راکردنیشی نه ما، ﴿قَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ﴾
 واته: نه وانه ی خاوه ن زانستن و پیزدارن له دنیا داو له قیامه تدا، هق بیژیون له دنیا و له قیامه تدا، نا
 له و کاته دا نه لئین: ﴿إِنَّ الْآخِرَ الْيَوْمِ وَالْأَوَّلِ عَلَى الْكَافِرِينَ﴾ واته: نه مزق نابوچوون و به دب ختی بق
 نه و که سه یه که شه ریکی بق خودا داناه که هیچ سو دیکی پی ناگه یه نیت و زیانیشی لی دور ناخاته وه.
 ﴿الَّذِينَ تَوَفَّيْتُمُ الْمَلَائِكَةَ ظَالِمِينَ أَنْفُسِهِمْ فَأَلْفَوْا الْسَلَامَ مَا كُنَّا نَعْمَلُ مِنْ سُوءٍ بَلَى إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا كُنتُمْ
 تَعْمَلُونَ ﴿٢٨﴾ فَأَدْخَلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَلَيْسَ مَثْوًى الْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٢٩﴾

حال و به سه راهتی خوانه ناسان له کاتی مردن و له پاش مردنیشدا.

خوای گوره باسی حال و زیانی بته رستان ده کات نه وانه ی که ناهه قیان له خویان کرد له کاتی
 گیان که نشتا که فریشته کان دینه سه ریان بق نه وه ی نه و گیانه پیسه یان بکیشن وه که دده رموویت:
 ﴿الَّذِينَ تَوَفَّيْتُمُ الْمَلَائِكَةَ ظَالِمِينَ أَنْفُسِهِمْ فَأَلْفَوْا الْسَلَامَ مَا كُنَّا نَعْمَلُ مِنْ سُوءٍ﴾ واته: نه وانه ی که
 فریشته ی گیان کیشانی خودا گیان یان ده کیشیت که سته میان له خو کردووه مل راده کیشن و نه لئین:
 هیچ خرابه مان نه کردووه، خویان به چاک و گوپراه ل و ملکه چ نیشان دده دن، وه که له پوژی قیامه تدا
 ده لئین: ﴿رَبَّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ﴾ واته: به و خویای که نیمی په روه راندووه نیمی هیچ شتیکمان
 نه کردووه ته شه ریکی نه و، وه دده رموویت: ﴿يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيَحْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَحْلِفُونَ لَكَ﴾ واته:
 پوژیک که خودا هه موویان زیندوو ده کاته وه، سویند بق خوا ده خون وه که چون بق نیوه سویند ده خون،
 خوای گوره ش به درویان ده خاته وه له سه ر نه و قسه یان و دده رموویت: ﴿بَلَى إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا كُنتُمْ
 تَعْمَلُونَ ﴿٢٨﴾ فَأَدْخَلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَلَيْسَ مَثْوًى الْمُتَكَبِّرِينَ﴾ واته: به لی خودا خوی
 ده زانیت ناکاری نیوه چون بووه، سا له ده رگای جهه نه م بچه ژوروه وه، هه تا هه تابه هه ر له وی بن،

^۱ الشعراء (۹۲).

^۲ الطارق (۱۰).

^۳ الانعام (۲۲).

^۴ المجادلة (۱۸).

نای که جیی خق به زلزنان چندنه خرابه، نه وانه ی که گوئیان به نیشانه کانی نه ده داو شوینی پیغه مبره که ی نه ده که وتن له و پژه وه که گیانیان دهرده چیتو ده چیتو ناو جه نه م، گیانه کانیان له ناو گزوه کانیاندا توشی نه و سزاو گرمی به ی جه نه م ده بیت، وه ختیک که پژی قیامه تیش هات گیانه که بیان له گن لاشه که یاندا به ک دهرنه وه وه تا هتایه له ناو جه نه مده ده مینیتته وه: خوی که وره ده فهرموویت: ﴿لَا يَقْضِي عَلَيْهِمْ فِيمَوْتُوا وَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ مِنْ عَذَابِهَا﴾^۱ واته: نه رییان پی دهریت که بعرو نه سزای جه نه میان له سهر سووک دهرکیت، وه ک ده فهرموویت: ﴿الَّذِينَ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ﴾^۲ واته: هه موو به یانی و نیوارنیک ده یانبه نه سهر ناگرو پژی که قیامه ت دیت فهران دهریت دارو ده سته ی فیرعه ون زور به توندی نازار بدرین.

﴿وَقِيلَ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا مَاذَا أَنْزَلَ رَبُّكُمْ قَالُوا خَبِرٌ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ وَلَنِعْمَ دَارُ الْمُتَّقِينَ ﴿٣٠﴾ جَنَّاتٌ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَمْ يَكُنْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ كَذَلِكَ يُجْزَى اللَّهُ الْمُتَّقِينَ ﴿٣١﴾ الَّذِينَ نُوَفِّئُهُمُ الْمَلَائِكَةَ طَيِّبِينَ يَقُولُونَ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ أَدْخَلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٣٢﴾﴾

قسه ی خوپاریزان سه بارت به نیگا و وه ی، پادا شتیان و حالیان له کاتی مردن و دوا ی مردنیشدا

خوی که وره ده فهرموویت: ﴿وَقِيلَ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا مَاذَا أَنْزَلَ رَبُّكُمْ قَالُوا خَبِرٌ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ وَلَنِعْمَ دَارُ الْمُتَّقِينَ﴾ واته: له پاریزکاران ده پرسن: به روه رنده تان چی به خلات نارد هوار؟ نه لئین: نه وه ی که زور چاکه، بۆ نه وانه ی له دنیا خاوه ن چاکه بوون چاکه هه به و دیاره شوینی. نه و نیاش زور باشتره، نای که مالی له خواترسان چند خۆشه. لیژده دا خوا باسی به خته وهران ده کات به پیچه وانه ی حالی به دبه ختان کاتی که بییان وترا: ﴿مَاذَا أَنْزَلَ رَبُّكُمْ﴾ واته: خودا چی بۆ نیوه نارد هوار؟ نیکاریان دهرکردو ده یان وت: هه چ شتیکی بۆ نه نار دووین به لکو نه وه ی موحه مه د ﴿﴾ باسی ده کات چیرۆکی پیشینانه، به لام له خواترسان وتیان: خیرو چاکه ی بۆ نار دووین، واته: سۆزو به زه یی و خیرو به رکه ته بۆ نه و که سه ی شوینکه وتوه و بپوای پی هیناوه و خاوه نی چاکه بوون له ژیا نی دنیا دا، ﴿لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ﴾، نه م نایه ته وه که نه و

^۱ الفاطر (۳۶).

^۲ الغافر (۴۶).

ثابته وایه که خوی گوره ده فرمویت: ﴿مَنْ عَمِلْ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنَّىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيٰوةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾^۱ واته: هر که س له نیر یان له می کرده وی چاکي کردیت و بپواداریش بو بییت شه سویند به خوا به ژیانیکی خوش دهیان ژینین و سویند بیت پاداشتیان ده دینه وه به چاکتر له وی که شهان دهیان کرد. واته: هر که سیک کرداری چاک و خاوهن باوه ره (چ نیر وچ می) هه تا ده ژی به خوشی ده ژینین، با شتریش له وی کردویانه پاداشتیان ده دینه وه. له دنیاو له قیامه تیشدا، دیاریشه شه شویننه له پوژی دوایدا ده دیرت به خاوهن باوه پان زور با شتره له دنیاو پاداشتیسی زور چاکتره له پاداشتی دنیا، وه ک خوی گوره له سر زمانی خاوهن زانسته کان ده فرمویت: ﴿وَقَالَ الَّذِي نَذَرَ أَلْمَمَ وَيَلِكُمْ ثَوَابَ اللَّهِ خَيْرٌ﴾^۲ واته: خاوهن زانسته کانیش دهیان وت: هه مال ویرانینه پاداشتی خودا زور چاکتره، وه ده فرمویت: ﴿وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ لِلْآزِرِ﴾^۳ واته: نه وه له لای خودا وه هه هر بؤ پیاوچاکان باشه، وه ده فرمویت به پیقه مبه ره که ی (ﷺ): ﴿وَلِلْآخِرَةِ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْأُولَىٰ﴾^۴ واته: نه ی موحه مه د (ﷺ) پوژی دواپی بؤ تو له دنیا با شتره، پاشان وه سفی مالی دواپی ده کات و ده فرمویت: ﴿وَلَنَعَم دَارُ الْمُتَّقِينَ﴾ پاشان ده فرمویت: ﴿جَنَّاتٌ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُجْرَىٰ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ﴾ واته: ده چنه ناو باغاتیکی واهه رگیز له ناو ناچیت و پوویاره کان به به ریدا ده پوات، ﴿جَنَّاتٌ عَدْنٍ﴾ به ده له بؤ ﴿دَارُ الْمُتَّقِينَ﴾ واته: شوینی خوپاریزان زور خوشه که ده چنه ناوی، ﴿يُجْرَىٰ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ﴾ پوویاره کان به زور کوشک و دره خته کانیدا ده پوات، ﴿لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ﴾ واته: هرچی ناره زوی بکه ن ناماده به بویان، شه ثابته وه که شه ثابته وایه که ده فرمویت: ﴿وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ وَأَنْتُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾^۵ واته: هرچی دل ناره زوی بکات و چاو له زه تی لی ده بینیت تیا به تی، نیوه بیش له ویدا نامرن، خوی گوره ده فرمویت: ﴿كَذٰلِكَ يَجْزِي اللَّهُ الْمُتَّقِينَ﴾ واته: نا به و شتویه خودا پاداشتی خوپاریزان ده داته وه، شه وانه ی بپویان بووه پیی و لیی ترساوون و ناکاری چاکه یان

^۱ النحل (۹۷).

^۲ القصص (۸۰).

^۳ آل عمران (۱۹۸).

^۴ الضحی (۴).

^۵ الزخرف (۷۱).

کردوه، پاشان ده فرمویت: ﴿الَّذِينَ نُوَفِّقُهُمُ الْمَلَائِكَةَ طَيِّبِينَ يَقُولُونَ سَلِّمْ عَلَيْنَا أَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ واته: نهوانی فریشته گیانیان ده کیشیت و چاک و پاک له دنیا کچی دواپی ده کن، پییان نهوتیت: سهلامی خواتان لی بیت، چنه بههشت به هزی کرداره کانتانه وه که کردوتانه، واته: فریشته کان پییان نه لین له بهر نه و کرداره چاکانهی که پیی هه لسان و خوتان پاک پارکوه له بته رستی و شتی ناشیرین و تنها خواتان په رستوه سلواتان لی بیت و مژدهی بههشتیان ده دهنی، وه که نم نایته که خوی گوره ده فرمویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَمُوا تَتَرَّلَّ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشُرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ﴿۳۱﴾ تَحْنُ أُولِيَ آؤْكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا سَشْتَهُمْ أَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدْعُونَ ﴿۳۲﴾ تَرَلَّا مِنْ عَفْوٍ رَحِيمٍ﴾ واته: به راستی نهوانی و تیان خوا په روه ردگارمانه و له پاشان پاست (له سهر نایین) برده وام بیون فریشته کان پؤل پؤل دینه لایان (کاتی مردن یان زیندوویونه وه) (پییان ده لنین): مه ترسن و خه هت مه خون و مژده بیت لیتان نه و بههشتی که به لیتان پی درابو، نیمه له زانی دنیا و له پژی دواپیدا دوستی نیوهین و له (بههشته دا) هرچی هزی لی بکن بوتان ناماده یه و هرچی داوا بکن له ویدا له خزمه تاندایه، پیزلینان و میواندارییه له لاین خوی لیبوره ی میهره بانه وه. له پیشه وه فرمووده مان هینا له باره ی گیان کیشانی خاره نباوه پو گیان کیشانی خوانه ناسه وه له کاتی تهفسیری نم نایته دا: ﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ﴾ واته: نهوانی که بپوایان هیناوه خوا دامه زراویان ده کات به و تهی به پی و جی (که شایه تمانه) له زانی دنیا داو له پژی دواپیدا وه خوا سته مکارانیش گومرا ده کات و خوا هرچی بیه ویت ده یکات.

﴿ هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ أَمْرٌ رَبِّكَ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿۳۳﴾ فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ،

يَسْتَهْزِئُونَ ﴿۳۴﴾

^۱ فصلت (۲۰-۲۲).

^۲ ابراهیم (۲۷).

مانای باور نه هیئانی خوانه ناسان نه ویه چاوه پروانی سزای خوایی نه کهن!

خوای گوره ده فرمویت: ﴿ هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ أَمْرٌ رَبِّكَ ﴾ واته: نایا نه و خوانه ناسانه جگه له وه که فریشته بیته لایان، یان فرمانی په روه ردگاریان بی بگات، چاوه نوایکی تریان هیه؟ قه تاده ده لیت: خودای گوره هه په شه له بته رستان ده کات که واز ناهین و برده وامن له سهر گومرایی و دنیا باییه وای کردون، نایا نه وانه چاوه پروانی فریشته ده کهن که بین بؤ لایان هتا گیانین بکیشن^۱ ﴿ أَوْ يَأْتِيَ أَمْرٌ رَبِّكَ ﴾ واته: یان چاوه پروانی فرمانی په روه ردگاریان که پیان بگات له پوژی قیامتدا هتا نه و نارپه حته بیچین، ﴿ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ ﴾ واته: پیشینه کانی نه مانه یش هه ر نه م کردارانه یان هه بوو، برده وام بوون له سهر بته رستی هتا نه و تولی خودایان چهشت و نه وایان به سهر هات که به سهر یان هات و تووشی نه و جه زره به و پسوایه هاتن، ﴿ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ ﴾ خودا هه موو بیانوویه کی برین و به لگهی ته وای دایه ده ستیان و پیغه مبهری بؤ په وانه کردن و کتیبیسی پیدا ناردن و ناهقی لی نه کردن، ﴿ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴾ به لام خویان ناهه قیان له خویان کرد، گوپرایه لی پیغه مبهره کانیان نه کردو بریوایان نه کرد به و کتیبانه ی که بزبان هیئان، ﴿ فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا ﴾ واته: سزای کرداری خویان هاته ریئان، تووشی نه و جه زره به بوون، ﴿ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَمِرُّونَ ﴾ واته: نه و سزایه ی که نه وان به گالته چارپان ده زانی که له سهر زمانی پیغه مبهرانه وه به لئینان بی درابوو ده وری دان ، بویه له پوژی قیامتدا پیان ده وتریت: ﴿ هَذِهِ النَّارُ الَّتِي كُنتُمْ بِهَا تُكذِّبُونَ ﴾^۲ واته: نه وه نه و ناگره یه که بریواتان نه ده کرد هه بیت.

﴿ وَقَالَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا عَبَدْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ وَنَحْنُ وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَمْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَهَلْ عَلَى الرُّسُلِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴾ (۳۱) ﴿ وَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكذِّبِينَ ﴾ (۳۲) ﴿ إِنَّ تَحْرِيضَ عَلَىٰ هُدْيَتِهِمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ يُضِلُّ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴾ (۳۳)

^۱ الطبري (۱۹۹/۱۷).

^۲ طود (۱۴).

بتپه‌رستان به لگه دهیننه وه بو بتپه‌رستی که یان گوايه خوا ناره زوی و ابووه نه مان بتپه‌رست بن،
خوایش وه لّامی نه و قسه پرپوچانه یان دداته وه

خوای گه وره باسی نه و قسه پرپوچانه ی بت په‌رستان ده کات که ده یکنه به لگه له سه‌ر
په‌رستی به کانیان و نئژن خودا ناره زوی له سه‌ر نه و بتپه‌رستی به ی نه وان بووه، خوای گه وره
ده‌فه رموویت: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ أَتَرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا بَدَلْنَا مِنْ شَيْءٍ مِّنْ شَيْءٍ وَلَا مَا بَاءُوا وَلَا حَرَمْنَا

مِن دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ﴾ واته: نه و که سانه ی که شه‌ریکیان بو خودا دانا، وتیان: نه‌گه‌ر خودا مه‌یلی لی
بووایه، نه نئمه و نه باب و باپرمان جگه له خودا شتی ترمان نه‌ده‌په‌رست و هیچ شتیکیان به بی
فه‌رمانی نه و حرام نه‌ده‌کرد، یانی وه‌ک: "به‌حیره" و "سانیه" و "واسیله".^۱ هاوشیوه ی نه وان که
دایان نابوون و به ناره زوی خوایان ناویان لی نابوون بیته‌وه ی هیچ به لگه یه‌کیان به ده‌سته وه بیت له و
باره یه‌وه، ده‌یان وت: نه‌گه‌ر خودا نه و کاره ی نئمه ی پی ناخوش بووایه، نه‌یده‌هیششت نئمه پی
هه‌لسین و سزای ده‌داین، نه‌مانده‌توانی نه و کاره بکه‌ین خوای گه وره ییش ناپه‌زایی خو ی ده‌ده‌برپک
لییان وه‌لامی نه و قسه پرپوچانه یان دداته وه ده‌فه رموویت: ﴿كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَهَلْ عَلَى

الرُّسُلِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ﴾ واته: پئشینه‌کانی نه‌وانه هه‌ر به و شیوه به بوون، ده‌ی نایا پیته‌مبه‌ران جگه
له پاگه‌یاندنی به ناشکرا، هیچی تریان له سه‌ره؟ واته: به و شیوه یه نیه که نئوه ده‌زانن، که خودا پی
ناخوش نه‌بووه به لکو زور پی گران بووه و زور دزایه‌تیشی کردوه، به توندیش لی قه‌ده‌غه کردوون،
له هه‌موو کزمه‌لیکدا پیته‌مبه‌ری ره‌وانه کردوه بو خه‌لکی، هه‌موویان بانگه‌وازیان کردوه بو
خوایه‌رستی و داوایان کردوه له‌وگه‌لانه که‌وان بیئن له‌په‌رستی غه‌یری خودا، وه‌ک ده‌فه رموویت:

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الصَّلُوتَ﴾ واته: بو ناو هه‌موو گه‌لیک
پیته‌مبه‌ریکیان نارده‌وه، که خوا بپه‌رستو له شه‌یتان دور که ونه‌وه، واته: به‌رده‌وام خودا
پیته‌مبه‌رانی نارده‌وه بو نئم خه‌لکه و داوای لی کردوون که ته‌نها خودا بپه‌رستن، له و کاته‌وه که
بتپه‌رستی په‌یدا بووه له‌ناو نه‌وه ی ناده‌مدا له ناو هوزی (نوح) دا که خودا نوحی بو ناردن، که یه‌کم
ره‌سول بوو خودا ناردی بو خه‌لکی سه‌ر زه‌مین که دواین ره‌سولیان موحه‌مه‌د بوو (ﷺ) که

^۱ بتپه‌رستان هه‌ندی شتیان حرام نه‌کردله خوایان بو نومه: به‌حیره: نه و وشتره بوو که پئنج سکی ده‌کرد،
پئنج سکی نئیر بووایه، نه و کاته‌گوییان له‌ت ده‌کردو به‌ره‌لایان ده‌کرد.

سانیه‌ش: وشتریک بوو ده تا دوانزه سکی ده‌کردو هه‌مووی مئینه بوو.

واسیله: وشتریک بوو که یه‌کم دووه سکی مئینه بوو. (نه‌مانه‌یان به‌ره‌لاه‌کردو گشته‌کانیان له سه‌رخزیان
حرام نه‌کرد (وه‌رگنیر)

بانگه وازه که مرؤفو جنؤ که یشی گرتوه له پؤژمه لات و پؤژئا و ایشدا به گشتی، وهک خوی گوره ده فہ رموویت: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾^۱ واته: نیمه نمان نار دووه پیش تو هیچ پیغہ مبریکه مه گرنی گامان بق نار دووه (به وهی که) بیگومان جگه له من هیچ په رستراویک نیه که واته ته نها من بپه رستن. وه ده فہ رموویت: ﴿وَسَأَلْنَا مَنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا أَجَلْنَا مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ ءَالِهَةٌ يُعْبَدُونَ﴾^۲ واته: تو پرسیار بکه له و پیغہ مبرانهی پیش تو نار دوومانن نایا بیجگه له خوی میهره بان بریارمان داوه په رستراویک بپه رسترتیت. لیره یشدا خوی گوره ده فہ رموویت: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الصَّلٰطٰتَ﴾ نیرت چون هیچ که سیک له بتپه رستان دوی نه وه ده توانیت بلی: ﴿لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا عَبَدْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ﴾ نه مهی که نه یلین خوا مه یلی لی بووایه نیمه نه و شتانه مان نه ده په رست قسمی پرپوچ وچ و پاست نیه چونکه خوی گوره بتپه رستی لی قه ده قه کردن له سر زمانی پیغہ مبره کانی (سه لاسی خویان لی بیت) به لام مانه و هیان له سر بتپه رستی و واز نه هینانیان بووه هوی گومرا بوونیان بزیه نه وه نابیته به لگه به ده ستیانوه، چونکه خوی گوره ناگرو نه و که سانه شی درست کردون که شایه نی ناو ناگرن له شه یتانه کان و خوانه ناسه کان، خودا هر گیز رازی نیه به نده کانی بیدین بن، دیاره همو شتیکی خودا پره له کارزانی و همو کاره کانی چاک و به جیبیه، پاشان خوی گوره باسی نه وه ده کات که زورناره زایی ده برپروه به رامه بریان هر له دنیا داسزای داون له پاش ناگادار کردنه و هیان له لایه ن پیغہ مبرانه وه، بزیه ده فہ رموویت: ﴿فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلٰلَةُ فَمِنْهُمْ فِي الْأَرْضِ فَاَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكٰذِبِيْنَ﴾ واته: هه ندی له واته خودا خوی شاره زای کردن، هه ندیکیشیان گومرایی بووه کالای بالایان، بزین به سر زه میندا بگه بزین و سیر بکن، چاره نووسی نه وانهی که پیغہ مبرانیان به درؤ داده نا به کوئی گه یشت، خودا ته فروتونای کردن و همووی له ناودان، بق خوانه ناسانیش هر تولهی واهه یه، وهک ده فہ رموویت: ﴿دَمَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ^۳ وَلِلْكَافِرِيْنَ اٰمَنٰتُهَا﴾ واته: خوا له ناوی بردن بق بیباوه رانیش هه سره نجامی ناوا هه یه، وه له نایه تیکی تردا ده فہ رموویت: ﴿وَلَقَدْ

^۱ الانبیاء (۲۵).

^۲ الزخرف (۴۵).

^۳ محمد (۱۰).

كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ^۱ واته: له پیش نه مانهش هر هه بووه بریایان به نیشانه کانی من نه بووه، سا چۆن به گزیاندا چووم، پاشان خوی گوره پیغمبر (ﷺ) ناگادار دهکات، هرچه نده ههول بدات بۆ نه وهی پنگایان نیشان بدات، هیچ سوودیکی نی وه رناگرن، نه گهر خودا بریاری دایی گومرایان بکات وهك ده فهرموویت: ﴿وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ مِنْ اللَّهِ شَيْئًا^۲ واته: وه هر که سیك خوا بیهویت کافرو گومرای بکات نه وه تو له به رامبر خودا هیچت پی ناکریت بۆی. نوحیش وتی به هوزه که ی وهك خودا ده فهرموویت: ﴿وَلَا يَنْفَعُكُمْ نُصْحِي إِنْ أَرَدْتُ أَنْ أَنْصَحَ لَكُمْ إِنْ كَانَ اللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يُغْوِيَكُمْ^۳ واته: هر ناموزگاریه کتان بکه م سودی نیه، نه گهر خودا بریار بدا گومراتان بکات، وه له م نایه تیش لیره دا ده فهرموویت: ﴿إِنْ تَحَرَّصَ عَلَىٰ هُدُنْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ يُضِلُّ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ^۴ واته: هرچه نده ههول بدهی بۆ شاره زا کردنیان، نه وانه که گومران خودا رینگه یان نیشان نادات، که سیش به هانایانه وه نایات، وهك خوی گوره له نایه تیکی تر دا ده فهرموویت: ﴿مَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَكَلَّا هَادِيًّا لَهُ، وَيَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ^۵ واته: هر که سیك خوا گومرای بکات (به تاوانی کرده وهی خرابی) نه وهیچ ربه ریه کی بۆ نیه (خوا) وازیان نی دینیت له گومرایی و یاخی بوونی خویندا گیز بخون. وه ده فهرموویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ^۶ وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ حَتَّىٰ يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ^۷ واته: به راستی نه وانه ی بریاری په روه ردگارت ده رچووه و چه سپاوه بویان بریوا ناهینن، (بریوا ناهینن) هرچه نده هه موو به لگه و نیشانه یه کیشان بوییت هه تا سزای سهختی نازاردهر ده بینن (به چاوی خوین). واته هرچی خودا بریاری له سر دا هر نه وه ده بییت، نه وهی خودا گومرای کرد کی ده توانیت رینگه ی نیشان بدات؟! بیگومان هیچ کهس ناتوانیت، وه که سیش ناتوانیت بییت به هانایانه وه له سزای خودا رزگاری بکات، ﴿أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ

۱ الملك (۱۸).

۲ المائدة (۴۱).

۳ هود (۳۴).

۴ الاعراف (۱۸۶).

۵ یونس (۹۶-۹۷).

رَبُّ الْمَلَائِكَةِ^۱ واته: وه دیهیتان و فرماندان بؤنه و خودایه ی که زؤر پاک و بیعهیه و په روره دکاری مه مووجیهانه.

﴿وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَا يَبْعَثُ اللَّهُ مَنْ يَمُوتُ بَلْ وَعَدَّا عَلَيْهِ حَقًّا وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿۲۸﴾ يُسَبِّحُ لَهُمُ الَّذِينَ يَخْتَفُونَ فِيهِ وَلِيَاعَلَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ كَانُوا كَذِبِينَ ﴿۲۹﴾ إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ أَن نَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿۳۰﴾﴾

زیندوو بوونه وی پاش مردن راسته و پره له کارزانی و زؤر ناسانه له لای خودا

خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَا يَبْعَثُ اللَّهُ مَنْ يَمُوتُ﴾ واته: به توندی سویندیا ده خوارو و پرهش هه لده گه ران له سویند خوار دنه که یاندا که: به خوا که سیک که ده مریت جاریکی تر زیندوی ناکاته وه، واته: خوانه ناسان زیندوو بوونه وه یان زؤر به لاره دور بوو، بؤیه نه وه والانه ی که پیغه مبه ران بؤیان باس ده کردن، باوه رپیان پی نه ده کردو سویندیشیان ده خوارد که هه رگیز شتی و نابیت، خوای گه وره ییش وه لامیان ده داته وه و ده فهرموویت: ﴿بَلْ وَعَدَّا عَلَيْهِ حَقًّا وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾ واته: نه ری! هه به لئینیک خودا بیدات هه دیته جی به لام زؤریه ی نه وه خه لکه نازانن، واته له نه فامی نه وه خوانه ناسانه یه که دژایه تی پیغه مبه ران ده کن و تووشی بیباوه پی ده بن، پاشان خوای گه وره باس له کارزانی خؤی ده کات له زیندوو بوونه وه وه ستانی خه لکی به لاشه و گیانه وه له پؤژی قیامه تدا، ﴿يُسَبِّحُ لَهُمُ الَّذِينَ يَخْتَفُونَ فِيهِ﴾ واته: هه تا خودا نه وه شته ی نه وان کیشه یان له سه ر کرد ناشکرا بکات، تا سزای نه وانه بدات که خراپه یان کردوه چاکه ی باشیش ده رباره ی کارچاکان بکات وه ک ده فهرموویت: ﴿لِيَجْزِيَ الَّذِينَ أَسْتَوُوا بِمَا عَمِلُوا وَيَجْزِيَ الَّذِينَ أَحْسَنُوا بِالْحَقِّ﴾ واته: تا سزای نه وانه بدات که خراپه یان کردوه به پئی کرده وه کانیان و پاداشتی نه وانه ش بداته وه که چاکه یان کردوه به چاکتر (له وه ی کردوو یانه). پاشان خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿وَلِيَاعَلَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ كَانُوا كَذِبِينَ﴾ واته: تا خوانه ناسان بزنان که نه خیر هه نه وان درؤیان ده کرد. که سویندیان نه خوارد که هه ر که سیک مرد خودا زیندوی ناکاته وه! بؤیه له پؤژی قیامه تدا بانگ ده کرین بؤ ناو ناگری جه هه نه م فریشته ی سزادان (زه بانیه) پئیان نه لئی: ﴿هَلْذِهِ النَّارُ الَّتِي كُنْتُمْ

^۱ الاعراف (۵۴).

^۲ النجم (۲۱).

بِهَا تُكْذِبُونَ ﴿١٤﴾ اَفِيسْرُ هَذَا اَمْ اَنْتُمْ لَا تُبْصِرُونَ ﴿١٥﴾ اَصْلَوْهَا فَاَصْبِرُوا اَوْ لَا تَصْبِرُوا سِوَا عَلَيكُمْ اِنَّمَا

بُجْرُونَ مَا كَثُرَ تَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾ واته: (بنيان دهوتريت) نه نهو ناگرهيه كه نيويه به دروتان دهزاني، نايانم ناگره جادوهه يان نيويه نابنين، بچنه ناويهوه ئينجانا نارام بگرن يان نه بگرن يه كسانه بوتان، بيگومان هر تولهه نهو كرده وانهه ده تانكرد ليتان ده سه نريته وه. پاشان خواى گوره باسى ده سه لاتى خوى ده كات، نه گره بيه ويت شتيك بكات هيچ كه س ناتوانيت بيته ريگرى، ده فهرموويت:

﴿ اِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ اِذَا اَرَدْنَاهُ اَنْ نَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴾ واته: نييمه هر چيه كه بمانه وهى بيته، هر نه ونده يه كه پيى بلين: بيه ! ده بيته، زيندويوبونه و عيش وهك نه وه وايه، هر كاتيك خواى گوره فرمان بدا كه بيته، يه كجار ده فهرموويت: بيه، نه و عيش به و شيويه يه كه مه يلى لييه ته ده بيته، وهك له نايه ته تردا ده فهرموويت: ﴿ وَمَا اَمْرًا اِلَّا وَحِدَةً كَلِمَةٍ بِالْبَصْرِ ﴾ واته: كارى نييمه يه كه جاره يه وه هر

له چاوتروكانيكدا كرتايى پيديت، وه ده فهرموويت: ﴿ مَا خَلَقَكُمْ وَلَا بَعَثَكُمْ اِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةً ﴾ واته: دروست كردن و زيندووكردنه وه تان وهك دروست كردن و زيندووكردنه وهى ته نها كه سيك وايه، واته: خودا كه فرمانى به شتيك كرد پيويستى به جه ختكرده وه نيه له سر نهو شته، چونكه خودا هيچ شتيك نابيته ريگرى و بتوانيت درايه ته بكات، تاكو ته نها يه و زالو مه زنه، زالى و مه زنى وه سه لاتى نهو هموو شتيكى به زانده وه مى پي نهوى كرده، هيچ په رستراويك نيه بينجه كه خوداو هيچ په روه ردگارتيكيش نيه غه يري خوى.

﴿ وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي اللّٰهِ مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا لَنَنُوْتَنَّهُمْ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَّلَا جَزَا لَآخِرَةً اَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾ الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٤٢﴾

پاداشتي كوچه ران

خواى گوره باسى پاداشتي نهو كوچه ريانه ده كات كه له پيى خوداو په زامه ندى نه ودا زيدي خويان به جي هيشت، نه وانهه كه دورر كه و تنه وه له خزم كه سو كارو براو دوست، به هيواى چاكو پاداشتي خودا، مه لده گريت نه م نايه ته هوى هاتنه خواره وهى له باره ي كوچه ريه كاني حه به شه بوويت، نه وانهه كه نازارى توندى هوزه كيان له مه كه كدا واي لي كردن كه به جيتيان بلين و به روه و لاتى حه به شه بكه ونه پي، تا بتوانن له وهى عيباده ته خودا بكن، له كه سه به ناويانگه كانيان عوسمانى

١ الطور (١٤-١٦).
٢ القمر (٥٠).
٣ لقمان (٢٨).

کوهی عه فانو پوقیهی خیزانی که، کچی پیغمبهری خرابوو (ﷺ)، جه عفری کوهی نه بو تالیب ناموزای پیغمبهر (ﷺ)، ابو سه له مهی کوهی عه بدولشه سوده کومه لیک که نزیکه ی هه شتا که سیئک ده بوون له پیاوو ژنی پاستگرو لیبراو بق ناینی خودا (ره زای خویان لی بیت)، له بر ره زامه ندی خودا کوه چیان کرد له مه ککه وه بق حه به شه، خویاش به لینی پیدان که پاداشتیان بداته وه له دنیاو له قیامه تدا وه که ده فرموویت: ﴿وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا لَنَجْزِيَنَّهُمْ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً﴾ واته: نه وانه ی له پتی خودا کوه چیان کرد، پاش نه وهی که سته میان لی کرا، بیگومان له دنیا دا جیگیریان ده که بین به چاک، نیبنو عه عباس و شه عبی و قه تاده ده لین: مه به ست پتی مه دینه یه^۱ واته له مه دینه دا جیگیریان ده که بین. موجهید ده لیت: پوزی پاکیان پیده ده یں. ^۲ هیچ دژایه تیه که له نیوان نه م دوو قسه یه دا نیه، چونکه نه وانه شوین و مال و سامانی خویان به جی هیشت، خوی گوره ییش له وه زیاتر پاداشتی دانه وه له دنیا دا، هر که سیئک له بر ره زامه ندی خودا واز له شتیئک بینیت خودا پاداشتی زیاتر ده داته وه له و شته ی که به جیتی هیشتووه وازی لی هیناوه، هر به و شیوه یه ش بوو، نه وانه ی کوه چیان کرد له مه ککه وه بق حه به شه، خودا پاداشتی دانه وه له و ولاته دا (مه ککه و مه دینه) جیگیری کردن و بوونه کار به ده ست و فرمان ره وایان، هر یه کیک له وانه بوونه پیشه وای له خواترسان، پاشان خوی گوره ده فرموویت: ﴿وَلَا جُرْأَلْآخِرَهُ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ﴾ واته: نه گهر به خویان بزنان پاداشتی پوزی دوا یی باشتره، له وهی که له دنیا دا پیمان داون، واته: نه گهر نه وانه ی که کوه چیان نه کروه ده یان زانی که خودا چی بق نه وانه داناوه له پوزی دوا یی که گوپراهی فهرمانی خودان و شوینکه و تووی پیغمبهر ن (ﷺ)، واته زور له وه باشتره که له دنیا دا پتی داون، پاشان خودای گوره وه وسفیان ده کات و ده فرموویت: ﴿الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ﴾ واته: نه و که سانه ی خوپراگیوون و خویان هر به خوا سپارد، له کاتی نه و نازارو نه شکه نه جی که مؤزه که یان ده یاندان، پاشه پوز له دنیاو له قیامه تدا هر بق نه وانه.

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُوْحِيْهِمْ إِلَيْهِمْ فَسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٤٦﴾ بِالْبَيِّنَاتِ

وَالزَّبْرِ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٤٧﴾﴾

^۱ الطبري (۲۰۵/۱۷، ۲۰۶).

^۲ الطبري (۲۰۶/۱۷).

خودا هیچ پیغمبر ریزی نه نارودوه مه گین نهو پیغمبره مروؤ بووه

خوای گوره ده فہرموویت: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُوحِيَ إِلَيْهِمْ فَتَلَوْنَا آهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْمَلُونَ﴾ واتہ: له پیش تودا نهی موحمہد (ﷺ) ہر کہ سیکمان بہ پیغمبری نارودوه مه گین پیاو بووه بہ فریشتہ کاندہ فہرمانی خویمان بؤ نارودون، نه گہر نئوہ نہ تان زانیوہ لو کہ سانہ پرسیار بکن کہ کتیبیان خویندروہ توه. زہحاک دہ لئیت: له نیینو عہ باسہوہ کانتیک خودا موحمہدی (ﷺ) رہوانہ کرد بہ پیغمبریتی، عہرہ بہ کان نارہ زاییان دہرہری یان ہندی له عہرہ بہ کان نارہ زاییان دہرہری و تیان: خودا زؤر لوہہ مہزترہ کہ پیغمبرانی له مروؤ بیت، خوای گوره نہم نایہ تہی نارده خواریوہ: ﴿أَكَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا أَنْ أَوْحَيْنَا إِلَى رَجُلٍ مِنْهُمْ أَنْ أَنْذِرِ النَّاسَ﴾ واتہ: نایا خہلکی بہ لایانہوہ سہیرہ، پیاویکمان له خویمان پاسپاردوہ کہ مہردم بترسینتیت، وہ دہ فہرموویت: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُوحِيَ إِلَيْهِمْ فَتَلَوْنَا آهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْمَلُونَ﴾ واتہ: پرسیار له خاوون کتیبہ پیشینہ کان بکن نایا نهو پیغمبرانہی ہاتن بؤ لای نهوان مروؤ بوون یان فریشتہ؟ نه گہر فریشتہ بوون نهوہ نارہ زایی خو تان دہرہبن، خو نه گہر مروؤ بوون، نیتر نینکاری مہکن لوہی کہ موحمہد (ﷺ) پاسپاردہیہ، له نایہ تیکی تردا دہ فہرموویت: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُوحِيَ إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى﴾ واتہ: وہ نئمہش پیش تو (پیغمبرانہ) نہ نارودوه جگہ له پیاوانیک کہ نیگامان بؤ دہ کردن له خہلکی شارہ کان. واتہ: نہم پیغمبرانہ خہلکی شارہ کان بوون لہ سہر زہمیندا، خہلکی ناسمان نہ بوون وہک نئوہ وقتان.^۲ ہر بہم شیوہیہ ریوایہت کراوہ له موحاہیدہوہ له نیینو عہ باسہوہ مہ بہست بہ ﴿آهْلَ الذِّكْرِ﴾ زانایانی نہ ہلی کتیبہ.^۳ وہک نہم نایہ تانہش کہ خودای گورہ دہ فہرموویت: ﴿قُلْ سُبْحَانَ رَبِّيَ هَلْ كُنْتُ إِلَّا بَشَرًا رَسُولًا﴾ (۱۳) وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَبَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَسُولًا (۱۴) قُلْ لَوْ كُنَّا فِي الْأَرْضِ مَكْرَهًا يَأْتِيَنَا مِنْ مَرْبَبِنَا مُطْمَئِنِّينَ لَأَنْزَلْنَا عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ مَلَكًا رَسُولًا (۱۵) واتہ: (نہی

^۱ یونس (۲).

^۲ یوسف (۱۰۹).

^۳ الطبری (۲۰۸/۱۷).

^۴ الطبری (۲۰۸/۱۷).

^۵ الاسراء (۹۳-۹۴).

موحه مد (ﷺ) بلی پاکو بیگه ردی بؤ په روه ردگارم نایا من (شتیکی ترم) بیجگه له ناده میه کی نیردراوو پیغه مبه ر؟ هیچ شتیک بهرگری خه لکی نه کرد له وهی که باوه پ بینن کاتیک که پینومونی و نایینی هه قیان بؤ هات جگه له وهی دهیان وت: چۆن خوا ناده میه یک به پیغه مبه ر ده نیرت؟! وه ده فرمویت: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا إِنَّهُمْ لَيَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَيَمْشُونَ فِي الْأَسْوَاقِ﴾^۱ واته: نئمه له پیش تو هر کام له پیغه مبه رانمان نار دبیت بیگومان نه وان خواردنیان خواردوه و به بازاردا پویشتون. وه ده فرمویت: ﴿وَمَا جَعَلْنَاهُمْ جَسَدًا لَا يَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَمَا كَانُوا خَالِدِينَ﴾^۲ واته: نئمه نه و پیغه مبه رانمان نه کردوته په یکه ریک که خواردن نه خزن و نه وان هه میسه یی و نهر نه بوون. وه ده فرمویت: ﴿قُلْ مَا كُنْتُ بِدَعَا مِنَ الرُّسُلِ﴾^۳ واته: بلی من یه کم پیغه مبه ر نیم (نیردراوم). وه ده فرمویت: ﴿قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ﴾^۴ واته: بلی (به و بیباوه پانه) بیگومان منیش ته نها ناده میزادیکم وه ک نئوه به لام سروشم بؤ دیت. پاشان خوی گوره پوونی ده کاته وه بؤ نه و که سانه ی که گومانیان هه یه پیغه مبه ران مرؤف بوون، با پرسیار له خاوه نی کتیبه پيشوه کان بکن له و پیغه مبه ر پيشینانه ی نه وان، نایا مرؤف بوون یان فریشته؟ پاشان خوی گوره باسی نه و پیغه مبه رانه ده کات و ده فرمویت: ﴿بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ﴾^۵ واته: له گه ل چه ند به لگه و کتیبی ناسمانی، نئیبنو عه باسو مواهیدو زه حاکو که سانی تریش وتوویانه: (الزبور) واته: نه و کتیبانه. (الزبور) کزی (زبور) ه، عه رب نه لئین: (زَبُرْتُ الْكِتَابَ إِذَا كُتِبَتْهُ) واته کاتیک نووسیمه وه، خوی گوره ده فرمویت: ﴿وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ فِي الزُّبُرِ﴾^۶ واته: هر کاریک که کردوویانه وا له ناو ده فته ردا (الزبور). وه ده فرمویت: ﴿وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزُّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ﴾^۷ واته: له زه بوردا که له پیش ته ورات هات، نووسیمان نه م زه مینه هر بؤ به نده چاکه کانی نئمه ده مینتته وه، پاشان خوی گوره لیره ده ده فرمویت: ﴿وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ﴾^۸ واته: بؤ توش نه ی

۱ الفرقان (۲۰).

۲ الانبياء (۸).

۳ الاحقاف (۹).

۴ الكهف (۱۱۰).

۵ الطهري (۲۱۱/۱۷).

۶ القمر (۵۲).

۷ الانبياء (۱۰۵).

موحه مد ﴿۱۳﴾ ثم قورئانه مان نارد، ﴿لَسَيْنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ﴾ واته: هتا خه لکی لی تی بگه پی نی، چونکه تو شاره زای نو قورئانه ی که بؤت هاتووو و زؤد هوو له ده ده ی فەرمانه کانی به جی بینی و زؤد پابه ندی پییوه، وه ئیمه باش ده زانین که تو به پیزترین و مه زنترین مندالی ناده می و هرچی لایان گران بیت لی تی نه گن تو بؤیان بوون ده که یتوه، ﴿وَلَعَلَّهُمْ يَفْكُرُونَ﴾ واته: به لکو بیریکه نه وه به خزیاندا بچنه وه و شاره زا بین و سرکه وتن به ده ست بینن له دنیا و قیامه تدا.

﴿أَفَأَمِنَ الَّذِينَ مَكَرُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ يَخْفَىٰ اللَّهُ بِهِمُ الْأَرْضَ أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ﴾ ﴿۱۴﴾

يَأْخُذُهُمْ فِي تَقْلِيهِمْ فَمَا هُمْ بِمُعْجِزِينَ﴾ ﴿۱۵﴾ أَوْ يَأْخُذُهُمْ عَلَىٰ تَحْوِفٍ فَإِنَّ رَبَّكُمْ لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ﴾ ﴿۱۶﴾

چون تاوانباران ناترسن و دله خورپه یان نی یه؟

خوای گوره ده فەرموویت: ﴿أَفَأَمِنَ الَّذِينَ مَكَرُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ يَخْفَىٰ اللَّهُ بِهِمُ الْأَرْضَ أَوْ يَأْتِيَهُمُ

الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ﴾ واته: ئایا نه وانیه به فیلبازی خه ریکی خرابه کاری بوون ناترسن که

خودا نوقمی ناو زه وییان بکات، یان له شوینیکه وه سزایان بؤ بیت که هر بیریشی لی ناکه نه وه؟ خوای

گوره لیره دا باسی ده روون گوره می و مؤله تدانی خوی ده کات به رامبر نه و که سانه ی که یاخین و کاری

خراب ده کن و خه لکیشی بؤ بانگ ده کن و به فیلبازیش خه لکی له خشته ده بن و تووشی نه و

خرابه ی ده کن، له گه لی نه و هه موو تواناو ده سه لاته یدا، نه گه ره مه یلی لی بیت نوقمی ناو زه وییان بکات

یان سزایان بؤ بنیریت، ﴿مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ﴾ له شوینیکه وه که هر نازانن و بیریشی لی ناکه نه وه له

کوئیوه بؤیان دیت. وه ک نه م ئایه تانه که ده فەرموویت: ﴿أَمْ أَمِنْتُمْ مِنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمْ الْأَرْضَ فَإِذَا

هِيَ تَمُورٌ﴾ ﴿۱۷﴾ أَمْ أَمِنْتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا فَسَتَعْمُونَ كَيْفَ نَذِيرٍ﴾ واته: ئایا دلنیان له و

خوایه ی که له ئاسمانه بتانباته خواره وه به ناخی زه ویدا له کاتیکدا که زهوی (وه ک ده ریا) گئیز

بخوات (ویبته له رزین)؟ ئایا دلنیان له و خوایه ی که له ئاسمانه که بای توندتان بنیریته سه ره به ورده

زیخوه نه و ده مه تیده گن که هه ره شه ی ئیمه چونه؟ وه پاشان ده فەرموویت: ﴿أَوْ يَأْخُذُهُمْ فِي

تَقْلِيهِمْ فَمَا هُمْ بِمُعْجِزِينَ﴾ واته: یان له پئی هاتوچو یاندا سزا بیانگریت و نه توانن خویان ده ریاز بکن،

واته: کاتیک خه ریکی بژیوی په یدا کردنی و سه رقاکردن و فروشن له سه فەره کانیاندا و کارو کاسبی

هه موو شتیکی له بیربردونه ته وه ناترسن سزایان بؤ بیت، قه تاده و سو دی ده لیت: ﴿تَقْلِيهِمْ﴾ یانی:

هاتوچو یاندا. ^۱ وهك نم نایه تانه که ده فرموویت: ﴿أَفَأَمِنَ أَهْلَ الْقُرَىٰ أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا بَيِّنًا وَهُمْ نَائِمُونَ

﴿۱۷﴾ أَوَأَمِنَ أَهْلَ الْقُرَىٰ أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا ضُحًى وَهُمْ يَلْعَبُونَ ^۲ واته: نایا خه لکی نوو شارانه ترسیان

نهبوو له وهی سزای نایمه یان بۆ بیئت له شهودا کاتیک نهوان خه وتوون، وه نایا خه لکی نوو شارانه ترسیان نهبوو له وهی که سزای نایمه یان بۆ بیئت له چیشته نگاودا له کاتیکدا یاری و گالته ده کن. وه

ده فرموویت: ﴿فَمَا هُمْ بِمُعْجِزِينَ﴾ واته: له دهستی خودا ده ریازیان نابیئت له سه ره هه حالتیک بن، وه

ده فرموویت: ﴿أَوْ يَأْخُذُهُمْ عَلَىٰ تَحَوُّفٍ فَإِنَّ رَبَّكُمْ لَرَؤُوفٌ رَحِيمٌ﴾ واته: کاتیک که ده ترسن بیان گریت؟

هه ره په روه ردگاری شیوهیه وا دلسوژو دلوفانه، واته: چونکه نوو ترسه زۆر زیاتر کار ده کاته سه ره

خه لکی له کاتی په ودانی کاره ساتندا، بۆیه عه وفی ده لیت له نایبوو عه بیاسه وه له م نایه تدا: ﴿أَوْ

يَأْخُذُهُمْ عَلَىٰ تَحَوُّفٍ﴾ خودا ده فرموویت: نه گه ره به ویت له کاتی مردنی دۆستو هاوه لیدانه ویش

ده گه رم، چونکه له و کاته زیاتر ده ترسیت. ^۳ هه ره به م شیوهیه په یوایه ت کراوه له مواهیدو زه حاکو

قه تاده و کهسانی تریشه وه. ^۴ به لام خودا دلسوژو دلوفانه بۆتان، که توله ی لی نه سه ندن، وه ک له

هه ردوو سه حیه که دا هاتوو: (هیچ که سیک خوراکتر نیه له سه ره نازاریک که بیستی بیستی جگه له خوا،

نهوان مندال بۆ خودا داده نین، که چی خودا په زیان ده داو ته ندروستیان ده کات). ^۵ دیسان له هه ردوو

سه حیه که دا هاتوو: (بینگومان خوا مۆله تی سه مکار ده دات، هه تا کاتیک که گرتی له دهستی ده ریاز

نابیئت)، پاشان پیغه مبه ری خودا (ﷻ) ^۶ نم نایه ته ی خویند: ﴿وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرَىٰ وَهِيَ

ظَالِمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ أَلَمٌ شَدِيدٌ﴾ ^۱ واته: نا به و شیوهیه سزادانی په روه ردگارت کاتیک خه لکی شاره کان سزا

ده دات که سه مکار بوون به راستی تۆله سه ندنی نوو نازارده رو به تینه. وه ده فرموویت: ﴿وَكَأَيِّنْ

مِنْ قَرْيَةٍ أَمَلَتْ لَهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ ثُمَّ أَخَذْتَهَا وَلِيَ الْأَمْصِرُ﴾ ^۷ واته: وه (خه لکی) چه ندنه ها شارو دی

^۱ الطبري (۲۱۳/۱۷).

^۲ الاعراف (۹۷-۹۸).

^۳ الطبري (۲۱۴/۱۷).

^۴ الطبري (۲۱۵/۱۷).

^۵ فتح الباري (۳۷۲/۱۳)، مسلم (۲۱۶/۴).

^۶ هود (۱۰۲).

^۷ الحج (۴۸). فتح الباري (۲۰۵/۸)، مسلم (۱۹۹۷/۴).

(هه بويون) مؤلتم دان كه ستمكار بويون له پاشان تۆلهم لى سهندن (له ناوم بردن) و هر بى لاي من ده گه پښتوه.

﴿ أَوْلَمْ يَرَوْا إِلَى مَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ يَنْفَعِيوُا ظِلَالَهُ عَنِ الْيَمِينِ وَالشَّمَائِلِ سُجَّدًا لِلَّهِ وَهُمْ دَاخِرُونَ ﴾ (۱۸) وَلِلَّهِ
يَسْجُدُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ مِنْ دَابَّةٍ وَالْمَلٰئِكَةُ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُوْنَ (۱۹) يَخَافُوْنَ رَبَّهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ
وَيَفْعَلُوْنَ مَا يُؤْمَرُوْنَ ﴿۲۰﴾

هه موو شتيك سوژده بى خوا ده بات

خوای گوره ده فهرموويت: ﴿ أَوْلَمْ يَرَوْا إِلَى مَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ يَنْفَعِيوُا ظِلَالَهُ عَنِ الْيَمِينِ وَالشَّمَائِلِ سُجَّدًا لِلَّهِ وَهُمْ دَاخِرُونَ ﴾ واته: نایا به چاونه یان دیوه، که هرچی خودا دوستی کردوه، سیتبیران به راست و چه پدا سوژده ده بهن بى خودا به ملکه چی؟ خوای گوره باسی گوره یی و خاوهن ده سلائی و بیباکی خوئی ده کات که هه موو شتيك ملکه چه بزی و سه ری بى نه وی ده کات به هه موو جوړه کانیوه به گشتی: به بیگیان و گیانداریه وه، نه وانه ی نه رکیان له سهر (مکلف) له سرؤو جنؤوکه و فریشته کان، وه ده فهرموويت: هرچی سیتبیری هه به به راست و چه پدا واته: به یانیا و نیواران سوژده ده بهن به سیتبیره که یان بى خوای گوره، مواهید ده لیت: کاتیک که خور لار بووه وه هه موو شتيك سوژده ده بات بى خوای گوره.^۱ قه تاده و زحاک و که سانی تریش هر وایان و تووه.^۲ مواهید ده لیت: سوژده ی هه موو شتيك سیتبیره که یه تی.^۳ کیوی به نمونه هیناوه ته وه ده لیت سوژده ی کیوی سیتبیره که یه تی: نه بو غالبی شه ییانی ده لیت: شه پوله کانی ده ریا نویژه که یه تی خوای گوره کاتیک باسی سوژده ی نه مانه ی کردوه، وه که که سیکی خاوهن بیرو هؤش مامه له ی له گه ل کردوون، فهرموویه تی: ﴿ وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ مِنْ دَابَّةٍ وَالْمَلٰئِكَةُ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُوْنَ ﴾ واته: هرچی له ناو ناسمانه کان و زه میندا هه به و جوله ی هه به، فریشته کانیش سوژده بى خودا ده بهن فیز ناکه ن و عیباده تی خوا ده که ن. وه که خوای گوره له نایه تیکی ترده ده فهرموويت: ﴿ وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَنْ

فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَظَلَّلَهُمْ بِالْغُدُوِّ وَالْاَصَالِ ﴾^۴ واته: سوژده بى خوا ده بات هرچی له ناسمانه کان و زه ویدایه بیانه ی و نه یانه وی هه روه ها سیتبیره کانیا ن له به یانیا و نیواراندا (سوژده

^۱ الطبري (۲۱۷/۱۷).

^۲ الطبري (۲۱۷/۱۷).

^۳ الطبري (۲۱۷/۱۷).

^۴ الرعد (۱۵).

ده بن). پاشان خوی گه وره ده فہرموویت: ﴿يَخَافُونَ رَبَّهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ﴾ واته: ترسیان هیه له په روره دگاری بان سهریان، هر فرمانتیکیان بق بیت به جیی دین، به ترسو له رزه وه سوژده بق په روره دگاری مزنیان ده بن و به رده وام گوپراه لی فرمانی نه ون و نه وهی فرموویه تی جیبه جیی ده کن، نه ویش لئی قه ده غه کردون وازی لی دین.

﴿وَقَالَ اللَّهُ لَا نَتَّخِذُوا آلَ إِبْرَاهِيمَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ آلِ اللَّهِ وَلَوْلَا إِيمَانُ بِيَوْمِ الْحِسَابِ لَكُنَّ مِنَ الْآلِ الْكُفْرِ الْبِغِثِ﴾ (۸۱) ﴿وَلَهُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَلَهُ الدِّينُ وَاَصْبٰٓءُ اَفْعٰٓرِ اَللّٰهُ نَتَّقُوْنَ﴾ (۸۲) ﴿وَمَا يَكُم مِّنْ تَعَمَّرَ فَمِنْ اَللّٰهِ ثُمَّ اِذَا مَسَّكُمُ الضَّرُّ فَاِلَيْهِ جٰتُرُوْنَ﴾ (۸۳) ﴿ثُمَّ اِذَا كَشَفَ الضَّرَّ عَنْكُمْ اِذَا فَرِيقٌ مِّنْكُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُوْنَ﴾ (۸۴) ﴿لِيَكْفُرُوا بِمَا ءَايٰتِنَاهُمْ فَتَمَتَّعُوا فَسَوْفَ تَعْلَمُوْنَ﴾ (۸۵) ﴿وَيَعْمَلُوْنَ لِمَا لَا يَعْلَمُوْنَ نَجِيْبًا مِّمَّا رَزَقْنَاهُمْ تَاللّٰهِ لَتُسْتَأْذَنَ عَنْهَا كَثُرَ تَقَرُّوْنَ﴾ (۸۶) ﴿وَيَعْمَلُوْنَ لِلّٰهِ الْبَنٰتِ سٰبِغٰتٌ وَّلَهُمْ مَا يَشْتَهُوْنَ﴾ (۸۷)

تهنای خودا شایه نی په رستنه

خوی گه وره ده فہرموویت: ﴿وَقَالَ اللَّهُ لَا نَتَّخِذُوا آلَ إِبْرَاهِيمَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ آلِ اللَّهِ وَلَوْلَا إِيمَانُ بِيَوْمِ الْحِسَابِ لَكُنَّ مِنَ الْآلِ الْكُفْرِ الْبِغِثِ﴾ واته: خوا فہرموویه تی: با دوو په رستراوتان نه بیت، په رستراو تهنای یه کیکه و ده بیت هر من بپه رستن، خوی گه وره ده فہرموویت په رستراو تهنای هر خو به تی و ده بیت عبادت هر بق نه و بکریت به تهنای شریکی نی و خوا ونی ه موو شتیکه و په روره دگاری شیه تی، ﴿وَلَهُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَلَهُ الدِّينُ وَاَصْبٰٓءُ اَفْعٰٓرِ اَللّٰهُ نَتَّقُوْنَ﴾ واته: هرچی له ناسمانه کان و زمیندا هیه، هر هی نه ون و ناینی هه میشه بیش هر تاییه تی نه وه، نایا ده بیت له غیری خودا بترسن؟ نیبو عه بیاس و مواهیدو عیکریه و به یونی کوپی میهران و سودی و قه تاده و که سانی تریش ده لئین: ﴿وَلَهُ الدِّينُ وَاَصْبٰٓءُ﴾ واته: ناینی هه میشه یی هر تاییه تی خودایه. ^۱ نیبو عه بیاس دیسان ده لئیت: ﴿وَاَصْبٰٓءُ﴾ واته: (واجباً). ^۲ مواهید ده لئیت: گوپراه لی هه میشه یی هر بق خودایه، واته: نه وانئ له ناسمانه کان و زمیندان ده بیت هر عبادت بق خودا بکن، وه خوی گه وره له نایه تیکی تردا ده فہرموویت: ﴿اَفْعٰٓرِ وَّيْنِ اَللّٰهِ يَجْعَلُوْنَ وَلَهُ اَسْلَمَ مَن فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ طَوْعًا وَّكَرْهًا وَاِلَيْهِ يُرْجَعُوْنَ﴾ واته: نایا (بیباه و بان) داوای غیری

^۱ الطبري (۲۲۲/۱۷).

^۲ الطبري (۲۲۲/۱۷).

^۳ ال عمران (۸۲).

دینی خودا ده‌کن؟! له کاتیکدا نه‌وانی له ناسمانو زه‌ویدان فرمانبهری خوان بیان‌ویت یان نه‌یان‌ویت و هم‌وو هر بۆ لای نه‌و ده‌گه‌پنرینه‌وه. (هم‌وو بۆ لای خواد‌ه‌گه‌پننه‌وه) ثم پسته‌یه له‌سهر قسه‌ی نبینو عبباسو عیقریمه له بابی خبه‌ره به‌لام له‌سهر قسه‌ی موحامید له بابی داوایه واته:

بترسن نه‌گهر هر شتیك بگه‌ شه‌ریکم، به پزگی و پاکی بمپه‌رستن، وه‌ك ثم نایه‌ته‌ی که ده‌فهرموویت: ﴿أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ﴾^۱ واته: بیداربه‌ نایینی (گه‌ردنکه‌چی) پاکو خاوین هر بۆ

خودایه! واته: چاک بزانه نایینی پاک هر نایینی خواجه، پاشان خوی گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿وَمَا يَكُم

مِنْ نِعْمَتِ اللَّهِ فَمِنْ اللَّهِ ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجْرُونَ﴾^۲ واته: هر به‌هره‌یه‌ك مه‌تانه له خاوه‌یه، پاشان

تووشی هر نارپه‌حه‌تیه‌ك ببن، هر له خودا ده‌لالینه‌وه، خوی گه‌وره لیره‌دا باسی نه‌وه ده‌کات که

هر خوی خاوه‌نی هم‌وو شتیکه، قازانچ و زه‌ره‌ر به‌ ده‌ستی نه‌وه، نه‌وه‌یش که ده‌یدات به‌ بنده‌کانی

له پززی و ته‌ندروستی و سه‌رکه‌وتن له پززو چاکه‌ی خوی‌ته‌ی پیتان ده‌به‌خشیت، چاکیش بزانه هر

نارپه‌حه‌تیه‌ک‌تان توش ببیت هیچ که‌سیک ناتوانیت پزگارتان بکات لیتی ته‌نها نه‌و نه‌بیت، بیگومان نیه‌وه

له کاتی لیتقه‌ومانو نارپه‌حه‌تیدا هر له خودا ده‌لالینه‌وه و داوا له‌و ده‌کن، وه‌ك له نایه‌تیکی تردا

ده‌فهرموویت: ﴿وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلَّا إِلَٰهَهُمْ فَلَمَّا تَجَرَّكُمُ إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ وَكَانَ الْإِنْسَانُ

كُفُورًا﴾^۳ واته: وه کاتیک له ده‌ریادا تووشی به‌لاو زیان بین هم‌وو نه‌و (په‌رستراوانه‌ی هاواریان لی

ده‌کن ون ده‌بن بیجگه له خوا که‌چی کاتیک که (خوا) پزگارتان ده‌کات و ده‌گه‌نه وشکانی پوو

وه‌رده‌گنپن (چونکه) ناده‌می هم‌میشه سه‌پله‌و ناسوپاسه. لیره‌دا خوی گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿ثُمَّ إِذَا

كشَفَ الضُّرُّ عَنْكُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِّنْكُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ﴾^۴ لیکفروا بما آئینهم فتمنعوا فسوف تعلمون واته:

له پاش نه‌وه‌ی خودا نه‌و به‌لایه‌ی له‌سهر لابرده‌ن، هیتشتا ده‌سته‌یه‌ك له نیه‌وه هاوه‌ل بۆ په‌روه‌ردگاری

داده‌نیت، با حاشا بگه‌ن له‌وه‌ی که پیمان به‌خشیون، له دنیا‌دا پابوین، به‌و زووانه تیده‌گه‌ن چیتان

به‌سه‌ر دینین! ﴿لِيَكْفُرُوا﴾^۵ و تراوه ثم لامه (اللام) لامی عاقیبه‌ته لیره‌دا (واته: سه‌ره‌نجامی نه‌و

ناشو‌کریبه‌یان سه‌ره‌له‌کافر بوونه‌وه ده‌رده‌کات)^۶، و تراویشه: لامی ته‌علیله (التعلیل) واته: ناوامان لی

کردوون مه‌تا حاشا بگه‌ن، یانی: بۆ نه‌وه‌ی دان نه‌نن به‌و به‌هرانه‌ی خودا پیتی به‌خشیون و بیشارنه‌وه،

^۱ الزمر (۲).

^۲ الاسراء (۶۷).

^۳ نه‌زیاده‌یه (می وهرگنپه‌ومانای تپیی (ل) ده‌یه‌گه‌نیت وه‌ك نایه‌تی (ومن الناس من يشترى له‌والحدیث لیبخلوا عن سبیل

الله)

که هر خودایه نو به هرانه ده پزیت به سه ریاند او به لاشیان لآ لاده ا، پاشان هره شه یان لآ ده کات و ده فرمویت: ﴿فَتَسْمَعُوا﴾ له دنیا دا که میک پاپوین، هر چی ده کن بیکن، ﴿فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ﴾ قدر ناخایه نیت تیده کن جیتان به سه ردیت.

﴿وَيَجْعَلُونَ لِمَا لَا يَعْلَمُونَ نَصِيبًا مِّمَّا رَزَقْنَاهُمْ ۗ تَاللَّهِ لَشَتَّانَ عَمَّا كَتَبَ ۗ تَفْتَرُونَ ﴿۵۶﴾ وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ الْبَنَاتِ سُبْحَانَهُ وَلَهُمْ مَا يَشْتَهُونَ ﴿۵۷﴾ وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُم بِالْأُنثَىٰ ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ ﴿۵۸﴾ يَتَوَارَىٰ مِنَ الْقَوْمِ مِن سُوءِ مَا بُشِّرَ بِهِ ۚ أَيُمْسِكُهُ عَلَىٰ هُونٍ أَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ ۗ أَلَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿۵۹﴾ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ مَثَلُ السَّوْءِ ۗ وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿۶۰﴾﴾

یه کیك له کردار کانی بته پرستان نه وهیه له و پوزیهی که خودا پیی داون نه زرد ده کن بو پهرستوه کانیان!

خوای گه زره ده فرمویت: ﴿وَيَجْعَلُونَ لِمَا لَا يَعْلَمُونَ نَصِيبًا مِّمَّا رَزَقْنَاهُمْ﴾ واته: له و پوزیهش که بیمان داون به شیکی دده دن به و بتانهی که هیچ نازان، خودای گه وره باسی نو شته ناشیرینانه ده کات که بت پهرستان پیی هه لده ستن، وه ک پهرستی نو بتانه له گه ل خودا که خوایان دروستی ده کن، بی نه وهی هیچ زانیاریه کیان له سه ره بیبت، له و پوزیهی که خودا پیی داون به شیکی دده دن به و بت و هیکه لانه، نه لین: نه مه بق خوا و نه مهیش بق بته کان، به خه یالی خوایان نه وهی بق بته کانه ناگات به خودا، به لام نه وهی بق خودایه ده کات به بته کانیان، نه م پپاره ریان پپاریکی قدر خراپه، واته: به شیکیان داناوه بق پهرستراوه کانیان له و بزئویهی که خوا پیی داون، بزیه خوای گه وره سویند ده خوات و ده فرمویت: ﴿تَاللَّهِ لَشَتَّانَ عَمَّا كَتَبَ ۗ تَفْتَرُونَ﴾ واته: سویند به خوا له سه ره نو درق هه لبه ستنه یان پرسپاریان لآ ده کریت. خوا سویند ده خوات به گیانی پپوزی خزی که له سه ره نو بوختانهی کردوویانه لینیان ده پرسپسته وه و به پیی نو تاوانه گه وره یه که کردوویانه تو لهی ته اوویان لآ ده سینیت، له ناو ناگری جه هه نه مدا، پاشان خودا باسیان ده کات و ده فرمویت: ﴿وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ الْبَنَاتِ سُبْحَانَهُ﴾ واته: کچانیان داناوه بق خودا، واته: فریشته کانیان به کچ داناوه که نه وانه به ندهی خودان، له گه ل خودا ده یان پهرستن، کافران لیره داسی هه لیه یان کرد، سی هه لیه ی قدر گه وره، له سی شتدا: یه که م: نه لین خودا مندالی هه یه، له کاتیکدا خودا مندالی نیه، دووه م: سوو کترین به شیان داوه به خودا له مندال که کچه، سیه م: خوایان بق خوایان کیژ به شایسته نازانن. وه ک خوای گه وره له

نايه تيكي تردا ده فەرموويت: ﴿الْكُمُ الذَّكْرُ وَلَهُ الْأُنثَى﴾^۱ واته: نايا راسته نيوه كو پتان ببیت و خوا كچ.
 وه له چند نايه تيكي تردا فەرموويت: ﴿أَلَا إِنَّهُمْ مِّنْ إِفْكِهِمْ لَيَقُولُونَ ﴿۱۶۱﴾ وَلَدَ اللَّهِ وَرِثَهُمْ لَكَذِبُونَ ﴿۱۶۲﴾ أَصْطَفَى الْبَنَاتِ عَلَى الْبَسِينِ ﴿۱۶۳﴾ مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ﴾^۲ واته: بيدار بن به پاستي ئه وان له دهس
 مه لبه ستي خويانه وه ده لئين، خوا مندالي بووه و بيگومان ئه وانه درؤزنن، نايا (خوا) كچاني مه لباردووه
 (بؤ خوي) به سەر كوردا، چيتانه چون برياري وا ده دهن. ليزه دا ده فەرموويت: ﴿وَلَهُمْ مَا يَشْتَهُونَ﴾^۳ بؤ
 خويان چي ئاره زوو ده كەن هەلي ده بژئين، واته كو پ بؤ خويان هه لده بژئين و پبيان شورده ييه كيژ
 هه لبارئين، كه بؤ خويان داناوه، له كاتيكدا كه خودا پاك و بيعه ييه و دووره له و شتانه ي كه ئه وان بؤ
 خوداي داده نئين.

بته رستان خويان دووره پهريز ده گرن له كيژان

خوای گوره ده فەرموويت: ﴿وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُم بِالْأُنثَىٰ ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ﴾^۱ واته: هەر
 كاتيك مژده ي كچيك بؤ ئه مانه بچيت، پوي پەش هه لده گه پيت، له خوي وه پيش ده خواته وه خەم
 دايدە گريت و مات و بيدهنگ ده بيت، له خه فەتدا نازانيت چي بكات، ﴿يَتَوَارَىٰ مِنَ الْقَوِيٍّ مِنْ سَوْءِ مَا يُبَشِّرُ
 بِهٖ اَيْمِسْكُهُ عَلَىٰ هُوْبٍ اَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ﴾^۲ واته: له مه ينه تي ئه و هه واله ي كه پيي دراوه، له كه سو
 كاري خوي پاده كات و دوور ده كه ويته وه، بيرده كاته وه نايا به سو كايه تي به خوي بكات، يان زينده
 به چالي بكات، وه كه له زه ماني نه فاميدا ده يانكرد، تا ئه مه ي كه بؤ خويان تدریان پي ناخوش بوو، به
 شورده ييان ده زاني بؤ خوياني دابئين، بؤ خودايان داده نا! ﴿أَلَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ﴾^۳ واته: ئاي چ
 برياريكي خراپه كه ده يدەن، شتيكي خراپيان و تووه و شتيكي خراپيان داوه ته پال خودا و به شيكي
 خراپيشيان بيداره، وه كه خودا له نايه تيكي تردا ده فەرموويت: ﴿وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُم بِمَا ضَرَبَ لِلرَّحْمَنِ
 مَثَلًا ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ﴾^۴ واته: وه كاتيك مژده به يه كيك له وان بدرت به وه ي به نمونه
 بؤ خوداي داده نا پوي پەش هه لده گه پي و پيش ده خواته وه. وه ليزه يشدا ده فەرموويت: ﴿لِلَّذِينَ لَا
 يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ مَثَلُ السَّوْءِ﴾^۵ ئه م نمونه خراپانه هي ئه و كه سانه يه كه بهر يان به پڙي قيامه ت نيه،

۱ النجم (۲۱).
 ۲ الصافات (۱۵۱-۱۵۴).
 ۳ الزخرف (۱۷).

﴿وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ﴾ نمونه‌ی باشت‌ترین کردار لای خودایه، تهاو هر بق خودایه له گشت پوویه‌وه،
﴿وَهُوَ الْمَزِيدُ الْحَكِيمُ﴾ هر خزی خاوه‌ن ده‌سه‌لاتی له کارزانه.

﴿وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِمْ مَا تَرَكَ عَلَيْهَا مِنْ دَابَّةٍ وَلَكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَفْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿١١﴾ وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ مَا يَكْرَهُونَ وَنَصِفُ أَلْسِنَتَهُمُ الْكَذِبَ أَنَّ لَهُمُ الْقُسُوفَ لَا جَرَمَ أَنَّ لَهُمُ النَّارَ وَأَنَّهُمْ مُّفْرَطُونَ ﴿١٢﴾﴾

خودا له‌سه‌ر گونا‌ه‌کردن گورج و به په‌له توله ناسینیت

خوای گوره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِمْ مَا تَرَكَ عَلَيْهَا مِنْ دَابَّةٍ وَلَكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَفْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ﴾ واته: نه‌گه‌ر خه‌لکی له‌به‌ر سته‌مکاری خوا بیانگرت، گیان له‌به‌ریان له‌سه‌ر شم زه‌مین له‌ده‌بر، به‌لام خودا دوايان ده‌خات هه‌تا پوژی دیاریکراو نه‌گه‌ر نه‌و کاته‌یش هات، ساتیک پیش‌ناکه‌ون و دواش‌ناکه‌ون، خودای گوره باسی خوگری خزی ده‌کات که چه‌نده ده‌روونی گوره‌یه به‌رامبه‌ر مه‌ردم له‌گه‌ل نه‌و هه‌موو تاوان و ناهه‌قیه‌دا ده‌یکه‌ن، خو نه‌گه‌ر توله‌یان له‌بسی‌نیت له‌سه‌ر کرداره‌کانیان گیان له‌به‌ر له‌سه‌ر زه‌میندا ناه‌میل‌نیت و گشتی له‌ناو ده‌بات له‌گه‌ل ناده‌میزداد، به‌لام خوای گوره په‌له ناکات و چا‌پو‌وشی له‌و له‌بسی‌نیت، خو نه‌گه‌ر توله‌یان له‌وه‌رگرت هج که‌س‌یک له‌سه‌ر زه‌میندا ناه‌مینیت، نیب‌نو جه‌ریر پویا‌یه‌تی کردوه له‌نه‌بو سه‌له‌مه‌وه ده‌ل‌نیت: نه‌بو هوره‌یره‌گویی له‌پیاویک بوو ده‌بیوت: سته‌مکار زیانی ناه‌بیت بق که‌س بق خزی نه‌بیت، ده‌ل‌نیت: نه‌بو هوره‌یره‌ لای کرده‌وه بزی و تی: به‌لی سویند به‌خوا! بالنده‌ی حو‌بارا له‌هیلانه‌کی خزی‌د‌ام‌ردار نه‌بیت‌وه به‌موی سته‌می سته‌مکاره‌وه.

بت‌په‌رستان شتی‌ک ده‌ده‌نه پال خودا که‌ خو‌یان بو‌ خو‌یان پی‌یان نا‌خوشه‌ بدریت‌ه پالیان!

خوای گوره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ مَا يَكْرَهُونَ﴾ واته: هر شتی‌ک په‌سه‌ندی ناکه‌ن بق خوای داده‌نین، له‌کیژو له‌و شه‌ریکانه که‌عه‌بدی ملکه‌چی خودان، وه‌ک فریشته‌کان، که‌چی خو‌یان پی‌یان شوره‌بیه هج که‌س‌یک له‌وانه هاوبه‌شی هه‌بیت له‌مالی خویدا، ﴿وَنَصِفُ أَلْسِنَتَهُمُ الْكَذِبَ أَنَّ لَهُمُ الْقُسُوفَ﴾ واته: زمانیان به‌درق ده‌ل‌نیت: بیگومان پادا‌شتی زور چاک هه‌یه بق خو‌یان، خوای گوره به‌درق‌یان ده‌خاته‌وه له‌سه‌ر نه‌و قسه‌ی که‌ده‌یکه‌ن و نه‌ل‌ن: له‌گه‌ل نه‌وه‌ی له‌دنیا پادا‌شتی چاکیان

۱ حباری: بالنده‌یه‌کی گیله له‌سه‌ر مه‌لکه‌ی بالنده‌ی تر ده‌نیشیت هه‌ستی پی‌ ناکات که‌نه‌مانه مه‌لکه‌ی خزی نین (وه‌رگینی).

هیه، له ویش نه‌گر زیندوو بوونه وه دیسان پاداشتی زدر چاکیان بۆ هیه، وهک ئەم نایه تانه‌ی که خودای گه‌وره باسی هندی له قسه‌کانی نه‌وانه ده‌کات و ده‌فه‌رموویت: ﴿وَلَيْنَ أَذَقْتَهُ رَحْمَةً مِنَّا مِنْ بَعْدِ ضَرَّاءَ مَسَّتْهُ لَيَقُولَنَّ هَذَا لِي وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِن رُجِعْتُ إِلَى رَبِّي إِنَّ لِي عِنْدَهُ لَلْحُسْنَىٰ فَلَنُنَبِّئَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِمَا عَمِلُوا وَلَنُذِيقَنَّهُمْ مِّنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ﴾^۱ واته: دوی نه‌وی که تووشی ده‌ردو مهینه تیت، تامی خۆشیمان پی چه‌شت، نه‌لی: ئەمە له خۆمه‌وه‌یه و باوه‌پ ناکه‌م قیامه‌ت هه‌ر هه‌بیت! خۆ نه‌گر که پامه‌وه بۆ لای په‌روه‌رنده‌م چاک ده‌زانم نه‌و زیاتر چاکه‌م له‌گه‌ل ده‌کات، بیگومان نه‌وانه‌ی خوانه‌ناسن هه‌ر کارکیان کردووه ناگاداریان ده‌که‌بین و سزای زدر توندیان پی ده‌چێژین، وه ده‌فه‌رموویت: ﴿وَلَئِن أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً ثُمَّ نَزَعْنَاهَا مِنْهُ إِنَّهُ لَيَكْفُرُ ۗ ﴿۱﴾ وَلَئِن أَذَقْتَهُ نِعْمَةً بَعْدَ ضَرَّاءَ مَسَّتْهُ لَيَقُولَنَّ ذَهَبَ السَّيِّئَاتُ عَنِّي إِنَّهُ لَفَرِحَ فَخُورًا﴾^۲ واته: سویند به‌خوا نه‌گر نیه‌م. لای خۆمانه‌وه بچێژین به‌ئاده‌می چاکه‌و به‌هه‌ریه‌ک پاشان نه‌و (چاکه‌و به‌هه‌ریه‌ی) ئی بگرینه‌وه بیگومان نه‌و زدر ناومیدو سبه‌یه (له‌و کاته‌دا) خۆ نه‌گر پی بچێژین به‌هه‌رو چاکه‌ دوی نه‌و سه‌ختی و نا‌په‌حه‌تیانه‌ی تووشی بووه بیگومان ده‌لێن: گشت سه‌ختی و زیانه‌کانم له‌مل بوویه‌وه بیگومان (له‌و کاته‌دا) زدر دلخۆش و لووت به‌رزو خۆ به‌زلزانه. وه ده‌فه‌رموویت: ﴿أَفَرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا وَقَالَ لَأُوتِيَنَّكَ مَالًا وَّوَلَدًا﴾^۳ واته: نایا نه‌و که‌سه‌ت دیوه بیباوه‌پ بوو به‌نیشانه‌و نایه‌ته‌کانی نیه‌م وتی (له‌ پۆزی دوا‌بیدا) مال و کوپم پی ده‌دریت. خوی گه‌وره باسی به‌کیک له‌و پیاوانه ده‌کات که چوو نه‌و باغه‌که‌یه‌وه، ناهه‌قی له‌خۆی کرد ده‌فه‌رموویت: ﴿وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ قَالَ مَا أَظُنُّ أَن تَبِيدَ هَذِهِ أَبَدًا﴾^۴ وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِن رُّودْتُ إِلَىٰ رَبِّي لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِنْهَا مُنْقَلَبًا﴾^۴ واته: وه چوو نه‌و باغه‌که‌یه‌وه له‌کاتی‌کدا که‌سه‌مکار بوو له‌خۆی وتی باوه‌پ‌ناکه‌م هه‌رگیز ئەم باخه‌م له‌ناو بچیت، باوه‌پیش ناکه‌م پۆزی دوا‌بی بیت و پووبدات سویند به‌خوا نه‌گر (پاش مردن) بگه‌رپه‌وه بۆ لای په‌روه‌ردگارم بیگومان باشت له‌م باخه‌م ده‌سه‌ت ده‌که‌ویت. ئەم خوانه‌ناسانه کرداری خراب و ناواتی پووپوچیان تیکه‌لاو کردووه و به‌هیوای پاداشتی چاکیشن وه‌ری گرن، ئەمه‌یش

^۱ فصلت (۵۰)

^۲ هود (۹-۱۰).

^۳ مریم (۷۷).

^۴ الکهف (۲۵-۳۶).

هرگز ناپیت و نایه تدی، بویه خوی گوره وه لامیان ده داته وه له سر نه و ناواته پر و پوچه یان و ده فرمویت: ﴿لَا جَرَمَ أَنْ لَهُمُ النَّارُ وَأَنْتُمْ مُفْرَطُونَ﴾ واته: بیگومان به شی نه مانه ناو ناگره زور به په لیش ده درینه بهر بؤ چه نه م له قیامه تدا، موجهیدو قه تاده و سه عیدی کوی کوی جو بهیر ده لیت: له ناو چه نه مدا له بیر ده کزین و به دبخت ده بن.^۱ ثم نایه ته وه که نه و نایه ته وایه که خوی گوره ده فرمویت: ﴿قَوْلِ الْيَوْمِ نَسْتَكْرِمُكَ فَيَسْتَلْقَاهُ يَوْمَئِذٍ هَذَا﴾^۲ واته: پیتان ده وتری نه مرؤ له بیزتان ده که بین هر چونیک نئوه ثم بؤزه تان له بیر جو بیوو. قه تاده جاریکتر ده لیت: ﴿مُفْرَطُونَ﴾ واته: زور به په له ده برین بؤ ناو ناگر، له (الفرط) وه هاتوو که واتای: پیشبرکی دئ بؤ جوونه سه رتاو.^۳ هیچ جیوازی به ک نیه له نیتان ثم دو قسه یدا چونکه نه وانه په لیان لئ ده کریت بؤ ناو ناگر و پشتگوی ده خرین و هه تا هه تابه له ناو ناگردا ده میتنه وه له بؤزی قیامه تدا.

﴿تَاللَّهِ لَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِّن قَبْلِكَ فَرِيقٌ مِّنْهُمْ أَعْمَلَهُمْ فُهْوً وَآخَرُ عَذَابُ أَلِيمٌ

﴿۱۳﴾ وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ إِلَّا لِشُبُهَانٍ لَهُمُ الَّذِي أَخْلَفُوا فِيهِ وَهَدَىٰ رَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿۱۴﴾

وَاللَّهُ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ﴿۱۵﴾

ماندوو نه بوون و چاو کردن له پیشینه کان

خوی گوره ده فرمویت: ﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِّن قَبْلِكَ فَرِيقٌ مِّنْهُمْ أَعْمَلَهُمْ فُهْوً

وَلِيَهُمُ الْيَوْمَ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ واته: سویند به خوا له پیش توش پیغه مبه رانمان په وانه کرد بؤ سهر که لانی تریش، شهیتان کرده وه کانیا نی لا پاراوه کردن، نه مرؤیش دؤستی نزکی نه مانه هر شهیتانه. وه به شیان سزای به ژانه، خوی گوره باسی نه وه ده کات که پیغه مبه رانی نارووه بؤ که له پیشینه کان و بپوایان نه کردوو پیتان، هر به و جزه نه ی موحه مد (ﷺ) توش نه و پیغه مبه رانه ی برات بکه به پیشه نگ بؤ خوت و ماندوو مه به و گوی مه ده به قسه ی نه و خوانه ناسانه که بپوات پئی ناکن له هؤزه که ت، وه نه و بت په رسته نه ی که بپوات پئی ناکن، نه وه شهیتان کرداره کانیا نی له بهر چاو شیرین کردوو و نه مرؤیش دؤستی نزکی نه مانه شهیتانه و نیستا وان له بهر دم تۆله ی توندی خوا، توانای ده ربا زیونیان نیه و هاوریان ناگاته هیچ شوینی و سزای به ژانیش ده درین.

مه به ست له هاتنه خواره وی قورئان

^۱ الطبری (۲۳۲/۱۷).

^۲ الجاثیه (۳۴).

^۳ الطبری (۲۳۴/۱۷).

خوای گوره دهفه رموویت: ﴿ وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ إِلَّا لِتُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي اخْتَلَفُوا فِيهِ وَهُدًى

وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴾ واته: هر بویه نم کتیبه مان ناره خواره بو تن، که به کیشهی نه ماندا
 رباگی و پندیشاندرو به زهی بی بز کهسانی خاوهن باره بو، چونکه نم قورئانه هم مو نو کیشانهی
 له نیوان خه لکیدا پروده دات چاره سه ری دهکات بویان و پندیشاندروی دل کانه و به زهیشه بو نو
 که سانهی له سه ری ده پزن و دهستی پیوه ده گرن و خاوهن باره بو، وه ک خوای گوره قورئانی نارووه و
 دل له مردووه کانی پی زیندوو کردووه ته وه که خاوهن ناس بوون، هر به و شیوه یه ش زهوی زیندوو
 ده کاته وه پاش مردنی به هوی باراندنی باران له ناسمانه وه به سه ری دا وه ک دهفه رموویت: ﴿ وَاللَّهُ أَنْزَلَ
 مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ﴾ واته: خودا له ناسمانه وه بارانی
 دباراند، زهوی مردوی پی زیانده وه، که له مه دا نیشانه هه پی بز نو که سانهی ده بینن.

﴿ وَإِنَّ لِكُلِّ فِي الْأَنْعَامِ لِعِبْرَةً لِّتُنذِرَ بَطُولِيهِ مِنْ بَيْنِ فَزْوَجٍ وَدَرِّ لَبْنَا خَالِصًا لِّلشَّارِبِينَ ﴿١٦﴾ وَمِنْ
 تَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالْأَعْنَابِ لَتُخِذُونَ مِنْهُ سَكَرًا وَرِزْقًا حَسَنًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿١٧﴾ ﴾
 په ند و مرگرتن له و به هری که له مه رو مالآت و به رو بووی دار خو ره و ما و په ز دایه

خوای گوره دهفه رموویت: ﴿ وَإِنَّ لِكُلِّ فِي الْأَنْعَامِ لِعِبْرَةً لِّتُنذِرَ بَطُولِيهِ مِنْ بَيْنِ فَزْوَجٍ وَدَرِّ لَبْنَا خَالِصًا
 سَابِغًا لِّلشَّارِبِينَ ﴾ واته: په ندیک له نازه لدا بز نیوه هه پی: له ناو سکیناندا له نیوان شیاکه و خویندا
 شیریکی پاک و پالفتی تبدایه، ساناو ره وانه بز نه وانهی ده یخونه وه، خوای گوره لیزه دا دهفه رموویت:
 ﴿ وَإِنَّ لِكُلِّ ﴿ واته: نهی خه لکینه، ﴿ فِي الْأَنْعَامِ ﴾ له وشرو مانگا و مه رو بزندا، ﴿ لِعِبْرَةٍ ﴾ په ندو به لکه
 هه پی له سه ره کارزانی و توانا و به زهیی و دلسوزی خودا له وهی که وه دپهینه یانه. ﴿ شَتَقِيكُم مِّمَّا فِي
 بَطُولِيهِ ﴾ لیزه دا به تاك زه میره که ی که پاندووه ته وه بز مانای ﴿ الْأَنْعَامِ ﴾ یان زه میره که ی
 که پاندووه ته وه بز (الحيوان) چونکه ﴿ الْأَنْعَامِ ﴾ واته: (الحيوانات) واته: پیتان توش ده که بین له وهی که
 له سکی نازه لدا یه، وه له نایه تیکی تر دا دهفه رموویت: ﴿ مِمَّا فِي بَطُولِيهَا ﴾ واته: له وهی له ناو
 سکیناندا یه. نه مه یش و نه وه یش دروسته، وه ک خوای گوره له نایه تیکی تر دا دهفه رموویت: ﴿ كَلَّا إِنَّهَا
 لَذِكْرَةٌ ﴿ مِّنْ شَاءِ ذِكْرُهُ ﴾ واته: و مه که! بیگومان نه و پینموونیانه ناگادار که ره وه یه، نینجا نه که سه ی

۱ المؤمنون (۲۱).

۲ عبس (۱۱-۱۲).

بیهویت یادی خوا دهکات. وه دهفهرموویت: ﴿وَإِنِّي مُرْسِلَةٌ إِلَيْهِمْ بِهَدِيَّةٍ فَنَاظِرَةٌ بِمَ رَجْعِ الْمُرْسَلُونَ ﴿۳۵﴾

فَلَمَّا جَاءَ سُلَيْمَانَ^۱ واته: جا به راستی من دیاریهکی به نرخو گوره یان بق دهنتیم نهجا چاوه پوان دهکم که نئیراوه کانی به چیه وه دهگه پنه وه، نیجا کاتیک (نئیراوه که) هاته لای سوله یمان. واته: کاتیک ماله (دیاریه که گه بشته لای سوله یمان). وه دهفهرموویت: ﴿مِنْ بَيْنِ قَوْمٍ وَمِمَّنْ لَبِئًا خَالِصًا﴾ واته: له نیوان نهو پیسو (سه نئیره) خوینه دا شیریکی پاکو رهوان له ناو سکی نهو نازه له دابه نهو خوینو و شیاکه یه لهو شیره سپی و پاکو تام خویشو شیرینه جیا ده بیته وه هر شته و بق شوینی خوئی ده چیت پاش نهوهی له گه ددا نه م خوارنده ده تویته وه و خوین ده چیت بق خوین به ره کان و شیر بق گوانی نهو نازه له و میز بق میزلدان و شیاکه ییش بق شوینی چوونه دهره وه، هیچیان نهوی تر له که دار ناکات و تیکه لاوی نهوی نابیت، پاش نهوهی لئی جیا بووه وه، په نگیشی ناگوریت، وه دهفهرموویت، ﴿لَبِئًا خَالِصًا سَائِبًا لِلشَّرِيبِ﴾ واته: شیریکی پاکو رهوانه بق نهو که سانهی ده یخونه وه، گه رویان ناگوریت، کاتیک که خوی گوره باسی شیر دهکات و وای لی کردوه که ناسان و رهوانه بق نهو که سانهی ده یخونه وه دیته سهر باسی نهو به رویو مانهی له دارخورما و پز به ره م ده هینرین و بق خوارنده وه به کار ده هینرین، وه ک چون ناره قیان لی دوست ده کرد له پیش قه دهغه کردنیدا، بویه خوی گوره منته دهکات به سهریاند او دهفهرموویت: ﴿وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالْأَعْنَابِ لَتُخَذُونَ مِنْهُ سَكْرًا﴾ واته: له به ره می دارخورما و پزه کانشی، خوارنده وهی سهرخوشکری لی دوست دهکن، نه م نایه ته به لگه یه له سهر حه لالی له پیش قه دهغه کردنیدا، به لگه یسه له سهر نهوهی سهرخوشکریه که له ناوی ترئ و خورما دوست ده کوریت، حوکی نهو سهرخوشکریه که له گه نم و جوو گه نمه شامی و هه نگوین دوست ده کورئ هر بهو شیوه ییه، له م باره یه وه فهرموودهی زور هاتوه. وه ک نیب نو عه بیاس له م نایه ته دا: ﴿سَكْرًا وَرِزْقًا حَسَنًا﴾ ده لیت: ﴿السکر﴾ نهوهی قه دهغه کراوه، له به ره می هردو کیان (خورما و ترئ)، ﴿الرزق الحسن﴾ نهوهی حه لال کراوه له به ره می هردو کیان،^۲ وه له پیوایه تیکی تردا هاتوه: (سکر) قه دهغه کراوه کی، (الرزق الحسن) حه لاله کی.^۳ واته: نهوهی و شک بووه ته وه له هردو کیان، له خورما و میوز، وه لهو دوشاوانه ی که لییان دوست ده کوریت وه ک دوشاو و سرکه و میوز، نه مانه خواردنیا ن حه لاله هه تا وای لی دیت خه لکی سهرخوش دهکات، نهو کاته حه رامه، وه ک

^۱ النمل (۳۵-۳۶).^۲ الطبری (۲۴۱/۱۷).^۳ الطبری (۲۴۲/۱۷).

فرموده هاتوه و باره یه وه: ﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ﴾ واته: له مهشدا نیشانه هه یه بؤ نهو که سانهی تیده گهن، چیکای خویتهی لیره دا باسی عه قل هاتوه، چونکه به ریژترین شته له مرقد، بویه خوی گوره خوار دنه وهی سه رخوشکری قه ده غه کردوه له سر ثم نومه ته بؤ نه وهی عه قلیان پارینداو بیت، خوی گوره ده فرموویت: ﴿وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِّنْ نَّجِيلٍ وَأَعْنَابٍ وَفَجْرْنَا فِيهَا مِنِ الْعِوُنِ ﴿٣٦﴾ لِيَأْكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ وَمَا عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ أَفَلَا يَشْكُرُونَ ﴿٣٧﴾ سُبْحَانَ الَّذِي خَلَقَ الْأَرْضَ جَعَلَهَا مِمَّا تُنبِتُ الْأَرْضُ وَمِنَ أَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ﴾ واته: وه لهو (زهویه) دا چند باخ له خورماو تریمان به دی هینا و چند کانیاومان تیدا هه لقولاندوه، بؤ نه وهی له به ربوبومه کی (میوه کانی) بخون که دهستی نه وان پیکی نه هیناوه دهی نایا سوپاسی خوا ناکه، خوا پاک و بیگه رده و زاتیکه که هه موو جووته کانی (نیرو می) دروست کردوه له وهی که زهوی دهیوینیت و له (ناده می) خویان و له و شتانه ش که نایزان.

﴿وَأَوْحَى رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ أَنْ اتَّخِذِي مِنَ اللَّيْلِ بَيْوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ ﴿٣٦﴾ ثُمَّ كُلِي مِن كُلِّ الثَّمَرَاتِ فَاسْلُكِي سُبُلَ رَبِّكِ ذُلُلًا يَخْرُجُ مِنْ بُطُونِهَا شَرَابٌ مُّخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ فِيهِ شِفَاءٌ لِلنَّاسِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ

يَنْفَكُرُونَ ﴿٣٧﴾

له ههنگو ههنگوینه که ییدا به هره و په ند هه یه

خوی گوره ده فرموویت: ﴿وَأَوْحَى رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ أَنْ اتَّخِذِي مِنَ اللَّيْلِ بَيْوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ﴾ واته: خوا ههنگی پاسپارد که له چیاکان و داره کان و له و شوینانه ش له (مالاندا) دروست ده کرین، شوینی خوت هه لیه سته، مه بست لیره دا به (وحی) پاسپاردن و پتیشاندانه، پتیشاندان بؤ هه نگیش دروستکردنی شوینه له کیوه کاندای بؤ نه وهی تیدا دریزه به ژیانیان بدنه و بمیننه وه، وه له ناو دارستان و نه شوینانه ییش له مالاندا بویان دروست ده کریت، پاشان زرد به توندو تولی و ورده کاریه کی هه نده سیوه ریکی دهخن به جوریک که هیچ بوشایی و که م و کورپه کی تیدا نیه، پاشان خوی گوره نیرنی پیداوه وای پامهیناوه که له به ربوبومی هه موو شتیک بخون و نه و پنگایه بگرنه بهر که خوا ناسانی کردوه بویان که بؤ هر شوینیک بپوات به ناسانی پیی ده گات و ده که پته وه، له دنیا پان و بهرین و گوره دا به دهشتی فراوان و دولو چپای به رزیه وه، پاشان هر یه کی: له ههنگانه ده چنه وه بؤ نه و ماله ی که لئی ده رچوون، هه له ناکه و لییان تیک ناچیت، نه به پاستو نه به چه پدا، وه له و

ماله دا هنگوین داده نینو بیچوش بهرهم دینن، به باله کانیان میو دروست ده کن و له ده میشیانه وه هنگوین ده پڙننو هیلکesh له نواپانه وه درده کن، پاشان به یانیان درده چن بۆ گول مژین (کله وه پگه کی نه وانه). قه تاده و زهیدی کوپه ئه سلم ده لئین: ﴿فَأَسْأَلُكَ سُبُلَ رَبِّكَ ذُلًّا﴾ واته: به ملکه چی پڙگی به پوره دگاری خوت بگره بر. قه تاده و زهید ﴿سُبُلَ رَبِّكَ ذُلًّا﴾ یان به حال داناره بۆ (فاسلکی)، نینبو زهید ده لئیت: ئم نایه ته وه که نه نایه ته وایه که خودا ده فرموویت: ﴿وَذَلَّلْنَاهَا لِمَمِّ فَمِنْهَا زَكُوهُمْ وَمِنْهَا يَا كَلُونَ﴾ واته^۱: وه پامان هیناون بۆ یان ئه نجا سواری هه ندیکیان ده بنو (کوشتی) هه ندیکیشیان ده خۆن. ده لئیت نایا نابینی نه و خه لکه هه نگه کان ده گوزینه وه به هیلانه کانیانه وه (ماله کانیانه وه) له ولاتیکه وه بۆ ولاتیکه ترو له گه ل خویاندایه ئه یانبه ن وئه وانیش ملکه چن!، به لام قسه ی یه کم پوونتره، که حاله بۆ پڙگاکه، واته: نه و پڙگایه بگره بهرکه بۆت ناسانکراوه ئه مه قسه ی موجه میدیشه و نینبو جه ریریش ده لئیت: هه ردوو قسه که هر راستن.^۲ پاشان خوی گوره ده فرموویت: ﴿يَخْرُجُ مِنْ بَطُونِهَا شَرَابٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ، فِيهِ شِفَاءٌ لِلنَّاسِ﴾ واته: له سکی نه وه هنگانه خواردنه وه یه کی هه مه پڙگ دیته دهر له په نگی سپی و زهردو سوورو چه ندین په نگی تری چاک به پیی نه و شویتانه ی که تئیدا ده چی و لئی ده خوات، شیفای تئیدایه بۆ نه خۆش، واته: دهرمانه بۆ نه و که سانه ی تووشی نه خۆشی ده بن، نه و که سانه ی دهر یاره ی (کاره دکتوریه کانی پیغه مبه ر^۳ ص^۱) قسه یان کردوه، ده لئین نه گه ر خودا بیغه رموویه: (فیه الشفاء للناس) له جیی ﴿فِيهِ شِفَاءٌ﴾ بی (الیفو لام) نه و کاته هه نگوین دهرمان ده بوو بۆ هه مو نه خۆشیه کی، به لام فرموویه تی: ﴿فِيهِ شِفَاءٌ لِلنَّاسِ﴾ واته: هه نگوین ده شی و دهرمانه بۆ هه مو نه خۆشیه کی سارد چونکه هه نگوین گه ره و هه مو شتیک به دژه که ی چاره سه ر ده کریت، بوخاری و موسلیم له هه ردوو سه حیحه که یاندا پریوایه تیان کردوه له پریوایه تی قه تاده دا له نه بو موته وه کیله وه عه لی کوپه نه بو داودی ناجیه وه نه ویش له نه بو سه عیدی خودریه وه (په زای خوی لی بیت) که پیاویک هاتوه بۆ لای پیغه مبه ر خودا ﴿ﷻ﴾ وتی: براکه م سکی ده چیت پیغه مبه ر ﴿ﷻ﴾ فرمووی: هه نگوینی دهر خوارد بده، پیاوه که پڙیشت و هه نگوینی دایه، پاشان هاته وه وتی: نه ی پیغه مبه ری خوا ﴿ﷻ﴾ هه نگوینم دایه، سکچوونه که ی هر زیاد ده کات، پیغه مبه ر ﴿ﷻ﴾ فرمووی: بڙی هه نگوینی دهر خوارد بده، پیاوه که پڙیشت هه نگوینی دایه، پاشان هاته وه وتی: نه ی پیغه مبه ری خوا

^۱ الطبري (۲۴۹/۱۷).

^۲ بیس (۷۲)، الطبري (۲۴۹/۱۷).

^۳ الطبري (۲۴۹/۱۷).

﴿س﴾ سکچونه که هر زیاد ده کات، پیغمبری خودا ﴿س﴾ فرموی: (خودا راستی فرمووه، سکی براکت دروی نه کات، بقره هنگوینی بده ری).^۱ پیاوه که بریشته هنگوینی دایه و چاک بوویه وه، وه له هر دوو سه حیچه که دا هاتووه، له عائشسه وه (په زای خوی لی بیت) که پیغمبری خوا ﴿س﴾ حزی له حه لوا و له هنگوین بوو،^۲ نه مه له فزی فرموده که ی بوخاریه، وه له سهیحی بوخاریدا هاتووه، که نیینو عه باس ده لیت: پیغمبری خوا ﴿س﴾ فرمویه تی: (شبیفا له سی شتدایه: له بریندارکردن دایه بقره که له شاخ یان له خوارنده وه ی هنگویندایه یان له داخ کردن دایه به ناگروه من داخکردن له نومه ته که م قه ده غه کردوه).^۳ پاشان خوی گه وره ده فرمویت: ﴿إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَّتَفَكَّرُونَ﴾ واته: که له مه شدا نیشانه هیه بقره که سانی بیره که نه وه، واته له تیگه یاندنی نه م گیانداره لاوازه که خوی گه وره دروستی کردوه وه هلدستی به و کاره گرنگه و نه وه موو به ربوومه ده مزیت و کزی ده کات وه ده یکات به میوو هنگوین، که چاکترین و پاکترین شته، به لگه و نیشانه هیه بقره که سانی که بیره که نه وه له گه وره یی وه دپیته رو پامیته ری نه م گیانه وره لاوازه که هنگه و ده یکه نه به لگه له سهر تواناو کارزانی و زانایی و مه زنی و سوژو به زهی نه م دروستکهره که خودایه.

﴿وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ ثُمَّ يَوَفِّقُكُمْ وَيُنَكِّرُكُمْ لِيَأْتَلَ الْعَمْرُ لَكُمْ لَا يَعْلَمُ بَعْدَ عِلْمٍ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ قَدِيرٌ ﴿٧٠﴾﴾

له مروءه خویدا په نندو ناموزگاری هه یه

خوی گه وره ده فرمویت: ﴿خَلَقَكُمْ ثُمَّ يَوَفِّقُكُمْ وَيُنَكِّرُكُمْ لِيَأْتَلَ الْعَمْرُ﴾ واته: خودا نیوه ی له نه بوو دروست کردو پاشان ده تا مرنیت، هی واتان هه یه پیر ده بیت و ده گه پیته وه بقره لاوازترین ته من. خوی گه وره باسی نه وه ده کات که خوی خاوه نی عه بده کانیه تی و خوی دروستی کردون له نه بوونه وه و پاشانیش ده یا مرنیت، هه ندیکیشیان وان لی دینیت تا ماوه یکه ته من ده کات و پیر ده بیت و هه موو نه نامه کانی لاشه ی لاواز ده بن، وه که خوی گه وره ده فرمویت: ﴿اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ ضَعْفٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ ضَعْفٍ قُوَّةً ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ ضَعْفًا وَشَيْبَةً يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْقَدِيرُ﴾ واته: خوا نیوه ی دروست کردوه له سهر تادا بیته یز بوون، پاش بیته یز به میزی کردن له پاشان گه ورو میزی لی سه ندن وه و پیری کردن، به مه یلی خوی دروستان ده کات، زاناو به توانا هه

^۱ فتح الباری (۱۷۸/۱۰)، مسلم (۱۷۳۶/۴).

^۲ فتح الباری (۸۱/۱۰)، مسلم (۱۱۰/۲).

^۳ فتح الباری (۱۴۳/۸).

^۴ الروم (۵۴).

خویستی، پاشان ده‌فرموویت: ﴿لَكِنَّ لَا يَعْمَلُ بَعْدَ عِلْمٍ شَيْئًا﴾ واته: هتا له پاش زانینی زور شت، هیچ شتیکی له بیر نامینیت و ناوهز له دست ده‌دات له پیریدا، بوخاری ریوایه‌تی کردوه له تفسیری ئه‌م نایه‌تدا له نه‌نسی کورپی مالیکه‌وه که پیغه‌مبهری خوا (ﷺ) دعای ده‌کرد ده‌یفرموو: (خوایه په‌نا ده‌گرم به‌تو له چاوچنۆکی و ته‌مه‌لی‌وپه‌ککه‌وتن و نه‌و پیرییه‌ی ناوهز نایه‌لئیت و له سزای گورپو به‌لای ده‌جالو له‌به‌لای کاتی زیان و مردن) ^۱. زوه‌یری کورپی نه‌بوسه‌لما له‌موعه‌له‌قاته به‌ناویانگه‌کیدا ده‌لئیت:

سَمِعْتُ تَكَالِيفَ الْحَيَاةِ وَمِنْ عَيْشِ ثَمَانِينَ حَوْلًا - لَا أَبَالِكُ - يَسَامُ
رَأَيْتُ الْمَنَايَا خَبَطَ عَشْوَاءَ مِنْ تَصَبِّ تَمَتَّةٍ وَمِنْ تُخَطِيٍّ يَعْمَرُ فِيهِمْ

واته: بیزار بووم له ئه‌رکه‌کانی زیان هه‌ر که‌سیک هه‌شتا سال بژی بیزار ده‌بیت له زیان، مردن شه‌لم کویرم ده‌ست ناپارێزیت، دای له هه‌ر که‌سیک ده‌یکوزیت و هه‌ر که‌سیشی نه‌پینکا و زور ژیا پیر ده‌بیت و په‌کی ده‌که‌ویت!

﴿وَاللَّهُ فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ فِي الرِّزْقِ فَمَا الَّذِينَ فُضِّلُوا بِرَادِي رِزْقِهِمْ عَلَىٰ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَهُمْ فِيهِ سَوَاءٌ أَفَبِعَنَمَةٍ أَفْلَحَ اللَّهُ يَجْحَدُونَ﴾ (۷)

خوای گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿وَاللَّهُ فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ فِي الرِّزْقِ فَمَا الَّذِينَ فُضِّلُوا بِرَادِي رِزْقِهِمْ عَلَىٰ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَهُمْ فِيهِ سَوَاءٌ أَفَبِعَنَمَةٍ أَفْلَحَ اللَّهُ يَجْحَدُونَ﴾ واته: خوا بژیوی هه‌ندیکتانی له هه‌ندیکتان زیاتر داوه، ئه‌وی زیاتریان بیدراوه، به‌شی ژیر ده‌ستانی خویان ناده‌نه‌وه که له‌وه‌یشدا وه‌ک به‌کن، نایا ئیوه له به‌هری خودا حاشا ده‌کن، خوای گه‌وره باسی نه‌قامی بته‌رستان ده‌کات، نه‌وه‌نده‌ خواته‌ناسان شه‌ریک بۆ خودا داده‌نێن که چی خۆشیان دانی پیداده‌نێن که به‌نده‌ی خودان وه‌ک له له‌پارانه‌وه‌یاندان له کاتی چه‌جدا ده‌یان وت: (لَبَيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ إِلَّا شَرِيكًا وَهُوَ لَكَ، تَمَلَّكَ وَمَلَكَ) خوای گه‌وره وه‌لامیان ده‌داته‌وه که پێوه پیتان قه‌بول نا‌کریت له‌گه‌ل کۆیله‌کانتاندا له پۆزیدا وه‌ک به‌ک بن، له‌و پۆزیه‌ی که پیمان داون، ده‌ی چون خودای مه‌زن پازی ده‌بیت له‌گه‌ل عه‌بدیکی خۆیدا وه‌ک به‌ک بیت، له په‌رستن و پێزێنێاندان، وه‌ک خوای گه‌وره له نایه‌تیکی تردا ده‌فرموویت: ﴿ضَرَبَ لَكُمْ مَثَلًا مِّنْ أَنفُسِكُمْ هَلْ لَكُمْ مِّنْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِّنْ شُرَكَاءَ فِي مَا رَزَقْنَاكُمْ فَأَن تَرَفَّ فِيهِ سَوَاءٌ تَخَافُونَهُمْ كَخِيفَتِكُمْ أَنفُسَكُمْ﴾ ^۲ واته: نموونه‌ی په‌کی له خۆتان بۆ هیناونه‌ته‌وه، ئاخۆ ئیوه له‌و بژیویه‌ی که

^۱ فتح الباری (۲۳۹/۸).

^۲ الروم (۲۸).

پیتان گیشتوه، بندهکانی خوتان دهکته هاوبهش، هر دو لا وه یک دهبن؟ هر وه که نیوه ترستان له یه کتر هیه، هر بهو شیویه ترستان له مانیش هیه، عوفی ده لیت له نیبو عباسه وه له مانای ئه م نایه تدا: خوا ده فهرموویت: ئه وانه بندهکانی خویان نه ده کرده شریک له سامان و خیزانه کانیدا، نهی چون بندهکانی خوم دهکته هاوبهشم له دهسه لاتدا؟! بویه ده فهرموویت:

﴿أَفِينَعْمَ اللَّهُ يَجْحَدُونَ﴾ واته: نایا له بهرهرهکانی خودا حاشا دهکته و دانی پیندا نانین؟ له پیوایه تیکی تردا نیبو عباسه ده لیت: خودا ده فهرموویت: چون شتی وا بقر من قبول دهکته که نیوه قه بولی ناکن بقر خوتان. ئه و خوانه ناسانه به رویومی زوی و ناژهلایان به هی خودا ده زانی که چی حاشایان له بهرهرهکانی خودا ده کردو شتی تریان ده کرده شریکی خودا، حسه نی به سری ده لیت: عومری کورپی خه تاب (په زای خوی لئ بیت) نامه یه کی نوسی بقر ئه بو موسای ئه شعهری و پیتی وت: پازی به بهو پوزیهی خوت له دنیا دا، چونکه خودای په حمان پوزی هندی له بندهکانی زیاتر کردوه له هندیکی تری و به لام ئه وه به لایه که هر دو لای پی تا قی ده کاته وه، ئه وهی پوزی زیادهی ده داتی به و زیاده یه تا قی ده کاته وه تاب زانی نایاشو کرانه بئیره و ئه وه قه ی له سه ریتهی ده دات له و سامانه داکه خوا فه رزی کردوه له سه ری و خستویه تیه ئیختیاری ئه و. نیبو ئه بی حاتم ئه م فه رمو ده یی پیوایه ت کردوه.

﴿وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ بَيْنًا وَحَفَدَةً وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ

أَفِيَابِطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِعَنَتِ اللَّهِ هُمْ يَكْفُرُونَ ﴿٧١﴾

هه ندی له نیشانه و بهرهرهکانی خودا که داویه تی به مروؤ خیزان و مندال و بنه ماله یه

خوی گوره ده فهرموویت: ﴿وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ بَيْنًا وَحَفَدَةً وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ﴾ واته: خودا هر له خوتان هاوسه ری داونه تی، له و هاوسه رهش کورپی نه وهی پی به خشیبون و پوزی چاکیشی پیداون، خوی گوره له م نایه تدا باسی بهرهرهکانی خوی ده کات که به خشیبویه تی به عبدهکانی، له وانه هر له په گزی خویان هاوسه ری پیداون خو ئه گه ئه و هاوسه رانه له په گزی خویان نه بوایه ئه و تیکه لاوی و خوشه ویستو و به زبیه دروست نه ده بوو، به لام له به زبیه خودایه که له نه وهی ئاده م نیرو می و وه دی هیناوه و ژنی کردوه به هاوسه ری پیوا، پاشان خوی گوره له و پیواو ژنه کورپی کورپه زای دروست کردوه و پیتی داون، ئه مه قسه ی نیبو عبباسو

عیکریمه و حسنه و زحاک و نینو زیدہ^۱ شوعبه ربواہت نکات له ئبو بہ شیرہ و ونه ویش له
 سعیدی کوپی جو بہرہ و ونه ویش له نینو عبیاسہ و کہ له مانای ﴿بَيْنَ وَحَفْدَةَ﴾ فہرمویہ تی:
 واتہ: کوپو کوپی کوپو^۲ وہ و تراوہ: واتہ: خزمتکارو هاوکاران، دیسان و تراوہ: واتہ: دایکو باوکی زن ،
 و تراویشہ: واتہ: هاوسری کچ، منیش نیژم، ہر کہ سی ﴿وَ حَفْدَةَ﴾ ہی موتہ عہ للیق کردوہ بہ (من
 ازواجکم) دہ بیت مہ بہستی بہ ﴿وَ حَفْدَةَ﴾ ہر کوپہ کان و کوپی کوپہ کان نہ و هاوسرانہ (زاویانہ) بیت
 چونکہ نہ وانہ هاوسری نہ و کچانن، یانی کوپانی نہ و ژنن، ﴿وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ﴾ واتہ: پڈزی
 چاکیشی پیداون له خواردن و خوارندنہ و ہ. پاشان خوی گورہ ناپہ زایی خزی دہ رده بہریت بہ رامہر
 نہ وانہ ہی کہ عیبادہ تی جگہ له خودا دہ کون دہیکہ نہ شہریکی نہ و کہ نہ و ہموو بہ ہرہی پی
 بہ خشبون، دہ فہرموویت: ﴿أَفِيَا الْبَطِلِ يُؤْمِنُونَ﴾ واتہ: چن بپوایان بہ و ہیچ پوچانہ مہیہ و ﴿وَنِعْمَتِ
 اللَّهِ هُمْ يَكْفُرُونَ﴾ له بہرہی خودا حاشا دہ کون دہیشارنہ و و ا دہ زانن له کہ سیکی ترہ و یہ
 جگہ له خودا، له فہرموودہی سہ حیددا ہاتوہ: (خوی گورہ له پڈزی قیامہ تدا دہ فہرموویت بہ
 بندہ کانی و منہت دہ کات بہ سہ ریاند، نایا من هاوسرہم پی نہ داوی؟ نایا پیژم لی نہ گرتووی؟ نایا من
 و شترو ماین و نسیم بی رام نہ ہیناوی و نہ میاراستووی و نہ مکردوی بہ سہ رۆک و خاوہن دہ سہ لات؟^۳

﴿وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَهُمْ رِزْقًا مِنَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ شَيْئًا وَلَا يَسْتَطِيعُونَ﴾ (۷۳) فَلَا تَضُرُّوهُمُ

الْأَمْثَالُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴿۷۳﴾

ناپہ زایی دہر پین لہ سہر پہرستنی غہیری خودا

خوی گورہ دہ فہرموویت: ﴿وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَهُمْ رِزْقًا مِنَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ شَيْئًا
 وَلَا يَسْتَطِيعُونَ﴾ واتہ: جگہ له خوا شتی و دہ پہرستن، کہ له ناو ناسمانان و زمیندا ہیچ پڈزیہک شک
 نابن، کہ پیمان بدہن و ہر گیز ناشتوانن. خوی گورہ لئزہ دا باسی نہ و خوانہ ناسانہ دہ کات کہ شتی
 تر لہ گہ لیدا دہ پہرستن، کہ ہر خودا خاوہنی بہرہ و وہ دہ پینہرو پڈزی دہریانہ و پڈزی لی ناون، کہ
 تاکو تہ نہا و بیہاوتایہ، کہ چی نہ وانہ شہریکی بی دادہ نین و بت و شتی تر دہ پہرستن لہ گہ لی، ﴿مَا لَا
 يَمْلِكُ لَهُمْ رِزْقًا مِنَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ شَيْئًا﴾ خاوہنی ہیچ بڈزیہک نین بی نہ وانہ له ناسمانان و

^۱ الطبري (۱۷/۲۵۶، ۱۵۷).

^۲ الطبري (۱۷/۲۵۷).

^۳ مسلم (۴/۲۲۷۹).

زهمیندا. ناشتوانن پڙزیان بدن. یان: ناتوانن بارانیان بق بیاریندن و پوهه کور کشتوکالیان بق سه ورکه نور
 بروینن، بق خوشیان هیچیان له دهست نایهت نه گهر هه ولیش بدن ناتوانن، چونکه نه وه کاری نه وان
 نیه، بقیه خوی گه وره ده فهرموویت: ﴿فَلَا تَصْرَبُوا لِلَّهِ الْأَمْثَالَ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ واته: نئیه
 نمونه بق خودا مه هیئنه وه، خودا هه موو شتیک ده زانیت و نئیه هیچ نازانن. که واته: نئیه شه ریک و
 هاوشکل و هاووینه بق خودا دامه نین، خودا هه موو شتیک ده زانیت و شایه تی ده دات که هیچ په رستراویک
 نیه جگه له خوی، نئیه به نه فامی خوتان شتی تر ده که نه شه ریکی.

﴿ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا عَبْدًا مَمْلُوكًا لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَمَنْ رَزَقْنَاهُ مِنَّا رِزْقًا حَسَنًا فَهُوَ يُنْفِقُ مِنْهُ سِرًّا

وَجَهْرًا ۗ هَلْ يَسْتَوُونَ ۗ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٧٥﴾

نمونه یه که بق که سی خاوهن باوه پروکه سی خاوهن ناس، یان بق بت و هه ق

خوی گه وره ده فهرموویت: ﴿ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا عَبْدًا مَمْلُوكًا لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَمَنْ رَزَقْنَاهُ مِنَّا رِزْقًا
 حَسَنًا فَهُوَ يُنْفِقُ مِنْهُ سِرًّا وَجَهْرًا ۗ هَلْ يَسْتَوُونَ﴾ واته: خودا نمونه یه که نئینه وه، عه بدیک هه یه
 هیچ کاریکی له دهست نایهت، که سیکیش هه یه پڙزی باشمان داوه تی، به نه نئنی و به ناشکرا
 ده یه خشیت، نایا وه کو یه کن؟ عه وفی له نئینو عه باسه وه ده گپرتیه وه که فهرموویه تی: نه مه
 نمونه یه که خوی گه وره هیئاویه تیه وه بق خاوهن ناس و خاوهن باوه پ.^۱ قه تاده یش هه رای و تووه.^۲
 نئینو جهریش هه نه م رایه ی هه لبراردوه.^۳ کزیه یه کی خاوهن دار که توانای هیچ شتیکی نیه
 نمونه یه بق خاوهن ناس. به لام که سیک خاوهن بڙیوی که پڙزی چاکی هه یه و به ناره زوی خوی به
 نه نئنی و ناشکرا له و پڙزیه ده به خشیت نمونه یه بق خاوهن باوه پ، نئینو نه بی نه جیج له مواهیده وه
 ده گپرتیه وه که ووتویه تی: نه وه نمونه یه که هیئراوه ته وه بق نه و بت و خوی به راست، نایا نه م دووانه
 وه که یه کن؟^۴ له بهر نه وه ی جیاوازی له نئوان نه م دووانه دا دیارو پوون و ناشکرایه هیچ که سیک نیه
 نه زانیت مه گین شیت و بی ناره و بیت، پاشان خوی گه وره ده فهرموویت: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا
 يَعْلَمُونَ﴾ واته: سوپاس هه بق خودایه، به لام زږیه یان نه زانن.

^۱ الطبري (۲۶۱/۱۷).

^۲ الطبري (۲۶۱/۱۷).

^۳ الطبري (۲۶۳/۱۷).

^۴ الطبري (۲۶۳/۱۷).

﴿ وَصَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلَيْنِ أَحَدُهُمَا أَبْكَمُ لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَهُوَ كَلٌّ عَلَى مَوْلَاهُ أَيْنَمَا يُوَجَّهُهُ ﴿۶۷﴾
 لَا يَأْتِ بِخَبْرٍ هَلْ يَسْتَوِي هُوَ وَمَنْ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَهُوَ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿۶۸﴾

نمونه به کی تر

خوای گوره ده فەر مویت: ﴿ وَصَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلَيْنِ أَحَدُهُمَا أَبْكَمُ لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَهُوَ كَلٌّ عَلَى مَوْلَاهُ أَيْنَمَا يُوَجَّهُهُ لَا يَأْتِ بِخَبْرٍ هَلْ يَسْتَوِي هُوَ ﴾ واته: خوا نه مەیش به نمونه دینیتته وه، دوو پیاو هەن، یه کینکیان لاله وهیج کاریکی له دەست نایه، کۆل و باره به سەر خاوه نه که یه وه، بۆ هەر کوئییه کی بنیترت هیج به هره یه ناهینیتته وه، مواهید دیسان ده لیت: مه به ست پنی شو و بتانه و خوای گورده، واته: شو و بته لاله و ناتوانیت قسه بکات نه به چاک و نه به خراب، توانای هیج شتیکی نیه، نه به کردارو نه به گفتار، له گه لانه وه و یشدا ئه رک و باره له سەر خاوه نه که ی، ﴿ اَيْنَمَا يُوَجَّهُهُ ﴾ بۆ هەر کوئی پره وانه که ی، ﴿ لَا يَأْتِ بِخَبْرٍ ﴾ هیج خیر و بیریك ناهینیتته وه و سهر که وتوو نابیت، ﴿ هَلْ يَسْتَوِي هُوَ ﴾ واته: نایا نه وه ی نه مه حالی بیت، ﴿ وَمَنْ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ ﴾ له گه لانه وه که سه ی فه رمان به دادپه روهری ده دات و خزیشی له سەر راسته پنیه چون وه کو یه کن؟ عه وفی ده لیت له ئیبنو عه باسه وه: نه وه نمونه ی خاوه ناس و خاوه ن باه ره وه که له پیتشه وه باسکرا، ته به ری له ئیبنو عه باسه وه پیاویه تی کردوه که ده لیت: نه مه نایه ته: ﴿ وَصَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلَيْنِ أَحَدُهُمَا أَبْكَمُ لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَهُوَ كَلٌّ عَلَى مَوْلَاهُ أَيْنَمَا يُوَجَّهُهُ لَا يَأْتِ بِخَبْرٍ هَلْ يَسْتَوِي هُوَ وَمَنْ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَهُوَ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴾ مه به ستی به شو پیاوه عوسمانی کوپی عه فانه و پیاوه لاله که یش که چاکه ی پی نا کریت پروی له هەر شوینیک بکریت بهنده که ی عوسمانی کوپی عه فانه، که عوسمان به خپوی کردو خه رچی ده دا به لام شو بهنده خه زی له ئیسلام نه بوو، موسلمانیش نه ده بوو، به عوسمانیشی ده وت: مان مه به خشه و چاکه مه که! ئیتر شو و نایه ته ده رباره ی عوسمان و شو بهنده یه ی هاته خواره وه.

﴿ وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ أَوْ هُوَ أَقْرَبُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿۶۹﴾ وَاللَّهُ أَخْرَجَكُمْ مِنْ بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَالْأَفْئِدَةَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿۷۰﴾ أَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ مُسَخَّرَاتٍ فِي جَوْ السَّمَاءِ مَا يُمَسِّكُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿۷۱﴾

(غەیب و) نەینیه کان هەر له لای خودایه و کاتی هاتنی روژی قیامه تیش هه ر لای نه وه

خوای گوره ده فہرموویت: ﴿وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ أَوْ هُوَ أَقْرَبُ إِنَّكَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ واتہ: ہہ موو نہیندیکہ ناسمانہ کانو زمین لہ لای خودایہ ہاتنی پڑی قیامہ تیش وک چاوتروکانیک وایہ، یان نزیکترہ، خودا توانای بہ سہر ہہ موو شتیکدا ہیہ۔ خوای گورہ باسی زانیاری و توانای خوئی دہکات بہ سہر ہہ موو شتیکدا و ناگاداری بہ سہر نہیندیکہ ناسمانہ کانو زمیندا ہہیہ، نو نہیندیانہش پہیوہندی بہ خواوہ ہہیہ بہ تہنہا، ہیچ کہسیک بوی نیہ نو شتانہ بزانتیت مہگین خودا خوئی مہیلی لی بیت کہسیکی لی ناگادار بکات۔ ہہ موو شتیک لہ ژیر دہسہلاتی نو دایہ ہیچ کہسیک ناتوانیت بییتہ لہ مہپرو دژایتی بکات، خوای گورہ مہیلی لہ ہہر شتیک بیت دہ فہرموویت ببہ لہ پپ دہ بیت، وک لہ نایہ تیکی تردا دہ فہرموویت: ﴿وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَجِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ﴾ واتہ: فہرمانی نیمہ یہ کجارہیہ ہہر لہ چاوتروکانیکدا پوودہ دا، وک لیرہ یشدا فہرموویہ تی: ﴿وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ أَوْ هُوَ أَقْرَبُ إِنَّكَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾، وک لہ نایہ تیکی تریشدا دہ فہرموویت: ﴿مَا خَلَقَكُمْ وَلَا بِعَثْمِكُمْ إِلَّا كَفَیْسٍ وَجِدَةٍ﴾ واتہ: دروست کردنی ہہ مووتان و زیندو کردنہ و ہتان وک دروست کردن و زیندو کردنہ وہی یہ ک کہس وایہ۔

ہہ ندیک لہ بہرہ کانی خوا، بریتی یہ لہ گوئی و چاودن

خوای گورہ دہ فہرموویت: ﴿وَاللَّهُ أَخْرَجَكُمْ مِنْ بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَالْأَفْئِدَةَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾ واتہ: خودا نیوہی لہ سکی دایکتاندا دہرہینا، کہ نیوہ ہیچتان نہ دہ زانی و گوئی و چاودن پیدان، بہ لکو شوکرانہ بژیری بن۔ خودای مہزن منہت دہکات بہ سہر بہ بندہ کانیدا کہ لہ سکی دایکیان دہری ہینان و ہیچیان نہ دہ زانی، دوی نوہ گوئی دانئی ہتا دہنگی پی بیستن و چاوی دانئی، کہ ہہ موو شتیک پی ببینن و عقلیشی دانئی کہ راست وایہ بلئی لہ ناو دلدایہ، ہہ ندیکیش نلین: عہقل و لہ ناو میشکدایہ، بہوئی نوہ عہقلوہ شتی زیانہ خش و بسود لہ یہ کتر جیادہ کریتہ وہ، وہ نوہ ہیزی توانا و ہست کردنہ و ردہ و ردہ و کم کہم پہیدا دہ بیت و زیاد دہکات لہ مروفا، بہ پیی تہ منی مروفا نوہ عہقل و چاودن گوئیہی بہ ہیزتر دہ بیت، خوای گورہ ہم شتانہی لہ مروفا و ہدی ہینا و ہق نوہی پورہ ردگاری خوئی پہرستی، ہہ موو نہ نامہ کانی لہ شی

۱ القمر (۵۰).
۲ لقمان (۲۸).

به کار بینیت له گوپرایه لی په وړه ردگاریدا، وهك له سه حیجی بوخارید اها توره له نه بوهوره بیره وه، له پیغه مبه ری خواوه (ﷺ) که فہرموویتی: (خوای گہ وړه ده فہرموویت: ہر کہ سیک دوزمنایہ تی بکات له گہ ل دوستیکی مندبکات، نه وه من شہری له گہ لدا بہرپا نه کم، وه بہندہ کانی من نزیک نابنہ وہ لیم بہ شتیك لام خو شہ ویستہر بیت له بہ جیہینانی نہوی کہ فہرزم کردوہ له سہریان، بہر دہ وام بہندہم نزیک دہ بیتہ وہ لیم بہ سونہ تہ کان تا خو شہ دہویت، وہ ختیک کہ خو شہ ویست، دہیم بہ و گوئیہی کہ پی پی دہ بیستیت وہ بہ و چا وہی کہ پی پی دہ بینیت و نہ و دہستی کہ پی پی دہ گریت و نہ و پی پی کہ پی پی دہ روات، نه گہر دا وای شتیك لیبکات پی بہ خو شہ، هاوارم لیبکات وہ لامی دہ دہ مہ وہ، نه گہر بہ نام بڑہینتی پہنای دہ دہم، له ہیج شتیكدا دوو دلیم نہ کردوہ، کہ کردیتیم، وهك نہ و دوو دلہی له گیان کیشانی عہدی خا ورن باوہر مدا کردوہم، نہ و مردنی پی ناخوشہ و منیش دلگرانی نہوم پی ناخوشہ، دہ بیت نہ و مردنہ پیش ہر بہر دہر گای پی بگریت).^۱ مانای نہم فہرموودہ یہ نہ و ہ: ہر کاتیک بہندہ بہ دلسوزی گوپرایہ لی خودای کرد، ہہمو کردارہ کانی بڑ خوای گہ وړه دہ بیت، ہیج شتیك نابیسیت بڑ خوا نہ بیت، وہ ہیج شتیك نابینیت بڑ خوا نہ بیت، یانی نہ و نہ بینتی کہ لہ شہر عدا ریگہی پیدراوہ دہست لہ ہیج شتیك ناوہ شینتی بڑ خوا نہ بیت، ہیج شتیك ناگریت و بڑ ہیج شتیك ناروا ت غیری گوپرایہ لی خوای گہ وړه، پشت بہ خوا دہ بہستی له ہہمو شتیكدا، بڑیہ لہ ہندی ریوایہ تی فہرموودہی (غیر صحیح) دا ہاتوہ: دواپی دہیم بہ و پی پی کہ پی پی دہ روات، بہ من دہ بیستی و بہ من دہ بینتی و بہ من دہ بگریت و بہ من دہ روات).^۲ واتہ: من پاریزہ ری گوئی و چا وری دہستی و پی پی لہ شہیتان. یان من لہ ناو دلیدام لہ کاتی بیستنی و بینینی و گرتن و پڑیشتنیدا، کاتیک کہ یادم دہکات واز دینیت لہ و کارہی بڑ کہ سیتی ترہ غیری من. بڑیہ خوای گہ وړه دہ فہرموویت: ﴿وَجَعَلَ لَكُمْ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَالْأَفْئِدَةَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾ واتہ: گوئی و چا وری دلی پیدان بہ لکو شوکرانہ بڑ بن، نہم نایہ تہ وهك نہ و نایہ تانہ وایہ کہ خوای گہ وړه دہ فہرموویت: ﴿قُلْ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ﴾ (۳۳) قُلْ هُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ﴾ واتہ: بلی: ہر خدایہك کہ دوستی کردون و گوئی و چا وری دلی پیداون نیوہ کہ متر شوکری دہ کەن، بلی: ہر نہ و ہ کہ نیوہی لہم زہ مینہ داپہرش و بلا و کردوہ تہ وہ لای نہ ویش کڑدہ کرتنہ وہ.

یہ کیك لہ نیشانہ کانی خودا رامہینانی پہ لہ و مہرہ لہ ہوا ی ناسماندا

^۱ فتح الباری (۱۱/۳۴۸).

^۲ فتح الباری (۱۱/۳۵۳).

^۳ الملك (۲۳-۲۴).

خوای گوره ده فہرموویت: ﴿ اَلَمْ يَرَوْا اِلَى الطَّيْرِ مُسَخَّرَاتٍ فِي جَوْ السَّمَاءِ مَا يُمَسِّكُهُنَّ اِلَّا اَللّٰهُ ۗ وَاتِهٖ نَايَا پەلەوەر نایین، که له هەوای ئاسماندا پام کراون، جگه له خوا کئی رایان دەگریت. خوای گوره بەندەکانی ئاگادار دەکاتەوہ که سهیری ئەو بەلئدانه بکەن که له نێوان ئاسمان و زەمیندا پام هیناون، که چۆن دەفەین له نێوان ئاسمان و زەمیندا بە دوو بال، کئی لەویدا رایان دەگریت جگه له خودا که بە دەسهلاتی بئی پایانی خۆی ئەو هینۆ توانایەیی داوہ بەو پەلەوەرانه که بەو شیوہیە بفەن، هەوایشی پام کردووه هەلیان دەگریت و بەو شیوہیە بپقن و بگه پین، وەک خوای گوره له سوره تی (الملك) دا دە فہرموویت: ﴿ اَوَلَمْ يَرَوْا اِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَفْوٰتٍ وَيَقْبِضْنَ ۗ مَا يُمَسِّكُهُنَّ اِلَّا الرَّحْمٰنُ اِنَّهٗ بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيْرٌ ۙ وَاتِهٖ نَايَا ئهوان ئەو پەلەوەرانه یان نەدیوہ، لە سه رووی ئهوانەوہ بالیان کراوہتەوہ و لیکیان دەدەن، جگه له خودا کئی پاگیریان دەکات، خودا خۆی بەسەر هەموو شتیکیوہ چاودێرە، وە لێرەیشدا دە فہرموویت: ﴿ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰیٰتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُوْنَ ۙ وَاتِهٖ: لە مەدا نیشانە نۆدن بۆ خاوەن باوہ پان.

﴿ وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ بُيُوْتِكُمْ سَكَنًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ جُلُوْدِ الْاَنْعَامِ بُيُوْتًا تَسْتَخِفُوْنَهَا يَوْمَ ظَعْنِكُمْ وَيَوْمَ اِقَامَتِكُمْ ۗ وَمِنْ اَصْوَادِهَا وَاَوْبَارِهَا وَاَشْعَارِهَا اٰثْنَا وَمِنَعَا اِلٰن حَبِيْرٌ ﴿٨٠﴾ وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ مِمَّا خَلَقَ ظِلٰلًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنَ الْجِبَالِ اَكْنٰنًا وَجَعَلَ لَكُمْ سَرٰبِيْلَ تَقِيْكُمْ الْحَرَّ وَسَرٰبِيْلَ تَقِيْكُمْ بِاَسْكُمْ كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ رِغْمَتُهٗ عَلَیْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ ﴿٨١﴾ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّمَّا عَلَیْكَ الْبَلٰغُ الْمُبِيْنُ ﴿٨٢﴾ يٰمُرُوْنَ نِعْمَتَ اللّٰهِ تُشْكِرُوْنَهَا وَاَكْفُرُوْا بِالْكَفْرِ ﴿٨٣﴾

خانوو که لوبه لی ناو مال و جلویه رگی خوشتان دیسان له به هرهکانی خودایه

خوای گوره ده فہرموویت: ﴿ وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ بُيُوْتِكُمْ سَكَنًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ جُلُوْدِ الْاَنْعَامِ بُيُوْتًا ۗ وَاتِهٖ: خودا خانووی پیداون که تپیدا بحەسینەوہ، وە له پیتستی نازەلێش دەوارو پەشمالی بۆ وەدی هیناون، خوای گوره باسی بەهره نۆرەکانی خۆی دەکات که بەخشییوہتی بە بەندەکانی که خانووی کردووه بە شوینی نیشته جی بوون و حەسانەوہیان و تپیدا دەژین و هەموو جۆرە سویدیکی ئی وەر دەگرن، وە له پیتستی نازەلێش خانوو بۆ خۆیان دروست دەکەن، واتە: له خوری و موو توکی و شتر پەشمال دروست دەکەن، که هەلگرتنی سوکوہ بە ئاسانی هەلەدریت کاتی له شوینیکیدا دادەنیشیت له شاردا

الملك (۱۹).

بیت یان له کاتی کۆچکردنیان له شوینیکه وه بۆ شوینیکی تر، بۆیه خۆای گوره فهرموویت: ﴿تَسْتَخْفُونَهَا يَوْمَ ظَعْنِكُمْ وَيَوْمَ إِقَامَتِكُمْ﴾ واته: له پۆژی کۆچکردنداو له کاتی مانه و هشتاندا سووک بیت بۆتان. ﴿وَمِنْ أَصْوَابِهَا وَأَوْبَارِهَا وَأَشْعَارِهَا أَثْنَا وَمِئْتًا إِلَىٰ حِينٍ﴾ واته: له خوری و موو توکه که، که لوپه لی پتیوست و کالا هیه که سودی لی وهرده گرن له ماوهی ژیا تاندا ﴿أَصْوَابِهَا﴾ خوری مه پ، ﴿وَأَوْبَارِهَا﴾ توکی و شتر، ﴿وَأَشْعَارِهَا﴾ موی بز. زه میره که ده گه ریته وه بۆ (الانعام) هه ندیک ده لێن: ﴿أَثْنَا﴾ یانی مال، هه ندیکی تر و توویانه. واته: که لک و سود، هه ندیکی تریش و توویانه: جلوه برگ، واته: بۆ ئه مانه هه موو به کاری دین، به لām له پاستیدا له مه زیاتر سودی لی وهرده گیریت، بۆ که لوپه لی ناومال و فهرش و بۆ بازرگانی پیوه کردن و نۆد شتی تریش، ئیبنو عه بباس ده لیت: (الاثاث) واته: که لوپه لی پتیوست،^۱ موجهایدو عیکریمه و سه عیدی کۆری جوبه یرو حه سن و عه تیه ی عه وفی و عه تای خۆزاسانی و زه حاک و قه تاده پیش هه ر وایان و تووه. ﴿إِلَىٰ حِينٍ﴾ واته: تا کاتیکی دیاری کراو.

سینه رو نه شکه وتی ناو کپوهکان و جلوه برگ و پۆشاکێ ناسنیش هه ر له به ره کانی خودان خۆای گوره ده فهرموویت: ﴿وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُم مِّمَّا خَلَقَ ظِلَالًا﴾ واته: خودا له وهی دروستی کردوو سینه ری نۆزی وهی هیناوه بۆتان، قه تاده ده لیت: واته: درهخت سینه ری بۆ دروست کردوو.^۲ ﴿وَجَعَلَ لَكُم مِّنَ الْجِبَالِ أَكَنَاتًا﴾ وه له کپوه کانی شدا په ناگاو نه شکه وت و شوینی مانه وهی بۆ وه دیهینان، ﴿وَجَعَلَ لَكُم سُرَابِلَ تَقِيَكُمُ الْحَرَّ﴾ واته: جلوه رگیشی بۆ سازاون له لۆکه و که تان و خوری له کاتی گه رمادا ده تان پارێزیت، ﴿وَسُرَابِلَ تَقِيَكُمُ بِأَسْكُمُ﴾ وه پۆشاکێ ناسن له کاتی شه پدا له به ری ده که نو خۆتانی پی ده پارێزن، وه ک پۆشاکێ ززی و ناسنی پانکراوه و شتی تریش، ﴿كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ نِعْمَتَهُ عَلَیْكُمْ﴾ به م شیوه یه خودا به ره کانی خۆی به ته واوی نه رێزیت به سه ر ئیوه دا، تا به کاری بیتن و سویدیان لی وهرگرن له ژیا نی پۆژانه تاندا، هه ر کاتیک پتیوستیتان پتی بوو، یارمه تی ده ریکیش بیت بۆتان بۆ گوپه رایه لی و خوا په رستی، ﴿لَعَلَّكُمْ تَسْلِمُونَ﴾ نۆزیه ی زانایان به م شیوه یه ته فسیریان کردوو و (لامه که ی) ﴿تَسْلِمُونَ﴾ یان به که سه ره خۆیندوو ته وه، واته بۆ ئه وهی ملکه چ و موسلمان بین، ﴿تَسْلِمُونَ﴾ واته: له (الاسلام) وه هاتوو.

^۱ الطبري (۱۷/۲۶۸).

^۲ الطبري (۱۷/۲۶۹).

پیغمبر (ﷺ) ته نها بانگه وازی له سه ره

خوای گوره ده فهرموویت: ﴿فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلْعُ الْمُبِينُ﴾ نه گهر مهر پووین وهرچه رخاند، نه وه ته نها راگه یاندنی ناشکرا له سه ره تویه، واته: نه گهر پشتیان مه لکردو نه وه موو به هراتی خودایان له بهر چاو نه بوو، تق نهی موحه مه د (ﷺ) وازیان لی بینه، نه وهی له سه ره تویه ته نها ناگادار کردنه ویا نه، تویش نه وه فرمانت به جی هیناوه، پاشان ده فهرموویت: ﴿يَعْرِفُونَ نِعْمَتَ اللَّهِ ثُمَّ يُنْكِرُونَهَا﴾ واته: نه وانه به هره کانی خودا ده زانن، که چی حاشای لی ده کن، واته چاک ده زانن که خوا نه وه هراتی پیداون و مهر خودا پیی به خشییون، له گه ل نه وه یشدا حاشا له وه ده کن و شتی تر ده پرستن له گه لیدا، وا ده زانن سه رکه وتن و بزویی لای نه وانه وه وه ده ست دیت، ﴿وَأَكْفُرْهُمْ الْكُفْرُوتَ﴾ واته: زرده بیان بی وه فاو نه مه کن نه ناسن.

﴿وَيَوْمَ نَبِّئُتُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا ثُمَّ لَا يُؤْذَنُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ ﴿٨٦﴾ وَإِذَا رَأَوْا الَّذِينَ ظَلَمُوا الْعَذَابَ فَلَا يُخَفُّ عَنْهُمْ وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ ﴿٨٧﴾ وَإِذَا رَأَوْا الَّذِينَ أَشْرَكُوا شُرَكَاءَ هُمْ قَالُوا رَبَّنَا هَؤُلَاءِ شُرَكَائُنَا الَّذِينَ كُنَّا نَدْعُوا مِنْ دُونِكَ فَأَلْقَوْا إِلَيْهِمُ الْقَوْلَ إِنَّكُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿٨٨﴾ وَالْقَوْلُ إِلَى اللَّهِ يَوْمَئِذٍ أَلْسَانًا وَصَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٨٩﴾ الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ يُذَنَّبُهُمْ عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يُفْسِدُونَ ﴿٩٠﴾﴾

حالی بقیه رستان له بۆزی کۆبوونه وه (الحشر ۱۵)

خوای گوره ده فهرموویت: ﴿وَيَوْمَ نَبِّئُتُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا﴾ واته: بۆزیک که له مهر کۆمه لیک که سیک بۆ شایه تی دینن، خودای گوره باسی بقیه رستان ده کات له و بۆزه دا که کۆده کرنه وه له قیامه تدا، له مه موو گه ل و کۆمه لیک به کیک ده هینریت بۆ شایه تیدان، نه وه که سه یش پیغه مبه ره که یانه (سه لامی خوایان لی بیت) شایه تی ده دات که چۆن وه لایمان داوه ته وه له سه ره نه وه په یامه ی که پیی گه یاندیون له لایه ن خوداوه، ﴿ثُمَّ لَا يُؤْذَنُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا﴾ واته: پاشان پیگه نادریت به خوانه ناسان قسه بکن، هیچ بریویانوییه کیان لی قبول نا کریت، چونکه ده زانن که قسه کانیان پپوچ و درویه، وه ک نه م نایه ته که ده فهرموویت: ﴿هَذَا يَوْمٌ لَا يَظْعَمُونَ ﴿٩٠﴾ وَلَا يُؤْذَنُ لَهُمْ فَيَعْتَدُونَ﴾ واته: نه مه بۆ بۆزیکه قسه ناکن، پیگه ی عوزرخوازشیان ناده ن، بۆیه خوای گوره ده فهرموویت: ﴿وَلَا هُمْ

يُسْتَعْتَبُونَ ﴿۱﴾ واته: عوزریشیان ل^۱ وه رناگریت، پاشان ده فهرموویت: ﴿وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ ظَلَمُوا الْعَذَابَ فَلَا يُخَفِّفُ عَنْهُمْ وَلَا يُفْطِنُونَ﴾ واته: هر کاتیک ئهوانه‌ی ستمکار بوون، نازارو چهرمه‌سهریان دی، نه له‌سهریان سوک ده‌گریت و نه هیچ مؤله‌تیکیان پی ده‌دریت، به‌لکو به په‌لو بی لپیرسینه‌وه به‌ره‌و جه‌هنم راپیچ ده‌گرین. وه‌ختیک که جه‌هنم ده‌مینریت، حفتا هزار له‌غای پی‌وه‌یه له‌گه‌ل هر له‌غایک حفتا هزار فریشته‌ی له‌گه‌لو راده‌کیشریت، گه‌ردنیک له‌ناو جه‌هنمه‌وه به‌رز ده‌بیته‌وه به‌سهر ئه‌و خه‌لکه‌دا، هه‌ناسه‌یه‌ک ده‌دا هه‌موو خه‌لکی به‌سهر ئه‌ژئودا ده‌کون، ده‌لئیت من کراوم به وه‌کیل (بریکان) بۆ هه‌موو ئه‌و که‌سانه‌ی که خویان به زل زانیوووه لاساریان کردوو، ئه‌وانه‌ی که شریکیان بۆ خوا داناوه، وه بۆ ئه‌وانه‌و ئه‌وانه‌یش باسی چهند ده‌سته‌یه‌ک له‌خه‌لکی ده‌کات وه‌ک له‌فهرمووده‌دا هاتوووه پاشان ده‌ده‌ن به‌سهریاندان هه‌لیان ده‌گرن له‌و شوپنه‌دا وه‌ک چۆن بالنده‌یه‌ک دانه‌ویله‌یه‌ک هه‌لده‌گریت، خوای گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿إِذَا رَأَتْهُمْ مِنْ مَّكَانٍ بَعِيدٍ سَمِعُوا لَهَا تَغَيُّظًا وَرَفِيرًا ﴿۱۲﴾ وَإِذَا أَلْفًا مِنْهَا مَكَانًا ضَيْقًا مَقْرَبِينَ دَعَوْا هُنَالِكَ ثُبُورًا ﴿۱۳﴾ لَا تَدْعُوا الْيَوْمَ ثُبُورًا وَاجِدًا وَادْعُوا ثُبُورًا كَثِيرًا﴾ واته: کاتیک (ئهم ناگره) له دوروهه ئه‌وان ده‌بینیت نرکه‌و ناله‌ی گپو بلئسه‌ی ده‌بیستن (که نیشانه‌ی بقو کینه‌ی زردیه‌تی لئیان)، وه کاتیک فری ده‌درینه‌ جه‌گایه‌کی ته‌نگ له‌دۆزه‌خدا، به‌جوت کراوی دست و قاچ و ملیان له‌کوت و زنجیردایه‌و له‌ویدا داوای تیاچوون و مردن ده‌کن، ئه‌م‌بۆ داوای مردنیک مه‌کن به‌لکو داوای مردنی نۆد بکن. وه ده‌فهرموویت: ﴿وَرَأَى الْمَجْرِمُونَ النَّارَ فَظَنُّوا أَنَّهُمْ مُوَاقِعُوهَا وَلَمْ يَجِدُوا عَنْهَا مَصْرِفًا﴾^۲ واته: وه تاوانباران ناگری دۆزه‌خ ده‌بینن و هه‌موو ده‌زانن و دلئیان که ده‌چه‌ ناوی و تئیده‌کون و پنگایه‌کیان ده‌ست ناکه‌ویت بۆ ده‌ریازوون له‌و (ناگره). وه ده‌فهرموویت: ﴿لَوْ يَعْلَمُ الَّذِينَ كَفَرُوا حِينَ لَا يَكْفُرُونَ عَنْ وُجُوهِهِمُ النَّارَ وَلَا عَنْ ظُهُورِهِمْ وَلَا هُمْ يُبْصِرُونَ﴾^۳ بَلْ تَأْتِيهِمْ بَغْتَةً فَتَبْهَتُهُمْ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ رَدَّهَا وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ﴾^۴ واته: نه‌گه‌ر ئه‌وانه‌ی کافرن بیانزانیایه (چ سزایه‌کی سه‌خت له‌به‌ر ده‌میان دایه) کاتیک ناتوان بلئسه‌ی ناگر له‌ده‌م و چاو و پشتیان دور بخه‌نه‌وه هه‌روه‌ها ئه‌وان هیچ یارمه‌تیه‌که‌ نادرین، به‌لکو له‌کاتی ناکاودا

^۱ الفرقان (۱۲-۱۴)

^۲ الکف (۵۳).

^۳ الانبياء (۳۹-۴۰).

تووشیان دیت و سه سامیان دهکات (به شیوه‌یه که) نه ده توانن بیگیرنه وه (به‌رگری بکن) وه نه مؤله تیان ده‌دریت (ته‌ویه بکن).

په‌رستراوانی بته‌پرستان خویان به‌راسته‌تی خویان دهرده‌برن له‌بته‌پرستان له‌کاتیکدا که بته‌پرستان زور پیوستیان به‌یارمه‌تی نه‌وان هه‌یه

خوای گه‌وره باسی خۆبه‌ریکردنی بته‌پرستان دهکات له‌بت په‌رستان له‌و شوینه‌دا که زۆر

پیوستیان به‌یارمه‌تی هه‌یه وه‌ک ده‌فرموویت: ﴿وَإِذَا رَأَیَ الَّذِیْنَ اٰسْرٰکُمْ اٰهْرًا هُمْ﴾ نه‌وانه‌ی

ده‌یان وت خودا شه‌ریکی هه‌یه هه‌ر کاتیک چاویان به‌هاویه‌شه‌کانیان که‌وت که له‌دنیدا ده‌یانپه‌رستن

﴿قَالُوْا رَبَّنَا هٰؤُلَآءِ سُرٰکَآؤُنَا الَّذِیْنَ کُنَّا نَدْعُوْا مِنْ دُوْنِکَ فَاَلْقَوْا اِلَیْهِمْ الْقَوْلَ اِنَّکُمْ لَکٰذِبُوْنَ﴾

ئه‌لین: ئه‌ی په‌روه‌ردگارمان ئه‌مانه‌هاویه‌شه‌کانمانن که‌جیا له‌تو هانا‌مان بۆ ده‌بردن، ئه‌وانیش ئه‌لین:

درو ده‌که‌ن! نێمه‌فرمانمان پێ نه‌کردوون بمانپه‌رستن، وه‌ک خوای گه‌وره له‌ئایه‌تیکی تردا

ده‌فرموویت: ﴿وَمَنْ اٰصَلْ وَمَنْ یَدْعُوْا مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ مِنْ لَّا یَسْتَجِیْبُ لَهُۥٓ اِلَیَّ یَوْمَ الْقِیٰمَةِ وَهُمْ عَنۢ دُعَآئِهِمْ غٰفِلُوْنَ ﴿۵﴾

وَإِذَا حٰشَرَ النَّاسَ کَانُوْا لَهُمْ اَعْدَآءٌ وَّکَانُوْا بِعِبَادَتِهِمْ کٰفِرِیْنَ ﴿۱﴾ واته: کئ له‌و که‌سه ویتاره که‌هانا بۆ

غه‌یری خوا ده‌بات؟ که‌تا بۆژی قیامه‌ت وه‌لامی ناداته‌وه‌وه‌هه‌ر ئاگاشیان له‌پارانه‌وه‌کانیان نیه، کاتیک

مه‌ردم هه‌موو کۆ ده‌کرتنه‌وه، ئه‌وان ده‌بنه‌ دوژمنیان و‌حاشا ده‌که‌ن له‌وانه‌ی په‌رستوونیان. وه

ده‌فرموویت: ﴿وَاتَّخَذُوْا مِنْ دُوْبِ اللّٰهِ اِلٰهَةً لِّیَکُوْنُوْا لَهُمْ عِزًّا ﴿۸۱﴾ کَلَّا سَیَکْفُرُوْنَ بِعِبَادَتِهِمْ وَیَکُوْنُوْنَ

عَلَیْهِمْ ضِدًّا ﴿۲﴾ واته: جگه له‌خوا ئه‌وانه‌په‌رستراویکی تریان په‌رست، تا بینه‌هۆی سه‌ره‌زیان، نه‌خه‌یر

به‌لکو په‌رستراوه‌کان حاشا له‌په‌رستنیان ده‌که‌نو له‌دژیشیان راده‌وه‌ستن. ئی‌براهیم خه‌لیلی

خو‌اش (سه‌لامی خوای لیبیت) ده‌فرموویت: ﴿ثُمَّ یَوْمَ الْقِیٰمَةِ یَکْفُرُ بَعْضُکُمْ بِبَعْضٍ﴾ واته:

پاشان له‌بۆژی قیامه‌تدا حاشا له‌یه‌کتری ده‌که‌ن.

له‌بۆژی قیامه‌تدا هه‌موو که‌س ملکه‌چی فه‌رمانی خودان

خوای گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿وَالْقَوٰلُ اِلَیَّ اللّٰهِ یَوْمَیْذِ السَّعٰرِ وَصَلَّ عَلَیْهِمْ مَا کَانُوْا یَفْتَرُوْنَ﴾ واته:

له‌و بۆژه‌دا ناچار ده‌بن ملکه‌چی فه‌رمانی خودا بن، ئه‌وقسانه‌یش که‌وا هه‌لیان ده‌به‌ست هه‌مووی به

۱ الاحقاف (۶-۵).
۲ مریم (۸۱-۸۲).
۳ العنکبوت (۲۵)

فیرق دهرده چیت، (فته تاده و عیکریمه ده لئین): ﴿وَأَلْفَوْا إِلَى اللَّهِ يَوْمَئِذٍ السَّامِعَاتِ﴾ یانی: هه موو ملکه چ و سه رشو پ ده بن.^۱ واته هه موو ملکه چی فه رمانی خودان، هیچ که سیک نیه گوئی بیستی فه رمانی نه و نه بیت، وه که له نایه تیکی ترده ده فه رموویت: ﴿أَسْمِعْ بِهِمْ وَأَبْصِرْ يَوْمَ يَأْتُوتَنَّا﴾^۲ واته: پدژیک که دینه لای نئیمه نقر چاو تیزو گوئی سووکن. وه ده فه رموویت: ﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الْمُجْرِمُونَ نَاكِسُوا رُءُوسِهِمْ عِندَ رَبِّهِمْ رَبَّنَا أَبْصَرْنَا وَسَمِعْنَا﴾^۳ واته: کاتیک تو تاوانباران به سه رشو پری بیینی که له لای په روه ردگار یان نه لئین: نه ی په روه ردگار مان بینیمان و بیستمان، ته واو باوه پمان هینا، وه ده فه رموویت: ﴿وَعَسَتْ أَلْوَجُوهُ لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ﴾^۴ واته: هه موو خه لکی ملکه چی نه و که سه ن، که هر نامریت و پایه داره. نه و شتانه ی نه وانه ده یان په رست پویشتن و تانه وه و نه و هیش به دم خاوه هه لیان به ست به درق دهر چوو، هیچ که س نه بوو یارمه تیان بدات و بیت به هانا یانه وه و بیانگریته خوی.

بیبیا و هپانی گه نده ل له خوانه ناسان سزایه کی زیاتر دودرین

خوای گوره ده فه رموویت: ﴿الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ زِدْنَاهُمْ عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يُفْسِدُونَ﴾ واته: نه وانه ی خوایان نه ناسی و بوونه له مپه ر له پئی خوادا، له پاداشتی نه و خراپانه یاندا که پئی هه لده ستان، چار له دوی جار نازاریان زیاتر ده که یین، واته جه زره به یه که له سر خوانه ناسیان و جه زره به یه کی تر له سر نه وه ی ده بوونه پیگر له پئی خه لکیدا بؤنه وه ی شوینی راستی نه که ون، وه که نه م نایه ته ی ترده که خوای گوره ده فه رموویت: ﴿وَهُمْ يَنْهَوْنَ عَنْهُ وَيَنْهَوْنَ عَنْهُ وَإِنْ يُبَدِّلُوهَا لَآ أَنفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ﴾^۵ واته: هر نه وانه ناهیلن خه لک بیینه لای خواو دین و خوشیان خوی لی دوور ده گرین، نه م که سانه به یی نه وه ی هه سستی پی بکن هر خویان له ناو ده بن. نه م نایه تانه به لگن له سر زیاد و که می سزای خوانه ناسان له ناو جه هه نه مدا وه که چون خاوه ن باوه پان پله کانیا ن له به کتری جیاوازه و هه یه پله ی به رزه و هه یه پله ی به رزتره، خوای گوره له باره ی خوانه ناسانه وه

^۱ الطبری (۲۷۶/۱۷).

^۲ مریم (۲۸).

^۳ السجدة (۱۲).

^۴ طه (۱۱۱).

^۵ الانعام (۲۶).

ده فہر مویت: ﴿لِكُلِّ ضِمَعٍ وَلٰكِنْ لَا تَعْلَمُونَ﴾^۱ واتہ: بقی ہر کامتان (سزا) دو ہر امبہرہ بہ لام نیتہ نازانو و بیتاگان.

﴿وَيَوْمَ نَبِّئُ فِي كُلِّ اُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ مِنْ اَنْفُسِهِمْ وَجِئْنَا بِكَ شَهِيدًا عَلٰى هٰٓؤُلَاءِ وَزَلْنَا عَلَیْكَ

الْكِتٰبَ بَيِّنٰتًا لِّكُلِّ شَیْءٍ وَهَدٰى وَرَحْمَةً وَبَشِّرِ الْمُسْلِمِيْنَ ﴿۸۱﴾

ہم مو پیغہ مبریک لہ ہر وی قیامہ تدا شایہ تی دہ دات لہ سہر ٹومہ تہ کھی

خوای گہ ورہ دہ فہر مویت: ﴿وَيَوْمَ نَبِّئُ فِي كُلِّ اُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ مِنْ اَنْفُسِهِمْ وَجِئْنَا بِكَ

شَهِيدًا عَلٰى هٰٓؤُلَاءِ﴾^۲ واتہ: ہر وی گہ لیک بہ کتیک لہ خوایان دہ کین بہ شایہ ت بہ سہر یانہ وہ، تو ش شایہ تی ٹیمہ پی بہ سہر ٹومہ تہ کتہ وہ، واتہ: یاد پی ٹو ہر ڈوہ و نارہ کتہ کتہ کتہ پی و ٹو ہر ڈوہ پی و ٹو پلہ بہ رزہ پیش بکہر وہ کہ خودا پی بہ خشبوی، ٹم نایہ تہ لہ و نایہ تہ دہ چیت کہ عہ بدولای کوری مہ سعود پی گہ یشت، کاتیک دہ پیویند ہر پیغہ مبرہ پی خوا (ﷺ) لہ سہر تہ ای سورہ تی

(النساء) دا کہ خوای گہ ورہ دہ فہر مویت: ﴿فَكَيْفَ اِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ اُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلٰى

هٰٓؤُلَاءِ شَهِيدًا﴾^۳ واتہ: ٹینجا (حالی کافران چون نہ بیت کاتیک لہ ہم مو ٹومہ تیکدا شایہ تیک (کہ پیغہ مبرہ کہ یانہ) ہیتامان تویشمان ہیتا (نہ پی موحمہ د (ﷺ)) بہ شایہ ت بہ سہر ٹانہ وانہ وہ. پیغہ مبرہ پی خوا (ﷺ) پی فہر مو: (بہ سہ) واتہ: بوہ ستہ نیت مہ پیوینہ، عہ بدولا دہ لیت: کہ لام کردہ وہ چا وہ کانی پیغہ مبرہ (ﷺ) فرمیتکیان پیدا دہ ہاتہ خوارہ وہ.^۴

ٹم قورٹانہ ہم مو شت ہون دہ کاتہ وہ

خوای گہ ورہ دہ فہر مویت: ﴿وَزَلْنَا عَلَیْكَ الْكِتٰبَ بَيِّنٰتًا لِّكُلِّ شَیْءٍ﴾^۵ واتہ: ٹم قورٹانہ شمان ہر

ناردوی، ہم مو شت ہون دہ کاتہ وہ، ٹینو مہ سعود دہ لیت: خوا لہ م قورٹانہ دا ہم مو زانیاری ہم مو شتیکی ہر ہون کردوینہ تہ وہ،^۶ چونکہ قورٹان گشت زانستہ بہ سودہ کانی ہر ہون کردوینہ تہ وہ لہ و شتہ چاکانہ پی پیش خومان ٹم زانیاریہ بہ سودانہ پی لہ مہ ودوایش، لہ حلال و ہر رام و ٹو شتانہ پی کہ مہر دم پیوستان تپی دہ کتہ ویت لہ کاروباری دنیا و ٹاین و ہر وی و ہر وی

^۱ الاعراف (۲۸).

^۲ النساء (۴۱).

^۳ فتح الباری (۹۹/۸).

^۴ الطبری (۲۶۹/۱۷).

دوایدا، ﴿وَهْدَى﴾ پندیشانده‌ری ده‌کانه، ﴿وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ﴾ دلوفانی و مزده‌بیشه بؤ
 موسلمانان، نه‌وزاعی ده‌لایت: ﴿وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ بَيِّنَاتًا لِّكُلِّ شَيْءٍ﴾ واته: به‌هوی (سورنه‌ته‌وه)
 همورشت پوون ده‌کاته‌وه. ^۱ نزیکیه که له نیوان هم نایه‌ته ﴿وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ﴾ و نه‌و نایه‌ته‌ی
 که ده‌فهرموویت: ﴿وَجَعَلْنَا بِكَ عَلَىٰ هَؤُلَاءِ شَهِيدًا﴾ هه‌یه، چونکه مه‌به‌ست پیئی (والله أعلم)
 نه‌ویه، نه‌و که‌سه‌ی که نه‌رکی پاگه‌یاندنی هم قورئانه‌ی که نارودویی خستووه‌ته سهر شانی تو، له
 پؤئی قیامه‌تدا پرسپارت ئی ده‌کات له و باره‌ویه وه، وه که له نایه‌تانه‌دا خوی گوره ده‌فهرموویت:
 ﴿فَلَسْتَنَّاكَ الْذَرِيَّةَ أَزْوَاجٍ إِلَيْهِمْ وَلَسْتَنَّاكَ الْمُرْسَلِينَ﴾ ^۲ واته: سویند به خوا به پاستی پرسپارت ده‌که‌ین
 له‌وانه‌ی که پیغه‌مبارانان بؤ نئردرا (که چون پیشوزانان ئی کردن) و بیگومان پرسپاریش ده‌که‌ین له
 پیغه‌مباران (که چون وه‌لام درانه‌وه). وه ده‌فهرموویت: ﴿فَوَرَبِّكَ لَنَسْأَلَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿۱۳﴾ عَمَّا كَانُوا
 يَعْمَلُونَ﴾ ^۳ واته: جا سویند به په‌روه‌ردگارت پرسپارت له هموویان ده‌که‌ین، له‌وه‌ی که ده‌یانکرد (له
 دنیا‌دا). وه ده‌فهرموویت: ﴿يَوْمَ يَجْمَعُ اللَّهُ الرُّسُلَ فَيَقُولُ مَاذَا أَجَبْتُمُ الْقَالُوا لَا عِلْمَ لَنَا بِإِنَّكَ أَنْتَ عَلَّمُ
 الْقُرْيُونَ﴾ ^۴ واته: له پؤئیک (بترسن) خوا همور پیغه‌مباران کورده‌کاته‌وه نه‌وسا پییان ده‌فهرموویت: چ
 وه‌لامیتکتان درابه‌وه؟ ده‌لئین: چ زانباریه‌کمان نیه بیگومان ته‌نھا تو ناگاداری همور نه‌ینیه‌کانیت. وه
 ده‌فهرموویت: ﴿إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَادُّكَ إِلَىٰ مَعَارِفٍ﴾ ^۵ واته: بیگومان نه‌و (خواه‌یه‌ی) که
 قورئانی بؤ تو (پیوست کردوه) ده‌تکپریته‌وه بؤ مه‌که‌ه. واته: نه‌و که‌سه‌ی هم قورئانه‌ی کرده
 نه‌رکی سهر شانی تو، بیگومان ده‌تباته‌وه نه‌و شوینه‌ی که به‌لئینی پیدای، پرسپارت ئی ده‌کات
 ده‌رباره‌ی نه‌و نه‌رکی خستیه سهرشانت، نه‌مه‌ته‌فسیریکه له ته‌فسیره‌کانی و بؤ‌چوونیکه چاک و جوانه.
 ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَايَ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ

يُعْظِكُمْ لِمَآكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿۱۶﴾

فهرمان دان به داد په‌روزی و چاکه‌خواری

^۱ الدر المنثور (۱۵۸/۵).

^۲ الاعراف (۶).

^۳ الحجر (۹۲-۹۳).

^۴ المائدة (۱۰۹).

^۵ القصص (۸۵).

خوای گه وره ده فہرموویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ﴾ واتہ: خودا فہرمان دہدات بہ دادپہرورہری و چاکہ خوازی کہ بریتی یہ لہ جیوازی نہ کردن لہ نیتوان خہ لکیداو مامہ لہ کردن لہ گہ لیاندا بہ یہ کسانہ، وہک لہ نایہ تیکی تردا دہ فہرموویت: ﴿وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ وَلَئِنْ صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ﴾ واتہ: نہ گہر تولہ دہ سینن با بہ رامہر بیت و زیاتر نہ بیت، خو نہ گہر خو پراگیش بن، دیارہ نہ وہ بق خو پراگران زقد باشہ. وہ دہ فہرموویت: ﴿وَحَزْرًا وَسِتْنَةً سَنَّتُهُ سَنَّتَهَا فَمَنْ عَفَا وَأَسْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ﴾ واتہ: سزا بق ہر خرابہ یہ ک، خرابہ یہ کی وہک نہ وہ، کی چاوپوشی لہ تولہ بکات و ہول بق ناشتی بدات، پاداشتی لہ سہر خودایہ، وہ دہ فہرموویت: ﴿وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَّهُ﴾ واتہ: برینہ کانیش تولہ یان ہہ یہ، کی لہ تولہ وان بینت، گونامی پی ہلہ دہ وریت، چہ ندین نایہ تی لہ م بارہ یہ وہ ہاتوہ؟ باسی دادپہرورہری و یہ کسانہ و چاکہ خوازی و لیبوردهی دہ کات.

فہرماندان بہ راگرتنی پیوہندی خزمایہ تی و قہدہ غہ کردنی بہ دہرہوشتی و کاری ناپرواوا دہستدریزی لہ سہر خہ لکی

پاشان خوای گہ ورہ دہ فہرموویت: ﴿وَإِيتَايَ ذِي الْقُرْبَى﴾ واتہ: چاکہ و مال بہ خشین بہ خزم کہ سو کار، توندکردنی پیوہندی خزمایہ تی، وہک لہ نایہ تیکی تردا دہ فہرموویت: ﴿وَعَاتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا﴾ واتہ: وہ مافی خزمانت بدہ (ہر وہ ما فی) ہہ ژارو پیواریش زیادہرہ ویش مہ کہ. کہ سو کار بہ شی خزی بدہری و ہہ ژارو لہ پیماوہیش بیبہش مہ کہ، زوریش دہست بلاو مہ بہ، ﴿وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ﴾ قہدہ غہی کاری پیسو خراب دہ کات، (الفواحش) حہ رام و قہدہ غہ کراوہ کان (المنکرات) کردنی کاری خراب بہ ناشکرا، بویہ لہ شوینتکی تردا دہ فہرموویت: ﴿قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَّنَ﴾ واتہ: بلی: بہرہردگارم نہ وہی قہدہ غہ کردوہ کہ کاری خراب بہ ناشکراو بہ نہینی بکرت. ﴿وَالْبَغْيِ﴾ واتہ: دہستدریزی لہ سہر

١ النحل (۱۲۶).
 ٢ الشوری (۴۰).
 ٣ المائدة (۴۵).
 ٤ الاسراء (۲۶).
 ٥ الاعراف (۲۳).

خه‌لکی، له فه‌رمووده‌یه‌کدا هاتوو: (هیچ گوناھیک نیه که بشیت خودا زوو تۆله‌ی بستینت له دنیا‌دا له‌گه‌ل‌ئو‌سزایه‌یش که بۆ‌خواه‌نه‌که‌ی هه‌لده‌گریت له پۆژی قیامه‌تا له ده‌ستدریژی له‌سه‌ر خه‌لکی و بچراندنی په‌یوه‌ندی خزمایه‌تی).^۱ ﴿يَعْظُمُكُمْ﴾ نامۆزگاریتان ده‌کات که‌هه‌ولبده‌ن بۆ‌چاکه‌و وازیبنن له خرابه‌کاری، ﴿لَمَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾ به‌لکو په‌ندی ئی وه‌رگن. شه‌عبی له شوته‌ری کۆپی شه‌که‌له‌وه ده‌گه‌رته‌وه که ده‌لئیت: بیستم له ئیبنو مه‌سه‌وده‌وه ده‌یوت: پهمانترین (جامعتین) نایه‌ت له قورئاندا له سوره‌تی (النحل) دایه که خۆای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَايَ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾^۲، ئیبنو جه‌ریریش ئه‌م قسه‌یه‌ی پڕوایه‌ت کردوو.

پرواویکی تاییه‌ت به‌عوسمان - ر.خ -

له‌فه‌رمووده‌یه‌کی حه‌سه‌ندا هاتوو ده‌ریاره‌ی هۆی هاته‌نه‌خواره‌وه‌ی ئه‌م نایه‌ته‌: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ﴾ که ئیمامی ئه‌حمه‌د پڕوایه‌تی کردوو له‌عه‌بدو‌لای کۆپی عه‌باسه‌وه ده‌لئیت: پۆزیکیان پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) له‌به‌رده‌م ماله‌که‌یدا دانیشتبوو، عوسمانی کۆپی مه‌زعون به‌ لایدا پابوردو زه‌رده‌خه‌نه‌یه‌کی ده‌ریری بۆ‌پیغه‌مبه‌ری خوا، پیغه‌مبه‌ریش (ﷺ) پیتی فه‌رموو: (دانانیشی؟) وتی: با! ئه‌لی: پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) پوو‌به‌پووی دانیشتبوو، کاتی‌ک ئه‌و قسه‌ی بۆ‌نه‌کرد، پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) پووی خۆی چه‌رخاند به‌ره‌و ئاسمان، ماوه‌یه‌ک سه‌یری ئاسمانی کرد، پاشان ورده‌ ورده‌ چاوی دانه‌واندو، پووی کرده‌ لای پاستی، پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) خۆی چه‌رخان له‌ عوسمان که له‌ لای دانیشتبوو بۆ‌ ئه‌و شوینیه‌ی که چاوی تۆ بپییوو، پیغه‌مبه‌ر "ص" هه‌ر سه‌ری ده‌جولاند وه‌ک ئه‌وه‌ی شتیکی پی‌ بگوترتیت وئو‌یش لیتی تۆ ده‌گات و "به‌لی" ی بۆ‌یکات، ئیبنو مه‌زعونیش هه‌ر سه‌یری ده‌کرد، وه‌ختیک کاره‌که‌ی ته‌واو کردو ئه‌وه‌ی پیتی گوترا وه‌ری گرت، پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) چاوی به‌رز کرده‌وه به‌ره‌و ئاسمان وه‌ک چۆن له‌ سه‌ره‌تاره‌ چاوی تۆ بپییوو چاوی لیتی که‌لا نه‌ده‌کرد هه‌تا به‌ره‌و ئاسمان ئه‌وشته‌ پڕیشته‌وه‌و له‌به‌رچاوه‌ نه‌ما، جا پووی کرده‌ عوسمان وه‌ک دانیشتنی یه‌که‌مجار، وتی: ئه‌ی موحه‌مه‌د (ﷺ) هه‌رکاتی‌ک له‌گه‌لت دانیشتبم ئه‌م دیوی ئه‌و کاره‌ بکه‌ی که ئه‌م به‌یانیه‌ کردت؟ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی: (تۆ چیت له‌ من بینی کردبیتم؟) وتی: من تۆم بینی چاوت بپییوو ئاسمان بۆ‌ ئاسمانت ده‌روانی پاشان داونه‌واند بۆ‌ ئه‌و شوینیه‌ی لای پاست، لات کرده‌وه بۆ‌ ئه‌ولاو

^۱ أبوداود (۲۰۸/۵)، فه‌رمووده‌یه‌کی حه‌سه‌نه‌.

^۲ الطبری (۲۸۰/۱۷).

وازت له من هیتنا، پاشان دستت کرد به سر جولاندن (سهرله قاندن) وهك نه وهی به لئی بۆ شتیک ده که ی که پیتت ده وتزی، فه رموی: (به نه وت زانی؟) عوسمان وتی: به لئی، پیغه مبهری خوا ﴿ﷺ﴾
 فه رموی: (فوروستاده ی خوا که میك له مه وپیش که تق دانیشتبوی هاته لام) عوسمان وتی:
 فوروستاده ی خوا؟ پیغه مبهر ﴿ﷺ﴾ فه رموی: به لئی وتی: چی پی وتی؟ فه رموی: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ
 بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ﴾. عوسمان وتی: له و کاته وه باوه پ له دلما به ته وای جیگیر بوو نیت
 موحه مه دم ﴿ﷺ﴾ خۆشویست، سه نه ده که ی (جید) و (متصل) ه وراویه کان (سه ماعی) موته صیل) یان
 به کاربرده وه.

﴿ وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ وَلَا تَنْقُضُوا الْأَيْمَانَ بَعْدَ تَوْكِيدِهَا وَقَدْ جَعَلَهُ اللَّهُ عَلَيْكُمْ
 كَيْفًا إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا تَعْمَلُونَ ﴿١١﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِي نَقَضَتْ غَزْلَهَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ أَنْكَا
 تَتَّخِذُونَ. أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ أَنْ تَكُونَ أُمَّةٌ مِنْ أُمَّةٍ إِنَّمَا يُلُوكُمْ اللَّهُ بِهِ. وَلِيَبَيِّنَ لَكُمْ يَوْمَ
 الْقِيَامَةِ مَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿١٢﴾ ﴾

فه رماندان به جیبه جیگردنی په ایمان

خوای گه وره ده فه رمویت: ﴿ وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ ﴾ واته: نه و په ایمانی که له گان
 خوادا دهیبه ستن به جیی بینن، نه مه په کیکه له و شتانی که خوا فرمانی پی ده کات، که بریتیه له
 به جیپیتانی په ایمان و به لینه کان و پاززگاری له و سویتانی که به دلخواردوتانه به جیی بینن، بۆیه خوای
 گه وره ده فه رمویت: ﴿ وَلَا تَنْقُضُوا الْأَيْمَانَ بَعْدَ تَوْكِيدِهَا ﴾ واته: به لاین و په ایمانه کانتان مه شکینن له
 پاش به هیزکردنیان، هیچ جیاوازیه که نیه له نیوان نه م نایه ته و نه و نایه تانه دا که ده فه رمویت: ﴿ وَلَا
 تَجْعَلُوا اللَّهَ عُرْضَةً لِأَيْمَانِكُمْ ﴾^۱ واته: سویند به خوا مه که ن به که ره سته ی (به ره لستی) سویندی
 خۆتان، وه له نیوان نه م نایه ته شدا که ده فه رمویت: ﴿ ذَلِكَ كَثْرَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَأَحْفَظُوا
 أَيْمَانَكُمْ ﴾^۲ واته: نه مه که فاره تی سویند تانه که به نه نقه ست خوارد بیبتان، سویندی خۆتان بپارینن.
 واته: وازی لی مه بینن هتا که فاره تی نه دن، وه جیاوازیش نیه له گان نه و فه رموده ی پیغه مبهر ﴿ﷺ﴾
 که له هر دوو سه حیچه دا هاتوو فه رمویه تی: (وه سویند به خوا (إن شاء الله) من سویندیک ناخۆم که

^۱ البقرة (۲۲۴).

^۲ المائدة (۸۹).

ببینم شتیکی تر چاکتره له وه مه گین نه وه یانم نه دهم که چاکتره و سوینده که م نه شکینم (وه له ریوایه تیکی تر دا هاتوو) که فاره تی سوینده که م داوه).^۱ هیچ دژایه تیه که نیه له نیوان هه موو نه مانه داو له نیوان هم نایه تی لیره دا که ده فاره موویت: ﴿وَلَا نَنْقُضُ الْأَيْمَانَ بَعْدَ تَوْكِيدِهَا﴾ - سوینده کانتان هه له وه شیننه وه پاش نه وه ی دویاتیان نه که نه وه - چونکه هم سوینده مه به ست پیی به لئین په یمانه، نه که نه سویندی که ده خوریت له سه شتیک بگریت یان نه کریت، بویه مواهید له م نایه ته دا: ﴿وَلَا نَنْقُضُ الْأَيْمَانَ بَعْدَ تَوْكِيدِهَا﴾ ده لئیت: واته: په یمنامه که بریتی یه له وه په یمانو به لئینانه ی کاتی نه فامی به سستبوویان.^۲ هم فاره مووده ی که نیامی نه حمه د ریوایه تی کردوو له جو به بری کوی موعتیموه پشتگری نه وه ده کات که ده لئیت: پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فاره مووی: (په یمان به ستن له نیسلامدا نیه، هر په یمانیک له کاتی نه فامیدا به سترابیت، بیگومان نیسلام زیاتر به توند دیگریت و گرنکی پی ده دات).^۳ موسلیمیش هر به م شیوه یه ریوایه تی کردوو.^۴ واته: نیسلام پیویستی به وه په یمانه ستنه نیه که خه لکی زه مانی نه فامی پیی هه لده سان و ده یان به ست، چونکه پابه ندبوون به نیسلامه وه به س بوو له وه ی نه وان ده یانکرد، به لام نه وه ی که له هه ردوو سه حیحه که دا هاتوو له نه سه وه (په زای خوی لی بیت) که ده لئیت: پیغه مبه ری خوا (ﷺ) په یمانی به ست له نیوان کۆچره به کان و نه نساریه کاندا (الانصان) له مالی نیمه دا.^۵ واته: بریایه تی خسته نیوانیان، به وه په یمانه میراتیان له یه کتری ده برد تانه وکاته ی خوی گوره نه وه ی هه لوه شانده وه (والله اعلم). وه ده فاره موویت: ﴿وَقَدْ جَعَلْنَا اللَّهُ عَلَيْكُمْ كَيْدًا إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ﴾ واته: خوداتان به چاودیری خوتان داناه، دیاره خودا ناگاداری کرده وه کانتانه، هم نایه ته هه ره شه یه له وه که سانه ی که په یمان ده شکینن دوی به هیزکردن و جه ختکردن له سه ری، پاشان ده فاره موویت: ﴿وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِي نَقَضَتْ غَزْلَهَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ أَنْكَبَتْ﴾ واته: نه که ن وه که نه و ژنه بکن که پیسه که ی له پاش گزی خا و کرده وه و پچریچی کرد، عه بدولای کوی که سیرو سویدی ده لئین: هم ژنه ژنیکی بیعه قل بوو له مه که که دا هر شتیکی بریسیایه، پاش ریسانی خوی ده کرده وه.^۶ مواهیدو قه تاده و نیبوو زه ی

۱ فتح الباری (۵۲۵/۱۱)، مسلم (۱۲۶۹/۳).
 ۲ الطبری (۲۸۲/۱۷).
 ۳ احمد (۸۳/۴)، فاره مووده ی کی سه حیحه.
 ۴ مسلم (۱۹۶۱/۴).
 ۵ فتح الباری (۵۵۲/۴)، مسلم (۱۹۶۰/۴).
 ۶ الطبری (۲۸۵/۱۷).

دهلین: نه مه نمونه به بۆ ئه و كه سه ی كه په یمانی هه لوه شانده وه ته وه پاش به ستنی. ^۱ نه مه قسه به کی به هیزو پوونه، با ژنی له مه كه كه دا بوو بیته ریسه كه ی خاو كر دبیته وه یان نه یكر دبیته وه. ﴿أَنْكَا﴾
 پیده چیت ئیسمی مه سدر بیت واته: (نقضت غزاها أنكاثاً) یان (أنقاضاً) له وانه یشه به ده ل بیت له خه به ری (كان) ه واته: ئیوه یش وا مه بن ﴿أَنْكَا﴾ جه معی (نكث) به له (ناكث) هوه هاتووه. بۆیه خوای گه وره پاشان ده فه رموویت: ﴿تَتَّخِذُونَ أَيْمَنَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ﴾ سوینده كه تان بكه نه هزی فریودان و ﴿أَنْ تَكُونَ أُمَّةٌ هِيَ أَرْبَىٰ مِنْ أُمَّةٍ﴾ له به ره نه وه ی كومه ئیك به هیزترو زۆرتره له كومه ئیكی تر، په یمانی له گه ل ده به ستر بۆ نه وه ی ترسیان نه بیته لیتان، به لام هر كاتیک بۆتان گونجا خه یانه تیان ئی ده كن، خوای گه وره نه وه ی له پیغه مبه ره كه ی قه دهغه كرد، له خواره وه بۆ سه ر، واته: هه مو شیوه به کی، نه گه ر له كاتیکدا قه دهغه ی كر دبیت كه موسلمانان لاوازو بی هیز بووبن، چاكرت قه دهغه ی ده كات له كاتی ده سه لات و هیزدا، مواهید ده لیت: كاتی نه فامی خه لكی په یمانتیکیان ده به ست له گه ل كومه ئیكدا، كه كومه ئیكی تریان ده ببینی ئه وان زۆرترو خاوه ن ده سه لات تر بوون، په یمانی ئه وانه یان هه لده وه شانده وه و له گه ل ئه وانه دا كه زۆرترو خاوه ن ده سه لات تر بوون په یمانیان ده به ست، نه وه بوو نه وه یان ئی قه دهغه كرا. زه حكاك و قه تاده و ئیبنوزه یدیش هر وایان وتووه. خوای گه وره ده فه رموویت: ﴿إِنَّمَا يَبْلُوكُمُ اللَّهُ بِهِ﴾ دياره خودا به مه تا قیتان ده كاته وه، سه عیدی كوی جو به یر ده لیت: خودا تا قیتان ده كاته وه به و زۆریه. ^۲ ئیبنو ئه بی حاتم ریوا به تی كر دوه. ئیبنو جه ریر ده لیت: واته: كه فه رمانی داوه به ئیوه په یمان به جی بینن، ﴿وَلَيَبْئِينَ لَكُمُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْلِفُونَ﴾ تا له بۆزی قیامه تیشدا بۆتان پوون بكاته وه له سه ر چی پێك نه ده هاتن، هه تا هر كه سه به پیتی كرداری خۆی پاداشتی خۆی وه رگرتی له چا كه و له خرابه ^۳.

﴿وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَٰكِن يُضِلُّ مَن يَشَاءُ وَيَهْدِي مَن يَشَاءُ وَلَسْتَ لَٰنَ عَمَّا

كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٣٣﴾ وَلَا تَتَّخِذُوا أَيْمَنَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ فَتَزِلَّ قَدَمٌ بَعْدَ ثُبُوتِهَا وَتَذُوقُوا أَلْسِنَةَ بَمَا صَدَدْتُمْ

عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَلِكُمُ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٣٤﴾ وَلَا تَشْتَرُوا بِعَهْدِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا إِنَّمَا عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ لِّكُم مِّن

^۱ الطبري (۲۸۵/۱۷).

^۲ الدر المنثور (۱۶۲/۵).

^۳ الطبري (۲۸۷/۱۷).

﴿۱۵﴾ مَا عِنْدَكُمْ يَنْفَدُ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ وَلَنَجْزِيَنَ الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا

كَانُوا يَسْمُرُونَ ﴿۱۶﴾

نه گهر خودا مه یلی لیبوویه هه مووخه لکی وای نه دکردد یه ک ناینبان ببوایه

خوای گه وره ده فرموویت: ﴿وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُم أُمَّةً وَاحِدَةً﴾ واته: نهی خه لکینه نه گهر خودا مه یلی لیبوویه وای نه دکردن یه ک ناینتان ببوویه، نه م نایه ته وه ک نه و نایه ته وایه که

ده فرموویت: ﴿وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مَن فِي الْأَرْضِ كُلَّهُمْ جَمِيعًا﴾ واته: نه گهر خودا مه یلی نه ببوویه هه رچی له م زه مینه دایه تیکرا بپوای ده هیتاو پیکه ده خستن و نا کوکی و بقو کینه ی له نیواندا نه ده هیشتن، وه ک له م نایه ته پشدا ده فرموویت: ﴿وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَا يَرَالُونَ

مُخَلِّفِينَ﴾ ﴿۱۷﴾ إِلَّا مَن رَّحِمَ رَبُّكَ وَلِذَلِكَ خَلَقَهُمْ﴾ واته: په روه رنده ت نه گهر مه یلی نه ببوویه خه لکی دنیای گشت ده کرده یه ک ناین، به لام هه ر به ناته بابی ده میننه وه (مه گین په روه رنده ی تو به زه یی پشاندنا بیته وه، وه هه ر بق نه وه ی دروست کردون. بویه لیره دا ده فرموویت: ﴿وَلَكِن يُضِلُّ مَن

يَشَاءُ وَيَهْدِي مَن يَشَاءُ وَلِتَسَلَّنَ عَمَّا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ به لام که سیک خوی مه یلی نه بیت گومرای ده کات و مه یلی له هه ر که سیک بیت ده یخاته سه ر پسته ری، بیگومان لیشتان ده پرسن له پوژی قیامه ندا که نیوه جیتان کردوه، پاداشتی گشت کرداره کانتان وه رده گرن چاکه به چاکه و خراپه ییش به توله لیسه ندن، به نه دازه ی تو یکل دیه که خورمایه ک سته م له که س نا کریت.

ته ده غه کردنی سویند خواردن بو یه کتری فریودان

خوای گه وره ده فرموویت: ﴿وَلَا تَتَّخِذُوا أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُم فَزَلَّ قَدَمُ بَعْدَ نُتُوْتِهَا﴾ به سویند یه کتری مه خه له تینن، تا پیتان له پاش جیگربوونی (له سه ر باوه ر) هه لته خلیسکیت. لیره دا خوای گه وره به نده کانی خوی ده ترسینیت که به سویند دان یه کتری بخه له تینن، بق نه وه ی دوی بپوهانان پشان هه لته خلیسکیت پاش جیگربوونی، نه مه نمونه و ده رسیکه بق نه و که سانه ی که له سه ر پسته پینو پاشان لاده دن له سه ر نه و پسته پینه و به هوی نه و سویند خوارده شه وه خه لکی دور ده خه نه وه و چونکه وه ختیک خوانه ناس بینی خاوه ن باوه ر به لینی ده داتی و پاشان خه یانه تی نه ده کات هچ متمان یه کی به و ناینه نامینیت، نه وه ده بیته هوی دور که وتنه وه ی له نیسلام و توخنی نه و

^۱ یونس (۹۹).

^۲ هود (۱۱۸-۱۱۹).

ثابته ناکه ویت، بویه خوی گوره ده فہرموویت: ﴿وَتَذُقُوا لِسْوَةَ يَمَا صَدَدْتُمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَلَكُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾ واتہ: نازارو جہ زربہ دہ چہ زن بہ ہوی برہہ لستی کردنتان لہ پئی خوداو سزای گورہیش دہ درین لہ بڑی قیامہ تدا.

پہ ایمانہ کانتان مہ شکنین لہ بہر خاتری دنیا

پاشان خوی گورہ دہ فہرموویت: ﴿وَلَا تَسْتُرُوا يِعْهِدِ اللَّهُ تَمَّا قَلِيلًا﴾ واتہ: پہ ایمانی خودا بہ نرخیکی کہ مہ فروشن، واتہ: نو برپوا بوونہ تان بہ خوی گورہ بہ خوشی و جوانی نم ماوہ کہ می ژبانی دنیا مہ فروشن، چونکہ نہ گہر ہموو دنیا بکہ ویتہ دہستی نہوہیہ کی نادم بہ تنہا و ہیچی لی کہ نہ کریت، نہوہیشتا لای خودایہ زقر چاکترہ بوی لہو ہموو دنیاہ، واتہ: نو پاداشت و چاکہی خودا زقر باشترہ بؤ کہ سیک ٹومیدی بہ خودایہ و برپوی پی ہیناوہ و ہانای بؤ بردوہ و پہ ایمانی نہ شکاندوہ و چاوپروانی بہ لیتہ کانیہ تی. بویه فہرموویہ تی: ﴿إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ نہ گہر بزائن. پاشان دہ فہرموویت: ﴿مَا عِنْدَكُمْ يَفْزُدُ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ﴾ واتہ: نہوہی لہ لای ٹیوہیہ لہ ناو دہ چیت، نہوہی لای خودا ہہیہ، ہر دہ مینیت، ہتا ہتاہیہ، ﴿وَلَنَجْزِيَنَ الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ نو کہ سانہی کہ خوراگر بوون پاداشتیان دہ دینوہ بہ پاداشتی چاکترین کردوہ بیان. نہمہ سویندیکہ لہ خوداوہ کہ جہختی لہ سہر دہ کاتوہ بہ لامی تہ نکید، کہ پاداشتی خوراگران زقر بہ زیادوہ دہ داتہوہ و چاوپوشیش لہ تاوانہ کانیان دہ کات.

﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيٰوةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ

مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٧﴾

کاری چاک و پاداشتی کاری چاکہ.

خوی گورہ دہ فہرموویت: ﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيٰوةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ ہر کہ سیک کرداری چاکہ بکات و خاوان باوہ ربیت (نیر یان می) ہتا لہ ژبانداہ بہ خوشی پئی دہ گورہ رینین، بیگومان بہ چاکتر لہوہی کردویانہ نیمہ پاداشتیان دہ دینوہ. نہمہ بہ لیتی خودایہ بؤ نو کہ سانہی ناکار چاکن، ناکاری چاکیش نہوہیہ کہ بہ پئی کتیبی خوداو سونہ تی پیغہ مہر بہ بیت ﴿﴾، ٹیتر نو کہ سہ نیرہ یان میہ ہیچ جیاوازیہ کی نیہ، مادام برپوی بہ خواو پیغہ مہر کہی ہہیہ ﴿﴾ نو کارہیش کہ فہرمانی پیکراوہ، لہ لاین خوداوہ پئی پی درابیت، بیگومان خوا ہر لہ دنیا دا ژبانیکی خوشی پی

د به خشیت، له پژوی دوايشدا پاداشتی له وه چاکتری ددهاته وه، ژيانی خو شيش له دنيا دا رزق شت ده گریتته وه له و شتانه ی که ده بیته هوی دلثارامی له هرکایه یکی ژياندا بیت، له ثببنو عه باسو که سانی تریشه وه پړویات کراوه که نم ژيانه خو شیهان ته فسر به پژوی پاک و حالان کردووه. وه له علی کړی نه بو تالیبه وه (په زای خوی لی بیت) پړویات کراوه که به قناعه و ت پازی بوون به به شی خودا ته فسری کردووه. ثببنو عه باسو عی کریمه وه هه بی کړی مونه به یش هر وایان وتووه. علی کړی نه بو تلحه له ثببنو عه باسو وه پړویات کړدووه که فرموویتی: مه به ست پی خو شبه ختیبه، حه سن و مواهیدو قه تاده ده لئین: ژيانی خو ش بو هچ کس نابیت له ناوبه هشتدا نه بیت. زه حاک ده لئیت: ﴿حَبْرَةَ طَبَّيْبَةٍ﴾ پژوی حالان و خواناسیه له دنيا دا. دیسان زه حاک ده لئیت: خو خریک کردن به خواناسی و دلگوشادی به و خواناسیه وه، راستر نه وه یه (ژيانی خو ش) هه مو نه مانه ده گریتته وه. وه که له فرمووده سه حیه دا هاتووه که نیامی نه حمه د پړویات کړدووه له عبدولای کړی عمره وه (عمرو) که پیغه مبری خوا (ﷺ) فرموویتی: (بیگومان پزگاری بووه که سیک که موسلمان بوو بیت و به شی خوی پژوی پی درایت و خوی که وره ش قانیعی کرد بیت، به وبه شه ی که پی ی داوه).^۱ موسلمیش نم فرمووده ی پړویات کړدووه.^۲

﴿فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ﴾ (۹۸) إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿۹۹﴾ إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَهُ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ ﴿۱۰۰﴾

فرماندان به خودانه په نای خوا له پیش قورئان خویندندا.

خوی که وره ده فرموویت: ﴿فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ﴾ واته: کاتیک که قورئان ده خوینیت هر په نا بق خوا به ره له شیتانی بیبه شکارو له به زه یی خودا. نه مه فرمانی خودایه بق به نده کانی له سر زمانی پیغه مبره که ی که حه زره تی موحه مه ده (ﷺ) که کاتیک ویستیان قورئان بخوین با په نا به خوا به رن له شیتانی ده رکراو له به زه یی خودا، له سره تای نم ته فسیره دا چه ندین فرمووده مان هینا له باره ی په نابردن بق خوا له شیتان، سو پاس وستایش هر بق خواهیه مانای په نابردن بق خواه له سره تای خویندن قورئانه وه بق نه وه یه که قورئان خوین له کاتی قورئان خویندندا قورئانه که لیه له نه بیت و شتی تری تیکه لاو بیت و بیته پزگر له بیرکرنه وه و تیرامانیدا، بویه زذیه ی زانایان له سر نه وه که په نا بردن بق خوا (الاستعاذة) له پیش قورئان خویندندا بیت.

^۱ احمد (۲/۲۶۸)، فرمووده یکی سه حیه.

^۲ مسلم (۲/۷۳).

باشان ده فہرموویت: ﴿إِنَّهُمْ لَيْسَ لَهُم سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ﴾ به راستی شہیتان دہ سہ لاتی نیہ به سہر ئہ وانہی باوہر پیان ہینا و ہ تہنہا پشت بہ بہرورہ دہ گاریان دہ بہ ستن، سہوری دہ لیت: شہیتان دہ سہ لاتی نیہ به سہر ئہ و خاوہن باوہر پانہ دا کہ توشی تاوانیکیان بکات نہ توانن لیتی بہ شیمان بینہ و ہ^۱ ہہندیکی تر نہ لیتن: نہم نایہ تہ و ہک ئہ و نایہ تہ وایہ کہ دہ فہرموویت:

﴿إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُخْلِصِينَ﴾ واتہ: (شہیتان و تی: ہہ موو بہ ندہ کانت و یلئ ئہ کہم)^۲ ئہ وانہ نہ بیت کہ بہ ندہی پاک و ہ لبراردہی تون. بڑیہ لبرہ دا دہ فہرموویت: ﴿إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَهُ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ﴾ تہنہا دہ سہ لاتی بہ سہر ئہ وانہ دا ہہیہ دتست و پشتیوانی ئہ ون و شہریک بڑ خوا پہیدا دہ کن. مواہید دہ لیت: ﴿يَتَوَلَّوْنَهُ﴾ واتہ: گوئی پاہلی دہ کن.^۳ ہہندیکی تر وتویانہ: لہ جیی خدا شہیتان دہ کہ نہ دتستی خویان.

﴿وَإِذَا بَدَلْنَا آيَةً مَّكَاتٍ آيَةً وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُزَكِّفُ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مُفْتَرٍ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿۱۱﴾ قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ لِيُثَبِّتَ الَّذِينَ آمَنُوا وَهُدًى وَبُشْرَىٰ

لِلْمُسْلِمِينَ ﴿۱۲﴾

بتپہرستان بوختان بڑ پیغہ مہبر (ﷺ) ہہ لدہ بہ ستن کہ دہر پارہی ہہندی نایہ ت نایہ ت نہ فہرموی نہ سخبونہ تہ و ہ، و ہ لامدانہ و ہیان لہ لایہن خواوہ

خوای گہ ورہ دہ فہرموویت: ﴿وَإِذَا بَدَلْنَا آيَةً مَّكَاتٍ آيَةً وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُزَكِّفُ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مُفْتَرٍ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾ واتہ: ہہر کاتیک نیمیہ نایہ تیکمان بہ نایہ تیکی تر گوپی خوایش خوی دہ زانی چی دہ نیریت، نہ لیتن خوت ہہ لت بہ ستوہ، نا وانہی! ئہ وان زوریہ یان نازان، خوای گہ ورہ لبرہ دا باسی لاوازی عہ قلی بت بہرستان دہ کات کہ چہ ندہ پارا و بڑ متمان کہ ئومیدی بہواہینانیاں لی ناکریت چونکہ ئہ وانہ خدا ئہ و ہ ندہ بہ دبہ ختی کردون کہ بینیان خدا ہر پاریکی خوی کڑپیوہ نایہ تیکی لبردوہ و نایہ تیکی تری لہ جیی دانوہ نہ لیتن بہ پیغہ مہبری خوا (ﷺ): ﴿إِنَّمَا أَنْتَ مُفْتَرٍ﴾ تو خوت ہہ لتبہ ستوہ، نہ خیر وانہی، خدا مہیلی لہ ہہر شتیک بیت دہ بکات و ہہر

^۱ الطبري (۲۹۴/۱۷).
^۲ ص (۸۳).
^۳ نہ وزیادہ ہہمیوہ رگتیرہ.
^۴ الطبري (۲۹۴/۱۷).

بپاریزی بویت دهیدات، موحامید ده لیت: ﴿بَدَلْنَا آيَةَ مَكَانٍ آيَةً﴾ واته: نایه تیکمان لابرده نایه تیکی ترمان له جیی داناره،^۱ قه تاده ده لیت: ثم نایه ته وه كه نو نایه ته وایه كه ده فهرموویت: ﴿مَا نَسَخَ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسِهَا﴾ (البقرة: ۱۰۶)^۲ واته: هر نایه تیک له كار بخهین یان له بیری به رینه وه نه وه یان له و پرخیرتر نه هینین یان وه كه نه و پرخیرتر نه بیت. خوی گه وره وه لایمی بته پرستان ده داته وه و ده فهرموویت: ﴿قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ لِيُثَبِّتَ الَّذِينَ آمَنُوا وَهُدًى وَبُشْرَى لِلْمُسْلِمِينَ﴾ بلی: گیانه پیروزه كه (جو بره نیل) به راستی له لاین په روه ردگارته وه میناویتی، هتا خاوه بناوه ره كان دنلیا بکاتو پرنیشاندرو مرگنیده ریش بیت بؤ موسلمانان، نه واتهی كه بپوایان میناوه به خوداو پیغه مبه ره کی.

﴿وَلَقَدْ عَلِمَ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ لِّسَانُ الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ أَعْجِبِي وَهَذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ مُبِينٌ﴾

عَرَفْتُ مُبِينٌ ﴿۱۳﴾

بته پرستان نه لاین مروفتیک نه و قورنانه فیری موحامده ﴿﴾ ده کاتو وه لایمی نه م قسه یه ی

بته پرستانیش

خوی گه وره ده فهرموویت: ﴿وَلَقَدْ عَلِمَ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ﴾ واته: نیمه نه وه باش ده زانین نه وان نه لاین: مروفتیک فیر ده کات. خوی گه وره باسی بته پرستان ده کات كه چ درؤ بوختانیکیان هه لبه ست بؤ پیغه مبه رو ﴿﴾ ده یان وت: نه وه ی كه ده یخویننیته وه بؤ مان پیاویك فیری ده کات، مه به ستیان پیاویکی عه جه می بوو كه له ناو یه کیک له بنه ماله کانی قورده بشدا ده ژیان، کاسپی سه زپیی ده کرد له سه ففادا شتی ده فروشت هه ندی جار پیغه مبه ری خوا ﴿﴾ لای داده نیشت و قسه ی له گه ل ده کرد، نه و پیاوه زمانی عه جه می بوو عه ره بی باش نه ده زانی، یان كه میکی ده زانی، به نه ندازه ی نه وه ی نه گه ر خه لکی پرسپاریان لی بکر دایه، ده بوو وه لامیان بداته وه، بؤ یه خوی گه وره وه لایمی نه و درؤ بوختانه یان ده داته وه كه هه لیان به ستبوو بؤ پیغه مبه ر ﴿﴾ ده فهرموویت:

﴿لِسَانُ الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ أَعْجِبِي وَهَذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ مُبِينٌ﴾ واته: كه چی نه و كه سه ی

نه وان مه به ستیان خوی له زمانی عه ره ببیدا كوله و ناشكرایشه نه م قورنانه به عه ره ببیه کی په وان هاتوه. كه وایه چون كه سیک نه م قورنانه ی میناوه به م هه موو په وان بیژی و مانا تیروته واوه وه كه له گشت

^۱ الطبري (۲۹۷/۱۷).

^۲ الطبري (۲۹۷/۱۷).

کتیبه‌کافی تر که هاتوه بق پیغمبره‌کافی تر پر ماناره له پیاویکی عه‌جیه‌وه فیر ده‌بیت؟ هر که سیک توزی عه‌قلی هه‌بیت قسه‌ی وا ناکات. ئیبنو جه‌ریر ریوایه‌تی کردوه له ئیبنو عه‌باس‌وه ده‌لایت: پیغمبری خوا (ﷺ) پیاویکی ئاسنگه‌ری له مه‌که‌دا ده‌ناسی که ناوی بی‌لغام بوو زمانی عه‌جیه‌ی بوو، بته‌رسته‌کان پیغمبره‌ریان ده‌بینی هاتو‌جۆی ده‌کرد، وتیان: دیاره بی‌لغام ئەم قورئانه‌ی فیر ده‌کات. خوای گه‌وره ئەم ئایه‌ته‌ی ناره‌ده‌ خواره‌وه: ﴿وَلَقَدْ نَعَلْمَ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ لِّسَانُ الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ أَعْجَمِيٌّ وَهَذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ مُبِينٌ﴾

﴿إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَلَا يَهْدِيهِمُ اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ ﴿١١٠﴾ ﴿إِنَّمَا يَقْتَرِي الْكَذِبَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْكَذِبُونَ﴾ ﴿١١٠﴾

خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ لَا يَهْدِيهِمُ اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ واته: ئەو که‌سانه‌ی که به به‌لگه‌کافی خودا باوه‌ر ناکه‌ن، خودا شاره‌زایان ناکات و جه‌زده‌به‌ی به‌ ژانیان ده‌دریت، خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت هر که‌سیک پشت بکاته قورئان و خۆی لادات له‌وه‌ی که خوا ناردوویه‌تی بق پیغمبره‌ر(ﷺ) نیازیشی نه‌بیت باوه‌ر بئینیت به‌وه‌ی له‌ لایه‌ن خواره‌هاتوه، ئەم جۆره که‌سانه خودا پڕیان نیشان نادات که بپوا بئین به‌ نیشانه‌کافی و ئەوه‌یش که به پیغمبره‌که‌یدا ناردوویه‌تی له‌ دنیا‌دا سزای به‌ ژان و پر ئازایش ده‌درین له‌ پۆزی قیامه‌ت‌دا، پاشان ده‌فه‌رموویت: ﴿إِنَّمَا يَقْتَرِي الْكَذِبَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْكَذِبُونَ﴾ واته: هر ئەوانه درۆ به‌ دەم خواره‌ ده‌که‌ن، که بپوا به‌ ئایه‌ته‌کافی خودا ناکه‌ن، ئەوانه هر خۆیان درۆزن، پاشان خوای گه‌وره باسی ئەوه‌ ده‌کات که پیغمبره‌که‌ی درۆزن و بوختانجی نیه، به‌لکو ئەوانه‌ی که درۆ به‌ دەم خوا و پیغمبره‌که‌یه‌وه (ﷺ) هه‌ل‌ده‌به‌ستن خرابترین که‌سن، ﴿الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ﴾ ئەوانه‌ی که بپوا به‌ نیشانه‌کافی خوا ناکه‌ن له‌و خوانه‌ناس و بی‌تایانه‌ی که ناسراون له‌ناو خه‌لکیدا به‌ درۆزن، ئەم پیغمبره‌ریش موحه‌مه‌د(ﷺ) راستگوترین و چاکترین و پاکترین و ته‌واوترین که‌س بووه له‌ کردار و گفتار و بپوادا، ناسرابوو له‌ناو هۆزه‌که‌یدا به‌ راستگۆ، هیچ که‌سیک له‌ هۆزه‌که‌ی گومانی نه‌بووه له‌ راستگویی پیغمبره‌ر(ﷺ) هه‌تا له‌ ناو قوره‌یشدا ناو ده‌بره‌ به‌ موحه‌مه‌دی ئەمین. بۆیه کاتیک هه‌ر‌قل پاشای رۆم چه‌ند‌پرسیاریکی کرد له‌ ئەبو سوفايان که‌یه‌کێک له‌ پرسیاره‌کافی ئەوه‌ بوو، پرسیارێ له‌ سیفته‌ و ره‌وشتی پیغمبره‌ری خوا (ﷺ) کرد پێی وت: ئایا ئێوه‌ تو‌مه‌ تبارتان ده‌کرد به‌

الطبري (۱۷/۲۹۸).

درودنی له پیش نهوهی ئه م قسانه بکات؟ ئه بو سوفیان وتی: نه خیر، هه رقه ل وتی: که واته مه حاله و ناگوجیت درو به دهم خه لکيه وه نه کات و بچیت درو به دهم خواوه بکات.

﴿ مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مَنْ أَكْرَهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ وَلَكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِنَ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٦﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ اسْتَحَبُّوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿١٧﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَسَمِعِهِمْ وَأَبْصَرِهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاقِلُونَ ﴿١٨﴾ لَا جَرَمَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمْ الْخَاسِرُونَ ﴿١٩﴾ ﴾

هه ره شه و توپهیی خودا له وانهی که پاشگه ز ده بنه وه له ناین مه گین که سیک که ناچار بکریت حاشا بکات له ناینه که ی

خوای گه وره ده فه رموویت: ﴿ مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مَنْ أَكْرَهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ وَلَكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِنَ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴾ واته: هه که سیک بپوای به خوا بوویت و پاشان حاشای لی بکات سزا ده دریت مه گین که سیک ناچار کرابیت و له باوه پری دنیا بیت، به لام که سیک به حاشا که ی دلی خوش بیت، نه وه بهر توپهیی خودا که وتوون و نازاری زور گه وره ده درین، خوای گه وره باسی نه و که سانه ده کات که پاشگه ز بوونه ته وه پاش باوه پهمینان و دلشیان خوش بووه به و پاشگه ز بوونه وه، نه واته بهر توپهیی خودا که وتوون، له بهر نه وه ی شاره زاییان پهیدا کردوه له ناین و پاشان په شیمان بوونه ته وه، له پوزی قیامه تدا سزایه کی زور گه وره یان بۆ ناماده کراوه، چونکه نه واته ژیانی دنیا یان له دواپرز لا گرنگو خوشه ویستتر بووه، ﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ اسْتَحَبُّوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ﴾ واته: چونکه نه مانه ژیانی دنیا یان له دواپرز زیاتر خوش ده ویت، دیاره خوایش کومه لی خوانه ناسان شاره زا ناکات و پاوه ستاو یان ناکات له سه ر نه م ناینه راسته. ﴿ أُولَئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَسَمِعِهِمْ وَأَبْصَرِهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاقِلُونَ ﴾ واته: نه مانه هه ر نه و که سانه که خوا موری ناوه به سه ر دلیندا و چاوی کویر کردوون و گوئی کپ کردوون و نه مانه که سانی بیناگا. واته: نه مانه خوا موریکی وای ناوه به سه ر دلیندا ناوه زیان به هیچ شتیک ناشکیت و چاویان کویر بووه و گویشیان که پ بووه، هیچ سوویدیکیان لی وه رناگرن، هوشیان به خویانه وه نیه و له بیریان ده چیتته وه که بۆچی دروست کراون. خوای گه وره یه سه ر ده فه رموویت: ﴿ لَا جَرَمَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمْ الْخَاسِرُونَ ﴾ دیاره له

پژدی قیامه تدا ئه وانه همر خویان زیانبارن، جیی سه رسو پمانیش نیه که سیگ ئه وه ره وشت و کرداری بیته، خویی و که سو کاری توشی سزاو جه زربه دهکات له دواړژندا. به لام وهک خوی گوره ده فهرموویت: ﴿لَا مَن أَكْرَهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ﴾.^۱ ئه م ئیستیسیایه بق که سیگه به زمان به شیمانی دهر پیت و هاروا بیت له گه ل بته پرستان به زمانی به ناچاری به هوی ئه و نازاره وه تووشی بووه، به لام ئه و که سه دلناییه و بروای به خواو پیغمبره ی (ﷺ) بته وو دامه زراوه و به دل ئه و شتانه نالی.

هاتنه خواروهی ئه م نایه ته

عوفی ریوایه تی کردوه له ئیبنو عه بیاسه وه که ئه م نایه ته: ﴿لَا مَن أَكْرَهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ﴾ له سه ره عماری کوپی یاسر هاتووه ته خوار، وهختیک که بت پرستان سزایان ده دا بق ئه وهی حاشا بکات له پیغمبر (ﷺ) ئه ویش به ناچاری به گوئی کردن، پاشان هات بق لای پیغمبر (ﷺ) او عوزی بق پیغمبر (ﷺ) هینایه وه، خوی گوره ئه م نایه ته ی ناردده خواره وه.^۲ شه عیب و قه تاده وه ئه بو مالیکیش همر وایان وتوه.^۳ ئیبنو جه ریر ریوایه تی کردوه له ئه بو عوبه یده وه، موحه مه دی کوپی عماری کوپی یاسزه وه ده لیت: بته پرستان عماری کوپی یاسریان گرت و زور سزایان دا هتا وایان ئی کرد که هندی له و شتانه ی ئه وان ویستیان بی لیت، ده لیت: عه ممار سکالای هینا بق لای پیغمبر (ﷺ)، پیغمبر (ﷺ) فه رموی: (دلته چون ده بینی؟) وتی: دلنایم له باوه ری خوم، پیغمبر (ﷺ) فه رموی: (ئه گه ره گه رانه وه بق ئه و سزا دانته توش بگه ریزه وه و قسه کانی خوت بگه ره وه).^۴ به یه قی پوونتر له مه ریوایه تی کردوه ده لیت: عه ممار قسه ی به پیغمبر (ﷺ) وتبوو باسی بته کانیشی به چاکه کردبوون، پاشان سکالای هینا بق لای پیغمبر (ﷺ)، وتی: ئه ی پیغمبره ی خوا (ﷺ) وازیان ئی نه هینام هتا قسه م به تویش وتو باسی بته کانیشم به چاکه کردن. پیغمبر (ﷺ) فه رموی: (چون دلی خوت ده بینی؟) عه ممار وتی: دلنایم له باوه ری خوم، پیغمبر (ﷺ) فه رموی: (ئه گه ره گه رانه وه تویش بگه ریزه وه سه ره قسه ی خوت) له سه ره ئه وه ئه م نایه ته هاته خوار که ده فهرموویت: ﴿لَا مَن أَكْرَهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ﴾. له به ره ئه وه زانایان به کران له سه ره ئه وه ی ئه گه ره که سیگ ناچار کرا کوفر بکات، دروسته کوفر بکات بق پاراستنی گیانی خوی. وه ده شتوانیت نه یکات، وهک چون بیلالی حه به شی کوفری نه کردو به گوئی نه کردن،

۱ النحل (۱۰۶).
 ۲ الطبری (۳۰۴/۱۷).
 ۳ الطبری (۳۰۴/۱۷).
 ۴ الطبری (۳۰۴/۱۷).

ئوہی له توانایاندا بوو پشیمان کرد هتا ئوہوبوو بەردی گہورہیان خستہ سەر سنگی له پۆژی نۆد
 گہرما، داوایان ئی کرد حاشا بکات له خواناسی و واز بئیتت له ناینہکە، بەلام ئو ہەر بەگوتی
 نہدەکردن، دەبیوت: (أحد أحد) سویندی دەخوارد ئەگەر وتەیکە ترم بزانیایە لەم وتە یە زیاتر توپەری
 بکردنیایە پێم دەوتن، حەبیبی کوپری زەیدی ئەنصاریش، کاتیک کہ موسەیلەمە ی درۆزن پیتی وت: ئایا
 شایەتی دەدە ی کہ موحمەد پیغەمبەری خودایە؟ حەبیب دەبیوت بە ئی، وتی: ئایا شایەتی دەدە ی کہ
 من پیغەمبەری خودام؟ حەبیب دەبیوت گویم ئی نیہ، بەردەوام پل پل گۆشتی ئی دەبپی ئو ہەر
 پاوەستاو بوو لەسەر بپوای خۆی. چاکتر و باشتر وایە کہ موسلمان پاوەستاو بیت لەسەر ئاینی خۆی،
 بانو و خۆراگریەشی بیتتە ھۆی گۆشتنی، وەک ئیبنو عساکەر لە ژاننامە ی عەبدولای کوپری حوزافە ی
 سەھمیدا باسی کردووہ کہ یەکێک بووہ لە ھاوہ لەکانی پیغەمبەر (ﷺ) کہ پۆمەکان دیلیان کردبوو،
 ھیتایان بۆ لای پاشاکەیان، پیتی وت: ببە بە گاوردەتکەم ھاوکاری خۆم لە دەسلەتداو کچەکە ی
 خۆمت ئی مارە دەکەم، عەبدولای وتی: ئەگەر گشت سامانەکە ی خۆت ئوہویش کہ ھەموو عەرەب
 ھەیانە پێم بدە ی بۆ ئوہ ی پەشیمان ببمەوہ لە ئاینی موحمەد (ﷺ) چاوتروکانیک شتی وا ناکەم،
 پاشای پۆم وتی: کہ وایە دەتکوژم، عەبدولای وتی: ئارەزووی خۆتە بمکوژە. فەرمانی دا ھەلیانواسی و
 فەرمانی دا بە تیرنەندازەکان تیر بہاوژن بە لای قاچ و دەستیدا، پاشان داوای ئی دەکرد کہ ببیتتە گاورد
 ئوہویش بازی نہدەبوو، پاشان فەرمانی دا داگیرن و فەرمانی دا قازانیک بینن، قازانگەکیان گەرم کردو
 دیلیکی موسلمانیان ھینا ھاویشتیانە ناو قازانگە و عەبدولای سەیری دەکرد هتا بووہ کۆمەلێک ئیسک،
 لەو کاتەدا داوای ئی کرد کہ ببیتتە گاورد، گفتی نہدا، فەرمانی دا ئوہویش بخەنە ناوی، بە بەکرە یە ک
 بەرزیان کردوہوہ هتا بیخەنە ناوی عەبدولای گریا، ئومیدیان پەیدا کرد پیتی کہ ببیتتە گاورد، بۆیە وازیان
 ئی ھینا. وتی: بۆیە گریام چونکہ من تەنھا گیانیکم ھە یە، تەنھا ساتیک لەبەر خودا دەخریتتە ئو
 قازانگە، حەزم دەکرد بە ژمارە ی ئو مووانە ی بە لاشەمەوہ یە گیان بووایە ئەم جەزبە یە بەدرا یە لەبەر
 پەزنامەندی خودا، لە پڕوایە تیکی تردا ھاتووہ کہ چەند پۆژنک بەندی کردو خواردن و خواردنەوہ ی ئی
 قەدغە کرد، پاشان ئارەق و گۆشتی بەرازی بۆ نارد، نزیکە نەکەوتەوہ، پاشان ناردی بە شوینیدا،
 پیتی وت: چی بووہ پێگرت نہیخۆی؟ وتی: خۆ ئوہ بۆ من حەلال بوو؟ بەلام من نەمویست تۆ بوہ
 قسەت سوار بیت بەسەرمداو قسەم پی بلتیی، پاشان پیتی وت: سەرم ماچ بکە ئازادت دەکەم، وتی:
 ھەموو دیلی موسلمانانم لەگەل ئازاد دەکە ی؟ وتی: بە ئی، سەری ماچ کردو ئازادی کردو ھەموو دیلە
 موسلمانەکانیشی لەگەل ئازاد کرد کہ لای بوو، کاتیک کہ گەراپەوہ عومەری کوپری خەتاب (پەزای

خوای لِی بَیت) وتی: پیویسته له سەر هه موو موسلماننیک سهری عه بدولای کوپری حوزافه ماچ بکات، من به که م که سم ماچی ده که م، هه لساو سهری ماچ کرد (په زای خوایان لِی بَیت).

﴿ثُمَّ اِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ هَاجَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا فُتِنُوا ثَمَّ جَاهِدُوا وَصَبَرُوا اِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَعَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿۱۱۱﴾ ﴿يَوْمَ تَأْتِي كُلُّ نَفْسٍ مُّجِدِّلٌ عَنِ نَفْسِهَا وَتُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهُمْ لَا

لَا يُظْلَمُوْنَ ﴿۱۱۲﴾﴾

چاو پۆشی له که سی ناچارده کریت بهو مهرجهی له پاش نه و ناچار کردنه کاری چاکه ده ست بداتی

خوای گه وره ده فه رموویت: ﴿ثُمَّ اِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ هَاجَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا فُتِنُوا ثَمَّ جَاهِدُوا وَصَبَرُوا اِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَعَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿۱۱۱﴾ واته: پاشان په روه ردگارت بۆ نه وانهی دواى نه و تاقیکردنه وه سه ختانه زیدی خوایان به جیهیشت و غه زایان کردو خۆپاگر بوون، په روه ردگارت دواى نه مانه دیاره له مانه ده بووریت و دلوفانه. نه مانه ییش کومه لیکى ترن که ژێرده سه بوون له ناو مه که که دوا سووکایه تیان پیکرا له ناو هۆزه که یانداو ژۆر جه زه به یان دان هه تا له ناچاریدا به قسه ی بته پرسته کانیا ن کرد. پاشان بۆیان لوا که خوایان ده رباز که نو کۆچیان کردو زیدو سامان و که سو کاریان به جیهیشت له بهر خاتری په زامه ندی و لیبوردنی خودا خوایان گه یانده ناو موسلمانان و ده ستیان دایه غه زا کردن دژی خوانه ناسان و ژۆر خۆپاگر بوون، خوای گه وره هه والیان ده داتی که پاش نه و تاقیکردنه وه یه ی که توشیان هات، له سەر نه و کاره ی کردیان، که به قسه ی خوانه ناسیان کرد، خوای گه وره لیبورده و دلوفانه له پۆژی قیامه تدا بۆیان، له و پۆژده که هه موو که سیک هه ر خه می خۆی ده خوات و ده فه رموویت: ﴿يَوْمَ تَأْتِي كُلُّ نَفْسٍ مُّجِدِّلٌ عَنِ نَفْسِهَا وَتُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُوْنَ ﴿۱۱۲﴾ واته: له و پۆژده هه ر که سیک هه ر ته نها کیشه ی خۆیه تی و هه ر که س به پیتی کرده وه ی خۆی پاداشتی ته وا و ورده گریت و هیچ ناهه قیان لِی نا کریت. واته: له و پۆژده که س خه می که س ناخوات، نه بابو نه کوپو نه براو نه خیزان هه ر که سه و خه می خۆیه تی، هه ر که سه پاداشتی کرداری خۆی ورده گریت و له چاکه ی که م نابیته وه و خراپه ییشی بۆ زیاد نا کریت و به نه ندازه ی پیستی ناوکه خورما به ک ناهه قیان لِی نا کریت.

١ نهم به سه رهاته (الحافظ) (حافظ نین هه جه) له کتیبی (الاصابه: ت: ٤٦٤) دل- به کورتی هیناویه تی و داویه ته پا ن ئیمامی به یه قی...
 ٢٤٢

﴿ وَصَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرِيَةً كَانَتْ ءَامِنَةً مُطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِنْ كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعُمِ اللَّهِ فَأَذَاقَهَا اللَّهُ لِيَّاسَ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴿١٣١﴾ وَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْهُمْ فَاذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ وَهُمْ ظَالِمُونَ ﴿١٣٢﴾ ﴾

نمونونه يه كه كه مه به ست پینی خه لکی مه كه كه يه

خوای گوره ده ففرموویت: ﴿ وَصَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرِيَةً كَانَتْ ءَامِنَةً مُطْمَئِنَّةً ﴾ واته: خودا شاریکی به نمونه هیناوه ته وه که زدر هینم و بیوهی بوون، نه مه نمونه یه که مه به ست پینی خه لکی مه که یه، که زدر نارام و هینم بوو، خه لکی له ده وریان له زیدی خویمان ده رکران، هر که سیتک بچوویه ته ناو مه که پاریزداو ده بوو له هیچ شتیک ترسی نه بوو خوای گوره ده ففرموویت: ﴿ وَقَالُوا إِنَّا نَنْبِئُكَ أَلْهَدَىٰ مَعَكَ نَحْطَفٌ مِنْ أَرْضِنَا أَوْلَمَ نُمْكِنَ لَهُمْ حَرَمًا ءَامِنًا يُجِئُ إِلَيْهِ ثَمَرَاتُ كُلِّ شَيْءٍ رِزْقًا مِنْ لَدُنَّا ﴾^۱ واته: نه لئین: نه گه ره که ل تو بین و په پیره وی ناینه که ی تو بین، له زیدی خویمان ده رمان ده که ن، نایا نیمه له شوینتیکی هیندا دامان نه ناون، که هه موو جوړه به رو بوومیک کوزه کړیته وه و ده نئیردیت یو نه وی واته مه که، نه و بزئویه ش هر له نیمه وه یه، به لام زدره یان نازانن، هر به و شیوه یه ش لیره ده ففرموویت: ﴿ يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِنْ كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعُمِ اللَّهِ ﴾ واته: له هه موو لایه که وه بزئیان به زدی یو ده هات، که چی له هه موو چا که یی که خودا ده ریاره ی کردن حاشایان کرد له به ره کانی خودا، مه زنتین به ره یه که که خوا پئیدابوون په وانه کړنی موچه مه بوو ﴿ ﷻ ﴾ بویان، وه که خوای گوره ففرموویت: ﴿ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَتَ اللَّهِ كُفْرًا وَأَحَلُّوا قَوْمَهُمْ دَارَ الْبَوَارِ ﴿١٣١﴾ جَهَنَّمَ يَصَلَوْنَهَا وَيَبْسُ الْقَرَارُ ﴾^۲ واته: نایا نه تدی نه وانه ی ناشو کریان له به رام بهر چا که ی خودا کردوه و گلی خویمان زدر به ره و هه لئیر برد، له جه هه نه مدا هه لده چوقین و پیستین شوینیان هه یه، بزیه خوای گوره نه و زینانه باشه ی گورپین به و زینانه خراپه و ده ففرموویت: ﴿ فَأَذَاقَهَا اللَّهُ لِيَّاسَ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ ﴾ له باتی نه و کاره ی که ده یان کرد خودا به رگی برسیه تی و ترسی کرده کالای بالایان، پاش نه وه ی که له هه موو لایه که وه هه موو جوړه به رو بوومیکیان یو ده هات به لیشاو، به لام کاتیک ده ستیان دایه لاساری به رام بهر پیغه مبر ﴿ ﷻ ﴾ هر دژی ده وستان و شینی نه ده که و تن، پیغه مبر ی

^۱ القصص (۵۷).

^۲ ابراهیم (۲۸-۲۹).

خوای (ﷺ) نزیای لی کردن که توشی قاتوقری بین وهك حوت ساله‌ک‌ی یوسف (سه لاسی خوای لی بیت) توشی نه و قاتوقریه بوون، هرچیان بوو له دهستیان چوو هیچ نه‌ما، وایان لیهاث که نه و توکی وشره‌یان ده‌خوارد که تیکه‌لاوی خوینه‌ک‌ی ده‌بوو له کاتی سه‌ریپندا، ده‌فرموویت: ﴿وَأَلْحَوْفِ﴾
 نه‌وانه نه و هیمنیه‌ی خوینه‌گ‌ری به ترس، که پیغه‌مبه‌ری خواور(ﷺ) هاوه‌له‌کانی ک‌ریچیان کرد ب‌ی مه‌دینه بوونه‌خاوه‌نی ده‌سه‌لات و له‌شکرو سوپاو نه‌وانیش نه و هموو مالویرانی و سه‌رشو‌ریه‌یان له مه‌ککه‌دا به‌سه‌رداهاث، ه‌تا خوای گ‌وره مه‌ککه‌ی ر‌زگار کرد ب‌ی پیغه‌مبه‌ره‌ک‌ی (ﷺ) نه‌ویش که توشیان بوو به ه‌وی خرابی و سه‌تمکاری و ب‌یوا نه‌ه‌یثانیان بوو به پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) که خوای گ‌وره ره‌وانه‌ی کرد ب‌ویان و کردیه منه‌تیک به‌سه‌ریانه‌وه وهك ده‌فرموویت: ﴿لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ﴾^۱ واته: بیگومان خودا چاکه و منه‌تی خو‌ی نا به‌سه‌ر باوه‌رداراندا که یه‌ک‌یکی هر له خو‌یان ناردوووه پیغه‌مبه‌ریان بیت، وه ده‌فرموویت: ﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ الَّذِينَ آمَنُوا قَدْ أَنزَلَ اللَّهُ إِلَيْكُمْ ذِكْرًا﴾^۲ واته: له خودا بترسن نه‌ی خاوه‌ن ناوه‌زان، نه‌وانه‌ی خاوه‌ن باوه‌رن، نه‌وا خودا قورئانی ب‌ی ناردووونه‌ته‌خوارو پیغه‌مبه‌ریک‌یشی ب‌ی ناردوون، وه ده‌فرموویت: ﴿كَأَٰرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِّنكُمْ يَتْلُوا عَلَيْكُمْ ءَايَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ﴿۱۵۱﴾ فَادْكُرُوْا اَّذْكُرْكُم وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُوْا﴾^۳ وهك چ‌ون پیغه‌مبه‌ریک‌مان له خو‌تان نارده لاتان، نیشانه‌کانی ئیغه‌یان به‌سه‌ردا ده‌خو‌یندنه‌وه و به‌پاکی ر‌لتان ده‌هینیت و فیرتان ده‌کات له کتیب و له کارامه‌یی سه‌رتان ده‌رچیت. وهك چ‌ون به‌پیچه‌وانه‌وه ب‌ی خوانه‌ناسان بوو به ترس و بووه کالای بالایان د‌وی هیمنی، پاش تیری و پ‌زی ن‌زد توشی برسیه‌تی هاتن، خوای گ‌وره ژینانی خاوه‌ن باوه‌رانی ک‌ریچ‌ی د‌وی ترس توشی هیمنی کردن و ب‌ژیویکی ن‌زدی ر‌شت به‌سه‌ریاندا پاش نه‌بوونی و ه‌ژاری و کردنیه سه‌ر‌وک و خاوه‌ن ده‌سه‌لات و پیشه‌وا و کاربه‌ده‌ستی خ‌لکی و نه‌مه نه‌و قسه‌یه بوو که وتمان که نه‌م نمونه‌یه نمونه‌یه که ب‌ی خ‌لکی مه‌ککه. نه‌م قسه‌یه

^۱ ال عمران (۱۶۴).

^۲ الطلاق (۱۱-۱۰).

^۳ البقرة (۱۵۱-۱۵۲).

عوفی پیوایه تی کردوه له ئیبوو عباسهوه^۱، موحامیدو قهتاده و عبدهوره حمانی کپوی زهیدی کپوی نه سهله میش هه رای بۆچوون، مالیکیش گپراویه تیه وه له زهریه وه (په حمه تی خوی لی بیت).^۲

﴿ فَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاشْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ إِنَّ كُفْرَ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴾ (۱۳۱) إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخَيْزِرِ وَمَا أَهْلَ لَغَيْرِ اللَّهِ بِهِ ۚ فَمَنْ أَضْطَرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿۱۳۲﴾ وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ أَلْسِنَتُكُمُ الْكَذِبَ هَذَا حَلَلٌ وَهَذَا حَرَامٌ لِنَقْتَرُوا عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ إِنَّ الَّذِينَ يَقْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يَفْلِحُونَ ﴿۱۳۳﴾ مَتَّعَ قَبِيلٌ وَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿۱۳۴﴾

فهه رماندان به خواردنی بۆزی هه لال و شوکرانه بژیری و بوونگه رنده وهی شته هه رانه کانیش

خوی گه وره دهه فرموویت: ﴿ فَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاشْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ إِنَّ كُفْرَ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴾ له و بژیهی خوی پتی داوون بخۆن، هه لال و زه لاله و هه شوکرانه بژیری بهه رهه کانی خوی بن نه گه ره هه نه و دهه په رسته خوی گه وره فه رمان ده کات به بهنده خاوهن باوه رهه کانی که پۆزی هه لال و پاک بخۆن و سوپاسی خوی بکهن له سه ره نه و بهه رانه ی که پتی بهه خشیه و، چونکه نه و خاوهن بهه رهیه ی که نه و هه موو پۆزیه ی بهه خشیه وه به بهنده کانی شایه نی په رسته به ته نه و نابیت شه ریکی بۆ دابنریت، پاشان خوی گه وره باس له نه و شتانه ده کات که هه رانی کردوه لیبیان و زبانی زۆره بۆیان له دنیا و له قیامه تدا، وه که دهه فرموویت: ﴿ إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخَيْزِرِ ﴾ واته: بهه خوی ته نه هه ره له خوی و بهه راز و مرداره وه بوودا پاریزی بۆ داناون ، ﴿ وَمَا أَهْلَ لَغَيْرِ اللَّهِ بِهِ ﴾ هه ره چیش ناوی جگه له خوی لی دینن، له گه ل نه وه میشدا ﴿ فَمَنْ أَضْطَرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ کیش ناچار بوو، هه ره نه وه بنده بخوا تیری بکات وئیت دهه سندرزی نه کات، بیگومان خوی له گه رانه دهه بووریت و دلۆفانه. پاشان خوی گه وره موسلمانان ناگادار دهه کاته وه و په وشتی بتهه رستانی لی قه دهه گه کردوون که بهه ئاره زووی خویان شت هه لال دهه کهن و هه رانی دهه کهن بهه درۆه زمانیان هه لدهه سوپینن و ناویکی لی دهه تین بهه که یفی خویان وهه (بهه حیره و سانییه و وه سیله و حام) و چهنده ها ناوی تری له مانه، که کردبوویان بهه بهه رنامه و خویان دروستیان کردبوو له سه ره دهی نهه فامیدا، بۆیه خوی گه وره دهه فرموویت: ﴿ وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ أَلْسِنَتُكُمُ

^۱ الطبری (۳۰۹/۱۷).

^۲ الطبری (۳۱۰/۱۷).

الْكَذِبَ هَذَا حَلَلٌ وَهَذَا حَرَامٌ لِنَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ ﴿ به درو زمانان بامه‌دهن ویلین: نه‌مه په‌واو نه‌مه نارپه‌وايه، هر بوق نه‌وه به دهم خواوه درو هه‌لبه‌ستن، نه‌م نایه‌ته گشت نه‌و که‌سانه ده‌گریتته‌وه که له خوځیانه‌وه شتیك حه‌لال ده‌کن که هیچ به‌لگه‌یه‌کی شه‌ریان به ده‌سته‌وه نیه، به مه‌یلی خوځیان شتیك حه‌لال ده‌کن خوا حهرامی کردووه، یان شتیك حهرام ده‌کن که خوا حه‌لالی کردووه یان خوا چاوپوشی له شتیك کردووه پی پی‌داوه نه‌وان حهرامی ده‌کن به هه‌واو نارپه‌نوی خوځیان و درو به دهم خواوه ده‌کن، خودایش هه‌په‌شه‌یان لی ده‌کات و ده‌فه‌رموویت: ﴿ إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ ﴿ نه‌و که‌سانه‌ی درو به دهم خواوه هه‌لده‌به‌ستن پزگار نابن، نه له دنیاو نه له پوژی دویدا، له دنیاو ژیان و پابوردنیکی نود کم نه‌گوزه‌ریزنو دویی دیت، له پوژی دویشدا سزای به ژانیا ن هه‌یه، وه‌ک خوی گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿ نُمِعْتُهُمْ قَلِيلًا ثُمَّ نَضَّطَّرَّهُمْ إِلَىٰ عَذَابٍ غَلِيظٍ ﴿ واته: وا ده‌که‌ین که‌میک پابوین، پاشان به‌ناچاری و بیویستی نه‌وان به‌رو نازاری جه‌مه‌نه‌میان راده‌کیشن، وه فه‌رموویه‌تی: ﴿ إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ ﴿ متع في الدنيا ثم إنا مرجعهم ثم نذيقهم العذاب الشديد بما كانوا يكفرون ﴿ واته: نه‌و که‌سانه‌ی درو به دهم خواوه هه‌لده‌به‌ستن پزگار نابن، پابوردنیکی که‌مه له دنیاو له دویدا ده‌گه‌پینه‌وه لامان، له پاش نه‌وه، له سزای نه‌وه‌ی که حاشایان کرد به توندی نازاریان ده‌ده‌ین.

﴿ وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَمًا مَّا قَصَصْنَا عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿ ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ عَمِلُوا الشُّوْءَ بِجَهَنَّمَ ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَعَفُوْرٌ ﴿

﴿ رَحِيمٌ ﴿

قه‌ده‌غه‌کردنی هه‌ندی نه‌و شتانه‌ی که حه‌لال کرابوو بو جووله‌که‌کان

خوی گه‌وره باسی نه‌و شتانه‌ی کرد که حهرام کرا له سه‌رمان وه‌ک خواردنی گزشتی به‌رازو خوځین و نه‌و شتانه‌ی ناوی غه‌یری خوی له‌سه‌ر بپریت، به‌لام له کاتی ناچاریدا پزگیای پی‌داوه (نه‌مه‌یش ئاسانکاریه‌ک بوو خوی گه‌وره له‌گه‌ل نه‌م نومه‌ته‌دا کردی له کاتی ناچاریبوندا، که‌خوی گه‌وره مه‌به‌ستی‌تی ئاسانکاری بو بکات و نارپه‌حته‌ی ناویت بو، جا) دیتته سه‌ر باسی جووله‌که که نه‌و شتانه‌یش له پیش قه‌ده‌غه‌کردن و هه‌لوه‌شاندنه‌وه‌یدا حهرام نه‌کرابوو له‌سه‌ریان، نه‌وه‌نده‌یش تووشی

^۱ لقمان (۲۴).

^۲ یونس (۶۹-۷۰).

ته ننگانه و نارپه‌ه‌تی و هه‌ژاری و کۆرت و زنجیر نه‌بوویون وه‌ک ده‌فرموویت: ﴿وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَمًا مَا فَصَصْنَا عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ﴾ واته: بز نه‌وانی جووله‌که‌یشتن، نه‌وه‌ده‌غانه‌مان دانانه که له پێشدا بز تومان باسکرد، یان له سوره‌تی (الانعام) دا: ﴿وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَمًا كُلَّ ذِي ظُفْرٍ وَمِنَ الْبَقَرِ وَالْفِئْرِ حَرَمًا عَلَيْهِمْ شُحُومُهُمَا إِلَّا مَا حَمَلَتْ ظُهُورُهُمَا أَوْ الْحَوَائِبَ أَوْ مَا اخْتَلَطَ بِعَظْمٍ ذَلِكَ جَزَيْنَاهُمْ بِبَعِيهِمْ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ﴾ واته: نئیمه گیانه‌وه‌ریکی نینۆک دارو به‌زو پپیوی (مه‌پو په‌شه‌ولاغمان- گاوو مانگامان-) حه‌رام کرد له‌وانی بوونه موساسی، مه‌کین پپیویک که له‌سه‌ر پشته‌تی نه‌و دووانه به‌جی ما‌بیت، یان نه‌و پپیوه‌ی له‌گه‌ل پێخۆله‌کانیاندا، یان نه‌و پپیوه‌ی تیکه‌لاوی پێسته‌تی بووه، بۆیه نه‌و سزایه‌مان دان چونکه سه‌تمکار بوونو له‌ پێگه‌ی نئیمه‌ ده‌رده‌چوون، بیگومان نئیمه‌ پاست نه‌لین. بۆیه لێره‌دا ده‌فرموویت: ﴿وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ﴾ نئیمه‌ هیچ کاتیک ناهه‌قیمان به‌وان نه‌کرد، به‌لکو نه‌وان ناهه‌قیان له‌ خۆیان ده‌کرد. وه‌ک ئه‌م ئایه‌ته‌ خۆای گه‌وره‌ ده‌فرموویت: ﴿فَيُظْلَمُونَ مِنْ الَّذِينَ هَادُوا حَرَمًا عَلَيْهِمْ طَبِئَتِ أُحِلَّتْ لَهُمْ وَبِصَدِّهِمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ كَبِيرًا﴾ واته: به‌و ناهه‌قیه‌ی جووله‌که‌کان کردیان و نۆد که‌سیان له‌ پێگه‌ی خۆدا لادا، له‌و شتانه‌ی که‌ بۆیان هه‌لال کرابوو، بپیه‌شمان کردن، پاشان خۆای گه‌وره‌ باسی منه‌ت و پیزی خۆی ده‌کات سه‌باره‌ت به‌ خاوه‌نباوه‌په‌ تاوانباره‌کان که‌ هه‌ر کاتیک په‌شیمان بینه‌وه‌ نه‌وه‌ خۆدا ته‌وه‌بیان لی وه‌رده‌گریت، ده‌فرموویت: ﴿ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ عَمِلُوا الشُّرُوءَ بِجَهَالَةٍ﴾ واته: نه‌وانه‌ی له‌ نه‌زانین خرابه‌ پوویداوه‌ لیان له‌ پاشان په‌شیمان ده‌بنه‌وه، هه‌ندئێ له‌ زانایانی پێشینه‌ ده‌لین: هه‌ر که‌سێک بپه‌هرمانی خۆدا بکات نه‌وه‌ نه‌فامه، ﴿ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا﴾ واته: دوورکه‌وته‌وه‌ له‌و گوناها‌نه‌ی که‌ ده‌بیکردو پپوی کرده‌ خواناسی، ﴿إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ واته: په‌ره‌ردگارت (پاش نه‌مانه‌) لیبورده‌و دلۆفانه.

﴿إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ حَنِيفًا وَرَبَّكَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٣١﴾ شَاكِرًا لِأَنْعُمِهِ آجِبْتَهُ وَهَدَيْتَهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٣٢﴾ وَمَا آتَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَإِنَّمَا فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٣٣﴾ ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنْ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٣٤﴾﴾

١ الانعام (١٤٦).

٢ النساء (١٦).

باسی نبیراهیم (سه لامي خواى لى بیټا)

خوای گه وره باسی بنده و پیغه مبرو هه لبارده و پیشه وای یه کخوابه رستان و باوکی پیغه مبران -
 نبیراهیم- دهکات (سه لامي خواى لیبتت) که بهرکه ناری کردوه له بت په رستانو له گاوری و
 جووله که یی ده فرموویت: ﴿إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ حَنِيفًا﴾ واته: نبیراهیم پیشه وایه کی
 یه کخوابه رست و بهر فەرمان بووه، مه بهست به (الأمه) واته: نه و پیشه وایه یی که چاوی لی ده کریت.
 (القانت): واته: گه ردنکه چو گوئی رایه ل. (الحنيف): واته: بهمه بهست خوی لادبات له بت په رستی و بروت
 بهر و یه کخوابه رستی. بویه خوا فرموویته: ﴿وَلَوْ يَكُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾ له پزی نه وانه دا نه بوو که
 شریک بؤ خوا داده نین. مواهید ده لئین: مانای ﴿أُمَّةً﴾ یانی: نبیراهیم خوی به ته نیا ثومه تیک بووه،
 ﴿شَاكِرًا لِأَنْعُمِهِ آجِبْتَهُ وَهَدْتَهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ چاکه ی خواى له بهر چا و بوو، خودایش بؤ خوی
 هه لبارده و شاره زای پنگه ی راستی کرد، وه که نه م نایه ته که ده فرموویت: ﴿وَأَبْرَاهِيمَ الَّذِي وَفَّى﴾
 واته: نه و نبیراهیمه یی که نه رکی خوی به ته وای به جی هینا، ﴿آجِبْتَهُ﴾ واته: هه لبارده، وه که
 نایه تیکی ترده ده فرموویت: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا بِهِ عَالِمِينَ﴾ واته: له مه و پیش
 (نبیراهیم) مان له کاره کان شاره زای کرد همیشه لئی به ناگا بووین، ﴿وَهَدْتَهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾
 شاره زای پنگه ی راستی کرد که خوا په رستی به ته نها و بهو شیوه یی که خوا خوی پئی خوشه،
 پاشان خواى گه وره ده فرموویت: ﴿وَمَا آتَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً﴾ له دنیا دا بهر هه مان دایه، واته
 خیر و بیری دنیا مان پشت به سریدا له وهی که خاوه ن باوه پ پیویستی پیته یی بؤ به سه بر دنی ژیا نکی
 خوش. ﴿وَأِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ﴾ له و دنیا ش له پیا و چاکانه، مواهید له مانای نه م نایه ته دا
 ده لئیت: ﴿وَمَا آتَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً﴾ یانی: له دنیا دا به چاکه ناوی ده بریت.. پاشان ده فرموویت:
 ﴿ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنْ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾ پاشان به تومان راگه یاند
 که شوینی ناینی نبیراهیمی یه کخوابه رست بکه وه، نه و وه نه وانه نه بوو که شریک بؤ خوا داده نین،
 له بهر مه زنی و پیکو پیکو و راستی پنگه و دل سوژی له یه کخوابه رستیدا، نیمه تومان ناگادار کرد نه ی
 دواین پیغه مبرو گه وره ی هه موو پیغه مبران موحه مه د (ﷺ)! په پیره وی ناینی نبیراهیم بکه و بهرکه نار

النجم (۳۷).

الانبیاء (۵۱).

به له بته‌رستی و به دل به‌رو و به‌کخوابه‌رستی بپژ، وه‌ک خوی گوره له سوره‌تی (الانعام) دا ده‌فرموویت: ﴿قُلْ إِنِّي هَدَيْتُ رَبِّي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ دِينًا قِيمًا مِّلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾^۱ واته: تق بلی نه‌ی موحه‌مد (ﷺ) به‌روه‌رداری من خستوویمه‌ته‌سه‌ر راسته‌پنگه‌یه‌ک، که بریتی به له دینیک هر پایه‌دارنه‌بیته: دینی نه‌و ئیبراهیمی که له‌ناه‌ق لایداوه و به‌کخوابه‌رسته و هرگیز شه‌ریکی بۆ خوا دانه‌ناوه پاش نه‌مه‌خوا په‌خنه له‌ه‌لس و که‌وتی جووله‌که نه‌گرت و نه‌فرموی:

﴿إِنَّمَا جُعِلَ السَّبْتُ عَلَى الَّذِينَ اٰخْتَلَفُوا فِيهِ وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فِيمَا كَانُوا

فِيهِ يَخْتَلِفُونَ﴾

دانانی شه‌مه‌ه بۆ جووله‌که

خوی گوره ده‌فرموویت: ﴿إِنَّمَا جُعِلَ السَّبْتُ عَلَى الَّذِينَ اٰخْتَلَفُوا فِيهِ وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ﴾ پیزگرتن له‌پژئی شه‌مه‌ه بۆ نه‌وانه‌ه‌پیار درا که کیشه‌یان له‌سه‌ر ده‌کرد، په‌روه‌رداریت پږئی قیامت به‌و کیشه‌پاده‌گات که له‌ناو نه‌واندا پوویدا، بیگومان خوی گوره بۆ هه‌موو گه‌لێک پږئیکی داناه له‌هه‌فته‌دا تا خه‌لکی کۆبینه‌وه‌تیییدا بۆ عیباده‌تکردن، بۆ نه‌م نومه‌ته‌یش پږئی هه‌ینی داناه، چونکه پږئی هه‌ینی پږئی (شه‌مه‌ه) که خوی گوره سازاندنی بوونه‌وه‌ری تیدا ته‌واو کردو هه‌موو شتیکی تیدا داناه به‌هره‌کانی خۆی به‌خشی به‌بنده‌کانی خۆی، نه‌لین: خودا نه‌م پږزه‌ی دا به‌نه‌وه‌ی ئیسرائیل له‌سه‌ر زمانی موسا (سه‌لامی خوی لێ بیته) به‌لام نه‌وان گۆریان و پږئی شه‌مه‌ه‌یان هه‌لبژارد، که نه‌و پږزه‌یه‌خودا هه‌یج شتیکی تیدا دوست نه‌کردوه له‌دروستکراوه‌کانی، که له‌پږئی هه‌ینیدا گشت شته‌کانی تیدا ته‌واو کرد، له‌به‌رئه‌وه‌خوی گوره‌پابه‌ندی کردن به‌پږئی شه‌مه‌ه‌وه‌له‌ئاینی ته‌وراتدا نامۆزگاری کردن که توند بیگرن و پابه‌ند بن پێیه‌وه‌و پارێزگاری لێ بکه‌ن و فرمانیشی پیدان که په‌په‌وه‌ی موحه‌مد (ﷺ) بکه‌ن کاتیک په‌وانه‌ی نه‌کات، په‌یمان و به‌ئینی لێ‌وه‌رگرتن له‌سه‌رئه‌مه‌ه، بۆیه‌خوی گوره ده‌فرموویت: ﴿إِنَّمَا جُعِلَ السَّبْتُ عَلَى الَّذِينَ اٰخْتَلَفُوا فِيهِ﴾ مواهید ده‌لێت: په‌په‌وه‌یان له‌شه‌مه‌کردو وازیان له‌هه‌ینی مینا.^۲ پاشان به‌رده‌وام پابه‌ند بوون پێیه‌وه‌هه‌تا خوی گوره عیسی‌ی کۆپی مه‌ریه‌می نارد (سه‌لامی خوی لێ بیته) شه‌مه‌ی گۆپی بۆیان به‌یه‌ک شه‌مه‌ه، نه‌شوترتیت: عیسا وازی له‌هه‌یج بپه‌گه‌یه‌کی شه‌ریعه‌تی موسا نه‌هه‌یناوه، هه‌ندی له‌و حوکمانه‌هه‌بیته که نه‌سخ کرانه‌وه، به‌رده‌وام بووه له‌سه‌ر پیزگرتنی پږئی

^۱ الانعام (۱۶۱).

^۲ الطبری (۳۲۰/۱۷).

شهمه و پابه‌ند بووه پئیوه تا نه و کاته‌ی به‌رز کراوه‌ته‌وه بوئاسمان، گاوه‌کان دوا‌ی عیسا (سه‌لامی خوی لّی بیت) و له زه‌مانی قوسته‌نتیندا گورپویانه بۆ پۆژی یه‌ک شه‌مه، بۆ نه‌وی خویان جیا بکه‌نوه‌له جووله‌که‌کان هه‌روه‌هاله نوێژکردنیشدا پرویان گورپی به‌ره‌و پۆژه‌لانی گومه‌زی (الصخره) (والله اعلم) وه له هه‌ردوو سه‌حیحه‌که‌دا هاتوه له نه‌بو هوره‌یره‌وه (په‌زای خوی لّی بیت) که بیستوویتی پیغه‌مبه‌ری خواوه (ﷺ) فرموویتی: (ئیمه له دنیا‌دا دوا‌یه‌مین میلیه‌تین، به‌لام له قیامه‌تا له پیش هه‌مو میلیه‌تانه‌وه‌ین، نه‌ونده هه‌یه نه‌وان له پیش ئیمه‌دا کتیبیان بۆ نێردراوه، نه‌م پۆژه نه‌و پۆژه‌یه که له سه‌ریان فه‌رز کراوه‌که چی نه‌وان نا‌کوکیان تێدا دروست بوو، به‌لام خوا پێگه‌ی نیشانی ئیمه‌دا بۆ نه‌و پۆژه، هه‌موو خه‌لکی له‌پێژگرتنی پۆژانی هه‌فته‌له دوا‌ی ئیمه‌وه‌ن، جووله‌که سبه‌ینیان هه‌یه، گاوریش دوو سبه‌ی).^۱ نه‌مه قسه‌ی بوخاریه، دیسان له نه‌بو هوره‌یره‌و حوزه‌یفه‌وه (په‌زای خویان لّی بیت) پڕوایه‌ت کراوه‌که ده‌لێن: پیغه‌مبه‌ری خدا (ﷺ) فرموو: (خودا پۆژی هه‌ینی ون کرد له‌سه‌ر نه‌وانه‌ی پیشوومان، جووله‌که پۆژی شه‌مه‌یان هه‌بوو، نه‌سارا‌کانیش پۆژی یه‌ک شه‌مه‌یان هه‌بوو، خودا ئیمه‌ی هینا و پێی نیشان داین بۆ پۆژی هه‌ینی، وای لّی هات پۆژی پۆژانی هه‌فته‌بوو به‌ پۆژی هه‌ینی و شه‌مه‌و یه‌ک شه‌مه، هه‌ر به‌و شیوه‌یه له پۆژی قیامه‌تا خه‌لکی به‌ دوا‌ی ئیمه‌وه‌ن، ئیمه له دنیا‌دا دوا‌که‌وتووین له قیامه‌تا له پیشه‌وه‌ین، له پیش خه‌لکی داوه‌ری له نیا‌نماندا ده‌کریت).^۲ موسلیمیش پڕوایه‌تی کردوه.

﴿ ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَحَدِّ لَهُم بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ

ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴾ (۱۲۵)

فه‌رماندان به‌وه‌ی بانگه‌واز به‌ دانایی و نامۆزگاری چاک بکریت

خوی گه‌وره فه‌رمان ده‌کات به پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و ده‌فه‌رموویت: ﴿ ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ ﴾ به کارزانی و نامۆزگاری په‌سه‌ند، مه‌ردم به‌ره‌و پێگه‌ی په‌روه‌ردگارت بانگ بکه‌و به چاکترین شیوه له‌گه‌لیاندا بدو، ئیبنو جه‌ریر ده‌لێت: یانی له‌ژێر پۆشنای نه‌وه‌ی په‌وانه‌کراوه بۆ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) له قورئان و له سوننه‌ت، ﴿ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ ﴾ واته: به چاکترین شیوه نه‌وه‌ی له قورئاندا نێردراوه بۆیان پوون بکه‌روه له مزگینێ و هه‌ره‌شه‌و نه‌و به‌سه‌ره‌اتانه‌ی که

^۱ فتح الباری (۵۲۶/۱۱)، مسلم (۵۸۶/۲).

^۲ مسلم (۵۸۶/۲).

به سهر خه لکیدا هاتوره.^۱ وه بیریان بیته وه هتا له توله و سزای خودا بترسن، ﴿وَجَدِلَهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ﴾ نهوانی ده یانه وی پووبه پوو قسه ت له گه لدا بکن به چاکترین شیوه له گه لیان بدوی و نهرم و نیان و پوو خوش به له گه لیاندا، وه که له نایه تیکی تردا ده فرموویت: ﴿وَلَا تُجَادِلُوا أَهْلَ الْكِتَابِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ﴾^۲ واته: نه گهر له گه ل نه ملی کتیب که وتنه و توویژه وه، به پو پری نهرم نیانی قسه یان له گه ل بکن، له گه ل نهواندا نه بیت که ناهه قیان کردوه، خوی گوره فرمانی داوه به پیغه مبه (ﷺ) که نهرم نیان بیت له گه لیان وه که فرمانی دا به موسا و هارون (سهلامی خویان لی بیت) کاتیک که رهوانی کردن بی لای فیرعه ون که نهرم نیان بن له گه لی وه که ده فرموویت: ﴿فَقُولَا لَهُ، قَوْلًا لِيَا أَعْلَاهُ، يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى﴾^۳ واته: به نهرم نیانی قسه ی له گه لدا بکن، به لکو بیر بکاته وه، یان بترسیت. پاشان ده فرموویت: ﴿إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ﴾ په روه ردگارت له و که سانه ی له پیگه ی نه و لایان داوه، (له گشت کهس) ناگادارتره و هر خویشی باشتر ده زانیت کی له سهر پاسته ریبه، واته: خوا خوی ده زانی کی له وانه به دبه خته و کیش به خته وه ره له لای خوی نووسراوه و لی بووه ته وه لیتی، تو نه ی موحه مه د (ﷺ) هر نه وه ت له سهره بانگیان بکی بی پیگه ی خودا، خم مه خوو دلگران مه به بی نهوانی که له پیگه لایانداوه، نه رکی سهر شانی تو نیه نه مانه بخه یته سهر پی، تو ته نها ترسینه ریکی و گه یاندنت له سهره و لی پرسینه وه ش له سهر نیمه یه، وه که ده فرموویت: ﴿لَيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ﴾^۴ واته: له سهر تو نیه (نه ی موحه مه د (ﷺ)) پینموونی و موسلمان کردنی خه لکی به لکو خوا هر که سینی بوی هیدایه تی ده دات، وه له نایه تیکی تردا ده فرموویت: ﴿إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ﴾^۵ تو ناتوانی که سیک که خوت خوشت بوی شاره زای بکی.

^۱ الطبری (۲۲۱/۱۷).

^۲ العنکبوت (۴۶).

^۳ طه (۴۴).

^۴ البقرة (۲۷۲).

^۵ القصص (۵۶).

﴿وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ وَلَئِنْ صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ ﴿۱۶۱﴾ وَأَصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُ فِي ضَلُوبٍ مِمَّا يَمْكُرُونَ ﴿۱۶۲﴾ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ ﴿۱۶۳﴾﴾

فهرماندان بهرچاگردنی یه کسانی له کاتی توله سندنده وه دا

خوای گوره فه رمان ده کات به دادبه روه ری له توله سندندا له کاتی وه رگرتنه وه ی هه قدا، وه ک عه بدوپه زاق رپوایه تی کردوه له ئیبنو سیرینه وه که له م نایه ته دا: ﴿وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ﴾ فه رموویه تی واته: نه گه ر توله ده سیننه وه با به رامبه ر بیت و زیاتر نه بییت، ده لیت: نه گه ر پیاویک شتیکی لیسه نندن ئیوه یش هر وه که نه وه لئی بسیننه وه.^۱ موجاهیدو ئیبراهیم و حه سه نی به سری و که سانی تریش هر وایان و تووه.^۲ ئیبنو جه ریریش نه م رایه به لایه وه په سه نده. ئیبنو زهید ده لیت: فه رمان کرا به خاوه ن باوه پان که چاوپوشیان هه بییت به رامبه ر بتپه رستان، ته وه بووه هندی پیایوی عه شره تدارو خاوه نده سه لات موسلمان بوون، نه یانوو: نه گه ر خودا ئیزنی بداینایه توله ی خویمانان له نه وه سه گانه نه کرده وه، نه وه بووه نه م نایه ته هاته خوارو پاشان به جیهادکردن نه سخ بووه وه.^۳ خوای گوره ده فه رموویت: ﴿وَإِنْ صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ ﴿۱۶۱﴾ وَأَصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ﴾ خو نه گه ر خو پراگریش بییت نه و خو پراگریسه بق خو پراگران باشتره، خو پراگر به، دیاره خو پراگرتنیش هر به خودایه، نه مه خو ی بوخو ی جه خت کردنه له سه ر خو پراگری، وه الیشه به وه ی که خو پراگریش به ده ست نایه ت ته نها به یارمه تی ویست و تواناو ده سه لاتی خوا نه بییت، پاشان ده فه رموویت: ﴿وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ﴾ واته: خه میان بو مه خو، له سه ر نه وه دزایه تی ه ی له گه لت ده که ن، نه وه بریاری خودایه، ﴿وَلَا تَكُ فِي ضَلُوبٍ مِمَّا يَمْكُرُونَ﴾ له و گزی و فیلانیش داتنه گ مه به که ده یکه ن، خو یان ماندوو ده که ن له دزایه تی و نازار پیته یانندن، تو خوات به سه و یارمه تی ده رو پشتیوانته، سه رت ده خوات و زالت ده کات به سه ریاندان، ﴿إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ﴾ بیگومان خوا له گه ل خو پاریزان و چاکه کارانه، به پشتگیری کردن و یارمه تیدان و کومه ک و ریگه نیشانندان، به مه ده لئین (له گه ل بوونی تاییه تی)، وه که ده فه رموویت: ﴿إِذْ يُوحَىٰ رَبُّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ

۱ عبدالرزاق (۳۶۱/۲).

۲ الطبري (۵۲۴، ۵۲۵/۱۷).

۳ الطبري (۲۲۴/۱۷).

أَفِي مَعَكُمْ فَنَبِّئُوا الَّذِينَ آمَنُوا^۱ واته: خوا فریشته‌ی تنیگه یاند که خوشم له‌گه‌ل نئیوه‌دام، غیره‌ت وه‌به‌ر
 خاوه‌ن باوه‌ران بینن. وه ده‌فه‌رموویت به موسا و هارون: ﴿قَالَ لَا تَخَافَا إِنِّي مَعَكُمْ أَسْمَعُ وَأَرَىٰ﴾^۲
 واته: ترستان نه‌بی‌ت من له‌گه‌ل نئیوه‌م وه‌ده‌بیستم و چاویشم لی‌یه، پیغه‌م‌بریش (ﷺ) کاتیک له
 نه‌شکه‌وته‌که‌دا بووه‌رمووی: ﴿لَا تَحْزَنْ إِنِّي أَنَا اللَّهُ مَعَنَا﴾ (التوبة: ۴۰).^۳ واته: مه‌ترسه‌ خوامان
 له‌گه‌له، به‌لام (له‌گه‌ل بوونی گشتی) به بیستن و بینن و زانیاری بوونه وه‌ک شه‌م نایه‌ته‌که
 ده‌فه‌رموویت: ﴿وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾^۴ واته: له‌هر کوی بن خواله‌گه‌لتانه‌و خوا
 کرده‌وه‌کانتان ده‌بینیت، وه ده‌فه‌رموویت: ﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَا يَكُونُ
 مِنْ شَيْءٍ إِلَّا هُوَ رَاقِبُهُمْ وَلَا يَحِصُّهُ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَا آدَنِي مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرُ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا
 كَانُوا﴾^۵ واته: نایا تو نه‌ترزانیوه‌هر شتیک له‌ناسمان و زه‌وی بی‌ت خوا ده‌یزانیت؟ هه‌تا سی‌که‌س به
 یه‌که‌وه‌چه‌بکن، دیاره‌نه‌و چواره‌میانه، پینج‌بن‌نه‌و شه‌میانه، که‌متر بن و زیاتریش بن له‌هر
 کوی بن هه‌میسه له‌گه‌لیانه. وه ده‌فه‌رموویت: ﴿وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ
 عَمَلٍ إِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا﴾^۶ واته: تو له‌هر حالیکدا بی‌وه‌هرچی له‌قورئان بخوینی، هر کاریک
 نئیوه‌بیکن نئیمه‌لیتان ناگادارین. ﴿الَّذِينَ اتَّقَوْا﴾ واته: نه‌وانه‌ی خو‌یان له‌قه‌ده‌غه‌کراوه‌کان
 نه‌پارینن، ﴿وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ﴾ واته: نه‌وانه‌ی که‌گو‌پراه‌لی خو‌یان نه‌کن، خودا پاریزگاریان لی
 ده‌کات و یارمه‌تیا ن ده‌دات‌وپشت و په‌نایانه‌و سه‌ریان ده‌خات به‌سه‌ر دوزمه‌نه‌ناحه‌زه‌کانیاند.

^۱ الانتقال (۱۲).

^۲ طه (۴۶).

^۳ فتح الباری (۱۱/۷).

^۴ الحديد (۴).

^۵ المجادلة (۷).

^۶ یونس (۶۱).

تہفسیری سورہتی (الاسراء)

لہ مکہ کذا ہاتووتہ خواروہ

ریزو گہورہی سورہتی (الاسراء)

بوخاری پیوایہ تی کردوہ لہ ثیبنو مہسعودہ وہ (پہزای خوی لیبتت) لہ بارہی سورہتی بہنی نیسرائیل (الاسراء) و کہ ہفو مہریہ مہوہ دلئیت: ئەمانہ لہ عینا قی ئەو ئەن و لہو سورہ تانہن کہ سہرہ تا خەک فیزیاندہ بیت^۱. نیمامی ئەحمەد پیوایہ تی کردوہ لہ عانی شەوہ دلئیت: پیئغە مہبری خوا (ﷺ) ئەوہ ندہ بہ پۆژو دەبوو، دەمانوت: نایە ویت بیشکینئیت، ئەوہ ندەیش بہ پۆژو نە دەبوو، دەمان وت: نایە ویت پۆژو بگریت و ہموو شەوئیکیش سورہتی بہنی نیسرائیل و زومہری دەخوئیند^۲.

﴿سُبْحٰنَ الَّذِيْ اَسْرٰى بِعَبْدِهٖ لَيْلًا مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ اِلَى الْمَسْجِدِ الْاَقْصَا الَّذِيْ بَنٰرُكُنَا حَوْلَهٗ لِئُرِيَهُ مِنْ

ءَايٰتِنَا اِنَّهٗ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيْرُ ﴿۱﴾

باس و رووتکردنەوہی (الاسراء)

خوای گہورہ دەفہرموئیت: ﴿سُبْحٰنَ الَّذِيْ اَسْرٰى بِعَبْدِهٖ لَيْلًا مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ اِلَى الْمَسْجِدِ الْاَقْصَا الَّذِيْ بَنٰرُكُنَا حَوْلَهٗ لِئُرِيَهُ مِنْ ءَايٰتِنَا اِنَّهٗ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيْرُ﴾ واتە: پاکو بیئەیبی بۆ کہ سیک لہ شەوئیکدا شەوپرەوی بەبەندەہی خۆی کرد، لہ (مسجد الحرام) وہو بۆ (مسجد الاقصی، مزگوتی ئەولاتی) ئەو مزگوتەہی ئیمە بیت و بەرە کہ تمان داوہ بہ دەرووبەرە کہی، لہ بەر ئەوہی کہ ہەندیک بەلگەہی خۆمانی پیشان بەدین، ہەر خۆی بیسەر و بینایە، خوای گہورہ باسی پاکو بئ عیبی خۆی دەکات لہ سەر ئەو توانا مەزنەہی کہ ئەو نەبیت هیچ کہ سیک ئەو توانایەہی نیہ، هیچ خودایەک نیہ غەیری ئەو، پەرہردگاریش ہەر ئەوہ، ﴿سُبْحٰنَ الَّذِيْ اَسْرٰى بِعَبْدِهٖ﴾ واتە: پاکو بئ عیبی بۆ ئەو خودایەہی لہ شەوئیکدا شەوپرەوی کرد بہ بندەہی خۆی موحمەد (ﷺ) لہ (مسجد الحرام) وہو کہ کہ عیبی پیرۆزہ بۆ (مسجد الاقصی) کہ مالہ پیرۆزہ کہیہ (بیت المقدس) کہ لہ نیلیایە کہ لانەہی پیئغە مہبران بووہ لہ سەر دەہی ئیبراہیمی خەلیلەوہ (سەلامی خوی لیبتت) ہەریوہی خوای گہورہ ہموو پیئغە مہبرانی کو کردوہ لہ ویتدا بۆ پیئغە مہبر موحمەد (ﷺ) و لہ شوین و مالی خۆیاندا و ئەوزاتەش پیش نوژی بۆ کردن، ئەوہ خۆی نیشانەہی لہ سەر ئەوہی کہ پیشەوای گہورہ و سەردار بریتییە لہ پیئغە مہبر (سلاوی

^۱ ارشاد الساری (۱۹۸/۹)، وەرگێژ: واتە لہو سورہ تانەہی کہ زۆر لہ پیشدا ہاتووتە خواروہ، لہ پریزە ندیدا لہ پیشەوہ نووساون، عەر بەکان بە شتیک زۆر چاک بیت لہ چاکیدا کہم ویتە بیت پتی دەلئین: (عتیق).

^۲ احمد (۱۸۹/۶)، سەئدەکانی حسەن و پیاوہکانی جینی متمانەن.

خو له پیغه مبرو هموو پیغه مبران بیت) پاشان ده فرموویت: ﴿الَّذِي بَرَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا﴾^۱ واته: ئیغه پیتو بهره که تمان خسته ده و رو بهره که ی، بۆ شه وی هندی نیشانه ی خۆمان پیشانی موحه مد (ﷺ) بدهین له نیشانه گه و ره کان، وه ک خوی گه و ره له نایه تیگی تردا ده فرموویت: ﴿لَقَدْ رَأَى مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَى﴾^۱ واته: دیاره زوریش له نیشانه گه و ره کانی په و ره دگاری خۆی بینویه، به و زوانه شه و شانته که چای پی که و توه و له فرمووده دا هاتوه باس ده که ین، له دواییدا خوی گه و ره ده فرموویت: ﴿إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ واته: بیگومان خدا بیسه رو بینایه، هموو شه و قسانه ده بیستیت که خاوه ن باوه پان و خوانه ناسان ده یکن، چای له بپوادارو بیباوه ره، پاداشتی هموویان ده داته وه، هر که سه به پی خۆی له دنیا و له دوا پۆژدا.

باسی شه و فرموودانه ی له یاره ی شه و رموی یه وه هاتون

ریوایه تی نه نه سی کوری مالیک (ره زای خوی لیبت)

نیامی نه حمه د ریوایه تی کردوه له نه نه سی کوری مالیک وه که پیغه مبری خوا (ﷺ) فرموی: (بوراقم بۆ هینرا، بوراق ولاغیگی سپی و دریزه له نیوانی گویدرینژو نیستردایه له گه و ره بییدا، چای تاکوی بریکات سمی له وی داده نی. سواری بووم تا چومه (بیت المقدس) بوراقه که م به سته وه به و حلقه یی که پیغه مبران حیوانی پیوه ده به ستنه وه، له دواییدا چومه ناو مزگه و ته که وه دوو ره کات نوژم تیا کرد. پاشان هاتمه ده ری، جویره نیل (سه لامی خوی لیبت) هات پیا له یه که عه ره و پیا له یه که شیری بۆ هینام، شیره که م هه لبارد، جویره نیل وتی: سروشتی پاکت هه لبارد، پاشان فرموی: سه رخراین بۆ ناسمان. جویره نیل (سه لامی خوی لیبت) وتی: ده رگاکه م لیبکه نه وه، وتیان: تو کی؟ وتی: جویره نیلم، وتیان: کیته له گه له؟ وتی: موحه مد (ﷺ) وتیان: په یامی بۆ نیراوه؟ وتی: په یامی بۆ نیراوه. ده رگامان لی کرایه وه، گیشتن به نادم (سه لامی خوی لیبت) سلوی لیکردم، دوغای خیری بۆ کردم، (نیتر به م شیوه یه سه رکه و تن بۆ هموو ناسمانه کان له هموو ناسمانیک شه م پرسیارو و له مایان لی ده کرا. پیویست ناکات لیره دا شه و ره رگیزانه گه شت جاریک دووباره بکه ینه وه)^۲، له ناسمانی دووه مده گیشتم به عیسا که پورزای یه کتری بوون (سه لامی خویان لیبت) له ناسمانی سیته مده یوسف پیغه مبری لی بوو (سه لامی خوی لیبت) نیوه ی جوانی دوست کراوه کانی پیدراوو، له ناسمانی چواره مده نیدریس پیغه مبری لی بوو (سه لامی خوی لیبت) له ناسمانی پیته مده هارونی لی بوو (سه لامی خوی لیبت) له ناسمانی شه شه مده موسا پیغه مبری لی بوو

^۱ النجم (۱۸).

^۲ وه رگیز.

(سه لامي خواى ليبيت) له ناسمانى چه و ته مدا ئيبراهيم پيغه مبهري لى بوو (سه لامي خواى ليبيت) پالى دابوو وه به (بيت المعمور) هوه، (بيت المعمور) هه موو پوژنيك حه فتا هزار فريشته ده چنه ناويه وه و جارنيك تر ناچنه وه ناوى. پاشان جو بره نيل بردمى بؤ (سدره المنتهى) كه دره ختيك بوو كه لاكانى وه ك گونچكه ي فيل وابوو وه بره كه شى وه ك (كونه) وابوو! كاتيك كه له لاي خودا وه شتيكى هات به سهر داو دايپوشى نه ونده جوان بوو هيچ كه سيك نيه له دروستكراوه كان خودا بتوانيت وه سفى جوانى بكات، فهر مووى: جا خواى گه وره نه وه ي ويسى نارديه سهرم و پيى راگه ياندم، په نجا نويزى له سهر فهرز كردم له هه موو پوژو شه ويكدا، هاتمه خوارى لاي موسا (سه لامي خواى ليبيت) پرسى: خوا چى له سهر نومه ته كه ت فهرز كرد؟ وتم: په نجا نويزى، وتى: بگه پزيره وه بؤ لاي په روه ردگارت داواى ليبيكه كه له سهر يان سووك بكات نومه تى تو تواناي نه وه يان نيه، من نه وه ي ئيسرا ئيلم زور تا قير كردوه ته وه، نه فهر مووى: گه پامه وه: وتم: نه ي په روه ردگارم نرك له سهر نومه ته كه سووك بكه. پينچ نويزى له سهر سووك كردن، گه پامه وه بؤ لاي موسا (سه لامي خواى ليبيت) هه و آل م دايه، وتى: بگه پزيره وه بؤ لاي په روه ردگارت داواى سووك كردنى ليبيكه، نيتير به م شيويه له نيوان خواى گه وره و موسا (سه لامي خواى ليبيت) هاتوچوم كرد، پينچ پينچ له سهرى لاده بردم، هه تا خواى گه وره فهر مووى: نه ي موحه مده (ﷺ) پينچ نويزه له هه موو پوژو شه ويكدا هه ر نويزى به ده نويز ده ژمير دريت، نه وه په نجا نويز نه كات، هه ر كه سيك نيه تى شتيكى چاك بكات و نه يكات چاكه يه كى بؤ ده نووسم، نه گه ر كردى ده چاكه ي بؤ ده نووسم، هه ر كه سيك نيه تى خراپه يه ك بكات و نه يكات هيچى له سهر نانووسم، نه گه ر كردى ته نيا گونا هيكى له سهر ده نووسم، پيغه مبهري خوا (ﷺ) فهر مووى: هاتمه خواره وه هه تا چومه لاي موسا (سه لامي خواى ليبيت) هه و آل م دايه، وتى: بگه پزيره وه لاي په روه ردگارت داواى سووك كردنى ليبيكه، پيغه مبهري خوا (ﷺ) فهر مووى: (نه ونده هاتوچوى په روه ردگارم كرد، شهرم گرتى).^۱ موسليميش هه ر به م شيويه رپوايه تى كردوه.^۲

نيامى نه حمه ديش رپوايه تى كردوه له نه نه سه وه كه پيغه مبهري (ﷺ) بورا قى بؤ هات له وه شه وه ي شه وره وه ي پيكر، زين و په شق كر ابوو بؤ نه وه ي سوارى بييت، بوراق به لاي وه گران بوو، جو بره نيل پيى وت: چى وات لى ده كات تا وا بكه ي؟ سويند به خودا هه ر گيز هيچ كه سيك سوارت نه بووه له لاي خودا به ريزتر بيت له م پيغه مبهريه (ﷺ)، بوراق ناره قيكى زدى كرد له ته ريقيدا، تير ميزش رپوايه تى كردوه وه ده لئيت: فهر مووده يه كى غه ريبه (غريب).^۳ ديسان نيامى نه حمه د رپوايه تى كردوه له نه نه سه وه ده لئيت:

^۱ احمد (۱۴۸/۳)، فهر مووده يه كى سه حجه.

^۲ مسلم (۱/۱۴۵). نه م فهر مووده يه به دريى مه لاره شيدى بابان وه رى كپراوه له (اقتران السيرين) دا (وه رگزي).

^۳ الترمذي (۳۱۳۱)، فهر مووده يه كى غه ريبه.

پیغمبرِ خوار (ﷺ) فرمودی: (کاتیک به رزکرامه و بولای په رورده گاری مه زلم، پویشتم به لای کرمه لیکدا نینۆکه کانیان له مس بۆکرا بوو، دهم و چاوو سنگیان پی ده پنی و بریندار ده کرد، وتم: ئەمانه کین ئه جویره ئیل؟ وتی: ئەوانه ئه و که سانه ن که گوشتی خه لکی ده خۆن و باسی ناموسی خه لگی ده کن).^۱ ئەبو داودیش ئەم فرموده یه یه هیناوه.^۲ دیسان پریوایت کراوه له ئەنه سه وه ده لیت: پیغمبرِ خوار (ﷺ) فرمودی: (ئهو شه وه ی که شه و پویم پیکرا، پویشتم به لای موسادا (سه لامی خوايان لیبت) له کره که بیدا وه ستابوو به پیوه نوژی ده کرد).^۳ موسلیمیش پریوایتی کردوه.^۴

پریوایتی ئەنه سی کوری مالیک له مالیکی کوری سه عسه وه

ئنه سی کوری مالیک پریوایتی کردوه له مالیکی کوری سه عسه وه (په زای خوی لیبت) که پیغمبرِ خوار (ﷺ) باسی شه وی میعراجی بۆ ده کردن، فرمودی: (له (حه تیمدا) پیده چیت - قه تاده وتیبتی له حیردا - پاکشابووم، یه کیک هات و په و که سه ی ووت که له ناوه راستی سی که سه که یرتردا دانیشتبوو: وه ره پی شه وه، ئه ویش هات و نیوان ئیره و ئه ویمی شه ق کرد، قه تاده ده لیت: جارووم له ته نیشته وه بوو، لیم پرسی، مه به سستی ئەنه س، یا مه به سستی پیغمبر (ﷺ) له مه که فرموویتی له نیوان ئیره م تا ئه ویم چیه؟ ئەنه س وتی: له سپیایی ملیه وه تا مووی سه رسنگی، له وه ش دانیم که ووتی: له نزیکی گوچکه یه وه تاموی سه رسنگی، فرمودی: (دلی ده ره نیمام ته شتیکی زیری پی پر له نیمان و پر له حکمه تم بۆ هینرا، دلم شورا و پر کرا له نیمان و له کارزانی، له دوایدا خسته وه جیتی خزی، پاشان و لاغیکیان بۆ هینام له نیستر بچووکترو له گویدریژ که وره ترو په نگی سپی بوو، چاوی تاکوی بری ده کرد سمی له وی داده نا، جارووم له ئەنه سی پرسی: ئەو و لاغه بوراق بوو؟ ئەنه س وتی: به ئی، فرمودی: (سواری ئەو و لاخه کرام، جویره ئیل (سه لامی خواين لیبت) برمی تا ئاسمانی دنیا، وتی: ده رگا که لیبکه نه وه، پرسیان: کیت له گه له؟ وتی: موحه مه د (ﷺ)، پرسیان: نیردراوه به شوینیدا؟ وتی: به ئی، وتیان: سلوی لیبت، چ هانتیکی باشه هاتنه که ی ئەو. ده رگاوان (خازین) هات ده رگا که ی کرده وه بۆمان، که گه یه شته ئه وی، ئاده م پیغمبرِ لی بوو، جویره ئیل وتی: ئەمه ئاده می پیغمبرِ باو کته سلوی لیبکه، سه لام لیکردو سلوی سه نده وه، فرمودی: سلو له کورپی چاک و پیغمبرِ ریکی چاک، پاشان سه رکه وت، هه تا چووه ئاسمانی دووه م، وتی: ده رگا که لیبکه نه وه، وترا: ئەوه کییه؟ وتی: جویره ئیله، وترا: کیت له گه له؟ وتی: موحه مه د (ﷺ)، وترا: نیراوه

^۱ احمد (۲۲۴/۳)، فرموده یه کی سه حیه.

^۲ ابو داود (۴۸۷۸)، فرموده یه کی سه حیه.

^۳ احمد (۱۲۰/۳)، فرموده یه کی سه حیه.

^۴ مسلم (۳۲۷۵).

به شویننیدا. وتی: به‌لی. وتیان: سلأوی لیبیت، چ میوانتیکی چاکه نه‌می هاتوه، فەرموی:

دەرگاکه‌ی کرده‌وه بۆمان، که گه‌یستمه‌ئوی عیساو به‌حیای لی بوو، که پورزای به‌ک بوون، وتی:

نه‌می عیسایه‌و به‌حیایه‌و سلامیان لیبکه، فەرموی: منیش سلأوم لیکردن، نه‌وانیش وه‌لامی سلأوه‌که‌یان

دایه‌وه، پاشان وتیان: سلأو له‌ برای چاکو پیغه‌مبه‌ری چاک، پاشان سرکه‌وت هه‌تا چوووه‌ ناسمانی

سپه‌م وتی: دەرگاکه‌م لیبکه‌نوه، پیی وترا: نه‌وه‌ کئییه؟ وتی: جویره‌ئیه، وترا: کیت له‌گه‌له؟ وتی:

موحه‌مد(ﷺ)، وترا: نیراوه‌ به‌ شویننیدا؟ وتی: به‌لی. وترا: سلأوی لیبیت چ هانتیکی چاکه هاتنه‌که‌ی

ئو، وتی: دەرگاکه‌ی کرده‌وه بۆمان. کاتیک گه‌یستمه‌ئوی، یوسف پیغه‌مبه‌ری لی بوو(سه‌لامی خوی

لیبیت)، وتی: نه‌می یوسف، ده‌لئیت: سلأوم لیکردو سلأوه‌که‌ی سه‌نده‌وه پاشان وتی: سلأو له‌ برای

چاکو پیغه‌مبه‌ری چاک، پاشان سرکه‌وت هه‌تا چوووه‌ ناسمانی چوارهم، وتی: دەرگاکه‌م لیبکه‌نوه،

پیی وترا: نه‌وه‌ کئییه؟ وتی: جویره‌ئیه، وترا: کیت له‌گه‌له؟ وتی: موحه‌مد(ﷺ)، وترا: نیراوه‌ به‌

شویننیدا؟ وتی: به‌لی. وترا: سلأوی لیبیت چ هانتیکی چاکه هاتنه‌که‌ی ئو، وتی: دەرگاکه‌ی کرده‌وه

بۆمان. کاتیک گه‌یستمه‌ئوی، ئیدریس پیغه‌مبه‌ری لی بوو(سه‌لامی خوی لیبیت) وتی: نه‌وه‌ ئیدریسه،

ده‌لئیت: سلأوم لیکردو وه‌لامی دایه‌وه، پاشان وتی: سلأو له‌ برای چاکو پیغه‌مبه‌ری چاک، وتی: پاشان

سرکه‌وت هه‌تا چوووه‌ ناسمانی پینجه‌م داوای کرد دەرگاکه‌ بکه‌نوه، وترا: نه‌وه‌ کئییه؟ وتی:

جویره‌ئیه، وترا: کیت له‌گه‌له؟ وتی: موحه‌مد(ﷺ)، وترا: نیراوه‌ به‌ شویننیدا؟ وتی: به‌لی. وترا:

سلأوی لیبیت چ هانتیکی چاکه هاتنه‌که‌ی ئو، وتی: دەرگاکه‌ی کرده‌وه بۆمان. کاتیک گه‌یستمه‌

ئوی، هارونی لیبوو(سه‌لامی خوی لیبیت) وتی: نه‌می هارونه، سلأوی لیبکه، سلأوم لیکرد، وه‌لامی

سلأوه‌که‌ی دایه‌وه، پاشان وتی: سلأو له‌ برای چاکو پیغه‌مبه‌ری چاک، ده‌لئیت: پاشان سرکه‌وت هه‌تا

چوووه‌ ناسمانی شه‌شم، داوای کرد دەرگاکه‌ بکه‌نوه، پیی وترا: نه‌وه‌ کئییه؟ وتی: جویره‌ئیه، وترا:

کیت له‌گه‌له؟ وتی: موحه‌مد(ﷺ)، وترا: نیراوه‌ به‌ شویننیدا؟ وتی: به‌لی. وترا: سلأوی لیبیت چ

هانتیکی چاکه هاتنه‌که‌ی ئو، وتی: دەرگاکه‌ی کرده‌وه بۆمان. کاتیک گه‌یستمه‌ئوی، موسای لی

بوو(سه‌لامی خوی لیبیت) یان گه‌یشتم به‌ موسا(سه‌لامی خوی لیبیت) وتی: نه‌وه‌ موسایه، سلأوی

لیبکه، سلأوم لیکرد، وه‌لامی سلأوه‌که‌ی دایه‌وه، پاشان وتی: سلأو له‌ برای چاکو پیغه‌مبه‌ری چاک،

ده‌لئیت: کاتیک لیی تپه‌پیم گریا، پییان وت: چی ده‌تگرینیت؟ وتی: بۆ نه‌وه‌ ده‌گرم لاووک په‌روانه

کراوه‌ دواي من که‌ژماره‌یه‌کی زۆرتی ئومه‌ته‌که‌ی زیاتر له‌ ئومه‌ته‌که‌ی من ده‌چنه‌ به‌ه‌شته‌وه، ده‌لئیت:

پاشان سرکه‌وت هه‌تا گه‌پشته‌ ناسمانی حه‌وتم، داوایکرد دەرگاکه‌ بکه‌نوه، وترا: نه‌وه‌ کئییه؟ وتی:

جویره‌ئیه، وترا: کیت له‌گه‌له؟ وتی: موحه‌مد(ﷺ)، وترا: نیراوه‌ به‌ شویننیدا؟ وتی: به‌لی. وترا:

سلأوی لیبیت چ هانتیکی چاکه هاتنه‌که‌ی ئو، وتی: دەرگاکه‌ی کرده‌وه بۆمان. کاتیک گه‌یستمه‌

ٺهڻي، ٺيبراهيمي لئيووسه لامي خواي لئييت) وتي: ٺهوه ٺيبراهيمه، سلاري لئيڪه، ٺهڻي: سلوم
 ليڪرد، وه لامي سلوههڪي دايهوه، پاشان وتي: سلو له ڪورئي ڇاڪو پيغه مبرئي ڇاڪ، ده لئيٽ:
 بهر زڪراموه بؤ (سدره المنتهي) بهري ٺهوه درهخته وه ڪونهي ڪوچهريان وابوو، گه لاکه شي وه ڪوئي
 فيل وابوو، ٺهڻي: ٺهه (سدره المنتهي) به، سهيرمڪرد ڇوار پوواري تيڏا دهاته دهروه، دوو
 پوواريان له ناوهوه بوو دوو پوواريشيان له دهروه بوو، وتم: ٺهي جو بهر ٺيل ٺهه پوواريانه چين؟
 وتي: دوو پوواريهڪي ناوهوه دوو پوواريان له بههشتدا، دوو پوواريهڪي دهروهش نيرو فوراته،
 پاشان (بيت المعمور) بؤ دهرخرا، (قه تاده ده لئيٽ: حهسن بؤي گنڀرينه وه له ٺهوه هورهروه له
 پيغه مبرهوه (ﷺ) كه (بيت المعمور) بيئي، هه موو پوڙيڪ حهفتا ههزار فريشته ده چونه ناوي
 جاريڪي تر نه ده گه پانهوه ناوي) پاشان گه پايهوه بؤ فرمودهڪي ٺهه سو فرموي: (پاشان
 پيال به ڪ ٺاره قو پيال به ڪ شبرو قاپيڪ ههنگوينيان بؤ هينام، فرموي: شيرهڪم وه رگرت، وتي:
 ٺهه ٺهوه سروشته به (القطرة) كه توو ٺهه تهڪ تي له سهرن، فرموي: پاشان په نجا نوڙم له سهر فرز
 ڪرا له هه موو پوڙيڪدا، فرموي: هاته خواره وه هتا گه يشتمه لاي موسا، وتي: پهروه رديگارت چي
 له سهر ٺهه تهڪت فرز ڪردوهه؟ ده لئيٽ: وتم: هه موو پوڙيڪ په نجا نوڙي، وتي: به راستي ٺهه تهڪت
 تواناي په نجا نوڙيان نيه، من له پيش توڏا خه لڪم تاقى ڪردوهه تهوه، زور هه وٽم داوه له گه ل ٺهوهي
 ٺيسرائيلا، بگه پيرهوه بؤ لاي پهروه رديگارت داواي سووڪردي لئيڪه بؤ ٺهه تهڪت، وتي: گه پامهوه و
 ده نوڙي بؤ لاي بدم، ده لئيٽ: گه پامهوه بؤ لاي موسا، وتي: فرمانت به چي پيڪرا؟ وتم: فرمانت به
 چل نوڙي پيڪرا له هه موو پوڙيڪدا، وتي: ٺهه تهڪت تواناي چل نوڙيان نيه هه موو پوڙيڪ، من خه لڪم
 تاقى ڪردوهه تهوه، زور هه وٽم داوه له گه ل ٺهوهي ٺيسرائيل، بگه پيرهوه بؤ لاي پهروه رديگارت داواي
 سووڪردي لئيڪه بؤ ٺهه تهڪت، ده لئيٽ: گه پامهوه وه ده نوڙي تري له سهر لاي بدم، گه پامهوه بؤ لاي
 موسا، وتي: فرمانت به چي پيڪرا؟ وتم: فرمانت به سي نوڙي پيڪرا، وتي: ٺهه تهڪت تواناي سي
 نوڙيان نيه له هه موو پوڙيڪدا، من خه لڪم له پيش تووه تاقى ڪردوهه تهوه، زور هه وٽم داوه له گه ل
 ٺهوهي ٺيسرائيلا، بگه پيرهوه بؤ لاي پهروه رديگارت داواي سووڪردي لئيڪه بؤ ٺهه تهڪت، ده لئيٽ:
 گه پامهوه وه ده نوڙي تري له سهر لاي بدم، گه پامهوه بؤ لاي موسا، وتي: فرمانت به چي پيڪرا؟ وتم:
 فرمانت به بيست نوڙي پيڪرا له هه موو پوڙيڪدا، وتي: ٺهه تهڪت تواناي بيست نوڙيان نيه له هه موو
 پوڙيڪدا، من له پيش تووه خه لڪم تاقى ڪردوهه تهوه، زور هه وٽم داوه له گه ل ٺهوهي ٺيسرائيل،
 بگه پيرهوه بؤ لاي پهروه رديگارت داواي سووڪردي لئيڪه بؤ ٺهه تهڪت، ده لئيٽ: گه پامهوه وه ده
 نوڙي تري له سهر لاي بدم، گه پامهوه بؤ لاي موسا، وتي: فرمانت به چي پيڪرا؟ وتم: فرمانت به ده
 نوڙي پيڪرا له هه موو پوڙيڪدا، وتي: ٺهه تهڪت تواناي چل نوڙيان نيه هه موو پوڙيڪ، من خه لڪم تاقى

کردووه ته وه له پيش تودا، زور ه و لم داوه له گه ل نه وهی نيسرائيل، بگه پیره وه بقی لای په روه ردگارت داوای سوو ککړدنې لیکه بقی نومه ته کت، ده لیت: که رومه وه فرمانم پیکرا به پینچ نویژ ه موو پوژنک، که رومه وه بقی لای موسا، وتی: فرمانت به چی پیکرا؟ وتم: فرمانم به پینچ نویژ پیکرا له ه موو پوژنکدا، وتی: نومه ته کت توانای پینچ نویژی نیه ه موو پوژنک، من خه لکم تاقی کردووه ته وه، زور ه و لم داوه له گه ل نه وهی نيسرائيل، بگه پیره وه بقی لای په روه ردگارت داوای سوو ککړدنې لیکه بقی نومه ته کت، ده لیت: وتم: نه ونده داوام کردووه له په روه روه رندهم شهرم ده مگریت، به وه رازی ده بم، خوم تسلیمی فرمانی خودا ده کم، که له لای موسا ده رچووم بانگ کړنک بانگی کردم: من فرزه کانی خوم مؤر کردو سوو کیشم کرد له سر به نده کاتم.^۱ له هر دوو سه حیحه که دا هر به م شیوه یه هاتووه.^۲

رپواپه تی نه نس له نه بو زهر پروه

نه نسې کړپې مالک ده لیت: نه بو زهر نه لئ: که پیغه مبرې خوا (ﷺ) نه فرمووی: (سه قفی خانوه که مان شه قی برد من له مه ککه بووم، جویره نیل (سه لامی خوای لیبت) له ویوه هاته خواری سنگی شق کردم، له دواپیدا به ناوی زه مزه م شور دی له پاشان ته شتیکی زپینی مینا پر بوو کارزانی و نیمان، کردیه ناو سنگه وه، له دواپیدا سنگی هیمانه وه یه ک، پاشان دهستی گرتو و بردمی بقی ناسمانی دنیا، که هاتمه ناسمانی دنیا، جویره نیل به ده رگوانی ناسمانی وت: ده رگامان لیکه روه، ده رگوانه که وتی: نه وه کییه؟ وتی: جویره نیلم، وتی: هیچ که ست له گه له؟ وتی: به لئ، موحه مده (ﷺ) له گه له، ده رگوانه که وتی: نیردراوه به شوینیدا؟ وتی: به لئ، که ده رگا که کرایه وه جوینه ناسمانی دنیا وه پایونک دانیشتیوو هندی که س له لای پاستیه وه بوو هندیکی تریش له لای چه پیه وه بوو، که تماشای لای پاستی کرد پیده کانی، که تماشای لای چه پی ده کرد ده گریا، فرمووی: سلو له پیغه مبریکې چاکو کوریکې چاکم، به جویره نیلم وت: نه م پیاوه کییه؟ وتی: نه وه نادم (سه لامی خوای لیبت) نه وانهی لای پاستو چه پیه وه گیانی نه وهی نه ون، نه وانهی لای پاست نه هلی به هشتن، نه وانهی لای چه پی نه هلی چه ه نه من، که تماشای لای پاستی ده کات پیده که نیت و تماشای لای چه پی ده کات ده گریت، پاشان جویره نیل سه ری خستم بقی ناسمانی دووم: به ده رگوانه که وتی: ده رگا که مان لیکه روه، ده رگوانی ناسمانی یه کم چ قسه یه کی له گه ل جویره نیلدا کرد نه مپش کردی، ده رگا که مان لی کرایه وه، نه نس ده لیت: که پیغه مبر (ﷺ) له ناسمانه کاندای نیدریسو موسا و عیسا و نیراهیمی بینی (سه لامی خویان لیبت) شویننه کانیانی له چ ناسمانیک بینی

^۱ احمد (۲۰۸/۴)، فرمووده یه کی سه حیحه.

^۲ فتح الباری (۳۴۶/۶)، مسلم (۱۵۱/۱).

باسي نه كرد، ته نها باسي نه وهی كرد كه ئادهمی له ئاسمانی به كه م بينیووه، ئیبراهیمی له ئاسمانی شه شه مدا بینووه، نه نس ده لئیت: كاتیک كه جویره ئیلو پیغه مبه ر(ﷺ) به لای ئیدریدا پویشتم، ئیدریس وتی: سللو له پیغه مبه ریكي چاك و برایه کی چاك، پیغه مبه ر(ﷺ) له جویره ئیلی پرسى: نه مه كئییه؟ وتی: ئیدریسه (سه لامی خواى لیئیت)، پاشان پویشتم به لای موسادا، وتی: سللو له پیغه مبه ریكي چاك و برایه کی چاك، وتم: نه مه كئییه؟ وتی: نه مه موسایه، پاشان به لای عیسادا پویشتم، وتی: سللو له پیغه مبه ریكي چاك و برایه کی چاك، وتم: نه مه كئییه؟ وتی: نه مه عیسیایه، پاشان به لای ئیبراهیمدا پویشتم، وتی: سللو له پیغه مبه ریكي چاك و كورپكي چاك، وتم: نه مه كئییه؟ وتی: نه مه ئیبراهیمه، زهری ده لئیت: ئینو حه زم هه والی داومه تی كه ئینو عه باسو نه بو حه بیه ی نه نساری وتیان: پیغه مبه ری خوا(ﷺ) فه رموی: (پاشان بردمیانه شوئینکی به رز له ویدا گویم له كپه ی قه له می فریشته كان بو كه برپاره كانی خوايان ده نووسی)، ئینو حه زم و نه نسى كورپى مالك ده لئین: پیغه مبه ری خوا(ﷺ) فه رموی: (خواى گه وره شه وو پوژی په نجا نوئی له سه ر ئومه ته كه م فه رز كرد، به و فه رمانه وه گه پامه وه تا به لای موسادا تیپه پیم، وتی: خوا چی له سه ر ئومه ته كه ت فه رز كرد؟ وتم: په نجا نوژی فه رز كرد، موسا وتی: بگه پزروه به لای په روه ردگارت ئومه تی تۆ توانای نه وه یان نیه، گه پامه وه به شیکى لى لابرا، گه پامه وه به لای موسا و پیم وت: هه ندیکى تری لابرا، وتی: بگه پزروه به لای په روه ردگارت ئومه تی تۆ توانای نه وه یان نیه، گه پامه وه به لای، خواى گه وره فه رموی: نه وه پینچ نوژده به په نجا نوژده هژمار(حیساب) ده كړیت، به لئینی من گورپانی به سه ردا نایه ت، پاشان گه پامه به لای موسا وتی: بگه پزروه به لای په روه ردگارت، وتی: من ئیتر شه رم نه كه م له خوادى خۆم، پاشان بردمیان بۆ(سدره المنتهى) په نگیكى زۆر دایووشیبوو، نه مده زانی چیه؟ له دوایدا برامه به هه شته وه، په ت و گوریسی مرواری تیدابوو، كه دیم خۆله كى میسك بوو، نه مه قسه ی بوخاریه له (كتاب الصلاة) دا، وه له باسی نه وه ی ئیسرائیلیشدا پړوايه تی كړدووه، له حه ج و له (احادیث الأنبياء) پیدشا له رڼگای تره وه له یونسه وه هه ر به م شیوه یه پړوايه تی كړدووه، موسلیمیش له سه حیحه كه یدا له (كتاب الأیمان) دا به م شیوه یه پړوايه تی كړدووه. ۱ وه ئیمامى نه حمده پړوايه تی كړدووه له عه بدولای كورپى شه قیقه وه ده لئیت: به نه بو زه رم وت: نه گه ر پیغه مبه رى خوام بدیایه لیم ده پرسى، وتی: چیت لى ده پرسى؟ ده لئیت: لیم ده پرسى خوات بینووه؟ نه بوزه پ وتی: ده ی من پرسیم له پیغه مبه ری خودا(ﷺ) ئایا په روه ردگارت بینووه؟ فه رموی: نووریکم بینى، له چۆن ده بینرى؟ ئابه م شیوه یه له پړوايه تی ئیمامى نه حمده ددا هاتووه. ۲ موسلیمیش هیتاويه تی له

۱ فتح الباری (۱/۵۴۷/۳/۵۷۶/۴/۴۳۱)، مسلم (۱/۱۴۸).

۲ احمد (۵/۱۴۷)، فه رموده یكى سه حیحه.

سه حیحه که یدلا له عبدولای کوری شهقیقه وه، ئویش له ئه بوزه پروه ده لئیت: پرسیم له پیغه مبهری خوا (ﷺ) نایا په روه رنگارت بینووه؟ فرمووی: خوا نوریکه که چۆن ده بینیم؟ عبدالله ی کوری شهقیق پیوایهت کراوه که ده لئیت: به ئه بو زه پم وت: له چ شتیک تق پرسیرات لیده کرد؟ وتی: من لیم ده پرسسی نایا په روه رنگارت بینووه؟ ئه بو زه پم وتی: من پرسیارم لیکرد، فرمووی: (نوریکم بینی).^۱

پیوایهتی جایبری کوری عه بدولاً (رهزای خوای لئیبت)

نیمامی ئه حمده پیوایهتی کردووه له جایبری کوری عه بدولاً وه ئه لئیت: که له پیغه مبهری خوا (ﷺ) ی بیستوره فرموویه تی: (کاتیک که قوره یش بره یان پی ئه نه کردم که شه پروه یم پیکراوه بۆ بیت المقدس) له حیردا پروه ستام و خودا (بیت المقدس) ی پیشاندام و بۆ ئه پوانی و نیشانه کانیم پی ده گوتن.^۲ بوخاری و موسلیمیش پیوایهتیان کردووه له چند ریگاوه.^۳ به یه قی (أبو شهاب) پیوایهتی کردووه له ئه بو سه له می کوری عه بدوره حمانه وه ده لئیت: خه لکی پاش نیسرا سه ریان لی تیکچوو چند که سیکیان هاتنه لای ئه بوبه کرپییان وت: له وه یشدا بره به هاوه له که ت ده که یت که ده لئیت له شه ویکدا چوه بۆ (بیت المقدس) و پاشان که پراوه ته وه بۆ مه ککه، ئه بو به کر ده لئیت: نایا ئه وه قسه ی کردووه؟ وتیان: به لئیت، ئه بوبه کر وتی: من شایه تی ده دم ئه گه ر ئه وه ی وتیبت راستی کردووه، وتیان: بره یای پیده که ی که بجیته شام له شه ویکداو پاشان بگه ریته وه بۆ مه ککه پیش ئه وه ی بۆزی لی بیته وه؟ وتی: به لئیت من بره یای پی ده کم له شتی له وه گه وره تریشدا بره یای پیته کم، هیتانی هه والی ئاسماندا، ئه بو سه له مه وتی له به ر ئه وه ناوترا به زۆر راستگور (الصدیق).^۴

پیوایهتی عه بدولای کوری عه بباس (رهزای خوای لئیبت)

نیمامی ئه حمده پیوایهتی کردووه له ئیبنو عه باسه وه ده لئیت: ئه وه شه وه ی که شه پروه ی کرا به پیغه مبهری خوا (ﷺ) چوه به هه شت له لایه کی به هه شته وه گوئی له ده نگیکی هتوآش بوو فرمووی: ئه ی جویره نیل ئه مه چیه؟ وتی: ئه وه بیلال بانگ بلئیت، پیغه مبهری خوا (ﷺ) کاتیک هات بۆ ناو خه لکی فرمووی: (بیلال پرگاری بووه ئه وه وه ئه وه م پیوه بینی)، فرمووی: گه یشته به موسا (سه لامی خوای لئیبت) خۆشحالی ده برپی بۆی و وتی: سلوا له م پیغه مبه ره نه خوینده واره، فرمووی: ئه وه بیایوکی گه نچ و ره نگ ئه سمه ری بالا به رز بوو، قۆزکی خاوی هه بوو تاسه رگوئی یان له سه رو گوئی وه

^۱ مسلم (۱/۱۶۶).

^۲ مسلم (۱/۱۶۶).

^۳ احمد (۳/۳۷۷)، فرمووده یه کی سه حیحه.

^۴ البخاری (۴۷۱)، مسلم (۱۷۰).

^۵ دلائل النبوة (۲/۳۵۹).

بوو، فرموي: ٥ ٺمه ڪٿيه ٺهئ جوبره ٺيل؟ وتي: ٺمه موسايه، ده لئيت: پاشان پڙيشت و گه يشت به پياويڪي به ته مني بالا به رزي به ويچار خو شحالي خوي بؤ پيغه مبهري (ﷺ) ده ربهري بؤي و سلوي لئڪرد، هه موو هه سلاويان لي ده ڪرد فرموي: ٺمه ڪٿيه ٺهئ جوبره ٺيل؟ وتي: ٺمه باوڪته، ٺيبراهيم فرموي: دواي ٺوه سه يري ٺاگري ڪرد ڪڙمه لئڪي تئدابوو مرداره وهه بويوان ده خوارد، فرموي: ٺه مانه ڪٿن ٺهئ جوبره ٺيل؟ وتي: ٺه مانه ٺوه ڪه سانهن گزشتي خه لڪي ده خون، پياويڪي بيني زؤر سووو شين بوو، فرموي: ٺمه ڪٿيه ٺهئ جوبره ٺيل؟ وتي: ٺوه ٺوه ڪه سه يه وشتره ڪه ي سه ربهري. ده لئيت: ڪا ٽيڪ ڪه پيغه مبهري خوا (ﷺ) گه يشته قودسي پيرؤز (بيت المقدس) هه لسا نوپؤز بڪات، هه موو پيغه مبهريان نوپؤزيان له گه لدا ڪرد، ڪا ٽيڪ نوپؤزه ڪه ي ته واو ڪرد، دوو پيالاهيان بؤ هيتا، يه ڪيڪيان لاي راسته وهه ٺوه پيالاه ڪه يان لاي چه په وه، يه ڪيڪيان شيري تئدابوو، ٺهوي تريان هه نگويني تئدابوو، شيره ڪه ي وه رگرت و لئي خوارده وه. ٺوه ڪه سه ي پيالاه ڪه ي پي بوو، وتي: سروشتي ٺيسلامت هه لئبارد (أصبت الفطرة).^۱ سه نه ده ڪه ي صحيه، ٺيمامي ٺه حمه د پيوايه تي ڪردوه له ٺيينو عه باسه وه ده لئيت: شه وره وي ڪرا به پيغه مبهري خوا (ﷺ) بؤ قودسي پيرؤز، پاشان هر له وه شه وه هاته وه، باسي پڙيشتنه ڪه ي و نيشانه ڪاني قودسي پيرؤز ڪاروان و قافله ڪه ي شياني بؤ ڪردن، هه ندي له خه لڪي وتيان: ٺيمه بپوا به و قسانه ي موحه مه د ٺاڪه ين ڪه ده ي لئيت، بؤيه هه لگه پانه وهه و بوونه وهه به خوانه ناس و خودا له گه ل ٺه بو جهلدا ملي شڪانن، ٺه بو جهل وتي: موحه مه د به دره ختي زه قوم (الزقوم) ده مانتر سينئيت، ٺاده ي خورماو ڪه ره بينن و بيڪه نه زه قنه موت و باييخوين، پيغه مبهري (ﷺ) عيساو موساو ٺيبراهيم پيغه مبهري جه جاليشي به چاوي خوي بينيووه نه ڪ به خه و بينين، پرسيار ڪرا له پيغه مبهري (ﷺ) له باره ي ده جاله وه، فرموي: (بينيم پياويڪي زله ي پهنگ سپي، چاويڪي به رز بوو بووه وه وه ڪه ٺه سٽيره ي دروشاوه و ابوو، سه ري وه ڪ لو و چلي دره خت بوو، عيسام بيني (سه لامي خواي ليبيئت) لاويڪي پهنگ سپي بوو، موي لول بوو چاوي تيؤ بوو، چوارشانه بوو (نه به رز نه ڪورت) مسلميش بيني (سه لامي خواي ليبيئت) پياويڪي گه نم پهنگي تيؤ بوو، موي سه ري زؤر بوو، زؤر به هئز بوو، سه يري ٺيبراهيم ڪرد (سه لامي خواي ليبيئت) سه يري هيچ ڪو ٽيم نه ده ڪرد، مه گه ڪه سه يرم ده ڪرد له خؤم ده چوو، هه تا ده توت ٺه م هاوه له تانه، جوبره ٺيل وتي: سللو له باوڪت بڪه، منيش سللوم لئڪرد. نه سائيش پيوايه تي ٺه م فرموده يه ي ڪردوه له فرموده ڪه ي ٺه بوزه يده وه ڪه سابتي ڪوپي زه يده ٺه ويش له هيلاله وه (ڪه ٺيينو خه بابيه) به م شيويه هئناويه تي.^۲ ٺه م فرموده يه سه نه ده ڪه ي راسته (صحيح) ه.

^۱ احمد (۲۵۷/۱)، پياوه ڪاني جي متحانن جگه له قابوس ڪه لاوازه.

^۲ احمد (۳۷۴/۱)، النسائي في الكبرى (۱۱۴۸۴)، فرموده يه ڪي سه صحيه.

به بیبه قی ریوایه تی کردوه له نه بولعالیه وه که ده لئیت: ناموزای پیغه مبه ره که تان (ﷺ) نبینو
 عه بیاس (په زای خوی لیبت) ده لئیت: پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فرموویه تی: (ئو شه وه ی شه وره ویم
 پیکرا موسای کوپی عیمرانم بینی پیاویکی بالا به رزی قز لول بو وه که یه کتیک له پیاوانی شنۆته
 وابوو، عیسیای کوپی مه ریه میشم بینی پیاویکی چوارشانه و سووو سپی و مووی سه ری خاوبوو مالیکی
 ناگره وانم نیشان درا، ده جالیشم نیشان درا، له گه ل چه ندین نایه تی تز که خوا پیشانیدا، جا
 خوا یگه وره نه فرمووی: ﴿فَلَا تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مِّنْ لِّقَائِهِ﴾^۱ واته: نینجا گومانته نه بیت (ئه ی
 موحه مه د (ﷺ)) له گه یشتنت به موسا (یان گومانته نه بیت له گه یشتنی تهورات به موسا). قه تاده وا
 ته فسیری ده کات که پیغه مبه ری خوا (ﷺ) گه یشتوو به موسا (سه لامی خوی لیبت) ﴿وَجَعَلْنَاهُ
 هُدًى لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ﴾^۲ واته: خوا موسای کرده ری نیشاندەر بۆ نه وه ی ئیسرائیل. موسلیم ریوایه تی
 کردوه له سه حیحه که یداو به کورتیش بوخاری و موسلیم له قه تاده وه ریوایه تیان کردوه^۳. دیسان
 نیامی نه حمه د ریوایه تی کردوه له نبینو عه بیاسه وه ده لئیت: پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فرمووی: (کاتیک
 ئو شه وه ی که شه وره ویم پیکرا که پۆژم کرده وه له مه ککه زۆرتسام، ده مزانی خه لکی بپوام
 بیتناکن)، جا پیغه مبه ر (ﷺ) به ته نا دوور له خه لکی به خه مباری دانیشنبوو، ئبو جه لی دوژمنی
 خوا به لایدا تیپه پی وه ات له لایدا دانیشته، وه ک گالته پیکردنی وتی: ئایا شتیک پوویداوه؟ پیغه مبه ری
 خوا (ﷺ) پیی وت: (به لئی) وتی: ئو شته چیه؟ فرمووی: (ئه مشه و من شه وره ویم پیکراوه) وتی: بۆ
 کوئی؟ فرمووی: بۆ (بیت المقدس)، وتی: پاشان به یانی هاتیه وه ناومان؟ فرمووی: (به لئی) وتی:
 پای وا نه بوو که به درۆی بخاته وه له ترسی نه وه ی نه گه ر هۆزه که ی بانگ کرد په شیمان بیتته وه له
 قسه که ی، بۆیه وتی: پت چیه نه گه ر هۆزه که تم بانگ کرد ئایا نه م قسانه یان بۆ ده که ی که بۆ منت
 کرد؟ پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فرمووی: (به لئی)، وتی: ئه ی خه لکی به نی که عبی کوپی لوئه ی، ئو
 خه لکه ی که دانیشتبون هه مو هاتن و دابارین به سه ریاند او له لایندا دانیشتن، ئبو جه ل وتی: ئو
 قسه ی بۆ منت کرد بۆ هۆزه که یشت باسی بکه، پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فرمووی: (ئه مشه و من شه وره ویم
 پیکرا) وتیان: بۆ کوئی؟ فرمووی: بۆ (بیت المقدس) وتیان: به یانیش هاتیه وه ناومان؟
 فرمووی: (به لئی). ده لئیت: هه ندئ ده ستیان کرد به چه پله لیدان و هه ندیکی تریان دایان به سه ریاند او

^۱ السجدة (۲۳).

^۲ السجدة (۲۳).

^۳ دلائل النبوة (۲/۳۸۶)، فرمووده یه کی سه حیحه.

^۴ البخاری (۳۲۳۹)، مسلم (۱۶۵).

سریان سوپما به حسابی خویان له و درویه که کردی، وتیان: ده‌توانی وه‌سفی ئه‌و مزگه‌وته‌مان بۆ بکه‌ی؟ چونکه که‌سی وایان هه‌بوو که پۆششتبوو بۆ ئه‌و ولاته‌و مزگه‌وته‌که‌ی بینیبوو. پیغه‌مبهری خوا(ﷺ) فرمووی: (به‌رده‌وام وه‌سغم بۆ ده‌کردن هه‌تا هه‌ندێ له‌و سیفه‌تانه‌م لێ تیکچوو، فرمووی مزگه‌وته‌که‌م بۆ هینراو پیشانم درا من وه‌سغم ده‌کرد هه‌تا له‌به‌رده‌م مالی عه‌قیدا(یان عه‌قال) دانرا. من وه‌سغم ده‌کردو سه‌یریم ده‌کرد (فرمووی) له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌یشدا ئه‌و وه‌سفانه‌م بۆ له‌به‌ر نه‌کرا، فرمووی: خه‌لکه‌که‌ وتیان: سویند به‌ خوا ئه‌و سیفه‌تانه‌ی ئه‌و باسی کرد تیا‌یه‌تی و پیکای و راستی کرد.^۱ نه‌سانیش هینا‌ویه‌تی و به‌یه‌قیش پریا‌یه‌تی کردوه.^۲

پریا‌یه‌تی عه‌بدولای کوری مه‌سه‌وده(په‌زای خ‌وای لیبیت)

به‌یه‌قی پریا‌یه‌تی کردوه له‌ عه‌بدولای کوری مه‌سه‌وده(په‌زای خ‌وای لیبیت) ده‌لێت: کاتیک که شه‌په‌روی کرا به‌ پیغه‌مبهری خوا(ﷺ) پۆششت هه‌تا گه‌یشه(سدره‌ المنتهی) که له‌ ئاسمانی شه‌شه‌مه، ئه‌وه‌ی له‌ زه‌مینه‌وه‌ به‌ریته‌ لای خ‌وای گه‌وره‌ تا ئه‌وی ده‌چیت و له‌ویوه‌ وه‌رده‌گیریت و ده‌بریته‌ لای، ئه‌وه‌ی له‌ سه‌روه‌ بێته‌ خ‌واری تا ئه‌وی دیت و له‌ویوه‌ وه‌رده‌گیریت و به‌ش ده‌کریت به‌سه‌ر ئاسمانه‌کان و زه‌ویدا، ﴿إِذْ يَفْشَى الْيَدْرَةَ مَا يَفْشَى﴾^۲ له‌ کاتیکدا ئه‌وه‌ی له‌ لای(سدره‌ المنتهی) به‌ دایپۆشیوه‌ ئه‌وه‌ی که ده‌بێ دایپۆشیت، ئه‌وه‌ی(سدره‌ المنتهی) داده‌پۆشیت چه‌ندبه‌پوله‌یه‌کی ئالتونینه، پیغه‌مبهری خوا(ﷺ) نوێژی له‌سه‌ر فه‌رزکراو دوو ئایه‌تی کۆتایی سوره‌تی(البقره‌)یشی پندرا، مژده‌ی ئه‌وه‌شی درایه‌ که هه‌ر که‌سیک له‌ ئومه‌تی ئه‌گه‌ر شه‌ریک بۆخودا بریارنه‌دات خ‌وای گه‌وره‌ له‌ گوناه‌ی گه‌وره‌ی خ‌وش ده‌بیت، موسلیمیش پریا‌یه‌تی کردوه له‌ سه‌حیحه‌که‌یدا، له‌ موحه‌مه‌دی کوری عه‌بدولای کوری نومه‌یر و زه‌مه‌یری کوری حه‌ربه‌وه، هه‌ردووکیان له‌ عه‌بدولای کوری نومه‌یره‌وه‌ پریا‌یه‌تیان کردوه به‌و شیوه‌یه‌.

پریا‌یه‌تی عومه‌ری کوری خه‌تتاب(په‌زای خ‌وای لیبیت)

نیامی ئه‌حمه‌د پریا‌یه‌تی کردوه کاتیک که عومه‌ری کوری خه‌تتاب(په‌زای خ‌وای لیبیت) ئه‌لێ له‌جابه‌یدا بوو، جاباسی ئازاکردنی قودسی پیرۆزی(بیت المقدس) نه‌کات و ئه‌لێ: ئه‌بو سه‌له‌مه‌ ئه‌لێ: ئه‌بو سینان له‌ عوبه‌یده‌ی کوری ئاده‌مه‌وه‌ نه‌گه‌یریته‌وه‌ و ده‌لێت: بیستم له‌ عومه‌ری کوری خه‌تتاب(په‌زای خ‌وای لیبیت) ده‌یوت به‌ که‌عب کوێ به‌ باشی ده‌زانی نوێژی تیدا بکه‌م؟ وتی: ئه‌گه‌ر قسه‌ی من وه‌رده‌گری له‌ د‌وای به‌رده‌که‌وه‌ نوێژ ده‌که‌ی، ئه‌و کاته‌ هه‌موو قودس ئه‌که‌وێته‌پیشه‌وه‌!

^۱ احمد(۳۰۹/۱)، فرمووده‌یه‌کی سه‌حیحه‌.

^۲ النسانی فی الکبری(۱۱۲۸۵)، دلائل النبوة(۳/۲۶۲)، سه‌حیحه‌.

^۳ النجم(۱۶).

عومہری کوپی خہ تتاب (پرهزای لیبیت) فرموی: تَر وَهَك جَوولَه کَه کَانَ دَه کَی! بَه لَامَنَّا، مَن لَه وَ شَوینَه دَا نَوِیْز دَه کَم کَه پیتغہ مہری خوا (ﷺ) نَوِیْزِی تَیْدَا کَر دَووہ، چَووہ پیتغہ و ہ پَووہ و قِبیلہ و ہ ستاو دہستی کرد بہ نَوِیْز کَرَن، پاشان ہات و بہ عہ باکَی زِبَل و تَوَزہ کَی پَاک کَر دَووہ و تہ کاندی خہ لگہ کَی پش شوینی خَوَیْنِیَان پَاک کَر دَووہ، بَر دہ کَی تُوہ نَدہ پَز لَی نَنَّا لہ پَشْتِیہ و ہ نَوِیْز بکات و پَووی تَبیکات، وَه کَه عِبی تَحْبَار نَامَاژہی بُوکَر د، کَه عِب لہ هُوَزِک بُو پَزِیَان لہ و بَر دہ دہ گرت و کَر دَووہ یانہ قِبیلہی خَوَیْنِیَان، بَه لَام خَوَی گہ و ر ہ منہ تی کَر د بہ سَر دِیَاو مَو سَلَمَانِی کَر د و پِنگَی ہ مَی نِیْشَان دَرَا، بُو یَہ کَاتِک نَامَاژہی کَر د بہ و شَوِیہ یہ، گہ و ر ہ مَو سَلَمَانَان عومہری کوپی خہ تتاب (پرهزای خَوَی لیبیت) وتی: تَوَچَاو لہ جَوولَه کَه کَان تہ کَی، وَه کَاوَر دہ کَانَ سَو کَا یَہ تی نَکَر د بہ و بَر دہ کَه کَر دَووہ یَان بَہ شَوِیْنِی زِبَل و خَاشَاک لہ بَہر تُوہ ی قِبیلہی جَوولَه کَه کَانَ بُوہ، بَہ لَکَر ہ رَچِی تَوَزو پِی سَا ی پِی تُوہ بُو سَری و بہ عہ باکَی پَاکی کَر دَووہ^۱.

رِیوَا یَہ تی تُوہ بُو ہور ہیر ہ (پرهزای خَوَی لیبیت)

بُو خَا رِی و مَو سَلِیْم لہ ہ ر دَوو سَ حِی حَہ کَ یَا ن دَا رِیوَا یَہ تِیَا ن کَر دَووہ لہ تُوہ بُو ہور ہیر ہ و ہ دَہ لَی ت: پیتغہ مہری خوا (ﷺ) فرموی: (کَاتِک شہ و پِہ و یَم پِی کَرَا، گَہ یِ شَ تَم بَہ مَو سَا (سَ لَامَی خَوَی لیبیت) جَا دَہ سَتِی کَر دَووہ و سَ فَر کَر دِی و وَا تہ زَا نَم فرموی: پِیَاوِک بُو نَہ قَہ لَ و نَہ لَاوَا زو مَو ی سَ ہری خَاو دَا ہِ تِ رَا بُو، وَه کَ پِیَاوَانِی گَہ لَی شَنَوَنَہ وَا بُو، وَہ فرموی: گَہ یِ شَ تَم بَہ عِی سَا (سَ لَامَی خَوَی لیبیت)، پیتغہ مہری خوا (ﷺ) و ہ سَ فِی کَر د فرموی: پِیَاوِکِی چَاو رَا شَا نَہ ی سَو وِ رِ سِی و پِی و پُو نَا لَ بُو، وَه کَ لَہ حَمَام ہَا تَبِی تَہ دَہ رِی وَا بُو، گَہ یِ شَ تَم بَہ نِی بَرَا ہِیْم (سَ لَامَی خَوَی لیبیت) مَن زِیَا تَر لَہ مَن دَا لَہ کَانِی تَرِی لَہ تُوہ دَہ چَووم، دَوو جَا مِیَا ن بُو ہِی نَام، یَہ کِی کِیَا ن شِی رُو تَرِیَا ن عَہ رَ ق (شَ رَا ب) ی تِیَا بُو، پِیَا ن و تَم: نَا رَہ زَوو ت لَہ کَا مِیَا ن ہِیَہ بِی خَوَز ہ و ہ، شِی رَہ کَم و ہ ر گ ر ت و خَاو ر د ہ مَہ و ہ، پِیَا ن و تَم: سَ ر و شَ تِی نِی سَ لَامَہ تِی و پِی رَا سَ ت ت ہ لَبْزَا ر د و و ہ، تُوہ گَہ ر شَ ہ رَا بَہ کَ ت ہ لَبْزَا ر دَا یَہ تُو مَہ تَہ کَ ت پِیَا ن و ن دَہ کَر د،^۲ دِی سَا ن لَہ سَ حِی حِی مَو سَلِیْم دَا ہَا تُو و ہ لَہ تُوہ بُو ہور ہیر ہ و ہ (پرهزای خَوَی لیبیت) دَہ لَی ت: پیتغہ مہری خوا (ﷺ) فرموی: (خَوْم وَا بِیْنِی لَہ حِی جَر دَا بُووم قَو رَہ یِ شَ پَر سِیَا رِیَا ن لَی دَہ کَر دَم، لَہ بَا رَہ ی چَہ ن د شَ تِی کِی قَو دِ سِی پِی رُو ز ہ و ہ چَاک سَ ہِی رَم نَہ کَر د بُو ہ تَا لَہ یَا دِیَا ن بَگَر م، تُوہ نَدہ خَہ فَ تَبَا رُو دَل تَہ نَگ بُووم ہ ر گِی ز دَل تَہ نَگِی وَا م بَہ سَ ر دَا نَہَا تَبُو، فرموی خَوَی گہ و ر ہ قَو دِ سِی پِی رُو زِی بُو ہِ ر ز کَر د مَہ و ہ و مَنِی ش سَ ہِی ر_M دَہ کَر د، ہِی چَ شَ تِی کِیَا ن لَی نَہ دَہ پَر سِی م خَہ بَ رِیَا ن نَہ دَہ مِ، خَوْم لَہ نَا و کَر مَ لَی پیتغہ مہرَا ن دَا بِیْنِی، مَو سَا (سَ لَامَی خَوَی لیبیت) پَاو ہ سَ تَا بُو نَوِیْزِی دَہ کَر د کَہ سَ ہِی ر_M کَر د پِیَاوِک بُو

^۱ احمد (۳۸/۱)، سہ نَہ دَہ کَانِی لَاوَا ز ہ.

^۲ فتح الباری (۶/۴۹۲)، مسلم (۱/۱۰۵۴).

موى كه ميتك لول بوو وهك پياوانى شه توئه و ابوو، هر له و كاته دا عيساى كوپى ماريه مم دى (سهلامى خواى ليبييت) نيراهيميشم بينى (سهلامى خواى ليبييت) له وى بوو، پاره ستابوو نويزى ده كرد، نه وى زياتر له نيراهيم بچيت هاوه له كه تانه (واته پيغه مبه ر(ﷺ))، كاتى نويز هات پيش نويزيم بؤ كردن، كه له نويز بوومه وه به كيك و تى: نه و ماليكى خاوهنى ناگره سهلامى لييكه، ناوپم دايه وه نه و پيشدا سلأوى له من كرد.^۱

ريوايه تى دا يكي موسلمانان عايشه (په زاي خواى ليبييت)

به يه قى ريوايه تى كردوه له عايشه وه (په زاي خواى ليبييت) ده لئيت: كاتيك كه شه پوهى كرا به پيغه مبه رى خوا(ﷺ) بؤ مزگه و تى نه قسا (مسجد الاقصى) به يان يه كهى خه لكى كه وتنه باسكردنى، هه ندئى له و خه لكه كه موسلمان بوو بوون و بپوايان به پيغه مبه ر(ﷺ) هينا بوو پاشگه ز بوونه وه و به په له نه و هه واله يان گه يانده نه بو به كر و تيان: نايا ناگات له هاوه له كه ته؟ كه ده لئيت: نه و نه مشه و شه پوهى پيكره وى بؤ قودسى پيرؤز، نه بو به كر و تى: نايا نه و نه وى فرمووه؟ و تيان: به لئى، نه بو به كر و تى: نه گر نه و نه و قسه ي كرد بييت راستى و توه، و تيان: بپواى پى ده كهى كه رويشتوه بؤ قودسى پيرؤزو پيش نه وى رؤز بيته وه هات بيته وه؟ و تى: به لئى، من بپواى به شتيك پى ده كه م زؤر له وه گوره تره، من بپواى نه وى پيده كه م له به يان يه كدا يان له نيواره يه كدا هه والى ناسمانم نذاتى!^۲ له به رنه وه بوو ناوئرا نه بو به كرى صديق.^۳

باسى كاتى شه و پوهى كه ي پيغه مبه ر(ﷺ) باسى نه وهش كه به لاشه و گيانى بووه و نه كاتى بيداريدا بووه و نه كاتى خه و تندا نه بووه

موساى كوپى عوقبه: له زوهه ريه وه نه گير پته وه كه شه پوهى كه سائيك له پيش كؤچكردندا بووه،^۴ عوروه يش هر وى و توه.^۵ سؤدى ده لئيت: شانزه مانگ له پيش كؤچكردن بووه. بيگومان پيغه مبه رى خوا(ﷺ) له مه كه وه شه پوهى پيكره بؤ قودسى پيرؤزو له حاله تى بيداريدا بوو و له خه ودا نه بووه و سوارى بوراق بووه، كاتيك گه يشته ده رگاي مزگه وت لاي ده رگاكا و لاغه كهى به سته وه و چوه ژوره وه له قبيله كه يدا دوو په كه عات نويزى سلأوى مزگه و تى (تحية المسجد) كردو پاشان ميحراجى بؤ هينرا كه (وهك پله ي په يژه و ابوو پييدا سه رده كه وت) سه ركه وت به و ميحراجه دا بؤ ناسمانى

^۱ مسلم (۱۵۶/۱)، عن زهير بن حرب.

^۲ دلائل النبوة (۳۶۰/۲)، ريوايه تيكى لاوازه.

^۳ دلائل النبوة (۳۵۵/۲).

^۴ دلائل النبوة (۳۵۴/۲).

^۵ القرطبي (۲۱۰/۱۰).

دنیا، پاشان بقر حوت ناسمانه‌کئی تر، له هه‌موو ناسمانه‌کاندا ده‌گه‌یشت به که‌سه خاوه‌ن پیزو پله به‌ززه‌کانی و سلاری ده‌کرد له و پیغه‌مبه‌رانی که له و ناسماناندا بوون، به پئی پله و پیزیان، هه‌تا تیغه‌پی به لای موسای که‌لیمدا له ناسمانی شه‌شه‌مداو ئیبراهیمی خه‌لیل له حه‌وته‌مدا، پاشان له‌ئوان و له‌پله‌ی ئه‌ودوانه‌ش تیغه‌پی (سه‌لامی خوا له‌ئوان و له‌هه‌موو پیغه‌مبه‌رانی تریش بیت) تا ده‌گاته شویتیک که ده‌نگی قه‌له‌مه‌کانی تیدا ده‌بیسترت، واته: واته قه‌له‌مه‌کانی قه‌در به‌و شتانه‌ی که ده‌بن، (سدره المنتهی) ی بینی که فه‌رمانه‌گه‌وره و گرنگه‌کانی خوی‌گه‌وره دایپوشیبوو، به په‌پوله‌ی ئالتونی و په‌نگی هه‌مه‌جزره فره‌شته‌کانیش ده‌وره‌ی درابوو، له‌ویدا جویره‌ئیلی بینی له شیوه‌ی خویدا، شه‌ش سه‌د بالی هه‌بوو، چه‌ندین فره‌شته‌ی بالسه‌وزی بینی که‌ناسویان داگیر کردبوو، (بیت المعمور) ی بینی و ئیبراهیمی خه‌لیلی بینی که که‌عبه‌ی پیروزی سه‌ر زه‌مینی دروست کردوو، پالی دابوو به‌بیت (بیت المعمور) وه، چونکه (بیت المعمور) که‌عبه‌ی ناسمانه، که هه‌موو پوژیک حه‌فتا هه‌زار فره‌شته ده‌چه‌ناری خواپه‌رستی تیدا ده‌کن پاشان هه‌تا پوژی قیامت ناگه‌پینه‌وه بۆی، به‌هه‌شت و جهه‌نه‌می بینی، له‌ویدا خوی‌گه‌وره په‌نجا نوپزه‌کئی له سه‌ر فه‌رز کرد، پاشان سووکی کرد بقر پینج نوپزه‌که‌به‌ر سوژو به‌زه‌یی خوی به‌بنده‌کانی، له‌مه‌وه پیزو گرنگی نوپزه‌که‌به‌ر ده‌رده‌که‌ویت چه‌نده گه‌وره‌یه. پاشان دابه‌زی بقر قودسی پیروژ و پیغه‌مبه‌رانیش دابه‌زین له‌گه‌لیدا، که‌کاتی نوپزه‌هات له‌ناو قودسی پیروژدا پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) پیش نوپزه‌ی بقر کردن، له‌وه ده‌چیت نوپزه‌ی به‌یانی ئه‌و پوژه بوویت، هه‌ندی که‌سه وای بقر ده‌چن که ئه‌و پیش نوپزه‌یی بقر پیغه‌مبه‌ران له ناسماندا بۆی کردن، به‌لام زورینه‌ی پیوایه‌ت‌کان ئه‌وه ده‌گه‌یه‌نن که له قودسی پیروژدا بووه، له هه‌ندی پیوایه‌ت‌کاندا ده‌لین ئه‌و پیش نوپزه‌ی له سه‌ره‌تای چوونیه‌وه بووه بقر ناو مزگه‌وتی (الاقصی) به‌لام پوونتر ئه‌وه‌یه له دوی گه‌پانه‌وه‌ی بوویت بقر قودسی پیروژ، چونکه کاتیک که‌ئه‌یدا به‌لایاندا له شوپنه‌کانیاندایه‌پرسیاری له جویره‌ئیل ده‌کرد له باره‌ی هه‌ر پیغه‌مبه‌ریکیانه‌وه، جویره‌ئیل باسی ده‌کردن بۆی، ئه‌مه گونجاوتره، چونکه یه‌که‌مجار داواکراوه بقر خزمه‌ت خودای مه‌زن بقر وه‌رگرتنی ئه‌و ئه‌رک و فه‌رزانه‌ی که خودا ده‌یه‌ویت بیدا به‌سه‌ر خوی و ئومه‌ته‌کید، پاشان که لی بووه‌ته‌وه له‌وه‌ی که بۆی بانگ کراوه، کۆبووه‌ته‌وه له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ره‌کانی برابردا و پاشان خوی‌گه‌وره پیزو مه‌زنی پیغه‌مبه‌ری ده‌رخستوه بۆیان و پیش‌نوپی بقر کردوون، ئه‌مه‌یش به‌ئامازه‌یه‌کی جویره‌ئیل بوو که‌بۆیکرد له‌ویاره‌یه‌وه. پاشان له قودسی پیروژ ده‌رچوو و سواری بوراق بووه و گه‌پاوه‌ته‌وه بقر مه‌که‌که له تاریکایی شه‌ودا، (خوی پاک و بی‌عه‌یبیش باشت ده‌زانی) به‌لام هیتانی پیاله‌ی شیرو هه‌نگوین یان شیرو ئاره‌ق یان شیرو ئاو یان هه‌موویان، ئه‌مانه له فه‌رموده‌دا هاتوو که له قودسی پیروژدا بووه، وه له‌فه‌رموده‌ی تریشدا هاتوو که له ناسماندا بووه، هه‌لده‌گریت له هه‌ردوولا پویدا بیت، چونکه وه‌ک پیش‌شوازی وایه له میوان (خوا خویشی

باش ده زانی، پاشان شه‌وپره‌وی به گیان و لاشه‌ی پیغمبر له‌حاله‌تی بیداریدا نه‌ک له‌خودا، به‌لگیش له‌سهر نه‌مه‌نم نایه‌تیه که خوی گوره ده‌فرموویت: ﴿سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا الَّذِي بَنَّا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنَ السَّمَاءِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾^۱ واته: پاکی و بی‌عیبی بؤکه‌سینک له‌شه‌ویکدا شه‌وپره‌وی به‌بهنده‌ی خوی کرد له‌(مسجد الحرام) ه‌وه بؤ(مسجد الاقصی) نه‌و مزگه‌وته‌ی نئیمه پیتو پیروزیمان داوه به‌دوره‌یوره‌که‌ی به‌و نیازهی که هه‌ندیک به‌لگه‌ی خۆمانی پیشان بده‌ین، هه‌ر خوی بیسرو بینایه. ته‌سبیحات لیژده‌دا بؤ شتی زدر که‌وره و گرنکه، خۆ نه‌گه‌ر له‌خودا بوايه، شتیکی گوره‌ی وانه‌بوو(سبحان الله) ی بؤبکریت و زدر به‌گرنکیش نه‌ده‌گیرا، نه‌گه‌ر به‌خه‌و بوايه‌خوانه‌ناسانی قوره‌یش به‌په‌له به‌درویان نه‌ده‌خسته‌وه‌و هه‌ندی له‌وانه‌ش که‌موسلمان بووبوون پاشگه‌ز نه‌ده‌بوونه‌وه و ته‌ی (عه‌بدیش) بریتیه له‌گیان و لاشه، وه‌ک فرموویته‌ی: ﴿أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا﴾ وه‌ ده‌فرموویت: ﴿وَمَا جَعَلْنَا الرِّجَالِ الْآلِيَّ أَرْبَابًا إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ﴾^۲ واته: نه‌و بینینه‌ش که‌پیمان نیشاندای بؤ تاقیکردنه‌وه‌ی خه‌لکی بوو، ئیبنو عه‌بباس ده‌لئیت: نه‌و بینینه‌ بینینی به‌چاو بوو پیشانی پیغمبره‌ی خوا(ﷺ) درا له‌و شه‌وه‌ی که‌شه‌وپره‌وی پیکرا، نه‌و درخته مه‌لعونه‌یش دره‌ختی زه‌ققومه بوخاری ریوایه‌تی کردوه.^۳ خوی گوره ده‌فرموویت: ﴿مَا رَأَى الْأَبْصَرُ وَمَا طَفَنُ﴾^۴ واته: چاوی لی که‌لا نه‌کردوه و نه‌یگویزتوه‌ته‌وه و ریشکه و پیشکه‌ی نه‌کرد. چاو له‌به‌شه‌کانی لاشه‌یه نه‌ک گیان و سواری بوراقیش کراوه که‌ولاغیکی سپی بووه و دره‌وشاوه‌ته‌وه نه‌مه‌یش دره‌وشانه‌وه‌ی لاشه‌یه نه‌ک گیان، چونکه گیان پیویست ناکات له‌رؤیشتندا سواری شتیکی بییت (والله اعلم).

شتیکی گه‌وره و به‌سوود

حافیز نه‌بو نه‌عمی نه‌سه‌هانی له‌کتیبی (دلائل النبوة) دا ریوایه‌تی کردوه له‌ریگه‌ی موحه‌مه‌دی کورپی عومری واقیدیوه ده‌لئیت: مالیکی کورپی نه‌بو ریجال بؤی باس کردم له‌عمری کورپی عه‌بدلاوه له‌موحه‌مه‌دی کورپی که‌عبی قوره‌زیه‌وه ده‌لئیت: پیغمبره‌ی خوا(ﷺ) دیحیه‌ی کورپی خه‌لیفه‌ی نارد بؤ لای قیسهر، جا ده‌ستیکرده باسکردنی رۆیشتن و چوونه‌که‌ی بؤلای، له‌ناو نه‌م باسه‌دا به‌لگه‌یه‌کی مه‌زن هه‌یه له‌سهر فره‌ژیبری هیره‌قل، پاشان هیره‌قل هه‌رچی بارزگانی شامه بانگی کردو ناردی به‌

^۱ الاسراء (۶۰).

^۲ فتح الباری (۲۵۰/۸).

^۳ النجم (۱۷).

شویئن ئەبو سوفیان (سەخری کۆپی حەرب) و هاوڵەکانیدا لە بارەى ئەو پرسیارە مەشهورانەو ئەلى پرسین کە بوخارى و موسلىم رپوايه تیان کردوون وەك لە داوایە باسیان دیت، لە کاتی کدا ئەبو سوفیان دەبوو سەت کارەكەى پێغەمبەر (ﷺ) بێنرخ و بچووك بکاتەو ئەلى هیرەقل، دەلئیت: ئەبو سوفیان ووتی: هیچ شتێك پێگەى لى نەگرتم کە دزى قسە بکەم و لەبەر چاوى هیرەقلی بخرم ئەو نەبیت پێم ناخۆش بوو درۆیکە بکەم لە لای هیرەقلداو پێم بزانیت و پاشان بپوای بە هیچ قسەیکە نەمێنیت. دەلئیت: ئەو قسەیکە بەبیرەتەو کە ئەوشەو هى شەپەرەوى پیکرا باسى بکەم بۆى، دەلئیت: وتم: ئەى پاشا هەواڵتکە بدەم هەتا بزانی کە ئەم کابرایە درۆدەکات؟ ووتی: ئەو درۆیکە کامەیکە؟ دەلئیت: وتم: پێمان دەلئیت کە لەسەر زەمینی ئێمەو لە مەککەو لە بەک شەو دا هاتوو بۆ ئەم مەزگەوتەى ئێو، مەزگەوتى ئیلیا پاشان هەر ئەو شەو گەراوەتەو لە پێش خۆرە لاتندا بۆ لامان، ووتی: بطریکی ئیلیا بەپاسەرى قەیسەرەو بوو، بطریکی ئیلیا ووتی: من ئەوشەو مە لە یاده، ووتی: قەیسەر سەبرى کردو ووتی: تۆچۆن بەو دەزانى؟ ووتی: من هیچ شەوێك ناخۆم هەتا هەموو دەرگاكانى مەزگەوت دانەخەم، ئا ئەو شەو هەموو دەرگاكانم داخست تەنھا دەرگایەکیان نەبیت، بۆم دانەخرا، داواى یارمەتیم کرد لە خزمەتچەکانو ئەوانەى لە لام بوون کە داى بخەن، هەرچیمان کرد بۆمان دانەخرا، وەك ئەو هى پال بە کۆرێکەو بێنێن، دارتاشەکانیشم بۆ بانگ کرد سەبرىان کردو و تیان: ئەم دەرگایە سەردەرگاو دیوارەكەى کەوتوو بەسەردا، ناتوانین جۆلەى پێیکەین هەتا پۆژدەبیتەو هەتا بزانیان لەکۆپو نیشتوو سەرى، دەلئیت: گەرامەو دوو دەرگاگەم واز لێهێنا بە کراوہى، کاتێک پۆژم لى بوو وە چوومەو بۆ لایان، ئەو بەردەى لە سووچى مەزگەوتە کە دا بوو کونى تى بوو بوو، پاشماوہى بەستەو هى ولاغیکى پێو دیار بوو، دەلئیت: وتم بە هاوڵەکانم: ئەم دەرگایە ئەمشەو حەتمەن بۆ پێغەمبەرێک پگراو و بەکراوہى ماہو، بێگومان ئەمشەو لەناو ئەم مەزگەوتەى ئێمەدا ئەو پێغەمبەرە نوێزى کردو. جا نیتەر فەرموودەكەى بەتەواوى باس ئەکات.

سوودیکى تر

حافیز ئەبولخەتتاب عومەرى کۆپى دیحیە لە کتیبە کەیدا (التنوير في مولد السراج المنير) کە باسى فەرموودەى نيسراى کردووە لە پێگەى ئەنەسەو، قسەیکەى زۆرى لەسەر وتوو، قسەكەى زۆر جوانو پڕ مانایى کردووە، پاشان دەلئیت: بێگومان ئەو رپوايه تانەى لە بارەى نيسراو هاتوون گەيشتوو تە پلەى تەواتر لە عومەرى کۆپى خەتتاب و عەلى و ئیبنو مەسعود ئەبو زەرەو مالیکى کۆپى سەسەو ئەبو هورەیرەو ئەبو سەعیدو ئیبنو عەبباسو شەدادى کۆپى ئەوسو ئوبەى کۆپى کەعبو عەبدوهرەمانى کۆپى قورت ئەبو حەببەو ئەبو لەیلاش کە هەردووکیان ئەنساړین، هەرەها عەبدوولایى کۆپى عومەرو جابیرو حوزەیفەو بوورەیدەو ئەبو ئەبوبو ئەبو ئوماو سەمورەى کۆپى جوندوبو

نه بولحه مراء و سوه بیبی پومی و نوموهانیته وه هتا عایشه و نه سمائی کچی نه بوبه کروی سدیقه وه (په زای خوا له هه موویان بیت) هه یانه به دریزی باسه که ی هیناوه هه شیان به کورتی هیناویه تی، وه که له موسنه ده کانداهاتوه، هه چهنده پریوایه تی هه ندیکیان مرچی سه حیچی تیدا نیه، بیگومان گشت موسلمانان کون له سهر فرموده ی نیسرا، ته نها بی دین و خوانه ناسان بریویان پیی نیه،

﴿يُرِيدُونَ لِيُطْفِقُوا قُورًا لِّلّٰهِ بِأَقْوَامِهِمْ وَاللّٰهُ مُبْتَلِيٌّ تَوْرِهِ وَآلُو كَرِهَ الْكَافِرُونَ﴾^۱ واته: ده یانه ویت پووناکي دینی خوا بکوژیتنه وه (فوری) ده میان و خوا پووناکي خوی ته واره کات با بیباوه رانیش پییان ناخوش بیت.

﴿وَأَتَيْنَا مُوسَى الْكَلْبَ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ أَلَّا تَتَّخِذُوا مِن دُونِي وَكَيْلًا﴾^۲ ذُرِّيَّةَ مَنْ

حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا﴾^۳

باسی موسا و به خشین ته ورات پیی

خوای گوره ده فرموویت: ﴿وَأَتَيْنَا مُوسَى الْكَلْبَ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ أَلَّا تَتَّخِذُوا مِن

دُونِي وَكَيْلًا﴾ واته: کتیبمان دا به موسا کردمانه پی نیشاندهریک بق به ره ی نیسرا نیل که: جگه له

من با بریکاریکتان (وه کیلیکتان) نه بیت. کاتیک که خوای گوره باسی شه پوهی به بنده ی خوی

موحه مد(ﷺ) ده کات پاشان دیته سهر باسی بنده و پیغه مبهرو که لیمی خوی موسا (سه لامی خوای

لیبیت) زورجار خوای گوره که باسی پیغه مبهرو(ﷺ) ده کات له گه لیدا باسی موساش ده کات، که

باسی قورئان ده کات له گه لیدا باسی ته وراتیش ده کات، بویه لیره یشدا که باسی شه پوهی

پیغه مبهرو(ﷺ) ده کات له پاشان ده فرموویت: ﴿وَأَتَيْنَا مُوسَى الْكَلْبَ﴾ واته: ته ورات، ﴿وَجَعَلْنَاهُ

هُدًى﴾ واته: کردومانه به پی نیشاندهر، ﴿لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ أَلَّا تَتَّخِذُوا مِن دُونِي وَكَيْلًا﴾ واته: جگه

له من هیچ که سیکی تر مه که نه دۆست و یارمه تی دهر و پرستراو، چونکه خودا په یامی ناردوه بق

هه موو پیغه مبهریک که په وانیه کردوه که ته نها هه ر نه و بیپرستن و شه ریکی بق دانه نین. پاشان

ده فرموویت: ﴿ذُرِّيَّةَ مَنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ﴾ واته: نه ی تورمه ی نه وانیه که له گه ل نوحدا هه لمان گرتن

له و که شتیه دا له بابی خوتان نوح بکن، ﴿إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا﴾ به راستی نوح به بنده یه کی زور

شوکرانه بزیر بوو، سا نیوه ش یادی نه و به ره ی منه بکن که پیتم داوون که موحه مد(ﷺ) بق په وانیه

کردوون، نیامی نه حمه د پریوایه تی کردوه له نه نه سی کوپری مالیکه وه (په زای خوای لیبیت) ده لیت:

پیغه مبهری خوا(ﷺ) فرمووی: (بیگومان خوای گوره پازیه له و بنده یه ی که خوار دنیک ده خوات یان

خوارند و هیچ ده خواته و سوپاسی خوی له سه ر ده کات) ^۱ موسلیم و ترمزی و نه سائیش پیوایه تیان کردوه هر به و شیوهیه ^۲ مالیک ده لیت له زهیدی کوی ئه سله مه وه: به رده وام و له مه موو کاتیکدا سوپاسی خودای ده کرد. بوخاری لیره دا باسی فه رموده که ی ئه بو زورعی کردوه له ئه بو هورهیره وه که پیغه مبه ر(ﷺ) فه رمویه تی: (من به ریزترینی مندالی ناده م له پژی قیامه تدا) فه رموده که دریزه، تیدا هاتوه) خه لکی دین بۆ لای نوح ده لیتن: ئه ی نوح بیگومان تو به که م نیردراوی بۆ سه ر خه لکی سه ر زه مین، خوا به عه بدیکی شوکرانه بژی ناوی بردوی، تکامان بۆ بکه له لای په روه رگارت) ^۳ فه رموده که ی به ته وای باسکرد.

﴿وَقَضَيْنَا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ فِي الْكِتَابِ لِنُفْسِدَنَ فِي الْأَرْضِ مَرَّتَيْنِ وَلِنَعْلُنَ عُلُوًّا كَبِيرًا ﴿٤﴾ فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ أُولَاهُمَا بَعَثْنَا عَلَيْكُمْ عِبَادًا لَنَا أُولَىٰ بَأْسٍ شَدِيدٍ فَجَاسُوا خِلَالَ الدِّيَارِ وَكَانَ وَعْدًا مَفْعُولًا ﴿٥﴾ ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكَرَّةَ عَلَيْهِمْ وَأَمْدَدْنَاكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَجَعَلْنَاكُمْ أَكْثَرَ نَفِيرًا ﴿٦﴾ إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ وَإِنْ أَسَأْتُمْ فَلَهَا فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ لِيَسْتَفْهُوا وُجُوهُكُمْ وَيَدْخُلُوا الْمَسْجِدَ كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَلِيُتَبَرَّأ مَا عُلُوًّا تَبِيرًا ﴿٧﴾ عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَنْ يَرْحَمَكُمْ وَإِنْ عُدتُمْ عُدتُمْ فَاعْلَمْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ

حصیرا ﴿٨﴾

له ته وراتدا هاتوه که جووله که دوچار ده ست دهنه خرا په کاری (له سه ر زه میندا)

خوای گه وره ده فه رمویت: ﴿وَقَضَيْنَا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ فِي الْكِتَابِ لِنُفْسِدَنَ فِي الْأَرْضِ مَرَّتَيْنِ وَلِنَعْلُنَ عُلُوًّا كَبِيرًا﴾ وه هر له ناو کتیبه که دا نه وه ی ئیسرائیل مان ناگادار کردوه که: ئیوه له و سه ر زه میندا دوو که پرت ده ست دهنه به ده فه پی و ژد به توندی بایی هوا ده بن و له خۆ ده گریزین. خوای گه وره باسی نه وه ی ئیسرائیل ده کات که بریاری داوه و ناگاداری کردوون له ته وراتدا، واته: له پی شه وه له و کتیبه دا که بۆی ناروون هه والی پیداون که له سه ر زه میندا دوچار هه لده سن به کاری خراپ و نا په سه ند، خوای لی ده گریزیت و ده ست دهنه تاوان و ده ستدزیی کردنه سه ر خه لکی، وه که ئه م نایه ته ی که ده فه رمویت: ﴿وَقَضَيْنَا إِلَىٰ ذَٰلِكَ الْأَمْرَ أَنْ دَابِرَ هَٰؤُلَاءِ مَقْطُوعٌ مُّصَبِحِينَ﴾ چاکی و

^۱ احمد(۱۱۷/۳)، فه رموده که ی سه حیه.

^۲ مسلم(۲۰۹۵/۴)، تحفه الاحوزی(۵۳۶/۵)، النسائی فی الکبری(۲۰۲/۴).

^۳ فتح الباری(۴۲۸/۶).

^۴ الحجر(۶۶).

خرابی کاره که مان له به ردهم دانا و ناگادارمانکرد، که له بهری به یانیدا که هه لسان قریان تیده که ویت دوا بر او دهن، واته: له پیشه وه هه والمان دا بهو به لایه که تووشی ده بن و ناگادارمان کرد لئی.

به دهنه‌ری جووله که له یه کهم جارداو توئه لئ سه ندنیان له سه ره نهو به دهنه‌ریه

خوای گه وه ده فه رموویت: ﴿فَإِذَا جَاءَ وَعَدُ أُولَاهُمَا بَعَثْنَا عَلَيْكُمْ عِبَادًا لَنَا أُولَىٰ بَأْسٍ شَدِيدٍ فَجَاسُوا

خَلْلَ الْأَذْيَارِ وَكَانَ وَعْدًا مَفْعُولًا﴾ واته: هه کاتیک به لئینی به که میان له و دو جاره هاته جئ، چند عه بدیکی زور نازای خو مان نه نیرینه سه رتان، گشت ولاتیان لئ تیک نه دهن، نه م بریاره یش جئیه جئ ده بیت. واته: له خرابه کاری به کهم جاردا له لشکر تیکمان له دروستکراوه کانی خو مان زال کرد به سه ریاندا که زور توندوتیژو خاوهن هیزو پر چه ک بوون، نه م شوین بؤ نهو شوین ده گه پان به شویندانیاندا ولاته که یان داگیرکردن و به ناویدا هاتوچو یان ده کردو له هیچ که سیک نه ده ترسان و باکیان نه بوو نه وهی خودا بریاری دابوو هاته جئ، زانایانی ته فسیر له پیشینه و پاشینه رای جیاوازیان هه یه له سه ره نهو که سانهی که زال بوون به سه ریاندا نایا نه وانه کی بوون؟ له م باره یوه نیسرا ئیلیاتی زوره هه یه پیم باش نیه له م ته فسیره دا به درژی باسی بکه م و بیگترمه وه، چونکه هه ندیکی هه لیه ستراوه و هه ندیک له بیدینه کانیان دایان ناوه، هه ندیکیشیان له وانه یه راست بیت، به لام نیمه هیچ پیوستیه کمان پی نیه، سو پاسی خوا ده که ین که له کتیبه که ی خویدا بؤی باس کردو یین و پیوست به کتیبه کانی تر ناکات که له پیش نه م قورنانه وه هاتوون، خوای گه وه و پیغه مبه ره که ی (ﷺ) بیتنیزیان کردو یین له وانه، خوای گه وه ناگاداری کردو یین که کاتیک یاخی بوون و ده ستیان دایه لاساری خوا دو ژمه کانی زال کرد به سه ریاندا و ولاته که ی داگیرکردن به ناره زووی خو یان هاتوچو یان به ناو ماله کانیاندا ده کردو سه ره شوریان کردن و ملیان پی دانه واندن له به رامبه‌ری نهو کاره خرابانه ی نه وان پی نی هه لسان په ره ردگارت ناهه قی له به نده کانی خو ی ناکات، چونکه نه وانه یاخی بوون و خه لکیکی زوریان له پیغه مبه ران و زانایان له ناو بردو کوشتیان، نیبنو جه ریز ریوایه تی کردو وه له یه حیای کوپی سه عیده وه ده لئیت: گویم له سه عیدی کوپی موسه یب بوو ده یوت: بوخته نه صر دای به سه ره شامدا، قودسی په رژی پو خاندو تیکی داو خه لکه که ی کوشت، پاشان هات بؤ دیمه شق خوینتکی دی به سه ره خو له میشیکه وه بوو (ژی ری سکل بوو) ده کولا. لئی پرسین نه م خوینه چیه؟ وتیان: بابو با پیرانمان دیوه وایان کردو وه، هه کاتیک نهو خو له میشه بکرایه به سه ریدا نه ویش سه رده که وت. ده لئیت: له سه ره نهو خوینه هه فتا هه زار موسلمان و خه لکی تریشی کوشت. نه م ریوایه ته هه تا ده گاته سه عیدی کوپی موسه یب سه حیجه و هه ره مه مه شه وریشه، پاشان نه م بوخته نه صره دانیشت که هه مو پیواما قول و

زاناکانی کوشتن به پادیه ک وای لیهاث که سیک نه ما که توراتی له به ربیت، خه لکیکی زقریشی گرتن و به دیلی و ده سته سهری بردنی، له کورپی پیغه مهران و کهسانی تریشیان تیدابون، چه ندها رو داوو به سهرهاتی تریش به سهری اندا هات باس کردنی زقری دهوی.

خو نه گره نه وهی راسته یان نزیکه له راستیه وه ده ستمان بکه وتایه چاک بوو بمان نووسیا به یان پویابه تمان بگردایه والله أعلم، پاشان خوی گوره ده فرموویت: ﴿ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكَرَّةَ عَلَيْهِمْ وَأَمْدَدْنَاكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَجَعَلْنَاكُمْ أَكْثَرَ نَفِيرًا﴾ واته: له پاشان کاریکی و امان کرد نئوه له وان به هیتر بن، مه ژماریشان زقرتر بیت، به دارایی و نه ویش یارمه تیمان پی گه باندن، ﴿إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ وَإِنْ أَسَأْتُمْ فَلَهَا﴾ واته: نه گره نئوه چاکه بکن، چاکه له گه ل خوتان ده کن، نه گره خرابه پیش بکن. خرابه له گه ل خوتان ده کن، وه ک خوی گوره له نایه تیکی تردا ده فرموویت: ﴿مَنْ عَمِلْ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا﴾ واته: هر که سیک کاری چاک ده کات بو خوی ده کات، که سیکیش خرابه ده کات له دزی خوی کردوویه تی.

خراپه کاری جاری دووه

خوی گوره ده فرموویت: ﴿فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ﴾ هر کاتیک به لینی دواش هاته جی، واته: ده ستمان دایه وه خرابه کاری له جاری دووه میشدا دوزمه کانتان هاتنه وه سرتان ﴿لِيَسْتَوُوا وَجُوهَكُمْ﴾ واته: تا و اتان لیکن خه م و په ژاره له نئو چاوانتاند ده رکه ویت و ملکه چ و سر شوپتان بکن و ﴿وَلِيَدْخُلُوا الْمَسْجِدَ﴾ واته: بشچنه ناو قودسی پیروژه وه ﴿كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ﴾ واته: وه جاری پیشوش چونه ناوی به ناره زوی خویان تیددا ده گه پان و ﴿لِيَسْتَوُوا مَا عَلَوْا تَبِيرًا﴾ واته: وه هر چه کیان ده سته ویت بیروخینن و خابوری بکن، پاشان خوی گوره ده فرموویت: ﴿عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَنْ يَرْحَمَكُمُ وَإِنْ عُدتُمْ عُدتُمْ﴾ واته: به لکو په روه ردگارتان بتانخاته بهر به زهیی خوی، نه گره ریش تیه لچنه وه و ده ست بکه نه وه به خرابه کاری نیمه پیش تی مه لده چینه وه، زه بوون و سر شوپتان ده که یینه له دنیا داو له گه ل نه و هم مو سزاو چه زه به یه پیش که له پژی قیامه تدا بومان داناون، بویه ده فرموویت: ﴿وَجَعَلْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ حَصِيرًا﴾ واته: چه مه نه ممان کردووه به به ندیخانه و زیندان بو کومه لی خوانه ناسان، هر گیز ناتوان بیته دهر وه لی. نیبو عه بیاس ده لیت: ﴿حَصِيرًا﴾

واته: به ندیخانه^۱ مواجید ده لئیت: گیرده خون تئیدا^۲. که سانی تریش هر وایان وتووه. حسن ده لئیت: فرش ولانکه یانه^۳. قه تاده ده لئیت: نه وی ئیسرائیل ده ستیان دایه وه خرابه کاری خوی گوره نه م موحه مه ده وهاوه له کانی زالکرده سه ریاند او ملکه چی کردن و سه رانه پیشی لی سندن^۴.

﴿ إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّذِي هُوَ أَقْوَمٌ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا ﴿١﴾

وَأَنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٢﴾

وهسفرکردنی نه م قورنانه

خوی گوره ده فهرموویت: ﴿ إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّذِي هُوَ أَقْوَمٌ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا ﴾ واته: بیگومان نه م قورنانه پنگایه ک پیشان ددات که له گشت پنگاکان سه براستره، مزدهش ددات به و خاوه ن باوه پانه ی ناکار چاکن که پاداشتیکی گوره یان بۆه یه، خوی گوره وه سفی کتیبه پیروزه که ی ده کات، واته: قورنانه که چاکترین پرنیشاندرو ریک و په وانترین پنگایه له ناو پنگاکانی ترده، مزدهش ددات به و خاوه نباوه پانهش که به پی پی په پیره وی نه و هلسوکه وت ده کن که پاداشتیکی گوره یان هیه له پۆزی قیامه تدا، ﴿وَأَنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴾ واته: نه و که سانهش باوه پ به دواپۆژ ناکن، نازاریکی نۆر به ژانمان بۆ ناماده کردوون، خوی گوره له نایه تیکی ترده ده فهرموویت: ﴿فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ﴾ واته: مزده یان پی بده که تووشی جه زده به یه کی به ژان ده بن.

﴿وَيَدْعُ الْإِنْسَانُ بِالشَّرِّ دُعَاءَهُ بِالْخَيْرِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ عَجُولًا ﴿١١﴾

په له کردنی مرؤف و دوعاگردن له خوی

خوی گوره ده فهرموویت: ﴿وَيَدْعُ الْإِنْسَانُ بِالشَّرِّ دُعَاءَهُ بِالْخَيْرِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ عَجُولًا﴾ واته: مرؤف چۆن چه ز ده کات چاکه ی بۆ بیت، ناواش ده یه ویت خرابی لی بقه ومی، مرؤف هر وا به په له یه، خوی گوره باسی مرؤف ده کات که زۆر په له یه تی کانی وا هیه ده عای شه پ له خوی مال و مندالی ده کات، واته: به مردن یان بیبهش بوون له به زه یی خوا یان به مالکاولی ویران بوون و چه نده ها ده عای شه پی له و

۱ الطبری (۳۹۰/۱۷)
۲ الطبری (۳۹۰/۱۷)
۳ الطبری (۳۹۰/۱۷)
۴ الطبری (۳۸۹/۱۷)
۵ الانشاق (۲۴).

جوره، نه‌گه‌ر خوای‌گه‌وره نزاکی قه‌بول بکات به‌و نزایه له‌ناوده‌چن، وه‌ک له‌ نایه‌تیک‌ی تردا ده‌فهرموویت: ﴿وَلَوْ يُعَجِّلُ اللَّهُ لِلنَّاسِ الشَّرَّ اسْتِعْجَالَهُمْ بِالْخَيْرِ لَقَضَىٰ إِلَيْهِمْ أَجْلَهُمْ﴾ واته: نه‌گه‌ر هه‌روه‌ک مه‌ردم له‌ خویشی به‌ په‌لن، خودایش بۆ زیان لیدانیان به‌ په‌له‌ بوویه هه‌ر زوو له‌ناو ده‌چوون. مواهیدو ئیبنو عه‌باس و قه‌تاده‌یش هه‌ر وایان و توهه.^۱ له‌ پیشه‌وه له‌ فهرمووده‌یه‌کدا باسمان کرد که پیغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) فهرموویته‌ی: (نزا له‌ خوژتان مه‌که‌ن له‌ سامانتانی مه‌که‌ن نه‌کا پیکه‌وتی کاتی وه‌رگرتنی نزا بکه‌ن له‌ لای خودار قه‌بولی بکات تییدا).^۲ په‌له‌په‌لو دله‌ پراوکه‌ی نه‌وه‌ی ئاده‌م وایان لی ده‌کات که نزا له‌ خوژیان بکه‌ن بویه خوای‌گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿وَكَانَ الْإِنْسَانُ عُجُولًا﴾ واته: مرؤف هه‌ر به‌ په‌له‌ بووه، سه‌لمانی فارسی و ئیبنو عه‌باس لیره‌دا باسی به‌سه‌ره‌اتی ئاده‌م پیغه‌مبه‌ر ده‌که‌ن (سه‌لامی خوای لیبت) کاتیک که ویستی هه‌ستیه‌ سه‌ر پی، له‌ پیش نه‌وه‌ی گیان بگاته قاچه‌کانی چونکه‌ فوه‌ه‌که‌ له‌ لای سه‌ریه‌وه‌ هات، کاتیک که گه‌یشته میشک و ده‌ماگی پژی، وتی: سوپاس بۆ خوا(الحمد لله) خوای‌گه‌وره فهرمووی: به‌ر به‌زه‌یی په‌روه‌ردگار بکه‌وی نه‌ی ئاده‌م، کاتیک که گه‌یشته چاوه‌کانی، چاوه‌کانی کرده‌وه، کاتیک که بلاوه‌ی کرد به‌ نه‌ندامه‌کانی له‌شیدا وای لی‌هات سه‌یری ده‌کردو به‌ لایه‌وه سه‌یر بوو، ویستی هه‌ل‌سیت پیش نه‌وه‌ی گیان بگاته قاچه‌کانی، نه‌یتوانی هه‌ل‌سیت، نه‌ی په‌روه‌ردگارم په‌له‌ بکه‌ پیش نه‌وه‌ی شه‌و داییت.^۳

﴿وَجَعَلْنَا آيَلٍ وَالنَّهَارَ آيَاتٍ فَحَرْنَا آيَةَ الْآيَلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِّتَبْتَغُوا فَضْلًا مِّن رَّبِّكُمْ﴾

﴿وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّينِ وَالْجِسَابِ وَكُلِّ شَيْءٍ فَضَّلْنَاهُ تَفْصِيلًا﴾ (۱۴)

شه‌وو پۆژ به‌شیکن له‌ نیشانه‌کانی ده‌سه‌لاتی به‌ره‌راوانی خوا

خوای‌گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿وَجَعَلْنَا آيَلٍ وَالنَّهَارَ آيَاتٍ فَحَرْنَا آيَةَ الْآيَلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً﴾ واته: شه‌وو پۆژمان به‌ دوو نیشانه‌ نیشان دان، نیشانه‌ی شه‌ومان کوژانده‌وه نیشانه‌ی پۆژی‌شمان کرده‌ هۆی بینین، خوای‌گه‌وره منه‌ت ده‌کات به‌سه‌ر به‌نده‌کانیدا به‌ نیشانه‌ گه‌وره‌کانی خو‌ی له‌وانه: جیاوانی شه‌وو پۆژ که به‌ شه‌و ئارام ده‌گرن و به‌ پۆژی‌ش ده‌گه‌رین و بلاوه‌ ده‌که‌ن به‌ شوین کاروکاسپیداو پنگای دوورو دریزی بۆ ده‌بپن، بۆ نه‌وه‌ی به‌و نیشانه‌ ژماره‌ی پۆژو هه‌فته‌و مانگ‌و

^۱ یونس(۱۱).

^۲ الطبري(۳۹۴/۳۹۳/۱۷).

^۳ مسلم(۲۳۰۴/۴).

^۴ الطبري(۳۹۵/۳۹۴/۱۷).

ساں بزائن، وہ تو کاتانش بزائن کہ دیاری دہکنو دای دہننن تیدہ پہ پیت بق قہرزدان و
 وہ رگرتنہ وہی و بق عیبادهت و مامہ لہ کردن و شت بہ کری گرتن و بہ کردان و نذر شتی تریش، بڑیہ
 خوی گورہ دہ فرموویت: ﴿لَتَبْتَغُوا فَضْلًا مِّن رَّبِّكُمْ﴾ تا بگہ پین بہ شوین پوزیدا کہ پہ روہ ردگار تان
 پیتانده دات لہ نیش و کارو ہاتو چوڑو ہر شتیکی تردا، ﴿وَلَتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ وَكُلُّ شَيْءٍ
 فَصَلَانُهُ بِفَصِيلَا﴾ واتہ: تا ژمارہی سالہ کان و ژمارہی تریش بزائن و لیتان تیک نہ چیت و ٹیمہش ہموو
 شتیکنان بہ وردی شی کردوہ تہ وہ۔ خو نگہر زہ مانہ ہمووی وہ ک یہک بووایہ و بہ شیواژنک
 برپوشتابہ، ہیچ شتیکن لہ مانہ تان نہ دہ زانی، وہ ک خوی گورہ دہ فرموویت: ﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ
 عَلَيْكُمُ اللَّيْلَ سَرْمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُم بِضِيَاءٍ أَوْ لَظْلَمًا تَسْمَعُونَ ﴿٧١﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ
 جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ النَّهَارَ سَرْمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُم بِلَيْلٍ تَسْكُنُونَ فِيهِ أَوْ لَظْلَمًا
 تَبْصُرُونَ ﴿٧٢﴾ وَمِن رَّحْمَتِهِ جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِن فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾
 واتہ: بلئی: چون بیردہ کہ نہ وہ نگہر خدا شہوتان ہیندہ لی دریز بکاتہ وہ، کہ تا قیامت نہ برپیتہ وہ؟
 جگہ لہ خوا کی شیوی پہ رستہ، پووناکی تان بق بینیت؟ نایا نابیسن؟ بلئی: نیوہ چون بیردہ کہ نہ وہ
 نگہر خدا پوزتان ہیندہ لی دریز بکاتہ وہ ہتا قیامت بخایہ نیت؟ غیری خوا ج پہ رستوویہ ک
 دہ توانیت شہویکتان بق دابنیت، کہ نیوہ تیندا نارام بگرن؟ نایا نابیسن؟ لہ بہ زہمی خودایہ کہ شہو
 پوزی والیکردوہ بوتان کہ تیندا نارام بگرن و پوزیشی تیادا بہ دہست بینن، بہ لکو نیوہ شوکری
 بکن۔ وہ فرموویہ تی: ﴿نَبَارَكُ الَّذِي جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَجَعَلَ فِيهَا سِرَاجًا وَقَمَرًا مُنِيرًا ﴿٧١﴾ وَهُوَ
 بِاللَّيْلِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ خَلْفَةً لِّمَنْ أَرَادَ أَنْ يَنْكُرَ أَوْ أَرَادَ شُكُورًا﴾^۱ واتہ: پاک و بینگہرد و پروزہ
 نہ و (خوابی) کہ لہ ناسماندا چند خولگہ (بورج) ی دوست کردوہ و دایناوہ لہ ناسماندا خوریکی
 پرنسنگدارو مانگیکی پووناککہ رہ وہ (بق زہوی)، نہ و خودایہ زانیکہ شہو پوزی بہ جیی بہ کتر
 داناوہ (بہ دوی یہ کدا دین و شوین یہ کتر دہ گرنہ وہ) بونہ و کہ سہی بیہ ویت بیرکاتہ وہ یا بیہ ویت
 شوکرانہ بڑی خوابکات۔ فرموویہ تی: ﴿وَلَهُ أُخْتَالِفُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ﴾^۲ واتہ: نالوگوری شہو پوزیش
 بہ دہستی نہ وہ۔ وہ فرموویہ تی: ﴿تُكْوَرُ اللَّيْلُ عَلَى النَّهَارِ وَيُكْوَرُ النَّهَارُ عَلَى اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسُ

^۱ القصص (۷۱-۷۲).

^۲ الفرقان (۶۱-۶۲).

^۳ المؤمنون (۸۰).

وَالْقَمَرَ كُلَّ يَجْرَى لِأَجَلٍ مُّسَمًّى ۚ أَلَا هُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ ۙ ۱ واته: شهو دههینیت به سهر پوژدو پوژدو دههینتی به سهر شه وداو خورو مانگی پام هیناوه هریه که یان تا ماوهی دیاریکراو (بویان) دهگه پین بیدار به هر نه (خوا) زالی لیبوردهیه. ناسمانه کان و زه مینی به راست وه دی هیناوه، شهو ده پیچیت به پوژده و پوژیش ده پیچیت به شه ووه، خورو مانگیسی پام هیناوه، هریه که تا کاتی دیاریکراو دینو ده چن، باش بزنان: به ده سلات و خه تا پویش هر خویه تی، وه فرموویه تی: ﴿فَأَلْقُ الْأَصْبَاحَ وَجَعَلَ آيَاتِلَ سَكَنًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ حُسْبَانًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ﴾ ۲ واته: پهردهی شه وگار لاده دات و سپیده تان بق ده خاته پوو، شهوی بق نارامگرتن و خورو مانگی بق ژماره ی نیوه سازداوه، خوی خاوهن ده سلاتی زانا نه م کاره ی کردوه، وه فرموویه تی: ﴿وَأَيُّهُ لَهُمْ آيَاتِلَ سَلَخَ مِنْهُ النَّهَارَ فَإِذَا هُم مُّظْلِمُونَ﴾ ۳ ﴿وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ﴾ ۴ واته: بق نه وانه، شهویش هیه له نیشانه کان، نیمه پوژی لی داده پنین و له نا کاو تاریکیان به سهر دا دیت، خوریش به ره و شوینی خوی له گه راندایه و که له خاوهن ده سلاتی زانا وهیه، نه فرمانه ی پیدراوه، واته: شهوی کردوه به نیشانه یه که مانگی تیا درده که ویت و پوژیشی کردوه به نیشانه یه که خوری تیا هه لدیت، پووناکی مانگی له پووناکی خور جیا کردوه ته وه بق نه وهی هر یه کیکیان وه ک خوی بناسریت، وه فرموویه تی: ﴿هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسَ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السَّيِّئِينَ وَالْحِسَابَ مَا خَلَقَ اللَّهُ ذَلِكَ إِلَّا بِالْحَقِّ﴾ ۵ واته: هر خویه تی خوری کرده تیشکده رو مانگیسی کرده تریفه دارو چند قونای بق دیاریکده هتا ژماره ی ساله کان و حیسابتانی بی بزنان، خوا نه مانه ی به راستی وه دی هیناوه، هتا ده گاته: ﴿لَا يَكُنْ لِقَوْمٍ يَشْكُرُونَ﴾ ۶ واته: زدر به لگه همن بق نه وانه ی که له خواترسن، وه فرموویه تی: ﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَهْلِ قُلْ هِيَ مَوَاقِيتُ لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ﴾ ۷ واته: ده رباره ی مانگ نویبونه وهیش لیت ده پرسن، بلی: بق زانینی وهخت و چوونه حجهی خه لکی سودبه خشه، نیببو جوره یج ده لیت: له عه بدولای کورپی که سیره وه له م نایه ته دا: ﴿فَمَحَوْنَا آيَةَ آيَاتِلِ

۱ الزمر (۵).

۲ الانعام (۹۶).

۳ یس (۳۷-۳۸).

۴ یونس (۶۵).

۵ البقرة (۱۸۹).

وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً ﴿١٦﴾ ده لیت: مه به ست پئی تاریکی شه وو پووناکی پژهه^۱. ئیبنو جوده بیج ده لیت: له مواجیده وه: خور نیشانه ی خورو مانگیش نیشانه ی شه وه، ﴿فَمَحَوْنَا آيَةَ اللَّيْلِ﴾ ده لیت: نه و پشه اییه ی ناو مانگه، خودا هر به و شیوه یه دروستی کردوه^۲. ئیبنو ته بی نه جیح ده لیت: له ئیبنو عه بیاسه وه: ﴿وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَاتٍ﴾ ده لیت: واته: شه وو پژه مان کردوه به دوو نیشانه، خودا به و شیوه یه دروستی کردون^۳.

﴿وَكُلَّ إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَلْعَهُ فِي عُرْفِهِ وَنُجِحْ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَشْوَرًا ﴿١٣﴾ أَقْرَأَ كِتَابَكَ كَفَى

بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَبِيبًا ﴿١٤﴾

هه موو که سیک کار نامه ی خو ی له که لدا یه

دوای نه وه ی خوای گه وره باسی شه وو پژه نه و شتانه یکرد که مرؤه پئی هه لده سیت تیاند ا ده فره موویت: ﴿وَكُلَّ إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَلْعَهُ فِي عُرْفِهِ﴾ واته: کار نامه ی هه موو که سیکمان (وه که ته وق) له ملی کردوه، (طلعه) هه موو کارنکی نه م مرؤه که نه بریت بوئاسمان، وه که مواجیدو ئیبنو عه باسو که سانی تریش ده لیتن هه رچی کردوه له چاکه و خراپه به رپه رسه لیئو و پاداشتی له سه ری ده دریتته وه چاکه به چاکه و خراپه پیش به توله لی سهندن^۴. ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ﴿٧﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ﴾ واته: ئینجا هر که سیک به نه ندازه ی هه ره وردیله یه ک چاکه ی کردبیت ده بیینیتته وه هه ره که سیک به نه ندازه ی هه ره وردیله یه ک خراپه ی کردبیت ده بیینیتته وه. هه ره ها ده فره موویت: ﴿عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَيْدٌ ﴿٧﴾ مَا يَلْفُظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَبِيدٌ﴾ واته: دوو فریشته که له راست و له لای چپه یه دانیشتون، هه موو ته یه ک له ده میه وه ده رچیت جاودیریکی به سه ره وه یه و ده نیوسیت. وه ده فره موویت: ﴿وَأَنَّ عَلَيْكُمْ لِحَافِظِينَ ﴿١٠﴾ كِرَامًا

^۱ الطبری (۱۷/۳۹۶).

^۲ الطبری (۱۷/۳۹۶).

^۳ الطبری (۱۷/۳۹۷).

^۴ الطبری (۱۷/۳۹۸/۴۰۰).

^۵ الزلزله (۷-۸).

^۶ ق (۱۷-۱۸).

کَلْبِینَ ﴿۱۱﴾ یَعْمُرُونَ مَا فَعَلُوا ﴿۱﴾ واته: بیگومان چند چاودریتکتان به سهره‌وهیه، که به پرتنو نووسرن، هرچی بکن ده‌یزانن. وه ده‌فهرموویت: ﴿إِنَّمَا تُحْزَنُونَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾^۲ واته: بیگومان پاداشت ده‌درینه‌وه له‌سهر نه‌وهی که ده‌یکن. وه ده‌فهرموویت: ﴿مَنْ يَصْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ﴾^۳ واته: هر که‌سیک خرابه‌یه‌ک بکات پاداشتی ده‌دریته‌وه. مه‌به‌ست لیره‌دا نه‌وه‌یه که هرچی کرداری نه‌وهی ناده‌مه چ‌گوره‌بیت یان بچوک هم‌مووی حساب کراوه له‌سهری‌وه به‌یانیان و نیواران‌و به‌شهو‌و به‌پژده له‌سهری ده‌نووسریت. پاشان خوای‌گوره ده‌فهرموویت: ﴿وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنشُورًا﴾^۴ واته: له‌پژدهی قیامه‌تدا به‌نووسراوی‌سهر نا‌واله‌پیشانی ده‌ده‌ین، واته: گشت کرداره‌کانی بق‌کژده‌کینه‌وه له‌پژدهی قیامه‌تدا پیشانی ده‌دریت، یان به‌ده‌ستی‌پاستی وه‌ریده‌گریت نه‌گر له‌به‌رخته‌وه‌ران بوو یان به‌ده‌ستی‌چه‌پی وه‌ریده‌گریت نه‌گر له‌به‌ده‌ختان بوو، ﴿مَنشُورًا﴾ به‌سهره‌له‌چراوه‌یی‌و به‌کراوه‌یی، خوئی‌و که‌سانی تریش ده‌یخویننه‌وه که هم‌موو کرداره‌کانی له‌سهره‌تای ژیانیه‌وه هه‌تا کژتایی هه‌ژمار کراوه له‌سهری. وه‌ک خوای‌گوره له‌نایه‌تیکی تردا فه‌رموویه‌تی: ﴿يَبُوءُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ ﴿۱۳﴾ بَلِ الْإِنْسَانُ عَلَىٰ نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ ﴿۱۱﴾ وَلَوْ أَلْفَىٰ مَعَاذِرَهُ﴾^۱ واته: له‌و‌پژده‌دا ناده‌می هه‌والی پی‌ده‌دریت له‌وهی که پیشی خستوه‌وه دوا‌ی خستوه‌وه (له‌چاکه و خرابه)، به‌لکو ناده‌می ناگاداره به‌حالی خوئی، با بره‌ویانویی زوریش بینیته‌وه. بویه لیره‌دا ده‌فهرموویت: ﴿أَقْرَأَ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا﴾^۲ واته: نامه‌ی خوئت بخویننه‌وه، نه‌موو نیتر خوئت حساب بق‌خوئت بکه، واته: تو هیچ‌ناهه‌قیه‌کت لی‌ناکریت و هیچیشت له‌سهر نا‌نوسریت ته‌نهما کرداره‌کانی خوئت نه‌بیت، چونکه خوئت دانت ناوه به‌گشت نه‌و‌شتانه‌دا که کردوته، هیچ‌که‌سیک نه‌وهی کردوویه‌تی له‌بیری ناچیته‌وه، هر که‌سه‌و نامه‌ی خوئی ده‌خوینیته‌وه، خوینده‌وار بیت یان نه‌خوینده‌وار، خوای‌گوره که ده‌فهرموویت: ﴿الزَّيْنَةُ طَاهِرَةٌ فِي عُنُقِهِ﴾^۳ واته: هر که‌سه‌و نامه‌ی کرداری له‌ملی ده‌گریت بویه باسی ملی کردووه، چونکه مل‌یه‌کیکه له‌نه‌ندامه‌کم وینه‌کانی لاشه، وه هر که‌سیک شتیک کرایه‌گردنی ده‌ریازبوونی نیه‌لیی به‌هیچ شیوه‌یه‌ک، موعه‌مه‌ر ده‌لثیت له‌فته‌اده‌وه ﴿الزَّيْنَةُ طَاهِرَةٌ فِي

۱ الانفطار (۱۰-۱۲).
 ۲ التحريم (۷).
 ۳ النساء (۱۲۳).
 ۴ القيامة (۱۲-۱۵).

عُنْفِهِ ﴿ وَاَتَهُ: کرداره‌کسی. ﴿وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ﴿ وَاَتَهُ: نه و کردارانی بؤ درده‌خه‌ین. ﴿كُتِبَا
 بَلَقَهُ مُنْشُورًا ﴿ موعه‌مر ده‌لئیت: هسه‌نی به‌سری نه‌م نایه‌ته‌ی خوینده‌وه ﴿عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ قِمَدًا ﴿
 ده‌لئیت: خوی گه‌وره ده‌فهرموویت: نه‌ی نه‌وه‌ی نادم نامه‌ی کردارتم ناماده کردووه دوو فریشته‌ی
 به‌پژیشم کردووه‌ته بریکار به‌کیکیان له لای راست و نه‌وی تریان له لای چه‌پ، نه‌وه‌ی له لای
 راسته‌وه‌یه چاکه‌کانت دنوسیت و نه‌وه‌یش له لای چه‌پته‌وه خراپه‌کانت دنوسیت و ده‌پیارین.
 کرداری که‌م بگه‌ی یان زؤر کاتیک که‌مردی په‌راو نامه‌کات ده‌پچرته‌وه. له ملت ده‌کریت، له‌ناو
 گزپه‌که‌ندا له‌گه‌لندایه، مه‌تا پزؤی قیامت که‌دییته ده‌روه نامه‌کات به‌کراوه‌یی نیشان ده‌دریت،
 پیت ده‌لئ: نامه‌کات بخوینه‌روه، سویند به‌خوا نه‌و که‌سه‌ی که‌وای کردووه که‌خوت حیسابی
 کرداره‌کانی خوت بگه‌ی دادبه‌روه‌رانه له‌گه‌لت جولاه‌ته‌وه^۱. نه‌مه قسه‌یه که‌به‌کیکه له قسه زؤر
 جوانه‌کانی هسه‌ن(په‌حمه‌تی خوی لیبت).

﴿مَنْ أَهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَلَا نُزِرُ وَأَرْزُ وَزُرْ أَخْرَىٰ وَمَا كُنَّا مُعْذِبِينَ حَتَّىٰ

نَبَعَتْ رَسُولًا ﴿۱۵﴾

هیچ که‌سیک کولی تاوانی که‌سی تره‌لناگریت

خوی گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿مَنْ أَهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ ﴿ وَاَتَهُ: که‌سیک شاره‌زای ریگه بیت
 شاره‌زاییه‌کسی بؤ خزی به‌سووده، واته: هر که‌سیک شوین هق که‌وتبیت و په‌یره‌وی سونه‌تی
 پیغه‌مبه‌رانی خوی کردبیت، نه‌وه نه‌و که‌سه خیرو چاکه‌ی بؤ خزی وه‌ده‌ست هیناوه ﴿وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا
 يَضِلُّ عَلَيْهَا ﴿ واته: هر که‌سیکیش له به‌ی ده‌رچیت، نه‌وه له‌پیده‌رجوونه‌ی له دژی خوینتی، واته: هر
 که‌سیش له پئی هق لادات و له‌سری بترزیت نه‌وه تاوانی له دژی خوی کردووه، بؤ خزی
 ده‌گه‌رپته‌وه و نه‌بی باجه‌که‌شی ده‌دات، پاشان ده‌فهرموویت: ﴿وَلَا نُزِرُ وَأَرْزُ وَزُرْ أَخْرَىٰ ﴿ واته: که‌س
 گونا‌هی که‌س هه‌لناگریت، به‌لگو هرکه‌سه‌ی تاوانکاره نه‌وه ناهه‌قی به‌رانبه‌ر خوی کردووه. وه‌ک خوی
 گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿وَإِن تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَىٰ جَمَلِهَا لَا يُحْمَلُ مِنْهُ شَيْءٌ ﴿ واته: نه‌گه‌ر گران باریک داوا بکات
 له که‌سیک شان بداته ژیر باره‌کسی، خق ناداته ژیر باره‌کسی و هیچی بؤ هه‌لناگریت باخزم و که‌سیشی
 بیت، هیچ دژایه تیبیک نیه له نیوان نه‌م نایه‌ته‌وه و نه‌و نایه‌ته‌دا که‌ده‌فهرموویت: ﴿وَلِيَحْمِلُوا أَثْقَالَهُمْ

^۱ الطبری(۴۰/۱۷).

^۲ الفاطر(۱۸).

وَأَقْبَلَا مَعَ أَقْفَالِهِمْ^۱ واته: بارگرانی خویانو و بارگرانی خه لکی تریش له گه ل خویان هه لده گرن. یان نه و نایه ته ی که ده فهرموویت: ﴿وَمِنْ أَوْزَارِ الَّذِينَ يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ﴾^۲ واته: تاوانی نه وانه ش هه لده گرن که به بی زانست نه وان له رییان لاده دن، چونکه نه وان ی بانگه شه بو بیدینی ده گن دوو تاوان هه لده گرن، تاوانی خویانو و تاوانی نه وانه پیش که له ریگه لایان ده دن، به بی نه وه ی هیچ له تاوانی نه وانه که م بکه نه وه و باری گرانیان سووک بکن یانی: له بری نه وان کولی گونا هه لئا گرن. نه مه ییش له دادپه روه ری و به زه می خودایه بو به دنه کانی خوی.

سزادان نیه دواي رهوانه کردنی پیغه مبه ران نه بیئت

خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولًا﴾^۳ واته: تا پیغه مبه ر نه نیرین سزا له لای نیمه وه نیه، لیره دا باسی دادپه روه ری خوای گه وره ده کات که سزای هیچ که سیک نادات هه تا به لگه ی ته واری بو نه نیریت به و پیغه مبه ره ی بوی رهوانه ده کات، وه که ده فهرموویت: ﴿كَلَّمَآ الْاِنْبِیَآءَ فِیْهَا فَوَجَّحْتُمْ سَالْمًا حَزْنَهَا اَلَمْ یَاۤتِكُمْ نَذِیْرٌ ﴿۸﴾ قَالُوْا بَلٰی قَدْ جَاءَنَا نَذِیْرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللّٰهُ مِنْ سَمٰوٰتٍ اِلَّا فِیْ سَلٰكِلِ

كِبْرِیٰ﴾^۴ واته: هه رچه دن ده سته یه ك فری بدریته ناگروه ده رگاوانه کانی دوزه خ پرسیاریان لی ده گن نایا پیغه مبه رکی ترسینه رتان بو نه هاتوه (له دنیا دا)، وتیان: به لی بۆمان هاتوه به لام به درۆمان ده زانی و ده مان وت (پتی) خوا هیچی نه نار دوه ته خواره وه نیوه به س له گومراییه کی گه وره دان. وه نه م نایه ته پیش که خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿وَسِیۡقَ الَّذِیۡنَ كَفَرُوْۤا اِلٰی جَهَنَّمَ زُمَرًا حَتّٰی اِذَا جَاۤءُوۡهَا فَرِحَتْ اَبۡرَۡۤیۡۤهٖۡمَ وَقَالَ لَهُمْ حَزَنۡہَا اَلَمْ یَاۤتِكُمْ رَسُوْلٌ مِّنۡكُمْ یَتْلُوْنَ عَلَیۡكُمۡ اٰیٰتِ رَبِّكُمۡ وَیُنذِرُوۡنَكُمۡ لِقَاۤءَ یَوْمِكُمْ هٰذَا قَالُوْا بَلٰی وَلٰكِنۡ حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلٰی الْكٰفِرِیۡنَ﴾^۵ واته: نه وسا نه وان ی بیباوه بوون پاپیچ ده کرین بو دوزه خ کومه ل کومه ل تا کاتیک دینه (نزیکی) دوزه خ ده رگاوانی ده کرینه وه و ده رگاوانه کانی دوزه خ به وان ده لئین: نایا پیغه مبه رانتان له خوتان بو نه هات که نایه ته کانی په روه رگاوانه به سه ردا بخویننه وه و بتانترسینن له گه یشتنتان به م بوژه؟ ده لئین: به لی (هاتن ناگاداریان کردین) به لام بریاری سزا دراوه به سه ر(نیمه ی) بیباوه ردا. وه ده فهرموویت: ﴿وَهُمْ

۱ العنكبوت (۱۳).
 ۲ النحل (۲۵).
 ۳ الملك (۹۸).
 ۴ الزمر (۷۱).

يَصْطَرِشُونَ فِيهَا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَنِيعًا غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ ۖ أَوَلَمْ نُعَمِّرْكُم مَّا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَن تَذَكَّرَ ۖ وَجَاءَكُمُ الْغَيْبُ فَمَّا لِلظَّالِمِينَ مِن نَّصِيرٍ ﴿۱﴾
 ۱ واته: نه وانه له دؤزه خدا هاوار ده کهن (ده لاین) نهی په روه ردگارمان (له دؤزه خ) دهرمان بینه تا کرده وهی چاک بکه بین جیاواز له وهی ده مانکرد (وه لام ده درینه وه) نایا ته مه زمان دریز نه کردن نه وه ندهی نه وهی دهیه ویت بیر بکاتوه تیایدا بیر بکاتوه و ترسینه رتان بؤنه مات؟ دهی نهو سزایه بچون چونکه هیچ یاریده ده ریک بق (بیباروه) سته مکاره کان نیه.

پرسی نهو مندالانهی که هره ربه مندالی نه مرن

باستیک ماوه لیره دا که پیشه وایانی هم نومه ته په حمه تی خویان لیبت له دیزه مانه وه هتا نیستایش کیشه یان له سهری هیه، نهویش نهو مندالانن که به بچوکی مردون یان دهمرن بابو باپرانیان خوانناسن، نایا فرمانی شرع چیه دهریاره ی نهو مندالانن هه روه ها دهریاره ی نهو شیت و که رو پیره خله فاوانه ی که هه موو شتیکی له بیرچوهه ته وه یان نهوانه ی نهملی (فیطره) ن و له چرخیکدا مردونن که بانگه وازیان پی نهگه یشتوه؟ نه مانه چه ندین فرمووده دهریاره بان هاتوه به یارمه تی خوی گوره من بؤتان باس ده که م.

له فرمووده ی په که م: نیامی نه حمه د پړوپایه تی کردوه له نه سوه دی کورې سهریه وه که پیغه مبرې خوار (ﷺ) فرموویه تی: (چوار کس به لگه ده هینه وه بؤخویان له پڑی قیامه تدا، پیاویکی که پ که هیچ شتیکی نابستیت، پیاوی بیغه قل (أحمق)، پیاوی پیرو به سالاجوو، پیاویک که له چرخیکدا مردوه بانگه وازی پی نهگه یشتوه، که په که ده لیت: په روه ردگارم نیسلام هاتو من هیچ شتیکم گوئی لی نه بووه، بی عه قلیش ده لیت: په روه ردگارم نیسلام هات مندالان به ردبارانیا ن ده کردم، به سالاجوه که ییش ده لیت: په روه ردگارم نیسلام هاتو من هیچ شتیکم له بیر نه ما بوو، نهو که سه ییش که مردوه و بانگه وازی نیسلامی پی نهگه یشتوه ده لیت: په روه ردگارم، پیغه مبر نه هاتوه بق لام له لایه ن توه، که په یامان لی وه رگریت که په پیره وی بکه م، ده تیریت به دوا یاندا که بپونه ناو ناگر، سویند به و که سه ی گیانی موحه مده ی به ده سته، نه گره بچوونایه ته ناوی نهو ناگره ساردیکی بی زیان ده بوو بؤیان. هر به و سه نه ده فرمووده یه کی تر به هه مان شیوه پړوپایه ت کراوه له قتا ده وه له حه سه نه وه له نه بو رافیه وه له نه بو هورده روه به لام له دوا ییه که ییدا هاتوه: (هر که سیک بچوویه ته (نهو ناگره) ساردیکی بی زیان ده بوو بؤی، هر که سیش نه چوایه ته ناوی راده کیشرایه ناوی).^۲ (نيسحاقی کورې

۱ الفاطر (۳۷).

۲ احمد (۲۴/۴)، سه نه ده کانی سه حیه.

پاهمه‌ویه) یش پیوایه‌تی کردوه له معازی کوی هیشامه‌وه هر بهو شیوه‌یه.^۱ به‌یه‌قیش له کتیبی (الاعتقاد) دا پیوایه‌تی کردوه و ده‌لئیت: سه‌نده‌کانی پاستن. ئیبنو جه‌ریر پیوایه‌تی کردوه له فرموده‌کی معمه‌روه له هه‌مامه‌وه له ئه‌بوهوره‌یره‌وه به مرفوعی هیناریه‌تی، پاشان ئه‌بو هوره‌یره ده‌لئیت: نه‌گه‌ر حه‌ز نه‌که‌ن بۆپاستی ئه‌مه‌ ئایه‌تی ﴿وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَقًّا نَبَأَتْ رَسُولًا﴾ بخوینن.^۲ معمه‌ریش هر بهو شیوه‌یه پیوایه‌تی کردوه له عه‌بدولای کوی تاوسه‌وه له باوکیه‌وه له ئه‌بوهوره‌یره‌وه به‌مه‌وقوفی.^۳

فرموده‌ی دووه‌هه‌م: له ئه‌بو هوره‌یره‌وه (په‌زای خوی لیئیت) که پیغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) فرموویه‌تی: هه‌موو له دایک بوویه‌ک له‌سه‌ر سروشت (ئیسلام) له دایک ده‌بیئت، بابو دایکی ده‌یکه‌نه جووله‌که یان گاوریان ناگر په‌رست (مه‌جوسی) وه‌ک چۆن نازه‌لیکی ساغ و ته‌واو به‌چکه‌یه‌کی ساغ و ته‌واوی ده‌بیئت نایا هه‌ست به‌هیچ که‌م و کوی و نو‌قسانیه‌ک ده‌که‌ن تئیدا بیئت؟). له پیوایه‌تیکی تردا هاتوه، ده‌لئین: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) نایا ئه‌وه‌ی به‌مندالی ده‌مریت چۆنه؟ فرمووی: (خودا باش ده‌زانیت به‌وه‌ی که کردویانه).^۴ ئیمامی ئه‌حمه‌د پیوایه‌تی کردوه له ئه‌بوهوره‌یره‌وه (په‌زای خوی لیئیت) له پیغه‌مبه‌ره‌وه(ﷺ) که فرموویه‌تی: (مندالی موسلمانان له‌ناو به‌هه‌شتان، ئیبراهیم پیغه‌مبه‌ر(سه‌لامی خوی لیئیت) ده‌سته‌به‌رو که‌فیلیانه).^۵ له سه‌حیحی موسلیمه‌دا هاتوه له عیازی کوی حه‌ماده‌وه له پیغه‌مبه‌ری خواوه(ﷺ) له خوی گه‌وره‌و بالاده‌سته‌وه که فرموویه‌تی: (من به‌نده‌کانم دروست کردوه به‌ئیمانداری).^۶ له پیوایه‌تیکی تری جگه له‌وه‌دا هاتوه، دروستم کردون به‌موسلمانان).

فرموده‌ی سیه‌هه‌م: له سه‌موره‌وه (په‌زای خوی لیئیت) که‌حافیز ئه‌بویه‌کری بورقانی پیوایه‌تی نه‌کات لی‌وه‌ی له‌و کتیبه‌یدا که‌ناوی (المستخرج علی البخاری)یه له فرموده‌کی عه‌وفی ئه‌عراپه‌وه له ئه‌بو په‌جائی عه‌تاریدیه‌وه له سه‌موره‌وه (په‌زای خوی لیئیت) له پیغه‌مبه‌ره‌وه(ﷺ) فرموویه‌تی: (هه‌موو له دایک بوویه‌ک له سه‌ر سروشت (ئیسلامه‌تی) له دایک ده‌بیئت) خه‌لکی بانگیان کرد: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری

^۱ الطبرانی (۲۸۷/۱)، سه‌نده‌کانی سه‌حیحه.

^۲ الطبرانی (۴۰۳/۱۷).

^۳ القرطبی (۲۳۲/۱۰).

^۴ البخاری (۱۳۸۵)، مسلم (۲۶۵۸).

^۵ أحمد (۳۲۶/۲)، مجمع (۲۱۹/۷).

^۶ مسلم (۲۸۶۵).

خوار (ﷺ) مندالی بتپه رستانيش؟ فرموى: (مندالی بتپه رستانيش)^۱، ته به رانيش پيوايه تى كردوه له سه موره وه ده لئيت: پرسيارمان له پيغه مبهري خوا كرد (ﷺ) له باره ي مندالی بتپه رستانه وه فرموى: (ئه وانه خزمه تكارى ئه هلى به هه شتن)^۲.

له رموده ي چواره م: له مامى حه سنا ئه وه ئيمامى ئه حمه د پيوايه تى كردوه له حه سنا ئى كچى مه عاويه وه كه له به نى سه ريمه يه ده لئيت: مامه م بؤى گيترامه وه وتى: ئه ي پيغه مبهري خوا (ﷺ) كى له ناو به هه شتايه؟ پيغه مبهري (ﷺ) فرموى: پيغه مبهري له ناو به هه شتايه، شه هيد له ناو به هه شتايه، مندال له به هه شتايه، زينده به چال له به هه شتايه)^۳.

ورود كردنه وه ي ئه م باسه چاك نيه!

له بهر ئه وه ي قسه كردن له سه ر ئه م باسه پيويستى به به لگه ي زؤر چاك و پاست هه يه، هه ندى كه سيش له م باره ي وه قسه ده كات و زانبارى ته واوى لانيه كه له لايه ن خوداو پيغه مبهري وه (ﷺ) وه ريگرتبى ت، بؤيه كۆمه لئيك له زانا يان پييان چاك نيه زؤر قسه ي تيدا بگري ت، ئه م پايه پيوايه ت كراوه له ئيبنو عه باس و قاسمى كورپى موحه ممه دى كورپى ئه بو به كرى صديق وه و موحه ممه دى كورپى حه نيفه و كه سانى تريشه وه^۴. ئيبنو حه بانيش له صه حيه كه يدا هيناويه تى له جه ريرى كورپى حازمه وه ده لئيت: گويم له ئه بو ره جانى عه تاريديه وه بوو وتى: گويم له ئيبنو عه بباس بوو (ره زاي خويان ليبي ت) كه له سه ر مينبه ره وه ده يوت: پيغه مبهري خوا (ﷺ) فرمويه تى: (به رده وام كارى ئه م ئومه ته له هاتايه - يان وتى به ره و يه كجونه - به مرجه ئى باسى مندال و قه در نه كهن). ئيبنو حه بان ده لئيت: مه به ستى مندالانى بتپه رستانه^۵. هه ر به م شيوه يه ئه بو به كرى به زاريش پيوايه تى كردوه له ريگه ي جه ريرى كورپى حازمه وه. پاشان ئه لئى: به دلنيا ييه وه كۆمه لئيكيش ئه م قسه يان پيوايه تى كردوه له ئه بو ره جانه وه ئه ويش له ئيبنو عه بباس وه به لام به موقوفى^۶.

﴿ وَإِذْ أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً قَرِيَةً أَمْرًا مَرْفُوعًا فَفَسَقُوا فِيهَا فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْنَاهَا تَدْمِيرًا ﴿١٦﴾ ﴾

^۱ البخارى (۷۰۴۷).

^۲ المعجم الكبير (۲۴۴/۷)، مجمع (۲۱۹/۷)، فرموده يه كى لاوازه.

^۳ احمد (۵۸/۵)، فتح البارى (۲۴۶/۳).

^۴ احمد (۷۳/۵).

^۵ ابن حبان (۲۵۶/۱).

^۶ كشف الاستار (۳۵/۳).

خویندنه وه کانی (أمرنا) و مانا کانی

خوای گوره ده فەرموویت: ﴿وَلِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا فَفَسَقُوا فِيهَا فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْنَاهَا تَدْمِيرًا﴾ واتە: هەر کاتێک ویستمان شارێک قەزەبێت بە خێر دەدەین بە سەر دەوله مەندە خۆشگوزەرانه کانی ئەواندا، کەچی ئەوان یە کەسەر ناهەرمانی دەست ئەدەن و یە کەسەرەش سزادانیان لەسەر دەسەپێت و پێویست دەبێت، ئەوساکە وێرانی دەکەین و تێکی دەهەپین. قورئان خویندنه کانی جیاوازیان هەیه لەخویندنه وهی ﴿أمرنا﴾ بە ناویانگترین خویندنه وه ﴿أمرنا﴾ بە تەخفیی خویندنه وه تەوه، بەبێ تەشەدید، زانیانی تەفسیریش رایان جیاوازه لە ماناکەیدا، هەندێ وتووێانه: واتە: هانی خۆشگوزەرانه کانی دەدەین بۆ بەدەفەپێ و خرابەکاری، ئەمەش فەرمانێکی قەدەرییه، وه ک ئەم نایە تە کە خوای گوره ده فەرموویت: ﴿أَتَلَهَا أَمْرًا لَيْلًا أَوْ نَهَارًا﴾^۱ واتە: هەتا کاتی فەرمانی ئێمە ی دێتە سەر بە شو یان بە پۆژ، دیاره بێگومان خودا فەرمان نادات بە بەدەفەپێ و خرابەکاری، بۆیه وتووێانه: یانی پامیان دینیت لەسەر کاری بەدەپەشتی و خرابەکاری و سزایان لەسەر پێویست دەبێت و جەزەبه دەدرین، هەندیکێ تر ئەلین: واتە: فەرمانمان پێ کردوون بە گوێراپەلێ و خواناسی کەچی ئەوان بەدەفەپێ و خرابەکاریان کردووه. بۆیه شایەنی تۆلە لێسەندن بوون، ئێبینو جەریر پێواپەتی کردووه لە ئێبینو عەبباسەوه^۲. سەعیدی کوپی جوبەیریش هەر وای وتووه^۳. عەلی کوپی تەلحە دەلێت لە ئێبینو عەبباسەوه لەمانای ئەم نایە تەدا: ﴿أمرنا مُتْرَفِيهَا فَفَسَقُوا فِيهَا﴾ دەلێت: خرابەکارە کائەمان زال کرد و دەستیان دایە بەدەفەپێ و خرابەکاری، کاتێک کە هەستان بەو سەربێچی و خرابەکاریه خودا بەو سزایە لەناوی بردن. ئەمەش مانای ئەو نایە تەیه کە خوای گوره ده فەرموویت: ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ أَكْبَرًا مُجْرِمِيهَا﴾^۴ واتە: هەر ئاوهما ئێمە تاوانکاریانی هەرکومه ئێکمان کردووه تە خاوهن دەسەلات لەناویاندا دەستیاداوه تە نەفرەت و فێلکردن^۵. ئەبولعالیە و موحامەدیو پەببەیی کوپی ئەنەسێش هەر وایان وتووه^۶. عەوفی دەلێت: لە ئێبینو عەبباسەوه: ﴿وَلِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ

^۱ یونس (۲۴).
^۲ الطبري (۴۰۳/۱۷).
^۳ الطبري (۴۰۳/۱۷).
^۴ الانعام (۱۲۳).
^۵ الطبري (۴۰۴/۱۷).
^۶ الطبري (۴۰۴/۱۷).

قَرْنَةً أَمْرًا مُتَرَفِّهًا فَفَسَقُوا فِيهَا ﴿۱﴾ واته: ژماره‌ی خرابه‌کارانمان زُدر کردوه^۱. عیکریمه و حسه‌ن و زه‌حاک و قه‌تاده‌ش هر وایان و توره^۲. عه‌وفی له نیینو عه‌بباسوه نه‌گپزیتته‌وه مانای نه‌م نایه‌ته‌ی ﴿وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْنَةً أَمْرًا مُتَرَفِّهًا﴾ بی واکردوه و فهرمویه‌تی: ثانی ژماره‌ی تاوانبارانمان زُدر کردوه، عه‌کریمه و حسه‌ن و زه‌حاک و قه‌تاده‌ش هر مه‌مان قسه ده‌کن. له مالیکیشه‌وه له زهرییه‌وه: ﴿أَمْرًا مُتَرَفِّهًا﴾ یانی: فهرمانانکرد زُدر بن.

﴿وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنَ الْقُرُونِ مِنْ بَعْدِ نُوحٍ وَكَلَّمْنَا بَرَكًا يَدُوبًا عِبَادِهِ خَيْرًا بَصِيرًا﴾ ﴿۷﴾

هه‌ر شه‌کردن له قوره‌یش

خوای گه‌وره ده‌فهرمویت: ﴿وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنَ الْقُرُونِ مِنْ بَعْدِ نُوحٍ وَكَلَّمْنَا بَرَكًا يَدُوبًا عِبَادِهِ خَيْرًا بَصِيرًا﴾ واته: زُدر گه‌لیشمان له پاش نوح له‌ناو بردوه، بۆ تۆ نه‌ونده به‌سه که په‌روه‌ردگارت له گونا‌می به‌نده‌کانی ناگاداره و ده‌یان‌بنیت، خوای گه‌وره لیره‌دا خوانه‌ناسانی قوره‌یش ده‌ترسینیت له‌سهر بره‌وا نه‌مینانین به‌پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی موحه‌مد(ﷺ) که زُدر به‌ره‌ی نوای نوح له‌ناو بردوه له‌وانه‌ی که بره‌ویان نه‌میناوه به‌پیغه‌مبه‌ره‌کانین، نه‌م نایه‌ته به‌لگه‌یه له‌سهر نه‌وه‌ی که نه‌و گه‌لانه‌ی که و توه‌ونه‌ته نیوان ناده‌م و نوح(سه‌لامی خوایان لیبتت) له‌سهر نیسلامه‌تی ژیاون، وه‌ک نیینو عه‌بباس و توه‌ویه‌تی: له‌ نیوان ناده‌م و نوح(سه‌لامی خوایان لیبتت) ده‌ گه‌ل بوون مه‌موویان له‌سهر نیسلامه‌تی ژیاون^۳. واته: ئیوه‌یش نه‌ی بیباوه‌پان، له‌و گه‌لانه به‌پزیزتر نین له‌ لای خودا، بیگومان نیوه بره‌واتان به‌ به‌پزیزترین پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) و به‌پزیزترین که‌س نه‌مینا، سزای ئیوه‌لای خوا له‌پیشتره‌وه‌واتره، خودا ناگاداری گشت ناکاره‌کانتانه، چاکه و خرابه‌وه‌هیج شاره‌وه‌یه‌کی لا ون نابیت، خودا پاک و بی‌عه‌یب و زُدر مه‌زنه.

﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْمَعَاجِلَةَ عَجَلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلَاهَا مَذْمُومًا مَدْحُورًا﴾ ﴿۱۸﴾

﴿وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَى لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا﴾ ﴿۱۹﴾

پاداشتی نه‌وه‌ی دنیاویست بووه و نه‌وه‌یش به‌ ته‌مای دوا‌پو‌ز بووه

خوای گه‌وره ده‌فهرمویت: ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْمَعَاجِلَةَ عَجَلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلَاهَا مَذْمُومًا مَدْحُورًا﴾ واته: هر که‌سیک ته‌نهن ژیا‌نی دنیا‌ی بویت له‌م نیادا نه‌گه‌ر بمانه‌ویت

^۱ الطبری(۴۰۴/۱۷).

^۲ الطبری(۴۰۵/۴۰۴/۱۷).

^۳ مجمع(۳۱۸/۶).

داواکەى زوو بۆيىك دىنين، پاشان بە ئابرووبراوى و دەرکراوى لە بەزەىى خودا دۆزەخمان بۆ ساز داوه و دەيسوتىنين، خواى گەورە لىزەدا دەفرموويت: ئەوەى خەلکى داواى دەکات و بە تەمايەتى لە خوشگوزەرانى ژيانى دنيا مەمووى بە دەست نايەنيت، بەلگە ئەوەى خودا خۆى مەيلى لىبىت بۆ مەر کەسيك پىنى دەدات، ئىم ئايەتە بە پەهاىى نەهاتووە وەك ئايەتەکانى تر چونکە دەفرموويت:

﴿عَجَلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ﴾ پاشان لە پۆزى داويدا جەهەنەمان بۆ ساز

داوه ﴿يَصَلِّيْنَهَا﴾ دەچىتە ناوى و بە تەواوى تىيدا نوqm دەبىت ﴿مَذْمُومًا﴾ واتە: بەزەمکراوى و

ئابرووبراوى لەسەرئەوکارە خرابانەى کەکردوويەتى و پۆزى دنياى داوه بەسەر قىامەتدا ﴿مَذْحُورًا﴾

دووورە لە بەزەىى خوداوو و سەرشۆپو داماوو پيسوايه، پاشان خواى گەورە دەفرموويت: ﴿وَمَنْ أَرَادَ

الْآخِرَةَ﴾ كيش پۆزى داوى دەويت و حەزى لەو بەهرە و خەزمەتگوزارىانەى کە تىيدايە، ﴿وَسَعَىٰ لَهَا

سَعِيهَا﴾ واتە: بە پىنى توانا بۆى تىدەكۆشيت لە پىگای خۆيهو، يانى: پەپرهوى فرمانەکانى

پىتەمبەر(ﷺ) دەکات، ﴿وَهُوَ مُؤْمِنٌ﴾ خاوەن باوهرىشە و بپواى بە پاداشت و سزای خوا مەيه

﴿فَأُولَٰئِكَ كَانَ سَعِيهِمْ مَشْكُورًا﴾ واتە: ئەوانە كۆششيان بە فەرق ناچىت و لەبەر چاوو و پەنجيان

وەرگىراوه.

﴿كُلًّا نُمِدُّ هُنُوًا وَهَنُوًا مِّنْ عَطَاءِ رَبِّكَ وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا﴾ ﴿٢٠﴾ أَنْظُرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُم

عَلَىٰ بَعْضٍ وَالْآخِرَةُ أَكْبَرُ دَرَجَاتٍ وَأَكْبَرُ تَفْضِيلًا ﴿٢١﴾

خواى گەورە دەفرموويت: ﴿كُلًّا نُمِدُّ هُنُوًا وَهَنُوًا مِّنْ عَطَاءِ رَبِّكَ﴾ واتە: مەموو لايان (ج) ئەوانو

چ ئەمان) لە خەلاتى پەروەردگارت بىبەش ناکەين يانى: گشت کەسيك لەو دوو دەستەيه، ئەوانەى

ئارەزوويان مەر لە خوشى دنيايه و ئەوانەيش حەز لە ژيانى ئەو دنيا دەکەن لە بەخشندەى

پەروەردگارت بىنومىد ناکەين، چونکە خودا خۆى ئەو خاوەن دەسلەتەيه کە ناھەقى لە کەس ناکات،

مەر کەسە شايستەى مەر شتىکە لە بەختەوهرى يان بەدبەختى پىنى دەدا، هىچ کەسيك ناتوانىت

بپيارى خودا پارگىت و ئەوەى دەبىبەخشىت بىتتە لەمپەر لە پىيدار ئەوەى خودا مەيلى لىبەتى پىنى

بگورىت، بۆيه دەفرموويت: ﴿وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا﴾ واتە: خەلاتى پەروەردگارت کەموکوپى

تىدا نەه. ^۱ حەسەن و کەسانى ترىش دەلئيت: خەلاتى پەروەردگارت قەدەغەکراونىيه. پاشان خواى

^۱ الطبري (١٧/٤١٠).

گه وره ده فهرموویت: ﴿أَنْظِرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ﴾ واته: بپروانه چون هه ندیکمان له چاو هه ندیکی سرخستوه، واته له دنیا دا هه یانه ده وله مندو هه یانه هه ژارو هه شیانه مامناو ندیه، هه یانه بیکه وتوه و هه یانه ناشیرین و هه شیانه مامناو ندیه، هی وا هه یه هه ر به مندالی ده مریت و کسی واش هه یه ته من ده کات هه تا زقر پیر ده بیت، که کسی واش هه یه مامناو ندیه له ته مندا، ﴿وَالْآخِرَةُ أَكْبَرُ دَرَجَاتٍ وَأَكْبَرُ تَفْضِيلًا﴾ له دواړژیشدا پله وپایه و سرخستنی له مه زقرتره. واته: پله و پایه و پزیزلگرتن له پژی دوایدا زقر زیاتره له پله و پایه و پیزی دنیا. چونکه کهسی وا هه یه له پله هه ر خواری جه نه مدایه و کزوت و زنجیریش کراوه تپیدا کهسی واش هه یه که له پله هه ر به رزه کانی به هه شتدایه و له ناو شو به هه رانه دا پاده بویریت و زقر کامه رانه، وه ک چون نه وان هی وان له پله هه ر خواره کانی جه نه مدها جیوازیان هه یه له یه کتری له جه رزه به دا، نه وان هیش وان له به هه شتدا پله کانیان جیوازه له یه کتری، چونکه به هه شت سه د پله یه، نیوانی هه ر پله یه که به نه اندازه ی نیوانی زه مین و ناسمانه، له هه ردو سه حیحه که دا هاتوه: (بیگومان خه لکی پله زقر به رزه کان خلکی (عیلیین) ده بینن وه ک چون نیوه نه ستیره دوره کان ده بینن له ناسوو که ناری ناسماندا. ^۱ بژیه خوی گه وره فهرموویه تی: ﴿وَالْآخِرَةُ أَكْبَرُ دَرَجَاتٍ وَأَكْبَرُ تَفْضِيلًا﴾.

﴿لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَقَعُدَ مَذْمُومًا مَحْدُولًا﴾ (۲۲)

هیچ که سیک مه که نه شه ریکی خودا

خوی گه وره ده فهرموویت: ﴿لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ﴾ واته: له که له خودا هیچ شتیکی تر مه په رستن، مه به ست پتی لیره دا شو که سانه ن که شرک ده خریتته سه ر شانیان و موکه له فن له م نومه ته دا واته هی شو که سانه ی که شرکه کان به رپوه ده بن له خوا په رستیدا شه ریکی بژ دامه نین، ﴿فَتَقَعُدَ مَذْمُومًا مَحْدُولًا﴾ واته: نه گینا به ته شه نه لیدراوی و ده رکراوی داده نیشن، له سه ر شو شه ریک دانانه ت بژ خوا، چونکه خوا نایه ت به هانا ته وه و ده دتاته ده ست شو هی تر په رستوتوه له که لیدا، که توانای هیچ قازانچو زه ره ریکی نیه بژت، چونکه خاوه نی قازانچو زیان هه ر خودا خویه تی به ته نه ار هاوه لی نیه، نیمامی نه حمده رپوا یه تی کردوه له عه بدلای کوی مه سعوده وه ده لیت: پتفه مبری خوا (ﷺ) فهرمووی: (هه ر که سیک تووشی هه ژاری بوو هانای برد بژ خه لکی هه ژاریه که له کزلناکریت، به لام هه ر که سیک هانای برد بژ خوا شو خوا ده وله مندو ده کات، یان له دواړژدا بیننای ده کات

^۱ فتح الباری (۶/۲۸۶)، مسلم (۴/۲۱۷۷).

یان له دنیا دا زوو دهوله مهندي نه کات).^۱ نه بوداودو ترمزیش ریوایه تیان کردووه، ترمزی ده لیت: فہرمووده یه کی چاک و راست و غریبه.^۲

﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لِمَا أُنْفِيَ وَلَا تَنْهَرُهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ﴿۲۳﴾ وَأَخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذَّلِيلِ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ أَرْحَمُهُمَا كَمَا رَبَّيْتَنِي صَغِيرًا ﴿۲۴﴾﴾

فہرماندان به یه ک خوا بہرستی و چاکہ کردن له گہل دایک و دایکدا

خوای گہورہ دہ فہرموویت: ﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لِمَا أُنْفِيَ وَلَا تَنْهَرُهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا﴾ واته: بہرہ ردگارت فہرمانیداوہ کہ غہیری نہ و بہرستن، بہرامبہر بابو دایکیش چاکہ بکن، ہر کاتیک یه کیکیان یان ہر دووکیان کہ لای تون تووشی تہ من درژی و پیری بون ہرگیز توف مہ کہ له گہ لیان و تیان مہ خوہو بہ زمانی خویش بیان دویتنہ. خوای گہورہ فہرمان دہ کات کہ تہنہا نہ و بہرستریت و شہریکی بؤ دانہ نریت، دہستہ واژہی (القضاء) لیترہ دا بہ مانای فہرمان ہاتوہ، مواہید

دہ لیت: ﴿وَقَضَىٰ﴾ واته: بہرہ ردگارت پاپساردوہ.^۳ ہر بہم شیوہ یه، توبہی کوبی کہ عبو نیبنو مہ سعودو زہ حاکی کوبی مواحیمیش خویندوویانہ تہوہ: (ووصی ربک ألا تعبدوا إلا إیاءہ).^۴ خوا پاپساردوہ کہ جگہ لو کہ س نہ بہرستن، ہر لہ بہر نہ مہ یه کہ خودا چاکہ ی له گہل دایک و دایک له گہل عیبادہتی خویدا له پال یه ک داناوہ و دہ فہرموویت: ﴿وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا﴾ واته: فہرمانی داوہ بہ چاکہ کردن له گہل دایک و باوکیدا، وہ کہ لہ ٹایہ تیکی تردا دہ فہرموویت: ﴿أَن أَشْكُرَ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَىٰ الْبَصِيرِ﴾^۵ واته: فہرمانندا بہ ئادہمی کہ سوپاسگوزاری من (واتہ خوا) و دایک و باوکت بکہ نہنجا بؤ لای منہ گہ پانہ و ہتان، پاشان دہ فہرموویت: ﴿إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لِمَا أُنْفِيَ﴾ واته: قسہی ناخوش مہ دہ بہ گوتیاند، ہتا نابیت توف بکہی بہرامبہریان کہ نہمہ

^۱ احمد (۴۰۷/۱)، فہرمووده یه کی سہ حیجہ.

^۲ ابو داود (۲۹۶/۲)، تحفۃ الأحوزی (۶۱۷/۶)، سہ حیجہ.

^۳ الطبری (۴۱۴/۱۷).

^۴ الطبری (۴۱۴/۴۱۳/۱۷).

^۵ لقمان (۱۴).

که مترین نارہ زایی دہرپین و قسہی خرابہ، ﴿وَلَا نُنْهَرُهَا﴾ تییان مہ خوپردہ و مقیرینہ بہ سہریاندا،
 واتہ: بہ کرداری ناشیرین مامہ لہ یان لہ گہ لہ مہ کہ وہ ک عتای کوری پرباح لہ مانای نئم نایہ تہ دا: ﴿وَلَا
 نُنْهَرُهَا﴾ دلئیت: واتہ: دستیان لی پاموہ شینہ. ^۱ کاتیک کہ خوی گورہ قسہی ناشیرین و کرداری
 ناشیرینی قہدہ غہ کردوہ بہ رامبہر دایک و باوک، فرمانیشی داوہ کہ بہ قسہی جوان و کرداری چاک
 مامہ لہ یان لہ گہ لدا بکرتت دہ فرموویت: ﴿وَقُلْ لَّهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا﴾ واتہ: بہ لکو وتہی نہرو
 شیرینیان لہ گہ لدا بہ کاریننہ و نڈر پیزیان لی بگرہ، ﴿وَخُفِضَ لَهُمَا جَنَاحَ الذَّلْمِ مِنَ الرَّحْمَةِ﴾ بہ بی
 فیزی بالی بہ زہیت پاخہ بویان، واتہ بہ کردار خوبہ کہم زانینی خوت دہرخہ بویان، ﴿وَقُلْ رَبِّ
 أَرْحَمُهُمَا كَارِئِيًّا صَغِيرًا﴾ بلئی: نہی پەرور دگاری من، وہ ک نمان منیان بہ مندالی پیگہ یاند، توش
 بیانخرہ بہر بہ زہی خوت، کاتیک بہ سالآ دہجن، یان لہ کاتی مردنیاندا، ئینو عہ بیاس دلئیت: پاش
 نئم نایہ تانہ بوو خوی گورہ نئم نایہ تہی نارہ خوار: ﴿مَا كَانَتْ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَفْرِزُوا
 لِلْمُشْرِكِينَ﴾ (التوبة: ۱۱۳). ^۲ واتہ: پەر و او شایستہ نیہ بق پیغہ مبرو باوہ پاران کہ داوای لیوردن
 بکن بق هاویہش پیداکہ ران. لہ بارہی چاکہ کردن لہ گہ ل دایک و باوک فرموودہی نڈر هاتوہ لہو
 فرموودانہ کہ پیوایت کراوہ لہ چند پنگاوہ لہ نئہ سش کہ سانی تریشہ وہ کہ پیغہ مبرو (ﷺ) کاتیک
 کہ سہرکہ وتہ سہر مینبہر پاش کہ میٹک فرمووی: ئامین، ئامین، ئامین، وترا: نہی پیغہ مبرو
 خوا (ﷺ) لہ بہرچی ئامینت کرد؟ فرمووی: (جو برہ نئیل هاتہ لام و تی: نہی موحمہ مد (ﷺ) لوتی بہ
 خولدا بچیت و سہرشورپو داماو بیت پیوایٹ کہ ناوی تزی لا بپریت و سہلاوات لہ سہرت. نہ دا، بلئی:
 ئامین، وتم: پاشان وتی سہرشورپو داماو بیت پیوایٹ کہ پرمہ زانی بہ سہر دابیت و پاشان بپوا و
 لئی نہ بووریت، بلئی: ئامین، وتم: پاشان وتی: سہرشورپو داماو بیت پیوایٹ گہ یشتبیت بہ دایک و
 باوکی و لہ گہ لیدا بووین یان یہ کیکیان و نہ بوینہ هوی چونہ بہ ہشتی. بلئی: ئامین، وتم: ئامین). ^۳
 فرموودہیہ کی تر: ئیمامی نئحمہ دپیوایتہی کردوہ لہ نئہ بوہورہ پیروہ لہ پیغہ مبروہ (ﷺ)
 فرموویتہی: (سہرشورپو داماو بووہ، دیسان سہرشورپو داماو بووہ، دیسان سہرشورپو داماو بووہ

^۱ الطبری (۴۱۷/۱۷).

^۲ الطبری (۴۲۱/۱۷).

^۳ تحفة الأحوزی (۵۰۰/۵)، فرموودہیہ کی حسہ سنہ.

پیاویك گه یشتبیت به یه كيك له دایك و باوكی یان هر دووکیان له كاتی پیریدا و نه چیتته به ههشت^۱. به م شیوه به فرموده یه کی راسته موسلیم نه بیت که سی تر نه ی میناوه^۲.

فرموده یه کی تر: نیمامی نه حمهد ریوایه تی کردوه له مواعویه ی کوپی جا میمه وه که جا میمه هات بق لای پیغه مبر (ﷺ) وتی: نه ی پیغه مبری خوا (ﷺ) ده مه ویت غزا بکم، هاتوم بق لات راویژت پی بکم، پیغه مبر (ﷺ) فرموی: (نا یا دایک هه یه؟) وتی: به لی، فرموی: (له گه ل دایک به چونکه به ههشت له لای پیکانی نه و دایه). دوویاره و سی باره له چهند شوینی تر دا، فرموده ی وه نه م فرموده یه ریوایه تراوه^۳. نه سانی و نیینو ماجه ییش ریوایه تیان کردوه^۴.

فرموده یه کی تر: نیمامی نه حمهد ریوایه تی کردوه له میقدامی کوپی (مه عدیه کریب) وه له پیغه مبر وه (ﷺ) که فرمویه تی: (خودا نامؤزگاریتان ده کات که چاک بن له گه ل باوکتاندا، خودا نامؤزگاریتان ده کات که چاک بن له گه ل دایکتاندا، خودا نامؤزگاریتان ده کات که چاک بن له گه ل دایکتاندا، خودا نامؤزگاریتان ده کات که چاک بن له گه ل دایکتاندا، خودا نامؤزگاریتان ده کات که چاک بن له گه ل دایکتاندا. خوا نامؤزگاریتان ده کات به چاکه له گه ل نزیکتر و نزیکتر دا).^۵ نیینو ماجه ییش له فرموده کی عه بدولای کوپی عیاشه وه به و شیوه یه میناویه تی^۶. دیسان نیمامی نه حمهد ریوایه تی کردوه له پیاویکه وه له به نی بیوع ده لیت: هاتم بق لای پیغه مبر (ﷺ) گویم لی بوو قسه ی بق خه لکی ده کرد ده یفرموی: (نه و ده سته ی ده به خشیت و لای سه ره وه نه بی یو دایکت، باوکت، خوشکت، برات، پاشان خوارترو خوارتربیت)^۷.

﴿ رَبِّكَ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ إِنْ تَكُونُوا صَالِحِينَ فَإِنَّهُ كَانَ لِلأَوَّلِينَ عَفْوَكَ ﴾ (۱۵)

چاوپوشی ده کریت له هه له ی منان له گه ل باوك و دایك نه گهر به دن و ته وه بکات

سه عدیه کوپی جو بهیر ده لیت: نه و پیاوه ی که هه له یه ک ده کات له گه ل باوك و دایکی و له دلی خویدا واده زانیت خرابی نه کردوه تاوانبار نابیت پی، له ریوایه تیکی تر دا هاتوه: مه به سته ی چاکه نه بیت هچی تر نیه به وه ی که کردویه تی^۸. خوی گهره ده فرمویت: ﴿ رَبِّكَ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ ﴾

^۱ أحمد (۲/۳۴۶).

^۲ مسلم (۴/۱۹۷).

^۳ أحمد (۳/۴۲۹)، فرموده یه کی حه سه نه.

^۴ النسائی (۶/۱۱)، ابن ماجه (۲/۹۳)، حه سه نه.

^۵ أحمد (۴/۱۳۲)، فرموده یه کی حه سه نه.

^۶ ابن ماجه (۲/۱۲۰۷)، فرموده یه کی حه سه نه.

^۷ أحمد (۴/۶۴)، فرموده یه کی سه حیه.

^۸ الطبری (۱۷/۴۲۲).

إِنْ تَكُونُوا صَالِحِينَ فَإِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّابِينَ غَفُورًا ﴿۱﴾ واته: په روږدگاری نښه له خوتان چاکتر ده زانیت چی به داتندا دیت، نه گډر کرده وه تان چاک بیت شه وه خوا لیبورده یه به رانبر ته وپه کاران، وه ک ده فہرمویت: ﴿فَإِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّابِينَ غَفُورًا﴾ واته: بیگومان خودا بڼ شه وانهی له گوناہ په شیمان ده بنه وه لیبورده یه. قه تاده ده لیت: بڼ شه وانهی گوږپایه لو نوږښکرن لیبورده یه. ^۱ شوعبهی کورپی په حیای کورپی سه عید ده لیت: له سه عیدی کورپی مسیبه به وه له مانای شه نایه تدا: ﴿فَإِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّابِينَ غَفُورًا﴾ ده لیت: شه وانهی تووشی گوناہ دهن پاشان په شیمان ده بنه وه، دیسان تووشی گوناہ ده بنه وه و پاشان په شیمان ده بنه وه. ^۲ خوا لیان ده بووریت. عتای کورپی په سارو سه عیدی کورپی جوبه یرو مواهید ده لیتن: شه که سانهی که پراوه ته وه بڼ چاکه خوازی. ^۳ مواهید ده لیت: له عوبه یدهی کورپی عومه یرو وه له م نایه تدا: ﴿فَإِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّابِينَ غَفُورًا﴾ وتوویه تی: شه که سهی کاتیک که بیر له گوناہه کانی ده کاته وه و خوی به ته نهایه داوای لیبورن له خوا ده کات له و گوناہهی کردوویه تی. مواهیدیش هه مان پای شه هیه له م نایه تدا. ^۴ نینو جه ریر ده لیت: چاکترین بڼ چون قسهی شه که سه یه که ده لیت: شه که سه یه که په شیمان له گوناہو که پراوه ته وه له تاوانکردن پوویکردووه ته خواناسی و وازی هیناوه له و شتانهی خوا پینی ناخوشه بڼ شه و شتانهی که خودا پینی خوشه و پینی پازیه. ^۵ شه هی که وتوویه تی هه شه م پاسته چونکه (الأواب) له و تهی (الأوب) ده رهینراوه، واته په شیمان بوونه وه، و تراوه (آب فلان) کاتیک که که پراوه ته وه. خوازی که ورهیش ده فہرمویت: ﴿إِنَّ إِلَهَنَا إِيَّاكُمْ﴾ واته: بیگومان هه ر بڼ لای شه یه که پراوه یان. وه له فہرموویه کی سه حیدا هاتووه که پیغه مبری خوا (ﷻ) کاتیک له سه فہرک شه که پراوه شه هی فہرمو: (آییون ناثیون عابدون لرینا حامدون) ^۷ واته: هاتینه وه شه م له ته وپه کاران و خواناسان و سوپاسگوزارانی په روږدگارمانین.

^۱ الطبري (۴۲۳/۱۷).
^۲ الطبري (۴۲۳/۱۷).
^۳ الطبري (۴۲۵/۴۲۴/۱۷).
^۴ الطبري (۴۲۴/۱۷).
^۵ الطبري (۴۲۵/۱۷).
^۶ الفاشية (۲۵).
^۷ فتح الباري (۷۲۴/۳).

﴿وَمَاتَ ذَا الْقَرْنَيْنِ حَقًّا وَالْمُسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَلَا نُبَذَرُ تَبَذُّرًا﴾ (۱۶) ﴿إِنَّ الْمُبْدِرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيْطَانِ﴾
 ﴿وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا﴾ (۱۷) ﴿وَأَمَّا تَعْرِضَنَ عَنْهُمُ إِتْنَاءَ رَحْمَةٍ مِن رَّبِّكَ تَرْجُوهَا فَقُلْ لَهَا قَوْلًا مَّيْسُورًا﴾ (۱۸)

فرماندان به جیبه جیکردنی په یوه ندی خزمایه تی و قدهغه کردنی دست بلاوی

خوای که وړه ده فرموویت: ﴿وَمَاتَ ذَا الْقَرْنَيْنِ حَقًّا وَالْمُسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ﴾ واته: به شی خزمی
 خوت بده و هه ژاران و له رېدا ماوانیش بیبه ش مه که، خوای که وړه باسی چاکه کردنی کرد له گه ل دایکو و
 باوک له پیتشه وه، لیره دا دپته سر باسی چاکه کردن له گه ل خزمانداو په یوه ندی برده وام له گه ل یاندا
 وه که له فرموده که دا باسمان کرد: (دایکتو و باوکت پاشان به ره و خوارو به ره و خوارتو) و له
 ریوایه تیکی تر دا هاتوه: (پاشان نزیکترو نزیکترو).^۱ وه له م فرموده په دا هاتوه: (هر که سیک پتی
 خوزه پوزی ته او بیت و نه جلیشی دواکه ویت با په یوه ندی خزمایه تی به جی بیتیت).^۲ پاشان خوای
 که وړه ده فرموویت: ﴿وَلَا نُبَذَرُ تَبَذُّرًا﴾ ته اویش ده دست بلاو مه به. کاتیک خوای که وړه فرمان
 ده کات به به خشینی سامان، قدهغه شی کردوه له دست کراوه یی له نه دازه به در، به لکو راست
 نه ویه مامناوه ند بیت، وه که له نایه تیکی تر دا ده فرموویت: ﴿وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا﴾
 ﴿وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا﴾^۳ واته: نه وانه ش که له کاتی مال به خشیندا نه به کجاری ده دست بلاون و
 نه ته اویش ده دست قوژاون هر له و ناوه نده دا ماون، پاشان خوای که وړه باسی خرابی ده دست بلاوی و
 مال به فریودان ده کات و ده فرموویت: ﴿إِنَّ الْمُبْدِرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيْطَانِ﴾ واته: نه وانه ی هه له
 خه رجن، له گه ل شه یتان دونه براو هاوشیوه ی شه یتان له و مال به فریودانه دا، نینو مسعود ده لیت:
 (التبذیر) واته: مال به خشین له ناهه قیدا.^۴ نینو عه باسیش هر وی وتوه.^۵ مواجید ده لیت: نه گه
 که سیک هه مو سامانی خوی ببه خشیت له پیناوه قدا نه وه دست بلاو نیه به لام نه گه مشتیک بدات له
 غیری هه قدا نه وه نه که سه دست بلاوه.^۶ قه تاده ده لیت: ده دست بلاوی مال به خشینه له شتانیکدا

^۱ أحمد (۲/۱۲۲۶)، فرموده په کی حه سه نه.

^۲ مسلم (۴/۱۹۸۲).

^۳ الفرقان (۶۷).

^۴ الطبری (۱۷/۴۲۸).

^۵ الطبری (۱۷/۴۲۹).

^۶ الطبری (۱۷/۴۲۹).

که ناپه زایی خوی گه وره ی تیدایه یان ناهه قبیبه یان گهنده لیبیه^۱. نیمامی نه حمه د پیوایه تی کردووه له نه نسی کوری مالیکه وه (په زای خوی لیبتت) ده لیت: پیواییکی به نی ته میمی مات بق لای پیغه مبهری خوا(ﷺ) وتی: نه ی پیغه مبهری خوا(ﷺ) من خاوه نی سامانیکی زدرم و خاوه نی مال و مندال و که سو کارم، پیم بلن چونی بیه خشم و چی بکه م؟ پیغه مبهری خوا(ﷺ) فه رموی: (زه کات له سامانه کت ده رکه نه گهر زه کاتی له سهره، چونکه زه کات دان پاکه ره وه یه که پاکت ده کاته وه، خزمه کانت به سهر بکه ره وه، هه قی نه وه ی له ده رگا ده دات و نه وه ی دراوستیته و نه وه ی هزاره بزانه). وتی: نه ی پیغه مبهری خوا(ﷺ) بوم که م بکه ره وه. فه رموی: ﴿وَمَاتَ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقًّا وَالْمَسْكِينُ وَابْنُ السَّبِيلِ وَلَا يُبْدِرُ تَبْدِيرًا﴾ پیاو هه که وتی: به سمه! نه ی پیغه مبهری خوا(ﷺ) نه گهر نه وه زه کاته م دا به پاسپارده کت نه وه کاته بزگارم بووه له لای خواو پیغه مبهره که ی، واته: تاوانبار نابم؟ پیغه مبهری خوا(ﷺ) فه رموی: (به لن کاتیک دات به پاسپارده که م تق لئی به پرپرسیار نیت و پاداشتی خوتی له سهر ورده گریت، تاوانه که ی له سهر نه وه که سه یه که ده یگورپیت و ده ستکاری ده کات).^۲ خوی گه وره ده فه رمویت: ﴿إِنَّ الْمُبْدِرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ﴾ ده ستبلاره کان برای شه یتانه کانن، واته: نه وانیه ده ستوالان له مال به فپروردان و واز هینان له گوپرایه لنی خودا وه لسان به تاوان و خراپه کاریدا برابه شن له که ل شه یتانه کاند، بویه خوی گه وره ده فه رمویت: ﴿وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا﴾ واته: شه یتانیش بق په روه ردگاری بی نه مه ک و سپله ده رچوو. واته: حاشای کرد له و به هره انه ی خودا پئی دا، سه ریچی فه رمانی کردو ده سستی دایه لاساری و خراپه کاری، پاشان خوی گه وره ده فه رمویت: ﴿وَأَمَّا تَعْرِضَنَّ عَنْهُمْ آيَاتُ رَحْمَتِي مِنْ رَبِّكَ تَرْجُوهَا﴾ واته: نه گهر نه تبوو به شی نه م خاوه نه به شانه بده ی و به هیوای نه وه بووی خوا به به زه یی خوی ده روه یه کت لی بکاته وه. واته: نه گهر خزمه کانت داوای یارمه تیان لی کردی یان نه وانیه که فه رمانمان پی کردووی یارمه تیان بده ی، پشتت تیکردن له به رنه وه ی هیچت نه بوو پیمان بده ی، بیان دویته و وه عدی نه وه یان پیبده که نه گهر خودا پوزی نارد به شتان ده ده م و بی به شتان ناکه م. مواهیدو عیکریمه و سه عیدی کوری جوپه یرو حه سه ن و قه تاده و که سانی تریش نه م نایه تیان: ﴿فَقُلْ لَهُمْ قَوْلًا مَّيْسُورًا﴾ به به لیتندان ته فسیر کردووه^۳.

^۱ الطبري (۱۷/۴۲۹).

^۲ أحمد (۳/۱۳۶)، فه رموده یه کی باشه (جید).

^۳ الطبري (۱۷/۴۳۱/۴۳۲).

﴿وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا﴾ (۱۱) إِنَّ رَبَّكَ بِبَسْطِ الرِّزْقِ

لَمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ﴿۲۰﴾

میان‌درومی له مالبه‌خشین و مالخه‌رج کردندا

خوای گه‌وره فه‌رمان به مرز ده‌کات که میان‌درومی بیت له مالخه‌رج‌کردنداو باسی خرابی چا‌و‌چنوک
ده‌کات و ده‌ستوالایی قه‌دهغه ده‌کات و ده‌فهرموویت: ﴿وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ﴾ واته:
ده‌سته‌کانت کۆت مه‌که به گه‌ردننه‌وه. واته: نه‌ونده به‌خیل و چا‌و‌چنوک مه‌به‌که‌س خیرت لی
نه‌بینیت، وه‌ک جووله‌که‌کان له‌عنه‌تی خویان لی‌بیت ده‌یانوت: ﴿يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ﴾^۱ واته: ده‌ستی خوا
قو‌چاوه. ده‌ست قو‌چاویبان داوه‌ته پالی خودا، خودای پاک و بی‌عیب و مه‌زن زۆر به‌خشنده‌یه.
هه‌روه‌ها ده‌فهرموویت: ﴿وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ﴾ ته‌اویش والا‌ی مه‌که. واته: نه‌مه‌نده‌یش زۆر
مه‌به‌خشه زیاد له‌ توانای خۆت، زیاتر له‌وه‌ خه‌رج بکه‌ی که وه‌ده‌ستی دینی، هه‌تا به‌ داماو‌وی
شه‌رمه‌زاری دانیشی، نه‌مه‌ له‌ په‌وانبیزیدا پی‌ی ده‌وتریت له‌فو‌نهر (الف والنشر) واته: نه‌گه‌ر
چا‌و‌چنوک بوویت خه‌لکی تانه‌و ته‌شهرت لیده‌دان و به‌ تنه‌ا ده‌مینیت و که‌س لی‌ت نزیک نابیته‌وه‌و بی
نیازن لی‌ت. نه‌گه‌ر ده‌ستبلاویش بیت زیاد له‌ نه‌ندازه‌ هیچت به‌ ده‌سته‌وه‌ نامینیت و داماو‌وه‌ناسه
سارد داده‌نیشیت و نه‌چیته‌ حاله‌تی (حسیر) که بریتیه له‌و‌لا‌غی‌ی که توانای باره‌لگرتنی نامینیت و
په‌کی ده‌که‌ویت له‌به‌ر لا‌وازی و بی‌توانایی، به‌و‌ حاله‌ته‌ نه‌وتری (حسیر) و له‌مانا‌کانی هیلاکبوون
وه‌رگه‌راوه‌ وه‌ک خوای گه‌وره له‌ نایه‌تی تردا ده‌فهرموویت: ﴿فَاتَّجِعَ الْبَصَرَ هَلْ تَرَىٰ مِنْ فُطُورٍ﴾ (۲) ثُمَّ أُنْجِ
الْبَصَرَ كَرِيمًا يَنْقَلِبْ إِلَيْكَ الْبَصَرُ حَاسِمًا وَهُوَ حَسِيرٌ^۱ واته: چا‌و‌ بگه‌ر په‌ورد به‌روه‌ (بزانه) هیچ ناته‌اوویه‌ک
ده‌بینیت، دووباره‌ چا‌و‌ بگه‌ر په‌که‌ له‌ دوی په‌ک چا‌وت به‌هیلاکی و نا‌ئومیدی ده‌گه‌ریته‌وه‌ بۆ لای
خۆت نه‌و (چا‌وه) مان‌دووه‌ت تاقه‌تی چووه. نه‌ونده داماو‌ ده‌بیت هه‌ستی چا‌که و خرابی نامینیت،
ئیبینو‌عه‌بباس‌و‌حه‌سه‌ن‌و‌قه‌تاده‌و‌ئیبینو‌جوره‌یچ‌و‌ئیبینو‌زه‌یدو‌که‌سانی‌تریش‌هه‌ر‌به‌م‌شویه‌یه‌مانای
نه‌م نایه‌ته‌بان کردووه، که‌مه‌به‌ست پی‌ی زۆدی و ده‌ستوالایی له‌ نه‌ندازه‌ به‌ده‌ره^۲. له‌ هه‌ردوو
سه‌حیه‌که‌دا‌هاتووه‌ له‌ فه‌رمووده‌ی نه‌بو‌زناده‌وه‌ له‌ نه‌عه‌رجه‌وه‌ له‌ نه‌بو‌ هوره‌یره‌وه‌ (په‌زای خوای
لی‌بیت) که بیستوویه‌تی له‌ پی‌غه‌مبه‌ری خواوه‌ (ﷻ) ده‌یفه‌رموو: (وینه‌ی چا‌و‌چنوک (البخیل) و به‌خشنده

^۱ المائدة (۶۴).

^۲ الملك (۳-۴).

^۳ الطبری (۱۷/۴۳۴/۴۳۵).

دہک نمونہی دوو پیاو وایہ، کہ دوو قہ لغانی (زری) ناسنیان لہ بہر دابیت کہ نیوان مہمک و سنگ و ملیان داپوشیت، پیاوہ بہ خشنده کہ ہر کہ دہ بہ خشیت نہ و قہ لغانہ قہ قہ دہ کریتہ و ہ و شہر دہ بیتہ و ہ و بہ سہر لاشہیدا تا پہنچہ کانی دایدہ پوشیت و ناسواری نامینیت۔ بہ لام نہ و چا و چنؤکی کہ ہر جاریک حزناتکات شتیک ببہ خشیت نہ و ہ ہموو حہ لقیہ کی لہ شویتنی خویدا دہ لکین بہ یہ کہ و ہ و دہ نووسیت بہ لاشہیہ و ہ، نہ و چا و چنؤکہ دہی ویت فراوانی بکات و شلی بکات بڑی فراوان ناکریت۔^۱ نہ مہ لہ فزی بوخاریہ لہ باسی زہ کاتدا ہیناویہ تی۔ دیسان لہ ہر دوو سہ حیجہ کہ دا ہاتووہ لہ رینگہی موعاویہی کورپی نہ بو موزہ پیدہ و ہ لہ سہ عدی کورپی یہ سارہ و ہ لہ نہ بو ہورہ ہرہ و ہ (رہ زای خوی لبیت) کہ دہ لیت: پیغہ مہبری خوا (ﷺ) فہرموویہ تی: (ہیچ پؤژیک نیہ بہ ندہ کان پؤژی تیادہ کہ نہ و ہ مہ گین دوو فریشتہ لہ ناسمانہ و ہ دینہ خوارہ و ہ، یہ کیکیان دہ لیت: نہی خودایہ! نہ و ہی دہ بہ خشیت جیکگی بڑ پریکہرہ و ہ، نہی خویاہ نہ و ہی نابہ خشیت و ہ دست قوچا و ہ لہ ناوی بدہ بڑی). موسلیمیش پریوایہ تی کردووہ لہ نہ بو ہورہ ہرہ و ہ بہ مرفوعی: (ہیچ مالیک بہ بہ خشین و خیرکردن کہ م ناکات، ہیچ بہ ندہ یہ ک مال نابہ خشیت مہ گین خودا زیاتر سہرہ رزی دہ کات، ہر کہ سیٹک لہ ہر خوا خوی بہ کہ م بزانت خوا بہ رزی دہ کاتہ و ہ).^۲ و ہ لہ فہرموودہی ٹیبنو کہ سیردا لہ عہ بدولای کورپی عومہرہ و ہ بہ مرفوعی ہاتووہ: (دہ تانتر سینم لہ چا و چنؤکی (واتہ چا و چنؤک مہ بن) چونکہ چا و چنؤکی نہ وانہی پیش نیوہی لہ ناو برنووہ، نہ و چا و چنؤکیہ فہرمانی پیداون دست قوچا وین نہ وانیش دہ ستقوچا وینا کردووہ، فہرمانیشی پیکردون کہ بہ یوہندی خزمایہ تی بچرینن، نہ وانیش پچرپویانہ، فہرمانی پیکردون خرابہ بکن دہ سیان داوہ تہ خرابہ کاری).^۳ خوی گہورہ دہ فہرموویت: ﴿إِنَّ رَبَّكَ يَسْطُرُ الزُّرْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ﴾ بہ راستی بہرہ وردگارت پؤزی فراوان دہ کات بڑ ہر کہ سیٹک مہیلی لبیت تہنگی دہ کات بڑ ہر کہ سیٹک ببہ ویت، چونکہ خودا خوی پؤزی دہر و خویشی پؤزی دہ یگریتہ و ہ، بہ مہیلی خوی کاری خہ لگی بہ پڑوہ دہ بات، مہیلی لہ ہر کہ سیٹک بیت دولہ مہندی دہ کات و مہیلی لہ ہر کہ سیش ببیت ہزاری دہ کات، ہموو نہ م کارانہ شی پرہ لہ حکمت و کارزانی، بڑیہ فہرموویہ تی: ﴿إِنَّهٗ كَانَ عِبَادَہٗ خَيْرًا بَصِيرًا﴾ واتہ: ہر خویہ تی لہ عہ بدانی ناگادارہ و دہ یانینیت۔ واتہ: ناگادارو بینایہ کہ کی شایہنی دولہ مہندی و کیش شایہنی ہزاریہ لہ وانہیہ دولہ مہندی بڑ ہندی کہ س دست بڑ شلکردن و مؤلہ تدان بیت، ہزاریش تولہ بیت، پہنا بہ خوا لہ مہیش و لہ ویش۔

^۱ فتح الباری (۳۵۸/۳)، مسلم (۷۰۸/۲۰).

^۲ مسلم (۲۰۱/۴).

^۳ احمد (۱۵۹/۲)، فہرموودہی کی سہ حیجہ.

﴿ وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشِيَةَ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْأًا كَبِيرًا ﴾ (۳۱)

قه دهغه کردنی کوشتنی مندالان

خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿ وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشِيَةَ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ

خِطْأًا كَبِيرًا ﴾ واته: مندالی خوتان له ترسی برسیتی له ناو مه یه، نیمه یه پژی نه وانیش و نیوه ش ده ده یه، کوشتنی نه وانه هه له یه کی گه وره یه. نم نایه ته پیروزه به لگه یه له سر نه وه ی که خوای گه وره زدر به به زه یی تره له به نده کانی، هه تا له باوکیش بق منداله کانی، چونکه خوا کوشتنی مندالی قه دهغه کردوه و ناموزگاری باوکانیسی کردوه که له میراتیسدا هه قی هه موو منداله کان بدن، چونکه له چه رخی نه فامیدا میراتیان به کچان نه ده دا، به لگو زدرجار کسی وایان بووه له بهر مه ژاری کیژه کی خوی کوشتوه، خوای گه وره نه و کوشتنی قه دهغه کردو فهرمووی: ﴿ وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ

خَشِيَةَ إِمْلَاقٍ ﴾ واته: له بهر مه ژاری و نه بوونی مندالی خوتان مه کوژن، بویه گزگی داوه به پژی پیدانیان و پژی دانی مناله کانی پیش نه مان خستوه، ده فهرموویت: ﴿ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ ﴾ واته:

نیمه پژی نه وانیش و نیوه ش ده ده یه، وه له سورتهی (الانعام) یسدا ده فهرموویت: ﴿ وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاكُمْ ﴾ واته: له ترسی له برسان مردن فهرزنده ی خوتان

مه کوژن، نیمه پژی نیوه و نه وانیش ده ده یه. پاشان لیزه دا ده فهرموویت: ﴿ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْأًا كَبِيرًا ﴾ واته: کوشتنی نه وانه هه له یه کی گه وره یه. هه ندی خویندوو یانه ته وه: (خِطْأًا كَبِيرًا) هه مان مانای نه وی هه یه، له هه ردو سه حیحه که دا هاتوه له عه بدولای کوری مسعوده وه، وتم: نه ی پیغه مبهری خوا (ﷺ) چ گونا هیك زدر گه وره یه؟ فهرمووی: (هاوه ل بق خوا دابنیتی که نه و دروستی کردوی) وتم: پاشان چی تر؟ فهرمووی: (فه رزنده ی خوت بکوژی له ترسی نه وه ی له گه لتدا خواردن بخوات)، وتم: چی تر؟ فهرمووی: (زینا کردن له گه ل ژنی دراوسیدا).^۱

﴿ وَلَا تَقْرَبُوا الرِّقَّةَ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا ﴾ (۳۲)

^۱ الانعام (۱۵۱).

^۲ فتح الباری (۱۳/۸).

فهرمان دان به دوورگه و تنه وه له زینا کردن و له هؤکاره کانی

خوای گه وه داوینپسی قه دهغه کردوه له سه ر بنده کانی و ئه هؤکارانه شی قه دهغه کردوه که ده بنه هوی داوینپسی و ده فرمویت: ﴿وَلَا تَقْرَبُوا الزَّيْفَ إِنَّهُ كَانَ فَحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا﴾ واته: توخنی داوینپسی مه کون، چونکه داوینپسی ناکاری زرد ناله باره و پیا زکی خرابه. نیامی نه حمه د پیاوای تی کردوه له ئه بو ئوما مه وه، که لاوینک هاته لای پیغه مبه ر ﴿ﷺ﴾ وتی: ئه ی پیغه مبه ری خوا ﴿ﷺ﴾ پینگام بده داوینپسی بکه م، خه لکه که پوو یان تیکرد و سه رزه نشتیان کرد، وتیان: بیده نگ به بیده نگ به. پیغه مبه ر ﴿ﷺ﴾ فرمووی: نزکی که نه وه، باش لییان نزیک کرده وه، جا فرمووی: (دانیشه). دانیشت، پیغه مبه ر ﴿ﷺ﴾ فرمووی: (ئایا بؤ دایکت پیت خۆشه؟) وتی: نه به خوا، خوا بمکاته قوریانت، وتی: (خه لکیش پیا یان ناخۆشه بؤ دایکیان). فرمووی: (ئایا پیت خۆشه بؤ که چه کت؟) وتی: نه به خوا ئه ی پیغه مبه ری خوا ﴿ﷺ﴾، خوا بمکاته قوریانت، فرمووی: (خه لکیش بؤ خوشکه کانیان پیا یان ناخۆشه)، پیا یان ناخۆشه بؤ که چه کانیان)، فرمووی: (پیت خۆشه بؤ خوشکت؟) وتی: نه به خوا ئه ی پیغه مبه ری خوا ﴿ﷺ﴾، خوا بمکاته قوریانت، فرمووی: (خه لکیش بؤ خوشکه کانیان پیا یان ناخۆشه)، فرمووی: (ئایا پیت خۆشه بؤ پورت (خوشکی باوکت (وه رگپي؟) وتی: نه به خوا ئه ی پیغه مبه ری خوا ﴿ﷺ﴾، خوا بکاته قوریانت، فرمووی: (خه لکیش پیا یان ناخۆشه بؤ پوریان)، فرمووی: (ئایا پیت خۆشه بؤ پورت (خوشکی دایکت (وه رگپي؟) وتی: نه به خوا ئه ی پیغه مبه ری خوا ﴿ﷺ﴾، خوا بکاته قوریانت، فرمووی: (خه لکیش پیا یان ناخۆشه بؤ خوشکی دایکیان)، ئه لی: پیغه مبه ر ﴿ﷺ﴾ دهستی له سه ر دانا و فرمووی: (ئه ی خودایه! له گونا می بیوو ره دلی پاک که ره وه و شه رمگه ی بیاریزه). ئه لی: دوا ی ئه وه ئه و لاره لای له هیچ شتی ک نه ده کرده وه.

﴿وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لِرِيسِهِ سُلْطٰنًا فَلَا يُسْرِفُ فِي

الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مُنْصُورًا﴾ ﴿٣٣﴾

قه دهغه کردنی کوشتنی به ناهه ق

خوای گه وه ده فرمویت: ﴿وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ﴾ واته: که سیک که کوشتنی به ناره و دانراوه مه کوژن له سه ر هه ق نه بیت. خوای گه وه کوشتنی خه لکی قه دهغه کردوه بی به لگه یه کی شرعی، وه که له هه ر دوو سه حیمه که دا هاتوو ه که پیغه مبه ری خوا ﴿ﷺ﴾ فرمووی تی: (خوینی هیچ موسلمانیک حه لال نیه که شایه تومان بینیت که هیچ په رسترا و نیه جگه له

خواو موحه مدیش پیغه مبری خوابه (ﷺ) مه گین به مهرجیک له م سئ مهرجه: گیان به گیان و زیناکه ر
 پیاو بیت یان ژن، ژنی هینابیت یان شووی کردبیت و په شیمان بووه وه له دینو موسلمانانی به جن
 هیشیتیت)'. له سه نه ده کانداهاتوه: (نه مانی دنیا ناسانتره له لای خوا له کوشتنی موسلمانیک).^۱ له
 پاشان ده فهرموویت: ﴿وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لِرِثِهِ سُلْطَانًا﴾ هر که سیک به ناهه قی بکوژیت
 ده سه لاتمان داوه ته ده دست خاوه نی خوینه که سی. که هرچی بکات له گه ل پیاوکوژه که ناره زوی
 خوینتی. ده توانیت بیکوژیت وه یان عه فوی بکات و خوینی لی بسینیت یان عه فوی بکات و هیچی لی
 نه سینیت. وه که چنده فرموده هاتوه له و باره یوه، پیشه او زانای مهن نیبو عه بیاس نه م
 نایه تی کردووه ته به لکه له سه رنه وه ی ده سه لات ده ست معاوی نه که ویت، چونکه معاوی خاوه نی
 خوینی عوسمانه (په زای خوی لیتیت) له بهر نه وه ی به ناهه قی شهید کرا، نه وه بو معاوی ده سه لاتی
 گرت ده ست و هر به و شیوه یه ش ده رچوو، که چون نیبو عه بیاس له م نایه ته پیروزه تیگه یشتبوو،
 نه مه ییش به گیکه له و شته سه رسورینه رانه ی که پوویانداوه، وه ده فهرموویت: ﴿فَلَا يُسْرِفَ فِي
 الْقَتْلِ﴾ واته: له توله سه نندا زیاده پوه ی مه کن، واته: دروست نیه بق خاوه ن هق که پیاوکوژه که سی
 کوشت لوت و گوینی بکات یان که سیک تر له جینی بکوژیت، ﴿إِنَّهُ كَانَ مَنصُورًا﴾ واته: چونکه نه و
 خاوه ن خوینه یارمه تی دراوه به سه ر بکوژه که دا به پیی شهر و عوف و قه ده ریش.

﴿وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَاتٌ مَّشْهُورًا ﴿٢٤﴾
 وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كَلَّمْتُمْ وَزِنُوا بِالْقِسْطِ الْمُسْتَقِيمِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴿٢٥﴾﴾

فهرماندان به چاک مامه نه کردن له گه ن مالی هه تیودا و به چاک کیشانه و پیوانه به ریک و راستی
 خوی گوره ده فهرموویت: ﴿وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ﴾ واته: نه چن
 نزیک مالی هه تیوان بکون، مه گین به شیوه یه کی چاکتر بیت هه تا پیده گات و تیده گات. وه که
 نایه تی تریشدا فهرموویه تی: ﴿وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمُ إِلَىٰ أَمْوَالِكُمْ إِنَّكُمْ كَانَ حُوبًا كَبِيرًا﴾ واته: مالی هه تیوان
 تیگه ل مالی خوتان مه کن و ده ست بکه نه خوارنی، چونکه نه وه تاوانیک سی گوره یه. وه ده فهرموویت:

^۱ فتح الباری (۲۰۹/۱۲)، مسلم (۱۳۰۲/۳).

^۲ تحفة الأحوزی (۲۵۶/۴)، النسائی (۸۲/۷)، ابن ماجه (۸۷۴/۲)، فهرموده یه کی سه حجه.

^۳ النساء (۷).

﴿وَلَا تَأْكُلْهُمَا إِنَّمَا رِزْقُكُمْ بِهِمَا يُغْفَرُ لَكُمْ بِهِمَا وَإِن كُنْتُم مِّنْهُم مُّسْرِئِينَ﴾

واته: زیاد له نه اندازه مالیان مه خون کی دهوله مهنده خوی بیاریتیت، کیش مه ژاره هر نه وهنده که پیوستی ژانیتهی به عورفی پدژ لئی مه لگرتیت. له سه حیجی موسلیمدا هاتوره که پیغه مبهری خوا (ﷺ) فرموی به نه بوزه پ: (نهی نه بوزه پ من وا ده تبینم که لاوازی، وه من نه وهی بز خوم پیم خوشه بز توش پیم خوشه، مه به به پرپر بسه سرکه سه وه و سه پررشتی مالی مه تیوانیش مه که^۱.

﴿وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ﴾ واته: په پیمانتان به رنه سه، له گه ل خه لکیدا که ده بیه ستن یان کرپنو فروشتیان

له گه ل ده کن، چونکه په پیمان و به لئین که ده دیده ن لپرسینه وهی له سه ره، ﴿إِنَّ الْعَهْدَ كَانَتْ مَسْئُولًا﴾

واته: گشتیان پرسیاریان له سه ره. پاشان ده فرمویت: ﴿وَأَوْفُوا بِالْكَفَالِ إِذَا كَلَّمْتُمْ رِزْوًا بِالْقِسْطِ

الْمُسْتَقِيمِ﴾ نه گه ر پیوانه ده پیون به ته وای پیوانه بکن، کیشانه تان به ته رازو به رامبه ر بیت،

خه یانه له که س مه کن (القسطاس) قافه که به بؤرو به ژیریش خوینراوه ته وه وه که چون

(القرطاس) یش به بؤرو ژیریش نه خوینریتته وه، (القسطاس) یش یانی ته رازو، ﴿الْمُسْتَقِيمِ﴾ واته: راست.

که لار نه بیت و که مو زیادی تیدا نه بیت، ﴿ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا﴾ و هم بز نیوه باشتره و هم

ناکامی په سه ندرته له دنیاو له قیامه تیشدا، بویه فرمویته: ﴿وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا﴾ سه عید ده لیت: له

قه تاده وه: ﴿ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا﴾ نه وه چاکترین پاداشت و باشترین نامانجه بؤنیوه^۲. نیبنو

عه بیاس ده لیت: نهی کومه لی کار به ده ستان! نیوه دوو شتتان پی سبیردراوه، که له کانی پیشینه تان

به هوی نهو دوو شته وه له ناو چوون، نه وانه ش نه م پیوانه و نه م کیشانه به.

﴿وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا﴾ (۳۶)

به بی زانیاری قسه مه که کن

خوای که وره ده فرمویت: ﴿وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ

عَنْهُ مَسْئُولًا﴾ واته: مه که وه شوینی شتیکی وا که نازانی چیه و چونه، چونکه گوی و چاوو دلش،

مه موویان پرسیاریان له سه ره، عه لی کوهی نه بو ته لحه ده لیت: له نیبنو عه باسه وه فرمویته: ﴿وَلَا

^۱ النساء (۶).

^۲ مسلم (۱۴۵۸/۳).

^۳ الطبری (۴۴۶/۱۷).

نَقْفٌ ﴿۱﴾ واته: قسه مه که . عوفی ده لیت: هیرش مه به سر که سیک به شتی که تو زانیاری لئی نیه،
 موحه مه دی کوری حنیفه ده لیت: یانی: شایه تی درو . قه تاده ده لیت: مه لئی بینیم، که نه تدیوه، مه لئی
 بیستم که نه تبیستوه، مه لئی زانیم که نه تزانیوه، چونکه خوی گوره پرسپاری نمانه ت گشت لئی
 ده کات . مه موو نمانه ی که زانایان باسیان کردوه، نه وه یه که خوا نه می له قسه یه ک کردوه که بی
 زانیاری ده کریت، به لکو ته نها گومان و خه یاله . وه ک ده فهرموویت: ﴿أَجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ
 الظَّنِّ إِثْرٌ﴾^۱ واته: له زوریک له گومان خو بیارین، چونکه مه ندی گومانی وا هن گومان، وه له م
 فهرمووده یه دا هاتوه: (خوتان بیارین له گومان چونکه گومان بردن خراپترین درویه)^۱ . له (سنن) ی
 نه بو داوود دا هاتوه (خراپترین که ره سی دهستی خه لکی نه وه یه بلئی: خه لکی وا نه لئین)^۲ .
 له فهرمووده یه یه ک تردا هاتوه: (دروترین قسه نه وه یه که سیک شتیکی به چاری خوی نه بینیبیت و بلئی
 بینیموه)^۳ . له ه دیسی (صه حیح) یشدا هاتوه: (مه ره که سیک له خوی وه بلئی نه م خوه م بینیموه و
 نه بینیبیت له پوزی قیامه تدا زوی لیده کریت گری له دو موو بدات و ناشتوانیت)^۴ . ﴿كُلُّ أُولَئِكَ ﴿۱۷﴾
 واته: نه م سیفه تانه ی که گوی و چاوو دل هه یانه . ﴿كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا﴾^۵ واته: پرسپاریان له سه ره،
 مه موو بنده یه ک پرسپاری لئی ده کریت له پوزی قیامه تدا له باره یه وه که چون به کاری هیتان،
 دروسته به کارهیتانی ﴿أُولَئِكَ﴾ له جیی (تلك).

﴿وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَن تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَن تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا﴾^(۳۷) كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ

رَبِّكَ مَكْرُوهًا ﴿۳۸﴾

^۱ الطبري (۴۴۶/۱۷).

^۲ الطبري (۴۴۷/۱۷).

^۳ الطبري (۴۴۷/۱۷).

^۴ الطبري (۴۴۶/۱۷).

^۵ الحجرات (۱۲).

^۶ فتح الباري (۱۰۶/۹).

^۷ أبو داود (۲۵۴/۵).

^۸ فتح الباري (۴۴۶/۱۲).

^۹ فتح الباري (۴۴۶/۱۲).

باسی خراپه‌ی پویشتن به پیدا به فیزهوه

خوای گوره فیزکردن و خۆ به زلزانی قه‌ده‌غه‌کردوه له به‌نده‌کانی له کاتی پویشتن به پیدا، نه‌وه‌تاده‌فهرموویت: ﴿وَلَا تَتَّبِعْ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا﴾ واته: به فیزهوه هه‌نگاو به‌سه‌ر زه‌ویدا مه‌نی. وه‌ک سته‌مکاره له‌خۆبایه‌کان، ﴿إِنَّكَ لَنْ تَخْرُقَ الْأَرْضَ﴾ واته: تو ناتوانی ئەم زه‌مینه‌ی دادپو و هه‌لیقلیشینی به هه‌نگاری خۆت، ئیبنو جه‌ریر ده‌لی: ئەم نیوه شیعه‌ی په‌نوبه‌ی کورپه‌ی عه‌ججایی به‌نموونه‌ی میناوه‌ته‌وه که ده‌لئیت: (وقائم الأعماق خاوی المخرق).

وه ده‌فهرموویت: ﴿وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا﴾ واته: له‌دریژشدا هه‌رگیز ناگه‌یته‌کێوه‌کان، به‌خۆبازدان و فیزکردن و خۆ به‌زلزانی، به‌لکو خاوه‌نی ئەم خوه‌به‌دانه‌به‌پنجه‌وانه‌ی نه‌وه‌به‌سته‌ی خۆی پاداشتی ده‌دریته‌وه، وه‌ک له‌م فهرمووده‌سه‌حیحه‌دا هاتوه: (پیاویک بووه له‌پیش ئیوه‌وه پوژکیان ده‌پویشتن به‌پیدا دوو‌عه‌بای پۆشیبوو فیزی پێوه‌ده‌کردن، له‌په‌ر زه‌ویدا پوچووه‌خواری، نه‌وه‌که‌سه‌هه‌تا پوژی قیامت له‌ناویدا هه‌ر زه‌می دیت و ده‌نگ ده‌داته‌وه). هه‌ربه‌وشیوه‌یه‌ش خوای گوره‌باسی قارونی کردوه، که‌هاتوه‌ته‌ده‌روه‌وه‌خۆی پازاندبووه‌ته‌وه، خودا به‌خۆی کۆشک و ته‌لاریه‌وه‌بردی به‌ناخی زه‌ویدا، خوای گوره‌ده‌فهرموویت: ﴿كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيْئًا عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا﴾ واته: هه‌موو ئەمانه‌خراپه‌کانیان به‌لای په‌روه‌ردگاری تۆوه‌ناپه‌سندن، نه‌وزاناپانه‌ی که‌خویندوو یانه‌ته‌وه‌به‌(سینه) یانی: ناشیرین، واته: لای خوا هه‌موو ئەوانه‌ی که‌قه‌ده‌غه‌ی کردوون شتیکی ناشیرین، هه‌ر له‌و‌ئایه‌ته‌وه‌که‌ده‌فهرموویت: ﴿وَلَا تَقُولُوا أُولَئِكَ خَشِيَ إِلَٰهِي﴾ هه‌تا ده‌گاته: ﴿كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيْئًا عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا﴾ واته: هه‌موو ئەوانه‌لای خوا شتیکی زۆر خراپه‌و تۆله‌ی خۆی هه‌یه، خودا پێی ناخۆشه‌و لێی پازی نیه، به‌لام ئەوانه‌ی که‌به‌﴿سینه﴾ ده‌یخویننه‌وه‌وه‌ک ئیزافه‌(الإضافة) واته: ئەوانه‌ی که‌گشت باسمان کردن هه‌ر له: ﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِلَٰهًا﴾ هه‌تا ئیوه، ئەوانه‌شته‌ناشیرینه‌کانن و لای خوا باش نیه‌و خراپه، ئیبنو جه‌ریرش هه‌ر به‌و شیوه‌یه‌ته‌فسیری کردوه (په‌حه‌تی خوای لیبیت).

﴿ذَلِكَ وَمَا أَوْحَىٰ إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتُلْقَىٰ فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَّدْحُورًا﴾ (۳۸)

هه موونه ویریارانه ی پیشه وه به شیکن له نیگا و له کارزانی په روره دگار

خوای گه وره ده فرمویت: ﴿ذَلِكَ وَمَا أَوْحَىٰ إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ﴾ واته: نه مانه یش به شیکن له و کارزانانه که په روره دگارت به توی پاگه یاندووه، که بریتیه له په وشتی جوان و دورکه وشنه وه له کاری به دو ناشیرین. تا تو نه ی موحه مد(ﷺ) خه لکی لی ناگادار بکی که به جیی بینن، ﴿وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتُلْقَىٰ فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَّدْحُورًا﴾ واته: جگه له خوا په رستراوی تر مه پرسته، نه وسا به سرزه نشترکراوی و پاونراوی ده خریته ناو جه منه موه، خوت نه فرین له خوت ده کی و خواو خه لکیش لومت ده کن. له هه موو خیریک بیبهش ده بی، نیبنوعه باسو قه تاده ده لاین: ﴿مَدْحُورًا﴾ واته: ده رکراوه. ^۱ مه بست به م ناگاداریه نومته تی پیغه مبه ره (ﷺ) له ریگی پیغه مبه ره وه (ﷺ) چونکه پیغه مبه رخی (ﷺ) بی گوناوو مه عصومه له و خراپانه.

﴿أَفَأَصْفَكَ رِيبُكُمْ بِالْبَيْنِ وَاتَّخَذَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِنشَاءً إِنَّكُمْ لَنَقُولُونَ قَوْلًا عَظِيمًا﴾ (۴۰)

وه لاملاندوهی نه وانه ی وا گومان ده بن که فریشته کان کچی خوان (سبحانه و تعالی)

خوای گه وره وه لاملی نه و بته پرسته دروزنانه ده داته وه (به رنه فرینی خوا که ون) که وا گومان ده بن که فریشته کچی خوان، هه روه ها نه و فریشتانه ی که به بنده ی راستی خوان خودان میینه ن و پاشان نه لاین: نه م کچانه ی خوا نه بی په رسترین، نه مانه له هه رسی بچوونه که یاندا به هه له دا چوون و تاوانیکی نذر گه وره یان کردوه، بویه خوا په تیان نه داته وه و ده فرمویت: ﴿أَفَأَصْفَكَ رِيبُكُمْ بِالْبَيْنِ﴾ واته: نایا په روره دگاری نیوه به تاییه تی کوی به نیوه به خشیه وه، ﴿وَاتَّخَذَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِنشَاءً﴾ فریشته میینه کانیشی بچ خوی داناوه؟ به خه یالی نیوه. پاشان توندتر نارپه زایی خوی ده رده بریت و ده فرمویت: ﴿إِنَّكُمْ لَنَقُولُونَ قَوْلًا عَظِيمًا﴾ به راستی نیوه قسه یکی ناقولای نذر دل ده کن. که نه لاین خودا مندالی بچ خوی هه لبرار سووه و پاشان له مندالیشدا کیژتان بوخوا داناوه که خوتان پیتان شوریه یی بچ خوتانی دابنن که ریده که وت، به زینده به چال کردن نه تانکوشتن، به راستی نه و به شکرده، به شیکی نذر نارپه وایه. خوای گه وره له چند نایه تی ترده فرمویت: ﴿وَقَالُوا اتَّخَذَ

الرَّحْمَنُ وَلَدًا﴾ (۳۸) ﴿لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِذَا﴾ (۳۹) ﴿تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَنْفَطَرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ

^۱ الطبري (۱۷/۴۵۲).

الْجِبَالُ هَذَا ﴿۱۰﴾ أَنْ دَعَا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا ﴿۱۱﴾ وَمَا يَنْبَغِي لِلرَّحْمَنِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا ﴿۱۲﴾ إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتَى الرَّحْمَنِ عَبْدًا ﴿۱۳﴾ لَقَدْ أَحْصَيْنَاهُمْ وَعَدَّهُمْ عَدًّا ﴿۱۴﴾ وَكُلُّهُمْ عَائِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَرْدًا ﴿۱۵﴾
 واته: گاورد جووله که کان ده بیان وت خوا مندالی بؤ خوی داناه، سویند به خوا به پاستی شتیکی ندر نابه جی و سیر ده لئین، نزیکه ناسمانه کان لت لت و پارچه پارچه بین له بر نه و (قسه به) و (نزیکه) زه ویش شق به ریت و بقلیشیت و (نزیکه) شاخ و چیاکان به یک جار بوخین، له بر نه وهی (بیباوه پان) مندال ده دهنه پال خوی میهره بان، بؤ خوی میهره بان شیوا نیه که مندالی هه بیت، هه مو نه وانیه له ناسمانه کان و زه ویدان به بنده یی دینه لای خوی میهره بان (هیچ که سیک له وانیه نیه بنده یی خوی میهره بان نه بیت)، سویند به خوا به پاستی هه موویانی سه رزمیری کردوه به ژماردن، هر هه موویان به تاک و تنها دینه وه بؤ لای (خوا) له پڑی قیامه تدا.

﴿وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِيَذَكَّرُوا وَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا نُفُورًا ﴿۱۶﴾﴾

خوای گوره ده فهرموویت: ﴿وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِيَذَكَّرُوا وَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا نُفُورًا﴾ واته: نئیمه له ناو نه م قورئانه دا ندر شتمان پوون و شی کردوه ته وه، له هه پشه و نیشانه ی ندر و نامؤزگاری، بؤ نه وهی پند و هرگن و ازبیین له بته رستی و ناهه قی و بوختان هه لته ستن، ﴿وَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا نُفُورًا﴾ که چی نه و خوانه ناسانه هر زیاتر له هه ق دوور ده که ونه وه.

﴿قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ إِذًا لَأَبْتَعُوا إِلَىٰ ذِي الْعَرْشِ سَبِيلًا ﴿۱۷﴾ سُبْحٰنَهُ وَعَنَىٰ عَمَّا يَقُولُونَ عَلَٰوًا كِبْرًا ﴿۱۸﴾﴾

خوای گوره ده فهرموویت: ﴿قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ إِذًا لَأَبْتَعُوا إِلَىٰ ذِي الْعَرْشِ سَبِيلًا﴾ نهی موحه مه د (ﷺ) بئی: نه گهر له گه ل خدا په رستراویکی تر ببوايه، وه که نه و بته رستانه نه لئین، نه و کاته ده گه پان به دوی پیگه په کدا بؤ لای خاوه نی تهخت (العرش) که خوايه. واته: نهی موحه مه د (ﷺ) بئی به و بته رستانه ی که وا ده زانن خوا شه ریکی هه یه له وانیه که خوی دروستی کردوون، ده یکه نه هاوه لئو و ده یپه رستن له گه لئو، بؤ نه وهی له خواوه نزیکان بخه نه وه، نه گهر نه وهی نه وانیه ده یلئین وایه و له لای خدا تکایان بؤ ده که ن نه گهر نه وانیه نه وان ده یانپه رستن، و یستیان ببوايه نه وانیش هر خودایان ده په رست و خویان له خدا نزیک ده کرده وه و ده گه پان به شوین نه و هؤکارانه دا که له خوا نزیکي بگردنایه ته وه، دهی که واته نئوه ش تنها نه و خودایه بپه رستن وه که نه وانیه که ده یپه رستن که نئوه هاوریان لی ده که ن جگه له خوا، نئوه هیچ پیوستیه کتان به په رستراویکی تر نیه که ببیته تاکار له نئوان نئوه و خوادا، دیاره خدا شتی وای پیخوش نیه و پیشی رازی نیه، به لکو پیی

ناخزنده و هه گیز قه بولی ناکات، چونکه خودا له سهر زمانی گشت پیغه مبه ره کانی (سه لاسی خویان لیبیت) قه ده غمی نه وهی کردوه. بویه باسی پاکو بیغه بیی خوی ده کات و ده فرموویت: ﴿سَبَّحَهُ وَتَعَلَّىٰ عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا﴾ واته: خوا پاکو بیغه بیو به رزتره له وانهی که نه و (بتپه رستانه) باسی لی ده کهن، ده لئین له گه ل خودا په رستراویکی تر هه یه و نه مه ناهه قیه کی زور گه وره یه و خوا دووره له و قسانه وه نه وانه ده یکن، به لکو تاکو ته نه پایه و بی نیازه له هه موو شتیکی که س لئی نه بووه و که سیشی لی نابیت، هیه که س هاوتای خوا نیه.

﴿نُسِجَ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسِجُّ بِحِجْرِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا

حَلِيمًا غَفُورًا ﴿۱۱﴾

هه موو شتیکی باسی پاکو بیغه بیی خوا ده کات

خوای گه وره ده فرموویت: ﴿نُسِجَ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ﴾ واته: هه رحوه تا سمانه کان و زمین و هرچی له ناویاندایه ستایشی خودا ده کهن، واته: هه رچی دروستکراوه کانه باسی پاکو بیغه بیی و گه وره یی و ده سلات و توانای بیسنوری نه وده کهن و خوا دووره له و شتانهی که بتپه رستان ده یلئین، هه موو شایه تی ده دن که تاکو ته نه پایه له په رستن و په روه ردگاریدا.

ففي كل شيء له آية تدل على أنه واحد

واته: له هه موو شتیکی نیشانه هه یه، به لگه یه له سهر نه وهی که خوا یه که و شریکی نیه. وه خوی گه وره ده فرموویت: ﴿تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَنْفَطَرْنَ مِنْهُ وَتَشَقُّ الْأَرْضُ وَخَرُّوا لِحَبَالِ هَذَا أَنْ دَعَوْا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا﴾ واته: له وانه یه له و قسه یه تا سمانه کان هه لته کین و زمین شق بیات و کپوه کان و بروخین، له بهر نه وه نه لئین خوا فرزنده ی هه یه. پاشان خوی گه وره ده فرموویت: ﴿وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسِجُّ بِحِجْرِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ﴾ واته: هه موو شتیکی ته سبیحانی نه و ده کات به لام نیوه نه ی خه لکینه ته سبیحات و پاکانه ی نه وان نابیسن چونکه نه و ته سبیحاته به زمانی نیوه نا کریت، نه مهش هه موو شتیکی ده گرتنه وه، به زینده ورو بیگیان و پوهه کیشه وه، نه م قسه یه مه شهرتره له هه موو قسه کانیتر. وه که له سه حیوی بوخاریدا هاتوه له نیینو مسعوده وه که ده لیت: نیغه گویمان له ته سبیحاتی خواردن بوو که ده خورا! نیامی نه حمه د ریوایه تی کردوه له معازی کوهی نه نه سه وه،

۱ مریم (۹۰-۹۱).

۲ فتح الباری (۶/۶۷۹).

له باوکیه‌وه، له پیغه‌مبهری خواوه (ﷺ) که چووه ناو کۆمه‌لێک له‌سه‌ر ولاغه‌کانیان ده‌وه‌ستان و به‌ پێگایشدا ده‌رۆیشتن ده‌مه‌ته‌قییانه‌کرد، پێی فه‌رموون: (سواریان بن به‌ سه‌لامه‌تی وازیشیان لێ بی‌نن به‌ سه‌لامه‌تی مه‌یانکه‌نه‌ کورسی بۆ خۆتان بۆ قسه‌کردن له‌ پێگا و بازاره‌کاندا، له‌وانه‌یه‌ ولاغی سواری واه‌بێت زۆر چاکتر بێت له‌ سواره‌که‌ی سه‌ری! و له‌ئهو زیاتریش یادی خوا بکات).^۱ وه‌ له‌ سونه‌نی نه‌سانیشدا هاتووه‌ له‌عه‌بدولای کورپی عه‌مه‌روه‌ ده‌لێت: پیغه‌مبهری خوا (ﷺ) قه‌ده‌غی کوشتنی بۆق کردووه‌. خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رموویت: ﴿إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا﴾ واته: ئه‌و خوايه‌ له‌سه‌رخۆو لێبۆرده‌یه‌، چونکه‌ په‌له‌ ناکات له‌و که‌سانه‌ی که‌ لێی یاخی ده‌بن، زوو تۆله‌یان لێ ناسینیت، به‌لکه‌ دوایان ده‌خات و مۆله‌تیا بۆ ده‌هێلێته‌وه‌. ئه‌گه‌ر هه‌ر به‌رده‌وام بوون له‌سه‌ر بیدینی و لاساری خۆیان زۆر به‌ توندی ده‌یانگریت و کپیان ده‌کاته‌وه‌. وه‌ک له‌ فه‌رمووده‌ی سه‌حیحا هاتووه‌: (بێگومان خودا مۆله‌تی سته‌مکار ده‌دات به‌لام کاتێک که‌ گرتی له‌ ده‌ستی ده‌رناچیت).^۲ پاشان پیغه‌مبهری خوا (ﷺ) ئه‌م نایه‌ته‌ی خویند: ﴿وَكَذَلِكَ أَخَذُ رَبُّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرَىٰ وَهِيَ ظَالِمَةٌ﴾^۳ واته: ئا به‌و شیوه‌یه‌یه‌ سزای په‌روه‌رگارت، کاتێک خه‌لکی شاره‌کان سزا ده‌دات که‌ سته‌مکار بوون. وه‌ ده‌فه‌رموویت: ﴿وَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ أَمَلْتُمْ لَهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ﴾^۴ واته: وه‌ (خه‌لکی) چه‌نده‌ها شارو دێ (هه‌بوون) مۆله‌تم دان که‌ سته‌مکار بوون. وه‌ ده‌فه‌رموویت: ﴿فَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ﴾^۵ واته: ئینجا چه‌نده‌ها شارو دێهاتمان وێران کرد که‌ (خه‌لکه‌که‌ی) سته‌مکار بوون. به‌لام که‌سێک وازی هێنا له‌ خوانه‌ناسی و لاساریه‌ی که‌ تیییدا ژیاوه‌ و گه‌رایه‌وه‌ بۆ لای خوداو په‌شیمان بووه‌وه‌، خوا ته‌ویه‌ی لێ قه‌بول ده‌کات. وه‌ک خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رموویت: ﴿وَمَنْ يَمَلَّ سَوْمًا أَوْ يظَلِمَ نَفْسَهُ، ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا رَحِيمًا﴾^۶ واته: هه‌ر که‌سێک کارێکی ناله‌بار بکات، یان ناهه‌قیه‌ک له‌ خۆی بکات، پاشان له‌ خودا بخوازیت که‌ بیه‌خشیت، ده‌بینیت که‌ خوا به‌سۆز و لێبۆرده‌یه‌. وه‌ک ئه‌م نایه‌تانه‌یش که‌ له‌ کۆتایی سوره‌تی (الفاطر) دا هاتووه‌ که‌ ده‌فه‌رموویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ يُسَلِّكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ أَنْ تَزُولَا

^۱ أحمد (۴۳۹/۳)، فه‌رمووده‌یه‌کی لاوازه‌.

^۲ فتح الباری (۲۰۵/۸)، مسلم (۱۹۹۷/۴).

^۳ هود (۱۰۲).

^۴ الحج (۴۸).

^۵ الحج (۴۵).

^۶ النساء (۱۱۰).

وَلَكِنَّ زَالِغَانِ آتَسْكُهُمَا مِنْ أَلْحَرِ مِنْ بَعْدِهِ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ﴿٤١﴾ وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ جَاءَهُمْ نَذِيرٌ لَيَكُونُنَّ أَهْدَىٰ مِنْ إِيحَادَى الْأُمَمِ فَلَمَّا جَاءَهُمْ نَذِيرٌ مَّا زَادَهُمْ إِلَّا نُفُورًا ﴿٤٢﴾ أَسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ وَمَكْرَ السَّيِّئِ وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرَ السَّيِّئِ إِلَّا بِأَهْلِهِ فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا سُنَّتَ الْأَوَّلِينَ فَلَن نَحْدِلْ لِسَنَّتِ اللَّهُ تَبْدِيلًا وَلَن نَحْدِلْ لِسُنَّتِ اللَّهُ تَحْوِيلًا ﴿٤٣﴾ أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَكُنُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَمَا كَانَ اللَّهُ يُعْجزُهُمْ مِنْ شَيْءٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ عَلِيمًا قَدِيرًا ﴿٤٤﴾ وَلَوْ يَوَاضَعُ اللَّهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوا مَا تَرَكَ عَلَى ظَهْرِهِمَا مِنَ الذَّنْبِ وَلَا كُنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ فَأَنَّ اللَّهَ كَانَ بَعِيدًا بَصِيرًا ﴿٤٥﴾

﴿وَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَجَعَلْنَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ حِجَابًا مَّسْتُورًا ﴿٤٥﴾ وَجَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا ﴿٤٦﴾ وَإِذَا ذَكَرْتَ رَبَّكَ فِي الْقُرْآنِ وَحْدَهُ، وَلَوْ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ نُفُورًا ﴿٤٧﴾﴾

پرده به سر دلی بتپه رستانه ووه

خوای گوره ده فهرموویت: ﴿وَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ جَعَلْنَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ حِجَابًا مَّسْتُورًا﴾ واته: نهی موحه مد(ﷺ) کاتیک که قورئان ده خویتی، له نیوان تقو نه وانهی که بپوایان به پوزی دواپی نیبه پرده یه ک داده نیین. قه تاده و نیبنوزید ده لئین: واته: نه و پرده نه ستورانهی له سر دلیانه^۱. وه خوای گوره له نایه تیکی تردا فهرموویه تی: ﴿وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِي أَكِنَّةٍ مَّا نَدْعُونَآ إِلَىٰهِ وَفِي آذَانِنَا وَقْرٌ وَمِنْ بَيْنِنَا وَبَيْنِكَ حِجَابٌ﴾^۲ واته: وتیان: نه وهی که تق بانگمان ده که یوی، دلمان پوزاشکی له سر وه گویمان که په و پرده یه که هیه له نیوان نیمه و تودا. که بووه به له مپه رهج قسه یه کی تق به نیمه ناگات ﴿حِجَابًا مَّسْتُورًا﴾ به مانای: پرده ی داپوشینه ر دیت. وه (میمون و مشوم) که به مانای (یامن و شاتم) دیت، که له (یمنهم) و (شائمهم) وه هاتوه، واته: پیروزی کردن و ره شبینی کردن، نه لئین: (مستورا) یانی له بر چا و نیه و داپوزشراوه و نایبینی، له گه له نه مه شدا پرده یه کیشه له نیوان نه وان و شاره زابووندا! نیبنو چه ریر نه م پایه ی به لاره چاکه، حافیز نه بویه عالی موسلی له نه سمانی کچی نه بویه کروه (په زای خوای لبیبیت) ریوایه تی کردوه و نه لیت:

^۱ الفاطر (٤١-٤٥).

^۲ الطبری (١٧/٤٥٧).

^۳ فصلت (٥).

کاتیک که سورته ﴿تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ﴾ هات خواروه، ژنه دم پیسه که که (نوم جه میل) هات و به دم وه لوله کیشانه وه به دریکی سافی به دهسته وه بوو ده بیوت: (مَدْمَمَا أَتِينَا - أَوْ أَبِينَا وَدِينُهُ قَلِينَا وَأَمْرُهُ عَصِينَا) نه بو موسا ده لیت: من خوم گومانم هه به نایا (ابینا) یان (اتینا) به، وات: زه مکر اوک هات بق لامان، نئمه قه بولمان نه کردو ناینه که یمان پشتگوئ خشت و گویشمان لی نه گرت، پیغه مبهری خوا ﴿﴾ دانیشبوو، نه بو به کریش له تهنیشتی، یان له گه لی بوو. ده لیت: نه بو به کر (په زای خوی لیتیت) وتی به پیغه مبهری خوا ﴿﴾ نه ورته هات من ده ترسم تر ببینیت، پیغه مبهر ﴿﴾ فرموی: (نهو من نابینیت) دهستی کرد به قورنان خویندن بهو قورنان خویندنه خوی پارسا لیتی: ﴿وَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ جَعَلْنَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ حِجَابًا مَّسْتُورًا﴾، ده لی: هاتو له لای نه بو به کر وه ستا، به لام پیغه مبهری ﴿﴾ نه بینتی، وتی: هه والم پی گیشتوه که هاوه له که کت قسهی پی و تووم، نه بو به کر وتی: نه خیر به په روره دگاری شم ماله، وات: (که عبه ی پیرون قسهی پی نه وتووی، وتی: پاشان پویشت و ده بیوت: قوره یس چاک زانیویانه که من کچی گوره که یانم. پاشان خوی گوره ده فهرموویت: ﴿وَجَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً﴾ وات: چه ند په رده به کی نه ستوور ده ده بین به سه ر دلینا، ﴿أَكِنَّةً﴾ کوی (کنان) نهو په رده به که دل داده پویشیت، بق نه وهی له قورنان تی نه گن. ﴿وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا﴾ گویکانیشیان کپ ده بن، وات: گوئیان وا قورس ده کات که نایه لیت قورنان باش ببیسن، به وشپوه به سودی لی وه ریگرن و ریگای پی ده رکن. وه ده فهرموویت: ﴿وَإِذَا ذَكَرْتَ رَبَّكَ فِي الْقُرْآنِ وَحْدَهُ﴾ هر کاتیک له قورنانه که دا ناوی په روره دگاری تاکت به ده مدا دی، ده لیت: (لا إله إلا الله). ﴿وَلَوْ عَلَىٰ آذَانِهِمْ نُفُورًا﴾ وات: به قینه وه پاش هه لده که ن. ﴿نُفُورًا﴾ کوی (نافه) وه که چون (قعود) کوی (قاعد) ه. ده شبیت چاوی بیت و فیعلی نه بیت (والله أعلم). وه ک خوی گوره ده فهرموویت: ﴿وَإِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَإِذَا ذُكِرَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبِشِرُونَ﴾^(۱۵) وات: هر کاتیک ناوی خوی ته نیا به یاد بکرت، نهو که سانه ی باوه ریان بهو دنیا نیه، دلین بهو ناوه ده شبیت، نه گه ر باسی غهیری خویان لا بکرت حزی لیده که ن و پتیا خوزه. قه تاده ده لیت: له م نایه ته دا: ﴿وَإِذَا ذَكَرْتَ رَبَّكَ فِي الْقُرْآنِ﴾ کاتیک موسلمانان به لیتن: (لا إله إلا الله) موشریکه کان نهو ریان زور پینا خوزه و زور به لایانه وه گرانه و شهیتان و

^۱ مسند ابی یعلی (۵۲/۱)، سه نه ده کانی لاوازه.

^۲ الزمر (۴۵).

له شکره که دلایان تنگ ده بیئت، به لام خوی گه وره: ناینی خوی هر بره و پیده دات و به رزی ده کات و ه و سه ری ده خات و زالی ده کات به سه ر نه و که سانه دا که دژایه تی ده کن، نم و ته ی (لا إله الا الله) یه، هر که سیك به م چه که دژایه تی بکات پرگاری ده بیئت، هر که سیك به م چه که جهنگ بکات سه ر که وتوو نه بیئت، بیگومان خه لکی نم دوررگه به له موسلمانان باش نه مه ده زانن، دوررگه به که له چه ند شه ویکی که مدا سواریک ده بیریت، که چی زه مانه ده پروات و تیده په ریت به سه ر کومه لی که سدا که نم راستیه هر نازانن و دانی پیدا نانین.

﴿مَنْ أَعْلَمَ بِمَا يَسْتَعْمُونَ بِهِ إِذْ يَسْتَعْمُونَ إِلَيْكَ وَإِذْ هُمْ بِحَجْرٍ إِذْ يَقُولُ الظَّالِمُونَ إِن تَبِينُونَ إِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا﴾ (۱۷)

أَنْظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا ﴿۱۸﴾

جفه جفی قوره یش دواي گوی گرتنیان له قورنان

خوی گه وره ده فه رموویت: ﴿مَنْ أَعْلَمَ بِمَا يَسْتَعْمُونَ بِهِ إِذْ يَسْتَعْمُونَ إِلَيْكَ وَإِذْ هُمْ بِحَجْرٍ إِذْ يَقُولُ الظَّالِمُونَ إِن تَبِينُونَ إِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا﴾ نیغه باشر ده زانین گوی له چی ده گرن، له و کاته دا که گوی بۆ تو ده گرن، هر خه ریکی سرته کردن، کاتیک سته مکاران ده لئین: نیوه هر ده که ونه شوین پیاویکی جادولیکراو. خوی گه وره پیغه مبه ره که ی (ﷺ) ناگادار ده کات له سرته و جفه ی پیاوه سه رداره کانی قوره یش له ناو خویاندا کاتیک ده هاتن بۆ گوی گرتن له قورنان خویندننی پیغه مبه ره (ﷺ) به په نهانی و به دزی هژزه که یانه وه، که له ناو خویاندا ده یانوت: محمد پیاویکی جادوولیکراوه، له و باره یه وه قسه ی زور ده کرا، به لام له ویدا ده یانویست بلئین: جنزکه دهستی لی وه شانده وه، جنزکه به کی هیه دیته لای نه و قسانه ی فیز ده کات که ده یخوینیتته وه. هه ندیک ده یان وت: شاعیره، هه ندی ده یانوت: فالجیه، هه ندی ده یانوت: شیتته، هه ندیکی تر ده یانوت: جادووگه ره، بۆیه خوی گه وره فه رموویته ی: ﴿أَنْظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا﴾ واته: ده به وانه چۆن نمونه ت بۆ ده هیننه وه، نه وانه وا له ری لایانداوه، تازه ریگه ده رناکه ن. واته: نیتر شاره زای ریگای پاست نابن و ریگایه ک نادوزنه وه لییه وه پرگار بن. موحه مه دی کوپی نیسحاق له (السیره) دا ده لئیت: موحه مه دی کوپی موسلمی کوپی شیهابی زوه ری بۆی گیزامه وه که نه بو سوفیانی کوپی خه رب و نه بو جهلی کوپی هیشام و نه خنه سی کوپی شه ریقی کوپی عه مری کوپی وه هه بی سه قفه ی که هاوپه یمانی به نی زوه ره بوو، هه رسیکیان شه ویک له مال چوونه ده روه بۆ نه وه ی گوی بگرن له پیغه مبه ری خوا (ﷺ) کاتیک له شه ودا له ماله که ی خویدا نویژ ده کات. هر که سه و شوینتیک بۆ خوی گرت بۆ نه وه ی گوی تیا بگریت، هیچ

کے سیکیان بہ شویئی ہاوہ لہ کی تری خوی نہ دہ زانی۔ ہتا بہ یانی خۆرہ لڈہ مات دہ مانہ وہ و پاشان بلآوہ یان لڈہ کرد، کاتیک کہ لہ رینگا دہ بہ یک دہ گہ یشتن لڑمہ ی یکتریان دہ کرد، بہ یہ کتریان دہ وت: جاریکی تر مہ یہ نہ وہ بۆ ئیرہ نہ گہر ہندی لہ و خہ لکہ سادہ یہ چاری پیتان بکویت تووشی دوو دلئی و گومانیان دہ کن، پاشان بلآوہ یان لیکرد، کاتیک کہ شہوی دووہم ہات ہر بہ یک لہ و بیوانہ گہ پانہ وہ بۆ شویئہ کی ہویان و مانہ وہ گوئیان لڈہ گرت، ہتا خۆرہ لڈہ مات، پاشان بلآوہ یان لی دہ کرد و لہ رینگا دہ گہ یشتن بہ یک، دیسان ئو و قسانہ یان بہ یہ کتری دہ وت کہ یہ کہ مجار وتیان، پاشان دہ پڑیشتن ہتا شہوی سیئہم، دیسان ہر کہ سہ و دہ چوہ وہ بۆ شویئی خوی و گویئی لڈہ گرت، ہتا خۆری بہ یانی ہلڈہ مات و بلآوہ یان لیکرد و لہ رینگا بہ یک گہ یشتنہ وہ، ئہ مجارہ بہ یہ کتریان وت: لہ یہ ک جیا نابینہ وہ ہتا پہیمان دہ دہ دین جاریکی نہ گہ پڑیئہ وہ! پہیماناندا بہ یہ کتری لہ سر ئوہ و پاشان بلآوہ یان لیکرد۔ بۆ بہ یانی ئہ خنہ سی کوپی شہریف گاچونہ کی ہلگرت و پاشان ہاتہ دہ رہ وہ و چوہ بۆ مالی ئہ بو سوفیان، وتی: ئہی ئہ بو حہ نزہ لہ پیم بلئی تو چی دہ لئیت سہ بارہ تہ ئہ وہی بیستت لہ موحہ دہ (ﷺ)؟ وتی: ئہی ئہ بو سہ علہ بہ سوئند بہ خوا چہ ند شتیکیشم بیستوہ لہ ماناکہی باش حالیم وئہ زانم مہ بہ ستیش پیئی چپیہ، ہندی شتیشم لیئیسستوہ و لیئی تی نہ گہ یشتوم و ناشزانم مہ بہ ست پیئی چپیہ! ئہ خنہ س دہ لئیت: سا منیش بہ و کہ سہی تو سوئندت پی خوارد (ہر وہ کو توّم)، پاشان لہ لای ئہ بو سوفیان ہلساو پڑیشت بۆ لای ئہ بو جہل چوہ مالی ئہ بو جہل، وتی: ئہی ئہ بولحہ کہ م پیم بلئی تو پت چپیہ لہ بارہی ئہ وہی بیستوتہ لہ موحہ دہ وہ (ﷺ)؟ وتی: من چیم بیستوہ؟ جا وتی: ئیمہ و نہ وہی عہ بدولمہ ناف کیشہ مان بوو لہ سر سرداری، ئہ وان خواردنیان دہ دا بہ خہ لکی، ئیمہ ییش خوارد نمان ئہ دا بہ خہ لکی، ئہ رکی گرانی خہ لکیان ہلڈہ گرت، ئیمہ ش ہلنمان دہ گرت، مالیان دہ بہ خشی ئیمہ ییش دہ مان بہ خشی، ہتا وای لہ یات کی بہ رکیمان دہ کرد لہ گہ ل یہ کتری وہ ک دوو ساری ناو کیبہ رکی، ئہ وان دہ لئین: لہ ناو ئیمہ دا کہ سی ہہ یہ نیگا و وہ حی بۆ دیت لہ ناسمانہ وہ۔ دہی ئیمہ کی ئہ گہ یئہ ئہ وشتہ؟ کہ واتہ بہ خوا ہر گیز بپوا بہ وہ نا کہ یں و نایسہ لمئین، پریوایہ تہ کہ ئہ لی: ئیتر ئہ خنہ س ہلسا لای و بہ جیی ہیشت۔

﴿وَقَالُوا أَإِذَا كُنَّا عِظْمًا وَرَفْنَا أَوْنَا لَمُبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا ﴿١٩﴾ قُلْ كُونُوا حِجَارَةً أَوْ حَدِيدًا ﴿٢٠﴾ أَوْ خَلْقًا مِمَّا يَكْتُمُونَ فِي صُدُورِهِمْ فَيَسْأَلُونَ مَنْ يُعِيدُنَا قُلِ الَّذِي فَطَرَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ فَسَيَسْأَلُنَا أَلَيْكَ رُءُوسَهُمْ

۱ ابن ہشام (۲۳۷/۱)، فہر موودہ بہ کی مورسہ لہ.

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هُوَ قُلْ عَسَىٰ أَنْ يَكُونَ قَرِيبًا ﴿٥١﴾ يَوْمَ يَدْعُوكُمْ فَتَسْجُدُونَ لِتَحْمَدُوهُ وَتَقُولُونَ إِنَّا لَنَرَاهُ فِي شَأْنٍ مُّبِينٍ

﴿إِلَّا قَلِيلًا﴾ ﴿٥٢﴾

وهلامداندهوی نهو کهسانه‌ی بروایان نیه به زیندوو بوونه‌وی پاش مردن

خوای گوره باسی خوانه‌ناسان ده‌گپرتیره، نه‌وانه‌ی که هاتنی پوژی قیامت به دور ده‌زانتن بروایان پتی نیه، پرسپاری نکولیکه‌ر نه‌کن: وه‌ک خوای گوره ده‌فرموویت: ﴿أَوَدَا كُنَّا عِظْمًا وَرَفُلْنَا

أَوْنَا لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا﴾ واته: ناخړ نه‌گه‌ر ئیسک و پروسکیش بین سه‌رله‌نوئی دروست ده‌بینه‌وه؟

واته: نایا نه‌گه‌ر ببینه خولیش هر زیندوو ده‌کرئینه‌وه، علی کړپی نه‌بو ته‌لحه و مواهید ده‌لئین: له

ئینبو عه‌بپاسه‌وه واته: نایا بوینه توژ هر زیندوو ده‌کرئینه‌وه؟ ﴿أَوْنَا لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا﴾ واته: له

پوژی قیامت‌دا که بوینه ئیسکه‌ر پزیوو نه‌ماین و باسمن برپایه‌وه وه‌ک خوای گوره له‌سه‌ر زمانی نه‌و

خوانه‌ناسانه له‌چه‌ند نایه‌تیکی تردا فرموویت: ﴿يَقُولُونَ أَوْنَا لَمَرْدُودُونَ فِي الْأَعْرَافِ﴾ ﴿١٠﴾ أَوَدَا كُنَّا عِظْمًا

نَحْرَةً ﴿١١﴾ تَالُوا نَالِكَ إِذَا كَرَّةٌ حَاسِرَةٌ﴾ واته: نه‌لئین: نایا ده‌مانگپرنه‌وه بق سه‌ر زه‌مین؟ له‌پاش نه‌وه که

چه‌ند پششی کلورو پزیو بووین؟ نه‌لئین: ئیتر نه‌گه‌ر وایبت نه‌م که‌رپانه‌وه‌یه دقپانه و زیان به‌خشه.

هره‌وه‌ما ده‌فرموویت: ﴿وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ﴾ واته: نه‌و نمونه‌یه‌کی بق ئیمه هینایه‌وه و

دروست بوونی خوی له‌بیر کردوه. خوای گوره فرمان ده‌دات به پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ) که وه‌لامیان

بداته‌وه و ده‌فرموویت: ﴿قُلْ كُونُوا حِجَارَةً أَوْ حَدِيدًا﴾ واته: بلی: ئیوه بابین به‌برد یان به‌ناسن (هر

زیندوو نه‌کرئینه‌وه). چونکه به‌ردو ناسن به‌رگریان زورتره و په‌قتن له‌ئیسک و پروسکی پزیو، ﴿أَوْ خَلْقًا

مِمَّا يَكْبُرُ فِي صُدُورِكُمْ﴾ واته: یان هر دروستکراویک که له‌خه‌یالی ئیوه‌دا زل بنویئیت. ئینبو

ئیسحاق ده‌لئیت: له‌ئینبو نه‌بی نه‌جیمه‌وه، له‌مواهیده‌وه ده‌لئیت: پرسپارم کرد له‌ئینبو عه‌بپاس

ده‌ریاره‌ی نه‌م نایه‌ته، وتی: نه‌وه مه‌به‌ست پتی مردنه، عه‌تیه‌رپوایه‌تی کردوه له‌ئینبو عومه‌ره‌وه

که له‌تفسیری نه‌م نایه‌ته‌دا: ﴿أَوْ خَلْقًا مِمَّا يَكْبُرُ فِي صُدُورِكُمْ﴾ نه‌لی: یانی نه‌گه‌ر مردویش بوونایه

زیندوو مان ده‌کردنه‌وه. ^۴ سه‌عیدی کړپی جو به‌یرو نه‌بو سالح و حه‌سه‌ن و قه‌تاده و زه‌حاک و که‌سانی

^۱ الطبری (۱۷/۶۶۴).
^۲ النازعات (۱۰-۱۲).
^۳ یس (۷۸).
^۴ الطبری (۱۷/۶۶۳).

تربش هر وایان وتوره. مانای نهویه، نهگر واتان دانا چوون به پئی خوتانهوه و مردن- که مردن دژی زیانه- خودا زیندووتان دهکاتوه هرکات که مه یلی لیبیت، چونکه هیچ شتیگ نابیتته ینگر له پیدئا نهگر بیهویت. مواهید ده لیت: ﴿أَوْ خَلَقْنَا مِمَّا يَكْبُرُ فِي صُدُورِكُمْ﴾ واته: ناسمانو زهمینو کپورهکان. وه له پپویه تیگی تردا هاتوره: هرچی ناره زووتان لیهه بین بهوه، پاش مردن خوا هر زیندووتان دهکاتوه، ﴿فَسَيَقُولُونَ مَنْ يُعِيدُنَا قُلِ الَّذِي فَطَرَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ﴾ نهوسا ده لاین: کی زیندوومان دهکاتوه؟ کاتیک که بوینه بهردو ناسن و هر شتیگی تر، بلی: نهوهی یهکه مجار دروستی کردن، که شتی نه بوون باستان بکریت پاشان کردنیه مرؤفو بلاوه تان کرد بهسر زهمیندا، نهو کهسه توانای هه به دروستتان بکاتوه با بن به هر شتیگ، وه که له نایه تیگی تردا فهرموویه تی: ﴿وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ﴾ واته: نهو(خوا) زاتیکه بهدیه پئانی دست پیکردووه له پاشان (دوای مردن) دوویاره دروستی دهکاتوه نه(دروستکردنهوهی دووم) لای خوا ناسانتره. پاشان خوی گوره ده فهرموویت: ﴿فَسَيَقُولُونَ إِلَيْكَ رُءُوسِهِمْ﴾ واته: نهوسا سهرت بؤده له قینن. نیینو عه بیاس و هتاده ده لیت: به گالته کردنهوه سهر ده له قینن^۱. نهوهی نیین عه بیاس و هتاده نه یلین عه بهکان چاکتر لئی تیده گن له زمانی خویاندا، چونکه (الانغاص) بریتیه له سهر له قانندن له سهرهوه بؤ خوارهوه و یان له خوارهوه بؤ سهرهوه. بؤیه و تراوه به به چکهی نه عامه (نفس) چونکه کاتیک که به پیدئا ده پوات به پهله ده پوات و سهری ده له قینیت، و تراوه: (نَفَضْتُ سِنَّهُ) دانه کی له قی، یانی کاتی دان جولوا له شوینی خوی بهرز بووهوه و سهری دهرمینا، ﴿وَيَقُولُونَ مَتَى هُوَ﴾ ده لاین نهوه کی ده بیت. نهوهنده به دوری ده زانن و بپویان پئی نیه که پویدات. وه خوی گوره له نایه تیگی تردا فهرموویه تی: ﴿وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ واته: وه ده لاین نهوه به لینه کی دیت نهگر نپوهه پاستگون. وه فهرموویه تی: ﴿يَسْتَعْجِلُ بِهَا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِهَا﴾ واته: نهوانه ی باوهریان پئی نیه پهلهی هاتنی ده کن. پاشان خوی گوره ده فهرموویت: ﴿قُلْ عَسَى أَنْ

^۱ الطبری (۴۶۳/۱۷).

^۲ روم (۲۷).

^۳ الطبری (۴۶۷/۱۷).

^۴ یس (۴۸).

^۵ شوری (۱۸).

يَكُونُ قَرِيْبًا ﴿۱﴾ واته: بلی: له وانه یه (ئهو پۆژه هاتنی) نزیك بیټ. واته: ئاگاتان له خۆتان بیټ و بترسن له هاتنی ئهو پۆژه، چونکه زۆر نزیکه و گومانی تیدا نیه هر دیت، هر شتیك كه بیټ هر دیت، هر وهها دهفه رموویت: ﴿إِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنْتُمْ نَخْرُجُونَ﴾^۱ واته: پاشان کانتیک (تهنها یه کجار) بانگتان بکات لهم زه میندا ئیوه له پڕ دینه دهه، بئ گویی ناکریت و پئگزی نیه وهك له نایه تیکی تردا خوی گوره دهفه رموویت: ﴿وَمَا أَمْرًا إِلَّا وَحِدَةً كَلِمَةً بِالْبَصَرِ﴾^۲ واته: وه فرمانی ئیمه تنها یه ك جاره وهك چاوترو کانتیک (وایه له خیرایدا). وه دهفه رموویت: ﴿إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ أَنْ نَقُولَ لَهُ لَكُنْ فَيَكُونُ﴾^۳ واته: بیگومان وتهی ئیمه بۆ هر کاریک کانتیک بمانه ویت (ئهمه یه) كه پئی ده لئین: ببه! ئه ویش یه کسهه ده بیټ. هر وهها دهفه رموویت: ﴿إِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ ﴿۱۳﴾ فَإِذَا هُمْ بِالْأَسْهَرِ﴾^۴ واته: تنها ئهمه کاری یهك نه عه ته یه ئه وسه له پڕ له وه ده شته ده رده كه ون. واته: خهلكی له ناو زه مین دینه ده روه بۆ سهه زه مین. وهك لیزه دا دهفه رموویت: ﴿يَوْمَ يَدْعُوكُمْ فَتَسْجُدُونَ لِخَيْرِيَّةٍ﴾^۵ واته: پۆژیک كه بانگتان ده کات ئیوه به سوپاسه وه وهلامی ده ده نه وه و گویه یه لی فرمانی ده كه نو چی بفه رموویت به جیی دینن، ﴿وَتَقُولُونَ إِن لَّيْسَ إِلَّا قَلِيلًا﴾^۶ واته: وا ده زانن كه میك نه بیټ له سهه دنیا نه ژیاون. وهك خوی گوره دهفه رموویت: ﴿كَأَنَّهُمْ يَوْمَ رَزَقْنَاهَا لَوْ رَزَقْنَاهَا إِلَّا عَشِيَّةً أَوْ ضُحَاهَا﴾^۷ واته: بیباوه پان كه ئهو پۆژه ده بینن وا ده زانن ئیواره یهك یان چیشته نگاوێك نه بیټ له دنیا دا نه ماونه ته وه. هر وهها دهفه رموویت: ﴿يَوْمَ يُفْعُخُ فِي الْأُصُورِ وَنَحْشُرُ الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ زُرْقًا ﴿۱۴﴾ يَخْتَفِرُونَ فِيهَا إِنَّ لَيْسَ إِلَّا عَشْرًا ﴿۱۵﴾ مَن أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ إِذْ يَقُولُ أَمْثَلُهُمْ طَرِيقَةً إِن لَّيْسَ إِلَّا يَوْمًا﴾^۸ واته: ئهو پۆژه ی كه فوو ده كریت به شه پوردا (بۆ جاری دوهم) ئه وسه تاوانباران كۆده كه یه وه له وه پۆژه دا له شوو چاویان شین هه لگه پاوه، به چرپه وه له نیاوان خویاندا ده لئین ئیوه ته نهاده شه وو پۆژ له دنیا دا ماونه ته وه، ئیمه چاك ئاگادارین له وهی ئه وان ده لئین کانتیک (ئه وه یان) كه ژیرترینیانه و نزیكترینیانه

۱ دم (۲۵).
 ۲ القمر (۵۰).
 ۳ النحل (۴۰).
 ۴ النازعات (۱۳-۱۴).
 ۵ النازعات (۴۶).
 ۶ طه (۱۰۲-۱۰۴).

له راستیوه ده لیت: ئیوه تنهنا یهك پۆژمانه ته وه. وه ده فەرمویت: ﴿وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُقْسِمُ الْمُجْرِمُونَ مَا لَبِثُوا غَيْرَ سَاعَةٍ كَذَلِكَ كَانُوا يُؤْفَكُونَ﴾^۱ واته: وه پۆژی قیامت هه لده ستن تاوانباران سویند ده خۆن (له دنیادا یا له بزه خدا) تنهنا ساتیک ماونه ته وه هر بهوشیوه یه ئوان له دنیادا فریویانخوارد و لادران له راستی. وه ده فەرمویت: ﴿قُلْ كَمْ لَبِثْتُمْ فِي الْأَرْضِ عَدَدَ سِنِينَ ﴿۱۳۷﴾ قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ فَسَلِّ الْعَادِينَ ﴿۱۳۸﴾ قُلْ إِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا لَوْ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾^۲ واته: (خوا) ده فەرمویت: چهند سال له سه ر زه ویدا مانه وه (له وه لامدا) ده لئین: پۆژیک یان که متر له پۆژیک ماینه وه و له فریشتانه بپرسه که ژمیران، (خوا) نه فەرمو: ماوه یه کی که م نه بییت نه ماونه ته وه. نه گه ر به راستی ئیوه ده تانزانی؟

﴿وَقُلْ لِمَ بَادَى يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزِعُ بَيْنَهُمْ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوًّا مُّبِينًا﴾^۳

با مهردم که قسه ده که ن زور به چاک و نه ده به وه قسه بکه ن

خوای گه وره ده فەرمویت: ﴿وَقُلْ لِمَ بَادَى يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزِعُ بَيْنَهُمْ إِنَّ الشَّيْطَانَ

كَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوًّا مُّبِينًا﴾^۳ واته: تر به به نده کانی من بلێ چی باشتره نه وه بلئین، چونکه شهیتان نازوه ده خاته نیوانیان، به راستی شهیتان به ناشکرا نوژمنی په گهزی ئاده میه. خوای گه وره فهران ده کات به به نده و پیغه مبه ری خوی موحه مه د(ﷺ) که به نده خاوه ن باوه په کانی ناگادار بکات کاتیک که قسه و گفتوگو له گه ل یه کتری ده که ن به شیوه یه کی چاک بدوین قسه ی باش بکه ن، نه گه ر وا نه که ن شهیتان ده خزیته ناویان و لییان تیک ده دات هر به قسه کردن ناوه ستیت، به لکو به کرداریش ده که ونه نازاردانی یه کتری، نازاوه و پشوی و کوشتار ده خاته ناویان. چونکه له و پۆژه وه شهیتان سوژده ی نه بردوه بق ئاده م نوژمنایه تیه کی گه وره ی به ریا کردوه به رامبه ر ئاده م و نه وه کانی، بۆیه پنگا نه دراوه هیچ که سیک ئاسن و چه ک پوو بکاته برای موسلمان خوی، چونکه له وانیه شهیتان له دهستی لاداتو بیترانیت و برینداری بکات یان بیکوژیت. ئیمامی ئحمد پویایه تی کردوه له ئبو هورهیره وه (په زای خوای لبیت) ده لیت: پیغه مبه ری خوا(ﷺ) فەرمویه تی: (هیچ که سیک له ئیوه با چه ک پوونه کاته برای موسلمان خوی، چونکه هیچ که سیک له ئیوه نازانیت له وانیه شهیتان له

^۱ روم (۵۵).

^۲ المؤمنون (۱۱۲-۱۱۴).

دهستی بیترا زینت و لایدات به و هویه و بک ویته نا چالیتی ناگی. ^۱ بوخاری و موسلیمیش هیناویانه له
فه رموده که ی عه بدوره زاقوه. ^۲

﴿ رَبُّكَ أَغْلَرُ بِكَ إِِنْ يَشَأْ يُعَذِّبُكُمْ ۖ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ وَكِيلًا ﴿۵۱﴾ وَرَبُّكَ أَغْلَرُ بِمَنْ
فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۗ وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَىٰ بَعْضٍ ۖ وَمَا آتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا ﴿۵۲﴾ ﴾

خودا له بنده کانی ناگادارتره زیاترله خوایان

خوای گوره ده فه رموویت: ﴿ رَبُّكَ أَغْلَرُ بِكَ ﴾ واته: په روره دگار تان ناگادارتره به ئیوه، باش
ده زانیت کی شایه نی پزلیگرتنه له ئیوه و کیش شایه نی پزلیگرتن نیه، ﴿إِنْ يَشَأْ يُعَذِّبُكُمْ﴾ واته:
نه گه ر بیه ویت بهر به زهیی خویتان ده خات، یارمه تیتان ده دات بق ئه وهی گوپرایه لی بکن و بگه پینه وه
بق لای، ﴿أَوْ إِنْ يَشَأْ يُعَذِّبُكُمْ﴾ واته: مه یلیشی لئبیت توشی جه زره به تان ده کات. ﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ
عَلَيْهِمْ وَكِيلًا﴾ واته: نه ی موحه مد ﴿ﷺ﴾ تو مان نه نار دووه ته لایان تا چاودیزو بریکاری بیت. به لکو
ئیمه تو مان په وانه کردوه بیان تر سئیت، هر که سئک گوپرایه لی کردی ده چیته به هه شت و هر که سیش
بیغه رمانی کردی ده چیته جه هه نم.

پزلی پیغه مبه ران، هه ندیکیان له سه ر هه ندیکي تریانه وه

خوای گوره ده فه رموویت: ﴿ وَرَبُّكَ أَغْلَرُ بِمَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۗ وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَىٰ بَعْضٍ ﴾
واته: په روره دگار ت زانتره به و شتانه ی له ئاسمانه کان و زمیندان له ناو پیغه مبه رانیشدا هه ندیکمان
له هه ندیکي تر به پزتر کردوه، وه ک خوای گوره له نایه تیکی تر دا فه رموویه تی: ﴿تِلْكَ أَرْسُلْنَا
بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ ۖ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ ﴿۲﴾﴾ واته: ^۳ نه و پیغه مبه رانه (که باسما ن کردن)
هه ندیکمان له هه ندیکیان به پزتر کردوه، له و پیغه مبه رانه هی وایان هه بووه که خوا قسه ی له گه ل
کردوه. وه هه ندیکیان ی چند پله یه ک به رز کردو ته وه. نه مه هیچ دزایه تیه کی نیه له گه ل نه و
فه رمودانه ی که له هه ر دو سه حیحه که دا هاتوه. که پیغه مبه ری خوا ﴿ﷺ﴾ فه رموویه تی: (جیاوازی له
نیوان پیغه مبه راندا مه کن له پزتر تندا). ^۴ مه بست به م فه رموده یه ئه وه یه، ته نها له پروی ناره زوو و

^۱ احمد (۳۱۷/۲)، سه حیحه.
^۲ فتح الباری (۲۶/۱۳)، مسلم (۲۰۲۰/۴).
^۳ البقرة (۲۵۳).
^۴ فتح الباری (۵۱۹/۶)، مسلم (۱۸۴۴).

ده مارگیری یه وه نو پزیه بگریت و نه که له پووی به لکه وه بییت، خو نه گهر به لکه هه بوو له سه شتیک پتویسته شوینی نو به لکه یه بکوی، ناکوکی نیه له نیتوان زانایاندا که خاوه ن په یامه کان (الرسول) به پزترین له پیغه مبه ره کانی تری بیپه یام، (اولوالعزم) ه کان له ناو په یامداره کانداه لوانی تریان به پزترین، که بریتین له نو و پینچ پیغه مبه ره ی که به دهق باسیان هاتوو له دوو نایه ته دا له سوره‌تی (الأحزاب) که ده فهرموویت: ﴿وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَإِنْ فُوجٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ

وَعِيسَىٰ ابْنِ مَرْيَمَ﴾ واته: (ئهی موحه مد(ﷺ) بیریان بخه ره وه) کاتیک که په یمانمان وه رگرت له پیغه مبه ره ان هه ره ها له توو نوح و ئیبراهیم و موسا و عیسی کوی مه ریهم. وه له سوره‌تی (شوری) دا که ده فهرموویت: ﴿شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّىٰ بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰ أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ﴾ واته: (ئهی نایه ی بق داناون که فهرمانی داوه به نوح و ئه وه ش نیگامان کردوه بق توو ئه وه ش که فهرمانمان داوه به ئیبراهیم و موسا و عیسا که له سه ره نوو نایینه بن به پیک و راستی و به رقه راری بکن و جیاوازی تیدا مه کن. زانایان جیاوازیان نیه له وه دا که پیغه مبه ری خوا(ﷺ) به پزترینی ناو هه موو پیغه مبه ره انه (سهلامی خویان لیبیت) پاشان دوی نوو ئیبراهیم پاشان موسا پاشان عیسا به پیتی قسه ی مه شهوری ناویان، نیمه نه مه مان به به لکه وه پوون کردوه ته وه له شوینی تردا، ﴿وَمَا آتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا﴾ واته: زه بوو ریشمان دا به داود، نه مه ییش ناگاداریه که بق پزرو پله ی داود. بوخاری پویایه تی کردوه له ئه بو هوره بیره وه له پیغه مبه ری خواوه(ﷺ) فهرموویته: (خوینده وه ی زه بوو ئاسان کرا بق داود، که فهرمانی ئه دا به زینکردنی و لاغه کانی، پیش نه وه ی له زینکردنی و لاغه کان بینه وه نوو هه موو زه بووی نه خوینده وه).^۲

﴿قُلْ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِهِ فَلَا يَمْلِكُونَ كَشْفِ الضَّرِّ عَنْكُمْ وَلَا تَحْوِيلًا ﴿٥٦﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ

يَبْتَغُونَ إِلَيْنَا رِيحَهُمُ الْوَسِيلَةَ إِلَيْهِمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ

مَحْذُورًا ﴿٥٧﴾﴾

^۱ الاحزاب (۷).

^۲ شوری (۱۳).

^۳ فتح الباری (۵۲۲/۶).

په رستراوه کانی بته رستان توانای سازنج و زیانیان نیه، به لکو داوای نژیک بوونه وه ههر له خودا

ده کړیت

خوای گوره ده فەرموویت: ﴿قُلْ أَدْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِهِ فَلَا يَمْلِكُونَ كَشْفِ الضُّرِّ عَنْكُمْ وَلَا

نَحْوِيْلًا﴾ واته: بلی: هانا بهرن بۆ ئو که سانه (وا له جیی خودا) به په رسترویان ده زانی که ناتوانن

به لاتان له سر لاهرن، پیشیان ناکړیت بۆ یه کیکی تری بنیرن، خوای گوره فرمان ده کات به

پیغه مبرو (ﷺ) نه فەرموویت: ئه ی موحه مد (ﷺ) بلی: به و بته رستانه ئه وانئ له جیی خودا

په رستراویکی تر ده په رستن له بت و شتی تر، بیگومان ئه وانئ توانای لاهرنئ هیچ زهره رنکیان نیه و

ناشتوانن په وانئ بکن بۆ که سیکی تر، واته: ئه و که سه ی ئه و شتانه ی له دست دیت ته نها ههر

خودا په که شهریکی نیه و پریری بوون و نه بوون و گشت شتیک به دستئ ئه وه، عه وئی ده لیت: له

ئینو عه بیاسه وه له ته فسیری ئه م نایه ته دا: ﴿قُلْ أَدْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ﴾ ده لیت: بته رستان ده یانوت

ئیمه فریشته کان و مه سیح و عوزه یر ده په رستین ئه مانه ئه وانئ که هانا یان بۆنه برا، یانی فریشته و

مه سیح و عوزه یر. ﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْغُونَ إِلَيْكَ الرَّبَّهُ الْأَوْسِلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ﴾ واته: ئه و

که سانه ی هانا یان پیّ ده بن کامه یان نژیک تره، به داوی هۆکاریکدا ده گه پین که نژیکیان بکاته وه له

په روه ردگاریان. بوخاری له سلیمانی کړپی میهرانی ئه عه شه وه ئه ویش له شیراهیمه وه ئه ویش له

ئه بومه عه ره وه ئه ویش له عه بدولاوه پړواپه تی کړدوه که له ته فسیری ئه م نایه ته دا: ﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ

يَدْعُونَ يَبْغُونَ إِلَيْكَ الرَّبَّهُ الْأَوْسِلَةَ﴾ ده لیت: کۆمه لیک له جنۆکه ده په رستران پاشان موسلمان

بوون. وه له پړواپه تیکی تر دا هاتوه، ده لیت: کۆمه لیک له مه ردم کۆمه لیک جنۆکه یان ده په رست،

جنۆکه کان موسلمان بوون، به لّام مه ردمه که ههر ده ستیان له ئاینه که یان به نه دا. ^۱ پاشان خوای

گوره ده فەرموویت: ﴿وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ﴾ واته: به هیوا ی به زه یی ئه وون و له سزایشی

ده ترسن، چونکه خواناسی ته واو دروست نابیت به کۆبوونه وه ی ترسان له خوا له گه ل هیوا به به زه یی

ئو نه بییت، به ترسان له خوا مروؤ دورد که ویته وه له خرابه کاری و لئی ده گه پیته وه، به هیوا بویش

ده بیته هۆی گوپراهی و عیاده تی ژور. پاشان ده فەرموویت: ﴿إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا﴾ جه زه به ی

^۱ الطبري (۴۷۱/۱۷).

^۲ فتح الباري (۲۵۰/۲۴۹/۸).

په‌روه‌ردگاری تو همیشه مه‌ترسی مه‌یه و خواریزنی لیکن. واته: ده‌بیت خو پباریزیت له سزای خواو ترسی پوودانی ببیت، خومانته‌دهینه په‌نا خوا له سزای سه‌ختی.

﴿وَلَنْ مِنْ قَرِيبٍ إِلَّا نَحْنُ مُهْلِكُوهَا قَبْلَ يَوْمِ أَلْقِیمَةِ أَوْ مُعَذِّبُوهَا عَذَابًا شَدِيدًا كَانَ ذَٰلِكَ فِي الْكِتَابِ

مَسْطُورًا ﴿۸۸﴾

هه‌موو خه‌لکی شارو دئیاته‌کانی خوانه‌ناسان له‌ناو ده‌چنو و سزا دهم‌دین پیش هاتنی پوژی قیامه‌ت

خوای گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿وَلَنْ مِنْ قَرِيبٍ إِلَّا نَحْنُ مُهْلِكُوهَا قَبْلَ يَوْمِ أَلْقِیمَةِ أَوْ مُعَذِّبُوهَا

عَذَابًا شَدِيدًا كَانَ ذَٰلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا﴾ واته: پیش هاتنی پوژی قیامه‌ت، هیچ ناوه‌دانی نامینیت

تیکی ده‌دهین یان خه‌لکه‌که‌ی توش نازاری به ژان نه‌که‌ین، که هه‌ر نه‌مه‌یش له کتیبه‌که‌دا نووسراوه.

واته: نه‌مه بریاری خوای گه‌وره‌یه و پراوه‌ته‌وه له لای خوئی وله له‌و‌حیک‌ی پاریزاودایه^۱، که هه‌موو

شارو دئیاتیک ویزان ده‌کات و خه‌لکه‌که‌یشی گشت له‌ناو ده‌بات یان سزای توندو به ژانیان بۆ ده‌نیریت

به کوشتن یان هه‌ر به‌لایه‌کی تر خوئی مه‌یلی لیبیت. به‌هوی ئو تاوان و خراپه‌کاریه‌ی له زه‌میندا

ده‌یکه‌ن له پیش هاتنی پوژی قیامه‌تدا. وه‌ک خوای گه‌وره له باره‌ی گه‌له پیشینه‌کانه‌وه فرموویه‌تی:

﴿وَمَا ظَلَمْتَهُمْ وَلَكِنْ ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ﴾^۲ واته: نیمه‌ناهه‌قیمان لیته‌کردون، نه‌وانه خویان‌ناهه‌قیان له

خویان‌کردوه. هه‌روه‌ها ده‌فرموویت: ﴿فَذَاقَتْ وَبَالَ أَمْرِهَا وَكَانَ عِقَبُهُ أَمْرًا حَسْرًا﴾^۳ به‌ره‌می

ناکاری خویان چه‌شت و نه‌نجامی هه‌موو کرداره‌کانیان هه‌ر په‌نجخه‌ساری بوو.

﴿وَمَا مَنَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلَّا أَنْ كَذَّبَ بِهَا الْأَوَّلُونَ وَإِنَّا لَمُودُّوهُمُ الْبَصِرَةَ فَظَلَمُوا بِهَا وَمَا نُرْسِلُ

بِالْآيَاتِ إِلَّا تَخْوِيفًا ﴿۸۹﴾

هوی نه‌ناردنی نیشانه و سزای ترکه‌ر

خوای گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿وَمَا مَنَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلَّا أَنْ كَذَّبَ بِهَا الْأَوَّلُونَ وَإِنَّا لَمُودُّوهُمُ

الْبَصِرَةَ فَظَلَمُوا بِهَا وَمَا نُرْسِلُ بِالْآيَاتِ إِلَّا تَخْوِيفًا﴾ واته: نیمه‌که نیشانه‌کانمان نه‌نارد، هه‌ر له‌به‌ر

ئه‌وه بوو پیشینه‌کان به درویان ده‌زانی، و شتریشمان به ناشکرا دا به سه‌موود، که چی‌ناهه‌قیان له‌گه‌ل

کرد، نیمه‌هه‌ر بۆ ترس و به‌رنان نیشانه‌کان به‌ری ده‌که‌ین. سه‌عیدی کورپی جو به‌یر ده‌لئیت:

^۱ یانی له (لوح‌المحفوظ)دا. (وه‌رگپ)

^۲ مود(۱۰۱).

^۳ الطلاق(۹).

موشریکه کان ئه یانوت: ئه ی موحه مد (ﷺ) تو ده لئیت پیغه مبه رگانی پیش تو هندیکیان (با ی بۆ پام کراوه، هندیکی تریان مردووی زیندوو کردوه ته وه، ئه گه ر پیت خوشه ئیمه بپوات پی بکه ی نو به راست بزانین، داوا له پروه ردگار ت بکه که کپوی سه فامان بۆ بکات به زێر. خوی گه وره پیغه مبه ری ناگادار کرد: من گویم له وانه بوو چیان وت ئه گه ر چه ز ده که ی ئه وه ی ئه وانه وتیان ده یکه یین، ئه گه ر بپوایان نه هیتا سزایان بۆ ده نێرین. چونکه دوا ی نار دنی نیشانه ئیتر لیتان ناگه رین، ئه گه ر چه زیش ده که ی له سه رخۆ بین له گه ل هۆزه کات له سه رخۆ ده بین له گه لیان. پیغه مبه ر (ﷺ) فرمووی: (ئه ی پروه ردگار م له سه رخۆ به له گه لیان)^۱. قه تاده و ئیبنو جو ره یجو که سانی تریش هر وایان وتوه.^۲

ئیمای ئه حمه د پپوایه تی کردوه له ئیبنو عه بباسوه ده لئیت: خه لگی مه ککه داوایان کرد له پیغه مبه ر (ﷺ) سه فایان بۆ بکات به زێر، ئه و کپوانه شیان بۆ لابه ریت تا کشتوکال بکن پپی و ترا: ئه گه ر چه ز ده که ی له سه رخۆ ده بین له گه لیان و په له یان لی نا که یین، ئه گه ر چه زیش ده که ی ئه وه ی داوایان کردوه بۆیان دینین، ئه گه ر بپوایان نه هیتا له ناو ده چن، وه ک چۆن گه له کانی پیش ئه مان له ناو چوون، پیغه مبه ر (ﷺ) فرمووی: نه خێر، به لکو له سه رخۆ به له گه لیان. خوی گه وره ئه م ئایه ته ی نار دوه خواره وه: ﴿وَمَا مَعْنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلَّا أَنْ كَذَّبَ بِهَا الْأُولُونَ﴾^۳ نه سائیش ئه م فرمووده یی پپوایه تی کردوه له فرمووده که ی چه ریره وه،^۴ دیسان ئه حمه د پپوایه تی کردوه له ئیبنو عه بباسوه ده لئیت: قوره یش وتیان به پیغه مبه ر (ﷺ) داوامان بۆ بکه له خودا که سه فامان بۆ بکات به زێر، بپوات پی ده هینین، فرمووی: (وا ده که ن؟) واته: بپوا دینین؟ وتیان: به لی، وتی: داوا ی کرد جو به ئیل هات بۆ لای و وتی: پروه ردگار ت سلوت لی ده کات، پیت ده لئیت: ئه گه ر چه ز ده که ی سه فایان بۆ ده که مه زێر، هر که سیک له وانه بپوا نه کات و حاشا بکات دوا ی ئه وه چه زه به یه کی ده دم هچ که سیک له جیهانیان چه زه به ی وایان نه درابیت. ئه گه ر چه زیش ده که ی ده رگای ته ویه و به زه بیان بۆ ده که مه وه. فرمووی: (به لکو داوا ی کرده وه ی ده رگای ته ویه و به زه یی ئه که یین).^۵ پاشان خوی گه وره ده فرموویت: ﴿وَمَا نُرْسِلُ بِالْآيَاتِ إِلَّا تَخْوِيفًا﴾ واته: ئیمه هر بۆ ترساندن نیشانه یه که مه یلمان لئیت ده ی نێرین بۆ ئه وه ی په ند وه رگزن و بیره که نه وه و بکه ریتنه وه، بۆیان گتپروینه ته وه که کوفه له زه مانی ئیبنو مه سعودا (په زای خوی لئیت) له زریوه ته وه وتی: ئه ی خه لکینه! پروه ردگار تان لیتان

^۱ الطبري (۱۷/۴۷۷).

^۲ الطبري (۱۷/۴۷۷).

^۳ احمد (۱/۲۵۸)، حاکمو زه هری به سه حیحیان داناوه.

^۴ النسائي في الكبرى (۶/۳۸۰)، الطبري (۱۷/۴۷۶).

^۵ احمد (۱/۲۴۲)، بپاوه کانی جیی متمانن.

ناپارزیه داوای لیبوردنی لیبکه^۱. هر بهم شیوهیه ریوایهت کراوه مه دینه له زهمانی عومهری کوپی خه تابدا (په زای خوی لیبیت) چند جاریک له رزیوه، عومهر فهرمووی: دیاره شتیکی تازه تان کردووه له پیشدا نه کراوه، سویند به خوا نه گهر جاریکی تر له رزیوه واده که م.^۲ پیغه مبهری خوایش (ﷺ) هر وای فهرمووه له و فهرمووه ی که بوخاری و موسلیم ریوایه تیان کردووه: بیگومان خورو مانگ دوو نیشانان له نیشانه کانی خودا، نه و دووانه ناگیرین بۆ مردنی هیچ که سیک و بۆ ژبانی هیچ که سیک، به لکو خوی گوره به و دوو نیشانه به بنده کانی خوی ده ترسینیت، کاتیک نه و نیشانه تان بینی راجله کین و برتسن و به ره و یادی خواوهان بردن و داوای لیبوردن بپۆن. پاشان فهرمووی: نه ی ئومه تی موحه مه د (ﷺ) سویند به خوا هیچ که سیک نیه له خودا زیاتر که په له بکات له تۆله سهندنه و له و بنده یه ی که داوینیبسی ده کات، یان له و که نینه یه ی که داوینیبسی ده کات، نه ی ئومه تی موحه مه د (ﷺ) سویند به خوا نه وه ی من ده یزانم ئیوه بتان زانیایه که م پیده که نین و زۆر ده گریان^۳.

﴿ وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ وَمَا جَعَلْنَا الرِّيَاءَ أَلَّا تَرَكَ إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ فِي

الْقُرْآنِ وَخَوْفَهُمْ مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ إِلَّا طَافِعِنَا كِبْرًا ﴿٦٠﴾

خودا دهوهری خه لکی داوه، نه و شتانه ش که پیغه مبهرا (ﷺ) بینینی تا قیکردنه وه یه که بوو بۆ نه و خه لکه

خوای گوره ده فهرموویت: ﴿ وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ وَمَا جَعَلْنَا الرِّيَاءَ أَلَّا تَرَكَ إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ فِي الْقُرْآنِ وَخَوْفَهُمْ مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ إِلَّا طَافِعِنَا كِبْرًا ﴾ واته: نه و کاته یه که به تۆمان وت: په روهردگاری تو دهوهری له خه لکی داوه، شتانیکیش که پیشانماندای، وه نه و داره له عهته یه ی که له قورئاندا باسی کراوه، هه مووی بۆ تا قیکردنه وه ی مه رد م بوو، نیمه نه وان ده ترسینین، که چی نه وان هر پتر مله پوی ده که ن. خوای گوره لی ره دا پیغه مبه ره که ی (ﷺ) هان ده دا بۆ که یاندنی په یامه که ی و ناگاداری ده کات که خودا پاریزگاری لیکردووه له خه لکی و توانای به سه ریاند هه یه و له ژیر ده سه لاتی نه ودان و هه رگیز لیتی ده رناجن. مواهیدو عووه ی کوپی زویه یرو حه سه نو قه تاده و که سانی تریش له م نایه ته دا: ﴿ وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ ﴾ ده لئین: واته: تۆمان

^۱ الطبري (۱۷/۴۷۸).

^۲ ابن أبي شيبة (۲/۴۷۳).

^۳ فتح الباري (۲/۶۱۵)، مسلم (۲/۶۱۸).

پاراستووہ لیتیان^۱. بوخاری پریوایتی کردوہ له ئیبنو عبباسوہ: ﴿وَمَا جَعَلْنَا الرِّزْيَا اَلَّتِي اَرْسَنَكَ اِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ﴾ ده لیت: ئەو بینینە، بینینی بەچا و بوو، پیغەمبەری خوا(ﷺ) چەندان شتی پیشان دراوہ (لەو شەوہدا کہ شەو پەوی پیکراوہ)، ﴿وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ فِي الْقُرْآنِ﴾ یش بریتییە لە درەختی زەقنەموت^۲. ئەجمەدو عبەدو پەو پەو زاقو کہ سانی تریش ھەر واپان وتووہ^۳. عەفیش ھەر بەم شتوہ بە پریوایتی کردوہ له ئیبنو عبباسوہ^۴. موحامیدو سەعیدی کۆپی جو بە پەرو حەسەن و مەسروق و ئیبراھیم قەتادە و عبەدو پەو پەو حەمانی کۆپی زەیدو کہ سانی تریش، ئەوہ (رؤیا) یان بە شەوی ئیسرا مانا کردوہ^۵. فەرمووہ کانی ئەو شەو پەو پەو یەمان لە سەرەتای سورەتە کەدا لە پیغەمبەر بەدرژی باسکرد سوپاس بۆخوا، وە ھەر لە سەرەتای سورەتە کەوہ باسمان کرد کہ ھەندئ لە خەلکی پەشیمان بوونەوہ لە نایینە کە یان نوای ئەوہی کہ موسلمان بوون و ھەقیان ناسی، چونکە دل و ناوہ زیان توانای قەبوڵکردنی ئەو شەو پەو پەو یەمان نەبوو، نەگولییان لەو شتە کرد کہ زانیارییان پینەبوو، بۆ ھەندیکێ تریش خوا ئەم شەو پەو پەو یەمان کردە ھۆی دلنیاپی و خۆراگری، بۆیە فەرمووہ تی: ﴿اِلَّا فِتْنَةً﴾ واتە: تاقیکردنەوہ، وە مەبەست بە ﴿وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ﴾ واتە: درەختی زەقنەموتە کاتیک کہ پیغەمبەری خوا(ﷺ) ھەوالی دانئ کہ بە ھەشت و ناگری بینووہ و درەختی زەقنەموتیشی بینووہ، بپوایان بەوہ نەکرد، ھەتا ئەبو جەھل (لەعەتەتی خوائی لیبیت) وتی: خورماو کہ ریمان بۆ بینن جا ئەمیانی بە ئەویانەوہ ئەخوارد و ئەبیوت (تەزقمو) ئادەی زەقووم بۆقن، جگە لەمە ئیمە ئیتر نازانین زەقووم چیتەر. ئیبنو عبباسو مەسروق و ئەبو مالیک و حەسەنی بەسری و کہ سانی تریش ھەموو کہ دەلین: ئەو بینینی پیغەمبەر(ﷺ) مەبەست شەوی ئیسرا بووہ، (الشجرة الملعونة) یشیان بە (شجرة الزقوم) تەفسیر کردوہ^۶. ﴿وَعَوَّضَهُمْ﴾ ئیمە ئەو خوانە ناسانە دەتەرسینین بە سزاو تۆلە ی توند، ﴿فَمَا زِيدُهُمْ اِلَّا طَغَيْنًا كَبِيرًا﴾ یانی: تابیت یاخیتەر ئەبن و زیاتر پۆتە چن لە گومرایی و بیدینیدا، ئەمەش نیشانە ی ئەوہ بە کہ خوا دەستی لیبەرداون و سۆزی خۆی لیگرتونەتەوہ.

^۱ الطبري (٤٨٠/١٧).
^۲ فتح الباري (٢٥٠/٨).
^۳ احمد (٢٢١/١)، عبد الرزاق (٣٨٠/٢).
^۴ الطبري (٤٨٤/٤٨١/١٧).
^۵ الطبري (٤٨٢/٤٨١/١٧).
^۶ الطبري (٤٨٦/٤٨٥/٤٨٤/١٧).

﴿وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ قَالَ أَأَسْجُدُ لِمَنْ خَلَقْتَ طِينًا ﴿۱۱﴾ قَالَ أَرَأَيْتَ إِذْ

هَذَا الَّذِي كَرَّمْتَ عَلَيَّ لَئِنْ أَخَّرْتَنِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لأَحْسِنَنَّ ذُرِّيَّتَهُ إِلَّا قَلِيلًا ﴿۱۲﴾﴾

به سرهاتی باوکه نادم و شهیتان

خوای گوره ده فہرموویت: ﴿وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ قَالَ أَأَسْجُدُ

لِمَنْ خَلَقْتَ طِينًا﴾ واتہ: کاتیک وتمان به فریشتہ کان: سوژدہ بہرن بق نادم، سوژدہ یان برد شهیتان

نہ بیت، وتی: چون سوژدہ دہ بہم بق کہ سیک له قور دروست کردوہ. خوای گوره لیزہ دا باسی

دوژمنایہ تی شهیتان و وہ چه گانی دہ کات (لہ عنہ تی خوابان لیبیت)، کہ دوژمنایہ تیہ کی دیرینہ یہ له

دروست بوونی نادمہ وہ (سہ لامی خوای لیبیت) دہ ست پیدہ کات، کاتیک کہ خودا فرمانی دا به

فریشتہ کان سوژدہ بہرن بق نادم، ہممو فریشتہ کان سوژدہ یان برد، بہ لام شهیتان ملی نہ داو خوی

به زلتر دہ زانی و نادمہ یہ به کہم بایخ سہ یر دہ کردو دہ یوت: چون سوژدہ دہ بہم بق کہ سیک کہ له قور

دروست کردوہ، ﴿قَالَ أَأَسْجُدُ لِمَنْ خَلَقْتَ طِينًا﴾ وک له ٹایہ تیکی تریشدا له بارہی شهیتانہ وہ

فہرموویہ تی: ﴿أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِي مِنْ نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ﴾^۱ واتہ: (شہیتان) وتی من له و چاکترم چونکہ

منت له ٹاگر دروست کردوہ بہ لام ٹو له قور. پاشان خوای گوره ہر له بارہی شهیتانہ وہ

دہ فہرموویت: ﴿قَالَ أَرَأَيْتَ إِذْ أَلَمْتُ لَكَ هَذَا الَّذِي كَرَّمْتَ عَلَيَّ لَئِنْ أَخَّرْتَنِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لأَحْسِنَنَّ ذُرِّيَّتَهُ

إِلَّا قَلِيلًا﴾ واتہ: وتی: باشہ باو بیت جہ نابت ٹانہ مہت له من به بہ پیوتر دانا بیت، مہر جہ ٹہ گہر تا

پوڑی قیامت دوام بخیت ٹہ بی نہ وہ گانی (کہ میک نہ بیت) ہممو بخہ مہ ژیر چنگی خوم، دیاریشہ

شہیتان چہ ندہ بیٹا برو بووہ و خودای مہ زنیش چہ ندہ له سہ رخ بووہ و مؤلہ تی داوہ، علی کوری ٹہ بو

تلحہ دہ لیت: له ٹیبو عہ عباسہ وہ فہرموویہ تب: ﴿لأَحْسِنَنَّ ذُرِّيَّتَهُ﴾^۲ یانی: شہیتان دہ لیت دہ ست

دہ گرم بہ سہر نہ وہ کانیدا مہ گین کہ میکی نہ بیت. مواہید دہ لیت: دہ یانخہ مہ ژیر چنگی خوم، ٹیبو

زہید دہ لیت: گومرپایان دہ کہم.^۲ ٹہم مانایانہ ہممو نزدیک له یہ کہوہ، واتہ: شہیتان ٹہ لی: (خوابہ)

ٹہ وہی کہ ریزت داوہ بہ سہر مندوا و ورہ تررت کردوہ، مؤلہ مہ پی بدہ سویند بہ تو تورمہ کہی ہممو

گومرا دہ کہم کہ میکیان نہ بیت.

^۱ ص (۷۶).

^۲ الطبری (۴۸۹/۱۷).

﴿ قَالَ أَذْهَبَ فَمَنْ يَبْعَكَ مِنْهُمْ فَإِنَّ جَهَنَّمَ جَزَاءُ مَنْ مَوْفُورًا ﴿۱۳﴾ وَأَسْتَفْزِرُ مِنْ أَسْطَعَتَ مِنْهُمْ بِصَوْتِكَ وَأَجْلِبُ عَلَيْهِمْ بِخَيْكِ وَرَجْلِكَ وَشَارِكُهُمْ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ وَعَدْتُهُمْ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا ﴿۱۴﴾ إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ وَكِيلًا ﴿۱۵﴾ ﴾

شہیتان دہسہ لاتی نیہ بہسہر بہندہ خواناسہ کاندہ

خوای گہورہ دہ فرمویت: ﴿ قَالَ أَذْهَبَ فَمَنْ يَبْعَكَ مِنْهُمْ فَإِنَّ جَهَنَّمَ جَزَاءُ مَنْ مَوْفُورًا ﴾ واتہ: فرموی بیڑ ہر کہ سیک لہ وان شوینی تو بکہ ویت، سزای ہموتان دوزخہ کہ تۆلہ یہ کی پریہ پرہ. کاتیک کہ شہیتان داوای مۆلہ تی کرد، خوای گہورہ پیی فرموی: ﴿ أَذْهَبَ ﴾ بیڑ وا مۆلہ تم دایت، وہ کہ لہ نایہ تی تردا فرمویہ تی: ﴿ قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ﴿۸﴾ إِنَّ يَوْمَ الْوَعْدِ الْمَعْلُومِ ﴾ واتہ: تو یہ کیکی لہ وانہی مۆلہ تت پیدراوہ، ہہ تا نہ و پۆڑہ و نہ و کاتہی دیاری کراوہ. پاشان خوای گہورہ ہہرہ شہ دہکات لہ شہیتان و نہ وانہی شوینی شہیتان دہ کہ ون لہ نہ وہی نادہم بہ دوزخ و دہ فرمویت: ﴿ قَالَ أَذْهَبَ فَمَنْ يَبْعَكَ مِنْهُمْ فَإِنَّ جَهَنَّمَ جَزَاءُ مَنْ مَوْفُورًا ﴾ مواہید دلئیت: تۆلہ یہ کی پریہ پرہ.^۱ قہ تادہ دلئیت: تۆلہ یہ کی تہ واوتان لی دہ سیندیت و ہیچی لی کہم نا کریتہ وہ بوتان.^۲ ﴿ وَأَسْتَفْزِرُ مِنْ أَسْطَعَتَ مِنْهُمْ بِصَوْتِكَ ﴾ ہر کہ سیک لہ وانہ تو پیی دہ ویری بانگی بکہ و دنہی بدہ. وتراوہ: ﴿ بِصَوْتِكَ ﴾ واتہ: بہ گزوانی. مواہید دلئیت: بہ رابواردن و گزوانی.^۳ یانی: بہ گزوانی ژیریارو سوکان بکہ. نیبنو عہ بیاس لہم نایہ تہ دا: ﴿ وَأَسْتَفْزِرُ مِنْ أَسْطَعَتَ مِنْهُمْ بِصَوْتِكَ ﴾ دلئیت: نہم نایہ تہ ہہ موو بانگخوازیک دہ گزیتہ وہ کہ بانگی خہ لگی بکات بۆسہر پیچی کردنی فرمانی خوای گہورہ.^۴ قہ تادہ یش ہر وای وتوہ.^۵ نیبنو جہریش ہر نہم پایہی ہہ لبژاردوہہ. ﴿ وَأَجْلِبُ عَلَيْهِمْ بِخَيْكِ وَرَجْلِكَ ﴾ بہ سوارو پیادہی خۆتہ وہ بدہ بہ سہر یاندا، واتہ: ہیرش بکہ سہریان بہ سوپاکہ تہ وہ بہ سوارو پیادہ وہہ. چونکہ (رَجَلٌ) کزی (راجل)ہ یانی پیادہ، وہ کہ چون (رَكِبٌ) کزی (راکب)ہ و (صَحْبٌ) کزی (صاحب)ہ. واتہ:

^۱ ص (۸۱-۸۰).
^۲ الطبري (۴۹۰/۱۷).
^۳ الطبري (۴۹۰/۱۷).
^۴ الطبري (۴۹۰/۱۷).
^۵ الطبري (۴۹۱/۱۷).
^۶ الطبري (۴۹۱/۱۷).

دهست بگره به سه ریاندا به همو و شو شتانهی ده توانی به کاریان بینی، نومه فرمانتیکه قه در بیبه.

وهک خوی گوره فرموویتهی: ﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِشِرْكَائِهِمْ هُمْ حَرُّوا النَّارَ وَاللَّهُ يَجْزِي الْعَمَلُ﴾ واته: تو نه ترانی نیمه شهیتانه کانمان ناردووته سهر خوانه ناسان ختوکه و دانه یان ده دهن، واته: هه راسانیان ده که ن و هه لیان ده نین و پالیان ده نین بؤ گونا هکردن، نیبنو عه بیاس و مواهید له م نایه ته دا: ﴿وَأَجَلِبْ عَلَيْهِمْ﴾

حَیْكَ وَرَجَلِكَ ﴿ ده لئین: همو سوارو پیاده یه که ده گریته وه که له ناو گونا هدا یه و سه ریچی فرمانی خودا ده کات. ^۱ قه تاده ده لئیت: شهیتان سوارو پیاده ی له ناو جنوکه و مرؤفا هیه و نه وانه که گوئی پرایه لی ده که ن. ^۲ عه رب ده لئین: (اجلب فلان علی فلان) کاتیک ده قیرینتت به سه رییدا. وه له م مانایه دایه که و توویانه: له کئیه رکیدا نابی (جَلَبْ وَ جَنَبْ) بکری، واته: تیخورین و پال پیوه نان. له زمانی عه رییدا (الجلبه) داتا شراره له فیعلی (جَلَبْ) که یانی به رزکردنه وه ی ده نگ. ﴿وَسَارِكُهُمْ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ﴾ واته: هاویه شیان بکه له مال و مندالیاندا، نیبنو عه بیاس و مواهید ده لئین: واته: شهیتان فرمانیان پیده کات که مال بیه خشن له بی فرمانی خوی گوره دا. ^۳ ﴿وَالْأَوْلَادِ﴾ عه وفی ده لئیت: له نیبنو عه بیاس و مواهید و زه حاکوه واته: مندالی زینا. ^۴ علی کوری نوبو ته لحه ده لئیت: له نیبنو عه بیاس وه: نه مندالانه یه که کوشتوویان به نه فامرو نه زانی. ^۵ قه تاده ده لئیت: له حه سنی به سیره وه: سویند به خوا هاویه شی کردون له مال و مندالدا، نه وه نیبه بوونه ته ناگره رست و گاورو جووله که و هه لساون ره نگیکی تریان له خویانداوه و ماله کانیان بهش بهش کردوه و به شیکیان داناه بؤ شهیتان. ^۶ قه تاده یه هر وای و تووه. ^۷ خوی گوره به م نایه ته ﴿وَسَارِكُهُمْ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ﴾ هاویه شیه که سی تابهت نه کردوه به مانا که یه وه و مانا که یه کی تر نه به خشیت، واته: هه رشتیک سه ریچی خودای تیا بکریت، یان به وهی نه مال و مندالانه وه، گوئی پرایه لی شهیتانی پیکرایت، نه وه هاویه شی کردنه له گه ل شهیتان، له سه حیعی موسلیما هاتوه له عیازی کوری حیماره وه که پیغه مبه ری

۱ مریم (۸۳).

۲ الطبری (۴۹۱/۱۷/۴۹۲).

۳ الطبری (۴۹۱/۱۷).

۴ الطبری (۴۹۳/۱۷).

۵ الطبری (۴۹۴/۱۷).

۶ الطبری (۴۹۴/۱۷).

۷ الطبری (۴۹۵/۱۷).

۸ الطبری (۴۹۵/۱۷).

خوای (ﷺ) فہرموویتی: (خوای گہورہ دہ فہرموویت من بہندہ کانی خۆم دروست کردووه بہرہ و ہه قانیہت بپۆن، شہیتان ہات بۆیان لہ ناینہ کیان لایدان، ئہوہی من بۆم حلال کردبوون حہرامی کرد لییان).^۱ وہ لہ ہر دوو سہیحہ کەدا ہاتووه کە پیتقہ مہبری خوای (ﷺ) فہرموویتی: (ئہگہز کە سنیک ویستی بجیتہ لای ژنہ کەوی ووتی: (بسم اللہ، اللہم جنبنا الشیطان و جنب الشیطان ما رزقتنا) یانی: بہ ناوی خودا، ئہی خودایہ شہیتانمان لای دوورخەرہوہ، شہیتانیش لہوہیش دوورخەرہوہ کە پیمان نەدہیت، ئہگہر مندالیک لہ نینوانیاندایا پەیدا ببیت ئہوہ شہیتان ہەرگیز زیانی پی ناگہ یەنیت).^۲ خوای گہورہ دہ فہرموویتی: ﴿وَعَدُّهُمْ وَمَا يَعْدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا﴾ واتہ: بہ لیتیشیان پی بدہ، بہ لام شہیتان بہ لیتیان پی نادات، تہنہا ہەر ہەلخە لہ تاندنہ، وہک خوای گہورہ باسی شہیتانی کردووه، کاتیک کە ہق دہردہ کەوی بۆی لہ پۆژی ہەقدا، واتہ: پۆژی قیامەت و خودا بہ دادپەرہوری خۆی لیترسینہوہی لیکردن، لہو کاتہدا شہیتان دہ لیت: ﴿إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ وَعَدَ الْحَقُّ وَوَعْدُكُمْ قَدْ خَلَفْتُمْ﴾^۳ واتہ: خوا بہ لیتنی راستی پیدان، منیش بہ لیتنی خۆم پیدان، بہ لام درۆم لہ گەل کردن. پاشان خوای گہورہ دہ فہرموویتی: ﴿إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ﴾ واتہ: تۆ بہ سەر بہندہ کانی مندایہیج دہ سلا تیکت نیہ. ئہمہ ناگاداریہ کە لہ خواوہ کە پشتگیری بہندہ خاوەن باوہرہ کانی خۆی دہکاتو دہ یانباریزیتو چاودیریان دہکات لہ شہیتانی لہ عنەتی، بۆیہ دہ فہرموویتی ﴿وَكَفَىٰ بَرِّكَ وَكَيْلًا﴾ واتہ: پەرہردگارت بریکاریانہ، بہسیانہ یارمەتیان بداتو پشتیان بگریتو سەریان بخت.

﴿رَبِّكُمْ الَّذِي يُزِيحُ لَكُمْ الْفَلَكَ فِي الْبَحْرِ لِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهُ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا﴾ (۱۱)

کەشتی لہ نیشانہ کانی سۆزی خوای گہورہیہ

خوای گہورہ دہ فہرموویتی: ﴿رَبِّكُمْ الَّذِي يُزِيحُ لَكُمْ الْفَلَكَ فِي الْبَحْرِ لِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهُ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا﴾ واتہ: پەرہرندەتان بەرامبەر ئیوہ دلۆفانہ، کەشتیان لہ دەریادا بۆ دەخاتە پی تا بہ ھۆیوہ بژیوی خۆتان دەست بکەویت. خوای گہورہ لیرەدا باسی دلۆفانی خۆی دہکات بەرامبەر بہندہ کانی کە کەشتی بۆ رام ھیناون لہناو دەریادا ئاسانکاری کردووه بۆیان، ھەتا بہ کاری بیئن لہ بەرژوہندی خۆیانداو بۆ بازگانی و گەلی شتی تر لہ ھەریم و کیشوہرێکەرہ بۆ ھەریم و کیشوہرێکی

^۱ مسلم (۲۱۹۷/۴).

^۲ فتح الباری (۳۸۶/۶)، مسلم (۱۰۵۸/۲).

^۳ ابراھیم (۲۲).

تر، بژیه فرمویوتی: ﴿إِنَّهُ كَاتِبٌ بِكُمْ رَحِيمًا﴾ واته: پهروه درگارتان به همیشه بی دلفانه بهرامبر به نیوه، رامهیتانی کهشتیش بههریه که له بههره کانی بؤ نیوه.

﴿وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلَّا إِلَهُهُ فَلَمَّا جَنَّكُمُ إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ وَكَانَ الْإِنْسَانُ كَفُورًا ﴿١٧﴾﴾

خوانه ناسانیش له کاتی تهنگانه دا هاوار ته نها له خودا دهکن

خوای گه وره ناگادارمان دهکات له وهی کاتیک که خه لکی تووشی تهنگانه یه ک نه بن به دلئیکی پاک

هانا ده بن بؤ خودا، به زه لیلیه وه لئی ده پارینه وه بژیه فرمویوتی: ﴿وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ

مَنْ تَدْعُونَ إِلَّا إِلَهُهُ﴾ واته: هه کاتیک له ده ریادا تووشی فره ته نه یه ک بوون، هه موو شو په رستراوانه

هاواریان لی دهکن ون ده بن لاتان جگه له خوا. له دلتان ده رده چن و بیریان لی ناکه نه وه. پاشان

خوای گه وره ده فرمویوت: ﴿فَلَمَّا جَنَّكُمُ إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ﴾ واته: هه کاتیک بزگاری کردن و چوونه سر

زهوی، پشتی تیده کهن، شو دلپاکو و یه کتاپه رسته تان له بیرده چپته وه و ده چنه وه سر دؤخی

جاران، ﴿وَكَانَ الْإِنْسَانُ كَفُورًا﴾ واته: مروء زدر سپله و بیمنه ته. چونکه سروشتی وایه بههره کانی خوای

زو له بیرده چپت و حاشای لی دهکات مه گه ر کسیک خودا پاریزگاری لیکر دبیت.

﴿أَفَأَمِنْتُمْ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمْ جَانِبَ الْبَرِّ أَوْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا ثُمَّ لَا يَجِدُوا لَكُمْ وُكَيْلًا ﴿١٨﴾﴾

نایا سزای خودا وشکانیدا نایه تا؟

خوای گه وره ده فرمویوت: ﴿أَفَأَمِنْتُمْ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمْ جَانِبَ الْبَرِّ أَوْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا﴾ واته:

نیوه ناترسن له وهی که له وشکاییدا زه مین له رزه بتانیات به ناخی زه ویدا؟ یان بای توندی زیخوای

لیتان هه لبتکات. خوای گه وره لیتره دا ده فرمویوت: نایا نیوه وا تیده کهن که له ده ریا هاتنه ده روه وه بؤ

سهر وشکانی نیتر ناترسن و بیباکن له وهی که خودا به لاتان بؤ بنیریت و توله تان لی بسینیت به زه مین

له رزه یان به ره شه بای زیخوای نه مه قسهی مواجهیدو که سانی تریشه. ^۱ وهک خوای گه وره له نایه تی

تردا فرمویوتی: ﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْكُمْ حَاصِبًا إِلَّا مَالٌ لَوْطٌ يَجْتَنِبُهُمْ بِسَحَرٍ ﴿٢١﴾ نَعْمَةً مِنْ عِنْدِنَا﴾ واته:

گیزه لووکهی زبخ و چه مان ناره سهریان، جگه له که سو کاری (لووت) که به یانی بزگارمان کردن،

نه وه له چاکو به زه بی خۆمانه وه بوو. له نایه تیکی تردا فرمویوتی: ﴿وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ حِجَابًا مِنْ

^۱ الطبري (۱۷/۴۹۸)، عن قتادة.

^۲ القمر (۳۴-۳۵).

سَجِيلٌ ﴿۱﴾ واته: بارانیکمان له گلنیک (که بیوه بهرد) به سردا باراندن. وه دهفه رموویت: ﴿ءَأَمِنُمْ مَن فِي السَّمَاءِ أَن يَخْسِفَ بِكُمُ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تَمُورٌ ﴿۱۶﴾ أَمْ أَمِنُمْ مَن فِي السَّمَاءِ أَن يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا فَسَتَعْمُونَ كَيْفَ نَذِيرٌ ﴿۲﴾ واته: نایا نئیوه لهو که سهی که له ناسمانه ناترسن بتانبات به ناخی زه ویداو له پره زه مین بیته له رین؟ یان نایا نئیوه لهو که سهی له ناسمانه ناترسن ره شه بایه کی زینخو چه وتان لی هل بکات؟ نه وسا که ده زمان هره شهی من چون بووه. پاشان دهفه رموویت: ﴿ثُمَّ لَا يَجِدُوا لَكُمْ وَكِيلًا ﴿۳﴾ نه وسا که ستان ده دست نه که ویت فریاتان بکه ویت.

﴿أَمْ أَمِنْتُمْ أَن يُمِيدَكُمْ فِيهِ تَارَةً أُخْرَىٰ فَيُرْسِلَ عَلَيْكُمْ قَاصِفًا مِّنَ الرِّيحِ فَيُغْرِقَكُم بِمَا كَفَرْتُمْ ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ عَلَيْنَا بِهِ ذَبَا حَةً ﴿۱۶﴾

له وانده یه جاریکی تر خوا بتانباته وه ناو دهریا

خوای گه وره دهفه رموویت: ﴿أَمْ أَمِنْتُمْ﴾ ناخو ناترسن، نهی نهو که سانهی که پشتتان تینگردین دواى نه وهی دانتان نابه تاك و تنهایى نيمه دا له ناو دهریاداو هاتنه دهره وه بق سهر وشکایى، ﴿أَنْ يُمِيدَكُمْ فِيهِ تَارَةً أُخْرَىٰ﴾ له وهی جاریکی تر بتانگنیرینه وه ناو دهریا، ﴿فَيُرْسِلَ عَلَيْكُمْ قَاصِفًا مِّنَ الرِّيحِ﴾ نه وسا بایه کی به هیزتان لی هل بکات. بدات له خاوهن که شتی و که شتیبه که ش نو قم بکات و بیخاته زیز ناو، نینبو عه بباسو که سانی تریش ده لئین: (القاصف) بای دهریا به که که شتی ده شکینیت و ده یخاته زیز ناو. ^۲ ﴿فَيُغْرِقَكُم بِمَا كَفَرْتُمْ﴾ له تولهی خوانه ناسیتاندا نو قمتان بکات، ﴿ثُمَّ لَا يَجِدُوا لَكُمْ وَكِيلًا بِهِ ذَبَا حَةً﴾ واته: پاشان که ستان ده دست ناکه ویت که له به رامه بر نيمه وه یارمه تیتان بدات، نینبو عه بباس ده لئیت: ﴿ذَبَا حَةً﴾ واته: بریکارو یارمه تیده رتک. ^۴ موجهید ده لئیت: یارمه تی دهرتک که هفتان بق بسینیت دواى خو تان. ^۵ قه تاده ده لئیت: له هیچ که سیک ناترسین داواى شتیکمان لی بکات لهو باره یه وه. ^۶

^۱ الحجر (۷۴).

^۲ الملك (۱۶-۱۷).

^۳ الطبري (۵۰۰/۱۷).

^۴ الطبري (۵۰۰/۱۷).

^۵ الطبري (۵۰۰/۱۷).

^۶ الطبري (۵۰۰/۱۷).

﴿وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْوَيْ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِّنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَىٰ كَثِيرٍ مِّمَّنْ

خَلَقْنَا تَفْضِيلًا ﴿٧﴾

باسی گه ورهیی و پیزی مروؤ

خوای گه وره ده فہرموویت: ﴿وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ﴾ نئمہ پیزمان له نہوہی ئادہم گرت. خوای گه وره لیڑہدا باسی گه ورهیی و پیزی نہوہی ئادہم. دہکات کہ دروستی کردوہ له جوانترین و تہاوترین شیوہدا، وک فہرموویت: ﴿لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ﴾ واتہ: نئمہ مروؤمان له پیکترین شیوہدا و ہدیہناوہ. واتہ: بہ پیوہ ہنگاو دہنیت و لہسہر ہردو پی دہوستیت و بہ دہستی خواردن دہخوات، بہ لام گیانہ و ہرہکانی تر لہسہر چوار پی دہپوات و بہ دہمی خواردن دہخوات، خوا (گوئی) و (چاو) و (دلی) داوہ بہ مروؤ بہ ہویانہوہ له ہموو شتی تہ دہگات و سوودی لی و ہرہدہگریت، جیاوازی له نیوان شتہ کاندہ پی دہکات، کامہی چاکہ و کامہی خرابہ، کامہی گرنگہ له کاروبارہکانی دین و دنیاوا، ﴿وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْوَيْ وَالْبَحْرِ﴾ له وشکانی و دہریادا ہلمانگرتن. لہسہر چوار پی وک نہسپ و ماین و نیسترو لہسہر کہ شتی بچوک و گہورہیش، ﴿وَرَزَقْنَاهُمْ مِّنَ الطَّيِّبَاتِ﴾ واتہ: پؤزی پاکیشمان پیداون. لہ بہ ربوویومی میوہ و گوشت و شیرو ہموو خواردن تیکی خوش و بہ تام و ہمہرہنگو شوینہواری جوان و جلو بہرگی بہ نرخ و ہمہرہنگیش بہ چہندہا شیوہ کہ دروستی دہکن بؤ خویمان، کہ خہلکی له کیشوہرہ و ہریم و شوینہکانی تریشوہ بؤیان دہہینن. ﴿وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَىٰ كَثِيرٍ مِّمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا﴾ واتہ: له چاو زؤد له دروستکاروہکانی خویمان زؤد زیاتر پیزمان لی گرتوون، واتہ: له چاو گیانہ و ہرہکان و دروستکاروہکانی تردا زؤد زیاتر قہدرمان لی گرتوون، نئم نایہ تہ پیڑوہ کراوہ بہ بہ لگہ لہسہر بہ پیزی مروؤ بہسہر فریشتہ کانیشدا.

﴿يَوْمَ نَدْعُوا كُلَّ أُنَاسٍ بِإِمْبِهِمْ فَمَنْ أُوِّيَ كِتَابُهُ بِيَمِينِهِ فَأُولَٰئِكَ يَقْرَءُونَ كِتَابَهُمْ وَلَا

يُظْلَمُونَ فَتِيلًا ﴿٧١﴾ وَمَنْ كَانَتْ فِي هَدْيِهِ أَعْمَىٰ فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَىٰ وَأَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٧٢﴾

ہموو کہ سیک له پؤزی قیامہ تدا بہ ناوی رابہرہ کہ یہوہ بانگ دہکرتیت

خوای گہورہ باسی پؤزی قیامہت دہکات کہ ہموو کڑمہ لیک بانگ دہکرتیت بؤ لای نئمامہ کہی خزی، زانایان پایان جیاوازہ لہسہرمانای نئو نئمامہ، مواہیدو قہ تادہ دہلین: ہموو کڑمہ لیک لہ گہل پیغہ بہرہ کہ پیدا بانگ دہکرتیت. ہندی له زانایانی پتیشینہ دہلین: نئم گہورہترین پیزہ بؤ زانایانی

فهرموده که نعامه که یان پیغمبره (ﷺ). نینو زهید ده لیت: ﴿يَا مَعْشِرَ﴾ یانی: به کتیبه که یان که په وانه کراوه بق پیغمبره که یان که په پره وو پپوگرامی تیدایه، نینو جه ریریش نم رایه ی هه لبراردوو. ریوایهت کراوه له نینو نئی نه جیمه وه له موجه امیدوه که وتوویه تی: به ناوی کتیبه که یانه وه بانگ ده کرین، هه لده گریت نه وه مانایه بیت، هه لیشده گریت مه بهستی نه وه بیت که عه وفی ریوایه تی کردوه له نینو عه باسه وه، له م نایه ته دا: ﴿يَوْمَ نَدْعُوا كُلَّ أُنَاسٍ بِإِسْمِهِمْ﴾ ده لیت: له و پژده دا هر کومه لیک له مردم بانگ ده کرین بولای کارنامه کانی خو یان^۱. نه بولعالیه و حه سهنو زه حاکیش هر وایان وتوه^۲. نم قسه یه به هیتره. وه کوی گوره ده فهرموویت: ﴿وَكُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُّبِينٍ﴾^۳ واته: وه هه موو شتی کمان له کتیبی پوونکه ره وه دا هه لگرتوه (به نووسین). وه ده فهرموویت: ﴿وَوَضِعَ الْكِتَابَ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ﴾^۴ واته: نامی کرده وه کان دابهش ده گریت نینجا تاوانباران ده بینن زرد ده ترسن له و (هه موو تاوان و خرابه) ی که تیدایه. وه ده فهرموویت: ﴿وَتَرَى كُلَّ أُمَّةٍ جَائِعَةٍ كُلُّ أُمَّةٍ تُدْعَى إِلَى كِتَابِهَا الْيَوْمَ تُحْرَزُونَ مَا كُمْ تَعْمَلُونَ﴾^۵ هَذَا كِتَابُنَا يَنْطِقُ عَلَيْكُمْ بِالْحَقِّ إِنَّا كُنَّا نَسْتَنْسِخُ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ^۶ واته: هه موو گه لیک ده بینن کومه له کومه له که وتوون به سر نه ژنودا هه موو گه لیک بانگ ده گریت بق لای په راوه که ی خوی، نه مرق سزاو پاداشت ده درینه وه به گویره ی نه کرده وانه ی که ده تانکرد، نه مه په راوه که مان به راستی له سهرتان ده دویت، به راستی نیمه وه کوی نووسیومانه ته وه (ویننه مان گرتوه ته وه) نه وه ی که نیوه ده تان کرد. نم نایه تانه دزایه تیان نیه له گه له هینانی پیغمبراندا (سه لاهی خویان لیبیت) بوشایه تیدان کاتیک که خوی گوره دادوه ری ده کات له نیوان نومه ته کانیاندا، چونکه گومانی تیدانیه که هه موو پیغمبره ریک ده بیت شایه تی خوی بدات له سر نومه ته که ی سه باره ت به کرداره کانیان، به لام مه بهست لیره دا به: (امام) کتیبی کرداره کانه. بویه خوی گوره فهرموویه تی: ﴿يَوْمَ نَدْعُوا كُلَّ أُنَاسٍ بِإِسْمِهِمْ فَمَنْ أُوْفِيَ كِتَابُهُ بِبَيْسِنِهِ، فَأُولَئِكَ يقرءون كِتَابَهُمْ﴾ هر که سیک نامه نرایه دهستی راستی، نه مانه نامه که ی خویان ده خویننه وه، واته: له خوشی نامه که ی که کرداره چاکه کانی تیدایه ده یخویننیه ته وه،

^۱ الطبری (۵۰۲/۱۷).

^۲ الطبری (۵۰۳/۵۰۲/۱۷).

^۳ یس (۱۲).

^۴ الکهف (۴۹).

^۵ الجاثیه (۲۸-۲۹).

نَزِدْ خَوْشَحَالَهُ كَمَا دَهِيخَوَيْتِيهِ وَه، وَهَكَ خَوَايْ كَه وَرَه لَه نَاهِي تِي كِي تَرْدَا فِه رَمُو يَه تِي: ﴿فَأَمَّا مَنْ أَوْفَىٰ كَيْبَهُ بِسَيْبِهِ فَيَقُولُ هَؤُلَاءِ أَمْرَأُوا كَيْبِيَّةٌ ﴿١١﴾ إِنْ عَلَنَتْ آثَرُ مَلَكِي حَسَابِيَّةٌ ﴿١٠﴾ فَهَوُ فِي عَيْشَةٍ رَاضِيَةٍ ﴿٩﴾ فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ﴿١٢﴾ قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ ﴿١٣﴾ كَلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ الْفَالِغَةِ ﴿١٤﴾ وَاتَه: نُه وَسَا نُه وَكَه سَه يَ كَه نَامَه يَ (كِرْدَه وَه يَ) دِرَا يَه دَه سَتِي رَاسَتِي دَه لَيْت: هَا نَامَه كَم بَكِرَن وَ بِيخَوَيْنَه وَه، بِيكُومَان مَن خَوَم دَه مَزَانِي كَه تَوُوشِي نُهَم لَيْدِرَسِينَه وَه يَه دَه بَم، نُه وَكَه سَه لَه زِيَانِي كِي پَه سَه نَدَا دَه بَيْت، لَه بَه هَشْتِي كِي بَه رَزْدَا، كَه مِي وَه يَ نَزِي كَه دَه سَه تَه، (بِي يَان دَه وَتَرِي ت) بَخَرَن وَ بَخَرَنَه وَ تَوُشْتَان بَيْت بَه هَوِي نُه وَ چَا كَانَه وَه كَه لَه پَرْدَانِي رَا بِرِدُودَا كِرْدُوتَانَه، پَاشَان خَوَايْ كَه وَرَه دَه فِه رَمُو يَه تِي: ﴿وَلَا يَطْلُبُونَ فَيْسِلًا ﴿١٥﴾ وَاتَه: بَه نَه نَدَا زَه يَ دَاوِي پَزَاوِي نَاو نَاو كَه خُورَمَاش نَاهَه قِيَان لِي نَا كِرِي ت، حَافِي ز نُه بُو بَه كِرِي بَه زَار فِه رَمُو دَه يَه كِي پَرِي وَا يَه ت كِرْدُودَه لَه نُه بُو هُورَه يِرَه (پَه زَاي خَوَايْ لَيْبِي ت) لَه پِي نَغَه مَبِرَه وَه (ﷺ) لَه م نَاهِي تَه دَا: ﴿يَوْمَ نَدْعُوا كُلَّ أُنَاسٍ بِإِمْبَارِهِمْ ﴿١٦﴾ فِه رَمُو يَ: (مِي وَا هَه بَان كَد كِرِي ت كَتِي بَه كَه يَ بَه دَه سَتِي رَاسَتِي پِي دَه دَرِي ت لَاشَه يَ كَه وَرَه دَه كِرِي ت وَ پُورِي سَه يَ دَه بَيْت، تَاجِي كِي مَرَوَارِي لَه سَه ر دَه نَرِي ت، دَه دَرَه وَ شِي تَه وَه وَ دَه رَوَات بُولَايِ هَا وَه لَه كَانِي وَ لَه دُورَه وَ چَاوِيَان پِي دَه كَه وِي ت، دَه لَيْن: نُه يَ خُودَا يَه لَه مَه يَش بَدَه بَه نِي مَه، لِي مَان پَرِي ز بَكَه دِي تَه لَا يَان وَ پِي يَان نُه لِي: مَزْدَه بَيْت بُو هَر يَه كِي كَه لَه نِي وَه يَش وَه وَكَه نُه مَه هَه يَه. بَه لَام خُوانَه نَاس پُورِي پَه ش دَه بَيْت وَ لَاشَه يَ كَه وَرَه دَه كِرِي ت، هَا وَه لَه كَانِي چَاوِيَان پِي دَه كَه وِي ت، نُه لَيْن: پَه نَا دَه كِرِي ن بَه خُوا لَه مَه، (يَان لَه شَه پَرِي نُه مَه)، نُه يَ خُوَا يَه شَتِي وَ اَمَان بُو نَه يَه ت، كَه چِي دَه يَه تِي ن بُو لَا يَان، دَه لَيْن: نُه يَ خُودَا يَه سَه رَشُورُو پَرِي سَوَا يَ بَكَه. نُه يَ لِي: خُودَا لَه سُو زِي خُو يَ دُورَتَان بَخَا تَه وَه. بِي كُومَان بِن لَه وَه يَكَه هَر كَه سِي كَه لَه نِي وَه نُه مَه بَه شِي هَه تِي. پَاشَان بَه زَار دَه لَيْت: بَه م شِي وَه يَه نَه يَه ت پَرِي وَا يَه ت نَه كِرَا وَه.^٢ ﴿وَمَنْ كَانَتْ فِي هَذِهِ أَعْمَنَ ﴿١٧﴾ وَاتَه: هَر كِي تَش لَه م دُنْيَا يَه كُورِي ه، نِي شَانَه وَ بَه لَكَه پُورَنَه كَانِي خُودَا نَابِي نِي ت، ﴿فَهَوُ فِي الْأَخِرَةِ أَعْمَنَ ﴿١٨﴾ لَه دُورُو زِي شِدَا كُورِي ه، ﴿وَأَصْلُ سَيْبِلًا ﴿١٩﴾ زِيَا تَرِي ش پَرِي كَه يَ لِي وَن دَه بَيْت، پَه نَا بَه خُودَا دَه كِرِي ن لَه وَ حَالُو زِيَانَه.^٣

^١ الحاقه (١٩-٢٥).

^٢ موارد الضمان (٢٥٨٨)، ترمذی به حه سنی داناوه.

^٣ الطبري (١٧/٥٠٥/٥٠٥).

﴿ وَإِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُونَكَ عَنِ الَّذِي أُوحِيَآ إِلَيْكَ لِيَتَرَىٰ عَلَيْنَا عَٰرِفُهُٓ وَإِذَا لَا تَخَذُوكَ خَلِيلًا ﴿۷۳﴾
 وَتَوَلَّىٰ أَنْ تَبْنِتَكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْكَنُ إِلَيْهِمْ شَيْنًا قَلِيلًا ﴿۷۴﴾ إِذَا لَأَذَقْنَاكَ ضِعْفَ الْحَيٰوةِ وَضِعْفَ
 الْمَمَاتِ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا ﴿۷۵﴾

پیغمبر (ﷺ) سزای توند دمدا نه گهر که میکیش به لای نه و خودانه ناسانهدا بجوابه که داوایان
 کرد هندی له و وهیهدی بوی هاتوو بگوینت...

خوای گوره ده فهرموویت: ﴿ وَإِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُونَكَ عَنِ الَّذِي أُوحِيَآ إِلَيْكَ لِيَتَرَىٰ عَلَيْنَا عَٰرِفُهُٓ
 وَإِذَا لَا تَخَذُوكَ خَلِيلًا ﴾ واته: نه وندهی نه مابوو نه مانه له و فرمانهی که پیمان پاگه یاندی لات
 بدهن و شتیکی تریان بق بینیت جگه له قورئان و درق به دهمی نیمه وه هه لبه سئیت، ﴿ وَتَوَلَّىٰ أَنْ
 تَبْنِتَكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْكَنُ إِلَيْهِمْ شَيْنًا قَلِيلًا ﴾ نه گهر خومان تومان توند پانه گرتایه وه، له وانه بوو
 که میک به لای نه وانه بجیت، ﴿ إِذَا لَأَذَقْنَاكَ ضِعْفَ الْحَيٰوةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ عَلَيْنَا
 نَصِيرًا ﴾ نه گهر وایش بووایه، چاک بزانه هر له زیاندا دوو قات سزیمان ده دای، له کاتی مردنیشدا
 سزاکات هر دووقات ده بوو، نه و سا که سی واشت نه بوو دژیه نیمه بیته هانان. خوای گوره هه ولمان
 ده داتی که خوای پشتگیری له پیغمبره که (ﷺ) ده کات و ده بیاریزیت و پاگری ده کات و له شه پی
 پیاوخراپ و به دی به دکاران پزگاری ده کات، وه هر خدا خوای کاره که دی ده گزیته ده ست و سه ری
 ده خات، به دهستی که سی تری نادان. له دروستکاره کانی و خویشی یارمه تی ده رو پاریزه رو
 پشتیوانیه تی، سه ری ده خات و نایه که ییشی سه رده خات به سه ر دوژمن و نیاره کانیدا له پوژمه لات و
 پوژتاوای نه م سه ر زه مینه دا، دروود و سلوکی نذر له سه ر پیغمبر بیت (ﷺ) هتا پوژی قیامت.

﴿ وَإِنْ كَادُوا لَيَسْفِرْزُونَكَ مِنَ الْأَرْضِ لِيُخْرِجُوكَ مِنْهَا وَإِذَا لَا يَلْبَثُونَ خَلْفَكَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿۷۶﴾
 سُنَّةٌ مِّنْ قَدِّ أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُّسُلِنَا وَلَا تَجِدُ لِنُسُوبِنَا تَحْوِيلًا ﴿۷۷﴾

هوی هاتنه خوارموی نه م نایه ته

خوای گوره ده فهرموویت: ﴿ وَإِنْ كَادُوا لَيَسْفِرْزُونَكَ مِنَ الْأَرْضِ لِيُخْرِجُوكَ مِنْهَا وَإِذَا لَا
 يَلْبَثُونَ خَلْفَكَ إِلَّا قَلِيلًا ﴾ له وانه به خواناسان له و سه ر زه مینه بتخه نه تنگانه وه تاکو له وی دهرت
 بکن، نه گهر واش بووایه، دوی تق که میک نه بیت نه وانیش تئیدا نه ده مان. نه م نایه ته له سه ر
 خوانه ناسانی قوره ییش هاته خواره وه. کاتیک ویستیان پیغمبره ری خوا (ﷺ) ده رکه ن له نیوان خوایان،

خوای گوره بهم نایه ته هه پشه ی لیگردن، نه گهر بهاتایه پیغه مبریان (ﷺ) ده رکردایه، دواپی پیغه مبر (ﷺ) نه وانیش له مه که که دا ماوه یه کی کم نه بیته نه ده مانوه، هه ر وایش بوو پاش نه وه ی که پیغه مبر (ﷺ) کچی کردو له نیوان قوره بشیه کاندایه، هه ر سال و نیویکی به سه ردا پویشته، دواپی نه وه موو نازاره زوره ی که تووشی پیغه مبر (ﷺ) هاوه له کانی کرا. هه تا خوای گوره له (به در) دا بی نه وه ی بریاری چه نگ بدریته، خودا قوره یشو پیغه مبر (ﷺ) هاوه له کانی به یه که یاند. خوای گوره پیغه مبری (ﷺ) سه ری خست به سه ریاندایه چوکی پیداندان و زالیگرد به سه ریاندایه، پیاوه گوره کانی کوشته و ژماره یه کی زوره یی ده ست به سه ر (لی دلیل) کردن، بویه خوای گوره فره موویته:

﴿سُنَّةَ مَنْ قَدْ أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُسُلِنَا وَلَا نَجِدُ لِسُنَّتِنَا تَحْوِيلًا﴾ واته: نه مه یاسایه که له نیمه وه دانراوه بقی نه وه پیغه مبرانه ی پیش له توش بوون و نار دوومان، یاسای نیمه گووانی به سه ردا نایه. واته: عاده تی نیمه هه ر وایه بقی نه وانیه بریوان نه کردوه به پیغه مبران و نازاریان دان، هه ر به ده رکردنی نه وه پیغه مبره جه زره به دراون، خو نه گهر پیغه مبری خوا (ﷺ) پیغه مبری په حمه ت نه بووایه، به لای وایان به سه ردا ده هات له وندیاندایه، هیچ که سیک خوئی له به را نه ده گرت. واته: هه موو له ناو ده چوون. بویه خوای گوره له نایه تیکی تر دایه فره موویته: ﴿وَمَا كَانَتْ أَلْفُ لَيْلٍ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ﴾ واته: هه تا تووان له ناو دابیت (نه ی موحه مه د (ﷺ)) خودا جه زره به یان نادان.

﴿أَقْرِ الصَّلَاةَ لِذُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ وَقُرْآنِ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا﴾ (۷۸) وَمِنْ

اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَى أَنْ يَبْعَثَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا ﴿۷۹﴾

فرماندان به کردنی نویزه کان له کاتی خویدا

خوای گوره ده فره موویته به پیغه مبره که ی فره مانی پی ده کات که نویزه فره زه کان بکن له کاتی خویدا: ﴿أَقْرِ الصَّلَاةَ لِذُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ﴾ واته: له و ماوه ی خوژ کلا ده بیته هه تا تاریکی نه و دادی نویژ بکه. هوشه یم ده لیت له موغیره وه له شه عبیه وه له ئیبنو عه باسه وه (دلوکها) واته: کلابوونی خوژ. ^۲ نافعیش نه م ته فسیره ی پویایه ت کردوه له ئیبنو عومه ره وه. ^۳ مالیکیش پویایه تی کردوه له ته فسیره که یدا له زهره یه وه له ئیبنو عومه ره وه. ^۴ نه بوووزه ی نه سلمه ی و

^۱ الانفال (۳۳).

^۲ الطبری (۵۱۴/۱۷).

^۳ الطبری (۵۱۵/۱۷).

^۴ الطبری (۵۱۵/۱۷).

موجاهيد و حسن و زحماڪ و نه بوج عفري باقر و قه تادهيش هر واين وتوو^۱. نه وهى بووه ته به لگه بؤنم مانايه نه و فرموده يه كه ئيبنو جه رير پيوايه تي كردوه له جابري كوي عبدولاه كه ده لئيت: ميواندارى و ده عوه تي پيغه مبهري خواو(ﷺ) هه ندى له هاوه لانيم كرد، خوادنيان له لام خواردو پاشان چوونه دهر وه كاتيك كه خؤر كلا بوو، پيغه مبهري(ﷺ) چوو دهر وه فرموى: (نه بو به كر وهره دهر وه، نه وه كاتيك بوو كه خؤر كلا بووبوو)^۲. به م پيئه نه م نايه ته كاني پينج نويزه كه ي تيايه و هه مو كاته كانيانى ديارى كردوه، له ويژه كه ده فرموي: ﴿لُدُّوْكَ الشَّمْسِ إِنَّ عَسَىٰ أَلْتِلَ﴾ يانى: تاريخايى شه، و تراويشه: خؤرئا و ابون. هه تا نيره ي نايه ته كه نيوه پؤو عسرو مه غريب و عيشاي لى وهر گبراه. ﴿وَقُرْآنَ الْفَجْرِ﴾ يش: خويندنى نويزى به يانى. له فرموده ي صه حيدا ها تووه له پيغه مبهري خواوه(ﷺ) به موته واته ري كه هه مو نه م كاتانه ي پوون كردوه ته وه به دريژى، وه ك نه وهى نه مرق مؤسلمانان له سهرى نه پؤن و پاشينه كان له پيشينه كان و چرخ له دواي چرخ له يه كتريان وهر گرتوه له شويى خويذا باسكراوه ، سوپاس بق خواي گوره.

كؤبوونه وهى فريشته له نويزى به يانى و عسردا

خواي گوره ده فرموي: ﴿وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا﴾ واته: خويندنى نويزى به يانى به جى بينه، چونكه قورئان خويندنى به يانى هه ميشه ده بينريت (له لايه ن فريشته كاني شه وو پؤزه وه). پيوايه ت كراوه له ئيبنو مه سعوده وه له نه بو هوره يره وه (په زاي خوايان ليبيت) له پيغه مبهروه(ﷺ) له ماناي نه م نايه ته دا: ﴿وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا﴾ فرمويه تي: (فريشته كاني شه وو فريشته كاني پؤژ ناماده ي نويزى به يانى ده بن)^۳. بوخارى پيوايه تي كردوه له نه بو هوره يره وه (په زاي خواي ليبيت) كه پيغه مبهري(ﷺ) فرمويه تي: (پيئى نويزى به كؤمه له به سر نويزى به ته نهادا بيست و پينج پله يه، فريشته ي شه وو فريشته ي پؤژ له نويزى به يانيدا كؤده بنه وه). نه بو هوره يره نه لى: نه گه ر حه ز ده كه ن نايه تي ﴿وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا﴾ بخوين^۴. نيماي نه حمه د پيوايه تي كردوه له ئيبنو مه سعود و نه بو هوره يره وه له پيغه مبهروه(ﷺ) له م نايه ته دا: ﴿وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا﴾ فرمويه تي:

^۱ الطبري(۵۱۶/۱۷/۱۷/۵۱۶).

^۲ الطبري(۵۱۸/۱۷)، فرموده يه كى لاوازه.

^۳ الطبري(۵۲۰/۱۷).

^۴ فتح الباري(۲۵۱/۸).

(فریشتہی شہو فریشتہی پوڑ نامادہی دہبن)۔^۱ تیرمزی و نہ سائی نیینو ماجہیش ریوایہ تیان کردوہ۔ تیرمزی دلئیت: فرمودہ یہ کی چاکو راستہ^۲۔ وہ لہ فرمودہ یہ کدا کہ لہ ہر دووہ سہ حیجہ کدا ہاتووہ لہ ئبو ہورہ یرہوہ لہ پیٹہ مبرہوہ (ﷺ) فرموویہ تی: (بہ دوائی یہ کتریدا فریشتہ کانی شہو فریشتہ کانی پوڑ دینہ لاتان، کڑدہ بنہوہ لہ نوئیژی بہ یانیو لہ نوئیژی عہ سردا ئو فریشتانہی لہ لاتان ماونہ تہوہ، سہ رده کون، پەرورہ دگاریان لییان دہ پرسیت، (خوا باشتر دہ زانی لہ خوتان ناگادارترہ لیتان) کہ چۆن بہ بندہ کانی منتان بہ جی ہیشٹ؟ فریشتہ کان دلئین: چووینہ لایان ئوان نوئیژیان دہ کرد، بہ جیمان ہیشٹن ہر نوئیژیان دہ کرد)۔^۳ عہ بدولای کورپی مہ سعود دلئیت: ئو پاسہ وائانہ کڑدہ بنہوہ لہ نوئیژی بہ یانیدا ئوانہ سہ رده کون و ئوانہ یرتیران دہ میننہوہ^۴۔ ئیراہیمی نہ خہعی و موجامیدو قہ تادہ و کہ سانی تریش ہر وایان وتووہ لہ تہ فسیری ئم ئایہ تہ دا۔^۵

فرماندان بہ شہ و نوئیژ کردن

خوای گہورہ دہ فرموویت: ﴿ وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ ﴾ واتہ: لہ شہویشدا ہستہ بق نوئیژ، ئوہ زیادہ نوئیژ کہ تابیہ ت بہ تویہ۔ ئمہ فرمانیکہ تابیہ تہ بہ پیٹہ مبرہوہ (ﷺ) کہ لہ شہودا ہہ لئسیت و شہ و نوئیژ بکات۔ دوائی فرزہ کان، وک لہ سہ حیجی موسلیمدا ہاتووہ لہ ئبو ہورہ یرہوہ لہ پیٹہ مبرہی خواوہ (ﷺ)، پرساری لیکرا کام نوئیژ گہورہ ترہ دوائی نوئیژہ فرزہ کان؟ فرمووی: (شہ و نوئیژ)۔^۱ بویہ خوای گہورہ فرمانی کردوہ بہ پیٹہ مبرہ کئی (ﷺ)، دوائی نوئیژہ فرزہ کان ہہ لئسیت بق شہ و نوئیژ، بیگومان شہ و نوئیژ دوائی ہہ لسان لہ خہوتن بووہ، ئمہ قسہی علقہ مہ وئہ سوہ دو ئیراہیمی نہ خہعی و کہ سانی تریشہ^۲؟ ئمانیش دیارو ناشکرایہ لہ زمانی عہ رہبیدا۔ وہ لہ فرمودہی پیٹہ مبریشدا (ﷺ) ہر بہو شپوہیہ ہاتووہ کہ پیٹہ مبرہی خوا (ﷺ) پاش خہوتن شہ و نوئیژی دہ کرد۔ ئمہ رایہش لہ نیینو عہ بباس^۳ و عائیشہ^۴ و زور کہ سی

^۱ احمد (۴۷۴/۲)، فرمودہ یہ کی حہ سنی سہ حیجہ۔

^۲ تحفة الأحوزی (۵۶۹/۸)، النسائی فی الکبری (۳۸۱/۶)، ابن ماجہ (۲۲۰/۱)، فرمودہ یہ کی حہ سنی سہ حیجہ۔

^۳ فتح الباری (۴۱/۲)، مسلم (۴۳۹/۱)۔

^۴ الطبری (۵۲۱/۱۷)۔

^۵ الطبری (۵۲۱/۱۷)۔

^۶ الطبری (۵۲۱/۱۷)۔

^۷ الطبری (۵۲۴/۱۷)۔

^۸ فتح الباری (۸۳/۸)۔

^۹ فتح الباری (۳۹/۳)۔

تریشوه و پیوایه تکراره. وه که له شوینی خزیدا به تهواری باس کراوه، سوپاس و ستایش بۆ خوای گوره. حهسه نی بهسری ده لیت: ئه و نوژیه یه دوی نوژی عیسا کراوه ئه م قسه یه ش بپاره به بهر نه و نوژانه دا که له دوی خه و تن کراون^۱. پاشان خوای گوره ده فرموویت: ﴿نَافِلَةٌ لَّكَ﴾ ئه وه زیاده نوژی شه تایبته به تویه. بۆیه زیاده نوژی تایبته کردوه به پیغه مبه ره وه (ﷺ) چونکه خوای گوره له گونا می پاش و پیشی خوش بووه، به لام بۆ ئومه ته که ی ده بیته هوی لیخو شبوونی ئه و گونا هانی که کردویانه، ئه مه مواهید و تویه تی^۲ و که له موسنه دی ئیمامی ئه حمده دا له ئه بو ئومه می باهیلیه وه (ره زای خوای لیبت)^۳ پیوایه ت کراوه، پاشان خوای گوره ده فرموویت: ﴿عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا﴾ به لکو په ره ردگارت تو بنیژته جیگایه کی په سه ندرکراو. واته: هه لسه به و کاره ی که فرامان پی کردوی تا له پۆزی قیامه تدا له شوینی کی په سه ندرکراو دا تبئیم. که هه موو خه لکی و ده دیه یته ره که شیان سوپاست بکن. ئیبنو جه ریز ده لیت: زۆرینه ی زانایانی ته فسیر و تویانه: ئه وه ئه و شوینه یه که موحه مد (ﷺ) تئیدا ده وه ستی له پۆزی قیامه تدا بۆ تکا کردن بۆ خه لکی بۆ ئه وه ی په ره ردگاریان. پزگاریان بکات له ناره حه تی و بارگرانی ئه و پۆزه^۴. حوزه یفه ده لیت: خه لکی کۆده کرئنه وه له یه ک شویندا، ده نگی جا چپیه ک ده بیستن و تاچا و بریکات شت ده بینریت، هه موو پی په تی و پووتن وه ک چۆن دروست کران له پئشدا، به پیوه وه ستاون و هیچ که سیک قسه ناکات به ئیزنی خوای گوره نه بیته، بانگ ده کریت ئه ی موحه مد (ﷺ)! ئه میش ده فرموویت: (به لئی ئه وه هاتم و له خزمو تدام^۵، هه موو چا که یه ک به ده ستی تویه، شه ر لای تو نیه، پی نیشانده رو ئه و که سه یه تو پیت نیشان داوه عه بدی خۆت له بهر ده ستدایه و له خزمه تندایه، هه موو شتیک له تو وه یه و بۆ لای تویه. پزگار که رو په ناگه یه ک نیه له تو ته نها خۆت نه بیته، مه زنو پایه به رزی، پاکو و پیغه بیی هه ر بۆ تویه، ئه ی خاوه نی که عه). ئه مه ئه و شوینه په سه ندرکراوه یه (المقام المحمود) که خوای گوره باسی کردوه^۶. ئیبنو عه بباس ده لیت: ئه م شوینه په سه ندرکراوه شوینی شه فاعه تکا کردن تکا کرده^۷، ئیبنو

^۱ الطبري (۵۲۴/۱۷).

^۲ الطبري (۵۲۵/۱۷).

^۳ احمد (۲۵۵/۵).

^۴ الطبري (۵۲۶/۱۷).

^۵ مانای (لیک و سعیدک) مان به (به لئی ئه وه هاتم و له خزمه تدام) کرد (وه رگنپی).

^۶ الطبري (۵۲۶/۱۷).

^۷ الطبري (۵۲۷/۱۷).

نه بی نه جیمیش هر وای پریوایت کردوه له مواجهیدهوه. حهسه نی به سریش هر وای وتووه .
 قه تاده ده لیت: ئو (واته پیغه مبر(ﷺ)) یه که م که سیکه که زه مینی بۆ له ت ده بیته له پۆزی قیامه تدا
 و دیته دهره وه، یه که م تکا کاریشه^۲. زانایان به لایانه وه وایه ئو شوینه په سه ندرکراوه ئو وه یه که خوای
 گه وره فه رموو یه تی: ﴿عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا﴾. منیش ده لیم: له پۆزی قیامه تدا پیغه مبر(ﷺ)
 چه ندین پۆزی لیده نریت، هه ندیکیان که س به شدار نیبه تیدا و هه ندیکیشیان که س یه کسان نیبه به ئو
 له ودا، پیغه مبر(ﷺ) یه که م که سه که زه مینی بۆ ده قلیشیت و به سواری بۆ گۆره پانی مه حشر
 ده بریت، ئالایه کی هه یه ئاده م و ئه وانیه دوی ئاده میش له ژیره و ئالایه دان، حه وزیکیش هه یه هیچ
 که سیکه نیه له ویدا به ئه ندازه ی ئو حه وزه ی ئو خه لکی بیته سه ر. تکا گه وره که شی هه یه له خوای
 گه وره بۆ ئه وه ی بیت بۆ دادوهری خه لکی و لپرسینه وه یان له گه لدا بکات، ئه میش دوی ئه وه یه که
 خه لکی داوا ده که ن له ئاده م و پاشان له نوح و ئیبراهیم و موسا و عیسا که بچن به هانا یانه وه. هه مو
 ده لین: من بۆ ئه وه ناشیم، هه تا دیته لای موحه مده (ﷺ) ده فه رموویت: (من هی ئه وه م، من هی
 ئه وه م). جائه گه ر خوا مه یلی لبیت که میکیتر به درۆزی له م شوینه دا باسی ئه وه ده که یه ن. یه کیکی تر
 له و پزانه ی له پیغه مبر(ﷺ) ده نریت ئه وه یه که پیغه مبر(ﷺ) تکا ده کات بۆ خه لکانیک که فه رمان
 دراوه بیان به ن بۆ ناوناگر، یه که سه ر ده یانگێرنه وه و ناچه ناوناگر. هه روه ها حه زه تی محمده (ﷺ)
 یه که م پیغه مبره که دادوهری ئومه ته که ی یه که مجار ده کریت. یه که م ئومه تیشن که مؤله تیان پی
 ده دریت پیغه مبر(ﷺ) بیان په پینتیه وه له پردی سیرات. یه که م تکا کاریشه له نا و به هه شتدا وه که
 سه حیجی موسلیمدا هاتوه^۳. له فه رموده که ی فوکردن به (الصور) یشدا هاتوه که خاوه نباوه پان به
 تکای پیغه مبر نه بیت(ﷺ) ناچه به هه شته وه، یه که م که سیش ده چیت به هه شت پیغه مبر(ﷺ)
 خۆیه تی، ئومه ته که ییش له پیش هه موو ئومه ته کانی تر ده چنه به هه شت، تکاش ده کات بۆ
 به رزکردنه وه ی پله ی زۆر کومه ل^۴ که به کرده وه ی خۆیان پی ناگه ن. خاوه نی وه سیله ی شه (الوسيلة) که
 به رزترین شوینه له به هه شتدا که شایه نی که سی تر نیه ئو نه بیت، کاتیک که خوای گه وره ئیزن ئه دا
 تا تکا بکریت بۆ تاوانباران، فریشته و پیغه مبران و خاوه نباوه رانیش ده ست به تکا ده که ن بۆ خه لکی.
 جا پیغه مبریش(ﷺ) تکا بۆ خه لکانیک ده کات که خودا خۆی نه بیت که س ژماره یان نازانیت، هیچ
 که سیکه وه که ئو تکا ناکات و یه کسان نابیت به ئو^۴. من به چاکی و به پوونی له کۆتایی ژیا نامه که ی

^۱ الطبري (۱۷/۵۲۷).

^۲ الطبري (۱۷/۵۲۸).

^۳ مسلم (۱/۱۸۲).

^۴ الطبراني في الطوال (۳۶).

پیغمبردا و له باسی(الخصائص)دا سپره‌ته‌که باسم کردووہ سوپاسو ستایش بۆ خوی گوره .
 ئیستاش به‌پشتیوانی خوا ئو فرمودانه‌ی که له‌باره‌ی ئو شوینه په‌سندرکراوه هاتووہ باس
 بکه‌ین: بوخاری ریوایه‌تی کردووہ له ئیبنو عومره‌وه که ده‌لئیت: خه‌لکی له و پۆژده‌دا به‌چۆکدا
 ده‌که‌وزو هه‌موو ئومه‌تیک شوین پیغمبره‌که‌ی خۆی ده‌که‌وئیتو ده‌لئین: ئه‌ی فلان تکامان بۆ بکه،
 ئه‌ی فلان تکامان بۆ بکه هه‌تا ئو تکایه ده‌گاته موحه‌مد(ﷺ) ئه‌وه ئو پۆژده‌یه که خوی گوره
 په‌وانه‌ی ده‌کات بۆ شوینه په‌سندرکراوه‌که (المقام المحمود)^۱. ئیبنو جه‌ریر ریوایه‌تی کردووہ له
 عه‌بدولای کورپی عومره‌وه ده‌لئیت: پیغمبره‌ی خوا(ﷺ) فرمویه‌تی: (خۆر ئه‌وه‌نده نزیك ده‌بیته‌وه
 هه‌تا ئاره‌ق ده‌گاته نیوه‌ی گوپچه‌که، کاتیک ئو خه‌لکه وایان به‌سه‌ردیت، هانا ده‌به‌ن بۆ ئادم، ئه‌ویش
 ده‌فرمویت: من خاوه‌نی ئه‌وه نیم، پاشان هانا ده‌به‌ن بۆ موسا، ئه‌ویش هه‌ر وا ده‌لئیت، پاشان
 هانا ده‌به‌ن بۆ موحه‌مد(ﷺ) ئه‌ویش له نیوان خه‌لکیدا ده‌ست به‌تکاردن ده‌کات و ده‌پوات هه‌تا
 ده‌ست ده‌گریت به‌هه‌لقه‌ی ده‌رگای به‌هه‌شته‌وه. ئا له و پۆژده‌دا خودا زیندوو‌ی ده‌کاته‌وه بۆ ئو شوینه
 په‌سندرکراوه.^۲ هه‌ر به‌م شیوه‌یه بوخاری له(کتاب الزکوة) دا ریوایه‌تی کردووہ و ئه‌م زیاده‌یه‌شی
 خستوته سه‌ر (هه‌موو خه‌لکی مه‌حشه‌ریش ستایشی ده‌که‌ن)^۳. ئه‌بو داودی ته‌یالیسی ریوایه‌تی
 کردووہ له عه‌بدولاه(په‌زای خوی لیبیت) ده‌لئ: پاشان خوی گوره ئیزنی تکاردن ده‌دات، گیانی
 پپۆژ که‌جوبه‌رنیله هه‌لده‌ستی، پاشان ئیبراهیمی خه‌لیل هه‌لده‌ستی، پاشان عیسا یان موسا
 هه‌لده‌ستی، ئه‌بولزه‌عرا ده‌لئیت: نازانم کامه‌یانه، ده‌لئیت: پاشان: پیغمبره‌که‌ی ئیوه(ﷺ) چواره‌میان
 هه‌لده‌ستی، تکا ده‌کات، هیچ که‌س نیه دوی ئو زیاتر له‌وی ئو تکا بکات. ئو شوینه‌ش شوینه
 په‌سندرکراوه‌که‌یه که خوی گوره فرمویه‌تی: ﴿عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا﴾^۴.

فرموده‌ی ئه‌بو هورهیره(په‌زای خوی لیبیت)

ئیمامی ئه‌حمه‌د ریوایه‌تی کردووہ له ئه‌بو هورهیره‌وه(په‌زای خوی لیبیت) ده‌لئیت: گۆشتی هینرا بۆ
 پیغمبره‌ی خوا(ﷺ)، ده‌سته‌که‌ی خرایه به‌رده‌ستی، چونکه هه‌زی له‌گۆشتی ده‌ست بوو، قه‌پیکی
 لیگرت پاشان فرموی: (من سه‌رداری خه‌لکیم له پۆژی قیامه‌تدا، ئایا ده‌زانن ئه‌وه له‌به‌ر چیه؟ خودا
 پیشینان و پاشینان کۆده‌کاته‌وه له یه‌که شویندا، ده‌نگی جارچه‌ک پێیان ده‌کات و چاوی هه‌موویان
 ده‌بینیت، خۆر نزیك ده‌بیته‌وه، خه‌لکی ئه‌وه‌نده غه‌مبارو ناره‌حه‌ت ده‌بن و توانایان نامینیت و خۆیان

^۱ فتح الباری(۲۵۱/۸).

^۲ الطبری(۵۲۹/۱۷).

^۳ فتح الباری(۳۹۶/۳).

^۴ مسند الطیالسی(۵۱)، سه‌نه‌ده‌کانی لاوزه.

بِق نَگيرت، هندیٰ لو خه لکه به په کتری ده لئین: نایا نابینن ئیوه حالتان چونه و چیتان به سره هاتوه، نایا چاوه پروانی که سیکه ناکه نکتاتان بِق بکات له لای په روه ردگار تان؟ هندیٰ لو خه لکه ده لیت به وی تر: بچنه لای نادم، نه وانیش ده چن بق لای نادم (سه لامي خواي لیبیت) نه لئین: نه ی نادم! چه نابتان باوکی نهو خه لکهن، خودا به دستي خوی دروستی کردوی، له روحی خوی فوی پیدا کردوی، فرمانیشی کردوه به فریشته کان سوژده یان بق بردوی، تکامان بق بکه له لای خودا، نایا نابینن نیمه له چ حالیکدان، نایا نابینن چیمان به سره هاتوه؟ نادم ده فرموویت: به راستی په روه ردگارم نه مرق توپه بووه، به توپه بوونی که پیش نهوه و توپه نه بووه له مه ودواش و توپه نابیت، به راستی خودا نه ودره خته ی لی قه ده غه کردم، که چی من بی گویم کرد. نفسی نفسی نه نفسی، بپون بق لای که سیکي تر، بپون بق لای نوح، ده چن بق لای نوح نه لئین: نه ی نوح! تو په که م پاسپیدراو بق خه لکی زه مینی، خودا ناوی بردوی به به نده په کی سوپاسگوزار، تکامان بق بکه ی لای په روه ردگار، نایا نابینن له چ حالیکدان، نایا نابینن چیمان به سره هاتوه؟ نوح ده فرموویت: به راستی په روه ردگارم نه مرق نه و نده توپه بووه، به توپه بوونیکي واکه پیش نه مه و توپه نه بووه، له مه ودواش و توپه نابیت، بیگومان من کاتی خوی نزایه کم کردوه له هوزه کم،^١ نفسی، نفسی، نفسی، بپون بق لای که سیکي تر، بپون بق لای ئیبراهیم، ده چن بق لای ئیبراهیم، نه لئین: نه ی ئیبراهیم تو پیغه مبه ری خودای و خه لیلی نهوی^٢ له خه لکی زه میندا، تکامان بق بکه لای په روه ردگار، نایا نابینن له چ حالیکدان، نایا نابینن چیمان به سره هاتوه؟ ده فرموویت: به راستی په روه ردگارم نه مرق توپه بووه به توپه بوونیکي واکه پیش نه م توپه بوونه و توپه نه بووه، له مه ودواش و توپه نابیت، باسی دروکانی خوی ده کات، نفسی نفسی نفسی، بپون بق لای که سیکي تر، بپون بق لای موسا، ده چنه لای موسا (سه لامي خواي لیبیت) نه لئین: نه ی موسا تو پاسپارده ی خودای و خودا هلی بژاردوی له ناوخته لکیدا به وه ی په یامه کانی خوی پیدلوی و قسه ی له گه لدا کردوی، جا به لکوتکامان بق بکه لای په روه ردگار، نایا نابینن له چ حالیکدان، نایا نابینن چیمان به سره هاتوه؟ موسایش ده فرموویت پیمان: به راستی په روه ردگارم نه مرق توپه بووه به توپه بوونیکي واکه پیش نه م توپه بوونه و توپه نه بووه، له مه ودواش و توپه نابیت، به راستی من پیاویکم کوش، له کاتیدا فرمانم پی نه کرابوو بیکوژم، نفسی نفسی نفسی، بپون بق لای که سیکي تر، بپون بولای عیسا، ده چن بولای عیساو نه لئین: نه ی عیسا تو پاسپارده ی خواي و ووتی نه و په روه ردگار هی و

^١ واته: من هه فریای نفسی خزم نه کهوم و تکام هه ریونه و پیته کریت (وه رگیت).

^٢ واته: نهو نزایه به مه له نه زانم و هه رتکای لیخو شبونم بوخوم پیته کری (وه رگیت).

^٣ خلیل الله: واته دوستی به راستی خواي گوره (وه رگیت).

فریداروای بق مریم و روحیکی له لایین خواوه، له بیشکه دا قسه له گهلا خه لکی کردووه به مندالی، جا به لگو تکامان بۆبکه ای لای پهروه دگارت، نایا نابینی له چ حالیکداین، نایا نابینی چیمان به سر هاتووه؟ عیسايش ده فرمویت پیمان: به راستی پهروه دگارت نه مرق توووه بووه به توووه بوونیکي وا که پیش نه م توووه بوونه وا توووه نه بووه، له مه و دوايش وا توووه ناییت-باسی هیچ گوناھیکي ناکات- نه فسی نه فسی نه فسی، برفن بق لای که سیکي تر، ده چن بق لای موحه مه د(ﷺ) نه لین: نه ای موحه مه د(ﷺ)! تو پاسپارده ای خوی و کورتای پیغه مبه رانیسی، خودا له گوناھي پیشیش و پاشیش خۆش بووه، تکامان بق بکه لای پهروه دگارت نایا نابینی چیمان به سر هاتووه؟ جا منیش هه لده سم و دیم بق ژیری عرش و ده کوم به سوژده دا بق پهروه دگاری مه زئم. خودا ده رگای نیلھام و بیرم لیده کاته وه و فیری سوپاس و ستایشیکي وام ده کات که له پیش مندا بق هیچ که سیکي تری له و شتانه ای نه کردووه، پاشان فرمانم پی ده کریت: نه ای موحه مه د(ﷺ) سر هه لپره، داوا بکه ده تدریت، تکا بکه لیت قه بولن ده کریت، سر بهرز ده که مه وه و ده لیم: نه ای پهروه دگارت نومه ته که م! نومه ته که م! جا فرمانم پی ده کریت نه ای موحه مه د(ﷺ) له نومه تی خۆت نه وه ای حیسابی له سر نیه له ده رگای لای راستی ده رگاگانی به هه شته وه بیهره ناو به هه شته وه، نه وان له ده رگاگانی تریشا شیریکی خه لکن، سویند به و که سه ای گیانی موحه مه دی به ده سته نیوانی دوو لاشیپان له لاشیپانی ده رگای به هه شت به نه اندازه ای نیوان مه که و هه جهره، یان فرمووی: به نه اندازه ای نیوان مه که و بوسرایه^۱. نه مه چه دیسه و له هه ردوو صه حیچه که دا هاتووه^۲.

﴿وَقُلْ رَبِّ ادْخِلْنِيْ مُدْخَلَ صِدْقٍ وَّاَخْرِجْنِيْ مَخْرَجَ صِدْقٍ وَّاجْعَلْ لِيْ مِنْ لَّدُنْكَ سُلْطٰنًا نَّصِيْرًا ﴿۸۱﴾ وَقُلْ جَاءَ

الْحَقُّ وَرَهَقَ الْبٰطِلُ اِنَّ الْبٰطِلَ كَانَ زَهُوًّا ﴿۸۱﴾

فرماندان به کوچکردن

نیمامی نه حمه د ریوایه تی کردووه له نیینو عه بیاسه وه ده لیت: پیغه مبه ر(ﷺ) له مه که دا بوو پاشان فرمانی پیدرا کوچ بکات، خوی گه وره نه م نایه ته ای نارده خواره وه: ﴿وَقُلْ رَبِّ ادْخِلْنِيْ مُدْخَلَ صِدْقٍ وَّاَخْرِجْنِيْ مَخْرَجَ صِدْقٍ وَّاجْعَلْ لِيْ مِنْ لَّدُنْكَ سُلْطٰنًا نَّصِيْرًا ﴿۸۱﴾ واته: ده لی: نه ای پهروه دگارت، پیکم به ره و راستی به ره و به ره و راستیشم به پی بکه، هیزکی یارمه تی ده ریشم بق دیاری بکه.

^۱ احمد (۲/۴۳۵)، فرموده یه کی سه حیچه.

^۲ البخاری (۴۷۱۳)، مسلم (۸۹۴).

^۳ احمد (۱/۲۲۳)، سه نه ده کانی لاوازه له بهر لاوازی قابوس.

تیرمزی ده لیت: نه مه فرموده یه کی چاک و راسته^۱. حسه نی به سری له ته فسیری نه م نایه ته دا ده لیت: کاتیک خوانه ناسانی قوره یس پیلانیان نایوه بۆ پیغه مبه ری خوا(ﷺ) که بیکوژن یان وه ده ری نین له مه ککه یان قولبه سنی بکن، خودایش بریاری جهنگی دابوو دژبه خه لکی مه ککه، فرمانی دا به پیغه مبه ر(ﷺ) که ده رچی له مه ککه و بروات به ره و مه دینه، نه وه یه که خوی گه وره فرموده یه تی: ﴿وَقُلْ رَبِّ اَدْخِلْنِيْ مُدْخَلَ صِدْقٍ وَّاَخْرِجْنِيْ مَخْرَجَ صِدْقٍ﴾^۱. قه تاده ده لیت: ﴿وَقُلْ رَبِّ اَدْخِلْنِيْ مُدْخَلَ صِدْقٍ﴾ مه به ست: مه دینه یه، ﴿وَّاَخْرِجْنِيْ مَخْرَجَ صِدْقٍ﴾ مه به ست: مه ککه یه^۲. عه بدوره حمانی کوپی زهیدی کوپی نه سله میش هر وای وتووه: ^۳ پاشان ده فرموویت: ﴿وَاَجْعَلْ لِّيْ مِنْ لَّدُنْكَ سُلْطٰنًا نَّصِيْرًا﴾ واته: ده سه لاتیک یارمه تی یارمیش بۆ دیاری بکه. حسه نی به سری له ته فسیری نه م نایه ته دا ده لیت: په ره رگاری به لینی دابوو به پیغه مبه ر(ﷺ) که ده سه لاتی فارس و گه وره یی فارس له ده سنی فارسه کان بسینیت و بیداته ده سنی نه و، ده سه لات و گه وره یی پد میش له ده سنی پورمه کان بسینیت و بیداته ده سنی نه و. ^۴ قه تاده یس ده لیت: پیغه مبه ری خوا(ﷺ) ده یزانی که نه و توانای نه و کاره ی نیه پیویستی به هیژیک هه یه، بۆیه داوای هیژی له خودا کرد هیژیک یارمه تیده ری بۆ یارمه تی په یامی خودا و پاراستنی سنوره کانی و به جیهینانی فره کانی و جیگرکردنی ناینی خودا، چونکه نه و ده سه لات ده بیته په حمه ت له نیوان عه بده کانی خودا، نه گه ر نه و هیژه نه بیته، خه لکی په لاماری په کتری ده دن و ده سه لاتدار بیده سه لات ده خوات له ناوی ده بات^۵. که واته پیویسته هیژیک هه بیته له گه ل هه قدا بۆ ملدان به نه وانه ی به ری لیده گرن و دژایه تی ده کهن. بۆیه خوی گه وره ده فرموویت: ﴿لَقَدْ اَرْسَلْنَا رُسُلًا بِالْبَيِّنٰتِ وَاَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتٰبَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُوْمَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ وَاَنْزَلْنَا الْحَدِيْدَ﴾^۶. نیتمه په یامبه رانی خومانمان هارپی له گه ل به لگه ی پووندا په وانه کردوه و ترازوویشمان له گه لیاندا نارووه بۆ نه وه ی خه لکی داد به رقه رار بکن و ناسنیشمان نارووه ته خواره وه.

^۱ تحفة الأحوزی (۵۷۴/۸).
^۲ الطبری (۵۳۳/۱۷).
^۳ احمد (۲۲۳/۱).
^۴ الطبری (۵۳۴/۱۷).
^۵ الطبری (۵۳۶/۱۷).
^۶ الطبری (۵۳۶/۱۷).
^۷ الحدید (۳۵).

ہر شہیہ ک لہ خوانہ ناسانی قورہش

خوای گہورہ دہفہ رمویت: ﴿ وَقُلْ جَاءَ أَحَقُّ وَزَهَقَ الْبَطِلُ إِنَّ الْبَطِلَ كَانَ زَهُوقًا ﴾ واتہ: بلی: نہورہ
 ٹاینی پاست ہات، ٹاینی ناہق نہماو پڑیشت، بہ پاستی بہتال ہمیشہ لہناو چورہ. نہمہ
 ہر شہیہ کی خودایہ لہ قورہیشیہ کان، کہ ٹاینی مہقیان بڑ ہاتورہ، کہ دورہ لہ ہمور گومانیکہورہ
 و نہوانیش ناتوانن بینہ لہمپر لہ بہرانہریدا، نہو پہیامہیہ کہ بہ پیغہمبہر(ﷺ) پورہوانی کردورہ
 ویریتیہ لہ قورٹان و باورہو زانستی بہسود، بہتالہ کی نہوانیش لہناو دہبات، چونکہ ناہقی خوی
 ناگریت بہرامبہر بہ ہق و بہردہوام نابیت، ﴿ بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْبَطِلِ فَيَدْمَغُهُ فَإِذَا هُوَ زَاهِقٌ ﴾
 واتہ: نہخیر ٹیمہ دہمانویت بہچہکی ہق بکیشین بہبتالدا و مؤخی دہرہینین و وای لیتیت پوچ
 ببیتہورہ. بوخاری ریوایہتی کردورہ لہ عہدولای کوی مہسعودہورہ دلیت: پیغہمبہر(ﷺ) چورہ ناو
 مہککہ لہ دوری کہعبدا سی سہدو شہست بت مہبوو، پیغہمبہر(ﷺ) بہ بہشولیک کہبہدہستیہورہ
 بوو پیندا نہکیشان و دہیفہرمو: ﴿ جَاءَ أَحَقُّ وَزَهَقَ الْبَطِلُ إِنَّ الْبَطِلَ كَانَ زَهُوقًا ﴾ وہ دہیفہرمو:
 ﴿ جَاءَ الْحَقُّ وَمَا يُبْدِئُ الْبَطِلُ وَمَا يُعِيدُ ﴾ واتہ: پاستی ہات و جی پوپوچی گرتہورہ ناہق ہیچ
 باویکی نہماو تازہ ہرگیز ناگہریتہورہ) ۱.

﴿ وَنُزِّلَ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا ﴾ (۲۸)

نہم قورٹانہ ہم چارہسورہم پرحمہتیشہ

خوای گہورہ دہفہ رمویت: ﴿ وَنُزِّلَ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا ﴾
 واتہ: لہم قورٹانہدا نہوی کہ ہوی شیفہ و پرحمہتہ دہنیرینہ خوارہورہ بڑ خاورہن باورہپان
 ستہکارانیش زیاتر پتی زینبار دہبن. خوای گہورہ باسی کتیبہکی خوی دہکات کہ نارڈویہتیہ
 خوار بڑ سہر پیغہمبہرہکی موحمہد(ﷺ)، نہو قورٹانہی کہ پوپوچی تیکہلاو نابیت نہ لہ
 ٹیستاداو نہ لہمہودوایش، ہاتورہتہ خوار لہ لاین خودای کارزان و سوپاسکراورہورہ، نہم قورٹانہ
 چارہسورہ پرحمہتہ بڑ خاورہنباورہپان، واتہ: ہرچی نہخوشیہ دہرونیہکانہ لہ دودلی و دوپوی و
 بتہپرستی و لادان و نارہزوی خرابہ لای دہبات، قورٹان چارہسوری گشت نہخوشیہکانہ، پریشہ لہ
 سوزو بہزہی کہ لہو زہمینہدا باورہو کارزانی گہپان بہ شوین چاکہ و چاکہ کاریدا گہشی زیاتر
 دہکات، نہمیش بڑ ہیچ کہسیک و ہدہست نایت، مہگین نہو کہسانہنہبیت کہ بروایان بہو قورٹانہ

۱ سبأ (۴۹).

۲ فتح الباری (۲۵۲/۸).

میناوهو به راستیان زانیروهو شوینی کهوتون، بیگومان قورئان شیفاو پهحمته بؤیان، بهلام
خوانه ناسو نهوهی نامهقی له خزی کردوه بهو خوانه ناسیه، گوئ گرتنی له قورئان زیاتر دوری
دهخاتهوهو ببیدین تری دهکات، نهخوشیهکه له خوانه ناسهکهویه، نهک له قورئانهوه. وهک خوی
گوره فهرموویهتی: ﴿قُلْ هُوَ الَّذِي هَدَىٰ وَشَقَّاءٌ وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ فِي مَا آذَانِهِمْ وَقُرْهُو

عَلَيْهِمْ عَمَّا أُوذِيَكَ يَأْتُونَكَ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ﴾^۱ واته: (نهی موحهمد(ﷺ)) بلی: قورئان بؤ
کهسانیک باوه پریان پئی میناوه پدیهرو چاره سوری گومانه و نهوانی باوه پری پئی نایه نن له گوئیاندا
کرانی و که پری هیه (له بیستنی هق) ههروهها له ناستی نهو قورئانهدا کوین، نهوانه له شوینتیکی زور
دورهوه بانگ دهکرین. ههروهها دهفهرموویهتی: ﴿وَإِذَا مَا أَنْزَلَتْ سُورَةٌ فَمِنْهُمْ مَن يَقُولُ آيَاتُهَا زَايِدَةٌ

هَذِهِ إِيمَانًا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَرَأَدْتَهُمْ إِيْمَانًا وَهُمْ يُسْتَبْشِرُونَ ﴿۱۲﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ
فَرَأَدْتَهُمْ رِيْجًا إِلَىٰ رِيْجِهِمْ وَمَاتُوا وَهُمْ كَافِرُونَ﴾^۲ واته: وه کاتیک که بننیردیتنهوه خوارهوه

سوره تیک (له قورئان)، (دورهوهکان) هی وایان هیه ده لیت: کام له ئیوه باوه پری زیادیکرد بهم
(سورهته) جا نهوانی که باوه پریان میناوه نهه نیمانیان زیاد دهکات (و بههیزتر ده بیت) وه نهوان
مژده بهخشنو خوش حالن، بهلام نهوانی له نیو دلایاندا نهخوشی و ناپاکی هیه نهوه سورهتهکه
بؤیان زیاد دهکات سه ره پای نهو پیسی و ناپاکی یه خویان پیسی و ناپاکی تر، نهو (ناپاکانه) ده مردن

له کاتیکدا که ببیاوه پین. ثابیت لهم باره یوه زوره، قه تاده له مانای نهه ثابتهدا: ﴿وَنَزَّلَ مِنَ
السَّمَاءِ مَاءً هُوَ شَقَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾ ده لیت: کاتیک خاوه نباوه پ گوئی له قورئان بوو سوودی لی

وهرده گریته و له بهری دهکات و لیشی تیده گات. ﴿وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا﴾ بهلام خوانه ناسان
سوودی لی وهرناگن و له بهری ناکن و لیشی تیناگن، چونکه خوی گوره نهه قورئانهی کردوه
به چاره سهرو پهحمته بؤ خاوه ن باوه پریان.

﴿وَإِذْ آمَنَّا عَلَىٰ آلِنَا عَلَىٰ أَنْ نَحْنُ بَعْدَ مَا نَحْنُ وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرْكَانَ يَتُوسَّأُ ﴿۸۶﴾ قُلْ كُلٌّ يَعْمَلُ عَلَىٰ شَاكِلَتِهِ فَرَبُّكُمْ

أَعْلَمُ بِمَن هُوَ أَهْدَىٰ سَبِيلًا ﴿۸۷﴾

باوو نه ریتی مروئه له کاتی خوشی و ناخوشیدا

^۱ فصلت (۴۴).

^۲ التوبة (۱۲۴-۱۲۵).

خوای گوره ده فہرموویت: ﴿وَإِذَا أَعْمَنَّا عَلَى الْإِنْسَانِ أَرْضًا وَإِنَّا بِحَيَاتِهِ وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرْكَانَ يَتُوسَّ﴾ واتہ: مرؤف ہر کاتیک بہ ہرہیہ کی دہ دہینی، پشتی تیدہ کات و بایبہ وایی دہ نوینیت، ہر کاتیک بہ لایشی بہ سہرہات، توشی ناٹومیدی دہ بیت۔ خوای گورہ باسی کہ م و کوی مرؤف دہ کات و ہک مرؤف خوای چونہ، مہگہر کہ سیک خودا خوای پاراستبیتی لہ کاتی خویشی و ناخوشیدا، ہر کاتیک خودا بہ ہرہ مہندی کردبیت بہ سامان و تہندروستی و پوزی و یارہ تیدان و ٹوہی حہزی لیکردبیت پئی دابیت، پشتی کردوہ تہ گوپراپہ لی خودا و عیبادت کردنی، لہ خوایی بوہ۔ مواہید دہ لیت: ﴿وَتَا بِحَيَاتِهِ﴾ واتہ: لیمان دورکہ و توہ تہ وہ^۱۔ منیش دہ لیم: ٹم ٹاہتہ و ہک ٹو ٹاہتہ تانہ و اہ کہ خوای گورہ دہ فہرموویت: ﴿فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ صُرَّةَ مَرَّكَانَ لَمْ يَدْعُنَا إِلَىٰ صُرَّةِ مَسْمُومٍ﴾ واتہ: کاتیک لامان برد زیانہ کہی و نہ مان ہیش تہ دہ چیتہ سہر حالی پتیشوی و ہک ہرہا واری نہ کردبیت لیمان بؤ لابدنی زیانیک کہ دوچار ی بوہ! ہر وہا و ہک ٹم ٹاہتہ و اہ کہ دہ فہرموویت: ﴿فَلَمَّا نَجَّكَ إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ﴾ واتہ: کہ چی کاتیک کہ خوا پزگارتان دہ کات دہ گنہ و شکانی و پوو و ردہ گپین۔ کاتیک کہ تووشی خرابہ ہات واتہ: گپو گرفت و لبقہ و مان و کارہ سات ہات ﴿كَانَ يَتُوسَّ﴾ بی ٹومید دہ بیت و بہ ہیوا نیہ جاریکی تر تووشی چاکہ ببیتہ وہ، و ہک ٹم ٹاہتہ کہ خوای گورہ دہ فہرموویت: ﴿وَلَمَّا أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً ثُمَّ نَزَعْنَاهَا مِنْهُ إِنَّهُ لَيَكُونُ مِنَّا قُحُورًا ۗ ﴿١﴾ وَلَمَّا أَذَقْنَاهُ نَعْمَاءَ بَعْدَ ضَرَّاءَ مَسَّتِهِ لَيَقُولُنَّ ذَهَبَ اللَّسِيَّاتُ عَنِّي إِنَّهُ لَفَرِحَ فَخُورًا ۗ ﴿٢﴾ إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمَلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ ۖ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ﴾ واتہ: سویند بہ خوا نہ گہر ٹیمہ بچڑین بہ نادمی چاکہ و بہرہیہ ک لای خو مانہ وہ پاشان ٹو (چاکہ و بہرہیہ ی) لی بگرینہ وہ بیگومان ٹو زؤد ناٹومید و سپلہ یہ (لہ و کاتہ دا)، سویند بہ خوا نہ گہر پئی بچڑین بہرہ و چاکہ دوی ٹو سہختی و ناہرہ تیانہ ی تووشی بوہ بیگومان دہ لیت گشت سہختی و زیانہ کانم لہ مل بوویہ وہ و بہرؤکی بردام، بیگومان لہ و کاتہ دا زؤد دلخوش و لووت بہرزو خو بہ زلزانیہ، جگہ لہ وانہ ی کہ بہ نارام و خوگر بوون و کردہ وہ چاکہ کانیان بہ چی ہینا وہ، ٹوانہ بویان ہہ یہ لیبورند و پاداشتی گورہ۔ پاشان خوای گورہ دہ فہرموویت: ﴿قُلْ كَلَّ

^۱ الطبری (۱۷/۵۲۹)۔

^۲ یونس (۱۲)۔

^۳ الاسراء (۶۷)۔

^۴ ہود (۹-۱۱)۔

يَعْمَلُ عَلَى شَاكِرَتِهِ فَرَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَنْ هُوَ أَهْدَى سَبِيلًا ﴿۱﴾ واته: بلئی: په فتاری هر که سټک به پټی ټاکاری خویه تی، په روره دگارت زاناره، کئی له ټیوه له ریگه شاره زاتره، نیینو عه بیاس ده لئیت: ﴿عَلَى شَاكِرَتِهِ﴾ واته: پوهو و خویه تی^۱. مواهید ده لئیت: به پټی توندو تیژی و سروشتی خوی^۲. قه تاده ده لئیت: به پټی مرام و نیه تی خوی^۳. نیینو زید ده لئین: به پټی ټاینی خوی^۴، ټم قسانه هه موو له په کوه نزیکن له مانادا، ټم ټایه ته (والله أعلم) هه په شهیه له بټه رستان و به لئین دانه به ټوله لئسه ندنیان له پڅی قیامه تدا. وه ک فهرموویه تی: ﴿وَقُلْ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ أَعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنَّا عَمِلُونَ﴾^۵ واته: بهو که سانه ی که باوه پریان نیه بلئی: هه چی له ده ستان دیت بیکن، و ټیمه ش کاری خومان ده که ین. بویه لیره ده فهرموویت: ﴿قُلْ كُلٌّ يَعْمَلُ عَلَىٰ شَاكِرَتِهِ فَرَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَنْ هُوَ أَهْدَى سَبِيلًا﴾ واته: کئی له ټیمه و ټیوه له ریگه شاره زاتره، هر که سه و به پټی کرداری خوی پاداشت ورده گریت، چونکه خوی گوره هبچ په نهانیه کی لی ون نابیت.

﴿وَسْتَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا﴾ (۸۵)

باسی (رُوح)

خوی گوره ده فهرموویت: ﴿وَسْتَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا﴾ واته: له ټو ده پرسن (ئی موحه مه د ﷺ)) گیان چیه؟ بلئی گیان له وشتانه وایه که ته نیا په روره دگام ده یرانیت، ټیوه که میکتان له زانست پیدراوه. بوخاری ریوایه تی کردووه له ته فسیری ټم ټایه ته دا له عه بدولای کوری مه سعوده وه (په زای خوی لئیت) ده لئیت: من له که ل پیغه مبه رد (ﷺ) ده پویشتم له کیلگه یه کدا پیغه مبه ر (ﷺ) لقیکی دارخورمای وه ک گوجان به ده سته وه بوو، هیزی ده دایه سر. له و کاته دا چند که سټک له جوله که به لایدا پویشتم، هه ندیکیان به هه ندیکیان وت: پرسیری لئیکه له باره ی گیانه وه، وتیان چی به دگومانی کردون له پاستی ټو و پیاوه؟ هه ندیکیان وتیان: (وازیینن) نه کا شتیکی و بلئیت که ټیوه پټتان ناخوش بیت، که چی وتیان: لیی پرسن،

^۱ الطبري (۵۴۱/۱۷).

^۲ الطبري (۵۴۱/۱۷).

^۳ الطبري (۵۴۱/۱۷).

^۴ الطبري (۵۴۱/۱۷).

^۵ هود (۱۲۱).

پرسیاریان له باره‌ی گیان (روح) وه لیگرد، پیغهمبر(ﷺ) بیده‌نگ بو هیج وه لامیکی نهدانه‌وه، (ئیین مه‌سعود ئه‌لی) زانیم که نیگای (وه‌حی) بۆ دیت. له شوینی خۆم مه‌لسام، کاتیک که نیگاکه هاته خواره‌وه فه‌رموی: ﴿وَسْتَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي﴾ ئەم ده‌قه له سه‌ره‌تاوه وا دیاره‌وه شه‌وه ده‌گه‌یه‌نیت که ئەم نایه‌ته له مه‌دینه‌دا هاتوو‌ته‌خواره‌وه، کاتیک هاتوو‌ته‌خواره‌وه که جووله‌که‌کان پرسیریان لیگردوووه له‌و باره‌یه‌وه، له‌گه‌ل شه‌وه‌دا ئەم سووره‌ته‌ه‌مووی مه‌کییه. وه‌لامی ئەم ئیشکاله شه‌ویه که له‌وانه‌یه جاریکی تر ئەم نایه‌ته هاتبیته‌ خوار له مه‌دینه‌دا، وه‌ک چۆن له پێشدا له مه‌ککه هاتوو‌ته‌خوار بۆی. یان له‌وانه‌یه پیغهمبر(ﷺ) ناگادار کراوه که به‌و نایه‌ته‌ی که له پێشدا هاتوو‌ته‌خوار بۆی وه‌لامیان بداته‌وه که ئەم نایه‌ته‌یه. ئیبنوجهریریش په‌یوایه‌تی کردوووه له عیگریمه‌وه که ده‌لیت: ئەه‌لی کتیب پرسیریان کرد له پیغهمبری خوا(ﷺ) له باره‌ی گیانه‌وه، خوای گه‌وره ئەم نایه‌ته‌ی نارد ه‌خوار: ﴿وَسْتَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ﴾ وتیان: تو وا ده‌زانی ئیمه که مێک زانیاری نه‌بیت ه‌یجیترمان پیمان نه‌دراوه؟! ئیمه ته‌وراتمان پیدراوه که په‌رله کارزانی وه‌هرکه‌سیک له کارزانی به‌شی پیدرابیت، شه‌وه چاکه‌یه‌کی زۆدی پیدراوه، ﴿وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا﴾ عه‌کریمه ده‌لیت: جا ئەم نایه‌ته هاته‌خوار: ﴿وَلَوْ أَنَّمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ أَقْلَمٌ وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةُ أَبْحُرٍ مَا نَفِدَتْ كَلِمَاتُ اللَّهِ﴾ واته: بیگومان نه‌گه‌ر هه‌رچی دره‌خت له زه‌ویدایه قه‌له‌م‌و پینووس بیت هه‌موو ده‌ریای زه‌وی ببیته مره‌که‌ب حه‌وت ده‌ریای تر دوا‌ی (شه‌وه‌ی باسکرا) ببیت به مره‌که‌ب وه‌و زانراوه‌کانی خوا دوا‌یی نایه‌نو ته‌واو نابن. جا فه‌رموی شه‌وه‌ی پیتاندراره له زانست نه‌گه‌ر به ه‌زیه‌وه خودا پرزگاری کردن له ناگر. شه‌وه‌زانیارییه‌کی زۆر وچاکیشه، به‌لام له چاو زانیاری خوادا هه‌رکه‌مه^۱. عه‌وفی ده‌لیت له ئیبنو عه‌بباسه‌وه له‌مانای ئەم نایه‌ته‌دا: ﴿وَسْتَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ﴾ شه‌وه‌کاتیک‌بو جووله‌که‌کان وتیان به پیغهمبر(ﷺ) باسی گیانمان بۆیکه و بایزانین شه‌و گیانه‌ی له‌ناو لاشه‌دایه چۆن سزا ده‌دیت، چونکه شه‌و گیانه له لای خوداوه‌یه، هیج شتیک له‌و باره‌یه‌وه نه‌هاتبووه خواره‌وه بۆ پیغهمبر(ﷺ). بۆیه‌هیج وه‌لامیکی نهدانه‌وه، جویره‌ئیل هاته لای پینی فه‌رموی: ﴿قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا﴾. پیغهمبر(ﷺ) شه‌و هه‌واله‌ی پیدان. وتیان: کئی ئەم هه‌واله‌ی بۆ هینای؟ فه‌رموی: جویره‌ئیل بۆی هینام له لایه‌ن خواوه، به پیغهمبریان وت:

^۱ البقرة (۲/۶۹).
^۲ لقمان (۳۱/۲۷).
^۳ الطبري (۱۷/۵۴۲).

سویندبخوا دوژمنه که ی نیمه نه بیت که س نه و قسه ی پی نه وتوی. خوی گه وره ییش نم نایه ته ی ناره خواره وه: ﴿قُلْ مَنْ كَانَتْ عِدْوًا لِحَبْرِيْلٍ فَإِنَّهُ نَزَلَهُ. عَلَن قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ مُصَدِّقًا لِمَا بَيَّنَّ يَدِيْهِ﴾. واته: بلی هر که سیک دوژمنی جویره نیله (با بزانی) هر نه وه که نم قورنانه (به نیزنی خوا) هوالی دلی تر ده کات، به کتیبه کانی دیکه ی ناسمانیش باوه رده کات.

جیوازی له نیوان گیان و دهر و نا

سوه یلی (سهیلی) باسی نه و جیوازیانه ی کردوه که له نیوان زانایاندا هه بووه، که نایا پوچ و نه فس به ک شتن یان پوچ شتیکی تره، نه وه سه لماره که پوچ شتیکی ناسکه وه ک با وایه له لاشه دا ده که پیت وه ک چون ناو به ره کی دره ختدا ده پوات، ده شلین نه و پوچه ی که فریشته ده یکات به بهری مندالدا له سکی دایکیدا نه وه نه فسه به مه رجیک په یروه ندی به لاشه وه هه بیت، به هزی نه وه له شه وه مه دوح زه م هه لده گریته، نه وه نه فسه ش یان نه فسی بی خه مه (المطمئنه) یان نه فسی خراپه کاره، وه ک چون ناو هزی ژبانی دره خته، کاتیک که تیکه لاوی دره خت بوو ناویکی تایه تی بق خوی هه لده گریته، کاتیک تیکه لاوی داری میو بوو پاشان گوشرا ده بیت به باده یه کی سه رخوشکه ر یان ناویکی گوشراو، نیت نه و کاته پتی ناوتریت ناو مه گه ر به شیوه یه کی مه جازی، هر به و شیوه یه به نه فسی ناوتریت پوچ به و جزه نه بیت، دیسان به پوچیش ناوتریت نه فس. مه گه ر به و پییه که نا ماژه مان پیکرد، نه وه ی که وتمان به کورتی: نه وه یه که پوچ سه رچاوه ی نه فسه و ماده که یه تی، نه فسیش له و پیک هاتوه، کاتیک که تیکه لاوی لاشه ده بیت، پوچ خوی نه فسه له پوو یه که وه. نه ک له هه موو پوو یه که وه، نه م مانایه ش مانایه کی چاکه (والله اعلم).^۱ منیش ده لیم: خه لکی زور قسه یان کردوه له باره ی ماهیه تی پوچ و یاسا کانییه وه. زور کتیبیان له باره ی وه داناه. چاکترینی نه و که سانه ی قسه یان له م باسه کردوه حافیز نیبوو مه نده هه له کتیبیکیدا وه ک بیسترومانه له باره ی گیانه وه دایناه.

﴿وَلَنْ شِئْنَا لَنذَهَبَنَّ بِالَّذِيْ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ بِهِ عَلِيْمًا وَكَيْلًا﴾ (۸۶) ﴿إِلَّا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ إِنَّ فَضْلَهُ كَانَ عَلَيْكَ كَبِيْرًا﴾ (۸۷) ﴿قُلْ لَنْ أَجْتَمِعَ الْإِنْسَ وَالْجِنُّ عَلَيَّ أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَتْ بَعْضُهُمْ لِيَمِيْنٍ ظَهِيْرًا﴾ (۸۸) ﴿وَلَقَدْ صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُوْرًا﴾ (۸۹)

نه گه ر خودا مه یلی نیبیت قورنانه ده باته وه

^۱ (البقرة: ۹۷) الطبري (۵۴۳/۱۷).
^۲ الروض الأنف (۶۲/۲).

خوای گوره ده‌فهرموویت: ﴿وَلَيْنَ شِئْنَا لَنذَهَبَنَّ بِالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ ثُمَّ لَا يَجِدُ لَكَ بِهِ عَلَيْنَا وَكِيلًا﴾ نه‌گه‌ر نئی‌مه‌یلمان لیبتیت، هرچی‌کمان بی‌راگه‌یاندووی ده‌بیه‌ینه‌وه که‌سیش‌نیه‌له‌دژی نئی‌مه‌له‌م‌دا‌به‌رگریت لی‌بکات، ﴿إِلَّا رَحْمَةً مِن رَّبِّكَ إِنَّ فَضْلَهُ كَانَ عَلَيْكَ كَإِبرًا﴾ جا‌مه‌گین‌په‌روه‌ردگاری‌تق‌به‌زه‌می‌پیتدا‌بیتته‌وه، که‌چاکه‌ی‌ژوری‌له‌سه‌رته. خوای‌گوره‌لیژده‌دا‌باسی‌به‌هره‌و‌پژی‌ژوری‌خزی‌ده‌کات‌له‌سه‌ر‌به‌نده‌و‌پیته‌مبه‌ری‌خزی‌که‌ئو‌قورئانه‌پیرۆزه‌ی‌به‌نیگا‌بق‌ناردووه، که‌هرگیز‌په‌وپوچی‌تیگه‌لا‌و‌نابیت‌نه‌ئیتستا‌ونه‌له‌مه‌ودوایش، چونکه‌له‌این‌خوای‌کارزانی‌ستایش‌کراوه‌وه‌هاتووه. ئیبنو‌مه‌سعود‌(په‌زای‌خوای‌لیبتیت) ده‌لئیت: پؤژیک‌دیت‌بایه‌کی‌سور‌ه‌له‌ده‌کات‌و‌له‌ده‌رگای‌همو‌مالیک‌ده‌دات، واته: له‌ئاخر‌زه‌ماندا‌و‌له‌ولاتی‌شاموه‌دیت‌نه‌له‌په‌ره‌ی‌قورئان‌ونه‌له‌دلی‌هیچ‌که‌سیکدا‌ئایه‌تیک‌نامینیت، پاشان‌ئیبنو‌مه‌سعود‌ئم‌ئایه‌ته‌ی‌خویند: ﴿وَلَيْنَ شِئْنَا لَنذَهَبَنَّ بِالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ﴾.

ته‌ه‌ددا‌کردنی‌بتپه‌رستان‌به‌قورئان

خوای‌گوره‌ده‌فهرموویت: ﴿قُلْ لَیْنِ اجْتَمَعَتِ الْاِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَیْ اَنْ یَّاتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْاٰنِ لَا یَاتُوْنَ بِمِثْلِهِ وَاَلَوْ کَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِیرًا﴾ بلی: نه‌گه‌ر‌مرؤفو‌جنۆکه‌همو‌کۆبینه‌وه‌بۆئه‌وه‌ی‌وینه‌ی‌ئم‌قورئانه‌بینن، ناتوان‌وینه‌ی‌ئو‌بینن، با‌همو‌وشیان‌پشتیوانی‌به‌کتری‌بکن. پاشان‌خوای‌گوره‌باسی‌پژی‌ئم‌قورئانه‌پیرۆزه‌ده‌کات‌و‌ده‌فهرموویت‌نه‌گه‌ر‌گشت‌مرؤفو‌جنۆکه‌کان‌کۆبینه‌وه‌و‌پنکه‌ون‌که‌به‌وینه‌ی‌ئم‌قورئانه‌که‌خودا‌ناردوویته‌ی‌بق‌پیته‌مبه‌ره‌که‌ی‌بینن، ناتوان‌و‌بۆیان‌ناکریت، با‌همو‌پشتگیری‌و‌هاوکاری‌و‌یارمته‌ی‌به‌کتریش‌بدن‌چونکه‌ئم‌ه‌کارنکه‌له‌توانای‌هیچ‌که‌سیکدا‌نیه، وته‌ی‌خودا‌چۆن‌له‌وته‌ی‌دروستکراوه‌کانی‌ده‌چیت، ئو‌خودایه‌ی‌که‌هاوشیوه‌و‌هاوتاو‌هاو‌وینه‌ی‌نیه، دوا‌ی‌ئم‌ه‌ده‌فهرموویت: ﴿وَلَقَدْ صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ فِیْ هَذَا الْقُرْاٰنِ مِنْ کُلِّ مَثَلٍ فَاَلْبِیْ اَکْثَرُ النَّاسِ اِلَّا کَفُوْرًا﴾ نئی‌مه‌له‌همو‌باره‌یه‌که‌وه‌له‌م‌قورئانه‌دا‌نموونه‌مان‌هیناوه‌ته‌وه‌بق‌مهردم، به‌لام‌ژۆریه‌ی‌ئم‌مهردمه‌جگه‌له‌سه‌له‌یی‌نه‌بیت‌هیچ‌نازانن. واته: همو‌نیشانه‌و‌به‌لگه‌یه‌کی‌ته‌واومان‌بق‌هینان‌و‌بۆمان‌پوون‌کردوونه‌ته‌وه، راستیشمان‌بق‌پۆشن‌کردوونه‌ته‌وه‌و‌لیکمان‌داوه‌ته‌وه‌مانامان‌کردووه‌و‌سووک‌و‌ئاسانمان‌کردووه‌بۆیان، له‌گه‌ل‌ئو‌ه‌یشدا‌ژۆریه‌ی‌خه‌لکی‌سه‌له‌و‌بی‌ئم‌ه‌کن‌و‌ملی‌پی‌نادهن‌و‌به‌گژی‌ئو‌مه‌ه‌ده‌ده‌چن.

﴿ وَقَالُوا لَنْ نُؤْمِنَكَ لَكَ حَقٌّ تَفْجُرُ لَنَا مِنَ الْأَرْضِ يَبُوعًا ﴿١٠﴾ أَوْ تَكُونَ لَكَ جَنَّةٌ مِّنْ نَّجِيلٍ وَعَسَىٰ
 تَفْجُرَ الْأَنْهَارَ خِلَالَهَا تَفْجِيرًا ﴿١١﴾ أَوْ تُسْقَطَ السَّمَاءُ كَمَا زَعَمَتْ عَلَيْنَا كِسْفًا أَوْ تَأْتِيَ بِاللَّهِ
 وَالْمَلَائِكَةِ قِيْلًا ﴿١٢﴾ أَوْ يَكُونَ لَكَ بَيْتٌ مِّنْ زُخْرِفٍ أَوْ تَرْقَىٰ فِي السَّمَاءِ وَلَنْ نُؤْمِنَ لِرُفْقِكَ حَتَّىٰ تَنْزِلَ
 عَلَيْنَا كِتَابًا نَّقْرُؤُهُ قُلْ سُبْحَانَ رَبِّيَ هَلْ كُنْتُ إِلَّا بَشَرًا رَسُولًا ﴿١٣﴾ ﴾

تورمیشیه گان داوای چهنده به لگه یه کی دیاریکراو ده گنه و وه لامی خوایش بو نه و داوایانه

نیینو جه ریر پیوایه تی کردوه له موحه مدهی کورپی نیسحاقه وه، که نه لی شتیخیکی خه لکی به سره
 بوی گنیرامه وه که چل سالی زیاتره لیره دایه و نه ویش له عیگریمه وه و نه ویش له نیینوعه بیاسه وه: که
 عوتبه و شهبیه ی هردوو کورپی په بیعه و نه بو سوفیانی کورپی حهربو پیاو تک له به نی عه بدودار و نه بو
 به ختیری برای به نی نه سه دو نه سه دی کورپی موتلیبی کورپی هیشام و زمعه ی کورپی نه سه دو
 وه لیدی کورپی موغیره و نه بو جه ملی کورپی هیشام و عه بدولای کورپی نه بو نومیه یه و نومیه یه کورپی
 خه له ف و عاسی کورپی وانیل و نوبه یه و مونه بیه هردوو کورپی حه جاجی سه می نه مانه کربوونه وه
 یان هندیگ له مانه نوای ناوابونی خور له پشتی که عبه وه کربوونه وه، هندیگیان به هندیگیان یان
 وت: بنیرن بولای موحه مده له گه لی بدوین و مشتومری له گه لدا بکن هه تاخه لگ ناهه قتان نه گریت چی
 پیته کهن. نه وه بو ناردیان بولای که پیاو ماقولانی هوزه که کربوونه توه و ده یانه وی گفتوگوت
 له گه ل بکن، پیغه مبه ری خوا(ﷺ) به په له هات بق لایان، وای زانی له باره ی نه و کاره ی نه وه وه
 شتیگیان بق ده رکه وتوه پیغه مبه ر(ﷺ) زور سوور بوو له سه ریان پیی خوش بوو راسته ری بگره نه به ر،
 دلگران ده بوو به ناره حه تیان بویه له گه لیان دانیشته، وتیان: نه ی موحه مده(ﷺ)! نیتمه ناردو مانه به
 شوینتدا هه تا که س له مودوا لومه مان نه کات له باره ی تروه. سویند به خوا ناگاداری هیچ که سیگ نین
 له نار عه رهدا، نه وه ی تو هیناوته ته ناو هوزه که نه و هینابیتی نا هوزه که ی خوی، تو قسه به بابو
 باپیرانمان نه لیت و به ناشیرین باسی ناینمان ده که ی و به بیعه قلیان ده زانی و قسه به خواکانمان
 ده لیت و دوو به رکه شت خستوه ته نیوانمان، هیچ شتیکی خراپو ناشیرین نه ماوه تو دروستت
 نه کردیته له نیوان نیتمه و نیوه دا، نه گه ر تو نه م دهنگو باسه ت بق نه وه هیناوه به هویه وه سامان
 وه ده ست بیته، نه وه نده سامانت بق کو ده که ی نه وه له مالی خومان هه تا له هموممان سامانت زورت
 بیته، خو نه گه ر داوای گه وره یی ده که ی، ده ته که ی نه گه وره ی خومان، نه گه ر داوای پاشایش ده که ی
 ده ته که ی نه پاشای خومان، نه گه ر نه ویش که دیته لات نه و شتانه ت بق دینیت جنوکه یه و هه ست
 ده که ی زال بووه به سه رتدا کاتی خزی نه وه ی شوین خه لکی ده که وت له جنوکه پیانده وت
 پیته(الرنی) له وهش ده چیت نه وه جنوکه بیته، نه گه ر وایه نه وه هموو مالی خومان ده ده یینو

دهگه پڙين به دواى پزىشكدا بۆت چاكت ده كه ينه وه، نه گهرنا نه وه با هيچ گله يه كمان ليته كريت له سهرتو. پيغه مبهري خوا(ﷺ) فرموي: نه وهى ئيئوه بۆيده چن دهر باره ي من، من وا نيم، من نه هاتووم بۆ لاي ئيئوه، به وهى كه بۆم هيئاون تاداواى ماله كانتان بگه م و گوره يم له ناوتاندا و بيمه پاشا به سهرتانه وه. به لكو خواى گوره منى په وانه كردوه بۆ لاي ئيئوه و كردومى به پيغه مبهري و كتبيبيكى بۆ ناردووم و فرمانى پي كردووم، كه مزگينى دهر و ترسيئنه يم بۆ ئيئوه، من په يامى په روه ردگارم پيگه ياندنو نامۆزگاريم كردن نه گهر نه وهى بۆم هيئاون ليم وه رگن، بيگومان به خته وهى دنيا و قيامت به ده ست دينن. نه گهر وه لاميشم نه دهنه وه من خورپاده گرم له بهر فرمانى خودا تا خودا بپرارى خۆى دهدا له نيوان ئيمه و ئيئوه دا، و تيان: نهى موحه مه د(ﷺ) نه گهر تو نه وهى خستوومانه ته به رده مى تو قه بولى ناكه ي، تو خۆت چاكت ده زانى كه هيچ كه سيك نيه وه كه ئيمه له ولائيكى ته ننگه لان و كه م دهرامه ت و ژيانى وا سه خت و گراندا بژى، داوا بگه له و په روه ردگاريه ي كه تو ي په وانه كردوه و نه وه په يامه ي پيدا ناردوى، نه وه كۆپونه مان بۆ ته خت بكات كه پي لى گرتووين و ولائته كه مان بۆ فراوان بكات و پوويارى لى هه لقوليت وهك پوو باره كانى شام و عيراق باب و با پيره پيشينه كانيشمان بۆ زيندو بكات وه، له وه كه سانه يش كه زيندو ده كرينه وه بۆمان با قوسه يى كوپى كيلابى تيدا بيت، چونكه نه وه پياويكى زۆر پاستگور بووه، پرسيارى لى ده كه ين ثايا نه وهى تو ده يلاييت پاسته يان پوپوچه ؟ جا نه گهر نه وه ت كرد كه ئيمه داوامان ليكردوى نه وه نه وه خه لگانه ش بپويان پي كردى نه وه ئيمه يش بپوات پي ده كه ين، به وه نيتر ئيمه پريزي تو مان بۆ دهر ده كه وي ت لاي خودا و دياره كه خودا تو ي په وانه كردوه وهك خۆت ده يلاييت، پيغه مبهري خوا(ﷺ) پيئى فرموي: (من بۆ نه وه په وانه نه كراوم، به لكو من لاي خوا وه هاتووم بۆ لاي ئيئوه، به وه په يامه ي كه پيئيدا ناردووم، منيش نه وهى پيئيدا ناردووم بۆ ئيئوه وا پيم گه ياندن، نه گهر وهى گرن نه وه خو شبه ختى دنيا و قيامت وه ده ست دينن، نه گهر با وه پيشى پي ناكه ن خۆ ده گرم له بهر فرمانى خودا هه تا خواى گوره بپرارى خۆى دهدات له نيوان ئيمه و ئيئوه دا) و تيان: نه گهر نه وه مان بۆ نه كه ي، هه لى بگه ر بۆ خۆت و داوا بگه له په روه ردگار ت فرشته يه ك بنيري ت بۆ لات بپوات پي بكات به وهى ده يلاييت تا له جيى تو سهرمان لى بدات، پاشان داوا بگه له خودا باغات و گه نجينه و كوشكى زيئو زيوت بداتى و نه وه يش ده ته وى پي ت بدات و بينيازت بكات. چونكه خۆ تو ش به ناو بازاردا ده گه رپي ت به دواى بژيويدا وهك چۆن ئيمه ده گه رپين، با نه وكاته ئيمه ش پريزو پله ي تو مان بۆ دهر يكه وي ت له لاي په روه ردگاره كه ت، نه گهر تو پيغه مبهري وهك خۆت ده يلاييت، پيغه مبهري خوا(ﷺ) پيئى فرموي: (من كارى وا ناكه م، من نه وه كه سه نيم كه نه م داوايه له په روه ردگارى بكات، بۆ نه وه يش په وانه نه كراوم بۆ لاي ئيئوه، به لكو خودا منى په وانه كردوه كه ترسيئنه رو مزگينى دهر يم، نه گهر نه وهى من پيئى هاتووم قه بولى بگن، نه وه

خوشبختی دنیا و قیامت به دست دین، نه گهر لیشم و نه گرن خورده گرم له بر فرمانی خودا
 هتا خودا بریاری خوی دهدات، له نیوان نیمه و نیمه دودا). وتیان: ناسمان بروختنه و بیخه خوار وه
 خوت قناعهت و ایه نه گهر په روه ردگار ت مهیلی لیبیت نهوه دهکات، دلنیا به نیمه بروات پی ناکه
 هتا نهوه نه کی. پیغمبری خوا (ﷺ) پی فمومون: (نهوه بق خودایه، نه گهر مهیلی لیبیت
 نهوه تان پی دهکات) وتیان: نهی موحه مد (ﷺ) نایا په روه ردگار نه یزانیوه نیمه له گه ل
 داده نیشین، نهو پرسیرانه ت لی ده کین که لیمان کردی، نهوهی ده مانه ویت داوات لی ده کین، له
 پیشوه پیت بلیت و ناگاداری نهو شتانه ت بکات که تو بزمان باس ده کی، هه والت بداتی که چیمان
 له گه لدا دهکات له سر نهوه نه گهر نیمه نهوهی تو میناوته بزمان قه بولمان نه کرد، هه ولمان پی
 گیشتوه که نهوهی تو فیزی نه م شتانه دهکات دهکات پیاویکه له یه مامه (په رحمان) پی ده لین،
 سویند به خوا نیمه هر گیز بروا به (په رحمان) ناکهین، نیمه نیرپاسوی خومان هه یه نهی
 موحه مد (ﷺ) به لام سویند به خوا نیمه وازت لی ناهین هتا له ناو ده چین یان تا له ناوت ده بهین،
 یه کیکیان وتی: نیمه فریشته کان ده په رستین که کیژی خودان، یه کیکی تریشیان وتی: بروات پی
 ناکهین هتا خودا فریشته کان به ناشکرا نه مینتی، کاتیک که نهو قسانه یان کرد، پیغمبری خوا (ﷺ)
 هستاو جی میشتن، عبداللهی کورپی نومه یی کورپی موغیره ی کورپی عبداللهی کورپی عومری
 کورپی مه زوم له گه لی هلسا که کورپی پوری عاتیکه ی کچی عبداللهی لیب بو، وتی: نهی
 موحه مد (ﷺ) هوزدهکات نهوهی خستیا نه بهر دهمت بوخوت خستیان، لیت قه بول نه کردن، پاشان
 چند شتیکان لی داوا کردی بق خویان، بق نهوهی پله و ریژی تو بزانت به هوی نهو شتانه وه له لای
 خوا، تو نهوهشت نه کرد، پاشان داوایان لیکردی تا په له بکه ی به مینانی نهو سزایه ی که ده یان
 ترسینی پی، سویند به خوا منیش هر گیز بروات پی ناکه م هتا په لکه یه ک دروست نه کی پاشان
 پیدا به رزبیته وه و منیش سهیرت بکه م که نه چیت و جا کتیبکی کراوه له گه ل خوت بیتی و چوار
 فریشته یشت له گه لدا بیت شایه تیت بق بدن که نهوهی تو ده لیبیت و ایه، سویند به خوا نه گهر
 نهوه یشت بکه ی، به راستی من هر گومانم و ایه بروات پی ناکه م. پاشان پیغمبری خوا (ﷺ) به جی
 میشت پیغمبریش (ﷺ) که پایه وه بق ناو که سو کاری به دلگرائی که سه ریکی زوره وه له بر نهوهی
 نهو هله ی له دست چوو که به هیوای بوو کاریان تیکات کاتیک که هوزده کی ناریدان به شویندیا،
 هه روه ها له بر نهوهش که به و شیوه یه دوریان گرت لئی^۱.

هوی قه بول نه کردنی داوای موشریکه کان

ئەو دانیشتنەى ئەوانە بۆى كۆبۈنەو، خوا خۆى ئاگای لىيان بوو، ئەگەر ئەو پرسیارانەى ئەوانە دەیانکرد بۆ ئەو بووایە شارەزا بىن خۆای گورە وەلامى دەدانەو بەلام خوا خۆى زانیویەتى كە ھەر لەبەر بى دینى و سەرکەشى ئەو پرسیارانە دەگەن، بۆیە و تراوہ بە پىغەمبەرى خوا (ﷺ) ئەگەر ھەزرت لىيە ئەوہى داوايان کردووہ پىيان دەدەين، ئەگەر ھەر حاشايان کرد جەرزەبەھەکیان دەدەم كە ھىچ كەسئك لە جىھانيان ئەو جەرزەبەھەم نەدايىت، ئەگەر ھەزىشت ئەكەى دەرگای لىبوردن و بەزەھىيان لى دەكەمەو؟ پىغەمبەر (ﷺ) فرەمووى: (بەلكو دەرگای لىبوردن و بەزەھىيان لىكەرەو).^۱ ئەمەى ئەو خوانەناسانە داوايان دەکرد، وەك لەم ئايەتەدا لە پىشەوہ باسەمان کرد كە خودا فرەموویەتى: ﴿وَمَا مَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلَّا أَنْ كَذَّبَ بِهَا الْأَوْلُونَ وَآلَيْنَا نُمُودَ الْأَتَّاقَةَ مُبِصِرَةً فَظَلَمُوا بِهَا وَمَا نُرْسِلُ بِالْآيَاتِ إِلَّا تَخْوِيفًا﴾^۲ واتە: وە ھىچ شتئك بەرگى نىمەى نەکردووہ كە ئەو موەجىزانە بئىترىن جگە لەوہى كە پىشەينەكان بە درۆيان دەزانى، وە بەخشىمان بە (ھۆزى) سەمود ئەو وشترەى كە (موەجىزەھەكى) ئاشكرا بوو، كەچى باوہرپان نەھىناو ستەمیان لىكردو نىمە موەجىزەھەكان نانئىترىن مەگەر بۆ ترساندن. وە لەم ئايەتەنەيشدا دەفرەموویت: ﴿وَقَالُوا مَالِ هَذَا الرَّسُولِ يَأْكُلُ الطَّعَامَ وَيَنْشَى فِي الْأَمْشَاقِ لَوْلَا أَنْزَلَ إِلَيْنَا مَلَكٌ مَعَهُ نَذِيرًا﴾^۳ أَوْ يُنْفَخُ إِلَيْنَا كَنْزٌ أَوْ تَكُونُ لَهُ جَنَّةٌ يَأْكُلُ مِنْهَا وَقَالَ الظَّالِمُونَ إِنْ تَشِيعُونَ إِلَّا رَجُلٌ مَسْحُورًا﴾^۴ أَنْظَرَ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيحًا﴾^۵ تَبَارَكَ الَّذِي إِنْ شَاءَ جَعَلَ لَكَ خَيْرًا مِنْ ذَلِكَ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَيَجْعَلُ لَكَ فُضْرًا﴾^۶ بَلْ كَذَّبُوا بِالسَّاعَةِ وَأَعْتَدْنَا لِمَنْ كَذَّبَ بِالسَّاعَةِ سَعِيرًا﴾^۷

واتە: (بىباوہپان) دەيان وت ئەمە چۆن پىغەمبەرىكە خواردن دەخوات و بە بازاردا دەپوات؟! بۆچى فرىشتەيكە نەئىردراوہتە خواروہ بۆ لای بۆ ئەوہى لەگەلیدا ترسىنەرىيىت، يا گەنجينەھەكى (لە ئاسمانەوہ) بۆ خۆى پىبدرایە يا باغئىكى بىوايە لىي بخواردايەو ستەمكاران دەيانوت (بە ئىمانداران) ئىوہ تەنھا شوين بىوايىكى جادولىكراو كەوتوون، سەھىرە چۆن ئوموئەى پوچ بۆ تۆ دىننەوہ بەو ھۆيەوہ گومراپوون ئىتر ناتوانن رىگای ھەق بدۆزنەوہ، گورەو پىرۆزە ئەو زاتەى ئەگەر بىەويىت (لە دىنادا) چاكتر لەوہى (بىباوہپان دەليين) بۆت سازدەدات باخاتئك كە پوويارەكان بە ژۆرياندا دەپوات وە چەند كۆشكت بۆ فرەھامە دىئىت، (راست ئاكەن وانى) بەلكو ئەوانە باوہرپان بە پۆزى دوايى نىو

۱ احمد (۲۴۵/۱).

۲ الاسراء (۵۹).

۳ الفرقان (۷-۱۱).

نیمه ناماده مان کردوه بۆ که سیتک باوه پی به پۆزی دوابی نه بیئت ناگری مه لگیرسار. لیره شدا خوی گوره ده فەرموویت: ﴿وَقَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّىٰ تَفْجُرَ لَنَا مِنَ الْأَرْضِ يَنْبُوعًا ﴿١٧﴾ أَوْ تَكُونَ لَكَ جَنَّةٌ

مِنَ النَّجْلِ وَعَسَىٰ أَنْ تُفَجِّرَ الْأَنْهَارَ خِلَالَهَا تَفْجِيرًا ﴿١٨﴾ واته: وتیان: بیوات پی ناھینین تا له م زه مینه دا کانیه کمان بۆ مه لده قولتینی، یان باغاتیکه دارخورما و په زت مه بیئت کارتیکه واکه که پوو باره کان له ناویاندا به خو پ بیوات، (الینبوع) واته: کانی ناو له بهر پۆشستوو، داوایان له پیغه مبه ر(ﷺ) کرد که کانی ناوی له بهر پۆشستوو یان له سه ر زه مینی حیجازدا لیره وله وی بۆ مه قلولینت، نه وه زۆر سوک و ناسان بوو، بۆ خوی گوره، نه گه ر مه یلی لی بویه ده یکردو هه موو داواکانیشی بۆ جبیه جی ده کردن، به لام خودا خۆی ده زانی که نه مانه پسی راست ناگرته به ر وه که له نایه تی تر دا فەرموویه تی:

﴿إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٩﴾ وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ حَتَّىٰ يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٢٠﴾ واته: نه و که سانه ی گفتمی په روه ردگاری تو یان لی هاته دی ئیتر باوه پ ناھینن، جا با هه موو نیشانه کانیشیان بۆ بیئت، هه تا نازاری به ژان به چاوی خویان ده بینن. وه ده فەرموویت: ﴿وَلَوْ أَنَّا زَيْنَّا لَهُمُ الْمَلٰٓئِكَةَ وَكَلَّمَهُمُ الْمَوْتَىٰ وَحَسَرْنَا عَلَيْهِمْ كُلَّ شَيْءٍ قَبْلًا مَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا ﴿٢١﴾ واته: فریشته یشمان بناردایه و مردوه کانیش قسه یان له گه ل بگردنایه، هه موو شتمان له به رانه ر نه وانا کۆ بگردایه ته وه

هه رباوه پریان نه ده هینا. پاشان خوی گوره ده فەرموویت: ﴿أَوْ شَقِطَ السَّمَاءَ كَمَا زَعَمَتِ عَلَيْنَا كَسَفًا أَوْ تَأْتَىٰ بِاللَّهِ وَالْمَلٰٓئِكَةَ قَبِيلًا ﴿٢٢﴾ واته: یان ناسمان به روخینت به سه رماندا هه ر چۆن خه یالت کردوه به پارچه پارچه کراوی یان خودا و فریشته کان بینت پوو به پوو (بیان بینن) واته: تۆ به لیتت پیداین پۆزی قیامت ناسمان ده قلیشیت له هه موو لایه کیه وه، داوامان بۆ بکه زوو له دنیا دا به پارچه پارچه یی بکه وی به سه رماندا، وه ک خوی گوره له شوینتیکه تر دا باسیان ده کات که چی ده لئین و ده فەرموویت: ﴿اللَّهُمَّ إِنْ كَانَتْ هٰذِهِ هَٰؤُلَاءِ حَقًّا مِنْ عِنْدِكَ فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا حِجَابًا مِنَ السَّمَاءِ ﴿٢٣﴾ واته: نه ی په روه ردگار نه گه ر نه م قورنانه راسته و له لاین تۆوه هاتوو ده ی برد به سه رماندا بیاریته له ناسمانه وه. هه ر به م شیوه یه هۆزی شوعه بییش هه مان داوایان کرد وه ک خوی گوره له نایه تیکه

^۱ یونس (۹۶-۹۷).

^۲ الانعام (۱۱۱).

^۳ الانفال (۳۲).

تردا فہرموویہ تی: ﴿فَأَسْقِطْ عَلَيْنَا كِسْفًا مِّنَ السَّمَاءِ إِن كُنتَ مِنَ الصَّادِقِينَ﴾^۱ واتہ: دہسا نہ گہر تو
 راست نہ لئی، چند پارچہ یک لہ ناسماندا بہ سہرماندا بخہرہ خواری، نہوہ بوو خوی گورہ
 جہزہ بہی دان بہ (پڑی سیبہرہ کہ) کہ پڑی کی ہور و گرہ باہ کی لہ ہ لکرون و سزایہ کی زور توندی
 دان، بہ لام پیغہ مہری سوز و رہ حمہت و پیغہ مہری توبہ کردن کہ میہرہ بانبیہ بؤ ہم مو جیہانہ کان
 داوای کرد لہ خوا مؤلہ تیان بدات و دوا یان بخت بہ لکو خودا لہ پشتی نہوانہ کہ سانیک بینیت کہ ہر
 خودا بہہرستن و ہیچ شتیک نہ کہ نہ شہریکی، ہر واش بوو، ہر لہوانہی کہ باس کران چہند کہ س
 لیان موسلمان بوو لہ دوا ییداو بووہ موسلمانیکی چاک، تہنانت عہدولای کوری نہی نومہ یہ کہ
 شوین پیغہ مہر (ﷺ) کہوت، نہوی وت کہ وتی، بہ تہوای گہرایہ وہ بؤ لای خواو موسلمانیکی چاکی
 لہ دہرچوو، ﴿أَوْ يَكُونَ لَكَ يَتٌّ مِّنْ زُحْرٍ﴾ واتہ: یان مالیکت لہ زپر ہہ بیت، نیبنو عہد باسو
 مواہیدو قتادہ دلین: مہ بہست پٹی زپرہ.^۲ لہ خویند نہوی نیبنو مہ سعودیشدا ہر بہو شیوہ یہ
 ہاتوہ: (أَنْ يَكُونَ لَكَ بَيْتًا مِّنْ ذَهَبٍ).^۳ ﴿أَوْ تَرَفَّ فِي السَّمَاءِ﴾ یان بہ ناسماندا ہہ لچی و سہریش کہوی،
 نیتمہ بوٹ ہوانین، ﴿وَلَنْ نُؤْمِنَ لِرُفَيْدِكَ حَتَّىٰ تَنْزِلَ عَلَيْنَا كِتَابًا نَّقْرُؤُهُ﴾ باوہر ناکہ یان تا کتیبیکمان
 لہ گہل خوت بؤ دینی بؤمان و دہیخوینتہ وہ، مواہید دلینت: واتہ: کتیبیکمان بؤ بیئہ بؤ ہر
 یہ کتیکمان لاہرہ یہ کی تیدابیت، نوسرابیت نہمہ نامہ یہ کہ لہ لاین خوداوہ بؤ فلانی کوری فلان و
 بہ یانی ہہ لسا لہ لای سہریدا دانرابیت.^۴ خوی گورہ دہفہرموویت: ﴿قُلْ سُبْحَانَ رَبِّيَ هَلْ كُنْتُ إِلَّا
 بَشَرًا مَّرْسُولًا﴾ بلئی: پاکی ہر بؤ پہرہہ ردگار کہم! ناخو من چیم جگہ لہ پہامہہریکی خودا، بہ لکو
 خودا خوی ہرچیہ کی بوئی دہیکات، نہ گہر مہیلی لی بیت نہوی داوای دہکن دہتان داتی، مہیلیشی
 لیبتت وہ لامتان ناداتہ وہ، من تہنہا پیغہ مہریکم پہوانہ کراوم بؤ لای نیوہ، کہ پہیامی پہرہہ ردگاری
 خوتان پی پابگہ یہ نمو ناموزگاریتان بکم، نہوہیشم لہ گہلدا کردن، بؤ نہوہیش داواتان کردوہ خودا
 خوی دہزانی چیتان لہ گہلدا دہکات.

﴿وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَبَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَسُولًا﴾ (۱۷) ﴿قُلْ لَوْ كُنَّا فِي الْأَرْضِ
 مَلَكًا يَّمشُونَ مُطْمَئِنِّينَ لَنزَلْنَا عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ مَلَكًا رَسُولًا﴾ (۱۸)

^۱ الشعراء (۱۸۱)
^۲ الطبری (۵۵۳/۱۷)
^۳ الطبری (۵۵۳/۱۷)
^۴ الطبری (۵۵۴/۱۷)

مل نه‌دانو باومر نه‌هینانی بپته‌رستان له‌بهر نه‌وه بوو که پیغه‌مبه‌را (ﷺ) مروّفه، وه‌لامی خواش

بؤیان

خوای گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿وَمَا مَعَ النَّاسِ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَبَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَسُولًا﴾ ته‌نا بیانوی نه‌و خه‌لکه (که‌ شاره‌زاییان بۆ هاتو بپوایان پئ نه‌کرد) جگه له‌وهی که ده‌یان وت: چۆن خودا ئاده‌میه‌ک به پیغه‌مبه‌ر ده‌نیریت، واته: بیانوی ئۆدی نه‌و خه‌لکه نه‌وه بوو که بپوایان به پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) نه‌ده‌کردو شوینی نه‌ده‌که‌وتن نه‌وه بوو ده‌یان وت: چۆن ده‌بیئت پیغه‌مبه‌ر له ئاده‌می بیئت، جیی سه‌رسوپمان بوو، وه‌ک خوای گه‌وره له‌ نایه‌تی تردا فه‌رموویه‌تی: ﴿أَكَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا أَنْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ رَجُلٍ مِّنْهُمْ أَنْ أَنذِرِ النَّاسَ وَبَشِّرِ الَّذِينَ ءَامَنُوا أَنَّ لَهُمْ قَدَمَ صِدْقٍ عِنْدَ رَبِّهِمْ﴾ واته: نایا مه‌ردم سه‌یر ماون، پیاوی‌کمان هه‌ر له‌ ناو خۆیان پاسپاردوه که خه‌لکی بترسینی و مزده‌ بدات به‌وانه‌ی که خاوه‌ن باوه‌پن، که پهل‌ی به‌رزیان له‌ لای په‌روه‌ردگاریانه‌وه هه‌یه، وه‌ ده‌فهرموویت: ﴿ذَٰلِكَ بِأَنَّهُ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالُوا أَبَشِّرْ يَهُودَنَا﴾ واته: نه‌و (سزایه) بیگومان به‌ هۆی نه‌وه‌وه بوو که پیغه‌مبه‌ره‌کانیان بۆ هات به‌ به‌لگه‌ی ناشکراوه که چی ده‌یانوت: چۆن ده‌بیئت ئاده‌میه‌ک له‌ خۆمان پینموونیمان بکات. فه‌رعه‌ون و دارو ده‌سته‌که‌ی وتیان: وه‌ک خوای گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿أَتُؤْمِنُ لِبَشَرٍ مِّثْلِكَ وَقَوْمُهُمَا لَنَا عِدْوُونَ﴾ واته: نایا ئیغه به‌ دوو که‌سی وه‌ک خۆمان باوه‌پ بینین له‌ کاتی‌کدا که له‌ که‌یان (به‌نی ئیسرائیل) ئیغه ده‌په‌رستو گه‌ردنکه‌چن بۆ ئیغه. هه‌ر به‌و شیوه‌یه که له‌کان به پیغه‌مبه‌ره‌کانیان وتوه وه‌ک خوای گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿إِنْ أَنتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا تُرِيدُونَ أَنْ تَضُدُّوَنَا عَمَّا كَانَتْ يَمْبُدُّ ءَابَاؤُنَا فَأَتُونَا بِسُلْطٰنٍ مُّبِينٍ﴾ واته: ئیوه‌یش هه‌ر ئاده‌میه‌کی وه‌ک ئیغه‌ن ده‌تانه‌وی به‌رگری ئیغه بکه‌ن و لامان ده‌ن له‌ (په‌رستنی) نه‌وه‌ی که باوو‌پپه‌راشان ده‌یانپه‌رست ده‌ی نیشانه‌و به‌لگه‌یه‌کی پونمان بۆ بینن (نه‌گه‌ر راست ده‌که‌ن ئیغه‌مبه‌رن). نایه‌ت له‌م باره‌یه‌وه نۆره. پاشان خوای گه‌وره ناگادارمان ده‌کاته‌وه له‌ سۆزو به‌زه‌یی خۆی به‌رامبه‌ر به‌نده‌کانی که پیغه‌مبه‌رانی له‌ په‌رگه‌زی خۆیان بۆ ناروون بۆ نه‌وه‌ی لئی تیبگه‌ن و بتوانن قسه‌ی له‌گه‌ل بکه‌ن، نه‌گه‌ر پاسپارده‌ی

^۱ یونس (۲).

^۲ النغبان (۶).

^۳ المؤمنون (۴۷).

^۴ ابراهیم (۱۰).

په‌وانه بگردایه له فریشته‌گان نه‌یاندته‌توانی به‌رامبه‌ری بوه‌ستو نو په‌یامه‌ی لی وهرگرن وهك خوی
گه‌وره له چند نایه‌تدا فرموویته‌تی: ﴿لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ﴾^۱ واته:

سویند بیت بیگومان خوا چاکه و منه‌تی نا به‌سهر به‌واداراندا کاتیک که په‌وانه‌ی کرد له ناوایندا
فروستاده و نیردراویک له خویان. وه فرموویته‌تی: ﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ﴾^۲

واته: سویند به خوا به راستی بۆتان هاتووه پیغه‌مبه‌ریک له خۆتان. وه فرموویته‌تی: ﴿كَمَا أَرْسَلْنَا

فِيكُمْ رَسُولًا مِّنكُمْ يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُم مَّا
لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ﴿١٥١﴾ فَأَذْكُرُوا لِي آذِكْرِكُمْ وَأَشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ﴾^۳ واته: وه په‌وانه‌مان کرد

له‌ناوتاندا پیغه‌مبه‌ریک له‌خۆتان که نایه‌ته‌کانی نېمه‌تان به‌سهردا بخویننېته‌وه و پاکتان بکاته‌وه و
فیرتان بکات قورئان و دانایی (فرمووده‌کانی خوی) و فیرتان بکات نو شتانه‌ی که نه‌تان ده‌زانی،
که‌واته یادم بکن تا منیش له بیرتان نه‌که‌م و سوپاسم بکن پی نه‌زان و ناسوپاسم مه‌کن. بویه

لیتره‌یشدا فرموویته‌تی: ﴿قُلْ لَوْ كُنَّا فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةً يَّعْشُرُونَ مَطْمَئِنِّينَ لَنَزَلْنَا عَلَيْهِمْ مِن

أَسْمَاءٍ مَّلَكًا رَسُولًا﴾ واته: بلی: نه‌گه‌ر فریشته به دلنایی له‌م زه‌میندا برؤیشتنایه، دباره نېمه
له ناسمانه‌وه پیغه‌مبه‌ری فریشته‌مان بؤ ده‌ناردن واته: وهك نېوه چون به دلنایی له‌سهر زه‌میندان،
نه‌گه‌ر فریشته‌کانیش وهك نېوه دلنایابوونایه، له په‌گه‌زی خویان فریشته‌مان بؤ ده‌ناردن، له‌به‌ر نه‌وه‌ی
نېوه مرؤف نېمه‌ش هر له خۆتان مرؤفمان نارووه بۆتان له‌پووی سؤز و به‌زه‌یی یه‌وه.

﴿قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا﴾^۴

خوی گه‌وره ده‌فرموویته‌تی: ﴿قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا

بَصِيرًا﴾ واته: بلی: خودا به‌سه بؤ شایه‌ت له نېوان نېمه و نېوه‌دا، هر نو دهریاره‌ی عه‌بدانی
ناگاداره و ده‌یانبینیت. خوی گه‌وره پښمای پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی ده‌کات که به‌لگه بیټنېته‌وه بؤ هؤزه‌که‌ی
له‌سهر راستی نو په‌یامه‌ی هیناویته‌ی بۆیان، پښیان بلیت که خودا شایه‌ته به‌سهر منیش و نېوه‌یش‌وه
ناگاداری نو په‌یامه‌یه که هیناومه بۆتان، نه‌گه‌ر من درؤم به دم خاوه هله‌به‌ستایه، خودا تۆله‌ی

توندی لی ده‌سه‌ندم وهك له نایه‌تی ترده فرموویته‌تی: ﴿وَلَوْ نَقُولُ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَابِلِ ﴿١٤﴾ لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ

^۱ ال عمران(۱۶۴).

^۲ التوبة(۱۲۸).

^۳ البقرة(۱۵۱-۱۵۲).

﴿ثُمَّ لَقَطْنَا مِنْهُ الْآزِينَ﴾^۱ نگار هندی قسے به دم نیمه وه بگردایه، بیگومان به هموو توانا ده مانگرت، نهوسا پهگی لاملیمان دهبری. پاشان ده فہرموویت: ﴿إِنَّهُ كَانَ بِمَادِهِ خَيْرًا بَصِيرًا﴾^۲ ہر خودایہ دہریارہی بہندہ کانی ناگادارہو دہ یانبینیت، دہ زانی کی شایستہی چاکہ و بہرہو پئی نیشاندانہ و کیش شایہنی گومرایی و بہدبختی و پئی لی تیکچوونہ.

﴿وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِلْ فَلَنْ يَجِدَ لَهُمْ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِهِ وَيَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ عُمِيَٰ وَيُكَفِّرُ مَأْوَنَهُمْ جَهَنَّمَ كُلَّمَا حَبَتِ رِذْوَتُهُمْ سَعِيرًا﴾^۳

شارہز ابون و گومرایی بہ دستی خودایہ

خوای گہورہ دہ فہرموویت: ﴿وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِلْ فَلَنْ يَجِدَ لَهُمْ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِهِ﴾^۴ کہسیک خوا پئی نیشاندا، شارہزایہ، گومرایشی بکات تو دوستیان بؤ بہیدا ناکہی له غہیری خودا، خودای گہورہ لیرہدا باسی دہسہ لات و توانای خوئی دہکات له نیوان دروستکراوہ کانیدا کہ چون بریارہ کانی بی دواکہوتن جیبہجی دہکرت، ہیچ کہسیک ناتوانیت بہری بگرت، ہر کہسیش شارہزا بکات ہیچ کہسیک ناتوانیت گومرای بکات. کہسیکیش گومرا بکات، کہس ناتوانیت دوستی بؤ بہیدا بکات و پئی نیشان بدات، وہ کہ خوای گہورہ له ٹایہ تیکی تردا فہرموویت: ﴿مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِلْ فَلَنْ يَجِدَ لَهُ وَلِيًّا مُّرْشِدًا﴾^۵ واتہ: ہر کہسیک خوا پینمونی بکات نہو کہسہ پینمونی کراوہ وہ ہر کہسیش گومرا بکات نہوہ ہیچ پشتیوان و پئی نیشاندرنگت دہست ناکہوی بؤی.

پاداشتی خہلکی گومرا

خوای گہورہ دہ فہرموویت: ﴿وَيَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ عُمِيَٰ وَيُكَفِّرُ مَأْوَنًا﴾^۶ واتہ: پڈئی قیامہتیش بہ دہمہو پویسی بہ کویری و لالی و کہ پی ہموویان کڑدہ کہینہوہ، نیمامی نہحمہد پریوایہتی کردوہ له نہنسی کوپی مالیکہوہ دلئیت: وتیان نہی پیغہمبہری خوا (ﷺ) چون خہلکی بہدہمہو پودا کڑدہ کرتیہوہ؟ فہرموی: (نہو کہسہی بہ قاچہ کانیان بردوئی ہر نہو کہسہش توانای ہمیہ بہ دہم و پویاندا بہ پندا بیانبات).^۷ له ہردو صہحیحہ کہیشدا نہم حدیسہ ہاتوہ.^۸ بؤیہ ٹاویان بہسہر دیت چونکہ نہوانہ له ژبانی دنیادا کہرو کویرو لال بوون له ٹاستی ہق، له پڈئی

^۱ الحاقہ (۴۶-۴۴).

^۲ الکہف (۱۷).

^۳ احمد (۱۶۷/۳)، فہرموودہ یہکی سہحیحہ.

^۴ فتح الباری (۳۰/۸)، مسلم (۲۱۶/۴).

کۆکردنه و هشیاندا بهو شیوهیه پاداشتیان ده دریتته وه که زۆر پیوستیان به چاوو گوئی و قسه کردن مهیه، ﴿مَأْوَهُمْ جَهَنَّمُ﴾ ناکام و داهاتویان له جهه منه مدایه، ﴿كُلَّمَا حَبَّتْ﴾ نیینوعه بیاس ده لئیت: هرکات دامرکایه وه^۱. موجهاید ده لئیت: هرکات کوزایه وه. ﴿زَدْنَهُمْ سَعِيرًا﴾ نه وه بلتسه و پشکرو گپی ناگره که یان بۆ زیاد ده که یین. وهک خوای گه وره فه رموویه تی له نایه تیکی تردا: ﴿فَذُقُوا﴾
 فَلَنْ تَزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا^۲ واته: بجینن، هیچتان بۆ زیاد ناکه یین سزا نه بیت.

﴿ذَلِكَ جَزَاءُهُمْ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا وَقَالُوا أَإِذَا كُنَّا عِظْمًا وَرُفَّتْنَا أَوْنَا لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا﴾ ﴿۱۹﴾ ﴿أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ قَادِرٌ عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ وَجَعَلَ لَهُمْ أَجَلًا لَا رَيْبَ فِيهِ فَأَبَى الظَّالِمُونَ إِلَّا كُفُورًا﴾ ﴿۲۰﴾

خوای گه وره ده فه رموویت: ﴿ذَلِكَ جَزَاءُهُمْ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا وَقَالُوا أَإِذَا كُنَّا عِظْمًا وَرُفَّتْنَا أَوْنَا لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا﴾ واته: نه وه تۆله ی نه وانه یه، چونکه نه وانه له نیشانه کانی ئیمه حاشایان کردوو و وتیان: نایا که ئیمه بووینه ئیسک و پروسک دیسان زیندوو ده کزیننه وه؟ واته: نه و سزاو جه ززه به و نه و تۆله یه یه که لیمان ده سهندن که زیندوو مان کردنه وه به کویری و لالی و که پی، پرپه پی نه و کاره یان بوو که کردیان، چونکه نه وانه برویان به نیشانه کانی ئیمه نه بوو، زیندوو بوونه وه شیان به درۆ ده زانی، وهک ده فه رموویت: ﴿ذَلِكَ جَزَاءُهُمْ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا وَقَالُوا أَإِذَا كُنَّا عِظْمًا وَرُفَّتْنَا أَوْنَا لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا﴾ واته: ده یانوت: نایا نه گه ر ئیمه دوا ی نه وه ی که بووینه ئیسک و پروسکی پزیوو له ناو زه میندا پوکاینه وه و هیچمان نه ما جاریکی تر زیندوو ده کزیننه وه؟ خوای گه وره به لگه یان بۆ ده هینیتته وه له سه ر تواناو ده سه لاتی خوئی و ناداگاریان ده کاته وه که ئاسمانه کان و زه مینیش هر خوا دروستی کردوو، دروست کردنه وه یان زۆر سوک و ئاسانتره وهک له نایه تی تردا فه رموویه تی: ﴿لَخَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ﴾^۳ واته: دروست کردنی ئاسمانه کان و زه مین له وه دیهینانی مروؤ گه وره تره. وه فه رموویه تی: ﴿أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِقَدِيرٍ عَلَىٰ أَنْ

^۱ الطبری (۱۷/۵۶۱).
^۲ النبأ (۳۰).
^۳ الفافر (۵۷).

يَخْلُقْ مِثْلَهُمْ بَلَىٰ وَهُوَ الْخَلْقُ الْعَلِيمُ ﴿٨١﴾ إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٨٢﴾ هَتَا
 کوتایى سوره ته که. وات: نایا زاتیک که ناسمانه کان و زهوی بهدی هیناوه ناتوانیت وینه بیان دروست
 بکات؟ به لئی ده توانی و هر نه ویش دروستگاری زانایه، به پاستی کاری (خوا) نه مهیه هر کاتیک
 بیه ویت شتیک بهدی بینیت پئی ده لیت: بیه ده ست به جی (نه و شته) ده بیت. لیتره یشدا ده فهرموویت:

﴿أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فَادْرَأْ عَلَيَّ أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ وَجَعَلَ لَهُمْ أَجَلًا لَا رَيْبَ فِيهِ﴾
 وات: نایا نه وهنده نازانن، نه و خودایه ی ناسمانه کان و زه مینی دروست کردوه ده توانیت می وه
 نه وانیش دروست بکات، ماوه یشی بؤ دیاری کردون، بیگومان هر دیت؟ وات: پڑی قیامت هر
 دیت و دیسان لاشه کانین زیندو ده کاته وه و گیان ده کاته وه به به ریاند، وه ک چؤن له سهره تاوه
 دروستی کردون و گیانی کرد به به ریاند، کاتی زیندو بیونه وه و له کؤر هاتنه دهره وه شیان بؤ دیاری
 کراوه گومانی تیدا نیه و هر پوو ده دات و دیته دی. وه خوی گوره له نایه تیکی ترده فهرموویه تی:

﴿وَمَا نُؤَخِّرُهُ إِلَّا لِأَجَلٍ مُّعَدَّدٍ﴾^۱ وات: نه و پڑه دوانا خهین مه گین بؤ ماوه یه کی که م، پاشان خوی
 گوره لیتره ده فهرموویت: ﴿فَأَبَى الظَّالِمُونَ إِلَّا كُفْرًا﴾ به لام سته مکاران هیچیان ناوی بیباوه پی و
 سبله یی نه بیت، یانی به رده و امببون له سهر پرپوچی و یاخی بون نه بیت.

﴿قُلْ لَوْ أَنَّم تَمْلِكُونَ خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّي إِذًا لَأَمْسَكْتُمْ خَشْيَةَ الْإِنْفَاقِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ قَتُورًا﴾^(٨٢)

چروکی به شیکه له سروشی مروؤ

خوی گوره ده فهرموویت: ﴿قُلْ لَوْ أَنَّم تَمْلِكُونَ خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّي إِذًا لَأَمْسَكْتُمْ خَشْيَةَ الْإِنْفَاقِ وَكَانَ
 الْإِنْسَانُ قَتُورًا﴾ وات: بلئی: نه گهر ئیوه خاوهنی که نجینه کانی به زهیی په روه ردگاری من بونایه، هر
 پڑدیتان ده کرد، مروؤ پڑد و چا و چنؤکه. خوی گوره ده فهرموویت به پیغه مبه ره که ی موحه مه د (ﷺ)
 بلئی پئیان: نه ی خه لکینه! نه گهر ئیوه خاوهنی هه موو که نجینه کانی سهر زه مین بن له ترسی هه ژاری
 ده ستان والا نه ده کرد. نیینو عه بیاس ده لیت: ﴿خَشْيَةَ الْإِنْفَاقِ﴾ وات: له ترسی هه ژاری.^۲ وات له
 ترسی نه وه ی نه ک پروات و له ده ستان بجیت، له که له نه ویشدا که هر گیز ته واو ناییت و دوا یی نایه ت،
 چونکه نه و پڑدی و چروکیه له سروشتی ناده میه، بؤیه فهرموویه تی: ﴿وَكَانَ الْإِنْسَانُ قَتُورًا﴾ وات: مروؤ

^۱ یس (۸۱-۸۲).

^۲ هود (۱۰۴).

^۳ الطبری (۵۶۳/۱۷).

پیسکه و چاوجنۆکه. قه تاده ده لیت: ﴿قَتُورًا﴾ واته: پژدو چاوجنۆکه.^۱ وه له نایه تییکی تردا خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿أَمْ لَهُمْ نَصِيبٌ مِّنَ الْمَالِ فَإِذَا لَا يُؤْتُونَ النَّاسَ نَقِيرًا﴾^۲ واته: نایا نه مانه به شیان به و مولکه وه مه یه؟ نه گهر بیشیان بیت، به نه ندازه ی توئیکی دهنکه خورمایه سودیان بق مه ردم نیه، واته: نه گهر به شیشیان له و سامانه دا ببیت، هیچی لی نادهن به کهس با به نه ندازه ی توئیکی دهنکه خورمایه کیش بیت، خوای گه وره باسی مرۆف ده کات که سروشتی چۆنه مه گین که سیک خدا خوی یارمه تی بداو پئی نیشان دا، چونکه مرۆف هه همیشه پژدو چاوجنۆک و پیسکه یه. وه ک خوای گه وره له نایه تییکی تردا فهرموویته تی: ﴿إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا ﴿۱۹﴾ إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا ﴿۲۰﴾ وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا ﴿۲۱﴾ إِلَّا الْمُصَلِّينَ﴾^۳ واته: بیگومان ناده می دروست کراوه به پژدی و چاوجنۆکی، کاتیک که تووشی ناخوشیه که ببیت هاوارو ناله ناله دهست پیده کات، که سامانیش پوی تی بکات ده یگریته وه له خه لکی، ته نیا نه وانه نه بیت که نویرژ خوینن. له م شیویه نمونه زۆده له قورنایی پیرزدا، نه مه ییش به لگه یه له سه ر پیزو به زیمی و چاکه ی خودای مه زن به سه ر به نده کانیه وه. له هه ردوو سه حیحه که ییشدا هاتوو: (دهستی خودا پر، به خشش کهم ناکاته وه به شوو به پۆژ هه همیشه لئی ده پژیت، نایا نابین، له و کاته وه ی ناسمانه کان و زه مینی دروست کردوو چه ندی لیبه خشویه، ده ی نه وه ی له دهستی دایه که می نه کردوو).^۴

﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ تِسْعَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ فَمَسَّ بِرَيْبِ إِسْرَائِيلَ إِذْ جَاءَهُمْ فَقَالَ لَهُمُ فِرْعَوْنُ إِنِّي لَأَظُنُّكَ يَمُوسَىٰ مَسْحُورًا ﴿۱۹﴾ قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَمَا أَنزَلَ هَؤُلَاءِ إِلَّا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ بِصَآئِرٍ وَإِنِّي لَأَظُنُّكَ يَفْرَعُونَ مَجْجُورًا ﴿۲۰﴾ فَأَرَادَ أَنْ يَنْفِرَهُمْ مِنَ الْأَرْضِ فَأَعْرَفْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ جَمِيعًا ﴿۲۱﴾ وَقُلْنَا مِنْ بَعْدِهِ لِبَنِي إِسْرَائِيلَ اسْكُنُوا الْأَرْضَ فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ جِئْنَا بِكُمْ لَفِيفًا ﴿۲۲﴾﴾

نۆ نیشانه که ی موسا

خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ تِسْعَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ فَمَسَّ بِرَيْبِ إِسْرَائِيلَ إِذْ جَاءَهُمْ فَقَالَ لَهُمُ فِرْعَوْنُ إِنِّي لَأَظُنُّكَ يَمُوسَىٰ مَسْحُورًا﴾ واته: تو نیشانه ی ناشکرمان دابوو به موسا، له به ره ی

^۱ الطبري (۵۶۳/۱۷).

^۲ النساء (۵۳).

^۳ المعارج (۱۹-۲۲).

^۴ فتح الباري (۲۰۲/۸)، مسلم (۶۹۱/۲).

نیسرائیل بپرسه، نه‌وانه ده‌زنان کاتیک موسا که‌یشتنه به‌روه، فیرعون پی‌ی وت: من وا خه‌یال ده‌کم تق جادوت لی کراوه موسا! خوی گوره باسی نه‌وه ده‌کات که موسای په‌وانه کردووه به تق نیشانه‌ی ناشکراوه که بریتین له‌و به‌لگه به‌هیزو دیارانه که نیشانه‌ن له‌سهر راستی موسا و په‌یامه‌کی له لایه‌ن خۆ‌یوه بۆ لای فیرعون، که نه‌مانه‌ن: گاچۆنه‌کی و ده‌ستی و گرانی و قات و قهری و لافاو و له‌شکری کولله و نه‌سپی و بۆق و به‌خوینبوونی ناوه‌کانیان، نه‌مانه که چهند نیشانه‌ی ناشکرا بوون، ئینبو عه‌بیاس نه‌می وتووه.^۱ موحه‌مدی که‌عب ده‌لئیت: نه‌و نیشانه‌ن ده‌ست و گاچۆن و سپینه‌وه‌ی مال و ئاری ناوبه‌رده‌که و پینجه‌کی سوره‌تی (الاعراف) یش.^۲ ئینبو عه‌بیاس و مواهیدو عیکریمو شه‌عبی و قه‌تاده دیسان وتوویانه: نه‌و نیشانه‌ن بریتین له‌ دست و گاچۆنه‌کی و قاتوقهری و که‌می به‌روبووم و لافاو کولله و نه‌سپی و بۆق خوین.^۳ ﴿فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُّجْرِمِينَ﴾^۴ واته: له‌گه‌ن نه‌و هموو نیشانه‌ن دا که به چاری خۆیان دیان، هرچهنده له دلی خۆیاندان به راستیان ده‌زانی، خۆبه‌زلزانی و ناهه‌قی بوونه هۆی حاشاکردن لئیان و نه‌و نیشانه‌ن کاری تی نه‌کردن، هر به‌و شیویه‌ی، نه‌گر وه‌لامی نه‌وانه‌مان ب‌یاده‌توره که داویان له تق کرد نه‌ی موحه‌مد (ﷺ) وتیان: بروات پی‌ی ناگه‌ین هه‌تا کانیه‌کمان بۆ هه‌لنه‌قولئینت له زه‌ویدا به‌و جۆره‌و به‌و جۆره‌هه‌تا دوابی. نه‌وانه هر نه‌ده‌هاتن به‌ ده‌متوره و ب‌روایان پی‌ی نه‌ده‌کردی مه‌گین خودا خۆی مه‌یلی لئینت، وه‌ک فیرعون به‌ موسای وت: کاتیک که نه‌و هموو به‌لگانه‌ی به‌ چاری خۆی بینی له‌سهر ده‌ستی موسادا: ﴿إِنِّي لَأَظُنُّكَ يَمُوسَىٰ مَسْحُورًا﴾^۵ واته: من وا ده‌زانم تق جادوت لیکراوه موسا، هه‌ندیک ده‌لئین: من وا ده‌زانم تق جادوگه‌ری (والله اعلم).^۶ نه‌م تق نیشانه‌یه که نه‌و زانایانه باسیان کرد نه‌وانه‌ن که مه‌به‌ستن لیره‌دا، هر نه‌وانه‌ن که له‌م نایه‌تانه‌دا خوی گوره دیاری کردوون وه‌ک ده‌فه‌رموویت: ﴿وَأَلْقِ عَصَاكَ فَلَمَّا رَآهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّىٰ مُدِرًّا وَكَرَّ يَعْصَبُ يَمُوسَىٰ لَا تَخَفْ إِنِّي لَا يَخَافُ لَدَى الْمَرْسُولِ ﴿۱۰﴾ إِلَّا مَنْ ظَلَمَ ثُمَّ بَدَّلْ حِسَابًا بَعْدَ سُورٍ فَإِنِّي غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿۱۱﴾ وَأَنْجَلْ بِدَاك فِي جَيْبِكَ تَخْرُجُ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُورٍ فِي رَبِّعٍ أَلَيْتَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَقَوْمِهِ إِذْهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ﴾^۷ نه‌م دوو نایه‌ته باسی ده‌ست و گاچۆنه‌کی تیدا هاتووه، نیشانه‌کانی تریش له‌سوره‌تی (الاعراف) دا

^۱ الطبری (۱۷/۵۶۴).

^۲ الطبری (۱۷/۵۶۵).

^۳ الطبری (۱۷/۵۶۵/۵۶۶).

^۴ الاعراف (۱۳۳).

^۵ واته (مسحور): مه‌فعلی به‌مانا فاعله (وه‌رگنپ).

^۶ النعل (۱-۱۲).

به درختی باس کراوه، موسا پیغمبر(سه‌لامی خوی لیبیت) نیشانه و موعجزه‌ی زوری تریش له‌سه‌ر ده‌ستیدا پوری داوه، له‌وانه: لیدانی برده‌که به گاجونه‌کی و ناو لیده‌ره‌اتنی و سیبیری هور بویان و باراندنی گه‌زور ناردنی پیشوله(شه‌لاقه) و چه‌ندین شتی تریش، که درا به نه‌وی ئیسرائیل دوی نه‌وی که ولاتی میسریان به‌جی هیشته به‌لام لیره‌دا ته‌نیاباسی له‌و تو نیشانه‌یه کردوه که فیرعه‌ون و هوزه‌کی به چاوی خویان بینویوانه، که بویوه به‌لگه به‌سه‌ریانوه، که چی نه‌وان دژی وه‌ستان و دانیان پیدا نه‌ناو حاشایان لیکرد، بویه موسا(سه‌لامی خوی لیبیت) وتی به فیرعه‌ون وه‌ک خوی گوره فیرموویته: ﴿ قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَمَا أَنْزَلَ هَؤُلَاءِ إِلَّا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ بِصَآئِرٍ وَإِنِّي لَأَظُنُّكَ يَئِزَّعُورٌ مَّشْبُورًا ﴾ وتی: تو خوت سور ده‌زانی نه‌م شتانه که‌وا زه‌ق له‌به‌ر چاوانن هر دروستکری زه‌مین و ناسمانه‌کان و ناردوییه‌تیه خوار، فیرعه‌ون من لام وایه تو تیا ده‌چی. واته: نه‌و نیشانانه که به چاوه‌بینزین به‌لگن له‌سه‌ر نه‌وی نه‌و په‌یامه‌ی که من بوم هیناوی په‌یامی خوایه، ﴿ وَإِنِّي لَأَظُنُّكَ يَئِزَّعُورٌ مَّشْبُورًا ﴾ واته: من و ده‌زانم که تو له‌ناو ده‌چی، قه‌تاده و مواهید ایان وتوه. ^۱ ئیینو عیباس ده‌لایت: ﴿ مَّشْبُورًا ﴾ واته: بی به‌ش له‌به‌زه‌یی خوا. ^۲ دیسان ئیینو عیباس و زه‌حاک ده‌لین: ﴿ مَّشْبُورًا ﴾ واته: شکست خواردوو(ئیزکه‌وتوو). ^۳ (تیاچوش) وه‌ک مواهید ده‌لین هه‌موو نه‌و مانایانه ده‌گریته‌وه.

له‌ناوچووکی فیرعه‌ون و هوزه‌کی

خوی گوره ده‌فیرموویت: ﴿ فَأَرَادَ أَنْ يَنْتَفِرَهُمْ مِنَ الْأَرْضِ فَأَغْرَقْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ جَمِيعًا ﴾ واته: فیرعه‌ون ویستی گه‌ریان تی بچینیتتو له‌و سه‌ر زه‌مینه‌ ده‌ریان بکات، ئیمه‌ش نه‌م هه‌موو نه‌وانه‌یش له‌گه‌لیان بوون خنکاند. نه‌م نایه‌ته مژده‌یه‌کی تیدایه بۆ پیغمبر(ﷺ) که فه‌تعی مه‌ککه ده‌کات، هه‌رچنده نه‌م سوره‌ته مه‌ککه‌ییه و له‌ پیش کۆچکردندا هاتوه‌ته‌خواره‌وه، نه‌وه‌بوو هه‌رواش ده‌رچوو، خه‌لکی مه‌ککه ویستیان پیغمبر(ﷺ) له‌ مه‌ککه ده‌ریکن، وه‌ک خوی گوره ده‌فیرموویت: ﴿ وَإِنْ كَادُوا لَيَسْتَفْرِزُونَكَ مِنَ الْأَرْضِ لِيُخْرِجُوكَ مِنْهَا ﴾ ^۱ له‌به‌ر نه‌مه‌بوو خوی گوره پیغمبره‌که‌ی کرده‌خواه‌نی مه‌ککه‌و به‌ زرد چوووه ناوی و زال بوو به‌سه‌ر خه‌لکه‌که‌یدا(به‌پیتی به‌هیزترین قسه‌ی

^۱ الطبری(۵۷۱/۱۷).
^۲ الطبری(۵۷۰/۱۷).
^۳ الطبری(۵۷۰/۱۷).
^۴ الاسراء(۷۶).

زانایان)، پاشان به پرتزو لئیبوردهیی نازادی کردن، وه ک چون خودا ئه و هوزهی نه وهی ئیسرائیلی کرده خاوهنی ولاتی فیرعون که له پیشدا لاوازو ژئردهسته بوون له هممو لایهکی ئه و ولاته‌دا، هرچی که‌نجینه و کشتوکالو به‌روبوومیان هه‌بووه که‌وته ژئردهستی نه‌وهی ئیسرائیل، وه ک خوی گه‌وره فرموی: ﴿كَذٰلِكَ وَاَوْزَنْهَا رَبِّيْ اِسْرَءٰیلَ﴾^۱ واته: ئا به و جورده (له‌ناومان بردن) و نه‌وه‌کانی به‌عقوب (جوبوله‌که) مان له جیگایان دانا. وه لئیره‌پشدا ده‌فرموویت: ﴿وَقُلْنَا مِنْۢ بَعْدِهِۦ لِبَنِيْٓ اِسْرَءٰیلَ اَسْكِنُوْا الْاَرْضَ اِذَا جَاۂٖ وَعَدُوُّ الْاٰخِرَةِ جِثًا بِكُمْ لَفِيْمًا﴾^۲ واته: له پاش نه‌وه‌پش به به‌ره‌ی ئیسرائیلیمان وت: نیشته‌جی بن له م ولاته و هر کاتیکیش قیامت هات، ئه‌وسا هممو پئیکه‌وه کژده‌که‌ینه‌وه. واته: ئیوه و دوژمنه‌کانیشتان کژده‌که‌ینه‌وه. ئیبنو عه‌بباس و مواهیدو قه‌تاده و زه‌حاک ده‌لئین: ﴿لَفِيْمًا﴾^۳ واته: هه‌مووان^۲.

﴿وَبِالْحَقِّ اَنْزَلْنٰهُ وَّبِالْحَقِّ نَزَلَ وَمَا اَرْسَلْنَاكَ اِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيْرًا﴾^(۱۱۵) ﴿وَقُرْاٰنًا فَرَقْنٰهُ لِتَقْرٰٓءَ عَلٰی النَّاسِ عَلٰی مَكْتَبٍ وَزَلْنٰهُ

نَزِيْلًا﴾^(۱۱۶)

هاتنه خوارموی قورئان به جیاجیا

خوی گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿وَبِالْحَقِّ اَنْزَلْنٰهُ وَّبِالْحَقِّ نَزَلَ وَمَا اَرْسَلْنَاكَ اِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيْرًا﴾^۱ واته: ئه‌م قورئانه‌مان به هه‌ق نارو به هه‌قیش هاته خواره‌وه، ئیعه‌ تومان هر بویه نارد مژده‌ده‌رو ترسینه‌ر بیت، خوی گه‌وره لئیره‌دا باسی کتئبه‌ مه‌زنه‌که‌ی خوی ده‌کات که قورئانی پیروزه، که هر به پاستی ناروویه‌تی واته: پره له پاستی وه که له نایه‌تیکی تردا فرموویه‌تی: ﴿لٰكِنِ اللّٰهُ يَشْهَدُ بِمَا اَنْزَلَ اِلَيْكَ اَنْزَلْنٰهُ بِعِلْمِهٖٔ وَالْمَلٰٓئِكَةُ يَشْهَدُوْنَ﴾^۲ واته: خودا خوی ئاگای لئیه و فریشته‌کانیش هه‌موو ئاگادارن، که خودا به زانستی خوی ئه‌مه‌ی بۆ تو نارووه‌ته‌خوار. ده‌یه‌ویت ئاگادارتان بکات له بریارو فرمان و قه‌ده‌غه‌کراوه‌کانی خوی ئه‌و قورئانه‌پش که بوی نارووی ئه‌ی موحه‌مه‌د(ﷺ) چاودیری کردووه و پاراستوویه‌تی و هه‌ی شتئکی تئیکه‌لاو نه‌بووه و زیادو که‌میشی تئیدا نه‌کراوه به‌لکو به پاستی که‌یتشووه به تو، که‌سئیک هه‌یناویه‌تی زۆر به‌هه‌تزو تواناو خاوه‌ن ئه‌مانه‌ت و قسه‌ په‌واپه له لای فریشته‌ پایه‌ به‌رزه‌کان، ﴿وَمَا اَرْسَلْنَاكَ اِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيْرًا﴾^۳ واته: ئه‌ی موحه‌مه‌د(ﷺ) ئیعه‌ تومان بویه نارووه‌ که

^۱ الشعراء(۵۹).

^۲ الطبری(۵۷۲/۱۷/۵۷۳).

^۳ النساء(۱۶۶).

مژده در بی بؤ نهو که سانه‌ی که سه ریچیت ده‌کن له خوانه‌ناسان، پاشان خوی گوره ده‌فهرموویت: ﴿وَقَرَأْنَا فَرَقَّتَهُ﴾ واته: قورئانیکه به جیاجیا ناردوومانه، نه‌گر ووشه‌ی (فَرَقَّتَهُ) به‌بن شده‌ده بخوینریته‌وه، نه‌وه یانی: جیامان کردووه‌ته‌وه له (لوح المحفوظ) بؤ (بیت العزّة) که له ناسمانی دنیادایه، پاشان به‌ش به‌شو جیاجیا هاتووه‌ته خواروه له‌سه‌ر پووداره‌کان بؤ پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) له ماوه‌ی بیست و سی سالدا، نه‌مه عیگریمه و توویه‌تی له نیینو عه‌بیاسه‌وه. وه هر له نیینو عه‌بیاسه‌وه که (فَرَقَّتَهُ) ی به‌ته‌شدید خویندووه‌ته‌وه، که نه‌مه‌ش یانی: نایه‌ت نایه‌ت ناردوومانه‌ته خواروه به‌پوونی و ماناکروی. بؤیه‌ فهرموویه‌تی: ﴿لَقَرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَى مَكِّ﴾ واته: تا به‌نارامی بؤ مریمی بخوینیته‌وه ﴿وَنَزَّلْنَاهُ نَزِيلًا﴾ واته: نه‌م قورئانه‌مان به‌وشیوه‌یه دابه‌زاند یک به‌نوی یه‌کدا.

﴿قُلْ ءَامِنُوا بِهِۦٓ أَوْ لَا تُؤْمِنُوْا اِنَّ الَّذِيْنَ اٰتَوْنَا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِۦٓ اِذَا يَسْئَلُوْنَ عَلَيْهِمْ يَخْرُوْنَ لِاَلْذَقَانِ سَجْدًا ﴿١٧﴾ وَ يَقُوْلُوْنَ سُبْحٰنَ رَبِّنَا اِنْ كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُوْلًا ﴿١٨﴾ وَيَخْرُوْنَ لِاَلْذَقَانِ يَسْكُوْنَ وَ زِيْدُهُمْ خُشُوْعًا ﴿١٩﴾﴾

نه‌م قورئانه هه‌قه و خه‌لکانی زاناش له پیشینه‌کان دانیان بهم راستیه‌داناوه

خوی گوره ده‌فهرموویت به‌ پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی موحه‌مد (ﷺ) نه‌ی موحه‌مد بلئ به‌ نه‌وانه‌ی خوانه‌ناسن و بپوایان نیه به‌م قورئانه پیروزه‌ی که بؤت هیناون ﴿ءَامِنُوا بِهِۦٓ أَوْ لَا تُؤْمِنُوْا﴾ واته‌ک بپواتان پئی هه‌بیت یان نه‌بیت، وه‌ک یه‌که، نه‌م قورئانه خوی بؤ خوی پاسته‌و خودا ناردوویه‌تی و هر به‌باسی نه‌م قورئانه خه‌لکی پیش ئیوه‌ینا‌گادار کردووه له‌م قورئانه له‌ دیرزه‌مانه‌وه، له‌ ریگه‌ی نه‌و کتیبانه‌وه که خودا ناردوویه‌تی خوار بؤسه‌ر پیغه‌مبه‌ره‌کانی، بؤیه‌ خوی گوره فهرموویه‌تی: ﴿اِنَّ الَّذِيْنَ اٰتَوْنَا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِۦٓ﴾ واته: نه‌و که سانه‌ی له‌ پیشوودا نا‌گادار کرابوون، له‌ پیاوچاکانی نه‌هلی کتیب نه‌وانه‌ی ده‌ستیان گرت به‌ کتیبه‌کانیانه‌وه و فهرمانه‌کانیان به‌جی هینا، به‌بی نه‌وه‌ی ده‌ستکاریان کردبیت یان گوربیتیان، ﴿اِذَا يَسْئَلُوْنَ عَلَيْهِمْ يَخْرُوْنَ لِاَلْذَقَانِ سَجْدًا﴾ واته: هر کاتیک بؤیان ده‌خویننه‌وه چه‌ناکه‌یان ده‌خه‌نه‌سه‌ر زه‌وی و سوژده‌ده‌بن و سوپاس و ستایشی خوی گوره ده‌کن له‌سه‌ر نه‌و به‌هره‌یه‌ی که پئی داوون کردوونی به‌ شایسته‌ی نه‌وه‌ی نه‌گر که‌یشتن به‌و پیغه‌مبه‌ره‌ که نه‌و کتیبه‌ی بؤ ناردووه شوینی بکه‌ون، بؤیه‌ ده‌لین: ﴿سُبْحٰنَ رَبِّنَا اِنْ كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُوْلًا﴾ پاکی بؤ په‌روه‌ردگاری نیعه‌یه، به‌لینی په‌روه‌ردگاران وه‌دی هات. دیاره‌ خوی گوره له‌سه‌ر زمانی نه‌و پیغه‌مبه‌ره‌نه‌ی که له‌ پیشه‌وه

^۱ الطبری (۵۷۴/۱۷).

^۲ الطبری (۵۷۴/۵۷۳/۱۷).

هاتون به لئینی داوه پتیمان که موحه مد (ﷺ) په وانه ده کات. ﴿وَيَخْرُونَ لِلْذَّكَانِ يَبْكُونَ﴾ واته: ده مو پور به سهر زه ویدا ده که ونو ده گرین له ترسی خودا ده له رذنو باوه پیکي ته اووو پاستیشیان هه به پیغه مبر (ﷺ) و کتیبه که پیشی ﴿وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعًا﴾ نه مهش خو به کم زانینیان کم ده کات. وه ک خوی گه وره له نایه تیکي ترده فرموویته: ﴿وَالَّذِينَ أَهْتَدُوا زَادَهُمْ هُدًى وَآثَانَهُمْ تَقْوَاهُمْ﴾^۱ نه و که سانه که هاتونته سهر پاسته پئی زیاتر شاره زایان ده کات و ترسی خودایان زیاتر ده خاته دله وه. ﴿وَيَخْرُونَ﴾ (به دم گریانه وه کپنوش ده بن) نه مه عه تفی سیفته له سهر سیفته نه ک عه تفی سوژده له سهر سوژده.

﴿قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ وَلَا تَجْهَرُوا بِصَلَاتِكُمْ وَلَا تَخَافُوا يَمَّا وَابْتِغَ بَيْنَ ذَلِكَ سُبُلًا﴾^۲ وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمَلِكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذَّلِيلِ وَكَبْرَهُ

تَكْبِيرًا ﴿۱۱۱﴾

ناوه پیروزه مکان هی خوان

خوی گه وره ده فرموویت، نهی موحه مد (ﷺ) بلئی به و بته رستانه نه وانهی که برویان به سیفتهی په حمهت نیه بق خودای گه وره و نکولی له ناوی ﴿الرَّحْمَنُ﴾ هی نه و ده که ن ﴿قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ﴾ واته: هاوار له خودا بکن یان هانا به په حمان به بن هر به کیکه نه و ناوی پیروزی نذر هه به. وه که له نایه تیکي ترده فرموویته: ﴿هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ﴾^۱ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿۱۲﴾ هُوَ اللَّهُ الْخَلِيقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾^۲ خوا هر نه و زاته به هیچ شایانی په رستن نیه بیجگه نه و زانای هه موو نه نی و نا شکر اکانه هر نه وه به خشندهی میهره بانه، نه وه نه و خواجه بیجگه له و په رستراوی تر نیه پاشاو پاک و بیگه رد و ناشتی دهر و دلنیا که رو چاودتیرو پاریزگارو زال و خاوه ن شکور شایستهی هه موو گه وره بییه که پاک و بیگه ردی بق خواجه له و هاویه شانسی که بوی داده نریت، هر نه وه خواو به دپینه رو داپینه رو وینه کیش هه بق نه وه هه موو ناویکی هه ره جوانو

^۱ محمد (۱۷).

^۲ المشر (۲۲-۲۴).

پاك هرچی له ناسمانه‌كانو زه‌ویدایه ستایشی نه‌و ده‌کن. مه‌کحول ږیوایه‌تی کردووه ږیوایک له بته‌رسته‌کان گوئی له پیغه‌مبه‌ر بوو(ﷺ) له کاتی سوژده بردنیدا ده‌یفه‌رموو: (یا رحمن یا رحیم). ږیاوه بته‌رسته‌که وتی: موحه‌مه‌د وای ده‌گه‌یه‌نیت که هاوار له یه‌ک که‌س ده‌کات، که‌چی نه‌وته‌هاوار له دوو که‌س ده‌کات. خوای گه‌وره‌ش نه‌م نایه‌ته‌ی نارده‌ خواره‌وه. هر به‌م شیوه‌یه ږیوایه‌ت کراوه له نیبنو عه‌بباسه‌وه. نیبنو چه‌ریر هر‌دوو فه‌رمووده‌که‌ی ږیوایه‌ت کردووه.^۱

فه‌راماندان به‌ خویندنه‌وه‌ی قورئان له نیوان ده‌نگ به‌رزگردنه‌وه و ده‌نگ نزم گردنه‌وه‌دا

خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَلَا تَجْهَرْ بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافُهَا وَأَبْخَ بَيْنَ ذَلِكَ سِيلاً﴾ له نوژندا ده‌نگت به‌رز نه‌بیټو نه‌ویش نه‌بیټ، شیوه‌یه‌کی ناوه‌نجی بؤ خوت ږه‌چاو بکه، نیمامی نه‌حمه‌د ږیوایه‌تی کردووه له نیبنو عه‌بباسه‌وه ده‌لټت: نه‌م نایه‌ته‌هاته‌ خواره‌وه پیغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) له مه‌که‌دا به‌ په‌نهانی بانگ‌وازی ده‌کرد. نه‌لټت کاتیک که نوژی بگردایه بؤ هاوه‌له‌کانی ده‌نگی به‌رز ده‌کرده‌وه له قورئان خویندندا، کاتیک موشریکه‌کان گوئیان لی بوایه‌ قسه‌یان ده‌وت به‌ قورئان به‌و که‌سه‌ی ناردوویه‌تی و نه‌و که‌سه‌یش هیناویه‌تی، ده‌لټت: خوای گه‌وره فه‌رموی به‌ پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی(ﷺ): ﴿وَلَا تَجْهَرْ بِصَلَاتِكَ﴾ واته: ده‌نگت به‌رز مه‌که‌روه تا موشریکه‌کان گوئیان لیټت و قسه به‌ قورئان بلټن، ﴿وَلَا تُخَافُهَا﴾ نزمیشی مه‌که‌روه که هاوه‌له‌کانت گوئیان لی نه‌بیټت، هه‌تا قورئانت لیوه‌ فیز بن، ﴿وَأَبْخَ بَيْنَ ذَلِكَ سِيلاً﴾^۲ له‌و نیوانه‌دا ږنگایه‌ک هه‌لبژیره، واته: مامناوه‌ند به‌ له قورئان خویندندا. بوخاری و موسلیمیش له هر‌دوو سه‌حیحه‌که‌دا هیناوه^۳. هر به‌و شیوه‌یه زه‌حاکیش ږیوایه‌تی کردووه له نیبنو عه‌بباسه‌وه و نه‌مه‌ی لی زیاد کردووه: کاتیک کوچی کرد بؤ مه‌دینه‌ نه‌وه‌ی له‌سر لاجوو به‌ هر شیوه‌یه‌ک مه‌یلی لی بوایه قورئانی ده‌خویند.^۴ موحه‌مه‌دی کوپی نیسحاقیش ږیوایه‌تی کردووه له نیبنو عه‌بباسه‌وه ده‌لټت: پیغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) کاتیک به‌ ده‌نگی به‌رز قورئانی بخویندایه له نوژندا، بته‌رسته‌کان لیی دورده‌که‌وتنه‌وه نیانده‌ویست گوئیان لیی بیټت، نه‌گه‌ر ږیوایکیان حزی بگردایه گوئی له پیغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) بگریټ له هه‌ندی له‌و قورئانه‌ی له کاتی نوژندا ده‌بخوینت له ترسی بته‌رسته‌کان به‌ دزیه‌وه گوئی ده‌گرت، کاتیک هه‌ستی بگردایه که ږیوان زانیووه گوئی ده‌گریټ، له ترسی نه‌وه‌ی توشی نازار نه‌بیټ ده‌ږیشت و گوئی نه‌ده‌گرت کاتیکیش

^۱ الطبري(۵۸۰/۱۷).

^۲ أحمد(۲۳/۱).

^۳ فتح الباري(۲۵۷/۸)، مسلم(۳۲۹/۱).

^۴ الطبري(۵۸۴/۱۷).

دهنگی نهوی بگردایه، نه‌وهی گوئی لیّ ده‌گرت، هیچ له قورئان خویندنه‌کسی تیّ نه‌ده‌گه‌یشت، خ‌وای
 گ‌وره نم نایه‌تی ناره خ‌واز: ﴿وَلَا تَجْهَرُ بِصَلَاتِكَ﴾ یانی: ده‌نگ به‌رز مه‌که‌روه به‌راده‌یه‌ک
 دور‌که‌ونه‌و له‌یت، ﴿وَلَا تُخَافَتْ بِهَا﴾ ده‌نگیش نه‌ونده نه‌وی مه‌که ه‌تا نه‌و که‌سانه‌ی ده‌یانه‌و پیّت به
 د‌زیه‌وه گوئی لیّ ب‌گرن نه‌بییسن، چون‌که له‌وانه‌یه به‌وگوئی‌گرتنه لیّ تیّ ب‌گن‌و سو‌ودی لیّ وه‌رگرن.
 ﴿وَأَبْتَحُ بَيْنَ ذَلِكَ سَيْلًا﴾ واته: پ‌نگایه‌کی مام‌ناوه‌ندی ب‌گره‌به‌ر. ^۱ هر به‌م شی‌وه‌یه عی‌کریمه و ح‌سه‌نی
 به‌سری و قه‌تاده و ق‌وویانه: نم نایه‌ته ده‌رباره‌ی خویندنه‌وه‌ی قورئان له نو‌یژدا هات‌وه‌ته‌خواره‌وه. ^۲
 ئیبنو مه‌سعودیش ده‌لیت: ﴿وَلَا تُخَافَتْ بِهَا﴾ به نه‌ینیش مه‌یخویننه ب‌و که‌س‌تیک که گوئی ب‌و گرت‌وه. ^۳

روونگردنه‌وه‌ی یه‌ک‌خ‌وا په‌رستی

دا‌وی نه‌وه‌ی خ‌وای گ‌وره نا‌وه پ‌ر‌رزه‌کانی ﴿الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى﴾ بی ب‌و خ‌وی دانا با‌سی پا‌کو بی‌عه‌یی
 خ‌وی ده‌کات و نه‌فه‌رمو‌یت: ﴿وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَخْذُ لِدَاوُدَ وَلَا يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ﴾ سو‌پاس
 ب‌و خ‌ودایه که هیچ فه‌رزن‌ده‌یه‌کی ب‌و خ‌وی هه‌لنه‌ب‌ژارد‌وه‌وه له ملکیدا هیچ ها‌وبه‌ش‌تیک‌ی نه‌بو‌وه. به‌ل‌کو
 خ‌ودایه‌کی تا‌ک و ته‌نهایه و که‌سی لیّ نه‌بو‌وه له که‌سیش نه‌بو‌وه، هیچ که‌سیش ها‌وتای نه‌بو‌وه و
 ناب‌یت، ﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذَّلِيلِ﴾ به نا‌چار‌یش هانای به که‌س نه‌بر‌د‌وه، بیّ ده‌سه‌ل‌تیش نه‌بو‌وه ه‌تا
 ها‌وبه‌شو د‌وستو بری‌کارو پا‌ویژ‌کار ب‌و خ‌وی داب‌نیت، به‌ل‌کو نه‌و خ‌ودایه، وه‌دی‌ه‌ینه‌ری هه‌موو ش‌تیک‌ه
 هر خ‌وی‌ته‌ی و شه‌ریکی نیه، به مه‌یلی خ‌وی هه‌موو ش‌تیک ده‌کات و نا‌گاداری هه‌موو ش‌تیک‌ه. موا‌هید
 ده‌لیت: ﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذَّلِيلِ﴾ ها‌وبه‌یمانی له‌گه‌ل که‌س نه‌کرد‌وه‌وه دا‌وی یارمه‌تی له که‌س
 نه‌کرد‌وه. ^۱ ﴿وَكَبْرُهُ تَكْبِيرًا﴾ تاری‌فی گ‌وره‌یی ب‌که، تاری‌فیک که شایه‌نی نه‌وه، له‌سه‌ر نه‌وه‌ی که
 سته‌م‌کاران ده‌پ‌لین له قسه‌ی نا‌شایسته به‌رام‌به‌ر به خ‌وای گ‌وره. ئیبنو جه‌ریر پ‌ی‌وایه‌تی کرد‌وه له
 محم‌دی قوره‌زیه‌وه که له‌م نایه‌ته‌دا: ﴿وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَخْذُ لِدَاوُدَ﴾ نه‌لیت: جو‌وله‌که‌و
 مه‌سی‌جیه‌کان ده‌لین: خودا فه‌رزن‌ده‌ی ب‌و خ‌وی هه‌ل‌ب‌ژارد‌وه‌وه، عه‌ره‌به‌کانیش ده‌لین: (لبیک لا شریک لک
 إلا شریکاً هو لک تملک و ما ملک) ساب‌ینه‌و مه‌جوسیه‌کانیش ده‌لین: نه‌گه‌ر د‌وسته‌کانی خودا نه‌بو‌وايه

^۱ الطبری (۵۸۵/۱۷).
^۲ الطبری (۵۸۷/۱۷).
^۳ الطبری (۵۸۹/۱۷).
^۴ الطبری (۵۹۰/۱۷).

به دنناییبوه خودا داماو ده بوو، خوای گه ورهش نهم نایه تهی نارده خواره وه: ﴿ وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ
يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمَلِكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذَّلَّةِ وَكَبْرَهُ تَكْبِيرًا ۱﴾

سوره‌تی (الکھف)

له مه که که دا هاتوو هته خواره وه

باسی نه وه فرمودانهی له باره‌ی ریژی سووره‌تی (الکھف) هوه هاتوو، به تاییه‌تی ده نایه‌ت له
سه‌ره‌تاوه ده نایه‌ت له کو‌تاییبوه، خویندنی نهم سووره‌ته ده‌بیته هوی پاریزگاری له ده‌جبال
نیمامی نه‌حمده ریوایه‌تی کردوو له به‌پائه‌نه‌لئیت: پیاوئک سووره‌تی (الکھف) ی خویند، ولاغئکی
که له ماله‌که‌دا بوو خه‌ریک بوو رابکات، سه‌یری کرد ته‌میکی یان هه‌ریکی بینی دای به‌سه‌ریدا، نه‌وه‌ی
بۆ پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) گتپا‌یه‌وه، پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) فرمووی: (فالانه که‌س تانه‌توانی قورئان بخوینه‌وه،
بیگومان نه‌وه نارامیه‌که له کاتی قورئاندا دیته خواره‌وه، یان بۆ قورئان دیته خواره‌وه).^۲ بوخاری و
موسلیمیش له هه‌ردوو سه‌حیحه‌که‌دا نهم فرموده‌یان هیناوه.^۳ نه‌و پیاره‌ی که ده‌بخویند نوسه‌یدی
کوپری حوضه‌یر بوو وه‌ک له پیشه‌وه له سووره‌تی (البقره) باسکرا، دیسان نیمامی نه‌حمده ریوایه‌تی
کردوو له نه‌بو ده‌ردانه‌وه له پیغه‌مبه‌ره‌وه(ﷺ) فرموویه‌تی: (هه‌ر که‌سیک ده نایه‌تی له سووره‌تی
که‌هف له‌به‌ر کرد پاریزراوه له ده‌جبال).^۴ موسلیم و نه‌بو داود و نه‌سانی و تیرمزی ریوایه‌تیان
کردوو، ریوایه‌ته‌که‌ی تیرمزی به‌م جو‌ره‌یه: (هه‌ر که‌سیک سی نایه‌ت له سه‌ره‌تای سووره‌تی (الکھف) ی
له‌به‌ر بی‌ت) تیرمزی ده‌لئیت: فرموده‌یه‌کی چاک و راسته.^۵ حاکمیش له موسته‌دره‌که‌که‌یدا هیناویه‌تی
له نه‌بو سه‌عیده‌وه له پیغه‌مبه‌ره‌وه(ﷺ) که فرموویه‌تی: (هه‌ر که‌سیک سووره‌تی که‌هفی له پۆزی
هه‌ینیدا خویند بی‌ت له نیوانی نه‌و که‌سه‌و نه‌و دوو هه‌ینیه‌دا ره‌وناکیه‌کی بۆ هه‌له‌ده‌کرئیت) پاشان حاکیم
ده‌لئیت: نهم فرموده‌یه سه‌نه‌ده‌کاتی راستن، بوخاری و موسلیم ریوایه‌تیان نه‌کردوو.^۶ هه‌ر به‌م
شینویه‌ به‌یه‌ه‌تی ریوایه‌تی کردوو له ستونه‌که‌یدا له حاکیمه‌وه پاشان به‌یه‌ه‌قیش ریوایه‌تی کردوو

سوره‌تی (الکھف) ده‌جبالدا بوو، خویندنی نهم سووره‌ته ده‌بیته هوی پاریزگاری له ده‌جبال
نیمامی نه‌حمده ریوایه‌تی کردوو له به‌پائه‌نه‌لئیت: پیاوئک سووره‌تی (الکھف) ی خویند، ولاغئکی
که له ماله‌که‌دا بوو خه‌ریک بوو رابکات، سه‌یری کرد ته‌میکی یان هه‌ریکی بینی دای به‌سه‌ریدا، نه‌وه‌ی
بۆ پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) گتپا‌یه‌وه، پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) فرمووی: (فالانه که‌س تانه‌توانی قورئان بخوینه‌وه،
بیگومان نه‌وه نارامیه‌که له کاتی قورئاندا دیته خواره‌وه، یان بۆ قورئان دیته خواره‌وه).^۲ بوخاری و
موسلیمیش له هه‌ردوو سه‌حیحه‌که‌دا نهم فرموده‌یان هیناوه.^۳ نه‌و پیاره‌ی که ده‌بخویند نوسه‌یدی
کوپری حوضه‌یر بوو وه‌ک له پیشه‌وه له سووره‌تی (البقره) باسکرا، دیسان نیمامی نه‌حمده ریوایه‌تی
کردوو له نه‌بو ده‌ردانه‌وه له پیغه‌مبه‌ره‌وه(ﷺ) فرموویه‌تی: (هه‌ر که‌سیک ده نایه‌تی له سووره‌تی
که‌هف له‌به‌ر کرد پاریزراوه له ده‌جبال).^۴ موسلیم و نه‌بو داود و نه‌سانی و تیرمزی ریوایه‌تیان
کردوو، ریوایه‌ته‌که‌ی تیرمزی به‌م جو‌ره‌یه: (هه‌ر که‌سیک سی نایه‌ت له سه‌ره‌تای سووره‌تی (الکھف) ی
له‌به‌ر بی‌ت) تیرمزی ده‌لئیت: فرموده‌یه‌کی چاک و راسته.^۵ حاکمیش له موسته‌دره‌که‌که‌یدا هیناویه‌تی
له نه‌بو سه‌عیده‌وه له پیغه‌مبه‌ره‌وه(ﷺ) که فرموویه‌تی: (هه‌ر که‌سیک سووره‌تی که‌هفی له پۆزی
هه‌ینیدا خویند بی‌ت له نیوانی نه‌و که‌سه‌و نه‌و دوو هه‌ینیه‌دا ره‌وناکیه‌کی بۆ هه‌له‌ده‌کرئیت) پاشان حاکیم
ده‌لئیت: نهم فرموده‌یه سه‌نه‌ده‌کاتی راستن، بوخاری و موسلیم ریوایه‌تیان نه‌کردوو.^۶ هه‌ر به‌م
شینویه‌ به‌یه‌ه‌تی ریوایه‌تی کردوو له ستونه‌که‌یدا له حاکیمه‌وه پاشان به‌یه‌ه‌قیش ریوایه‌تی کردوو

۲ احمد (۲۸۱/۴)، فرموده‌یه‌کی سه‌حیحه.
۳ فتح الباری (۷۱۹/۶)، مسلم (۵۴۸/۱).
۴ احمد (۱۹۶/۵).
۵ مسلم (۵۵۵/۱)، ابو داود (۴۹۷/۴)، النسائی فی الکبری (۲۳۶/۶)، تحفة الأحوزی (۱۹۵/۸) فرموده‌یه‌کی سه‌حیحه.
۶ الحاکم (۳۶۸/۲).

له پیغه مبره وه (ﷻ) که فەرموویتی: (هەر که سێک سورتهی که هفی خویندییت، به وشێوهیهی که هاتوووه ته خواره وه، ئه بیته پوناکی بۆی له پۆژی قیامه تدا).

﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَكُمْ عِوَجًا ۝۱ قَسَمًا لِّئَسْذِرَ بِأَسَا شَدِيدًا مِّنْ لَّدُنْهُ وَيُنَشِّرَ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا حَسَنًا ۝۲ مَنكِبِينَ فِيهِ أَبَدًا ۝۳ وَيُنذِرَ الَّذِينَ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا ۝۴ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ وَلَا لِآبَائِهِمْ كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ إِنْ يَقُولُونَ إِلَّا كَذِبًا ۝۵﴾

خوای قورنانی ناردوووه تا مژده مەر و ترسینه ر بیته

له سه ره تایی ته فسرده دا باس مان کرد که خوای گه وره وه سفی پیروزی خوی ده کات له سه ره تایی هه مو شتی که وه وه له کو تایشیدا، بیگومان خودا له هه مو کات و ساتیکدا هه ر سو پاس و ستایش ده کړیت له دنیا دا وه قیامه تدا، هه ر بۆیه ستایشی خوی ده کات له سه ر ئه و کتیبه پیروزی که ناردوویتی بۆ پیغه مبره به پیزه که ی موحه ده (ﷻ) که مه زنه ترین به ره یه که به خشییوه تی به خه لکی سه ر زه مین، که هه ی لاری که مو کو په کی تیدا نیه، ئه و قورنانه که له تاریکی ده ری هه نا ون بۆ پوناکی، پێگی راستی نیشان دا ون وه که ده فەرموویت: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ

لَكُمْ عِوَجًا ۝۱ واته: سو پاس بۆ ئه و خودایه ی ئه م کتیبه ی بۆ به نده ی خوی نارد ه خواری وه هه ی ناله باری تی نه خست، مه ردم شه ره زا ده کات بۆ سه ر راسته پێ، ژۆر به پوونی و ناشکرا خاونه ناسان ده ترسینیت و مزگینیش ده دات به خاوه ن باوه ران، ﴿قَسَمًا لِّئَسْذِرَ بِأَسَا شَدِيدًا مِّنْ لَّدُنْهُ وَيُنَشِّرَ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا حَسَنًا ۝۲ کتیبیکی راست و پایه داره تا له سه زای توند و تیژی خوی ترس وه به ر مه ردم بینیت و به ئه و خاوه ن باوه رانه ش که نا کار چاکن مژده بدات که پاداشتی باشیان ده بیته، واته: بۆ ئه وه ی ئه و که سانه ی که به وای پێ نا که ن و دژایه تی ده کهن به توندی بیان ترسینیت هه ر له دنیا دا وه پۆژی قیامه تیشدا سه زایان بدات و توله یان لی بسینیت، به و قورنانه مژده ی ش بدات به وانیه ی که خاوه ن باوه رو نا کار چاکن به پاداشتی چا که له لایه ن خودا وه ﴿مَنكِبِينَ فِيهِ أَبَدًا ۝۳ واته:

له ره به وه شته دا هه تاهه تابه ده میننه وه، که هه رگیز له نا و نا چیت و کۆتایی نایه ت، ﴿وَيُنذِرَ الَّذِينَ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا ۝۴ هه تا شه وان هه ترسینیت که ده لێن: خودا فه رنده ی بۆ خوی هه لێژاردوو ه.

ئیبینو ئیسحاق ده لئیت: ئەوانه بئهرستانی عەرەب بوون دەیانوت: ئیمە فریشتەکان دەپەرستین که کچانی خودان.^۱ ﴿مَا هُمْ بِإِلَٰهٍ إِلَّا بآبَاهُمْ كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ﴾ واتە: نه خۆیان زانان پێیو نه بابو باپیرانیشیان، قەسەیکە خراپ و زۆر گەورەیان لە دەم دەرچوو، ئەم قەسە خراپیی و نابەجێیی و گەورەیی ئەبووختانەیان دەردەخات بۆیە خۆی گەورە فرەموویەتی: ﴿كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ﴾ واتە: هیچ شتێکیان بە دەستەووە نیە که بیکەنە بەلگە لەسەر ئەو قسانە جگە لەو درۆ بوختانەیی خۆیان، بۆیە خۆی گەورە فرەموویەتی: ﴿إِنْ يَقُولُونَ إِلَّا كَذِبًا﴾ هەرچی دەلێن لە درۆ زیاتر هیچی تر نیە.

هۆی هاتنە خوارەوهی ئەم سورەتە

موحەمەدی کۆپی ئیسحاق باسی هاتنە خوارەوهی ئەم سورەتە پێرۆزەیی کردووە و دەلێت: پیاویکی مەزنی خەلکی میسر زیاتر لە چل سال لەمەوپێش هات بۆ لامان بۆی باس کردم لە عیكریمەو و ئویش لە ئیبینو عەبباسەووە که فرەمووی: قورەیش نەزری کۆپی حارس و عوقبەیی کۆپی ئەبی موعتیان نارد بۆ لای زانایانی جوولە که لە مەدینە، پێیان وتن: بۆن پرسیاریان لێبکەن دەربارەیی موحەمەد و هەموو سیفەتەکانی باس بکەن بۆیان، هەوآلی ئەو قسانەشیان بەدەنی ئەو دەلێت، چونکە ئەوانە لە ئەهلی کتیبە پێشبنەکانن، ئەوێ ئەوان لایانە ئیمە لامان نیە دەربارەیی پێغەمبەران هەردووکیان دەرچوون و هاتن بۆ مەدینە، پرسیاریان کرد لە زاناکانی جوولە که، لەبارەیی پێغەمبەری خواوە (ﷺ) باسی کارەکی و هەندێ لە قەسەکانی پێغەمبەریان - (ﷺ) کرد بۆیان، وتیان: ئێو ئەهلی تەوراتن ئیمە هاتووین بۆ لای ئێو، بۆ ئەوێ هەوآلی ئەم هاوآلی خۆمانمان بەدەنی ئەو: ئەو: زانا جوولە که کان پێیان وتن: پرسیاری سێ شتی لێبکەن که پێتان دەلێن، ئەگەر هەوآلی دانێ ئەو پێغەمبەریکی پەوانەکراو، ئەگەر وایش نەبوو، ئەو پیاویکی درۆزنەو چی بە باش دەزانن لەگەڵی بکەن، پرسیاری لێبکەن لە بارەیی ئەو کۆمەڵە گەنجەووە که لە زەمانی زوودا سەری خۆیانمان هەلگرت چیان بەسەر هات؟ چونکە ئەوانە پووداویکی سەبیریان بەسەر هات، پاشان پرسیاری لێبکەن لە بارەیی پیاویکی گەپۆکەووە که کاتی خۆی خۆی گەیاندرەو تە خۆرەلات و خۆرئاوای ئەم زەمینە، دەنگو باسی چی بوو و چۆن بوو؟ لە بارەیی (گیان)یشەووە پرسیاری لێبکەن، گیان چیە؟ ئەگەر وەلامی ئەوانەیی دانەو، ئەو پێغەمبەرەو شوپینی بکەون، ئەگەر هەوآلیشی نەدانێ ئەو پیاویکی درۆزنەو هەرچی بە لاتانەو بە باشە سەبارەت بە ئەو بیکەن، نەزرو عوقبە گەرانەووەو چوونەو بۆ لای قورەیشیەکان و وتیان: ئەو خەلکی قورەیش شتیکمان بۆ هێناون کێشەیی نێوان ئێووە موحەمەد یەکلای دەکاتەووە

۱ الطبری (۵۹۵/۱۷).

دهیبریتوه، زاناکانی جووله که فرمانیان پی کردون پرسیار له موحه‌مد بکن له چهند شتیک(شته‌کانیان بق باس کردن) هاتن بق لای پیغه‌مبیری خواو(ﷺ) وتیان: ئهی موحه‌مد ناماده‌ی هو‌المان پی بدهیت ئه‌وه‌ی زاناجووله‌که‌کان پییان وتن پرسسیان له پیغه‌مبیر(ﷺ)، پیغه‌مبیری خواو(ﷺ) پیی وتن: (ئه‌وه‌ی پرسسارتان لئوه کرد به‌یانی هو‌التان دده‌می) به‌لام (إنشاء الله‌ی نه‌کرد، ئه‌وانیش له لای پیغه‌مبیر(ﷺ) هه‌لسان، پیغه‌مبیری خواو(ﷺ) پانزه شه‌و چاره‌پوانیکرد، له‌و باره‌یه‌وه خودا هیچ ناگاداریه‌کی نه‌کردو وه‌حی بق نه‌نارد، جویره‌ئیلیش(سه‌لامی خوی لیبت) نه‌هات بق لای، خه‌لکی مه‌ککه که‌وتنه ووتی وتی و ده‌یانوت: موحه‌مد به‌لئینی به‌یانی داینی، ئه‌م‌رئ پانزه‌مه‌مین رۆژمانه که به‌یانیمان تیا کردووه‌ته‌وه، تا ئیستا وه‌لامی هیچ شتیک له‌وانه‌ی که پرسسارمان لیکردووه نه‌یدایینه‌ته‌وه. هه‌تا پیغه‌مبیری خواو(ﷺ) دواکه‌وتنی وه‌حی بوی دلگرائیکرد، ئه‌و قسانه‌ی خه‌لکی مه‌ککه ده‌یانکرد زۆر به‌ لایه‌وه گران بوو، پاشان جویره‌ئیل(سه‌لامی خوی لیبت) هات بق لای و سوره‌ی(الکف)ی بق هینا له لای خوی گه‌وره‌وه، که گه‌لئی له پیغه‌مبیر(ﷺ) ده‌کات تئیدا له‌سه‌ر دلگران بوونی بق بته‌پرستان و وه‌لامی ئه‌و پرسسارانه‌شی دایه‌وه که له باره‌ی کۆمه‌له لاره‌که و پیاوه گه‌رۆکه‌و گیانه‌وه لییان کرد وه‌ک له باسی گیاندا له سوره‌ی(الاسراء)دا فرموویه‌تی:

﴿ وَشَلُّوْا نَفْسَكَ عَنْ الرُّوحِ قَلِ الرُّوحِ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا ﴾^۱ واته: وه‌(ئهی موحه‌مد(ﷺ)) پرسسارت لی ده‌کن له باره‌ی رۆحه‌وه(که چیه) بلئی رۆج له کارو فرمانی تاییه‌ت به‌ پروره‌دگارمه و ئیوه‌ ته‌ننا که‌میک له زانیاریتان پی به‌خشراوه.

﴿ فَمَلَّكَ بَنَجٌ مُفَسِّكٌ عَلَيَّ أَثَرِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهِذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا ﴾^۲ إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ

زِينَةً لِّمَن لَّانِبَلُوهُمُ أَحْسَنُ عَمَلًا^۳ وَإِنَّا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرًّا^۴

خه‌م مه‌خۆ له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی که بته‌پرستان برۆ ناھینن

خوی گه‌وره دلخۆشی پیغه‌مبیره‌که‌ی(ﷺ) ده‌داته‌وه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی که خه‌م ده‌خوات بق ئه‌و

بته‌پرستانه که باوه‌پ ناھینن و لئیی دورده‌که‌ونه‌وه وه‌ک له ئایه‌تی تردا فرموویه‌تی: ﴿فَلَا تَذْهَبْ

نَفْسُكَ عَلَيْهِمْ حَسْرَتٍ﴾^۱ واته: ده‌ی که‌واته: به‌ خه‌فت خواردن له‌به‌ر (ئیمان نه‌هینانی) ئه‌وان خۆت

مه‌فه‌وتینه. وه فرموویه‌تی: ﴿وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ﴾^۲ واته: خه‌میان مه‌خۆ. وه فرموویه‌تی: ﴿لَمَلَّكَ بَنَجٌ

^۱ (الاسراء: ۸۵)، الطبری(۱۷/۵۹۵).

^۲ فاطر(۸).

^۳ النمل(۷۰).

تَسْكُ الْآلَا يَكْرُؤُا مُؤْمِنِينَ^۱ له‌وانه‌یه به‌و خه‌مه خۆت له‌ناوهری، كه ئه‌وانه نایانه‌وێت به‌وا بێدن. بۆیه لێرده‌ها فه‌رمووێتی: ﴿فَلَمَّا كَ بَخَّ نَفْسَكَ عَلٰٓى ءَاثَرِهِمْ اِنْ لَّمْ يُؤْمِنُوْا بِهٰذَا الْحَدِیْثِ اَسْفًا﴾ واته: په‌نگه‌تو بۆ ئه‌و كه‌سانه‌ی به‌وا به‌م كتیبه‌ناكهن، ئه‌وه‌نده‌خه‌م بخۆی له‌ناو بچی، یانی ئه‌م قورئانه، ﴿اَسْفًا﴾ وه‌ك ده‌لێن: له‌ داخا خۆت له‌ناو مه‌به، قه‌تاده‌ده‌لێت: خۆت مه‌كوژه‌به‌ داخ و خه‌فته‌خواردن بۆیان.^۲ موجهامید ده‌لێت: شه‌پزه‌و بیته‌قته‌مه‌به‌بۆیان.^۳ ماناكان له‌یه‌كه‌وه‌نزیکن، واته: خه‌میان بۆ مه‌خۆ، به‌لكو تو په‌یامی خواپان پێ بگه‌یه‌نه، هه‌ر كه‌سێك پێی پاستی گرته‌به‌ر بۆ خۆیه‌تی، هه‌ر كه‌سیش گومرا‌بوو، خۆی سه‌ری لێ شه‌یواوه، به‌خه‌فته‌خواردن له‌به‌ر ئه‌وان خۆت له‌ناو مه‌به.

ئهم دنیا‌یه‌خانه‌ی تاقی‌کردنه‌وه‌یه

پاشان خۆی گه‌وره‌باسی ئه‌وه‌ده‌كات، كه دنیا شوینێکی کاتیه‌و نامینێ و پازاوه‌یه‌به‌و شتانه‌ی كه‌به‌رده‌وام نابن و له‌ناو ده‌چن، کردووه‌تی به‌خانه‌ی تاقی‌کردنه‌وه‌نه‌ك خانه‌ی نیشته‌جێ بوون، وه‌ك فه‌رمووێتی: ﴿اِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلٰٓى الْاَرْضِ زِينَةً لِّمَنْ هٰذَا لِئِنبَلُوْهُرَ اٰیٰتِهِمْ اَحْسَنُ عَمَلًا﴾ واته: به‌پاستی ئێمه‌هه‌رچی وا به‌سه‌ر زه‌مینه‌وه‌کردوومه‌به‌جوانی بۆی، بۆ ئه‌وه‌ی خه‌لکی تاقی بگه‌ینه‌وه، کامه‌یان کار چاکتر ده‌بن، قه‌تاده‌ده‌لێت: له‌ئه‌بو نه‌ززه‌وه‌له‌ئه‌بو سه‌عهیده‌وه، له‌په‌نغه‌مبه‌ری خواوه(ﷺ) پڕوایه‌تکراوه‌كه‌فه‌رمووێتی: (دنیا خۆش و سه‌وزه، به‌پاستی خودا ئێوه‌ی کردووه‌ته‌جینشینی تێیدا، سه‌یر ده‌کات كه‌چی ده‌کهن، خۆ بپاریزن له‌دنیا، خۆش بپاریزن له‌ژنان، چونکه‌یه‌که‌م به‌لای نه‌وه‌ی ئیسرائیل له‌ئافره‌تاندا بوو).^۴ پاشان خۆی گه‌وره‌باسی دنیا ده‌کات كه‌نامینیت و له‌ناو ده‌چیت و كه‌سیش تێدا نامینیت و چۆل ده‌بیت و کۆتایی دیت و ده‌پوخیت به‌سه‌ر یه‌کداو ده‌پوات. وه‌ك ده‌فه‌رموویت: ﴿وَإِنَّا لَجٰعِلُوْنَ مَا عَلٰیهَا صَعِیْدًا جُرُزًا﴾ واته: ئێمه‌ئه‌وه‌ی وا له‌سه‌ر ئه‌م زه‌مینه‌یه‌ده‌یکه‌ینه‌بیابانێکی وشکی کاکێ به‌کاکێ واته: دوا‌ی ئه‌و جوانی و پازاوه‌یه‌یه‌ی كه‌هه‌یه‌تی ئێمه‌دنیا ده‌که‌ینه‌وێزان و کاولی ده‌که‌ین، ئه‌و شتانه‌یش هه‌موو له‌سه‌ریه‌تی تێکی ده‌ده‌ین و ده‌یکه‌ینه‌بیابانێکی چۆل نه‌په‌وه‌کی لێ ده‌پووت نه‌سوودیشی لێ‌وه‌رده‌گیریت. وه‌ك عه‌وفی ده‌لێت: له‌ئینبو عه‌بیاسه‌وه‌له‌مانای ئه‌م ئایه‌ته‌دا: ﴿وَإِنَّا لَجٰعِلُوْنَ مَا عَلٰیهَا صَعِیْدًا جُرُزًا﴾ ده‌لێت: هه‌موو شتێك له‌سه‌ر زه‌مینه‌دا له‌ناو

^۱ الشعراء (۳).

^۲ الطبری (۵۹۸/۵۹۷/۱۷).

^۳ الطبری (۵۹۸/۱۷).

^۴ احمد (۲۲/۳)، فه‌رموده‌یه‌کی سه‌حیحه.

ده‌جیت و نامینیت: ۱. مواهید ده‌لایت: ﴿صَعِيدًا جُرًّا﴾ زه‌مینکی چؤل که هیچی تیادا نه‌مینیت.^۲
 قه‌تاده ده‌لایت: (الصعید) نه‌و زه‌ویه به که هیج دره‌خت و پروه‌کیکی تیدا نه‌بیت.^۳

﴿أَمْ حَسِبْتَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ كَانُوا مِنْ آيَاتِنَا عَجَبًا﴾ ۱ ﴿إِذْ أَوَى الْفِتْيَةُ إِلَى الْكَهْفِ
 فَقَالُوا رَبَّنَا آئِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا﴾ ۲ ﴿فَضَرَبْنَا عَلَى آذَانِهِمْ فِي الْكَهْفِ سِنِينَ
 عَدَدًا﴾ ۳ ﴿ثُمَّ بَدَّلْنَاهُمْ لِنَعْلَمَ أَيُّ الْحِزْبَيْنِ أَحْصَى لِمَا لَمْ يَشَأْ أَمَّا﴾ ۴ ﴿

به‌سهراتی یارانی نه‌شکوت

خوای گه‌وره باسی یارانی نه‌شکوت به‌گشتی و کورتی ده‌کات، پاشان به‌دریژی بؤمان باس
 ده‌کات، وه‌ک نه‌فه‌رموویت: ﴿أَمْ حَسِبْتَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ كَانُوا مِنْ آيَاتِنَا عَجَبًا﴾ واته:
 تو(نه‌ی موحه‌مد(ﷺ)) وات ده‌زانی که یارانی غارو په‌قیم له‌نیوانی نیشانه‌کانی نئمه‌دا
 سه‌رسوپه‌ینه‌ره؟ واته: به‌سهراتی نه‌وانه له‌تواناو ده‌سه‌لاتی خودا سه‌رسوپه‌ینه‌ره‌تر نیه به‌لکو
 دروستکردنی ناسمانه‌کانو زه‌مین و نالوگوپرکردنی شه‌وو پؤژو پام کردنی خؤرو مانگو نه‌ستیره‌کانو
 چه‌ندین نیشانه‌ی تریش له‌وه گه‌وره‌ترنو به‌لگن له‌سهر ده‌سه‌لاتی خودای گه‌وره و هرچی مه‌یلی
 لئینیت ده‌یکاتو هیج شتیک نابیته له‌مپر له‌پئیدا با نه‌وشته له‌به‌سهراتی یارانی غاریش سه‌یرو
 سه‌رسوپه‌ینه‌رتریش بیت وه‌ک نئینو جوره‌یج ده‌لایت: له‌مواهیده‌وه: ﴿أَمْ حَسِبْتَ أَنَّ أَصْحَابَ
 الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ كَانُوا مِنْ آيَاتِنَا عَجَبًا﴾ ده‌لایت: زؤر شتی تر له‌نیشانه‌کانی نئمه‌ه‌بووه
 سه‌رسوپه‌ینه‌ره‌تر بووه له‌م به‌سهراته.^۴ عه‌وفی ده‌لایت: له‌نئینو عه‌بباسه‌وه: ﴿أَمْ حَسِبْتَ أَنَّ
 أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ كَانُوا مِنْ آيَاتِنَا عَجَبًا﴾ ده‌لایت: نه‌وه‌ی پیم داوی له‌زانباری و سونته‌ت و
 قورئان چاکتره له‌کاروباری یاوه‌رانی نه‌شکوت و په‌قیم.^۵ موحه‌مدی کوپی نئسحاق ده‌لایت: هیج
 به‌لگه‌یه‌کم نه‌خستوه‌ته پوو له‌به‌لگه‌کانم سه‌رسوپه‌ینه‌ره‌تر بیت بؤ‌خه‌لکی له‌کاری یارانی نه‌شکوت و
 په‌قیم.^۶ (الکف) به‌و نه‌شکوته نه‌وت‌ریت له‌ناو کئودایه، (الکف) نه‌و نه‌شکوته‌یه که نه‌و کؤمه‌ل

^۱ الطبری (۵۹۹/۱۷).

^۲ الطبری (۵۹۹/۱۷).

^۳ الطبری (۶۰۰/۱۷).

^۴ الطبری (۶۰۱/۱۷).

^۵ الطبری (۶۰۱/۱۷).

^۶ الطبری (۶۰۱/۱۷).

لاوهی باسکران هانایان تی بردو چوونه ناوی، به لام (په قیام) عه و فی ده لیت له ئیبنو عه بیاسه وه نو (شیوه) یه که نزیکه له هریمی (ته یله) وه^۱. عه ته یی عه و فی قه تاده یش هر وایان وتووه. زه حاک ده لیت: (الکهمف) نو نه شک و ته یه له ناو شیویکدایه^۲. (په قیام) یش ناوی شیوه که یه، مواهید ده لیت: (الرقیم) خانووه کانایان بووه. هندی له زانایان وتووینا: (په قیام) نو شیوه یه که نه شک و ته که یانی تیدا بووه^۳. عه بدو په رزاق ریوایه تی کردووه له ئیبنو عه بیاسه وه ده رباره یی (الرقیم) ده لیت: که عب وایان ده زانیت (په قیام) شاریک بووه. ئیبنو جو ره یج ده لیت: له ئیبنو عه بیاسه وه: (الرقیم) نو کتویه یه که نه شک و ته که یی لیبوو، سه عیدی کوپی جو به یر ده لیت: (الرقیم) له وحیکه له برد به سه رهاتی یارانی غاریان تیدا نویسه، پاشان له ده رگای نه شک و ته که دا دایان ناوه^۴. ﴿إِذْ أَوَى الْفِتْيَةُ إِلَى الْكَهْفِ فَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا مِن لَّدُنكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا﴾ کاتیک لاهه کان په نایان بق غاره که بردو وتیان: نه یی په روه ریئیی هه موومان تو بهر به زه یی خوتمان بخه و کاره کانمان بق ناسان بکه. خوی گوره باسی نو کزله له لاهه ده کات که به ناینه که یانه وه پایان کرد له ترسی گه له که یان هه تا پاشگه زیان نه که نه وه به زور، بویه پایان کردو په نایان برده بهر نو نه شک و ته له کتویکدا، تا خو یان به شارنه وه له هوزه که یان، کاتیک که چوونه ناو غاره که داوای سوژو به زه بیان له خوی گوره کرد و وتیان: ﴿رَبَّنَا إِنَّا مِن لَّدُنكَ رَحْمَةً﴾ واته: نه یی په روه ردگارمان تو بهر به زه یی خوتمان بخه، به زه بیه که که له بهر چاوی هوزه که مان ونمان بکه و دامان پو شه، ﴿وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا﴾ واته: نه م کاره مان بق پرخیر بکه و بزگارمان بکه وه که له م فه رموده یه دا هاتووه: (په روه ردگارا! نه وه یی بریارت داوه له هر بریاریک بومان، کورتایه که یی به خیر بگی ره).^۵ پاشان خوی گوره ده فه رموویت: ﴿فَضَرَبْنَا عَلَىٰ عِزَابِهِمْ فِي الْكَهْفِ سِنِينَ عَدَدًا﴾ له و نه شک و ته دا هه تا چند سالیک، گوئی هه موویانمان ناخنی و خه ومان لیخستن، واته: کاتیک که چوونه ناو نه شک و ته که خه و الومان کردن و چند سالیکی زور خه و تن. ﴿ثُمَّ مَتَّعْنَاهُم لِنُعَلِّمَهُمُ الْآيَاتِ الْحُرُوبِ لِمَا لِيَسُوْا أَمَدًا﴾ واته: پاشان وه خه بهرمان هیتان، بق نه وه یی ده ریخه یین، له و دوو ده سته یه (که نا کوژن ده رباره یان) کامیان چاکتر ماوه یی خه یی نه وانایان

^۱ الطبری (۶۰۱/۱۷).

^۲ الطبری (۶۰۲/۱۷).

^۳ الطبری (۶۰۲/۱۷).

^۴ الطبری (۶۰۳/۱۷).

^۵ احمد (۱۴۷/۶).

ژماردوه، یه کیکیان پویشته و هندی پاره‌ی له گه‌ل خزی برد تا به و پاره‌یه خواردنیان بۆ بکریت تا بیخۆن وه که له مه‌ودوا به درێژی باس ده‌کریت. بۆیه فرموویه‌تی: ﴿ثُمَّ بَمَثَلِهِمْ لِنَعْلَمَ أَيُّ الْحَرْبِينَ أَحْسَنُ لِمَا لِيَسُوا أَمَدًا﴾ و تراوه: ﴿أَمَدًا﴾ واته: ژماره، نه‌شوتری ﴿أَمَدًا﴾ یانی مه‌ودایه‌ک. وه که دلێک (سبق) الجواد) کاتیک نه‌و ماوه‌یه ده‌بیرت.

﴿ثُمَّ نَقُصُّ عَلَيْكَ نَبَأَهُم بِالْحَقِّ إِنَّهُمْ فِتْنَةٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَزِدْنَاهُمْ هُدًى﴾ ﴿۱۳﴾ وَرَبَطْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ إِذْ قَامُوا فَقَالُوا رَبُّنَا رَبُّ الْأَرْضِ لَنْ نَدْعُوَ مِنْ دُونِهِ إِلَهًا لَقَدْ قُلْنَا إِذَا شَطَطًا ﴿۱۴﴾ هَتُولَاءِ قَوْمًا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً لَوْلَا يَأْتُونَ عَلَيْهِم بِسُلْطَانٍ بَيِّنٍ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ﴿۱۵﴾ وَإِذْ اعْتَرَفْتَنَاهُمْ وَمَا يَدَّبُّونَ إِلَّا اللَّهُ فَأَوْأَىٰ إِلَىٰ الْكَهْفِ يَشْرِكُ لَكُمْ رَبِّكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَرَهْجَىٰ لَكُمْ مِنْ أَمْرِكُمْ مَرْفَقًا ﴿۱۶﴾

بروایان به خوا و دابرا نیان له گه‌له کیان

خوای گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿ثُمَّ نَقُصُّ عَلَيْكَ نَبَأَهُم بِالْحَقِّ إِنَّهُمْ فِتْنَةٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَزِدْنَاهُمْ هُدًى﴾ نێمه به‌سه‌رهاتی راستی نه‌مانهت بۆ ده‌گیرینه‌وه: چهند لایک بوون، باوه‌ریان به‌ په‌روه‌ردگاری خۆیان هه‌بوو، نێمه‌یش زیاتر شاره‌زایمان دابوونی. لێره‌دا خوای گه‌وره دێته سه‌ر باسی نه‌م سه‌رگوزشته‌یه و پوونی ده‌کاته‌وه، که نه‌م کۆمه‌له‌ لاهه زیاتر به‌ره‌و هه‌ق هاتوون و باشت‌ر شاره‌زای پیتی راست ده‌بوون له‌و که‌سانه‌ی که ته‌مه‌نیان کردو چوو بوون به‌ سه‌له‌وه، چونکه نه‌مانه پاهاتبوون له‌سه‌ر ئایینی په‌وپوچ، بۆیه زۆرینه‌ی نه‌و که‌سانه‌ش که وه‌لامی خوداو پیغه‌مبه‌ری ئیسلامیان ده‌دایه‌وه‌لاو بوون، به‌لام پیاوه به‌سه‌ر لایه‌وه‌کانی قوره‌یش زۆر به‌یان له‌سه‌ر ئایینی خۆیان مانه‌وه، ژماره‌یه‌کی که‌میان نه‌بیت له‌سه‌ر ته‌به‌رستی مانه‌وه و موسلمان نه‌بوون، هه‌ر به‌و شیوه‌یه‌ش خودای مه‌زن باسی یارانی غار ده‌کات که کۆمه‌لێک لاهه‌بوون، مواهید ده‌لێت: خودا شاره‌زای کردن و ترسی خۆی خسته‌ دلێان و به‌ویان هینا به‌ په‌روه‌ردگاریان و بوونه یه‌کخوا به‌رست و شایه‌تیان دا که جگه‌ له‌ خوا هیچ خودایه‌کی تر نه‌یه، ﴿وَزِدْنَاهُمْ هُدًى﴾ زۆرێک له‌ پێشه‌ویان وه‌ک بوخاری و که‌سانی تریش نه‌م نایه‌ته‌یان کردووه‌ته به‌لگه‌ له‌سه‌ر که‌موزیادکردنی باوه‌پ، وتووینانه: باوه‌پ زیاده‌و که‌م ده‌کات. بۆیه خوای گه‌وره فرموویه‌تی: ﴿وَزِدْنَاهُمْ هُدًى﴾ له‌ نایه‌تی تریشدا فرموویه‌تی: ﴿وَالَّذِينَ أَهْتَدُوا زَادَهُمْ

هُدًى وَمَأْتِيهِم مَّقَاتُهُمْ^۱ واته: نهو که سانه ی هیدایه تیان وه درگرتووه (خوا) شاره زایان زیاد ده کات و ته قواو پاریزکاریان پی ده به خشیت. وه فرموویه تی: ﴿فَأَمَّا الْكِرْبُ فَأَسْتَوُوا فَرَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَمِمَّا يَسْتَبْشِرُونَ﴾^۲ واته: جا نه وانه ی که باوه ریان هیناوه نه مه نیمانان زیاد ده کات (و به میزتر ده بیت) وه نه وان مژده به خشن و خوشحالتن. وه فرموویه تی: ﴿لِيَزَادُوا إِيمَانًا مَعَ إِيمَانِهِمْ﴾^۳ واته: تا نیمانان زیاد بکات له گه ل نهو نیمانان که هه یانه. چه نده ها نایه تی تریش که به لگن له سهر زیاد و که مکردنی باوه. و باسکراوه که نه م کومه له لاره له سهر ناینی مسیح-عیسای کوبی مریه م- بوون، نیتر خوا باشتر نه زانیت، به لام وادیاره نه مانه به شیوه یکی گشتی له سهر ناینیکی تری جگه له گاوری تی بوون، چونکه نه گهر له سهر ناینی نه صارا بوونایه زانایانی جووله که نه ونده گرنگیان پی نه ده دان و نهو به سهرهاتیان بهو شیوه نه ده پاراست و فرمانیان نه ده دا به قوره یشیه کان نهو پرسیاره له پیغه مبر (ﷺ) بکن، له پیشه وه ریوایه ت کرا له نینو عه عباسه وه که قوره یشیه کان ناریدان بق لای زانایانی جووله که داوای چه ند شتیکیان کرد که پیغه مبری خوی (ﷺ) پی تا قی بکه نه وه وه لامیان بق نارنده وه که پرساری (نهو لوانه و زلیقه پنهین و گیان) ی لیبکن، نه مه به لگه یه که نه م شتانه له ناینی نه هلی کتتیدا ماوه ته وه و پاریزکاری لیکراوه که نهو ناینه ش - به بیگومان - له پیش ناینی نه سرانیدا هاتووه (والله أعلم). پاشان خودای مه زن ده فرموویت: ﴿وَرَبِّطْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ إِذْ قَامُوا فَقَالُوا رَبُّنَا رَبُّ الْأَرْضِ وَالْأَرْضُ لَنْ نَدْعُوهَا مِنْ دُونِهَا لَقَدْ قُلْنَا إِذًا شَطَطًا﴾ واته: دلیمان به میزکرد کانتیک که راه رین، نه وسا و تیان: پهروه رینمان، پهروه رینی ناسمانه کان و زمینه نه گهر جگه له و هانا بق ههر په رستوویه که به رین، دیاره نیمه له راستی وتن لمان داوه خوی گه وه باس له وه نه کات که نارامی و خوراکریمان خسته دلیان که پیچه وانه ی هوزه که یان و شاره که یان بجولینه وه و لییان جیابینه وه و خویان دوور بگرن له و رابواردن و خوش گوزه رانی و بهرانه ی نه وان، بویه زوریک له زانایانی ته فسیر له پیشینه و پاشینه باسیان کردوه که نهو لوانه له کورانی پاشاو پیاو ماقولانی پدم بوون، پوزیک له جه ژنیک له جه ژنه کانی گه له که یاندا که هه موو سالیک ده چه نه دهره وه و کژده بوونه وه له دهره وه ی شار، نه م کومه له لاره بیش له گه لیان چونه دهره وه، که سو کاریان بتیان ده په رست و مهرو مالاتیان بق سهرده برین ده یانکرده قورنای بیوان، پاشایه کی زور سته مکارو لاساریان هه بوو پییان دهوت

۱ محمد (۱۷).

۲ التوبة (۱۲۴).

۳ الفتح (۴).

دهقیانوس ئو فرمانی پی دهکردن و هلی دهنان که ئو کارانه بکن، کاتیک که ئو خه لکه درچوون بۆ ئو شوینی کزبوونه و یانه، ئو کومه له لاره ویش له گه ل باروک و کسو کارباند چوونه دره ووه، سهیری ئو شتانه یان کرد که گه له کیهان دهیکه و به چاوی خویان بینیان، ده یانزانی ئوهی که سو کاریان دهیکه له سوژده بردن بۆ بتهکان و سه برپینی مهرو مالات بۆیان دروست نیه تهنا بۆ ئو خودایه نه بیته که ئاسمانهکان و زه مینی دروست کردوه، هر یه کیک له و لوانه له کسو کاری جیابووه و دورکه و تهو لئیان و به تهنا له شوینی کدا دانیشته، یه کم که سیک له وانه که به تهنا خوی دانیشته له ژیر سیپه ری دره ختیکدا دانیشته، یه کیک تریش هات و له ژیر دره خته که دای لای دانیشته، یه کیک تریش هات و له لایندا دانیشته، یه کیک تریش هات و له لایان دانیشته، پاشان یه کیک ترو یه کیک ترو یه کیک تریش، هیچ کامیان ئوهی تری نه ده ناسی، به لکو ئوهی له ویدا کوی کردبوونه و ئو که سه بوو که دله کانی له سه برپوا کز کردبووه واته: خوی گه ووه کوی کردبوون، وه که له فرموده یه دا هاتوو که بوخاری پویایه تی کردوو له عانی شه ووه (په زای خوی لی بیته) ده لیت: پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فرموده یه تی: (پۆحه کان سه ریازی پاهیتراون ئه وانه ی هاوپه وشت و هاویرن پیگه ووه ده گونجین، ئه وانه ویش سه وشت و بپرویا ووه پیان به یه که ناخوات جیاواز ده بن).^۱ موسلیمیش له سه حیه که یه دا هیناویه تی له فرموده که یه سه ویه ووه که له باوکیه ووه له ئه بو هوره یه ووه له پیغه مبه ری خواوه (ﷺ) پویایه تی کردوو.^۲ خه لکی ئه لاین: مرؤف بوون هۆکاری یه کگرتنیان بووه، مه به ست ئه ویه که هر که سیک له وانه ئه ووه له سه ری بوو ده یشارده ووه له هاوه له که ی له ترساندا، نه یه زانی ئه وانیش هر وه که ئو وان، هه تا یه کیکیان وتی: سویند به خوا ئه ی خه لکینه! هر یه که له ئیوه هیچ نییه ی ده زانن که یه که شت نه بیته که ئیوه له گه له که تان وه در نه ناوه و جیای کردوونه ته ووه، با هر که سه ووه ئه و شته ی که بپوی پیته ی ئاشکرای بگات، یه کیک تریان وتی: ئه و سا من سویند به خوا وورد بوومه ووه له ئه ووه که گه له که می له سه ره بۆم دره که وت شتیکی پپو پچه، به لکو ئه و که شه ی شایه نی په رسته نه به ته نها و هاوه لی بۆ دانانزیت هر خودایه، که هه مو شتیکی دروست کردوو و ئاسمانه کان و زه مین و ئه ویشی له نیوانیاندایه دروستی کردوو، یه کیک تریان وتی: منیش سویند به خوا هه مان حاله تم به سه ردا هاتوو، یه کیک تریشیان هر وای وت، هه تا هه مو ریگه که وتن له سه ره یه که قسه و بوونه یه که ده ست و برای په راستی یه کتری، شوینی کیان کرده په رستگاو خواناسیان تیدا ده کرد، گه له که یان پییان زانین و زمانیان لیدان لای پاشا که یان و ئه ویش ناردی به شوینی اندا و پرسپاری لیکردن بپویان چۆنه و خه ریکی چین؟ ئه وانیش به راستی

^۱ فتح الباری (۶/۴۲۶).

^۲ مسلم (۴/۲۰۳۱).

وہ لایمان دایوہ و ئویشیان بانگ کرد بق لای خودای مەزن، لە بەر ئوہ خودای مەزن بەمشئوہ یە باسیان دەکات و دەفەر مویت: ﴿ وَرَبَّنَا عَلٰی قَلْبِنَا اِذْ قَامُوْا فَقَالُوْا رَبَّنَا رَبُّنَا رَبُّ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ لَنْ نَدْعُوْا مِنْ دُوْنِہٖ اِلٰہًا ﴾، ﴿ لَنْ ﴾ یش بق ہتا ہتا پیکردنی نہ فیہ، واتہ: ہەرگیز ئیمہ جگہ لە خودا ہانا بق ہیچ پەرستوویەک نابین، ئەگەر ہانامان برد ديارہ ئیمہ لە پری لامان داوہ، بۆیہ خوای گەوردہ لە بارہ یانہوہ فەر مویہ تی: ﴿ لَقَدْ قُلْنَا اِذَا شَطَطْنَا ﴾، پاشان دەفەر مویت: ﴿ هٰذَا لَوْلَا قَوْمُنَا اتَّخَذُوْا مِنْ دُوْنِہٖ اِلٰہًا لَوْلَا یٰتُوْرَتْ عَلَیْہِم بِسُلْطٰنٍ بَیِّنٍّ فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ اَفْتَرٰی عَلٰی اللّٰهِ کَذِبًا ﴾ ئەوانہ ی لە مۆزی ئیمەن، جگہ ئەو (واتہ خوا) چەند پەرستووی تریشیان ہە یە، دە ی با بە لگہ و نیشانہ ی تاشکراییان بق بہیننہوہ، سا کی سستہ مکارترہ لەوہ ی کہ درق ہەلبەستنی بە دەم خواوہ. واتہ: خۆزگہ ئەوانہ بە لگہ ی پوونیان بہینایہ تەوہ لە سەر راستی ئەو شتانہ ی کہ دە یلین و پیتی ہەلدەسن، بە لام ئەوانہ ہەر بوختانچی و درۆزن بوون و ہەمیشہ درۆیان بە دەم خواوہ ہەلبەستوہ، ئەلین: کاتیك ئەو لاوانہ پاشاکە یان بانگ کرد تا بپووا بپنیت بە خودای مەزن، پیتی پازی نہ بوو ہەر پەشەشی لیکردن و پیتی ووتن خراپتان بە سەر دینم، بۆیہ فەرمانی دا کہ ئەو جلوبەرگہ ی کہ لە بەریان کردبوو لەو جەژنە دا لە بەریان دا کەن و مۆلتیان داننی کہ ہتا بە لگہ بە خۆ یاندا بچنەوہ و پەشیمان ببنەوہ و واز بپنن لەو ئاینہ ی کہ لە سەرینی، ئەو مۆلت دانہ سۆزو بەزہ یی خودا بوو بۆیان، لەو ہاتنہ سەر ئەوہ ی کہ لە دەستیان پاکەن و خۆیان دەریاز بکەن، خۆیان و ئاینہ کە یان پزگار بکەن لەو بە لایہ، ئەو خۆ دەریاز کردنہ ییش کاریکی چاک و دروستہ لە کاتی ہاتنی بە لا (الفتنہ) دا کہ بە سەر خە لکیدا دیت، کہ خۆیان و ئاینہ کە یان لادەن لەو بە لایہ ئەو شوینتہ بە جی بیلن و پایکەن بق ئەوہ ی ئەوہ ک ئاینہ کە یان لە دەست بدەن. وە ک لە م فەر موو دە یە دا ہاتوہ: (نزیکہ چاکترین سامانی ہەر کە سیک لە ئیوہ بریتی بیت لە پانہ مە پیک شوینیان بکە ویت بق سەر کپوہ کان و شوینی ئاودار، بە ئاینہ کە یوہ ہەلبیت لە (ترسی تووشبوون) بە بە لا).^١ تا لە م حالە دا دروستہ دوور کە وتنە و بەرکە ناری لە خە لکی، لە ہیچ کاتیکی تردا دروست نیہ، چونکہ دە بیٹە مۆی وازھینان لە نوژی جە ماعت و نوژی ہەینی، جا کاتیك کہ لاوہ کان ہاتنہ سەر ئەوہ ی بپۆن و پایکەن و جیاببنەوہ لە گە لە کە یان، خوای گەوردە ییش ئەوہ ی بق ہەلبژاردن و ئاسانکاری بق کردن وە ک دە فەر مویت: ﴿ وَاِذْ اَعْتَرَلْتُمُوْہُمْ وَمَا یَعْبُدُوْنَ اِلَّا اللّٰہُ ﴾ کاتیك ئیوہ دوورہ پەریزیتان گرت لە وان و لە وانہ ییش وا جگہ لە خودا دە یان پەرستن، یانی: کہ ئیوہ لیتیان جیابوونە تەوہ و بە مۆزی ئەم ئاینہ ی خۆتان دژایە تیان دە کەن و ئەوان غەیری خوا دە پەرستن، کە واتہ بە لاشە یشتان ہەر لیتیان جیا

١ فتح الباری (١/٨٧).

ببنوه، ﴿فَأَوَّا إِلَى الْكَهْفِ يَنْشُرُ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ﴾ سا به و غاره په نا به بن، په روه ردگارتان به ر
 به زهیی خویتان ده خاتو ده تانشاریته وه له گه له که تان، ﴿وَرُوهَيَّ لَكُمْ مِنْ أَمْرِكُمْ مَرَقًا﴾ هویه کی وایش
 دهره خسینیّت به ناواتی خوتان بگه ی بن، نا له و کاته دا دهرچوون و په نایان برد بؤ نه و نه شک و ته، له ناو
 هوزه که یاندا نه مان و ون بوون، پاشایش هر هر هوالی ده پرسین، ده لئین: هرچه ندی کرد نه یدیزینه وه
 خوی گه وره چاوی کویر کرد له ناستیان وه ک چون چاوی موشریکه کانی قوره یشی کویر کرد له
 ناستی پیغه مبه ره که ی موحه مه دو(ﷺ) هاوه له که ی نه بو به کری صیدیق، کاتیک که په نایان برد بؤ
 غاری سه ور(غار الثور) موشریکه کانی قوره یش هاتن و ده گه پان به شوینداند، به لایاندا دهرچوون به لام
 نه یان ده بینین، له ویدا پیغه مبه ر(ﷺ) کاتیک که نه بو به کری دی په شیوه و ده لئی: نه ی پیغه مبه ری
 خوا(ﷺ) نه گه ره ی کتیکان سه یری جی پئی خوی بکات ده مان بینیت، پیغه مبه ر(ﷺ) فرموی: (نه ی
 نه بو به کر بروت چونه به دوو که س که خوا سییه میانه).^۱ خوی گه وره فرمویه تی: ﴿إِلَّا نَصْرُهُ
 فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيَ اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْفَارِ إِذْ يَقُولُ
 لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّا نَكْفُرُ اللَّهُ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُودِهِ لَمْ تَرَوْهَا
 وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَىٰ وَكَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا وَاللَّهُ عَزِيزٌ
 حَكِيمٌ﴾^۲ واته: نه گه ر نئوه یارمه تی نه و(پیغه مبه ره(ﷺ)) نه دن نه وه بیگومان خوا یارمه تی داوه
 کاتیک بیباوه پان دهریان کرد له مه که پیغه مبه ر(ﷺ) په کتیک بوو له و دوو که سه کاتیک نه و
 دووانه(پیغه مبه ر(ﷺ)) و نه بو به کر له نه شک و ته(ثور) دا بوون نه و کاته به هاوه له که ی دهوت خه م
 مه خو بیگومان خوا له گه لمانه، نینجا خوا نارامی و ناسایشی بؤ بؤ نارده خواره وه و یارمه تی دا به
 سه ریازانیک که نه تان دین، و ته ی بیباوه پانی گپرا به ژیرکه و توه و ته ی خوا هر به رزو بلنده و خوا زالی
 کار دروسته. به دلناییه وه به سه رها تی نه م نه شک و ته زور گرنگترو گه وره ترو به ریزترو
 سه رسوپه نتره له به سه رها تی یارانی غار(أصحاب الکف).

﴿وَرَى السَّمْسُ إِذَا طَلَعَتْ تَزْوُرُ عَنْ كَهْفِهِمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَإِذَا عَرَبَتْ تَقْرِضُهُمْ ذَاتَ الشِّمَالِ وَهُمْ فِي فَجْوَةٍ
 مِنْهُ ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَعَلَّ الْهَادِمِينَ وَمَنْ يَعْزِلْ فَلَنْ نَجِدَ لَهُ وَلِيًا مُرِيدًا﴾ (۷)

^۱ فتح الباری (۱۱/۷).

^۲ التوبه (۴۰).

خوای گوره ده فہرموویت: ﴿وَرَى الشَّمْسُ إِذَا طَلَعَتْ تَزَوُّرًا عَنْ كُهُفِهَا ذَاتَ الْيَمِينِ﴾ کہ خور
 هہلدیت دہ بیینی لای راستی نه شکہ و ته کہ یانی داوہ، نه مہ به لگہ یہ لہ سر نه و ہ ی کہ دہ رگای
 نه شکہ و ته کہ پووہ و باکوورہ، چونکہ خوای گورہ باسی کردوہ، کاتیک خور لہ کاتی هہ لانتدا
 دہ چیتہ ناوی بہرہ لای راستی نه شکہ و ته کہ لار دہ بیته و ہ. وه ک ئینو عہ بیاس و سہ عیدی کوپی
 جوہ یرو قہ تادہ دہ لئین: ﴿تَزَوُّرًا﴾ واتہ: لار دہ بیته و ہ.^۱ چونکہ ہر کاتیک خور بہر ز بیته و ہ لہ
 ناسوہ تیشکہ کہ ی کہم دہ بیته و ہ و شوینہ دا هتا تیشکی هیچ نامینیت لہ کاتی ناوا بونیدا، بویہ
 خوای گورہ دہ فہرموویت: ﴿وَإِذَا غَرَبَت تَّقَرَّبْهُمْ دَاتَ الشِّمَالِ﴾ کاتیکیش ناوا دہ بیت لای دہ دات
 لییان بہ لای چہ پدا، یانی: خور کہ دہ چیتہ ناو نه شکہ و ته کہ یان لہ باکووری دہ رگا کہ و ہ چیتہ
 ژورہ و ہ کہ لہ پوی خورہ لاتہ و ہ یہ، نه مہ ییش بہ لگہ یہ لہ سر نه و قسہ یہ ی کہ و توومانہ. نه مہ ییش
 دیارو ناشکرایہ بق نه و کہ سانہ ی کہ زانیاریان ہ یہ و شارہ زان لہ بارہ ی ہاتوچی خور مانگو
 نه ستیرہ کان، دیارہ نه گہر دہ رگای نه شکہ و ته کہ لہ پوی خورہ لاتہ و ہ بووایہ، لہ کاتی خور ناوا بوندا
 ہر گیز خور نہ دہ چوہ ناوی، خور نه گہر پوہ و قبیلہ ییش بووایہ نہ لہ کاتی هہ لانتی خور نہ لہ کاتی
 ناوا بونیدا نہ دہ چوہ ناوی، نہ بہ لای راستو نہ بہ لای باکویریشدا نہ دہ چوہ، وه نه گہر دہ رگا کہ لہ
 پوی خور ناوا شوہ بووایہ، لہ کاتی هہ لانتدا خور نہ دہ چوہ ناو نه شکہ و ته کہ بہ لکو دوی نیوہ پز
 دہ چوہ ناوی و تا خور ناوا بون تیدا دہ مایہ و ہ ئینو عہ بیاس و مواہید قہ تادہ دہ لئین: ﴿تَقَرَّبْهُمْ﴾
 واتہ: وازیان لی دینیت و لییان لادہ دات.^۲ خوای گورہ بہ و شوہ یہ باسی کردوہ، بق نه و ہ ی نیمہ
 بیری لیبکہ ینہ و ہ لئی تی بگین، باسی شوینی نه شکہ و ته کہ ی بق نہ کردوین، کہ لہ چ ولانتیکی نہ م
 ستر و ہ مینادیہ، چونکہ لہ ناوا بون نہ و ولانتہ دہ نیمہ هیچ سوو دیکی لہ و ہ ناگرن، هیچ مہ ستنیکی
 شہر عیشی تیدا بہ دئی ناگرن، خور نه گہر سوو دیکی لہ تاینی تیدا بووایہ خوای گورہ و
 پیغہ مہرہ کہ ی (ﷺ) ناگاداریان دہ کردین لہ و بارہ و ہ. پیغہ مہرہ ی خور (ﷺ) لہ مہرہ یانی: (ہنچ
 شینکم بہ چو نہ ہیشوہ زینکمان بختہ و ہ لہ بہ ہ شہر دہر تان بختہ و ہ لہ ناگرن مہ گین ناگادارم
 کردوین لہ و شتہ).^۳ خوای گورہ ناگاداری کردوین لہ تابیہ نہ مہ ندیہ کانی نه و نه شکہ و ته، لہ

۱ الطبری (۱۷/۶۲۰).

۲ الطبری (۱۷/۶۲۱/۶۲۲).

۳ عبدالرزاق (۱۱/۱۲۵).

شوینده کی ناکاداری نه کردوین، ﴿وَتَرَى الشَّمْسَ إِذَا طَلَعَتْ تَزْوُرُ عَنْ كَهْفِهَا﴾ مالیک ده لیت: له زهیدی کوری نه سله مه وه ﴿تَزْوُرُ﴾ واته: لار ده بیته وه، نینو عه عباس ده لیت: ﴿ذَاتَ الِیْمِینِ وَإِذَا غَرَبَتْ تَقَرَّبُ مِنْ ذَاتِ الشِّمَالِ وَهُمْ فِي فَجْوَةٍ مِنْهُ﴾ له ده می زه رده پریشدا به ره و چه پ لیمان لا ده دات و نه وان له گزه پانه که یدان له ناوه وه بق نه وهی خوره که لیمان نه دات، نه گره لئی بدانیه لاشه و جلوبه رکه که یشیانی ده سوتاند، ﴿ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ﴾ نه وه هه ندیکه له نیشانه کانی خودا، که پی نیشان داون بق ناو نه و نه شکه و ته و به زیندوویی هیشتنیه وه و خورو هوا ده جووه ژوره وه بویان، بق نه وهی له شه کانیان بمینیتته وه، بویه خوی گوره فرموویته تی: ﴿ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ﴾ پاشانیش فرموویته تی: ﴿مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِلْ فَلَنْ يَجِدَ لَهُ وَلِيًّا مُرْسِدًا﴾ واته: که سیک خودا پی نیشان بدات، ته نها نه و شاره زا ده بیت، هر که سیش گومرا بکات، دوستیکی پینمای کوری ده دست ناکه ویت، واته: هر خودایه نه و کومه له لاهوی پینمای کرد له نیوان گه له که یاندا هر که سیش خودا پی نیشان بدات، شاره زا ده بیت، هر که سیش گومرا کرد هیچ که سیک ناتوانیت شاره زای بکات.

﴿وَتَحْسَبُهُمْ آيَاتًا وَهُمْ رُفُودٌ وَقَلْبُهُمْ وَتَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ فَجِئْتَهُمْ بِآيَاتٍ﴾
 ﴿أَطْلَعَتْ عَلَيْهِمْ لَوْلَيْتَ مِنْهُمْ فِرَارًا وَلَمَلَيْتَ مِنْهُمْ رُجْبًا﴾

خه وه دریزه که کی ناو نه شکه و ته که بیان

هه ندیک له زانیان و توویانه کانتیک خوی گوره گویی ناخنین و پهردهی دا به سهر گوئیاند او خه و تن چاویان نه نرابوو به یه کداو ده یانپوانی، نه وه که له ناکاو تووشی به لایه ک بن، نه و چاو کردنه وه یه ش هه و لئی ده دا، هژکاریک بوو بق پاراستنی چاویان بویه خوی گوره فرموویته تی: ﴿وَتَحْسَبُهُمْ آيَاتًا وَهُمْ رُفُودٌ﴾ تر وات ده زاتی بییدان که چی خه و تبوون، له باره ی گورگه وه و تراوه کانتیک ده خه ویت چاویکی ده نیت به یه کداو به چاوه که کی تری ده پوانیت، پاشان نه م چاوه که کی ده کاته وه نه و چاوه که کی ده نیت به یه کدا، خه و توویشه، وه ده فرموویته تی: ﴿وَتَقْلِبُهُمْ ذَاتَ الِیْمِینِ وَذَاتَ الشِّمَالِ وَكَلْبُهُمْ بَسِطٌ ذِرَاعِيهِ بِالْوَصِيدِ﴾ نیمه به راست و به چه پدا نه م دیو نه و دیویان پیده که ین، سه که که یان هه دیو ده سستی دریزه کردبوو له بهر ده رگای نه شکه و ته که دا، نینو عه عباس ده لیت: نه گره

(۷۱/۷۲) (۷۱/۷۲)

(۷۱/۷۲)

(۷۱/۷۲) (۷۱/۷۲)

الطبری (۱۷/۶۲).

نم ديو نه وديويان پي نه كرايه زهوي ده يخواردن. ^١ نيينو عه عباس و موحايدو سه عيدي كړي جوبه يرو
 قه تاده ده لئين: (الوصيد) بهر ده رگا. ^٢ نيينو عه عباس ده لئيت: له ده رگا كه دا. ^٣ و تراويشه: له سر خوله كه،
 راست نه و هيه له بهر ده م ده رگا كه دا بوو. وهك خواي كه وړه له شاهه تيكي تر دا فه رموويه تي: ﴿إِنَّمَا عَلَيْهِمْ
 مُؤَصَّدَةٌ﴾ ^٤ واته: بينگومان نه و ناگره له سهريان داخراوه. واته: گيراوه و داخراوه. سه كه كه يان له
 ده رگا كه دا به سر ده ستيدا كه و تپوو، وهك چؤن سه گ سروشتي خوي وايه، نيينو جوړه بچ ده لئيت:
 سه كه كه پاسه واني ده رگا كه اي بؤ ده كردن. ^٥ سروشتي سه گ هر وايه له بهر ده رگاي خاوه ني ده كه وئيت،
 وهك نه وهي پاسه وانيان بيټ. كه و تنه كه پيشي له ده روه وي ده رگا كه بوو، چونكه فريشته كان ناچنه
 مائيك سه گي تيدا بيټ، وهك له فه رمووده ي سه حيدا هاتووه، وه له فه رمووده يه كي سه سندا هاتووه
 فريشته كان ناچنه مائيك سه گ و وينه و له ش پيس و خوانه ناسي تيدا بيټ، پريزي نه م لاوانه سه كه كه پيشي
 كرت وه وهك چؤن نه مان خه ويان ليكه وت، سه كه كه پيش خه وي لي كه وت به و شيوه يه، نه مه سوودي
 هه لسو كه و ته له گه ل پياوچا كاندا، نه م سه گه واي لئيات كه بهر ده وام باس بكرئيت، و تراويشه: نه و سه كه
 له وه ده چئيت سه گي راوي يه كيكيان بوو بيټ، و تراويشه: سه گي چئيشته كريكي پاشا بووه، كه ها و تاي ني
 هاوه له كاني بووه، سه كه كه ي شويني كه و توه (والله أعلم)، پاشان خواي كه وړه ده فه رموويټ: ﴿لَوْ
 أَطَّلَعْتَ عَلَيْهِمْ لَوَلَّيْتَ مِنْهُمْ فِرَارًا وَلَمُلِئْتَ مِنْهُمْ رُعبًا﴾ نه گه ر سه يريت بكردنايه بينگومان پات ده كردو
 بهر وه دوا ده گه ر ايت وه، پر به دل لئيان ده ترسايټ، واته: بينگومان خواي كه وړه واي ليكرد بوون، هر
 كه سټك سه يري بكردنايه ترس داي ده گرت، نه يده تواني خوي رابكرئيت له ترساندا، بؤ نه وهي كه س
 لئيان نزيك نه كه وئيه وه ده ستي كه سيان نه گاتي، هه تا ماوه كه يان ته واو ده بيټ و نه وخه وي خودا
 برپاري داوه بؤيان كوتايي دئيت، بينگومان نه م كاره پره له سؤزو به زه يي و به لگي به هيئو كارزاني
 خوداي گه وړه.

﴿ وَكَذَلِكَ بَعَثْنَاهُمْ لِيَتَسَاءَلُوا بَيْنَهُمْ قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ كَمْ لَبِئْتُمْ قَالُوا لَبِئْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالُوا
 رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا لَبِئْتُمْ فَابْعَثُوا أَحَدَكُمْ بِوَرِقِكُمْ هَذِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ فَلْيَنْظُرْ أَيُّهَا أَزْكَى طَعَامًا

^١ الطبري (١٧/٦٢٠).
^٢ الطبري (١٧/٦٢٤/٦٢٥).
^٣ الطبري (١٧/٦٢٥).
^٤ الهمزة (٨).
^٥ الطبري (١٧/٦٢٥).

فَلْيَأْتِكُمْ بَرِزِقٌ مِنْهُ وَلا يُسْعِرَنَّ بِكُمْ أَحَدًا ﴿١١﴾ إِنَّهُمْ إِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ يَرْجُمُوكُمْ أَوْ يُعِيدُوكُمْ فِي مِلَّتِهِمْ وَلَنْ تُفْلِحُوا إِذًا أَبَدًا ﴿١٢﴾

وه خه به ربوونه وه یان و نارذنی یه کیکیان بو کپینی خوارذن

خوای گوره ده فهرموویت: ﴿ وَكَذَلِكَ بَعَثْنَاهُمْ لِنِسَاءِ لُؤْلُؤًا بَيْنَهُمْ قَالَ قَائِلٌ مِّنْهُمْ كَمْ لَبِئْسَ

قَالُوا لَبِئْسَ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ ﴾ واته: ناواش وه خه بهرمان هیان تا له گال یه کتردا بدوین، یه کیکیان

وتی: چند ماونه ته وه؟ وتیان: بَرِزِقٌ یان که متر له بَرِزِقٌ ماینه ته وه. یانی: وه که چون خومان لی

خستن هر بهو شیوه یه ش خه بهرمان کردنه وه به لشی ساغو پیست و مووی خو یانه وه، واته: هیچ

شتیکیان نه گورا بوو وه کو خوی مابووه وه. نه مهیش دوی سی سه دو نو سال، بویه له نیوان خو یاندا

ده یان پرسی: ﴿ كَمْ لَبِئْسَ ﴾ یانی چند خه وتان لیکه وتووه؟ ﴿ قَالُوا لَبِئْسَ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ ﴾ بویه

واشیان ووت چونکه کاتیک که چوونه ناو نه شکه وته که سه ره تایی به یانی بوو، بیدار بوونه وه و له خه و

مه لسانیشیان له خورنا و ابووندا بوو، بویه وا گومانیان ده برد و وتیان: ﴿ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالُوا رَبِّكُمْ

أَعْلَمُ بِمَا لَبِئْسَ ﴾ وتیان: په روره ردگاری نیوه له خوتان چاکتر ده زانیت چند ماونه ته وه، وا دیار بوو

گومانیان بُو په پیدا بوویو چونکه زدر خه و تبوون (والله أعلم)، پاشان وازیان له وه هیانو بیریان له

شتیکی گرنگر کرده وه نه ویش خوارذن و خوارذنه وه بوو که زدر پیوستیان پیی مه یه، وتیان:

﴿ فَابْعَثُوا أَحَدَكُمْ بِرِزْقِكُمْ هَذِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ ﴾ یه کیکی بهم پاره یه بنیرنه شار، واته: یه کیکی بهو

زیوه مه تانه، چونکه نه و لاوانه له ماله کانی خو یانه وه هندی پاره یان له گال خو یان مه لگرتبوو بُو

کاتی پیوستی خو یان هندیکیان لی به خشیبوو، هندیکیان پی مابوو، بویه وتیان: ﴿ فَابْعَثُوا

أَحَدَكُمْ بِرِزْقِكُمْ هَذِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ ﴾ واته: نه و شاره ی که لیی ده رجوون و پاتان کرد تییدا،

﴿ الْمَدِينَةِ ﴾ الف و لامه که بُو عه دی زهینیه (یانی شاره که ی خو یان)، ﴿ فَلْيَنْظُرْ آيَاتِنَا أَزْكَىٰ طَعَامًا ﴾

کام خوارذنیک پاکه بیهنیت، (زه کات) مانای (پاک) نه گه یه نیت وه که نه مایه ته یتر که خوای گوره

فهرموویت: ﴿ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَا مِنَّا أَحَدٌ أَبَدًا ﴾ واته: نه گه بهر وه و میهره بانی

خو نه بووایه به سه رتانه وه هرگیز که سیک له نیوه پوخت و پاک نه ده بووه وه. وه فهرموویت: ﴿ قَدْ

أَلْحَ مِنْ نَزَلِكُمْ^۱ واته: به راستی سرفراز بودم و هوی خوی پاک را گرت. وه (زهکات) بیش مهر له مهره ماتوه که مال پاک و خاوین دهکاته وه. ﴿وَلَيْسَ تَطْفُفُ﴾ ده بیت زدر ناگای له خوی بیت، له کاتی ده رجون و ماتوچو و شت کرین و گه پانه ویدیا، ﴿وَلَا يُشْعِرَنَّ بِكُمْ أَحَدًا﴾ هیچ که سیش بیتان نه زانیت، ﴿إِنَّهُمْ إِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ يَرْجُمُوكُمْ أَوْ يُعِيدُوكُمْ فِي مِلَّتِهِمْ﴾ چونکه نه گهر هه والی نوره یان دست کهوت، یان به ردبارانتان ده کهن یان ده تانگپینه وه سر ناینی خویان. واته: مه به ستیان دارو دسته که ی ده قیانوسه چونکه نم لوانه ده ترسان نه وانه شوینه کانیان بزاندو دست بکه نه وه به نازاردانیان، هه چی نه شیت پیمان بکن، به زدر بیانگپینه وه بق سر نه و ناینی که خویان له سرینی، یانی: ناینی بته رستی، یان خویان بگرن هه تا دهمرن، خو نه گهر به گوئیان بکن و بگه پینه وه سر ناینه که ی نه وان، له دنیاو له پوژی قیامه تیشدا بزگاریان نابیت. بویه خوی گهره فرمویه تی: ﴿وَلَنْ تَقْلِحُوا إِذَا أَكْبَدَا﴾ واته: هه رگیز بزگاریان نابیت.

﴿وَكَذَلِكَ أَعْرَضْنَا عَنْهُمْ لِيَعْلَمُوا أَنَّهُ وَعْدُ اللَّهِ حَقٌّ وَأَنَّ السَّاعَةَ لَا رَيْبَ فِيهَا إِذْ يَتَنَزَّعُونَ مِنْهُمْ أَمْرَهُمْ فَقَالُوا ابْنُوا عَلَيْهِمْ بُيُوتًا رَبُّهُمْ أَعْلَمُ بِهِمْ قَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلَىٰ أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ عَلَيْهِمْ

مَسْجِدًا ﴿١٦﴾

ناگاداریوونی خه لکی نه و شاره نییان و دروست کردنی مؤنومینتیک له سر نه شکه و ته که بیان

خوی گهره ده فرمویت: ﴿وَكَذَلِكَ أَعْرَضْنَا عَنْهُمْ لِيَعْلَمُوا أَنَّهُ وَعْدُ اللَّهِ حَقٌّ وَأَنَّ السَّاعَةَ لَا رَيْبَ﴾ مهر به و شیوه یه و امان کرد پیمان بزاندن، که به لئینی خودا راسته و پوژی قیامه تیش گومانی تیدا نیه. واته: خه لکیمان لی ناگادارکردن. زوریک له زانایانی پیشینه و توویانه: خه لکی نه و کاته گومانیان بوو له هاتنی پوژی قیامه ت و زیندوو بوونه وه. عیکریمه ده لیت: کومه لئیکیان تیدا بووه و توویانه: گیان زیندوو ده کریته وه به لام لاشه زیندوو ناکریته وه. خوی گهره یارانی که هفی نارد و کردنی به لگه و نیشانه له سر نه وه^۲. هه ندی له زانایان باسی نه وه ده کهن، گواپه کاتیک که یه کئیکیان نه یه ویت ده رجیت و پروا بق ناو نه و شاره بق کرینی شتیک بویان تا بیخون، خوی دهرناخت و به لاپیدا ده پروات هه تا خوی نه که یه نیتته شاره که، ده لئین: نه و که سه ناوی ده قسوس بووه، نه و که سه وای ده زانی زدر نیه له و شاره ده رجوه، که چی خه لکی نه و شاره چه رخ دوی چه رخ و نه وه دوی نه وه و گه دوی گه ل

^۱ الاعلی (۱۴).

^۲ تاریخ الطبری (۹/۲).

گورانکاری به سهریاندنا هاتبوو، ولاته که یش به ته اووی گزراپوو، وای لی هاتبوو که هیچ نیشانه یه کی نه و ولاته ی نه وی تیایدا ژیاپوو له شاره که دا نه مایوو، هیچ که سبکیشی نه ده ناسی له خه لکی نه و شاره، نه له پیاره گوره کان نه له خه لکه که ی تر، خوی بق خوی زور سه ری سوپماپوو، ده یوت: له وانه یه من شیت بووم یان جنزکه دهستی لی وه شاندیم یان خه و ده بنیم، پاشانیش ده یوت: به خوا هیچک له وانه م تروش نه بووه، من نم شارم دوینئ به جی هیشت به م شیوه یه نه بوو، پاشان وتی: هه تازوو له من لیزه ده رچم چاکتره، پاشان چوو بق لای پیایک که خواردن ده فرۆشت، نه و پاره یه ی پی بوو دایه و پی وت: به و پاره یه هندی خواردن بداتی، کاتی نه و پیاره چاری پیی که وت، پاره که یش و نه خشی پاره که شی نه ده ناسی، بردی بق لای ده راوستیکه ی و باسیان ده کرد له نیوان خویاندان ده یانوت: له وانه یه نم پیاره گه نجینه یه کی دوزیبیتته وه، پرسپاریان لی کرد له کوپوه هاتوو وه نم پاره یه ی له کوپوه هیناوه، له وانه یه دوزیبیتته وه، وتیان: تو کیتت؟ نه ویش وتی: من خه لکی نم شارم، دوینئ لیزه بووم که ده قیانوسی تیدا بووه، وتیان نه و پیاره شیت بووه بردیان بق لای پاشاکه یان، نه ویش پرسپاری لی کرد له باره ی خوی و نه وه ی باسی کردوه، بویان بگریتته وه. پاشاکه یش زور سه ری سوپما لئی و نه وه ی که باسی ده کات، کاتیک که ناگاداری کردن له و بووداوه، هه لسان و له گه لی چوون بق نه شکه وته که (یانی: پاشا و خه لکی شاره که) بردنی و گه یاندنیه لای نه شکه وته که و پی وتن: پم بدن له پیش نیوه برۆمه زور تا هاوه له کانم ناگادار بکم، جا چوو ژورده وه، ده لئین: نه یانزانی چون چوو ناو نه شکه وته که وه و خوی گوره هه والی نه وانه ی لی شاردنه وه، ده شلئین: خه لکه که و پاشا چوونه ته ناویان و چاویان پییان که وتوووه و پاشاکه یش سلاری لی کردوون و له نامیزی گرتوون و له سه ر ناینه که ی نه وان بووه و موسلمان بووه وه که نه لئین، نه و پاشایه یش ناوی یه ندوسیس بووه، لاوه کان زور خوشحال بوون پیی و قسه کانی سه رنجی پاکیشاوون و پاشان به پییان کردوووه و خوا حافیزیان لی کردوووه و گه پاونته وه بق شوینی خه وه کانیان و خوی گوره مراندوونی (والله اعلم).^۱ خوی گوره ده ره رمویت: ﴿وَكَذَلِكَ أَعْرَضْنَا عَنْهُمْ﴾ تا به شیوه یه خه لکان لی ناگادار کردن، واته: چون خه ومان لی خستن هر به شیوه یه یش له و خه وه هه لمان ساندن به ره نگو بوی خویان و خه لکی نه و کاته مان لی ناگادار کردن، ﴿لِعَلَّمُوا أَن وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا وَأَنَّ السَّاعَةَ لَا رَيْبَ فِيهَا إِذْ يَسْتَرْعُونَ بَيْنَهُمْ أَمْرَهُمْ﴾ واته: تا بزائن به لئینی خودا راسته و پوژی قیامه تیش بی گومانه، له نیوان خویاندنا ده ستیان کرده گفتوگر کردن، له باره ی پوژی قیامه ته وه هندیکیان بویان پیی هه بوو، هندیکیشیان بویان پیی نه بوو، خودای گوره هاوه لانی نه شکه وتی پیشان دان

^۱ تاریخ الطبری (۹/۲).

کردی به لگه بق هر دو لایان. ﴿فَقَالُوا أَبْنَاءُ عَلَیْمٍ بُنِینًا رَزِیْمًا أَعْلَمُ بِهِمْ﴾ وتیان: وا چاکه خانوویه کیان له سهر دروست کن، پهروه ردگاریان له نپوه چاکتریان ده ناسیت، ده رگای نه شکه وته که یان له سهر دابخن، بهو شیوه یه ی خویمان به جتیان بیلان، ﴿قَالَ الَّذِیْنَ عَلَبُوا عَلَیْ اَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ عَلَیْهِمْ مَسْجِدًا﴾ نه وانهی ده ربیره ی نه مانه قسه یان زوتر ده پویی، وتیان: ده بیت مزگه وتی کیان له سهر دروست بکین. نه وانهی نه م قسه یان کرد خاوهن دهسه لاته کان بوون، به لام نایا (نه مه کاریکی چاکه) نه وانه سوپاس کراون یان نا؟ نه مه جیی تپوانینه! چونکه پیغه مبه ر(ﷺ) فرموویته: (خوا له عنتهی له جووله که و گاور کردوه له بهر نه وهی گوبی پیغه مبه ران و پیاوچاکه کانیان کردوه به مزگوت) هه په شه ده کات له وکرده وه یه ی نه وانه کردویانه^۱. هه روه ها له گوره ی موسلمانانوه عومری کوبی خه تتاب (ره زای خوی لبیت) پیواپه تمان کردوه کاتیک که گوبی (دانیا) له زه مانی خویدا له عیراق دوزدایه وه، فه رمانیدا له خه لکی بشارنه وه، نه و به لگه نامه یه ش که له گه لیدا دوزیویانوه داپوشن^۲. که هه ندی داستان وشتی تری تیدا بووه.

﴿سَيَقُولُونَ ثَلَاثَةٌ رَأَيْهِنَّ كَلْبَهُمْ وَيَقُولُونَ خَمْسَةٌ سَادِسُهُمْ كَلْبُهُمْ رَجْمًا بِالْغَيْبِ وَيَقُولُونَ سَبْعَةٌ وَاتَّامَنَهُمْ كَلْبُهُمْ قُل رَّبِّيْ اَعْلَمُ بِعَدَّتِهِمْ مَا يَعْلَمُهُمْ اِلَّا قَلِيْلٌ فَلَا تَحْمَارِ فِيْهِمْ اِلَّا مِرَّةً ظَاهِرًا وَلَا تَسْتَفْتِ فِيْهِمْ مِنْهُمْ اَحَدًا﴾

ژماره ی یاران ی غار

خوی گه وره ده فرمویت: ﴿سَيَقُولُونَ ثَلَاثَةٌ رَأَيْهِنَّ كَلْبَهُمْ وَيَقُولُونَ خَمْسَةٌ سَادِسُهُمْ كَلْبُهُمْ رَجْمًا بِالْغَيْبِ﴾ واته: ده لاین: (نه و لوانه) سی که سنو چواره میان سه گه که یانه، ده شلین پینج که سنو به سه گه که یانه وه شه شن، له نه دیو خه یالات ده کن، خودای مه زن کاتیک نه و جیاوازی بوجوونانه باسده کات له ناو خه لکیدا له سهر ژماره ی یاران نه شکه وته که، سی پا باسده کات، نه مه ییش نه وه ده گه یه نیت که که س پای چواره می نه بووه، له سه ریان وه ختیک قسه ی یه که م دووم لاواز ده رده کات، وه ک نه فرموی: ﴿رَجْمًا بِالْغَيْبِ﴾ قسه یه کی بی زاناریه، وه ک که سیک تفه نگ به تاریکه شه وهه بنیت وایه، چونکه له وانیه نه بیکیکت، نه گه ر پیکایشی به ناره زوی خوی نه بووه. پاشان پای سته م دینو و لئی بی دنگ نه بیت! وه ک نه وه وایه بسه لمینیت که ده فرمویت: ﴿وَيَقُولُونَ سَبْعَةٌ وَاتَّامَنَهُمْ

^۱ فتح الباری (۱/۶۳۴).
^۲ البداية والنهاية (۷/۸۸).

﴿كَانُوا﴾ هه نندیکیش ده لئین: حهوتن به سه که که یانه وه ده بن به ههشت، ئه مه به لگه یه له سه ر پاستی قسه ی ئه مانه، له راستیشدا هه ر وابوه. هه روه ما ده فه رموویت: ﴿قُلْ رَبِّيَ اعْلَمُ يَعْدَتِهِمْ﴾ په روه ردگارم چاکتر ده زانی ئی چه ند که سن. ئه مه پئینماییه که بۆئه وه ی له م جوړه قسانه دا چاکتر وایه زانیاری ئه وشتانه بگئیرپته وه بۆلای خودا، چونکه پئویست به پوچوون ناکات له م شتانه دا به بی زانیاری، خو ئه گه ر زانیاریه کمان هه بوو له شتی کدا باش وایه بیلئین، ئه گه رنا ئه وه نه زانین له ویدا ئه بی پامانگریت که زانیاری قسه مان پئده کات، که خوا ده فه رموویت: ﴿مَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا قَلِيلٌ﴾ که مئیک نه بیئت له خه لگی ژماره یان نازانیئت، قه تاده ده لئیت: له ئیبنو عه بیاسه وه: من یه کیکم له و که سانه ی که خودای گه وره له ئایه ته که دا جیای کردووه نه ته وه، ئه و لاوانه حهوت که س بوون. ^۱ ئیبنو جه ریریش هه ر به و شیوه یه ریوایه تی کردووه له عتای خوړسانیه وه و ئه ویش له ئیبنو عه بیاسه وه که فه رموویه تی من یه کیکم له و که سانه ی خودا جیای کردووه ته وه. ئه و لاوانه ژماره یان حهوت که سه. ^۲ ئیبنو جه ریر ریوایه تی کردووه له ئیبنو عه بیاسه وه له مه دا که خوای گه وره ده فه رموویت: ﴿مَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا قَلِيلٌ﴾ ده لئیت: من له و که سانه م که ژماره که یان ده زانن، ئه وانه حهوت که س بوون. ئه م سه نه دانه هه موو پاستن که ئیبنو عه بیاس فه رموویه تی: ئه وانه حهوت که س بوون، ئه مه یش هاو هه نگه له گه ل ئه وه دا که ئیبه له پئیشه وه باسما ن کرد. پاشان خوای گه وره ده فه رموویت: ﴿فَلَا تَحْمُرْ فِيهِمْ إِلَّا مِرَّةً ظَهْرًا﴾ واته: تو ئه ی موحه مه د(ﷺ) له و باره یه وه ده مه قاله یان بیره و نۆر له سه ر باسه که مه رۆ، جگه له وه ی قورئان فه رموویه تی هیچی تر مه ئی. چونکه زانینی ئه وه و قسه کردن له سه ری نۆر سوودی نیه، ﴿وَلَا تَسْتَفْتِ فِيهِمْ مِنْهُمْ أَحَدًا﴾ واته: له باره ی ئه وانه شه وه له که سیان مه پرسه. چونکه ئه وانه هیچ زانیاریه کیان نیه له و باره یه وه، ئه وه نه بیئت هه ر له خو یانه وه قسه ده که ن، له نه دیو و نه ناس هه ر خه یالات ده که ن. واته: بی ئه وه نیشانه یه کیان به ده سته وه بیئت له لایه ن پئغه مبه ریکه وه که وتیبنی. ئه ی موحه مه د(ﷺ) خودای مه زن قورئانی بۆ ناردی که هیچ لاری و گومانئیکی تیدا نیه، ئه و قورئانه له بیشره له هه موو ئه و کتئیب و قسانه ی که له پئیشه وه هاتوون و کراون و فه رمان په وایشه به سه ریانه وه. ﴿وَلَا تَقُولَنَّ لِيْ اِنِّيْ فَاعِلٌ ذٰلِكَ عَدَا ۙ (۲۲) اِلَّا اَنْ يَشَاءَ اللّٰهُ وَاذْكُرْ رَبَّكَ اِذَا نَسِيتَ وَقُلْ عَسَىْ اَنْ يَهْدِيَنِيْ رَبِّيْ لِاقْرَبَ مِنْ هٰذَا رَشْدًا ۙ﴾

^۱ الطبري(۱۷/۶۴۲).

^۲ الطبري(۱۷/۶۴۲).

(إن شاء الله) کردن له کاتی نیهت هیئان بؤ کردنی کاریک له داهاتوودا

خوای گهوره ده فهرموویت: ﴿وَلَا تَقُولَنَّ لِشَأْنِي إِنْ فَعِلْتُ ذَلِكَ غَدًا ﴿۳۳﴾ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ﴾
 هرگیز مهئی: من سببی ئەم کاره ده کام، مه گین (خودا هر زکای له گهل بیئت. ئەمه نامۆژگاریه که له
 لایهن خوداوه بؤ پیغه مبه ره که ی(ﷺ) بؤ هر کاریک بیه ویئت بیکات له داهاتوودا به ئەده به وه ئەو شته
 بگپۆرته وه بؤ مهیل و ویستی خوای گهوره، که ناگاداری گشت نهینیه کانه، ناگای له وهیه که بووه و
 له وهیش که ده بیئت، ئەوهیش تا ئیستا نه بووه و ئەگه ر بشیبت چۆن ده بیئت. وهک له هر دوو
 سه حیه که دا هاتوو له ئەبو هورهیره وه له پیغه مبه ری خواوه(ﷺ) که فهرموویته: (سوله یمانی
 کوپی داود(سه لامی خویان لی بیئت) وتی: سویند به خوا ئەمشه وه گه پیم به سه ر هفتا ژنا(له
 پویایه تیکی تردا) نه وه د ژندا، (له پویایه تیکی تردا) سه د ژندا، تا هر ژنیک له وژنانه مندالیکیان بیئت
 له پئی خوادا بجهنگن، پئی وترا و له پویایه تیکی تردا، فریشته یه پئی وت: بلی: (إن شاء الله)،
 ئەو(إن شاء الله) که ی نه ووت و به سه ریاندا گه پرا، هیچان مندالی نه بوو ته نها ژنیکیان نه بیئت، ئەوهیش
 نیو مروؤ بوو، پیغه مبه ری خوا(ﷺ) فهرمووی: (سویند به وه که سه ی گیانی منی به دهسته، ئەگه ر
 بیوتایه (إن شاء الله) سوینده که ی نه ده که وت و پئویستی که ی خویشی ده ست که وت)، وه له
 پویایه تیکی تردا هاتوو: (مه مووشیان به سواری ده جهنگان له پئی خوادا).^۱ له پیشه وه له سه ره تایی
 سو ره ته که دا باسی هژی هاتنه خواره وهی ئەم نایه ته کرا، له وهی که پیغه مبه ر(ﷺ) کاتیک که
 پرسیری لی کرا سه باره ت به به سه رهاتی یارانی ئەشکه وته که فهرمووی: به یانی وه لامتان ده ده مه وه).
 ئەوه بوو پانزه پۆژ وه حی دوا که وت.^۲ به دریزی باسما ن لی وه کرد له سه ره تایی سو ره ته که دا، پئویست
 به دووباره کردنه وهی نییه لی ره دا. ئەوه ش که ده فهرموویت: ﴿وَأَذْكَرٌ رَّبِّكَ إِذَا نَسِيتَ﴾^۳ ئەگه ر له
 بیریشته نه ما، یادی په ره ردگار ت بکه. هه ندئ و توویانه: یانی: کاتیک(إن شاء الله) ت له بیر چوو، هر
 کاتیک یادت که وته وه، (إن شاء الله) بکه، ئەمه قسه ی ئەبولعالیه و حه سه نی به سه ره.^۲ هوشیم ده لئیت
 له ئەعمه شه وه له مواهیده وه له ئیبنو عبه باسه وه فهرموویته: کاتیک پیاویک سویند ده خوات
 له بیری بیئت (إن شاء الله) بکات ده لئیت: ده توانئ (إن شاء الله) بکات، با سالیکیشی به سه رد
 پۆشت بیئت! ئیبن عبه باس ئەیفه رموو ئەم نایه ته ﴿وَأَذْكَرٌ رَّبِّكَ إِذَا نَسِيتَ﴾^۳ بؤ ئەوشته یه. وتیان به
 ئەعمه ش ئەمه ت بیستوو له مواهیده وه؟ وتی: له یسی کوپی ئەبی سلیم بؤی گپۆرته وه به و شیوه یه

^۱ فتح الباری(۴۱/۶)، مسلم(۱۲۷۵/۳).

^۲ الطبری(۵۹۲/۱۷).

^۳ الطبری(۶۴۵/۱۷).

وکه سائیش هه مان رای هه په^۱. مانای ئەم قسهی ئیبنو عباس که (إن شاء الله) بکات با دواى سائیکیش بێت، واته: کاتیک له بیرى چوو له سوینده که پيدا یان له قسه که پيدا (إن شاء الله) بکات. ئەگەر دواى سائیکیش هاته وه بیرى، سونه ته ئەو (إن شاء الله) یه بکات، بۆ ئەوهی ئەو سونه ته به جی بێتیت با له پاش سوینده که یشی شکابیت، ئەوه قسهی ئیبنو جهریره^۲. وه وتوو یه تی: ئەو (إن شاء الله) یه نابیت هزی نه که وتنی سوینده که و لابردنی که فاره ته که ی، ئەمه ش ئیبنو جهریر وتوو یه تی هه ره ئەوه راسته، گونجاو یشه له گه ل قسه که ی ئیبنو عباسدا (والله أعلم). ته به رانی پیاو یه تی کردووه له ئیبنو عباسه وه له م ئایه تانه دا که خوای گه وره ده فه رموو یه تی: ﴿وَلَا تَقُولَنَّ لِسَائِي وَإِنِّي فَاعِلٌ ذَلِكَ غَدًا ۝۱۳﴾

إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَأَذْكَرَ رَبَّكَ إِذَا نَسِيتَ ﴿ واته: یادى خوا بگه ره وه که له بېرت چوو بلیتیت (إن شاء الله)^۳. پاشان خوای گه وره ده فه رموو یه تی: ﴿وَقُلْ عَسَى أَنْ يَهْدِيَنِي رَبِّي لِأَقْرَبَ مِنْ هَذَا رَشَدًا﴾ به لکو په ره ردگارم پێگایه کی نزیک تر له مه نیشان بدا. واته: ئەگەر پرس یارت لى کرا له شتیکه که نایزانی، داوای یارمه تی بکه له خودا بۆ ئەوهی شاره زاو سه ره که وتووت بکات و یارمه تیت بدات و هه قه ت نیشان بدات له و شته دا (والله أعلم).

﴿وَلِيُثْبِتْ فِي كَهْفِهِمْ ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ ۝۱۴﴾ وَأَزْدَادُوا تِسْعًا ﴿ ۝۱۵﴾ قُلْ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لِيُثْبِتُوا لَهُمْ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَبْصِرْ بِهِ وَأَسْمِعْ مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا ﴿ ۝۱۶﴾

ماوهی مانه وه یان له ناو ئەشکه وته که دا

خوای گه وره ده فه رموو یه تی: ﴿وَلِيُثْبِتْ فِي كَهْفِهِمْ ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ ۝۱۴﴾ وَأَزْدَادُوا تِسْعًا ﴿ سێ سه د سالن له ئەشکه وته که دا مانه وه نو سالی شیان لى زیاد کرد. ئەمه هه وائیکه له لایه ن خوا وه بۆ پێغه مبه ره که ی (ﷺ) له سه ر ئەندازه ی ئەو ماوه یه که لا وه کان ماونه ته وه له ئەشکه وته که یاندا له و کاته ی که خه ویان لى که وتوو هه تا ئەو کاته ی که خودا خه به ری کردوونه ته وه و خه لکی ئەو زه مانه ی لى ناگادار کردووه که ماوه ی سێ سه د سالی هه تاو ی بووه و نو سالی لى زیاد کرا وه بۆ سالی مانگی. چونکه جیاوازی سه د سالی مانگی له گه ل سه د سالی هه تاو یدا سێ سه له، بۆ یه دواى ﴿ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ﴾ ئەفه رمو ی: ﴿وَأَزْدَادُوا تِسْعًا﴾، که خوای گه وره ش ئەفه رمو ی: ﴿قُلْ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لِيُثْبِتُوا﴾ واته: بلی: خودا با شتر ده زانی چه ند ماونه ته وه، یانی: ئەگەر پرس یارت له و ماوه یه لی کرا و نو زانیاری

^۱ الطبري (۶۴۵/۱۷).

^۲ الطبري (۶۴۶/۱۷).

^۳ الطبراني من الأوسط (۵۴۵/۷).

یہ کیشت نہ ہو و بارہوہ بیگنپروہ بؤ لای خوا، له خۆتوہ هیچ شتیک مەئیتت بە لکو بلی: ﴿اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثُوا لَهُ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ نھیتیہ کانی ئەم ناسمانانە و زەمینە تەنھا خوا دەیزانیئت و ئەو کەسانەیش کە خۆی ناگاداری بکات لە دروستکاروہ کانی. ئەمە ی کە وتمان زۆرینی زانایانی تەفسیر ھەر وایان و تووہ وەک موحامیدو کەسانی تریش لە پیشینە و لە پاشینەش. قەتادە دەلی لەم ئایەتەدا:

﴿وَلَبِثُوا فِي كَهْفِهِمْ ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ﴾ ئەمە قەسە ی ئەھلی کتیبە کە وادە لئین، خۆی گەورەیش ئەمە پەت ئەکاتەوہ و دەفەر موویت: ﴿قُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثُوا﴾ بلی: ھەر خوا دەزانیت چەندیک ماونەتەوہ، قەتادە ئەشلیت: لە خویندەنەوہ ی (عبداللہ) دا ھاتووہ کە ئایەتە کە پیدای خویندووەتەوہ (وقالوا: ولبثوا)، واتە: خەلکی و توویانە سێ سەد سال ماونەتەوہ. ^۱ مۆتە پرەفی کوپی عەبدولایش ھەر وای و تووہ. ^۲ لەم قەسە پیدای کە قەتادە دەیلیت، جیئ تیروانینە، ئەوہ ی بە دەستی ئەھلی کتیبەوہ یە و ئەبگنپروہ ئەوہ یە کە ئەو لاوانە تەنھا سێ سەد سال ماونەتەوہ، ئۆ سالی لە گەل نیە، مەبەستیان سالی ھەتاوی یە. ئەگەر خودا قەسە کە ی ئەوانی بگنپرایەتەوہ نەیدە فەرموو ﴿وَأَزَادُوا سَعَاءً﴾. لە ئایەتە کە شەوہ وا دەر دەکەوێت کە ئەوہ خودا خۆی فەرموویەتی ئەوہ قەسە ی ئەھلی کتیبە بیئت. ئیبنو جەریریش ئەم پڕوایەتە ی ھەلبژاردووە کە ئیئە ئەبلیئین (پەرحمەتی خۆی لئیبیت) ئیتر واللہ أعلم. ﴿أَبْصَرَ بِهِ﴾

﴿وَأَسْمِعْ﴾ ^۳ ئای خودا چ بیسەر و بینایە. واتە: خودا باش دەیان بینیت و گوئی لئیانە، ئیبنو جەریر دەئیت: ئەمە بؤ موبالغە یە لە وەسف کردندا وەک و تیرابیت: (ما أبصره وما أسمعہ) مانای و تە کە ئای چ بیسەرە خودا و ئای چ بینەرە خودا، هیچ شتیک ی لەوانە لی ناشاریتەوہ، پاشان پڕوایەت کراوہ لە قەتادەوہ کە مانای ﴿أَبْصَرَ بِهِ﴾ و ﴿وَأَسْمِعْ﴾ واتە: هیچ کەسێک لە خوا بینەرتر و بیسەرتر نیە. ^۴ پاشان خۆی گەورە دەفەر موویت: ﴿مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا﴾ جگە لە خوا کەسیان بە دۆست دەست ناکەوێت و کەسێش ناکات بە ھاوہەشی خۆی لە فەرمانیدا، واتە: بوون و نەبوون بە دەستی خودا خۆیەتی ھەرچی بوێ دەیکات، کەس ناتوانیت دەست بخاتە کارەکانی، وەزیرو بریکارو پووێژکارو ھاوہەش و یارمەتی دەری ناوێت.

^۱ الطبري (۱۷/۶۴۷).

^۲ الطبري (۱۷/۶۴۸).

^۳ الطبري (۱۷/۶۵۰).

^۴ الطبري (۱۷/۶۵۰).

﴿ وَأَنْزَلْنَا مَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ مِنْ كِتَابٍ رَبِّكَ لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ، وَلَنْ نَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحِمًا ﴾ (۱۷) ﴿ وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدْوَةِ وَالْعَشيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ، وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدَ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ، عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا ﴾ (۱۸)

فهرماندان به خویندنی قورئان و خوراکری له گه ل خاوهن باوهراند

خوای گه وره ده فرموویت: ﴿ وَأَنْزَلْنَا مَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ مِنْ كِتَابٍ رَبِّكَ لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ ﴾ نه وی که بؤت هاتووه ته خوار و سروش کراوه بؤت که کتیبی په روه ردگارته بخوینه وه، که س ناتوانی و ته کانی خودا بگوریت. لیره دا خوای گه وره فرمان ده کات به پیغه مبه ره که سی ﴿ ﷺ ﴾ قورئانی پیروز بخوینیت و به خه لکیشی بگه یه نیت، ﴿ لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ ﴾ واته: که س ناتوانیت بیگوریت و ده ستکاری بکات و به ناره زووی خزی مانای بکات، ﴿ وَلَنْ نَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحِمًا ﴾ جگه له خوا هیچ که سیک به هاناته وه نایه ت، مواهید ده لیت: ﴿ مُلْتَحِمًا ﴾ واته: په نایه ک. ^۱ قه تاده ده لیت: هیچ دؤست و پشتیوانیک. ^۲ نیبنو جهریر ده لیت: خوای گه وره ده فرموویت: نه وی موحه مه د ﴿ ﷺ ﴾ نه گه ر تو نه و قورئانه ی که بؤت ره وانه کراوه له لایه ن په روه ردگارته وه نه یخوینیت، نه وسا هیچ په نایه ک نیه هانای بق به ری له خودا. ^۳ وه خوای گه وره له نایه تیک تریا فرموویت: ﴿ يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ مَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ ﴾ ^۴ واته: نه وی پیغه مبه ری خوا ﴿ ﷺ ﴾ هر شتیکت له لایه ن په روه ردگارته وه بق هاتووه پای بگه یه نه گه ر وانه که سی راسپیږت به جی نه هیتاوه، خودا نه و پاریزیت له و خه لکه. وه فرموویت: ﴿ إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَأْدَكَ إِلَىٰ مَعَادٍ ﴾ ^۵ واته: نه و که سه ی نه م قورئانه ی کرده نه رکی سه رشانی تو، بیگومان ده تباته وه نه و شوینه ی که به لینی پیدای و پرسیارت لی ده کات له سه ر نه و نه رکه و گه یاندنی نه و په یامه، پاشان فرموویت: ﴿ وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدْوَةِ وَالْعَشيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ ﴾ واته: خوت پارگه له گه ل نه وانه ی که به یانیا ن و نیواران له په روه ردگاریان ده پاریتته و مه به ستیان ره زامه ندی خودایه، واته: له گه ل نه وعه بدانه ی خوا

^۱ الطبري (۶۵۱/۱۷).
^۲ الطبري (۶۵۱/۱۷).
^۳ الطبري (۶۵۱/۱۷).
^۴ المعاشرة (۶۷).
^۵ القصص (۸۵).

دانشه که یادی خوا ده‌کن و خوا به‌هق نه‌زانن و سوپاسی ده‌کن و به بیگه‌رد پانه‌گرن و به‌گه‌وره
 سه‌یره‌کن و ئیواران و به‌یانیان لئی ده‌پارپنه‌وه، با نه‌وانه هه‌ژار یان ده‌وله‌مهند به‌هتیز یان لاوازش بن
 جیاوازی نیه و هه‌موویان لای خوا وه‌ک یه‌کن. نه‌لئین: **ثم نایه‌ته له‌سهر پیواوماقولانی قوره‌یش**
هاته‌خوار کاتیک که داوایان کرد له پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) که خۆی به‌ته‌نها پینک‌وه دایان نیشینتیت، له‌گه‌ل
هاوله‌ هه‌ژارو لاوازه‌کانیدا له‌گه‌لیان دانه‌نیشیت، وه‌ک بیلالو عه‌مارو سو‌هه‌یب و خه‌باب و ئیبنو
مه‌سعود، با به‌ته‌نها له‌گه‌ل نه‌وانه‌دا له شوینکی تردا دانشیت (دوره له‌ئمان). خۆای گه‌وره پئی
نه‌دا به پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) به‌ته‌نها له‌گه‌لیان دانشیت و ده‌فرموویت: ﴿وَلَا تَطْرُقُ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ
بِالْفَدْوَىٰ وَالْعَشِيٍّ﴾ واته: نه‌وه‌ک‌سانه‌ده‌رمه‌که هه‌مووبه‌یانیان و ئیوارانیک ده‌پارپنه‌وه له
 په‌روه‌ردگاریان. خۆای گه‌وره فه‌رمانیدا به پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) که **خۆگر بیت و له‌گه‌ل نه‌وانه‌دا دانشیت،**
بۆیه فه‌رموویه‌تی: ﴿وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْفَدْوَىٰ وَالْعَشِيٍّ﴾. موسلیم پیوایه‌تی
 کردوه له سه‌حیحه‌که‌یدا له سه‌عدی کورپی نه‌بی وه‌قاسه‌وه ده‌لئیت: **ئیمه له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ر بووین(ﷺ)**
شه‌ش که‌س بووین، موشریکه‌کان و تیان به پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) نه‌وانه ده‌رکه با نه‌یه‌نه لامان، ده‌لئیت: من و
ئیبنو مه‌سعودو پیواویکی هوزه‌یلی(هذیل) بیلالو دوو پیواویش ناوه‌کانم له‌بیر نه‌ماوه، نه‌وه‌ی خوا
مه‌یلی لی بوو بکه‌ویته دلی پیغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) که‌وته دلی و وورد ودرشتی دلی خۆی نه‌کرد،
نه‌وه‌بوو خۆای گه‌وره نه‌م نایه‌ته‌ی نارده‌خواره‌وه: ﴿وَلَا تَطْرُقُ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْفَدْوَىٰ وَالْعَشِيٍّ
رُبُودًا وَجَهَةً﴾ ^۱ واته: وه نه‌وانه ده‌رنه‌که‌یت که په‌روه‌ردگاریان ده‌په‌رستن و هاواری لی ده‌کن به
 به‌یانیان و ئیواراندا(ره‌زانه‌ندی) خوایان ده‌وی. ته‌نها موسلیم پیوایه‌تی کردوه بوخاری له‌گه‌لدا نیه. ^۲
﴿وَلَا تَقْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الدُّنْيَا﴾ چاوه‌کانت له‌وانه وه‌رمه‌گپه‌ر بۆ ژینی پر نپقو
 به‌رقی نه‌م دنایه، ئیبنو عه‌بباس ده‌لی: چاوت وه‌رمه‌گپه‌ر بۆ که‌سانی تر جگه له‌مانه. ^۳ واته: بگه‌رئیت
 به شوین پیواوماقول و ده‌وله‌مهندا له باتی نه‌مان و له جیی نه‌مان دای بنئیت، **﴿وَلَا تَطْعَ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ،**
عَنْ ذِكْرِنَا﴾ به گوتی که‌سیک مه‌که که دلیمان له یادی خۆمان بی‌ناگا کردوه، واته: له باتی نه‌وه‌ی

۱ الانعام(۵۲).

۲ الانعام(۵۲).

۳ مسلم(۱۸۷۸/۴).

۴ الطبری(۶/۱۸).

په پرده وی ناینه که ی بیتو خواپه رستی بکات، ﴿وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا﴾^۱ نهو که سه هر له شوین ناره زوی خویتی و کاری له راده ده رچوه، هه له شه یه و ناگای له خوی نیه و تق نه ی موحه مه ده (ﷺ) به گوئی نه وانه مه که و خوشیت له پنگاکه یان نه یه، ناوات به حالیان مه خوازه. وهک خوی گه و ره فرموویه تی: ﴿وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةَ الْأَنْدَالِ لِنُفِثَنَّهُمْ فِيهِ وَرِزْقًا لِّرَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ﴾^۲ واته: چاوت مه ده سه هر نه و شته ی که داوامانه به کومه لیک له وانه، نه وه هر خوشی ژیا نی دنیا یه و هر ویستو مانه تا قیان بکه ی نه وه. پژی په روه ردگاری تق چاکتره برده و امتره.

﴿وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفِرْ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا

وَإِنْ يَسْتَعْشِرُْوا يُعَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرَابُ وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا﴾^۳

هه ق هر لای خودایه و سزای نه وانه ی که بپروای پی ناکه ن

خوی گه و ره ده فرموویت: ﴿وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفِرْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِن وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفِرْ﴾^۴ واته: بلئی:

هه ق (نم قورنانه) له لایه ن په روه ردگارتانه وه هاتوره، کن بپروای پیده کات، بیکات و کیش بپروای پی

ناکات هر نه ی کات، خوی گه و ره ده فرموویت به پیغه مبه ره که ی موحه مه ده (ﷺ)، نه ی موحه مه ده (ﷺ)

بلئی به و خه لکه، نه وه ی من بزم هینان له لایه ن په روه ردگارتانه وه هر نه وه هه ق هه ق گومانیکی تیدا

نیه: ﴿فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِن وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفِرْ﴾^۵ نه مه خوی شیوازیکی تونده له هه ره شه کردن. بویه

فرموویه تی: ﴿إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ﴾^۶ نیمه بق ناهه قیکاران نه وانه ی که بپروایان نیه به خواو

پیغه مبه ره (ﷺ) کتیبه کانی ﴿نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا﴾^۷ نهو ناگره بلئسه که ی وهک ده وار (چاس)

ده وریان ده دات، ﴿سُرَادِقُهَا﴾^۸ واته: دیواره که ی. یینو جوره بیج ده لئیت: له نینو عه بیاسه وه: ﴿نَارًا

أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا﴾^۹ یانی: دیواریک له ناگر.^{۱۰} وه ده فرموویت: ﴿وَإِنْ يَسْتَعْشِرُْوا يُعَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ

يَشْوِي الْوُجُوهَ﴾^{۱۱} نه که ر (له تیناندا) هاواری ناو بکن، ناویکیان بق ده هینریت وهک مسی تواوه پوو و

دهم و چاوه کان ده برژینیت. نینو عه بیاس ده لئیت: (المهل) واته: ناوی نذر گرم وهک چلک و چه په لی

زهیت.^{۱۲} مواهید ده لئیت: (المهل) وهک خوین و کیم.^{۱۳} عیکریمه ده لئیت نه و شته یه که له وه گهرتر نیه،

^۱ طه (۱۳۱).

^۲ الطبری (۱۱/۱۸).

^۳ الطبری (۱۳/۱۸).

^۴ الطبری (۱۳/۱۸).

هه ن دیکي تر ده لیتن: (المهل) هه موو شتیکی تواوه یه.^۱ قه تاده ده لیت: نیبنو مه سعود هه ندی زیری له چالیکدا توانده وه و بووه ناوو کف، وتی: نه مه له هه موو شتیکی زیاتر له (المهل) ده چیت.^۲ زه حاک ده لیت: ناوی جهه نه م په شه و جهه نه میش په شتره و خه لکه که پیش زور په شتر.^۳ نه م قسانه هیچیان دزی یه کتر نین، چونکه (المهل) نه م سیفه ته ناشیرینانه ی هه موو تیدا کوبووه ته وه، واته: زور په شو بؤگن و پیسو گرم. بؤیه فهرموویته: ﴿يَسْئِرُ الْوُجُوهَ﴾ دهم و چاو ده برزینیت نه ونده گرمه، وهختیک خوانه ناس ده یه ویت بیخواته وه له دهم و چاوی نزکی بکاته وه ده برزینیت دهم و چاوی پیسته که ی ده که ویته ناو نه و ناوه. سه عیدی کوری جوبه بر ده لیت: کاتیک خه لکی ناو ناگر برسیان ده بیت هاوار ده کن، درهختی زه قنه موتیان (زقوم) بؤ دینقو لئی ده خون. پیستی پویان هه مووی ده که ویت و له بن دیت، نه گه که سیک به لایندا پروات ده یان ناسیت، به شیوه ی پیستیاندا له و ناگره دا، پاشان که تینوویان ده بیت، هاوار ده کن، ناویان بؤ دین وه که مسی تواوه وایه، نه ونده گرمه له وه گرمتر نیه کاتیک که نزکی ده که نه وه له ده میان نه ونده گرمه گزشتی دهم و چاویان ده برزینیت، پیسته که ی ده که ویته خواره وه.^۴ بؤیه خوی گوره پاشان وه سفی نه و خوارده وه یه ده کات به و شیوه پیسو و ناشیرینه و ده فهرموویت: ﴿يَسْأَلُ الشَّرَابُ﴾ نه و خوارده چ خواردنیکی پیسو و خراپه، وه که له نایه تیکی تریشدا فهرموویته: ﴿وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءَ هُمْ﴾ واته: ناوی کولاو کولیان ده رخواورد بریت که پیخوله کانیان پارچه پارچه بکات. وه فهرموویته: ﴿تَشْقَىٰ مِنَ عَيْنِ عَانِيَةٍ﴾ واته: ناویکی سووتینه ریان ده دریت، وه که له نایه تیکی تریشدا فهرموویته: ﴿يَطْرُقُونَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ حَمِيرِ آثَانَ﴾ واته: هاتو چویانه له نیوان ناویکی کولاوی زور گرمدا ﴿وَسَاءَتْ مُرْتَقًا﴾ نه و ناگره چند شوین و جیگه و

۱ الطبری (۱۲/۱۸).

۲ الطبری (۱۳/۱۸).

۳ الطبری (۱۳/۱۸).

۴ الطبری (۱۴/۱۸).

۵ محمد (۱۵).

۶ الفاشیه (۵).

۷ الرحمن (۴۴).

پنجاه کی خرابه بڑ مانه وه و پشودان. وهك له نایه تینکی تردا خوی گوره فرموویه تی: ﴿إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا﴾^۱ واته: به پاستی دوزه خ جیگه و شوین مانه وه یه کی نزد خرابه.

﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا﴾^۲ ﴿أُولَئِكَ لَهُمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يُحَلَّونَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَيَلْبَسُونَ ثِيَابًا خُضْرًا مِنْ سُنْدُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُتَّكِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ نِعْمَ الثَّوَابُ وَحَسُنَتْ مُرْتَفَقًا﴾^۳

پاداشتی نه وانه ی خاوه نباوه پوون و ناکاری چاکیان بووه

خوی گوره ده فرموویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا﴾ نه وانه ی خاوه ن باوه پوون و ناکار چاکن (با بزائن) نیعه پاداشتی کارچاکان ون ناکه یین. دوی نه وه ی خوی گوره باسی ژیانی به دبه ختانی کرد له جه مه مه مدا. دیتته سر باسی به خته وهران، نه وانه ی که بهوایان بووه به خوا و نه و پیغه مبه رانه شیان به پاست زانیووه که نه و په یامانه یان هیناوه بزیان. هر فرمانتکی چاکیشیان پی سپی درایتت جیبه جییان کردووه، ﴿أُولَئِكَ لَهُمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يُحَلَّونَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ﴾ بڑ مانه وه ده یان به ینه ناو باغاتیک جوباریان به به ردا

ده روات و ده پازینه وه (له و به هشته دا) به بازنی زین. له وینتکی تردا فرموویه تی: ﴿وَلَوْلَا وِلْيَانُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ﴾^۲ واته: به مرواری و جلوه برگیشیان ناو ریشمه له ناو به هشته دا. لیره دا جیای کردووه ته وه و فرموویه تی: ﴿وَيَلْبَسُونَ ثِيَابًا خُضْرًا مِنْ سُنْدُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ﴾ پۆشاک سیوز ده پۆشن له ناو ریشمی تنک و نه ستورور ﴿سُنْدُسٍ﴾ پۆشاک تهنک و ناسکه وهك کراس و نه و شتانه ی وهك کراس وان، به لام ﴿وَإِسْتَبْرَقٍ﴾ نه و ریشمی نه ستوروی پازوه ﴿مُتَّكِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ﴾ له سر ته خته کان پان ده ده نه وه، (الاتکاء) هندی ده لاین: یانی پالگه وتن هندیکی تر ده لاین: دانیشتن به چوارمشقی، لیره دا مه به ست له دانیشتن له سر کورسیه. وهك له فرمووده ی سه حیددا هاتووه: (نه وسا من به بالدانه وه و خواردن ناخوم).^۳ ﴿الْأَرَائِكِ﴾ جه معی (اریکه) به واته: چوار پاس (قه نه فه ی) ژیز که ژاوه، وهك نه وانه ی که خه لکی نه م زه مانه چاک لئی شاره زان پیی نه لاین (باشخانه) والله أعلم. پاشان خوی

^۱ الفرقان (۶۶).

^۲ الحج (۲۳).

^۳ تحفة الأحوزی (۵/۵۵۷)، فرمووده یه کی سه حیده.

گہورہ دہ فرموویت: ﴿رَعِمَ الثَّوَابُ وَحَسَنَت مُرْتَفَقًا﴾ نای چند پاداشتیکی چاکہ و شوینیکی خوشہ، نہو بہہ شتی کہ خوا داویتی بہ خاوهن باوہ پان لہ سر نہو کارہ چاکانہی کہ کردویانہ، وک چون لہ بارہی ناو ناگریشہ و ہ فرموویتی: ﴿شَرِبَ الشَّرَابُ وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا﴾ واتہ: بہ راستی دوزخ جیگہ و شوین و مانہ وہیکی زڈ خرابہ. چ خواردنیکی خراب و شوینیکی نالہ بارہ. ہر بہم شیوہیہ لہ سورہتی (الفرقان) دا بہروردی نیوان بہہ شت و ناگری کردوہ و فرموویتی: ﴿إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا﴾^۱ واتہ: بہ راستی دوزخ جیگہ و شوینمانہ وہیکی زڈ خرابہ. پاشان باسی سیفاتی خاوهن باوہ پانی کردوہ و فرموویتی: ﴿أُولَئِكَ يُجْزَوْنَ الْعُقُوبَةَ بِمَا كَسَبُوا وَيَلْقَوْنَ فِيهَا صَبًّءً وَسَلَامًا﴾^(۷۵) خلدیرک فیہا حسنت مستقرًا ومقامًا^۲ واتہ: جا لہ پاداشتی خوراکرتیان ہودہ کانی (بہہ شتیان) پیدہ دریت و لہ ویدابہ درود و سلامہ و لہ گہ لیاندا پوویہ پو دہ بن و ہر لہ ویدادہ میننہ و، چ جیگاہیکی خوش شوینیکی چاکہ.

﴿وَأَصْرِبْ لَهُمْ مَثَلًا رَّجُلَيْنِ جَعَلْنَا لِأَحَدِهِمَا جَنَّتَيْنِ مِنْ أَعْنَبٍ وَحَفَفْتَهُمَا بِنَخْلٍ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمَا زَرْعًا﴾^(۲۲) کتا الْجَنَّتَيْنِ ۞ إِنَّت أَكْطَهَا وَلَمْ تَطْمِرْ مِنْهُ شَيْئًا وَفَجَّرْنَا خِلْفَهُمَا نَهْرًا﴾^(۲۳) وَكَانَ لَهُ ثَمْرٌ فَقَالَ لِصَاحِبِهِ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَنَا أَكْثَرُ مِنْكَ مَالًا وَأَعَزُّ نَفْرًا﴾^(۲۴) وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ ۞ قَالَ مَا أَظُنُّ أَن تَبِيدَ هَذِهِ أَبَدًا﴾^(۲۵) وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِن رُّدِدْتُ إِلَىٰ رَبِّي لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِنْهَا مُنْقَلَبًا﴾^(۲۶)

نمونہی بتپہرستیکی دولہ مہندو موسلمانیکی ہزار

خوای گہورہ دہ فرموویت: ﴿وَأَصْرِبْ لَهُمْ مَثَلًا رَّجُلَيْنِ جَعَلْنَا لِأَحَدِهِمَا جَنَّتَيْنِ مِنْ أَعْنَبٍ وَحَفَفْتَهُمَا بِنَخْلٍ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمَا زَرْعًا﴾ تو نمونہی دوو مروفیان بق بگتپہوہ، دوو پہ زمان بہ یہ کتکیان داو بہ دارخورما دہورمان گرتن و ناویشیانمان کردہ کشتوکال.

خوای گہورہ دوی ٹوہی باسی بتپہرستانی کرد، ٹووانہی کہ خوایان بہ زل دہزانی و پیمان شورہی بوو لہ گہل موسلمانہ لاوڑو ہزارہ کاندانینشن و فیزیان بہ سامان بنہ مالہ یانہوہ دہ کرد، نمونہی ٹووانہ بہ دوو پیاو دینیتہوہ کہ یہ کتکیان دوو باغی تریی ہہ بووہ بہ دارخورما دہوری دراوہ و زڈ جوان و سہرنج پاکتیش بووہ ناوہ گہیشی کشتوکال بووہ. گشت درہخت و کشتوکالہ کی پر بہر

^۱ الکھف (۲۹).

^۲ الفرقان (۶۶).

^۳ الفرقان (۷۵-۷۶).

بووه و به‌ره و بیگه‌یشتن چووه و نذر چاکیش بووه. بویه خوی گوره ده‌فرموویت: ﴿كَلَّا أَبْصَرْنَا
 مَا نَتُّ أَكْطَمًا وَلَمْ نَظَلِمْ مِنْهُ شَيْئًا وَفَجَّرْنَا خِلَافَهُمَا نَهْرًا﴾^۱ ئەم دوو باغه ترییه بەری خویان بەیی که موکوی
 ددها، له ناوهر به‌کیکیاندا پوواریانکمان هه‌لقولاندبوو. ﴿وَكَانَ لَهُ نَمْرٌ فَقَالَ لِصَاحِبِهِ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَنَا
 أَكْثَرُ مِنْكَ مَالًا وَأَعَزُّ نَفَرًا﴾^۲ داراییه‌کی نۆدیش هه‌بوو، کاتی له‌گه‌ل هاوه‌له‌که‌یدا خه‌ریکی گفتوگۆ بوو
 وتی: من له تو پارهم نۆدترو ده‌ست و په‌یویندیشم نۆدتره. وتراوه: مه‌به‌ست به‌ (الئمر) سامانه.
 وتراویشه مه‌به‌ست پیی به‌روبوومه، به‌لام ئەمه‌یان لێره‌دا گونجاوتره، (ئمر) له خویندنه‌وه به‌کداهاتووه
 ﴿وَكَانَ لَهُ نَمْرٌ﴾^۳ به‌ زهمه‌ی (الناء) ه‌که و سکونی میمه‌که ئەو کاته ئەبیته جه‌معی (نَمْرَة) وه‌ک (خَشْبَة
 و خَشْب) ئەویش یانی به‌رو بوم، هه‌ندی تر خویندوویانه‌توه به‌ (نَمْر) به‌ فه‌تحی (نَاء) و (میم) ه‌که.
 خاوه‌نی ئەم دوو باغه وتی به‌ هاوه‌له‌که‌ی کاتی که گفتوگۆی له‌گه‌ل ده‌کردو فیزی ده‌کردو خۆی به
 گه‌وره ده‌زانی من نۆد سامان دارترم له توو خه‌زمه‌تکارو کوپو کالیشم له تو زیاتره. قه‌تاده ده‌لیت:
 سویند به‌ خوا ئەوه ئاواتی هه‌موو که‌سیکی به‌ره‌للایه.^۲ سه‌روه‌ت و سامانی زۆرو هه‌شهمی نازا.
 ﴿وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ قَالَ مَا أَظُنُّ أَن تَبِيدَ هَذِهِ أَبَدًا﴾^۳ به‌ناو باغه‌که‌یدا گه‌راو بۆ خۆی
 ناهه‌قی له خۆی کرد. وتی: هه‌رگیز پێم وا نیه ئەمه‌م له ده‌ست ده‌ریچیت. له خۆی بایی بوو کاتی که
 ئەو کشتوکال و به‌روبووم دره‌ختانه‌ی بینی و ئەو پوواریانه‌یش به‌ ناویاندا ده‌روات و ده‌گه‌ریت و به‌ هه‌موو
 لایه‌کیدا. وای ده‌زانی هه‌رگیز ئەو باغو سامان و ده‌سه‌لاته‌ی. له‌ناو ناچیت و هه‌ر ده‌مینیت و خراب
 نابیت و ناهه‌وتی، ئەمه‌یش له‌که‌م ئاوه‌زی و بره‌وا لاوازیه‌وه بوو به‌رامبه‌ر به‌ خودا. خه‌له‌تاوی به‌ دنیاو
 پازاوه‌یی دنیاو بره‌وا نه‌بوون به‌ پۆئی دوا‌یی. بویه وتی: ﴿وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِن رُّودَتْ إِلَى
 رَبِّي لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِنْهَا مُنْقَلَبًا﴾^۴ باوه‌ر ناکه‌م قیامه‌ت بیته، ئەگه‌ر هه‌ر براشمه‌وه بۆ لای په‌روه‌ردگارم،
 ده‌زانم له‌مه‌ چاکترم ده‌ست ده‌که‌ویت. واته: ئەگه‌ر قیامه‌تیش هه‌بوو گه‌رامه‌وه بۆ لای خودا له‌وی شتی
 چاکترم ده‌ست ده‌که‌ویت له‌ ئیره، چونکه ئەگه‌ر من به‌رێز نه‌بوومایه له‌ لای خودا، خودا ئەمه‌ی
 نه‌ئه‌دامی. وه‌که له‌ نایه‌تی تردا خوی گوره فرموویه‌تی: ﴿وَلَئِن رُّجِعْتُ إِلَى رَبِّي إِنَّ لِي عِنْدَهُ
 لَلْخَيْرَ﴾^۵ واته: وه ئەگه‌ر گه‌ریندراوه‌وه بۆ لای په‌روه‌ردگارم و زیندوو بوونه‌وه هه‌بوو بیگومان لای

^۱ الطبری (۲۱/۱۸).

^۲ الطبری (۲۲/۱۸).

^۳ فصلت (۵۰).

خود(پاداشتی) زود چاکم هه‌یه. وه فه‌رموویه‌تی: ﴿أَفَرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا وَقَالَ لَأُوتِيَنَّكَ مَالًا وَّوَلَدًا﴾^۱ واته: نه‌وت بینی حاشای ده‌کرد له نیشانه‌کامان ووتی: لیم پوونه مال و مندالم هه‌ ده‌ده‌نی؟ واته: له پدژی دوایدا، سویندیشی له‌سه‌ر ده‌خوات به‌خو، نم نایه‌ته له‌سه‌ر(عاصی) کوی وائل هاته خواره‌وه. وه‌که له دوایدا باسی دیت خوا مه‌یلی لیبیت. هه‌ر نه‌ویش پشت و په‌نایه.

﴿قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَكَفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُفُثٍ ثُمَّ سَوَّكَ رَجُلًا ﴿٣٧﴾ لَنِكَأُتُو اللَّهَ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا ﴿٣٨﴾ وَلَوْلَا إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ إِن تَرَنِ أَنَا أَقَلُّ مِنْكَ مَالًا وَّوَلَدًا ﴿٣٩﴾ فَسَمَى رَبِّي أَنْ يُؤْتِيَنِي خَيْرًا مِنْ جَنَّتِكَ وَيُرْسِلَ عَلَيْهَا حُسْبَانًا مِنَ السَّمَاءِ فَيُصْبِحُ صَعِيدًا زَلَقًا ﴿٤٠﴾ أَوْ يُصْبِحُ مَاؤَهَا غُورًا فَلَنْ يَسْتَطِيعَ لَهُ طَلَبًا ﴿٤١﴾﴾

وه‌لامی خاوه‌نباوهره هه‌ژاره‌که

خوای‌که‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَكَفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُفُثٍ ثُمَّ سَوَّكَ رَجُلًا﴾ هاوه‌له‌که‌ی که خه‌ریکی گفتوگو بوو له‌که‌ل نه‌ودا پی‌وت: نه‌ری چون تو حاشات کرد له‌وه‌که‌سه‌ی توی له‌خول و خاک دروست کردو پاشان هه‌ر له‌دلوییک(ئاو) پاشانیش کردویتی به‌پی‌اویتک. خوای‌که‌وره لیره‌دا باسی نه‌وه ده‌کات که هاوه‌له‌خاوه‌ن باوه‌په‌که‌ی چون وه‌لامی ده‌داته‌وه و نامۆزگاری ده‌کات و سه‌رزه‌نشیشی ده‌کات له‌سه‌ر نه‌و به‌وا نه‌کردنه‌ی به‌خو و نه‌وه له‌خوایی بوونه‌ی، نه‌وه‌تا پی‌ ده‌لئیت: ﴿أَكَفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ﴾ نه‌مه‌ناپه‌زایی ده‌رپینیکی زود‌که‌وره‌یه له‌هاوه‌له‌بی ناینه‌که‌ی که چهنده سه‌پله‌و بی نه‌مه‌که به‌رامبه‌ر نه‌وپه‌روه‌دگاره‌ی که دروستی کردووه، په‌که‌م جاریش مۆفی له‌قور دروست کردووه که ناده‌مه(سه‌لامی خوای لیبیت) پاشان نه‌وه‌کانیشی له‌ئاویکی بی‌زراو وه‌دی هینا. وه‌که خوای‌که‌وره له‌نایه‌تیکي تردا فه‌رموویه‌تی: ﴿كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَكُنْتُمْ أَمْوَاتًا فَأَحْيَاكُمْ﴾^۲ واته: چون له‌وه‌خودایه حاشا ده‌که‌ن که له‌ نه‌بوو ژیانی داوه به‌نیوه. واته: چون نکولی له‌په‌روه‌دگارتان ده‌که‌ن که نیشانه‌ی ده‌سه‌لاتی دیارو ئاشکرایه، هه‌موو که‌سیک به‌خویدا ده‌زانی، هه‌چ دروست کراویک نیه مه‌گین چاک ده‌زانی که له‌نه‌بوو هاتووه‌ته ژیانی دنیاو بوونیشی به‌ده‌ست خو‌ی نه‌بووه و که‌سیکی تریش له‌دروستکراوه‌کانی خودا نه‌وی دروست نه‌کردووه، چونکه هه‌موو دروستکراویک وه‌که خو‌ی وایه، هه‌ر خودا خو‌ی ئاگاداری

^۱ مریم (۷۷).

^۲ البقرة (۲۸).

بوونیتهی که خوابه که هیچ پرستراویک نیه جگه له خۆی، ئەو وه دیه پنهاری هه موو شتیگه بۆیه پیاوه
 خاوه نباوه ربه که وتی: ﴿لَیْکُنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّیْ وَلَا أَشْرَکُ رَبِّیْ أَحَدًا﴾ به لام من هه ر ده لیم که ئەو خودایه و
 پهروه رداگاره و کهس نا کهم به شه ریک بۆ پهروه رداگاره. واته: ئەو قسه ی تۆ ده یلیت من نایلیم. من
 دان ده نیم به تا کو و ته نهایی خوداو هه ر ئەو پهروه رداگاره. هه ر ئەو په رستراومه و هاوبه شی نیه،
 پاشان خۆی گه و ره فه رموویته: ﴿وَلَوْلَا إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتْکَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ إِنَّ سَرَنَ أَنَا
 أَقَلُّ مِنکَ مَا لَا وَوْلَدًا﴾ کاتیگ چو یته ناو باغه کهت، بۆچی نه وت: ئەمه به مه یلی خودایه، توانایش هه ر
 به خوابه؟ ئەگه ر تۆ من ده بینی نیسته ما ل و مندالم له تۆ که متره. ئەمه هاندان و هه لئانه بۆ ئەو شته،
 واته: خۆزگه کاتیگ که چو یته باغه که و سه یرت کرد له خۆبایی نه بویتایه، به لکو سوپاسی خوات بکر دایه
 له سه ر ئەو به هره یه ی که پیتی داوی و ما ل و مندالی زۆریشی پۆ به خشیبوی که به زۆر که سی تری
 نه داوه. ئەبوایه بتوتایه: ئەمه به مه یلی خودایه و توانایش هه ر به یارمه تی خودایه، هه ر له بهر ئەمه یه
 که له هندی له پێشینه وه که وتویانه: هه ر کهس شتیکی خۆی - ما ل یان منال یان حالی - سه رنجی
 راکیشا بابلێ: (ما شاء الله لا قوة إلا بالله)، ئەمه قسه یه ش له ئایه ته وه وه رگه راوه، له هه دیسی
 سه حیحیشدا هاتوه له ئەبو موسا وه له پیغه مبه ری خوا وه (ﷺ) فه رموویته: (ئایا پێنمایت بکه م بۆ
 که نجینه یه که له گه نجینه کانی به هه شت؟ لا حول ولا قوة إلا بالله).^۱ واته: هیچ به نده یه که ناتوانیت خۆی
 له گونا هه لاده بات مه گین خودا لایدا له گونا هه، هیچ که سیش ناتوانی چاکه بکات مه گین خودا یارمه تی
 بدات و مه یلی لیبت، پاشان ده فه رموویت: ﴿فَمَسَى رَبِّیْ أَنْ یُؤْتِیَنِیْ خَبْرًا مِّنْ جَنَّتْکَ﴾ له وانه یه
 پهروه رداگاره له و باغه ی تۆم باشتر پۆ ببه خشیت، له پۆژی داوییدا و ﴿وَرُسِلَ عَلَیْهَا حُسْبَانًا مِّنْ
 السَّمَآءِ فَضُجِبَ صَعِیدًا زَلْفًا﴾ به لایه کیش له ئاسمانه وه به سه ر باغه که ی تۆ بپنیت له دنیا دا، که وات
 ده زانی هه رگیز له نا و ناچیت و هه ر ده مینیتته وه. ئەمه قسه ی ئیبنو عبیاس و قه تاده و زه ححاکه^۲ له
 مالیکیشه وه له زوه ریه وه که ئەلی: ﴿حُسْبَانًا﴾ یانی: سزایه که له ئاسمانه وه. وا دیاره بارانیکی زۆر
 توند و گه و ره ی بووه کشتو کال و دره خته کان له نا و به ریت و له بن ده ری ان به ینیت. بۆیه فه رموویته:
 ﴿فَنَضِجَ صَعِیدًا زَلْفًا﴾ واته: باخه کهت ببیته ده شتیکی چۆل و قاقرو نه رم و شلو پۆ له سه ری
 نه وه ستی و دا بچیت، ئیبن عبیاس فه رموویت: وه که ئەو به رده لانه ی هیچی لێ سه وز ناییت.^۳ وه که

^۱ فتح الباری (۲۱۷/۱۱)، مسلم (۲۰۷۶/۴).

^۲ الطبری (۲۵/۱۸).

^۳ الطبری (۲۶/۱۸).

خوای گوره له م نایه تدا فرموویتی: ﴿أَوْ يُصْبِحَ مَأْوَاهَا غَوْرًا﴾ واته: یان ناوه کی پوچوو به ناخی زه میندا، نو ناوه ی ده چیت به ناوی زه ویدا به پنجه وانه ی نو ناوه یه که هه لده قولیت له ناویدا. نو پوچه چی بو خواره وه نم هه لده قولیت به ره و سه ره وه، له نایه تیکی ترده فرموویتی: ﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَأْوَاكُمْ غَوْرًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَّعِينٍ﴾ واته: بلی: پیم بلین نه گه ر ناوی خوارنده وه تان پوچیت به ناخی زه ویدا ده ی کی (بجگه له خودا) ناوی زولالتان بو ده مینیت. ﴿مَعِينٍ﴾ زه لالو ره وان، لیره دا فرموویتی: ﴿أَوْ يُصْبِحَ مَأْوَاهَا غَوْرًا فَلَنْ تَسْتَطِيعَ لَهُ طَلَبًا﴾، (الفور) چاوگه به مانای (غاش) خو به خو پوچیت هاتوه به لام بوتری (غور) ره وانتره.

﴿وَأُحِيطَ بِشَرِّهِ فَأَصْبَحَ يُقَلِّبُ كَفْتَهُ عَلَى مَا أَنْفَقَ فِيهَا وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا وَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي لَمْ أُشْرِكْ بِرَبِّي أَحَدًا﴾^(۴۲) وَلَمْ تَكُنْ لَهُ فِتْنَةٌ يَصْرُوهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مُنْصَرًّا^(۴۳) هُنَالِكَ الْوَلِيَّةُ لِلَّهِ الْحَقِّ هُوَ خَيْرٌ ثَوَابًا وَخَيْرٌ

عَقْبًا^(۴۴)

نه نجامی خراپی خوانه ناس

خوای گوره ده فرموویت: ﴿وَأُحِيطَ بِشَرِّهِ فَأَصْبَحَ يُقَلِّبُ كَفْتَهُ عَلَى مَا أَنْفَقَ فِيهَا وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا وَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي لَمْ أُشْرِكْ بِرَبِّي أَحَدًا﴾ هه موو به ره که ی هه لوه ری و که به یانی هاته ناوی داره کانی گشتی به سه ره یه کدا هاتن، هه ر دهستی خو ی ده په رواندو داخ و حه سه رته ی هه لده کیشا بو نو و ماله ی تییدا خه رچ کرد، ده یوت: خو زگه هه چ که سیکم نه کردایه به شه ریکی په روه ردگارم. مه به ست پیی، نو به لایه ی که خاوه ن باوه ره که لئی ده ترساند که له وانه یه تووشی باغو کشتو کاله که ی ببیت که خو ی پیوه هه لده ناو فیزی پیوه ده کردو داخ و که سه ریکی زوری ده خوارد بو نو و هه موو سامانه ی له دهستی جوو، ﴿وَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي لَمْ أُشْرِكْ بِرَبِّي أَحَدًا﴾^(۴۲) وَلَمْ تَكُنْ لَهُ فِتْنَةٌ^(۴۳)، واته: هه چ کومه لیک نه بوو له عه شیرت یان کوپ که نو فیزی پیوه ده کردن و خو ی به خاوه ن ده سه لات ده زانی به وانه وه ﴿يَصْرُوهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مُنْصَرًّا﴾^(۴۳) هُنَالِكَ الْوَلِيَّةُ لِلَّهِ الْحَقِّ که ببته یارمه تی ده ری له خوار خواوه و به بی یارمه تی ده ر مایه وه (له ویدا یاریده ده ر هه ر خودای هه قه)، جیاوازی پا هه یه له نیوان خوینه راندا لیره دا هه ندی له ﴿وَمَا كَانَ مُنْصَرًّا﴾^(۴۳) هُنَالِكَ که ده وه ستن. واته: له و شوینه دا که سزاکی خودا تییدا داباریوه، هه چ

^۱ الملك (۳۰).

^۲ الطبری (۲۷/۱۸).

که سیک نه بووه له و سزایه پزگاری بکات. پاشان له ﴿الْوَلِيَّةُ لِلَّهِ الْحَقُّ﴾ دهست پی ده کاته وه به خویندن. هه ندیکیش له ﴿وَمَا كَانَ مُنْصَرِّمًا﴾ دا نه وهستی و له ﴿هُنَالِكَ الْوَلِيَّةُ لِلَّهِ الْحَقُّ﴾ دا دهست بیده کاته وه پاشانیش پای جیاواز هه به له سهر خویندنه وهی ﴿الْوَلِيَّةُ﴾ هه ندی اووه که ی مهفتوح کردوه. ماناکه ی وای لی دیت، له ویدا هه مو که سیک موسلمان یان خوانه ناس ده که پیتته وه بۆ لای خودا که خاوه نیه تی و گهرنی بۆ که چ ده کات، که سزاکه پوویدا، وه که نم نایه تانه ی تر که خودا فرموویه تی: ﴿فَلَمَّا رَأَوْا بَاسًا قَالُوا ءَامَنَّا بِاللَّهِ وَحَدُّهُ وَكَفَرْنَا بِمَا كُنَّا بِهِ مُشْرِكِينَ﴾ کاتیک دبیان به لای نیمه یان هاته سهر وتیان: نیت خوی تاکو تنها ده ناسین و له و شتانه ی ده مانوت (شهریکی خودان) حاشا ده که یین. وه که نم نایه تیش که خوی گهره باسی فیرعون ده کات و ده فرموویت:

﴿حَتَّىٰ إِذَا أَدْرَكَهُ الْعَرْفُقُ قَالَ ءَامَنْتُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي ءَامَنْتُ بِهِ بَنُو إِسْرَائِيلَ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿۹۰﴾

ءَأَلْتَنَ وَقَدْ عَصَيْتَ قَبْلُ وَكُنْتَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ﴾^۱ واته: هه تا نه و کاته ی خریک بوو (فیرعون) بخنکیت نه وسا تی بپوام هینا که هیچ په رسترویک نیه جگه له نه و (خوایه) نه بیت که نه وه ی نیسرائیل بپوایان پی هیناوه و منیش له موسلمانانم، نیتسا (باوه دینیت؟) که بیگومان له وه و پیش سه رپنجیت کرد وه تو له خرابه کاران و تیکده ران بوویت. هه یشیانه اووه که ی ﴿الْوَلِيَّةُ﴾ یان مه کسور کردوه که ماناکه ی نه وه یه: بپاری دروست ههری خوایه، هه ندیکیش ﴿الْحَقُّ﴾ به مه رفوعی نه خویننه وه وه که سیفه تیک بۆ ﴿الْوَلِيَّةُ﴾ که وه که خوی گهره فرموویه تی: ﴿الْمَلِكُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ لِلرَّحْمَنِ وَكَانَ يَوْمًا عَلَى الْكَافِرِينَ عَسِيرًا﴾^۲ واته: له و پۆژه دا فرمان په وایه تی تنها بۆ خوی میهره بانه نه و پۆژه پۆژکی تۆد سه خته له سهر بیباوه ران. هه ندیکیش تر حه قیان (الحق) به ته خفیفی هیناوه له بهر نه وه ی سیفه ته بۆ خوی گهره، وه که فرموویه تی: ﴿ثُمَّ رُدُّوا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ الْحَقُّ﴾^۳ واته: پاشان ده که پیندینه وه بۆ لای خوا که سه روه ری راسته قینه یانه. بۆیه خوی گهره فرموویه تی: ﴿هُوَ خَيْرٌ نَوَابًا وَخَيْرٌ عَقَبًا﴾^۴ واته: نه و کردارانه ی که له بهر په زای خوایه، پاداشتی باشت ددات و نه نجامه که یشی چاکتر و ریکتره و هه مووی هه رخنیره.

۱ الفاطر (۸۴).

۲ یونس (۹۰-۹۱).

۳ الفرقان (۲۶).

۴ الانعام (۶۲).

﴿ وَأَضْرِبْ لَهُمْ مَثَلًا لِّلْحَيٰوةِ الدُّنْيَا كَمَآ أَنزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَآءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتٌ اَلْأَرْضِ فَأَصْبَحَ هَشِيمًا تَذْرُوهُ
 الرِّيحُ وَكَانَ اللهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ مُّقْتَدِرًا ﴿۱۵﴾ اَلْمَالُ وَاَلْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيٰتُ الصَّٰلِحٰتُ خَيْرٌ عِنْدَ
 رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرًا اَمَلًا ﴿۱۶﴾ ﴾

نموونهی ژيانی دنيا

خوای گه وره ده فرمويټ: ﴿ وَأَضْرِبْ لَهُمْ مَثَلًا لِّلْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ﴾ نهی موحه مه د(﴿﴾ نموونه يان له سره
 ژيانی دنيا بؤ بينه روه سه بارهت به کؤتابی هاتزو نه مان و له ناو چوونی، ﴿ كَمَآ أَنزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَآءِ
 فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتٌ اَلْأَرْضِ فَأَصْبَحَ هَشِيمًا تَذْرُوهُ الرِّيحُ ﴾ وهك ناويټكه له ناسمانه وه دامان بارانديټ
 هه موو جوړه پوهه كيكي تيكل و بيټكل به ره هم نه هيني. سره نجاميش نه بيټ به پوښ، هه او پهرش و
 بلاوی نه كات به راستو چه پداو به هه موو لايه كدا، ﴿ وَكَانَ اللهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ مُّقْتَدِرًا ﴾ خوا توانای به سر
 هه موو شتيكدا هه، ده توانيټ سه وزيشی بكاو وشكيشی بكاو. ژورجار خودای مه زن نموونه به
 ژيانی دنيا به م شيويه ده هينيټه وه، وهك له سوره تي (يونس) دا فرمويټي: ﴿ إِنَّمَا مَثَلُ الْحَيٰوةِ
 الدُّنْيَا كَمَآ أَنزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَآءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتٌ اَلْأَرْضِ مِمَّا يَأْكُلُ النَّاسُ وَاَلْأَنْعَامُ ﴾ ۱ واته: بيگومان ويټه
 ژيانی دنيا وهك بارانيك وايه له ناسمانه وه باراندوومه جا به هؤی نهو(بارانه وه پوهه كي تقد پوهوه)
 تيكل بووه به يه كدا چوه له وشتانهی كه خهكي و ناژه ليش ده يخون. وه له سوره تي(الزمر) دا
 فرمويټي: ﴿ اَلَمْ تَرَ أَنَّ اَللَّهَ أَنزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً فَسَلَكَهُ يَنبِيعَ فِي اَلْأَرْضِ ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا مُّخْتَلِفًا
 اَلْوَنُهُ ۗ وَاتَّه: نايه نه تبيني كه خوا له ناسمانه وه بارانی ده بارنيټيټ(بؤ سر زهوي) نه جا نهو بارانه
 ده بات به ناو زهويدا كانياوه كاني ليټ ده رديټيټ له پاشان كشتوكان و كژوكياو كؤلي بيټ ده رويټيټ كه
 پهنگه كانيان جياوازه. وه له سوره تي(الحديد) دا فرمويټي: ﴿ اَعْلَمُوْا اَنَّماَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا لَٰهٖبٌ وَهَوٌّ
 وَزِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاؤُرٌ فِي اَلْأَمْوَالِ وَاَلْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ اَعْجَبَ اَلْكُفَّارَ نَبٰلُهُ ۗ وَاتَّه: بزنان كه
 بيگومان ژيانی دنيا ته نها كاته و گه موو پارازنده وهيه و خوهه لكيشانه له نيوانيانداو لاف ليټدانه به
 دارايي و مندالي زوره وهك بارانيك وايه كه حاصلاته كهی جوتياران دلخوش بكاو. بزنان ژيان له

۱ يونس(۲۴).
 ۲ الزمر(۲۱).
 ۳ الحديد(۲۰).

دنیادا هر زۆریونی مندال و سامانتانه. وهك تۆیك وایه به هۆی بارانه وه سهراو بووه و به رویومه کهى جوتیاران دلخۆش دهکات. وه له فهرموده ی سهحیدا هاتوه: (ثم دنیا به خۆش و سهروه).^۱

جیاوازی نیوان سامان و نه و کاره چاكانه ی که ده میننه وه

خوای گه وه ده فهرمویت: ﴿أَمْأَلٌ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمْأَلًا﴾ واته: مال و مندال جوانی ژیانی دنیا، نه و کاره چاكانه ش که وا ده میننه وه پاداشته که بیان له لای پهروه ردگارت وه گه وه تروه باشتیش جیگی ئومیدن. ثم نایه ته وهك نه و نایه ته وایه که ده فهرمویت: ﴿زَيْنٌ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْمَنْطَرِ الْمُمْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ذَلِكَ مَتَكُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَتَابِ﴾^۲ واته: جوان کراوه بۆ خه لکی (دنیا په رست) خۆشی و ئاره زواتی نه فسی له ئافره تان و کوپان و دارایی زۆدی که له که کراوه له ئالتون و زۆپو زیوو نه سپو مایانی نیشانه دار (به سپیتی ناوچه وان و هر چوار په ل) ی زینده گانی (ژیانی) دنیا وه لای خودا هه به خۆشترین جی پاشه پۆژ. ئاره زوی ژیا ن کردن و کوپی زۆده ده سته و تنی دارایی زۆده به سه ره که دا له زۆپو زیو و نه سپی به نیشانه ی تاییه تی و مه رو مالات و زوی کشتو کال بۆ مه ردم پاراوه ته وه وه له ژیا نی دنیا دا مایه ی خۆشین، به لام وه ختیک دینه وه به ره دهستی خودا، چاک ده زانن که زۆده وه باشتر هه به، وهك ده فهرمویت: ﴿إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ﴾^۳ واته: نه و دارایی و منالانه ی هه تان، مایه ی تاقیکردنه وه ن، پاداشتیک که له لای خودایه نه وه گه وه تروه. واته: په وکردنه عیبا ده تی خودا و خۆ به کلا بی کردنه وه بۆی زۆده چاکتره له خۆسه رقاکردن به وان وه و به کونه هه ولی سامان کۆکردنه وه و سۆز و خۆشه ویستی زیاده یان به رانه ر بنوینن. بۆیه خوای گه وه نه فهرمویت: ﴿وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمْأَلًا﴾^۴ نیبو عه بباس و سه عیدی کوپی جو به یرو هه ندی له زانایانی پیشینه و توویانه: ﴿وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ﴾ واته: پینچ نوێزه فره زه کان.^۴ عه تای کوپی نه بو په باح و سه عیدی کوپی جو به ی ره ده لێن: له نیبو عه بباس وه که فهرمویه تی: ﴿وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ﴾ واته: (سبحان الله

^۱ مسلم (۲۰۹۸/۴).

^۲ ال عمران (۱۴).

^۳ التغابن (۱۵).

^۴ الطبری (۳۲/۱۸).

والحمد لله ولا إله إلا الله والله أكبر^۱. هر بهو شیوه‌هایش پرسیار کرا له عوسمانی کوی پی عه‌فان (په‌زای خوی لیبت) که: ﴿وَالْبَقِيَّةُ الْصَّالِحَاتُ﴾ کامه‌یه؟ وتی: بریتیه له: (لا إله إلا الله وسبحان الله، والحمد لله، والله أكبر ولا حول ولا قوة إلا بالله العلی‌العظیم) نیمامی نه‌حمده پیوایه‌تی کردوه^۲. هر وه‌ها نیمامی نه‌حمده پیوایه‌تی کردوه له خزمه‌تکارکی پیغه‌مبیری خواوه (ﷺ) که پیغه‌مبیری خوا (ﷺ) فرموی: (بخ به خ چه‌ندی سه‌نگین له ترازو، لا اله الا الله والله أكبر وسبحان الله والحمد لله و من‌ذالکی چاک که بمریت باوکی به هیوای پاداشتیک بیت له‌سری لای خودا و پاشانیش فرموی بخ به خ بق پینج شتیش که هر که سیک گیشتبیت به خودا و به‌دل بروای پیمان بوویت نه‌چپته ناو به‌هشت، بروای به خودا ببیت و به پژی دواپی و به به‌هشت و به ناگرو زیندوو بوونه‌وی دوی مردن و لپرسینه‌وه^۳. عه‌لی کوی نه‌بو تلحه ده‌لئیت: له نیبنو عه‌بباسه‌وه: ده‌لئیت: ﴿وَالْبَقِيَّةُ الْصَّالِحَاتُ﴾ یادی خودایه که بریتی یه له وتنی (لا اله الا الله والله أكبر وسبحان الله والحمد لله وتبارک الله ولا حول ولا قوة إلا بالله واستغفر الله و صلی الله علی رسول الله) پژیوو حه‌ج و خیریو بیرکردن و عه‌بد نازادکردن و جیهاد و به‌جیه‌تینانی پیوه‌ندی خزمایه‌تی و همو کرداریکی چاک نه‌وه له ناکاره چاکه‌کانه. وه نه‌و کارانه که ده‌مینته‌وه بق خه‌لکه‌کی له به‌هشتدا هه‌تا ناسمانه‌کان و زه‌میننی مابیت^۴. عه‌وفی ده‌لئیت له نیبنو عه‌بباسه‌وه: ﴿وَالْبَقِيَّةُ الْصَّالِحَاتُ﴾ واته: قسه‌ی چاک^۵. عه‌بدوپه‌حمانی کوی زه‌یدی کوی نه‌سلم ده‌لئیت: واته: همو کرده‌وه‌یه‌کی چاک^۶. نیبنو جه‌ریریش هه‌مان پای هه‌لپژاردوه.

﴿وَيَوْمَ نُسِّرُ الْجِبَالَ وَتَرَى الْأَرْضَ بَارِزَةً وَحَشَرْنَاهُمْ فَلَمْ نُغَادِرْ مِنْهُمْ أَحَدًا ﴿٧﴾ وَعَرَضُوا عَلَيَّ رِيكَ صَفًا لَقَدْ جِئْتُمُونَا كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ بَلْ زَعَمْتُمْ أَلَّنْ نَجْعَلَ لَكُمْ مَوْعِدًا ﴿٨﴾ وَوَضِعَ الْكِتَابِ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يَا وَيْلَتَنَا مَالِ هَذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا وَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا وَلَا يَظُنُّ رَبُّكَ أَحَدًا ﴿٩﴾﴾

^۱ الطبری (۳۳/۱۸).

^۲ أحمد (۷/۱)، پیاره‌کانی جیبی متمانان.

^۳ أحمد (۲۳۷/۴)، پیاره‌کانی جیبی متمانان.

^۴ الطبری (۳۵/۱۸).

^۵ الطبری (۳۵/۱۸).

^۶ الطبری (۳۵/۱۸).

گرتگترین رووداوه نارهحه ته کانی روژی قیامت

خوای گوره باسی پوژی قیامت و نارهحه تیه کانی نهو پوژده دهکات که چ کاره ساتی گوره تییدا پوو ده دات. وهک له نایه تی تریشدا فرموویه تی: ﴿يَوْمَ تَمُورُ السَّمَاءُ مُمْرَكًا ۝۱۰ وَتَسِيرُ الْجِبَالُ سَيْرًا ۝۱۱﴾^۱ واته: لهو پوژده دا که ناسمان ده جوولیت و ده کوه ویت هاتوچو، هه موو چیاکان له پوینیدا په له ده کن، واته: ده روژو له جیی خویمان نامینن. وهک له نایه تیکی تردا فرموویه تی: ﴿وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُ جَمَدًا ۝۱۲ وَهِيَ تَمُرٌّ مَرَّ السَّحَابِ ۝۱۳﴾^۲ واته: کیوه کانیش وادینه بهر چاو که هه نا جوولین، که چی وهک هه وره کان ده پوژو پی ده کن. وه فرموویه تی: ﴿وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ ۝۱۴﴾^۳ واته: چیاکانیش وهک خوری شی کراوه ی لی دیت. وه فرموویه تی: ﴿وَسَتَأْتُونَكَ مِنَ الْجِبَالِ أَقْلُ يَنْسِفُهَا رَبِّي نَسْفًا ۝۱۵ فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا ۝۱۶ لَا تَرَى فِيهَا عِوَجًا وَلَا أَمْتًا ۝۱۷﴾^۴ واته: (نه ی موحه مه د(ﷺ)) پرسپارت لی ده کن سه بارهت به شاخه کان توش بلتی په روه ردگار له بیخیان دینی و وردو خاشیان دهکات ئینجا (با) پرژو بلاویان دهکاته وه، نابینی تییدا هیچ جزوه لاری و به رزی و نزمیه ک. له سه کوه کان لیت ده پرسن، بلتی: په روه ردگار که ی من هه به هارین ده یانهار پیت و ده یانکاته ده شتیکی کاک ی به کاک ی، نه هیچ که ندی تییدا ده مینیت و نه هیچ کوسپیک. خودای گوره باسی نه وه دهکات که چیاکان تهخت ده بن و نامینن زه مینیش وهک ده شتیکی به رینی لی دیت و تهخت ده بیت و به رزی و نزمی و کن و کوسپی تییدا نامینیت. نه شیوو نه کیوی تییده که ویت بویه خوای گوره فرموویه تی: ﴿وَتَرَى الْأَرْضَ بَارِزَةً ۝۱۸﴾^۵ پووی زهوی به تهختی و پووی ده بینی و ده شتیکی دیاره و هیچ نیشانه به کی تییدا نیه بق که س و هیچ شوینیک نیه که س خزی تییدا بشاریته وه. به لکو هه موو خه لکی له به رده م په روه ردگار یاندان و هیچ شتیکیان لای خودا په نهان نیه، مواجهه دلایت: ﴿وَتَرَى الْأَرْضَ بَارِزَةً ۝۱۸﴾ جیی خق لادان و شاردنه وهی تییدا نیه. ^۶ قه تاده دلایت: درهخت و خانووی تییدا نیه. ﴿وَحَشَرْنَاهُمْ فَلَمْ نُغَادِرْ مِنْهُمْ أَحَدًا ۝۱۹﴾

^۱ الطور (۹-۱۰).

^۲ النمل (۸۸).

^۳ القارعة (۵).

^۴ طه (۱۰۵-۱۰۷).

^۵ الطبری (۳۶/۱۸).

^۶ الطبری (۳۶/۱۸).

هموویان کزده که ینه وه، بی نه وهی واز له که سیان بینین. واته: له یه کم که سیانه وه تا دواين که سیان هموو کزده که ینه وه، که سیان به جی ناهیلین له که وره تا بچوک وهک خودای که وره له نایه تی تردا فرمویه تی: ﴿قُلْ إِنَّ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ ﴿۱۹﴾ لَمَجْمُوعُونَ إِلَىٰ مِيقَاتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ﴾ واته: بلی: بیگومان نه انه ی له پیشوردا بیون و نه وانهش له دواپی هاتون، به کزمه ل کزده که ینه وه بی شویتی که بژتیکی دیاریکراوه. هر وه ها فرمویه تی: ﴿ذَلِكَ يَوْمٌ مَّجْمُوعٌ لَّهُ النَّاسُ وَذَلِكَ يَوْمٌ مَّشْهُودٌ﴾ که بژتیکی هموو مردم گشت له وی کزده که ینه وه، نهو بژده بژتیکی دیارو به رچاوه، لیتره دا فرمویه تی: ﴿وَعَرِضًا عَلَىٰ رَبِّكَ صَفًا﴾ له به رامبر په روره دگارت پیز ده کرین. هه لده گریته مه به ست پی هموو خه لکی له به ردهم خوادا ده وهستن به یه که ریز. وهک خوی که وره فرمویه تی: ﴿يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًا لَا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنْ أُذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَقَالَ صَوَابًا﴾ واته: بژتیکی که جوهره نیل و فریشته کان هموو به ریز پاوه ستاون، قسه ناکن مه گین که سیک خودا نیزنی پیدابیت. هه لیش ده گریته به چند بژتیکی پاوه ستابن. وهک فرمویه تی: ﴿وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًا صَفًا﴾ واته: په روره دگارت دیتو فریشته کانیش پؤل پؤل دین ریز ده به ستن. وه فرمویه تی: ﴿لَقَدْ جِئْتُمُونَا كَمَا خَلَقْتُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ﴾ واته: وهک یه که مجار دروستمان کردن، هر بهو شیویه هاتوونه ته لامان، نه م سوکایه تی پیکردن و هه په شه یه له و که سانه ی که بپویان نه بووه به زیندو بوونه وه له به ردهم نهو هموو خه لکه دا بژی خوی که وره پوی قسه یان تی ده کات و ده فرمویته: ﴿بَلْ زَعَمْتَ أَنَّ نَحْنُ لَكُمْ مَوْعِدًا﴾ به لکو نیوه واتان ده زانی کانتیک دانانریت بۆتان و نه مه تان به سه ردا نایه ت و پرونادات. پاشان خوی که وره ده فرمویته: ﴿وَوَضِعَ الْكِتَابَ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يَا وَيْلَتَنَا مَالِ هَذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا﴾ ده فته ره که داده نریت، ده بینی تاوانباره کان له به ردهم نهو تاوان و خرابانه ی که تیدایه ده ترسنو ده لئین: هاوار له نیمه، نه مه چ ده فته ریکه هموو شتیکی وردو درشتی سه ره بهر تیدا نووسراوه. واته: ده فته ری کرداریان هموو شتیکی تیدایه، له که وره و بچوک و وردو درشت و بینرخو له به رچاوه، ﴿فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ﴾ سه مکاران ده بینی زدر له

۱ الواقعه (۴۹-۵۰).

۲ هود (۱۰۳).

۳ النبا (۳۸).

۴ الفجر (۲۲).

نهجیامی شو کرداره خرابانه ده ترسن که له کارنامه کانپاندا نهیبینن، له ویدا هه ناسهی سارد هه لده کیشن و ﴿وَيَقُولُونَ يَتْلُونَنَا﴾ ده لئین نهی به دبخت خوزین، چه ندکه مته رخه م بووین سه بارهت به ته مه نی خومان، ﴿مَالِ هَذَا الْكُتُبِ لَا يَأْتِيهِمْ صَحِيفَةٌ وَلَا كِتَابٌ إِلَّا أَحْصَاهَا﴾ چه کتیبیکه هیچ گونا میکی به جی نه میشتوو له گوره و له بچووک و هیچ کرداریکی لی ون نه بووه هه موو نووسیوو و پاراستوویتی چه نده بچوکیش بو بیت، ﴿وَرَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا﴾ نه وسا کرده وهی خویانی تیدا ده بیین له چاکه و له خرابه، وه ک خوی گوره له نایه تی تردا فرموویتی: ﴿يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُّحْتَسَرًا﴾ یانی: نه و پۆژهی هه موو که سیک چی کرد بیت (له خیر و شه) هه مووی به ناماده کراوی نه بیینته وه، هه روها له نایه تیکی تردا ده فرموویتی: ﴿بَلِّغُوا الْإِنْسَانَ يَوْمَ قَدَمٍ وَالْآخِرَ﴾^۱ واته: له و پۆژهدا نامده می هه والی پی ددریت له وهی که پیشی خستوو وه دوی خستوو (له چاکه و خرابه). وه فرموویتی: ﴿يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُّحْتَسَرًا﴾^۲ واته: (بترسن) له و پۆژهی هه موو که سی ده بیینت هه کارکی باشی کرد بیت ناماده یه. هه روها نه فرموویتی: ﴿يَوْمَ تَبْلَسُ السَّرَابُ﴾^۳ واته: له پۆژیکدا هه چی نهینی و شاره و کانه ناشکرا ده کریت. نیامی نه حمه د پریوایه تی کردوو له نه نه سه وه و نه ویش له پیغه مبه ره وه (ﷺ) که فرموویتی: (هه موو ناپاکیک په رچه میکی تاییه تی خوی هه یه و پی ده ناسریتته وه)^۴. له هه ردوو سه حیچه که یاندا بوخاری و موسلیم هیناویانه. وه له وته یکی تردا هاتوو: (بق هه موو ناپاکی په رچه میک بهرز ده کریتته وه له پۆژی قیامه تدا له لای مسمتی یوه به نه ندازه می ناپاکیه که می، ده وتریت: نه مه (په رچه می) ناپاکی فلانی کوپی فلانه).^۵ ﴿وَلَا يَظِلُّ رِيْقًا أَحَدًا﴾ په روه ردگار نه می موحه مه د (ﷺ) ناهقی له هیچ که س ناکات و دادوهی له نیوان عه بده کانپا ده کات له سه ر نه هه موو کارانه می کردوو یانه و سته م له هیچ که سیک له دروستکاروه کانی ناکات. به لکو ده بووریت و چاوپوشی ده کات و خوش ده بیت و میهره بانه له گه لیان، مه یلی خویه تی سزای هه ر که سیک بدات، ده بدات له پووی کارزانی و دادوهی خویوه، ناگیش پر ده کات له

^۱ القیامة (۱۳).^۲ ال عمران (۳۰).^۳ الطارق (۹).^۴ أحمد (۱۴۲/۳)، فرمووده یکی سه حیچه.^۵ فتح الباری (۲۵۴/۱۲)، مسلم (۱۳۶۱/۳).

خوانه ناسان و گوناہاران، پاشان گوناہاران له ناگر دهر دینیت و خوانه ناسان به همیشی له ناو ناگردا ده میننه وه خودا خاوه ن دسه لاتیکه که ستم و ناهقی له هیچ که سیک ناکات. وه که له نایه تی تردا فرمویه تی: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِن تَكُ حَسَنَةً يُضْعِفُهَا﴾^۱ واته: به راستی خوا قورسای گه ردیله یه که ستم ناکات و نه گه ر چاکه یه که هبیت (خودا) چه ندانه ی ده کاته وه. هه روه ها فرمویه تی: ﴿وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِن كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَىٰ بِنَا حَسِيبِينَ﴾^۲ واته: وه نئمه داده نئین ته رازوه کانی دادپه روه ری (که کرده وه ی پی ده کیشریت) له پوزی قیامه تدا نینجا هیچ که سیک که مترین ستمی لی ناگریت با قورسی (کرده وه که ی) به قه دهر توره خه رته له یه کیش بیت ده بیئین و نه وه ش به سه که نئمه ژمیریاری (کرده وه ی بنده کان) بین. نایه ت له م باره ی وه تون. نیامی نه حمه د پویایه تی کردوه له عه بدولای کورپی موحه مده ی کورپی عه قیله وه که بیستوه یه تی له جابیری کورپی عه بدولوه ده یفه رموو: فرموده یه کم پی گه یشت له پیاویکه وه که له پیغه مبه ری (ﷺ) بیستوو، منیش و شتریکم کرپی، پاشان به ره وه و پیاوه به ری که وتم، مانگیک به ری چوم هه تا گه یشته لای که له شام بوو، نه و پیاوه ش بریتی بوو له عه بدولای کورپی نه نس، وتم به و که سه ی له دهر گاهه دابوو: پی پی بلئی جابیر له به ر دهر گایه. وتی: کورپی عه بدولا؟ وتم: به لی، هاته دهر وه پوشاکه که ی به ری که وتبووه ژئر پی پی و ده ستی کرده ملم و ده ستم کرده ملی و پیم وت: فرموده یه کیان بؤ باسکردوم له دهمی توره، که تو له پیغه مبه ری خوات (ﷺ) بیستوه له باره ی توله سه ندنوه ترسام که تو بمری یان من بمرم پیش نه وه ی گویم لئی بیت. نه نس فرموی: بیستم له پیغه مبه ری خواوه (ﷺ) ده یفه رموو: (خوای گه وره له پوزی قیامه تدا خه لکی (یان فرموی) عه بده کان کزده کاته وه به پووتی و خه تهنه نه کراوی و یه کره نگی) وتم: یه کره نگی یانی چی؟ وتی: هیچیان له گه لدا نیه، پاشان بانگ دهر کزین به دهنگیک نه وه ی له دوروه یه وه که نه وه ی له نزیکه وه دهنگه که ده بیست، منم پادشای به راست، منم زال و به هیز، هیچ که سیک بؤی نیه له خه لکی ناو ناگر بچیته ناو ناگر که هه قیکی هه بیت له لای خه لکی به هشت تا هه قه که ی بؤ وهر نه گرمه وه، وه هیچ که سیک بؤی نیه له خه لکی به هشت بچیته ناو به هشت که هه قیکی هه بیت لای خه لکی ناو ناگر تا هه قه که ی لی ده ستینم، با پیاکیشانیکیش بیت. ده لئیت: وتمان: چون؟ خو نئمه کاتیک که دئین بؤ لای خودا به پووتی و خه تهنه نه کراوی و یه کره نگی

^۱ النساء (۴۰).

^۲ الانبیاء (۴۷).

دین؟ فرموی: (هاوین له گه ل چاکه کانتان و خرابه کانتاندا).^۱ له شوعبه وه له عه ووامی کوپی موزاحیمه وه له نه بو عوسمانه وه له عوسمانی کوپی عه فانه وه (په زای خوی لیبت) ده لیت: پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فرمویه تی: (بیگومان نازه لی بی شاخ (کول) توله وه هقی له شاخدار وهرده گیریت و ده سینریت له پژی قیامه تا).^۲ عه بدولای کوپی نیمامی نه حمده ریوایه تی کردوه فرموده ی تریش هه یه بی شاهیدی نه م فرموده یه له چه ند پوی تروه.

﴿وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ كَانَ مِنَ الْجِنِّ فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ أَفَتَتَّخِذُونَهُ

وَدُرِّسْتَهُ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ وَهُمْ لَكُمْ عَدُوٌّ بِئْسَ لِلظَّالِمِينَ بَدَلًا ﴿۵۰﴾

خوی گوره به ری ئاده م ئاگادار ده کاته وه له دزایه تی شهیتان به رامبه ر خویان و باوکیان له پیشیان وه، سه رکوتی نه و که سانه ده کات که شوینی ده که ون و دزایه تی وه ده یینه رو گوره که ی خویان ده که ن. نه و خودایه ی که دروستی کردون به سوزو به زه یی خوی پژی دا ون و به خویان ده کات. پاشان دوی نه مانه هه موو ده بنه دوستی شهیتان و دزایه تی خودا ده که ن و فرمویه تی:

﴿وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ ﴿ کاتیک به فریشته کانمان وت، واته: به گشت فریشته کان وه که له پیشه وه باسمان

کرد له سه ره تای سوره تی (البقرة) دا، ﴿اسْجُدُوا لِآدَمَ﴾ سوزده به رن بی ئاده م، سوزده ی پزی قه درو به گوره سه یر کردن، وه که له نایه تی ترده فرمویه تی: ﴿وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَلَقْتُ بَشَرًا مِّنْ

صَلْصَلٍ مِّنْ حَمَلٍ مَّسْثُورٍ ﴿۳۸﴾ فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُّوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ﴿۳۹﴾ واته: کاتیک په روه رداگارت به فریشته کانی وت: وامن مروفم له قوره په شه ی ترشای و شکه لاتوو دروست کرد، هه ر

کاتیک پیک و پیکم کردو له گیانی خرم فروم پیا کرد ده بیت ئیوه زوو سوزده ی بی به رن، ﴿فَسَجَدُوا

إِلَّا إِبْلِيسَ كَانَ مِنَ الْجِنِّ ﴿ هه موو سوزده یان برد شهیتان نه بیت که له په چه له کی جنکه بوو، په چه له که که ی سه ری لیتیکدا، چونکه جنکه که له بیسه ی بی دوکه ل و ده یینه روه، سه رچاوه ی دروست بوونی فریشته یش رووناکیه، وه له سه حیعی موسلیمدا هاتوه له عانیسه وه (په زای خوی لیبت) له

پیغه مبه ری خواوه (ﷺ) فرمویه تی: (فریشته کان له رووناکی (النور) دروست کراون، نیبلیس له بیسه ی ناگری بی دوکه ل دروست کراوه، ئاده میش له وه دروست کراوه که بۆتان باس کراوه).^۴

^۱ احمد (۴۹۵/۳)، پیاوه کانی جینی متعانه ن.

^۲ زوائد المسند (۱۲/۱).

^۳ الحجر (۲۸-۲۹).

^۴ مسلم (۲۲۹۴/۴).

هروایشه له کاتی پئیویستی خۆیدا هه‌موو ده‌فریخته‌وه‌ی لێده‌رژیت که تیاپه‌تی، سروشته‌که‌ی ئیبلیس خه‌یانه‌تی لێکردو له‌و کاته پئیویسته‌دا، ئه‌وه بوو وه‌ک فریشته‌کان هه‌لسوکه‌وتی ده‌کردو خۆی وه‌ک ئه‌وان لێکردبوو هه‌ر خه‌ریکی خواپه‌رستی بوو، بۆیه له‌گه‌ڵ فریشته‌کاندا ناوی هاتوو، به‌لام ئه‌و سه‌رپنجی کردو ده‌ستی دایه‌ دژایه‌تی کردن، لێرده‌دا خۆی گه‌وره‌ ناگاداری کردوین که شه‌یتان له‌ جنۆکه‌یه، واته: له‌ ناگر دروست کراوه. وه‌ک خۆی گه‌وره‌ ده‌فرموویت که شه‌یتان ده‌لیت: ﴿قَالَ اَنَا خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِي مِنْ نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ﴾^۱ واته: من له‌و چاکترم منت دروست کردوو له‌ ناگرو ئه‌ویشت(ئاده‌م) له‌ قور دروست کردوو. هه‌سه‌نی به‌سری ده‌لیت: شه‌یتان هه‌رگیز چاوتروکانیک له‌ فریشته‌کان نه‌بووه، بێگومان شه‌یتان په‌سه‌نی جنۆکه‌یه، وه‌ک چۆن ئاده‌م په‌سه‌نی مرفه، ئیبنو جهریر ئه‌مه‌ی رپوایه‌ت کردوو به‌ سه‌نه‌دیکی راست له‌ هه‌سه‌نه‌وه.^۲ ﴿فَفَسَقَ عَنْ اَمْرِ رَبِّهِ﴾ واته: له‌ فه‌رمای په‌روه‌ردگاری سه‌رپنجی کرد، به‌ گویی نه‌کرد،(الفسق) واته: ده‌رجوون، وتراوه: وه‌ختیک میوه له‌ گۆپه‌کی (قوزاخه‌ی) خۆی دیته‌ده‌ر پئی ئه‌وتريت (فسفت الرطبة)، هه‌روه‌ها ئه‌وتري (فسقت الفارة من جحرها) کاتیک مشک له‌ کونه‌که‌ی دیته‌ ده‌روه‌ه‌ بۆ یاریکردن و شت تێکدان، پاشان خۆی گه‌وره‌ سه‌رزه‌نشت و هه‌رپه‌شه‌ ده‌کات له‌و که‌سه‌نه‌ی که شوینی شه‌یتان ده‌که‌ون و به‌ گویی ئه‌و ده‌که‌ن وه‌ک ئه‌فه‌رمووی: ﴿اَفَسَتَّخَذُوْنَ وِدْرِيْتَهُۥٓ اَوْلِيَاۡٓءَٓ مِنْ دُوْنِیْ﴾ ئایا ئیوه توخمی شه‌یتان و توهمی ئه‌و جگه له‌ من به‌ دۆستی خۆتان راده‌گرن، جا ئه‌فه‌رمووی: ﴿وَهُمْ لَكُمْ عَدُوٌّ يَّمْسُ لِلظَّالِمِيْنَ بَدَلًا﴾ که ئه‌وان به‌ ناشکرا دوزمنتان؟ ئای چ گۆرینه‌وه‌یه‌کی خراپه‌ بۆ سه‌مه‌کاران، ئه‌م شوینه وه‌ک ئه‌و ئایه‌تانه‌ وایه که دوا‌ی باسی پۆزی قیامه‌ت و ناره‌حه‌تیه‌کانی و ناکامی هه‌ردوو ده‌سته‌که به‌خته‌وه‌ران و به‌دبه‌ختان له‌ سوره‌تی(یس)دا فه‌رموویه‌تی: ﴿وَاَمْتَرُوا الْيَوْمَ اَيُّهَا الْمَجْرُمُوْنَ ﴿٩﴾ اَلَمْ اَعْهَدْ اِلَيْكُمْ يٰٓبَنِيَّ اٰدَمَ اَنْ لَا تَعْبُدُوْا الشَّيْطٰنَ اِنَّهٗ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِيْنٌ ﴿١٠﴾ وَاَنْ اَعْبُدُوْنِيْ هٰذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيْمٌ ﴿١١﴾ وَلَقَدْ اَسْأَلْتُ مِنْكُمْ جِيْلًا كَثِيْرًا اَلَمْ تَكُوْنُوْا تَعْقِلُوْنَ﴾ واته: ئیوه ئه‌ی تاوانباران ئه‌مرۆ جیاپه‌نه‌وه‌(له‌ ئیمانداران)، ئه‌ی نه‌وه‌کانی ئاده‌م ئایا وه‌سیتیم بۆ نه‌کردن که شه‌یتان مه‌په‌رستن چونکه به‌ راستی شه‌یتان دوزمنی ناشکرای ئیویه‌یه، وه‌(ئایا وه‌سیتیم بۆ نه‌کردن) که من به‌رستن، ئه‌مه‌ پێگای راسته، سویند به‌ خوا بێگومان(شه‌یتان) خه‌لکیکی نۆزی له‌ ئیوه‌ی گومرا کرد ده‌ی ئایا بۆ ژیر نه‌بوون.

^۱ ص(۷۶).

^۲ الطبري(۵۶/۱۸).

^۳ یس(۵۹-۶۲).

﴿مَا أَشْهَدُهُمْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَا خَلَقَ أَنْفُسِهِمْ وَمَا كُنْتُ مُتَّخِذَ الْمُضِلِّينَ عَضُدًا﴾ (۵۱)

په رستراوه کانی بته پرستانه دانیان نه ناوه به هیج شتی کدا که دوستیان کردیت، ته نانه ت دوست کردنی خوشیان

خوای گوره ده فرمویت: ﴿مَا أَشْهَدُهُمْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَا خَلَقَ أَنْفُسِهِمْ وَمَا كُنْتُ مُتَّخِذَ

الْمُضِلِّينَ عَضُدًا﴾ نیچه له دوستکردنی نه م ناسمانانه و نه زمینه دا هیج پرستیگان به وان نه کردوه،

ته نانه ت بقره دوستکردنی خوشیان، هرگیز نه وانه ی که ږنگه له خه لگی تیک دهن، نه مکردون به

یاریده دهری خوم. خوای گوره لیره دا فرمویت: نه و کسانه ی نیوه کردوتان به دوستی خوتان

بیجگه له من، نه و انیش به ندهن وه کو نیوه، خاوه نی هیج شتیگ نین، له کاتی دوستکردنی

ناسمانه کان و زمینه شدا نامادم نه کردون و له کاته دا نه وانه هر نه بوون، من خوم هموو شتیگم

دوست کردوه و خویشم فرمانیان بی دهم و هموو شتیگان بقره دیاری ده کم به ته نا، که سم

له گدا نیه نه هاوکارو نه وه زیرو نه پاوژکار و نه هاویننه، وه که نایه تی ترده فرمویت: ﴿قُلْ

ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيهَا

مِنْ شَرِكٍ وَمَا لَهُ مِنْهُمْ مِنْ ظَهِيرٍ﴾ (۵۲) وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ ﴿۱﴾ واته: بلای نیوه هاوار

له و شتانه ی جگه له خدا بکن به خیال به په رستوتان ده زانین، نه وانه قورسای میروله وریده به

دوستیان ناپواتو له دوست کردنی نه م ناسمانانه و زمینه به شیان نه بووه و یارمه تی خودایان

نه داوه، وه تکا کردن لای خوا سوودی نیه مه گره بقره که سیک نه و (خودا) ږنگه بدات، بویه لیره شدا

فرمویت: ﴿وَمَا كُنْتُ مُتَّخِذَ الْمُضِلِّينَ عَضُدًا﴾ واته: نه وانه ی ږنگا له خه لگی تیک دهن نه مکردون

به یاریده دهری خوم. مالیک ده لیت: ﴿عَضُدًا﴾ یاریده دهر.

﴿وَيَوْمَ يَقُولُ نَادُوا شُرَكَاءِيَ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ مَوْبِقًا﴾ (۵۳) وَرَأَى

الْمُجْرِمُونَ النَّارَ فَظَنُّوا أَنَّهُمْ مُوَاعِعُوهَا وَلَمْ يَجِدُوا عِنَّا مَصْرَفًا﴾ (۵۴)

دسته و سانی و بیتوانایی هاو به شه کان له و له امدانه وه و ناماده بوونی تاوانباران بقره رناگر

خوای گوره باسی نه و بته پرستانه ده کات له ږزی قیامه تا که چون بانگ ده کرین له بهر چاری

نه و خه لکه دا و سرزه نشت و پيسوا ده کرین. وه که فرمویت: ﴿وَيَوْمَ يَقُولُ نَادُوا شُرَكَاءِيَ الَّذِينَ

رَعَمْتُمْ فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ ﴿۱﴾ پُوذِكْ دَيْتِ كِه خُوا دِه فرمویت بانگی ئه و بتانه بکن که لاتان
 و ابو و هاویه شی من(با یارمه تیتان بدن)، واته: ئه وانهی له دنیا دا به هاویه شی خواتان ده زانین با
 ئه مپد بیزو پزگارتان بکن له و ناره حه تییه که تئیدان. وه ک خوی گوره له ئایه تی تردا
 فرمویه تی: ﴿وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فَرَادَىٰ كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَتَرْكُم مَّا خَوَّلْنَاكُمْ وَرَاءَ ظُهُورِكُمْ وَمَا نَرَىٰ
 مَعَكُمْ شُفَعَاءَكُمُ الَّذِينَ رَعَمْتُمْ أَنَّهُمْ فِيكُمْ شُرَكَاءُ لَقَدْ تَقَطَّعَ بَيْنَكُمْ وَضَلَّ عَنْكُمْ مَا كُنتُمْ تَزْعُمُونَ﴾ واته:
 ههروه که به تنها و تاک تاک له پیشوردا ئیوه مان دروست کرد، هه رایش هاتوونه ته وه لمان، هه رچی ش
 ئیمه پیمان دابوون له دواتانه وه به جیما، ئه و که سانه ش نابینن که لاتان و ابو و تکاکارن و به شه ریکی
 خواتان ده زانین، دیاره ئیستا له یه کتری جیابوونه ته وه چی به خه یال داتان نابوو، هه موتان لی به
 هیچ ده رچوو، ئایه تی: ﴿فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ﴾ وه ک ئه و ئایه ته وایه که فرمویه تی: ﴿وَقِيلَ
 ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ فَدَعَوْهُم فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ﴾ واته: وه (پئیان) ده وتری هاوار بکن له و بتانه ی که داتان نابوو
 به هاویه شی خوا، ئه و انیش هاواریان لی ده کهن به لام وه لامیان ناده نه وه. وه فرمویه تی: ﴿وَمَنْ
 أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَن لَّا يَسْتَجِيبُ لَهُمْ﴾ واته: کی گومراتره له و که سه ی که هاوار له غهیری
 خوا بکات که وه لای نادا ته وه تا پوژی دواپی و ئه و (هاوار لی کراوانه له هاواری ئه وان پئیاگان. وه
 فرمویه تی: ﴿وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لِّيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا ﴿۸۱﴾ كَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ
 عَلَيْهِمْ ضِدًّا﴾ واته: ئه وانه بیجگه له خوا به یاریان داوه بق خویمان چند په رستراویک دابنن بق ئه وه ی
 ئه و په رستراوانه ببنه یارمه تی ده رو (تکا کار) بویمان، نه خیر (وانیه) به لکو په رستراوه کان (له قیامه تدا)
 نکولی له په رستنه که ی ئه وان ده کهن و ده بنه دژیان و به په رچیان ده ده نه وه. له دواپی ئایه ته که دا
 خوی گوره فرمویه تی: ﴿وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ مَوْبِقًا﴾ ئیمه له نئوانیانداندا شیویکی بلاومان داناره. ئیبنو
 عه بیاس و قه تاده و که سانی تریش ده لئین: ﴿مَوْبِقًا﴾ که ندیکی فراوان له نئوانیاندایه. واته: خوی
 گوره پوونی کردوه ته وه که هیچ پزگایه ک نیه بق ئه و بتپه رستانه و هه رگیز ناگن به و بتانه ی که

۱ الانعام (۹۴).
 ۲ القصص (۶۴).
 ۳ الاحقاف (۵).
 ۴ مریم (۸۱-۸۲).
 ۵ الطبری (۴۶/۱۸).

دهيان په رست که له دنيا دا وایان ده زانی دین به هانایانه وه و خوی گوره له پږی دوايیدا له په کتری جیایان ده کانه وه، هیچ لایه کیان پږگای دهریازبونیان نیه بږ لای نه وی تر. چونکه شیوو که ناریکى و که وتوه ته نیوانیان زور ترسناک و کاره ساتیکى زور گوره یه، به لام نه گره زه میره که گه پایه وه له (بینهم) دا بږ خاوه ن باوه پان و خاوه ناسان وه که عه بدلای کورى عمر (عمر) ده لیت: نیوانى خه لکى شاره زو گومړا جیا ده بیته وه به و که نداوه فراوانه^۱. وه که نه و نایه تانه وایه که خوی گوره فرمویوه تی:

﴿ وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُومِّدُ يَنْفِرُونَ ﴾^۲ واته: نه و پږه ی قیامت هه لده ستی (خه لک) له و پږه دا

جیا ده بڼه وه له په کتر. وه فرمویوه تی: ﴿يَوْمِ يَصْدَعُونَ﴾^۳ واته: له و پږه دا خه لکى بلاوه ده کن. وه

فرمویوه تی: ﴿وَأَمْتَرُوا أَلِيمَ أَيَّهَا الْمَجْرُمُونَ﴾^۴ واته: نه ی نه وانه ی تاوانبارن، نه مړ ده بیت خوتان

جیا که نه وه، وه فرمویوه تی: ﴿وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا مَكَانَكُمْ أَنْتُمْ وَشُرَكَاءُكُمْ فَرِيقًا

بَيْنَهُمْ﴾^۵ واته: (نه ی موحه مه د ﷺ) باسی بکه بږیان) نه و پږه ی هه موویان کږده که یڼه وه نینجا ده لیتن

به وانه ی هاویه شیان بږ خوا بریار داوه: له شوینى خوتاندا نه جولیتن و پاوه ستن خوتان و بت و

په رستراوه کانتان! نینجا لیکیان جیا ده که یڼه وه. له و پږه دا که هه مووان کږده که یڼه وه، پاشان به و

که سانه ده لیتن: که شریکیان بږ خودا داناوه، نیوه له گه ل شریکه کانتاندا له جی مه بزویتن، نه وسا له

په کیان هه لاده ویتړین و جیا ده که یڼه وه. پاشان خوی گوره ده فرمویوت: ﴿وَرَأَى الْمَجْرُمُونَ النَّارَ فَظَنُّوا

أَنَّهُمْ مُّوَاقِعُهَا وَلَمْ يَجِدُوا عِنَّا مَصْرَفًا﴾^۶ تاوانباران ناگریان به چاری خویان بینى، زانیا ن که هر تى

ده که ون و هیچ دهره تانیکیان نیه. واته: کاتیک که تاوانباران به چاری خویان جه هه نه میان بینى،

میتراو حفته اه زار په شوی پتوه یه، هر په شویک حفته هه زار فریشته ی له گه لدا یه. ﴿وَرَأَى الْمَجْرُمُونَ

النَّارَ﴾ تاوانباران که ناگره کیان بینى، زانیا ن و گومانیا ن نه ما که ده چنه ناوی. له ویدا خه م و خه فته

دایان ده گرت له پیش نه وه ی بزونه ناوی، چونکه سزاو ترسان لى له پیش چوونه ناوی نه وه خوی

^۱ الطبری (۱۸/۴۶).

^۲ الروم (۱۴).

^۳ الروم (۴۳).

^۴ یس (۵۹).

^۵ یونس (۲۸).

سزاو جہزہ بہیہ. ﴿وَلَمْ يَجِدُوا عَنْهَا مَصْرِفًا﴾ واتہ: ہیچ پنگاو دہرہ تا کینی تر نیہ پوی تی بکنو خویان لو ناگرہ لادہن، دہ بیت ہر بچہ ناوی.

﴿وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلًا﴾

ہینانہ وی نمونہ لہ ناو قورناندا

خوای گہورہ دہ فرموویت: ﴿وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلًا﴾ واتہ: تیمہ لہ ناو ہم قورناندا ہم مو جڈرہ نمونہ بہ کمان ہینانہ تہوہ بز خہ لکی مروؤ لہ ہم مو شتیگ زیتر حہ زی لہ مشتمو پر کردہ. خوای گہورہ لیرہ دا دہ فرموویت: تیمہ لہ ناو ہم قورناندا زڈر شتمان نا شگراو پوون کردوہ تہوہ بز خہ لکی بز تہوی ہق ون نہ کنو لہ پی پی راست دہرنہ چن لہ گہل ہم ہم مو پوون کردوہ و جیا کردوہ ہی ہق و ناہ قیہ دا، مروؤ ہر بہ ردہ وام خہ ریکی مشتمو پر مملانی کردہ بہ رامبہر بہ ہق بہ شتی پوپوچ و بی سوود، مہ گین کہ سیک خودا شارہ زای کرد بیت و چاوی کرابیتہ و بہرہ و پنگای نہ جات و سہ فرزای، نیامی نہ حمہد ریوایہ تی کردوہ لہ زوہر یہوہ لہ علی کوپی حہ سہنہوہ لہ حوسہ ینہوہ لہ علی کوپی نہ بو تالیبہوہ کہ ہوالی پیداوہ کہ پیغہ مہری خوای (ﷺ) خہ بہ ریکردوہ و ہہ لیساندو فرمووی: (ٹایا ہہ لٹاسن نوڈر بکن؟) منیش وتم: دہ رونمان بہ دہستی خودایہ، نہ گہر مہیلی لیبیت خہ بہرمان بکاتہوہ، دہ مانکاتہوہ، کاتیک کہ من تہو قسہ یم کرد پڈیشٹ و ہیچ قسہی لہ گہلدا نہ کردم و ہلامی نہ دامہوہ، پاشان گویم لئی بو کہ پشتی ہہ لکردبو دہیدا بہ پانیداو دہیفہرمو: ﴿وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلًا﴾ لہ ہہ ردو سہ حیحہ کہ دا بوخاری و موسلیم ریوایہ تیان کردوہ.

﴿وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ وَيَسْتَغْفِرُوا رَبَّهُمْ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ قُبُلًا﴾ ﴿٥٥﴾ ﴿وَمَا تُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ ۗ وَيَجْعَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالْبَطْلِ لِيُدْجُوا بِهِ الْحَقَّ وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَمَا أُنذِرُوا هُزُوًا﴾ ﴿٥٦﴾

^۱ أحمد (۱۱۲/۱)، فرمودہ یہ کی سہیحہ.

^۲ فتح الباری (۱۳/۳)، مسلم (۵۳۸/۱).

خوای گوره ده فہرموویت: ﴿ وَمَا مَعَ النَّاسِ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ وَاسْتَغْفِرُوا رَبَّهُمْ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ قُبُلًا ﴾^۱ نہوی نہ بیشت کہ نو خہلکہ (پاش ہانتی پتیشاندہر بپوا بپنن و داوی لیبورددن لہ پرورہدگاربان بکن، نہوی بوو کہ چاوه دیوان بوون یا بہ دہردی نہوانہی پتیشویان بچن، یان پووبہ پوو جہزہہ بیان بق بیت. خوای گورہ لیرہدا باسی سرکہشی و یاخیبونی خوانہ ناسان دہکات، لہ دیزہمانہوہ و لہ نیستایشدا، کہ چون بپوایان نہہیتاوه بہو ہقہ پوونو ناشکرایہ لہگہل نہو ہموو بہلگہ و نیشانہ زورانہ لہ بہر چاوی خوایان دہبینن، نہوی وای لیکردون شویتی نہو ہقہ نہکون، داواکردنیان بووہ بق دابارینی نہو جہزہہ بیہ کہ ہہرہشہ بیان لیکراوہ و ویستویانہ بویان بیت، وک چون نہوانہ بہ پیغہمبہرہکانی خوایان وتووہ: ﴿ فَأَسْقِطْ عَلَيْنَا كِسْفًا مِّنَ السَّمَاءِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴾^۲ واتہ: چہند پارچہہک لہ ناسمان بخرہ خواروہ بہسہرماندا نہگہر تو لہ راستگورانی. ہندی تریان وتوویانہ: ﴿ أَأَتَيْنَا بِعَذَابِ اللَّهِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴾^۳ واتہ: سزای خوامان بق بینہ نہگہر تو لہ راستگورانی. قورہیشیہکان نہیانوت: ﴿ اللَّهُمَّ إِنْ كَانَتْ هَذِهِ حَقًّا فَأُمِطْرْ عَلَيْنَا حِجَابًا مِّنَ السَّمَاءِ أَوْ أَتَيْنَا بِعَذَابِ الْبَاسِ ﴾^۴ واتہ: نہی پرورہدگار! نہگہر نہم قورناتہ راستہ و لہ لایہن تروہ ہاتووہ دہی بہرد بہسہرماندا بباریتہ لہ ناسمانہوہ یان سزای سہختی پپ نازارمان بق بنیرہ. ہہروہما نہیانوت: ﴿ يٰأَيُّهَا الَّذِي نُزِّلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ إِنَّكَ لَمَجْنُونٌ ﴿٦﴾ لَوْ مَا تَأْتِيَنَا بِالْمَلَكَةِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴾^۵ واتہ: (ببیاوہ پان) وتیلن نہی نہو کہسہی کہ قورناتہ نیردراوہتہ خوار بق سہرت بہ راستی تو شیتی، دہی بق فریشتہمان بق ناہیتی (شایہتی بدات تو پیغہمبہری) نہگہر تو لہ راستگورانیت. زور نایہتی تریش لہم بارہیوہ ہاتووہ، پاشان خوای گورہ فہرموویت: ﴿ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ ﴾^۶ نیمان ناہینن تانہوی بہسہر میللہتہکانی پتیشودا ہاتووہ بہسہر نہمانیشدا نہیہت و تیا بچن، یان: ﴿ أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ قُبُلًا ﴾^۷ یان پووبہ پوی سزا بینہوہ و لہ بہرانبہریدا دابنرین، پاشان خوای گورہ نہفہرموی: ﴿ وَمَا تُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ

۱ الشعراء (۱۸۷).
 ۲ العنکبوت (۲۹).
 ۳ الانفال (۳۲).
 ۴ الحجر (۶-۷).

إِلَّا مِبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ^۶ وَيُحَدِّثُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالْبَطْلِ الْيُدْحِضُوا بِهِ الْتَقَى ﴿﴾ که پیغمبران دهنترین، هر
 نه و ندهیان له سره مژده دهر ترسینه ر بن. خوانه ناسان هر به ناهق چه ده کن تا هقی پی له
 بهین به رن. واته: پیش سزادان مژده ددهن به وانهی که بپوایان پی دینن، نه و که سانه ش ده ترسینیت
 که بپوایان پی ناکنو دژایه تیان ده کن. پاشان باسی خوانه ناسان ده کات که مشتموم ده کن هتا
 نه و هقی که پیغمبران بویان هیانون لاوازی بکن به لام خه یالیان خاوه، نه وی نه وان نیازیان
 هر گیز نایه ته دی بویان. ﴿وَأَتَّخِذُوا عَائِقَبِي وَمَا أُنذِرُوا هُزُوًا﴾ نه وانه نیشانه کانی نیمه و نه و کتیبهی که
 ترسی وه به ر ناون هر به گالته و گپی ده زان. واته: نه و نه و همور نیشانه و موعجیزانه ی که
 پیغمبران بویان هیانون و ترساندوونیان له سزای خودا که بویان بیت به دروی ده زان و گالته ی پی
 ده کن زور به شیوه یه کی خراب و ناشیرین.

﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ فَأَعْرَضَ عَنْهَا وَنَسِيَ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ إِنَّا جَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ
 وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِنْ تَدْعُهُمْ إِلَى الْهُدَى فَلَنْ يَهْتَدُوا إِذًا أَبَدًا ﴿۳۷﴾ وَرَبُّكَ الْغَفُورُ ذُو الرَّحْمَةِ لَوْ يُؤَاخِذُهُمْ
 بِمَا كَسَبُوا لَعَجَلْنَا لَهُمُ الْعَذَابَ بَلْ لَهُمْ مَوْعِدٌ لَنْ يَجِدُوا مِنْ دُونِهِ مَوْعِدًا ﴿۳۸﴾ وَتِلْكَ الْأَقْرَبُ
 أَهْلَكْنَهُمْ لَمَّا ظَمَمُوا وَجَعَلْنَا لِمَهْلِكِهِمْ مَوْعِدًا ﴿۳۹﴾﴾

سته مکارترین که س نه و که سه یه پاش نه وی به لگی بو هینرایه وه پشت ه لیکات

خوای گوره ده فهرمویت: ﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ فَأَعْرَضَ عَنْهَا وَنَسِيَ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ إِنَّا جَعَلْنَا
 عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِنْ تَدْعُهُمْ إِلَى الْهُدَى فَلَنْ يَهْتَدُوا إِذًا أَبَدًا﴾ کی له و
 که سه سته مکارتره چند نیشانه ی په روه رینی بی خوینرایه وه گوئی نه دایه و نه وه شی له بیر برده وه که
 له پیشدا کردویه تی، نیمه په رده مان به سر دلایندا ه لکیشاوه که تی نه گن، گویشمان نه ونده گران
 کردوون که نه بیسن، چند ه ول بده ی شاره زای ریگه یان بکه ی، هر گیز بوت ناکه ونه سر به ی. نه مه
 یانی: کی له و که سه سته مکارتره خرابتره که نیشانه کانی خودای بی باس بکریت گوئی بی نه گریت و
 پشتی تی بکات و له بیر خویی بیاته وه و هیچ گرنگیه کی پی نه داو به سوک سهیری بکات، ﴿وَنَسِيَ مَا
 قَدَّمَتْ يَدَاهُ﴾ نه ویش له پیشا کردویه تی له کرداری خراب و رهوشی ناشیرین حیسابی بی نه کات،
 ﴿إِنَّا جَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ﴾ نیمه چند په رده ی نه ستورمان داوه به سر دلایندا، بی
 نه وی له م قورفانه شاره زان و بن و سودی لی وهر نه گن، ﴿وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِنْ تَدْعُهُمْ إِلَى الْهُدَى فَلَنْ

يَسْتَدُوا إِذَا أَبَدًا ﴿گویشمان نه‌ونده قورس کردوون(تا راستی نه‌ببسن)، نه‌گه‌ر بانگیان بکه‌ی بؤ سه‌ر
 ریگای راست، هرگیز شاره‌زا نابن. پاشان خوای گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿وَرَبِّكَ الْغَفُورُ ذُو الرَّحْمَةِ لَوْ
 يُؤَاخِذُهُمْ بِمَا كَسَبُوا لَعَجَلَهُمْ الْعَذَابَ ﴿نه‌ی موحه‌مه‌د(ﷻ))﴾ په‌روه‌ردگارت گونا‌ه به‌خشو
 دل‌فوانه، نه‌گه‌ر هر که‌سیتک کاری خرابی بگردایه و یه‌کسه‌ره خوا بیگرتایه، بیگومان به‌ په‌له‌ سزای
 سه‌ختی بؤ نه‌مانیش ده‌نارد، وه‌ک له‌ نایه‌تی تریشدا فه‌رموویه‌تی: ﴿وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِمَا
 كَسَبُوا مَا تَرَكَ عَلَى ظَهْرهَا مِنْ دَابَّةٍ ﴿۱﴾ واته: وه‌ نه‌گه‌ر خوا قار بگریت له‌خه‌لکی و توله‌یان
 لی بسینیت له‌به‌ر نه‌و(خراپانه‌ی) کردویانه هیچ گیانداریکی به‌سه‌ر زه‌ویه‌وه نه‌ده‌هیش. وه
 فه‌رموویه‌تی: ﴿وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَعْرَفٍ لِلنَّاسِ عَلَى ظَلْمِهِمْ وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿۲﴾ واته: به‌ راستی
 په‌روه‌ردگارت خاوه‌نی لیپورده بؤ خه‌لکی گه‌رچی سته‌مکاریش بن هه‌روه‌ها به‌ راستی په‌روه‌ردگارت
 توله‌سینتکی توندو تیژه. نایه‌ت له‌م باره‌یه‌وه نیجگار زوره، پاشان خوای گه‌وره باسی به‌ سوژی و
 چاوپوژی و دل‌فوانی و لیپوده‌یی خوی ده‌کات، که له‌وانه‌یه هه‌ندئ له‌و خه‌لکه له‌ گومرایی لابدات و
 شاره‌زای بکات بؤ راسته‌پی و نه‌وانه‌یش که کول‌ ناده‌ن و به‌رده‌وام ده‌بن له‌سه‌ر خرابه‌و تاوان کردن له‌و
 پوره‌دا که مندال‌ سه‌ری تییدا سپی ده‌کات و هه‌موو نافرته‌تیکي سک پر سه‌که‌ی فری ده‌دات
 جه‌زه‌به‌ی سه‌ختیان ده‌دا، ﴿بَلْ لَهُمْ مَوْعِدٌ لَنْ يَجِدُوا مِنْ دُونِهِ مَوْيلاً ﴿۳﴾ به‌لام بؤ(سزادانی) نه‌وان
 کاتیکي دیاری کراو هه‌یه ناتوانن خو‌یان لئی بزگار بکه‌ن، پاشان خوای گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿وَرَبِّكَ
 الْغَفُورِ أَهْلَكْنَهُمْ لَمَّا ظَلَمُوا ﴿۴﴾ نه‌و شارانه‌یش کاتیک که ده‌ستیان دایه ناهه‌قی کردن، قرمان تیخستن،
 واته: قرمان خسته‌گه‌له پیشینه‌کان له‌به‌ر لاساری و خوانه‌ناسیان، ﴿وَجَعَلْنَا لِهَيْلِكِهِمْ مَوْعِدًا ﴿۵﴾ بؤ
 له‌ناوبردنیان، کاتیکي دیاری کراومان دانا. بی زیادو که‌م، واته: نیوه‌یش نه‌ی بتپه‌رستان چاک بزنان که
 چاره‌نووسی نیوه‌یش هه‌ر وه‌ک نه‌وانه‌ده‌بیت، نه‌گه‌ر به‌رده‌وام بن له‌سه‌ر نه‌و خوانه‌ناسیه و بپوا نه‌که‌ن
 به‌و پیغه‌مبه‌ره که به‌ریزترین و گه‌وره‌ترین پیغه‌مبه‌ره، نیوه له‌وانه‌ی که له‌ پیشدا له‌ناوچوون به‌ریزترین
 لای نیغه، که‌واته له‌ سزاو توله‌وه هه‌ره‌شه‌ی خودا بترسن.

۱ الفاطر(۴۵).

۲ الرعد(۶).

﴿ وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَتْلِهِ لَا آتِيحُ حَقَّقَ أَبْلَغَ مَجْمَعِ الْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضَى حُقْبًا ﴿١٠﴾ فَلَمَّا بَلَغَا

مَجْمَعَ بَيْنَهُمَا نِسِيَا حُوتَهُمَا فَاتَّخَذَ سَيْبِلَهُ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا ﴿١١﴾ فَلَمَّا جَاوَزَا قَالَ لِقَتْلِهِ ءَإِنَّا عَدَاءٌ لَكَ لَقَدْ لَيْسْنَا مِنْ

سَفَرِنَا هَذَا نَسَبًا ﴿١٢﴾ قَالَ أَرَأَيْتَ إِذْ أَوْتِنَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ الْحُوتَ وَمَا أَنسَيْتُهُ إِلَّا السَّمِيطُنَ أَنْ أَذْكُرَهُ

وَأَتَّخَذَ سَيْبِلَهُ فِي الْبَحْرِ عَجَبًا ﴿١٣﴾ قَالَ ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغُ فَارْتَدَّ عَنَّا ءَانَارُهَا قِصَصًا ﴿١٤﴾ فَوَجَدَا عَبْدًا مِنْ

عِبَادِنَا ءَأَتَيْنَاهُ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِنَا وَعَلَّمْنَاهُ مِنْ لَدُنَّا عِلْمًا ﴿١٥﴾

به سه رهاتى موسى پيغه مبهرو (خضرى) پياو چاك

خوای گه وره ده فهرموويت: ﴿ وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَتْلِهِ لَا آتِيحُ حَقَّقَ أَبْلَغَ مَجْمَعِ الْبَحْرَيْنِ أَوْ

أَمْضَى حُقْبًا ﴾ جارى موسى بهو لاهوى به رده ستى خوى وت: من ليبراوم سه فهر بكم تا ده گمه

شويئى گه يشتنى هه رديو ده رياكه، يان ماوه يه كى دوورودريژ ده پؤم. هؤكارى نهو قسه ي كه موسى وتى

به لاهو كه ي به رده ستى كه ناوى يوشه عى كوپى نون بوو. نهوه بوو پيئى وت: كه عه بديك له عه بده كانى

خودا له شويئى گه يشتنى دوو ده رياكه دايه، هه ندى زانيارى لايه كه نهو واته: (موسا) هيچ زانياره يه

نيه له باره يه وه، حه ز ده كات به ريكه ويت بؤ لاي. وتى به لاهو كه ﴿ لَا آتِيحُ ﴾ من ليبراوم و كلل نادهم

هر ده پؤم ﴿ حَقَّقَ أَبْلَغَ مَجْمَعِ الْبَحْرَيْنِ ﴾ هه تا ده گمه شويئى گه يشتنى هه رديو ده رياكه ﴿ أَوْ

أَمْضَى حُقْبًا ﴾ واته: با نهو ماوه يه ش پؤزگار يكي زوى پي بجيت. ئيبينو جه رير (ره حمه تى خوای

ليبيئت) ده ليئت: هه ندى له زانايانى زمانى عه ره بى وتوويانه: (الحقب) له زمانى قه سيبه كاندا يه ك ساله^۱.

پاشانيش پيوايت كراوه له عه بدولاي كوپى عه مره وه وتوويه تى: (الحقب) هه شتا ساله^۲. مواهيد

ده ليئت: حه فقا پايزه^۳. عه لى كوپى نه بو ته لحه ده ليئت: له ئيبينو عه عباسه وه ﴿ أَوْ أَمْضَى حُقْبًا ﴾

عه ياميك^۴. قه تاده و ئيبينو زه يديش هر وايان گوتوه وه^۵. ﴿ فَلَمَّا بَلَغَا مَجْمَعَ بَيْنَهُمَا نِسِيَا حُوتَهُمَا ﴾

وه ختنيك گه يشتنه نهو جه مسره ماسيه كه يان له بير چوو. مه سه له كه س نهوه يه كه موسى (سه لاسى

خوای ليبيئت) فهرمانيدا به لاهو كه ماسيه كى خويكراو هه لگريت و پيئى وت: كه ي ماسيه كه ون بوو، نهو

^۱ الطبري (۵۶/۱۸).

^۲ الطبري (۵۶/۱۸).

^۳ الطبري (۵۶/۱۸).

^۴ الطبري (۵۷/۱۸).

^۵ الطبري (۵۷/۱۸).

پیاوهی مه به ستمان له و شوینه دایه، پوښتن هتا گه یشتنه جه مسه ری دوو ده ریاکه، له ویدا کانه ک
 ه بوو پیا یان دهوت (کانی ژیان)، له وی خه ویان لیکه وت ماسیه که پرشی نه و ناوهی بهرکه وت، له ناو
 سه به ته که دا که به یوشع بوو جو له جولی ده ست پیکردو له ناو سه به ته که دا هه لیزیداو خوی هه لدا یه ناو
 ده ریاکه، که یوشع خه به ری بووه وه و ماسیه که له ناو ناوه که دا خه ریک بوو ده پوښت وه که به ناو
 پنگایه کدا بروت و ابوو ناوه که له دوا یه وه له ت ده بوو نه ده لکایه وه به یه کدا! بویه خوی گه وره
 فرمو یه تی: ﴿فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا﴾ ماسیه که ش به هه لیزینیک خوی گه یانده ناو ده ریاکه. واته:
 وه که تراویله کی سر زه مین. ئیبنو جو ره یح نه لی: ئیبنو عه بباس نه لی: شوینه واره که ی وه که شوینی
 به ردی لی هات. محمدی کو ری ئیسماعیلش له ئیبن عه باسه وه ئو ویش له ئوبه ی کو ری که عه به وه
 گتیاو یه تیه وه که پیغه مبه ر(ﷺ) کاتیک نه مباسه ی بؤگتیا نه وه، فرمو یی: شوینه واری ماسی یه که
 نه یاندا یه وه له یه که وه که تاقیک نه ییواند تاموسا گه پایه وه و پزیره ی ماسی یه که ی بی نی و ووتی: ﴿ذَلِكَ
 مَا كُنَّا نَبِغُ﴾ نه مه نه وه یه که ئیمه به دوا یدا ده که پزین. پاشان خوی گه وره ده فرمو ییت: ﴿فَلَمَّا جَاوَزَا﴾
 جا کاتیک تپه پزین (له و شوینه ی که ماسیه که یان له بیر جوو) له بیر جوونه که ی داوه ته پال هه ردوکیان،
 هه رچنده یوشع له بیری جوو بوو، وه که نه م نایه ته ی که خوی گه وره فرمو یه تی: ﴿يَخْرُجُ مِنْهَا الْوَلُؤُ
 وَالْمَرْجَاتُ﴾^۱ واته: له هه ردوکیان مرواری و مه رجان ده رده جوو، واته: له ده ریا شپینه که و ده ریا
 سویره که (تفت)، به لام رایه که له و دوو رایه ده لیت: مرواری له ده ریا تفته که به یدا ده بیت، کاتیک له و
 شوینه ی که پوښتن و ماسیه که یان تیدا له بیر جوو به قوناغیک. ﴿قَالَ لَيْسَ لَهُ إِنَّا عَدَاءُ نَا لَقَدْ لَعِينَا مِنْ
 سَفَرِنَا هَذَا نَصَبًا﴾ موسا به به رده سه ته که ی وت: له م سه فه ره زور ماندو بووین، خوارده که مان بق
 بیته، ﴿قَالَ أَرَأَيْتَ إِذْ أَوْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ الْكُوفَ وَمَا أَنَسَيْتُهُ إِلَّا الشَّيْطَانَ أَنْ أَذْكَرَهُ﴾ لاوه که
 وتی: دبیت چون ماسیه که م له بیر جوو؟ دیا ره شه پتان نه به یشتت وه بیم بیته وه، بویه وتی: ﴿وَاتَّخَذَ
 سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ عَجَبًا﴾ نه میش وه که شتیک سه یر پنگه ی ده ریا ی گرت به ر، ﴿قَالَ ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبِغُ فَأَرْتَدَّا
 عَلَيَّ آثَارَهَا قِصَصًا﴾ موسا وتی: ئیمه یش نه وه مان ده ویست، ئینجا به شوینی خویاندا به چارگتیا ن،
 گه پانه وه. به جی بی خویانداو شوین پیکانیا ن کو یر بووه وه و نه مابوو، ﴿فَوَجَدَا عَبْدًا مِنْ عِبَادِنَا

^۱ الطبری (۵۸/۱۸).

^۲ الرحمن (۲۲).

ءَايَاتُهُ رَحْمَةً مِّنْ عِندِنَا وَعَلَمَنَّا مِنْ لَّدُنَّا عِلْمًا ﴿۱﴾ نوسا تووشیان هات به تووشی عہدیک له عہدہ کانی نیمه وه، که بربزه بی خومان خستبوو، زانیاریشمان له خومانوه پندابوو، ئو عہدہ (خضر) بوو سهلامی خوی لیبت، وهک فرموده دی سهحیح هاتوره له پیغمبهری خواوه ﴿ﷺ﴾ که خزر بووه، بوخاری پویایه تی کردوو له سهعیدی کورپی جوبهیره وه دهلیت: به ئیبنو عه باسم وت: نه وه لی به کالی وا ده زانیت که موسای هاوه لی خزر (سهلامی خوی لیبت) ئو موسای هاوه لی نه وهی ئیسرائیل نیه، ئیبنو عه بیاس دهلیت: درئی کردوو دوزمنی خوا، ئوبه ی کورپی که عب بوی گتیراپنه وه (رهزای خوی لیبت) دهلیت: که گویی له پیغمبهری خوا بووه ﴿ﷺ﴾ دهیفرموو: (موسا هلساو وتاریکی دا بۆ نه وهی ئیسرائیل، پرساریان لیکرد: چ که س زور زانایه؟ فرمووی: من. خوی گوره یش گلہ یی لیکرد له بهر نه وهی زانیایه که ی گتیراپنه وه بۆ لای خوا. خوی گوره ناگاداری کرد. من عہدیکم هیه له چه مسرنی هردوو ده ریاکه دا له تو زاناره. موسا وتی: ئه ی پوره درگام چۆن ده توانم پنی بگم؟ فرمووی: ماسیه که له گال خوت هه لده گری و بیخه ناو سه به ته یه که وه له هر شوینیکدا ماسیه که ت ون کرد، نه وه ئو که سه له ویتیه، ماسیه کی هه لگرتو نایه ناو سه به ته یه که وه درچوو، لاهه که یشی له گالی خوی برد که یوشه ی کورپی نون بوو (سهلامی خویان لیبت) هه تا ئو کاته ی که گه یشتنه لای به رده که و سه ریان خسته سه ری و خویان لیکوت، ماسیه که که وته جوله جول له ناو سه به ته که هاته دهره وه که وته دهریاکه، پنگای خوی گرته به رو دهریاکه ی ده بپی وهک وشکانی ده بپی، خوی گوره ناوه که ی گرتو بۆ ماسیه که ی وه ستاند و نه ده پویشت و وهک تاقیکی لیکرد، کاتیک موسا (سهلامی خوی لیبت) هلسا هاوه له که ی له بپی چوو هه والی ماسیه که ی بداتی (که نه ماوه) پژژو شه ویک پتیا ن کرد، له پژژی دوایدا موسا وتی به لاهه که: ﴿ءَاِنَّا عَدَاۤءُ نَا لَقَدْ لَیْمًا مِّنْ سَفَرِنَا هٰذَا نَصَبًا﴾ موسا هیچ ماندوو یونیکی پیوه دیار نه بوو هه تا له شوینه ی که خوا فرمانی پی کریوو نیه پی. به رده سه ته که ی پنی ووت: ﴿اَرَبِّتْ اِذْ اٰوَرٰنَاۤ اِلٰی الصَّخْرَةِ فَاِنِّیۡ نَسِیْتُ الْحُوٰتَ وَمَا اَنْسٰیۡنٰہُۙ اِلَّا الشَّیْطٰنُۙ اَنْ اَذْکُرَہٗ وَاَتَّخِذَ سَبِیْلَہٗۙ فِی الْبَحْرِ عَجَبًا﴾ ماسیه که ناوه که ی لت ده کردو وهک خوی لی نه ده هاته وه، موسا به رده سه ته که یش سه ریان سوپما بوو، ﴿قَالَ ذٰلِکَ مَا کُنَّا نَبْعُۙ فَاَرْتَدَّاۤ عَلٰیۙ اَآرَآرِہِمَاۙ قَصَصًا﴾ وتی: به شوین پنی خویاندا گه رانه وه هه تا گه یشتنه وه لای به رده که، له پر چاویان که وت به پیاویک پو شاکیکی له خویه وه پتچابوو، موسا سلوی لیکرد، خزر وتی: له م سه ر زمینه ی تودا سه لامه تی کواه یه؟ وتی: من موسام، وتی: موسای نه وهی ئیسرائیل؟ وتی: به لی، جا وتی: من هاتوم بۆ لای تو تا ئو زانسته ی فیکراوی منیش وهک خوت پابینی، ﴿قَالَ اِنَّکَ لَنْ تَسْتَطِیْعَ مَعِیۡ صَبْرًا﴾ وتی: تو ناتوانی هه رگیز له گال

من در به‌ری و خُو بگری. ئەى موسى من خودا له زانیاری خۆی هەندێ زانیاری فێرکردووم تۆ نایزانی،
 وه تۆیش خودا له زانیاری خۆی هەندێ زانیاری فێرکردوی من نایزانم، موسا وتی: ﴿قَالَ سَتَجِدُنِي إِِنْ
 شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَلَا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا﴾ ئەگەر خودا حەز بکات، بە خۆپاڤگری دەمببینو و هیچ ناهەرمانیەکت
 ناکەم، خەز پێی وت: ﴿إِنِّ أَنْتَبِعْتَنِي فَلَا تَسْتَلْنِي عَنْ شَيْءٍ حَتَّىٰ أُحَدِّثَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا﴾ ئەگەر شویتیم کە وتی،
 هیچ شتتیکم لێ مەپرسە، هەتا خۆم دەریارەى باست بۆ دەکەم، دەرچوون و بە کەنار دەریاکە دا
 دەڕۆشتن، کە شتیەکت تێپەڕی، قەسیان لەگەڵ کردن تا هەلیان گرت، خەزیان ناسی و هەلیان گرت بەبێ
 ئەوێ هیچیان لێ وەرگرن، کاتیەک سواری کە شتیەکت بوون، هەر گەیشتنە ناوی خەز لە وەحیکێ لە
 لەو حەکانی کە شتیەکت لێکردووە و هەلی کەند، موسا پێی وت: بەبێ ئەوێ داوای هیچیان لێیکەن
 سواریان کردین، کەچی تۆ پەلاماری کە شتیەکت یانێت داو کونت تۆ کرد تا خەلکە کە ی نوqm بکە ی لە
 ناودا، بە راستی کاریکی خرابێت کرد، ﴿قَالَ أَلَمْ أَقُلْ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا﴾ وتی ناخر من بە تۆم
 نەوت: تۆ ناتوانی لەگەڵ مندا خۆ پابگری؟ ﴿قَالَ لَا تُؤَاخِذْنِي بِمَا نَسِيتُ وَلَا تُرْهِقْنِي مِنْ أَمْرِي عَسْرًا﴾
 وتی: ئەمە ی لەبیرم چوو لێم ببوووە و نۆد بە گران لێم مەگرە، دەلێت: پێغەمبەری خوا (ﷺ)
 فەرمووی: (یە کە مەجار موسا کە پرسى لە بیری چوو بوو). وتی: چۆلە کە یە کە هاتو لە تەنیشێت کە شتیەکت
 نیشتهو، دەنوکی یا دوو دەنوکی دا لە دەریاکە، خەز بە موسای وت: ئەندازە ی زانیاری من و تۆ لە چاو
 زانیاری خودادا مەگین وە کەم کردنەوێ (ئەم ناوہ یە) ئەم چۆلە کە یە لەم دەریایە کە می کردووە
 پاشان لە کە شتیەکت هاتنە دەرهو، وەختێک لە کەنار دەریاکە دا دەڕۆشتن خەز مندالکی بینی لەگەڵ
 مندالاندا یاری دەکرد، خەز سەری گرت و سەری هەلکێشا و کوشتی، موسا پێی وت: ﴿أَقَلَّتْ نَفْسًا رَزِيقًا
 بغيرِ نَفْسٍ لَقَدْ حِثَّتْ شَيْئًا كُفْرًا﴾ چۆن گیانیکی پاکت کوشت کە بێ ئەوێ کە سى کوشتیبێت؟ کاریکی
 نۆد نابەجێت کرد. ﴿قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا﴾ وتی: نەموت ناتوانی لەگەڵ من
 هەلکە ی. وتی: ئەم جارە یان توندتر بوو قەسیەکانی لە جاری یە کەم. ﴿قَالَ إِنْ سَأَلْتُكَ عَنْ شَيْءٍ بَعْدَهَا فَلَا
 تُصَاحِبْنِي قَدْ بَلَغْتَ مِنْ لَدُنِّي عُذْرًا﴾ ﴿٧٦﴾ فَأَنْطَلَقَا حَتَّىٰ إِذَا أَنَّىٰ أَهْلَ قَرْيَةٍ اسْتَطَعَمَا أَهْلَهَا فَأَبْوَأَا أَن يُضَيَّفُوهُمَا
 فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْقَضَ فَأَقَامَهُ. قَالَ لَوْ شِئْتَ لَتَنَحَدَّتْ عَلَيْهِ أَجْرًا﴾ وتی: ئەگەر پاش ئەم جارە
 هیچ شتتیکم لە تۆ پرسى، هاوڕێیەتیم مەکە و هیچ گلەبێشت لێ ناکەم، دیسان ڕۆشتن، هەتا گەیشتنە
 خەلکی شارێک، خواردنیان لێ داوا کردن، پازی نەبوون خواردنیان بەدەن، دیواریکیان لەوێ چاو
 پێکەوت، خەریک بوو دەتلایه (خەز) راستی کردووە، موسا وتی: ئەگەر داوات بکرایە کرێی ئەم

کارهت وهرده گرت، خزد پئی وت: ﴿ قَالَ هَذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ سَأُنَبِّئُكَ بِمَا أُوَيْلَ مَا لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا ﴾
 نهوا له يه كتر جيا ده بينه وه، وا نئستا نه پئني نهو وپووداوانهت بق باس ده كه م، كه نه تده تواني خو بگري.
 پئنه مبهري خوا(ﷺ) فرموي: (پيمان خوش بوو موسا خزي بگرتايه، هتا خدا به سه رها ته كه ياني
 بق باس ده كردين). سه عيدي كوري جوبه ير ده لئيت: نئينو عه بباس نه م نايه تانه ي به م شيوه يه
 ده خو پئنده وه (وكان امامهم ملك يأخذ كل سفينة صالحة غصبا، واما الغلام فكان كافرا وكان ابواه
 مؤمنين).^۱ پاشان بوخاريش هر بهو شيوه يه رپوايه تي كر دووه نه ميشي تيدا باس كر دووه. موسا
 ده رچوو كوره لاوه كه يش(پوشعي كوري نوني) له گه لدا بوو ماسيه كه پيشيان پي بوو، هتا كه يشتنه
 به رده كه، له لاي به رده كه دا دانيشتن، موسا سه ري داناو خه وت. ده لئيت: له ناو به رده كه دا كانيه ك(عين)
 هه بوو پئي ده وترا ناوي زيان(الحياة)، ناوه كه به ري هر شتتيك بكه وتايه مه گين زيندوو ده بووه وه، ناوي
 نهو كانيه به ري ماسيه كه كه وت ده ستي كرده جو له جو لو له سه به ته كه هه لئزواو چوو نهو ده ريا كه،
 كاتيك كه موسا له خه وه لسا به به رده سته كه ي وت: ﴿إِنَّا عَدَاءُ نَا﴾^۲ نئتر هه موو فرموده كه ي
 باس كر ده كه چوله كه كه له كه ناري كه شتبه كه وه نيشته وه و ده نو كي كرد به ناو ده ريا كه داو خزد وتي به
 موسا: زانباري منو ترو هه موو دروستكراوه كاني تريش له چاو زانباري خودا دا مه گين به نه ندازه ي نو قم
 بووني نهو چوله كه يه(له ده ريا كه دا) پاشان فرموده كه ي به ته واوي بهو شيوه يه باس كر ده.^۲

﴿ قَالَ لَهُ مُوسَى هَلْ أَتَيْتُكَ عَلَيَّ أَنْ تُعَلِّمَنِي مِمَّا عَلَّمْتَ رُشْدًا ﴾^{۳۱} قَالَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا^{۳۲} وَكَيفَ
 تَصْبِرُ عَلَىٰ مَا لَمْ تُحِطْ بِهِ خُبْرًا^{۳۳} قَالَ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَلَا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا^{۳۴} قَالَ فَإِنِ اتَّبَعْتَنِي
 فَلَا تَسْتَأْذِنِي عَنْ شَيْءٍ وَحَقَّ حَدِيثٌ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا^{۳۵} ﴿

گه يشتنی موسا و خزر به يه ك و هاورپئيه تي كر دني موسا له گه ل خزر ده

خوای گه وره باسی قسه و به سه رها تي موسا ده كات كه داواي كرد له و پياوه زانايه(كه خزد بوو)
 خوا نهو پياوه ي كه تايبه ته مندي كر دبوو به زانباريه كه وه كه موسا هيجي لي نه ده زاني وهك چون
 موسايشي شاره زا كر دبوو له زانباريه كدا كه نه يدا بوو به خزد، ﴿ قَالَ لَهُ مُوسَى هَلْ أَتَيْتُكَ ﴾ موسا پئي
 وت: ناخو ده توانم دوات كه وم، داوايه كي پر سوژو ميه ره باني بوو، نهك به شيوه ي فرماندان
 به سه ري داو ناچار كر دني، داواي خو پئندكاريش هر ده بيته بهو شيوه يه بيت له زانا، ﴿ عَلَيَّ أَنْ تُعَلِّمَنِي مِمَّا

^۱ فتح الباري(۲۶۲/۸).
^۲ فتح الباري(۲۷۶/۸).

عَلِمْتَ رُشْدًا ﴿۱۵﴾ لهو زانستی که فیزکراوی منیش وهک خۆت راپیینی، به هوی ئهو زانسته وه کاروباره کانم به جی بینم له زانستی به سوودو ناکاری چاک، ﴿قَالَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا﴾ تو هرگیز ناتوانی له گه ل مندا خۆراپاگری، له بهر ئهو کارانهی من دهیکم که دژایه تی ههیه له گه ل ئهو په یامه ی تودا، چونکه من هه ندی زانیاریم لایه خودا فیژی کردوو، خوا تزی فیژ نه کردوو، تویش هه ندی زانیاریت لایه خودا فیژی کردوو، خودا منی فیژی ئهو زانیاریه نه کردوو، هه ر به کیک له من و توش خودا ئه رکیکی داوه به سه ریدا، له ئه رکی هاوه له که ی ناچیت، تو ناتوانی هاوپییه تی من بکه ی، ﴿وَكَيْفَ تَصْبِرُ عَلَىٰ مَا لَمْ تُحِطْ بِهٖ خَبْرًا﴾ تو چۆن خۆت دهگری له سه ر شتیک که له پارو نهیینی ئهو شته ناگادار نیت، من ده زانم تو نا په زایی ده رده بپی له و شتانه ی که به لاتوه گرانه ده کړیت، به لام تو له و حکمه ت و به رژه وه ندیه نه یینیانه ناگادار نیت، که من ناگادارم لپی و تو نایزانی. ﴿قَالَ سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَلَا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا﴾ موسا وتی: ئه گه ر خوا مه یلی لیبیت به خۆراگری ده مبینو هه یچ نافه رمانیه که ت ناکه م، له سه ر ئهو کارانه ی ده یبینم ده یکه ی و له هه یچ شتیکدا بی گویت ناکه م، نا له ویدا خزد مه رجی له سه ردانا، ﴿قَالَ فَإِنِ اتَّبَعْتَنِي فَلَا تَسْتَلْنِي عَنْ شَيْءٍ حَتَّىٰ أُحْدِثَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا﴾ وتی: ئه گه ر شوینم که وتی، هه یچ شتیکم لی مه پرسه، هه تا خۆم ده رباره ی باست بۆ ده که م، پیش ئه وه ی تو پرسیارم لیبکه ی.

﴿فَانْطَلَقَا حَتَّىٰ إِذَا رَكِبَا فِي السَّفِينَةِ خَرَقَهَا قَالَ أَخَرَقْنَاهَا لِنُغْرِقَ أَهْلَهَا لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا إِمْرًا ﴿۱۶﴾ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ

إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ﴿۱۷﴾ قَالَ لَا تُؤَاخِذْنِي بِمَا نَسِيتُ وَلَا تُرْهِقْنِي مِنْ أَمْرِي عُسْرًا ﴿۱۸﴾

به سه رهاتی کون کردنی که شتیه که

خوای گه وره ده فه رموویت: ﴿فَانْطَلَقَا حَتَّىٰ إِذَا رَكِبَا فِي السَّفِينَةِ خَرَقَهَا قَالَ أَخَرَقْنَاهَا لِنُغْرِقَ أَهْلَهَا لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا إِمْرًا﴾ رۆیشتن تا هه ردوو سواری که شتیه که بوون کونی تیکرد، وتی: هه ر بۆیه کونت کرد خه لکه که ی له ناو نوqm بکه ی؟ کاریکی ناشیرینت کرد، خوای گه وره لیژده دا باسی موسا هاوه له که ی خزد ده کات که هه ردووکیان رۆیشتن پاش ئه وه ی پیکه وتن که هاوپییه تی به کتر بگن. خزد مه رجی له سه ر موسا دانا که نابیت پرسیا ری له و شتانه لی بکات که لپی پارزی نیه هه تا خۆی بۆی باس ده کات و په ونی ده کاته وه بۆی، سواری که شتیه که بوون، له و فه رموو ده ی پیشه وه دا باس مان کرد که چۆن سواری ئهو که شتیه بوون خه لکی ناو که شتیه که خزیان ده ناسی، بی ئه وه ی کرئی لی وه رگن هه لیان گرتن، وه ک ریزلینانیک له خزد، کاتیک که شتیه که که وته پئی له ناو ده ریا که دا که وته ناو شه پۆلی

دەریا، خەزەه لاساوە کۆنی تێکرد، لەو حێک لە لەو حەکانی دەرهێناو پاشان پێنەوی کرد، موسا خۆی بۆ نەگیرا و ناپەزایمی خۆی دەربەری لەو کارەمی که کردی. وتی: ﴿أَخْرَقَهَا لِنُفْرَقَ أَهْلَهَا لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا إِمْرًا﴾ کاریکی ناشیرینت کرد، موحامید دەلێت: (منکرا) واتە: ناپەسەند. ^۱ قەتادە دەلێت: (منکرا) واتە سەبیر سەمەرە. ^۲ ئا لەو کاتەدا ئیتر خەز ئەو مەرجهی لەسەر موسای دانابوو، وەبیری هێنایەوه:

﴿قَالَ أَلَمْ أَقُلْ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا﴾ وتی: ئایا پێم نەوتی: تۆ ناتوانی لەگەڵ مندا خۆپاگری؟ واتە: ئەو کارەمی کردت بە ویستی خۆت بوو، ئەویش یەکیک لەو شتانەمی که بە مەرجم دانا لەگەڵتاندا، که ناپەزایمی دەرهەبەری لێم تێیدا، چونکه تۆ لە نەیتنی ئەو شتە ناگادار نیت. ئەمەیش بەرژەوهەندیەکی ترە که تۆ نایزانی. ﴿قَالَ لَا تُؤَاخِذُنِي بِمَا نَيْسْتُ وَلَا تُرَفِّقْنِي مِنْ أَمْرِ عَسْرًا﴾ موسا وتی: لەمەمی که لەبیرم چوو لێم ببوووه و ژۆر بە سەخت لێم مەگره. واتە: تەنگم لێ هەلمەچنە و ژۆر گرانی مەکه که سەرم، بۆیە لە پێشەوه لە فەرمووده یە کدا باسما ن کرد که پێغه مەبەری خوا (ﷺ) فەرمووی: (یەکه م جاری موسا لەبیرچوو نه وه بوو). واتە: که ناپەزایمی دەربەری لەو کارەمی خەز کردی (سەلامی خۆمی لێتیت).

﴿فَأَطْلَقًا حَتَّىٰ إِذَا لَبِثَا غُلَامًا فَعَنَاهُ. قَالَ أَفَلَنْتَ نَفْسًا رَّكِيَةً بِغَيْرِ نَفْسٍ لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا نُكْرًا ﴿٧٦﴾ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكَ إِذًا لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ﴿٧٧﴾ قَالَ إِنْ سَأَلْتَهُ عَنِ شَيْءٍ بَعْدَهَا فَلَا تُصَاحِبْنِي قَدْ بَلَغْتَ مِنْ لَدُنِّي عُذْرًا ﴿٧٨﴾﴾

بەسەرھاتی کوشتنی کۆرە لاوکه

خۆمی گەورە دەفەرموویت: ﴿فَأَطْلَقًا﴾ دواي ئەو بەپەری که وتن، ﴿حَتَّىٰ إِذَا لَبِثَا غُلَامًا فَعَنَاهُ﴾ واتە: تۆوشی مندالێکی بچوک هاتن و خەز دەمووده سەت کوشتی، لە پێشەوه باسما ن کرد که ئەو مندالە لەگەڵ مندالی دێیک لەو دێهاتانەدا سەرگەرمی یاری کردن بوو لەگەڵ ھاوھەلەکانی، لە هەموویان چاکتر و جوانتر و پووختار شیرینتر بوو، کاتیک موسا ئەو بەسەرھاتی بینی، زیاتر بیزاری خۆمی دەربەری لەو می پێشوو زیاتر، خێرا وتی: ﴿أَفَلَنْتَ نَفْسًا رَّكِيَةً﴾ واتە: چۆن گیانیکی پاکت کوشت که هێشتا بالەخ نەبووه و هیچ تاوانیکی نەکردوه، ﴿بِغَيْرِ نَفْسٍ﴾ بی ئەو می بەلگە یەک هەبیت بۆ کوشتنی یان ئەو که سێکی کوشتیت، ﴿لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا نُكْرًا﴾ واتە: کاریکی ژۆر خراپت کردوه، ﴿قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكَ إِذًا لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا﴾ وتی: پێم نەوتی تۆ ناتوانی لەگەڵ من خۆپاگری. دیسان جەختی کردەوه

^۱ الطبري (۷۲/۱۸).

^۲ الطبري (۷۲/۱۸).

له سهر قسه که ی پيشووی خوئی و وه بیری موسای هینایه وه که ناتوانیت له گه لی بيمينتته وه. بویه موسای پیغه مبه (سه لامي خوی لی بیت) پتی وت: ﴿إِن سَأَلْتُكَ عَنْ شَيْءٍ بَعْدَهَا فَلَا تُصَحِّحْنِي قَدْ بَلَغْتَ مِن لَدُنِّي عُذْرًا﴾ یانی نه که رجاریکی ترپرسیارم لیکردی نه وه هاوریه تیم مه که ، به راستی توله لای من بیانوی تهاوت هه به ۰۰۰ نیرت هاوریم مه که پاش نه م گله یی به که له دوی یه کانه ت، منیش هیچ گله یی له تو ناکه م. نینو جه ریر ریوایی کردوه له نینو عه بیاسه وه، له نوبه یی کوپی که عبوه ده لیت: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) وه ختیک ناوی که سیکي بهینایه و دعای بؤ بگردایه له پيشه وه به خو یه وه دهستی پیکرد، پوزیکیان فهرموی: (په حمه تی خوا له نیمه و له موسایش نه گه ر له گه ل هاره له که ی هه لی کردایه شتی سهیری ده بیینی، به لام وتی: نه گه ر دوی نه مجاره هه ر پرسیاریم لی کردی هاره لیم مه که و هیچ گله یه کت لی ناکه م).^۱

﴿فَانْطَلَقَا حَتَّىٰ إِذَا أَيْدِيَا أَهْلَ قَرْيَةٍ اسْتَفْعَمَا أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمَا فَابِرًا أَبَا أَن يُضَيِّقَهُمَا فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْقَضَ فَأَقَامَهُ. قَالَ لَوْ شِئْتَ لَتَّخَذْتَ عَلَيْهِ أَجْرًا﴾ ﴿۷۳﴾ قَالَ هَذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ سَأُنَبِّئُكَ بِمَا لَمْ تَسْتَعْلَم

عَلَيْهِ صَبْرًا ﴿۷۴﴾

به سه رهاتی راستگردنه ووی دیواره که

خوی گه وه باسی موسا و خزر ده کات و ده فهرمویت: ﴿فَانْطَلَقَا﴾ واته: دیسان جاریکی تر ده ستیان به ریشتن کرده وه، ﴿حَتَّىٰ إِذَا أَيْدِيَا أَهْلَ قَرْيَةٍ﴾ واته: هه تا که یشتنه خه لکی شاریک. نینو جه ریر ریوایه تی کردوه له نینو سیرینه وه ده لیت: نه و شاره، شاری نیله بووه.^۲ وه له فهرمووده شدا هاتوه: (هه تا کاتیک که گه یشتنه خه لکی شاریک که زورنامه رد بوون).^۳ واته: به خیل بوون، ﴿اسْتَفْعَمَا أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمَا فَابِرًا أَبَا أَن يُضَيِّقَهُمَا فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْقَضَ﴾ واته: داوی خواردنیان لی کردن، میوانداریان لی نه کردن، دیواریکیان چا و پی که وت خه ریک بوو ده پوخا، لیزه دا ویست و توانای داوه ته پال دیواره که به شیوه ی نیستیعاره چونکه ویست له ناو دروستکراوه کاندا به مانایخواربوونه وه دی، (انقض) ه ش یانی خه ریک بوو داکه ووی، ﴿فَأَقَامَهُ﴾ واته: راستی کرده وه ولاریه که ی نه هیشت. له پيشه وه له فهرمووده یه کدا باسما ن کرد که (خزر) به دهستی

^۱ الطبري (۷۷/۱۸).

^۲ الطبري (۷۸/۱۸).

^۳ احمد (۱۱۹/۵)، فهرمووده یه کی سه حیه.

خواریه‌ک‌ای پاکرت و لاریه‌ک‌ای نه‌هیتت نه‌مه‌یش موعجیزه‌یه‌ک بوو له‌سه‌ر ده‌ستی (خز) دا روویدا. نا
 له و کاته‌دا موسا پیغه‌مبه‌ر (سه‌لامی خ‌وای لی بی‌ت) وتی: ﴿لَوْ شِئْتَ لَتَّخَذْتَ عَلَيْهِ أَجْرًا﴾ واته:
 نه‌گه‌رمه‌یلت لی‌تی‌وایه کریت له‌سه‌ر وه‌رده‌گرت. له‌به‌ر نه‌وه‌ی نه‌وانه می‌وانداریان له‌ئیمه نه‌کرد، ده‌بوو
 تویش به‌ خ‌وایی کاریان ب‌و نه‌ک‌ای، ﴿قَالَ هَذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ﴾ (خز) وتی به‌ پیغه‌مبه‌ر موسا
 (سه‌لامی خ‌وای لی بی‌ت): تق‌ به‌ مه‌رجت گرت له‌ کانی کوشتنی کوربه‌ بچ‌ووکه‌که‌دا نه‌گه‌ر جارئکی تر
 پرس‌یارت لی کردم له‌ باره‌ی هر شتیکی تره‌وه هاوړیم نه‌بی. نه‌وا ئیتر له‌ یه‌کتری جیاده‌بینه‌وه،
 ﴿سَأُنَبِّئُكَ بِأُورِيلٍ﴾ وائیس‌تا نه‌ینی نه‌و پ‌ووداوانه‌ت ب‌و باس ده‌که‌م ﴿مَا لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا﴾ واته: که
 تق‌ نه‌ت توانی خ‌ق بگری له‌سه‌ری.

﴿أَمَّا السَّفِينَةُ فَكَانَتْ لِمَسْكِينٍ يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ فَأَرَدْتُ أَنْ أَعِيبَهَا وَكَانَ وَرَاءَهُمْ مَلِكٌ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ

عَصَبًا ﴿٧٨﴾

مانای کون کردنی که شتیبه‌که

نه‌مه‌ مانای کونکردنی نه‌و که‌شتیه‌که که موسا (سه‌لامی خ‌وای لی بی‌ت) لئی بووه موشکیله‌و
 بی‌زاری خ‌زی ده‌رپی له‌ کون تی‌کرنی، خ‌وای گه‌وره (خز)ی له‌ نه‌ینی‌که‌ی ناگادار کردبوو، (خز)
 وتی: وه‌ک خ‌وای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿أَمَّا السَّفِينَةُ فَكَانَتْ لِمَسْكِينٍ يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ فَأَرَدْتُ أَنْ أَعِيبَهَا
 وَكَانَ وَرَاءَهُمْ مَلِكٌ﴾ که‌شتیه‌که‌هی خه‌لکیکی هه‌ژار بوو، له‌ناو ده‌ریادا کاریان ده‌کرد، ویستم عه‌یبداری
 بکه‌م، پاشایه‌ک له‌ویدا بوو لی‌تیانه‌وه دور نه‌بوو، ﴿يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَصْبًا﴾ واته: هه‌موو که‌شتیه
 چاکه‌کانی داگیر ده‌کرد، ب‌ویه عه‌یبدارم کرد هه‌تا پاشا وازی لی بینیتت و خاونه‌هه‌ژاره‌کانی سوودی
 لی وه‌رگرن، که‌هیچ شتیکی تریان نه‌بوو پئی سوودمه‌ند بن جگه‌ له‌و که‌شتیه، و‌تراوه: خاونه‌کانی
 نه‌و که‌شتیه هه‌تیو بوون.

﴿وَأَمَّا الْفُلُ فَأَنبَاءُ مُؤْمِنِينَ فَخَشِينَا أَنْ يُرْهَقَهُمَا طُغْيَانًا وَكُفْرًا ﴿٨٠﴾ فَأَرَدْنَا أَنْ يُبَدِّلَهُمَا رَبُّمَا خَيْرًا

مِنَّهُ زَكَاةً وَأَقْرَبَ رَحْمًا ﴿٨١﴾

مانای کوشتنی کوربه‌بچ‌ووله‌که

ئیبینو جه‌ریر زیوایه‌تی کردوه له‌ ئیبینو عه‌یباسه‌وه له‌ نوبه‌ی کورپی که‌عه‌وه له‌ پیغه‌مبه‌ری خواوه
 ﴿اللَّهُ﴾ فه‌رموویه‌تی: (نه‌و منداله‌ی که‌ (خز) کوشتی له‌ پ‌ژی مؤرکردندا نوسرابوو که‌ خاونه‌ناسه).^۱

^۱ الطبري (۱۸/۸۰).

بویہ خوی گوردہ دہ فرموویت: ﴿وَأَمَّا الْفُلُكُ فَكَانَ أَبَوَاهُ مُؤْمِنَيْنِ فَخَشِينَا أَنْ يُرْهِقَهُمَا طُغْيَانًا وَكُفْرًا﴾

واتہ: کورہ بچکرلہ کہ بابو دایکی خاوهن باورہ بوون، ترساین کہ زڈریان پی بیئی ولہ فرمانی خودا

دہرچن و ببنہ خوانناس، واتہ: خۆشہ ویستی کورہ کہ یان وایان لی بکات وهك نه و دست بدہ نہ

خوانناسی، قہ تادہ دلایت: بابو دایکی زڈر کہ یف خۆش بوون پیئی کاتیک کہ له دایک بوو، زڈریش

دل گران بوون کاتیک کہ کورڈا، خۆ نه گہر بمایہ دہ بووہ هژی له ناوچوونی ہر دو کیان سا با مہر دم

رازی بن بہ بریاری خوا، چونکہ بریاری خوا بق خاوهن باورہ له وشته دا کہ پیئی ناخۆشہ چاکترہ بوی

له وشته دا کہ پیئی خۆشہ^۱ وه له فرمووہدی صہ حیددا ہاتوہ: (خودا هیچ بریاریکی نہ داوہ له

بریارہ کانی بق خاوهن باورہ مہ گین نه و بریارہ بوئہ و چاکترہ)^۲ خوی گوردہ له نایہ تیکی تردا

فرموویہ تی: ﴿وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ﴾^۳ واتہ: وه دہ گونجیت شتیکتان پی ناخۆش

بیت و باش بیت بتان. وه لیزہ دا دہ فرموویت: ﴿فَأَرَدْنَا أَنْ يُبْدِلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِمَّا كَانُوا وَتَرَكْنَا بَعْضَهُمْ

واتہ: نیمہ ویستمان (پہرہ ردگار یان) بہ مندالیکی دل پاک و زڈر بہ سۆز بویان قہرہ بوو بکاتہ وه. واتہ:

مندالیک کہ پاکتر و چاکتر بیت له نه و بابو دایکی شی بہ سۆزتر بن بوی له وی تر. نه مہ قہسی نیبنو

جورہ بیجہ^۴.

﴿وَأَمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِي الْمَدِينَةِ وَكَانَ تَحْتَهُ كَنْزٌ لَهُمَا وَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا فَأَرَادَ رَبُّكَ أَنْ

يَبْلُغَا أَشُدَّهُمَا وَيَسْتَخْرِجَا كَنْزَهُمَا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ وَمَا فَعَلْتُهُ عَنْ أَمْرِي ذَلِكَ تَأْوِيلُ مَا لَمْ تَسْطِعْ عَلَيْهِ

صَبْرًا ﴿٨٧﴾

مانای راست کردنه وی دیوارہ کہ بہ بی کوی و ہر گرتن

خوی گوردہ دہ فرموویت: ﴿وَأَمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِي الْمَدِينَةِ وَكَانَ تَحْتَهُ كَنْزٌ لَهُمَا﴾

واتہ: دیوارہ کہ ہی دوو کوی ہتیو بوو له و شارہ دا له زڈر نه و دیوارہ دا گہ نجینہ یہ ک ہہ بوو، سہر

بہ وان بوو. نه مہ نایہ تہ بہ لگہ یہ له سہر نه وی کہ (دنیات) بیش بہ شار ناوہ بریت، چونکہ خوی گوردہ

له پیئشوہ دہ فرموویت: ﴿حَتَّىٰ إِذَا آتَىٰ أَهْلَ قَرْيَةٍ﴾^۵ واتہ: ہہ تا گہ یشتنہ لای خہ لکی شاریک (لو

^۱ الطبري (۸۶/۱۸).

^۲ أحمد (۱۱۷/۳)، فرمووہدی یکی سہیحہ.

^۳ البقرة (۲۱۶).

^۴ الطبري (۸۷/۱۸).

^۵ الكهف (۷۷).

کاتدا برسبیان بوو. وه لیره شیدا ده فہرموویت: ﴿فَكَانَ لِقَوْلَيْنِ يَسْمَعِينَ فِي الْمَدِينَةِ﴾، وه كه لہ نایہ تی
 تریشدا فہرموویت: ﴿وَكَايْنٍ مِّنْ قَرَبِهِ هِيَ أَشَدُّ قُوَّةً مِّنْ قُرْبِكَ إِلَيْهِ أَلَمْ تَرَ أَنَّا جَعَلْنَا نَصْرَكَ﴾^۱ واتہ: وه (خہ لکی) زور شار
 بوون كه به میزتر بوون له (خہ لکی) مه ككه كه تویان دهر كرد. وه فہرموویت: ﴿وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ هَذَا
 الْقُرْآنُ عَلَىٰ رَجُلٍ مِّنَ الْقَرِيبَيْنِ عَظِيمٍ﴾^۲ واتہ: وتیان بوچی نم قورنانه نه نیردراوته خوار وه بو پیایکی
 گورہی (ناودارو دارا) له م دوو شارہ (مه ككه و طائف). مانای نایہ ته كه ش نه وه یه، له بهر نه وه نم
 دیواره م پاست كرده وه چونكه مالی دوو مندالہ هه تیویوو له و شارہ داو كه نجینه یه كی له ژیرد ابوو كه
 سر به نه وانہ. عیكریمه و قه تاده كه سانی تریش وتویوانہ: له ژیر نه و دیواره دا سامانیکي شاروه
 هه بوو بو نه وان ده گه رایه وه.^۳ له نایہ ته كه شه وه وا دهرده كه ویت. نیینو جه ریریش هه مان پای
 هه لبراردووہ، ﴿وَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا﴾ واتہ: باوكیشیان له پیاو چاكان بوو، نه مه به لگه یه له سر
 نه وه كه پیایو چاك مال و مندالی ده پاریزیت و له خیرو بهر كه تی عیباده كه بییدا به شدارن له دنیا و
 له پژی دوایشدا بویان ده پارینه وه و پله كانیشیان بهرز ده كریته وه بو پله بهرزه كانی به هه شت، بو
 نه وه ی چای پییان پونناك بیته وه وه كه له قورنانو فہرموده ی پیغه مبردا (ﷺ) هاتووہ. سعیدی
 كوی جو به یر ده لیت: له نیینو عه بیاسه وه: ده لیت: به هژی چاکی باوكیانه وه نه وان
 پاریزد ابوو، كه چی باسی چاکی خویان نه كراوه!^۴ پاشان خوی گوره ده فہرموویت: ﴿فَأَرَادَ رَبُّكَ أَنْ
 يَبْلُغَا أَشُدَّهُمَا وَيَسْتَخْرِجَا كَنْزَهُمَا﴾ واتہ: پهروه ردگار و یستی نه و دوو مندالہ گوره ببو
 كه نجینه كه یان دهر بیتن، لیره دا ویسته كه به ته نیا دراوته پال خوی گوره، چونكه گوره بوونیان
 تاده كه نه بالغ بوون له توانای هچ كه سیکدا نیه غیری خوی گوره. به لام له باره ی مندالہ كه وه
 ده فہرموویت: ﴿فَأَرَدْنَا أَنْ يُبْدِلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِّنْهُ زَكَاةً﴾ وه له باره ی كه شتی كه وه ده فہرموویت:
 ﴿فَأَرَدْتُ أَنْ أَعِيبَهَا﴾ والله أعلم.

^۱ محمد (۱۳).

^۲ الزخرف (۳۱).

^۳ الطبري (۹۰/۱۸).

^۴ الطبري (۹۰/۱۸).

^۵ دیاره له ژیر روشنایی نه مه ایه كه زانایان له باسی (قه ده روقه زا) دا باسی سی مه میدان و سی جوژ (شیراده) نه كهن، هی
 خوا و هی عید و هاویه شیكیش له نیوان عه بدو خوادا (أردت، اردنا، ارادنا، اراد الله) (وه رگین)

نایا خزر پیغہ مبر بوو

خوای گه ورده فہرموویت: ﴿رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ وَمَا فَعَلْتُمْ عَنْ أَمْرِي﴾ واتہ: پرحمہ تیک بوو له پورہ ردا گرتہ وه، من له خرمہ وه نو کارانہم نہ کردوہ. واتہ: ٹوہی من کردوہم له و سی حالہ تہ دا، تہ نیا له بہ زہمی خودا وه بوہ (لہ وهی کہ باس کرا له خاوه نہ کانی کہ شتیہ کہ و باب و دایکی مندالہ کہ و دو مندالی پیا و چاکہ کہ) ہیچی لہ وانہ له خرمہ وه نہ مکردوہ، بہ لکو فرمانم پیدراوہ و کردوہم، ثم نایہ تہ بہ لگی ٹو کہ سانہیہ کہ و توویانہ (خزر) پیغہ مبر بوہ (سلامی خوای لی بیت) لہ گل ٹو نایہ تی کہ لہ پیشہ وه باسماں کرد کہ خوای گہ ورہ دہ فہرموویت: ﴿فَوَجَدَا عَبْدًا مِّنْ عِبَادِنَا آتَيْنَاهُ رَحْمَةً مِّنْ عِزِّنَا وَعَلَّمْنَاهُ مِمَّا لَدْنَا عَلِمًا﴾^۱ واتہ: جا بہ ندہ یہ کہ لہ بہ ندہ کانی نیمہ یان دی کہ لہ لایہن خرمہانہ وه پرحمہ تمان پی دابو شارہ زاشعماں کردبوو له زانیاری تاییہ تی خرمہان. زوریکیش له زانایان و توویانہ: پیغہ مبر نہ بوہ بہ لکو دؤستیکی خودا بوہ واللہ اعلم.

ہوی ناوانی بہ (خزر)

نیمای ٹہمہد ریوایہ تی کردوہ له ٹبو ہورہ پیرہ وه (پہ زای خوای لی بیت) ٹہمیش له پیغہ مبرہ وه (ﷺ) له بارہی خزرہ وه کہ فہرموویہ تی: (بؤیہ ناوانراوہ بہ (خزر) چونکہ لہ سہر گیایہ کی سہی وشک دانیشتبوو، کاتیکی زانی گیایہ کہ لہ زوریدا دہ جوئیٹ و سوز ہلگہ راوہ).^۲ لہ عہدبوہ زاقیشہ وه جاریکی تر ریوایہ تی کردوہ.^۳ وہ لہ صہیحی بوخاریشدا ہاتوہ لہ ہہمامہ وه لہ ٹبو ہورہ پیرہ وه کہ پیغہ مبرہ ی خودا (ﷺ) فہرموویہ تی: (بؤیہ ناوانراوہ (خزر) چونکہ لہ سہر فہرہ یہ کہ دانیشتبوہ کاتیکی زانی فہرہ کہ دہ جوئیٹ و سوز ہلگہ را).^۴ لیرہ دا مہ بہ ست لہ (فہرہ) پوشی پوہ کہ کہ کاتیک دروینہ ٹہ کریت ووشک ٹہ بیٹہ وه. ٹہمہ قسہی عہدبوہ زاقہ.^۵ و تراویشہ مہ بہ ست بہ و فہرہ پووی زہمینہ. ﴿ذٰلِكَ تَأْوِيلُ مَا لَمْ تَسْطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا﴾ واتہ: ٹہمہ ٹوہ بوو کہ تز نہت توانی خز راگری تاپیتی بلیم وٹوش بیزانی، کاتیک کہ تیی گہ یاندو شتہ کانی بز پوون کردہ وه و گورمانہ کہ سی نہ ہیشت و وتی: ﴿مَا لَمْ تَسْطِعْ﴾ بہ لام لہ پیش ٹوہ دا لہ بہر ٹوہی زور بہ لایہ وه گران و

^۱ الکھف (۶۵).^۲ أحمد (۳۱۲/۲)، فہرموودہ یہ کی صہیحہ.^۳ أحمد (۳۱۸/۲)، فہرموودہ یہ کی صہیحہ.^۴ فتح الباری (۴۹۹/۶).^۵ أحمد (۳۱۸/۲).

گوره بوو پیی وت: ﴿سَأْنَبْتُكَ بِنَأْوِيلٍ مَا لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا﴾ گرانی به گران و ناسانی به ناسان وه لام دایه وه. وهك خوی گوره ده فهرموویت: ﴿فَمَا اسْتَطَعُوا أَنْ يَظْهَرُوهُ﴾ واته: نه یان ده توانی سرکه ون بؤ سره وهی، ﴿وَمَا اسْتَطَعُوا لَهُمْ نَقْبًا﴾ وه نه یان ده توانی کونیشی تی بکن، نه مه له سرکه وتن گراتره. هه ریه که یان چون شیاهه به و پییه وه لام دراوه ته وه و گونجاو له گه ل ماناو ده ست وازه که شدا والله اعلم. نه گه ر و ترا نهی نه و لاهوی له گه ل موسا پیغه مبردا بوو (سه لامی خوی لی بیت) چی به سه رها ت که له پیغه کی به سه رها ته که دا له گه لی بوو، پاشان باسی نه ما؟ وه لام بؤ نه و پرسیاره نه وه یه: مه به ست له و باسه به سه رها تی موسا و (خز) وه نه وهی له نیوانیندا رهویدا، لاهه که شوینی نه و که وتبوو، له فهرمووده پیشووه کاندای باسی هاتوره له فهرمووده ی صه حیح و غهیری صه حیح شدا، که ناری یوشعی کورپی نون بووه که له ناو نه وهی نیسرانیلدا دوی موسا (سه لامی خوی لی بیت) ماوه ته وه و کار و بیاریانی گرتوه ده ست.

﴿وَسْتَأْتُونَكَ عَنْ ذِي الْقُرْنَيْنِ قُلْ سَأَلْتُوْا عَلَیْكُمْ مِنْهُ ذِكْرًا ﴿۸۲﴾ اِنَّا مَكْنَأْ لَهُ فِي الْاَرْضِ وَاَیْنَهُ مِنْ کُلِّ شَیْءٍ﴾

سَبَّأ ﴿۸۴﴾

به سه رها تی (زولقه رنه یین)

خوی گوره ده فهرموویت به پیغه مبره کی ﴿سَبَّأ﴾: ﴿وَسْتَأْتُونَكَ﴾ واته: پرسیار تی ده که ن نه ی موحه مه د ﴿سَبَّأ﴾: ﴿عَنْ ذِي الْقُرْنَيْنِ﴾ واته: له باره ی زولقه رنه یینه وه چون بووه؟ ﴿قُلْ سَأَلْتُوْا عَلَیْكُمْ مِنْهُ ذِكْرًا﴾ واته: بیژه: له باره ی زولقه رنه یینه وه شتیکتان بؤ باس ده که م. له پیغه وه باس مان کرد که خوانه ناسانی مه که ناریدیان بؤ لای نه هلی کتیب که لیتان بیرسن چی له پیغه مبر ﴿سَبَّأ﴾ بیرسن بؤ نه وهی تا قی بکه نه وه، نه وانیش وتبوویان: پرسیار ی نه و پیاهوی لی بکن که گه پوکیک بووه له سر زه میندا نه وه کی بووه، وه له باره ی نه و لاونه شه وه پرسیار ی لی بکن که نازانی چیان به سه رها ت وه باری پوحیشه وه پرسیار ی لی بکن نه وه بوو سوره تی (الکھف) هاته خواره وه.

زولقه رنه یین خاوه نی ده سه لاتیکی مه زن بوو

خوی گوره ده فهرموویت: ﴿اِنَّا مَكْنَأْ لَهُ فِي الْاَرْضِ﴾ واته: کرمانه خاوه ن ده سه لاتیکی گوره و هه رچی پاشاکان پیوستیان پیی بیت بؤ مان په خساند له ده سه لات وه لشکرو که لوپه لو که ره سه ی جهنگی و که مارودان، بؤیه بووه خاوه ن ده سه لات له پؤژه لات و پؤژئاوای سر زه میندا، ولتان هه موو چوونه ژیر ده سه لاتی و گشت پاشاکان سریان بؤ دانه وانند، که لانی عه ره ب و عه جه م هه موو خزه متیان ده کرد، بؤیه هندی وتوویانه: له بهر نه وه پیی ده لئین زولقه رنه یین، چونکه گه یشتووه ته نه مسه رو

ئەوسەرى خۆر، يانى خۆرھەلات و خۆرئاوا، ﴿وَأَيَّتُهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا﴾ واتە: ھەموو ھۆكاریكمان خستە بەردەستی، ئیبنو عەبباس و موحامیدو سەئیدی كۆپى جوبەيرو عیكریمەو سودى و قتادەو زەحھاك و كسانى تریش دەلئین: واتە: زانستی ھە موو شتیكمان پێدا، ھەروەھا^۱ قتادە دەلئیت: ﴿وَأَيَّتُهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا﴾ واتە: لە شوئینەكانى سەر زەمىن و پێگانى شارەزامان كۆردبوو.^۲ خۆى گەورە لە بارەى بەلقىسەشەو (بەلقىس) ھەرموویەتى: ﴿وَأَوْرَثْتَ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ﴾^۳ واتە: كە ھەموو شتیكى (پادشایەتى) پى دراو. واتە: ئەو پادشاكان بوویان بەلقىسى پى دراوو، زولقەپنەینىش ھەر وابوو خودا ھۆكارەكانى بۆ ئاسان كۆردبو كە ئەو كیشوھرو ولات و ناوچانەى لەسەر زەمىندا پى داگىر بكات، ئورژمانى تێكشكاندو پاشاكانى ھەمووخەفە كۆردو بپەرستانىشى زەلیل كۆرد، ھەموو شتیكى پێدراوو، لە وشتانەى یەككى ھەكو ئەو پێویستى پێى ھەبوو واللہ اعلم.

﴿فَأَنْبَغُ سَبَبًا﴾ (۸۵) حَقًّا إِذَا بَلَغَ مَرْبَبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَقَرَّبُ فِي عَيْبٍ حَمَمٌ وَوَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا قُلْنَا يَا الْقَارِئِينَ إِنَّمَا أَنْ تَعَرَّبَ وَإِنَّمَا أَنْ لِنُخِذَ مِنْهُمْ حَسَنًا (۸۶) قَالَ أَمَّا مَنْ ظَلَمَ فَسَوْفَ نَعَذِّبُهُ ثُمَّ يُرَدُّ إِلَى رَبِّهِ فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا نُكْرًا (۸۷) وَأَمَّا مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُ جَزَاءُ الْحَسَنَى وَسَنَقُولُ لَهُ مِنْ أَمْرِنَا إِسْرًا (۸۸)

رۆشتن و گەیشتنى بە خۆرئاوا

خۆى گەورە دەھەرموویت: ﴿فَأَنْبَغُ سَبَبًا﴾ واتە: بە شوئین مەبەستدا چوو، ئیبنو عەبباس دەلئیت: مەبەست بە (السبب) واتە: نشینگە.^۴ موحامید دەلئیت: ئەو نشینگە یەى گرتەبەر كە لە نۆوان پۆژھەلات و پۆژئاوادابوو.^۵ وە لە پێوايەتیکى تێدا لە موحامیدەو دەلئیت: ﴿سَبَبًا﴾ پێگایەكى لەسەر زەمىندا گرتەبەر.^۶ قتادە دەلئیت: نشینگە و شوئینە دیاردەكانى زەمىنى گرتەبەر.^۷ خۆى گەورە دەھەرموویت: ﴿حَقًّا إِذَا بَلَغَ مَرْبَبَ الشَّمْسِ﴾ واتە: پێگایەكى گرتەبەر ھەتا گەیاندى دەورترین شوئین لەى خۆرنشین، كە خۆرئاواى سەر زەمىنە، چونكە گەیشتن بە خۆرنشین لەبوشاییدا رى تینا چیت.

۱. البداية والنهاية (۱۰۶/۲)، الطبري (۹۵/۹۴/۱۸).

۲. البداية والنهاية (۱۰۶/۲)، الطبري (۹۵/۹۴/۱۸).

۳. النمل (۲۳).

۴. الطبري (۹۹/۱۸).

۵. الطبري (۹۵/۱۸).

۶. الطبري (۹۵/۱۸).

۷. الطبري (۹۹/۱۸).

وهك هندی له‌مانه‌ی چیرۆك و به‌سه‌ره‌اته‌كان باس ده‌كه‌ن كه ماوه‌یه‌ك به‌سه‌ر زه‌ویدا پۆیشت كه خۆر له‌ دوايه‌وه‌ ده‌نیشت، ئه‌مه‌ شتیكه‌ پاستی تیدا نیه‌، زیاتر له‌ قسه‌ی پڕوپوچ و خورافاتای ئه‌هلی كتیب و درۆ هه‌لبه‌ستی بی‌ دینه‌كانیانه‌. پاشان ده‌فه‌رموویت: ﴿وَجِدْهَا تَقَرُّبُ فِي عَرَبٍ حَمْرَةٍ﴾ واته: وای ده‌زانی له‌ لای كانیه‌کی قوڤه‌ په‌شه‌دا ئاوا ده‌بی‌ت، واته: لای وابوو كه له‌ ده‌ریای موحیتدا ده‌نیشت، چونكه‌ هه‌ر كه‌سیك بگاته‌ كه‌ناری ئه‌و ده‌ریایه‌ وا ده‌زانیت له‌ویدا خۆر ئاوا ده‌بی‌ت، چونكه‌ خور له‌خولگی چواره‌مدای له‌ویدا جینگیره‌و لێ جیابا بی‌توه‌ ﴿حَمْرَةٍ﴾ له‌ یه‌كێك له‌ خویندنه‌وه‌كاندا له‌ (الْحَمَاءُ) وه‌ وه‌رگیراوه‌ كه‌یانی: قوڤ. وه‌ك خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رموویت: ﴿إِنِّي خَلِّقُ بَشَرًا مِّن صَلْصَلٍ مِّن حَمَلٍ مَّسْنُونٍ﴾^۱ واته: به‌ پاستی من به‌شه‌ریك دروست ده‌كه‌م له‌ قوڤی په‌شی ترشاوی په‌ق. واته: له‌ قوڤی وشك هه‌لاتوو، وه‌ك له‌ پێشه‌وه‌ باسما‌ن كرد، ﴿وَوَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا﴾ واته: له‌وی تووشی گه‌لێك له‌ گه‌لان بوو، وا باس كراوه‌ كه‌ گه‌لێکی زۆر گه‌وره‌ بوون له‌ نه‌وه‌ی ئاده‌م، ﴿قُلْنَا يَا آلِ الْفَرِیِّینِ إِمَّا أَنْ تُعَذِّبَ وَإِمَّا أَنْ تُلْحِقَ فِیهِمْ حُسْنًا﴾ واته: وتمان: ئه‌ی زولقه‌پنه‌ین! ده‌توانی سزایان بده‌ی یان ده‌شتوانی چاكه‌یان له‌گه‌ن بگه‌ی، ئه‌مه‌ ئه‌وه‌ ده‌گه‌یه‌نی‌ت كه‌ خوای گه‌وره‌ زالی كردوو به‌سه‌ریانداو فه‌رمانه‌واییانی گرتوه‌ ته‌ده‌ست، له‌ ژێر فه‌رمانی ئه‌ودا بوون، خوای گه‌وره‌ سه‌ریشکی كردوو و پێی پێداوه‌ مه‌یلی خۆیه‌تی ده‌یانكوژی‌ت یان ده‌یانكاته‌ كۆیله‌ یان ئازادیان ده‌كات، خودا خۆی چاکی ناسیوه‌ كه‌ چه‌نده‌ دادپه‌روه‌رو خاوه‌ن باوه‌ره‌ وه‌ك ده‌رکه‌وت كه‌ وا ده‌رچوو. ﴿قَالَ أَمَّا مَنْ ظَلَمَ﴾ واته: وتی: به‌لام هه‌ر كه‌سیك سه‌تمه‌كاری بگات و به‌رده‌وام له‌سه‌ر بی‌دینی خۆی بی‌ت و هاوه‌ل بۆ خودا دابنی، ﴿فَسَوْفَ نُعَذِّبُهُ﴾ واته: به‌و زه‌وانه‌ سزای ده‌ده‌ین، قه‌تاده‌ ده‌لی‌ت: سزای ده‌ده‌ین به‌ كوشتن.^۲ ﴿ثُمَّ رَدُّهُ إِلَى رَبِّهِ فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا نُكْرًا﴾ واته: پاشان ده‌گه‌رێتێته‌وه‌ بۆ لای په‌روه‌ردگار، خودایش سزایه‌کی زۆر توندو به‌ ئێش و ژانی ده‌دات. ئه‌م ئایه‌ته‌ پۆژی قیامه‌ت و پاداشت دانه‌وه‌ ده‌سه‌لمینی‌ت، ﴿وَأَمَّا مَنْ آمَنَ﴾ واته: ئه‌وانه‌یش باوه‌رپان هه‌یناوه‌ و شوینی ئه‌و بانگه‌وازه‌ی ئێمه‌ كه‌وتوون كه‌ بریتیه‌ له‌ ناسینی خودا به‌ ته‌نها و شه‌ریك دانه‌نان بۆی، ﴿وَعَمِلَ صَالِحًا﴾ واته: ئاكارای چاك بووی‌ت، ﴿فَلَهُ جَزَاءُ الْحَسَنَى﴾

^۱ الحجر (۲۸).^۲ الطبري (۹۸/۱۸).

واته: پاداشتی چاک ده دریته وه له پۆژی قیامه تدا له لای خوای گه وره، ﴿وَسَقُولُ لَهُ مِنْ أَمْرًا يُسْرًا﴾^۱
 واته: کاریشی بۆ ئاسان ده که بن، موجهامید ده ئی ت: چاکه ی له گه ل ده که بن!

﴿ثُمَّ أُنْعِمُ سَبِيًّا ۝۸۹ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَطْلُعُ عَلَىٰ قَوْمٍ لَمْ يَجْعَلْ لَهُم مِّنْ دُونِهَا سِتْرًا ۝۹۰﴾ كَذٰلِكَ

وَقَدْ أَحْطٰنَا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا ۝۹۱﴾

به ریکه وتنی به رهو روزه لات

خوای گه وره ده فره موویت: ﴿ثُمَّ أُنْعِمُ سَبِيًّا﴾ واته: پاشان ریکایه کی تری گرته بهر له خۆرئاواوه
 به رهو خۆره لات، به لای هه ر گه لیکدا برۆیشتایه مه گین ده یه ئینان به چۆکداو سه ری پی نه وی
 ده کردن و مال و سامانی داگیرده کردن و له هه موو گه لیکش کومه ئیکه به کارده هینان بۆ هاوکاری و
 به ریکردنی سوپاکه ی و بۆ شه پکردن له وه ره ئمانه ی ده وری خۆیان، وه ختیک که گه یشتنه خۆره لات
 نه و سه رزه مینه، وه ک خوای گه وره ده فره موویت: ﴿حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَطْلُعُ عَلَىٰ قَوْمٍ لَمْ
 يَجْعَلْ لَهُم مِّنْ دُونِهَا سِتْرًا﴾ واته: هه تا گه یشته خۆره لات بیخی تیشکی خۆر به سه ریانه وه یه و لییان
 ده دات، جگه له وه خۆره هه یچیکه ترمان نه دابونی بیکه نه پۆشاک، واته: خانوویه کیان نه بوو هه تا
 دایانپۆشیت و دره ختیشیان نه بوو هه تا به سبیره که ی دایانگرت له گه رمای خۆر بیانپاریزیت، قه تاده
 ده لیت: بۆمان باس کراوه له سه ر زه مینیکدا بوون که هه یچ پوهه کیکی لی نه ده پوا، کاتیک که خۆر
 هه لبهاتایه ده چوونه ژۆر زه مین که خۆر ئاواده بوو ده هاتنه ده ره وه بۆ ناو کیلگه کانیان و ده گه ران به
 شوین برۆیدا.^۲ پاشان خوای گه وره ده فره موویت: ﴿كَذٰلِكَ ۝۹۰ وَقَدْ أَحْطٰنَا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا﴾ واته: به و
 شیوه یه، هه رچی نه و بیری لی بکردایه ته وه ئیتمه لی ئی ئاگادار بووین، موجهامید و سویدی ده ئین: زانیاری،
 واته: ئیتمه ئاگاداری هه موو جموجولئیکه خۆی و سوپاکه ی بووین، هه یچی نه وانمان لی په نها نه بوو،
 باگه له کان په رش و بلۆیش بن و هه ریه که ی له سه رزه مینیکدا بن، چونکه خوای گه وره فره موویه تی:
 ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْفَىٰ عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ﴾^۳ واته: خوای گه وره نه له زه مین و نه له
 ئاسمانه کان هه یچی لی پنهان نابیت.^۴

^۱ الطبري (۹۹/۱۸).

^۲ الطبري (۱۰۰/۱۸).

^۳ ال عمران (۵).

^۴ الطبري (۱۰۱/۱۸).

﴿ثُمَّ أَنْبَعُ سَبَّابًا﴾ ۱۲ ﴿حَقَّ إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَّيْنِ وَجَدَ مِنْ دُونِهِمَا قَوْمًا لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ قَوْلًا﴾ ۱۳ ﴿قَالُوا يَا نَذْرَ الْفَرِّقَيْنِ إِنْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَىٰ أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا﴾ ۱۴ ﴿قَالَ مَا مَكْنِي فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا﴾ ۱۵ ﴿آتَوْنِي زُبْرَ الْحَدِيدِ حَقَّ إِذَا سَاوَىٰ بَيْنَ الصَّدَّيْنِ قَالَ انْفُخُوا حَقَّ إِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ مَا تَوْنِي أَفْرِغْ عَلَيْهِ قَطْرًا﴾ ۱۶ ﴿

رویشتن بؤ سر زهینی یه نوج و مه نوج و دوست کردنی به نداوه که

خوای گوره باسی زولقه پنهین ده کات و ده فہرموویت: ﴿ثُمَّ أَنْبَعُ سَبَّابًا﴾ پاشان پرتگاہ کی تری کرتہ بہر لہ خورہ لاتہ وہ ﴿حَقَّ إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَّيْنِ﴾ ہتا گہیشتہ نیتوان دوو کتوی مہزنو لہ نیتوانیاندانہ بوشاییہک ہہ بوو، ہہ موو جاریک یه نوج و مہ نوج لہ وپوہ پہ لاماری ولاتی تورکیان دہ داو دستیان نہ کردہ کوشتن و خرابہ کاری و مال و سامانیشیان بہ تالان دہ بردن، یه نوج و مہ نوج لہ نہ وہی نادمہن وہک لہ فہرموودہی صہ حیحدانہ اتوہ: (خوای گوره دہ فہرموویت: ئەئى نادم، نادمہمیش ئەفہرمووی: بہئی ئەئى خودایہ، خوای گورہ یش دہ فہرموویت: کۆمەل و دەستەئى ناگر پەوانە بکە و دەریکە بۆ ناگر. نادمہ ئەفہرمووی: کامە یە دەرکراو بۆ ناو ناگر خوای گورہ یش دہ فہرموویت: لہ ہزار کەس نۆ سەدو نہوہ دو نۆ کەس بۆ ناو ناگر یە کەس بۆ بہہشت نا لہ کاتەدا مندالی بچوک سەری سپی دہ کات و پیر دہ بیت و ہہ موو سک پرتک بەرہ کەئى خۆئى فەئى دەدا ت پاشان خوای گورہ دہ فہرموویت: دوو گەل (کۆمەل) لہ نیتوان نیتوہ دا پەیدا دہ بن، لہ ناو ہەر شتیکدا نابن مەگین نۆئى دہ کەن ئەوانە یش یه نوج و مہ نوج). ۱ خوای گورہ دہ فہرموویت: ﴿وَجَدَ مِنْ دُونِهِمَا قَوْمًا لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ قَوْلًا﴾ لہ لای ئەو دوو جیادا ہۆزئى دى لہ ہیچ زمانى تى نہدہ گہیشتن و نہ یاندە زمانى قسہ بکەن، یانى قسہ کانیان ناہوون بوو چونکہ لہ خەلکى نۆدوور بوون، ﴿قَالُوا يَا نَذْرَ الْفَرِّقَيْنِ إِنْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَىٰ أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا﴾ واتە: وتیان: ئەئى زولقە پەنەین! یه نوج و مہ نوج خراب و بەدکارن، نایا باجئکت بەدەینی کە لہ نیتوان نیتوہ و ئەواندا (بەرہ سستیکمان) بۆ دوست بکەئى؟ نیتوان جورہ بیج دہ لئیت لہ قەتادەوہ لہ نیتوان عہ بیاسەوہ (خرجا) یانى: (پاداشتنئى) مەزن. ۲ واتە: ئەوان دەیان ویست لہ نیتوان خۆیاندا سامانئى بۆ کۆبکەنەوہ و بیدەئى ہتا ئەو بەرہ سستیان بۆ دوست بکات، لہ نیتوان ئەوان و یه نوج و مہ نوجدا، زولقە پەنەین بہ نیہ تئى چاک و

۱ فتح الباری (۲۹۵/۸)، مسلم (۲۰۱/۱).

۲ الطبری (۱۱۲/۱۸).

پاك و دیندارانه پیشی و تن: ﴿مَا مَكَّنِي فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ﴾ واته: نه‌وهی خودا به منی داووه بؤی ره‌خساندووم له ده‌سه‌لات و مال و سامان له‌وهی نئیوه باشتره کزی ده‌که‌نه‌وه، وهک سوله‌یمان (سه‌لامی خوی لی بیت) ده‌لایت: ﴿أَتَيْدُونَنِي بِمَالٍ يَمْالِكُ مَا أَتَيْنَهُ اللَّهُ خَيْرٌ مِمَّا آتَاكُم﴾^۱ واته: نئیوه مال و سامان به من ده‌دهن؟! دهی نه‌وهی خوا به منی داوه چاکتره له‌وهی داوویه‌تی به نئیوه. زول قه‌رینیش هر وای وت: نه‌وهی من همه زور چاکتره له‌وهی نئیوه کزی ده‌که‌نه‌وه به‌لام نئیوه به ده‌ست و برد یارمه‌تیم بدهن، واته: به خورتان و که‌ره‌سه‌ی خانوگردنوه ده‌ست به‌کار بن له‌گه‌لم. ﴿أَجْعَلُ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُم رَدْمًا﴾ واته: هتا له نیوان نئیوه نه‌واندا به‌ریه‌ستیک دروست ده‌که‌م، ﴿أَتَأْتُونَ رَبِّيَ الرَّحْمَنَ﴾ واته: پارچه ناسنم بق بیئن، (الزیر) جه‌معی (الزیرة) واته: پارچه ناسن، نه‌مه قسه‌ی نیبنو عه‌بباس و مواهیدو قه‌تاده‌یه.^۲ وهک خشت و ابوو. و تراوه هر خشتیکی به نه‌دازه‌ی قینتاریکی (قنطان) دیمه‌شقی قورس بوو یان زیاتر قورس بوو لی. ﴿حَتَّىٰ إِذَا سَاوَىٰ بَيْنَ الصَّدْقَيْنِ﴾ واته: کاتیک که هر دوو لای که‌زه‌که‌ی پپرکرده‌وه. واته: خشته‌کانی له‌سه‌ریک دانا هر له بناغه‌وه هتا نیوانی هر دوو که‌زه‌که‌ی به‌رزو پیک کرد به پانی و به درزیش، جیاوای پا هه‌یه له‌سه‌ر ماوه‌ی درزی و پانی به‌ریه‌سته‌که، ﴿قَالَ أَنفَحُوا﴾ وتی: نئیوه ناگری تی بده‌دهن و بیده‌مینن، ﴿حَتَّىٰ إِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ آتُونِي أُفْرِغَ عَلَيْهِ قِطْرًا﴾ واته: هتا هه‌موو بووه ناگر، وتی: مسی تو اوهم بق بیئن نیبنو عه‌بباس و مواهیدو عیکریمه و زه‌حاک و قه‌تاده و سودی ده‌لین: ﴿قِطْرًا﴾ واته: مس، هه‌ندیکی تریان ووشه‌ی تو اوه‌یشیان بق زیاد کردوه.^۳ نه‌م نایه‌ته‌یان هیناره‌ته‌وه به به‌گه که ده‌فه‌رموویت: ﴿وَأَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقِطْرِ﴾^۴ واته: وه مسمان بق تو انده‌وه وهک کانیاو (ده‌پدی). هه‌ریو‌یه به‌نداوی (یه‌نجوج و مه‌نجوج) شو به‌ینراوه به‌عه‌بایه‌کی خه‌ت خه‌ت، والله أعلم . ﴿فَمَا اسْطَعْرَأْ أَن يَطْعُرَهُ وَمَا اسْتَسْقَرُوا لَهُ نَفْسًا﴾^۵ قَالَ هَذَا رَحْمَةٌ مِنِّي فَإِذَا جَاءَ وَعَدُ رَبِّي جَعَلَهُ دَكَّاءَ وَكَانَ وَعْدُ رَبِّي حَقًّا﴾^۶ ﴿وَرَكْنَا بَعْضُهُمْ يَوْمَئِذٍ بِبَعْضٍ فَمِنْ وَفِيخٍ فِي الصُّورِ فَجَمَعْنَاهُمْ جَمَاعًا﴾^۷

^۱ النمل (۳۶).

^۲ الطبري (۱۱۴/۱۸).

^۳ الطبري (۱۱۷/۱۱۶/۱۸)، (الدر المنثور (۵/۴۶۰).

^۴ سبأ (۱۲).

راسته به ریه سته که بووته له مپه ریه لام به و زوانه پیش هاتنی قیامت خاپورده بیت!

خوای گوره ده فهرموویت: ﴿فَمَا اسْطَعُوا أَنْ يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَطَعُوا لَهُمْ نَقَبًا﴾ خوای گوره باسی به نوج و مه نوج ده کات که نه یانتوانی سرکه ون به سر به ریه سته که داو نه شیان توانی کونی بکن له خواریه وه، هر چه نده سرکه وتن به سریدا ناسانتر بوو له کون کردنی خوای گوره هر شته و به پیی خوای باسی هیناوه ده فهرموویت: ﴿فَمَا اسْطَعُوا أَنْ يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَطَعُوا لَهُمْ نَقَبًا﴾ نم نایه ته به لگه به له سر نه وهی که نه توانیویانه کونی بکن ونه توانیویانه هیچ شتیکی تری لی بکن. نیمای نه حمد ریویای تی کردوه له زینه بی کچی جه حشه وه خیزیانی پیغه مبر (ﷺ) نه لی: پیغه مبری خودا (ﷺ) له خو هه لساو پهنگی سور هه لگه راپوو ده یفرموو: (لا إله إلا الله) او هه یلا بۆ عه رب له شه پی که نزیک بووه ته وه، نه مپو به ریه سستی به نوج و مه نوج کرایه وه وه که نم) به په نجه گوره وه په نجه که ی ته نیشتی بازنه یه کی دروست کرد، وتم: نه ی پیغه مبری خودا (ﷺ)، نایا پیواو چاکیشمان له ناودا بیت هر له ناو ده چین؟ فهرمووی: (به لی کاتیک که خراپه زور بوو).^۱ نم فهرمووده یه سه حیجه بوخاری و موسلیم هاو پان له سهری.^۲ خوای گوره ده فهرموویت: ﴿قَالَ هَذَا رَحْمَةٌ مِنْ رَبِّي﴾ واته: نه مه به زه بییه که له یان په روه ردگار مه وه به رانبر خه لکی، چونکه بووه یه دیواریک له نینوان خه لکی ویه نوج و مه نوج داو پیگری لی کردن له تاوان و خراپه و کوشتن و به دپه وشتی له سهر زه میندا، ﴿إِذَا جَاءَ وَعَدُ رَبِّي﴾ واته: کاتیک په روه ردگاری من به لینه راسته که ی خوای به جی هینا ﴿جَعَلَهُ دَكَاةً﴾ واته: له گال زه ویدا ته ختی کرد، عه رب نه لین: (ناقة دکاء) حوشتریکی پشت ته خت، به حوشتریکی نه وتری که پشتی ته خت بیت به رزایی تیدا نه بوو. خوای گوره له نایه تیکی تر دا فهرمووی ته: ﴿فَلَمَّا جَلَّى رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكَاةً﴾^۳ واته: جا کاتیک په روه ردگاری موسا خوای ده رخست بۆ شاخه که شاخه که ی ته خت کرد. واته: یه کسانی کرد له گال زه ویدا، ﴿وَكَانَ وَعْدُ رَبِّي حَقًّا﴾ واته: به لینی په روه ردگارم راسته و هر وه دی بیت، هر وه ها که ده فهرمووی (وترکنا بعضهم) واته: نه و پوره ی نه و به ریه سته ته خت ده که بی و به نوج و مه نوج دینه ناو نه و خه لکی که ماوه، نه و نده زورن له ژماره نایان، ده ست ده دهنه خراپه کاری و تالان کردن و به دپه وشتی له زه ویدا، سو دیش هر وای وتوو له نایه ته دا: ﴿وَتَرَكْنَا بَعْضَهُمْ يَوْمَئِذٍ يَمُوجُ فِي

^۱ أحمد (۴۲۸/۶)، فهرمووده یه کی سه حیجه.

^۲ فتح الباری (۴۴۰/۶)، مسلم (۲۲۰۸/۴).

^۳ الاعراف (۱۴۲).

بَعْضٍ ﴿۱۰﴾ وَاَتَهُ نُورٌ كَاثِرٌ مِّنْ سَمَرِ خَلْجٍ ۱. نَمَّ بِسَهْرَاهَاتَانِهِ هَمُومَى بِبَيْتِ هَاتَنِ بُوْذَى قِيَامَتِهِ، پاش ده‌جال، وهك له‌مه‌ودوا باسی دیت له‌و‌نایه‌تدا که خوی گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿حَقَّ ۳﴾

إِذَا فُجِحَتْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ وَهُمْ مِّنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ ﴿۱۱﴾ وَأَقْرَبَ الْوَعْدُ الْحَقُّ ۲. وَاَتَهُ هَتَا کاتیک ده‌رگا له‌یه‌نجوج مه‌نجوج ده‌کریته‌وه له‌مه‌موو شوینیکي به‌رزوه دینه خواره‌وه. نو کاته به‌لینى خودا وه‌دی دیت، پاشان خوی گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿وَبُخِخَ فِي الْأَصْرِ﴾ وَاَتَهُ: فو ده‌کریته به‌که‌له‌شاخدا، (که‌له‌شاخ) وهك له‌فهرمووده‌دا هاتوره: بووقیکه فوی پيدا ده‌کریته، نو که‌سه‌پیش فوی پيدا ده‌کات نیسرافيله، وهك له‌پیشه‌وه به‌دریژی له‌فهرمووده‌یه‌کدا باس کراوه، فهرمووده‌پیش له‌م باره‌یه‌وه زوره. ۲. وه له‌فهرمووده‌یه‌کدا له‌عه‌تیه و نیینو عه‌ببیا‌سه‌وه. ۴. وه له‌ئبو سه‌عییدیشه‌وه به‌مه‌رفوعی هاتوره: (چون دلم خوش بیت) که‌خاوه‌نی که‌له‌شاخ، که‌له‌شاخه‌کى به‌ده‌مه‌وه گرتوه، پوی نه‌وی کردوه‌وه گویی گرتوه که‌ی فرمانی پی ده‌کریته؟، وتیان: نیعه چی بلین؟ فهرمووی: (بلین) (حسبنا الله ونعم الوكيل علي الله توکلنا) خوامان به‌سه‌وه‌رئه‌وه چاکترین بریکارمانه و پشتمان به‌خوا به‌ستوه). ۵. خوی گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿فَجَمَعْنَهُمْ جَمَاعًا﴾ وَاَتَهُ: هه‌موویان کۆده‌که‌ینه‌وه بو لئپرسینه‌وه، وهك له‌نایه‌تی تردا ده‌فهرموویت: ﴿قُلْ إِنَّ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ ﴿۱۱﴾ لَمَجْمُوعُونَ إِلَىٰ مِيقَاتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ﴾ ۱. وَاَتَهُ: (ئهی موحه‌مه‌د ﴿ﷺ﴾) بلی بیگومان هه‌موو پیشینان و پاشینان، کۆده‌بنه‌وه له‌ژوانگه‌ی بوْذی دیاریکراودا. وه ده‌فهرموویت: ﴿وَحَشَرْنَاهُمْ فَلَمْ نُغَادِرْ مِنْهُمْ أَحَدًا﴾ ۲. وَاَتَهُ: هه‌موویان کۆده‌که‌ینه‌وه و هیچیان به‌چی ناهیلین.

﴿وَعَرْضًا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِلْكَافِرِينَ عَرْضًا﴾ ﴿۱۲﴾ الَّذِينَ كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ فِي غِطَاءٍ عَن ذِكْرِي وَكَانُوا لَا يَسْتَطِيعُونَ سَمْعًا ﴿۱۳﴾

أَفَحَسِبَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَن يَنْخَلِدُوا أَعْبَادِي مِن دُونِي أَوْلِيَاءَ إِنَّا أَعْلَمُ بِالْكَافِرِينَ تَرَا ﴿۱۴﴾

۱ الدر المنثور (۴/۴۵۴).

۲ الانبياء (۹۶-۹۷).

۳ تحفة الأحوزي (۱۱۶/۹)، فهرمووده‌یه‌کی سه‌حیحه.

۴ الطبري (۱۲۲/۱۸).

۵ تحفة الأحوزي (۱۱۷/۷)، فهرمووده‌یه‌کی سه‌حیحه.

۶ الواقعة (۴۹-۵۰).

۷ الکهف (۴۷).

له پوڑی قیامہ تدا جہہ نہم پیشانی خوانہ ناسان دہدریت

خوای گوره دہ فہرموویت: ﴿وَعَرَضْنَا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِّلْكَافِرِينَ عَرْضًا﴾ واتہ: لو پوڑہدا جہہ نہم
 لہ بردہم خوانہ ناساندا رادہ خہین چ راخستنیک. واتہ: خوای گوره باسی خوانہ ناسان دہکات لہ پوڑی
 قیامہ تدا چیان بہ سہر دینیت، جہہ نہ میان دہخریتہ بردہم و پیشانیان دہدریت و چاک دہبیین ہتا
 باش نو سزاو نارہحتیہی ناو جہہ نہ میان بؤ دہرکہویت پیش چوونہ ناوی، بؤ نوہوی ہر لہ
 سہرہ تاوہ توشی خہم و خہفتہ و دل تنگی بین، لہ صہحیحی موسلیمدا ہاتوہ لہ ٹیبنو مسعودہ و
 دہلایت: پیغہ مبری خودا (ﷺ) فہرموویت: (لہ پوڑی قیامہ تدا جہہ نہم دہمیتدیت حفتا ہزار
 گیرہی پیوہیہ بہری دہکرت، ہر گیرہیک حفتا ہزار فریشتی لہ گہل).^۱ پاشان خوای گوره
 باسی نو خوانہ ناسانہ دہکات و دہ فہرموویت: ﴿الَّذِينَ كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ فِي غِطَاءٍ عَن ذِكْرِي﴾ واتہ: نوہانی کہ
 چاویان لہ یادی من نابو بہ یکدا، یانی خویمان بیٹاگا و کوڑوکہر کردبوو لہ وہرگرتنی ہیدایہتی خوا و
 پڑہوی کردن لہ ہق، وہ خوای گوره لہ ٹایہ تیکی تردا دہ فہرموویت: ﴿وَمَنْ يَمَسُّ عَن ذِكْرِ الرَّحْمٰنِ
 نَقِيضٌ لَّهُ شِبْطًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ﴾^۲ واتہ: وہ ہر کہ س پشت لہ یادی خوا ہلکات شہ پتانیکی بؤ نامادہ
 دہکن کہ ہمیشہ لہ گہلی بیت و لئی جیانہ بیتہ وہ. لیزہ ہشدا دہ فہرموویت: ﴿وَكَانُوا لَا يَسْتَطِيعُونَ
 سَمْعًا﴾ واتہ: توانای بیستنیشیان نیہ و ناوہزی تیگہ یشتنی نو شتانہ یان نیہ کہ خوا فرمانی پیداون
 بیکن یان قہ دہغہی کردوہ لیمان نہیکن. پاشان خوای گوره دہ فہرموویت: ﴿أَفَحَسِبَ الَّذِينَ كَفَرُوا
 أَن يَخْدُوا عِبَادِي مِن دُونِ أَوْلِيَاءِ إِنَّا أَعَدْنَا جَهَنَّمَ لِّلْكَافِرِينَ نَرًا﴾ واتہ: ٹایا خوانہ ناسان وادہ زانن لہ غیری
 من بہندہ کانم بکن بہ گورہی خویمان ہیچ سوڈیکی لی وہردہ گرن، ٹیمہ جہہ نہ ممان بؤ نو
 خوانہ ناسانہ نامادہ کردوہ و پیشوازیان لی دہکات. بؤیہ خوای گوره دہ فہرموویت: ﴿كَلَّا
 سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضِدًّا﴾^۳ واتہ: نہ خیر (وا نیہ) بہ لکو پہرستراوہ کان (لہ قیامہ تدا)
 ٹینکاری پہرستتہ کہی نو ان دہکن و دہبنہ دزیان و بہرہرچیان دہدہ نہ وہ.

^۱ مسلم (۴/۲۱۸۴).

^۲ الزخرف (۳۶).

^۳ مریم (۸۲).

﴿قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا﴾ (۱۳) ﴿الَّذِينَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يُحْسِبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا﴾ (۱۴) ﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا يُبَايِعُ رَبَّهُمْ وَقَلَّابُهُمْ فَحَاطَتِ أَعْمَالُهُمْ فَلَا نُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَزَنًا﴾ (۱۵) ﴿ذَلِكَ جَزَاءُكُمْ جَهَنَّمَ بِمَا كَفَرُوا وَتَلَّوْا آيَاتِي وَرُسُلِي هُرُوا﴾ (۱۶) ﴿

ره نجیخه سارترین که س وپاداشتی دواپوژنیان، بوخاری پیوایه‌تی کردوو له عمره وه له موسعه به وه ده‌لئیت: برسایرم کرد له باوکم واته: سه‌عدی کوپی ئه‌بی وه قاس له م نایه‌ته: ﴿قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا﴾ واته: بلی: نایا هه‌والتان بده‌می کی ره‌نجیخه سارترین که سه؟ نایا ئه‌وانه حه‌روریه‌کانن (الحروریة)؟ وتی: نه‌خیز، ئه‌وانه مه‌سیحو جووله‌که‌کانن، چونکه جووله‌که محمدیان (ﷺ) به راست نه‌ده‌زانی، گاوره‌کانیش بپوایان به به‌هشت نه‌بوو، ده‌یان وت: خواردن و خواردنه‌وی تیدا نیه، حه‌روریه‌کانیش ئه‌وانه ن که په‌یمانی خودا ده‌شکینن پاش گریدان و به‌ستنی، سه‌عد هه‌ریه (فاسقه‌کان) ناوی ده‌بردن. ^۱ له‌لی کوپی ئه‌بو تالبو زه‌ححاک و که‌سانی تریش وتوویانه: ئه‌وانه حه‌روریه‌کانن. ^۲ به‌م قسه‌ی له‌عه‌دا وا ده‌رده‌که‌ویت ئه‌م نایه‌ته چۆن حه‌روریه‌کان ده‌گریته‌وه به‌پنی قسه‌که‌ی (علی) بییت گاورو جووله‌که‌و ئه‌وانه‌پیش ده‌گریته‌وه. ئه‌و نایه‌ته تاییه‌ته نه‌هاتووته‌خوار بۆ ئه‌وانه یان ئه‌مانه ، به‌لکونایه‌تیکی گشتگیره، چونکه ئه‌م نایه‌ته له مه‌که‌که‌دا هاتووته‌خواره‌وه له پیش ئه‌وه‌ی پووی قسه‌ بکاته گاورو جووله‌که، وه له پیش په‌یدابوونی خه‌وارچیسه‌وه‌به‌گشتی، به‌لکو ئه‌م نایه‌ته هه‌موو ئه‌و که‌سانه ده‌گریته‌وه که عیباده‌ت به‌شیویه‌کی چاک ناکن، به‌لام خوئیان وا ده‌زانن زۆر چاکه‌و باش پینکاوینه، به‌لام نه‌یان پینکاهه‌و کرداره‌کانیان لی وه‌رناگیریت، وه‌ک خوی گه‌وره له‌م نایه‌تانه‌دا ده‌فه‌رموویت: ﴿وَجِئْهُ يَوْمَئِذٍ خَشِيعَةً﴾ (۱) ﴿عَامِلَةٌ نَّاصِبَةٌ﴾ (۲) ﴿تَصَلَّى نَارًا حَامِيَةً﴾ واته: زۆر ده‌م و چاو له‌و پۆژه‌دا ترسناک و ریسواو شه‌رمه‌زان، هه‌ولده‌ریکی ره‌نجه‌پۆن، ده‌چنه‌ ناو‌ناگری هه‌ره‌ گه‌رمه‌وه. وه ده‌فه‌رموویت: ﴿وَقَدِمْنَا إِلَىٰ مَا عَمِلُوا مِن عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ نَبْهًا مِّنْهُورًا﴾ واته: هاتین هه‌ر کرده‌وه‌یه‌کیان کردبوو هه‌موویمان وه‌ک تۆزی پرش و بلالو لی کرد. وه ده‌فه‌رموویت: ﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَالُهُمْ كَسَرَابٍ

^۱ حه‌روریه‌کان له‌قه‌بی (خه‌وارچه‌کان) بووه‌چونکه سه‌ره‌تا له‌دنی (حه‌رورا) له‌غیراقداروست بوون وگه‌شه‌یان

کرد (وه‌ریکی)

^۲ فتح الباری (۲۷۸/۸).

^۳ الطبری (۱۲۷/۱۸).

^۴ الغاشیة (۴-۲).

^۵ الفرقان (۲۳).

بِقِيَمَةٍ يَحْسَبُهُ الْفَلَاحُنَّ مَاءً حَمِيمًا إِذَا جَاءَهُمْ لُرٌ يَجِدُهُ شَيْكًا^۱ واته: وه ئه‌وانه‌ی كه بیباوه‌پن كرده‌وه (چاكه) كانیان وهك سه‌رابیك وایه له بیباونیکدا (بریسكه بداته‌وه)^۲، (كه‌سیکی) زۆر تینوو به ناوی ده‌زانی (له دووره‌وه) (به په‌له ده‌پوات بۆی) كاتیك ده‌گاته لای هیج به‌دی ناكات. خوای گه‌وره له‌م نایه‌ت‌دا ده‌فه‌رموویت: ﴿قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ﴾ واته: بلی: نایا هه‌والتان بده‌می، ﴿وَالْآخِرِينَ اَعْمَلًا﴾ جادیت ته‌فسیری ئەم ره‌نجیخه سارانه ده‌كات و ده‌فه‌رموویت: ﴿الَّذِينَ صَلَّ سَعِيَهُمْ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا﴾ واته: ئه‌و كه‌سانه‌ن كه له دنیا‌دا هه‌ولیان داوه‌و هه‌وله‌كه‌یان به‌فیرۆچوو‌ه‌یانی كومه‌لیك كاری به‌تالیان كردوو‌ه‌دوره‌له‌پیره‌وی كردنی شهره‌و شه‌ریعت و یاش و وه‌رگه‌راو له‌لای خوا، ﴿وَهُمْ يَحْسَبُونَ اَنْهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا﴾ واته: ئه‌وانه لایان وایه كاریکی چاکیان كردوو‌ه، له‌سه‌ر هه‌ق بوون ولای خوا مه‌قبولن وجیی پێژد خو‌شه‌ویستین، ﴿اُولٰٓئِكَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا بِآيٰتِ رَبِّهِمْ وَلِقَايِهِ﴾ واته: ئه‌وانه كه‌سانیکن بپوایان به‌نیشانه‌كان و دیداری په‌روه‌رنده‌یان نیه، واته: ئینكاری ئه‌و نیشانه‌یان كردوو‌ه كه هه‌موو به‌لگه‌ن له‌سه‌ر ته‌نهای خوداو راستی پی‌غه‌مبه‌ره‌كه‌ی (ﷺ) له دنیا‌داو بپوایشیان به‌ پێژی دوا‌ی نه‌بووه. ﴿فَلَا نَقِيْمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَرَنًا﴾ واته: ته‌رازوو‌ه‌كانیشیان بۆ سه‌نگین ناكه‌ین، چونكه چاكه‌ی نیه و بۆشه، بوخاری پویایه‌تی كردوو‌ه له ئه‌بو هوره‌یره‌وه له پی‌غه‌مبه‌ری خوداوه (ﷺ) كه فه‌رموو‌یه‌تی: (ببگومان له پێژی قیامه‌ت‌دا پیاوی وا دیت كه زۆر گه‌وره‌وه قه‌له‌وه، له لای خودا كیشی باله‌ می‌شوه‌له‌یه‌کی نیه، پاشان فه‌رموی ئه‌گه‌ر حه‌ز ده‌كه‌ن ﴿فَلَا نَقِيْمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَرَنًا﴾ بخوینن). موسلیم ئەم فه‌رموده‌ی پویایه‌ت كردوو‌ه. ^۲ پاشان خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿ذٰلِكَ جَزَاؤُهُمْ جَهَنَّمَ بِمَا كَفَرُوْا وَاتَّخَذُوْا اٰیٰتِيْ رُسُلِيْ هُزُوًا﴾ واته: له‌به‌ر ئه‌و خوانه‌ناس و گالته‌كردنه‌یان به‌نیشانه‌كان و پی‌غه‌مبه‌ره‌كانم، ئه‌وانه پادا‌شتیان سزاو جه‌زه‌به‌ی جه‌مه‌نه‌مه، چونكه ئه‌وانه له دنیا‌دا زۆر بی شه‌رمانه‌ حاشایان لی ده‌كردن و گالته‌یان پی ده‌كردن.

﴿اِنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّٰتُ الْاٰلْفَرٰوَسِ نُزُلًا^(۱۷) خٰلِدِيْنَ فِيْهَا لَا يَخْفَوْنَ عَنْهَا حٰوِلًا^(۱۸)﴾

پادا‌شتی خاوه‌نباوه‌ره چاكه‌كان

خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿اِنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّٰتُ الْاٰلْفَرٰوَسِ نُزُلًا﴾ واته: ئه‌وانه‌ی كه خاوه‌ن باوه‌رو تاكار چاك بوون، شوینی میوانداریان باغاتی به‌هه‌شته، خوای گه‌وره باسی

^۱ النور (۲۹).

^۲ سه‌راب تیشکیكه كاتی زۆر گه‌رما له بیباوندا وهك ئاو دیته‌ پێش چاو.

^۳ فتح الباری (۲۷۹/۸)، مسلم (۲۱۴۷/۴).

بهنده به‌خسته‌وهره‌کافی ده‌کات نه‌وانه‌ی که برپوایان به‌ خواو پیغهمبره‌که‌ی بووه، بپوایشیان بوو
 په‌یامانه‌ش بووه که پیغهمبره‌کافی تر هیناویانه بق خه‌لکی، که باشترین شوینتی به‌ه‌شتیان بق ناماده
 کراوه که فیرده‌وسه، نه‌بو نومامه ده‌لایت: فیرده‌وس شوینتی خۆشی به‌ه‌شته.^۱ قه‌تاده ده‌لایت:
 فیرده‌وس، به‌رزایی و ناوه‌پاست و چاکترین شوینتی به‌ه‌شته.^۲ ثم فیرمووده‌یه برپوایه‌تی کراوه به
 مرفوعی له سه‌موره‌وه له پیغهمبری خوداوه (ﷺ) فیرموویه‌تی: (فیرده‌وس به‌رزاییه‌کی به‌ه‌شته،
 ناوه‌پاست و چاکترین شوینتی به‌ه‌شته). برپوایه‌تیش کراوه له قه‌تاده‌وه له نه‌نسی کوپری مالیک‌وه به
 مرفوعی هر به و شیوه‌یه‌ی پیشوو، ثم فیرموودانه هموئینو جهریر برپوایه‌تی کردوون (په‌حمه‌تی
 خوی لی بیت).^۳ وه له فیرمووده‌ی صحیحدا هاتووه: (کاتیک داوای به‌ه‌شتان کرد له خوا، داوای
 فیرده‌وسی لی بکن، چونکه به‌رزترین شوینتی به‌ه‌شته و ناوه‌پاستی به‌ه‌شته، له‌وتیوه برپوایه‌کافی
 به‌ه‌شت دینه‌ دهره‌وه).^۴ خوی گه‌وره ده‌فیرموویت: ﴿نَزَلَا﴾ واته: (میوانداریان) لی ده‌کریت، چونکه
 (النزل): میوانداری و په‌رزایی لی کردنه. ﴿خَلَّيْنِ فَيَا﴾ واته: ده‌مینه‌وه و تیددا داده‌نیشن هرگیز
 لیتی وهرس نابن، ﴿لَا يَبْعُونَ عَنْهَا حَوْلًا﴾ واته: ناره‌زوی هیچ شوینتی تر ناکان، هیچ شوینتی تریان
 پی خۆش نیه نه‌و شوینه نه‌بیت، خوی گه‌وره که ده‌فیرموویت: ﴿لَا يَبْعُونَ عَنْهَا حَوْلًا﴾
 وه‌بیره‌نانه‌وه‌یه‌که، نه‌هنده شوینه‌که‌ی خویان لا چاکه و پی خۆشه له‌گه‌ل نه‌وه‌یشدا نه‌وانه‌ی که
 همیشه له شوینتیکدا ده‌مینه‌وه وا ده‌زانن که هرسان دهن لو شوینه، خوی گه‌وره فیرموویه‌تی
 له‌گه‌ل نه‌و مانه‌وه‌ی‌دا به‌ برده‌وامی به‌بی برانه‌وه، ناره‌زوی شوینتی تر ناکان بوی بپوون،
 شوینه‌که‌ی خویان ناگورنه‌وه به‌ هیچ شوینتی تر.

﴿قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ نَفِدَ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا﴾ (۱۸)

قسه‌ی خودا هرگیز ته‌واو نابیت

خوی گه‌وره ده‌فیرموویت: ﴿قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ نَفِدَ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ

جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا﴾ واته: نه‌ی موحه‌مد (ﷺ)! بلی: نه‌گه‌ر بق نووسینی قسه‌ی په‌روه‌ردگاری من دهریا
 همووی بیته‌موره‌که‌ب، له پیش ته‌واو بوونی و تاری په‌روه‌ردگاریم دهریا هیچی تیدا نامینیت با

^۱ الطبري (۱۳۰/۱۸).

^۲ الطبري (۱۳۰/۱۸).

^۳ الطبري (۱۳۴/۱۸).

^۴ فتح الباري (۴۱۵/۱۳).

نہ وندہی تریشی مورہ کب بیٹہ سر و برده وام دریا دوی دریاش بیٹہ مورہ کب قسہی خودا
 هر دوی نایه تو همو دریاکان وشک دهن. وه خوی گوره له نایه تیکی تر دا فرموویه تی:

﴿وَلَوْ أَنَّمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ أَقْلَمٌ وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةُ أَبْحُرٍ مَا نَفِدَتْ كَلِمَاتُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ

عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾ واته: بیگومان نه گره هرچی درخت له زه ویدایه قه له مو پینوس بیت همو

دهریای زوی بیٹہ مورہ کب حوت دهریای تر دوی نه و (هی باسکرا) بیٹ به مره کب وتو
 زانراوه کانی خودا دوی نایه تو ته او نابن به راستی خودا زالی کار دروسته. ره بیعی کوی نه نه س

ده لیت: نمونه ی زانیاری به نده کانی خودا به رامهر زانیاری خودا وه ک دلویک له ناری همو

دهریاکان وایه، نه و تا خوی گوره ده فرموویت: ﴿قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِزَادًا لِّكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ نُنْفِذَ

كَلِمَاتُ رَبِّي﴾ وه ده فرموویت: نه گره همو دریاکان بق نوینی وتاری خودا بیٹه مره کب و همو

دره خته کانیش. بیٹه پینوس همو پینوسه کان ده شکین و همو دریاکان چوره یان لی ده بریت و

ته او دهن، وتاری خودا هر ته او نایت، هیچ شتیک ته او ی ناکات، چونکه نه و ی خودا ده یکات هیچ

که سیک ناتوانیت بیکات، وه به و شیوه یی که پتویسته ناتوانیت سوپاسی خودا بکات، هتا خوی

ستایشی خوی ده کات و بیگومان په روه درگاران چون ده فرموویت هر وایه و نه و زدر مه زنتره له و ی

نیمه ده یلین، نمونه ی به مره کانی خودا له سره تاوه هتا کزتابی دنیا له چاو به مره کانی دواورژ

وه ده نکه خه رته له یه ک وایه.

﴿قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ وَجِدْتُ مَنْ كَانَ يُرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ

بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَهْدَىٰ﴾

موحه مه د (ﷺ) مروشه و پیغه مبه ریشه و خودایش یه ک خودایه

خوی گوره ده فرموویت به پیغه مبه رکه ی موحه مه د (ﷺ): ﴿قُلْ﴾ واته: بلی: نه و موشریکانه ی

که بپوا ناکه ن به و په یامه ی که توبوت هیناون: ﴿إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ﴾ منیش هر وه ک نیوه مروفتیکم،

یانی: هر که سیک وا ده زانیت من درونم، با نه و که سه وه ک نه مه ی من هیناوه نه ویش شتیک به یین،

چونکه من غیب زان نیم که باسی به سه رهای نه و به سه رهایه پیشینانه تان بق ده کم که پرسپارتان

کرد له باره یوه وه ک به سه رهای (أصحاب الکھف، یارانی نه شکوت) و زلقه پنه یین، چون بووه وه ک

خوی، نه گره خودای مه زن خوی ناگاداری نه کردمایه چون ده زانی هر یویه هوالی نه و هشتان نه ده می،

﴿أَمَّا إِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَجِدٌ﴾ که خدای شیوه تاقانیه و بانگتان ده کم که عیبادهتی بکن و شهریکی بودامه نین، ﴿مَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ﴾ واته: هر که سیک له شیوه به تهمای دیداری پهروه ردگاریه تی، ﴿فَأَيُّكُمْ عَمَلًا صَالِحًا﴾ واته: با هه ولبدات کاری چاگه بکات به و شیوه یه ی له گنل شهرعدا دهره خسیت، ﴿وَلَا يَشْرِكُ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا﴾ واته: جگه له پهروه ردگاری خوی هیچ که سیک تر نه په رستیت، خوابه رستیه که می ته نها له بهر خودا بیئت و کس نه کاته شهریکی، ثم دوو شفته کول که و پایه ی هره گرنکی خوابه رستین، ده بیئت نه عیباده ته هر بق خودا بیئت و له سهر شهریه تی پیغه مبهری خودا (ﷺ) بیئت و لیتی لانه دات، نیمامی نه حمه د پیویایه تی کردوه له ماحمودی کوری له بیده وه که پیغه مبهری خودا (ﷺ) فه رموی: (به راستی نه وه ی که من زور لیتی ده ترسم توشتان بیئت شیرکی بچوکه). و تیان: شیرکی بچوکه کامه یه نه ی پیغه مبهری خودا (ﷺ)? فه رموی: (پایه) خدای گوره له پژی قیامه تدا کاتیک پاداشتی خه لکی دایه وه له سهر کرداره کانیان، ده فه رمویت: بزور بق لای نه وانیه که شیوه ریاتان بق ده کردن له دنیادا، سه بیرکه و بزانتان لای نه وانیه هیچ پاداشتی که وه ده ست دینن).^۱ نیمامی نه حمه د پیویایه تی کردوه له نه بو سعیدی کوری نه بو فزاله ی نه نصاری یه وه که یه کیک بووه له هاوه له کانی پیغه مبهری (ﷺ) ده لیت: بیستم له پیغه مبهری خودا وه (ﷺ) ده یفه رموی: (وه ختیک خدای گوره نه وه ل و ناخیری کز کرده وه له پژی قیامه تدا، نه و پژه ی که گومان له هانتیدا نیه، چا چیه ک جاړ ده دات: هر که سیک کاریکی کردوه و که سیک تری کردوه به شهریکی خودا له کاره که یدا، با داوای پاداشته که ی له غهیری خودا بکات، چونکه خودا زور بی نیازه له شهریک).^۲ تیرمزی و نیبنو ماجه ییش ثم فه رموده یان هیناوه.^۳

ته فیسری سوره نسی (مریم)

ثم سووره ته له مه که کدا هاتوه ته خواروه

موحه مده ی کوری نیسحاق له کتیبی سپره که یدا پیویایه تی کردوه له فه رموده یه کی نومو سه له مه وه.^۱ نیمامی نه حمه دیش پیویایه تی کردوه له نیبنو مه سعوده وه له به سه رهای کوز بق سهر

^۱ احمد (۴۲۸/۵).

^۲ احمد (۲۱۵/۴)، فه رموده یه کی حه سه نه.

^۳ تحفة الأحوزی (۵۹۹/۸)، ابن ماجه (۱۴۰۶/۲)، حه سه نه.

^۴ ابن مشام (۳۵۷/۱).

زه‌مینی حبه‌شه له مه‌کک‌نوه که جه‌عفری کورپی نه‌بو تالب (په‌زای خوای لی بیت) سه‌ره‌تای نه‌م سو‌ره‌ته‌ی خویندوو‌ه‌توه به‌سه‌ر نه‌جاشی و‌هاوه‌له‌کانیدا^۱.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿كَهَيْعَصَ ۝۱﴾ ذَكَرْ رَحْمَتَ رَبِّكَ عَبْدُكَ زَكَرِيَّا ۝۲ إِذْ نَادَى رَبَّهُ نِدَاءً خَفِيًّا ۝۳ قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاشْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا وَلَمْ أَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا ۝۴ وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَ مِنْ وَرَائِي وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا فَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا ۝۵ يَرِنُ بُرْتُ مِنْ آلِ يَعْقُوبَ ۝ وَاجْعَلْهُ رَبِّ

رَضِيًّا ۝۶

به‌سه‌ره‌تای زه‌که‌ریا و پارانه‌وه‌ی بو‌فه‌رزه‌ندیک!

﴿كَهَيْعَصَ﴾ (کاف، ها، یا، عین، صاد) باسی نه‌م پیتانه له‌سه‌ره‌تای سو‌ره‌تی (البقرة) دا کراوه، پئیویست به باس کردنه‌وه‌ی ناکات لی‌زه‌دا، خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿ذَكَرْ رَحْمَتَ رَبِّكَ عَبْدُكَ زَكَرِيَّا﴾ واته: نه‌مه باسی به‌زه‌یی په‌روه‌ردگارته له باره‌ی به‌نده‌ی خو‌یه‌وه زکریا، یه‌حیای کورپی یه‌عمور به‌م شی‌وه‌یه نه‌م نایه‌ته‌ی خویندوو‌ه‌توه: ﴿ذَكَرْ رَحْمَةَ رَبِّكَ عَبْدُكَ زَكَرِيَّا﴾^۲. (زکریا) به‌مه‌دو به‌قه‌سریش نه‌خویندوو‌ه‌توه‌دوو خویندنه‌وه‌ی به‌ناوبانگن، زه‌که‌ریا پی‌غه‌مبه‌رک له پی‌غه‌مبه‌ره مه‌زنه‌کانی نه‌وه‌ی نیسرائیل بووه، له سه‌حیحی بوخاریدا هاتوو، زه‌که‌ریا دارتاش بووه وله په‌نجی شان‌ی خو‌یی خواردوو.^۳ که نه‌و دارتاشیه بووه، خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿إِذْ نَادَى رَبَّهُ نِدَاءً خَفِيًّا﴾ واته: کاتیک هانای بو‌په‌روه‌ردگاری برد به هیواشی، چونکه خودا نه‌و دهنگ نزمیه‌ی پی خو‌شتره، وه‌ک قه‌تاده له‌م نایه‌ته‌دا: ﴿إِذْ نَادَى رَبَّهُ نِدَاءً خَفِيًّا﴾ ده‌لئیت: ﴿ان الله يعلم القلب التقى ويسمع الصوت الخفى﴾ خودا ناگای له دل‌ی له خواترسه، ده‌نگی نزمیش ده‌ببستی.^۴ خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاشْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا﴾ واته: و‌تسی: په‌روه‌ردگارم نی‌تسکم لاواز بووه و توانام که‌م بووه‌ته‌وه، ﴿وَاشْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا﴾ واته: پیریش سه‌ری لی داوم و سه‌رم بریسکه‌ی دیت، واته: ناگری مووی

^۱ أحمد (۱/۲۰۱/۴۶۱).

^۲ به‌م خویندنه وه‌یه بیت، یانی: باسی نه‌په‌رهمه‌ته تاییه‌ته بکه که‌خوارشتی به‌سه‌ره‌عیدی خویدا زه‌که‌ریا (وه‌رگن‌ی)

^۳ القرطبي (۱۱/۷۵).

^۴ مسلم (۴/۱۸۴۷).

^۵ الطبري (۱۸/۱۴۲).

سپی سرم به ربووه ته مووی ره شم ، مه بهست پئی شهویه که لاوازو پیر بووه به و نیشانه دیارو نه دیارانی که باسی کردن، ﴿وَلَمْ أَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا﴾ واته: پهروه ردگار من هه رگیز له پارانه وه لیت ناٹومید نه بووم مه گین قه بولت کردوه لیم و دهستت به پوومه وه نه ناوه له و داوایانی که لیم کردوی، ﴿وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَ مِنْ وَرَائِي وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا فَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا﴾ واته: من له خزمانم ده ترسم دوی خرم و ژنه که شم نه زککه سا تو له لای خوته وه مندالئیکی چاکم پی

ببه خشه، موجهیدو قه تاده و سودی ده لاین: مه بهست به ﴿الْمَوَالِيَ﴾ خرمی پشتی باوکه.^۱ ترسه که ی شه بوو له دوی خزی خزمه کانی له ناو خه لکیدا به ناشیرینی مامه له بکن، بویه پاراوه ته وه له خودا که مندالئیکی بداتی و بیکات به پیغه مبه ر (سه لامی خوی لی بیت) له دوی خزی و فه رمانه کانی خودایان پی بگه یه نیت، خودای گه وره یش داواکه ی قه بول کرد، زه که ریا پیغه مبه ر (سه لامی خوی لی بیت) له مال و سامانی خزی نه ترساوه که خزمانی داگیری بکن، چونکه شه پله ی پیغه مبه ریه تیه زقد مه زنتره له وه ی که بیر له مال و سامان بکاته وه، پئی ناخوش بیت پاش خزی خزمه کانی داگیری بکن، حه زکا مندالئیکی بییت بیته میرانگری له باتی شه وان شه مه یه ک. دووه هم: باسی شه وه ی نه کردوه که خاوه ن سامانه، به لکو دارتاشیک بووه له په نجه شانی خزی خواردوه، که سیک دارتاش بیت مالی بق کونا کریته وه، به تاییه تی پیغه مبه رانیش، چونکه پیغه مبه ران (سه لامی خویان لی بیت) له هه موو که س زیاتر دنیا نه ویست بوون. سیهم: له دوو صه حیحه که دا هاتوو له پنگای تره وه که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فه رموویه تی: (میراتمان لی جینامینیت، هر جیمان به جی هیشت شه وه خیرو سه ده قه یه).^۲ له ریوایه تیکی تردا له ترمزیه وه هاتوو به سه نه دیکی صه حیج: (نیمه ی کومه لی پیغه مبه ران میراتمان لی جینامینیت).^۳ به م پیته شه بیت مه بهست به م نایه ته: ﴿فَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا﴾ (۵) ﴿وَرَبُّنِي﴾ میراتی پیغه مبه ریه تی بیت، بویه خوی گه وره له نایه تیکی تردا فه رموویه تی: ﴿وَرَبُّنِي مِنْ آلِ يَعْقُوبَ﴾ وه فه رموویه تی: ﴿وَرَبُّنِي سُلَيْمٰنُ دَاوُدُ﴾^۴ واته: داود له پاش خزی سوله یمانان بق به جی هیشت. واته: له پیغه مبه ریتیدا حق شه گه ر بق مال و سامان بویاه له براکانی تری جیای نه ده کرده وه و باس کردنیشی هچ سودیکی نه ده بوو، چونکه له هه موو ناین و شه ریه ته کانداهاتوو مندال میراتی باوکی ده بات، شه گه ر

^۱ الطبري (۱۴۴/۱۸).

^۲ فتح الباري (۲۲۷/۶)، مسلم (۱۲۸۲/۳).

^۳ تحفة الأحوذی (۲۳۴/۵)، سه نه ده که سه حیحه.

^۴ النمل (۱۶).

نم میراثیه میراثیه کی تایه تی نه بویه خوی گوره باسی نه ده کرد، نه مانه هه مرو به لگه و نیشانه ن
 نه ده سه لمینن که له م فرموده صحیحهدا هاتوه: (نیمه کومه لی پیغه مبه ران میراتسان
 لَیَجِئَنَّامِیْنِیْتِ ، نه وه ی به جیمان هیشت سه ده قه یه).^۱ مواهید له م نایه ته دا: ﴿بِرِّئِیْ وَرَبِّیْ مِنْ ءَالِ
 یَعْقُوْبَ﴾ واته: با میراتی منو بنه مالهی یه عقوب به ری شو بکه ویت، میراتی زه که ریا و یه عقوب زانیاری
 بووه، چونکه زه که ریا له نه وه ی یه عقوب بووه.^۲ هوشه یم ده لیت: نیسماعیلی کوری نه بو خالد بوی
 گیزاینه وه له نه بو سالحوه له مانای نه م نایه ته دا: ﴿بِرِّئِیْ وَرَبِّیْ مِنْ ءَالِ یَعْقُوْبَ﴾ ده لیت: بیته
 پیغه مبه روه که چون بابو باپیرانی پیغه مبه ر بوون.^۳ ﴿وَأَجْعَلُهُ رَبِّ رِضِیًّا﴾ واته: په روه ردگارم
 نومیده وارم توش قه بولی بکه ی و له لای خه لکیش جیی په زامه نندی بیت، خوشت بویت و
 خوشه ویستیشی بکه ی له لای خه لکی چ دینه که ی وچ په وشته کانیشی .

﴿يٰۤاِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ اَسْمُهُ یَحٰییُ لَمْ یَجْعَلْ لَهٗ مِنْ قَبْلُ سَمِیًّا ۝۷﴾

قه بول بوونی دوعا که ی زه که ریا

له م نایه ته دا (مه حزوف) یکی تیدایه که لیره دا باسی لی نه کراوه، نه و شته یش نه وه یه که نه و
 دوعایه ی کردوویه تی و لئی قه بول کراوه و پئی و تراوه: ﴿يٰۤاِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ اَسْمُهُ یَحٰییُ﴾
 واته: نه ی زه که ریا نیمه مژده ی مندالیتک پی ده دهمین که ناوی یه حیایه . وه که خوی گوره له م
 نایه ته دا ده فه رموویت: ﴿هٰذَا لَكَ دَعَاؤُكَ رَبِّیْ رَبُّیْ قَالَ رَبِّیْ هَبْ لِيْ مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّیَّةً طَیِّبَةً اِنَّكَ سَمِیْعُ الدُّعٰوِ
 ﴿۳۸﴾ فَادَّٰتُهُ الْمَلٰٓئِكَةُ وَهُوَ قَابِیْمٌ یُّصَلِّیْ فِی الْمِحْرَابِ اِنَّ اللّٰهَ یُبَشِّرُكَ بِیَحٰییَ مُصَدِّقًا لِّکَلِمَةٍ مِّنَ اللّٰهِ وَسَدِیْدًا
 وَحَصُوْرًا وَّ نَبِیًّا مِّنَ الصّٰلِحِیْنَ﴾^۴ واته: نا له و کاته دا پاراپایه وه زه که ریا له په روه ردگاری وتی: نه ی
 په روه ردگارم پیم ببه خشه له لایه نی خوته وه کورپکی سروشت پاک به پاستی تر بیسه ری پارانه وه یت،
 جا فریشته بانگی لیکرد له کاتیکدا که زه که ریا له میحراه که دا وه ستابوو نویژی ده کرد به پاستی خوا
 مژده ت ده داتی به (کورپک ناوی) یه حیایه که بهوا مینه ره به عیسی و ته ی خوار پینشه وایه و جله وگری
 نه نفسی خویته تی و یه کیکه له پیغه مبه رانی پاک کردار. ﴿لَمْ یَجْعَلْ لَهٗ مِنْ قَبْلُ سَمِیًّا﴾ واته: له پینش

^۱ تحفة الأحوذی (۲۳۴/۵)، سه نه ده که سه حیجه .

^۲ الطبری (۱۴۶/۱۸).

^۳ الطبری (۱۴۶/۱۸).

^۴ ال عمران (۳۹-۳۸).

ئەمدا كەسمان وا ناو ئەناوه. قەتاده و ئیبنو جوهرەییو ئیبنو زەید دەئین: هیچ كەسێك لە پیش ئەمدا ناوئەنراوه بەو ناوه.^۱ ئیبنو جەریریش (پەحمەتی خۆی لی بیئت) هەمان پای هەلبژاردووه.

﴿ قَالَ رَبِّ اَنْیْ یَكُوْبُ لِیْ غُلْمٌ وَّكَانَتْ اَمْرًا قَیْرًا وَّقَدْ بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ عِتْبًا ﴾ ۸ قَالَ

كَذٰلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلٰی هٰیْنٍ وَّقَدْ خَلَقْتَنكَ مِنْ قَبْلُ وَّلَمْ تَكُ شَیْئًا ﴿۹﴾

سەر سوپمانی زەكەریا پاش قبوڵ بوونی دوعاكەى

خوای گەر دهه رموویت: ﴿ قَالَ رَبِّ اَنْیْ یَكُوْبُ لِیْ غُلْمٌ وَّكَانَتْ اَمْرًا قَیْرًا وَّقَدْ بَلَغْتُ مِنَ

الْكِبَرِ عِتْبًا ﴾ واتە: وتی: ئەى پەروردگارم من چون منداڵم دەبیئت كە ژنەكەم نەزۆكە و منیش

ئەوئەندە پیرم پەكەم كەوتوو، زەكەریا لەوە زۆر سەری سوپما، كاتێك كە دوعاكەى قەبوڵ كراو

مژگینی منداڵێكى پێدرا، زۆرى پى خۆش بوو، پرسىبارى چۆنیەتى منداڵ بوونەكەى كرد، دەبیئت چۆن

بیئت، ئەوە ژنەكەیتى هەر لە سەرەتای تەمەنیەو نەزۆك بووه و منداڵی نەبووه و پیر بووه و خۆیشی

پەكی كەوتوو و كە لە لا بووه و ئێسكى چوو تەیهك و توانای ژنو میدردى پێو نەماوه، عەرەبەكان

كاتێك كە (چلە دارێك) وشك ببیئت ئەئین: (عَمَّا يَعتُو عِتْبًا وَّعتَوًا، وَّعسى يَعتو عَسَا وَّعسبًا) واتە:

تەپایی تێدا نەماوه.

وہلامی فریشتەكە بۇزەكەریا

﴿ قَالَ ﴾ واتە: فریشتەكە وەلامی زەكەریای دایەو، لەوہى كە ئەو سەرى لێى سوپماوه،

﴿كَذٰلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلٰی هٰیْنٍ﴾ واتە: هەر ئەوہیە پەروردگارى تۆ دەهه رموویت ئەوہ لای من

ناسانە لە خۆت و ژنەكەت منداڵ وەدى بەینم، نەك لە ژنیكى تر ﴿هٰیْنٍ﴾ لای خودا گران نیه و ناسانە،

پاشان خودا باسى شتیكى لەوہ سەر سوپمێنەرتى بۆ دەكات لەوہى كە داواى كردوو، دەهه رموویت:

﴿وَّقَدْ خَلَقْتَنكَ مِنْ قَبْلُ وَّلَمْ تَكُ شَیْئًا﴾ واتە: من تۆم دروست كردوو لە پێشدا لە نەبوون و هیچی

نەبووى، وەك لە نایەتیكى تردا دەهه رموویت: ﴿هَلْ اَنْیْ عَلِ الْاِنْسَانِ حِیْنٌ مِّنَ الدَّهْرِ لَمْ یَكُنْ شَیْئًا مَّذْكُوْرًا﴾^۲

واتە: بێگومان لەسەر ئادەمى تێپەرى ماوه یەكێ زۆر لە پۆزگار كە شتیكى وا نەبوو ناوبەرئیت.

﴿ قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِّیْ اٰیةً قَالَ اٰیٰتُكَ اِلَّا تُكَلِّمُ النَّاسَ ثَلٰثَ لَیَالٍ سَوِيًّا ﴾ ۱۰ فَخَرَجَ عَلٰی قَوْمِہٖ مِنْ

الْمِحْرَابِ فَاَوْحٰی اِلَیْہِم اَنْ سَبِّحُوْا بُكْرَةً وَّعِشِيًّا ﴿۱۱﴾

^۱ الطبري (۱۴۸/۱۸).

^۲ الانسان (۱).

خوای گوره باسی زه‌که‌ریا ده‌کاتو ده‌فهرموویت که زه‌که‌ریا وتی: ﴿ قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً ﴾
 واته: وتی: نه‌ی په‌روه‌ردگارم نیشانه‌یه‌کم پی بده له‌سهر بوونی نه‌و منداله که به‌لئنت پیدوم، بز
 نه‌وه‌ی دلم ناو بخواته‌وه‌و گیانم ناسوده بیت به‌لئنه‌ی که پیت دوم، وه‌ک نه‌یراهیم (سه‌لامی خوای
 لی بیت) ده‌لئت: ﴿ رَبِّ اَرِنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَىٰ قَالَ اُولَمْ تُؤْمِنُ قَالَ بَلٰی وَلٰكِنْ لِّيَطْمَئِنُّ قَلْبِي ﴾ واته: نه‌ی
 نه‌ی په‌روه‌ردگارم نیشانم بده چون مردوو زیندوو ده‌که‌یته‌وه؟ (خو) فه‌رمووی: بهوات پیتی نه‌هیناوه؟
 وتی: به‌لی بهوام پییته‌ی به‌لام (ده‌مه‌ویت بیینم) بز نه‌وه‌ی دلنیا بم. خوای گوره‌یش فه‌رمووی: ﴿ قَالَ
 ءَايَتُكَ ﴾ نیشانه‌که‌ت نه‌وه‌یه ﴿ اَلَا تَكْلَمُ النَّاسُ ثَلٰثَ لَيَالٍ سَوِيًّا ﴾ واته: سی شه‌و زمانت
 ده‌گیریت و قسه له‌گه‌ل خه‌لکی ناکه‌ی تر تندرستی و هیچ نه‌خوشیه‌کت نیه و عه‌یبت نیه، نیینو
 عه‌باس و موجه‌ایدو عیکریمه و وه‌ه‌ب و سودی و قه‌تاده و که‌سانی تریش ده‌لئین: زمانی به‌سترا به‌بی
 نه‌وه‌ی نه‌خوشیه‌کی هه‌بیت و عه‌ییکی تیدا بیت.^۲ عه‌بدوپه‌رحمانی کوپی زه‌یدی کوپی نه‌سلم
 ده‌لئت: هر ده‌یخوینده‌وه و ته‌سبیحاتی ده‌کرد به‌لام نه‌یده‌توانی قسه له‌گه‌ل هه‌زه‌که‌ی بکات مه‌گین به
 نیشاره‌ت.^۲ عه‌وی ده‌لئت له‌ نیینو عه‌بباسه‌وه ﴿ ثَلٰثَ لَيَالٍ سَوِيًّا ﴾ واته: سی شه‌و له‌سهر یه‌ک، رای
 یه‌که‌می نیینو عه‌بباس و جه‌ماوه‌ری زانایان راست تره، وه‌ک خوای گوره له‌ سوره‌تی (ال عمران) دا
 ده‌فهرموویت: ﴿ قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً قَالَ ءَايَتُكَ اَلَّا تُكَلِّمُ النَّاسَ ثَلٰثَةَ اَيَّامٍ اِلَّا رَمْرًا وَاذْكُرْ رَبَّكَ
 كَثِيْرًا وَسَبِّحْ بِالْفَجْرِ وَالْاِبْكَرِ ﴾^۱ واته: (زه‌که‌ریا) وتی: نه‌ی په‌روه‌ردگارم نیشانه‌یه‌کم بز دابنی
 (خو) فه‌رمووی: نیشانه‌که‌ت نه‌وه‌یه که ناتوانیت قسه له‌گه‌ل خه‌لکیدا بکه‌یت سی په‌ژ مه‌گر به‌ ناماژه
 (هیما) وتو ژد یادی په‌روه‌ردگارت بکه و ته‌سبیحاتی خوا بکه به‌ نیواران و بیانیان. نه‌مه به‌لکه‌یه
 له‌سهر نه‌وه‌ی زه‌که‌ریا نه‌و سی شه‌وه و په‌ژده‌کانیشی قسه‌ی له‌گه‌ل خه‌لکیدا نه‌کردوه، ﴿ اِلَّا رَمْرًا ﴾
 واته: مه‌گین به‌نیشاره‌ت. بزیه‌له‌م نایه‌ته‌په‌رژه‌دا ده‌فهرموویت: ﴿ فَخَرَجَ عَلٰی قَوْمِهِۦ مِنَ الْمِحْرَابِ ﴾ واته:
 پاشان له‌ میحرابه‌که‌یه‌وه جووه ده‌روه بز لای هه‌زه‌که‌ی ﴿ فَاَوْحٰى اِلَيْهِمْ ﴾ به‌ هیمایه‌کی په‌له‌ تتی

^۱ البقرة (۲۶۰).
^۲ الطبري (۱۵۲/۱۸).
^۳ الطبري (۱۵۲/۱۸).
^۴ ال عمران (۴۱).

گه یاندن، ﴿أَنْ سَخَّرْنَا بَكْرَةً وَعَشِيًّا﴾ واته: به یانیان و نیواران ته سیاحتی خوا بکه له گه‌ل شه ودا له و سی پدژده له سه‌ر کرداره‌کانی و شوکرانه بژیری خوا بن بز شه و پیزه‌ی لئی ناوه. مواجهد ده‌لئیت: ﴿فَأَوْحَىٰ إِلَيْهِمْ﴾ واته: به هیمایه‌ک تئیی گه یاندن.^۱ وه مه‌بو قه‌تاده‌یش هر وایان و توهه.^۲

﴿يُنِخِّحِينَ خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍ وَآيَاتِنَا الْخُكْمَ صَبِيحًا﴾ (۱۳) ﴿وَحَنَانًا مِّن لَّدُنَّا وَزَكَاةً وَكَانَ فَيْثًا ﴿۱۳﴾ وَبَرًّا بَوْلَادِيهِ وَلَمْ يَكُن جَبَّارًا عَصِيًّا﴾ (۱۴) ﴿وَسَلَّمَ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا﴾ (۱۵)

له دایک بوونی منداله‌که و سیفه‌ته‌کانی

ئهم ئایه‌ته‌یش (محزوف) ییکی تئیدا باس نه‌کراوه شه ویش که شه منداله‌ی که مزگینیی پئیدراوه که ناوی په‌حیایه (سه‌لامی خوای لی بیت) له‌دایک بوو، خوای گه‌وره‌یش ته‌وراتی فیرکرد که له نیوان خوایندا ده‌یان خوینده‌وه و شه پیغه‌مبه‌رانه‌ش که له نه‌وه‌ی ئیسرائیل بوون و زانا و خواناسه‌کانی نه‌وه‌ی ئیسرائیلیش به‌فرمانه‌کانی ته‌ورات هه‌لده‌سان و به‌جییان ده‌هیتنا، له و کاته‌دا په‌حیا مندال بوو، بزیه‌ خوای گه‌وره ئیشاره‌تی پی ده‌دات و شه به‌هره‌یه ده‌خاته پیش چاوی خوئی و بابو دایکی ده‌فرموئیت: ﴿يُنِخِّحِينَ خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍ﴾ واته: شه‌ی په‌حیا شه و کتئیه توند بگره و چاک فیزی ببه، زقد خوئی پیوه خه‌ریک بکه و پابه‌ندبه پئیه‌وه و ماندوو مه‌به، ﴿وَآيَاتِنَا الْخُكْمَ صَبِيحًا﴾ واته: هر له مندالیدا کارزانیمان پئیداو یانی تیگه‌یشتن و زانیاری و لئیران و ئیراده‌به‌هیزی و پووکردنه‌ خیروسه‌رقال بوون پیوه‌ی وه‌ولدانی بیوجانمان به‌ومناله پئیدا ﴿وَحَنَانًا مِّن لَّدُنَّا﴾ واته: عه‌لی کوپی شه بو ته‌له‌ه ده‌لئیت له ئیبینو عه‌بباسه‌وه ده‌لئیت: به‌زه‌یمان خسته‌ دل‌یه‌وه له لایه‌ن خو‌مانه‌وه.^۳ عیکریمه‌ قه‌تاده‌و زه‌ححاکیش هر وایان و توهه، شه‌ویان بز زیاد کرد: هیچ که‌سیک ناتوانی سوژی و بنوئینی ئیمه‌ نه‌بیت قه‌تاده ده‌لئیت: به‌و سوژه‌ خودا به‌زه‌یمی هاته‌وه به‌زه‌که‌ریادا.^۴ مواجهد ده‌لئیت: ﴿وَحَنَانًا مِّن لَّدُنَّا﴾ به‌زه‌یه‌ک بوو له لایه‌ن په‌روه‌ردگاریه‌وه به‌رامبه‌ری.^۵ وه له ئایه‌ته‌که‌وه وا دهرده‌که‌وئیت: ﴿وَحَنَانًا﴾ عه‌تف کراوه‌ته‌ سه‌ر ﴿وَآيَاتِنَا الْخُكْمَ صَبِيحًا﴾ واته: هر به‌و مندالیه کارزانی و سوژی پاکیمان پی

^۱ الطبري (۱۵۳/۱۸).

^۲ الطبري (۱۵۴/۱۸).

^۳ الطبري (۱۵۶/۱۸).

^۴ الطبري (۱۵۶/۱۸).

^۵ الطبري (۱۵۶/۱۸).

به خشيوده. واته: وامان ليكرد كه خاوهن به زهيمي و پاكو بيگه ردي بيت، (حنان) برتیه له و خوشه ويستيهی كه ناره زوو سوڙي له گه لدایه، ﴿وَرَكْوَةٌ﴾ عه تف كراوه ته سهر ﴿وَحَنَانًا﴾ (الزكاة) واته: پاكي و بيگه ردي له پيس و چه پهلوي گوناوه تاوان، قه تاده ده لئيت (الزكاة) واته: ئاكارى چاك. ۱
 زه حاك و ئيبنو جو رهيج ده لئین: ئاكارى چاك و پاك. ۲ عه وى ده لئيت له ئيبنو عه بياسوه ﴿وَرَكْوَةٌ﴾ واته: موبارهك. ﴿وَكَاتَ تَقِيًّا﴾ واته: پاكو خوڤاريز بووه له گوناوه. ۳ خواي گه ووه ده فهرموويت: ﴿وَيَسْرًا يُولَدِيهِ وَلَمْ يَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا﴾ واته: له گه ل دايكو بابيشيدا چاك بووه و توندوتيزو لاساريش نه بووه، كاتيك خواي گه ووه باسي گوڤراپه لى يه حيا دهكات بى پهروه رداگارى كه هه ر به پاكي و به به سوڙي و له خواترس دروستى كردووه، دئته سهر باسي ئه وهى كه چه نده له گه ل باب و دايكيشى چاك بووه و هه رگيز دلى نه يه شان دوون به قسه يه ك يان به كرداريك يان بلى بى ئه وه ده كهن يان بى ئه وه ناكهن، بويه ده فهرموويت: ﴿وَلَمْ يَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا﴾. پاش ئه و گشت وه سفه جوان و چاكانه ي، باسي پاداشندانه وهى چاكه كانى دهكات ده فهرموويت: ﴿وَسَلَّمَ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا﴾ واته: سه لامى لى بيت پوڙيك كه له دايك بووه و پوڙى كه ده مريت و پوڙى كه زيندو ده كرئته وه، واته: له و سى كاته دا ترسى نيه و پاريززروه، سوفيانى كوپى عويه ينه ده لئيت: ترسناكترين شت يك كه مرؤڤ به سهرى ديت له سى شويندایه، پوڙيك كه له دايك ده بيت، خوى له شويندكا ده بينيت كه پتى پا نه هاتووه و جياوازه له و شوينه ي تيدابووه. وه پوڙى كه ده مريت كه سانيك ده بينيت كه پئيان ئاشنا نه بووه و نه ببينون، وه پوڙى زيندو ده كرئته وه خوى ده بينيت له ناو قهره بالفه يه كى رډر گه و ره دايه، جا سوفيان ده لئيت: خواي گه ووه له و شوينانه دا پوڙى له يه حياي كوپى زه كه ريا ناوه و تاييه ت سه لامى لى دهكات، ده فهرموويت: ﴿وَسَلَّمَ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا﴾ ئيبنو جه رير ئه مه ي پيوايه تى كردووه له ئه حمده ي كوپى مه نسورى مه روزيه وه له سه ده قه ي كوپى فه زله وه.

﴿وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ مَرْيَمَ إِذِ انْتَبَذَتْ مِنْ أَهْلِهَا مَكَانًا شَرْقِيًّا ﴿١٧﴾ فَأَخَذَتْ مِنَ دُونِهِمْ جَبَابًا فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا ﴿١٨﴾ قَالَتْ إِنَّهُ عَاوُدٌ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ إِنْ كُنْتُ تَقِيًّا ﴿١٩﴾ قَالَ إِنَّمَا أَنَا رَسُولُ رَبِّكِ

۱ الطبري (۱۵۹/۱۸).

۲ الطبري (۱۵۹/۱۸).

۳ الطبري (۱۵۹/۱۸)، الدر المنثور (۵/۴۸۶).

لَا هَبَ لَكِ غَلْمًا زَكِيًّا ﴿١٦﴾ قَالَتْ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلْمٌ وَلَمْ يَمَسِّنِي بَشَرٌ وَلَمْ أَكُ بَغِيًّا ﴿١٧﴾ قَالَ كَذَلِكَ

قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَيَّ هَيِّنٌ وَيَجْعَلُهُ آيَةً لِلنَّاسِ رَحْمَةً مِنَّا وَكَاتِبًا ﴿١٨﴾

به سرهاتی مهریه و مهسیح (سهلامی خوی لی بیت)

کاتیک خوی گوره باسی به سرهاتی زه که ریای کرد، که مندالیکی پی به خسی له کاتی پیری و نه زوکی ژنه که یداد، بوو نه و منداله زور چاک و پاک و پیروز بوو، به دوی نه و بووداوه دا باسی بووداوی مهریه میش ده کات چون خودا عیسا پیغه مبریشی له نه و هدی هینا به بی باوک، له نیوان نه م دوو بووداوه دا له یه که چونیک هیه، بویه خوی گوره له سوره تی (ال عمران) و نه م سوره ته یشدا باسی هیناون، وه له سوره تی (الانبیاء) یشدا دیسان باسی هیناون، چونکه له مانادا زور له یه که وه نزدیک، بق نه وه ی سرنجی عه بده کانی پاکشیت بق نه و توانا مه زنه ی خوی که هرچی مه یلی لی بیت ده توانیت بیگات، ده فهرموویت: ﴿وَأَذْكُرْ فِي الْكِتَابِ مَرْيَمَ﴾ واته: له م کتیبه دا باسی مهریه میش بکه.

ناوی مهریه می کچی عیمرانه له بنه ماله ی داوده (سهلامی خوی لی بیت) له بنه ماله یه کی پاکی چاک له نه وه ی ئیسرائیل، خودای مه زن باسی له دایک بوونی ده کات له سوره تی (ال عمران) دا. کاتیک له دایک بوو، دایکی کردیه نه زوی قودسی پیروز (بیت المقدس) چونکه نه وه یان به عبادت نه زانی. خودابش

لیتی قه بول کرد وه که ده فهرموویت: ﴿فَقَبَّلَهَا رَبُّهَا بِقَبُولٍ حَسَنٍ وَأَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا﴾ واته: نینجا په روه ردگار مهریه می وه رگرت به وه رگرتنیک ی جوان و پواندی به پواندنیک ی جوان. واته ، له ناو نه وه ی ئیسرائیلدا زور به چاکی په روه رده کراو بووه خواناسیک ی زور دیارو به ناویانگ، به و عیبادت ته زور چاک و به رده واهمی، زه که ریا که میزدی خوشکی بوو (هه ندیکش نه لاین میزدی پوری بووه) یه کتیکش بوو له پیغه مبره کانی نه وه ی ئیسرائیل سر په رشتی به خپو کردنی ده کرد، که زور پیاویکی مه زن بوو له نیواناندا بق کاروباری ناینیان هوزه که ی پرساریان له و ده کرد، زه که ریا (سهلامی خوی لی بیت) که راهه تی زور گوره ی وه دی ده کرد له ژبانی مهریه مه دا، وه که خوی گوره ده فهرموویت: ﴿كَلَّمَ دَخَلَ

عَلَيْهَا زَكِيًّا الْمِعْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَنْزِمُ أَنَّى لَهَا هَذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ﴾ واته: هر کات زه که ریا بریشتایه بق لای مهریه له شویتنی خوا په رسته یه که یداد خوارده مهنی له لا ده بینی (زه که ریا) ووتی: نه ی مهریه م! نه مه ت له کوی بوو (مهریه م) وتی: نه وه له لایه ن خواهویه به پاستی خوا پوزی ده دات به هر که سیک که بیه ویت به بی شومار و اباس نه کوی که

۱ ال عمران (۳۷).

۲ ال عمران (۳۷).

زه که ریا به ربوبوم میوه‌ی زستانه‌ی له کاتی هاونیدا له لا ده‌بینی، می هاونینیشی له زستاندا له لا ده‌بینی، وه که له پیشه‌وه له سوره‌تی (ال عمران) دا باس کړا، وهختیک خوی گوره مه‌یلی لی بوو (هموو کارنکی پر له کارزانی و قسه‌ی کاربې) که عبود پیغه‌مبری خوی له مریم وه‌دی بهینیت که به‌کیکه له پینچ پیغه‌مبیره لیپراوه نه‌برده مزنه‌کان، ﴿إِذْ أَنْبَأْتَ مِنَ أَهْلِهَا مَكَانًا شَرْقِيًّا﴾ واته: وهختیک دور که وته‌وه له که‌سوکاری و شویننکی له پوژه‌لاتی مزگه‌تی قودسی پرپوژه‌وه بۆ خوی ه‌ل‌ی‌ژارد ئینبو عه‌باس ده‌لئیت: من له هموو که‌سبک چاکتر ده‌زانه له‌برچی مه‌سحیه‌کان پوژه‌لاتیان کرده قبیله و پووه، له‌به‌ر ئه‌م نایه‌ته بووه که نه‌فرموی: ﴿إِذْ أَنْبَأْتَ مِنَ أَهْلِهَا مَكَانًا شَرْقِيًّا﴾ شوینی له‌دایک بوونی عیسیان (سه‌لامی خوی لی بیت) کرده قبیله. پاشان خوی گوره ده‌فرموویت: ﴿فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا﴾ واته: مریم له نیوان خوی و نه‌واندا په‌رده‌یه‌کی گتپرایه و بۆ نه‌وه‌ی لیتیان دیار نه‌بیت، خوی گوره جویره‌نیلی نارد بۆ لای (سه‌لامی خوی لی بیت) ﴿فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا﴾ وه که مروفتیکی ناسایی هاته به‌رچای، مواهیدو زه‌حاکو قه‌تاده و ئینبو جویره‌بیج وه‌ه‌بی کورپی مونه‌بیوه سودی له‌م نایه‌ته‌دا: ﴿فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا﴾ ده‌لئین: واته: جویره‌نیل (سه‌لامی خوی لی بیت).^۲ ﴿قَالَتْ إِنَّيَأَعُوذُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ إِنْ كُنْتُ نَفِيًّا﴾ واته: مریم وتی: من په‌نا ده‌به‌مه به‌ر خدا له تو نه‌گر تو له خوا ترسی، واته: کاتیک که جویره‌نیل له شیوه‌ی مروفتیکدا خوی نیشان دا، مریم به‌ته‌نها بوو، له نیوان خوی و خزمه‌کانیدا په‌رده‌یه‌کی گتپرابووه‌وه. ترساو وای زانی بۆ نه‌واتووه، بۆیه وتی: ﴿إِنَّيَأَعُوذُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ إِنْ كُنْتُ نَفِيًّا﴾ واته: خوی وه‌بیر هینایه‌وه وتی نه‌گر له خوا ترسی، نه‌میش شتینکی درسته بۆ به‌رگری له خوگردن، ه‌تا بکریت به‌ شیوه‌یه‌کی ناسانتر پزگارت ببیت چاکتره. بۆیه له سه‌ره‌تاوه به‌ په‌نا بردن بۆ خوا ترساندی، ئینبو جه‌ریر پویاوتی کردووه له (عاسیم) هوه ده‌لئیت: نه‌بو وائل به‌سه‌ره‌تاوه‌کی مریم‌می باس کردو وتی: مریم ده‌یزانی له خوانترس خاوه‌نی پیاوه‌تی و جوامتیره، کاتی که وتی: ﴿إِنَّيَأَعُوذُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ إِنْ كُنْتُ نَفِيًّا﴾، خوی گوره ده‌فرموویت: ﴿قَالَ إِنَّمَا أَنَا رَسُولُ رَبِّكِ﴾ واته: فریشته‌که وه‌لامی دایه‌وه و پتی وت: من له لاین په‌ره‌ردگارت‌وه ره‌وانه کراوم، بۆ نه‌وه‌ی نه‌و گومانه‌ی بۆی په‌یدا بووه و نه‌و ترسه‌ی لیتی نیشته‌وه بره‌ویته‌وه و نه‌میینیت، وتی: من نه‌و نیم توگومانت بوئی نه‌چیت به‌لکر خدا منی نارووه بۆ لای

^۱ الطبری (۱۶۲/۱۸).

^۲ الطبری (۱۶۲/۱۸).

تَوَّ. **تَوَّ**: کاتیک مریه م پهنای برد به خوا جو بره نیل له ترسا له رزی و چوویه شیوه کی خوی و
 وتی: ﴿**إِنَّمَا أَنَا رَسُولُ رَبِّكِ لِأَهَبَ لَكِ غُلَامًا زَكِيًّا**﴾ واته: من له لایه ن خوداوه پاسپیترادوم بؤلای
 تو تا مندالیک پاك و خاوینت پی ببه خشم. ﴿**قَالَتْ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ**﴾ مریه م سری سوپما له و
 قسهیه و وتی: من چؤن مندالم ده بیئت؟ واته: نه و منداله به چ شیوهیه ک پیدا ده بیئت له من، که
 خاوه نی میزد نیم و خراپه یش له من ناوه شیفته وه بؤیه وتی: ﴿**وَلَمْ يَمَسَّ سِنِي بَشَرٌ وَلَمْ أَكْ بِغِيًّا**﴾ واته:
 دهستی که سم لی نه که وتووه و هرگیز (باغی) و داوین پیسیش نه بووم. له فرموده ی صحیحدا
 هاتووه پیغه مبری خودا (ﷺ) کرتی (به غی) و داوین پیسی حرام کردوه. ^۲ ﴿**قَالَ كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ
 هُوَ عَلَىٰ هَيِّئٍ**﴾ واته: برپار هر نه وهیه و قسه ی په روه ردگارته و ده فرموویت نه وه لای من ناسانه.
 واته: جو بره نیل وه لامی دایه وه له سر نه و پرسپاره ی کردی ده لیت: خوی گوره فرموویه تی به و
 زووانه تو مندالیکت ده بیئت، با میزدیشت نه بیئت، وه تو نافرده تیکی پاد داوینی و خودا ناره زوی هر
 شتیکی بوی ده یکات و خاوه ن توانایه، بؤیه ده فرموویت: ﴿**وَلِنَجْعَلَهُ آيَةً لِلنَّاسِ**﴾ واته: تا بیکه یه
 نیشانه و به لگه یه ک بق خه لکی که خودا وه دیه یته ریانه و به هر شیوهیه ک مه یلی لی بیئت دروستیان
 ده کات، نه وه تا بابیان ناده می دروست کردوه به بی نیرینه و میینه و حه وایشی دروست کردوه له
 نیرینه به بی میینه و به ری ناده میشی له نیرینه و میینه و هدی هیئاوه، تنه ا عیسا نه بیئت که له میینه
 دروستی کردوه به بی نیرینه، خوی گوره به چوار جؤر مرؤفی و هدی هیئاوه، نه ویش نیشانه ی
 ده سه لات و توانای ته وای خوی گوره یه که غه بری نه و هیچ که سیک خودا نیه و هر نه ویش
 په روه ردگاره، ﴿**وَرَحْمَةً مِنَّا**﴾ واته: ده مانه ویئت نه و منداله چاکه یه ک بیئت له نیغه وه و یه کیکیش بی له
 پیغه مبه ران (سه لامی خوابان لی بیئت) بانگی خه لکی بکات بق خواناسی و په رستنی به تنه ا، وه ک خوی
 گوره له نایه تیکی ترده فرموویه تی: ﴿**إِذْ قَالَتِ الْمَلِكَةُ يَمْرِيءٌ إِنَّ اللَّهَ يَبْشُرُكَ بِكَلِمَةٍ مِنهُ اسْمُهُ
 الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ وَجِهَا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُعْرَبِينَ**﴾ ^(۱۵) **وَيُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَمِنَ
 الْأَمْثَلِينَ**﴾ ^۳ واته: کاتیک که فریشته که وتی: نه ی مریه م بیگومان خوا مزده ت ده داتی به و ته یه ک
 له وه که ناوی مسیح (عیسا) ی کوپی مریه م به پرتزو پایه به رزه له هر دوو جیه انداو له نریکانی

^۱ الطبري (۱۴/۱۸).

^۲ أحمد (۲۳۵/۱)، فرموده یه کی سه حجه.

^۳ ال عمران (۴۷-۴۵).

خواهنده ، قسه دهکات له گه ل خه لکيدا له بيشکه داو له (کاتي) گه وره بيداو له پياوچا کانشه . واته :
 بانگي خه لکي دهکات بؤ ناسيني په روه ردگاري له ناو بيشکه و به گه وره يش ، ﴿ وَكَانَ أَمْرًا مَّقْضِيًّا ﴾
 واته : ئه م قسه ي جو بره ئيله که ده يکات بؤ مريه م و ه والي ده داتي ، که ئه مه فرماني خودايه و له لاي
 ئه و براره ته وه و مه يلي خؤ يه تي ده بي هه ر بيته جي ، موحه مه دي کورې ئيسحاق ده لئيت : ﴿ وَكَانَ أَمْرًا
 مَّقْضِيًّا ﴾ واته : خودا برياري ئه مه ي داوه ، و هيچ چاره نوسئک نيه ده بيټ بيته جي .^۱

﴿ فَحَمَلَتْهُ فَانْتَبَدَّتْ بِهِ مَكَانًا قَصِيًّا ۝۲۲ ﴾ فَأَجَاءَهَا الْمَخَاضُ إِلَىٰ جِذْعِ النَّخْلِ قَالَتْ يَا لَيْتَنِي مِتُّ قَبْلَ هَذَا

وَكَنتُ نَسِيًّا مَنَسِيًّا ۝۲۳ ﴿

په يدا بووني منداله که و پاشان له دايک بووني

خوای گه وره ده فرموويټ : ﴿ فَحَمَلَتْهُ فَانْتَبَدَّتْ بِهِ مَكَانًا قَصِيًّا ﴾ واته : منداله که که و ته سکی و
 دوو گيان بوو به و سکه وه پږيشت بؤ شوئيټيکي دوور . خوای گه وره باسي مريه م دهکات کاتيک که
 جو بره ئيل له لايه ن خوداوه ه والي دايه که ئه و فرموويه تي ، مريه م په زامه ندي خؤ ي ده ربرې بؤ
 فرماني خوداي گه وره . زؤ ریک له زاناياني پيشينه و توويانه ئه و فريسته جو بره ئيل بووه (سه لامی
 خوای لی بيټ) له و کاته دا فووی کردوه به باخه لي کراسه که يدا فووه که پږيسته خواره وه هتا چووه
 ناو عه يبي و سکی پرېوو به و منداله وه به ئيزني خوای گه وره ، موحه مه دي کورې ئيسحاق ده لئيت :
 کاتيک که دوو گيان بوو به منداله که وه سکی به رز بووه وه و ئيشي لي هات و خو پږن عاده ي نه ما و پړاو
 تووشی ئه و شتانه بوو که دوو گيان تووشی ده بيټ که مندال که و ته سکی ، وه ک ناره زووی خو اردن و
 بي زوو هه ست به ئيش و نازار کردن و په نگ گړپان و هتا وای ليها ت زما ني قلبيش قلبيش بوو ، ئه وه ي
 تووشی ئه م خانه واده ي زه که ريا هاتووه به سه ر که سي تر نه هاتووه . له ناو نه وه ي ئيسرائيلا ئه م
 ده نگ و باسه بلروه ي کرد ده يان وت : ئه مه کاري يوسفی هاوه ليه تي ، چونکه ئه و نه بيټ که سي تري
 له و کليسا يه دا له گه ل نه بووه ، دوور که و ته وه له خه لکي په رده يه کي گړپراهه وه هتا که س نه ي بينيټ و
 ئه ويش چاوی به که س نه که ويټ ، خوای گه وره ده فرموويټ : ﴿ فَأَجَاءَهَا الْمَخَاضُ إِلَىٰ جِذْعِ النَّخْلِ ﴾
 واته : کاتيک که ژاني مندال بووني لي هات وای لي کرد چووه لاي دارخورمايه ک له و شوپنه ي که
 مه به ستي بوو ، زانايان پای جياوازيان هه يه له سه ر شوپنه که ، سودي ده لئيت : له لاي خؤ ره لاتي
 ميحراهه که يه وه يه که نوپږي تيا ده کرد له (بيت المقدس) .^۲ وه هه بي کورې مونهبه يه (مُنْبَه) ده لئيت :

^۱ الطبري (۱۶۵/۱۸).

^۲ الطبري (۱۶۶/۱۸).

پژیشت و سه‌ری خوی مه‌لگرت و پای کرد کاتیک که له نیوان شام و ولاتی میسردا بوو، ژانی مندال بوونی لی هات.^۱ وه له پیوایه‌تیکی تردا هر له وه‌مه‌بوه ده‌لئیت: شوینیکه که هه‌شت میل له (بیت المقدس) وه دورره له گوندیک له و ناوه‌دا که پیی ده‌لئین (بیت لحم).^۲ منیش نه‌لیم: له فرموده‌کانی (الاسراء) دا که نه‌سانی پیوایه‌تی کردوه له نه‌سه‌وه (په‌زای خوی لی بیئت) نه‌و شوینه (بیت لحم).^۳ به‌یه‌قیش پیوایه‌تی کردوه له شه‌دای کوبی نه‌سه‌وه (په‌زای خوی لی بیئت) که نه‌و شوینه (بیت لحم).^۴ والله أعلم، نه‌م پیوایه‌ته که خه‌لکی له یه‌کتره‌وه پئیان گه‌یشتوه مه‌شه‌وره، مه‌سیحیه‌کان بیگومانن که نه‌و شوینه (بیت لحم)، خه‌لکی به‌و شیوه‌یه وه‌ریان گرتوه، فرموده‌دیش له و باره‌یه‌وه هاتوه نه‌گر فرموده‌که راست بیئت، پاشان خوی گوره له باره‌ی مه‌ریه‌مه‌وه ده‌فرموویت: ﴿قَالَتْ يَا لَيْتَنِي مِتُّ قَبْلَ هَذَا وَكُنْتُ نَسِيًّا مَنَسِيًّا﴾ واته: مه‌ریه‌م وتی: خوزگه به‌ر له نه‌مه ده‌مردم له بیرده‌چوممه‌وه و هر باسیشم نه‌ده‌بوو، نه‌م نایه‌ته به‌لگه‌یه له‌سه‌ر دروستی ناوات خواستن به‌مردن له کاتی توش بوونی به‌لادا چونکه مه‌ریه‌م ده‌یزانی توشی تاقیردنه‌وه و به‌لا ده‌بیئت، به‌هوی نه‌م منداله‌وه خه‌لکی به‌و شیوه‌ی راسته‌ی خوی پروای پی ناکن و نه‌و قسه‌نه‌ی که باسی ده‌کات نایسه‌لمینن و به‌راستی نازانن، پاش نه‌وه‌ی که مه‌ریه‌م به‌لای نه‌وان خواناسیکی چاک و خویاریز بووه، وای لی هاتوه، گومان ده‌بن که ژنیکه خراب و داوین پیسه، بویه وتی: ﴿يَا لَيْتَنِي مِتُّ قَبْلَ هَذَا﴾ واته: خوزگه پیش نه‌م به‌سه‌ره‌اته ده‌مردم، ﴿وَكَانَتْ نَسِيًّا مَنَسِيًّا﴾ واته: هر وه‌دی نه‌هاتمایه و نه‌بومایه، نه‌مه قسه‌ی ئیبنو عه‌بباسه.^۵ قه‌تاده ده‌لئیت: ﴿وَكَانَتْ نَسِيًّا مَنَسِيًّا﴾ واته: نه‌ناسرهایه و باسم نه‌بوایه، که‌س نه‌یزانیایه من کیم.

﴿فَنَادَاهَا مِنْ تَحْتِهَا أَلَا تَحْزَنِي قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا ۝٢١﴾ وَهَزَىٰ إِلَيْكَ بِعِصِيٍّ تَسْقِطُ عَلَيْهِ رُطْبًا جَبِيًّا ۝٢٢ فَكُلِي وَاشْرَبِي وَقَرِّي عَيْنًا فَإِمَّا تَرِينِ مِنَ النَّبْرِ أَحَدًا فَقُولِي إِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا فَلَنْ أُكَلِّمَ الْيَوْمَ إِنْسِيًّا ۝٢٣﴾

^۱ الطبري (۱۷۰/۱۸).
^۲ الطبري (۱۷۰/۱۸).
^۳ النسائي في الكبرى (۲۲۱/۱).
^۴ دلائل النبوة (۳۵۵/۲).
^۵ الطبري (۱۷۲/۱۸).

نہو قسانہی بہ مہریم دموترا دواي مندال بوونہ کھی

خوای گہورہ دہ فہرموویت: ﴿فَنَادَتْهَا مِنْ حَتِّهَا أَلَا تَحْزَنِي قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا﴾ واتہ: لہ خواریہ وہ بانگی کرد خہفہت مہخو پەرورہ دگارت لہ ژیر تودا جۆگہ ناوی دہرہیتناوہ، ہندی خویندوویانہ تہوہ بہ ﴿مَنْ تَحْتَهَا﴾ واتہ: ئہوی لہ خواریہ وہیہ، ہندیکی تر بہ ﴿مِنْ حَتِّهَا﴾ بیان خویندووہ تہوہ، واتہ بہ حہری جہر، زانایانی تہفسیر پای جیاوازیان ہہیہ لہ سہر ئہوی لہ خواریہ وہ، ئہو کہ سہ کیتیہ؟ عہوئیو کہسانی تریش وتوینہ: لہ ئیبینو عہباسوہ ﴿فَنَادَتْهَا مِنْ حَتِّهَا﴾ واتہ: جبریل^۱ چونکہ عیسا قسہی نہ کردوہ ہتا مہریم ہیناہ لای ہوزہ کھی، سہعیدی کوپی جوہیرو زہحاک و عہمری کوپی مہیمون و سودی و قہتادہیش دہلین ئہو کہ سہ جوہرہ نیلی فریشتہ بوہ (سہلامی خوای لی بیت)^۲.

واتہ: لہ خواریوی شیوہ کہوہ (دولہ کہوہ) بانگی کرد. مواہید دہلئت: ﴿فَنَادَتْهَا مِنْ حَتِّهَا﴾ واتہ: عیسیٰ کوپی مہریم بانگی کرد. عبدالرزاقیش دہلئت: لہ موعہ مہرہوہ لہ قہتادہوہ دہلئت، حہسن دہلین: ئہوہ عیسیٰ کوپی بوہ (سہلامی خوای لی بیت). ئہوہ یہ کیکہ لہو دوو پپوایہ تہی لہ سہعیدی کوپی جوہیرہوہ ہاتوہ، ئہوی بانگی کرد عیسیٰ کوپی بوہ (سہلامی خویان لی بیت).

وہ دہلئت: نایا گویت لہ خوای گہورہ نیہ کہ دہ فہرموویت: ﴿فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ﴾ واتہ: ئیشارہ تی بو مندالہ کہ کرد. ئیبینو زہیدو ئیبینو جہریریش ئہم پایہ بیان ہہ لہ بژاردوہ، ﴿أَلَا تَحْزَنِي﴾ واتہ: پاشان بانگی کرد وتی: خہفہت مہخو، ﴿قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا﴾ واتہ: پەرورہ دگارت لہ ژیرتدا ناویکی دہرہیتناوہ، سوفیانی سہوری و شوعبہ دہلین لہ ئیبینو ئیسحاقوہ لہ بہ پای کوپی عازیبہوہ: ﴿قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا﴾ یانی: جۆگہ ناو. ^۳ عہلی کوپی ئہبو تلحہ دہلئت لہ ئیبینو عہباسوہ (السری) واتہ: پوویار. ^۴ عہمری کوپی مہیمونیش دہلئت: (السری) واتہ: پوویارک کہ ناوی لی دہخویرتہوہ. ^۵ مواہید دہلئت (السری) واتہ: پوویار بہ _سریان_. ^۶ سہعیدی کوپی جوہیرہ دہلئت: (السری) واتہ:

^۱ الطبري (۱۷۳/۱۸).

^۲ الطبري (۱۷۳/۱۸).

^۳ الطبري (۱۷۵/۱۸).

^۴ الطبري (۱۷۶/۱۸).

^۵ الطبري (۱۷۶/۱۸).

^۶ الطبري (۱۷۶/۱۸).

پووباری بچوک به زمانی نه به تی. ^۱ هندیکی تر وتوویانه: مه به ست به (سه ری) عیسا پیغه مبه ره (سه لای خوی لی بیت)، له وانه حه سنی به سری و په بیعی کوپی نه نس و محمدی کوپی عه بیادی کوپی جه عفره قه تاده یش له ریوایه تیکیداو عبدالرحمانی کوپی زهیدی کوپی نه سله میش هر وایان وتوو، به لام پای یه کم دیارو پوونتره. بویه له دوی نه وه خوی گوره ده فهرموویت: ﴿وَهَزَىٰ إِلَيْكَ

يَجْنَعُ النَّخْلَ﴾ واته: کوتره ی نه و دارخورمایه پاره شینه، خوی گوره منعت ده کات به سه ره مریه مدا که خواردن و خواردنه وه ی بؤ وه دی هیناوه وه ک ده فهرموویت: ﴿سُقِطَ عَلَيْكَ رَطْبًا حَيْثَا ﴿۱۵﴾ فُلِّي

وَأَشْرَىٰ وَقَرَىٰ عَيْنًا﴾ واته: دارخورمایه که پاره شینه خورمای تازه و ته په سه رتدا ده باریت به چاوی پوون و دلی خؤش بخؤو بخؤره وه، بویه همری کوپی مه یون ده لیت: هیچ شتیک نه له خورمای تازه ی پیگه یشتوو چاکتر بیت بؤ زنی زه یسان (النفاسد) پاشان نه م نایه ته ی خوینده وه. ^۲ خوی

گوره ده فهرموویت: ﴿فَأَمَّا تَرَيْنَ مِنَ الْبَشَرِ أَحَدًا﴾ واته: هر که سیتک بینی له مرؤف، ﴿فَقَوْلِي إِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا فَلَنْ أُكَلِّمَ الْيَوْمَ إِنْسِيًّا﴾ واته: بلی من بپارم داوه که نه مرق قسه له گه ل هیچ که سیتک نه کم، مه به ست به م قسه یه هیما کردنه، نه ک قسه کردن به وته له بهر نه وه ی دزایه تی په یدا نه کات

له گه ل نه مدا که خوی گوره ده فهرموویت: ﴿فَلَنْ أُكَلِّمَ الْيَوْمَ إِنْسِيًّا﴾ نه نه سی کوپی مالیک له م

نایه ته دا: ﴿إِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا﴾ ده لیت: (صمتاً) واته: نه زرم کردوو له سه ر خؤم بؤ خودا که قسه نه کم. ^۳ نیینو عه بیاس و زه حاکیش هر وایان وتوو. ^۴ مه به سته که نه وه یه کاتیک که له ناینی نه وندا پدژوو یان گرتبیت خواردن و قسه کردنی شیان لی قه ده غه (حرام) کراوه، نه مه قسه ی سودی و قه تاده و عبدالرحمانی کوپی زهیده. ^۵ عبدالرحمانی کوپی زهید ده لیت: کاتیک که عیسا وتی به مریه م

(سه لای خویان لی بیت): ﴿أَلَا تَحْزَنِي﴾ مریه م وتی: چؤن خه م نه خؤم که تو له لای نه خاوه نی میزدو نه که نیزه کیشم؟ واته: چ بیانوو یه کم به ده سته وه ی بؤ خه لکی؟ خؤزگه پیش له مه ده مردم و هر باسیشم نه ده بوو، عیسا وتی به دایکی: من له باتی تو وه لامیان ده ده مه وه، ﴿فَأَمَّا تَرَيْنَ مِنَ الْبَشَرِ

^۱ الطبري (۱۷۶/۱۸).

^۲ الطبري (۱۷۹/۱۸).

^۳ الطبري (۱۸۲/۱۸۲/۱۸).

^۴ الطبري (۱۸۲/۱۸۲/۱۸).

^۵ الطبري (۱۸۳/۱۸)، القرطبي (۹۸/۱۱).

أَحَدًا فَمَقُولِي إِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا فَلَنْ أُكَلِّمَ الْيَوْمَ إِنْسِيًّا ﴿۱۷﴾ عبدالرحمانی کوہی زہید دہلئی: نہ
قسانہ قسہی عیساہ کہ بہ دایکی وت، وہہ بیش ہر وی وتوہ۔

﴿فَأْتَتْ بِهِ قَوْمَهَا تَحْمِلُهُ، قَالُوا يَمْرَيْمُ لَقَدْ جِئْتِ شَيْئًا فَرِيًّا ﴿۱۷﴾ يَتَأَخَذُ هَرُونَ مَا كَانَ أَبُوهُ أَمْرًا سَوِيًّا
وَمَا كَانَتْ أُمَّكَ بَغِيًّا ﴿۱۸﴾ فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ قَالُوا كَيْفَ نَكَلِّمُ مَنْ كَانَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا ﴿۱۹﴾ قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ
ءَاتَنِي الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا ﴿۲۰﴾ وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا ﴿۲۱﴾
وَبِرًّا بَوَالِدِي وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا شَقِيًّا ﴿۲۲﴾ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أُمُوتُ وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا ﴿۲۳﴾﴾
مہریم لہ گھل عیسا دا لہ بہر دم ہوزہ کہ پیدا و نارہزایی ہوزہ کہی لئی و وہ لامدانہ وی عیسا
(سہلامی خوی لی بیت) بویان

خوی گہرہ دہ فہ رمویت: ﴿فَأْتَتْ بِهِ قَوْمَهَا تَحْمِلُهُ، قَالُوا يَمْرَيْمُ لَقَدْ جِئْتِ شَيْئًا فَرِيًّا﴾ خوی
گہرہ باسی مہریم دہ کات کاتیک ہاتوہ ناو ہوزہ کہی و مندالئیکی بہ باوہ شہوہ بوو، فہرمانی
پندر ابو کہ نہ و پڑوہ بندہ نگ بیت و قسہ لہ گھل کہ سدا نہ کات لہ مہر دم، خوی گہرہ خوی بہ
کارہ کانی دہ گات و نہوی بہ سہ، خوی تہ سلیمی فہرمانی خوی گہرہ کرد و پئی پازی بوو، کاتیک
ہوزہ کہی بہ و شیوہ چاویان پئی کہ وت زڈ بہ لایانہ وہ گران بوو، بیزاری خویان دہ رہی لئی:
﴿قَالُوا يَمْرَيْمُ لَقَدْ جِئْتِ شَيْئًا فَرِيًّا﴾ وتیان: نہی مہریم! وامن سہیر نہ دہ کرد کہ شتی وا گہرہ لہ
تو پوویدات. مواہید و قہ تادہ و سودی و کہسانی تریش دہ لئین: واتہ: کاریکی وا گہرہ. ۱ نیینو نہی
حاتم پویاہ تی کردوہ لہ نوئی بیکیالیوہ دہ لئیت: ہوزہ کہی پویشتن دہ گہرہ پانبوی، دہ لئیت: مہریم
لہ بنہ مالہ یکی بہ پڑویو ہرہ خانہ دانی و پیغہ مہرہ تی ہاتببون، زڈ گہرہ پان و ہیچیان چنگ نہ کہ وت
، گاوانتیکیان بینی ووتیان: ٹافرہ تیکی لہ وشیوہ و لہ شیوہ یات بہرچا و نہ کوتوہ (بویان وہ سف کرد)
وتی: نہ خیر، بہ لام من ٹہ مشو و شتیگ لہ مانگا کانم دا چاوی کہ وتوہ ہر گیز لیم نہ بینون، وتیان:
چیت لی بینون؟ وتی: بینیم ٹہ مشو و پووہ و ٹہ شیوہ (الوادی) سوژدہ یان دہ برد. عبداللہ ی کوہی
زیاد دہ لئیت: لہ (سہ ییان) ہوہ ٹہ مہم لہ بہر کردوہ کہ گاوانہ کہی پئی ووتن: پووناکیکی درہ و شاوہم
چاوی پیکوت، خہ لکہ کہ پویان کردہ ٹہ شوینہی کہ ٹہم پئی وتن، مہریم بہرہ و پویان ہات،
کاتیک مہریم چاوی پئیان کہ وت دانیشٹ و مندالہ کہی خستہ باوہ شی، خہ لکہ کہ ہاتن و لئی
کوہونہ وہ دہ وریان دا، ﴿قَالُوا يَمْرَيْمُ لَقَدْ جِئْتِ شَيْئًا فَرِيًّا﴾ واتہ: وتیان شتیکی سہیرو سہ مہرہ

بوی داوه لیت. واته نیتمه و امان بۆ نه ده پوانیت، ﴿يَتَأَخَذَ هَرُونَ﴾ واته: نهی خوشگی هارون! یان نهو که سهی له خواناسیدا له هارون ده چی، ﴿مَا كَانَ أَبُوكَ أَمْرًا سَوًّا وَمَا كَانَتْ أُمَّكَ بَغِيًّا﴾ واته: نه باوکت پیاو خراب بووه و نه دایکیشته داوین پیس بووه، تو له بنه ماله به کی پاک و چاک و ناسراو به چاکه خوانزو خو پاریز بوویت، که ی کاری وا له تو چاوه پوان کراوه بوویدات؟! عهلی کوپی نه بو ته لحه و سودی ده لاین پیی و تراوه: ﴿يَتَأَخَذَ هَرُونَ﴾ واته: نهی خوشگی هارونی برای موسا، چونکه مریه م له تو رمه ی نهوه. وه ک چۆن ده و تریته به ته میمه ک: (یا آخا تمیم) وه ده و تریته به موزه پریه ک (یا آخا مضر).^۱ وه و تراویشه: پیاویک له ناویاندا بووه ناوی هارون بووه، نسبه تی مریه میان داوه ته پال نهو پیاو چاکه له خواناسی و دنیا نه ویستیدا، پاشان خوی گه وره ده فهرموویت: ﴿فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ قَالُوا كَيْفَ نُنَكِّمُ مَنْ كَانَتْ فِي الْأَمْهِدِ صَبِيًّا﴾ واته: نیشاره تی بۆ منداله که کرد، و تیان: چۆن نیتمه قسه له گه ل مندالیکی ناو بیشکه بکه ین، چونکه نه وانه به گومان بوون له و کاره ی مریه م و پهاویان پی نه ده کرد، بوختانیان بۆ ده کردو له و باره ی وه قسه ی زوریان دهوت، مریه م نهو پۆزه به پۆژوو بوو قسه ی نه ده کرد. نه وانه هر چیان دهوت مریه م هیما ی بۆ ده کردن که قسه له گه ل منداله که بکن، له گه ل نهو بدوین، نه وانیش زیاتر توپه ده بوون و وایان ده زانی گالته یان پی ده کات ده یانوت: ﴿كَيْفَ نُنَكِّمُ مَنْ كَانَتْ فِي الْأَمْهِدِ صَبِيًّا﴾، مه یمونی کوپی مه هران ده لیت: ﴿فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ﴾ مریه م نیشاره تی بۆ کرد له گه ل منداله که بدوین، و تیان: له گه ل نهوه دا نه م کاره گه نه شی کردوو که چی، پیمان ده لیت له گه ل مندالیک قسه بکه ین که بوویتی و له ناو بیشکه دایه.^۲ سودی ده لیت کاتیک نیشاره تی کرد بۆ لای منداله که توپه بوون و تیان: نه م گالته کردنه ی پیمان زور خراب و تاوانتره لمان له داوین پیسیه که ی که فهرانمان پی ده کات قسه له گه ل نه م منداله دا بکه ین له ناو بیشکه دایه، ﴿قَالُوا كَيْفَ نُنَكِّمُ مَنْ كَانَتْ فِي الْأَمْهِدِ صَبِيًّا﴾.^۲ واته: مندالیک به و ساواییه له ناو بیشکه داییت چۆن قسه ده کات؟ منداله که وتی: ﴿إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ﴾ من عه بدی خودام، یه که م شتیک له دهمی هاته دهر باسی پاکو بی عه بیی خودای کرد که خودا مندالی نیه و نه میس عه بدی خودایه و هر خودایش په روه ردکاریه تی، ﴿هَاتَنِي الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا﴾ واته: کتیبی داوه تی و کردومی به پیغه مبه ر، لیره دا داوین پاکو دایکی ده سه لمینیت بۆ

^۱ الطبري (۱۸۷/۱۸).

^۲ الدر المنثور (۵۰۸/۵).

^۳ الطبري (۱۸۹/۱۸).

نه بوختانه‌ی بویان هه‌لبه‌ستبوو، نه‌وی بی‌کالی ده‌لئیت: کاتیک نه‌وانه نه‌و قسه‌یان به‌رام‌به‌ر مه‌ریه‌می دایکی کرد، مه‌کی دایکی ده‌مژی، مه‌ریه‌م مه‌که‌کی له ده‌می لابر دو له‌سر لای چه‌پی داینا منداله‌که وتی: ﴿إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَنِي الْكَتَبَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا﴾ هه‌تا ده‌گاته ﴿مَا دُمْتُ حَيًّا﴾. پاشان خوی گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ﴾ واته: له هه‌ر کویش بم په‌رژنی کردوم، موجه‌میدو عه‌مری کوپی قه‌یس و سه‌وری ده‌لئین: واته: کردومی به‌ماموستا بۆ چاکه.^۱ له په‌یوایه‌تیکتی تردا له موجه‌میده‌وه ده‌لئیت: (مبارکاً) واته: نۆز به‌سوود.^۲ ئیبنو جه‌ریر په‌یوایه‌تی کردوه له وه‌ییی کوپی وه‌رده‌وه مه‌ولای به‌نی مه‌خزوم ده‌لئیت: زانایه‌ک گه‌یشته لای زانایه‌کی له خۆی زانانتر پیی وت: له‌و کارو کرده‌وانه‌ی که هه‌مه چی ناشکرا بکه‌مو بگه‌یه‌نم؟ وتی: فه‌رمان دان به‌چاکه و قه‌ده‌غه‌کردن له خراپه، چونکه نه‌وه نایینی خودایه که پی‌غه‌مبه‌ره‌کانی خۆی پیدا نارووه بۆ به‌نده‌کانی، هه‌موو زانایانی فیه‌زانه‌کان یه‌کده‌نگن له‌سه‌ر نه‌م نایه‌ته که خوی گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ﴾ وتویانه: موباره‌کیه‌کی کامه‌یه؟ وه‌لام دراوه‌ته‌وه: نه‌وه‌یه فه‌رمان به‌چاکه‌نه‌کات به‌رگی له خراپه نه‌کات له هه‌ر کوپیه‌ک بیته.^۳ ﴿وَأَوْصِنِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا﴾ واته: داواشی لی کردوم که نوێژ بکه‌مو زه‌کات بده‌م هه‌تا زیندوم. وه‌ک نه‌م نایه‌ته‌ی که خوی گه‌وره فه‌رمان به‌حه‌ززه‌تی محمده‌کات و ده‌فه‌رموویت: ﴿وَأَعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ﴾ واته: په‌روه‌ردگارت بپه‌رسته هه‌تا مردن یه‌خه‌ت پی ده‌گریت. عبدالرحمانی کوپی قاسم ده‌لئیت له مالیکتی کوپی نه‌نه‌سه‌وه له‌م نایه‌ته‌دا: ﴿وَأَوْصِنِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا﴾ ده‌لئیت: هه‌والی هه‌موو نه‌و شتانه‌ی داوه‌تی که له نه‌و په‌و ده‌دات هه‌تا ده‌مریت نه‌م قسه‌یه چه‌ند په‌ونه بۆ نه‌وانه‌ی به‌یوایان به‌قه‌زاو قه‌ده‌ر نیه!^۴ وه‌ ده‌فه‌رموویت: ﴿وَبِرًّا بِوَالِدِي﴾ واته: فه‌رمانی پیدوم له‌گه‌ل دایکیشم چاک بم، دوا‌ی گوپه‌یالی خودا باسی چاکه‌کردنی کردوه له‌گه‌ل دایکی، چونکه خودای گه‌وره نۆزجار که باسی عباده‌تی خۆی کردوه باسی چاکه‌کردنیشی کردوه له‌گه‌ل دایک و باوک. وه‌ک ده‌فه‌رموویت: ﴿وَقَضَىٰ

^۱ الطبري (۱۸/۱۹۱).^۲ الطبري (۱۸/۱۹۱).^۳ الطبري (۱۸/۱۹۱).^۴ الحجر (۹۹).^۵ القرطبي (۱۱/۱۰۳).

رَبِّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ۚ وَابْلُؤْا الَّذِيْنَ احْسَنَّا ۚ وَاْتَهُ: وه پهروه دگار ت بپاری داوه که هیچ شتیک نه پرستن بیجگه له نو وه له گه ل دایکو باوکتان چاکه بکن. وه ده فرموویت: ﴿أَنْ أَشْكُرَ لِي وَابْلُؤْا لِي إِلَى الْمَصِيْرِ ۚ وَاْتَهُ: (فرمانان به ناده می دا) که سوپاسگوزاری من و باوکو دایکت بکه تنها بق لای منه گه پانه وتان. وه لیره دا ده فرموویت: ﴿وَلَمْ يَجْعَلْ لِي جَارًا شَقِيًّا ۚ وَاْتَهُ: نه ی کردوم به نذر داریکی لاسارو فیززل که له فرمانی ده رچوم عبادتی نه که م خرابه له گه ل دایکم بکه م به دبخت بیم، پاشان خودای مزن له سر زمانی عیسا پیغه مبر (سه لای خوی لی بیت) ده فرموویت: ﴿وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا ۚ وَاْتَهُ: سلوم لی بیت پدژیک که له دایک بووم پدژئی که ده مرمو پدژیکیش که زیندوو ده کرمه وه. لیره دا به ندایه تی خوی ده سه لمینیت بق خودای گه وره، که نه میش دروست کراویکه له دروستکراوه کانی خودا ده بی و ده مری و زیندوو ده کرمته وه وه که نه خه لکه ی تر به لام له او کاتانه دا سه لامه ته که نارچه تترین و گرانترین کاته له سر به نده کانی خودا، درودو سه لام له سر عیسا پیغه مبر.

﴿ذَلِكَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ ۗ قَوْلَ الْحَقِّ الَّذِي فِيهِ يَمْتَرُونَ ﴿۲۳﴾ مَا كَانَ لِلَّهِ أَنْ يَخْذَ مِنْ وَّلَدٍ سُبْحٰنَهُ ۚ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿۲۴﴾ وَإِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَأَعْبُدُوهُ هٰذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ﴿۲۵﴾ فَأَخْلَفَ الْأَخْرَابَ مِنْ بَيْنِهِمْ قَوْلًا لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ مَّشْهَدٍ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿۲۶﴾﴾

عیسا عه بدی خودایه و کوری خودا نیه

خوای گوره ده فرموویت: ﴿ذَلِكَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ ۗ قَوْلَ الْحَقِّ الَّذِي فِيهِ يَمْتَرُونَ﴾ وَاْتَهُ: نه مه به قسه ی پاست له سر عیسا ی کوری مریه م که نه وان تنیدا دوو دلن، خوای گه وره باسی عیسا پیغه مبر (سه لای خوی لی بیت) ده کات بق پیغه مبر (ﷺ) ده فرموویت نه وه ی که بق تو مان گیزاوه ته وه له باره ی عیسا وه (سه لای خوی لی بیت) ﴿قَوْلَ الْحَقِّ الَّذِي فِيهِ يَمْتَرُونَ﴾ نه وقسه پاسته به که نه وان تنیدا دوو دلن ، وَاْتَهُ: نه وان هی شوینی پپوچ که وقوون بپوایان پئی نیه ونه وانیش له سر ره قنو بپوایان پئی مه به کیشه یانه له سر ی، بزیه نژیک خویندوو یانه ته وه به (قَوْلُ الْحَقِّ) به په فعی (قَوْلُ) عاسیم و عه بدلای کوری عامریش خویندوو یانه ته وه به مه نسوبی (قَوْلُ)، نینو مه سعودیش

۱ الاسراء (۲۳).

۲ لقمان (۱۶).

خویندوویه تیه وه به: ﴿ذَلِكْ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ قَالَ الْحَقُّ﴾^۱ رهنه که له پوهی ئیعرابه وه باشتر دیاره. ئه م نایه ته ییش ده بیته پشتگیر بزئه م (رهنه) که ده فرموویت: ﴿الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ﴾^۲ واته: پاست ئه وه یه (که بزت هاتووه) له پهروه ردگارته وه که واته له گومانداران مه به. پاش ئه وه ی خودای مه زن باسی عیسا ده کات که خزی دروستی کردووه و عه بدی خودایه و کردوویه تی به پیغه مبه ر باسی پاک و بی عه بیی خزی ده کات و ده فرموویت: ﴿مَا كَانَ لِلَّهِ أَنْ يَتَّخِذَ مِنْ وَلَدٍ سُبْحَانَهُ﴾ واته: له خوا ناوه شیته وه مندالی هه بیته، پاک و بی عه بیی بز خودایه نه و سه سانه که نه و خوانه ناس و سته مکارو نه فام و تاوانکارانه نه یلین: ﴿إِذَا قُضِيَ أَمْرٌ فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ، كُنْ فَيَكُونُ﴾ واته: هه ر کاتیک مه یلی لی بوو شتیک بیته، هه ر پیی وت ببه ده بیته. بوو شیوه یه ی مه یلی لیته تی، وه ک له نایه تی تردا ده فرموویت: ﴿إِنَّ مَثَلَ عِيسَى عِنْدَ اللَّهِ كَمَثَلِ آدَمَ خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ، كُنْ فَيَكُونُ﴾^۳ الاته: ﴿الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ﴾^۲ واته: به پاستی وینه ی (دروست بوونی) عیسا لای خوا وه ک وینه ی نادهم وایه که دروستی کرد له گل له پاشان پیی وت ببه، ئه ویش بوو، قسه ی پاست ئه وه یه که له خواوه به تر که بیشت که واته له گومانداران مه به.

عیسا فرمائی داوه که ته نها خوا بهرستری به لام خه لکی دوا ی نه و کیشه و جیوازی که وته نیوانیان

خوای گه وره ده فرموویت: ﴿وَلِإِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ﴾ واته: عیسا فرمائی دا به هزه که ی نه و کاته ی که هه ر له بیشکه دا بوو پیی وتن که خوای گه وره پهروه ردگاری نه وه و پهروه ردگاری نه وانیشه داوای لی کردن که خوا بهرستن. ﴿فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ﴾! هه ر نه و بهرستن، نه مه ریگی راسته، یانی: ئه وه ی من بزوم هیناون له لایه ن خواوه هه ر نه وه پاسته پینه، واته: نه و ریگه پاسته هه ر که سیک شوینی بکه ویت نه وه شاره زایه و پیی پاستی گرتووه، هه ر که سیش دزایه تی بکات نه وه گومرپا بووه و سه ری لی شیواوه. پاشان خوای گه وره ده فرموویت: ﴿فَأَخْلَفَ الْأَحْزَابَ مِنْ بَيْنِهِمْ﴾ واته: نه هلی کتیب که وته کیشه وه له سه ر عیسا له نیوان خزیاندا، پاش بوونکردنه وه و درخستنی حالی عیسا که عه بدو پیغه مبه ری خودایه و به فرمائی خزی و هه ر له پوخی

^۱ الطبری (۱۹۴/۱۸).

^۲ البقرة (۱۴۷).

^۳ آل عمران (۵۹-۶۰).

پیرزنی خوی خستیه ناو په حمی مہریہ م. کرمہ لیک له وانه که زورینه ی جووله که کانه (بہر له عنہ تی خوا بکون) چه ختیان دہ کردوہ و لہ سر نہوہ که عیسا زولہ و نہم قسانہ ییش دہ یکات جادوہ، دہ سته یه کی تریان دہ ی وت: بیگومان قسہ ی خودایہ، ہہندیکی تر دہ یان وت: عیسا کورپی خودایہ، ہہندیکی تریش دہ یان وت: عیسا یه کیکه له سی خوداکہ، ہہندیکیشیان دہ یان وت: بہ راستی عیسا عہدی خودایہ و پیغہ مہبری خودایہ، نہم نہو قسہ راستیہ کہ خوی گہورہ باوہ پدارانی لی شاره زا کردوہ. ہر بہو شیوہ یہ پیوایت کراوہ له عمری کورپی مہیون و نیبون جوہرہ یو قہ تادہ و کہسانی تریشہوہ له زانایانی پیشینہ و پاشینہ شوہ، خوی گہورہ دہ فرموویت: ﴿قَوْلٌ لِّلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ مَّشْهَدٍ يَوْمٍ عَظِيمٍ﴾^۱ واتہ: ہاوار بق نہو خوانہ ناسانہ له بینینی نہو پورژہ گہورہ و نارہ حہتہ، نہم ہہرہ شہ یه کی زور توندہ بق نہو کہسانہ ی کہ زور بہ دہم خوداوہ ہلہدہ بہ سترو وا دہ زانن کہ خودا کورپی ہہ یہ، بہ لام خودا بی باکو و مولہ تیان دہ دات و دوا یان دہ خات بق پورژی قیامت ،خوا زور لہ سہ رخویہ، دہ زانیت له دہستی دہ رناجن، پہلہ ناکات له وانه ی کہ یاخی دہ بن، وک له فہرمودہ ی صہ حیددا ہاتوہ: (خوی گہورہ مولہ تی ستمکار دہ دات ہہ تا کاتی نہ یگریت، نیر بہری نادات، پاشان پیغہ مہبری خودا ﷺ) نہم ناہتہ ی خویند: ﴿وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرْآنَ وَهِيَ ظَالِمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ أَلَمٌ شَدِيدٌ﴾^۲ واتہ: نا بہو شیوہ یہ سزادانی پہرہ ردارت کاتیک خہ لکی شاره کان سزا دہ دات کہ ستمکار بوون بہ راستی تولہ سہ ندنی نہو نازاردہ رو بہ تینہ. دیسان له ہر دوو صہ حیحہ کہدا ہاتوہ له پیغہ مہبری خوداوہ ﷺ) فہرموویت: (ہیچ کہ سیک خورگتر نیہ له خودا لہ سہر نازاردانیک کہ بیستبیتی، نہو وانه مندالی بق بریار دہ دہن نہویش پورزیان دہ دات و تہندروستیان دہ کات (و تووشی بہ لایان ناکات).^۲ خوی گہورہ دہ فرموویت: ﴿وَكَأَن مِّن قَرِيبٍ أَمَلَيْتُ لَهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ ثُمَّ أَخَذْتُهَا وَإِلَى الْمَصِيرِ﴾^۳ واتہ: وہ (خہ لکی) چہندہا شا رو دی (ہہ بوون) مولہ تم دان کہ ستمکار بوون له پاشان تولہ م لی سہ ندن و لہ ناوم بردن و ہر بق لای من دہ گہرینہوہ. وہ دہ فرموویت: ﴿وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهُ غَفْلًا عَنَّا يَمُكِّلُ الْفَالِقُونَ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ﴾^۴ واتہ: وا مہزانه خوا بی ناگاہی لہوہ ی کہ ستمکاران دہ یکن، بیگومان نہو دوا یان دہ خات بق پورژیک کہ چاوہ کان تیبدا نہ بلہ ق دہ بن و نانوقین

^۱ فتح الباری (۲۰۵/۸)، مسلم (۱۹۹۷/۴). (ہود: ۱۰۲).

^۲ فتح الباری (۵۲۷/۱۰)، مسلم (۲۱۶۰/۴).

^۳ الحج (۴۸).

^۴ ابراہیم (۴۲).

له ترسا. بؤيه ليتره يشدا ده فەرموويت: ﴿قَوْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ مَّشْهَدٍ يَوْمٍ عَظِيمٍ﴾ يانی: پۆژی قیامەت. وه له فەرموودەى سه حیددا هاتووە که بوخاری و موسلیم پڕوایەتیان کردووە له عوبادەى کورپی سامیتە وه (رەزای خۆای لی بیت) دەلێت: پیئەمبەری خودا ﴿ﷺ﴾ فەرموویەتی: (کە سێک شایەتی بدا هیچ پەرستراویک نیه غەیری خودا و ئەو خۆایە تەنیا یەو شەریکی نیه، موخەمەدیش ﴿ﷺ﴾ بەندەو پیئەمبەری خودایە، عیسا ییش بەندەى خودا و پیئەمبەری خودایە و بە فرمانی خودا له پۆژی پیرۆزی خۆی خستە ناو رەحمی مەریەمە وه، هەر وه ها بە هەشت راس تە و ناگریش راستە، خودا دە یخاتە بە هەشت بەو کارانە ی شە وه که هە یە تی).

﴿أَسْمِعْ بِهِمْ وَأَبْصِرْ يَوْمَ يَأْتُ تَوْنًا لَكِنِ الظَّالِمُونَ الْيَوْمَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾ (۲۸) ﴿وَأَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ (۲۹) ﴿إِنَّا نَحْنُ نَرِثُ الْأَرْضَ وَمَنْ عَلَيْهَا وَإِنَّا يُرْجِعُونَ﴾ (۳۰)

ترساندن ی خوانە ناسان له پۆژی داخ و کەسەر

خۆای گەرە باسی خوانە ناسان دە کات له پۆژی قیامەتدا که زۆر چاویان تیژەو گۆییان سووکە، وه ک له نایە تێکی تردا ده فەرموویت: ﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الْمُجْرِمُونَ نَاكِسُوا رُءُوسِهِمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ رَبَّنَا أَبْصَرْنَا وَسَمِعْنَا﴾^۱ واتە: ئە گەر دە ببینی کاتیەک (له قیامەتدا) تاوانباران له حوزوری پەروەردگاریاندا (له خە جالە تیدا) سەریان داخستووە (دە لێن) ئە ی پەروەردگاری نێمە (ئە وه ی بە لێتت پی دابوین) دیمان و بیستمان. واتە: کاتیەک ئەو قسانە دە کەن هیچ سوودی نیه بۆیان، ئە گەر له پیش تووش بوونیان بە سزا ئەو قسانە یان بوتایە سوودمە ند دە بوون پی ی و له جەزە بە ی خودا لای دە دان و پزگاری دە کردن، بۆیه خۆای گەرە لیترە دا ده فەرموویت: ﴿أَسْمِعْ بِهِمْ وَأَبْصِرْ﴾ واتە: چاک دە بیستن و چاکیش دە بینن، واتە: له پۆژی قیامەتدا، ﴿لَكِنِ الظَّالِمُونَ الْيَوْمَ﴾ واتە: بە لای ستمکاران ئە مۆ له دنیا دا ﴿فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾ واتە: بە ناشکر گومرمان. نابیسن و نابینن و بی ناوەزن، کاتیەک که داویان لی دە کړت پی راست بگرن نایگن، بە لایم وه ختیەک بە رفرمانن که هیچ قازا جتیکی نیه بۆیان، پاشان خۆای گەرە ده فەرموویت: ﴿وَأَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ﴾ واتە: لهو پۆژی داخ و خە فە ته بیان ترسیئە، ﴿إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ﴾ کاتیەک هە موو شتیەک دە پیریتە وه و کار له کار دە ترازیت، خە لکی ناو بە هەشت و خە لکی ناو ناگر جیا دە کړیتە وه، هەر کە سە و دە پوات بۆ ئەو شویتە ی خۆی تا هە تايە تئیدایە ﴿وَهُمْ﴾ ئە وانە کە چی

^۱ فتح الباری (۵۴۶/۶)، مسلم (۵۷/۱۰).

^۲ السجدة (۱۲)

نہ مرق (فی عَفَلَةٍ) بی ناگان لهو ترسہی تووشیان دیت لهو پڑزی داخو کہ سرہو پہ شیمانیدہ، ﴿وَمَّ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ واتہ: ئوانہ برواشیان نیہ. ئیمامی ئحمدہ پیوایہ تی کردوہ له ئبو سہ سعیدوہ دہ لیت: پیغہ مبری خودا (ﷺ) فرموویہ تی: (کاتیک خہ لکی بہ ہشت چوونہ بہ ہشت و خہ لکی ناگریش چوونہ ناو ناگر، مردن دہ ہینریت له شیوہی بہرائیکی سپرو پشہ له نیوان بہ ہشت و ناگردا دہوستینریت، دہوتری: ئہی خہ لکی بہ ہشت نایا ئمہ دہناسن؟ فرمووی: خہ لکی مل بہرز دہکہ نہوہو سہیر دہکن دہ لیتن: بہ لی ئمہ مردنہ، فرمووی: دہوتری: ئہی خہ لکی ناگر نایا ئمہ دہناسن؟ فرمووی: مل بہرز دہکہ نہوہو سہیر دہکن و دہ لیتن: بہ لی ئمہ مردنہ، فرمووی: جافہ رمانی پی دہ کریت کہ سہر بپریت، فرمووی: پاشان دہوترت: ئہی خہ لکی بہ ہشت تا ہتایہ مانہ وہیوہ مردن نیہ، وہ ئہی خہ لکی ناگر تاہتایہ مانہ وہیوہ مردن نیہ). پاشان پیغہ مبری خودا (ﷺ) ئم نایہ تہی خویندہوہ: ﴿وَأَنْذَرَهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ وَمَمَّ فِي عَفَلَةٍ وَمَمَّ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ بہ دہستی ئیشارہ تی کردو پاشان فرمووی: (خہ لکی دنیا له ناو بی ناگایی دنیادان)! ہر بہم شیوہیہ ئیمامی ئحمدہ دیش پیوایہ تی کردوہ، بوخاری و موسلمیمیش له صحیحہ کہ یاندانہ میناویانہ.^۱ لہ فزہ کانیان لہم فرموودہیوہ نزیکہ. وہ له عبداللہ ی کوپی مسعودوہ له بہ سہرہاتیکدا باس کردوہ دہ لیت: ہیچ گیانیک نیہ مہ گین ئہو گیانہ دہ پوانیت بؤ مالیک له بہ ہشتداو مالیک له ناگردا، ئہو پڑزہ پڑزی داخو کہ سہرہ. خہ لکی ناو ناگر ئہو مالہ دہ بینن کہ خودا بؤی دانابوون ئہ گہر خاوہن بپوا بوونایہ، پئیان دہ لیتن: ئہ گہر بپواتان بہ ئینایہ و ناکار چاک بوونایہ، ئا ئہوہ بؤ ئیوہ دہ بوو له بہ ہشتدا کہ چاوتان پئی دہکہ ویت، لہ ویدا خہم و خہ فہت دایان دہ گرت، وہ دہ فرموویت: خہ لکی بہ ہشتیش ئہو مالہی ناو ناگر دہ بینن، پئیان دہ لیتن: ئہ گہر خودا منہ تی نہ کردایہ بہ سہرتاندا).^۲

پاشان خوای گہورہ دہ فرموویت: ﴿إِنَّا نَحْنُ رَبُّ الْأَرْضِ وَمَنْ عَلَيَّا وَإِلَيْنَا يَرْجِعُونَ﴾ واتہ: ئم زمینہو ہرچی تیایہ تی و وا بہ سہریوہ دہ مینیتہوہ بؤ ئیمہ و ئیوہ ش دہ گہر پینرینہوہ بؤ لای ئیمہ، خودای گہورہ باسی ئہوہ دہکات کہ ہر خوی و دہ پینرہو خاوہن شکو کاربہ دہستہ، ہموو خہ لکی لہ ناوہن چن و ہر خودا خوی دہ مینیتہوہ پاکو بی عیبی ہر بؤ ئہوہ، ہیچ کہ سیک خوی بہ خاوہن تواناو دہ سہلات نازانیت، بہ لگو ہر خوی خاوہنی ہموو خہ لکوہ پاش ئہوان ماوہ تہوہ و

^۱ احمد (۹/۳)، فرموودہیوہ کی سہیحہ.

^۲ فتح الباری (۲۸۲/۸)، مسلم (۲۱۸۸/۴).

^۳ الطبری (۳۴۴/۸). لہ (المصباح المنیر) کہ دہامرہ و دہندہی میناوہ و ئیمہ ش و ہک خوی و ہرمان کیراوماناکہ شی پوئشہ

به کاره کانیاندا ده گاتو نامه قی به هیچ که سیک ناکات به نه ندازه ی بالی می شو له یه ک و میزوله وردیله یه ک، نینو نه بی حاتم پروایه تی کردوه له حزمی کوپی نه بو حزمی قه تعیه وه ده لیت : عومری کوپی عبدالعزیز نووسی بی عبدالحمیدی کوپی عبدالرحمان خاوه نی کوفه (والی کوفه) اما بعد، بیگومان خوی گوره مردنی له سهر دروستکراوه کانی نووسیوه کاتیک که دروستی کردون، ده بیت هر پئی بگن، وه له و کتیبه راستی په وانیه کردوه به زانایی خوی پاراستویه تی و فریشته کانی شی کردوه به شایهت له سهر پاراستنی فرمویه تی: که خوی خاوه نی نه زمینه یه و خاوه نی نه ویشه له سهریه تی وه موش بی لای خوی ده گه پینه وه^۱.

﴿وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا ۗ يَا أَبَتِ إِنِّي قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعَالَمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَاتَّبِعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا سَوِيًّا ۗ﴾ ﴿يَتَابَتِ لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلرَّحْمَنِ عَصِيًّا ۗ﴾ ﴿يَتَابَتِ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَمَسَّكَ عَذَابٌ مِنَ الرَّحْمَنِ فَتَكُونَ لِلشَّيْطَانِ وَلِيًّا ۗ﴾

ناموزگاری ئیبراهیم بی باوکی

خوای گوره ده فرمویت به پیغه مبهری خوی موحه مه د (ﷺ): ﴿وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا ۗ يَا أَبَتِ إِنِّي قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعَالَمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَاتَّبِعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا سَوِيًّا ۗ﴾ ﴿يَتَابَتِ لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلرَّحْمَنِ عَصِيًّا ۗ﴾ ﴿يَتَابَتِ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَمَسَّكَ عَذَابٌ مِنَ الرَّحْمَنِ فَتَكُونَ لِلشَّيْطَانِ وَلِيًّا ۗ﴾

واته: له م قورئانه دا باسی ئیبراهیم بکه که له کردارو گفتاردا راست و دروست بووه و پیغه مبه ریش بووه، یانی: باسی ئیبراهیم بکه بی هوزه که ت نه وانیه که بت ده په رستن و خویان به وه چه و پیروه که ری نه وه ده ناسینزو و ده زانن له سهر ناینی نه ون، سه بری ئیبراهیم بکن که چه نده پیغه مبه ریکی راستگر بوو له گه ل باوکی و چون ناموزگاری ده کرد که واز بینیت له بت په رستی، ﴿إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا ۗ﴾ واته: کاتیک به باوکی وت: بابه تق بی شتیکی و ده په رستی نه ده بیستی و نه ده بینی و نه قازانجت پی ده گه به نیت و نه زینیش لی ده دات، ﴿يَتَابَتِ إِنِّي قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعَالَمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ ۗ﴾ واته: نه بی بابه من زانیاریه کم بو هاتوره که نه هاتوره بو تو، یانی: نه بی بابه هر چه نده من کوپی تو دم ببینی بچو کوتم له توو له تو رمه ی تو، باش بزانه که من شاره زای زانیاریه کم له لایه ن خوداره، تق نایزانی و ناگاداری نیت و بزیشت نه هاتوره، ﴿فَاتَّبِعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا سَوِيًّا ۗ﴾ واته: شوینم بکه وی شاره زای راسته ریت ده کم که بتگه به نیت به وه ی تاره زووت و

^۱ ابن ابی حاتم (۲۴۱/۷).

پزگاریشت ده بیټ له وهی ترسناکه، ﴿يَتَّابِتْ لَا تَعْبُدُ الشَّيْطَانَ﴾ واته: نهی باوکه شهیتان مه پهرسته و گویبستی مهبه له پهرستنی ثم بتانه دا، چونکه هه رشه ییتانه دلاوی نهوت لیده کات و پیتی خو شه بته رست بی، خوی گه وره له نایه تیکی تر دا ده فرموویت: ﴿أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَبْنَیْ ءَادَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُرْ عَدُوٌّ مُبِينٌ﴾^۱ واته: نهی نه وه کانی ئاده م نایا وه سیتم بق نه کردن که شهیتان نه پهرستن چونکه به راستی شهیتان دوژمنی ئاشکرای نیویه. وه فرموویت: ﴿إِنْ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا إِنْتَا وَإِنْ يَدْعُونَ إِلَّا سَيِّطَنًا مَرِيدًا﴾^۲ واته: نیوه جگه له خوا هاوار ناکه ن له خوا ته نها له چهند (بتیکی ناولیندراوی) مینه نه بیټ وه نایه پهرستن جگه له شهیتانی یاخی و سرکه ش نه بیټ. وه لیره یشدا ده فرموویت: ﴿إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلرَّحْمَنِ عَصِيًّا﴾ واته: شهیتان سه رپیچی فرمانی خودای کرد خوی به زل زانی گویبستی فرمانی پهره ردگاری نه بوو، خودایش له به زه بی خوی دوری خسته وه دهری کرد، شوینی شهیتان مه که وه با وه ک نهوت لی نه یهت، ﴿يَتَّابِتْ إِلَيْهِ أَخَافُ أَنْ يَمْسَكَ عَذَابٌ مِنَ الرَّحْمَنِ﴾ واته: نهی بابه من ده ترسم تووشی جه ززه به بیی له لایه ن خوداوه له سر نه و شه ریک دانان و یاخی بوونهت که شهیتان فرمانت پی ده کات، ﴿فَتَكُونُ لِلشَّيْطَانِ وَلِيًّا﴾ واته: بیی به دوستی شهیتان، جگه له شهیتان هیچ که سیک نه بی به دوست و یارمه تی دهر و فریاد پهرست، وه باش بزانه که نه شهیتان و نه هیچ که سیک تریش هیچیان به ده ست نه و ناتوان هیچ کاریک بکن، به لکو شوینکه وتنت ده بیته هوی نه وهی که سزا ده ورت بدات. وه ک خوی گه وره ده فرموویت: ﴿تَاللَّهِ لَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِّن قَبْلِكَ فَرِئَنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَلَهُمْ فَهُوَ وَلِيُّهُمْ الْيَوْمَ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾^۳ واته: سویند به خوا به راستی پیغه مبه رانمان له پیش تو ناردووه بق سر گه لانیکی نؤد جا شهیتان کرده وه (ی به دی) بق پازاندن وه بویه نه مرؤ (شهیتان) پشتیوانیانه و بق نه وانه سزای سه ختی به نازار هیه.

^۱ یس (۶۰).

^۲ النساء (۱۱۷).

^۳ النحل (۶۲).

﴿ قَالَ أَرَأَيْتَ أَنْتَ عَنْ ءَالِهَتِي يَا إِبْرَاهِيمُ لَئِن لَّمْ تَنْتَهَ لِأَرْحَمَنَكَ وَأَهْجُرَنِي مَلِيًّا ﴿١٦﴾ قَالَ سَلِّمْ عَلَيْكَ سَأَسْتَغْفِرُكَ رَبِّي إِنَّهُ كَانَ بِي حَفِيًّا ﴿١٧﴾ وَأَعِزَّلْتُكُمْ وَمَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَأَدْعُوا رَبِّي عَسَىٰ أَلَّا أَكُونَ بِدُعَاءِ رَبِّي شَقِيًّا ﴿١٨﴾ ﴾

وهلامی باوکی نیبراهیم

خوای گه وره باسی وهلامی نیبراهیم ده کات بق نیبراهیمی کوپی کاتیک که بانگی کرد شوینی بکه وی، باوکی وتی: ﴿ قَالَ أَرَأَيْتَ أَنْتَ عَنْ ءَالِهَتِي يَا إِبْرَاهِيمُ ﴾ واته: نهی نیبراهیم تو بق بیزاری له وانهی که من ده بیان پرستم؟ واته: نه گهر تو ناتووی بیانپرستی و پازی نیت بییان، واز بیته له قسه پی وتنیان و به سووکی ناویان مه بیته و باسیان مه که به خراپی، حق نه گهر تو واز نه بیته له و کارهت نه و منیش سزات ددهم قسه بیست پی ده لیم و خراپیش به سه ر دینم، ﴿لَئِن لَّمْ تَنْتَهَ لِأَرْحَمَنَكَ﴾ واته: به رده یارانت ده که م، نه مه قسه ی نیبنو عه بیاس و سودی و نیبنو جوره بیج و زه حاک و که سانی تریشه. ^۱ ﴿وَأَهْجُرَنِي مَلِيًّا﴾ واته: ماوه یه کی دریش له لام بری، مواهیدو عیکریمه و سه عیدی کوپی جو به یرو موحه مدی کوپی نیسحاق ده لئین: واته: ماوه یه ک. ^۲ حه سنی به سری ده لئیت: ماوه یه کی دریش. ^۳ سودی ده لئیت: ﴿وَأَهْجُرَنِي مَلِيًّا﴾ تاهه تاهه لام بری. ^۴ علی کوپی نه بو ته لحوه عه وی ده لئین: له نیبنو عه بیاسه وه ﴿وَأَهْجُرَنِي مَلِيًّا﴾ به ساغ و سه لامه تی له لام بری پیش نه وهی ناچاریم سزات بدهم، زه حاک و قه تاده و عه ته ی جه ده لی و مالیک و که سانی تریش هر وایان و تووه، نیبنو جه ریش نه پایه ی مه لبژاردوه.

وهلامی خه لیلی خودا نیبراهیم (سهلامی خوای لی بییت)

کاتیک نیبراهیم به باوکی وت: ﴿ سَلِّمْ عَلَيْكَ ﴾ سلوات لی بیته وه که چون خوای گه وره وه سفی موسلمانان ده کات دده رموویت: ﴿وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا﴾^۵ واته: کاتیک نه زان و نه فامه کان (به وتی ناشیرین) له گه لیان بدوین و ته یه که ده لئین بییان گونا نه بیته. وه دده رموویت:

^۱ الطبری (۲۰۵/۱۸).

^۲ الطبری (۲۰۶/۲۰۵/۱۸).

^۳ الطبری (۲۰۵/۱۸).

^۴ الطبری (۲۰۶/۱۸).

^۵ الفرقان (۶۳).

﴿ وَإِذَا سَمِعُوا اللَّغْوَ أَعْرَضُوا عَنْهُ وَقَالُوا لَنَا أَعْمَلُنَا وَلَكُمْ أَعْمَلُكُمْ سَلِّمْ عَلَيْكُمْ لَا تَبْغِي الْجَاهِلِينَ ﴾^۱ واته: وه کاتیک قسه‌ی ناپه‌سندو هیچ بییستن پشتی تی ده‌کن و ده‌لین (به نه‌فامان نه‌نجامی) کرده‌وه‌کانمان بۆ خۆمانه و (نه‌نجامی) کرده‌وه‌کانی نئوه‌ش بۆ خۆتانه سه‌لامتان لی بیئت نئیمه هاوپی نه‌فامانمان ناویت. مانای قسه‌که‌ی ئیبراهیم بۆ باوکی ﴿سَلِّمْ عَلَيْكَ﴾ واته: له‌باره‌ی منه‌وه هرگیزتووشی ئازارونا‌په‌حه‌تی نابی، له‌به‌ر پزیزی باو‌کایه‌تی، ﴿سَأَسْتَغْفِرُ لَكَ رَبِّي﴾ واته: داواش ده‌که‌م له‌خودا بۆت که پزنگات نیشان بدات ولایت خۆش بیئت، ﴿إِنَّهُ كَانَ فِي حَفِيَّا﴾ واته: بیگومان په‌روه‌ردگارم له‌گه‌ل من میهره‌بانه. ئیبنو عه‌بباس و که‌سانی تریش وتویانه: ﴿حَفِيَّا﴾ به‌سۆزه، واته: به‌رامبه‌ر من به‌سۆزه.^۲ چونکه پتی نیشانداوم بۆ عیباده‌تی خۆیی و ناسینی به‌دائیکی پاک، سودی ده‌لایت: (الحفی) واته: نه‌و خودایه‌ی که گرنگیم پنده‌داو فرامۆشم ناکات. ئیبراهیم داوای لیبوردنی کرد بۆ باوکی له‌لای خودا بۆ ماوه‌یه‌کی نۆر هه‌تا کلچ کردنیش بۆ شام و دروستکردنی که‌عبه‌ی پی‌روزیش، وه‌داوای نه‌وه‌بیش که خودا ئیسماعیل و ئیسماعیلیسی پی‌به‌خشی (سه‌لامی خویان لی بیئت) وه‌ک خوای گه‌وره له‌ئایه‌تیکتی ترده‌فرموویه‌تی: ﴿رَبَّنَا أَغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ﴾^۳ واته: نه‌ی په‌روه‌ردگارمان له‌من و باوکم و دایکم و هه‌موو بپواداران ببووره و خۆش بیه له‌پزۆتکدا که لیبهرسینه‌وه به‌ریا ده‌بیئت، موسلمانانیش داوای لیبوردنیا ن ده‌کرد بۆ خزم و که‌سو کاره‌بت په‌رسته‌کانیا ن له‌سه‌ره‌تای هاتنی ئیسلامه‌وه، وه‌ک چاولینگه‌ریبه‌ک له‌ئیبراهیمی خه‌لیل (سه‌لامی خوای لی بیئت) هه‌تا خودای مه‌زن نه‌م ئایه‌ته‌ی نارده‌خواره‌وه که ده‌فرموویت: ﴿قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَءُوكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ كُفْرًا بِكُرِّهِمْ وَإِنَّا لَنَنَّا وَيَتَنَّا وَإِنَّكُمْ لَأَعْدَاؤُا وَابْتِغَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحَدُّهُ إِلَّا قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ وَمَا أَمْرُكَ لَكَ مِن اللَّهِ مِن شَيْءٍ﴾^۴ واته: به‌راستی بۆ نئوه هه‌یه سه‌ره‌شقیکی جوان و چاک له‌ئیبراهیم و نه‌وانه‌ی له‌گه‌لیدا بوون که به‌گه‌له‌که‌ی خۆیانیا ن وت به‌راستی نئیمه بیزارو به‌رین له‌نئوه و له‌و شتانه‌بیش که ده‌یانبه‌رستن له‌جیاتی خوا، نئیمه باوه‌رمان نیه به‌ (ئایینی) نئوه و په‌یدابووه له‌نیوان نئیمه و نئوه‌دا

^۱ القصص (۵۵).

^۲ الطبری (۲۰۷/۱۸).

^۳ ابراهیم (۴۱).

^۴ الممتحنة (۴).

دوژمنایه‌تی و کینه بۆ همه‌میشه، تا کاتیک نه‌بیٔت که بپروا به خوای ته‌نھا ده‌هینن، جگه له و قسه‌یه‌ی ئیبراهیم که به باوکی وت بیگومان داوای لیخۆشبوونت بۆ ده‌که‌م و من هیچم به دست نیه له به‌رام‌بەر خودادا بۆ تۆ یانی: ته‌نیا له‌م قسه‌یه‌دا نه‌بیٔت چاوی لی مه‌کن، که داوای لی‌بووردنی کرد بۆ باوکی، پاشان خوای گوره‌هه‌ر پوونی ده‌هکاته‌وه که ئیبراهیم وازی هینتا له پاران‌ه‌وه بۆ باوکی و په‌شیمان بووه‌وه

له‌و پاران‌ه‌ویه، خوای گوره‌هه‌ر موویت: ﴿مَا كَانَتْ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولَىٰ قُرْبَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّ لَهُمْ أَنَّ صَحْبَ الْجَحِيمِ ﴿١٣﴾ وَمَا كَانَتْ أَسْتَغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ إِلَّا عَنْ مَوْعِدَةٍ وَعَدَّهَا أَيَّاهُ فَلَمَّا بَيَّنَّ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ

حَلِيمٌ﴾ واته: په‌واو شایسته نیه بۆ پیغه‌مبه‌رو باوه‌پداران که داوای لی‌بووردن بکن بۆ هاو‌به‌ش په‌یدا‌که‌ران با خزمی نزیکیشیان بن له پاش نه‌وه‌ی که بۆیان ده‌رکه‌وتووه که بیگومان نه‌و (هاو‌به‌ش دانه‌رانه) هاو‌ه‌ل‌و پێری دۆزه‌خن، وه داوای لیخۆشبوونی ئیبراهیم بۆ باوکی ته‌نھا له‌به‌ر واده‌و به‌ئینتیک بوو که به باوکی دا‌بوو (که داوای لی‌بووردنی بۆ بکات) جا کاتیک بۆی پوون بوویه‌وه که بیگومان باوکی دوژمنی خودایه‌ خۆی لی به‌ری کرد، به راستی ئیبراهیم زۆر له خواترس و له‌سه‌رخۆ بوو. پاشان خوای

گوره‌هه‌ر له‌سه‌ر زمانی ئیبراهیم ده‌فه‌رموویت: ﴿وَأَعْتَبَتْكُمْ وَمَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَأَدْعُوا رَبِّي﴾ واته: من له ئیوه‌و له‌وانه‌یش که له‌غه‌یری خوا ده‌پارێته‌وه دوور ده‌که‌ومه‌وه، هه‌ر له خوای خۆم

ده‌پارێمه‌وه، نه‌و ده‌په‌رستم به‌ته‌نھا که شه‌ریکی نیه، ﴿عَسَىٰ أَلَّا أَكُونَ بِدُعَاءِ رَبِّي شَقِيحًا﴾ واته: داوام وایه له پاران‌ه‌وه‌مدا بۆ لای خودا چاره‌په‌ش نه‌م، نه‌م ﴿عَسَىٰ﴾ یه‌ لێره‌دا بیگومان بۆ قه‌بول کردنه، چونکه ئیبراهیم گوره‌ه‌ی پیغه‌مبه‌رانه (سه‌لامی خوایان لی بیٔت) دوا‌ی موحه‌مه‌د (ﷺ).

﴿فَلَمَّا أَعْتَبَهُمْ وَمَا يَعْجُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَكُلًّا جَعَلْنَا نَبِيًّا ﴿١٤﴾ وَوَهَبْنَا لَهُمْ مِنْ

رَحْمِنَا وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا ﴿١٥﴾﴾

خوای گوره‌هه‌ر ئیسحاق و یه‌عقوبی به‌خشی به‌ ئیبراهیم (سه‌لامی خوایان لی بیٔت)

خوای گوره‌هه‌ر موویت: ﴿فَلَمَّا أَعْتَبَهُمْ وَمَا يَعْجُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ﴾ واته: کاتیک که وازی له‌وانه‌هینتا و نه‌وانه‌یش ده‌یان په‌رستن جگه له‌خوا، ئیسحاق و یه‌عقوبمان پێدا، واته: کاتی ئیبراهیم دوورکه‌وته‌وه له باوکی و هۆزه‌که‌ی له‌به‌ر په‌زامه‌ندی خودا، خوای گوره‌هه‌ر پادا‌شتی دایه‌وه‌و بۆی گۆری به‌چاکتر له‌وان، ئیسحاق و یه‌عقوبی پی به‌خشی، واته: ئیسحاق و یه‌عقوبی کۆری

نیسحاق، وهك خواى گه وره له ئایه تیكى تردا فهرموویه تی: ﴿وَيَعْقُوبُ نَافِلَةً﴾^۱ واته: یه عقوب به زیاد (له داواکه ی ئیبراهیم که داواى مندالیکى کرد) وه فهرموویه تی: ﴿وَمِنْ وَرَأُوْهُ اِسْحٰقُ يَّعْقُوبَ﴾^۲ واته: وه له پاش نیسحاق (مژده مان پیتدا) به یه عقوب (که کوپى نیسحاقه)، جیاوازی له نیو زانایاندا نیه که نیسحاق باوکی یه عقوبه، نه وه ییش ده قى قورنانه که له سوره قیامت (البقرة) هاتووه، خواى گه وره ده فهرموویت: ﴿اَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ اِذْ حَضَرَ يَّعْقُوبَ الْمَوْتُ اِذْ قَالَ لِاِسْنٰی مَا تَعْبُدُوْنَ مِنْ بَعْدِىْ قَالُوْا نَعْبُدُ اِلٰهَكَ وَ اِلٰهَ اٰبَائِكَ اِزْهَعِمَ وَاِسْمٰعِیْلَ وَاِسْحٰقَ﴾^۳ واته: (ئهی خاوه ن نامه کان) ئایا ئیوه ناماده بوون کاتیک که یه عقوب له سه ره مرگدا به کوپه کانى وت داوى من کی ده په رستن؟ (نه وانیش) وتیان: خواى توو خواى باوبا پیرانت که ئیبراهیم و ئیسماعیل و نیسحاقه. بویه لیژدها باسى نیسحاق یه عقوبی کردووه، واته: نیسحاق و یه عقوبمان کرده وه چه و جینشینى ئیبراهیم و بوونه پیغه مبهرو چاومان پی پۆشن کرده وه له ژيانى خویدا، بویه لیژدها ده فهرموویت: ﴿وَكَلَّا جَعَلْنَا نِسَاءَ﴾ واته: گشتمان کردن به پیغه مبهرو، نه گهر یه عقوب (سه لامى خواى لى بیت) پیغه مبهرو نه بووايه له ژيانى ئیبراهیمدا، باسى یه عقوب و یوسفی کوپى نه ده هینتا، که نه میس ههرو پیغه مبهرو بووه، وهك پیغه مبهرو خوا (ﷺ) فهرموویه تی له فهرمووده په کدا که بوخارى و موسلیم پیوايه تیان کردووه، کاتیک پرسىار کرا له پیغه مبهرو (ﷺ) ده رباره ی چاکترین مرؤف، فهرمووی: (یوسف پیغه مبهرو خودا کوپى یه عقوب پیغه مبهرو خودا، کوپى نیسحاق پیغه مبهرو خودا، کوپى ئیبراهیم خه لیلی خودا).^۴ وه له وته یه کی تردا هاتووه: (به پیزى) کوپى به پیزى کوپى به پیزى کوپى به پیزى، یوسفی کوپى یه عقوبی کوپى نیسحاقی کوپى ئیبراهیم).^۵ پاشان خواى گه وره ده فهرموویت: ﴿وَوَهَبْنَا لَهُمْ مِنْ رَّحْمٰنِنَا وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ صِدْقٍ عَلَیْهَا﴾ واته: بهر به زه یی خویمان خستن و اشمان کرد که زؤر به چاکه باسیان بکریت، عهلى کوپى نه بو ته لحه ده لیت: له ئیبنو عه باسه وه، واته: باسکردن به چاکه.^۶ سویدى و مالیکى کوپى

^۱ الانبیاء (۷۲).

^۲ هود (۷۱).

^۳ البقرة (۱۳۳).

^۴ فتح الباري (۲۱۲/۸).

^۵ فتح الباري (۴۶۰/۶).

^۶ الطبري (۲۰۸/۱۸).

نه‌سبیش هر وایان وتووه، ئیبینو جه‌ریر ده‌لئیت: بۆیه خوای گه‌وره فه‌رموویه‌تی: ﴿عَلَيْهَا﴾ چونکه گشت ئاینه‌کان باسیان به چاکه ده‌که‌ن و وه‌سفیان ده‌که‌ن (سه‌لامی خوای گه‌وره له هه‌موویان).^۱

﴿وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ مُوسَىٰ إِنَّهُ كَانَ مُخْلَصًا وَكَانَ رَسُولًا نَّبِيًّا ﴿٥١﴾ وَنَذِيرَةً مِّنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَقَرْنَةً يَمِينًا

﴿٥٢﴾ وَوَهَبْنَا لَهُ مِن رَّحْمَتِنَا أَخَاهُ هَارُونَ نَبِيًّا ﴿٥٣﴾﴾

باسی موسا و هارون (سه‌لامی خوایان لی بیئت)

کاتیک که خوای گه‌وره باسی ئیبراهیم خلیل دینیت و وه‌سفی ده‌کات، پاشان دیته سه‌ر باسی موسا پیغه‌مبه‌ر (سه‌لامی خوای لی بیئت) ده‌فه‌رموویت: ﴿وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ مُوسَىٰ إِنَّهُ كَانَ مُخْلَصًا﴾ واته: هر له‌م کتیبه‌دا (له‌م قورئانه‌دا) باسی موسایش بکه که بیگومان هه‌لبژارده بووه، هه‌ندی به (مخلصاً) خویندووایانه‌ته‌وه به که‌سری لاهه‌که واته: خواناسی کردن به دله‌وه، سه‌وری ده‌لئیت له عبدالعزیزی گوپی پوفه‌یه‌وه له ئیبینو لوبابه‌وه ده‌لئیت: هه‌واره‌کان وتویانه: ئه‌ی پوحووللا (واته: عیسا پیغه‌مبه‌ر) باسی که‌سی دلسۆز بو خوامان بۆ بکه؟ فه‌رمووی: ئه‌وه که‌سه‌یه له‌به‌ر په‌زای خوای کار ده‌کاتو، پیتی خۆش نیه خه‌لگی سوپاسی بکه‌ن، هه‌ندیکی تر خویندووایانه‌ته‌وه به ﴿مُخْلَصًا﴾ به‌فه‌تحی لاهه‌که، واته: له‌هه‌لبژارده‌کان بووه، وه‌ک خوای گه‌وره فه‌رموویه‌تی: ﴿إِنِّي اصْطَفَيْتُكَ عَلَىٰ النَّاسِ﴾^۲

واته: بیگومان من تۆم هه‌لبژاردوو به‌سه‌ر هه‌موو خه‌لکیداً، پاشان خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَكَانَ رَسُولًا نَّبِيًّا﴾ واته: پاسپارده و پیغه‌مبه‌ر بووه، خوای گه‌وره هه‌ردوو وه‌سفه‌که‌ی تیا کۆکردوه‌ته‌وو به‌کیکه له‌و پینچ پاسپارده لیبراووه مه‌زنانه که‌بریتین له: نوح و ئیبراهیم و موسا و عیسا موحه‌مه‌د (سه‌لامی خوا له‌مان و له پیغه‌مبه‌رانی تریش بیئت)، ﴿وَنَذِيرَةً مِّنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ﴾ واته: له لای پاستی کێوی توردا بانگی موسامان کرد، کاتیک پڕۆیشت بۆ ئه‌وه‌ی له‌و ئاگره چلۆسکی بینیت، که ئاگره‌که‌ی بینو به‌ره‌و پووی چوو که له لای پاستی کێوی توردابوو له که‌ناری شیوه‌که‌دا، خودای مه‌زن بانگی کردو قسه‌ی له‌گه‌ل کردو ﴿وَقَرْنَةً يَمِينًا﴾ واته: له خۆمان نزیک کرده‌وه که به نه‌ینی تیی بکه‌یه‌نین، پاشان خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَوَهَبْنَا لَهُ مِن رَّحْمَتِنَا أَخَاهُ هَارُونَ نَبِيًّا﴾ واته: هر له

^۱ الطبری (۲۰۸/۱۸).

^۲ الاعراف (۱۴۴).

^۳ (مخلص) ئیسمی فاعيله واته که سه که خۆی ره نجته دات و خۆی پاک نه‌کاته‌وه و دلسۆزی له‌خۆیدا دروست نه‌کات به‌لام (مخلصاً) ئیسمی مفعوله‌وواته خۆی پاکي ده‌کاته‌وه و هه‌لبه‌به‌بۆ ئیتریت (وه‌رکبێ)

میره بانی خزمانه وه هارونی برامیان پی به خشی له سه. داوای خوی که بوی پاراپیه وه نهویشمان کرده پیغه مبر، وه که له نایه تی تر دا خوی گوره فرموویه تی: ﴿وَإِخَىٰ هَكَرُونَ هُوَ أَفْصَحُ مِنِّي لِسَانًا فَأَرْسَلَهُ مَعِيَ رِدْمًا يُصَدِّقُنِي إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُكَذِّبُونِ﴾^۱ واته: وه هارونی برام له من زمانی پاراوتره جا نوم له که لدا بنیره پشتیانم بیت وته کانم سه لمینیت به راستی من ده ترسم که به دروژم دابنیزو باره پم پی نه هینن. وه فرموویه تی: ﴿قَدْ أُوتِيتَ سُؤْلَكَ يَا مُوسَىٰ﴾^۲ واته: به راستی نه وه ی داوات کرد بیت درای موسا. وه فرموویه تی: ﴿فَأَرْسِلْ إِلَىٰ هَارُونَ ﴿۱۳﴾ وَهَمَّ عَلَىٰ ذَنْبٍ فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ﴾^۳ واته: که واته (خوایه جویره نیل) بنیره بوی لای هارون (و بیکه به پیغه مبر بوی نه وه ی یارمه تیم بدات)، وه نه وان (که لی فیرعون) توله ی تاوانیکیان له سه رمه بویه ده ترسم که بمکوژن (له جیاتی نه و کرژراوه). بویه هندی له زانایانی پیشینه کوتویانه: هیچ که سیک نه بووه له دنیا دا پاراپانه وه و لالانه وه یکی کردبیت گور ره ترله پاراپانه وه ی موسا بوی هارون که خوا بیکاته پیغه مبر، خوی گوره ده فرموویت: ﴿وَوَهَبْنَا لَهُم مِّن رَّحْمَتِنَا أَخَاهُ هَارُونَ نَبِيًّا﴾.

﴿وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَّبِيًّا ﴿۵۱﴾ وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَكَانَ

عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا ﴿۵۲﴾

باسی ئیسماعیل (سه لامی خوی لی بییتا)

نمه وه سفی خوی گوره بوی ئیسماعیلی کوری ئیبراهیمی خلیل (سه لامی خویان لی بییت) که باوکی گشت عه ره به کانی حجازه، خوی گوره ده فرموویت: ﴿وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَّبِيًّا﴾ واته: له م کتبه دا (له م قورئانه دا) باسی ئیسماعیلیش بکه، نه و له به لینی خویدا راست بووه و پیغه مبر یکی راسپاردهش بووه، ئیبنو جوهره بیج ده لیت: ئیسماعیل هیچ به لینیکی نه داوه به په روه ردگاری خوی مه گین نه و به لینه ی به جی هیناوه،^۴ واته: هه رگیز پابه ند نه بووه به عیباده تیکه وه که نه زری کردبیت له سه ر خوی مه گین زور به چاکی جیبه جینی کردووه وه هقی خوی به ته واری پیداووه، هندی له زانایان وتوویانه: بویه پیی وتراوه ﴿صَادِقَ الْوَعْدِ﴾ چونکه به باوکی وت:

^۱ القصص (۳۴).

^۲ طه (۳۶).

^۳ الشعراء (۱۳-۱۴).

^۴ الطهري (۲۱۱/۱۸).

﴿سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّائِرِينَ﴾^۱ واته: دلنیا به دهمبینی به ویستی خوا له خوپاگران دهم. له و به لینه پیدا راستی کرد، به لین دروستیش له په وشته جوانه کانه، وه ک چون درو کردن له په وشته ناشیرینه کانه، خوی گوره ده فرموویت: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ﴾^۲ کبر مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ﴾^۳ واته: نهی نه وانهی که باوه پتان هیناوه بچی نه ووی ده لین نه نجامی نادن، زرد مایه ی پقو تو په یی له خوا که قسه یه ک بلین کرده ووی پی ناکن. پیغه مبری خوا فرموویت: (نیشانه ی دوو پو سی شته کاتیک قسه ی کرد درو ده کات، وه کاتیک به لینیکی دا نایبانه سر، کاتیک نه مانه تیکی پی سپردرا خیانه تی لیده کات)،^۴ له بهر نه ووی نه مانه په وشته دوو پوانه و پیچه وانه که ی په وشته خاوه ن باوه پانه، بویه خوی گوره وه سفی پاسپارده ی خوی نیسماعیل ده کات به خاوه ن به لین پی راست، پیغه مبری خویش (ﷺ) له خاوه ن به لین راسته کان بووه، هر گیز به لینیکی به هیچ که سیگ نه داوه مه گین بوی جینه چی کردوه، پیغه مبری خوا (ﷺ) وه سفی نه بو عاس کوری په بیعی میزدی زهینه بی کچی کردوه فرموویت: (قسه ی له گن کردم و راستی کرد، به لین دمی و به لین که ی برده سر بوم).^۵ کاتیک که پیغه مبری خوا (ﷺ) کچی دواپی کرد، جینشینی پیغه مبر (ﷺ) نه بو به کری صدیق (په زای خوی لی بیت) وتی: هر که سیگ به لینیک یان قه زینکی له لای پیغه مبره (ﷺ) با بیت بو لام بوی جینه چی بکم، جابیری کوری عبدالله هات و وتی: پیغه مبری خوا (ﷺ) فرمووی: (نه گه ر سامانی به حره یین هات، نه وندوه و نه وندوه و نه وندوه دده می) یانی: پر به هر دوو چنگی، وه ختیک سامانی به حره یین هات، نه بو به کر فرمانی کرد به جابیرمشت بکات به و سامانه دا، پاشان دوی نه ووی دهستی پرکرد که پینج سه د درهم بوو فرمانی پیکرد دوو نه وندوه ی تر له و سامانه له گن خوی بیات).^۶ ﴿وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا﴾ واته: پیغه مبری پاسپارده بوو، نه مه به لگه یه له سر نه ووی که نیسماعیل به ریز تره له نیسحاقی برای، چونکه نیسحاقی برای هر پیغه مبر بووه، نیسماعیل پیغه مبرو پاسپارده ییش بووه، وه که له صحیحی موسلیمدا هاتوه که پیغه مبری خوا (ﷺ) فرموویت: (بیکومان خودا له ناو منداله کانی

^۱ الصافات (۱۰۲).^۲ الصف (۲-۳).^۳ البخاری (۶۰۹۵/۳۶۸۲/۳۳).^۴ فتح الباری (۴۸۰/۵).^۵ فتح الباری (۵۵۴/۴).

نیراهیمدا نیسماعیلی هلئیزارد،^۱ پاشان فرموده که بی به ته وای باس کرد. نه مه به لگه یه له سهر نه و

قسه ی که کردمان، پاشان خوی گوره ده فرموویت: ﴿وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ

مَرْضِيًّا﴾^۲ واته: فرمانی ده کرد به که سو کاری نویژ بکن و خیز بکن و جیی په زامه ندی په روه ردگاری

بوو، نه مه یس دیسان باسی وه سفی جوان و په وشتی چاک و ژد په سندی نیسماعیله که خوی گوره

دهیکات، که ژد پابه ندبووه به خواناسیه وه و که سو کاریشی هلئینچاوه بؤ نه و خواپه رستیه، وه ک

خوی گوره ده فرموویت: ﴿وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَأَصْطَلِرْ عَلَيْهَا﴾^۳ واته: (نه ی موحه مده (ﷺ))

فرماننده به نه دمانی خیزانه کت به نویژکردن و خوشت خورپاگرو به رده وام به له سهر به جیهینانی.

وه فرموویه تی: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا قَوْمًا أَنفُسُهُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ

شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ﴾^۴ واته: نه ی نه وانه ی که باوه پتان هیناوه خوتان و

که سو کارتان بیاریزن له ناگرتک که سوته مه نیه که ی ناده می و به رده سه په رشتیاری نه و (ناگری

دژزه خن) چند فریشته یه کی دل په قی توندوتیژی واکه نافرمانی خوا ناکن له وه ی که فرمانیان

پی بدات وچ فرمانکیان پی بدریت ده یکن. مه به سستی نایه ته که نه وه یه: فرمان به مال ومانالتان بکن

به چاکه کردن و داوایان لی بکن واز له خرابه بینن پشتگوئیان مه خن هتا ناگر نه یانسوتینیت له

پژزی قیامه تدا، له فرموده یه کدا هاتوه له نه بو هوره یه وه ده لیت: پیغه مبه ری خودا (ﷺ)

فرموویه تی: (په حمه تی خوا له پیاویک له شه ودا هله ده سیت و نویژ نه کات و ژنه که ی هله ساندوه،

نه گره هله نه سابیت ناوی پرژاندوه به دهم وچاویدا. په حمه تی خوا له ژنیک هله ساوه له شه ودا نویژی

کردوه و میژده که یشی هله ساندوه، نه گره هله نه سابیت ناوی پرژاندوه به دهم وچاویدا) نه بو داودو

ئیبینو ماجه ریوایه تیان کردوه.^۴

﴿وَأَذْكُرِي الْكِتَابَ إِدْرِيسَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا ۝٦﴾ وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا ﴿٥٧﴾

باسی ئیدریس پیغه مبه ر (سه لامی خوی لی بیتا)

خوی گوره ده فرموویت: ﴿وَأَذْكُرِي الْكِتَابَ إِدْرِيسَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا﴾ واته: له م کتیبه دا باسی

ئیدریس یس بکه که ژد راستگو بووه و پیغه مبه ریش بووه، ﴿وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا﴾ واته: به پله ی

^۱ مسلم (۱۷۸۲/۴).

^۲ طه (۱۳۲).

^۳ التحريم (۶).

^۴ أبو داود (۷۲/۲)، ابن ماجه (۴۲۴/۱)، فرموده یه کی باشه (جید).

بلندی‌شمان گه یاند، خوی گوره وه سفی ئیدریس پیغه‌مبهر ده‌کات (سه‌لامی خوی لی بیّت) که نۆز راستگر بووه و پیغه‌مبهریش بووه، پله‌ی به‌رزیشی داوه‌تی، له‌فه‌رمووده‌ی سه‌حیحا له‌پیشه‌وه باسمان کرد که پیغه‌مبهری خودا(ﷺ) له‌شوی ئیسرادا به‌لایدا تیپه‌پی له‌ئاسمانی چواره‌مدا بوو، سوفیان ده‌لی له‌مه‌نسوره‌وه له‌موجاهیده‌وه ﴿وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا﴾ ده‌لّیت: ئاسمانی چواره‌م^۱.
 چه‌سه‌ن و که‌سانی تریش وتویانه ﴿وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا﴾ واته: به‌ه‌شت.

﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ مِن ذُرِّيَةِ آدَمَ وَمِمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ وَمِن ذُرِّيَةِ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْرٰهٖلَ وَمِمَّنْ

هَدَيْنَا وَأَجْنَبِينَا إِذَا نُلِّقُ عَلَيْهِمْ ءَايٰتُ الرَّحْمٰنِ خَرُّوا سُجَّدًا وَّكَبِيْرًا ﴿٥٨﴾

ئهم پیغه‌مبهرانه له‌وانه‌ن که هه‌لبێژێرداوه‌ن و پیغه‌مبهره‌ کانی تریش هه‌لبێژاردن

خوی گوره ده‌فه‌رموویت: ﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ مِن ذُرِّيَةِ آدَمَ وَمِمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ

وَمِن ذُرِّيَةِ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْرٰهٖلَ وَمِمَّنْ هَدَيْنَا وَأَجْنَبِينَا إِذَا نُلِّقُ عَلَيْهِمْ ءَايٰتُ الرَّحْمٰنِ خَرُّوا سُجَّدًا وَّكَبِيْرًا﴾ واته: ئه‌وانه

له‌و پیغه‌مبهرانه‌ن خودا به‌هره‌ی خۆی پشت به‌سه‌ریاندا، له‌تۆرمه‌ی باوکه ئاده‌م بوون، ئه‌وانه‌یش

له‌گه‌ڵ نوحدا هه‌لمانگرتن له‌ په‌چه‌له‌کی ئیبراهیم و ئیسماعیل و له‌و که‌سانه‌یش خۆمان شاره‌زaman

کردن و هه‌لمانبێژاردن، هه‌رکاتێک نیشانه‌کانی خودایان به‌سه‌ر داده‌خوینترایه‌وه، به‌پوودا ده‌که‌وتنه‌ زه‌وی

بۆسوژده‌بردن و ده‌گریان! خوی گوره‌ده‌فه‌رموویت: ئه‌و پیغه‌مبهرانه، مه‌به‌ست پیتی ئه‌و پیغه‌مبهرانه

نییه‌ له‌م سووره‌تا باسیان ها‌تووه‌ به‌س، به‌لکه‌ مه‌به‌ستی هه‌موو پیغه‌مبهرانه به‌گشتی (سه‌لامی

خوایان لی بیّت) که ناوی ئه‌و که‌سانه‌ی بردووه، ئه‌وه وه‌ک جنسی پیغه‌مبهران ناوی هه‌یناون، ﴿أُولَئِكَ

الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ مِن ذُرِّيَةِ آدَمَ﴾ سویدی ئیبنو جه‌ریر ده‌لّین: مه‌به‌ستی ئایه‌ته‌که‌ له

تۆرمه‌ی ئاده‌م ئیدریسه، وه‌به‌ستیش به‌ تۆرمه‌ی ئه‌و که‌سانه‌ن که هه‌لمانگرتن له‌گه‌ڵ نوحدا

ئیبراهیمه، مه‌به‌ستیش به‌ تۆرمه‌ی ئیبراهیم ئیسحاق و یه‌عقوب و ئیسماعیله، مه‌به‌ستیش به‌ تۆرمه‌ی

ئیسرائیل موسا و هارون و زه‌که‌ریا و یه‌حیا و عیسا‌ی کورپی مه‌ریمه، ئیبنو جه‌ریر ده‌لّیت: بۆیه‌ بنه‌چه‌ و

په‌چه‌له‌که‌کانیانی جیاکردووه‌ته‌وه، چونکه‌ له‌ناو ئه‌و پیغه‌مبهرانه‌دا هه‌یه‌ له‌ تۆرمه‌ی ئه‌و که‌سانه‌ نییه

له‌گه‌ڵ نوح هه‌لگیرابوون له‌ که‌شته‌یه‌دا، له‌وانه: ئیدریس پیغه‌مبهر هه‌رچه‌نده‌ هه‌موو پیغه‌مبهران له

تۆرمه‌ی ئاده‌م (سه‌لامی خوا له‌ هه‌موویان بیّت) چونکه‌ ئیدریس باپه‌ره‌ی نوح بووه (سه‌لامی خوی

^۱ الطبری (۲۱۳/۱۸).

لَيْبَتٌ^۱ مَنِيَش نَه لَيْم: نُه مه دیارو ناشکرایه که نیدریس له زنجیره ی په چه له کی نوحه (سه لاسی خویان لی بیت) نُه م نایه تانه ی سورته ی (الانعام) به لگو و پشتگیره له سار نه وه ی که مه به ست له م نایه ته جنسی پیغه مبه رانه (نه ک ته نیا نه وچه ند پیغه مبه ره) وه ک خوی گه وره فرمویه ته ی: ﴿وَرَبِّكَ حُجَّتًا ؕ آتَيْنَاهُمَا إِزْرِيمَ ۚ عَلٰٓى قَوْمِهِۦ رَفَعُ دَرَجَتٍ مِّنْ شَآءٍ اِنَّ رَبَّكَ حَكِيْمٌ عَلِيْمٌ ﴿۸۷﴾ وَوَهَبْنَا لَهٗٓ اِسْحٰقَ وَيَعْقُوْبَ ۚ كُلًّا هَدَيْنَا وَنُوْحًا هَدَيْنَا مِنْ قَبْلُ ۚ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهٖ دَاوُدَ وَسُلَيْمٰنَ ۚ وَاَيُوْبَ وَيُوْسُفَ وَمُوْسٰى وَهٰرُونَ ۚ وَكَذٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِيْنَ ﴿۸۸﴾ وَرَكَرَبًا وَيَحْيٰى وَعِيسٰى وَإِلْيَاسَ ۚ كُلٌّ مِّنَ الصّٰلِحِيْنَ ﴿۸۹﴾ وَاِسْمٰعِيْلَ وَاِلْسَعَ وَيُوْسُفَ وَلُوْطًا ۚ وَكُلًّا فَضَّلْنَا عَلٰى الْمَلَآئِكَةِ ﴿۹۰﴾ وَمِنْ ءَاۡبَآئِهِمْ ذُرِّيَّتِهِمْ وَاٰخِرِيْنَهُمْ وَاٰخِرِيْنَهُمْ وَهَدَيْنَهُمْ اِلٰى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ ﴿۹۱﴾ ذٰلِكَ هُدٰى اَللّٰهُ يَهْدِيۡ يَهٗٔ مَنْ يَّشَآءُ ۚ وَمِنْ عِبَادِهٖٓ ؕ لَوْ اَشْرَكُوْا لَحِطَ عَلٰىهِمْ مَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ﴿۹۲﴾ اُوْلٰٓئِكَ الَّذِيْنَ ءَاتَيْنَهُمُ الْكِتٰبَ وَالْمَلَكُ وَاَلْتُوْبَةُ ۚ فَاِنْ يَكْفُرْ بِهَا هُوْا ظٰلِمُوْنَ ۚ فَذٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِيْنَ ﴿۹۳﴾ اُوْلٰٓئِكَ الَّذِيْنَ هَدٰى اَللّٰهُ فَيَهْدِيْهِمْ اَقْتَدِهٖٓ ۚ وَاَتَهٗٔ:

نه و (به لگانه) به لگى نيمه بوون که دابوومان به نيراهيم له به رامبه رگه له که يه وه هر که ستيک بمانه ويت پله وپايه ي برز ده که ينه وه به پاستى په روه ردگارت کاردوستى زانايه، وه نيسحاق و (له نيسحاقيش) يه عقوبمان پى به خشى پښموني هموويانمان کردوه له وه وپيش پښموني نوحيشمان کردو له نه وه کاني نوح داود و سوله يمان و نيبوب و يوسف و موسا و هارونمان (پښموني کرد) نا به و چه شنه پاداشتي چاکه کاران دده ينه وه، وه زه که رباو يه حياو عيساو ئيلياس هر يه که له مانه له چاکه کاران بوون، وه ئيسماعيل و يه سه و يونس و لوت هر يه که له مانه ريزمانداون به سه ر هموور خه لگيدا، هر وه ها هه ندى له باوک و نه وه و براکانيان هه لمانبزاردوون و پښموني نيمان کردوون بؤ پښگى پاست، نه وه پښموني خوايه پښموني هر به ننده يه کى پى ده کات له به ننده کاني که خزى بيه ويت وه نه گه ر هاو به شيان په وا بدايه بؤ خوا بيگومان نه و چاکانه ي کردبوويان همووي بى پاداشت دهرده چوو، نه وانه که سانتيکن په يام و زانين و حوکمراني و پيغه مبه رتييمان پى به خشيبوون جا نه گه ر نه وانه (قوره يش) بپواى پى نه هينن نه وه بيگومان به دسه ته يه کى ترمان سپاردوه (چاوديرى بکه ن و) بيواه وپيش نابن پيى، نه وانه (نه و پيغه مبه رانه ي باسکران) که سانتيک بوون خوا پښموني کردن ده ي په يره وي پښگه و پياني نه وان بکه ن (نه ي موحه مبه (ﷺ)). وه له نايه تيکى تر دا خوى گه وره

الطبري (۲۱۴/۱۸).

الانعام (۸۲-۹۰).

فهرموویه تی: ﴿مَنْهُمْ مَنْ قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ لَمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ﴾ واته: به سه رها تی هه ندیکمان بق باس کردوی و هه ندیکمان بق باس نه کردوی. وه له صحیحی بوخاریدا هاتوه له مواجیده وه که پرسیری کردوه له ئیبوو عه باس: ئایا له سوره تی (ه) دا سوژده ههیه؟ وتی: به لی، پاشان نه م نایه تی خوینده وه: ﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فَبِهِدَّتْهُمْ أَلْتَرَةً﴾، وه پیغه مبه ری ئیوه له وه که سانه یه که فرمانی پیکراوه شوین پی ئه وان هه لگرت، واته به پی ئه واندا بهوات، داویش له وه پیغه مبه رانه یه (سه لامی خویان لی بیت) که پی و شوینی هه لگرت و چای لی بکرت. ^۱ پاشان خوی گوره ده فهرموویت: ﴿إِذَا نُنَادِي عَلَيْهِمْ إِنَّكَ الْرَّحْمَنُ خَرُّوا سُجَّدًا وَبُكِيًا﴾ واته: کاتیک که گوئیان له وتی خودا نه گرت که پره له به لگه و نیشانه ی گوره به پوودا ده که وتن به زویدا به ترسو دله له رزه و سوپاس و ستایشی خودای مه زنیان ده که ن له سر نه و هموو به هریه ی که پی به خشبون و ده گرین، (البکی) جه می (باک) بویه هموو زانیان له سر دروستی سوژده بردن لیره دا، وه ک چاولیکه ریه ک له وه پیغه مبه رانه (سه لامی خویان لی بیت) شوینکه وتنی پی و چپی ئه وان.

﴿خَلَفَ مِنْ بَعدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهْوَاتِ فَسُوفَ يَلْقَوْنَ عَذَابًا ۝۵﴾ إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ

صَالِحًا فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْئًا ۝۶﴾

ئه وانه ی دوا ی ئه وان دین خرابیان هه یه و چاکیشیان هه یه

وه ختیک خوی گوره باسی کومه لی به خته وهرانی کرد که بریتیه له پیغه مبه ران (سه لامی خویان لی بیت) ئه وانه یه که هه لده ستن به به جیه بینی سنووو یاسا کانی خودا و فرمانه کانی، نه و نه رک و فرمانانه ی خوا له سهری داناون جیه جیتی ده که ن، باسی نه وه که سانه ده کات که له دوا ی ئه وان دین له وه که لانه ی پاش خویان و ده بنه جیگریان، ده فهرموویت: ﴿خَلَفَ مِنْ بَعدِهِمْ خَلْفٌ﴾ دوا ی ئه وان که سانیک بوونه جیگریان، ﴿أَضَاعُوا الصَّلَاةَ﴾ نوژده کانیان به باشی به جی نه ده هیتنا، دیاره له نه رکه کانی تردا که مته رخه میان زیاتر کردوه و گرنگیان پی نه داوه، چونکه نوژد پایه و کوله که ی ناین و چاکترین کرداری به نده کانی خوی، له باتی نه وهدا سه ریان کرده ئاره زوویان و بابوردنی دنیا و بازی بوون به ژانی دنیا، پالیان دایه وه تییدا و ئه وانه به زووانه تووشی زیان و چه ره سه ری ده بن، بویه خوی گوره ده فهرموویت: ﴿وَاتَّبَعُوا الشَّهْوَاتِ فَسُوفَ يَلْقَوْنَ عَذَابًا﴾ واته: شوین ئاره زووه کانی خویان

^۱ الغافر (۷۸).

^۲ فتح الباری (۱۴۴/۸).

که وتزو تووشی نازارو زیان بوون له پوژی قیامه تدا، نهوزاعی ده لیت: له موسای کوپی سوله یمانه وه،
 له قاسمی کوپی موخه یه میره وه له م نایه تدا: ﴿خَلَفَ مِنْ بَیْنِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهْوَاتِ﴾
 ده لیت یانی: کاتی نویره کانیاں به فیری داوه، چونکه نه گهر وازهیتان بوايه له نویره شه وه کوفرو
 خوانه ناسی بوو،^۱ وه له ئیبنو مه سعوده وه نه گپرنه وه که پیی وتراوه: نه ری خوی گوره زقر باسی
 نویره کردوه له قورئاندا،^۲ وه که نه فه رموی ﴿الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ﴾^۳ نه وانهی که له
 نویره که بیان بیئاگان. وه ﴿عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ﴾^۴ نه وانهی که به رده وامن له سهر نویره کانیاں. وه
 صَلَاتِهِمْ يُخَافُونَ﴾^۵ واته: نه وانهی که ناگاداری نویره یان ده که ن. (شه وه هی چی یه؟) ئیبنو مه سعود
 ده لیت: واته له سهر کاتی نویره کانیاں به رده وامن، وتیان: به لای ئیمه وه مه به ست شه واز له
 نویره کانیاں ناهیتن، ئیبنو مه سعود وتی: جا وازهیتان کوفره.^۶ مه سروق ده لیت: هیچ که سیک نیه
 پاریزگاری له پینچ نویره فره که بکات له پیزی بی ناگا و که مترخه مان ناوی بنوسریت، چونکه
 گوینه دان به نویره کان له ناوچوونه، گوینه دانیش پیی، نه کردنیه تی له کاتی خویدا.^۷ نهوزاعی ده لیت:
 له ئیبراهیمی کوپی به زیده وه، عومهری کوپی عه بدولعه زیز شه م نایه تهی خوینده وه: ﴿خَلَفَ مِنْ بَیْنِهِمْ
 خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهْوَاتِ فَسُوفَ يَلْقَوْنَ غِيَا﴾ پاشان وتی: مه به ست له فه وتان و له ناوچووانی
 نویره کانیاں، وازهیتانیاں نیه له نویره کردن به لکوله کاته کانیاںدا که مترخه مبون.^۸ خوی گوره
 ده فه رمویت: ﴿فَسُوفَ يَلْقَوْنَ غِيَا﴾ علی کوپی شه بو ته لحه ده لیت: له ئیبنو عه بباسه وه: ﴿فَسُوفَ
 يَلْقَوْنَ غِيَا﴾ واته: به و زووانه تووشی زیان ده بن.^۹ قه تاده ده لیت: تووشی خراپه ده بن.^{۱۰} سوفیانی
 سه وری و شوعبه و موحه مه دی کوپی ئیسحاقی سه بیعی له شه بو عوبه یده وه له عه بدولای کوپی

^۱ الطبري (۲۱۵/۱۸).

^۲ الطبري (۲۱۶/۱۸).

^۳ الماعون (۵).

^۴ المعارج (۲۳).

^۵ المعارج (۳۴).

^۶ الطبري (۲۱۶/۱۸).

^۷ الطبري (۲۱۶/۱۸).

^۸ الطبري (۲۱۶/۱۸).

^۹ الطبري (۲۱۹/۱۸).

^{۱۰} الطبري (۲۱۸/۱۸).

مه‌سعوده وه له ته‌فسیری ﴿سَوَفَ يَلْقَوْنَ عِيًّا﴾ دا ده‌لئیت: (غی) شیویکه له‌ناو جه‌مه‌مه‌دا، بنی‌قوله‌و
 تامیشی پیسه.^۱ نه‌عمه‌ش ده‌لئیت: له‌زیادی کورپی نه‌بو عه‌یازوه وه ﴿سَوَفَ يَلْقَوْنَ عِيًّا﴾ ده‌لئیت:
 شیویکه له‌کیمو خوین له‌ناو جه‌مه‌مه‌دا، پاشان‌خوای‌گوره ده‌فهرموویت: ﴿إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ
 صَالِحًا﴾ واته: مه‌گین نه‌وانه‌ی که په‌شیمانی خویمان ده‌ربریوه له‌وه‌ی که نویژه‌کانیان فه‌وتاندوه‌و
 شوینی ناره‌زوی خویمان که‌وتوون، بیگومان‌خوای‌گوره ته‌وبه‌که‌یان لی‌قبول ده‌کات‌و
 چاره‌نووسیان به‌چاکه ده‌گزیټ‌و ده‌بانکات به‌خاوه‌ن نه‌و به‌هسته‌پر به‌هره‌یه، بویه‌خوای‌گوره
 ده‌فهرموویت: ﴿فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يظْلَمُونَ شَيْئًا﴾ واته: نه‌وانه‌ی ده‌چنه‌ناو به‌هسته‌و هیچ
 ناهه‌قیان لی‌ناکرئیت، چونکه ته‌وبه‌کردن مه‌مووگناه‌یکی پیش‌خوی ده‌سپټه‌وه، وه‌له
 فه‌رموده‌یه‌کدا هاتوه: (پاشگه‌زیوونه‌وه له‌گونا‌وه‌ک نه‌و که‌سه‌وایه که‌گونا‌هی نه‌بوویت).^۲ له‌به‌ر
 نه‌وه نه‌و که‌سانه‌ی که ته‌وبه‌کار بوون هیچ له‌و کارانه‌ی که‌کردوویانه‌که‌م ناکرئته‌وه، وه‌نه‌و کارانه‌یش
 له‌پیشدا کردوویانه‌له‌باتی نه‌م کارانه‌دا له‌داویدا دانا‌شکیت، چونکه‌پویشتون‌و‌وازیان لی‌هینراوه،
 خدا به‌پټزو به‌زه‌یی و دلفراوانی خوی لئیی بووراوه‌و، لئیان ناپرسټه‌وه، نه‌م ئیستیسنایه‌لیزه‌دا وه‌ک
 نه‌م‌نایه‌ته‌وایه که‌خوای‌گوره له‌سوره‌تی (الفرقان) دا ده‌فهرموویت: ﴿وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا
 ءآخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا ﴿۷۸﴾ يَضَعَفْ لَهُ
 الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَنَحَلْنَاهُ فِيهِ مُهَانًا ﴿۷۹﴾ إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَئِكَ يُبَدِّلُ
 اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿۸۰﴾ واته: وه‌که‌سانئین له‌گه‌ل‌خودا هیچ په‌رستراویکی
 ترنا‌په‌رستن‌و هیچ که‌سئیک که‌خوا‌کوشتنی نه‌وی (حرام) کردوه‌ناکوژن به‌هق‌و په‌وا نه‌بیټ‌و زینا‌و
 داوین پیسی‌ناکه‌ن‌و هر‌که‌س نه‌و تاوانانه‌بکات (که‌باسکران)، تووشی‌توله‌که‌ی دئیت‌سزای‌بق
 چه‌ندباره ده‌کرئته‌وه له‌پوژی‌قیامه‌تدا‌و بی‌پرا‌نه‌وه به‌بی‌پټزو پیسوا‌یی له‌دوزه‌خدا ده‌مئینټه‌وه،
 بیجگه‌له‌که‌سئیک ته‌وبه‌ی‌کردبیټ‌و با‌وه‌پی‌هینا‌بیټ‌و کاروکرده‌وه‌ی‌چاکیشی‌کردبیټ‌و تا‌نه‌وانه‌خودا
 خراپه‌و تاوانه‌کانیان ده‌گزیټ‌به‌چاکه‌و خوا‌مه‌میشه‌لیبوره‌ی‌به‌زه‌یه‌یه.

^۱ الطبری (۲۱۸/۱۸).

^۲ ابن‌ماجه (۱۴۲۰/۲)، فه‌رموده‌یه‌کی‌حسه‌نه‌.

^۳ الفرقان (۶۷-۷۰).

﴿ جَنَّتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدَ الرَّحْمَنُ عِبَادَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّهُ كَانَ وَعْدُهُ مَأْتِيًا ﴾ (۱۱) لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا إِلَّا سَلَامًا وَهُمْ

رِزْقُهُمْ فِيهَا بُكْرَةٌ وَعِشْيًا ﴿۱۲﴾ تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَنْ كَانَ تَقِيًّا ﴿۱۳﴾

شیوه و تائبی تمه ندی باغه کانی نه وانهی که به راستی پاشگه زیبونه ته وه له گونا

خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿ جَنَّتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدَ الرَّحْمَنُ عِبَادَهُ بِالْغَيْبِ ﴾ واته: باغاتی برده وامو

همیشه خۆش که خوای گه وره به لئینی داوه به بنده کانی بی نه وهی چاویان پی که وتبیت، نه وانه که

پاشگه زیبونه ته وه له گونا ده چنه ناوی، نه و به هه شته له و شته نادیارانه یه که خاوه ن باوه پان برویان

پیتی هه یه و نه شیاندیوه، به لآم نه ونده باوه پان به هیزه و بیگومانن له بوونی، وه که نه وه وایه چاویان

لئی بیت، ﴿ إِنَّهُ كَانَ وَعْدُهُ مَأْتِيًا ﴾ واته: به لئینی خودا هه ر دیتته جی و گومانی تیدا نیه، وه لیزه با

ده فهرموویت: ﴿ مَأْتِيًا ﴾ واته: هاتوه، چونکه هه ر شتیک به ره و تو هات، بیگومان تو ش بوی ده پدیت،

وه که عه رب و توویانه: من په نجا سالم تیبه پاندوه یان په نجا سال به سه رمداگوزه راوه، هه ردوو یه که

مانایان هه یه، ﴿ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا إِلَّا سَلَامًا ﴾ واته: قسه ی پرپوچی تیدا نا کریت، ﴿ إِلَّا سَلَامًا ﴾

سلاو کردن نه بیت، نیستیسنای مونه تیه، واته: نه و باغانه قسه ی سوک بی مانای تیدا نا کریت، وه که

له دنیا داوه کریت و ده بیسریت، وه که نه م تابه تانه که خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا

تَأْتِيًا ﴾ (۱۴) إِلَّا قِيلًا سَلَامًا سَلَامًا ﴿۱۵﴾ واته: نابیستن له و به هه شتانه دا نه قسه ی بیهوده و نه تاوانبار کردن،

جگه له وته ی سلاو سه لام کردن (له یه کتری). پاشان خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿ وَهُمْ رِزْقُهُمْ فِيهَا

بُكْرَةٌ وَعِشْيًا ﴾ واته: به یانیان و نیواران خوارندیان پی ده دریت، واته: به نه ندازه ی کاتی به یانیان و

نیواران خوارندیان هه یه، چونکه له وی شه وو پوژ نییه، به لآم به و کاتانه ی که به دوا ی یه کدا دین و

پرشه یان دیت و ده دره و شینه وه کاتی به یانیان و نیواران ده زانن، وه که نیمامی نه حمه د پرپوایه تی کردوه

له نه بو هوره پروه ده لیت: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فهرموویه تی: (یه که م کومه لیک ده چنه ناو به هه شت

شیوه یان وه که شیوه ی مانگ وایه له شه وی چوارده دا، به لقمه و چلم و پیسیان نیه له به هه شتدا، قاپ و

قاچاغ و شانه کانیان له زپرو زویه، نه و بوخورد هیش که بونی دیت به داری عوده که وه یه، ناره قیشیان

بونی میسکی لی دیت، هه ریه کتیک له وانه دوو زنی هه یه، مؤخی لاقیان (له پشتی) گۆشتیان وه

ده بیسریت نه ونده جوانن، هیچ جیاوازی و کینه یه که له نیوانیاندان نیه، دله کانیان له سه ر دلی یه که پیاره،

به یانیان و نیواران ته سبیحاتی خوا ده کن. ^۱ ثم فہرموودہیہ لہ ہر دیو صہیحہ کہ دا ہاتوہ، نیامی ثمحمد پیوایہ تی کردوہ لہ نیینو عہباسوہ دلایت: پیغہمبہری خودا (ﷺ) فہرموویہ تی: (شہمیدان وان لہ سر کہناری پوواریک لہ دہروازی بہہ شتدا لہ گومہ زکی سہ وزدا بہ یانیان و نیواران پوزیان لہ بہہ شتوہ بق دیتہ دہروہ) تنہا ثمحمد بہم شیوہیہ ہیتاویہ تی، زہحاک دہلی لہ نیینو عہباسوہ ﴿وَهُمْ رَزَقُوهُمْ فِيهَا بَکْرَةً وَعَشِيًّا﴾ یانی: بہ نہدازہی شوو پؤڈ (یکیدونیا) پوزیان بوڈہ ہینریت، پاشان خوی گورہ دہفہرموویت: ﴿تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَنْ كَانَ تَقِيًّا﴾ واتہ: نو بہہ شتہی کہ بہو شیوہ چاکہ باسماں کرد، ثم بہہ شتہیہ کہ دہبیہ خشین بہ عبدانی خوپاریزمان، ئوانہی کہ بہرفہرمانی خوی گورہ بوون لہ خوشی و ناخوشیداو کینہی خویان خواردوہ تہوہ و چاویوشیان لہ خہلکی کردوہ، وک خوی گورہ لہ سہرہتای سورہ تی (المؤمنون) دا دہفہرموویت: ﴿قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ۱ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَشِعُونَ ۲ وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ ۳ وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ ۴ وَالَّذِينَ هُمْ لِقُرْآنِهِمْ حَافِظُونَ ۵ إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ غَيْرِ مُلْمِئِينَ ۶ فَمَنْ أَسْفَىٰ رِزَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ۷ وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمْتِنَتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ ۸ وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ۹ أُولَٰئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ ۱۰ الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۱۱﴾ واتہ: ^۲ بہ راستی باوہ پداران پزگار دہبن، نو کہ سانہی کہ لہ نویژہ کانیاندا لہ خواترسن، وہ ئوانہی لہ شتی بیہودہ خویان دور دہگرن، وہ ئوانہی کہ زہکاتی (سامانیان) دہردہ کن، وہ ئوانہی کہ پاریزہری داوینیان، مہگر بق خیزانی خویان یان بق کہ نیزہ کیک کہ بووین بہ خاوەنیان نوہ بہ راستی ئوانہ سہرزہ نشت نا کرین، نہجا ہر کہ سیک نیازی جگہ لہو (دوو جوڑہ نافرہتہ) بکات (و نارہ زوی خوی تیز بکات) نوہ ئوانہ دہستدریزی کہرن، وہ ئوانہی کہ پاریزہری سپاردهو پیمانہ کانیان، وہ ئوانہی کہ بہردہ وامن لہسر نویژہ کانیان، ہر ئوانہن میراتگران، ئوانہی کہ دہبنہ خاوەنی فیردہوس (بہہشت) ئوان لہ بہہ شتدا دہمیننہوہ بہ ہہمیشہی.

^۱ احمد (۲/۲۱۶)، فہرموودہیہ کی سہیحہ.

^۲ فتح الباری (۶/۳۶۷)، مسلم (۴/۲۱۸).

^۳ المؤمنون (۱-۱۱).

﴿ وَمَا نَنْزَلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ لَهُ، مَا بَيْنَ أَيْدِينَا وَمَا خَلْفَنَا وَمَا بَيْنَ ذَلِكَ وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا ﴾

السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهِ هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا ﴿١٦﴾

فریشته‌کان دانابه‌زن به فرمانی خودانه بی‌ت

خوای گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿ وَمَا نَنْزَلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ لَهُ، مَا بَيْنَ أَيْدِينَا وَمَا خَلْفَنَا وَمَا بَيْنَ ذَلِكَ وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا ﴾ واته: به فرمانی په‌روه‌رنده‌ی تو نه‌بی‌ت نی‌عه‌نایه‌ینه خواره‌وه، هرچی نی‌ستا لامانه‌و

هرچی‌ش له دوامانه‌ویه‌و هرچی‌ش له نئیوانه‌دایه‌ه هر بق‌ئوه‌و په‌روه‌ردگاری تو هیچ شتی له‌بیر نه‌چوه، نی‌مامی نه‌حمد پی‌وایه‌تی کردوه له نی‌بنو‌عه‌بیاسه‌وه ده‌لیت: پی‌غه‌مبه‌ری خودا (ﷺ)

فهرمووی به جویره‌ئیل: (چی بووه‌ته پښتو به‌سهرمان بکه‌یته‌وه زیاتر له‌وه‌ی که نی‌ستا به‌سهرمان ده‌که‌یته‌وه؟ وتی: نه‌م نایه‌ته‌هاته‌خواره‌وه: ﴿ وَمَا نَنْزَلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ ﴾. ^۱ ه‌تا کوتای‌ی نایه‌ته‌که،

بوخاری به‌ته‌نها هیتاوی‌ته‌تی و پی‌وایه‌تی کردوه له‌ته‌فسیری نه‌م نایه‌ته‌دا. ^۲ عه‌ونی ده‌لیت: له نی‌بنو‌عه‌بیاسه‌وه: جویره‌ئیل له پی‌غه‌مبه‌ری خوا بپرا، پی‌غه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) له‌سهر‌ئوه‌ه‌ه‌مگین بوو،

جویره‌ئیل هات بق‌لای‌و‌وتی: نه‌ی موچه‌مه‌د: ﴿ وَمَا نَنْزَلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ ﴾ واته: به فرمانی په‌روه‌رنده‌ی تو نه‌بی‌ت دانابه‌زین. ^۳ وه ده‌فهرموویت: ﴿ اللَّهُ، مَا بَيْنَ أَيْدِينَا وَمَا خَلْفَنَا وَمَا بَيْنَ ذَلِكَ ﴾

وتراوه: مه‌به‌ست پتی: نه‌وه‌ی له لامانه‌ه له کارویاری دنیاو نه‌وه‌یش له دوامانه‌ویه له کارویاری پښتی دوا‌یی و نه‌وه‌یش له نئیوان ه‌ردوو فووه‌که‌دایه‌ه هر له ژیر فرمانی خودایه. نه‌مه قسه‌ی نه‌بولعالیه‌و عیکریمه‌و مواجیدو سه‌عیدی کوری جویره‌یرو قه‌تاده‌و سودی و په‌بیعی کوری نه‌نه‌سه: ^۴ وتراویشه:

﴿ مَا بَيْنَ أَيْدِينَا ﴾ نه‌وه‌ی دیت له فرمانی پښتی دوا‌یی ﴿ وَمَا خَلْفَنَا ﴾ نه‌وه‌یش پښتووه له دنیا ﴿ وَمَا بَيْنَ ذَلِكَ ﴾ واته: نه‌وه‌ی له نئیوان دنیاو پښتی دوا‌یشدایه، هر به‌م شتیه‌یه پی‌وایه‌ت کراوه له نی‌بنو‌عه‌بیاس و سه‌عیدی کوری جویره‌یرو زه‌حاکو قه‌تاده‌و نی‌بنو‌جوره‌یج و سه‌وریه‌وه. ^۵ نی‌بنو‌جه‌ریریش

هر نه‌م رایه‌ی ه‌لبیزاردوه، والله اعلم. پاشان خوای گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿ وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا ﴾

^۱ أحمد (۲۳۶/۱)، فهرموده‌یه‌کی سه‌حیحه.

^۲ فتح الباری (۲۸۲/۸).

^۳ الطبری (۲۲۲/۱۸).

^۴ الطبری (۲۲۴/۱۸).

^۵ الطبری (۲۲۴/۱۸)، القرطبی (۱۲۹/۱۱)..

واته: په روره رنده ی تز هچې له بیرنه چووه. مواهید ده لیت: یانی: په روره دگار ت تزی له بیرنه چووه.

﴿ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ﴾ واته: په روره دگاری ناسمانه کان و زمین و شه ویش له نیوانیادایه

وه دپهینه رو خاوه ن دهسه لات و کاربه دست و هه لسوپینه ریانه هچ که سیک ناتوانیت دست بخته کارو

فرمانی، ﴿ فَأَعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهِ هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا ﴾ واته: تویش شه و په رسته و ده بیت بق په رستنی

شه و خورگری، نایا ده زانی هاوناویکی هه بیت؟ هه لی کورې شه و ته لحه ده لیت له نیبنو عه بیاسه وه:

نایا ده زانی په روره دگار هاوشپوه یان هاو ناویکی تری هه بیت؟^۱ مواهید و سه عیدی کورې جو به یرو

قه تاده و نیبنو جور هچ و که سانی تریش هر وایان وتوه.^۲ عیکریمه ده لیت له نیبنو عه بیاسه وه: هچ

که سیک ناوی نابریت به په حمان خودا نه بیت، پاک و بی عیب و پیروزه ناوی خودا^۱.

﴿ وَيَقُولُ الْإِنْسَانُ أَيْدَا مَا مِئْتُ لَسَوْفَ أُخْرَجُ حَيًّا ﴾ ﴿ ۱۶ ﴾ ﴿ أَوْلَا يَذْكُرُ الْإِنْسَانُ أَنَا خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا

﴿ ۱۷ ﴾ ﴿ فَوَرَبِّكَ لَنَحْشُرَنَّهُمْ وَالشَّيَاطِينَ ثُمَّ لَنُحْضِرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثِيًّا ﴾ ﴿ ۱۸ ﴾ ﴿ ثُمَّ لَنَنْزِعَنَّ مِنْ كُلِّ شِيعَةٍ

﴿ ۱۹ ﴾ ﴿ أَيُّهُمْ أَشَدُّ عَلَى الرَّحْمَنِ عِينًا ﴾ ﴿ ۲۰ ﴾ ﴿ ثُمَّ لَنَحْنُ أَعْلَمُ بِالَّذِينَ هُمْ أَوْلَىٰ بِهَا صِلِيًّا ﴾ ﴿ ۲۱ ﴾

سه رسورمانی خه لکی له ژبانی دواي مردن و وه لامدان هوه ی شه و سه رسورمانه

خواي گوره باسی مروءه دکات که سه ری سوړده مینیت و زیندو بوونه وه ی خوی به دور ده زانیت

پاش مردن وه که ده فه رموویت: ﴿ وَإِنْ تَعَجَبَ فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ أَيْدَا كُنَّا تَرْبَا أَوْ أَنَا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ ﴾ واته:

جا نه گه که تر سرت سوړمینیت شه وه قسه ی شه وانه جی سه رسورمانه که ده لیت نایا کاتی (که

مردین و) بووینه وه به خاک نایا نیمه سه رله نوی دروست ده کرینه وه. وه ده فه رموویت: ﴿ أَوْلَٰئِكَ

﴿ ۲۲ ﴾ ﴿ الْإِنْسَانُ أَنَا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُبِينٌ ﴾ ﴿ ۲۳ ﴾ ﴿ وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ قَالَ مَنْ يُحْي

﴿ ۲۴ ﴾ ﴿ الْعِظْمَ وَهِيَ رَمِيمٌ ﴾ ﴿ ۲۵ ﴾ ﴿ قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ ﴾ واته: نایا ناده می

نه یزانیوه که شه ومان له نوتفه یه که دروست کردوه که چی یه کسه ر ده بیته وه دوزمنیکی دیار

(دهمه قالیکه ریکی ناشکرایه)، نمونه مان بق دینیته وه و به دپهینانی خوی له بیرچوته وه (شه و بیباوه په)

۱ الطبري (۲۲۵/۱۸).

۲ الطبري (۲۲۶/۱۸).

۳ الطبري (۲۲۶/۱۸).

۴ القرطبي (۱۳۰/۱۱).

۵ الرد (۵).

۶ یس (۷۹-۷۷).

ده‌لثت کی نئسکه‌کان زیندووده‌کاته‌وه له کاتیکدا که پزینون، (ئهی موحه‌مه‌د ﷺ) بلی ئه‌و زاته زیندوویمان ده‌کاته‌وه که له یکه‌مجاره‌وه به‌دیپیتانوان و ئه‌و به هه‌موو دروستکراویک زانار ئاگایه. وه لیره‌یشدا ده‌فرموویت: ﴿وَيَقُولُ الْإِنْسَانُ أَوَدَا مَا مِثُّ لَسَوَفَ أَخْرَجُ حَيًّا﴾ واته: مرؤف ده‌لثت: ئه‌گه‌ر مردم، نایا وه‌ک چۆن له پیشدا زیندوووبوم، هه‌روا ده‌میتیریمه‌وه ده‌ری به زیندووی، ﴿أَوَلَا يَذْكُرُ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا بِكَ شَيْئًا﴾ واته: ئه‌و خه‌لکه بۆ بیریک ناکاته‌وه، له سه‌ره‌تاوه ئیمه ئه‌ومان دروستکرد که هیچ نه‌بوو، خوای گه‌وره سه‌ره‌تای دروستبوونی مرؤف به به‌لگه ده‌میتیته‌وه له‌سه‌ر دووباره زیندووویونه‌وه‌ی، واته: خودایه که مرؤفی دروستکرد کاتیک که هیچ نه‌بوو، نایا ناتوانی‌ت جاریکی تر دروستی بکاته‌وه که نئسنا شته‌وه‌یه، وه‌ک خوای گه‌وره له نایه‌تیکی تردا فرموویته‌ی: ﴿وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ﴾^۱ واته: ئه‌و (خوا) زاتیکه به‌دیپیتانی ده‌ست پیکردوه له پاشان (دوای مردنی) دووباره دروستی ده‌کاته‌وه ئه‌م (دروستکردنه‌وه‌ی دوهم) لای خوا ئاسانتره. له فرمووده‌ی سه‌حیحا هاتوه: (خوای گه‌وره ده‌فرموویت: نه‌وه‌ی ئاده‌م بپوای پی نه‌کردم، بۆی نه‌بوو بپوام پی نه‌کات وه نه‌وه‌ی ئاده‌م ئازاری دام بۆی نه‌بوو ئازارم بدات، بپوا نه‌کردنه‌کی پیم نه‌وه‌یه که ئه‌لثت: زیندووم ناکاته‌وه جاریکی تر وه‌ک له سه‌ره‌تاوه دروستی کردووم، وه‌دیپیتانی سه‌ره‌تا ئاسانتر نییه له لام له دوایه‌کی، ئازاردانیشی بۆم نه‌وه‌یه ئه‌لثت: من مندالم هه‌یه من ئه‌و ته‌نهاو بی نیازو جی نیازم که که‌سی لی نه‌بووه له که‌سیش نه‌بووه، هه‌رگیز که‌سیش نه‌یتوانیوه هاوتای بیت).^۲ پاشان خوای گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿فَوَرَبِّكَ لَنَحْضَرَنَّهُمْ وَالشَّيَاطِينُ﴾ خوای گه‌وره سویند ده‌خوات به‌خۆی وده‌فرموویت: سویند به‌په‌روه‌ردگارت هه‌ر ده‌بیت له‌گه‌ن شه‌یتانه‌کانیادا کۆیان بکه‌ینه‌وه ئه‌وانه‌ی که غه‌یری خویان ده‌په‌رست، ﴿ثُمَّ لَنَحْضَرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثِيًّا﴾ واته: پاشان ده‌یانه‌پین به‌ده‌وری جهه‌ته‌مدا چۆک دابده‌ن. عه‌وق ده‌لثت له ئیبنو عه‌بباسه‌وه: ﴿جِثِيًّا﴾ یانی به‌دانیشتوویی، وه‌ک خوای گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿وَرَبِّي كُلُّ أُمَّةٍ جَائِيَةٌ﴾^۳ واته: ده‌بینی هه‌موو تیره‌یه‌ک به‌ریز به‌سه‌ر چۆکدا هاتوون.^۴ سویدی ده‌لثت: ﴿جِثِيًّا﴾ واته: به‌پیره‌وه

^۱ الروم (۲۷).

^۲ احمد (۲۵۰/۲)، فرمووده‌یه‌کی سه‌حیحه.

^۳ الجاثية (۲۸).

^۴ الطبري (۲۲۷/۱۸).

وہستانوں۔ پیوایات کراوہ لہ مورہوہ لہ نیبنو ہسعودوہ ہر بہو شیوہیہ، ﴿ثُمَّ لَنَزِعَنَّ مِنْ كُلِّ شِيعَةٍ أَيُّهُمْ أَشَدُّ عَلَى الرَّحْمَنِ عَيْنًا﴾ واتہ: پاشان لہ ناو ہر کومہ لیک نہوہی زیاتر دڑی خودای پرحمان بووین نیمہ جیایان دہ کہ ینہوہ، مواہید دہ لیت: ﴿مِنْ كُلِّ شِيعَةٍ﴾ لہ ہموو کومہ لیک. ۱ ﴿أَيُّهُمْ أَشَدُّ عَلَى الرَّحْمَنِ عَيْنًا﴾ سہوری دہ لیت: لہ علی کورپی نہ قمری کورپی نہ بو نہ حوہس لہ نیبنو ہسعودوہ: لہ سہرہ تاوہ ہتا دواہن کس ہموو بہند دہ کریت ہتا کاتیک ہموو دہ ہینرین ینک لہ و دواہ ینک، و ہک خوی گورہ دہ فہرموویت: ﴿ثُمَّ لَنَزِعَنَّ مِنْ كُلِّ شِيعَةٍ أَيُّهُمْ أَشَدُّ عَلَى الرَّحْمَنِ عَيْنًا﴾. ۲ نہم نایہ تہ و ہک نہو نایہ تہ وایہ کہ خوی گورہ دہ فہرموویت: ﴿حَتَّىٰ إِذَا آذَرَكُوا فِيهَا جِيمًا قَالَتْ أُخْرِهْتُم لَوْلَا أُولَئِهِمْ رَبَّنَا أَهْلَكْنَا مَبْلُغًا ۚ وَعَدَا ابَا ضِعْفًا مِّنَ النَّارِ قَالَ لِكُلِّ ضِعْفٍ وَلٰكِنْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٨﴾ وَقَالَتْ أُولَئِهِمْ لَأُخْرِهْتُمْ مِمَّا كَانَتْ لَكُمْ عَلَيْهِمْ نَارٌ مِّنْ قَبْلِهِمْ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ﴾ ۲ واتہ: ہتا ہموو دہ گن بہ ینک کزودہ بنوہ ینک دہ گرن دواہیہ کانہان (کہ شوینک و توون) دہ ربارہی پیشوہ کانہان (کہ پیشوہ و ابوون) دہ لہین نہی پورہ ردگارمان نہوانہ نیمہ یان گومپا کرد دہ تو ش لہ ناگر دووقات سزایان بدہ (پورہ ردگار) دہ فہرموویت بق ہر کامتان (سزا) دوو بہ رامبہرہ بہ لام نیوہ نازاننو بی ناگان، سہرک و چاولیکراوہ کان بہ شوین کہ و تووہ کانہان دہ لہین نیوہ ش ہیچ زیادہ پزیزکتان بہ سہر نیمہ دا نییہ نیوہ ش سزا بچہ زن بہ ہوی نہو (خرابانہ و ہی) دہ تانکرد. پاشان خوی گورہ دہ فہرموویت: ﴿ثُمَّ لَنَحْنُ أَعْلَمُ بِالَّذِينَ هُمْ أَوْلَىٰ بِهَا صِلِيًّا﴾ واتہ: خو مان چاکتر دہ زانہن کامیان لہ پیشترہ بق چوونہ ناو جہہ نہم، نہمہ لیرہ دا عتفی خہ برہ لہ سہر خہ بر، واتہ: خودا چاکتر دہ زانیت کی لہ بہندہ کانی شایہ نترہ کہ بخریتہ ناو ناگرو ہر تپیدا ہمیتیتہ و ہ، و کیش شایہ نی نہوہیہ جہ زرہ بہ کئی بق دووقات بکرتہ و ہ. و ہک لہ نایہ تیکی تردا خوی گورہ فہرموویت: ﴿قَالَ لِكُلِّ ضِعْفٍ وَلٰكِنْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ ۳ واتہ: (پورہ ردگار) دہ فہرموویت بق ہر کامتان (سزا) دوو بہ رامبہرہ بہ لام نیوہ نازاننو بی ناگان.

۱ الطبري (۲۲۸/۱۸).
 ۲ الدر المنثور (۵۳۳/۵).
 ۳ الاعراف (۳۸-۳۹).
 ۴ الاعراف (۳۸).

﴿وَإِنْ مَنَعَكَ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ حَتْمًا مَّقْضِيًّا ۖ ﴿٧١﴾ ثُمَّ نَسَّجِي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا﴾

جِئْنَا ﴿٧٢﴾ ﴿﴾

هه‌موو ده‌برینه جه‌ه‌نهم پاشان له خواترسان رزگاریان ده‌بیت

خوای گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿وَإِنْ مَنَعَكَ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ حَتْمًا مَّقْضِيًّا﴾ واته: هه‌مووتان مه‌گین ده‌بیت بچنه جه‌ه‌نهم، بپاریکه په‌روه‌رگارت داویه‌تی و ده‌بیت هر جیبه‌جی بیت، جابیر ریوایه‌تی کردوه له عه‌بدولاوه له‌م نایه‌ته‌دا: ﴿وَإِنْ مَنَعَكَ إِلَّا وَارِدُهَا﴾ ده‌لایت: پریکه (الصراف) به‌سه‌ر جه‌ه‌نهم‌وه‌یه وه‌ک ده‌می شمشیر وایه‌ده‌سته‌ی یه‌که‌م ده‌روات به‌سه‌ریدا وه‌ک بریسکه، دووه‌م وه‌ک با سیه‌م وه‌ک چاکترین و لاغی سواری، چواره‌م وه‌ک چاکترین چواری پاشان نه‌وانی تر تیده‌په‌پن (به‌سه‌ر جه‌ه‌نهم‌دا) فریشته‌کان هر ئیژن: (اللهم سلم سلم).^۱ واته: نه‌ی خوایه به‌سه‌لامت، به‌سه‌لامت تئیه‌پن، بۆ نه‌م باسه‌ نموونه زۆره له هه‌ردوو سه‌حیحه‌که‌و غه‌یری نه‌مانیشدا که ریوایه‌تکاروه له نه‌نس و نه‌بو سه‌عیدو نه‌بو هوره‌یره و جابیرو که‌سانی تریش له هه‌روه‌که‌انی پیغه‌مبه‌ر ﴿﴾. نیامی نه‌حمه‌دیش ریوایه‌تی کردوه له نومو مویه‌شیره‌وه که ژنی زه‌یدی کوپی حارته، ده‌لایت: پیغه‌مبه‌ری خودا ﴿﴾ له مالی حه‌فسه بوو فه‌رمووی: (ناچیته ناو ناگر هر که‌سیک که ناماده‌ی به‌درو حوده‌بیبه بوویت) حه‌فسه ده‌لایت: نایا خوای گه‌وره ناهه‌رموویت: ﴿وَإِنْ مَنَعَكَ إِلَّا وَارِدُهَا﴾؟ پیغه‌مبه‌ری خودا ﴿﴾ فه‌رمووی: ﴿ثُمَّ نَسَّجِي الَّذِينَ اتَّقَوْا﴾.^۲ وه له هه‌ردوو سه‌حیحه‌که‌دا هاتوه له فه‌رمووده‌که‌ی زه‌ریه‌وه له سه‌عیده‌وه له نه‌بو هوره‌یره‌وه (په‌زای خوای لی بیت) ده‌لایت: پیغه‌مبه‌ری خودا ﴿﴾ فه‌رموویته‌ی: (هیچ که‌سیکی موسلمان نیه سی مندالی به‌ریت و ناگری جه‌ه‌نم) ی به‌رکه‌ویت).^۳ مه‌گر بۆ نامی سوین، واته: مه‌گر که به‌ر نه‌م نایه‌ته که خوای گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿وَإِنْ مَنَعَكَ إِلَّا وَارِدُهَا﴾. له عه‌بدووه‌حمانی کوپی زه‌یدی کوپی نه‌سه‌له‌وه له‌م نایه‌ته‌دا: ﴿وَإِنْ مَنَعَكَ إِلَّا وَارِدُهَا﴾ دا ده‌لایت: پۆشتنی موسلمانان بۆجه‌ه‌نم تئیه‌پوونه به‌سه‌ر نه‌و پرده‌داکه به‌سه‌ریه‌وه‌یه، وه پۆشتنی موشریکه‌کان بۆجه‌ه‌نم چوونه ناوی جه‌ه‌نهمه، سویدی ده‌لایت

^۱ الطبري (۲۳۲/۱۸).

^۲ احمد (۳۶۲/۶)، فه‌رمووده‌یه‌کی حسه‌نه.

^۳ فتح الباري (۱۴۲/۳)، مسلم (۲۰۲۸/۴).

^۴ واته مه‌گر له‌به‌ر نه‌م نایه‌ته‌که‌خوای گه‌وره ده‌فهرمیت (وَإِنْ مَنَعَكَ إِلَّا وَارِدُهَا) (وه‌رکبێ).

له موروه له ئیبنو مهسعودوه له م ئایه ته دا: ﴿كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ حَتْمًا مَّقْضِيًّا﴾ ده لئیت: سوئندیکه ده بیته بیته جی. ^۱ موجهاید ده لئیت: بپیاره ده بیته بیته جی. ^۲ ئیبنو جوره یجیش هه روای وتووه. ^۳ ﴿ثُمَّ نَسِجِي﴾
 الَّذِينَ اتَّقَوْا واته: پاشان خواناسانیش پزگارده که یه، وه ختیک که خه لکی هه موو تپیه رین به سه ر ئه و
 ناگره دا، ئه وه ی ده که ویته خواره وه له خوانه ناس و تاوانبارو سه ری پیچیکه ران ده که ونه خواره وه هه ر
 که سه و به پیتی تاوان و خرابه کاری خۆی، خاوه ن باوه رپه له خواتر سه کانیش خوای گه وره پزگاریان
 ده کات له و ناگره هه ر که سه و به پیتی کرداری خۆی، له سه ر پردی سیرات ده یانپه پئینتیه وه، تیژ
 پویشتنیان به پیتی ئه و کرداره یان له دنیا کردوویانه، پاشان ده لائینه وه بۆ ئه و که سانه ی که تاوانه
 گه وره کانیان کردووه له خاوه ن باوه رپان، فریشته کان و پیغه مبه ران و بپواداران ده ست ده که ن به
 لالانه وه خه لکیکی زۆر ده ردینن که ناگره مووگیانی سوتاندوون، پوو یان نه بیته که شوینی سوژده یه،
 ده رهیتانیشیان له و ناگره به پیتی ئه و باوه رپه که له ناو دلئیدانه، یه که مجار ئه و که سانه ده رده هینن
 که مسقاله دینارک بپوا له دلئیدانه، پاشان له خوا ئه وه ده یته، پاشان ئه وه ی له خوار ئه وه ده یته،
 پاشان ئه وه ی له دوا ی ئه وه ده یته، پاشان ئه وه ده رده هینن که به ئه ندازه ی مسقاله زه رپه یه که
 که مترو که مترو که متر باوه رپه له دلئیدانه، پاشان خوای گه وره ئه و که سانه ده رده هیته له ناگره دا که
 پوژیک له پوژان (به دل) وتوو یانه: (لا اله الا الله) با هه رگیز چا که یه کیشی نه کرد بیته، هیه که سیک له وان
 له ناگره دا نامینتیه وه مه گین که سیک بپیار درابیت تاهه تابه له ناو ناگره دا بمینتیه وه، وه که له فه رمووده ی
 سه حیدها هاتوو له و باره یه وه له پیغه مبه ری خوداوه (ﷻ) بۆیه خوای گه وره ده فه رموویت: ﴿ثُمَّ

نَسِجِي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثًا﴾^۴

﴿وَإِذَا نَسِجِي عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا يَنْتَنِي قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَيُ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا ﴿٧٣﴾ وَكَرَّ

أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِّن قَرْنٍ هُمْ أَحْسَنُ أَثْنًا وَرِيًّا ﴿٧٤﴾﴾

^۱ الطبري (۲۳۷/۱۸).

^۲ الطبري (۲۳۷/۱۸).

^۳ الطبري (۲۳۷/۱۸).

^۴ فتح الباري (۴۸/۱۳).

خوانه ناسان شانازی دهکن بهوی که خوشبهختن له دنیا دا

خوای گوره دهفهرموویت: ﴿وَإِذَا نُنْتَلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا﴾ واته: هرکاتیک نیشانه دیاره کانی نئیمه یان بۆ ده خویندیتته وه، خوانه ناسان به خاوه ن باوه پان ده لئین: ﴿أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَّقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا﴾ واته: کام کومه ل له م دوو کومه له پیرو شوینی خوشتره و دیوه خانی چاکتره. دزایه تی نیشانه کانی خوا دهکن و دهبنه له مپهر له پتی خوداو خویمان هه لده بن به خاوه ن باوه پاندا، شانازی دهکن بهو ناینه پوپوچهی له سه رینی، به لگه یش به وه دههیننه وه که خاوه نی مال و پله و شوینی چاکن، ﴿خَيْرٌ مَّقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا﴾ واته: چاکترین شوین و به رزترین کوشک و باشترین دیوه خانی هه یه، (دنیا) شوینی کزبوونه وه ی پیاوان بۆ وتوویندکردن، واته: دیوه خانی ئه وان ناوه دانتر و خه لکی زیاتر بۆ ده چیت، مه به ستیان ئه وه یه، چون ده بیت نئیمه بهو هه موو پیزو قه دره وه له سه ر پوپوچ بین، ئه وان ه یش به په نهان و خویمان شار دووه ته وه و وان له مالی ئه رقه می کوری ئه رقه م و مالانی تردا وه مالی ئه وان له سه ر ه ق بین، وه ک خوای گوره باسیان ده کات و ده فهرموویت: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا لَوْ كَانَ خَيْرًا مَا سَبَّوْنَا إِلَٰهًا﴾ واته: ئه وان ه ی بیباوه پان ده رباره ی ئه وان ه ی باوه پان ه یناوه ده لئین ئه گه ر ئیسلام و باوه په ینان چاک بوویه ئه وان ه پیش نئیمه نه ده که وتن بۆ ئه و (باوه په ینانه). هوزی نوحیش وتیان: ﴿أَفَؤْمِنُ لَكَ وَأَتَّبِعَكَ الْأَرْدَلُونَ﴾ واته: نایا (چون) باوه پ به تر بینین له کاتیکدا ئه وان ه ی شوینت که وتوون په سترین که سن (هه ژارو داماون). جاریکی تریش خوای گوره ده فهرموویت: ﴿وَكَذَٰلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُم بِبَعْضٍ لِيَقُولُوا أَهَلْوُلَاؤُا مِنْ اللَّهِ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ﴾ واته: وه بهو جوره هه ندیکیمان به هه ندیکی تریان تاقیکرده وه بۆ ئه وه ی بلئین نایا ئه وان ه خوا پیزو به ره ی پی به خشییون له ناو نئیمه دا! نایا خوا له هه موو که س زانتر نییه به وان ه ی شوکرانه بئین. بۆیه خوای گوره لیره دا وه لامی ئه و گومانه یان ده داته وه و ده فهرموویت: ﴿وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ﴾ نای چهند که لو کومه کی بیباوه پانمان له پیش ئه وان له ناویرد له سه ر خوانه ناسیان ﴿هُم أَحْسَنُ أَثْنًا وَرِيًّا﴾ واته: که له وان ه که لوپه لی ناو مالیان چاکتر و پازاوه تر بوو، ئه عمه ش ده لئیت له ئه بو زه بیانه وه له ئیبنو عه بیاسه وه ﴿خَيْرٌ مَّقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا﴾ ده لئیت: (المقام) جن

۱ الاحقاف (۱۱).

۲ الشعراء (۱۱۱).

۳ الانعام (۵۳).

و شوین (الندی) دیوه خان (الاثاث) که لویهل (الری) تابلوی جوان و پازاوه^۱ عهوی ده لیت: له نیینوعه باسه وه: (المقام) حی و شوین، (الندی) دیوه خان و نهو خویشی و پابوارده نی تیدا بون، نه مه وه که نه وه وایه که کاتیک خوی گوره باسی به سه رهاتی مؤزی فیرعه ونن ده کات چۆن له ناوی بردن ده فهرموویت: ﴿كَمْ تَرَكُوا مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿١٦﴾ وَزُرُوعٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ ﴿١٧﴾ واته: چهنده هایان به جیبیشت له باخات و کانیاوو کشتو کال و حی و ماوای چاک و خویش. لیره دا (المقام) حی و شوین و نازونیعمه تی خویش، (الندی) دیوه خان و نهو شوینهی که تیدا کۆده بیونه وه، وه ک خوی گوره باسی به سه رهاتی لوت پیغه مبر (سه لای خوی لی بیت) ده کات بق پیغه مبر ﴿١٨﴾ ده فهرموویت: ﴿وَتَأْتُونَ فِي نَارِكُمْ الْمُنْكَرَ ﴿٢٠﴾ واته: له دیوه خانی خۆتاندا کاری به دو ناشیرین ده کن، عه ره به کان به شوینی دانیشتن ده لیتن (نادی) یانی دیوه خان^۱.

﴿قُلْ مَنْ كَانَ فِي الضَّلَالَةِ فَلْيَمْدُدْ لَهُ الرَّحْمَنُ مَدًّا حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ إِمَّا الْعَذَابَ وَإِمَّا السَّاعَةَ فَسَيَعْلَمُونَ

مَنْ هُوَ شَرٌّ مَكَانًا وَأَضْعَفُ جُنْدًا ﴿٧٥﴾

سه رینچیکه ره ماوه ده دریت به لام له بیرنا کریت

خوی گوره ده فهرموویت: ﴿قُلْ﴾ واته: نهی موحه ممه د ﴿٧٦﴾ بیژه به و موشریکانه ی که هاوه له بق په روه ردگاریان داده نین و خویان به حه ق و نیوه به نه هق ده زانن ﴿مَنْ كَانَ فِي الضَّلَالَةِ﴾ نه وه ی له گومرپیدا سوږده خوات و له نیمه بیت یان له نیوه ﴿فَلْيَمْدُدْ لَهُ الرَّحْمَنُ مَدًّا﴾ نه وه خوی په حمان مۆله تی نه دات له سه ره وه گومرپایه ﴿حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ إِمَّا الْعَذَابَ﴾ هه تا کاتیک که ده بینن خودا به لیتنی پیداون و ده گنه لای خودا و ژیانان کوتایی پی دیت، یان تووشی جه زه به ده بن ﴿وَإِمَّا السَّاعَةَ﴾ یان له ناکا و قیامه تیان به سه ره ادیت ﴿فَسَيَعْلَمُونَ﴾ نه وسا تیده گن ﴿مَنْ هُوَ شَرٌّ مَكَانًا وَأَضْعَفُ جُنْدًا﴾ کی شوینی خراب و ناخوشه و کیش له شکرو یارمه تی ده ری که متره، نه مه له وه لایمی قسه ی نهو خوانه ناسانه دایه که ده یانوت نیمه ری و شوین و پله و پایه و دیوه خانمان زۆر چاکتر و باشتره له خاوه ن باوه پان، نه م نایه ته موباهه له یه (واته: پارانه وه و نه فرینکردن له وهی که درۆ به دم خودا وه ده کات

^۱ الطبري (٢٤١/٢٣٩/١٨).

^۲ الدخان (٢٦-٢٥).

^۳ العنكبوت (٢٩).

^۴ الطبري (٢٣٩/١٨).

وه رگین له به رانبهر بته رستاندا نه وانه ی که وا ده زانن له سه ر پیی راستن وه ک خوی گوره له باسی موباهه له که ل جول که کانداهه فرموویت: ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا إِنْ زَعَمْتُمْ أَنَّكُمْ أَوْلِيَاءُ لِلَّهِ مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَتَّوْا الْمَوْتُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾^۱ واته: (نه ی موحه ممه د(ﷺ)) بلی: نه ی نه وانه ی له سه ر دینی جول که کن نه گه ر پیتان وایه که به پاسی ئیوه دۆستی خوان بیجگه له خه لکی تر که وابوو داوی مردن بکن نه گه ر ئیوه راست ده کن. جول که کان خویان لاداو زاتیان نه کرد نه و دوعایه بکن. له پیشه وه له سوره تی (البقره) دا نه و باسه به پوونی هاتوه. وه ک چۆن خوی گوره باسی موباهه له ی کردوه له که ل گاوره کانداهه سوره تی (ال عمران) دا وه ختیک که به رده وام بوون له سه ر بیدینی و کولیان نه دده له لاساری و پۆچوون له باره ی عیساوه و ده یانوت عیسا کورپی خودایه و خودایش به لگه و نیشانه کانی خوی باسکردوه و پوونی کردوه ته وه که عیسا به نده ی خودایه و وه ک ئاده م نه ویش دروستکراوه، پاشان خوی گوره ده فرموویت: ﴿فَمَنْ حَاجَّكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَأَبْنَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَأَنْفُسَنَا وَأَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَى الْكٰذِبِينَ﴾^۲ واته: نینجا هه ر که سیک ده مه قالیی له که ل کردیت (له باره ی عیساوه) دوی نه و زانینه ی که (به سروش) بۆت هات تۆش پیتان بلی وه رن با بانگی کوربه کانمان و کوربه کانتان و ژنه کانمان و ژنه کانتان و خۆمان و خۆتان بکه یین له پاشان له خوا بیاریننه وه نینجا نه فرته ی خوا بکه یین له درۆزان. مه سیحیه کان خویان لاداو زاتیان نه کرد نه وه بکن وه ک جول که کانشنه یان کرد.

﴿وَيَزِيدُ اللَّهُ الَّذِينَ هَادُوا هُدًى وَالْبَقِيَّةُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ مَرَدًا﴾^(۷۱)

زیاتر شارمزا کردنی نه و که سانه ی که شارمزان

کاتیک خوی گوره باسی نه و که سانه ی کرد که له گومراییدا سوپده خون، مۆله تیان دده دات زیاتر ده یانیه ئیتیه وه له و گومراییده دا، پاشان دیته سه ر باسی نه و که سانه ی که زیاتر پیتان نیشان دده دات و شاره زایان ده کات، وه ک خوی گوره له نایه تی ترده فرموویه تی: ﴿وَإِذَا مَا أَنْزَلْنَا سُورَةً فَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ أَيُّكُمْ زَادَتْهُ هُدًىوْا إِيْمَانًا فَآمَّا الَّذِينَ هَادُوا فَرَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَهُمْ يَسْتَبْشِرُونَ﴾^(۱۱۴) وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَرَادَتْهُمْ رِجْسًا إِنْ رِجْسِهِمْ وَمَاتُوا وَهُمْ كَافِرُونَ^۳ واته: وه کاتیک که

^۱ الجمعة (۶).

^۲ ال عمران (۶۱).

^۳ التوبة (۱۲۴-۱۲۵).

بنیبردیتوه خوارهوه سورتهک (له قورئان) (دورپوههکان) هی وایان هیه ده لیت کام له نیوه زیادی کرد بهم (سورته) جا نه وانهی که باوه پریان هیناوه نه لین: نیمه نیمانیان زیاد ده کات (و به میزتر ده بییت) باوه پی وه نه وان مژده به خشنو خوشحالن، به لام نه وانهی له نیودلیاندا نه خوشی و ناپاکی هیه نه وه سورته که سه ره پای پیسی و ناپاکی خو یان بو یان زیاد ده کات پیسی و ناپاکی تریش نه و (ناپاکانه) ده مردن له کاتیکدا که بیباوه پان. لیره یشدا خوی گوره ده فه رموویت: ﴿وَيَزِيدُ اللَّهُ الَّذِينَ اهْتَدَوْا هُدًى وَالْبَيْتِ الصَّلِحَتِ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ مَرَدًا﴾ واته: نه و که سانهی که خودا شاره زای کردون زیاتر شاره زایان ده کات، نه و کاره چاکانهش که و ده میتنه وه، پاداشته که یان له لای پهروه رنگارت چاکتره و نه نجامیسی باشتره ﴿وَالْبَيْتِ الصَّلِحَتِ﴾ له پیشه وه له سورتهی (الکھف) دا ته فسیری کراوه و نه و فه رموودانه یس په یوه ندی بووه پییوه له و باسه دا هی تراوه ﴿خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا﴾ واته: پاداشت له لای پهروه رنگارت چاکتره و ﴿وَخَيْرٌ مَرَدًا﴾ واته: سه ره نجامیسی باشتره بۆ خاوه نه که ی.

﴿أَفْرَأَيْتَ الَّذِينَ كَفَرُوا بَيْنَنَا وَقَالَ لَأَوْ تَبِعَ مَا لَأَوْلَادًا﴾ ﴿٧٧﴾ أَطَّلَعَ الْغَيْبَ أَمْ أَسْمَعُ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا ﴿٧٨﴾ كَلَّا سَنَكُنُّبُ مَا يَقُولُ وَنَمُدُّ لَهُ مِنَ الْعَذَابِ مَدًّا ﴿٧٩﴾ وَنُرْثُهُ مَا يَقُولُ وَيَأْتِنَا قُرْدًا ﴿٨٠﴾
 وه لامدانه وهی نه و خوانه ناسانهی وادمانن له قیامه تیشدا مال و مندالیان هر پینده ریت

خوای گوره ده فه رموویت: ﴿أَفْرَأَيْتَ الَّذِينَ كَفَرُوا بَيْنَنَا وَقَالَ لَأَوْ تَبِعَ مَا لَأَوْلَادًا﴾ واته: نایا نه و که سه ت دی که ینکاری له نیشانه کانی نیمه ده کردو وتی: چاک ده زانم که مال و مندالم هر پینده دن؟ واته: له پوژی قیامه تدا، نیمای نه حمه د پیوا یه تی کردوه له خه بیابی کوپی نه ره تته وه من پیوا یکی ناسنگر بووم، فه رزیکم له لای عاسی کوپی وائل بوو، هاتم بۆ لای داوای قه رزه که ی لی بکم وتی: نه خیر سویند به خوا قه رزه که ت ناده مه وه هه تا بیباوه پی خۆت له موحه مه د ره نه پپی، منیش وتم: نه خیر سویند به خوا بیباوه پی خۆم ده رنابرم له موحه مه د ﴿﴾ هه تا تو ده مری و پاشان زیندوو ده کریته وه، عاس وتی: وه ختیک مردم و پاشان زیندوو کرامه وه هاتی بۆ لام له وهی مال و مندالم ده بییت و قه رزه که ت ده مه وه، خوای گوره نه م نایه تانهی نارده خواره وه: ﴿أَفْرَأَيْتَ الَّذِينَ كَفَرُوا بَيْنَنَا وَقَالَ لَأَوْ تَبِعَ مَا لَأَوْلَادًا﴾ ﴿٧٧﴾ أَطَّلَعَ الْغَيْبَ أَمْ أَسْمَعُ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا ﴿٧٨﴾ كَلَّا سَنَكُنُّبُ مَا

يَقُولُ وَنَمُدُّ لَهُ مِنَ الْعَذَابِ مَدًّا ﴿٧٦﴾ وَنَرِيهِ مَا يَقُولُ وَيَأْتِينَا فَرْدًا ﴿٧٧﴾. خاوهنی هردوو صحیحه که دا ئه م فرموده یان هیناوه، له وته یکی بوخاریدا هاتوو: من له مه که دا ئاسنگر بووم شمشیریکم بق عاسی کوهی وائل دروست کرد، هاتم قرزه که ی لی وه رگرم،... جا فرموده که ی گتیاپه وه. ههروه ها ده لیت: ﴿أَمْ أَخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا﴾ (عهد) واته: په یمانتیک. ﴿أَطَّلَعَ الْغَيْبَ﴾ واته: ئایا نهیئی ده زانیت، که ده لیت له پوژی قیامه تدا مال و مندالی ده بییت و به لاین ده دات و سویند ده خوات ﴿أَمْ أَخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا﴾ یان له خوداوه به لیتنیک پی دراوه که ئه و ماله ی پیده دریت؟ له پیشه وه باسماں کرد که بوخاری ده لیت: (عهد) واته په یمان. ^۱ خوی گه وره ده فرموویت: ﴿كَلَّا﴾ پیتیکه په دی پیش خوی ده داته وه و جهخت له سر دوی خوی ده کاته وه ﴿سَنَكْتُبُ مَا يَقُولُ﴾ واته: نه خیر هه رچی ئه و ده لیت و داوی کردوو و بریاری داوه و ده خوازیت پی بدریت و بروی به خوی گه وره نه بووه هه مووی ده نووسین، ﴿وَنَمُدُّ لَهُ مِنَ الْعَذَابِ مَدًّا﴾ واته: ماوه ی سزادانی زیاتر ده که یین له پوژی قیامه تدا، له سر ئه و قسانه ی له دنیا دا کردوو یه تی بروی به خوی گه وره نه بووه، ﴿وَنَرِيهِ مَا يَقُولُ﴾ واته: نیعه ده بینه میرانگری هه رچی ده لیت یانی هه موو ئه وانه ی هه یه تی له مال و مندال هه مووی لی و رده گرینه وه، به پیچه وانه ی ئه و قسانه ی که ئه یوت له پوژی قیامه تدا مال و مندالی پی ده دریت زیاتر له وه ی له دنیا پی دراوه! نه خیر به لکو له پوژی قیامه تدا ئه وه بیشی له دنیا دا پی درابوو لی ده سینریته وه و تاکو ته نیا ده مینیته وه، بویه خوی گه وره ده فرموویت: ﴿وَيَأْتِينَا فَرْدًا﴾ واته: به تنها و به ی مال و مندال دیته لاماں!

﴿وَأَخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ إِلَهَةً لِيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا ﴿٨١﴾ كَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضِدًّا ﴿٨٢﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَّا أَرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ عَلَى الْكَافِرِينَ تَوَضُّعُهُمْ أَزًّا ﴿٨٣﴾ فَلَا تَعْجَلْ عَلَيْهِمْ إِنَّمَا نَعُدُّ لَهُمْ عَذَابًا ﴿٨٤﴾﴾
خواکانی درویی بتپه رستان حاشا له بتپه رستان ده که ن

خوی گه وره ده فرموویت: ﴿وَأَخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ إِلَهَةً لِيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا﴾ واته: له جیی خوا ئه وان په رستراوانیکی تریان په رست، تا بینه هوی سه ره رزبان، خوی گه وره باسی ئه و خوانه ناسانه ده کات ئه وانه ی که شه ریک بق په روه ردگاربان داده نین و له جیی خوا ده یان په رستن هتا به هوی

^۱ احمد (۱۱/۵)، فرموده یه کی سه حیه.

^۲ فتح الباری (۳۷۲/۴)، مسلم (۲۱۵۲/۴).

^۳ فتح الباری (۳۷۲/۴).

ٲوانه وه سه ركه وتن به ده ست بٲتنو خٲياني ٲيوه هه لكٲشنو شانازي ٲيوه بكن، پاشان ده فهرموويت: نه خير، بهو شٲوه به نيه ٲوان ده يزائنو هيوايان ٲٲيه تي ﴿كَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ﴾ نه خير ٲو په رستراوانه نارٲه زايي خٲيان ده رده بٲن لٲيان له ٲڅي قيامه تدا له سه ر ٲو په رسته نيان ﴿وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ صِدًّا﴾ واته: بهو شٲوه به نيه ٲوان ده يزائن به لكو له دٲيان ده وه ستن، وه ك خوي گوره ده فهرموويت: ﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَنْ لَا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِكْرَامًا وَلَا يُجِيبُ﴾ واته: كه گومراتره له وه كه سه ي كه هاوار له غه يري خوا بكات كه وه لامي ناداته وه تا ٲڅي دوايي ٲو (هاوار لٲكراوانه له هاواري ٲوان بي ناگان، كاتٲكيش خه لك كڅده كڅنه وه (له قيامه ت) په رستراوه كان ده بنه دوٲمنيان و (په رستراوه كان) به په رسته كه يان باوه ٲ نادهن. سودي ده لٲت: ﴿كَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ﴾ په رستراوه كان حاشا ده كن له وه ي كه ٲوانه بٲيان په رستروه. ٲ ﴿وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ صِدًّا﴾ واته: به ٲٲچه وانوه ٲوه ي ٲوانه ٲومٲديان ٲٲي بووه، دٲيانده وه ستن، سودي ده لٲت: ﴿وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ صِدًّا﴾ (صِدًّا) دوٲمنياه تي ودٲاٲه تيكي زياد له ٲنه دازه يان ده كن، زه حاك ده لٲت: ﴿وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ صِدًّا﴾ ده بنه دوٲمنيان ٲ.

ده سه لاتي شه ٲيتانه كان به سه ر خوانه ناساندا

خوي گوره ده فهرموويت: ﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَإِذَا سَأَلُواكَ عَنَّا فَخَبِّرْهُمْ بِأَقْسَرِّ مَا رَأَوْا إِنَّهُمْ مُّؤْمِنُونَ﴾ واته: ٲو نه تزاني ٲٲمه شه ٲيتانه كانمان نار دو وه ته سه ر خوانه ناسان، دنه و هانه يان ده دنه؟ عه لي كوي ٲو نه تلحه ده لٲت: له ٲٲينو عه بٲاسه وه: ﴿تَوَّضَعُوا لِحُجَّتِهِمْ أَزْوَاجًا﴾ سه ريان لي ده شٲوينن و گومرايان ده كن. ٲ عه وي ده لٲت له ٲٲينو عه بٲاسه وه دنه هاني خوانه ناساني ده دا دٲاٲه تي ٲٲغه مبه رو (ﷺ) هاوه له كاني بكن. ٲ قتاده ده لٲت: خوانه ناساني هه لده ناو رٲيده كٲشان ٲو ٲوه ي گونا ه بكن. ٲ عه بدوره حمان ي كوي

١ الاحقاف (ٲ٠٠).

٢ الطبري (ٲ٥١/١٨).

٣ الطبري (ٲ٥٠/١٨).

٤ الطبري (ٲ٥١/١٨).

٥ الدر المنثور (٥٣٨/٥).

٦ الطبري (ٲ٥ٲ/١٨).

زهید ده لیت: ثم نایه ته وهك نهو نایه ته وایه كه خوی گوره ده فره مویت: ﴿وَمَنْ يَعِشْ عَنْ ذِكْرِ
 الرَّحْمَنِ نَقِيضٌ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ﴾^۱ واته: وه هر كه سیک پشت له یادی خوا هه لکات شه یتانیک ی
 ناماده ده کهین که هه همیشه له گه لی بیت و لیتی جیانابیت وه.^۲ پاشان خوی گوره ده فره مویت: ﴿فَلَا
 تَعْجَلْ عَلَيْهِمْ إِنَّمَا نَعُدُّ لَهُمْ عَدًّا﴾ واته: نهی موحه ممه د (ﷺ) په له مه که له دابه زینی سزا بق نه وانه،
 نیمه دوايان ده خهین بق ماوه یه کی دیاریکراو، بیگومان نه وانه به رهو نهو سزاو جه زه به یه ده پزون و هر
 تووشیان دیت، وهك خوی گوره له نایه تی تردا فره مویت: ﴿وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَفْلًا عَمَّا
 يَعْمَلُ الْفٰكِلِثُوْنَ﴾^۳ واته: وا مه زانه خوا بی ناگایه له وهی که سته مکاران ده یکن. وه فره مویت: ﴿
 قَهْلَ الْكٰفِرِيْنَ اٰمٰهَلَهُمْ رُوْبًا﴾^۴ واته: نینجا مؤله تی بیباوه په کان بده که میك لیان بوه سته. وه
 فره مویت: ﴿اِنَّمَا نُمَلِّ لَهُمْ لِيَزَادُوا اِثْمًا﴾^۵ واته: به راستی نیمه مؤله تی نه وان ده دهین بق نه وهی
 گونامی زیاتر بکن. وه فره مویت: ﴿نُعِيْنُهُمْ قَلِيْلًا ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ اِلَىٰ عَذَابٍ غَلِيْظٍ﴾^۶ واته: که میك
 نازو نیمه تیان پی ده دهین (له دنیا دا) له پاشان ناچار یان ده کهین که برؤنه ناو سزای سه خته وه. وه
 فره مویت: ﴿قُلْ تَمَتَّعُوْا فَاِنَّ مَصِيْرَكُمْ اِلَى النَّارِ﴾^۷. سودی ده لیت: ﴿اِنَّمَا نَعُدُّ لَهُمْ عَدًّا﴾ یانی
 بیگومان نیمه به ژماردن سالو مانگو برؤو کاته کان یان له سه ره ده ژمیرین.

﴿يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِيْنَ اِلَى الرَّحْمٰنِ وَفْدًا﴾^(۸۶) وَنَسُوْقُ الْمُجْرِمِيْنَ اِلَىٰ جَهَنَّمَ وَفْدًا ﴿۸۷﴾ لَا يَمْلِكُوْنَ الشَّفْعَةَ اِلَّا

مَنْ اَخَذَ عِنْدَ الرَّحْمٰنِ عَهْدًا ﴿۸۷﴾

حال و گوزهرانی له خواترسان و تاوانباران له برؤی قیامه تدا

خوی گوره ده فره مویت: ﴿يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِيْنَ اِلَى الرَّحْمٰنِ وَفْدًا﴾ واته: لهو برؤه دا نیمه خواناسان
 به سواری ده بهینه لای خوا. خودای گوره باسی دوسته خواناسه کانی ده کات، نه وانه ی که له دنیا دا

^۱ الزخرف (۳۶).

^۲ الطبري (۲۵۲/۱۸).

^۳ ابراهيم (۴۲).

^۴ الطارق (۱۷).

^۵ ال عمران (۱۷۸).

^۶ لقمان (۲۴).

^۷ ابراهيم (۳۰).

لئی ترساون و شوینی پیغہ مہرہ کانی کہ وتوون ئو پہ یامہ یان بہ راست زانیوہ کہ بؤیان ہیناونو
 بہ رفہرمانیان بوون و ئوہی پیغہ مہران قہدہ غہ یان کردبوو لئیان نزدیکی نہدہ کہ وتنہ وئوہ
 دورہ پیریزیوون لئی، لہ پڑئی قیامہ تدا بہ سواری دہ برتہ دیداری خوی گہورہ، (وہفد) ئو کہ سانہن
 بہ سواری دین بق شویتیک، و ہفدہ کہ سواری جوانہ مایینی لہ نورددروس تکرار ئو کرین کہ بریتین
 لہ کہرہ سہ کانی گواستنہ و لہ وندیاد، جانہ مانہ بہ سواری ئو شتہ باشانہ نامادہ کراون بق سواریوون لہ
 پڑئی قیامہ تدا، دہ برتہ خانہ یی پڑو پرمزاندی (دہ برتہ دیدہنی خوی گہورہ) و ہرگیت۔ بہ لام ئو
 کہ سانہنی کہ تاوانبارن و بھوایان نہ بووہ بہ پیغہ مہران و دڑاہہ تیان کردوون، پاپنج دہ کرین بہ لیدان بق
 ناو ناگر ﴿وَرَدَا﴾ یانی بہ تینوویہ تی، ئمہ قسہی عہتا و ئینو عہباس و مواہید و حسہن و قہتادہ و
 کہسانی تریشہ^۱ نا لہ ویدا پئیان ئولین: ﴿أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَّقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا﴾^۲ واتہ: کام لہ م دوو
 کومہ لہ جی و شوینیان خؤشترہ و کڑو دیوہ خانیان چاکترہ؟! ئینو ئہی پھوایہ تی کردوہ لہ
 عمری کورپی قہیسی مولانیوہ لہ ئینو مہرزوقہ وہ: ﴿يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحْمَنِ وَفْدًا﴾^۳ دہ لیت:
 خاوہن باوہ پ کاتیک لہ گورہ کہی دیتہ دہرہ وہ، جوانترین و بؤخؤشترین کہس کہ چاویان پئی
 کہ و تبیت پتیشوازی لی دہ کات، ئہ لیت: تز کتیت؟ دہ لیت: ئایا نامناسیت؟ ئہ میس ئہ لی: نہ خیر، خوا
 بؤنی خؤش کردوی و پویشی جوان کردوی، دہ لیت: من کرداری چاکتم، تز لہ زانی دنیا دا کارچاک و
 پاک بووی، لہ و ماوہ دریزہ دا من بہ کؤلی تروہ بووم، فہرمو و ہرہ کؤلی من، ئہ میس دہ چیتہ کؤلی و
 سوار دہ بیت۔ ئوہ یہ کہ خوی گہورہ دہ فہرمو بیت: ﴿يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحْمَنِ وَفْدًا﴾^۴ (عہلی
 کورپی تہ لہش ئہ فہرموی) ﴿يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحْمَنِ وَفْدًا﴾ یانی: بہ سواری^۲ پاشان خوی
 گہورہ دہ فہرمو بیت: ﴿وَسَوْفَ الْمَجْرِمِينَ إِلَىٰ جَهَنَّمَ وَرَدًا﴾ واتہ: تاوانبارانیش پاپنج دہ کہین بہ لیدان بق
 ناو ناگر بہ تینوویہ تی، ﴿لَا يَمْلِكُونَ الشَّفْعَةَ﴾ واتہ: توانای تکار دنیان نییہ و کہ سیش نیہ تکایان
 بق بکات و ہک خاوہن باوہ پان تکا بق یہ کتری دہ کن، و ہک خوی گہورہ باسیان دہ کات و دہ فہرمو بیت:
 ﴿فَمَا لَنَا مِنَ شَفْعَتَيْنِ﴾^۵ وَلَا صَدِيقٍ حَمِيمٍ^۶ واتہ: و ہیچ تکا کاریک بق ئیمہ نییہ، و ہیچ ہاوپنیہ کی

۱ الطبري (۲۵۳/۱۸)، الدر المنثور (۵۴۱/۵).

۲ مریم (۷۲).

۳ الطبري (۲۸۰/۱۸).

۴ الشعراء (۱۰۰-۱۰۱).

دلسوزمان نیہ. لیرہدا دہ فرموویت: ﴿لَا مَنَ اَتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمٰنِ عَهْدًا﴾ واتہ: مہ گین نہ وہی پہ یمانئ له خودا وەرگر تبیت، نئمہ نیستیسنای موقنہ تبعیہ واتہ: بہ لام نہو کہ سانہ کہ پہ یمانئان له خودا وەرگر تبیت، کہ نہ وہیش سہ لماندنی (لا الہ الا اللہ) نہ بنجامدانی مہ قہ کہ یہ تی، علی کورپی نہ بو تلہ دہ لیت: له نیبنو عہ بیاسوہ: ﴿لَا مَنَ اَتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمٰنِ عَهْدًا﴾ دہ لیت: پہ یمانہ کہ شایہ تیدانہ بہ (لا الہ الا اللہ) داو خو بہ ریکردنہ له مہ موو تواناو دہ سہ لاتیک بہ بی یارمہ تی خواو نومیدی بہ ہیج شتیئ نہ مینیت خوی گہرہ نہ بیت.

﴿وَقَالُوا اَتَّخَذَ الرَّحْمٰنُ وَلَدًا﴾ ﴿۸۸﴾ لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا اِذَا ﴿۸۹﴾ تَكَادُ السَّمٰوٰتُ يَنْفَطِرْنَ مِنْهُ وَتَنْشِقُ الْاَرْضُ وَيَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًا ﴿۹۰﴾ اَنْ دَعَوْا لِلرَّحْمٰنِ وَلَدًا ﴿۹۱﴾ وَمَا يَنْبَغِي لِلرَّحْمٰنِ اَنْ يَّتَّخِذَ وَلَدًا ﴿۹۲﴾ اِنْ كُنْ مِنْ فِى السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ اِلَّا اِنَّا لِلرَّحْمٰنِ عِبْدًا ﴿۹۳﴾ لَقَدْ اَحْصٰهُمْ وَعَدَّاهُمْ عَدًّا ﴿۹۴﴾ وَكُلُّهُمْ اٰتِيَةٌ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فَرْدًا ﴿۹۵﴾

بیزاریه کی زور توند له وانهی که ده لئین خودا مندالی هه یه

دوای نه وهی خوی گه وره له م سورته په پرۆزه دا باسی بئنده بونی عیسی کرد (سه لامی خوی لی بیت) که له مہریم وهدیبتنا به بی باوک، دیتہ سہر باسی نہو کہ سانہی واده زانن خودا مندالی هه یه، خودا پاک و پرۆزه و بی عیبہ و دووره لهو شتانهی که نه وانه نه یلئین، خوی گه وره دہ فرموویت: ﴿وَقَالُوا اَتَّخَذَ الرَّحْمٰنُ وَلَدًا﴾ واتہ: وتوویمانہ خودا بووہ ته خاوه نی مندال، ﴿لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا اِذَا﴾ واتہ: بیگومان قسه یه کی زور مہزنتان کردووه. نیبنو عہ بیاسو ووجامیدو قہ تاده و مالیک دہ لیت قسه یه کی زور گه وره، ﴿اِذَا﴾ به کہ سری مہ مزه و فہ تحیش هاتووہ له گلا مہ دده پیدانیدا به سی شیوہ هاتوہ، بہ لام یه کہ م شیوہ یان به ناویانگتره، ﴿تَكَادُ السَّمٰوٰتُ يَنْفَطِرْنَ مِنْهُ وَتَنْشِقُ الْاَرْضُ وَيَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًا﴾ واتہ: خه ریکه له کاتی بیستنی نہو قسه یه دا کہ به ره لاکانی ناو نئم نہ وهی ئاده مہ نه یکن ناسمانه کان پارچه پارچه بینو زه مینیش شق بیات و کتوہ کانیش به سه ریه کدا بروخینو له تلہ بین، له ترسی خودا و گه وره یی خودا! چونکه نه وانه دروستکراوی خوان و خویان به تہ ناها ناسیووہ و نه زانن ہیج خودایه نیہ غهیری نہو هاوتاو هاو له و مندال و خیزانی نییہ، به لکو خودا تہ ناو بی نیازو جی نیازه. نیبنو جه ریر ریوایه تی کردووه له نیبنو عہ بیاسوہ له م نایه تانه دا: ﴿تَكَادُ

۱ الطبری (۲۰۷/۱۸).

السَّمَوَاتِ يَنْظُرْنَ مِنْهُ وَيَنْشَقُّ الْأَرْضَ وَيَخْرِقُ الْجِبَالَ هَذَا ﴿١٠﴾ أَنْ دَعَا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا ﴿١﴾ ده لی: شہریک دانان بڑ خودا ناسمانہ کانو زہمین و کپوہ کانو ہرچی گیانہ و ہران ہہیہ ہیناویہ تہ لہ رزہ لہ ترساندا مرو فو جنوکہ نہ بیت، خہریک بوو ہموو لہ ناو بچن لہ ترسی خودا، بوئیہ وک چون خیرو چاکہ ہیچ سوڈیکی نیہ لہ گہل ہا و ہلدانان بڑ خودا، بہ ہمان شیوہش ہیواہیہ لہ تاوانہ کانی یہ کتاہہ ررستانہ موو خوش بییت! پیغہ مہبری خودا (ﷺ) فرموویہ تی: (وتی شایہ تومان (لا إله الا الله) بخنہ سہر زمانیانی مردوہ کانتان، ہر کہ سیک وتی (لا إله الا الله) ی وت لہ کاتی مردنیدا بہ ہہ شتی پی دہ دریت). وتیان: نہی پیغہ مہبری خودا (ﷺ) نہی تہ گہر کہ سیک لہ کاتی لہ ش ساغی و تہ ندروستیدا وتی؟ فرمووی: (توہ واجتہر دہ بییت، واجتہر دہ بییت)، پاشان پیغہ مہبری خودا (ﷺ) فرمووی: (سویند بو کہ سہی گیانی منی بہ دستہ، تہ گہر ناسمانہ کانو زہمین و تہ وہی تیا یاندایہ و تہ وہی لہ نیوانیاندایہ و تہ وہی لہ ژیریا ندایہ لہ تہی تہ رازوویہ کدا دابنریت و وتی شایہ تومانیش (لا إله الا الله) لہ تاکہی تریدا دابنریت، وشہ کانی (لا إله الا الله) ہک دہیانہینتہ وہ ، نیبنو جہریرش ہر بہم شیوہیہ پیوایتی کردوہ. ^۱ فرمووہی بلیتہ کہ دہ بیتہ پشتگیری. ^۲ زہ حاک دہ لیت: ﴿تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَنْظُرْنَ مِنْهُ﴾ واتہ: لہ تلہ دہ بییت لہ ترسی گہرہی خودا، عہ بدوہرہ حمانی کوپی زہیدی کوپی تہ سلم دہ لیت: ﴿وَيَنْشَقُّ الْأَرْضَ﴾ واتہ: خہریک زہمین شہق بیات لہ توہرہ پیدا لہ تاو تہ و قسہیہ و لہ بہر خاتری خوا-عزوجل- ﴿وَيَخْرِقُ الْجِبَالَ هَذَا﴾ نیبنو عہ بیاس دہ لیت: ﴿هَذَا﴾ واتہ: بتہین، سہ عیدی کوپی جوہیر دہ لیت: ﴿هَذَا﴾ واتہ: وہختہ کپوہ کان یہک لہ دوا ی یہک وردین بہ سہر یہ کدا نیامی تہ حمہ دیش پیوایتی کردوہ لہ تہ بو موسا وہ (رہزای خوی لی بییت) دہ لیت: پیغہ مہبری خودا (ﷺ) فرموویہ تی: (ہیچ کہ سیک نیہ خوراکتر بییت لہ خوا لہ سہر نازاریک کہ بیستبیتی، کہ شہریکی بڑ دادہ نین و دہیکہ نہ خا و نی مندال، کہ چی خودا تہ ندروستیان دہ کات و دہیانہاریزیت و پوزیشیان دہ دات). ^۳ لہ ہر دوو صہیحہ کدا ہاتوہ، وہ لہ وتہ یکی تردا ہاتوہ: (تہ وانہ مندالی بڑ دادہ نین کہ چی تہ پوزیان دہ دات و تہ ندروستیشیان دہ کات. ^۴ خوی گہرہ دہ فرموویت: ﴿وَمَا يَنْبَغِي لِلرَّحْمَنِ أَنْ

^۱ الطبري (۲۵۸/۱۸).

^۲ تصفة الأحوزي (۲۹۵/۷)، فرمووہیہ کی سہیحہ، حہ دیسی (البطاقۃ) بہ ناویانگہ و بوٹا گاداریون لئی سہیری کتیبہ کانی عقائدیکہ و بوٹنمونہ کتیبی (فتح المجید شرح کتاب التوحید) ص ۶۶. (وہر گنہ)

^۳ احمد (۴۰۵/۴)، فرمووہیہ کی سہیحہ.

^۴ فتح الباری (۵۲۷/۱۰)، مسلم (۲۱۶/۴).

يَخِذْ وَلَدًا ﴿۱﴾ واته: له خدا ناوه شیتته وه که هیچ فرزندیکی هه بیت، له بهر دهسه لاتی بی پایانی و نذر مه زنی هیچ کس له دروستکراوه کانی نهیتوانیووه هه مبهرو هاوتای بیت، چونکه هه موو دروستکراوه کانی بهندهی نذر بی تواناو ملکه چی نهون، بویه خوی گه وره ده فهرموویت: ﴿إِنْ كُنْ مِنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتَى الرَّحْمَنِ عَبْدًا﴾ واته: هه رچی له ناو ناسمانه کانو زه میندایه هه موو به بهندایه تی دینه لای خودا، خوی گه وره زانیویه تی ژماره یان چه نده له و پوژده وه دروستی کردون هه تا پوژی قیامهت، ناگاداری نیرو می و گه وره و بچوکیانه، ﴿لَقَدْ أَحْصَيْنَاهُمْ وَعَدَّهُمْ عَدًّا﴾ واته: هه موویانی تو مار کردووه به ژماردن ژماردونی، ﴿وَكُلُّهُمْ آتِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَرْدًا﴾ واته: هه موو له پوژی قیامهتدا به تنها دینه لای خودا، هیچ په ناو یارمه تی ده ریکیان نیه له غهیری خودا که شه ریکی نیه و به کارویاری دروستکراوه کانی دهگا به مهیلی خوی، نه و دادپه روه ره به که مسقاله زه پهبه ک ناهه تی له هیچ که سیک ناکات.

﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا ﴿۱۶﴾ فَإِنَّمَا يَسْتَرْزُقُهُ يَرْسَالِكَ لِيُتَبَشَّرَ بِهِ الْمُتَّقِينَ ﴿۱۷﴾ وَتَذَرِبُهُ قَوْمًا لَدًّا ﴿۱۸﴾ وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هَلْ يُحِيسُ مِنْهُمْ مِنْ أَحَدٍ أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْرًا ﴿۱۹﴾﴾

خوی گه وره خوشه ویستی بی او چاکان ده خاته ناو دلانه وه

خوی گه وره ده فهرموویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا﴾ واته: نه وانهی خاوهن باوه پنو و ناکاری چاکیان هه به، خوی گه وره خوشه ویستیان ده کات له دلی بهنده چاکه کانی خویدا، نه مهیش شتیکه گومانی تیدا نیه و دیتته جی، له چه ند پنگاوه فهرمووده ی صه حیج هاتووه ده رباره ی نه مه له پیغه مبهری خودا وه (ﷻ). نیما می نه حمه د ریوایه تی کردووه له نه بو هوره روه له پیغه مبهروه وه (ﷻ) فهرموویه تی: (خودا کاتیک بهنده یه کی خوی خوشویست، جویره نیل بانگ ده کات، ده فهرموویت: نه ی جویره نیل من فلانه که سم خوژ ده ویت تویش خوژت بویت، فهرمووی نیتر جویره نیل خوژی ده ویت، فهرمووی: پاشان جویره نیل له ناو نه هلی ناسماندا جار ده دات و نه لی: خودا فلانه که سی خوژ ده ویت نیوهیش خوژستان بو، فهرمووی: نیتر نه هلی ناسمان خوشیان ده وی، پاش نه مه له سه ر زه میندا نه و خوشه ویستی یه بو پریار ده دریت، وه هه ر کاتیک خودا رقی بوو له بهنده یه کی خوی، جویره نیل بانگ ده کات و ده فهرموویت: نه ی جویره نیل من رقم له فلانه که سه تویش رقت لی بی بیت، فهرمووی: نیتر جویره نیل رقی لیته تی، پاشان له ناو نه هلی ناسماندا چارده داو نه لی: خودا رقیه تی له فلانه که س، نیوهیش رقتان لی بی بیت، فهرمووی: نیتر نه هلی

ناسمانیش رقیان لئیہ تی، پاش ئەمە لە سەر زەمیندا ئەو رقیی لی هەلە گریت).^۱ بوخاری و موسلیمیش بەم شیوہیہ پریوایەتیان کردووہ.^۲ ئیبنو ئەبی حاتم پریوایەتی کردووہ لە ئەبو ہورەیرە وە (رەزای خوای لی بێت) کہ پیغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی: (کاتیک خودا بەندە یەکی خۆی خۆشبویت، جویرە ئیل بانگ ئەکات و ئە فەرمووی: من فلانە کہ سەم خۆش دەوێت تۆیش خۆشت بویت، جویرە ئیلدیش بانگ دەکات لە ناو ناسماندا، پاش ئەمە خۆشە و یستییە بو دادە بە زینتیە ناو خەلکی سەر زەوی، وە ک خوای گەرە فەرموویەتی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا﴾.^۳ موسلیم و تیرمزی پریوایەتیان کردووہ، تیرمزی دەلێت: فەرموودە یەکی چاک و راستە.^۴

قورئان هاتووہ بوژ دەدان و ترساندن

خوای گەرە دە فەرموویت: ﴿فَإِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ لِتُبَشِّرَ بِهِ الْمُتَّقِينَ وَتُنذِرَ بِهِ قَوْمًا لِّدًّا﴾ واتە: ئیئە ئەی موحمەد (ﷺ) ئەم قورئانە مان بە ناسانی، بە زمانی خۆت، ئەو زمانە عەرەبیە پوون و ناشکرایە ناردووہ هەتا مزگینی بەدی بە وانە ی وەلامی بانگی خودا دە دەنە وەو پیغەمبەرە کانییش بە راست دەزانو بپوایان پی دەکەن، وە گەلی سەر سەخت و لە هەق لادەرو شوینکە و تووی پپوچی پی بترسینیت، پاشان دە فەرموویت: ﴿وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم مِّن قَرْنٍ﴾ واتە: چەندین گەلانمان لە پیش ئەمانە مان قەتی خست کہ حاشایان دە کرد لە نیشانە کانی خودا و بپوایان بە پیغەمبەرە کانی نە دە کرد قەتی خست ﴿هَلْ نَحْسُ مِنْهُمْ مِّنْ أَحَدٍ أَوْ سَمِعُ لَهُمْ رِكْزًا﴾ واتە: ئایا کە سیان دە بینی و یان گویت لە دەنگی هیچ کە سیانە، ئیبنو عەبباس و ئە بولمالیە و عیکریمە و حەسەنی بە سەری و سەعیدی کوپی جو بە یرو زەححاک و ئیبنو زەید دەلین: ﴿رِكْزًا﴾ واتە: دەنگیک.^۵ حەسەن و قەتادە دەلین: ئایا کە سیک دە بینی یان گویت لە دەنگیکە.^۶ (الریکن) ئە ئەسلی زمانی عەرەبیدا بریتیە لە دەنگی نرک (سرتە).

^۱ احمد (۴۱۳/۲)، فەرموودە یەکی سەحیحە.

^۲ فتح الباری (۴۷۶/۱)، مسلم (۲۰۳۰/۴).

^۳ عبدالرزاق (۴۰۰/۱۰)، فەرموودە یەکی سەحیحە.

^۴ مسلم (۱۰۳۱/۴)، تحفة الأحوزی (۶۰۰۸/۸).

^۵ الطبری (۲۶۵/۱۸).

^۶ الطبری (۲۶۵/۱۸).

سورہتی (طہ)

له مهككه دا هاتووه ته خواروه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طه ﴿١﴾ مَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْفَىٰ ﴿٢﴾ إِلَّا نَذِيرًا لِّمَن يَخْشَىٰ ﴿٣﴾ تَنْزِيلًا مِّنْ حَلَقِ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتِ

أَعْلَىٰ ﴿٤﴾ الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَىٰ ﴿٥﴾ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرَىٰ ﴿٦﴾

وَإِنْ يُجَهَّر بِالْقَوْلِ فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَىٰ ﴿٧﴾ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ ﴿٨﴾

نهم قورئانه له لايه ن خوداوه هاتووته خوارو يادوهوريه

﴿طه﴾ له پيشهوه قسه له سر نهم پيتانه كرا له سه ره تاي سورته (البقرة) دا پيويست ناكات

ليزه دا جاريكي تر باسي بگينه وه، ﴿مَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْفَىٰ﴾ واته: نهم قورئانه مان بونه وه بو

نه ناردويي كه تووشي چه وسانه وه بي، جو هير ده لئيت له زه حكاكه وه: كاتيك خواي گوره قورئاني

نارده خوار بو پيغه مبه ره كه ي ﴿﴾ خويرو هاوه له كاني مه لسان به جيبه جيكردي فرمانه كاني،

پتپرسته كاني قوره يش وتيان: خودا نهم قورئانه ي نه ناردووه ته خواروه بو چه وسانه وه ي

موحه معد ﴿﴾ نه بيت، خواي گوره يش نهم نايه تانه ي نه نارده خوار ﴿طه﴾ ﴿١﴾ مَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ

لِتَشْفَىٰ ﴿٢﴾ إِلَّا نَذِيرًا لِّمَن يَخْشَىٰ ﴿٣﴾ ياني: به و شيويه نيه كه خوانه ناسان گومان ده بن، به لكو هر

كه سيك خودا شاره زاي كرد توشي خيرويدي نوري ده كات، وه كه هه ردو و صهحيه كه دا هاتووه له

معاويه وه ده لئيت: پيغه مبه ري خودا ﴿﴾ فرمويه تي: (هر كه سيك خودا بيه ويت توشي خيري

بكات شاره زاي ده كات له نابندا).^۱ مواهيد ده لئيت نهم نايه ته: ﴿مَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْفَىٰ﴾ وه كه

نه نايه ته وايه كه خواي گوره فرمويه تي: ﴿فَأَقْرَهُوْا مَا يَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ﴾^۲ واته: ده ي نه وه نده ي

بو تان ناسانه له قورئان ده وري بگنه وه. هاوه له كاني پيغه مبه ره په تيان ده به ست به ناو قه ديانه وه و

خويان مه لده واسي له كاتي نويژ كرندا!^۳ قه تاده ده لئيت: ﴿مَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْفَىٰ﴾ واته: نه خيري

سويئد به خوا نه و قورئانه ي نه ناردووه توشي چه وسانه وه بكات به لكو كرديه تي به ره حمه ت و

^۱ القرطبي (۱۶۷/۱).

^۲ فتح الباري (۱۹۷/۸۱)، مسلم (۷۱۹/۲).

^۳ المزمّل (۲۰).

^۴ الطبري (۳۶۹/۱۸).

میهره‌بانی و پروناکی و پندشاندن بر به هشت.^۱ ﴿إِلَّا نَذْكُرَهُ لِمَنْ يَحْشُنْ﴾ خدای گدوره بزویه کتبی
 خوی ناردووه و پیغه‌میریشی ره‌وانه‌کردووه به‌زهییه‌کسی خدای گدوره خوی‌تی، تانه‌وکه‌سه‌ی زیکی
 ده‌وی بیخوینیت‌ه‌وه‌ونه‌وکه‌سه‌ی گوئیستی نه‌بیت سودی لی وه‌ریگریت، چونکه نه‌م قورثانه
 یاده‌وه‌ریه‌که که خدای گدوره باسی حه‌لال‌و حه‌رامه‌کانی خوی تیدا‌کردووه. پاشان ده‌فهرموویت:
 ﴿تَزِيلًا مِّمَّنْ خَلَقَ الْأَرْضَ وَالسَّمَوَاتِ الْعُلَى﴾ واته: نه‌م قورثانه که بؤت هاتووه نه‌ی موحه‌مه‌د(ﷺ) له
 لاین په‌روه‌ردگارته‌وه بؤت هاتووه، که په‌روه‌ردگاری هه‌موو شنتیکه و خاوه‌نیشیه‌تی و توانای
 به‌سهریانداه‌یه، نه‌و خودایه‌ی که زه‌مینی به‌و برزی و نزمی و قه‌باره‌یه و نه‌و ناسمانه به‌رزانه‌ش به‌و
 جوانی و ریکیه وه‌دیته‌ناوه. خدای گدوره ده‌فهرموویت: ﴿الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى﴾
 ده‌ریاره‌ی(نیستیوا)له پیشه‌وه له سوره‌تی (الاعراف) قسه‌ی لیکراوه پیویست ناکات لیره‌دا جاریکی تر
 باسی بکه‌ینه‌وه، چاکترین پیره‌وو نه‌مینترین ریگا له‌م باره‌یه‌وه شوینگه‌وتنی زانایانی پیشینه بز
 تیگه‌یشتن له‌دین نه‌وه‌یه هرچی له قورثان و فه‌رموده‌کانی پیغه‌میر(ﷺ) داهاتووه باسیان بکه‌ین
 به‌بی چندو چون‌وبه‌بی گورین و شوبه‌اندن و به‌بی په‌کخستن و شیوه‌دانان له به‌رانبه‌ریدا. پاشان خدای
 گدوره ده‌فهرموویت: ﴿لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرَى﴾ هرچی له‌ناو
 ناسمانه‌کان و زویدا هه‌یه و هرچه‌کیش له نیوانیاندایه و هرچیش له زیر خاکدایه هه‌مووی خودا
 خاوه‌نیه‌تی و له زیر ده‌ستی نه‌ودایه و هه‌لی ده‌سوپینیت به‌مه‌یل و فرمان و ده‌سه‌لاتی خوی، نه‌و
 وه‌دیته‌نرو خودایانه، غه‌یری خودا په‌رستراو په‌روه‌رینیکی تریان نیه، ﴿وَمَا تَحْتَ الثَّرَى﴾
 موحه‌مه‌دی کوپی که‌عب ده‌لایت: واته: نه‌وه‌ی له زیر زه‌مینی حه‌وته‌میشدایه.^۲ خدای گدوره
 ده‌فهرموویت: ﴿وَإِنْ جَهَرُوا بِالْقَوْلِ فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى﴾ واته: نه‌گر ده‌نگیشت به‌رزکردووه، نه‌و
 خودایه‌ی که قورثانی ناردووه هر نه‌و خاوه‌نی زه‌مین و ناسمانه بلنده‌کان هر نه‌ویش به‌پازی دل‌و
 نزم‌تیش له‌وه ده‌زانیت، وه‌ک خدای گدوره له نایه‌تیکی تردا فه‌رموویه‌تی: ﴿قُلْ أَنْزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ
 فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا﴾^۳ واته: (نه‌ی موحه‌مه‌د(ﷺ)) بلی زاتیک نه‌م قورثانه‌ی
 ناردووه‌ته خواره‌وه که هه‌موو نه‌پینی ناسمانه‌کان و زه‌وی ده‌زانیت به‌پاستی نه‌و (خواه‌ی) لیبوره‌ی

^۱ الطبري (۲۶۹/۱۸).

^۲ الطبري (۲۷۱/۱۸).

^۳ الفرقان (۶).

میره بانه. علی کوپی نه بو تلحه ده لیت له ئیبوعه بباسه وه: ﴿يَعْلَمُ السِّرَّ وَالْخَفَى﴾ نه وهی له مرؤف شاروا ته وه له و شتانهی که ده یكات پیش نه وهی پئی بزانییت، خوی گوره نه وانه گشت ده زانییت، زانستی خودا بق نه وانهی تیبه پیروه و پویشتوره و نه ویش له مه و دوا ماوه و دیت وه ک یکه، هه موو دوستکراوه کان له و باره یه وه لای خودا وه ک یه گیان وایه، نم نایه ته وه ک نه نایه ته وایه که ده فهرموویت: ﴿مَا خَلَقَكُمْ وَلَا بِعَنَّاكُمْ إِلَّا كَفَنَفْسٍ وَجَدٍ﴾ واته: دوستکردنی هه مووتان (له سه ره تاوه) و زیندووکردنه و تان وه ک (دوستکردن و زیندووکردنه وهی) ته نها که سیک وایه.^۲ پاشان خوی گوره ده فهرموویت: ﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى﴾ واته: نه وهی که قورئانی نارده خوار بق تو، هر نه و خودایه له غیری نه و که س بق پرستن نابییت، ناوه هره پرورزه کان و سیفته هره به رزه کان هر بق نه ون.

﴿وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى ۝۱﴾ إِذْ رَأَىٰ نَارًا فَقَالَ لِأَهْلِهِ امْكُتُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَعَلِّي آتِيكُم مِّنْهَا بِقَبَسٍ أَوْ

أَجْدُ عَلَى النَّارِ هُدًى ۝۲﴾

نایا به سه رهاتی موسات پیگه یشتوووه کاتیک ناگریکی بینی ووتی به خیزانه که ی ئیوه لیزه بمینن من ناگریکم به دی کردوو به لکو بووم چلو سکینی لی بهینم یان پیگه پیشانده ریک لای نه و ناگره بدوزمه وه به سه رهاتی په پیامه که ی موسا (سه لامی خوی لی بییت)

لیزه وه خوی گوره دیته سه ره باسی به سه رهاتی موسا (سه لامی خوی لی بییت) که چون له سه ره تاوه وه حی بق هات و خودا قسه ی له گه ل کرد، دوی نه وهی موسا (سه لامی خوی لی بییت) نه و ماوه شوانیه ی ته و او کرد که به لئینی دابوو به خه زوری، له گه ل خیزانیدا به ریکه و تن وه ک و تراوه به ره و ولاتی میسر پاش نه و ماوه دریزه ی که لئی دوورکه و تبوووه که زیاتر له ده سال بوو، که شه ویان به سه ردا هات پئیان لی تیکچوو له شه ویکی زستاندا، چوو نه شوینی له نیوان نه و کئوو نولاندا به و سه رماو زستان و هه ورو تاریکی و ته م مژده دا، پیوو چه خماخه یه کی پیوو بو ناگریکده وه ، هر چه نده هه ولی دها ناگری لی ده ركات، وه ک چون له و زه ماندا عاده ت بوو ناگریان به و ده زگایه ده کرده وه، هیچ تروسکه ی لیوه نه هات، کاتیک موسا (سه لامی خوی لی بییت) سه رقالی نه و هه بوو به لکو ناگریک بکاته وه، له لای کئوی تووره وه ناگریکی چاوپیکه وت که له لای پاسپته وه بوو، مژده ی دا به خیزانی و

^۱ لقمان (۲۸).

^۲ الطبری (۲۷۲/۱۸).

وهك خواى گه‌وره ده‌فهرموويت وتى: ﴿إِنِّي مَأْسُتٌ نَارًا لَعَلِّي مَأْنِيكُمْ مِّنْهَا يَفْسِيسُ﴾ واته: نهو كاتهى ناگرئىكى دى وتى به خاوخيزانه‌كسى: لئيره مه‌جولئين من ناگرئىكم به‌ديكرد، به‌لكو چلوسكىكتان بق بيتم(قبس): چلوسكىك ناگرى پئيره بيتم، له‌نايه‌تئىكى تردانه‌فهرمووى(أوجذوة من النار) (جذوة) بريته له‌سكىك كه گرى مه‌لكرئبيت له‌نايه‌تئىكى تردا خواى گه‌وره ده‌فهرموويت: ﴿لَمَلَكُمْ تَصْطَلُوتُ﴾ واته: خوتانى پى گرم كه‌نه‌وه، نه‌مه نه‌وه ده‌گه‌يه‌نيت كه شه‌ويكى ساردو سه‌رمابووه، وه ده‌فهرموويت: ﴿يَفْسِيسُ﴾ نه‌مه به‌لگه‌يه له‌سه‌ر نه‌وهى كه شه‌ويكى تاريكيش بووه، ﴿أَوْ أَجْدُ عَلَى النَّارِ هُدًى﴾ واته: يان كه‌سئىكى شاره‌زام له‌وى ده‌ستكه‌ويت، نه‌مه‌يش نه‌وه ده‌گه‌يه‌نيت كه پئيان لى ون بووه، وهك سه‌ورى ده‌لئيت: له‌نه‌بو سه‌عيدى نه‌عه‌روه له‌عريكريمه‌وه له‌ئيبنو عبباسه‌وه له‌م نايه‌ته‌دا: ﴿أَوْ أَجْدُ عَلَى النَّارِ هُدًى﴾ ده‌لئيت: يان كه‌سئىكم ده‌ست ده‌كه‌ويت پئيم نيشاندا، چونكه پئيان ون كردبوو نه‌يانده‌زانى پوو له‌كوى بكه‌ن، كاتئىك ناگره‌كه‌ى دى وتى: نه‌گه‌ر كه‌سم ده‌ست نه‌كه‌وت شاره‌زاي پئيم بكات، ناگرئىكتان بق دينم ده‌ورى خوتانى پى پوئن بكه‌نه‌وه.^۲

﴿فَلَمَّا أَتَاهَا نُورِي يَمُوسَىٰ ﴿١١﴾ إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْأَمْدَمِ طُورِي ﴿١٢﴾ وَأَنَا آخَرَتَكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَىٰ ﴿١٣﴾ إِنَّنِي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي ﴿١٤﴾ إِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ أَكَادُ أَخْفِيًا لِتَجْزِي كُلُّ نَفْسٍ بِمَا تَسْعَىٰ ﴿١٥﴾ فَلَا يَصُدُّكَ عَنْهَا مَن لَّا يُؤْمِنُ بِهَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَتَرْدَىٰ ﴿١٦﴾﴾
سه‌ره‌تاي هاتنى نيگاو وه‌مى بو موسى (سه‌لامى خواى لى بيت)

خواى گه‌وره ده‌فهرموويت: ﴿فَلَمَّا أَتَاهَا﴾ واته: كاتئىك كه‌يشته لاي ناگره‌كه ﴿نُورِي يَمُوسَى﴾ بانگى ليكرا نه‌ى موسى، له‌نايه‌تئىكى تردا ده‌فهرموويت: ﴿فَلَمَّا أَتَاهَا نُورِي مِّنْ سَطْحِي الْوَادِ الْأَيْمَنِ فِي الْبُقْعَةِ الْبُنْرَكَةِ مِنَ الشَّجَرَةِ أَن يَمُوسَىٰ إِنَّنِي أَنَا اللَّهُ﴾^۲ واته: ئينجا كاتئىك هاته نزيكى نه‌و (ناگره) بانگى ليكرا له‌كه‌نارى لاي راستى شيوه‌كه‌وه له‌و پارچه زه‌ويه به‌فه‌رو پيروزه‌ى نزيك دره‌خته‌كه‌وه كه: نه‌ى موسى! به‌راستى من نه‌و خوايه‌م... وه لئيره‌دا ده‌فهرموويت: ﴿إِنِّي أَنَا رَبُّكَ﴾ واته: نه‌وهى كه قسوت له‌گه‌ل ده‌كه‌م، من خودى په‌روه‌ردگارى تو، ﴿فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ﴾ كه‌وشه‌كانت فريده، عه‌لى كورى

۱ القصص (۲۹).

۲ الطبري (۲۷۷/۱۸).

۳ القصص (۳۰).

ئەبو تالبو ئەبو زهراوە پو ئەبو ئەیوبو كەسانی تریش لە زانایانی پێشینە وتووینە: کەوشەکانی لە پێستی کەر بوو و خوێشە نەکراوە (چاک نەبوو)، و تراویشە: بۆیە فەرمانی پێداوێ پێلاوێ کانی داکنی و فرییدا ئەو بوو وەك پَرْتِزْكَ بُوْ ئەو شوێنەى تێیدا یە. ^۱ ﴿إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى﴾ واتە: تۆ وای لە ناو شیوی پێرۆزی (توا) دا. ﴿طُوًى﴾ عەلى كۆپى ئەبو تەلحە دەئێت: (توا) ناوی شیوێ کە یە. ^۲

زۆرێكى تریش لە زانایان وتووینە لەسەر ئەم راپە، ﴿طُوًى﴾ عەتفە بەیانە، و تراویشە، مەبەست پێى فەرماندانە بە موسا کە هەردوو پێى بخاتە سەر ئەو شوێنە پێرۆزە، دیسان و تراوێ: چونکە دووجار پێرۆز کراو و خێرو بێرى تێدا پێچراوێ تەو، بەلام پای یە کەم چاکترە، وەك ئەم نایەتە کە خوای گەرە دە فەرموویت: ﴿إِذْ نَادَاهُ رَبُّهُ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى﴾ واتە: کاتێک کە پەرەردگاری بانگی کرد لە شیوی پێرۆزی (طوا) وە. پاشان دە فەرموویت: ﴿وَأَنَا أَخَذْتُكَ﴾ واتە: من تۆم هەلبژاردوو. ئەم نایەتە

وەك ئەو نایەتە وایە کە دە فەرموویت: ﴿إِنِّي اصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسْلَانِي وَبِكَلْبِي﴾ واتە: بێگومان من تۆم هەلبژاردوو بەسەر هەموو خەلکیو بە پەيامەکانم و قسەکردنم (لەگەڵت پاستەوخز). و تراوێ: خوای گەرە فەرموویت بە موسا: ئەى موسا نایا دەزانی بۆچی بە تاییەتێ تۆم لە نێوان هەموو خەلکیدا هەلبژاردوو قسەت لەگەڵ بکەم؟ موسا وتی: نەخێر، فەرمووی: چونکە هیچ کەسێک

وەك تۆ خۆی ئەوەندە بە کەم نەزانووێ کە تۆ دەیزانی، ﴿فَأَسْمِعْ لِمَا يُوحَى﴾ واتە: سا گوی بگرە بۆ ئەو قسانەى پێت پادەگە یەنم و فەرمانت پێدەکەم، ﴿إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا﴾ واتە: من خودام و جگە لە من خودای تر نییە، ئەم وتە یە یە کەم شتێکە کە کراو بە ئەركى لەسەر ئەوانەى ئەرك هەلده گرن (موکە لە فن) کە بزانی، جگە لە خودا خودایەکی تر نییە و ئەو خوایە تەنهایە و شەریکی نییە. پاشان دە فەرموویت: ﴿فَاعْبُدْنِي﴾ واتە: تەنھا من بپەرستو و عیبادهتی من بکە و شەریکم بۆ دامەنێ، ﴿وَأَقِمْ

الصَّلَاةَ لِذِكْرِي﴾ واتە: نوێژ بکە بۆ ئەوێ وەبیر خۆت بخەیتەو، و تراوێ: واتە: بۆ یادکردنم نوێژ بکە، وە و تراوێ: لە کاتی یادکردنی مندا هەلسە بۆ نوێژکردن، بەلگە لەسەر ئەم پای دوو هە، ئەو یە نێمامی ئەحمەد رېوایەتێ کردوو لە ئەتەسەو لە پێغەمبەرى خوداوه (ﷺ) فەرموویت: (کاتێک

^۱ الطبري (۲۷۸/۱۸).

^۲ الطبري (۲۸۱/۱۸).

^۳ النزاعات (۱۶).

^۴ الاعراف (۱۴۴).

یہ کیکتان خوت و نویژی نہ کرد، یان نویژی له بیرچوو، با هرکاتیک وه بیرى هاتوه نویژه که سی بکات، چونکه خودای مه زن فرموویه تی: نویژ بکه تا وه بیرخۆتم بخه یته وه.^۱ وه له هردوو سه حیحه که دا هاتوه له نه نه سه وه ده لیت: پیغمه بری خودا (ﷺ) فرموویه تی: (که سیک خوت و نویژی نه کرد، یان له یادی چوو، که فاره ته که سی نه وه یه کاتیک وه بیرى هاتوه نویژه که سی بکات، هیچ که فاره تیکی تری نیه نه وه نه بیت).^۲ پاشان خوی گوره ده فرموویت: ﴿إِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ﴾ واته: پوژی قیامت وا به ریوه وه هر دیت و گومانی تیدا نیه، ﴿أَكَادُ أَخْفِيهَا﴾ زه حاک ده لیت له ئیبنو عه باسه وه نه م نایه تی ده خوینده وه: (اکاد اخفیها من نفسی).^۳ ده یوت: پوژی قیامت هر گیز له نفسی خوی گوره دا ناشاریته وه.^۴ عه لی کوپی نه بو تلحه له ئیبنو عه باسه وه له م نایه تدا ﴿أَكَادُ أَخْفِيهَا﴾ ده لیت: واته: که سی تری لی ناگادار ناکم خۆم نه بیت.^۵ نه م نایه ته وه که نه نایه ته وایه: ﴿قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ﴾^۶ واته: بلی که سانتیک که له ناسمانه کان و زه ویدان غیب نازانن بیجکه له خودا (ته نها نه وه ده یزانیت). وه ده فرموویت: ﴿نَقُلْتُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا تَأْتِيكُمُ إِلَّا بَعْثَةٌ﴾^۷ واته: (هاتنی قیامت) بۆ ناسمانه کان و زه ویش گران و قورسه نایه ت به سه رتاند له ناکاودا نه بیت. واته: زانینی گرانه بۆ نه وانیه له ناو ناسمانه کان و زه میندان، له پر نه و پوژه پووتان تیده کات، وه خوی گوره ده فرموویت: ﴿لِنُجِزِي كُلَّ نَفْسٍ بِمَا تَسَعَى﴾ واته: هه موو که سیک به ری په نچ و به هره ی خوی وه رده گریت له و پوژه دا، وه که خوی گوره له نایه تی تردا فرموویه تی: ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ﴾^۸ واته: ئینجا هر که سیک به نه اندازه ی هره وردیله یه ک چاکه ی کرد بیت ده بیینیته وه، وه هر که سیک به نه اندازه ی هره وردیله یه ک خرابه ی

^۱ احمد (۸۴/۳)، فرمووده یه کی سه حیحه.

^۲ فتح الباری (۸۴/۲)، مسلم (۴۷۷/۱).

^۳ فتح القدیر (۳۶۱/۳).

^۴ الدر المنثور (۵۶۳/۵).

^۵ الطبری (۲۸۵/۱۸).

^۶ النمل (۶۵).

^۷ الاعراف (۱۸۷).

^۸ الزلزله (۸-۷).

کردبیت دهیبینتیه وه. وه فرمویه تی: ﴿إِنَّمَا تُجْرُونَ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ واته: چونکه بیگومان پاداشت دهرینه وه له سر نه وه ی که ده تانکرد. پاشان خوی گوره ده فرمویت: ﴿فَلَا يَصُدُّكَ عَنْهَا مَنْ لَّا يُؤْمِنُ بِهَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَتَرْدَى﴾ مه بست بهم نایه ته قسه کردنه له گال تاکه تاکه ی خه لکدا یانی شوین پیبازی که سیک مه که ون که بوای به قیامت نیه و سه ری کردوه ته خوشیه کانی دنیا وله خوا یاخی بووه شوین حزه کانی که وتووه، هر که سیک هاوکاریان بیت بیگومان گومراو زهره مند نه بیت، ﴿فَتَرْدَى﴾ توشی تیاچوون و بیکه لکی نه بیت، وه که خوی گوره له نایه تی تردا فرمویه تی: ﴿وَمَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّى﴾ واته: نه گهر مردیش (له ناوچوو) ماله که ی هیچ سودیکی پی ناگه یه نیت.

﴿وَمَا تِلْكَ يَمِينِكَ يَمْوَسَى﴾ (۱۷) قَالَ هِيَ عَصَايَ أَتَوَكَّؤُا عَلَيَّهَا وَأَهْشُ بِهَا عَلَىٰ غَنَمِي وَلِيَ فِيهَا مَآرِبُ أُخْرَىٰ ﴿۱۸﴾ قَالَ أَلْقَاهَا يَمْوَسَىٰ ﴿۱۹﴾ فَأَلْقَاهَا فَإِذَا هِيَ حِيَّةٌ تَسْعَىٰ ﴿۲۰﴾ قَالَ خُذْهَا وَلَا تَخَفْ سَنُعِيدُهَا سِيرَتَهَا الْأُولَىٰ ﴿۲۱﴾

عه ساکه ی موسا بوو به ماریک

نه مه به لگه و موعجیزه یه کی گوره و نیشانه یه کی ناشکرایه له سر نه وه ی که هیچ که سیک ناتوانیت کاری واکات جگه له خدای مه زن، وه له سر دهستی پیغه مبه رانی پاسپاردهش نه بیت پرووندات، خوی گوره ده فرمویت: ﴿وَمَا تِلْكَ يَمِينِكَ يَمْوَسَى﴾ واته: نه ی موسا نه وه چیه به دهستی راسته وه؟ هندی له زانایانی ته فیسیر وتوویانه: بویه خوی گوره نه وه ی پی وتوو هه تا ترس نه چیته دلئ. وتراویشه: بویه وای پی وتوو که چاک بزانتیت عه ساکه یه تی، واته: نه وه ی که له دهستی راستی دایه نه وه عه سایه یه که خوت دهیناسی، نیستا دهیبینی چی لی ده که یین، ﴿وَمَا تِلْكَ يَمِينِكَ يَمْوَسَى﴾ نیستیفهامیکی ته قریریه، ﴿قَالَ هِيَ عَصَايَ أَتَوَكَّؤُا عَلَيَّهَا﴾ واته: وتی: نه مه عه ساکه مه و وه بهر پشتی خمزی ددهم (له کاتی رویشتندا سوودی لی وهرده گرم) ﴿وَأَهْشُ بِهَا عَلَىٰ غَنَمِي﴾ واته: دره ختی پی پاده وه شینم بۆ نه وه ی که لاکه ی داکه وی بۆ پانه که م و بیخون، عه بدوپه حممانی کورپی قاسم ده لیت له نیمامی مالیکه وه (الهش): بریتیه له وه ی پیاویک گالوک (عاسا) بگریبیتیه چله داریک و رایوه شینیت بۆ نه وه ی که لاهو بهرکه ی داکه وی چله که بیش نه شکتینیت، نه مه هه ششه (الهش) لیت

^۱ التحريم (۷).

^۲ الليل (۱۱).

نه شیوئیت. ^۱ مهیمونی کوری مه‌رانیش هر وی وتوو، ﴿وَلِي فِيهَا مَارِبٌ أُخْرَى﴾ واته: چهند نیسی چاک و به سودی تریسی پی ده‌کم، هندی که می‌ک زیاده‌په‌ویان کردوو شتی زوریان هیناوه له و باره‌په‌وه مه‌به‌ستیان نه‌پینکاوه، خوی گوره ده‌فرموویت: ﴿قَالَ أَلْقَهَا بِمُوسَى﴾ واته: نه و عسایه که به ده‌سته‌وه‌په فری پی ده‌ئی موسا، ﴿فَالْقَنَاطِئُ إِذَا هِيَ حَيْثُ تَسَعَى﴾ واته: که فرییدا له‌په دیتی بووه ماریکی خزی تیژپه و په‌لاماری ده‌دا وه که په‌ریبه‌ئ نه جولایه‌وه، له و مارانه ده‌چوو که زور توندو تیژو بچوون، به‌لام نه‌م زور گوره و تیژپه وتر بوو، ﴿تَسَعَى﴾ ده‌پزیشت و خوی پیچ نه‌دا، ﴿قَالَ خُذْهَا وَلَا تَخَفْ سَتُعِيدُهَا سِيرَتَهَا الْأُولَى﴾ فرمووی: بیگرو ترست نه‌بیت هر نیستا وه که خوی لی ده‌که‌ینه‌وه،

﴿وَأَضْمُكُمْ يَدَكُ إِلَى جَنَاحِكَ تَخْرُجُ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سَوْءٍ آيَةٌ أُخْرَى﴾ (۲۲) ﴿لِيُرِيكَ مِنْ آيَاتِنَا الْكُبْرَى﴾ (۲۳) ﴿أَذْهَبَ إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى﴾ (۲۴) ﴿قَالَ رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي﴾ (۲۵) ﴿وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي﴾ (۲۶) ﴿وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي﴾ (۲۷) ﴿يَقْفَهُمَا قَوْلِي﴾ (۲۸) ﴿وَجْعَلْ لِي زَوْجًا مِنْ أَهْلِي﴾ (۲۹) ﴿هَٰؤُلَاءِ أَمْثِلُكَ إِلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآيَاتِ﴾ (۳۰) ﴿وَأَشْرِكُوا فِي أَمْرِي﴾ (۳۱) ﴿كَيْ سِحْحَكَ كَثِيرًا﴾ (۳۲) ﴿وَنَذُرْكَ كَثِيرًا﴾ (۳۳) ﴿إِنَّكَ كُنْتَ بِنَا بَصِيرًا﴾ (۳۴)

دهستی موسا سپی ده‌نگه‌را بی نه‌وهی نه‌خوشی پیوه بیئا

نه‌مه به‌لگی دوومه که خوی گوره دای به موسا (سه‌لامی خوی لی بیت) خوی گوره فرمانی پیدا که دهستی بخاته باخه‌لی وه که له نایه‌تیکی تردا نامازه‌ی پیکردوو، لیره‌دا ده‌فرموویت: ﴿وَأَضْمُكُمْ يَدَكُ إِلَى جَنَاحِكَ﴾ واته: ده‌ستت بخه ژیر بالت، وه له نایه‌تیکی تردا فرموویته: ﴿وَأَضْمُكُمْ إِلَيْكَ جَنَاحَكَ مِنْ أَرْهَبٍ فَذَلِكَ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكَ إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ﴾ ^۲ واته: ده‌ستت بلکینه به خوته‌وه (و بیخه‌ره سه‌ر دلت) بۆ (نه‌هیشتنی) ترسو بیم نا نه‌م دووانه (کوچانه‌که‌ت و ده‌ستت) دوو موعیژه‌ن له لایه‌ن په‌روه‌ردگارته‌وه (نیردراوه) بۆ فیرع‌ون و داروده‌سته‌که‌ی. موجهید له‌م نایه‌ته‌دا ﴿وَأَضْمُكُمْ يَدَكُ إِلَى جَنَاحِكَ﴾ ده‌لئیت: ده‌ستت بخه‌ره ژیر بالت. ^۳ نه‌وه بوو موسا (سه‌لامی خوی لی بیت) هر کاتیک ده‌ستی بخستایه‌ته باخه‌لی و ده‌ری به‌ینایه‌،

^۱ الدر المنثور (۵/۵۶۴).

^۲ القصص (۳۲).

^۳ الطبری (۱۸/۲۹۷).

سپی ده کرده وه و ددره وشاپه وه وه مانگ شه وقی ده دایه وه، ﴿تَخْرُجُ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ﴾ واته: دیتته دهری به بی نازارو نه خۆشی به له کی، ئەمه قسه ی ئینبو عه بیاسو و موجهیدو عیکریمه و قه تاده و زه حاکو سودی و کهسانی تریشه^۱. هه سه نی به سری ده لیتت: سویند به خوا که دهستی ده رهیناوه وه که چرا شه وقی داوه ته وه، موسا له و کاته دا بوئی دهر که وت که به دیداری خوی خۆی که یشتوه^۲. ﴿آيَةُ الْآخِرَى﴾ واته: واته: ئەمه یش نیشانه کی تره. بۆیه فه رمویه تی: ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْكُبْرَى﴾ واته: تا ئیمه له هه ندی نیشانه کانی هه ره که وره ی خۆمانت نیشان بده یین.

خوای که وره فه رمانی دا به موسا بپروا بۆ لای فه رعه ون و بانگی بکات بۆ خواناسی

خوای که وره ده فه رموویت: ﴿أَذْهَبَ إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى﴾ واته: بپۆ بۆ لای فه رعه ون (پاشای میسن)، ئەوه ی که تۆله ترسی ئەو پات کردو دهر یاز بووی له دهستی، بانگی بکه بۆ په رستنی خودا که ته نه یاه و شه ریکی نیه، داوای لی بکه با به چاکی مامه له بکات له که ل تۆرمه ی ئیسرا ئیلداو جه زره به بیان نه دا، دیاره فه رعه ون زۆر سه مکارو خراب و له سنوور دهر چه وه و ژیا نی دنیای زۆر به لاهه گرنگتر و خۆشه و یستتره و په ره ره دگاری مه زنی له یاد کردوه.

دوعا کردن و پاران هوی موسا (سه لامی خوای لی بییت)

﴿قَالَ رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي ﴿١٥﴾ وَبَسِّرْ لِي أَمْرِي﴾ واته: ئەمه داوای موسایه (سه لامی خوای لی بییت) له په ره ره دگاری که پشوو ی درژ بکات و کاریشی بۆ ئاسان بکات له سه ره ئەو په یامه ی که بو ی نار دووه، چونکه فه رمانیکی زۆر گرنگو کاریکی زۆر مه زنه، نار دوویه تی بۆ لای که وره ترین فه رمان په وای سه ره زه مینی ئەو کاته، که سه مکارترین و خاوه ناسترین که سو خاوه نی له شکرینکی زۆرو ته مه نیککی زۆریش بووه له چار فه رمان په واکانی تر دا، وه زۆر گو مه راو سه ره که ش بووه، هه تا وای لیها تووه دانی به بوونی خودا نه ناوه، جگه له خۆی که سی به خوای ژێرده سه ته و دهر یاره کانی خۆی نه زانیووه، موسایش ماوه یه کی زۆر له مالی ئەودا ژیاوه و که وره بووه، پاشان پیاویکی لییان کوشتووه و تر ساوه بیکوژنو له دهستیان پای کردووه و خۆی دهر یاز کردووه هه تا ئەو کاته، پاش ئەو په وداوه خوای که وره نار دوویه تی بۆ لایان هه تا بیان تر سینیت و بانگیان بکات بۆ لای خودا، که به ته نها بییه رستن و شه ریکی بۆ دانه نین، بۆیه وتوویه تی: ﴿رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي ﴿١٥﴾ وَبَسِّرْ لِي أَمْرِي﴾ واته: ئەه ی په ره ره دگارم ئە که ر تۆ پشتیوان و یاره تهیده رم نه بی و پشوو درژیم پی نه ده ی و کار ئاسانیم بۆ نه که ی من توانای ئەم کاره

^۱ الطبري (۲۹۸/۲۹۷/۱۸).

^۲ الطبري (۲۹۸/۱۸).

مہزئمہ نیہ، ﴿وَأَحْلَلْ عُقَدَةَ مِنَ لَسَانِي ﴿۱۷﴾ بِقَهْوِهَا قَوْلِي﴾ واتہ: گیریکہ لہ زمانمدا یہ بؤم بہردہ تا لہ قسہ کاتم تیبگن، ئەمەیش لہ کاتیگدا زمانی گیر بوو، وەختیک کہ خورماو پشکوکیہ کیان بؤ میتنا سکلەکی ہلگرتو خستیه سەر زمانی، وەک لہ داویدا باسی دەکریت، دیارہ موسا (سەلامی خۆای لی بیت) داوای نەکرد بە تەواوی زمانی چاک بیتەوہ بە لکو ہەر ئەوہندە ی دەویست کہ خەلکی لہ قسە ی بگن و ئەوہ ی دەویت پێیان بگەینیت و لئی وەرگرن، بە پێی پێویست، خۆ ئەگەر داوای بگردایہ کہ بە تەواوی زمانی بەر ببیت خودا دوعاکە ی لی قبول دەکرد، دیارہ پیتغەمبەران (سەلامی خۆایان لی بیت) بە پێی پێویست نەبیت دوعا ناکن، بۆیہ زمانی موسا ئەو گرتنە ی پێوہ مایەوہ، خۆای گەرہ باسی فیرعمون دەکات و دەفرموویت: ﴿أَمْرًا نَا خَيْرٌ مِّنْ هَذَا الَّذِي هُوَ مَهِينٌ وَلَا يَكَادُ لِيُنُّ﴾ واتہ: بە لکو من باشترم لەو (موسا) ی کہ لاوازو بی پێزەو ناتوانیت بە چاک ی قسە بکات و زمانی تەواو نییہ. واتہ: باش نازانیت قسە بە پەوانی بکات. پاشان دەفرموویت: ﴿وَأَجْعَلْ لِي وَرِثًا مِّنْ أَهْلِي ﴿۱۹﴾ هَرُونَ أَخِي﴾ واتہ: لہ کەسو کارم، یارمەتیدەریکم بؤ دانی، مەبەستم هارونی برامە، ئەمەیش داوایەکی تری موسایە (سەلامی خۆای لی بیت) ہەر بؤ خۆی ناکات بە لکو داوا دەکات کہ هارونی برایشی ببیتە یاریدە دەری، سەوری دەلێت: لہ ئەبو سەعیدەوہ لہ عیقریمەوہ لہ ئیبنو عەبباسەوہ کہ دەلێت: ئەو ساتە ی کہ موسا بووہ پیتغەمبەر هارونیش ہەر لەو ساتەدا بووہ پیتغەمبەر.^۱ ئیبنو ئەبی حاتمە پێوایەتی کردوہ لہ عائیشەوہ کہ دەرچوو بؤ ئەوہ ی عومرہ بکات، لہ لای ہندی عەرەبی کۆچری دابەزی و گوئی لہ پیاویک بوو دەیوت: چی برایہ بەسووتر بووہ بؤ براکە ی لہ دنیادا؟ وتیان: نازانین، پیاوہ کہ وتی: سویند بە خوا من دەزانم، عائیشە وتی لہ دلی خۆمدا وتم سویندەکە ی بە شیوہیک دەخوات دەزانیت کہ چ برایہ بە سووترہ بؤ براکە ی لہ دنیاداو کەسی لی جیاناکاتەوہ، وتی: موسایە کاتیک کہ دوعای کرد بؤ براکە ی کہ ببیتە پیتغەمبەر، عائیشە وتی: سویند بە خوا راست ئەکات منیش ئەلیم (قسە کہ می ئیبن کەسیرہ): بۆیہ لہ وەسفی موسادا خۆای گەرہ دەفرموویت: ﴿وَكَانَ عِنْدَ اللَّهِ وَجْهًا﴾ واتہ: لہ لای خودا بەرپێز بوو. ﴿أَشَدُّ يَوْمَ أَزْرَى﴾ واتہ: پشٹی منی پی بەمیزکە، موحامید دەلێت: پشٹی منی پی قایم بکە، ﴿وَأَشْرَكَ فِي أَمْرِي﴾ واتہ: بیکە بە شەریک لہ کارمداو پوویمدا، ﴿كَيْ تَسْحَكَ كَثِيرًا﴾ (۲۳) وَتَذَكَّرَكَ كَثِيرًا﴾ واتہ: تا ئیمە زیاتر تەسبیحاتی تۆ بکەین و زیاتر یادی تۆ بکەین، موحامید دەلێت: هیچ

^۱ الزخرف (۵۲).

^۲ الدر المنثور (۵/۵۶۷).

^۳ الأحزاب (۶۹).

به ندهیه که ناتوانیک بییت به و که سانه ی که (زور یادی خودا ده کن) هتا به پیوه و به دانیشتر و به
 بالکه و تنه وه یادی خوا نه کات. ^۱ ﴿إِنَّكَ كُنتَ بِنَا بَصِيرًا﴾ واته: تو جاودیریت لی کردوین له وه ی که
 نیمه ت مه لپژاردوه و پله ی پیغه مبه ریت پی به خشیبوین و په وانه ت کردوین بؤ سه ر دوزمنی خوت
 فیرعون، سوپاس و ستایش هر بؤ تویه له کارو فرمانه کانتدا.

﴿قَالَ قَدْ أُوتِيتَ سُؤْلَكَ يَا مُوسَىٰ ﴿٣٦﴾ وَلَقَدْ مَنَّا عَلَيْكَ مَرَّةً أُخْرَىٰ ﴿٣٧﴾ إِذْ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ مَا أُوحِيَ ﴿٣٨﴾ أَنْ
 أَتَدْرِيبِهِ فِي التَّابُوتِ فَأَقْرِيبِهِ فِي الْيَمِّ فَلْيَلْبِقْهُ أَلِيمٌ بِالسَّاحِلِ يَأْخُذُهُ عَدُوٌّ لِي وَعَدُوٌّ لَهُ. وَالْقَيْتُ عَلَيْكَ مَحَبَّةٌ مِنِّي وَلِتُصْنَعَ
 عَلَيَّ عَيْتٌ ﴿٣٩﴾ إِذْ تَسْتَبِيحُ أَهْلَكَ فَقَوْلٌ هَلْ أَذْكَرُكَ عَلَىٰ مَنْ يَكْفُلُهُ. فَرَجَعْنَاكَ إِلَىٰ أُمَمِكَ كَيْ تَفَرَّ عَيْنَهَا وَلَا
 تَحْزَنَ ۗ وَقَلْتَ نَفْسًا فَنَجِّنَاكَ مِنَ الْغَمِّ وَفَنَاكَ فَنُونًا فَلَيْتَ سِينِينَ فِي أَهْلِ مَدْيَنَ ثُمَّ جِئْتَ عَلَىٰ قَدَرٍ

يَا مُوسَىٰ ﴿٤٠﴾

مژدمان به قبولکردنی دوعا که ی و وه بیرهینانه وه ی نه و چا کانه ی که بیشتر خودا له گه ل موسا

کردبوونی

خوای گوره ده فرمانه مویت: ﴿قَالَ قَدْ أُوتِيتَ سُؤْلَكَ يَا مُوسَىٰ﴾ واته: نه ی موسا نه وه ی تو ویستت پییت
 درا، ﴿وَلَقَدْ مَنَّا عَلَيْكَ مَرَّةً أُخْرَىٰ﴾ واته: جاریکی تر تو مان وه بهر چا که ی خو مان خستی، نه مه میش
 وه لادمانه وه ی دوعا یه کی تری پیغه مبه ره که یه تی موسا (سه لامی خوای لی بییت) کاتیک که له
 په روه رنده ی خوی پاراپیه وه، وه بیرهینانه وه ی نه و ه موو چا کانه یه که له گه لی کردوه: که خستمانه
 دلی دایکته وه له وه ختی شیرپیدانیدا که زور ترسی هه بوو له فیرعون و داروده سته که ی که بیکورن،
 چونکه له و ساله دا له دایک بوو که مندالان تییدا ده کورزان، که داریه سستی (تابوت) دروست بکات و
 بیخاته ناوی و فری بداته ده ریا، ناوه که بردی و دایکی موسا زور خه فه تبارو دلگران بوو وه ک خوای
 گوره له نایه تیکی تر دا فرمانه مو یه تی: ﴿وَأَصْبَحَ فُؤَادُ أَمْرٍ مُوسَىٰ فَرِحًا إِنَّ كَادَتْ لِلسَّبْدِ بِهِ لَوْلَا أَنْ
 رَبَّنَا عَلَىٰ قَلْبِهَا﴾ ^۲ واته: جا دلی دایکی موسا خالی بوو (له هه موو شت جگه له منداله که ی) نریک بوو
 (نهیتی) نه و منداله ناشکرا بکات نه گه ر دلیمان نه به ستایه ته وه و به میزمان نه کردایه. هتا له لای مالی
 فیرعوندا ده ریا که تابوته که ی لادا، ﴿فَالْقَلْبُ مَالٌ فَرِحُونَ لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَحَزَنًا﴾ ^۳ واته:

^۱ القرطبي (۱۸۶/۱۴).

^۲ القصص (۱۰).

^۳ القصص (۸).

(دایکی) موسای خسته ناوی نیله وه، ئینجا دارو ده ستهی فیرعه ون (پئیان زانیو) هه لیانگرت وه بۆ ئه وهی بییت به دوزمن وهی خه فته بۆیان. واته: بپریریکی خودا بوو درابوو له کاتیگدا که ئه وان مندالیان ده کوشته له نه وهی ئیسرائیل له ترسی ئه وهی نه کا موسا له دایک بیته، به بپریری خودا، که خاوه نی توانا وه سه لاتیککی بی پایانه وه ده توانیت موسا په روه رده بکاته له مالی فیرعه وندا وه به ناوو خۆراکی ئه وه به ختیوی بکاته له گه ل خۆشه ویستی خیزانی فیرعه ون بۆی، بۆیه خوی گه رده ده فهرموویت: ﴿إِذْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّكَ مَا يُوحَىٰ ۖ (۳۸) أَنْ أَقْذِفِي فِي النَّارِ فِي أَقْذِفِيهِ فِي الْيَمِّ فَلْيُلْقِهِ الْيَمُّ بِالسَّاحِلِ يَأْخُذْهُ عَدُوٌّ لِي وَعَدُوٌّ لَهُ، وَأَلْقَيْتُ عَلَيْكَ مَحَبَّةً مِنِّي﴾ واته: وام کردوه له دوزمنه که که توی خۆش بویت، سه له مهی کوری کوه هیل ده لیت: خۆشه ویستم کردوی له لای بنده کانم، ﴿وَلُضَمَّ عَلَيَّ عَيْفِي﴾ واته: تا له ژیر چاودیری خۆم په روه رده بیی، ئه بو عیمرائی جونی ده لیت: تا له ژیر چاودیری خودادا به ختیو بکرتین، پاشان خوی گه رده ده فهرموویت: ﴿إِذْ تَمْشِي أُخْتُكَ فَتَقُولُ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ مَن يَكْفُلُهُ ۗ فَرَجَعْنَاكَ إِلَىٰ أُمِّكَ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا﴾ چونکه کاتیک که له مالی فیرعه وندا دامه زرا چه ند دایه نیان بۆ هینا که شیریی بداتی مه مکی که سیانی نه ده گرتو شیریی نه ده خوارد، خوی گه رده له نایه تیکی تردا ده فهرموویت: ﴿وَحَرَمْنَا عَلَيْهِ الْمَرَاضِعَ مِن قَبْلُ فَقَالَتْ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ أَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُ لَكُمْ وَهُمْ لَهُمْ نَصِيبٌ﴾ واته: وه نیمه پیشتر (شیری) شیرده ره کانمان حه رام کرد له موسا (مه مکی که سیانی نه ده مزی) ئینجا خوشکه که ی موسا وتی پئیان نایا مالیکتان نیشان بدهم که ئه وه منداله بۆ نیوه به ختیو بکن (و شیریی بدهنی) و دلسۆز بن بۆی. بردی و نه وانیش له گه لی بۆیشتن بۆ لای دایکی، مه مکی بۆ ده رهینا و خسته ده می و مزی، نۆر دلخۆش بوون پی و کرتی شیردانه که یان ده دایه و نۆر حال و گوزه رانیان چاک بوو، به وهی ئه وه پاره یه وه که بۆیان بپاره یه وه له دنیا داو له بۆزی قیامه تیشدا زیاترو چاکتر ده حه سینه وه و خۆشه بخت ده بن، خوی گه رده لیله دا ده فهرموویت: ﴿فَرَجَعْنَاكَ إِلَىٰ أُمِّكَ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ﴾ واته: تا به م شیوه یه تو مان گه پانه وه بو لای دایکت، تا چاوی پیت بوون بیته وه و خه فته نه خوات، ﴿وَقُلْتَ نَفْسًا﴾ واته: پیاویکی قیبتیشته کوشته، ﴿فَجَجْنَاكَ مِنَ الْغَمِّ﴾ واته: له وه خه مپش پرگاران کردی، کاتیک داروده ستهی فیرعه ون ده یانویست بیکوژن، له ده ستیان

^۱ الطبري (۳۰۳/۱۸).

^۲ فتح القدير (۳۶۷/۳).

^۳ القصص (۱۲).

دهریزی بوو پای کرد هتا گیشته لای ناوی مه دین نو پیاوه چاکه که لهوی بوو، پیی وت: ﴿لَا تَخَفْ مَوْتَ مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾ واته: مه ترسه له کومه لی سته مکاران بزگارت بوو.

﴿ثُمَّ جِئْتَنَا عَلَىٰ قَدَرٍ يَمُوسَىٰ﴾ (۱۰) ﴿وَأَصْطَفَيْنَاكَ لِنَبِيِّ﴾ (۱۱) ﴿أَذْهَبَ أَنتَ وَأَخُوكَ بِآيَاتِي وَلَا نَبِيًّا فِي ذِكْرِي﴾ (۱۲)
 ﴿أَذْهَبَ إِلَيْنِ فِرْعَوْنَ إِذْهُ طَغَىٰ﴾ (۱۳) ﴿فَقُولَا لَهُ، قَوْلًا لِّئَلَّا يَعْلَمَهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَحْشَىٰ﴾ (۱۴)

هه لیزاردنی موساو فه رمانیپگردنی که برپوا بولای فیرعه ون و به نهرم و نیانی له گه لی بجولیتته وه
 خوای گوره باسی موسای کردوه (سه لاسی خوای لی بیئت) که له ناو خه لکی مه دیندا ماوه ته وه له
 دهستی فیرعه ون داروده سته که ی رایکردوه له لای خه زووری بووه به شوانو هتا نو ماوه یه ی که
 بریار بووه ته اوای بکات، ته اوای کردوه و پاشان هاتوه و پیکه وتی نو کاته ی کردوه که خوا بریاری
 داوه به بی شهوی بوی دیاری کرابیئت، هه موو کارو فه رمانیک به دهستی خوای گوره، هه خوی
 بهنده و دروستکراوه کانی به هه ر شیوه یه ک بویت پامده هینیت، بویه فه رموویه تی: ﴿ثُمَّ جِئْتَنَا عَلَىٰ قَدَرٍ
 يَمُوسَىٰ﴾ واته: پاشان له سه بریاری خۆم وا هاتی، مواهید ده لی: واته: له کاتی دیاریکراودا هاتی.^۱

عبدالرزاق ده لیت: له موعه موه له قه تاده وه له م نایه ته دا: ﴿ثُمَّ جِئْتَنَا عَلَىٰ قَدَرٍ يَمُوسَىٰ﴾ ده لیت:
 له سه بریاری خۆم هاتی، هتا ببیته پیغه مبه رو خاوه نی په یام،^۲ پاشان خوای گوره ده فه رموویت:

﴿وَأَصْطَفَيْنَاكَ لِنَبِيِّ﴾ واته: من توتم کرده تاییه تی خۆم، توتم هه لیزاردو کردمی به پیغه مبه ری خۆم،
 چۆنم ده ویت و ناره زومه، بوخاری پویایه تی کردوه له ته فسیره کهیدا له نه بو هورهیره وه نه میش له
 پیغه مبه ری خوداوه (ﷺ) که فه رموویه تی: (موساو نادم (سه لاسی خویان لی بیئت) به یه ککه یشتن
 موسا وتی: نه وه تو بووی خه لکت به دبه خت کردو له به هه شت ده رتکردن؟ نادم وتی: نه وه تو ی
 خودا هه لیزاردوی په یامی خوی پیدای و کردویتی به پیغه مبه ری خوی و ته وراتی بز په وانه کردوی؟
 وتی: به لی، وتی: ببینیوته که له سه رم نوو سرا بوو پیش شهوی که دروستم بکات؟ موسا وتی: به لی،
 نادم سه رکه وت به سه ریداو پیی سه لماند).^۳ موسلیم و بوخاری هه ردوکیان پویایه تیان کردوه، خوای

کهوره ده فه رموویت: ﴿أَذْهَبَ أَنتَ وَأَخُوكَ بِآيَاتِي وَلَا نَبِيًّا فِي ذِكْرِي﴾ واته: به نیشانه کانی منه وه خۆت و

^۱ القصص (۲۵).

^۲ الطبری (۳۱۱/۱۸).

^۳ عبدالرزاق (۱۷/۳).

^۴ فتح الباری (۲۸۸/۸)، مسلم (۲۰۴۴/۲۰۴۳/۴).

براکت بپژند و سستی و که مترخمی مکه ن له یادی من ﴿يَتَابِقُ﴾ واته: به به لگو و نیشانه و موعجزه کانی منه وه، ﴿وَلَا نَبِيَّ فِي ذِكْرِي﴾ علی کوپی نه بوته لحه ده لیت: له ئیبنو عه بیاسه وه: سستی مکه ن.^۱ مواهید ده لیت له ئیبنو عه بیاسه وه: لاواز مه بن، مه به ست پئی یانی: ماندوو نه بن له یادی خوداو به لگو هر یادی خودا بکن له کاتی پوو بوونه وه له گال فیرعه وندا، بؤ نه وه ی نه و یادی خوایه بییته یارمه تی بویان به رامبه ر فیرعه ون و توانایان زیاد بکات و زالیان بکات و بییته هوی پشت شکاندنی فیرعه ون، ﴿أَذْهَبَ إِلَيَّ فِرْعَوْنُ إِنَّهُ ظَنَّ﴾ واته: هه ردو بچنه لای فیرعه ون نه و سنوری به زاندوو وه و یاخی بووه و لایداوه و خوی به زل ده زانیت و بی فرمانی خوا ده کات، ﴿فَقَوْلًا لَهُ قَوْلًا لِنَا أَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى﴾ واته: به نه رمو نیانی قسه ی له گال بکن، سا به لگو بیرکاته وه و بترسیت، نه م نایه ته پیروزه په ندیکی نؤر مه زنی تیدایه، چونکه فیرعه ون له وپه پی سرکه شی و له خویا بییوندا بوو، موسایش باشتین هه لبرارده ی خودابوو له وده مه دا له ناو دروستکراوه کانیدا، له گال نه ویشدا خوی گه وره فرمانی دا به موسا که به نه رمو نیانی و له سه رخویی نه بیته له گال فیرعه ون نه دویته، ده بیته نؤر به هیمنی و له سه رخویی بانگی بکن و له گالی بجولینه وه، چونکه به و شیوه یه ده لکان زیاتر پاده چله کین و کاریگه رترو سوود به خشته ره، وه ک خوی گه وره ده فرموویته: ﴿ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَدِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ﴾^۲ واته: (خه لکی) بانگ بکه بؤ پیگه ی په روه ردگارت به لیزانی و دانایی و نامؤزگاری چاک و شیرین و له گه لیان بدوی (موجاده له بکه) به چاکترین شیوه. ﴿لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى﴾ واته: به لگو بکه پیته وه له و گومپایی و هه لدیزه ی که تیدایه و خه ریکه له ناوی بدات، یان بترسیت و پیگه ی خواناسی بگریته بهر، وه ک خوی گه وره له نایه تیکی تردا فرموویته: ﴿لَمَنْ أَرَادَ أَنْ يَنْكُرَ أَوْ أَرَادَ شُكُورًا﴾^۳ واته: بؤ نه و که سه ی بیه ویت بیرکاته وه (له دروستکراوه کانی خوا) یا بیه ویت شوکرانه بیژری خوا بکات. چونکه بیرکدنه وه و گه پانه وه له تاوان و خرابه کاری و ترسان له خوا خواناسی و گوئی پابه لی وه دی ده هیئیت له دلدا.

^۱ الطبری (۳۱۲/۱۸).

^۲ النحل (۱۲۵).

^۳ الفرقان (۶۲).

﴿ قَالَا رَبَّنَا إِنَّا نَخَافُ أَنْ يُقْرَطَ عَلَيْنَا أَوْ أَنْ يَطْفَنَّا ١٥ ﴾ قَالَ لَا تَخَافَا إِنِّي مَعَكُمَا أَسْمَعُ وَأَرَى ﴿١٦﴾ فَأَيُّهَا
 فَعُولًا إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ فَأَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَا تَعَذِّبْهُمْ قَدْ جِئْنَاكَ بِآيَاتٍ مِنْ رَبِّكَ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ مَنْ أَتَّبَعَ
 الْهُدَى ﴿١٧﴾ إِنَّا قَدْ أُوحِيَ إِلَيْنَا أَنَّ الْعَذَابَ عَلَى مَنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى ﴿١٨﴾

ترسانی موسا له فیرعون و دل قایمکردنی له لایهن خوداوه

خوای گوره باسی موسا و هارون دهکات (سهلامی خویان لی بیت) که پهنا ده بن بۆ خواو
 دهرده لی خویانی لا دهکن و لئی ده پاریتته وه ده فیرموویت: ﴿ قَالَا رَبَّنَا إِنَّا نَخَافُ أَنْ يُقْرَطَ عَلَيْنَا أَوْ أَنْ
 يَطْفَنَّا ﴾ واته: وتیان ئه ی پیره و درگارمان ده ترسین فیرعون لیمان توپه بیت یان زیاتر پی پی لی
 پاکشیت و سرپیچی بکات. مه به ستیان ئه وه بوو که له وانه یه تووشی سزایان بکات و نازاریان بدات، که
 نه وان شایه نی ئه وه دستدریژی یه فیرعون نه بن، زه ححاک ده لیت له ئینو عه بیاسه وه ﴿ أَوْ أَنْ يَطْفَنَّا ﴾
 واته: یان دستدریژی بکات. ١ خوای گوره فه رموی: ﴿ قَالَ لَا تَخَافَا إِنِّي مَعَكُمَا أَسْمَعُ وَأَرَى ﴾
 واته: هیچ ترسیکتان نه بیت من له که لا ئیوه و ده بیسم و چاویشم لیته، واته: گویم له قسه کانی ئیوه و
 نه ویشه، ناگاداری شوینی ئیوه و نه ویشم، هیچ شتیکی ئیوه لا شاراوه نیه، چاک بزنان چاره نووسی
 فیرعون له دهستی مندایه و هیچ قسه و هه ناسه یه ک و ملهوپیکی نیه مه گین به ئیزنی منه و هر به
 فه رمانی منه، من له که لتانم له ژیر چاودیری و یارمه تی و پشتیوانی مندان.

نامۆزگاری موسا (سهلامی خوای لی بیت) له بهردهم فیرعه و نذا

خوای گوره ده فه رمویت: ﴿ فَأَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَا تَعَذِّبْهُمْ قَدْ جِئْنَاكَ بِآيَاتٍ مِنْ رَبِّكَ ﴾ واته:
 توپه ره ی نیسرا ئیلیمان له که لدا بنیره و ئیترجه زه به یان مه ده، و له لایهن پیره و درگارت ه وه به لگو
 موعجزه شمان بۆ هیناوی، ﴿ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ مَنْ أَتَّبَعَ الْهُدَى ﴾ واته: درودیش له سه ره ئه وه که سه بیت،
 پاسته پی گرتوه، واته: نه که ره پی پاستت گرته به ره سلای خوات لی بیت، بۆیه کاتیک که پیغه مبه ری
 خودا (ﷺ) نامه یه کی نووسی بۆ هیره قل گوره ی پۆم، سه ره تا نامه که ئه مه بوو: (بسم الله الرحمن
 الرحيم، له موحه مه دی کوری عبدالله بۆ هیره قل گوره ی پۆم سلو له وه که سه ی شوین پی پاست
 که وتوه: اما بعد، من به بانگه وازی نیسلام بانگت ده که م، موسلمان ببه پاریزراو ده بی و خوا دووچار
 پاداشتت ده داته وه). ٢ بۆیه موسا و هارون (سهلامی خویان لی بیت) وتیان به فیرعون: ﴿ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ

١ الدر المنثور (٥٨٠/٥).
 ٢ فتح الباری (٤٢/١).

مِنْ اتَّبِعَ الْهُدَىٰ ﴿۱۷﴾ إِنَّا قَدْ أُوحِيَ إِلَيْنَا أَنَّ الْعَذَابَ عَلَىٰ مَنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ﴿۱۸﴾ واته: نیمه ناگادار کراوین که هر که سیکت پروا نه کات و پشتی تی بکات سزا ده‌دریت، واته خودای مه‌زن هه‌والی پیداوین و ناگاداری کردوین که سزاو نازار بؤ نه‌و که‌سه‌یه که به‌روی به نیشانه‌کانی خودا نیه و پشت له فره‌مانه‌کانی خودا ده‌کات، وه‌ک خوی‌ای گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿فَأَمَّا مَنْ طَغَىٰ ﴿۳۳﴾ وَآثَرَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا ﴿۳۴﴾ فَإِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ الْمَأْوَىٰ ﴿۳۵﴾ واته: (له‌و پؤزه‌دا چاکه و خرابه به پی‌ی کرده‌وه دابه‌ش ده‌کریت) نینجا نه‌و که‌سه‌ی سه‌رکه‌ش بوویت، وه‌ ژمانی دنیای هه‌لبزاردبیت، نه‌وه بیگومان دؤزه‌خ جیگایه‌تی. وه‌ ده‌فرموویت: ﴿فَأَنْذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّىٰ ﴿۱۲﴾ لَا يَصْلَاهَا إِلَّا الْأَشْقَى ﴿۱۳﴾ الَّذِي كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ﴿۱۴﴾ واته: که‌س ناچیتته ناو دؤزه‌خ‌وه مه‌گه‌ر خراب‌ترین که‌س، نه‌و که‌سه‌ی که به‌روی نه‌بیت و پشتی هه‌لکردبیت (له‌ نایینی راست). وه‌ ده‌فرموویت: ﴿فَلَا صَدَقَ وَلَا سَلَٰءٌ ﴿۳۱﴾ وَلٰكِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ﴿۳۲﴾ واته: جا (کافر) نه به‌روی هیناو نه نویژی کرد، به‌لکو به‌درزی ده‌زانی و پشتی تیده‌کرد. به‌ دل به‌روی نه‌هیناو به‌ کرداریش پشتی هه‌لگرت.

﴿قَالَ فَمَنْ رَبُّكُمَا يَمُوسَىٰ ﴿۴۱﴾ قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَىٰ كُلَّ شَيْءٍ حَلْقَهُ. ثُمَّ هَدَىٰ ﴿۴۲﴾ قَالَ فَمَا بَالُ الْقُرُونِ الْأُولَىٰ ﴿۴۳﴾﴾

﴿قَالَ عَلَّمَهَا عِنْدَ رَبِّي فِي كِتَابٍ لَا يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنسَىٰ ﴿۴۴﴾﴾

گفتوگویی نبیوان موسا (سه‌لامی خوی‌ای لی بیتا) و فیرعه‌ون

خوی‌ای گه‌وره باسی فیرعه‌ون ده‌کات که به‌روی به بوونی وه‌دیه‌ینه‌رو په‌روه‌ردگاری خاوه‌ن و خوی‌ای نه‌م هه‌موو شته نه‌بوو له بوونه‌وه‌ردا، ده‌بوت: ﴿قَالَ فَمَنْ رَبُّكُمَا يَمُوسَىٰ ﴿۴۱﴾ واته: وتی موسا په‌روه‌ردگاری نیوه کیتی؟ واته: نه‌وه‌ی توی ناردوه‌وه و رایسپاردوی کیتی؟ من هه‌ر نایناسمو و اشده‌زانم جگه له من خودایه‌کی ترتان هه‌بیت، ﴿قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَىٰ كُلَّ شَيْءٍ حَلْقَهُ. ثُمَّ هَدَىٰ ﴿۴۲﴾ واته: وتی په‌روه‌ردگاری نیمه نه‌و که‌سه‌یه که بوونی به هه‌موو شتیک داوه به‌وه‌ی که دروستی کردوه‌وه و پاشان پینگه‌شی نیشانداده، علی‌کوری نه‌بو ته‌لحه ده‌لئیت: له نیینو عه‌بیاسوه ده‌لئیت: هه‌موو شتیک هاوجووتی بؤ دروستکردوه‌وه.^۱ زه‌ححاک ده‌لئیت: له نیینو عه‌بیاسوه، نه‌و خودا که مرفی به مرفو کر به که‌رو مه‌پ به مه‌پی دروستکردوه‌وه، له‌یس له نه‌بو سوله‌یمه‌وه له موجه‌میده‌وه ده‌لئیت: نه‌و

^۱ النازعات (۳۷-۳۹).

^۲ الليل (۱۴-۱۶).

^۳ القيامة (۳۱-۳۲).

^۴ الطبري (۱۸/۳۱۶).

خودایه‌ی که وینیه به هموو شتیك داوه، ئیبنو ئه‌بی نه‌جیج ده‌لئیت: له‌ موجاهیده‌وه: ئه‌و خودایه‌ی

که‌ هموو گیانه‌وه‌ری دروستکردو پئیکو پئیکیشی کردو، سه‌عیدی کوپری جو به‌یر له‌م ئایه‌ته‌دا: ﴿أَعْطَى

كُلَّ شَيْءٍ حَلْفَهُ ثُمَّ هَدَى﴾ ده‌لئیت: ئه‌و خودایه‌ی که‌ هموو دروستکراوه‌کانی به‌و پئیه‌ دروست کردووه

که‌ شایه‌نیه‌تی.^۱ مرۆفی وا دروست نه‌کردووه له‌ ئازهن و مالات بچیت و مه‌رو مالایشی وا دروست

نه‌کردووه له‌ سه‌گ بچیت و سه‌گیشی وا دروست نه‌کردووه له‌ مه‌ر بچیت، هه‌ر شته‌ و پئویستی خۆی به‌

ته‌واوی پێداوه بۆ زاوژی کردن، بۆی په‌خساندوون له‌و باره‌یه‌وه، هه‌یج شتیك له‌وانه‌ په‌فتارو

هه‌لسوکه‌وتیان له‌ یه‌ك ناچیت، له‌ شیوه‌ و پۆزی و جوت بووندا، هه‌ندی له‌ زاناڤانی ته‌فسیر و توویانه:

خوای گه‌وره‌ هموو شتیکی به‌ دروستکراوه‌کانی خۆی داوه و پاشان پئیی نیشان داوه، وه‌ك خوای

گه‌وره‌ له‌ ئایه‌تیکی تر دا فه‌رموویه‌تی: ﴿وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَى﴾^۲ واته: بۆ هموو شت ئه‌ندازه‌ی دانا و پئیی

نیشاندا، واته: کردارو ماوه‌ی ژیان و پۆزی بۆ نووسوون، پاشان گشت دروستکراوه‌کان له‌سه‌ری ده‌پۆن

به‌پئوه‌ و لئیی لانه‌وه‌ و که‌س ناتوانیت لئیی ده‌رچیت، ئه‌و خودایه‌ی که‌ گیانه‌ به‌ری هموو

دروستکردووه‌ و ماوه‌ی بۆ دیاری کردوون و پامیشی هه‌یناون به‌و شیوه‌یه‌ی که‌ خۆی ویستوویه‌تی، ﴿قَالَ

فَمَا بَالُ الْقُرُونِ الْأُولَى﴾ واته: ئه‌وانه‌ی پئیشوو چیان به‌سه‌رهات؟ راستترینی قسه‌ ئه‌وه‌یه‌ له‌م باره‌یه‌وه،

فیره‌ون کاتیک موسا (سه‌لامی خوای لی بی‌ت) هه‌والی دایه‌ که‌ ئه‌و خودایه‌ی ئه‌وی پاسپاردووه، هه‌ر

ئه‌و خودایه‌ که‌ دروستکه‌رو پۆزیده‌رو پئینیشانده‌ره‌و ئه‌ندازه‌ی هموو شتیك دیاری ده‌کات. ئینجا

فیره‌ون باسی گه‌له‌ پئیشوووه‌کانی بۆ ده‌کات که‌ خودایان نه‌ناسیوو ده‌لئیت ئه‌ی ئه‌وانه‌ چاره‌نووسیان

به‌ چی ده‌کات و چیان به‌سه‌ردیت، که‌ په‌روه‌ردگاری توڤیان نه‌په‌رستوو، به‌لکو غه‌یری ئه‌ویان

په‌رستوو، موسایش (سه‌لامی خوای لی بی‌ت) له‌ وه‌لامی ئه‌وه‌دا وتی ئه‌وانه‌ی خودایان نه‌په‌رستوو،

کرداره‌کانیان له‌سه‌ریان نوسراوه‌ له‌ لای خودا، پاداشتی ئه‌و کرداره‌ی خۆیان وه‌رده‌گرن که‌ له‌ (لوح

المحفوظ) و ده‌فته‌ری کرداره‌کانیاندا نوسراوه‌. وه‌ك خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رموویت: ﴿قَالَ عَلِمَهَا عِنْدَ رَبِّي

فِي كِتَابٍ لَا يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنسَى﴾ وتی: له‌ ده‌فته‌ریکدایه‌ له‌ لای په‌روه‌ردگارم ئه‌و ده‌یزانیت،

په‌روه‌ردگارم هه‌یچی لی ون نابیت و هه‌یجیشی له‌بیر ناچیت، واته: هه‌یچی له‌ ده‌ست ده‌رناچیت و ون نابیت

نه‌ گه‌وره‌ نه‌ بچووک و له‌بیریشی ناچیت، زانیاری خوای گه‌وره‌ و وه‌سف ده‌کریت که‌ ده‌وری هموو

شتیکی داوه‌ و هه‌یج شتیکی له‌ بیره‌ناچیت و پاکو بی‌عه‌یبه‌، به‌لام زانستی دروستکراوه‌کانی که‌م و

^۱ القرطبي (۲۰۴/۱).

^۲ الأعلی (۳).

گورته و نواوینیه له ههردوو لاه: زانیاریان نیه بهه موو شتیك و كه شتیکیان زانی پاش ماوهیه كه
بیریان ده چپته وه، بویه خودای گوره خوئی له و دووعه بیه به دورگرتوه .

﴿الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا وَسَوَّلَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِّنْ نَّبَاتٍ شَتَّىٰ
﴿٥٣﴾ كَلُوا وَارْعَوْا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ ﴿٥٤﴾ ﴿٥٥﴾ مِنَّا خَلَقْنَكُمْ وَإِنَّا نَعِيدُكُمْ وَمِنَّا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً
أُخْرَىٰ ﴿٥٦﴾ وَقَدْ آرَبْنَاهُ آيَاتِنَا كُلَّهَا فَكَذَّبَ وَإِنِّي ﴿٥٧﴾

پاشماوهی وه لاهه کانی موسا بو ئهو پرسیارانهی تری فیرعه ون که مابوو

ئه مه دواین قسه کانی موسایه (سهلامی خوای لی بیت) که کردی له بارهی وه سفی خودای
گه وروه، کاتیک که فیرعه ون پرسیری کرد له موسا ده بارهی خوا وتی: ﴿أَعْطَىٰ كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ
هَدَىٰ﴾ واته: په روه ردگاری من نه و که سهیه که هه موو پیداو بیستیکی به دروستکراوه کانی خوئی داوه،
پاشان جومله یه کی (پرسته یه کی) موغته ره زهی له نیوان نه و قسانه یه داهیناوه و فه رموویه تی: ﴿الَّذِي
جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا﴾ نه و که سهی زهوی بو کردوونه ته لانکه له خویندنه وهی هه ندیکی تریاندا
هاتووه: ﴿مهادا﴾ واته: نه و خوایه ی که زه مینی کردووته رایخ بو نیوه، بو نه وهی له سهری جیگیر
بن و بیئنه وه تییدا له سهری هه لسن و دانیشن و بخه ون و ناموشوو سه فه ری تیدا بکن، ﴿وَسَوَّلَ لَكُمْ
فِيهَا سُبُلًا﴾ واته: پئیگای زدریشی تیدا وه دهبیناوه بو نه وهی پیدیا بگه رین وه ک خوای گه وره له
ئایه تیکی تریشدا فه رموویه تی: ﴿وَجَعَلْنَا فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِهِمْ وَجَعَلْنَا فِيهَا فِجَاجًا سُبُلًا
لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ﴾^۱ واته: چه ند پئیگامان له ناو زه میندا پئیگه تیناوه به لکو نه وان شاره زا بن. وه
ده فه رموویت: ﴿وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِّنْ نَّبَاتٍ شَتَّىٰ﴾ واته: له و ناسمانه وه بارانی باراند
که زدر جووته ی هه مه په نگی په وه کمان پی ده ره تینا و سه و زکرد، له کشتوکال و میوه، له شیرین و ترش و
تال له په نگو و جوری تریش، ﴿كَلُوا وَارْعَوْا أَنْفُسَكُمْ﴾ واته: بخون و مه پو مالاته که یشتان بله وه رینن،
واته: هه ند پئی بو خوراکی خوتان بیخون له و کشتوکال و میوه یه هه ندیکی تریش بو خوراکی مه پو
مالاته که تان به سه وزی و به وشکی، ﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ﴾ واته: له مه دا زدر نیشانه هه یه بو
خاوه ن ئاوه زه راست و پئیگه کان له سه ر نه وهی که هیه په رستراویك نیه جگه له خوا و هیه

^۱ الانبياء (۳۱).

به‌رونده‌ی کیش نیه غیری شو، پاشان خوی گوره ده‌فهرموویت: ﴿مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى﴾ واته: له زمین وه دیمان هیانوان، جاریکی تر ده‌تانه‌ینه‌وه ناوی، وه دیسان

ده‌رتانده‌هینینه‌وه لی، واته: سه‌ره‌تای بوتتان له زه‌میننه‌وه بویه، باوکتان ئاده‌م له‌گلی ثم زه‌میننه‌وه کراوه، له خۆل و پیکه‌اته‌کانی خۆل وه هر بق ناوی زه‌مینیش ده‌گه‌رینه‌وه کاتیک که مردن و بزنان و پووکانه‌وه، جاریکی تریش ده‌رتان ده‌هینینه‌وه له زه‌میننه‌وه، وه‌ک خوی گوره ده‌فهرموویت:

﴿يَوْمَ يَدْعُوكُمْ فَتَسْجِدُونَ لِإِلهِهِمْ يُحْمَلُونَ فِيهَا لِغِيَابِهِمْ﴾ واته: شو پوژده‌ی که بانگتان ده‌کن (له گزپه‌کانتانه‌وه) جا ئیوه‌ش ده‌ست به‌جی دین به‌ده‌م بانگ‌کرده‌که‌وه به‌سوپاس و سه‌ناکرده‌وه و ده‌زان نه‌ماوته‌وه (له دنیا‌دا) ماوه‌یه‌کی که نه‌بیته. واته: پوژیک که بانگتان ده‌کات، ئیوه‌ش به‌سوپاس‌وه وه‌لامی ده‌ده‌نه‌وه، و ده‌زان که‌میک نه‌بیته له دنیا‌دا نه‌ماونه‌ته‌وه، ثم نایه‌ته وه‌ک شو نایه‌ته وایه که خوی گوره ده‌فهرموویت: ﴿قَالَ فِيهَا تَحْيَوْنَ وَفِيهَا تَمُوتُونَ وَمِنْهَا

تُخْرَجُونَ﴾ واته: (خوا) فه‌رموی: له زه‌ویدا ده‌ژین و له‌ویشدا ده‌مرن و هر له‌ویش ده‌رده‌هینین (و زیندو ده‌کریته‌وه). وه له‌م فه‌رموده‌یه‌ی که له سونه‌نه‌کاندا هاتوو که پیغه‌مبهری خدا (ﷺ) ناماده‌ی جه‌نازه‌یه‌ک بوو ده‌یانا‌شت، کاتیک که مردوو‌ه‌کیان ده‌نا‌شت مشتیک خۆلی هه‌لگرت و فری‌دایه‌ی ناو گزپه‌که‌وه وه فه‌رموی له‌م خۆله‌ دروستمان کردوون، پاشان مشتیک تری هه‌لگرت (تی فری‌دا) و فه‌رموی: ده‌شتانگه‌رینه‌وه بق شو، دیسان مشتیک تری هه‌لگرت و (تی فری‌دا) فه‌رموی: له‌م زه‌میننه‌ش جاریکی تر ده‌رتانده‌هینینه‌وه.

هه‌موو نیشانه‌کان پیشانی فه‌رعون درا به‌لام به‌روای پی نه‌کرد

خوی گوره ده‌فهرموویت: ﴿وَلَقَدْ آرَبْنَاهُ آيَاتِنَا كُلَّهَا فَكَذَّبَ وَأَبَى﴾ واته: ئیمه هه‌موو نیشانه‌کانمان نیشاندان، شو هر به‌روای پی نه‌کردو گوئی پی نه‌دا، واته: هه‌موو نیشانه‌کان خرا‌نه به‌رچاوی فه‌رعون و به‌چاوی خۆی بی‌نو به‌روای پی نه‌کردو گوئی پی نه‌دا، شو‌هنده‌ خوانه‌ناس و لاسارو سه‌ته‌مکارو سه‌رک‌ش بوو، وه‌ک خوی گوره له نایه‌تیک تریا فه‌رموی‌ته: ﴿وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا﴾ واته: شو موعجیزانه‌یان دان پیدان نه‌ده‌نا هه‌رچه‌نده‌له‌ دلی خۆیاندا شو (موعجیزانه‌یان) به‌راست ده‌زانی له‌به‌ر سه‌ته‌مکاری و خۆبه‌زلزانی‌ین (یان).

^۱ الاسراء (۵۲).

^۲ الاعراف (۲۵).

^۳ النمل (۱۴).

﴿ قَالَ أَجْتَنَّا لِتُخْرِجَنَا مِنْ أَرْضِنَا بِسَعْرِكَ يَمْوَسَىٰ ﴿٥٧﴾ فَلَنَأْتِيَنَّكَ بِسِحْرِ مِثْلِهِ فَأَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ مَوْعِدًا

لَا نُخْلِفُهُ، نَحْنُ وَلَا أَنْتَ مَكَانًا سُوَّىٰ ﴿٥٨﴾ قَالَ مَوْعِدُكُمْ يَوْمَ الزَّيْنَةِ وَأَنْ يُحْشَرَ النَّاسُ ضُحَىٰ ﴿٥٩﴾

فیرعهون دهبوت نیشانه‌گانی موسا جادووه، پاشان ریککه‌وتن له‌سهر رپووه‌رپووه‌ونوه

خوای گوره باسی فیرعهون ده‌کات کاتی‌ک که موسا نیشانه‌گوره‌که‌ی نیشاندا، ئه‌و‌هیش هاوینتی
کاجۆنه‌که‌ی بوو که نه‌بوو به ماریکی نۆر گه‌روه ده‌ستیشی له بن بالی ده‌رده‌هینتا، به پۆشن
ده‌رئه‌کوت بی ئه‌وه‌ی هیچ نه‌خۆشیه‌کی پتیه‌بیت، فیرعهون وه‌ک خوای گوره ده‌فه‌رموویت: ﴿ قَالَ

أَجْتَنَّا لِتُخْرِجَنَا مِنْ أَرْضِنَا بِسَعْرِكَ يَمْوَسَىٰ ﴿٥٧﴾ واته: وتی: ئه‌ی موسا نایا هاتوویته لامان، تا به
جادوه‌ک‌ت له‌سهر زه‌مینی خۆمان ده‌رمان‌که‌ی؟ واته: ئه‌م جادووه‌ی که تۆ هیناوته ده‌ته‌ویت به هۆی

ئو جادووه‌ته‌وه ده‌سه‌لات بگری به‌سهر خه‌لکیداو شوینکه‌وته‌ت زیاد بین و زال بین به‌سهر ئیمه‌دا،
ئوه بۆ تۆ سه‌رناگریت، چونکه ئیمه‌پیش ئه‌و جادووه‌مان هه‌یه که تۆ ده‌یکه‌ی، له خۆت بایی مه‌به

به‌وه‌ی که خه‌ریکیتی ﴿ فَلَنَأْتِيَنَّكَ بِسِحْرِ مِثْلِهِ فَأَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ مَوْعِدًا لَّا نُخْلِفُهُ، نَحْنُ وَلَا أَنْتَ مَكَانًا

سُوَّىٰ ﴿٥٨﴾ واته: ده‌بیت ئیمه‌ش جادوی وه‌ک ئه‌مه‌ت بۆ ببینن، جا تۆ خۆت کاتی‌ک دیاری بکه له شوینتیکی
ته‌ختداو هیچ که‌سمان لئی دوانه‌که‌وین، واته: پۆژیک که هه‌موومان له‌وی کزبینه‌وه، ئیمه‌پیش و
ئیه‌پیش، هه‌تا ئه‌وه‌ی که تۆ ده‌یکه‌ی ئیمه‌ش به‌و جادووه‌ی هه‌مانه به‌رپه‌رچی بده‌ینه‌وه له‌کات و

شوینتیکی دیاری‌کراودا، ﴿ قَالَ مَوْعِدُكُمْ يَوْمَ الزَّيْنَةِ ﴿٥٩﴾ واته: موسا وتی: کاته‌که‌مان له پۆژی پازانه‌وه بیت،
ئو پۆژه پۆژی جه‌ژنیان بوو، (جه‌ژنی نه‌نۆر) که پۆژی پشودانیان بوو له کارکردن، گشت

کۆده‌بوونه‌وه، بۆ ئه‌وه‌ی خه‌لکی هه‌موو ده‌سه‌لات و توانای خودا به‌ چاوی خۆیان ببینن، که مه‌یلی هه‌ر
شتیکی هه‌بوو ده‌یکات، موعجیزه‌ ده‌دات به‌ پیغه‌مه‌رانی و جادوی دژه‌کانیانی پی پوچه‌ل ده‌کاته‌وه،

بۆیه وتی: ﴿ وَأَنْ يُحْشَرَ النَّاسُ ضُحَىٰ ﴿٥٩﴾ واته: له وه‌ختی چیشته‌نگاودا (پیش نیوه‌پۆدا) که خه‌لکی
کۆده‌کریته‌وه، بۆ ئه‌وه‌ی دیاترو پوونترو ئاشکراتر خه‌لکه‌که‌ پووداوه‌که به‌ چاوی خۆیان ببینن،

ئه‌مه‌پیش کارو به‌رنامه‌ی پیغه‌مه‌رانه (سه‌لامی خویان لی بیت) که هه‌موو شتیکیان دیارو ئاشکرایه،
هیچ ته‌مومژو پاساودانیکی تیدا نییه، بۆیه نه‌یوتوه له کاتی شه‌ودا به‌لکو له پۆژداو له کاتی

چیشته‌نگاودا، ئینبو عه‌بباس ده‌لئیت: ئه‌و پۆژی پازانه‌وه‌یه پۆژی عاشورا بووه. ^۱ سویدی قه‌تاده ئیبنو
زه‌ید گوتیان ئه‌و پۆژه پۆژی جه‌ژنیان بووه، سه‌عیدی کۆپی جوبه‌یر ده‌لئیت: ئه‌و پۆژه پۆژی بازار

^۱ الدر المنثور (۴/۵۴۰).

که ریبان بووه، هیچ درآیه تیه که له نیوان قسه کانیا ندا نییه، منیش نه لیم له پوژئیکی له وشیتوه به شدابوو که خوا فیرعون و سه ریازه کانی تردا له ناوبرد، وه که له فرموده ی صه حیحا هاتووه.^۱ عه بدوپره زاقی کوپی زهیدی کوپی نه سلم ده لیت: ﴿مَكَانًا سُوًی﴾ واته: شوپنیکی تهخت و پیک بیت نه و خه لکه و نه و شتانه که تئیدا پووه دات به جوانی ببینن و هیچ شتیک نه بیته پنگری خه لکه که لئی.^۲

﴿فَتَوَلَّىٰ فِرْعَوْنُ فَجَمَعَ كَيْدَهُ ثُمَّ أَتَىٰ﴾ (۱۰) قَالَ لَهُ مُوسَىٰ وَيْلَكُمْ لَا تَفْتَرُوا عَلَيَّ اللَّهُ كَذِبًا فَيُسْحِتَكُمْ بِعَذَابٍ وَقَدْ خَابَ مَنِ افْتَرَىٰ (۱۱) فَتَنَزَعُوا أَمْرَهُم بَيْنَهُمْ وَأَسْرُوا النَّجْوَىٰ (۱۲) قَالُوا لَإِن هَذَا نَسِجْرَانِ بُرِيدَانِ أَمْ يُخْرِجَاكُم مِّنْ أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِمَا وَيَذْهَبَا بِطَرْفَيْكُمُ النَّثْلَىٰ (۱۳) فَأَجْمَعُوا كَيْدَهُمْ ثُمَّ أَتَتْهُمَا صَفَاً وَقَدْ أَفْلَحَ الْيَوْمَ مَنَ اسْتَعْلَنَ ﴿۱۴﴾

کزیوونه وی هه ردوو لایه نه که و بانگردنی موسا و جادوگه ره کان

خوای گوره باسی فیرعون ده کات، کاتیک که نه وو موسا (سه لاسی خوای لی بیت) پیکه و تن له سه ر کات و شوپنیکی دیاریکراو، فیرعون هه لسا به کزکردنه وی نه و جادوگه رانه ی که له شارو ولاته که یدا هه بوو، هه ر که سیک کمیک شاره زایی بو بیته له جادوگه ری له و هه خته دا بانگراوه، چونکه جادوگه ری زود بابووه له ناویاندا، وه که خوای گوره له نایه تیکی تردا فرموده یه تی: ﴿وَقَالَ فِرْعَوْنُ

أَتْتَنِي بِكُلِّ سِحْرِ عَلِيمٍ﴾^۳ واته: فیرعون وتی: هه موو جادوگه ره شاره زاکانم بق کزیکه نه وه، پاشان خه لکی هاتزو هه موو کزیوونه وه له و پوژه دیاریکراوه دا که نه و پوژه پوژی پازانه وه بوو، فیرعون له سه ر تهختی پاشایی خوی دانیش تو هه موو پیاو ماقول و ناودارانی ولاته که ی له به وی پیزیان به ست، خه لکه که ی تریش له لای راست و چه پی پاوه ستان، موسا هات هارونی برایشی له که لدا بوو (سه لاسی خوایان لی بیت) خوی دابوو به سه ر گاچونه که یدا (عه ساکه یدا)، جادوگه ره کانیش له به رده م فیرعوندا به ریز پاوه ستابوون، فیرعون هه لی ده نان و دلی خوش ده کردن و بق نه وه ی له و پوژه دا کاره که یان زود به چاکی به پتوه به رن، جادوگه ره کانیش به هیوای پاداشتیکی زود چاک بوون و فیرعونیش به لئینی پی ده دان که زود چاک پاداشتیان ده داته وه، وه که خوای گوره له نایه تی تردا فرموده یه تی: ﴿إِنَّ لَنَا لَأَجْرًا إِن كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ﴾ (۱۳) قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ لِنَ الْمُقْرَبِينَ﴾^۴ واته:

^۱ فتح الباری (۲۸۸/۸).

^۲ الطبری (۲۲۳/۱۸).

^۳ یونس (۷۹).

^۴ الاعراف (۱۱۳-۱۱۴).

بیگومان نیتمه پاداشت و خلاتی گوره مان ده بییت نه گهر نیتمه سرکه و تین (به سر موسادا)،
 (فیرعون) وتی: به لی پاداشتی گوره تان ده بییت: و بیگومان نیتوه له نزدیکانی (خوشم) ده بن).
 لیره بشدا خوی گوره ده فیرموویت: ﴿فَتَوَلَّى فِرْعَوْنُ فَجَمَعَ كَيْدَهُ ثُمَّ أَتَى﴾ واته: فیرعون
 کز مه له کی به جی هیشت و هموو خیلی خوی کز کرده و ده و پاشان گه پایه و به ناو خه لکه که، موسایش
 (سهلامی خوی لی بییت) پیی وتن وه ک خوی گوره ده فیرموویت: ﴿قَالَ لَهُمُ مُوسَىٰ وَاَلَيْكُمْ لَا تَقْرَأُوا
 عَلَى اللَّهِ كَذِبًا﴾ واته: موسا به فیلبازانی وت: و اوه یلا بق نیتوه نه چن درق به دم خواهه هه لبه ستن،
 به جادوتان خه لگی و لی بکن و ابزانن نیتوه شتی راستیان نیشان دده دن که چی وایش نیه و هموو
 فریفته و به ده می خوداوه هه لیده به سن ﴿يَسْحَبُونَ عِبْدِيَ﴾ واته: به سزایه که له ناوتان ده بات و قرتان
 تی ده خات هیچتان نه مینیت، ﴿وَقَدْ حَآبَ مِنْ أَفْرَىٰ﴾ واته: هه که سیک بوختان بق خوا هه لبه سستی
 په نه چه پویه، خوی گوره ده فیرموویت: ﴿فَسْتَرْعَوْا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ وَأَسْرُوا النَّجْوَىٰ﴾ لیان بووه ناکوکی و
 ده ستیان دایه چه چه و سرته سرت، یانی مقومقویان تیکه وت، په کی که ده بیوت: نه مه می موسا ده بیلیت
 قسه می جادوگر نیه، به لگو نه مه قسه می پیغه مبه ره، په کی کی تر نه بیوت: ناموسا جادوگره نه وی تر
 شتیکی تری ده وت، وه شتی تریش له مانای نه م نایه ته دا هه و تراوه. والله اعلم. ﴿وَأَسْرُوا النَّجْوَىٰ﴾ به
 چه له نیوان خویاندا قسه یان ده کرد، ﴿قَالُوا إِنْ هَذَا إِلَّا لَسِحْرَانِ يُرِيدَانِ أَنْ يُخْرِجَاكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ
 بِسِحْرِهِمَا﴾ واته: وتیان: نه مانه دوو جادوگرن ده یانه ویت به جادویان له سر زه مینی خوتان ده رتان
 بکن، هه ندی نه یخویننه وه (ان هذان لساحران) که نه م خویندنه وه په له سر زمانی هندی له
 عه ره به کانداهاتوره و خویندنه وه په کی راسته و به و پیته ش شیعراب ده کریت، هه ندیکی تریان به م
 شیوه په (ان هذین لساحران) خویندوویانه ته وه، که زمانیکی به ناویانگو مه مشهوره، زانایانی زمانی
 عه ره بی له سر خویندنه وه می په که م وه لام و قسه می زوریان هه په که نیره جیی نه وه نیه باسی لی
 بکریت، مه به سته که نه وه په جادوگره کان ده یانوت: زور چاک ده زانن که موسا و هارون جادوگره ریکی
 زور شاره زان جادوو چاک ده زانن، ده یانه ویت نه مری سرکه ون و به سر نیتوه و گه له که تانداو به نه وای
 زال بن به سر خه لکید، هموو شوینیان که ون و بچن به گز فیرعون و سوپا که یداو سرکه ون
 به سر یداو نیتوه ش له زیدی خوتان وه ده رینن، ﴿وَيَذَّهَبًا بِطَرِيقَتِكُمُ الْمُثَلَّ﴾ واته: نه ریت و شته
 چاکه کانی نیتوه داگیر بکن (که جادوگرده) خویان بینه خاوهن ده سلات و مال و سامان به و هویه وه،
 وتیان: نه گهر نه م دووانه سرکه وتن، نه وسا له ناوتان ده بن و له م سر زه مینه وه ده رتانه نین، به

ناره زوی خویان هرچیان بویت دهیکنو و فرمانره وایی دهگرنه دست و نپوهی لی بیتهش دهبن.

عبدوپه حمانی کوبی زهید ده لیت: ﴿وَبَطَّرَ بِقَتِكُمْ الْمُنْتَلِقُ﴾ نهوهی نپوه له سه رینی ﴿فَأَجْمَعُوا كَيْدَكُمْ ثُمَّ

أَتُوا صَفَا﴾ واته: فیلی خرتان کوبیکه نهوه و بیخه نه کار پاشان هه موو به پریز ورن، هه مووتان به یک

جار نهوهی له دهستاندایه بیهاوینن هه تا چاره کانی پی سه رسام و نه بله ق بکنو زال بن به سه ر

موسا و براهه یدا ﴿وَقَدْ أَفْلَحَ الْيَوْمَ مَنْ أَسْتَعْلَى﴾ واته: نه مرپ هه که سیک سه رکه ویت بزگار ده بیت، چ

نیمه بین یان نهو، به نیسه بت نیمه وه نم پاشایه به لینی پیداوین پاداشتی چاکمان بداته وه، به لام نهو

واته: موسا ده بیته ده سه لاتدریکی مه زن نه گه سه رکه و تن به ده دست بینیت.

﴿قَالُوا يَمْوَسِ يَا أَمَا أَنْ تُلْقَىٰ وَإِمَا أَنْ نَكُونَ أَوْلَٰءَ مَنْ أَلْقَىٰ﴾ ﴿١٦﴾ قَالَ بَلْ أَلْقَوْنَا إِذًا جَاهِلُهُمْ وَعَصِيَّهُمْ يُخَيَّلُ إِلَيْهِ مِنْ

سِحْرِهِمْ أَنَّهُمْ نَسَعِي ﴿١٧﴾ فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةَ مُوسَىٰ ﴿١٧﴾ قُلْنَا لَا تَخَفْ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعْلَىٰ ﴿١٨﴾ وَأَلْقَىٰ مَا فِي يَمِينِكَ

لَقَفَ مَا صَعَوْا إِلَّا مَا صَعَوْا كَيْدُ سِحْرِ وَلَا يَفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَقَىٰ ﴿١٩﴾ فَأَلْقَى السَّحْرَةَ سِحْرًا قَالُوا أَمْ تَأْتِيَهُمْ هُرُونَ

﴿٢٠﴾ وَمُوسَىٰ ﴿٢٠﴾

پوووونه ووهکه و سه رکه و تنی موسا (سه لامی خوی لی بیت) و باوه رهینانی جادوو گهران

خوی گه وره باسی جادو گه ره کان ده کات کاتیک که له گه ل موسادا (سه لامی خوی لی بیت)

پنیکه و تن پوو به پوو یه کتری ببه وه ﴿قَالُوا يَمْوَسِ يَا أَمَا أَنْ تُلْقَىٰ وَإِمَا أَنْ نَكُونَ أَوْلَٰءَ مَنْ أَلْقَىٰ﴾ واته: وتیان:

نهی موسا یان تو به او یزه یان نیمه پیش تو ده هاوینن، ﴿قَالَ بَلْ أَلْقَوْنَا﴾ واته: موسا وتی: نه خیر نپوه

به او یزن، هه تا بزاین جادوه کانی نپوه چونه، بۆ نهوهی کاره کانیشیان به چاکی بۆ خه لکی

ده رکه ویت و پوون بیته وه، ﴿فَإِذَا جَاهَلُهُمْ وَعَصِيَّهُمْ يُخَيَّلُ إِلَيْهِ مِنْ سِحْرِهِمْ أَنَّهُ نَسَعِي﴾ واته: موسا وایزانی به و

جادوهی نه واته په ته کان و عه ساکانیان دین و ده چن، وه له نایه تیکی تر دا خوی گه وره ده فه رمو ویت

کاتیک که نه وان په ته و عه ساکانیان فریدا: ﴿وَقَالُوا بِعِزَّتِ بَعْرَةَ فَرُوعُونَ إِنَّا لَنَحْنُ الْغَالِبُونَ﴾ واته: وتیان:

سویند به گه وره یی فرعون هه نیمه ده بیهینه وه، له نایه تیکی تر دا خوی گه وره ده فه رمو ویت:

﴿سَحَرُوا أَعْيُنَ النَّاسِ وَأَسْرَبُوهُمْ وَجَاءَ وَسِحْرٍ عَظِيمٍ﴾ واته: چاویه ستیان له خه لک کردو

ترسیکی گه وره یان خسته دلپانه وه جادوو یه کی گه وره یان نواند. واته: چاوی خه لکه که یان پی

^۱ الشعراء (۴۴).

^۲ الاعراف (۱۱۶).

خاله تاندو لییان ترسانو جادووی زؤد سه رسوپهینه ریان کرد، خه لکیکی نیجگار زؤد که له ژماره نه ده هاتن کزبوویوه وه، هر جادوگه ره پهت و عه ساکه ی خوی فریذا هه تا شیوه که وای لیتهات پرپوو له مارو ده که وتن به سهر به کدا، خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿فَأَرْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً مُّوسَىٰ﴾ واته:

ئهوسا موسا له دلی خویدا که میک ترسا، ﴿قُلْنَا لَا تَخَفْ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعْلَىٰ﴾ واته: پیمان وت: هیچ ترسیکت نه بیت تو (بلندتری)، چونکه موسا ترسی ئه وهی هه بوو خه لکه که سه ری لی بشیوویت بخه له تین له پیش ئه وهی ئه و عه ساکه ی دهستی بهاوژیوت، ئا ئه کاته دا پر له ترسو بیمه دا خوای

گه وره فهرمانی دا به موساو فهرمووی: ﴿وَأَلْقَىٰ مَا فِي يَمِينِكَ لَفَّفَ مَا سَمِعُوا﴾ واته: ئه وهی له دهستی راستدایه فری بدیهه رچی ئه مان کردوویانه قوتی ده دات و هه لی ده لوشیت، عه ساکه ی موسا (سهلامی خوای لی بیت) بوو به ماریکی زؤد گه وره و ترسانک، که چوار لاق و سه رو ملو دانی هه بوو، به پهله شوینی ئه و پهت و مارانه که وت و هه موویانی قوتدا و هه لی لوشین و هیچی نه هیشتن، جادوگه ران و ئه و هه موو خه لکه سهیری ئه و پروداوه یان ده کرد به چاوی خویان و به ناشکرا له پؤژی نیوه پؤدا ده یانبینی، موعجیزه و نیشانه ی گه وره یی خودا ده رکه وت و راستی سه رکه وت، جادویش به پرپووچ

ده رچوو، بؤیه خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿إِنَّمَا سَمِعُوا كَيْدَ سِحْرِ وَلَا يَفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَىٰ﴾ واته: ئه وانه ته له که ی جادوگه رانه، جادوگه رانیش له هه ر شوینیک بن سه رناکون، کاتیک جادوگه ران ئه و یان به چاوی خویان بینی، که خویان زؤد چاک شاهه زای هونه ری جادوو بوون که چؤن ده کریت، چاک بؤیان ده رکه وت و گومانیان نه ما که ئه وهی موسا (سهلامی خوای لی بیت) پیی هه لساوه و کردوویه تی، به هیچ شیوه یه ک له جادوو فروقیل ناچیت، شتیکی زؤد راسته و هیچ که سیک توانای ئه وهی نیه شتی واکات مه گین ئه و که سه ی که فهرمانی دا به شتیک و فهرمووی: بیه بییت، بؤیه له و کاته دا به پرودا

که وتن و سوژده یان برد بؤ خوای گه وره و ﴿قَالُوا﴾ و تیان: ﴿إِنَّمَا رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ ﴿١٣٦﴾ رَبِّ مُوسَىٰ وَهَارُونَ^۱ واته: بهوامان هیتا به په روه ردگاری جیهان که په روه ردگاری موساو هارونه (سهلامی خوایان لی بیت) بؤیه ئیبنو عه بباس و عه بیده ی کوپی عومه یی ده لئین: ئه وانه سه ر له به یانی جادوگه ر بوون سه ر له ئیواره بوونه شه میدو پیاوچاک^۲. وه ک خوای گه وره له م نایه ته دا فهرموویه تی: ﴿فَأَلْقَىٰ

^۱ الاعراف (۱۲۲-۱۲۱).^۲ الطبری (۳۶/۱۳/۳۴۰/۱۸).

السَّحْرَةُ سِحْدًا قَالُوا أَمْ آتَانَا بِرَبِّ هَرُونَ وَمُوسَى ﴿۱﴾ واته: جادوگه ران سوژده یان بردو وتیان: بپوامان هیتنا به پیره و دگاری موسا و هارون.

ژماره ی جادوگه ران

نیبنو ئەبی حاتم پریوایه تی کردوه له نیبنو عه بیاسه وه ده لئیت: جادوگه ره کان ژماره یان هه فتا که س بوو، سه ره له به یانی جادوگه ر بوون، سه ره له ئیواره بوونه شه مهید. ^۱ دیسان نیبنو ئەبی حاتم پریوایه تی کردوه له ئەوزاعیه وه ده لئیت: کاتیک جادوگه ره کان به پوو داکه وتنو سوژده یان برد، به هه شتیان بۆ به زکرایه وه وه وئانیش بو یان ئەپوانی. ^۲ وه ده لئیت: وه له سه عیدی کورپی جوبه پیره وه له م ئایه ته دا: ﴿فَأَلْقَى السَّحْرَةَ سِحْدًا﴾ ده لئیت: شوینی خو یانیان بینی به پوونی، کاتیک که له سوژده دا بوون، عیگریمه و قاسمی کورپی ئەبی به زه بیش هه ر وایان وتوه. ^۳

﴿قَالَ أَمْ آتَمْتُمْ لَهُ، قَبْلَ أَنْ أَدْنَلَكُمْ إِلَيْهِ، لِكَيْبُرِكُمْ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السِّحْرَ فَلَا قَطْعَ أَيْدِيكُمْ وَأَرْجُلِكُمْ مِنْ خَلْفِ وَأَلْصَلَيْتُمْ فِي جُدُوعِ النَّخْلِ وَلَعَلَّمْنَا أَشَدَّ عَذَابًا وَأَبْقَى ﴿۷۱﴾ قَالُوا لَنْ نُؤْتِيكَ عَلَى مَا جَاءَنَا مِنَ الْيَسَنِتِ وَالَّذِي فَطَرَنَا فَاقْضِ مَا أَنْتَ قَاضٍ إِنَّمَا تَقْضِي هَذِهِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿۷۲﴾ إِنَّا أَمْثَلْنَا بِرَبِّنَا لِيُغْفِرَ لَنَا خَطِيئَتَنَا وَمَا أَكْرَهْتَنَا عَلَيْهِ مِنَ السِّحْرِ وَاللَّهُ خَبِيرٌ وَأَبْقَى ﴿۷۳﴾﴾

هه لگه رانه وه ی فرعه ون له جادوگه ران و هه ره شه لیکه ر دنیان و وه لامدانه وه ی نه وانیش به رامبه ر فرعه ون

خوای گه و ره باسی بی دینی و لاساری له خو بابیی بوون و سه رکه شی فرعه ون ده کات له به رامبه ر نه و پاستیه داکه خو اناردی به و بیرو پرا پریوچه ی که خو ی هه بیوو، کاتیک که نه و موعجیزه و نیشانه گه و ره یه ی به چاوی خو ی بینی، نه وانیشی بینی که به هیوای سه رکه وتنو یارمه تیان بوو، هه موو بر وایان هیتنا له به ر چاوی نه و هه مووه خه لکه، که به ته وای تیکشکا و سه رشو پ بوو، ده سستی دایه خو هه لبرینو بوختانکردن و په نای برد بۆ ده سه لات و هیزیه کاره هیتان و هه په شه ی له جادوگه ره کان ده کردو ده یترساندن وه ک خوای گه و ره ده فه رموویت: ﴿قَالَ أَمْ آتَمْتُمْ لَهُ، قَبْلَ أَنْ أَدْنَلَكُمْ﴾ واته: وتی: پیش نه وه ی من رینگاتان پئیدم به واتان پی هیتنا بوو، ئیوه بوونه هوی ئەم نه زمون و تیکشکانه ی من له و کاره ساته دا، هه ندی قسه ی کرد خو یشی و جادوگه ره کانیش و نه و خه لکه بیش هه موو ده یانزانی که

^۱ ابن ابی حاتم (۷/۲۴۲۸).
^۲ ابن ابی حاتم (۷/۲۴۲۸).
^۳ الطبري (۱۸/۳۳۴).

درؤو بوختان ده کاتو ده بیوت: ﴿إِنَّهُ لَكَبِيرُكُمْ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السِّحْرَ﴾ واته: دیاره موسا گه وره تانه و فیزی جادویی کردون، پیکه و توون له گه لی که دژایه تی منو ژئوده سته کانم بکه نو یارمه تی و پشتگیری ئو بکه ن، وه ک خوی گه وره له نایه تیکی تردا فرموویه تی: ﴿إِنَّ هَذَا لَمَكْرٌ مَّكْرَتُوهُ فِي الْمَدِينَةِ لِئُخْرِجُوا مِنْهَا أَهْلَهَا فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ﴾^۱ واته: ئیوه ی فیلباز له م شاره دا ویستوتانه فیلک بکه ن هتا ئو خه لگی لی دهرکه ن، به و زوانه ده زانن (چیتان به سر دینم). پاشان دهستی دایه هه په شه کردن و وتی: ﴿فَلَا فَطْمَعَةَ آيِدِيكُمْ وَأَنْجَلَكَمُ مِنْ خَلْفٍ وَأَصْلَبْتَكُمْ فِي جُدُوعِ النَّخْلِ﴾ واته: راستو چپ (پیچه وانه) ده ست و پیکانتان ده بپریم به کژته ری دارخورمادا هه لتانده واسم و نابرووتان ده به م، ئیبنو عه بیاس ده لیت: فیرعه ون یه کم که س بووه هه لساوه به و کاره، ئیبنو ئه بی حاته م ریوایه تی کردوه.^۲ ﴿وَلَعَلَّمَنَّا آيَاتَنَا أَشَدَّ عَذَابًا وَأَبْقَى﴾ واته: ئه وسا تیده گه ن کی سزای توندو تیزتره، واته: ئیوه ده لئین: منو هؤزه کم گومپاین و ئیوه و موسا هؤزه کی له سر پیی پاستن، به و زوانه ده زانن کی سزا ده دریت و به رده وام تئیدا ده مینتته وه، کاتیک فیرعه ون به و شیوه یه قسه ی له گه ل کردن و هه په شه ی لی کردن، زور به لایانه وه ناسایی بوو گیانی خویان بدن له پیی خوی گه وره دا، ﴿قَالُوا لَنْ نُؤْتِيكَ عَلَى مَا جَاءَنَا مِنْ الْبَيِّنَاتِ وَالَّذِي فَطَرَنَا﴾ له پاش ئه و نیشانه نی که بؤمان هات، سویند به و که سه ی که ئیمه ی دروست کردوه هه رگیز بؤ تو له و ده ست هه لگر نابین، که پیی پاستو په وانی نیشان داوین، ﴿وَالَّذِي فَطَرَنَا﴾ هه لده گریت سویند بیت، هه لیش ده گریت مه عتوف بیت بؤ ﴿الْبَيِّنَاتِ﴾، واته: ئیمه هه رگیز بؤ تو ده سته لگر نابین له و خودایه ی دروستکه رمان بووه و له نه بوون ئیمه ی وه دیه پناوه له خؤل، هه ر ئه و شایسته ی په رستن و مل بؤ که چکرده، نه ک تو، ﴿فَاقْضِ مَا أَنْتَ قَاضٍ﴾ چیت له ده ست دیت دریغی مه که و بیکه، ﴿ثُمَّ نَفْضِي هَذِهِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا﴾ واته: تو هه ر له م ژوانی دنیا یه دا ده ستت ده پروات، ئه م دنیا یه ش ده پروات و نامینت، ئیمه دواژدمان هه لبرژدوه که شوینی مانه وه یه، ﴿إِنَّا أَمْتَارُ بِرَبِّنَا لِنُغْفِرَ لَنَا خَطِيئَاتِنَا﴾ واته: ئیمه به پرومان به په روره دگارمان میناوه بؤ ئه وه ی له هه له کانمان خوش ببیت، ﴿وَمَا أَكْرَهْتَنَا عَلَيْهٍ﴾ واته: له وه شمان خوش ببیت که تو به سهرت هیناین، له و جادووانه ی که به زؤریه ئیمه نه نجام ئه دا تا دژایه تی نیشانه کانی خودا و موعیژه ی پیغه مبه ره که ی پی بکه ن. ئیبنو ئه بی

۱ الاعراف (۱۲۲).

۲ الطبري (۲۴/۱۲).

حاته م پيوايه تى كردوه له ئيبنو عه بياسه وه له م نايه تدا: ﴿ وَمَا أَكْرَهْتَنَا عَلَيْهِ مِنَ السِّحْرِ ﴾ واته: وتى: فيرعون چل لوى برد له نه وهى نيسرائيل فرمانى دا كه فيرى جادو بكرين له فره ما پيى، وتن: جادويه كى وايا ن فير بكن هيج كه سيك له سهر زه ميندا نه يزانييت. ئيبنو عه بياس ده لئيت: نه وانه نه و كه سانه بوون كه بپوايان هيتا به موسا (سه لامى خواى لى بيت)، نه و كه سانه ش بوون وتيان: ﴿ آمَنَّا بِرَبِّنَا لِيَغْفِرَ لَنَا خَطِيئَتَنَا وَمَا أَكْرَهْتَنَا عَلَيْهِ مِنَ السِّحْرِ ﴾^۱ عه بدوپه حمانى كوپى زه يدى كوپى نه سه له ميش هه روى وتوه. ^۲ ﴿ وَاللَّهُ خَيْرٌ وَأَبْقَى ﴾ واته: خودا چا كتره وه هه ر ده ميئيت، پادا شتى نه بپاوه تره وه برده واهه له تو له وهى كه به لئيت پيداين وه منته ت ده كرد به سه رماندا له سهرى، واده رده كه وييت فيرعون له عننه تى خواى لى بيت قسه كهى خوى برد بيته سهر نه و كه سانهى شه هيد كرديت خودايش به وه ويوه سوؤز به زه يى خوى پڙاند به سه ر نه و خاوه ن باوه پانه دا، له به ر نه مه يه ئيبنو عه بياس وه كه سانى تريش له پيشينان وتويانه: سه رله به يانى جادوگر بوون وه سه رله ئيواره بوونه شه هيد.

﴿ إِنَّهُ مَن يَأْتِ رَبَّهُ مُجْرِمًا فَإِنَّ لَهُ جَهَنَّمَ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَىٰ ۗ ﴿٧٤﴾ وَمَن يَأْتِهِ مَوْمِنًا قَدْ عَمِلَ الصَّالِحَاتِ فَأُولَٰئِكَ

لَهُمُ الدَّرَجَاتُ الْعُلَىٰ ۗ ﴿٧٥﴾ حَتَّىٰ عَدْنُ تَجْرَىٰ مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ۗ وَذَٰلِكَ جَزَاءُ مَن تَزَكَّىٰ ﴿٧٦﴾

ئاموزگارى جادوگره كان له به رده م فيرعه وندا

له نايه ته كانه وه واده رده كه وييت كه نه مه دوا ئاموزگاريه كه جادوگره كان پيى هه لده ستن به رامبه ر فيرعون وه ديترسينن له تو له وه سزاي خودا كه هه رگيز ته واو نابيت وه نابيته وه، وه به هيواي پادا شتى به رده وام وه هميشه ي خودان نه لئين: ﴿ إِنَّهُ مَن يَأْتِ رَبَّهُ مُجْرِمًا ﴾ واته: هه ر كه سيك به تاوانبارى بپوايه لاي په روه ردگارى له پوؤى قيامه تدا، ﴿ فَإِنَّ لَهُ جَهَنَّمَ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَىٰ ﴾ واته: دياره شويتى جهه نه مه نه مرو نه ئى تيايداده بيت، نه م نايه ته وه كه نه و نايه ته وايه كه خواى گه وره ده فره موويت: ﴿ لَا يُقَضَىٰ عَلَيْهِمْ فِيْمُوتُوا وَلَا يُعْفَفُ عَنْهُمْ مِّنْ عَذَابِهَا كَذَٰلِكَ ۗ يُجْزَىٰ كُلُّ كَفُورٍ ﴾^۲ واته: نه پيى مردنيان پي ده ده ن وه سزاي جهه نه مه يان له سه ر سوک ده كرديت، هه ر كه سانتيك به چا كهى خودا نه زانييت به وشيروه يه سزاي ده ده ين، وه فره موويه تى: ﴿ وَوَجَّعْنَا الْأَشْفَىٰ ۗ ﴿١١﴾ الَّذِي يَصْلَىٰ النَّارَ الْكُبْرَىٰ ﴿١٢﴾

^۱ الدر المنثور (۵/۵۸۷).

^۲ الطبري (۱۸/۳۴۱).

^۳ الفاطر (۳۶).

ثُمَّ لَا يَبُوتُ فِيهَا وَلَا يَخِينُ^۱ واته: نه وهی زور خرابیش بیت خوی لی دورده خاتوه، نه و که سهی ده چپته ناو ناگری گوره، پاشان له ویدا نه ده مریت و نه زیندوشه، وه فهرموویه تی: ﴿وَأَدَاؤُا بِمَكَالِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ قَالَ إِنَّكَ مَنَّكَوْتُ﴾^۲ واته: هاوار ده کن نهی مالک! (سه ربه رشتیاری دوزه خ) با په روه ردگارت بمانرنیت (تا پزگار ببین) (نه ویش) ده لیت بیگومان نیوه ده میننه وه. نیامی نه حمه دی کوی حه نبل پویایه تی کردوه له نه بو سه عیدی خودریه وه ده لیت: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فهرموویه تی: (خه لکی ناو ناگر نه وانهی که نه هلی ناو ناگر نه وانه نه ده من تئیدا و نه زیندویشن تئیدا به لام خه لکیک هه ن که ناگر ده یانوستینیت به هوی گوناوه کانیانه وه، خوی گوره جورده مردنیک ده یانمرینیت هه تا وه ختیک که ده بن به خه لوز، کاتیک نیزنی شه فاعه ت ده دریت ده یانه تینن به پارچه پارچه بی له سه ر پویاری به هه شت داده نرین، ده وتریت به خه لکی به هه شت ناویان به سه ر دابکن، جا وه ک ده نکی دانه ویله که لاقاو هه لیان ده گریت له قنکوله کانداه سه وز ده بنه وه)، یه کیک له و پیاوانه ی که له وی بو و تی: نه لی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) له لادی و ده شت دازیاه! ^۳. هه ر به م شیوه یه موسلیمیش هیناویه تی له کتیبه سه حیه که یدا. ^۴ خوی گوره ده فهرموویت: ﴿وَمَنْ يَأْتِهِ مُؤْمِنًا قَدْ عَمِلَ الصَّالِحَاتِ﴾ واته: هه ر که سیش خاوه نی باوه پو ناکار چاک بیت و بچپته لای په روه ردگاری له پوزی قیامه تدا به قسه و ناکار سه لاماندبیتی که باوه پداره، ﴿فَأُولَئِكَ لَهُمُ الدَّرَجَاتُ الْعُلَى﴾ واته: نه وانه پله ی به رزیان هه یه له به هه شتدا، نه و به هه شته ی که پله پله ی به رزی تئیدایه و پره له کوشک و شوینی چاک و نارام بی ترس، نیامی نه حمه د پویایه تی کردوه له عویاده ی کوی سامته وه له پیغه مبه ره وه (ﷺ) فهرموویه تی: (به هه شت سه د پله یه، نیوانی هه موو دوو پله یه که وه نیوانی ناسمان و زه من وایه، فیرده وس به رزترین پله یانه، له ویوه هه ر چوار پویاره که دینه ده ر، ته ختیش له سه ریه ویه، وه ختیک داواتان له خودا کرد، داوای فیرده وسی لی بکن). ^۵ تیرمیش پویایه تی کردوه. ^۶ له هه ردوو سه حیه که یشدا هاتوه: (به پاستی نه هلی پله به رزه کانی به هه شت سه ره وه ی خویان ده ببین، وه ک چۆن نیوه نه ستیره دورده کان ده ببین له که ناری ناسماندا، به پتی پله و پززیان له ناو خویاندا، وتیان:

^۱ الأعلى (۱۱-۱۳).

^۲ الزخرف (۷۷).

^۳ احمد (۱۱/۳)، فهرمووده یه کی سه حیه.

^۴ مسلم (۱۷۳/۱۷۲/۱).

^۵ احمد (۳۱۶/۵)، فهرمووده یه کی سه حیه.

^۶ تحفة الأحوزي (۲۳۸/۷)، فهرمووده یه کی سه حیه.

ئەى پېغەمبەرى خودا (ﷺ) ئەو شوپنە بەرزانهەى پېغەمبەرانن (سەلامى خۇبايان لى بېت)؟ فەرەموى: ئەرى، سوپنەد بەو كەسەى گىيانى منى بە دەستە، ەى پىاوانىككە كە بېوايان ەئناوہ بە خودا پېغەمبەرانىشيان بە راست زانىوہ).^۱ وە لە سونەنەكاندا ەاتووہ كە ئەبو بەكرو عومەرىش لەوكەسانەن و لە خۆشىدان.^۲ پاشان خۇاى گەورە دەفەرەموىت: ﴿جَنَّتٌ عَدْنٍ﴾ شوپنەكانىان باغاتىكە، ئەمە بەدەلە بى ﴿الَّذِينَ جَاءُوا مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ﴾ خۇلەيدىن فېئە و اتە: پووبار بە بەردەمىاندا دەروات و تاهەتايە تېدىدا دەمېننەوہ، ﴿وَذَلِكَ جَزَاءُ مَنْ تَزَكَّى﴾ واتە: ئەوہ بە پاداشتى خەلكى پاك، واتە: گىيانى خۇى پاككردوہ تەوہ شوپنى پېغەمبەران كەووہ، لەو پەيامەى كە ەئناووانە بۇيان كە پېرە لە خىروپىر.

﴿وَلَقَدْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي فَاصْرَبْ لَهُمْ طَرِيقًا فِي الْبَحْرِ يَبَسًا لَا تَخَافُ دَرْكًا وَلَا تُخْشَىٰ﴾ (۷۷)

﴿فَأَنبَأَهُمْ فِرْعَوْنُ بِمُحَمَّدٍ فَمَغْشَاهُمْ مِنَ الْيَمِّ مَا غَشِيَهُمْ﴾ (۷۸) ﴿وَأَصْلَ فِرْعَوْنُ قَوْمَهُ وَمَا هَدَىٰ﴾ (۷۹)

دەرچوونى ئەوہى ئیسرائیل ئە مېسر

خۇاى گەورە باسى ئەوہ دەكات، كاتىك فیرەون پازى ئەبوو بەوہى ئیسرائیل لەگەل موسا (سەلامى خۇاى لى بېت) بىئىزىت، فەرمانى دا بە موسا كە لە شوودا بىبانبات و لە دەستى فیرەون پزگارىيان بكات، خۇاى گەورە ئەم باسەى لە قورئاندا بە پوونى ەئناوہ لە جگە لەم سورەتە پېرۆزەشدا، كاتىك كە موسا (سەلامى خۇاى لى بېت) بە ئەوہى ئیسرائیلەوہ لە مېسر دەرچوو، فیرەون و دارودەستەكەى كە بەيانى ەلسان ەىچ كەسىك لە بەرەى ئیسرائیل لە مېسردا ئەمابوو، فیرەون زۆر تووپە بوو، ناردى بە شارەكاندا و لەشكرىكى زۆرى كۆكردەوہ، لەناوچە و ەرىئەكانى خۆیدا، وەك لىزەدا خۇاى گەورە دەفەرەموىت: ﴿وَلَقَدْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي﴾ واتە: موسامان ناگاداركد كە لەگەل بەندەكانى من بە شوو بېر، كاتىك كە فیرەون بەمەى زانى، بە لەشكرىكى زۆرەوہ شوپنەكانى كەوت، دەبوت: ﴿إِنَّ هَؤُلَاءَ لَشِرْذِمَةٌ قَلِيلُونَ﴾ (۷۵) ﴿وَأَنبَأَهُمْ لَنَا لَعَّاطُونَ﴾ واتە: خۆ ئەوانە كۆمەلنىكى كەمن، كە بە راستى ئېمەیان توپە كردوہ، بۇیە لە بەرەبەياندا كە خۆر گزنگى دا شوپنەكانى كەوت، ﴿فَلَمَّا تَرَا الْجَمْعَانَ﴾ واتە: كاتىك كە ەردوو كۆمەل يەكترىان دى، ﴿قَالَ أَصْحَابُ

^۱ فتح الباري (۳۶۸/۶)، مسلم (۲۱۷۷/۴).

^۲ أبو داود (۲۸۷/۴)، تحفة الأحوزي (۱۴۱/۱۰)، ابن ماجه (۲۷/۱)، سەنەدەكەى لاوازە لەبەر بوونى عەتىەى عەوفى.

^۳ الشعراء (۵۵-۵۴).

﴿مُوحٍ إِنَّا لَمُدْرِكُونَ﴾^۱ واته: هاره له کانی موسا وتیان: چاک تووش بوین، ﴿قَالَ كَلَّا إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ﴾^۲ واته: موسا وتی: نایبیت ترستان هه بیت، چونکه پهروه دگارم له گه له و پهروه دگارم دهروویه کم لی دهکاته وه، موسا له گه له نه وهی نیسرائیلدا گه یشتنه سره دهریاکه و، دهریاکه له بهرده میاندا بوو، فیرعه ونیش به دوابانه وه بوو، نا له و کاته دا خوی گه وړه موسای ناگادارکردو فهرمووی: ﴿فَأَضْرَبَ لَهمْ طَرِيقًا فِي الْبَحْرِ مِيسًا لَا خَشْفُ دَرَكًا وَلَا خَشْفٍ﴾ واته: پزگایه کی وشکیان بز بگره به رو نیکه ران مه به له و کاره ی فیرعه ونو ترسیشت نه بیت له دهریاکه که هوزه کهت بخنکینیت، پاشان خوی گه وړه ده فهرموویت: ﴿فَأَنبَهُمُ فَرَعُونَ يُجْشِرُونَ فَعَشِيَهُمُ مِنَ الْيَمِّ مَا غَشِيَهُمْ﴾ واته: فیرعه ون به خزی و له شکره که یوه شوینیان که وت شه پزلی ده ریا دای به سه ریاندو داپوشین چ داپوشینیک یانی، نه و پروداوه ی که دیارو به ناوبانگه، (غشیه م اغشیه م) له کاتی شتیکی گه وړه به ناوبانگدا ده وتریت، وه ک خوی گه وړه له نایه تیکی تر دا فهرموویته: ﴿وَالْمَوْزَنَةَ أَمْوَى ﴿٥٧﴾ فَغَشَّاهَا مَا عَشَى﴾^۳ واته: شاری هوزی لوتیش سه ره وژرکرد، هرچی ده بوو به رخوا بد ریت داپوشی چ داپوشینیک. خوی گه وړه ده فهرموویت: ﴿وَأَضَلَّ فِرْعَوْنَ قَوْمَهُ وَمَا هَدَى﴾ واته: فیرعه ون پتی له گه له که ی هه له کردو شاره زای نه کردن، وه که پتیه وه باسکرا فیرعه ون به ره و ناو ده ریا هوزه که ی بردو پتی راستی نیشان نه دان، هر به و شیوه یه ش له پزوی قیامه تدا پیشیان ده که ویت و به ره و ناو ناگر ده یانبات نای چ شوینیکی خرابه نه و شوینه ی بزی ده جن.

﴿يَسِّرْ لِي سَبِيلَ قَدِ اجْبَنَتُكَ مِنْ عَدُوِّكَ وَوَعَدْنَاكَ حَاجِبَ الطُّورِ الْاَيْمَنَ وَنَزَلْنَا عَلَيْكَ الْمَنَ وَالسَّلْوَى ﴿٥٨﴾ كَلُوا مِنْ طَيْبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَلَا تَطْفَرُوا فِيهِ فَبَحَلَّ عَلَيْكَ غَضَبِي وَمَنْ يَحِلَّلْ عَلَيْهِ غَضَبِي فَقَدْ هَوَى ﴿٥٩﴾ وَلِي لِنَفَارٍ لِمَنْ تَابَ وَءَامَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَى ﴿٦٠﴾﴾

وه پیر هیئانه وهی نه و به هرانه ی که خودا دای به به ره ی نیسرائیل

خوی گه وړه باسی نه و به هرانه ی خزی ده کات که به خشی به به ره ی نیسرائیل، که چنده گه وړه پر خیروبیره بزبان، له دهستی دوژمنه که یان که فیرعه ون بوو پزگاری کردن، چاوی پون کردنه وه و به چاوی خویان بینیان که چون فیرعه ون و له شکره که ی نومم بوون له ده ریاو خنکان له به ره به یانیکداو

۱ الشعراء (۶۱).
 ۲ الشعراء (۶۲).
 ۳ النجم (۵۳-۵۴).

تَنهَا يَكُ كَسِيَانِ لِي دَهْرِنَ چوو، وهك خَوای گه وره ده فَرَموویت: ﴿وَأَعْرَفْنَا ءَالَ فِرْعَوْنَ وَأَنۡشَرۡ نَّظُرُونَ﴾^۱ واته: داروده سته ی فیرعه ونمان خنکاند نئوه چاوتان لی بوو سه یرتان ده کرد، بوخاری پریوایه تی کردوه له نئینو عه بیاسوه ده لئیت: کاتیک که پیغه مبری خودا (ﷺ) گه یشته مه دینه، جوله که کانی بینی له عاشورادا به پوژو بوون، پرساری لیکردن وتیان: ئەمه ئەو پوژیه که خودا موسای تیدا زالکردو سه ریختت به سه ر فیرعه وندا، پیغه مبر- (ﷺ) فَرَمووی: نئمه له نئوه نزیکترین به موسا، نئوهش ئەو پوژوه بگرن).^۲ موسلیمیش له صه حیه که بیدا پریوایه تی کردوه.^۳ وه لیره یشدا خَوای گه وره ده فَرَموویت: ﴿يَبۡنِيۡ اِسْرَءِیۡلَ قَدۡ اٰمَنَّا بِکُمْ مِّنۡ عَدُوِّکُمْ وَوَعَدَنَّاکُمْ جَانِبَ الْاُطُرِ الْاٰیۡمَنَ وَنَزَّلْنَا عَلَیۡکُمُ الْاَمۡنَ وَالسَّلٰوٰتِ﴾ واته: ئەه ی به ره ی ئیسرائیل له ژیر ده سته دوژمنتان پزگارمان کردن، به لئینشمان پیدان که له لای پاستی کیوی تور بیته لامان، گه زوو مه لی شیلقه شمان بۆ ناردنه خوار دوا ی خنکانو له ناوچوونی فیرعه ون، خَوای گه وره به لئینی دا به موسا وه وه ی ئیسرائیل که له لای پاستی کیوی تور بچنه لای، ئەو شوینیه که خودا قسه ی تیا کردو موسا داوا ی له خودا کرد که ببینییت وه هر له ویدا ته وراتیشی پی به خشی، وه هر له و کاته دا به ره ی ئیسرائیل ده ستیان دایه گویره که په رستی وهك خَوای گه وره به م نزیکانه باسی ده کات له م سوره ته دا، گه زوو پشوله یشی ﴿الْمَنَ وَالسَّلٰوٰتِ﴾ بو تاردن، له سوره تی (البقرة) و سوره تی تریشدا له پیشه وه ئەمه باسکرا، گه زو شیرینیه که بوو له ناسمانه وه بۆیان ده باری، پشوله ش ﴿وَالسَّلٰوٰتِ﴾ مه لیک بوو ده که وه خواره وه بۆیان له هر دوو کیان به پی پی پیویستی خو یان لئیان هه لده گرت هه تا به یانی، ئەمه یش سوژو به زه یی و چاکه یه که بوو خودا له گه لی ده کردن، بۆیه خَوای گه وره ده فَرَموویت: ﴿كُلُّاۡ مِّنۡ طَیۡبَتِ مَا رَزَقْنٰکُمْ وَلَا تَطۡغَوۡا فِیۡهِ فِیۡحَلَّ عَلَیۡکُمۡ غَضَبِیۡ﴾ واته: له و پوژیه پاکانه ی که پیمان دان بخزن، نه چن به پیچه وانیه فرمانه کانی منه وه بجولینه وه نئیر شایسته ی توو په یی من بین، ﴿وَمَنۡ یَّحِلَّ عَلَیۡهِ غَضَبِیۡ فَقَدۡ هَوٰی﴾ واته: هر که سیک شایسته ی توو په یی من ببیت هه لدیراوه و په نجه پوژیه وه، مه لی کوپی ئەبو ته لحه ده لئیت له نئینو عه بیاسوه (په زای خَوای لی بیت) ﴿فَقَدۡ هَوٰی﴾ واته: ئەوه ئەو که سه به دبه خت بووه.^۴ پاشان خَوای گه وره

^۱ البقرة (۵۰).

^۲ فتح الباری (۲۸۸/۸).

^۳ مسلم (۷۹۵/۱).

^۴ الطبری (۳۴۷/۱۸).

ده فہر موویت: ﴿وَلِی لِنْفَارٍ لِّمَنْ تَابَ وَءَامَنَ وَعَمِلَ صَٰلِحًا﴾ واتہ: ہر کہ سیک پہ شیمان باوہ پارو
 ناکارچاک و شاره زای راستہری بیت من لئی خوش دہم، واتہ: کہ سیک ہر تاوانیکی کردیت لہ دواید
 تہو بہ بکات خودا لئی دہ بوریت، وک چون خودا لہ گویرہ کہ پورستہ کان خوش بوو لہ بہرہی
 نیسرائیل کہ بہ شیمان بوونہ وہ، خوی گہرہ دہ فہر موویت: ﴿تَابَ﴾ واتہ: گہ پایہ وہ لہ و بیدینی
 بتپرستی و تاوانباری و دوو پویہی کہ تیاید ژیاوہ، ﴿وَأَمَنَ﴾ بہ دل بپوی مینا، ﴿وَعَمِلَ صَٰلِحًا﴾
 ناکاری چاکشی کرد بہ نندامہ کانی لہ شی، ﴿ثُمَّ أَهْتَدَى﴾ علی کوی ٹہو تلحہ دلیت لہ نیبنو
 عہبہاسوہ: پاشان دوو دل نہ بوو،^۱ قہ تادہ دلیت: ﴿ثُمَّ أَهْتَدَى﴾ یانی پابند بیت بہ نیسلاموہ
 ہتا دہ مریت، ﴿ثُمَّ﴾ لیرہ دا بپریکخستنی خہرہ لہ سرخہ بہر، وک خوی گہرہ لہ نایہ تیکترہ
 فہر موویہ تی: ﴿ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا﴾^۲ واتہ: پاشان دہ بیت لہ وانہ شی بیت کہ بوونہ تہ خاوہن باوہ.
 ﴿وَمَا أَصْبَلَكُ عَنْ قَوْمِكَ يَمُوسَى ﴿۸۶﴾ قَالَ هُمْ أَوْلَاءُ عَلَىٰ أَثَرِي وَعَصَلْتُ إِلَيْكَ رَبِّ لِتَرْضَى ﴿۸۷﴾ قَالَ فَإِنَّا قَدْ
 فَتَنَّا قَوْمَكَ مِنْ بَدْرِكَ وَأَضَلُّهُمُ السَّامِرِيُّ ﴿۸۸﴾ فَرَجَعَ مُوسَىٰ إِلَىٰ قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا قَالَ يَقُولُونَ لَا مُبَدِّلَ
 رَبِّكُمْ وَعَدَا حَسَنًا أَفَطَالَ عَلَيْكُمُ الْعَهْدُ أَمْ أَرَدْتُمْ أَن يَحْمِلَ عَلَيْكُمُ غَضَبٌ مِّن رَّبِّكُمْ فَأَخْلَفْتُم مَّوْعِدِي
 ﴿۸۹﴾ قَالُوا مَا أَخْلَفْنَا مَوْعِدَكَ بِمَلِكِنَا وَلَكِنَّا حَمَلْنَا آوَارًا مِّن زِينَةِ الْقَوْمِ فَقَدَفْنَاهَا فَكَذَلِكَ أَلْقَى السَّامِرِيُّ ﴿۹۰﴾
 فَأَخْرَجَ لَهُمْ عِجْلًا جَسَدًا لَهُ خُورٌ فَقَالُوا هَذَا إِلَهُكُم وَإِنَّهُ لَمُوسَىٰ فَسَىٰ ﴿۹۱﴾ أَفَلَا يَرَوْنَ أَنَّ آيَاتِنَا يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ
 قَوْلًا وَلَا يَمْلِكُ لَهُمْ صَرًّا وَلَا نَفْعًا ﴿۹۲﴾﴾

رؤیشتنی موسا (سہلامی خوی لی بیت) بہدہم بہ لینی خوداوہ و توو شبوونی بہرہی نیسرائیل بہ
 گویرہ کہ پورستی

کاتیک موسا (سہلامی خوی لی بیت) بہرہی نیسرائیلی لہ گہ ل خوی برد دوی خنکان لہ ناوچوونی
 فیرعون ﴿فَاتُوا عَلَىٰ قَوْمٍ يَمْكُفُونَ عَلَىٰ أَصْنَابٍ لَهُمْ قَالُوا يَمُوسَىٰ اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا هُمْ ءَالِهَةٌ قَالَ إِنَّكُمْ
 قَوْمٌ جَاهِلُونَ ﴿۱۳۸﴾ إِنَّ هَٰؤُلَاءِ مَثَبٌ مَّا هُمْ فِيهِ وَيَطَّلُ مَا كَانُوا يَمْعَلُونَ﴾^۲ واتہ: پاشان تووشی مؤزیک ہاتن،
 خریکی پورستنی چہند بتیکی خویان بوون، وتیان: ٹہی موسا خودایہ کی وک خودا کانی ٹہوانمان بق

^۱ الطبري (۳۴۷/۱۸).

^۲ البلد (۱۷).

^۳ الأعراف (۱۳۸-۱۳۹).

په‌یادباکن، موسا وتی: ئیوه گه‌لیکی هیچ نه‌زانن، نه‌و کاره‌ی نه‌وان ده‌یکه‌ن بی به‌هره‌یه و هه‌رچیشیان کردووه بی سوودو پپووپچه، خوای گه‌وره به‌لینی (۲۰) سی شه‌وی دا به‌ موسا (سه‌لامی خوای لی بیٚت) پاشان ده‌ شه‌وی تریشی بۆ خسته‌سه‌ر، بو به‌ چل شه‌و، واته: به‌ شه‌وو به‌ پۆژ به‌ پۆژو بیٚت تئیدا، موسا (سه‌لامی خوای لی بیٚت) به‌ په‌له به‌ره‌و کئوی تور پۆیشٚت، هارونی برای له‌ جٚتی خزی

دانا له‌سه‌ر به‌ره‌ی ئیسرائیل، بۆیه خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَمَا أَعْجَلَكَ عَنْ قَوْمِكَ يَمُوسَىٰ ۝۸۶﴾

قَالَ هُمْ أُولَاءِ عَلَىٰ آثَرِي وَعَجِلْتُ إِلَيْكَ رَبِّ لِتَرْضَىٰ ﴿ واته: نه‌ی موسا نه‌وه چیه وا له‌ هۆزه‌که‌ت به‌ په‌له‌تر بوی؟ وتی: نه‌ی په‌روه‌ردگارم من په‌له‌م بوو که زوو بگم به‌ تو، هتا زیاتر لٚیم پازی بیی، وا نه‌وانیش وان به‌ دوامه‌وه له‌ نزکی کئوی تور جٚنگیر ده‌بن، ﴿قَالَ فَإِنَّا قَدْ فَتَنَّا قَوْمَكَ مِنْ بَعْدِكَ وَأَضَلَّهُمُ

الْأَسْمَارِئِ﴾ واته: خوای گه‌وره فه‌رموی پاش تو ئٚمه هۆزه‌که‌تمان تاکیکرده‌وه، سامیری سه‌ری لی شیواندن و پٚی لی ده‌رکردن، خوای گه‌وره موسای ناگادارکرد که هۆزه‌که‌ی چیان کردووه له‌ پاش خۆی و ده‌ستیان داوته په‌رستنی نه‌و گوٚره‌که‌یه‌ی که سامیری بۆی دروست کردن، پاشان خوای گه‌وره له‌و ماوه‌یه‌دا له‌سه‌ر (پارچه ته‌خته یان پارچه به‌ردی ته‌نک) له‌وه‌کانی ته‌وراتی بۆ نووسی وه‌ک له‌ نابه‌تیکی تردا فه‌رموویت: ﴿وَكَتَبْنَا لَهُ فِي الْأَلْوَابِ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْعِظَةً وَتَفْصِيلًا لِّكُلِّ شَيْءٍ فَخَذَهَا يَهُودُ وَآمَرَ قَوْمَكَ بِأَخَذُوا بِأَحْسَنِهَا سَأُوْرِكُمْ دَارَ الْفَنَسِقِينَ﴾ واته: له‌ باره‌ی هه‌موو

شتیکه‌وه بۆمان نووسی و نامۆژگاریمان کردن و هه‌موو شتی‌کمان به‌بی که موکپی خسته سه‌ر له‌وه‌که‌و به‌ توندی بیانگه‌رو فه‌رمانیش به‌ هۆزه‌که‌ت بده با چاکترینیان وه‌رگن، من به‌و زووانه پٚیان نیشان ده‌دهم شوٚینی نه‌وانه‌ی سه‌رپٚچی ده‌که‌ن به‌ره‌و کوٚیه، پاشان خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿فَرَجَعَ مُوسَىٰ إِلَىٰ قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا﴾ واته: جا موسا به‌ توپه‌یی و داخ له‌ دلی هاته‌وه بۆ ناو هۆزه‌که‌ی، یانی: دوی نه‌وه‌ی که خوای گه‌وره موسای ناگادارکرد له‌ کرداری هۆزه‌که‌ی که چه‌نده توپه‌یه لٚیان، له‌کاتی‌کدا که نه‌وه‌نده گرنگی داوه به‌ خۆیان و کاره‌کانیان، ته‌وراتیشی پٚداون که به‌رنامه و شه‌ریعه‌تی تٚدايه و پٚزلٚینانیشه بۆیان، که‌چی نه‌وان غه‌یری خودایان په‌رستووه، که هه‌موو که‌سیکی ژٚیو هۆشه‌مند ده‌زانٚت که‌نه‌مانه شوٚینی پپووپچ که‌وتوون و زٚد که‌م ناوه‌زو ده‌به‌نگن، بۆیه خوای گه‌وره فه‌رموویت: موسا گه‌رايه‌وه بۆ ناویان زٚد توپه‌وه و دلته‌نگ بوو له‌و

کاره‌یان، مواجهید ده‌لئیت: ﴿عَضْبَيْنَ اَسْفًا﴾ زور دلگران بوو. ^۱ قه‌تاده و سووی ده‌لئین: توپره و دلگران بوو له‌سەر نه و کاره‌ی هۆزه‌که‌ی پیتی هه‌لسابوون دوا‌ی خوی. ^۲ ﴿قَالَ يَقَوْمِ اَلَمْ يَعْلَمِكُمْ رَبُّكُمْ وَعَدًّا حَسَنًا﴾ موسای وتی: که‌سه‌کانم! باشه په‌روه‌دگاری ئیوه به‌لئینی باشی پئینه‌دان؟ له‌سەر زمانی من که خیر و بیری دنیا و قیامت بریزیت به‌سەر‌تاندا و باشه‌روژتان به‌خیر بگیزیت، وه‌ک چۆن به‌چاوی خۆتان بینیتان سه‌ری خستن به‌سەر دوژمنه‌کانتاندا و زالی کردن به‌سه‌ریدا، چه‌ندین شتی تریش که‌خودا بو‌ی کردن، ﴿اَفَطَالَ عَلَیْكُمْ اَلْعَهْدُ﴾ یان له‌ژوره‌وه‌چاوه‌پوانی نه‌به‌لئینه‌ده‌که‌ن که‌خودا دابووی پیتان ونه‌و به‌هره‌و به‌لئینه‌ی له‌پیشه‌وه‌پیتی دان له‌بیرتان چوو، ﴿اَلَمْ اَرَدْتُمْ اَنْ یَّحِلَّ عَلَیْكُمْ غَضَبٌ مِّنْ رَبِّكُمْ فَاَخْلَقْتُمْ مَوَاجِدِ﴾ یان هر ویستوتانه به‌ر توپره‌یی په‌روه‌دگارتان بکه‌ون واپه‌یمانی منتان شکاند؟ ﴿اَلَمْ﴾ لیره‌دا به‌مانای (بل) هاتوره بو‌گواستنه‌وه‌و لادان له‌پستی یه‌که‌مه‌وه‌بو‌پستی دوهم، وه‌ک بلئیت: هر ویستوتانه به‌و کاره‌تان به‌ر توپره‌یی په‌روه‌دگارتان بکه‌ون، نه‌وانیش له‌وه‌لامی نه‌و توپره‌بوون و سه‌ر زه‌نشته‌ی موسادا (سه‌لامی خوی لی بیت) وتیان: ﴿مَا اَخْلَقْنَا مَوَاجِدَکَ یَمَلِّکَنَا﴾ واته: به‌ناه‌رزوی خۆمان به‌لئینه‌که‌ی تو‌مان نه‌شکاند، ﴿وَلَکِنَّا حُمَلًا اَوْزَارًا مِّنْ زِينَةِ الْقَوْمِ فَقَدَفْنَهَا فَکَذٰلِکَ اَلْقٰی السَّامِعِ﴾ (۳۷) ﴿فَاَخْرَجَ لَهُمْ عَجَلًا جَسَدًا لَّهُ خَوَار﴾ واته: چه‌ندجار خشلی که‌له‌که‌یان دابوو به‌کۆلماندا، ناچار فریمان دایه‌ناو بو‌ته‌وه‌هر به‌و شیوه‌یه‌ش سامیری تیی فریدا، واته: پاشان ده‌ستیان دایه‌بهره‌یانی بی سه‌روه‌رو وتیان: نه‌و خشل و زیره‌ی قیبتیه‌کان له‌لایان بوو وه‌که‌مانه‌ت دایان نا پشیمان ناخۆش بوو هه‌لیگرنبو‌خۆیان! بۆیه‌خۆیان لی پزگارکرد، له‌په‌یویه‌تیکی سویدادا هاتوره له‌نه‌بو مالیکه‌وه له‌ئینو عه‌بباسه‌وه ده‌لئیت: بۆیه‌هارون ویستی نه‌و خشله‌کۆبکاته‌وه‌هموو له‌و چاله‌داو بیته‌یه‌که‌مالیکی قه‌ده‌غه، هه‌تا کاتیک موسا (سه‌لامی خوی لی بیت) که‌په‌یویه‌وه‌به‌که‌یفی خۆی چی لی ده‌کات بیگات، پاشان نه‌و سامریه‌هات و نه‌و مشت (خوله‌ی) که‌له‌زیر پیتی پاسپارده‌که‌هه‌لیگرنبو‌کردی به‌سه‌رته‌وچاله‌دا و داوای کرد له‌هارون له‌خوا بپارێته‌وه‌خوانم داوایه‌ی لی قبول بکات، هاورنیش دوعای بو‌کرد نه‌یده‌زانی مه‌به‌ستی سامری چیه‌نه‌وه‌بوو دوعا‌که‌ی قبول کرا، نا له‌و کاته‌دا سامری وتی: داوام وایه له‌خوا بیته‌گویره‌که‌یه‌ک، بووه‌گویره‌که‌یه‌ک ده‌نگی لیره‌ده‌هات و ده‌بیژراند، بوویه‌تاقیکردنه‌وه‌و به‌لاو نیستیدراج وه‌لیکی تر بو‌یان، بۆیه‌خوی که‌وره

^۱ الطبری (۳۵۰/۱۸).

^۲ الطبری (۳۵۰/۱۸).

ده فہرموویت: ﴿فَكَذَّبَكَ الَّذِي نَكَّرَ لَكُمُ الْبَرْقِ﴾ (۸۷) فَأَخْرَجَ لَهُمْ عِجْلًا جَسَدًا لَّهُ خُوَارٌ^۱. موحه ممدی کوپی

نيسحاق پويوای تی کردوه له نيينو عه بياسوه نايه تی ﴿فَقَالُوا هَذَا إِلَهُكُمْ وَإِلَهُ مُوسَى﴾ يانی: ونيان:

ئمه خوای نيووه خودای موسايشه، زؤر خویشان ده ويست و ده يانپه رست به شئويه كه هيچ شتئيكيان

هه رگيز به و شئويه له لا خوشه ويست تر نه بوو، خوای گوره يش ده فہرموویت: ﴿فَنَسِيَ﴾ واته: ئه و

ناينو ئيسلامی كه له سه ری بوو سامیری وازی لی هئنا.^۲ خودايش وه لامی دانه وه و نابووی بردن و

تير سه رزه نشتی کردن، كه چه نده بی عه قل بوون له و كاره ياندا وه كه ده فہرموویت: ﴿أَفَلَا يَرَوْنَ أَلَّا

يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ قَوْلًا وَلَا يَمْلِكُ لَهُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا﴾ واته: ناخو ئه مانه نا بينن، (ئه وگویره كه يه نه وه لامئيكيان

ده داته وه نه زيانئیکی بۆيان هه يه و نه قازانجئيك؟ يانی: ئه م گویره كه يه كه پرسيايی لی ده كه ن يان

قسه ی له گه ل ده كه ن هيچ وه لامئيكيان ناداته وه ﴿وَلَا يَمْلِكُ لَهُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا﴾ نه له دنياو نه له

دواپۆژدا سوود يان زيانيان پی ناگه يه نيئت، نيينو عه بياس ده ليئت: نه خيتر سويند به خوا قۆره كه ی

بيجگه له هه وايه كه كه له دواپه وه ده چوه ژوره وه وه له ده مييه وه ده رده چوه ده نئگیکی ليوه ده بيسرا

هيچئیکی تر نه بوو.^۳ له پيشه وه له فہرمووده كه ی (فتون) دا باس كراوه له حه سه نی به سريه وه كه ئه و

گویره كه يه ناوی بوهموت بووه.^۴ ئه م بی عه قلانه هه موو بپويانوو يه كيان هه ر ئه وه بوو كه ئه و خشلای

قبيته كان له لايان دانا بوون، بوويوه كۆل به سه ريانه وه وه چه زيان لی نه بوو له لايان بيئت، فزييانداو له

خۆيان دوورخسته وه كه چی ده ستيان دايه گویره كه په رستی! يانی: له شتئیکی بی نرخ و كه م بايه خ خۆيان

وه دوورگرت كه چی خۆيان خسته ناوگوناھئیکی زؤر گه وه!! وه كه له فہرمووده ی صه حيحدا هاتوه وه له

عه بدولای کوپی عومه روه (په زای خوايان لی بيئت) كه پياويکی خه لگی عيراق پرسيايی ليكرد له

خوينی ميشووله كه له جلويه رگ بگه ويئت، (واته: ئايا نوئيژی پئوه بكات يان نه يكات؟) عه بدولای

كوپی عومریش (په زای خوای لی بيئت) وتی: سه يری خه لگی عيراق بگن، كچه زای پئغه مبه ری خوا

﴿لَعَلَّكُمْ تَهْتَكُونَ﴾ (واته: حوسه ين (په زای خوای لی بيئت) كه چی پرسيايی له خوينی ميشووله ده كه ن!^۵

^۱ تاريخ الطبري (۴۲۲/۱).

^۲ تاريخ الطبري (۴۲۵/۴۲۴/۱).

^۳ النساني في الكبرى (۳۹۶/۶).

^۴ النساني في الكبرى (۳۹۶/۶).

^۵ فتح الباري (۴۴۰/۱۰).

﴿وَلَقَدْ قَالَ لَهُمْ هَارُونُ مِنْ قَبْلِ يَقَوْمِ إِسْمَاعِيلَ قَاتِلُوا إِلَهُكُمْ وَإِنَّ إِلَهُكُمْ لَعِندِي وَأَطِيعُوا أَمْرِي ﴿۱۰﴾﴾ قَالَ لَنْ

نَبْرَحَ عَلَيْهِ عَنكِمَ بَنِي حَتَّىٰ يَرْجِعَ إِلَيْنَا مُوسَىٰ ﴿۱۱﴾﴾

هارون داوای لیکردن نهو گویره که په نه پرستن، به لام بهری ئیسرائیل هه کولیان نه دا نه پرستن

خوای گه وره ده فرمویت: ﴿وَلَقَدْ قَالَ لَهُمْ هَارُونُ مِنْ قَبْلِ يَقَوْمِ إِسْمَاعِيلَ قَاتِلُوا إِلَهُكُمْ وَإِنَّ إِلَهُكُمْ لَعِندِي وَأَطِيعُوا أَمْرِي﴾ واته: هارون له پیشدا پتی وتن: که سه کانم! نیوه بهو گویره که په هه لئه تاون، په روه ریستان هه خودای په حمانه، سا وهرن شوینی من بگه ون و فرمانی من به جی بینن، خوای گه وره لیره دا باسی هارون ده کات که چهندی هه ولی دا که واز لهو گویره که په رسته بیننو ناگاداری کردن که نهوه تا قیکردنه وه یه که بویان، خوای په حمان نهو خودایه که وه دپینه ری هه موو شتی که و گشت شتی کی به نه اندازه دوستکردوه، خاوهنی عهرشی پیرزه و هه رچی مهیلی لی بیت ده یکتا و ﴿فَالْيَعْرُبِيُّ وَالْأَنْبِطِيُّ قَاتِلُوا أَمْرِي﴾ واته: نهوه ی فرمانتان پیده که م به جی بیننو نهوه یش لی تان قه دهغه ده که م مه یکن، ﴿قَالُوا لَنْ نَبْرَحَ عَلَيْهِ عَنكِمَ بَنِي حَتَّىٰ يَرْجِعَ إِلَيْنَا مُوسَىٰ﴾ واته: وتیان: وازی لی ناهینن وه دپه رستن هه تا موسا ده که پرته وه لامان و گوئیستی ده بین، بزانی چی نه لی له باره یه وه، دزایه تی هارونیان کردو هه په شیان لیکرد، خه ریک بوو بیکوئن.

﴿قَالَ يَهُدَايَا مَا مَنَّكَ إِذْ رَأَيْتَهُمْ ضَلُّوا ﴿۱۲﴾ أَلَا تَتَّبِعُنَّ أَفْصَحْتَ أَمْرِي ﴿۱۳﴾ قَالَ يَبْنَؤُمْ لَا تَأْخُذْ بِحَقِّ وَلَا

بِرَأْسِي إِنَّ خَشِيئَةَ أَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَمْ تَرْقُبْ قَوْلِي ﴿۱۴﴾﴾

وتووژی نیوان موسا و هارون (سه لامی خوایان لی بیت) دوا ی نهوه ی که موسا گه راپه وه

خوای گه وره باسی موسا ده کات (سه لامی خوای لی بیت) کاتیک که گه راپه وه بقی لای هوزده کی ونه کاره ساته گه وره یه ی بینن، زرد تووه بوو، نهو له وحانه ی به ده ستیه وه بوو فرتی دان و قژی براکی به ره و خزی پاکتیا، وه که له سوره تی (الاعراف) دا له پیشه وه به چاکی باسی لیکرا، نهو فرموده یه شمان له وی هتیا و باسمان کرد که که فرمویت: (لیس الخبر کالمعاینة)^۱. واته: هه وال گتپانه وه وه که بیننی نیه، پاشان موسا دهستی کرد به سه رزه نشتی هارونی برای و ﴿قَالَ يَهُدَايَا مَا مَنَّكَ إِذْ رَأَيْتَهُمْ ضَلُّوا ﴿۱۲﴾ أَلَا تَتَّبِعُنَّ أَفْصَحْتَ أَمْرِي﴾ واته: موسا وتی: هارون کاتیک نه وانه تی بینن که له پی لایانداوه، چی نه بیشت تو شوینی من بگه وی؟ نایا تویش سه ریچی فرمانی منت کرد؟

بؤچی له سه ره تاوه که ئه و پوویدا هه والت پی نه دام، پیم نه وتی: تو له ناو هه زه که مدا به و له جیی من به و هه موو کاریکی چاک له بیر مه که و به دای خراپه کاراندا مه چۆ، وه ک خوی گه و ره ده هه رموویت له سه ره زمانی موسا (سه لاسی خوی لی بیت): ﴿اخْلَفْنِي فِي قَوْمِي وَأَصْلِحْ وَلَا تَتَّبِعْ سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ﴾^۱ واته: تو له ناو گه له که مدا جینشینم به و کاری چاک بکه و شوینی پینازی خراپه کاران مه که وه. هارون وه لاسی دایه وه: ﴿قَالَ يَبْنَؤُمْ﴾ وتی: ئه ی کورپی دایکم! به ناوه مینانی دایکی ویستی دلی بۆ لای خوی پاکیشیت، هه رچه نده برای دایک و باوکی بوون، چونکه ناوه مینانی دایک لیره دا سه ره نه چاکیشتر و باشتر و چاکتر سۆزو به زه یی ده و روژینیت، بویه وتی: ﴿يَبْنَؤُمْ لَا تَأْخُذْ بِلِحْيَتِي وَلَا بِرَأْسِي إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَمْ تَرْقُبْ قَوْلِي﴾ واته: ئه ی کورپی دایکم پيش و قۆم مه گره، من له وه ترسام که بلی ی بۆ ناکوکیت خسته نپوان من و به ره ی نیسرائیل، له سه ره قسه ی من پانه وه ستای. یانی ئه مه بیانوی هارون بوو له لای موسای برای که دواکه وت نه که یشت پیی هه والی بداتی به و کاره ساته گه و ره یی که پوویداوه، وتی: ﴿إِنِّي خَشِيتُ﴾ واته: من ترسام بيم به دواتداو ئه و هه والت بده می، تو بلی ی: بؤچی به ته نها به ره ی نیسرائیلت به جیهیتشوه و ناکوکیت خسته وه ته نپوانیان، ﴿وَلَمْ تَرْقُبْ قَوْلِي﴾ واته: له سه ره قسه ی من پانه وه ستای که له جیی خۆم له ناو ئه وانداندا دامنایت، ئیبنو عه بیاس ده لیت: هارون زۆر به رفه رمان و گوپراپه لی موسا بوو.^۲

﴿قَالَ فَمَا خَطْبُكَ يَسْعِرِي﴾^{۱۵} قَالَ بَصُرْتُ بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا بِهِ فَقَبَضْتُ قَبْضَةً مِنْ أَثَرِ الرَّسُولِ فَنَبَذْتُهَا وَكَذَلِكَ سَوَّلْتِ لِي نَفْسِي ﴿۱۶﴾ قَالَ فَاذْهَبْ فَإِنَّ لَكَ فِي الْحَيَاةِ أَنْ تَقُولَ لَا مِسَاسَ وَإِنَّ لَكَ مَوْعِدًا لَنْ نُخْلِفَهُ ثُمَّ أَنْظِرْ إِلَى إِلٰهِكَ الَّذِي ظَلَمْتَ عَلَيْهِ عَاكِفًا لِنُجْرَفَهُ ثُمَّ لِنَنْسِفْهُ فِي الْيَمِّ نَسْفًا ﴿۱۷﴾ إِنَّكَ إِلٰهُهُمْ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ وَسِعَ كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا ﴿۱۸﴾

سامیری چۆن گوپره که که ی ناشی و دوستی کرد

موسا (سه لاسی خوی لی بیت) به سامیری وت: چی وای لی کردی ئه و کاره ت کردو چ شتیک پالی پتیه نای هه تا هه لسی به و کاره؟ وه ک خوی گه و ره ده هه رموویت: ﴿قَالَ فَمَا خَطْبُكَ يَسْعِرِي﴾^{۱۵} موحه مه دی کورپی نیسحاق پیواپه تی کردوه له ئیبنو عه بیاسه وه ده لیت: سامیری پیواپه کی خه لکی

^۱ الأعراف (۱۴۲).

^۲ الطبري (۳۵۹/۱۸).

باجه رما بوو، که هؤزه که ی مانگایان ده په رست، خۆشه ویستی مانگاپه رستی زږر چوو بووه دلپه وه، نيسلامه تی خۆی ناشکرا کړدبوو له گه ل بهر هی نيسرائیلا، ناری موسای کړوی زه فر بوو،^۱ قه تاده ده لیت: له رپوایه تیکی نیینو عه بیاسه وه هاتوو که سامیری خه لکی کرمانه. قه تاده ده لیت: سامیری خه لکی شاری سامه را بووه.^۲ ﴿قَالَ بَصُرْتُ بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا بِهِ﴾ شتیکم بینی که نه وانه یتر نه یاندی، سامیری وتی: جویره نیلم بینی کاتی که هات فرعون له ناو بهریت، ﴿فَقَبَضْتُ قَبْضَةً مِّنْ أَثَرِ الرَّسُولِ﴾ له جی پی راسپارده که دا مشتیک خۆلم هه لگرت، یان له ژیر پی نیسه که پدا مشتیک خۆلم هه لگرت نه مه مه شهوتره له لای زږرک له زانایانی ته فسیر، به لکو له لای زږره یان. مواهید ده لیت: ﴿فَقَبَضْتُ قَبْضَةً مِّنْ أَثَرِ الرَّسُولِ﴾ واته: مشتیک له خۆلی هه لگرت له ژیر سمی نیسه که ی جویره نیلا،^۳ وه نه لی: (القبضة) واته: پری مشت، به گرتنی په نجه کان، مواهید ده لیت: سامیری نه وه ی له ده ستد ابوو هاویشته ناو خشله کانی بهر هی نيسرائیل و خشله که تواوه و شیوه ی گویره که یه کی هه لگرت و ده نگیکی لیوه ده هات، وه ک پای تیدابی، نه وه قږه که ی بوو.^۴ نه لی: ﴿فَبَدَّتْهَا﴾ واته: هاویشتم له گه ل نه و خشله ی نه وان ده یانهاویشتم، ﴿وَكَذَلِكَ سَوَّلْتُ لِي نَفْسِي﴾ واته: به و شیوه یه نه فسم نه وه ی لا شیرین و جوان کردم.

سزادانی سامیری و سوتاندنی گویره که که

خوای گوره له سه ر زمانی موسا (سه لامی خوای لی بیت) ده فه رموویت: ﴿قَالَ قَدْ أَهْبَ فَإِنَّ لَكَ فِي الْحَيَاةِ أَنْ تَقُولَ لَا مِسَاسَ﴾ واته: وتی: ده سا برۆ گوم به، ده بیت هه تا ژینت ماوه، هه ر بلای ی نزیک مه که ونه وه، واته: هه ر چۆن نه و خۆله ت هه لگرت و له مشتت گرت که نه ده بوو له جی پی نه و راسپارده یه هه لی گری و ده ست لیتی بکه ویت، سزاکه ت له دنیا دا نه وه یه که بلای ی توخمن نه که ون، واته: به هیچ شیوه یه ک خه لکی نزیکت نه که وه نه وه و تویش لیتان نزیک نه بیته وه، ﴿وَلَنْ لَّكَ مَوْعِدًا﴾ واته: چاره نوو سیکیشت هه یه، ﴿لَنْ تَخْلَفَنَّ﴾ هه ر دیته ریت له رږی قیامه تدا، قه تاده ده لیت: ﴿أَنْ تَقُولَ لَا مِسَاسَ﴾ سزایه ک بوو برۆ بهر هی نيسرائیل و نه و نيسرائیلیان هی نه مږدیش که له وان ماونه توه

^۱ تاریخ الطبري (۱/۴۲۴).

^۲ الطبري (۱۸/۳۶۳).

^۳ الطبري (۱۸/۳۶۲).

^۴ الطبري (۱۸/۳۶۲).

نه لئین به خه لگی نزیکمان مه که ونه وه، خه لکیش توخنیان ناکن، ﴿وَإِنْ لَكَ مَوْعِدًا لَّنْ تَخْلَفَهُ﴾^۱ حه سهنه وه قه تاده وه بونه هیک ده لئین: چاره نووسیکت هه به ناتوانی لئی لاده ی.^۱ ﴿وَأَنْظِرْ إِلَى إِلَهِكَ﴾^۲ واته: سه یری نه وه خودایه که که ده تبه رست، ﴿الَّذِي ظَلَمْتَ عَلَيْهِ عَاكِفًا﴾^۳ نه وه ی که ده توت هه رگیز واز له په رستی ناهینم، واته: گویره که که، ﴿الْحَرِيقَ الَّذِي نَسِيفَتُهُ فِي الْيَمِّ سَسَاءً﴾^۴ واته: چوئن ده یسوتینین و خوله که یشی ده پرتینین به ده ریادا به پرتانندن، پاشان خوی گه وره له سه ر زمانی موسا (سه لاهی خوی لی بیت) ده فه رموویت: ﴿إِن كَأَلِ الْإِنهَكُمْ اللهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَسِعَ كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا﴾^۵ که بیی وتن: په رستراوی نیوه هه ر خوابه که هیه شتیک جگه له وه شایه نی په رستی نییه وه هه موو شتیک ده زانیت وه هه موو شتیک نیازی هه ر به خودایه، پسته ی، ﴿وَسِعَ كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا﴾^۶، ﴿عِلْمًا﴾^۷ مه نسوبه له سه ر ته میز، واته: هه ر نه و ناگاداره به سه ر هه موو شتیکدا، نه م نایه ته وه ک نه و نایه ته وایه که خوی گه وره ده فه رموویت: ﴿أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا﴾^۸ واته: به زانین ده وری هه موو شتیک داوه، ﴿وَأَحْصَىٰ كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا﴾^۹ واته: وه هه موو شتیک هه لژماردوه به هه لژماردن. ﴿يَعْرَبُ عَنْهُ مُشْقَالٌ ذَرَّةً﴾^{۱۰} واته: له خوا ون نابیته قورسای گه ردیله به ک، ﴿وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٌ فِي ظِلْمَتِ الْأَرْضِ وَلَا زَبَلٌ وَلَا يَأْسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ﴾^{۱۱} واته: وه هه ر گه لایه ک بکه ویت خواره وه خوا بیی ده زانیت وه هه دانه ویتلیه که تاریکیه کانی زه ویدا بیته وه ته پرو وشکیک هه بیته هه ر هه موویان له کتیبی ناشکرادان. ﴿وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ﴾^{۱۲} واته: هیه گمانه به ریک نیه له زه ویدا مه گه ر له سه ر خوابه پزقو پوزیه که ی وه (خوا) ده زانیت شوینی مانه وه ی و شوینی لی ده رچوونی هه مووی نووسراوه له کتیبی پرونکه ره وه (لوح المحفوظ). نایه ت له م باره یه وه نیتجگار زوره.

^۱ الطبری (۳۶۴/۱۸).

^۲ الطلاق (۱۲).

^۳ الجن (۲۸).

^۴ سبأ (۳).

^۵ الانعام (۵۹).

^۶ مود (۶).

﴿كَذَلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ مَا قَدْ سَبَقَ وَقَدْ آتَيْنَاكَ مِنْ لَدُنَّا ذِكْرًا ﴿۱۹﴾ مَنْ أَعْرَضَ عَنْهُ فَإِنَّهُ يَحْمِلُ يَوْمَ

الْقِيَامَةِ وِزْرًا ﴿۲۰﴾ خَلِيلَيْنِ فِيهِ وَسَاءَ لَهْمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ جَمَلًا ﴿۲۱﴾﴾

نہم قورئانہ فرمودہی خواہی، پرہ لہ ہموو باسینک، باسی تو لہ لہ وانہ یش پشتی تیدہ کہن

خوای گوردہ دہ فرموویت: ﴿كَذَلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ مَا قَدْ سَبَقَ وَقَدْ آتَيْنَاكَ مِنْ لَدُنَّا ذِكْرًا ﴿۱۹﴾﴾

واتہ: تا ہم شیوہیہ بہ سہرہاتی پیشینہ کانت بؤ دہ گپرنہورہ، ہر وہا ئو قورئانہ شمان لہ خۆمانورہ داوہ بہ تو، واتہ: ئی موحممہ (ﷺ) وک چۆن باسی موسا و فیرعون و لہ شکرہ کہی و ئوہی پوویدا لہ نیوانیاندا بۆمان کردی، بہ پوودانی ناشکرا، ہر بہو شیوہیہ یش باسی بہ سہرہاتی پیشنہ کانی تریشت بؤ دہ کہین وک خۆی بہ بی زیادو کہم، وہ ئم قورئانہ شمان لہ لایہن خۆمانوہ بؤ ناردی لہ کارزانی و شایہنی سوپاسوہ ہاتوہ تہ خوار، ئو خودایہی کہ وینہی ئم قورئانہی بہ ہیچ پیغہ مبریک لہ پیغہ مبرہ کانی نہ داوہ لہ و کاتہی کہ پہ وانہ کراون ہتا دواہن پیغہ مبریان کہ موحممہ دہ کہ ئم قورئانہی بؤ نارد، وہ ہیچ کتیبیکیش وک ئم قورئانہ تہ او ترو کۆکہرہ وہی ہوالی پیشینان و ئو شتانہش کہ لہ مودوا پوودہ دات باس نہ کردوہ، بریاری یہ کلاکہرہ لہ نیوان

خہ لکیدا ہر لہ قورئانہ وہ وردہ گبریت، بؤیہ خوای گوردہ دہ فرموویت: ﴿مَنْ أَعْرَضَ عَنْهُ ﴿۱۹﴾﴾ واتہ: ہر کہ سؤ گوی نہ دات ہم قورئانہ و پشتی تی بکات و بپوای پی نہ کات و بہ تہمای پرتشاندہ ریکی تر بیت غہیری ئم قورئانہ، خوای گوردہ پئی تیک دہ دات و بہرہ ناوہ پاستی جہہ منہمی دہ بات، بؤیہ خوای گوردہ لیرہ دا دہ فرموویت: ﴿مَنْ أَعْرَضَ عَنْهُ فَإِنَّهُ يَحْمِلُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وِزْرًا ﴿۲۰﴾﴾ واتہ: ہر کہ سیک خۆی لی لداو پشتی تی بکات لہ پۆژی قیامہ تدا باریکی گران ہل دہ گرتت، واتہ: گوناہہ کانی بہ کۆلیہ وہی، وک خوای گوردہ لہ نایہ تیکی تردا فرموویہ تی: ﴿وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ، مِنَ الْأَحْزَابِ، فَالْتَأَرْ مَوْعِدُهُ﴾ واتہ:

ہر کہس لہ و کۆمہ لانہ بپوای پی نہ کات جیی لہ ناگردا بؤ نامادہ کراوہ، ئم نایہ تہ گشتگیرہ و ہموو کہ سیک دہ گرتتہ وہ کہ ئم قورئانہی پی گہ یشتبیت لہ عہرہ ب و عہجہ م و ہموو خاوہن کتیب و کہسانی تریش، وک خوای گوردہ فرموویہ تی: ﴿لَا يُذْرِكُمْ بِهِ وَمَنْ يَلْعَبْ ﴿۲۱﴾﴾ واتہ: تا بہ ہؤی ئم قورئانہ وہ، ئیوہ بترسینم و ہر کہ سیکیش کہ پئی دہ کات، واتہ: ہر کہ سؤ ئو قورئانہی پی گہ یشتبیت، ئوہ بانگکراوہ و ترسینراوہ، ہر کہ سیک شوینی کہ وتبیت پئی نیشاندراوہ، ہر کہ سیش پشتی لی ہل کردبیت و دزایہ تی کردبیت، پئی لی تیکچووہ و بہ دبہخت بووہ لہ دنیاو لہ پۆژی

^۱ ہود (۱۷).

^۲ الأنعام (۱۹).

قیامه تیشدا ناو ناگر جیگایه تی، بویه خوی گوره ده فهرموویت: ﴿مَنْ أَعْرَضَ عَنْهُ فَإِنَّهُ يَحْمِلُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وِزْرًا﴾^۱ خَلْدَيْنِ فِيهِ وَ سَاءَ لِمَنْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حِمْلًا ﴿ واته: هر تئیدا ده میننوه نای پوژی قیامت بق نه وانه چند باریکی ناله بارو گرانه، هرگیز له ناو ناگر نایه نه دهره وه و پزگار بوونیان بو نیه و ژیانیکی ندر خرابیان هه به.

﴿يَوْمَ يُفْعُ فِي الصُّورِ وَنَحْشُرُ الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ زُرْقًا﴾^{۱۲} يَتَخَفَتُونَ بَيْنَهُمْ إِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا عَشْرًا ﴿۱۳﴾ مَن أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ إِذْ يَقُولُ أَمْثَلُهُمْ طَرِيقَةً إِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا يَوْمًا ﴿۱۴﴾

فووکردن به که له شاخدا و هاتنی پوژی قیامت

خوی گوره ده فهرموویت: ﴿يَوْمَ يُفْعُ فِي الصُّورِ وَنَحْشُرُ الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ زُرْقًا﴾ واته: له و پوژده دا که فوو به که له شاخدا ده کریت، له و پوژده دا تاوانباران کوده کرینه وه، کوژین و شین هه لگه پاون، له فهرمووده ی صه حیددا هاتوه که پیغه مبهری خودا ﴿ﷻ﴾ پرسیاری لیکرا له باره ی صوره وه فهرمووی: (که له شاخیکه فووی پیا ده کریت).^۱ وه له فهرمووده که ی که له شاخدا (الصور) هاتوه، نه بوهوره پیاوه تی کردوه، که له شاخیکه گوره یه، باز نه یه کی (نه لقیه کی) به نه ندازه ی ناسمانه کان و زه مینه، نیسرافیل (سه لاهی خوی لی بیت) فووی پیا ده کات،^۲ وه له فهرمووده یه کی تردا هاتوه: (چون خوشی پابویریم خاوه نی که له شاخه که، که له شاخه که ی به ده مه وه گرتوه و سه ری دانه واندوه و چاوه روانه که ئیزی پی بدریت) وتیان: نه ی پیغه مبهری خودا ﴿ﷻ﴾ چی بلین؟ فهرمووی: بلین: خوامان به سه و چاکترین پشت و په نایه، پشتمان هر به خودایه).^۳ ﴿وَنَحْشُرُ الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ زُرْقًا﴾ نه لئین: یانی: چاویان شین هه لگه پاوه له ترسی نه و نارپه حه تیه ی تیی که وتوون، ﴿يَتَخَفَتُونَ بَيْنَهُمْ﴾ ئیبنو عه بیاس ده لئیت: له به ینی خویندا قسه ده کن،^۴ واته: به یه کترین ده لئین: ﴿إِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا عَشْرًا﴾ واته: ده پوژ نه بیت نه ماونه ته وه له ژیانی دنیا دا، خوی گوره ده فهرموویت: ﴿مَن أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ﴾ واته: نه وه ی نه وان قسه ی لی ده کن ئیمه باشتر لئی ناگادارین، ﴿إِذْ يَقُولُ أَمْثَلُهُمْ طَرِيقَةً﴾ واته: له هه موویان ژیرتر نه لی: ﴿إِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا يَوْمًا﴾ واته: پوژیک نه بیت

^۱ تحفة الأحوزي (۱۱۶/۹).

^۲ الطبراني في الطوال (۳۶).

^۳ تحفة الأحوزي (۱۱۷/۹)، فهرمووده یه کی حه سه نه.

^۴ الطبري (۳۷۱/۱۸).

نه ماونه ته وه له ژيانی دنيا دا، له بهر کورتي ژيانی دنيا له چاو پوژي قيامه تدا له لايان، چونکه دنيا همموي به دوپاره بوبونه وي کاته کان و هاتنی شه وو پوژ به دواي يه کدا وه ک يه ک پوژ وايه، بويه خوانه ناسان ماوهی ژيانی دنيا زور به کم ده زانن له چاو پوژي قيامه تدا، مه به ستیان نه وه بپوه که نه و قسه ی خويان بکنه به لگه بز که می و کورتي ژيانی دنيا، بويه خواي گوره فرمويه تي: ﴿يَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُقْسِرُ الْمُجْرِمُونَ مَا لَبِثُوا عَيْرَ سَاعَةٍ﴾^۱ واته: پوژي که قيامه ت ديت، تاوانباران سويند ده خون جگه له سه عاتيك نه ماونه ته وه، وه له نايه تيکي تر دا خواي گوره ده فرمويه تي: ﴿أُولَئِكَ نَعَمَّرَكُم مَّا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَن تَذَكَّرَ وَجَاءَكُمُ النَّذِيرُ﴾^۲ واته: نايه نيغه ته مني دريژمان به نيغه نه دا به هر که سيک بيويستايه پهندي لي وه رگرتايه؟ تر سينه ريستان بز هات، وه ده فرمويه تي: ﴿قُلْ إِن لَّبِثْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا لَّوْ أَنكُم كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾^۳ واته: نه لي: نه گه ر بتانزانيايه، که ميک نه بيت نه ماته وه، زور کم له دنيا دا ده ژيان، نه گه ر شاره زا بپوينا يه گرنگيتان زياتر به پوژي دوايي ده دا له جيی ژيانی دنيا، به لام ده ستان کرده کرداري خراپ و ناشيرين، دنياي دوا کوتاتان هه لپزارد به سه ر پوژي دوايي هر نه بپاوه دا.

﴿وَسْتَأْذِنُكَ عَنِ الْجِبَالِ فَقُلْ يَنْسِفُهَا رَبِّي نَسْفًا﴾^(۱۰۵) فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا ﴿۱۰۶﴾ لَا تَرَىٰ فِيهَا عِوَجًا وَلَا أَمْتًا

﴿يَوْمَ يُدْعَىٰ الَّذِينَ كَفَرُوا عِوَجًا لَا عِوَجَ لَهُمْ وَخَشَعَتِ الْأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَنِ فَلَا تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا﴾^(۱۰۸)

ورد بپوون و هاريني كيپوه كان و زمين ده بيته ده شتيكي فراوان

خواي گوره ده فرمويه تي: ﴿وَسْتَأْذِنُكَ عَنِ الْجِبَالِ﴾ واته: له باره ي كيپوه كان وه ليت ده پرسن، نايه پوژي قيامه ت ده مينن يان نامينن؟ ﴿فَقُلْ يَنْسِفُهَا رَبِّي نَسْفًا﴾ واته: بلي: په روه رنده م هر به هارين ده يانهاريت، له شويي خويان لايان ده بات و به پويي زه ميندا په رشو بلاويان ده بن، ﴿فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا﴾ واته: ده يکات به فهر شيک، (القاع) واته: ده شتي کاکي به کاکي، (صفصفاً) ته نکيده بز ماناي پيشوو، و تراويشه: زه ويه کي بي پوهه ک، ماناي يه کم چاکتره هر چه نده نه ميش هه مانا مانا ده به خشيت، بويه خواي گوره فرمويه تي: ﴿لَا تَرَىٰ فِيهَا عِوَجًا وَلَا أَمْتًا﴾ واته: نه هيچ که نو

^۱ الروم (۵۵).

^۲ الفاطر (۳۷).

^۳ المؤمنون (۱۱۴).

کوسپيکي تيدا ده بيښي، واته: له پږځي قيامه تدا نه شيوو ته پږلکه و نه به رزي و نزمي و چيا ده بيښي له سر زه ميندا، ښينو عه باسو و عيکريمه و مواهيدو حه سني به سري و زه حاکو قه تاده و زږيک له زانا ياني پيشينه يش هر و ايان و توه.^۱

خه لکي وده دنگ بانگه ريکه وه ده چن

خوای گوره ده فهرموويت: ﴿يَوْمَئِذٍ يَتَّبِعُونَ الدَّاعِيَ لَا عِوَجَ لَهُ﴾ واته: له و پږځه دا که نه و کاره ساته گران و نار هه تانه ده بيښن، به په له وه لامي نه و بانگه ره ده دهنه وه هر فهرمان يکيان پي بکات زږو به ده ميه وه ده چن و سه رپيچي لي ناکن، خو ښه گر له دنيا دا و ايان بگردايه زږ سو ديان لي وهرده گرت، به لام له پږځي قيامه تدا هيچ سو دپکي نيه بږيان، وه ک خوای گوره له نايه تيکي تردا ده فهرموويت: ﴿أَسْمِعْ بِهِمْ وَأَبْصِرْ يَوْمَ يَأْتُونا﴾ واته: پږځي که دپنه لاي ښمه زږ چاک ده بيښنو ده بيښن، وه له نايه تيکي تريشدا خوای گوره ده فهرموويت: ﴿مُهْطِعِينَ إِلَى الدَّاعِ﴾ واته: به په له به دنگ بانگه ره که وه ده چن، ليرده دا خوای گوره ده فهرموويت: ﴿وَحَشَعَتِ الْأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَنِ﴾ واته: له بهر خوای په حمان هه موو ده ننگيک نزم ده بيته وه، ښينو عه بباس ده لپت: هه موو ده ننگيک، بيده دنگ ده بيټ.^۲ سه عيدي کورپي جوبه ير ده لپت: له ښينو عه بباسه وه: واته: ته په ي (دهنگي) پي.^۳ واته: دهنگي پي نه بيټ هيچ ده ننگيک نابيسي، عيکريمه و مواهيدو زه حاکو په بيبي کورپي نه نه سو قه تاده و ښينو زيډو که ساني تريش هر و ايان و توه.^۴ عه لي کورپي نه بو ته لحه ده لپت له ښينو عه بباسه وه: ﴿فَلَا تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا﴾ دهنگي هيواش.^۵ ښم مانايه له عيکريمه و زه حاکيشه وه رپويته کراوه، سه عيدي کورپي جوبه ير ده لپت: ﴿فَلَا تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا﴾ قسه ي هيواش و ته په ي پي، (واته: چفه چي و ته په ي پي نه بيټ هيچ شتيک نابيي).

^۱ الطبري (۳۷۲/۱۸)، الدر المنثور (۵۹۹/۵۹۸/۵).

^۲ مريم (۲۸).

^۳ القمر (۸).

^۴ الطبري (۳۷۴/۱۸).

^۵ الطبري (۳۷۴/۱۸).

^۶ الطبري (۳۷۵/۱۸).

^۷ الطبري (۳۷۵/۱۸).

﴿يَوْمَئِذٍ لَا نَنْفَعُ الشَّفَعَةُ إِلَّا مَنْ أِذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ رِضَىٰ لَهُ، قَوْلًا ﴿١٨﴾ يَمَّا مَآبَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ﴾ ﴿١٩﴾ وَعَنَتِ الْوُجُوهُ لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ وَقَدْ خَابَ مَنْ حَمَلَ ظُلْمًا ﴿٢٠﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا يَخَافُ ظُلْمًا وَلَا هَضْمًا ﴿٢١﴾﴾

تکا کردن و پاداش تو و دیگران

خوای گوره ده فہرموویت: ﴿يَوْمَئِذٍ لَا نَنْفَعُ الشَّفَعَةُ إِلَّا مَنْ أِذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ رِضَىٰ لَهُ، قَوْلًا﴾ واتہ: لو ہڈو دا (ہڈی قیامت) تکاو لالانوہ سوڈیکی نیہ بق کہس مہگین خودا ٹیزنی تکای بدات و قسہ کہیشی پہسہ ندبکات. ثم نایہ تہ وک ٹو نایہ تہ وایہ کہ خوای گوره ده فہرموویت: ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ﴾ واتہ: کتیبہ ٹو کہسہ ی لو ہڈو دا بتوانیت تکای لہ لا بکات مہگہر بہ ہڈیدانی خوی. وہ ده فہرموویت: ﴿وَكَمْ مِنْ مَلَكٍ فِي السَّمَوَاتِ لَا تُتَقَىٰ شَفَعَتُهُمْ شَيْئًا إِلَّا مِنْ بَعْدِ أَنْ يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُرِضَىٰ﴾ واتہ: وہ چہندہا فریشتہ کہ لہ ناسامانہ کاندہ ہن تکاو شفاعہ تیان ہیچ سوڈی نیہ مہگہر دوی ٹوہی کہ خوا مؤلت بدات بق کہسٹیک کہ خوی بیہ ویت و پازی بیت. وہ ده فہرموویت: ﴿وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ارْتَضَىٰ وَهُمْ مِنَ خَشِيَتِيءِ مُشْفِقُونَ﴾ واتہ: وہ (فریشتہ کان) تکا ناکن تہنہا بق ٹو کہسہ نہ بیت (خوا) پازی بیت (تکای بق بکن) وہ ٹوان (فریشتہ کان) لہ ترسو ہیبہ تی خوا زردہ ترسن. وہ ده فہرموویت: ﴿وَلَا نَنْفَعُ الشَّفَعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أِذِنَ لَهُ﴾ واتہ: وہ تکا کردن لای خودا سوڈی نیہ مہگہر بق کہسٹیک ٹو (خوا) ہنگہ بدات. وہ ده فہرموویت: ﴿يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًّا لَا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنْ أِذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَقَالَ صَوَابًا﴾ واتہ: لہ ہڈو تکدا کہ جبریل و فریشتہ بہ ہڈیز دہوہستن کہسیان قسہ ناکن مہگہر ٹوہ کہ خوا ہی بدات و قسہ ی بہ ہی جی بکات. وہ لہ ہردو و صہیحہ کہدا ہاتوہ بہ شیوہی تریش لہ پیغہ مہری خوداوہ (ﷺ) کہ مہزنترینی کوی نادہم بہ ہڈیزترین دروستکروی خودایہ، لہ لای خودای گوره کہ فہرموویت: (دہچم لہ زیر (العرش) دا دہ کہوم بہ سوڑوہدا بق خودا، خودا فیری سوپاس و ستایشیکم دہکات کہ ٹیستا ناتوانم بہو

۱ البقرة (۲۵۵).
 ۲ النجم (۲۶).
 ۳ الانبياء (۲۸).
 ۴ سبأ (۲۳).
 ۵ النبأ (۳۸).

شیوه سپاس و ستایشی بکم، نه و نه دهی خوی مهیلی لی بیت وازم لی نیت، پاشان ده فرمویت: **ئهی موحه ممد** (ﷺ) سه ره لیره، بلی، تا لیت بیسرت، نکا بکه لیت قه بول ده کرت، پاشان سنوریکم بژ داده نرت، ده یانخه مه به هشت و پاشان ده گه ریمه وه).^۱ چوار جار پیغمبر (ﷺ) نه می باس کرد، وه له فرموده یه کی تریشدا فرمویه تی: (خوای گوره ده فرمویت: له ناو ناگر دهری بیته نه وهی به نه ندهی دنکه دانه ویله یه ک باوه پ له دلیدایه، خه لکیکی زرد دینه دهره وه، پاشان ده فرمویت: دهریان بیته له ناگر نه وهی به نه ندهی نیوهی دانه ویله یه ک باوه پ له دلیدایه، دهریان بیته له دوزخ نه وانهی به نه ندهی کیشی زه په یه ک باوه پ له دلیدایه، دهریان بیته نه وانهی که متر له زه په یه ک باوه پ له دلیدایه).^۲ خوای گوره ده فرمویت: ﴿يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ. عَلِمًا﴾ واته: **ئهو ده زانیت (واته خوا) چپان به سهرعات یان چپان به سردیت، ههر نه مانن له بارهی نه وه وه هیچ نازانن، واته: خودا ناگاداری گشت دروستکاره کانه تی، نه م نایه ته وه ک نه م نایه تانه یه که خوای گوره ده فرمویت: ﴿يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ. مِنْ عَلَيْهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ﴾^۳ واته: وه کهس ناگای نیه له هیچ شتیک له زانین و زانیاری نه و (خوا) مه گه ر به وهی که خوی بیه ویت. وه ده فرمویت: ﴿وَعَنْتَ الْأُجُوهُ لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ﴾ واته: **هه مو خه لکی لاره ملی نه و خودایه ن که ههر نامریت و پایه داره، ئیبنو عه بیاس و کهسانی تریش و توویانه: هه مو خه لکی چاو له به رو سه رنه ویی لاره ملی نه و خودایه ن که ههر نامریت و پایه داره و هرگیز ناخه ویت.**^۴ ههر نه ویش به هه مو کاره کانددا ده گات و به پیره بیان ده بات و دیانباریزیت، پاک و بی عه یبه له هه مو که م و کوریه ک، هه مو شتیک نیازی به خوی و به بی نه و هیچ شتیک نازیت و پایه دار ناییت، ﴿وَقَدْ خَابَ مَنْ حَمَلَ ظُلْمًا﴾ واته: **کیش ناهه قی کردوه له پژی قیامه تدا بی هیوا و ناومیده، چونکه خوای گوره له هه مو هه قی ده داته وه به خاونه که ی و به شیوه یه ک که هه قی به رانی بی شاخ به سر به رانی شاخداره وه ناهیت. له م فرموده یه دا هاتوه: (خوای گوره ده فرمویت: سویند به گوره یی و ده سه لاتی خوم، نه مژ (واته: پژی قیامه ت) ناهه قی هیچ ناهه قیکارتک به لامدا تپه ر ناییت) واته: (توله ی لی ده سینم) وه له فرموده یه کی تری صه حیددا هاتوه که پیغمبری خودا (ﷺ)****

^۱ فتح الباری (۲۴۷/۸)، مسلم (۱۸۴/۱).

^۲ فتح الباری (۴۸۱/۱۳).

^۳ البقرة (۲۵۵).

^۴ الطبری (۳۷۸/۳۷۷/۱۸).

ده‌فرموویت: (ده‌تانترسیتم له ستمکاری چونکه ستمکردن له پڑئی قیامتدا تاریکاییه، ناٹومیدی و سرشپری نه‌ویه که که‌سیک به موشریکی بگاته لای خودا، چونکه خودای مه‌زن ده‌فرموویت:

﴿إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾^۱ واته: چونکه به پاستی هاوبه‌ش دانان بۆ خوا ستمیکی نذر گه‌وره‌یه).^۲ پاشان خوای گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا يَخَافُ ظُلْمًا وَلَا هَضْمًا﴾ واته: هر که‌سیش ناکار چاکه و خاوه‌ن باوه‌پیشه ناترسیت پاداشته‌که‌ی لی داگیریکریت یان که‌تر بیت وه‌ک چۆن باسی ستمکارانی کردو هه‌په‌شه‌ی لی کردن لیزه‌دا باسو وه‌سفی پاریزه‌ران و پاداشتیان ده‌کات که هه‌قی خۆیانیان به ته‌واوی بی که‌موکوی وهرده‌گرن، واته: گوناھیان بۆ زیاد ناکریت و چاکه‌کانیان گشت بۆ حیساب ده‌کریت، نه‌مه قسه‌ی ئیبینو عه‌باس و مواهیدو زه‌ححاک و حه‌سن و قه‌تاده و که‌سانی تریشه.^۳ (الظلم) یانی: زیاده هه‌لناگریت، واته: تاوان و گوناھی که‌سی تر هه‌لناگریت، (الهضم) یانی: چاکه‌پشی که‌م ناکریته‌وه.

﴿وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا وَصَرَفْنَا فِيهِ مِنَ الْوَعِيدِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ أَوْ يُحِثُّ لَهُمْ ذِكْرًا﴾^۴ فَتَعَلَىٰ اللَّهُ الْمَلِئِكُ
الْحَقُّ وَلَا تَعَجَلْ بِالْقُرْآنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يُقْضَىٰ إِلَيْكَ وَحْيُهُ. وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا﴾^۵

خوای گه‌وره قورئانی ناردوو، تا خه‌لکی بترسن و بیریکه‌نه‌وه

خوای گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا وَصَرَفْنَا فِيهِ مِنَ الْوَعِيدِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ أَوْ يُحِثُّ لَهُمْ ذِكْرًا﴾ واته: هر به و شیوه‌یه‌یش قورئانیکی عه‌ره‌بیمان نارده خوار نذر شتی ترسینه‌رمان تیا باسکردوو، به‌لکو خۆ بیاریزنو به خۆیاندان بچنه‌وه و بیریکه‌نه‌وه، خوای گه‌وره ده‌فرموویت، له‌به‌ر نه‌ویه که پڑئی قیامت هه‌ر دیت و پوروده‌دات و پاداشتی گشت که‌سیک به چاکه یان به خرابه هه‌ر ده‌دریته‌وه قورئانمان نارده‌خواره‌وه که مژده‌ده‌رو ترسینه‌رییت بۆ مه‌ردم به زمانیکی عه‌ره‌بی پوون و په‌وان، که هیچ نارپیکی و ناته‌واویکی تیدا نیه، ﴿فِيهِ مِنَ الْوَعِيدِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ﴾ به چند شیوه هه‌په‌شه‌مان تیدا‌کردوو بۆ نه‌ویه واز له تاوان و خرابه‌کاری و داوین پیسی بیچن، ﴿أَوْ يُحِثُّ لَهُمْ ذِكْرًا﴾ واته: یان تا بیریکه‌نه‌وه ده‌ست بده‌نه خواناسی و نه‌و شتانه‌ی که له خودا نزیکیان ده‌کاته‌وه، ﴿فَتَعَلَىٰ اللَّهُ الْمَلِئِكُ الْحَقُّ﴾ واته: پایه‌به‌رزه نه‌و خواجه که پاشای راسته‌قینه‌یه و پاک و بی عه‌به،

^۱ لقمان (۱۳).

^۲ مسلم (۱۹۹۶/۴).

^۳ الطبري (۳۸-۳۷۹/۱۸).

به لئینی راسته و هه‌په‌شهی راسته و پاسپارده‌ی راسته و به‌ه‌شت راسته و جه‌ه‌نهم راسته و هه‌ر شتی له لایهن خوداوه بیته هه‌مووی راسته و له دابه‌روه‌ی خودایه که سزای هیچ که سیک نادات هه‌تا ناگاداری نه‌کات و پیغه‌مبه‌ری بۆ ره‌وانه نه‌کات، قسه‌ی هه‌موو که سیک ده‌بریت بۆ نه‌وه‌ی هیچ که سیک به‌پویانوو نه‌هینیتته‌وه و گومانی نه‌مینیت.

خودا فه‌رمانی داوه به پیغه‌مبه‌ر ﴿ﷺ﴾ گوئیستی قورئان بیته له کاتی هاتنه‌خواره‌ویدا په‌له نه‌کات له خویندنه‌ویدا

خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَلَا تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يُقْضَىٰ إِلَيْكَ وَحْيُهُ﴾ واته: تۆیش په‌له مه‌که بۆ خویندنه‌وه‌ی ئه‌م قورئانه، پێش نه‌وه‌ی ئیمه پیت رابگه‌یه‌نین ئه‌م نایه‌ته وه‌ک ئه‌م

نایه‌تانه وایه له سوره‌تی ﴿لَا أُقِيمُ بِوَرِّ الْقَيْمَةِ﴾ دایه که خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿لَا تُحْرَكْ بِوَرِّ

لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِوَرِّ ﴿١٦﴾ إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ ﴿١٧﴾ فَإِذَا قَرَأْتَهُ فَالْتَمِعْ قُرْآنَهُ ﴿١٨﴾ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيِّنَاتِهِ ﴿١٩﴾ واته: زمانت

مه‌جولیتنه به خویندنه‌وه‌ی سه‌روش تا په‌له‌ی تیا بگه‌یت، به راستی (وه‌ک به‌لئیمان داوه) بیگومان

له‌سه‌ر ئیمه‌یه کۆکردنه‌وه‌ی له‌سنگنداو خویندنه‌وه‌ی، ئینجا کاتیک که قورئانمان بۆ خویندیتته‌وه

(به‌هۆی جویره‌ئیل‌وه) تۆش شوین خویندنه‌وه‌ی نه‌و بگه‌وه، له پاشان دلتیا به‌پوونکردنه‌وه‌شی

له‌سه‌ر ئیمه‌یه. له فه‌رموده‌ی سه‌حیدا هاتوو له ئیبنو عه‌بباسه‌وه که پیغه‌مبه‌ری خودا ﴿ﷺ﴾

چاره‌سه‌ری نه‌و ناره‌حه‌تییه‌ی له وه‌حیدا (له قورئاندا) بۆی ده‌هات، به‌وه ده‌کرد که زمانی به قورئان

خویندنه‌وه خه‌ریک ده‌کرد) خوای گه‌وره ئه‌م نایه‌ته‌ی نارده‌خواره‌وه که ده‌فه‌رموویت: ﴿لَا تُحْرَكْ بِوَرِّ

لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِوَرِّ﴾ یانی: کاتیک جویره‌ئیل به‌نیگاوه ده‌هاته لای، که جویره‌ئیل نایه‌تیکی

ده‌خویندنه‌میش له‌گه‌لی ده‌یخوینده‌وه نه‌وه‌نده ئاره‌زوومه‌ندی له‌به‌رکردنی قورئان بوو، خوای گه‌وره

پێنعمای کرد بۆ شتیک که سوکو ئاسانتر بیته و نه‌بیته مایه‌ی ناره‌حه‌تی بۆی فه‌رمووی: ﴿لَا تُحْرَكْ بِوَرِّ

لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِوَرِّ ﴿١٦﴾ إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ ﴿١٧﴾ واته: له سنگندا کۆی ده‌که‌ینه‌وه، پاشان ده‌یخوینیتته‌وه

به‌سه‌ر خه‌لکیدای بی نه‌وه‌ی هیچ له‌و قورئانه له‌بیر بجیت، ﴿فَإِذَا قَرَأْتَهُ فَالْتَمِعْ قُرْآنَهُ ﴿١٨﴾ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا

بَيِّنَاتِهِ ﴿١٩﴾ واته: وه لێره‌دا له‌م نایه‌ته‌دا خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَلَا تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ

^۱ القيامة (۱۶-۱۹).

^۲ فتح الباري (۳۹/۱).

^۳ القيامة (۱۸-۱۹).

يُقَصِّ إِلَيْكَ وَحْيُهُ ﴿۱۶﴾ واته: په لوت نه بیت بز خویندنی هم فورثانه پیش نه وهی نیمه ناگادارت بکنه،
واته: بیدنگ به، کاتیک نه فریشته لی بووه وه له خویندنه وهی بزت، توش له دواي نه وه وه بیخوینه،
﴿وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا﴾ واته: نهی په روهدگارم زانیاریم زیادبکه، نینو عوبینه (په حمه تی خوی لی
بیت) ده لیت: برده وام زانیاری پیغمبر ﴿ﷺ﴾ هر زیادی ده کرد، تا نه و کاته ی که خوی گوره
بردیوه بز لای خزی.

﴿وَلَقَدْ عَهِدْنَا إِلَىٰ آدَمَ مِنْ قَبْلِ فَنَسَىٰ وَلَمْ يُحِذْ لَهُ عَزْمًا ﴿۱۷﴾ وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ
فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى ﴿۱۸﴾ فَقُلْنَا يَا آدَمُ إِنَّ هَذَا عَدُوٌّ لَكَ وَلِرِجْلِكَ فَلَا يُخْرِجَنَّكَ مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْقَى ﴿۱۹﴾
إِنَّ لَكَ أَلَّا يَجْمَعُ فِيهَا وَلَا تَعْرِى ﴿۲۰﴾ وَأَنَّكَ لَا تَظْمَأُ فِيهَا وَلَا تَصْحَى ﴿۲۱﴾ فَوَسْوَسَ إِلَيْهِ
الشَّيْطَانُ قَالَ يَا آدَمُ هَلْ أَدُلُّكَ عَلَىٰ شَجَرَةِ الْخُلْدِ وَمُلْكٍ لَّا يَبُلُ ﴿۲۲﴾ فَأَكَلَا مِنْهَا فَبَدَتَ لهُمَا
سَوَاءٌ تَهُمَا وَطَفِقَا يَخْتَصِمَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ رَرَقِ الْجَنَّةِ وَعَصَى آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَى ﴿۲۳﴾ ثُمَّ اجْبَنَهُ رَبُّهُ فَلَبَّ عَلَيْهِ
وَهَدَى ﴿۲۴﴾﴾

به سه رها تو و چیروکی نادمه و شهیتان

خوی گوره ده فرمویت: ﴿وَلَقَدْ عَهِدْنَا إِلَىٰ آدَمَ مِنْ قَبْلِ فَنَسَىٰ وَلَمْ يُحِذْ لَهُ عَزْمًا﴾ بهر له
نیستایش له گه نادمه په یمانمان به ست، که چی له بیری چوو، پی نی نه کرا پی هی هلستیت، نینو نه بی
حاتم پریوایه تی کردوه له نینو عه باسوه ده لیت: بزیه نه مرز ناو نراوه به (الانسان) له بهر نه وهی
به لیتی له گه ن به ستراو له یادی چوو،^۱ عه لی کوپی نه بو تلحه پیش له نینو عه باسوه پریوایه تی
کردوه به و شیوه یه.^۲ موجهایدو حه سه نیش ده لیتن: وازی هینا.^۳ واته: وازی له به لیتنه که هینا، پاشان
خوی گوره ده فرمویت: ﴿وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى﴾ واته:
پاشان به فریشته مان وت: سوژده بهرن بز نادمه، هم موویان سوژده یان بز برد جگه له شهیتان، نه و
سه ریچی له فرمان کرد، خوی گوره باسی بزوز قدری نادمه ده کات که چنده بززی لی گرتوه و
پله ی به رزی داوه تی له نیوان زوزیک له دروستکراوه کانیدا له پیشه وه باسی هم پووداوه له سوره تی
(البقرة) و (الاعراف) و (الحجر) و (الکھف) دا کراوه، له موبه دوایش له سوره تی (ص) دا خوی گوره

^۱ الطبری (۲۸۳/۱۸).

^۲ الطبری (۲۸۳/۱۸).

^۳ الطبری (۲۸۳/۱۸).

باسی دروستبونی نادم و فرماندانی به فریشته‌کان دهکات که سوژدهی بقی به‌رن، وه ک پیزو قه‌دریک بقی نادم، پاشان دوزمنایه‌تی شه‌یتان بقی نادم و نه‌وه‌کانی پوون ده‌کاته‌وه له دیزه‌مانه‌وه، بویه ده‌فهرموویت: ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا﴾ واته: هه‌موو فریشته‌کان سوژده‌یان برد بقی نادم جگه له شه‌یتان که سوژدهی نه‌بردو فیزی کردو خوی به زال زانی، ﴿فَقُلْنَا يَا آدَمُ إِنَّ هَذَا عَدُوٌّ لَكَ وَارْتَدَّ عَلَىٰ كَتِفَيْهِ الشَّيْطَانُ﴾ واته: وتمان نادم نه‌مه دوزمنی خوت و ژنه‌که‌ته، ﴿فَلَا يُخْرِجَنَّكَ مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْقَى﴾ واته: له‌م به‌هسته‌ده‌رتان نه‌کات، به‌دبخت‌ببن، نه‌که‌ی شه‌یتان هه‌ول‌بدات له به‌هسته‌ده‌رت بکات، ئه‌و کاته‌توشی مه‌ینه‌تی و گبروگرفت بیت بقی به وه‌ده‌سته‌یتانی بژویی، چونکه تو لیزه‌دا له ژیانیکی زور خوش و به‌خته‌وه‌ری دای به‌بی خۆماندووکردن و په‌نجکیشان، ﴿إِنَّ لَكَ أَلًا يَجْعَلُ فِيهَا مَأْكَلَ لَكَ﴾ واته: لیزه‌بی هه‌رگیز پووتیی و برسپه‌تی توشت نایه‌ت، بویه خوای گوره‌پووتی داوه‌ته پال برسپه‌تی، چونکه برسپه‌تی شکستی به‌سه‌ر ناوه‌وه‌ی لاشه‌دا دینیت و پوتیش زه‌بوونی دینیت به‌سه‌ر ده‌روه‌ی لاشه‌دا، ﴿وَأَنَّكَ لَا تَظُنُّوْا فِيهَا وَلَا تَصْحَحْنَ﴾ واته: نه‌هه‌رگیز تینوت ده‌بیت و نه‌خۆریش ده‌تبات، تینویتی و گه‌رمایش نزیکن له یه‌که‌وه، (الظما) واته: گه‌رمای ناوسک، که تینویه‌تی، (الضحی) گه‌رمای ده‌روه (خۆر)، خوای گوره‌ده‌فهرموویت: ﴿فَوَسْوَسَ إِلَيْهِ الشَّيْطَانُ قَالَ يَا آدَمُ هَلْ أَدُلُّكَ عَلَىٰ شَجَرَةِ الْخُلْدِ وَمُلْكٍ لَّا يَبْلَىٰ﴾ واته: شه‌یتان دنه‌ی نادمی دا بقی خراپه‌و‌تی: نایا ده‌ته‌ویت دره‌ختی نه‌مریت نیشان بده‌م و مال‌و سامانی دوابی نه‌هاتووت پی بلیم، له پیشه‌وه‌باسکرا که شه‌یتان زور هه‌ولی له‌گه‌لدان و له‌خشته‌ی بردن و هه‌لی خه‌له‌تاندن سویندی بقی خواردن که مه‌به‌ستی موچپاری کردنیانه و هیچ مه‌به‌ستیکی تری نه‌ی، ﴿وَقَاسَمَهُمَا إِنِّي لَكُمَا لَمِنَ النَّاصِرِينَ﴾ واته: وه سویندی بقی خواردن و تی بیگو‌مان من له نامۆزگاران‌ی دلسۆزی ئیووم. له پیشه‌وه‌باسکرا که خودا په‌یمانی له‌گه‌ل نادم به‌ست که له هه‌موو میوه‌یه‌ک بخۆن ته‌نها ئه‌و دره‌خته‌دیاری کراوه‌نه‌بیت له‌ناو به‌هسته‌دا، شه‌یتان وازی لی نه‌هیتان هه‌تا له‌و دره‌خته‌یان خوارد، پیی ده‌وتن ئه‌و دره‌خته‌دره‌ختی هه‌رمانه‌ویه، واته: هه‌ر که‌سپک لئی بخوات هه‌ر ده‌مینته‌وه له‌و به‌هسته‌دا هه‌رگیز لئی دره‌ناچیت، له‌م فه‌رمووده‌یه‌دا باسی دره‌ختی هه‌رماوه‌ کراوه‌ئیه‌و داودی ته‌یالیس په‌یوایه‌تی کردوه له‌ئیه‌و هه‌ره‌یره‌وه که ده‌گپه‌ته‌وه له پیغه‌مبه‌روه‌وه ﴿﴾ که فه‌رموویه‌تی: (له‌ناو به‌هسته‌دا دره‌ختیک هه‌یه، سه‌د سال سوار به‌ ژیر سپه‌ریدا ده‌پوات

نایب پریت، نهوش دره خستی هه رمانه).^۱ نیعمای نه حمه دیش پریوایه تی کردوه،^۲ خوای گه وره ده فرموویت: ﴿فَأَكَلَا مِنَّا فَبَدَّتْ لُهُمَا سَوْءَ تَهُمَا﴾^۳ واته: هه ردویان (ئاده م و حه واه) له باری داره که بیان خوارد، شهرمگی خۆیان بۆ ده رکوت، نیینو ئه بی حاتم پریوایه تی کردوه له ئوبه ی کورپی که عبوه ده ئیت: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرموویه تی: (خوای گه وره ئاده می دروست کرد پیاویکی بالابرز بوو قژی سه ری زۆر بوو، وه ک دارخورمایه کی بهرز و ابوو، وه ختیک که تامی داره که ی کرد جلوه بره که کی له باری داکه نرا (بووه وه)، به کم شتیک که لایه وه ده رکوت شهرمگی (عه وره تی) بوو، کاتیک که شهرمگی خۆیی بینی به په له له ناو به هه شتدا ده گه را، دره ختیک قژی گرت و لئی کرده وه، خوای په حمان بانگی کرد: ئه ی ئاده م له من پاده که ی، کاتیک ئاده م فرمووده که ی خوای بیست، وتی: ئه ی پهروه ردگارم نه خیز! له تو راناکم، به لام شهرم ده کم، ئه گه ره په شیمان بوومه وه و گه رامه وه، ده مگرتیته وه بۆ به هه شت؟ فرمووی: به ئی).^۴ وه ک خوای گه وره فرموویه تی: ﴿فَلَقَّيْ عَادُمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ﴾^۵ واته: ئاده م له پهروه ردگاریه وه چند وته یکی پینگه پشت و ته و به که ی لی وه رگرت، ئه م پریوایه ته له نیوان حه سن و ئوبه یی کورپی که عبدا بپاره و لئی نه بیستوه، له بهرز کردنه وه که یشدا هه ر قسه هه یه. خوای گه وره ده فرموویت: ﴿وَطِيفَاً يَخِصِفَانِ عَلَيَّهَا مِنْ رَوْقِ الْجَنَّةِ﴾^۶ واته: خه ریک بوون به گه لای به هه شت خۆیان داپۆشن، مواهید ده ئیت: گه لای به هه شتیان له خۆیان ده گرت وه ک پۆشاک، قه تاده و سو دیش هه رویان وتوه.^۷ پاشان خوای گه وره ده فرموویت: ﴿وَعَصَىٰ آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَىٰ ﴿١١٦﴾ ثُمَّ اجْنَبَهُ رَبُّهُ. فَتَابَ عَلَيْهِ وَهَدَىٰ﴾^۸ واته: ئاده م له فره مانی پهروه ردگاری لایدا و له پی ده رچوو، پاشان پهروه ردگاری ئه وی هه لبژارد و ته و به ی لی قبول کرد و پئی نیشاندا، بوخاری پریوایه تی کردوه له ئه بو هوره یره وه ئه میش له پیغه مبه ره وه (ﷺ) که فرموویه تی: (موسا گفتوگۆی له گه ل ئاده م کرد (سه لامی خوایان لی بیت) پئی وت: تو ئه و که سه ی خه لکیت له به هه شت وه ده رنا به گونا هت و به دبه ختت کردن؟ ئاده م وتی: ئه ی موسا تو ئه و که سه ی خودا هه لای بژاردوی به وت و په یامه کانی، ئایا تو سه رزه نشتی من ده که ی له سه ر شتیک که خودا له سه ر منی نووسیوه پئش

^۱ مسند الطیالیس (۳۲۲)، فرمووده یکی سه حیحه.

^۲ احمد (۴۵۵/۲)، فرمووده یکی سه حیحه.

^۳ الطبری (۳۵۴/۱۲).

^۴ البقره (۳۷).

^۵ الطبری (۳۸۸/۱۸).

نہوی کہ دروستم بکات، یان بریاری داوہ له سہرم پیش نہوی دروستم بکات؟ پیغہمبہری خودا (ﷺ) فرموی: ئادہم سہرکوت بہ سہر موسادا).^۱ واتہ: (بہ لگہی دایہ دەستی) ئم فرمودہیہ چہند رینگاہی کی تری ہیہ له ہر دوو صہ حیجہ کہ داو موسنہ دەکانی تریشدا.^۲

﴿قَالَ أَهِيطًا مِنْهَا جَمِيعًا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى ﴿١٢٢﴾ وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَى ﴿١٢٣﴾ قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَى وَقَدْ كُنْتُ بَصِيرًا ﴿١٢٤﴾ قَالَ كَذَلِكَ أَنْتَ أَمَّا آيَاتِنَا فَتَسِينَهَا وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ نُنَسِّي ﴿١٢٥﴾﴾

دایہ زینی ئادہم بؤ سہر زہمین و بہ لینی چاکہ کردن لہ گہل ئو کہ سانیہ ری راستیان گرتووتہ بہ رو توئہ سہ ندیش لہ وانہی لہ ری لایاندوہ

﴿قَالَ أَهِيطًا مِنْهَا جَمِيعًا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ﴾ واتہ: خوی گہرہ فرمویہ تی: ہر دووتان لہ بہ ہشت دایہ زن و بچہ خواری و گشت نہوہ کانتان دەبنہ دژی یہ کتری، وہ لہ سورہ تی (البقرہ) دا دە فرمویت: ﴿قُلْنَا أَهِيطُوا مِنْهَا جَمِيعًا﴾^۳ واتہ: وتمان: گشتتان لہ بہ ہشت بڑنہ خواری، واتہ:

ئادہم و حہواو شہیتان، ﴿بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ﴾ وتی: ئادہم و نہوہ کانی و شہیتان و نہوہ کانی، پاشان خوی گہرہ دە فرمویت: ﴿فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى﴾ واتہ: ئہ گہر لہ منوہ پینمونیان بؤ ہات، ئہ بولعالیہ دە لیت: پیغہمبہران و پاسپاردہ کان و پوونکردنہ وتان بؤ ہات.^۴ ﴿فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا

يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى﴾ واتہ: ئہ وسا ہر کہ سیک رینگہی منی گرتہ بہر ئیتر نہ پی ہلہ دەکات و نہ تووشی بہ دبہختی دە بیٹ، ئیینو عہ بیاس دە لیت: لہ دنیا پی ون ناکات و لہ قیامہ تیشدا بہ دبہخت نابیت،^۵

﴿وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي﴾ واتہ: ہر کہ سیش پشت لہ ناموزگاری من ہلکات و بی گویی فرمانی من بکات و نہوی نار دوومہ بؤ پیغہمبہرہ کانم، پینمای لہ رینگاہی ترہوہ وہ رگرت، ﴿فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا﴾ زبانی لہ تہنگانہ دایہ لہ دنیا دا، دلی ئارام ناگرتیت لہ دلہ پراوکہ دایہ، بہ لکو دلتہ نگو

نارہحتہ بہ ہوی ئو رینگہ لارو چہوتہی لہ سہریہ تی، با بہ پووالت خووشی رابویریت و جلو بہرگی

^۱ فتح الباری (۲۸۸/۸).

^۲ فتح الباری (۵۰۸/۶، ۵۱۳/۱۱)، مسلم (۲۰۴۲/۲، ۲۰۴۲/۴)، احمد (۲۸۷/۲، ۳۱۴).

^۳ البقرہ (۲۸).

^۴ الطبری (۵۴۹/۱).

^۵ الطبری (۳۸۹/۱۸).

جوان له بهر بکات و هرچی بوی بیکات به ناره زووی خوی، له خواردن چاکو شوینی باش، چونکه دلی له گهال خودا نیو خاوهن باوه پنیو له سر پتی راست ناپوات، همیشه له گومان و سرلیشیواوی و دله پراوکیدایه، به رده وام نهوه حالیهتی، له زیانی ناخوش و تنگانگه دایه، پاشان خوی گوره ده فرموویت: ﴿وَتَحْسُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَى﴾ واته: له پژی قیامه تدا به کویری حشری ده کهین، مواهیدو نه بو سالحو سودی ده لئین: هیچ بیانو به لگه یه کی به دستوه نیه، عیکریمه ده لئیت: هموو شتیکی لی ون ده کریت کویره له ناستی جگه له جهه نهم، وهک خوی گوره له نایه تیکی تر دا فرموویت: ﴿وَتَحْسُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ عَنِٰی وَبِكَمَا وَصَّٰمًا مَاٰوَنَهُمْ جِهَتُهُمْ﴾ واته: وه له پژی دوا پیدا حشریان ده کهین به سر پوو دهم و چاویاندا که کویرو لالو که پن شوینی نیشته جییان دوزه خه. بویه نه لی: ﴿قَالَ رَبِّ لِیَ حَشْرَتٍۭیۡۤ اَعْمٰیۡ وَوَقَدْ كُنْتُۭ بَصِیْرًاۙ﴾ واته: نهی په روه رندهی من، بچی منت به کویری حشر کردو زیندو کرده وه؟ خو من نه وسا چاوم ساغ بوو له دنیا دا، ﴿قَالَ﴾ خوی گوره یش ده فرموویت: ﴿كَذٰلِكَ اَنْتَکَۤ اٰیٰتُنَاۤ اَفَنْسِیۡنَهَا وَكَذٰلِكَ الْیَوْمَ نُنۡسِیۡکَ﴾ واته: هر وه که تر نیشانه کانی نیمه ت بق هات و له بیر خوت برده وه، نه مرن نیمه ش تر له برده بهینه وه، واته: کاتیک که تر پشتت مه لکرد له نیشانه کانی خودا وه که سیک که هر له بیرت نه بوویت پاش نه وهی که ناگادار کرای، نیمه ش هر به و شیوه یه مامه لت له گهال ده کهین، خوی گوره له نایه تیکی تر دا ده فرموویت: ﴿فَاَلِیَوْمَ نَنۡسِیۡهُمۡ کَمَا نَسُوا۟ لِقَآءَ یَوْمِهِمۡ هٰذَاۙ﴾ واته: بویه نه مرن نه وان له بیر خومان ده بهینه وه هر چونیک نه وان دیداری نه م پژه یان له بیری خویان برده بوه. چونکه نه و پاداشته له شیوهی نه و ناکاره یه، به لام له بیر چوونه وهی و نهی قورئان، تیگه یشتن له مانا کانی و هلسان به فرمانه کانی به ری نه م هر په شه یه ناکه وی لیره دا، هر چه نده به شیوازی تر هر په شه کراوه.

﴿وَكَذٰلِكَ نَجۡزِیۡ مَنْ اَسْرَفَ وَّلَمْ یُّؤۡمِرۡ بِتَآٰیٰتِ رَبِّهٖۤ وَّلَعَذَابُ الْاٰخِرَةِۙ اَشَدُّۭ وَاَبۡقٰیۙ﴾ (۱۳۷)

سزای سهخت بو نه واندهی له نه ندازه ددرده چن

خوی گوره ده فرموویت: ﴿وَكَذٰلِكَ نَجۡزِیۡ مَنْ اَسْرَفَ وَّلَمْ یُّؤۡمِرۡ بِتَآٰیٰتِ رَبِّهٖۤ﴾ واته: هر به و شیوه یه پاداشتی نه و که سانه ددهینه وه که له نه ندازهی خویان لایانداوه و پروایان به نیشانه کانی خودا نه بووه له دنیا و له پژی قیامه تدا، وهک خوی گوره له نایه تیکی تر دا فرموویت: ﴿هَلۡمَّ عَذَابٌ فِی

^۱ الطبری (۳۹۵/۳۹۴/۱۸).

^۲ الاسراء (۹۷).

^۳ الاعراف (۵۱).

لَقِيَوْمَ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَقُّ وَمَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاقٍ ﴿۱﴾ واتہ: ہوتا کہ ہر دنیا دہڑین ہر تووشی سزا دہن، دیارہ سزای دواپڑیش گرانترہ و کہس ناتوانیت لہ خوا بیانپاریزیت، (واتہ لہ سزای خودا لایان بدات) بڑیہ لیرہدا خوی گورہ دہ فرموویت: ﴿وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَدُّ وَأَبْقَى﴾ دیارہ سزای دواپڑیش توندترو بردہ و امترہ، ہر تئیدا دہ میتنہ وہ بڑیہ پیغہ مبری خودا (ﷺ) بہ و دو کہ سہی کہ نہ فرین لہ یہ کتری دہ کہن (المترلعین) دہ فرموویت: (بیگومان جہزہ بہی دنیا لہ جہزہ بہی دواپڑش سوکترہ)۔^۲

﴿أَفَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ يَمْشُونَ فِي مَسْجِدِهِمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّأُولِي النُّهَى ﴿۱۳۸﴾ وَوَلَا كَلِمَةٌ سَقَّتْ مِنْ رَبِّكَ لَكَانَ لِزَامًا وَأَجَلٌ مُّسَمًّى ﴿۱۳۹﴾ فَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا وَمِنْ آنَاءِ اللَّيْلِ فَسَبِّحْ وَأَطْرَافَ النَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرْضَىٰ ﴿۱۴۰﴾﴾

زور گہ لان لہ ناوچوون جینی پھندو تیرا مانن

خوی گورہ دہ فرموویت: ﴿أَفَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ﴾ واتہ: ناخو ٹوانہی کہ بھویان نیہ بہو بہ پیامہی کہ تز بڑت ہیناون ٹہی موخہ معہد (ﷺ) نازانن ﴿كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ يَمْشُونَ فِي مَسْجِدِهِمْ﴾ ہر لہ شوینہی ٹوان پیا دینو دہچن، چہند بہرہمان لہ ناویرد لہ پیش ٹوان، کہ بھویان نہبو بہ پیغہ مبرہ کانیان، قہمان تیخستن و لہ پھگور پشہ دہرمانہینان ہیچ ناونیشانیکیان نہما، جگہ لہ و کہلاوہ پھوخواوانہی لہ بہر چاویانہ و بڑیان ماوہ تہوہ و پئیدا دہ و دین و تئیدا دہ ڈین، ﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّأُولِي النُّهَى﴾ واتہ: نا لہ مہدا زور نیشانہ ہہیہ بڑ ٹوانہی بہ ناوہزو ڈین۔ و ہک خوی گورہ لہ نایہ تئیکی تردا فرموویت: ﴿أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُونَ لَهُمْ قُلُوبٌ يَّسْمَعُونَ يَهْدِيهَا فَاِنَّهَا لَا تَعْمَى الْأَبْصَارُ وَلَكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ﴾ واتہ: دہی نایا ٹوانہ بہ زہویدا نہگہراون تا دلایان ہہ بیت بیری پی بکہ نہوہ (لہ و ویزان بوونہ) یا گو بیان ہہ بیت گوئی پی بگرن (بڑ راستی) ، لہ راستیدا چاوہکان کویر نابن بہ لکو ٹو دلانہ کویر دہ بن کہ لہ سینہ کاندان۔ و لہ سورہتی (لیف، لام، میم) ی سوڑہدا فرموویت: ﴿أَوَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْقُرُونِ﴾

^۱ الرعد (۳۴).

^۲ مسلم (۱۱۳/۲).

^۳ الحج (۴۶).

يَمْسُونَ فِي مَسْكِهَمُ^۱ واته: چه ندین له و گه لانهی که له ناو ماله کانینادا هاتو چو یان ده کرد مه موومان
 قر نه کردن له پیش نه وانه دا، نایا پاستیان بۆ نه وان دهر نه خست؟ پاشان خوای گوره ده فهرموویت:
 ﴿وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَكَانَ لِزَامًا وَأَجَلٌ مُّسَمًّى﴾ واته: نه گه به لئینیک له پیشه وه له
 په روه رد گارته وه نه درایه و کاتیکیش دیاری نه کرایه که هیچ که سیک جه زره به نادریت مه گین دوی
 هینانه وهی به لگه و نیشانه بۆی نه وه له پر سزایان بۆ ده هات.

فهرماندان به خوراکری و به جیهینانی پینج نویره که

خوای گوره دلخوشی پیغه مبه ره که ی (ﷺ) ده داته وه ده فهرموویت: ﴿فَأَصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ﴾
 واته: خوراکر به له سر هر چی نه وانه نه یلین و بروت پی ناکه ن، ﴿وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ
 وَقَبْلَ غُرُوبِهَا﴾ واته: له به یانی و پیش خوره لات و (له عه سردا) له پیش خورئاو ادا هر په سه نی خوا
 بده و وه له هه ردو صه حیحه که دا هاتوه له جه ریری کوی عه بدولای به جه لیه وه (په زای خوای لی
 بیت) ده لیت: له خزمهت پیغه مبه ری خودا (ﷺ) دانیشتبووین له شوی چواره دا سه ریری مانگی کرد
 فهرمووی: (نیوه خوای خورتان ده بینن، له بینیندا هیچ پاله په ستوو شان شانینتی په کتری ناده ن، وه ک
 چون نه مانگه ده بینن وا ده بینن، واته نه گه ده توانن هیچ شتیک به سه رتاندان سه رنه که ویت له سه ر
 نویره که له پیش پوهه لاتند او نویره پیش پورئاو ادا (واته: نویره به یانی و عه سر) بکن، (واته با هیچ
 شتیک نه بیته ریگرتان (پاشان نه م نایه ته ی خویند).^۲ نیمامی نه حمده ریوایه تی کردوه له عه ماری
 کوی پوهیه وه ده لیت: بیستم له پیغه مبه ری خودا وه (ﷺ) ده یفه رموو: (هر که سی له پیش
 پوره لات و پورئاو ادا نویره بکات واته: نویره به یانی و عه سر بکات، نه و که سه هر گیز ناچیته ناگر).^۳
 موسلیمیش ریوایه تی کردوه،^۴ خوای گوره ده فهرموویت: ﴿وَمِنْ أَمَانِي الْيَلِّ فَسِيحٌ﴾ واته: له به شیک
 له کاته کانی شه ودا په سه ندی خوا بده ن و ته سبیحاتی بکن، هه ندی ده لین: مه به ست به (شه و)
 مه غریب و عیشایه، ﴿وَاطْرَافَ النَّهَارِ﴾ به رامبه ره که یه تی واته: له کاتی پوریشدا هر سه رکه رمی
 سوپاسی خوا به، ﴿لَعَلَّكَ تَرْضَىٰ﴾ به لکر به ناوات بگی، وه ک خوای گوره له نایه تیکی تردا

^۱ السجدة (۲۶).
^۲ فتح الباری (۴۰/۲)، مسلم (۳۴۹/۱).
^۳ أحمد (۱۳۶/۴)، فهرمووده یه کی.
^۴ مسلم (۴۴۰/۱).

ده‌فهرموویت به پیغمبر (ﷺ): ﴿وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَفَرِّصْ﴾^۱ واته: به و زوانه په‌روه‌ردگارت چاکه‌ی وه‌هات له‌گه‌ل ده‌کات پازی ده‌بی، وه له فهرمووده‌ی سه‌حیحا هاتووه: (خوای گه‌وره ده‌فهرموویت نه‌ی خه‌لکی به‌ه‌شت! نه‌وانیش نه‌لین: به‌لی نه‌ی په‌روه‌ردگارمان به‌لی! خوای گه‌وره ده‌فهرموویت: نایا پازی بوون؟ ده‌لین: په‌روه‌ردگارمان چیمان‌ه که پازی نه‌بین که تر شتیکت به نیمه داوه به هیچ که‌سیک له دروستکراوه‌کانت نه‌داوه، ده‌فهرموویت: من له‌وه چاکترم داوه به نیوه، نه‌لین: چ شتیکت چاکتره له‌وه که پیت داوین؟ خوای گه‌وره ده‌فهرموویت: لیتان پازی (خزش) ده‌بم دوای نه‌مه هرگیز لیتان توپوره‌ناپم).^۲ وه له فهرمووده‌یه‌کی تردا هاتووه: (نه‌ی خه‌لکی به‌ه‌شت له لای خودا به‌لینیکتان پیدراوه ده‌یه‌ویت بۆتان جیبه‌جی بکات، نه‌لین: نه‌وه چیه: نایا خودا پووی سپی نه‌کردوین و ترازووه‌کانی سه‌نگین و قورس نه‌کردوین و له ناگر لای نه‌داوین و نه‌یخستووینه‌ته به‌ه‌شت؟ په‌رده لاده‌بریت و سه‌یری ده‌کن، سویتند به خوا هیچ چاکه‌یه‌کی پی نه‌داون له پوانینی بۆپووی خو‌ی چاکتر بیت، نه‌وه‌یش نه‌و زیاده‌یه).^۳

﴿وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا لِنَفِثَنَّهُمْ فِيهِمْ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ ۝۱۳۱﴾ وَأَمَّا

أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَأَسَطِرِبْ عَلَيْنَا لَّا تُشَاكِلُ رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَىٰ ۝۱۳۲﴾

گوی مه‌دیره خوشگوزمرانی ده‌وله‌مه‌نده‌کان و خوگر به له‌سه‌ر خواناسی

خوای گه‌وره ده‌فهرموویت: به پیغمبره‌که‌ی موحه‌مه‌د (ﷺ) سه‌یری ده‌وله‌مه‌نده‌کان و نه‌وانه‌ی وه‌ک نه‌وانه مه‌که هر خه‌ریکی پابواردنن له نازو نیعمه‌تدا دین و ده‌چن، چونکه نه‌و زیان و خۆشیه ده‌روات و نامینیت، نیمه تاقیتان ده‌که‌ینه‌وه به‌و خوشگوزره‌رانیه‌ی که تئیدان، رزق که‌میک له به‌نده‌کانمان شوکرانه‌بژین، وه‌ک ده‌فهرموویت: ﴿وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا لِنَفِثَنَّهُمْ فِيهِمْ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ﴾ واته: چاوت مه‌بیره سه‌ر نه‌و شته‌ی که داومان به که‌مه‌لینک له‌وانه، که نه‌مه هر خۆشی زینانی دنیا‌یه و هر ویستومانه تاقیان بکه‌ینه‌وه، بژووی په‌روه‌رنده‌ی تر چاکتر و به‌رده‌وامتره، قه‌تاده ده‌لین: ﴿أَزْوَاجًا مِنْهُمْ﴾ واته: ده‌وله‌مه‌نده‌کان.^۱ بیگومان نه‌وه‌ی خودا به تزی داوه له‌وه‌ی نه‌وان چاکتره، وه‌ک خوای گه‌وره له نایه‌تیکی تردا فهرموویه‌تی: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا

۱ (۷۸-۸۸) سوره

۲ فتح الباری (۱/۴۲۳)

۳ احمد (۴/۳۳۲)

۴ الطبری (۱۷/۱۴۱)

مِنَ الْمَنَافِي وَالْقَرَعَاتِ الْعَظِيمِ ﴿۸۷﴾ لَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ ۖ وَاتَّقِ اللَّهَ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿۸۸﴾
 به راستی. حوت نایه‌تی دوپاره‌کراوه‌مان پی به خشیت هه‌روه‌ها قورئانی گه‌وره‌ش، (نه‌ی موحه‌مه‌د(ﷺ)) چاوت مه‌بره‌ شو نازونیمه‌تی _ دنیا) که داومانه به کومه‌لیک له بییاوه‌پان، نه‌وانه‌ی که خودا هه‌لی گرتوه‌ بۆ پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ) له دواپۆژدا، زۆر گه‌وره‌تره له وه‌ی نه‌مانه و هه‌ر باسو وه‌سف ناگریت، وه‌ک خوی گه‌وره له نایه‌تیکی تردا فه‌رموویه‌تی: ﴿وَأَسْوَفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَىٰ﴾^۱
 واته: سویند به خوا له مه‌ولا په‌روه‌ردگارت نه‌وه‌نده‌ت پی ده‌به‌خشیت که پازی بیت. بۆیه خوی گه‌وره لی‌ره‌دا ده‌فه‌رموویت: ﴿وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ﴾ واته: بزۆی په‌روه‌رنده‌ت چاک‌ترو به‌رده‌وام‌تره. وه له فه‌رمووده‌ی سه‌حیخدا هاتوه که عومری کورپی خه‌تاب کاتیک که چوره خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) له و شوینه‌دا که که‌ناری گرتبوو (جیابوو‌بووه‌وه) له ژنه‌کانی کاتیک که شوینی لی خوار‌دبوون، بیینی له‌سه‌ر پارچه‌ سه‌سیریک پالکه‌وتبوو جگه له هه‌ندی که‌لای دار که‌بو ده‌باغ‌کردن به‌کار نه‌هات وچه‌ند پیسته‌یه‌کی هه‌لو‌اسراویش نه‌بی‌ت هیچکی تر له و ما‌له‌دا نه‌بوو، چاوه‌کانی عومه‌ر فره‌میسکیان پید‌ا هاته خواره‌وه و ده‌ستی کرد به‌گریان، پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) پیی وت: (چی ده‌تگرینیت نه‌ی عومه‌ر؟ وتی: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا- (ﷺ) کیسراو قه‌یسه‌ر نه‌وه ژنیانه که به‌سه‌ری ده‌بن، تۆیش که چاک‌ترینی خه‌لکی خودای نه‌وه ژنانه؟ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموی: (نایا تۆ گومانت هه‌یه نه‌ی کورپی خه‌تاب؟ نه‌وانه کومه‌لیکن خو‌شگوزه‌رانی ژنیانی دنیا‌یان بۆ پیش خراوه).^۲ پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) زاهدترین که‌س بووه له دنیا‌دا له‌گه‌ل توانای به‌ده‌سته‌نناید، خو نه‌گه‌ر وه‌ده‌سته‌یشی به‌هاتایه ده‌یبه‌خشی به‌ملاو به‌ولادا به‌سه‌ر به‌نده‌کانی خودادا، هیچی بۆ به‌یانی خو‌ی پاشه‌که‌وت نه‌ده‌کرد، نیببو نه‌بی حاتم‌ه‌ر پیوایه‌تی کردوه له نه‌بو سه‌عیده‌وه که پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) فه‌رموویه‌تی: (ترسناک‌ترین شتی‌ک که ده‌ترسم به‌سه‌رتان بی‌ت که خوی گه‌وره ده‌رگای خیروبیتری دنیا‌تان لی‌بکاته‌وه، وتیان: خیروبیتری دنیا (زه‌ره‌ دنیا) کامه‌یه نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ)، فه‌رموی: (خیروبیتری نه‌م زه‌مینه).^۴ قه‌تاده و سودی ده‌لین: (زه‌ره‌ الحیاة) یانی: جوانو و پا‌زاوه‌یی ژنیانی دنیا.^۵ قه‌تاده ده‌لیت:

^۱ الحجر (۸۷-۸۸).

^۲ الضحی (۵).

^۳ فتح الباری (۱۳۷/۵).

^۴ ابن ابی حاتم (۲۴۴۲/۷)، فه‌رمووده‌یه‌کی سه‌حیحه.

^۵ الطبری (۴۰۴/۱۸).

﴿لَقَدْ نَسَّيْنَهُمْ فِيهِ﴾ تاقیان ده که یمنه وه تئیدا.^۱ پاشان خوی گوره ده فره رموویت: ﴿وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا﴾ واته: به که سو کاری خوت بیژه نویژ بکن، خوست وازی لی مه مینه و خوراکر به له ساری، له سزای خودا پرگاریان بکه به نویژکردن وه ک خوی گوره له نایه تیگی تردا فره رموویتی:

﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا قَوْمًا أَنفُسُهُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا﴾^۲ واته: نهی نه وانهی خاوهن باوه پین خوتان و که سو کارتان له و ناگره بیاریژین، نیینو نه بی حاتم پریوایه تی کردوه. له زهیدی کوهی نه سله مه وه له باوکیه وه که ده لیت: من و یرفه (یرفأ) له لای عومری کوهی خه تتاب ده ماینه وه به شو، کاتیگی خوی مه بوو له شه ودا نویژی تیدا ده کرد، کاتی وا مه بوو ه لته ده سا، ده مانوت نه مشه وه لئاسیت بوشه و نویژ وه ک شه وانی ترکه ه ل ده سا، که چی، که خه بیری ده بووه وه وه لده سا، که سو کاره که شی ه لده ساندو ده یوت: ﴿وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا﴾^۳ واته: فره مان بده به که سو کارت نویژ بکن و خوست وازی لی مه مینه و نارامت ببیت له ساری، ﴿لَا تَسْأَلْكَ رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ﴾ واته: نیعه بژیویمان له تر ناوی، خومان بژیوی به تر ده دین، که تر نویژت کرد، له شوینیکه وه پوزیت بؤ دیت که هر وه بیریشندا نه ماتوه، وه ک خوی گوره له چهند نایه تی تردا فره رموویتی: ﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا﴾^۴ ویرزقه من حیث لا یحسب^۵ واته: هر که سیک له خودا ترسا خودا ده روی لی ده کاته وه له شوینیکه وه پوزی بؤ ده نیریت هر به خه یالیشیدا نایه ت، وه ده فره رموویت: ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾^۶ مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعَمُوا ﴿۷﴾ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ﴾^۸ واته: من بؤیه جنوکه و مرقوم دروست کرد که بمپه رستن، من هیچ بژیویم له وان ناوی، نامه وی نه وانه خوراکر بده نی، هر خوا پوزی ده نیریت و خاره نی میژتیکی توندو بته وه. بؤیه لیژده ده فره رموویت: ﴿لَا تَسْأَلْكَ رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ﴾ تیرمزی و نیینو ماجه پریوایه تیان کردوه له نه بوهوره یره وه ده لیت: پیغه مبه ری خودا ﴿طه﴾ فره رموویتی: (خوی گوره ده فره رموویت: نهی به ری نادم خوت یه کلابکه ره وه بؤ عبادت سنگت پر ده که م ده و له مهندی و ه ژاریت له سه رلا ده بجم، نه گهر وانه که سی، سنگت پر

۱ الطبری (۴۰۵/۱۸).
 ۲ التحريم (۶).
 ۳ الطبری (۴۰۶/۱۸).
 ۴ الطلاق (۲-۳).
 ۵ الذاریات (۵۶-۵۸).

دہکم له سه رقائی و هه ژاریه که یشت لا نابه م).^۱ وه له زهیدی کوپری سابتوه دیسان پروایهت کراوه دهئیت: بیستم له پیغه مبهری خوداوه (ﷺ) ده یفرموو: (هر که سیگ مه بهستی دنیا بی خودا کاروباری پهرشو بلاوه پیده کات،) هه ژاری)ش ده خاته نیوچاوانی، له دنیا یشدا پۆزی بۆ نایه مهگین نهوهی که بۆی نووسراوه، وه هر که سیش پۆزی دوابی مه بهست بیت، خودا کاروباری بۆ کۆده کاتوه، دل دهوله مهندی دهکات، دنیا شی بۆ ده بیت و پوی تیده کات به ناچاری).^۲ پاشان خوی گوره ده فرموویت: ﴿وَالْمَقْبَةُ لِلتَّقْوَى﴾ واته: پاشه پۆزی جاکیش هر بۆ پاریزه رانه له دنیا داو له قیامه تیشدا نهو به هه شته که ناماده کراوه بۆیان، له فرمووده صه حیه دا هاتوه که پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرموویه تی: (نه مشو بینیم وه که نهوهی ئیمه له مالی عوقبهی کوپری پافیه دا بین، هه ندی خورمای ته پریان بۆ هینان له خورماکانی (ابن طاب) نه وه م وای لیکدایه وه و ماناکرد که پاشه پۆز هر بۆ ئیمه یه له دنیا دا له گه ل سه ره به زید، ناینه که یشمان پاک و چاکه).^۳

﴿وَقَالُوا لَوْلَا يَا أَيُّهَا بَنِي آدَمَ مِنْ رَبِّهِ أَوْلَمَ تَأْتِيهِمْ بَيِّنَةٌ مَّا فِي الصُّحُفِ الْأُولَى﴾ (۱۳۳) ﴿وَلَوْ أَنَّا أَهْلَكْنَاهُمْ بِعَذَابٍ مِّن قَبْلِهِ لَقَالُوا رَبَّنَا لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنُتِّعَ بِآيَاتِكَ مِن قَبْلِ أَنْ نُنزَلَ وَنُخْرَفَ﴾ (۱۳۴) ﴿قُلْ كُلُّ مُرَيْسُوسٍ فَارِصٌ فَاسْتَعْلَمُونَ مَن أَصْحَابُ الصِّرَاطِ السَّوِيِّ وَمَنِ اهْتَدَى﴾ (۱۳۵)

قورئان خوی به لگه یه که چی بقیه رستان داوای به لگه دهکن

خوی گوره باسی خوانه ناسه کانی قوره یش دهکات و ده فرموویت: ﴿وَقَالُوا لَوْلَا يَا أَيُّهَا بَنِي آدَمَ مِنْ رَبِّهِ﴾ واته: خوانه ناسان وتیان: نهی بۆچی به لگه یه کی په روه ردگارمان بۆ ناهینتی؟ واته: بۆچی موحه ممه د (ﷺ) نیشانه یه کمان له په روه ردگارته وه بۆ ناهینیت، به لگه بیت له سه ر پاستی نهوهی که ده لئی من پیغه مبهری خودام؟ خوی گوره یش ده فرموویت: ﴿أَوْلَمَ تَأْتِيهِمْ بَيِّنَةٌ مَّا فِي الصُّحُفِ الْأُولَى﴾ واته: نایا به لگه ی ناشرکرایان له قورئان نه هاته لا له پیشه وه که بۆ نهو پیغه مبه ره نه خوینده واره هاته خوار که شاره زای نووسین نه بوو له لای نه هلی کتیبیش نه یخویندبوو، که چی دهنگو باسو به سه ر هاتی پیشینه کانی تیدا هاتوه وه ک چۆن له کتیبه صه حیه کانی پیشوردا هاتوه، چونکه نه م قورئانه ناگاداری هه یه به سه ر گشت کتیبه کاند، دان به راستیه کانیاندا ده نیت و هه له کانیش که جیی برۆا نین پاست دهکات وه و راسته کانیش پرون دهکات وه و ده یسه له نینیت، نه م نایه ته وه که نهو نایه ته

^۱ تحفة الأحوزي (۱۶۶/۷)، ابن ماجه (۱۲۷۶/۲)، فرمووده یه کی باشه (جید).
^۲ ابن ماجه (۱۳۷۵/۲)، فرمووده یه کی باشه (جید).
^۳ مسلم (۱۷۷۹/۴).

وايه له سوره تنی (العنكبوت) دا كه ده فہرموویت: ﴿وَقَالُوا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْنَا آيَاتٌ مِّن رَّبِّهِ قُلْ إِنَّمَا أُنزِلَتْ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٥٠﴾ أَوْ لَوْ يَكْفِهِمْ أَنَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ فِي ذَلِكَ زَكَاةً وَيُذَكَّرُونَ ﴿٥١﴾ واته: وه وتیان ئه وه بۆ چہند موعجیزه وه بله گه یه دانا به زینى بۆ سه رى (موحه مہمہد ﴿٥٠﴾) له لایهن په روه ردگار یه وه بلى (پېیان هینانه خواره وه ی) موعجیزه كان تنها له لایهن خواره یه وه به پاستى من تنها ترسیته ریكى ناشكرام، نایا بۆ ئه وان به س نیه كه نیمه قورئانمان نارووته خواره وه بۆ سه رتو ده خویندیرتو وه به سه ریاندا به پاستى له م قورئانده دا به زه ییرو په ندو نامۆزگارى هیه بۆ باوه پداران. له هه ردوو سه حیه كه دا هاتوره له پیغه مبه رى خوداوه ﴿٥١﴾ فہرموویه تی: (هیچ پیغه مبه ريك نه بووه مه گین چہند نیشانه یه كى پیدراوه، له سه ر ئه و نیشانانه خه لكى بپروایان هیناوه، به لام ئه وه ی به من دراوه نیگایه كه (وه حیه كه) خودا منى لى ناگادار كرده وه، ئاواته خوازم له پۆزى قیامه تدا شوینكه وتوانم زیاتر بیت له وان).^۱ لیره دا باسى گه و ره ترین نیشانه ده كات له نیشانه كان كه خواى گه و ره پى به خشيوه كه قورئانى پیرۆزه، چونكه پیغه مبه رى خودا ﴿٥٢﴾ ئه وه نده موعجیزه له ژیر ده ستیدا پوویداوه كه له ژماره نایه ت، وه ك له كتیبه كانی فہرمووده دا باسكراوه له شوینی خۆیدا، پاشان خواى گه و ره ده فہرموویت: ﴿وَلَوْ أَنَا أَهْلَكْنَاهُمْ بِعَذَابٍ مِّن قَبْلِهِ لَقَالُوا إِنَّمَا لَوْ لَا أُرْسِلَتْ إِلَيْنَا رَسُولًا ﴿٥٢﴾ واته: نه گه ر نیمه پیش ئه م قورئانه ئه وانمان له ناوردیاده ده یانوت: ئه ی په روه ردگارمان بۆچی پیغه مبه ريكى خۆت بۆ نه نارووین هه تا بپروامان پى به نینایه، ﴿فَنَتَّبِعْ آيَاتِكَ مِنْ قَبْلِ أَنْ نُنزَلَ وَنَعْرِفَ ﴿٥٣﴾ واته: شوینی بكه وتینایه پیش ئه وه ی بیچاره و پرسیوا ببین، خواى گه و ره پیش خۆى ناگاداره و ده یاننا سیت بۆیه پوونى ده كاته وه كه ئه و خوانه ناسانه درۆ ده كه ن و ندر لاسارن بپروا ناهینن، بۆیه ده فہرموویت: ﴿وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ حَتَّىٰ رَوَوْا عَذَابَ الْآلِيمِ ﴿٥٤﴾ واته: جا با هه مو نیشانه یه كیان بۆ بیت (بپروانا هینن) هه تا نازارى به ژان به چاوى خویان ده ببینن، وه ك خواى گه و ره ده فہرموویت: ﴿وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ قَاتِبٌ وَأَنْقُورٌ ﴿٥٥﴾ وَأَنْقُورٌ لَعَلَّكُمْ تَرْحَمُونَ ﴿٥٦﴾ أَنْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَنْزَلَ إِلَهُكُمُ عَلَىٰ طَائِفَتَيْنِ مِّن قَبْلِنَا وَإِنْ كُنَّا عَنْ دِرَاسَتِهِمْ لَغَفْلِينَ ﴿٥٧﴾ أَوْ تَقُولُوا لَوْ أَنَا أُنزِلَ عَلَيْنَا لَكُنَّا أَعْدَىٰ لِمَنْ هَدَىٰ مِنْهُمْ فَقَدْ جَاءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَهَدَىٰ وَرَحْمَةً مِّنْ أَظْهَارٍ وَمَنْ كَذَّبَ بِآيَاتِنَا

۱ العنكبوت (۵۰-۵۱).

۲ فتح الباري (۸/۶۱۹)، مسلم (۱/۱۳۲).

۳ یونس (۹۷).

اللَّهُ وَصَدَفَ عَنْهَا سَنَجَرِي الَّذِينَ يَصْدِفُونَ عَنْ آيَاتِنَا سُوءَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يَصْدِفُونَ^۱ واتہ: تم کتیبہ پیروزہ پر لے پیتھمان ناردہ خوار ہموو شوینی ٹو کتیبہ بگہون، ہر لہ خودایش بترسن، بہ لکو بہ زہی بیتھوہ پیتاندا مہ لین کتیب ہر بؤ ٹو دوو کڑمہ لی پیش ٹیمہ ہاتوہ تہ خواروہ، ٹیمہ ناگامان لہ زانستی ٹوان نہ بوہوہ، یان بلین: ٹہ گہر ٹیمہ پیش وک ٹوان کتیبمان بؤ بہاتاہ، دیارہ لہ وان زیاتر شارہزا دہ بووین، ٹوا ٹیستا لہ لاین پہ روہ دگارتانہوہ نیشانہ یہ کی زڈر ٹاشکراو شارہ زاییو بہ زہ بیتان بؤ ہاتوہ، ٹہ مجار دہ بیت کی لہو کہ سہ ستہ مکارتر بیت کہ بہ نیشانہ کانی خودا پروا نہ کاتو لہ فرمانی لا بدات؟ ٹو کہ سانہی لہم کتیبہ خؤ لادہ دہنو بہ نیشانہ کانی ٹیمہ باوہر ناکہن زڈری ہی ناچیت بہ توندی سزایان دہ دہین۔ وہ لہ ٹایہ تیکی تردا خوی گہورہ دہ فرموویت: ﴿وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَنِهِمْ لَئِن جَاءَتْهُمْ آيَةٌ لِّيُؤْمِنُوا بِهَا﴾^۲ واتہ: زڈر بہ توندی سویندیان بہ خوا دہ خوارد، ہر تاکہ نیشانہ یہ کیان لہ خواوہ بؤ بیتھ خوار پروا دین، پاشان خوی گہورہ دہ فرموویت: ﴿قُلْ نَبِيٌّ مَوْحَمٌ مِّنَ اللَّهِ﴾^۳ بلئی بہو کہ سانہی بروایان ہی نہ کردی و دڑاہ تیان کردی و بردہ وامن لہ سہر خوانہ ناسیو لاساری خویان ﴿كُلُّ مُرَيْصٍ﴾^۴ ہموو چاوہ پوانین ٹیمہ پیشو ٹیوہیش ﴿فَرَبِّصُوا﴾ سا ٹیوہش چاوہ پوان بن، ﴿فَسَتَعْلَمُونَ مَنِ اصْحَابُ الصِّرَاطِ السَّوِيِّ﴾ بہو زووانہ دہ زانن کی پئی پاستی گرتوہ ﴿وَمَنْ أَهْتَكٰ﴾ کیش شارہ زای ہقو پئی پاستہ، ٹہم ٹایہ تہ وک ٹو ٹایہ تانہ وایہ کہ خوی گہورہ دہ فرموویت: ﴿وَسَوْفَ يَعْلَمُونَ لَئِن يَرَوْا الْعَذَابَ مِّنْ أَضَلِّ سَبِيلًا﴾^۵ واتہ: دواجار کہ نازار دہ بینن دہ زانن کی زیاتر لہ پنگہی پاست لایداوہ۔ وہ دہ فرموویت: ﴿سَيَعْلَمُونَ عَدَا مِّنَ الْكٰذِبِ الْاٰثِرِ﴾^۶ واتہ: بہو زووانہ دہ زانن کی درقذذو خوپہ سہ ندہ۔

۱. الانعام (۱۰۵-۱۰۷).

۲. الانعام (۱۰۹).

۳. الفرقان (۴۲).

۴. القمر (۲۶).

تہ فسیری سورته (الانبیاء) سے لامی خویان لی بیت

لہ مکہ کدا ہاتووتہ خواروہ

پڑی سورته (الانبیاء)

بوخاری پیویہ تی کردوہ لہ عبدوہ چمانی کوپی زہیدوہ، نہ میش لہ عبدولای کوپی
مہ سعودوہ دلثت: سورته بہ نو نیسرائیل و (الکھف) و (مریم) و (طہ) و (الانبیاء)، نہ مانہ لہ سوہرتہ
دیرینہ سرہ تاکانن وہ نہ مانہ لہ دیرزہ ماندا بوون^۱.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿أَقْرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ مُّعْرِضُونَ ﴿۱﴾ مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرٍ مِنْ رَبِّهِمْ مُجَدِّدٍ إِلَّا

اسْتَمَعُوهُ وَهُمْ يَلْعَبُونَ ﴿۲﴾ لَاهِيَةً قُلُوبُهُمْ وَأَسْرَأَ النَّجْوَى الَّذِينَ ظَلَمُوا هَلْ هَذَا إِلَّا بَشْرٌ مِثْلُكُمْ

أَفَتَأْتُونَ السَّحَرَ وَأَنْتُمْ تَبْصِرُونَ ﴿۳﴾ قَالَ رَبِّي يَعْلَمُ الْقَوْلَ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

﴿۴﴾ بَلْ قَالُوا أَضْغَنْتُمْ أَحْلَامَ بَلِ افْتَرَيْنَاهُ بَلْ هُوَ شَاعِرٌ فَلْيَأْتِنَا بِآيَةٍ كَمَا أُرْسِلَ الْأُولُونَ ﴿۵﴾ مَا

ءَامَنَتْ قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا أَفَهُمْ يُؤْمِنُونَ ﴿۶﴾﴾

قیامت زور نزیکہ و خہ لکی لبی بی ناگان

خوای گورہ دہ فرمویت: ﴿أَقْرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ مُّعْرِضُونَ﴾ واتہ:

لیپرسینہ وہی خہ لکی نزیک بڑتوہ بہ لام نہ وان لہ بی ناگای و غہ فلہ تدا پشت تیکرو پووہ پگتین (لہ
ثابنی خوا)، نہ مہ ناگادار کردنہ وہی کہ لہ لاین خواوہ لہ سر نزیکی ہاتنی پڑی قیامت، کہ چی
خہ لکی زور لبی بی ناگان، واتہ: کاری بڑ ناکن و خویانی بڑ نامادہ ناکن، نہ سانی پیویہ تی کردوہ

لہ نہ بو سعیدوہ لہ پیغہ مبرہوہ (ﷺ): ﴿فِي غَفْلَةٍ مُّعْرِضُونَ﴾ واتہ: (لہ دنیا دا)^۱، وہ خوای

گورہ لہ نایہ تی تردا فرمویتہ تی: ﴿إِنَّ أَمْرُ اللَّهِ فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُ﴾^۲ واتہ: نہوا فرمانی خودا بہ

(سزادانیان) ہات بڑیہ پہ لہ مہ کن (لہ ہاتنی)، وہ فرمویتہ تی: ﴿أَقْرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَأَنْشَقَّ الْقَمَرُ ﴿۱﴾

وَإِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرِضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَسْرِرٌ ﴿۲﴾ واتہ: پڑی دوایی نزیک بوویہ وہ و مانگ لہ ت بوو، وہ

^۱ فتح الباری (۲۸۹/۴).

^۲ السنائی فی الکبری (۴۰۷/۶)، فرمودہ یہ کی سہ حیجہ.

^۳ النحل (۱).

^۴ القمر (۲-۱).

نه‌گه ر بیباوه پان موعیزه‌یه ک ببینن پشت هه لده‌که‌ن و ده‌لین نه‌مه جادویه‌کی به‌رده‌وامه (و موحه‌مه‌د لیمان ده‌کات). پاشان خوای گه‌وره باسی نه‌وه ده‌کات که نه‌وان گویئ بۆ نه‌و نیگایه ناگرن که خودا ناردویه‌تی بۆ پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی، نه‌م وتاره پروده‌کاته قوره‌یش و نه‌وانه‌ی وه‌ک قوره‌یش وان له خواته‌ناسان و ده‌فه‌رموویت: ﴿مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرٍ مِنْ رَبِّهِمْ مُّحَدَّثٍ﴾ واته: هر شتیکی تازه بیته خواره‌وه له لایه‌ن خواره، ﴿إِلَّا أَسْمَعُوهُ وَهُمْ يَلْعَبُونَ﴾ واته: کاتیک که گویی لی ده‌گرن ده‌یکه‌نه کالته‌و گه‌پ، وه‌ک ئیبنو عه‌بباس ده‌لئیت: چیتانه وا پرسیار له نه‌هلی کتیب ده‌که‌ن له‌وه‌ی که له‌به‌ر ده‌ستاندایه بیگومان نه‌وان کتیبه‌کانیان گزویوه ده‌هستکاریان کردوه و لییان زیاد کردوه و لییشان ده‌ره‌یناوه، نه‌م کتیبه‌ی ئیوه سویند به‌خوا تازه‌ترین کتیبه که ده‌یخویننه‌وه ته‌مه‌نی نه‌کردوه و کۆن نه‌بووه، بوخاریش به‌م شیوه‌یه پرویه‌تی کردوه. ^۱ خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ و آسَرُوا النَّجْوَى الَّذِينَ ظَلَمُوا واته: ده‌لکانیان بی‌ناگایه و زۆر به‌نه‌ینی چه‌یان ده‌کرد نه‌وانه‌ی سته‌میان کردبوو نه‌لین: ﴿هَلْ هَذَا إِلَّا بَشْرٌ مِثْلُكُمْ﴾ واته: ئایا نه‌مه‌یش به‌شه‌رتیک نیه وه‌ک ئیوه، مه‌به‌ستیان پیغه‌مبه‌ری خودایه (ﷺ)، به‌دریایان ده‌زانی که پیغه‌مبه‌ر بیته، چونکه مروفتیکه وه‌ک خویان، چۆن ده‌بیته‌و به‌تایبه‌تی له‌نیواناندا نیگای بۆ بیته، بۆیه وتوویانه: ﴿أَفَتَأْتُونَ السَّحَرَةَ وَأَنْتُمْ تُبْصِرُونَ﴾ واته: ناخو شوین که‌سئیک ده‌که‌ون، ئیوه‌ش وه‌ک نه‌و ببنه جادوگر، خوای گه‌وره وه‌لامیان ده‌داته‌وه له‌سه‌ر نه‌و درۆیه‌ی هه‌لیانبه‌ستوه‌و دروستیان کردوه ده‌فه‌رموویت: ﴿قَالَ رَبِّي يَعْلَمُ الْقَوْلَ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ﴾ واته: (پیغه‌مبه‌ر ﷺ)) فه‌رموی: نه‌و خویایه‌ی من هر قسه‌یه‌ک له‌زه‌وی و ناسمانه‌کان بکرت لیئی ناگاداره، هیچ شاراو‌یه‌کی لی وین نابیت، هر نه‌و خویایه که نه‌م قورنانه‌ی ناردوه هه‌والی گشت پیشینه‌کان و پاشینه‌کانیشی تیدایه، که هیچ که‌سئیک ناتوانیت به‌وینه‌ی نه‌م قورنانه‌ی بیته‌ی غه‌یری نه‌و خویایه‌ی که ناگاداری په‌نه‌انیه‌کانه له‌ناسمانه‌کان و زه‌میندا، ﴿وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾ واته: قسه‌کانتان باش ده‌بیستیت و ده‌زانیت چی ده‌که‌ن، نه‌مه‌خزی ترساندن و هه‌ره‌شه‌یه‌که له‌وانه.

^۱ فتح الباری (۵۰۰/۱۲).

قسهی خوانه ناسان به رامهبر پیغه مبهرو (ﷺ) داواکردنی نیشانه و موعجیزه و لامدانه و هیان

خوای گوره ده فهرموویت: ﴿بَلْ قَالُوا أَصْغَتْ أَحْلَمَ بَلِ افْتَرْتَهُ بَلْ هُوَ شَاعِرٌ﴾ واته: نه مه باسو
 هه والی سه ریچی و بی دینی و پارایی خوانه ناسانه له باره ی قورنانه وه، سه رسامن لیتی و سه ریان لی
 شیواوه، جاری نه لاین جادووه و جاری نه لاین شیعره و جاری نه لاین قسه یه و هه لبه ستراره و جاری
 تریش نه لاین و پینه یه و خه ونی دروینه یه، وه ک خوای گوره ده فهرموویت: ﴿أَنْظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ
 الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا﴾^۱ واته: سه ریج بده چون نه وانه نمونه ی جزوا و جزوت بق دینه وه،
 سه ره نجام گومراییون، نیر ناتوانن ریگای پاست بدوزنه وه، پاشان نه و خوانه ناسانه وه ک خوای گوره
 ده فهرموویت: ﴿فَلْيَأْنِتْنَا بِآيَاتِهِ كَمَا أُرْسِلَ الْأَوْلُونَ﴾^۲ واته: ده باموعجیزه و نیشانه یه کمان بزیتنی وه ک
 (نه و موعجیزانه ی) پیغه مبه رانی پیتشوی پی نیردراییو، مه بستیان و شتره که ی پیغه مبه ر سالیج و
 به لکه کانی موسا و عیسا پیغه مبه ره (سه لامی خویان لی بیت) بویه خوای گوره فهرموویه تی: ﴿وَمَا
 مَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلَّا أَنْ كَذَّبَ بِهَا الْأَوْلُونَ﴾^۳ واته: وه هیچ شتیک به رگری نیعی نه کردوه
 که نه و موعجیزانه بنترین جگه له وه ی که پیتشینه کان به درویان ده زانی. بویه خوای گوره لی ره دا
 فهرموویه تی: ﴿مَاءَ أَمْنٍ قَبْلَهُمْ مِنْ قَرِيْبِهِمْ أَهْلَكْنَاهَا أَفَهُمْ يَوْمُئِذٍ﴾^۴ واته: هه ر نیشانه یه کمان ناریدوه بق
 شاریک له و شارانه که پیغه مبه ریان بق ره وانه کراوه له سه ر دهستی پیغه مبه ره که یاندا، بهویان پی
 نه کردوه و نیتمه له بهر نه وه قه مان تیخستن، ناخق نه وانه یش باوه پ دینن به و نیشانانه نه گه ر دوی
 نه وانه چاویان پی بکه و تابه؟ نه خیر، به لکو: ﴿إِنَّ الَّذِيْنَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُوْنَ ﴿۱۱﴾
 وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ حَقًّا بَرَأُوا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ﴾^۲ واته: به پاستی نه وانه ی ده رچووه و چه سپاوه بویان
 به پاری به ره و ردگارگت بهوا ناهینن، (بهوا ناهینن) هه رچه ند بویان بیت هه موو به لگو و نیشانه یه ک هه تا
 ده بینن (به چاوی خویان) سه زای سه ختی نازارده ر. نه م خوانه ناسانه زور نیشانه ی دیارو ناشگراو
 به لکه ی به هیزو پوونیان له سه ر دهستی پیغه مبه ری خوادا (ﷺ) نیشان دراوه که زور دیاترو ناشکراترو
 به هیزترو زالتو بووه، له وه ی که بق پیغه مبه ره کانی تر نیشانیان داوه (سه لامی خوا له هه موویان بیت).

^۱ الاسراء (۴۸).

^۲ الاسراء (۵۹).

^۳ یونس (۹۶-۹۷).

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ إِلَّا رِجَالًا نُوْحِي إِلَيْهِمْ فَتَلَوْنَا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿۷﴾ وَمَا جَعَلْنَاهُمْ جَسَدًا لَا يَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَمَا كَانُوا خَالِدِينَ ﴿۸﴾ ثُمَّ صَدَقْنَاهُمُ الْوَعْدَ فَأَنْجَيْنَاهُمْ وَمَنْ نَشَاءُ وَأَهْلَكْنَا الْمُتْسِرِّينَ ﴿۹﴾﴾

پیغمبران هه موو مروؤ بوون

خوای گه وره وه لامی شو که سانه ددهاته وه که بپوا ناکن پیغمبر له مروؤ ره وانه بکریت ده فهرموویت: ﴿أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ إِلَّا رِجَالًا نُوْحِي إِلَيْهِمْ﴾ نه مانناردوو به پیش تو (ئی موحه معه د(۷)) جگه له پیاوانتیک که نیگا و سروشیان بؤ کردوون. واته: هه موو شو پیغمبرانه ی له پیشه وه هاتوون مروؤ بوون، فریشته یان له ناودا نه بووه. وه ک خوای گه وره له نایه تیکی ترده فهرموویته: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُوْحِي إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى﴾ واته: وه نیمه یش تو (پیغمبرانه یان) نه ناردوو جگه له پیاوانتیک که نیگامان بؤ ده کردن له خه لکی شاره کان. وه فهرموویته: ﴿قُلْ مَا كُنْتُ بِدْعًا مِنَ الرُّسُلِ﴾ واته: بلی من یه که م پیغمبر نیم (نیزدرابم)، خوای گه وره باسی به سه رهاتی گه له پیشوه کان ده کات که شه وانیش بپوایان نه بووه که پیغمبرانه ی له مروؤ بن، ده یانوت: ﴿أَشْرَقَتْ يَهْدُوتُنَا﴾ واته: چون ده بیته ناده میه که له خومان رینموونیمان بکات. بویه خوای گه وره لیتره دا فهرموویته: ﴿فَتَلَوْنَا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ واته: پرسیار بکن زانایانی گه له پیشوه کان وه ک جووله که و گا وره کان و خه لکانی تریش نایا شو پیغمبرانه ی که هاتوون بویان مروؤ بوون یان فریشته؟ نه گه ر نیوه نازانن. بیگومان مروؤ بوون، شه یش له به هره مه زنه کانی خودایه به رامبر به نده کانی که پیغمبری ناردوو بویان له خوایان. که ده توانن شو په یامه ی بوی هیتاون به باشی وه ری بگرن و لیتی تیبگن، وه ده فهرموویت: ﴿جَعَلْنَاهُمْ جَسَدًا لَا يَأْكُلُونَ الطَّعَامَ﴾ واته: لاشه یه کی و امان پی نه دان خواردن نه خون، به لکو خواردن یان خواردوو وه ک خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا إِنَّهُمْ لِيَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَيَشْرَبُونَ فِي

۱ یوسف (۱۰۹).

۲ الاحقاف (۹).

۳ التباين (۶).

الْأَسْوَقِ^۱ واته: نیمه پیش تو هر کام له پیغه مبه را نما نارد بیت بیگومان نه وان خود انبیا ن خوارد ووه به بازاردا پدیشتون، واته: مرؤذ بیون وه ک مرؤفه کانی تر ده یان خواردو ده یان خوارده وه، ده چوونه ناو بازاره کان بؤ کاسپی و بازگانی، نه و کارانه یان هیچ زیان و شووره بیه کی تیدا نیه، وه ک موشریکه کان واگومان ده بن و نه لئین: ﴿مَالِ هَذَا الرَّسُولِ يَأْكُلُ الطَّعَامَ وَيَمْشِي فِي الْأَسْوَاقِ لَوْلَا أَنْزَلْنَا إِلَيْهِ مَالًا فَيَكُونُ مَعَهُ نَذِيرًا﴾^۲ أَوْ يُلَقَىٰ إِلَيْهِ كَنْزٌ أَوْ تَكُونُ لَهُ جَنَّةٌ يَأْكُلُ مِنْهَا^۳ واته: نه مه چؤن پیغه مبه ریکه خواردن ده خوات و به بازاردا ده پوات بؤچی فریشته به ک نه نئیردراوه ته خواره وه بؤ لای بؤ نه وهی له گه لیدا ترسینه ربیت، یان گه نجینه به کی (له ناسمانه وه) بؤ فہی بدرایه یا باغیکی ببویا به لئی بخواردایه. خوی گه وره ده فہ رمویت: ﴿وَمَا كَانُوا خَالِدِينَ﴾ واته: تاهه تابه نه ماونه ته وه له دنیا دا، به لکوزیاون و پاشان مردوون، ﴿وَمَا جَعَلْنَا لَشَرِّ مِنَ قَبْلِكَ الْخَلْدَ﴾^۴ واته: هیچ مرؤفتیکمان وا نه هیناوه له پیش تو وه هر بمینتیت و نه مریت، هه لبرارده کانش له و مرؤرفانه که نیگایان بؤ هاتووه له لای خواوه فریشته هاتوونه ته لایان نه و شتانه یان فیرکردوون که فہرمانه وایی پی بکه ن له نئیوان خه لکیدا چاکه بکه ن و دورک و نه وه له خرابه کاری، ﴿ثُمَّ صَدَقْنَاهُمُ الْوَعْدَ﴾ واته: پاشان نه و به لئینا نهی که پپی دابوون که سته مکاران له ناوبه ریت بؤی جیبه جی کردن، بؤیه خوی گه وره فہرمویه تی: ﴿فَأَنجَيْنَاهُمْ وَمَنْ نَشَاءُ﴾ واته: نه وانیش و هر که سیش ویستمان بزگارمان کردن، ﴿وَأَهْلَكْنَا الْمُسْرِفِينَ﴾ واته: نه وانه شی که زیاده پره ویان کردو بپوایان به و په یمانانه نه کرد که پیغه مبه ران بؤیان هینان قرئخستن.

﴿لَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ كِتَابًا فِيهِ ذِكْرُكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾^{۱۰} وَكَمْ قَصَمْنَا مِنْ قَبْلِكَ كَانَتْ ظَالِمَةً وَأَنْشَأْنَا بَعْدَهَا قَوْمًا آخَرِينَ ﴿۱۱﴾ فَلَمَّا أَحْسَبُوا أَنَّ بَأْسَنَا إِذَا هُمْ مِنْهَا يَرْكُضُونَ ﴿۱۲﴾ لَا تَرْكُضُوا وَارْجِعُوا إِلَيَّ مَا أُرْفَعْتُمْ فِيهِ وَمَسْكِكُمْ لَعَلَّكُمْ تُسْتَلُونَ ﴿۱۳﴾ قَالُوا يَا بُولَلَتْنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿۱۴﴾ فَمَا زَالَتْ تِلْكَ دَعْوَاهُمْ حَتَّىٰ جَعَلْنَاهُمْ حَصِيدًا خَالِدِينَ ﴿۱۵﴾ ﴿

ریزی فورمان

۱ الفرقان (۲۰).

۲ الفرقان (۷-۸).

۳ الانبیاء (۲۴).

خوای گه وره باسی پِیزو قه دری قورئان ده کات و ناگاداریان ده کات که چاک پِیزی لَ بگرن و به گه وره سه پیری بکن ده فہرموویت: ﴿لَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ كِتَابًا فِيهِ ذِكْرُكُمْ﴾ واته: سویند به خوا نارودومانہ خواره وه کتیبیک بؤئیوه که سہ رہ زئی و ناویانگی ئیوهی تیدیہ، ئیبنو عہ باس ده لیت: واته: باسی پِیزی ئیوه شی تیدیہ. ^۱ ﴿أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾ واته: دهی نایا بؤ بیر ناکہ نہ وه. واته: تا کہی له و به مره یه حالی نابن و به چاکی و هری ناگرن و پیشوازی لَ ناکہن، وه ک خوای گه وره له نایه تیکی تردا فہرموویت: ﴿وَأَنَّهُ لَذِكْرُ لَكَ وَلِقَوْمِكَ وَسَوْفَ تُسْأَلُونَ﴾ واته: وه بیگومان ئم قورئانہ هزی ناوداریه بؤ خۆت و گه له کت له دها توشدا پرسیارتان لَ ده کریت.

چون خودا ناهه قیکارانی قرتیخت

خوای گه وره ده فہرموویت: ﴿وَكَمْ قَصَمْنَا مِنْ قَرْيَةٍ كَانَتْ ظَالِمَةً﴾ واته: چند شارمان کاول کرد که خه لکه کہی ستمکار بوون، ئم وتہی ﴿وَكَمْ﴾ ه بؤ زۆرینه به کاردیت. وه ک خوای گه وره له نایه تی تردا ده فہرموویت: ﴿وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنَ الْقُرُونِ مِنْ بَعْدِ نُوحٍ﴾ واته: وه زۆر (که ل و میللت) مان له ناو برد له چه رخه کانی پاش نوح، وه ده فہرموویت: ﴿فَكَانَ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ فَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا﴾ واته: ئینجا چند هها شارو دیها تمان ویران کرد که (خه لکه کہی) ستمکار بوون ئو (شارانہ دیواری خانووه کانی) که وتبوون به سہر بانه کانیاندا، پاشان ده فہرموویت: ﴿وَأَنشَأْنَا بَعْدَهَا قَوْمًا آخَرِينَ﴾ واته: له دوی ئه وان گه لانی ترمان له جییان دانا. پاشان ده فہرموویت: ﴿فَلَمَّا أَحَسُّوا بَأْسَنَا﴾ واته: گومانیان نه ما که سزایان بؤ دابه زیووه و چار نیه، وه ک پیغه مبه ره که یان به لئینی پیداون، ﴿إِذَا هُمْ مِنْهَا يَرْكَبُونَ﴾ واته: به په له و شارانہ پایان ده کردو لئی دهرده چوون، ﴿لَا تَرْكَبُوا وَأَنْتُمْ تَارِكُونَ﴾ واته: پامه کهن و بگ پینه وه، ئه میان بؤ سوکایه تی پیکردن و کم سه بیرکردنیان پیده و تریت، واته: پامه کهن و بؤی دهرچن له و سزایه ی بؤتان دیت، بگ پینه وه بؤ شوینی خۆتان بؤ راپواردن و که یفکردن و ئه ژیا نه خۆشه ی که تیایدا بوون، قه تاده

^۱ الطبری (۶۱۱/۲۱).

^۲ الزخرف (۴۴).

^۳ الاسراء (۱۷).

^۴ الحج (۴۵).

ده لیت: بق سوکایه تی بیکردنیان بییان نه میان پی نه لئن. وه پاشان ده فہرموویت: ﴿لَمَلَّكُمْ تَشَلُّونَ﴾^۱ واتہ: به لکو پرسپارتان لی بکریت له سر نه و شوکرانه بژیڑیہی کردوتانه له سر نه و بهرانی خوا پیسی به خشین، پاشان خوی گہ ورہ ده فہرموویت: ﴿قَالُوا يَوْمَئِذٍ إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ﴾ واتہ: ده لئن: رهنجه پڑ خوین نیمة ستمکار بووین، وه ختیک داندہ نئن به تاوانہ کانیندا که هیچ سوویدیکی نیہ بویان، ﴿فَمَا زَالَتْ تِلْكَ دَعْوَاهُمْ حَتَّىٰ جَعَلْنَاهُمْ حَصِيدًا خَلِیدِينَ﴾ واتہ: به رده وام نه م قسه به دوویاره ده که نه وه و دان به تاوانہ کانیندا ده نئن، هه تا به ته واری ده ریان ده که یو دایاندہ مرکبینه وه له جولہ یان ده خین و سرته یان لی ده برین.

﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَعِبِينَ﴾^{۱۶} لَو أَرَدْنَا أَنْ نَتَّخِذَ لَهٗمْ لَاتَّخَذَتْهُ مِنْ لَدُنَّا إِنْ كُنَّا فَعَلِينَ ﴿۱۷﴾ بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْبَاطِلِ فَيَدْمَغُهُ فَإِذَا هُوَ زَاهِقٌ وَلَكُمْ الْوَيْلُ مِمَّا لَصِقُونَ ﴿۱۸﴾ وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ ﴿۱۹﴾ يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ ﴿۲۰﴾

وه دیهینانی بوونه وهر به دادو کارزانی خودا خوی

خوی گہ ورہ ده فہرموویت: ﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَعِبِينَ﴾ واتہ: نیمة دروستمان نه کردوه ناسمانه کان و زهوی و وهی له نیوانیاندایه به گالته و بی هوده. خوی گہ ورہ باسی نه وه ده کات که له ناسمانه کان و زه مین و نه وهیشی له ناویاندایه به هق و راستی و دادوهری دروست کردوه. ﴿يَجْزِي الَّذِينَ اسْتَوُوا بِمَا عَمِلُوا وَيَجْزِي الَّذِينَ أَحْسَنُوا بِالْحُسْنَىٰ﴾^۱ واتہ: تا سزای نه وانه بدات که خرابه یان کردوه به پیسی کرده وه کانیان و پاداشتی نه وانهش بدات وه که چاکه یان کردوه به چاکه تر (له وهی کردویانه)، ﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَطْلًا ۚ ذَٰلِكَ ظَنُّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوِ لَدَيْنَ كَفْرًا مِنَ النَّارِ﴾^۲ واتہ: نیمة ناسمان و زهوی و وهی له نیوانیاندایه به بی هوده دروستمان نه کردوه نه وه گومانی نه و که سانه به که بی باوه پوون سا هاوار بق نه وانهی که بیباوه پوون له ناگری دوزخ. وه ده فہرموویت: ﴿لَو أَرَدْنَا أَنْ نَتَّخِذَ لَهٗمْ لَاتَّخَذَتْهُ مِنْ لَدُنَّا﴾^۱ واتہ: نه گهر بمانویستایه سه رقالی بق خومان هه لژیڑین (وهک هاوسهرو مندال) له لاین خومان وه هه لمانده بزارد. نیببو نه بی نه جیج ده لیت له مواهیده وه

^۱ النجم (۳۱).

^۲ ص (۲۷).

﴿لَوْ أَرَدْنَا أَنْ نَتَّخِذَ لَهْوًا لَأَخَذْتَهُ مِنْ لَدُنَّا﴾ واته: نه گەر بمانويستايه گه مه و گالته بکين هر له لای خۆمانه وه ده مانکرد، نه به هشت و نه جهه نه ميشمان دروست نه ده کردو که سيشمان نه ده مراندو زيندورومان نه ده کرده وه و ليثمان نه ده پرسیه وه.^۱ فه تاده و سودی و نيبراهيمی نه خعی و موغیره ی کورپی مي قسم ده لئين: ﴿إِنْ كُنَّا فَعَلِينَ﴾ واته: (ما کنا فاعلين) واته: نه گەر بمانويستايه ده مانکرد، به لام نه مانکرد.^۲ مواجيد ده لیت: هر شتیک له قورئاندا به (إن) بیئت، نه وه بۆنکولیکردنه له وشته.^۳ خوی گوره ده فه رموویت: ﴿بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْبَاطِلِ﴾ واته: پاستی پوون ده که ينه وه و پرپوویچ له ناو ده چیت. بۆیه فه رمويه تی: ﴿فَيَدْمَغُهُ فَإِذَا هُوَ زَاهِقٌ﴾ واته: به هویه وه (به تال) ميشکی ده پئی و تیکده شکیت نینجا ده سته جی به تال ده فه و تیت و له ناو ده چیت. واته ده پروات و نامیتیت و ده توتیه وه. ﴿وَلَكُمْ الْوَيْلُ﴾ واته: هاوارو واوه یلا بۆ نه و که سانه ی ده لئين خودا کورپی هه یه، ﴿مِمَّا نَصِفُونَ﴾ واته: نه و درۆیه هه لده به ستن و ده یلئين، پاشان خوی گوره باسی به ندایه تی فریشته کان ده کات بۆ خوی که چۆن به شه وو به پۆژ به رده وام له عیباده تان.

هه موو شتیک مولکی خودایه و به نده ی نه وه

خوی گوره ده فه رموویت: ﴿وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ عِنْدَهُ﴾ واته: نه وه ی له ناسمانه کان و زه مینه و فریشته کانیش هه موو ته نها بۆ خودایه ﴿لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ﴾ واته: خۆ به زل نازانن له پرستنی خودادا، وه ک خوی گوره له نایه تیکی ترده فه رمويه تی: ﴿لَنْ يَسْتَنْكِفَ الْمَسِيحُ أَنْ يَكُونَ عَبْدًا لِلَّهِ وَلَا الْمَلَائِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ وَمَنْ يَسْتَنْكِفْ عَنْ عِبَادَتِهِ وَسْتَكْبِرْ فَسَيَحْشُرُهُمُ إِلَيْهِ جَمِيعًا﴾^۱ واته: هر گیزه مسیح لاری نیه و ناپازی نیه له وه ی به نده ی خوا بیئت هه روه ها فریشته نزیکه کانیش و هر که س به به ندایه تی خوا رازی نه بیئت و خوی به گوره دابینت نه وه له داهاتودا هه موویان کۆده کاته وه لای خوی. وه ده فه رموویت: ﴿وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ﴾ واته: ماندوو نابوو ته مه لی ناکن، پاشان ده فه رموویت: ﴿يُسْحِرُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَقْرَءُونَ﴾ واته: شه وو پۆژ

^۱ الطبري (۴۲۰/۱۸).

^۲ الطبري (۶۱۱/۲۱).

^۳ الدر المنثور (۶۲۰/۵).

^۴ النساء (۱۷۲).

تہ سبحیات و ستایشی دہ کن ماندوو نابنو و سارد نابنہ و ہ . واتہ : بہ ردہ وام ہمیشہ لہ کارکرداندان و بہ
 دلسوزیہ و گویا پالی فہرمانہ کانی خودانو بہ چاکی بہ جیتی دینن، وک خوی گہورہ دہ فہرموویت:
 ﴿لَا يَصْنَعُ اللَّهُ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ﴾^۱ واتہ : خودا چون فہرمانیان پس بدات، لہ فہرمانی
 دہرناچنو ہہرچیان پی بسپیڑیت بہ جیتی دینن.

﴿أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَخَذُوا إِلَهًا مِنْ الْأَرْضِ هُمْ يُبْشِرُونَ﴾^(۱) لَوَكَانَ فِيهِمَا إِلَهٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا فَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ

عَمَّا يَصِفُونَ ﴿۲﴾ لَا يُسْئَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْئَلُونَ ﴿۳﴾

وہ لامدانہ وہ نہ سہر نہ و خوا دروزخانہی بتپہرستان دہیانپہرستان

خوی گہورہ پازی نیہ ہیج کہ سیک جگہ لہ خوداگہ لیکہ تر بکاتہ خودای خوی بیانپہرستیت:
 ﴿أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَخَذُوا إِلَهًا مِنْ الْأَرْضِ هُمْ يُبْشِرُونَ﴾ واتہ : نایا نہ و خودایانہ مردوو زیندوو دہ کہ نہ و لہ
 زہوی دہرماندہ ہیننہ دہرہ و ہ، واتہ : نہ وانہ ہیج شتیکی وا ناتوانن بکن کہ واتہ چون کردوویانن بہ
 شہریکی خواو لہ گہل خودا دہیانپہرستان،؟ پاشان خوی گہورہ باسی نہ و ہ دہکات نہ گہر جگہ لہ
 خودا، خودایہ کی تر ہ بیت، ناسمانہ کان و زہمین تیک دہ چیت و نامینیت، وک دہ فہرموویت: ﴿لَوَكَانَ
 فِيهِمَا إِلَهٌ إِلَّا اللَّهُ﴾ واتہ : نہ گہر لہ ناسمانہ کان و زہمیندا جگہ لہ خودا، خودایہ کی تر بوایہ،

﴿لَفَسَدَتَا﴾ واتہ : بیگومان ہہردوویان تیکدہ چون . وک نہم نایہ تہ کہ خوی گہورہ دہ فہرموویت:

﴿مَا أَخَذَ اللَّهُ مِنْ لَبٍ وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنَ إِلَهٍ إِذْ أَذْهَبَ كُلَّ إِلَهٍ بِمَا خَلَقَ وَلَعَلَّ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ سُبْحَانَ

اللَّهِ عَمَّا يَصِفُونَ﴾^۲ واتہ : خودا ہیج بڑلہ یہ کی بڑ خوی بریار نہ داوہ ہیج پہرستراویکی تری لہ گہلدا

نہ بوہ (نہ گہر پہرستراوی تری لہ گہل بوایہ) نہ و کاتہ ہہر پہرستراویک چی دوست کردوہ (بق

خوی) دہ پیردو ہہندیکیان زال دہ بوون بہ سہر ہہندیکی تریاندا خوا پاک و بیگہ ردہ لہ وہی نہ وان

دہ یلین . وہ لیرہ یشدا دہ فہرموویت: ﴿سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ﴾ واتہ : خوی گہورہ نؤد پاک و

بی عہیبہ لہ و قسانہ نہ وانہ ہلی دہ بہ ستر و نہ لین: خودا کرپو شہریکی ہہیہ . پاشان دہ فہرموویت:

﴿لَا يُسْئَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْئَلُونَ﴾ واتہ : نہ و کاریہ دہ سستیکی ایہ ہیج کہ سیک ناتوانیت دہست

وہ کاری بدات و خوی تی ہہلقوریتینیت، وہ ہیج کہ س ناتوانیت لہ مپہر بیت لہ پیددا لہ بہر مہزنی و

^۱ التحريم (۶).

^۲ المؤمنون (۹۱).

بیبایکی و زانیاری و کارزانی و دادپه‌روه‌ری و به‌سۆزی خودا، ﴿وَهُمْ يُسْأَلُونَ﴾ واته: هر خودایه ده‌پرستیه‌وه له دوستکاروه‌کانی له‌وه‌ی که ده‌یکن، وه‌ک له‌نایه‌تیک‌ی تردا‌فه‌رموویه‌تی: ﴿قَوْلِكَ لَنْتَسَلْتَهُمْ أَعْمِينَ ﴿۱۲﴾ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾^۱ واته: جا سویند به‌په‌روه‌دگارت پرسیار له‌هه‌موویان ده‌که‌ین، له‌وه‌ی که ده‌یانکرد (له‌دنیا‌دا)، نه‌م نایه‌ته وه‌ک نه‌و نایه‌ته وایه که خوای‌گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَهُوَ يُحْيِرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ﴾^۲ واته: وه‌په‌نای (هه‌موو لایه‌ک) ده‌دات و که‌س له‌و په‌نا نادریت.

﴿أَرَأَيْتُمْ أَتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ هَذَا ذِكْرٌ مِنْ مَعِي وَذِكْرٌ مِنْ قَبْلِي بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ الْحَقَّ فَهُمْ مُعْرِضُونَ ﴿۱۳﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ ﴿۱۴﴾﴾^۳ خوای‌گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿أَرَأَيْتُمْ أَتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً قُلْ﴾ واته: نایا نه‌وانه جگه له‌خوا‌چهند خودایه‌کی تریان بۆ خۆیان داناوه؟ نه‌ی موحه‌مه‌د ﴿﴾ بییان بلی: ﴿هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ﴾ واته: به‌لگه‌ی خۆتان بینن له‌سه‌ر نه‌و قسه‌یه‌ی ده‌یکن. ﴿هَذَا ذِكْرٌ مِنْ مَعِي﴾ واته: نه‌م قورنانه هاتووه بۆ نه‌وانه‌ی له‌که‌ل منن، ﴿وَذِكْرٌ مِنْ قَبْلِي﴾ واته: وه‌قسه‌ی نه‌و (په‌یامانه‌ی) له‌پیش منه‌وه هاتوون. واته: کتیبه‌پیشووه‌کانیش به‌پیچه‌وانه‌ی نه‌و قسانه‌ن که ئیوه ئیژنی و وا ده‌زانن، ﴿بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ الْحَقَّ فَهُمْ مُعْرِضُونَ﴾ واته: نه‌ی خوانه‌ناسان ئیوه راستی نازانن و پشتی تیده‌که‌ن و خۆتانی لآ ده‌بوینن، هه‌موو کتیبیک که هاتووه‌ته خواره‌وه بۆ هر پیغه‌مره‌یک که په‌وانه‌ کراره‌ه تاییدا هاتووه که غه‌یری خودا هیچ خودایه‌تی تر نیه، بۆیه خوای‌گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾ واته: وه‌ئیمه نه‌مانناردووه پیش تو هیچ پیغه‌مبه‌ریک مه‌گر نیگامان بۆ ناردووه (به‌وه‌ی که) بیگومان جگه له‌من هیچ په‌رستراویک نیه که واته ته‌نهن من بپه‌رستن. وه‌ک خوای‌گه‌وره له‌نایه‌تی تردا‌فه‌رموویه‌تی: ﴿وَسَلِّ مَنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا أَجَلْنَا مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ آلِهَةً يُعْبَدُونَ﴾^۴ واته: تو پرسیار بکه له‌و پیغه‌مبه‌رانه‌ی پیش تو ناردومانن نایا بیجگه له

^۱ الحجر (۹۲-۹۳).

^۲ المؤمنون (۸۸).

^۳ الزخرف (۴۵).

خوای میهره بان بریارمان داوه په رستراویک بپه رستریت، وه فه رمویه تی: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ﴾^۱ واته: هه موو پیغه مبریک که خودای گه وره په وانسه کردووه بانگی خه لکی کردووه بقی عیباده تی خودا به تنهاو داوای کردووه لیان شه ریکی بقی دانه نین، سروشتی مروتی خوئی شایه ته له سر نه وه، موشریکه کان هیچ به لگه به کیان به ده سته وه نیه، به لگه کانیاں به تالو و پوپوچه لای په روه ردگاریان، خوای گه وره لیان توپوره به و جه زره به ی زرد توندیش ده درین.

﴿وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا سُبْحٰنَهُۥٓ بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمٰتٌ ﴿۱۶﴾ لَا يَسْبِقُونَهُۥٓ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهِۦٓ يَعْمَلُونَ ﴿۱۷﴾ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ارْتَضَىٰ وَهُم مِّنْ حَشِيَّتِهِۦٓ مُشْفِقُونَ ﴿۱۸﴾ وَمَنْ يُّقُلْ مِّنْهُمْ إِيۡتِ إِلٰهَ مِن دُونِهِۦٓ فَذٰلِكَ نَجْزِيهِ جَهَنَّمَ كَذٰلِكَ نَجْزِي الظّٰلِمِيۡنَ ﴿۱۹﴾﴾^۱ وه لامدانه موی نه وه که سانه ی وا دهزانن که فریشته کان کیژی خودان و باسی کاره کانیاں پله بیان

خوای گه وره ده فه رمویت: ﴿وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا﴾ واته: وه بیباوه پان و تیان خوای میهره بان مندالی بقی خوئی بریارداوه (که فریشته کانن)، خوای گه وره وه لاسی نه وه که سانه ده داته وه که نه لاین خودا مندالی هه یه و نه و مندالش له فریشته کان، وه که هه ندیک له عه ره به کان وایانده زانی که: فریشته کان کیژی خودان، خوای گه وره وه لاسی دانه وه و فه رموی: ﴿بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمٰتٌ﴾ واته: نه و فریشته به بنده ی ریژلیگیراون له لای خودا و پله پایه و شوینی به ریژیان بقی دانراوه، نه وانیش به نذری بی وچان به گفتارو به کردار هر خه ریکی خوا په رستین، ﴿لَا يَسْبِقُونَهُۥٓ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهِۦٓ يَعْمَلُونَ﴾ واته: له قسه ی خوا پیش ناکه ون له هیچ شتی کدا و نه و فرمانانه ی دهی دات به سه ریاندان هه رگیز سه ریچی لی ناکن، به لکو زرد به په له جیبه جیبی ده که ن، ﴿يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ﴾ واته: خوا ناگاداره به نه وه ی که دنیا له بهر ده ستیاندا یه و نه وه ی له پژی داییدا بویان ناماده کراوه. واته: ناگاداره به وه ی کردویوانه و نیستاش ده یکن، چونکه زانیاری خودا دهری داون و هیچ شتیکی شاروه ی لی ون نابیت، ﴿وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ارْتَضَىٰ﴾ واته: هر که سیک نه و پازی نه بیت ناتوانن تکای بقی بکن، نه م نایه ته وه که نه و نایه تانه وایه که ده فه رمویت: ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُۥٓ

إِلَّا يَذُنُّهُ^۱ وَاث: كَيْتِه نُو كه سِی له و پوژدها بتوانیت تكای له لا بكات مه گهر به ریپیدانی خوی. وه ده فہرموویت: ﴿وَلَا نُنْفَعُ الشَّفْعَةَ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أَدْرَكَ لَهٗ﴾^۲ وَاث: وه تكاكردن لای خوا سوودی نیہ مه گهر بؤ كه سِیك نُو (خوا) پڙگه بدات، ثابته له م باره وه ئیجگار زوره. ﴿وَهُمْ مِنْ خَسِيئَةٍ مُشْفِقُونَ﴾ وَاث: فریشته كان له ترسی خوا ده له رزن. پاشان خوی گه وره ده فہرموویت: ﴿وَمَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ إِنْتِ إِلَهٌ مِنْ دُونِهِ﴾ وَاث: هر كه سِیك بیژیت من خودایه كم غه یری خودا، وَاث: له گه ل خوادا، ﴿فَذَلِكَ نَجْرِيهِ جَهَنَّمَ كَذَلِكَ نَجْرِي الظَّالِمِينَ﴾ وَاث: هر كه سِیك وا بیژیت و نُو قسه یه بكات، سزای نُو كه سه جهه هه نمه، توله یش له ناهه قیكار ده سینین بهو شیوه یه. نُه مه خوی مرجه (شهرته)، مرجه یش پیویست ناكات پووبدات، وه ك نُه م ثابته كه خوی گه وره ده فہرموویت: ﴿قُلْ إِنْ كَانَ لِلرَّحْمَنِ وَلَدٌ فَأَنَا أَوَّلُ الْعَابِدِينَ﴾^۳ وَاث: نه گهر خودا فه رزنده ی بیته، من یه كه مین كه سِیك كه ده یه رستم، نُه مه مرجه و هر گیز پوونادات، وه ده فہرموویت: ﴿إِنِ اشْرَكْتَ لَيَحْبِطَنَّ عَنْكَ^۴﴾ وَاث: ئیمه به تزمان پاگه یاندوه نه ی موحه مه د- ﴿﴾ نه گهر شه ريك بؤ خودا دابنیز بیگومان به كاره كه ته لی پوچه ل ده بیته، نُه م مرجه یش هر گیز نایه ته دی.

﴿أَوَلَمْ يَرِ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتْ رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيًّا أَفَلَا يُؤْمِنُونَ﴾^{۲۰} وَجَعَلْنَا فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِهِمْ وَجَعَلْنَا فِيهَا فِجَاجًا سُبُلًا لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿۲۱﴾ وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَقْفًا مَحْفُوظًا وَهُمْ عَنْ آيَاتِهَا مُعْرِضُونَ ﴿۲۲﴾ وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ^{۲۳} ﴿۲۳﴾ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ﴿۲۴﴾

نیشانه کانی خودا له ناسمان و زهوی و شه وو پوژدها

خوی گه وره ده فہرموویت: ﴿أَوَلَمْ يَرِ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتْ رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيًّا أَفَلَا يُؤْمِنُونَ﴾ وَاث: نایا نه وانه ی بیباوه پوون نه یاندی و نه یانزانویه كه ناسمانه كان و زهوی هر دوهوکیان پیكه وه لكابوون و یه ك پارچه بوون ئینجا له یه كترمان جیاكرنده وه و

^۱ البقرة (۲۵۵).

^۲ سبأ (۲۳).

^۳ الزخرف (۸۱).

^۴ الزمر (۶۵).

فراهه ممان مینا له تاو هموو شتیکی زیندوو، دهی نایا نه وانه هر باوه پ ناهینن؟ خوی گوره ناگادارمان ده کاتوه له تواناو دهسه لاتی ته اوو مه زنی خوی له دروستکردنی گشت شته کانداو زالی به سر هم مویداو ده فرمویت: ﴿أَوَلَمْ يَرِ الْآلِینَ کَفْرًا﴾ واته: ناخو خوانه ناسان نه وانه کی به پوایان به دهسه لاتی ته اووی خودا نیه و کسی تر له گه لیدا نه به رستن، نایا نازانن که خودا خوی به تنها هموو شتیکی وه دیه پناوه و به کاره کانیدا ده گات، چون شایه نی نه وه یه که کسی تری له گه لدا به رستی یان که کسی تر بکی به شریکی، نایا نه وانه نابینن که ناسمانه کان و زمین یه ک پارچه بوون واته: به سر یه که وه بوون و تزکمه و پته بوون و چوو بوون به یه کدا، له سه ره تای دروست بوونیا نه وه، پاشان نه میانی له نه ویان جیا کرده وه و ناسمانه کان بوونه حوت ناسمان و زمینیش بووه حوت زمین و به هوا نه میانی له نه ویان جیا کرده وه، ناسمان بارانی ل باری و زه ویش پوه کی تیاپوا، بویه خوی گوره فرمویت: ﴿وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ کُلَّ شَیْءٍ حَیٍّ أَفَلَا یُرْمِنُونَ﴾ یانی: نه وانه به چاوی خویان دروست کرده کان نه بینن که کم که م دینه به ره م وه همو نه مانه ش به لگی ناسکران له سر بوونی وه دیه پنه ریکی به توانای خاوهن دهسه لات که مه یلی هر شتیکی بییت ده یکات، وه ک هم شاعیره ده لیت:

فنی کُل شیء له ایه تَدُلُّ عَلٰی اَنَّهُ وَاٰدِ

سوفیانی سه وری له باوکیه وه له عیکریمه وه ده لیت: پرسیار کرا له ئینو عه بیاس، نایا شه و له پیشه وه بووه یان پوژ؟ وتی: نایا بینو تانه کاتیک ناسمانه کان و زمین یه ک پارچه بوون، ناخو جگه له تاریکستانی هیچی تر له نیوانیادا هه بووه؟ به ودا بزائن که شه و له پیش پوژ وه بووه. ئینو نه بی حاته م پویا ته کردوه له ئینو عومره وه که پیاویک هات پرسیا ری له باره ی ناسمانه کان و زمینه وه لیکرد، نایا یه ک پارچه بوون خوی گوره جیا ی کردنه وه، ئینو عومر وتی: بپو بقی لای نه و ماموستایه لئی بپرسه، دوابی بی و هه والم بده ری که چی وتوو. وتی: پویش بقی لای ئینو عه بیاس پرسیا ری لیکرد، ئینو عه بیاس وتی: به لی، ناسمانه کان یه ک پارچه بوون و بارانیان نه ده باراند، زمینیش یه ک پارچه بوو پوه کی ل نه ده پوا، کاتیک خودا خه لکیکی دروست کرد بقی هم زمینه، ناسمانی و لیکرد باران ببارینن و زمینیشی چاک و به پیت کرد که پوه ک بروینن، پیاوه که گه پایه وه بقی لای ئینو عومر هه واله کی دایه، ئینو عومر وتی: ئیستا تیگه یستم که ئینو عه بیاس زانیاری فیزکراوه له باره ی قورنانه وه پاستی وتوو هر به و شیوه یه بووه، ئینو عومر وتی: نه وسه ده موت: نه و چاو قابییی ئینو عه باس به لاوه چاک نیه له باره ی ته فسیری قورنانه وه هیه تی، ئیستا بوم

دور کهوت که نه و زانیاری قورئانیی پئدراوه.^۱ سه‌عیدی کورپی جوبه‌یر ده‌لئیت: ئاسمان و زه‌مین به یه‌که‌وه (لکابوون) کاتیک ئاسمان به‌رزبووه‌وه و زه‌وی ئی جیابووه‌وه و نه‌وه نه‌و لئیکه‌لوه‌شاندنه‌وه بوو که خوای گه‌وره باسی کردووه له قورئاندا، حه‌سه‌ن و قه‌تاده ده‌لئین: هه‌موو به‌یه‌که‌وه بوون، به‌م هه‌وایه له‌یه‌کی جیاکردنه‌وه، خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَیٍّ﴾ واته: هه‌رچی گیانه‌وه‌ریش هه‌یه له ئاو به‌رهمان هیناوه، که‌واته سه‌رچاوه‌ی گشت گیانه‌وه‌ران له ئاوه. ئیمامی نه‌حمه‌د پړوایه‌تی کردووه له نه‌بو هوره‌یره‌وه ده‌لئیت: وتم: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) من کاتیک که تر نه‌بینم دلم خۆش نه‌بیتم و چارم پوون نه‌بیته‌وه، بۆیه باسی هه‌موو شتیکم بۆ بکه، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی: (هه‌موو شتیك له ئاو وه‌دی هاتووه) ده‌لئیت: وتم: شتیکم فی‌ر بکه کارم پیکرد بچه به‌هه‌شت، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی: (سلاو بکه و خواردن بده به‌خه‌لکی، په‌یوه‌ندی خزمایه‌تی به‌جی بینه‌و به‌شوه‌وه‌سه‌ کاتیک که خه‌لکی خه‌وتوون، پاشان به‌بی‌ترس برۆ بۆ به‌هه‌شت).^۲ ئه‌مه ئیسنادیکه له‌سه‌ر مه‌رجی هه‌ردوو سه‌حیحه‌که، جگه له‌وه نه‌بیتم که نه‌بو مه‌یمونه له‌پاویه‌کانی لای (سنن) هه‌و ناویشی (سوله‌یم) ه، تیرمزیش حه‌دییسی بۆ پاست ده‌کاته‌وه. پاشان خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَجَعَلْنَا فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ﴾ واته: نه‌و کێوانه‌شمان داکوتاوه به‌ناو زه‌ویدا بۆ نه‌وه‌ی پاپوه‌ستییت و قورسی بکات و نه‌له‌رزیت به‌و خه‌لکه‌وه له‌سه‌ریه‌تی، واته: بجوئیت و به‌ملاولادا بروات و نه‌وستی و بۆ نه‌وه نه‌شی خه‌لکی له‌سه‌ری بژین، چونکه هه‌مووی نوقم بووه له‌ناو ئاودا چواریه‌کیکی نه‌بیتم، خوای گه‌وره هه‌واو خۆری وه‌دییه‌نا هه‌تا نه‌و خه‌لکه ئاسمان و نه‌وه‌ی تیایه‌تی ببینیتم که چه‌ند نیشانه‌ی گه‌وره به‌لگه‌ی پوون و ئاشکرای تئدایه، بۆیه خوای گه‌وره فه‌رموویه‌تی: ﴿أَنْ تَمِيدَ بِهِمْ﴾ واته: نه‌وه‌کا بیانله‌رزیتیت و له‌گه‌ل خۆی بیانبات، ﴿وَجَعَلْنَا فِيهَا فِجَاجًا سُبُلًا﴾ واته: وه‌چه‌ند ده‌روازه و پیمان تئدا کردووه‌ته‌وه بۆ نه‌وه‌ی پئیدا برۆن له ولایتیکه و بۆ ولایتیکی تر له کیشوه‌ریکه‌وه بۆ کیشوه‌ریکی تر، وه‌ک خۆتان ده‌ببینن که نه‌و که‌ژو کێوانه‌ چۆن بونه‌ته پئنگر له نێوان نه‌م ولات و نه‌و ولاتدا، خوای گه‌وره پئگای تئدا هیشتووه‌ته‌وه بۆ نه‌وه‌ی خه‌لکی پئیدا برۆن له‌م شوینه‌وه بۆ نه‌و شوین، بۆیه فه‌رموویه‌تی: ﴿لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ﴾ واته: به‌لکو شاره‌زاین. وه‌ خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَقْفًا مَّحْفُوظًا﴾ واته: ئاسمانیشمان وه‌ک سه‌ریانئیک (گومه‌زه‌ک) لئیکردووه به‌سه‌ر زه‌مینه‌وه، وه‌ک خوای گه‌وره فه‌رموویه‌تی: ﴿وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْدٍ وَإِنَّا

^۱ ابن ابی حاتم (۲۴۵۰/۸).

^۲ احمد (۲/۲۹۵/۲۲۲/۳۲۴)، فه‌رمووده‌یه‌کی لاوازه.

لَمُوسِعُونَ ﴿۱﴾ واته: وه ناسمان به دهستي خۆمان دروستمان کردوه، وه نيمه فراوانکري (ناسمانين)، وه فرمويي تي: ﴿وَالسَّمَاءَ وَمَا بَنَاهَا﴾^۱ واته: وه سويند به ناسمان و به وهی دروستی کردوه، وه فرمويي تي: ﴿أَفَلَمْ يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ﴾^۲ واته: دهی نایا سه رنجی نهو ناسمانه یان نه داوه که له سه ریانه وهیه چۆن دروستمان کردوه و پازاندو مانه ته وه و هیچ درزو که لینتیکی تیدا نیه. مه به ست له بینا دانانی گومه زیه وهک پیغه مبه ری خودا (ﷻ) فرمويي تي: (نیسلام له سه ر پینج (پایه) دانراوه).^۳ واته: پینج پایه، نه مه بیش له چادرا نه بی نابیئت، وهک باوه لای عه ره به کان. ﴿مَحْفُوظًا﴾^۴ واته: به رزو پاریززواوه له وهی که دهستی وه دردیئت، مواهد ده لایت: گومه زیه کی به رزکراوه یه. ﴿وَهُمْ عَنْ آيَاتِنَا مُعْرِضُونَ﴾^۵ واته: به لام نه وانه سه باره ت به نایه ته کانی ناسمان پشت تیکه رو پوو وه رگیز بیون. وهک نه نایه ته که خوی گه وره ده فرمويي تي: ﴿وَكَأَن زَيْنَ آيَةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَمُرُونَ عَلَيْهَا وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ﴾^۶ واته: وه زور به لگه و نیشانه مه یه له ناسمانه کان و زه میندا به لایاندا ده پۆن به لام نه وان پوویان لی وه رده گپین. واته: بیرناکه نه وه له و شتانه ی که خودا تیییدا دروست کردوه له وه مو فراوانی و به رزیه مه زن و بی وینه یه که پازیت تراوه ته وه به وه مو نه ستیره گه پوک و وه ستاوانه له شه وو پۆژدا، وه نه و خوره ی که له ماوه ی شه وو پۆژتکدا نه و شویننه ی خوی ده بریئت که بزی دیاریکراوه، به شیوه یه ک که هر خودا خوی ده زانیت چۆنه، پامی هیناوه و ده پوات، پاشان خوی گه وره له هه ندی نیشانه ی خوی ناگادارمان ده کاته وه و ده فرمويي تي: ﴿وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ﴾^۷ واته: هر نه و خودایه که شه وو پۆژی دروست کردوه، شه و به تاریکی و بیده نگی و پۆژیش به پووناکی و قه ره بالقی و جاری شه و دریزه و جاری کورته و به پیچه وانه شه وه، ﴿وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ﴾^۸ واته: خۆرو مانگیش، نه وه خۆر که پووناکیه کی تابییه تی خوی مه یه و له شوینی دیاریکراوی خۆدایه و کات و جولان و پۆشستنی تابییه تی خوی مه یه،

^۱ الذاریات (۴۷).

^۲ الشمس (۵).

^۳ ق (۶).

^۴ فتح الباری (۱/۶۴).

^۵ الطبری (۱۸/۴۳۶).

^۶ یوسف (۱۰۵).

نه وه مانگیش به هه مان شیوه پووناکی و شوین و جموجول و کاتی تایه تی خوی ههیه، ﴿كُلٌّ فِي فَالِكٍ
 يَسْبَحُونَ﴾ واته: له شوینی خویاندا ده سوپینه وه. ئیبنو عه بیاس ده لئیت: ده سوپینه وه وه ک چون
 ته شی ده سوپینه وه له شوینی خویدا. ^۱ خوی گه وره ده فه رموویت: ﴿فَالرُّقْأُ الْاِصْبَاحِ وَجَعَلَ اَلَيْلَ سَكَنًا
 وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ حُسْبَانًا ذَٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ﴾ ^۲ واته: (خوا) به ده پینه ری شه به ق و پووناکی
 پوژبوونه وه یه و شه وی کردوه به کات و هوی نارامگرتن و خورو مانگی کردوه ته هوی حساب
 دیاریکردن و زانینی کات نه وه ش نه ندازه گرتنی خوی به ده سه لاتی زانایه.

﴿وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِّن قَبْلِكَ الْخُلْدَ اَفَايْن مَّتَّ فَهُمْ لَمَلْئِدُونَ ﴿۳۴﴾ كُلُّ نَفْسٍ ذَا اَبْقَةِ الْمَوْتِ وَتَبْلُوكُمْ
 بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً وَاِلَيْنَا تُرْجَعُونَ ﴿۳۵﴾﴾

هیج که سیک نیه بمینیت و نه مریت له دنیا دا

خوی گه وره ده فه رموویت: ﴿وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِّن قَبْلِكَ الْخُلْدَ﴾ واته: نهی موحه مهه د و امان
 نه کردوه له دنیا دا هیج مرویه که هه بیت و نه مریت، به لکو ده بیت هه موو بمرن، وه ک خوی گه وره له
 نایه تیکی تریشدا ده فه رموویت: ﴿كُلٌّ مِّنْ عِلْمِهَا فَاِنَّ ﴿۳۶﴾ وَرَبِّي رَجَمَهُ رَبِّي ذُو الْجَلَالِ وَالْاِكْرَامِ﴾ ^۳ واته: هه رچی
 که س له سه ر زه ویدایه نامینیت و تیاده چیت، وه هه ر په روه ردگارت ده مینیت که خاوه ن شکوی
 پیزداره. وه ده فه رموویت: ﴿اَفَايْن مَّتَّ﴾ واته: چون نه گه ر تۆ بمری نهی موحه مهه د ﴿فَهُمْ
 لَمَلْئِدُونَ﴾ واته: نه وان به هیوای ژیان بن شتی وا هه رگیز نابیت، به لکو ده بیت هه موو له ناو بجیت
 بمریت، بویه خوی گه وره ده فه رموویت: ﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَا اَبْقَةِ الْمَوْتِ﴾ واته: هه موو که سیک مردن
 ده چیریت و ده مریت، پریوایه ت کراوه له شافیعیه وه (په حمتی خوی لی بیت) نه م دوو دیره شیعه ری
 به ناوازه وه دهوت:

تمنى رجال ان اموت، وان اُمت
 فقل للذي يبغى خلاف الذي مضى
 فتلك سبيل لست فيها باوحد
 تهياً لأخرى مثلها فكان قد

پاشان خوی گه وره ده فه رموویت: ﴿وَتَبْلُوكُمْ بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً﴾ واته: جارئ به کاره ساتی
 نارچه ت تاقیتان ده که یه وه جارئکی تر به خیروبیزی زور، تا سهیر بکه بن بزاین کئ شوکرانه پوژیره و

^۱ الطبري (۲۰/۵۲۰/۵۲۱).
^۲ الانعام (۹۶).
^۳ الرحمن (۲۶-۲۷).

کیش سبله و به دنمه که، وه کی خۆڤاگره و کیش بییهویه. وه ک علی کوپی نه بو ته لحه ده لیت: له ئیبنو عه بیاسه وه ﴿وَبَلَّوْكُمْ﴾ واته: تا قیتان ده که یه وه، ﴿بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً﴾ واته: به خۆشی و ناخۆشی، به له ش ساغی و نه خۆشی، به دهوله مهندی و هه ژاری، به حالان و حه رام، به گوپرایه لی و گوناها، به شاره زایی و گومرایی ﴿وَاللَّيْنَا تُرْجَعُونَ﴾ واته: پاشان ده که پینه وه بۆمان له سه ر کرداره کانتان پاداشتان ده ده یه وه.

﴿وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَتَّخِذُونَكَ إِلَّا هُزُوًا أَهَذَا الَّذِي يَذَّكُرُ آلِهَتَكُمْ وَهُمْ يَذُكُرِ الرَّحْمَنُ هُمْ كَفَرُوا﴾ ﴿٣٦﴾ خَلْقَ الْإِنْسَانِ مِنْ عَلَجٍ لَّسَأُولِكُمْ آيَاتِي فَلَا تَسْتَعْجِلُوا ﴿٣٧﴾
گالته جاری بته رستان به پیغه مبه ر ﴿﴾

خوای گه وه ده فه رموویت به پیغه مبه ره کی ﴿﴾: ﴿وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ واته: هه ر کاتیک که خوانه ناسان تو ده بینن وه که نه بو جه هل و هاوشیه کانی ﴿إِنْ يَتَّخِذُونَكَ إِلَّا هُزُوًا﴾ واته: گالته پی ده که نو به سوکی ناوت ده بن و نه لین: ﴿أَهَذَا الَّذِي يَذَّكُرُ آلِهَتَكُمْ﴾ واته: نایا نه مه یه قسه ده لیت به خواکانتان و به بی ناوه ز سه بریان ده کات. خوای گه وه ده فه رموویت: ﴿وَهُمْ يَذُكُرِ الرَّحْمَنُ هُمْ كَفَرُوا﴾ واته: نه وانه خۆیان خوانه ناسن له کاتیکدا خۆیان به باسی خوای میهره بان بییاوه پان. که چی نه وه نده نه فامن گالته به پیغه مبه ر ﴿﴾ ده که ن، وه ک خوای گه وه له نایه تیکی ترده فه رموویه تی: ﴿وَإِذَا رَأَوْكَ إِنْ يَتَّخِذُونَكَ إِلَّا هُزُوًا أَهَذَا الَّذِي بَعَثَ اللَّهُ رَسُولًا﴾ ﴿٤١﴾ إِنْ كَادَ لَيُضِلُّنَا عَنْ آلِهَتِنَا لَوْلَا أَنْ صَبَرْنَا عَلَيْهَا وَسَوْفَ يَعْلَمُونَ حِينَ يَرَوْنَ الْعَذَابَ مَنْ أَضَلُّ سَبِيلًا﴾^۱ واته: وه (هی موجه مه د ﴿﴾) کاتیک تو ببینن به س گالته پی ده که نو (ده لین) نا نه مه یه خوا ناروویه تی به پیغه مبه ر، وه ده لین) نزیک بوو له په رستراوه کانمان لامان بدات نه که ره سه ر (په رستن) بیان خۆگر نه بووینایه، له داهاتوودا ده زانن کاتیک سزای خوا ده بینن کی (گومرته ر) و رینگای و نکردوه. پاشان خوای گه وه ده فه رموویت: ﴿خَلْقَ الْإِنْسَانِ مِنْ عَلَجٍ﴾ واته: خه لکی له په له دروست بووه. وه ک خوای گه وه له نایه تیکی ترده فه رموویه تی: ﴿وَكَانَ الْإِنْسَانُ

^۱ الطبري (۱۸/۴۴۰).

^۲ الفرقان (۴۱-۴۲).

جَبُولًا^۱ واتہ: وہ ٹادھی ہمیشہ پہلے کہہ رہے۔ واتہ: مؤلفہ کان ہر پہلے نہ ٹیش و کارہ کانیاںدا، حکیمت لہ باسی پہلے کردنی مؤلفہ لیترہ دا لہ بر نہ وہیہ کاتیک کہ باسی گالتہ چہ کان دہ کریت، یہ کسر بہ پہلے چا وہ پوانی تؤلہ سندن دہ کریت لہ وانہ، خوی گورہ فرموویہ تی: ﴿خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَجٍ﴾ خوی گورہ مؤلفہ تی ناہ قیکار دہ دات ہتا کاتیک کہ گرتی ہر گیز پزگاری نابیت، خوا مؤلفہ دہ دات پاش نہ و مؤلفہ تہ بہ پہلے نہ و ستہ مکارہ دہ کریت و تؤلہ ی لی دہ سینیت، بویہ فرموویہ تی: ﴿سَأُورِيكُمْ آيَاتِي﴾ واتہ: بہ و زوانہ زؤد زو پریارو دہ سلات و تؤلہ ی خؤمتان نیشان دہ دم بہ رامبر نہ و خوانہ ناسانہ ی کہ سر پچیم دہ کن ﴿فَلَا تَسْتَعْجِلُونِ﴾ واتہ: پہلے م لی مہ کن و خؤراگرن۔

﴿وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ (۳۸) لَو يَعْلَمُ الَّذِينَ كَفَرُوا حِينَ لَا يَكْفُرُونَ عَنْ وُجُوهِهِمُ النَّارَ وَلَا عَنْ ظُهُورِهِمْ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿۳۹﴾ بَل تَأْتِيهِمْ بَغْتَةً فَبَهُتُمْ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ رَدَّهَا وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ ﴿۴۰﴾

پہلے کردنی موشریکہ کان بو ہاتنی سزا

خوی گورہ باسی موشریکہ کان دہ کات کہ داوی سزا دہ کن بویان بیت، چونکہ لہ لایان درویہ و نکولی لیڈہ کن و بپویان پٹی نیہ و بہ دوری دہ زانن شتی وا پوودات، بویہ نہ لئین: نہ گہر راست دہ کی، با نہ و سزایہ مان بق بیت، وہ ک خوی گورہ دہ فرموویت: ﴿وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ واتہ: وہ (بتپہ رستان بہ گالتہ وہ) دہ لئین نہ م بہ لئینی (تؤلہ یہ) کہ ی دیت نہ گہر نیوہ راستگون۔ خودای مہ زنیش دہ فرموویت: ﴿لَو يَعْلَمُ الَّذِينَ كَفَرُوا حِينَ لَا يَكْفُرُونَ عَنْ وُجُوهِهِمُ النَّارَ وَلَا عَنْ ظُهُورِهِمْ﴾ واتہ: نہ گہر نہ وانہ بیگومان بوونایہ لہ وہ ی کہ نہ و سزایان بق دیت و ہر پوودہ دات، نہ وہ ندہ پہلے داویان نہ دہ کرد، وہ نہ گہر دہ یان زانی کاتیک نہ و ناگرہ دایان دہ پؤشیت لہ ہموو لایہ کہ وہ لہ سریانہ وہ و لہ ژیر پاکانیاںدا ناتوانن لہ خویانی دورخہ نہ وہ، نہ و قسہ یان نہ دہ کرد، ﴿لَهُمْ مِّنْ قَوْفِهِمْ ضَلالٌ مِّنَ النَّارِ وَمِنْ قَتْلِهِمْ ضَلالٌ﴾ واتہ: بق نہ وان ہہ یہ لہ لای سریانہ وہ چند تہ بقیٹ (وہ ک ہوری پش) لہ ناگرو لہ ژیریشیانہ وہ چند تہ بقیٹ ہہ یہ، وہ

^۱ الاسراء (۱۱)۔

^۲ الزمر (۱۶)۔

ده فہرموویت: ﴿لَهُمْ مِّنْ جَهَنَّمَ مِهَادٌ وَمِنَ فَوْقِهِمْ غَوَاشٍ﴾^۱ واتہ: نہ وانہی لہ دوزخ خدا فہرش و راخہ ریان (لہ ناگرہ) و لہ لای سہ روشیانہ وہ لیغہ و داپوشہ ریان (لہ ناگرہ)، وہ لہ م نایہ تہ یشدا دہ فہرموویت: ﴿حِينَ لَا يَكْفُرُونَ عَنْ وُجُوهِهِمُ النَّارَ وَلَا عَنْ ظُهُورِهِمْ﴾ واتہ: کانیک ناتوانن دوری بخنہ وہ بلیسہی ناگر لہ دہم و چاوو پشتیان، وہ لہ نایہ تیکی تردا دہ فہرموویت: ﴿سَرَّابِلُهُمْ مِّنْ فِطْرَانٍ وَتَعَنَّى وُجُوهُهُمُ النَّارَ﴾^۲ واتہ: پڑشاکیان قہ ترانی پہ شہ و دہم و چاویشیان ناگری پڑشیوہ، ﴿وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ﴾ واتہ: کہ سیش بہ ہاناپانہ وہ نایہ ت، وہ ک خوی گہ ورہ لہ نایہ تیکی تردا دہ فہرموویت: ﴿وَمَا لَهُمْ مِّنَ اللَّهِ مِن وَاوٍ﴾^۳ واتہ: وہ بیگومان ہیج پاریزہ ریک نیہ بؤ نہ وان لہ (سزای) خوا، پاشان خوی گہ ورہ دہ فہرموویت: ﴿بَلْ تَأْتِيهِمْ بَغْتَةً﴾ واتہ: لہ ناکانو ناگریان تسی بہ ردہ بیتو ﴿فَتَبْهَتُهُمْ﴾ واتہ: واقیان پردہ مینیت و نازانن پوولہ کوی بکن، ﴿فَلَا يَسْتَطِيعُونَ رَدًّا﴾ واتہ: ناتوانن لہ خویانی دور بخنہ وہ و خویانی لی لادہن، ﴿وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ﴾ یانی: ہیج مؤلہ تیکیان پی نادریت و تہنہا یہ ک سہ عاتیش نہ و سزایان بؤ دواناخریت.

﴿وَلَقَدْ أَسْتَهْزَأُ بِرُسُلٍ مِّنْ قَبْلِكَ فَحَاقَ بِالذِّلِّ سَخِرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ﴾^(۴۱) قُلْ مَنْ يَكْفُرُكُمْ بِالْبَيْتِ وَالنَّهَارِ مِنَ الرَّحْمَنِ بَلْ هُمْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِمْ مُعْرِضُونَ﴾^(۴۲) أَمْ لَهُمْ آلِهَةٌ تَمْنَعُهُمْ مِنْ دُونِنَا لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَ أَنْفُسِهِمْ وَلَا هُمْ يَتَأْتَصِحُّونَ﴾^(۴۳)

پہ نلدومرگرتن نہ وانہی پینشہ وہ کہ گالته یان دہ کرد بہ پینفہ مہہ ران

خوی گہ ورہ دلخوشی پینفہ مہہ ر (ﷺ) دہ داتہ وہ لہ سہر نہ و گالته کردنہی خوانہ ناسان بہ رامبہ ری دہ یان کرد و نازاریان دہ داو بہر یابان پی نہ دہ کرد دہ فہرموویت: ﴿وَلَقَدْ أَسْتَهْزَأُ بِرُسُلٍ مِّنْ قَبْلِكَ فَحَاقَ بِالذِّلِّ سَخِرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ﴾ واتہ: سویند بہ خوا بیگومان گالته و لاقرتی بہ پینفہ مہہ رانی پیش توش کراوہ، نہ وانہش کہ بہر یابان پی نہ دہ کردو بہ دوریان دہ زانی پوودات تووشی سزای سہخت بوون، وہ ک خوی گہ ورہ دہ فہرموویت: ﴿وَلَقَدْ كَذَّبْتَ رُسُلًا مِّنْ قَبْلِكَ فَصَبَرُوا عَلَىٰ مَا

^۱ الاعراف (۴۱).

^۲ ابراہیم (۵۰).

^۳ الرعد (۳۴).

كذِبُوا وَأَوْذُوا حَتَّىٰ أَنهَم نَهْرًا وَلَا مَبْدَلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ وَلَقَدْ جَاءَكَ مِنْ نَبِيِّ الْأَمْرَسِيِّينَ ﴿۱﴾ واته: سویند به خوا بیگومان پیغهمبرانی پیش توش نهی موحه معه (ﷺ) باوه پریان پی نهکراوه به لام نارامیان گرت له سهر نهو باوه پی نهکردنه یان وه نهزیهت و نازاردردان تا یارمه تی و سه رختنی نیغهم یان بوقهات وه فرمانو به لینه کانی خوا به هیچ که سیک ناگوردریت، بیگومان هه والی هندی له و پیغهمبرانهت بوقهات وه. پاشان خوی گوره باسی نهو هه موو بهرانهی خوی دهکات که به خشییویتی به بنده کانی که به شهوو به پوژ پاراستویویتی و چاوی لیتیانه و هرگیز لیتیان بی ناگانه به نه ندازهی چاوی لیکنانتیک، وه ده فرموویت: ﴿قُلْ مَنْ يَكْفُرْكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ مِنَ الرَّحْمٰنِ﴾ واته: بلی: (به گالته که ران کی) (ده توانیت) نیوه بیاریزیت به شهوو به پوژ له (سزای) خوی میهره بان، ﴿مِنَ الرَّحْمٰنِ﴾ یانی: له جیاتی خوا واته: غهیری خوی په حمان، ﴿بَلْ هُمْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِمْ مُعْرِضُونَ﴾ واته: نهو خوانه ناسانه دان نانیین بهو به مره چاکانهی که خودا پیی داون به لکو خویان ده بویدن له وه موو به مره و نیشانانهی خودا، پاشان خوی گوره ده فرموویت: ﴿أَمْ لَهُمْ آلِهَةٌ تَمْنَعُهُمْ مِنْ دُونِنَا﴾ پرسیاریکی نینکاریه وه ره شه و سه رزه نشتی تیدیاه. واته: نایا نهوانه خودا که لیکیان هه به که ده یان پاریزیت له به لاو کاره سات جگ له نیغهم؟ بهو شیوه به نیه نهوان واده زانن و تیده گن، بویه ده فرموویت: ﴿لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَ أَنفُسِهِمْ﴾ واته: نهو خودا که لهی که نهوانه پشتیان پی به ستوه و جگ له خودا یارمه تی خوشیان ناتوانن بدن، ﴿وَلَا هُمْ مِنَّا يَصْحَبُونَ﴾ واته: وه له لاین نیغهم شه وه په نا نادرین. عه وفی ده لیت له نیبنو عه بیاسه وه: ﴿وَلَا هُمْ مِنَّا يَصْحَبُونَ﴾ واته: نیغهمش نایانگرینه خومان و په نایان پی ناده بین.^۲

﴿بَلْ مَعَنَا هَؤُلَاءُ وَآبَاءُهُمْ حَتَّىٰ طَالَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ أَفَلَا يَرَوْنَ أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا أَنهَمُ الْغَالِيُونَ ﴿۱۱﴾ قُلْ إِنَّمَا أُنذِرُكُمْ بِالْوَحْيِ وَلَا يَسْمَعُ الصَّمْرُ الدُّعَاءَ إِذَا مَا يُنذَرُونَ ﴿۱۲﴾ وَلَكِنْ مَسْتَهْمِرَةٌ فَفَتْحَةٌ مِّنْ عَذَابِ رَبِّكَ لَيَقُولُنَّ يَنْوَلُّنَا إِنَّا كُنَّا عَلَىٰ سَبِيلٍ ﴿۱۳﴾ وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقَوَاسِطَ لِیَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَآ وَكُنَّا بِهَا

حسین ﴿۱۷﴾

۱ الانعام (۳۴).

۲ الطبری (۴۴۸/۱۸).

له خوږایي بوونی موشریکه کمان به هوی پابواردنیان له دنیا دا بو ماوه یه کی زور و پوونکردنه وی هق

بویان

خوای گه وره باسی موشریکه کانمان بو ده کات و هژکاری شو له خق گډپان و گومرپایه یان که تیی
که وتوون ده گڼپڼته وه بو شو پابواردن و ته من دريژی و بهرانه ی که پښیان دراوه، وا ده زانن شتیکی

چاکه، پاشان خوای گه وره ناموزگار یان ده کات و ده فهرموویت: ﴿بَلْ مَنَعْنَا هَؤُلَاءَ وَءَابَاءَهُمْ حَتَّىٰ طَالَ
عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ أَفَلَا يَرَوْنَ أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا أَفَهُمُ الْغَالِبُونَ﴾ واته: به لکو نیمه

نه وان و باوو پاپیرانیانمان زیاندووه به خوخی (نازو نیعمه تی دنیا مان پی دابوون) تا ته مه نی زډریان
به سر برد ده ی نایا نه وانه (قوره یش) سر پنج نادهن که بیگومان نیمه (ورده ورده) دینه خاک و ولاتی
(نه وان) له هه موو لایه کی وه که می ده که یه وه (به پزگار کردن له لایه ن موسلمانانه وه) ده ی نایا نه وان

زال و سرکه وتوون (یا نیمه)؟! زانایانی ته فسر پای جیاوازیان هه یه له مانای شم نایه ته دا، چاکترین

ته فسر بوی شم نایه ته یه که خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا مَا حَوْلَكُم مِّنَ الْقُرَىٰ وَصَرَفْنَا
الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ﴾ واته: زډرک له و شارانه مان قر تی خستن که هر له ده وری نیوه بوون، هه موو

جوره نیشانه یه کمان بو گډپڼ، که به لکو بگه پڼته وه. هه سنی به سری ده لیت: مه به ست به م نایه ته
سرکه وتی نیسلامه به سر خوانه ناسیدا. واته: شاخو په ندو ناموزگاری وه رناگرن که چون خوای

گه وره دوسه کانی خوخی سرخست به سر دوژمنه کانید او شو و گه لانه ی قر تیخت که بپویان
نه ده میتا و شو شارانه شی که ناهه قیکار بوون ویران کرد و خاوه نباوه پانی پزگار کرد، بویه ده فهرموویت:

﴿أَفَهُمُ الْغَالِبُونَ﴾ واته: نایا نه وانه سرکه وتن، واته: نه خیر نه وان ژیر که وتن سر شقروو پرسیواو

زه ره مه ند بوون، پاشان خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿قُلْ إِنَّمَا أُنذِرُكُمْ بِالْوَحْيِ﴾ واته: بلی: من
ته نها گه یه نه ریک له لایه خاوه ده تانترسینم به سزاو تولی خودا شو ده ی خودا فه رمانم پیده کات

پیتان ده گه یه نم، به لام شم بانگه وازه ی من سوود ناگه یه نیت به و که سانه ی که پرو کویتو دل مردوون و
مؤر نزراوه به سر چاوو دلینا دا، بویه خوای گه وره فه رمویه تی: ﴿وَلَا يَسْمَعُ الصَّوْتِ الذُّعَاءِ إِذَا مَا

يُنذَرُونَ﴾ واته: بانگدان به گوئی که پاندا و ترساندن یان بی که لکه، خوای گه وره یش ده فهرموویت:

﴿وَلَكِنْ مَسَّتْهُمْ نَفْحَةٌ مِّنْ عَذَابِ رَبِّكَ لَيَقُولُنَّ يَا نُورِلْنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ﴾ واته: شو و بیباوه پانه

^۱ الاحقاف (۲۷).

^۲ الطبری (۴۹۴/۱).

تووشی که‌ترین سزا بین له لای خواهه، خیرا دان دهنین به تاوانه‌کانیانداو نه‌لین: که نه‌وان ناهه‌قیان له خویان کردووه له دنیا‌دا، خوی گه‌ورده‌ش ده‌فرموویت: ﴿وَضَعُمُ الْمَوَظِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُغْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا﴾ واته: له پوژی قیامه‌تدا ته‌رازووی داد داده‌ننن، زو‌بیه‌ی زانایان پایان له‌سه‌ر نه‌ویه که یه‌ک ته‌رازووه، بویه به‌کوش (جمع) هاتووه له‌به‌ر زوری نه‌و کردارانه‌ی که پئی ده‌کیش‌رتیت. خوی گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿فَلَا تُغْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكُنَّ بِئْسَ حَاسِبِينَ﴾ واته: هیچ که‌سیک به نه‌ندازه‌ی دهنکه خه‌رده‌له‌یه‌ک ناهه‌قی پئی ناکریت، وه هر خوا‌خو‌ی به‌سه‌ بق نه‌وه‌ی به‌کاری نه‌و خه‌لکه‌دا پابگات. وه‌ک خوی گه‌وره له‌نایه‌تیکی تردا ده‌فرموویت: ﴿وَلَا يظَلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا﴾ واته: په‌روه‌دگارت سته‌م له‌که‌س ناکات. وه ده‌فرموویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِنْ تَكَ حَسَنَةً يَّضْعِفْهَا وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ أَجْرًا عَظِيمًا﴾ واته: به‌پاستی خوا‌قورسای گه‌ردیله‌یه‌ک سته‌م ناکات وه نه‌گه‌ر چاکه‌یه‌ک هه‌بی‌ت (خوا) چه‌ندانه‌ی ده‌کانه‌وه وه‌بیه‌خشیت له‌لایه‌ن خوی‌وه پادا‌شتیکی گه‌وره. وه خوی گه‌وره له‌زمانی لوقمان‌وه ده‌فرموویت: ﴿يَبْنِيْ اِيَّهَا اِنْ تَكُ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ فَتَكُنْ فِي صَخْرَوْ اَوْ فِي السَّمٰوٰتِ اَوْ فِي الْاَرْضِ يٰۤاَتِ بِهَا اللّٰهُ اِنَّ اللّٰهَ لَطِيفٌ خَبِيْرٌ﴾ واته: لوقمان وتی: کو‌په‌ شیرینه‌که‌م! به‌پاستی نه‌و (چاکه‌و تاوانه) نه‌گه‌ر کی‌شی تزوه خه‌رته‌له‌یه‌کی‌ش بی‌ت له‌ناو به‌ردیک‌دا یا له‌ناو ناسمانه‌کان یا له‌زه‌ویدا بی‌ت خوا (له‌قیامه‌تدا) ده‌به‌نی‌ت به‌پاستی خوا وردی‌بنو ناگاداره. وه له‌هر‌دوو سه‌حیحه‌که‌دا هاتووه له‌نه‌بو هوره‌یره‌وه ده‌لی‌ت: پی‌غه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) فرموویه‌تی: (دوو وته له‌سه‌ر زمان سوکن له‌ته‌رازوودا قورسن، خو‌شه‌ویستن لای خوی په‌حمان: سبحان الله وبعده سبحان الله العظيم).^۱ نی‌مامی نه‌حمه‌د ریوایه‌تی کردووه له‌عائیشه‌وه (په‌زای خوی لی‌بی‌ت) که‌ه‌پاویک له‌هاوه‌لانی پی‌غه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌به‌رده‌م پی‌غه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) دانیش‌تبوو، وتی: نه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) دوو کو‌یله‌م هه‌یه‌دورم له‌گه‌ل ده‌که‌ن و خه‌یانه‌م لی‌ده‌که‌ن و به‌رفه‌رمانیشم نین، منیش لی‌یان ده‌ده‌م قسه‌شیان پئی ده‌لیم، نه‌م کاره‌ی من به‌رامبه‌ر به‌وانه‌چونه؟ پی‌غه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) پئی وت: (به‌نه‌ندازه‌ی نه‌و درؤو خه‌یانه‌ت و سه‌ری‌چیانه‌یان که‌تو لی‌یان ده‌ده‌ی، نه‌گه‌ر سزاگه‌ت به‌نه‌ندازه‌ی تاوانه‌کانیان بی‌ت، نه‌وه‌باشه‌نه

^۱ الكهف (۴۹).^۲ النساء (۴۰).^۳ لقمان (۱۶).^۴ فتح الباری (۵۴۷/۱۳)، مسلم (۲۰۷۲/۴).

خیرت ده گات و نه سزایش ده دریت، وه نه گهر سزادانه کت که متر بوو له تاوانه کانیان نه وه
 پیاوه تیه که بۆ تو، خۆ نه گهر سزادانه کت زیاتر بوو له تاوانه کانیان، تۆ له تو ده سیتیرت بۆ نه وان
 به نه ندازه ی نه و زیاده یی ده که ویته سه رت)، پیاکه وه دهستی کرده گریان له بده دم پیغه مبه ری
 خودا (ﷺ) هاواری کردو ده ینا لاند، پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فه رموی: (چیته ی؟ قورئانی
 نه خویندوره ته وه؟) ﴿وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ
 حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَى بِنَا حَاسِبِينَ﴾، پیاوه که وتی: نه ی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) هیچ
 شتیک له وه به چاکتر نازانم جیا بوونه وه لیان نه بیت، نه و من تو م کرده شایه ت که نه وانه هم مو
 نازادن^۱.

﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ وَهَارُونَ الْفُرْقَانَ وَضِيكَةَ وَقُكْرًا لِلْمُنْفِقِينَ ﴿٤٨﴾ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَهُمْ
 مِنْ السَّاعَةِ مُشْفِقُونَ ﴿٤٩﴾ وَهَذَا ذِكْرٌ مُبَارَكٌ أَنْزَلْنَاهُ أَفَأَنْتُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ ﴿٥٠﴾﴾

ناردنه خوارموی ته وورات و فورئان

خوای گوره له زۆر شویندا له پشه وه له قورئاندا باسی موسا و موحه ممه د پیغه مبه ری هیناوه
 (درود و سه لامی خویان ئی بیت) به یه که وه یا کتیبه کانیشی له گه ل به کارهیناوه. بۆیه ده فه رموویت:
 ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ وَهَارُونَ الْفُرْقَانَ ﴿٤٨﴾ وَاتِهِ هُزَى جِيَاكِرِه وه یان داوه به موسا و هارون. موچه مید
 ده لیت: واته: کتیبمان پیداون^۲. نه بو سالح ده لیت: ته ورات، قه تاده ده لیت: ته ورات که باسی حه لال و
 حه رام و جیا کردنه وه ی تیدایه له نیتوان هه ق و ناهه قدا^۲. گشت قسه کان له م باره یه وه نه وه یه که هه مو
 کتیبه ئاسمانیه کان پیکه اتوه له هه لاواردن و جیا کردنه وه له نیتوان هه ق و ناهه ق و شاره زایی و
 گو مریایی و پئی راست و پئی چه وت و حه لال و حه رام و نه و شتانه ی که ده بنه هوی وه ده سه ته پینانی
 پوونکی ده روون و شاره زایی و ترسان و گه رانه وه بۆ لای خودا. بۆیه فه رموویه تی: ﴿الْفُرْقَانَ وَضِيكَةَ
 وَقُكْرًا لِلْمُنْفِقِينَ﴾ واته: هوی جیا کردنه وه و پوونکی و بیره وه ریه بۆ له خوا ترسان، یانی: نامۆژگاری و
 بیرخسته نه وه یه بۆیان، پاشان خوای گوره وه سفیان ده کات و ده فه رموویت: ﴿الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم
 بِالْغَيْبِ﴾ واته: نه وانه ی له شوینی په نه انیدا له ترسی خوا ده له رذن. وه ک نه م ئایه تانه که

^۱ احمد (۲۸۰/۶)، فه رموده یه کی مونکه ره.

^۲ الطبری (۴۵۳/۱۸).

^۲ الطبری (۴۵۳/۱۸).

ده‌فهرموویت: ﴿مَنْ خَشِيَ الرَّحْمَنَ الْعَلِيمَ وَجَاءَ بِقَلْبٍ مُنِيبٍ﴾^۱ واته: نه‌وهی له خوی میهره‌بان ترسایت که نادیاره و به دلئکی پوو له خواوه گه‌رابت‌وه (بق لاسان)، وه ده‌فهرموویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ﴾^۲ واته: نه‌وانی له په‌نهانیدا له خوی خویان ده‌ترسن لیخوشیوبون و پاداشتی گه‌وره‌یان بق هه‌یه. پاشان لی‌ره‌دا ده‌فهرموویت: ﴿وَهُمْ مِنَ السَّاعَةِ مُشْفِقُونَ﴾ واته: نه‌وانه له ترسی پوژی قیامت ده‌له‌رزن. وه ده‌فهرموویت: ﴿وَهَذَا ذِكْرٌ مُبَارَكٌ أَنْزَلْنَاهُ﴾ واته: نه‌مه‌یش قورئانئکی پی‌رؤزو مه‌زنه که هیچ پی‌وپوچیکی تیکه‌لاو نایبت نه له نیستاو نه له مه‌وداش له لایه‌ن کارزانی مه‌زنه‌وه په‌وانه‌کراوه، ﴿أَفَأَنْتُمْ لَهُ مُكْرِمُونَ﴾ واته: نایا نیوه نینکاری ده‌که‌ن و پپوای پی‌ناکه‌ن که قورئانئکی نذر دیارو پوون و ناشکریه؟

﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُسُدَهُ مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا بِهِ عَالِمِينَ﴾^{۵۱} إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا هَذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّتِي أُتِرْتُمْ لَهَا عَكْفُونَ^{۵۲} قَالُوا وَجَدْنَا آبَاءَنَا لَهَا عَابِدِينَ^{۵۳} قَالَ لَقَدْ كُنتُمْ أَشْرَكًا وَمَا آبَاؤُكُمْ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ^{۵۴} قَالُوا أَجِئْتَنَا بِالْحَقِّ أَمْ أَنْتَ مِنَ اللَّاعِبِينَ^{۵۵} قَالَ بَلْ رَبُّكُمْ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الَّذِي فَطَرَهُمْ وَأَنَا عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ^{۵۶}

به‌سه‌رهاتی نیبراهیم و هۆزه‌که‌ی

خوی گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُسُدَهُ مِنْ قَبْلُ﴾ واته: سویند به خوا به پاستی به‌خشیمان به نیبراهیم پینومونی و شاره‌زایی له پینشدا. خوی گه‌وره باسی نیبراهیمی خه‌لیل ده‌کات (سه‌لامی خوی لی بیت) که پینش پیغه‌مبه‌ریه‌تی شاره‌زای کردووه، واته: هه‌ر له مندالیه‌وه فیتری هه‌قبیژی و به به‌لگه سه‌لاماندوویه‌تی به هۆزه‌که‌ی که له سه‌رناهه‌قین، وه‌ک خوی گه‌وره له نایه‌تئکی تردا فه‌رموویه‌تی: ﴿وَتِلْكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَىٰ قَوْمِهِ﴾^۲ واته: نه‌مانه چه‌ند به‌لگه‌یه‌ک بوون دامان به نیبراهیم تا به‌رامبه‌ر به هۆزه‌که‌ی به‌کاریان بینیت، مه‌به‌ست لی‌ره‌دا نه‌وه‌یه که خوی گه‌وره هه‌ر به مندالی له پینش نه‌وه‌ی بیته پیغه‌مبه‌ر شاره‌زای کردبوو ﴿وَكُنَّا بِهِ عَالِمِينَ﴾ واته: هه‌میشه‌ تاگامان لئی بووه ده‌مانزانی شایسته‌ی پیغه‌مبه‌ریه‌تیه، پاشان ده‌فهرموویت: ﴿إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا

^۱ ق (۳۲).

^۲ الملك (۱۲).

^۳ الانعام (۸۳).

هَذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّتِي أَنْتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ ﴿۱۰﴾ واته: کاتیک وتی به باوکی وگه که ی نهم به یکه رانه چین وا ئیوه ده یانپه رستن، نهمه نو و شاره زاییه بوو که پیی درابوو، هر له مندالیوه دژی نو و بته رستیه بوو که مؤزه که ی خه ریکی بوون، له جیاتی په رستنی خودا بتیان ده ناشی و ده یانپه رست، پیی ده وتن: ﴿مَا هَذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّتِي أَنْتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ﴾ واته: نهمه یکه لانه چین وا ئیوه ده یانپه رستن، ﴿قَالُوا وَجَدْنَا ءَابَاءَنَا مَا لَهَا عِبَادٌ﴾ واته: ده یانوت: بابو باپیرانی نیعمه هر نهمانه یان ده په رست، هیچ به لگه به کیان به ده ستوه نه بوو جگه له وهی که بابو باپیرانیان نهمانه یان په رستوه نهمانیش له سر پیی بابو باپیرانی خو یان ده پږن، بویه خوی گوره ده فه رموویت: ﴿قَالَ لَقَدْ كُنْتُمْ أَنْتُمْ وَاٰبَاؤُكُمْ فِي ضَلٰلٍ مُّبِيْنٍ﴾ واته: نیبراهیم وتی: ئیوه و بابو باپیرانتان وه که یه که له سر پیی چه وت و گومرپین و پیی راستان ون کردوه، کاتیک که نیبراهیم تیی گه یانندن که بابو باپیرانیان گومرپو بی ناوه زیوون و سوکایه تیشی کرد به بته کانیان، وتیان: وه خوی گوره ده فه رموویت: ﴿قَالُوا اٰجْتَنَّا بِالْحَقِّ اَمْ اَنْتَ مِنْ اَللّٰغِيْنَ﴾ واته: ده یانوت: نهم قسه ی تو ده یلیتی گالته مان پیی ده که ی یان هر به راسته. نیعمه شتی وامن له مه ویتش نه بیستوه، نیبراهیم ده لیت: ﴿قَالَ بَلْ رَزَقَكُمُ الرَّبُّ رِيْضًا سَمُوْتٍ وَّالْاَرْضُ الَّتِي فِطْرُهَا﴾ واته: په روه رنده ی ئیوه که هیچ خودایه نیه غهیری نو هر نو په روه رنده یه که ناسمانه کان و زمین و نه وهیشی له نیوانیاندا یه له دروستکاروه کانی تریش هر خوی دروستی کردوون، چونکه هر نو دروستکاری هه مو شتیکه، ﴿وَاِنَّا عَلٰٓ ذٰلِكُمْ مِنَ الشّٰهِدِيْنَ﴾ واته: وه منیش شایه تی ده دم که هیچ خودایه که نیه غهیری نو په روه ردگاریش هر خویه تی.

﴿وَتَاللّٰهِ لَآ كَيْدَنَّ اَصْنَمَكُمْ بَعْدَ اَنْ تَوَلَّوْا مُدْرِيْنَ ﴿۱۱﴾ فَجَعَلَهُمْ جُدًا اِلَّا كَيْرًا لَهُمْ لَعَلَّهُمْ اِلَيْهِ يَرْجِعُوْنَ ﴿۱۲﴾ قَالُوْا مَنْ فَصَلْ هٰذَا بَيْنَ الْهِنْتَنَا اِنَّهُمْ لَمِنَ الْغٰلِيِيْنَ ﴿۱۳﴾ قَالُوْا سَمِعْنَا فَتَىٰ يَدْعُوهُمْ يُقَالُ لَهُٓ اِبْرٰهِيْمُ ﴿۱۴﴾ قَالُوْا فَاَتُوْا بِهِ عَلٰٓ اَعْيُنِ النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَشْهَدُوْنَ ﴿۱۵﴾ قَالُوْا اَمَّا تَ فَصَلَتْ هٰذَا بَيْنَ الْهِنْتَنَا يٰ اِبْرٰهِيْمُ ﴿۱۶﴾ قَالَ بَلْ فَكَلَّمُهُ كَيْرُهُمْ هٰذَا فَتَشٰوَهُمْ اِنْ كَانُوْا يَطْفِقُوْنَ ﴿۱۷﴾﴾

نیبراهیم و شکاندنې بته کان

خوی گوره ده فه رموویت: ﴿وَتَاللّٰهِ لَآ كَيْدَنَّ اَصْنَمَكُمْ بَعْدَ اَنْ تَوَلَّوْا مُدْرِيْنَ﴾ واته: سویند به خوا پلان داده نیم بږ (له ناویردنی) بته کانتان دوی شه وی پشتتان تیگردن و به جیتان هیشتن، پاشان نیبراهیم (سه لامی خوی لی بیت) سویندی خوارد که بته کانیان پارچه پارچه بکات، له و کاته دا هه ندی

که کسی هوزه که ی گوئیان له قسه کانی بوو، واته: حزی ده کرد بته کانیان بشکینیت و نازاری دلیان بدات دوی شهوی که چوون بۆ جه ژنه که یان، هوزه که ی جه ژنیکیان هه بوو له و کاته دا ده چوونه دهره وه بۆ گتیرانی شه و جه ژنه، شه بو نیشحاق ده لیت: له شه بو شه حوه صوره له عه بدلاوه ده لیت: کاتیک هوزه که ی نیبراهیم (سه لامی خوی لی بیت) چوونه دهره وه بۆ جه ژنه که یان به لایدا تپه پین و پییان وت: شه ی نیبراهیم ثابا تو نایه یه له که لمان؟ نیبراهیم وتی: من نه خوشم، پۆژی پتیشوو وتبوی: ﴿وَتَأَلَّوْا لَأَكِيدَنَّ أَصْنَامَكُمْ بَعْدَ أَنْ تُوَلُّوا مُدْبِرِينَ﴾ هه ندی که سی هوزه که ی گوئیان لی بووه، سویندی خواردوه که بته کانیان بشکینیت. خوی گه رده ده فرموویت: ﴿فَجَعَلَهُمْ جَذَا﴾ واته: هه موو بته کانی شکاندو پارچه پارچه ی کردن، ﴿إِلَّا كِبْرًا لَّهُمْ﴾ واته: بیجگه له گه رده که یان نه بیت، شه وی که له لای شه وان به ریزترو مه زنتر بوو، وه ک خوی گه رده ده فرموویت: ﴿فَرَأَوْهُمُ صَرَبًا بِالْأَيْدِينِ﴾ واته: نینجا به دهستی راستی (به تور) ده ستیکرد به لیدانیان (ورد وردی کردن جگه له گه رده که یان)، وه ده فرموویت: ﴿لَعَلَّهُمْ إِلَيْهِ يَرْجِعُونَ﴾ واته: به ئومیدی شه وی بگه رینه وه بۆ لای شه و (یانی نیبراهیم تانه ویش راستی مه سه له که یان پی بلئی به لگو باوه پ بیتن)، ده گتیرنه وه نیبراهیم توره که ی له دهستی بته گه رده که یاندا دانا به لگو وایزان که شه و بته گه رده یه قینی هه لساوه و پیی ناخوش بووه شه و بته بچووکانه ی له گه ل بهره رستن بۆیه شکاندوونی و تیکه تیکه ی کردوون. کاتیک که گه رانه وه و بینیان که نیبراهیم چی به سه ر خوانیان هیناوه له و سوکایه تی پیکردن و پارچه پارچه کردنه سه لماندی که شه و بتانه خوا نین و شه وانه یی ده یان بهره رستن نه فام و بی شه ورن، ﴿قَالُوا مَنْ فَعَلَ هَذَا بِآلِهِنَا إِنَّهُ لَمِنَ الْأَقْلَامِينَ﴾ واته: (بته رستان) وتیان: کی شه می کردوه به خوا کانمان به راستی شه و که سه له سه ته مکارانه و (ده بی سزا بدریت). شه وانه ی گوئیان لی بووه که نیبراهیم سویندی خواردوه که ده بیت نه خشه یه ک بۆ نه هیلانی بته کانیان دابنیت، وتیان: ﴿قَالُوا سَمِعْنَا فَتَى يَذُكُرُهُمْ يُعَال لَهُ إِبْرَاهِيمُ﴾ واته: گویمان لی بوو لاوتیک که ناوی نیبراهیمه باسی شه کردن. ﴿قَالُوا فَاتُوا بِهِ عَلَيْنِ الْتَأْسِ لَعَلَّهُمْ يَشْهَدُونَ﴾ واته: وتیان: ببینن، با خه لئکی زور ناماده بکریت و ببینن و به لگو شایه تی لی بدن، نیبراهیمیش ته نها مه بهستی شه و هه بوو له و کۆبوونه وه گه رده دا نیشانیان بدات و بزبان پوون بکاته وه که چه نده نه فام و بی عه قلن، شه و بتانه ده بهره رستن که ناتوانن زیان له خویان دورخه شه و یارمه تی

خوځيان بدن، كه واته چوځن داواى يارمه تيان ئى ده كړيت و داواى قازانچو دوورخستنه وهى زيانيان ئى ده كړيت؟ ﴿قَالُوا أَنْتَ فَعَلْتَ هَذَا بِآلِهِنَا يَا بُرْهَيْمُ﴾ واته: وتيان نايان تو هم ماته كړدوه به خواكانمان نهى نيراهيم، ﴿قَالَ بَلْ فَعَلَهُم كَيْدُهُمْ هَذَا فَتَلَّوْهُمْ إِنْ كَانُوا يَنْظُرُونَ﴾ واته: (نيراهيم) وتى: به لكو هم بته گوره يان نه وهى كړدوه! ده پرسىار له وانه (بته شكاهه كان) بكن نه گهر نه وانه قسه ده كهن. نيراهيم (سلامى خواى ئى بيت) ده ديويست به و شيويه بيريان پى بگاته وه و تيرامانك له خوځيان بكن، دان به ودا بنين كه نه و بتانه ناتوانن قسه بكن، چونكه پى گيانن، له هر دوو سه حجه كه دا هاتوه له نه بو هوره يروه كه پيغه مبهرى خودا (ﷺ) فرموويه تى: (نيراهيم سى) جار نه بيت دروى نه كړدوه، دوانيان له ذاتى خودا وهك خواى گوره ده فرموويت: ﴿بَلْ فَعَلَهُم كَيْدُهُمْ هَذَا﴾ واته: نه م بته گوره يان نه وهى كړدوه، وه ده فرموويت: ﴿إِنِّي سَقِيمٌ﴾ واته: من نه خوشم (نايه م بى جه څنه كه تان له دهر وهى شان)، پيغه مبهرى (ﷺ) فرمووى: له كاتيكدا به ناو زهوى زؤرداريك له زؤرداره كاندا ده پويشت سارهى (خيزانى) له گه ل بوو، وه ختى له شوي نيكدا دابه زى (دانيش) پياويك چوو بى لاي نه و زؤرداره پيى وت: پياويك له ويديايه هاتوه ته ناو زه مينى تو زنيكى له گه ل جوانترين څنه. ناردى به شوين نيراهيم داو هات بى لاي، پيى وت: نه م څنه چيته؟ وتى: خوشكمه، وتى: بپى بينيره بى لام، نيراهيم پويشت بى لاي ساره پيى وت: نه م پياوه زؤرداره پرسىارى ليم كرد له بارهى تقوه، منيش پيم وت: خوشكمه، له لاي نه و به دروم نه خه يته وه، بيگومان تو خوشكى منى له كتيپى خودا، چونكه له سر زه ميندا موسلمانى تر نيه بيجه له من و تو. نيراهيم بردى بى لاي زؤرداره كه پاشان هلساو ده ستى كرد به نويز كړدن، كاتيك ساره چوه ژوره وه بى لاي پياوه كه ده ستى بى پاكيشا پياوه زؤرداره كه ده ستى گيرا به گيرانيكى زؤر توند (وشك كرا)، وتى: دوام بى بكه لاي خودا زيانن پى ناگه يه نم، ساره دوعاى بى كرد و ده ستى به ريوو، ديسان ده ستى پاكيشا بيگريت نه مجاره ش ده ستى گيرا له جارى پيشوو توندتر، جارى سته ميش دو باره ي كرده وه ديسان ده ستى گيرايه وه وهك دوو جاره كه ي پيشوو، وتى: دوام بى بكه زيانم بؤت نابيت، دوعاى بى كردو به ره لا بوو، پاشان پياوه زؤرداره كه به خزمه تكاره كه ي خوى وت: تو مروقت بى نه مينام، به لكو شه يتانكك بى هينام، وه دهرى نه زى هاجه ريشى دهرى، چوه دهره وه و هاجه ريشى درايه، هاته وه، كاتيك نيراهيم هه ستى كرد كه ساره گرايه وه، كوتايى به نويزه كه ي هينام وتى: دهنگو باس چيه؟ وتى: خوا پاراستمى ولايدام له فيلى نه و خوانه ناسى له پى لادهره هاجه ريشى پيدام

بِقَ حَزْمَتِ كَرْدَن)، موجه مه دى كورى سيرين ده لئيت: هر كاتيك نه بو هوره يره هم فهرموده دى باس بكردايه، ده يوت: نه وه دايكتانه نه دى نه وه كانى ناوى ناسمان.^۱ مه به ستي ناوى زهم زهم بوو كه له ژير پيى نيسماعيلدا كه كورى هاجره هاته دهره وه، هه نديكى تيريش نه لئين: مه به ستي بارانى ناسمان بووه، چونكه هر ناوى بارانيان خواردوه.

﴿فَرَجَعُوا إِلَىٰ أَنفُسِهِمْ فَقَالُوا إِنَّكُمْ أَنْتُمُ الظَّالِمُونَ ﴿١٦﴾ ثُمَّ نَكَسُوا عَلَىٰ رُءُوسِهِمْ لَقَدْ عَلِمْتُمَا هَٰؤُلَاءِ يَنْطِقُونَ ﴿١٧﴾ قَالَ أَفَتَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكُمْ شَيْئًا وَلَا يَضُرُّكُمْ ﴿١٨﴾ أَوْ لَكُمْ

وَلِمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٧﴾

دانفانى هوزه كه دى به بى دهسه لاتی خواكانيان و ناموزگاری نيبراهيم بويان

خوای گه وره باسى هوزى نيبراهيم ده كات كاتيك كه نيبراهيم نه و قسانه دى بق كردن ده فهرموده دى:

﴿فَرَجَعُوا إِلَىٰ أَنفُسِهِمْ﴾ واته: ئينجا گه پانه وه بق لای يه كترى، واته: ده ستيان كرده لومه كردنى

خويان كه چه نده كه مته رخه م بوون و چاودتيرى خواكانيان نه كردوه هه تا ناويان به سه هاتوه،

﴿فَقَالُوا إِنَّكُمْ أَنْتُمُ الظَّالِمُونَ﴾ واته: ده يانوت خوتان تاوانبارن كه ده وى خواكانتان چول كردوه و

پاريزه رتان له لا دانه نان. ﴿ثُمَّ نَكَسُوا عَلَىٰ رُءُوسِهِمْ﴾ واته: پاشان سه ريان داخست، ﴿لَقَدْ عَلِمْتُمَا

هَٰؤُلَاءِ يَنْطِقُونَ﴾ واته: وتيان: به نيبراهيم تو چون ده لئى به نيمه پرسياريان لى بكن نه گه ر قسه

ده كه نو وه لامتان ده دهنه وه، تو خوت چاك ده زانى نه مانه قسه ناكه، له و كاته دا دانيان به وه نا كه

نه و بتانه ناتوانن قسه بكن، نيبراهيم پيى وتن: وه ك خوای گه وره ده فهرموده دى: ﴿قَالَ

أَفَتَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكُمْ شَيْئًا وَلَا يَضُرُّكُمْ﴾ واته: وتى: نايا جگه له خوا ئيوه

شتيك ده په رستن كه نه هيچ قازانجتان پى ده گه يه نيت و نه زهره ريشتان لى ده دات، نايا بير ناكه نه وه

له و حالى ئيوه دى تيدان. ﴿أَوْ لَكُمْ لِكُرِّ وَلِمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾ واته: ئوف له دست

ئيوه له و شتانه دى كه له غه يرى خوا ده يان په رستن و له سه ره و گومراپى و خوانه ناسيه دى خوتان هر

به رده وامن، نه و كاره دى ئيوه ده يگه، كارى نه فام و سته مكارو له پى لاده رانه، ده دى نايا ژير نابن.

نيبراهيم پيغه مبه ر (سه لامى خوای لى بيت) به لگه دى ته واوى بق هيتانه وه و قسه دى بدين، بويه خوای

^۱ فتح الباري (۶/۴۴۷)، مسلم (۴/۱۸۴).

گوره ده فہرموویت: ﴿وَتِلْكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَىٰ قَوْمِهِ﴾^۱ واتہ: نو (بہ لگانہ) بہ لگہی نئیم
بوون کہ دابوومان بہ نئیراہیم لہ بہ رامبر گہ لہ کہ یہ وہ.

﴿قَالُوا حَرْفُهُمْ وَأَنْصُرُوا ءَالَهُتَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ فَعَلِينَ﴾^۲ ﴿قُلْنَا إِنَّا نُؤْتِيهِمْ بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ﴾^۳
وَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَخْسَرِينَ﴾^۴

کاتیک خوانہ ناسان ہموو توانایہ کیان بہ کارمینا گشتی پوچہ ل کرایہ وہ و بیدہ سہ لاتیان دیاریداو
راستی سہرکہ وت و پریوچی چیزکراو لہ ناوی برد، پاشان دہ ستیان دایہ ناہقی کردن وہ ک خوی
گوره ده فہرموویت: ﴿قَالُوا حَرْفُهُمْ وَأَنْصُرُوا ءَالَهُتَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ فَعَلِينَ﴾ واتہ: ہندی لہ بتپہرستان
(وتیان) نئیراہیم چاک بسوتینن و یارمہتی خواکانتان بدن ٹہ گہر نئوہ ٹہو کارہ دہ کن. دارو
سوتہ مہنیہ کی نئجگار زوریان کڑ کردہ وہ، سودی دلئیت: ہتا وای لہات ٹہ گہر ژنیک نہ خزش
بکہ وتایہ نہ زری دہ کرد لہ سہر خوی ٹہ گہر چاک بوہ وہ لہ وہ خزشیہ کولیک دار بیات بق سوتاندنی
نئیراہیم، ہموو ٹہو دارو سوتہ مہنیہ یان لہ چالیکدا کڑ کردہ وہ و ناگریان تی بہردا بلتسہ و کلپہی زور
گورہی لی بہرزدہ بوہ وہ، ہرگیز ناگری وہا بہو شیوہ یہ نہ کرابوہ وہ، نئیراہیم یان خستہ ناو
مہنجہ نیقہ وہ بہ ناماژہی پیاویکی دہشتہ کی فارسہ کان کہ کورد بوو.^۲ شوعہ بیی جو بیایی دلئیت:

ٹہو پیاوہ ناوی ہیزہن بوہ، خوی گورہش نوقمی ناو زہ مینی کردو تا پوژی قیامت ہر
نالہ نالیہ تی و دہ پواتہ خوارہ وہ بہ ناو زہ میندا! کاتیک کہ نئیراہیم یان خستہ ناو ناگرہ کہ وتی: (حسبی
اللہ ونعم الوکیل)^۲ واتہ: خوامان ہہ بیت بہ سامانہ ہر ٹہو پشت و پنامہ. وہ ک بوخاری پریوایہ تی
کردوہ لہ نئینو عہ باسہ وہ کہ دلئیت: (حسبی اللہ ونعم الوکیل) نئیراہیم فہرموویہ تی کاتیک کہ فری
دراپہ ناو ناگرہ کہ. وہ موحمہ دیش ﷺ فہرموویہ تی: کاتیک وتیان (وہ ک خوی گورہ
دہ فہرموویت): ﴿إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَبَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ﴾^۳
واتہ: بہ راستی خہلگی (بیباوہ) لہ شکر و کرمہ لی زوریان کڑ کردوہ تہ وہ لہ دژتان کہ واتہ بترسن
لئیان کہ چی ٹہوان بہ مہ باوہ پریان زیادتر بوو وتیان: ہر خوامان بہ سہ چہند پشت پی بہ ستراویکی

^۱ الانعام (۸۲).

^۲ القرطبي (۳۰۲/۱۱). دہ قہ کہ ٹہلی (بأشارہ رجل من اعراب فارس من الاكراد)، زانایان ٹہ لئین بہ دہشتہ کیہ کانی عہرہ ب
ٹہوتی ٹہ عرب و بہ دہشتہ کیہ کانی فارس ٹہوتی ٹہ کراد و بہ دہشتہ کیہ کانی پرم ٹہوتی ٹہ حباش... (وہرگزی).

^۳ الطبري (۴۶۵/۱۸).

^۴ ال عمران (۱۷۲).

چاکہ^۱۔ سعیدی کوپی جو بیر دلایت: پیوایه تیش کراوه له نینو عه بیاسوه (کاتیک نیراهیم فری درایه ناو ناگره که وه) فریشته ی باران ده بیوت: که ی فرمان پی ده کزیت به باران بارین تا ره وانه ی بکه م و بیبارینم؟ سعید نه لایت: فرمانی خوا په له تر بوو له فرمانی نه، نه وه بوو خوی گوره فرمووی: ﴿قُلْنَا يٰۤاِنَّا كُوْنِي بَرْدًا وَسَلْمًا عَلٰٓى اِزْرٰهِيْمَ﴾ واته: (که نیراهیمیان خسته ناو ناگره وه) وتمان: نه ی ناگر سارد به روه بی زیان به بق نیراهیم، دلایت: هیچ ناگزیک له سر زه میندا نه ماو نه کوژیت وه^۲۔ نینو عه بیاسو نه بولعالیه ده لاین: نه گهر خوی گوره نه یفره موایه: ﴿وَسَلْمًا﴾ سرمای ناگره که نازاری نیراهیمی ددها^۳۔ قه تاده دلایت: هیچ گیانه وهریک له و پوزده نا نه هاتوو به لای نه و ناگره دا و هه ولی کوژاند نه وه ی ناگره که ی نه دابیت بیجکه له وه زغه (سه رمازوله)^۴۔ زهری ده لایت: پیغه مبر (ﷺ) فرمانی داوه به کوشتنی وه زغه و ناوی یاخیه کانی لی ناوه^۵۔ خوی گوره ده فرموویت: ﴿قُلْنَا يٰۤاِنَّا كُوْنِي بَرْدًا وَسَلْمًا عَلٰٓى اِزْرٰهِيْمَ﴾ واته: خوی گوره ناگره که ی سارد کرده وه و نیراهیم هیچ نازاریکی پی نه گیشته، وه نه گهر خوی گوره نه یفره موایه: ﴿وَسَلْمًا عَلٰٓى اِزْرٰهِيْمَ﴾ له وانه بوو نیراهیم له ناو ناگره که دا سرمای ببوایه، ﴿وَاَرَادُوْا يَدَّ كَيْدًا فَجَعَلْنٰهُمْ الْاٰخْسِرِيْنَ﴾ واته: نه وان ویستیان پیلان بگین به نیراهیم (به سوتان له ناوی به زن) به لام نیمه نه وانمان کرده زهره رهنه ندرین و دوزاوترین که سو خوی گوره فیله که یانی به تال کرده وه و نیراهیمی له سوتانی نه و ناگره بزکار کرد.

﴿وَجَعَلْنٰهُ لُوْطًا اِلٰى الْاَرْضِ الَّتِي بَرَكْنَا فِيْهَا لِلْعٰلَمِيْنَ ﴿٧١﴾ وَوَهَبْنَا لَهٗ اِسْحٰقَ وَيَعْقُوْبَ نَافِلَةً وَّكُلًّا جَعَلْنَا صٰلِحِيْنَ ﴿٧٢﴾ وَجَعَلْنٰهُمْ اٰيَةً يَّهْدُوْنَ بِاَمْرِنَا وَاَوْحَيْنَا اِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرٰتِ وَاَقَامَ الصَّلٰوةَ وَاٰتٰءَ الزَّكٰوةَ وَاٰتٰنَا لِسَا عٰدِيْنَ ﴿٧٣﴾ وَاَوْحَيْنَا حُكْمًا وَّعِلْمًا وَجَعَلْنٰهُ مِنَ الْقُرْبٰنِ الَّتِي كَانَتْ تَعْمَلُ الْفٰحِشٰتِ اِنَّهُمْ كَانُوْا قَوْمًا سٰوِيْنَ فٰسِقِيْنَ ﴿٧٤﴾ وَاَدْخَلْنٰهُ فِيْ رَحْمَتِنَا اِنَّهٗ مِنْ الصّٰلِحِيْنَ ﴿٧٥﴾﴾

۱ فتح الباری (۷۷/۸).

۲ الطبری (۴۶۶/۱۸).

۳ الطبری (۴۶۵/۴۶۶/۱۸).

۴ الطبری (۴۶۷/۱۸).

۵ الطبری (۴۶۷/۱۸).

کُوچکردنی نَبیراهیمی خه لیل بُو شام و له گه ل (لوط) پیغه مبهردا

خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿وَجَنَيْنَهُ وَ لُوطًا إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَرَكْنَا فِيهَا لِلْعَالَمِينَ﴾ واته: وه نَبیراهیمو (لوت) مان پزگار کردو ناردمانن بُو ئه و زه ویهی (ولاتی شام) که بیت و فه پمان تی خستبوو، خوای گه وره باسی نَبیراهیم پیغه مبهرده کات (سهلامی خوای لی بیت) له و ناگره ی که هوزه که ی هه لیانگیرساندو خستیا نه ناوی پزگاری کردو دهری کرد له ناویان به ره و ولاتی شام پویشت بُو ئه و سه ر زه مینه پیروزه. پاشان ده فهرموویت: ﴿وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ نَافِلَةً وَكُلًّا جَعَلْنَا صَالِحِينَ﴾ واته: نَبیراهیمو پی به خشی و یه عقوبیشمان به زیاده پی به خشی و هه موویانمان کرد به پیوای چاک. عه تا و مواهید ده لئین: به خشی شیکیشمان پیدا. ^۱ نَبینو عه بیاس و قه تاده و^۲ حه که می کوپی عوته بیهش. ^۳ ده لئین: ﴿نَافِلَةً﴾ کوپی کوپ (کوپه زا)، واته: یه عقوبی کوپی نَبیراهیم، وه ک خوای گه وره فه رموویه تی: ﴿فَبَشِّرْنَاهَا بِإِسْحَاقَ وَمِنْ وَرَآءِهِ يَعْقُوبَ﴾^۴ واته: نَبیره ش مزده مان پیدا به نَبیراهیم و له پاش نَبیراهیم (مزده مان پیدا) به یه عقوب (که کوپی نَبیراهیم)، عه بدیره حمانی کوپی زهیدی کوپی نه سه لم ده لئیت: نَبیراهیم داوای یه ک مندالی کرد وتی: ﴿رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ﴾^۵ واته: نه ی به روه ردگارم! مندالیکی چاکم پی به خشه، خوای گه وره نَبیراهیمو پی به خشی و یه عقوبیشی به زیاده پی به خشی، ﴿وَ كُلًّا جَعَلْنَا صَالِحِينَ﴾ واته: هه موویان چاکه خوازو پیوای چاک بوون، پاشان خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿وَجَعَلْنَاهُمْ أُمَّةً﴾ واته: کردمانن به پيشه واهه تا خه لکی چاویان لی بکن، ﴿يَهْدُونَكُ بِأَمْرِنَا﴾ واته: بانگی خه لکی بکن به فرمانی نَبیره، بویه خوای گه وره فه رموویه تی: ﴿وَ أَوْحَيْنَا إِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ وَإِقَاءَ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءَ الزَّكَاةِ﴾ واته: به هه موویانمان پاگه یاندووه کاری چاکه بکن و نویتز بکن و زه کات بدن، نه مه له بابی عه تفی خاسه بُو سه ر عه تفی عام، ﴿وَ كَانُوا لَنَا عَدِيدِينَ﴾ واته: نه وه ی به خه لکی راده گه یه نن خویشیان هه لده سنو به جیبی دئین.

^۱ الطبري (۴۷۱/۱۸).

^۲ الطبري (۴۷۱/۱۸).

^۳ الدر المنثور (۶۴۳/۵).

^۴ هود (۷۱).

^۵ الصافات (۱۰۰).

باسی (لوت) پیغمبر (سهلامی خوی لی بیت)

دوی باسی نبیراهیم پیغمبر (سهلامی خوی لی بیت) خوی گوره دیته سر باسی (لوت) پیغمبر (سهلامی خوی لی بیت)، پیغمبر (لوت) کوپی (هاران)ی کوپی (نازه)ه، باوه پی هینابو به نبیراهیم شوینی که وتبوو، له که لیشی کوچی کرد بق شام، وه ک خوی گوره دهفه رموویت: ﴿فَمَنْ

لَهُ لُوطٌ وَقَالَ إِنِّي مُهَاجِرٌ إِلَىٰ رَيْحٍ﴾^۱ واته: نینجا لوت باوه پی بهو (نبیراهیم) هیناوه (نبیراهیم) وتی بیگومان من کوچ ده کهم بق لای په روه ردگارم (له بابه وه بق شام) خوی گوره کارزانی و زانستی پی به خشی و وه حی بق ناردو کردیه پیغمبر و په وانه ی کرد بق سه دوم و خه لکه که ی، نزابه تیان کردو بپوایان پی نه هینا، خوایش قپی تی خسترو شاره که یانی ویرانکرد به سه ریاندا، وه له زور شویندا له

قورنای پیروزدا خوی گوره به سه رهاته که ی باس کردوون و بویه لیره دا دهفه رموویت: ﴿وَلَوْطًا

ءَايَاتُهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَيَخْتَفِيَ مِنَ الْقَرِيْبِ الَّذِي كَانَتْ تَعْمَلُ الْخَبِيْثَ ۗ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فَاسِقِيْنَ ﴿۷۶﴾

وَأَدْحَلْنَاهُ فِي رَحْمَتِنَا ۗ إِنَّهُ مِنَ الصَّالِحِيْنَ﴾ واته: به خشیمان به لوت پیغمبریتی و زاناری و له و شاره ی

که بیناموسی تیدا ده کرا لوتمان بزگارکرد چونکه نه وانه که لیک خرابه کارو له پی لاده ر بوون، وه نه ویشمان به ر به زهی خویمان خست چونکه نه و له بپا و چاکان بوو.

﴿وَنُوحًا إِذْ نَادَىٰ مِنْ قَبْلُ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ، فَنَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيْمِ ﴿۷۷﴾ وَنَصَرْنَاهُ مِنْ

الْقَوْمِ الَّذِيْنَ كَذَّبُوْا بِآيَاتِنَا ۗ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِيْنَ ﴿۷۸﴾

باسی نوح و گه له که ی

خوی گوره باسی پیغمبری خوی نوح (سهلامی خوی لی بیت) ده کات که چون به ده نگیه وه هات و نه نزیای قه بول کرد که له که ی خوی کرد کاتیک که بپوایان پی نه کرد، وه ک خوی گوره

دهفه رموویت: ﴿فَدَعَا رَبَّهُ أَنِّي مَغْلُوْبٌ فَأَنْصِرْ﴾^۱ واته: جا (نوح) هاواری کرده په روه ردگاری و (وتی) به

راستی من شکستم خواردوه (بی دهسه لاتم) ده ی تو یارمه تیم بده، وه دهفه رموویت: ﴿وَقَالَ نُوحٌ رَبِّ لَا

تَذَرْنِي عَلَى الْاَرْضِ مِنَ الْكٰفِرِيْنَ دَيَّارًا ﴿۷۹﴾ اِنَّكَ اِنْ تَذَرْنِيْ فَيَضَلُّوْا عِبَادَكَ وَلَا يَلِدُوْا اِلَّا فٰجِرًا كَفٰرًا﴾^۲ واته: نوح

قه رموی: نه ی په روه ردگار! هیچ که سیک له بیباوه پان مه هیله له سر زوی (چونکه) بیگومان نه که ر

^۱ العنكبوت (۲۶).

^۲ القمر (۱۰).

^۳ نوح (۲۶-۲۷).

تو از بیانِ لی بی‌نیت: به‌نده‌کافی تو گر مرا ده‌کن و هر مندالی تاوانباری سوپاس نه‌کمر ده‌خه‌نه‌وه.

بویه لیره‌یشدا ده‌فهرموویت: ﴿وَنُوحًا إِذْ نَادَىٰ مِنْ قَبْلُ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَنَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ﴾ واته: نوح له

پیشدا بانگی کردین و وه لاممان دایه‌وه و خیزی و که‌سو کاره‌که‌یمان پزگار کرد (نه‌وانه‌ی که برپوایان پی

هینا) وه‌ک خوی‌ای گه‌وره‌ه فرموویه‌تی: ﴿وَأَهْلَكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ وَمَنْ آمَنَ وَمَا آمَنَ مَعَهُ إِلَّا

قَلِيلٌ﴾ واته: ژنو منداله‌کانیشته هه‌لبرگه‌ه نه‌وه‌یان نه‌بیته برپاری له‌سه‌ر دراوه (به‌خنکاندن) هر

نه‌وانه‌ش (هه‌لبرگه‌ه) برپوایان هینا (له‌گه‌له‌که‌ت) وه‌خه‌لکیکی کم نه‌بیته برپوایان نه‌هینا له‌گه‌لیدا.

﴿مِنَ الْكُرْبِ الْعَظِيمِ﴾ واته: نه‌ومان له‌وه‌موو نارپه‌حه‌تی و نازاردان و برپوا پی نه‌کردنه پزگارکرد،

نوح پیغه‌مبهر (سه‌لامی خوی‌ای لی بیته) له‌ناو گه‌له‌که‌یدا ماوه‌ی نو سه‌دو په‌نجا سال‌مایه‌وه، بانگی

ده‌کردن بۆ لای خوی‌ای گه‌وره، ژماره‌یه‌کی زرد کم نه‌بیته برپوایان پی نه‌هینا، دژایه‌تیاں ده‌کردو

نازاریان ده‌داو نامۆژگاری که‌سو کاریان ده‌کرد که گوی بۆ نوح پیغه‌مبهر (سه‌لامی خوی‌ای لی بیته)

نه‌گرن و دژایه‌تی بکه‌ن، ﴿وَضَرَبْنَاهُ مِنَ الْقَوْمِ﴾ واته: پزگارمان کردو سه‌رمان خسته‌ن به‌سه‌ر گه‌له‌که‌یدا،

﴿الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا إِنَّمَا كَانُوا قَوْمًا سَوًّا فَأَعْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ﴾ واته: نه‌وانه‌ی که به‌لگو و نایه‌ته‌کافی

نیمه‌یان به‌درو ده‌زانی به‌پاستی نه‌وانه گه‌لیک بیون بۆچوون له‌خرابه‌دا له‌به‌ر نه‌وه هه‌موویانمان

خنکان (له‌ناوی تۆفانه‌که‌دا)، به‌و شیویه‌یه نوح دعوی لی‌کردن (سه‌لامی خوی‌ای لی بیته).

﴿وَدَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ إِذْ يَخْتَصِمَانِ فِي الْحَرْثِ إِذْ نَفَسَتْ فِيهِ غَنَمُ الْقَوْمِ وَكُنَّا لِحُكْمِهِمْ شَاهِدِينَ﴾ (۷۸)

فَفَهَّمْنَاهَا سُلَيْمَانَ وَكُلًّا ءَاتَيْنَاهُمْ حُكْمًا وَعِلْمًا وَسَخَرْنَا مَعَ دَاوُدَ الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرَ وَكُنَّا فَاعِلِينَ

﴿۷۹﴾ وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَكُمْ لِيُحْصِنَكُمْ مِنْ بَأْسِكُمْ فَهَلْ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ ﴿۸۰﴾ وَسَلَيْمَانَ الَّرِّيحَ عَاصِفَةً

تَجْرِي بِأَمْرِهِ إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَرَكْنَا فِيهَا وَكُنَّا بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمِينَ ﴿۸۱﴾ وَمِنَ الشَّيَاطِينِ مَنْ يَغُوصُونَ لَهُ

وَيَعْمَلُونَ عَمَلًا دُونَ ذَلِكَ وَكُنَّا لَهُمْ حَافِظِينَ ﴿۸۲﴾

باسی داود و سوله‌یمان و نه‌و شتانه‌ی که پیمان درا، وه‌باسی به‌سه‌رهاتی نه‌و نازه‌نه‌ی به‌شه‌و

که‌وته‌ناو کشتوکاله‌که

نه‌بو نیسحاق ده‌لیت له‌موپه‌وه له‌ئیبینو مه‌سه‌عوده‌وه ده‌لیت: نه‌و کیلگه‌یه په‌زه میو بوو

بۆ‌له‌کانیشی شوپه‌و بوونه‌وه،^۲ شوره‌یحیش هر‌وای وتوو. ^۱ ئیبینو عه‌بباس ده‌لیت: (النَّفْسُ) واته:

^۱ هود (۴۰).

^۲ الطبری (۱۸/۴۷۴).

له وه پاندن^۱ (له وه پاندنی مه پومالات)، شوره یح و زهری و قه تاده ده لئین: (النفش) له شهودا نه بیته پوونادات.^۲ قه تاده نه مه ی بۆ زیاد کردوه (الهمل) یش له پۆژدا ده بیته،^۳ ئیبنو جهریر پریوایه تی کردوه له ئیبنو مه سعوده وه له م نایه ته دا: ﴿وَأُوذُوا وَسُلِمْنَ إِذْ يَحْكُمَانِ فِي الْحَرْثِ إِذْ نَفَسَتْ فِيهِ غَمُّ الْقَوْرِ وَكُنَّا لِحُكْمِهِمْ شَاهِدِينَ﴾ واته: (باسی) داودو سوله یمان بکه کاتیک بریاریان ده رکرد ده بریاره ی نه و کشتوکاله ی که به شه و نازه ئی که سانیک تئیدا له وه پابوون وه ئیمه بۆ دادوهری بریاره که مان (ناگادار) بووین، نه ئی: باغیکی ترئ بوو بۆ لیشی ئی دابوو نه و پانه خراپی کرد، ده لئیت داود بریار ی دا که پانه مه په که بدریت به خاوه ن په زه که، سوله یمانیش وتی: من بریاریکی ترم له م بریاره پی باشتره ئی پیغه مبه ری خوا، داود وتی: کامه یه نه و بریاره؟ سوله یمان وتی: باغه په زه که بده به خاوه نی مه په کان به خیری بکات مه تا وه ک خۆی ئی دیته وه، مه په کانیش بده به خاوه نی په زه که سودی ئی وه رگرت مه تا باغه په زه که وه ک خۆی ئی دیته وه، نه و کاته باغه په زه که بده ره وه به خاوه نه که ی مه په کانیش بده ره وه به خاوه نه که ی. نه مه نه وه یه که خوای گه وره ده فه رموویت: ﴿فَفَهَّمْنَهَا سُلَيْمَانَ﴾^۴ هر به م شیویه عه وفیش پریوایه تی کردوه له ئیبنو عه بباسه وه.^۵ واته: باسی داودو سوله یمانیش بکه، کاتیک که بریاریاندا کیشه ی نه و کئیلکه یه چاره سه ر بکه ن که به شه و نازه ئی کۆمه لئیکی تئیکه وتبوو، ئیمه ناگاداری نه و بریاره یان بووین. پاشان خوای گه وره ده فه رموویت: ﴿فَفَهَّمْنَهَا سُلَيْمَانَ وَكُلًّا آتَيْنَا حُكْمًا وَعِلْمًا﴾ واته: سوله یمانیشمان شاره زا کرد که چی بکات، کارزانی و زانیستیسمان دا به هردووکیان. ئیبنو ئه بی حاتم پریوایه تی کردوه له ئیاسی کوپی مه عاویه وه کاتیک که داوای ئی کرا بیته به قازی، حه سه ن هات بۆ لای ئیاس و گریا، حه سه ن پتی وت: بۆچی ده گرت؟ وتی: نه ی نه و سه عید بیستومه قازیه کان چه ندۆرئکن: پیاویک ئیجتیهادی کردوه وه نه پینکاوه وه هله ی کردوه نه وه له ناو ناگر دایه، یان پیاویکه ئاره زوو باز نه ویش له ناو ناگر دایه، وه پیاویکیشه که ئیجتیهادی کردوه وه پینکاویه تی نه وه له ناو به شه تدا یه. حه سه نی به سری وتی: نه وه ی خوای گه وره بۆی باس کردووین له هه وائی داودو سوله یمان و پیغه مبه ران له و بریارانه ی که داویانه، وه لامی قسه ی نه و که سانه

^۱ الطبري (۴۷۵/۱۸).

^۲ الطبري (۴۷۸/۴۷۷/۱۸).

^۳ الطبري (۴۷۸/۴۷۷/۱۸).

^۴ الطبري (۴۷۷/۱۸).

^۵ الطبري (۴۷۵/۱۸).

^۶ الطبري (۴۷۵/۱۸).

دهداته که واثه لئین، نه وه تا خوی گوره دهه رموویت: ﴿وَأُوذُوا وَسُلِّمْنَا إِذْ يَمْكُرُ الْمَنُ فِي الْغَرْثِ إِذْ نَفَسَتْ فِيهِ غَنَمُ الْقَوْمِ وَكُنَّا لِعِبَادِهِمْ شَهِيدِينَ﴾ خوی گوره وه سفی سوله یمانی کردووه و باسی خراپی داودی نه کردووه، پاشان حسن وتی: خوی گوره سی مه رچی له سهر کاریه دهستان داناوه: یاسای خوا به نزدیکی کم نه فروشن، به ناره زوی خویان برپار نه دن، له و برپاره یانه شدا له که س نه ترسن. پاشان هم نایه تانه ی خوینده وه: ﴿يَنْدَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَى فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ﴾^۱ واته: نه ی داود بیگومان نیمه تو مان کرد به جینشین-ی پیغه مبه رانی پیش خوت-که و ابوو تو ش له نیوان خه لکدا به راستی فه رمانپه وایی بکه و شوین هه و او ناره زوت مه که وه با له ریگای خوا لاتنه دات. وه دهه رموویت: ﴿فَلَا تَخْشَوُا النَّكَاسَ وَآخِشَوْنَ﴾^۲ واته: که واته له که س مه ترسن به لکو ته نها له من بترسن. وه دهه رموویت: ﴿وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا﴾^۳ واته: وه نیشانه و نایه ته کانی من مه گورپه وه به شتیکی که م نرخ.^۴ منیش نه لیم: به نیسبه ت پیغه مبه رانه وه (سه لامی خویان لی بیت هه موویان بی گوناوه بوون و مه عسوم بوون) له لایه ن خاوه بشتیوانیان لی کراوه. به لام غهیری پیغه مبه ران (سه لامی خویان لی بیت) له سه حیچی بوخاریدا هاتووه له عه مری کورپی عاسه وه، ده لیت: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فره موویه تی: (نه گهر دادوهر نیجته یه ادیکی کردو پیکای دوو پاداشتی بق هه یه، نه گهر نیجته یه ادی کردو نه بیبیکاو هه له ی کرد یه که پاداشتی بق هه یه).^۵ هم فره مووده یه وه لامه بق نیاسی کورپی مه عاویه که وای ده زانی نه گهر قازی نیجته یه ادی کردو نه بیبیکاو هه له ی کردو قازیه له ناو ناگردایه، والله اعلم. وه له شیوه ی هم به سه رها ته که له قورئاندا باسی هاتووه، هم فره مووده یه که نیمامی نه حمده پړوایه تی کردووه له موسنه ده که پیدا له نه بو موریه وه ده لیت: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فره موویه تی: (جاریکیان دوو ژن دوو کورپان له گه لی بوو، که گورگیک هاتو یه کیک له کورپه کانی برد، هاتن بق لای داود دادوهر یان بکات، داود برپاری دا له به رژه وهندی ژنه گوره که، چوونه ده ره وه سوله یمان وتی: کیردیکم بق بینن له نیوانتانداندا له تی ده که م، ژنه بچوکه که وتی: په رحه تی خوات لی بیت مندالی نه وه له تی مه که، سوله یمان برپاری دا

^۱ ص (۲۶).

^۲ المائدة (۴۴).

^۳ البقرة (۴۱).

^۴ تهذیب تاریخ دمشق (۱۸۴/۳)، ابن ابی حاتم (۲۴۵۸/۸).

^۵ فتح الباری (۳۳/۱۲).

کوپه که بقرنه بچوکه که بیت).^۱ بوخاری و موسلیمیش ریوایه تیان کردوه له سه حجه که یاندا. نه سائیش له سه رنه م فرموده یه بابیکی داناره له کتیبی قه زادا.^۲ (بابی نه و قازیه ی برپاریک ده دات به پیچه وانه ی نه و برپاره ی که نه بیت بیدات، بونه وه ی راستی بده ریکه ویته). خوی گوره ده فرموویته:

﴿سَخَّرْنَا مَعَ دَاوُدَ الْجَبَالَ يُسَبِّحُونَ وَالطَّيْرَ وَكُنَّا فَاعِلِينَ﴾^۳ کیوه کان و په له هه وره کانیشمان رامکرد له گه لی بن له بهر دهنگی خوشی کاتیک که زه بووری به دهنگه ده ده خویندو ده یله رانده وه بالنده کان له هه وادا ده وه ستان و وه لامیان ده دایه وه و کیوه کانیش به هه مان شیوه ده یانوته وه، بویه کاتیک پیغه مبه ر (ﷺ) به لای نه بو موسای نه شعهریدا پویشته و تپه پی نه بو موسا قورئانی ده خویند به شه و، ده دهنگی خوشی هه بوو، پیغه مبه ر (ﷺ) وه ستا و گوئی له قورئان خویندنه که ی ده گرت و فرمووی: (ببگومان نه م موسایه سازیکی له سازی نالی داودی پیدراوه). نه بو موسا وتی: نه ی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) نه گه ر زانیام که تو گوئی ده گری زور جوانتر ده مله رانده وه.^۴ پاشان خوی گوره ده فرموویته: ﴿وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَكُمْ لِيُحْصِنَكُمْ مِنْ بَأْسِكُمْ﴾^۵ واته: وه داودمان فیتری دروستکردنی پوشاکی زئی کرد بقرنه تا بتانپاریزیته له کاتی شه رو کوشتاردا، واته: پوشاکی ناسنی دروست کرد، قه تاده ده لیت: پوشاکی ناسن له کاتی خوی پان بوو، یه که م که سیک که پوشاکی ناسنی له زنجیر دروست کرد پیغه مبه ر داود بوو.^۶ وه ک خوی گوره ده فرموویته: ﴿وَأَنشَأْنَا لَهُ الْخُدَيْدَ﴾^۷ آن

أَعْمَلَ سَيْغَتٍ وَقَدَّرَ فِي السَّرِّ^۸ واته: وه ناسنمان بقرنه کردبوو، (فرمانمان پیکرد) که پوشاکانی داپوشه ری (همو له شی لی) دروست بکه و له چینی زریدا به نه ندازه ی نه لقه کان وه ک یه ک بن. واته: بزماره کان نه وه نده بلا نه بن و زوریش نزیک نه بن له یه ک. بویه فرموویته: ﴿لِيُحْصِنَكُمْ مِنْ بَأْسِكُمْ﴾^۹ واته: هه تا له شه ردا بتانپاریزیته، ﴿فَهَلْ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ﴾^{۱۰} واته: نایا شیوه له سه رنه و به هره نه ی که خودا پیی داون که عه بدی خوی داودی فیتری نه و شتانه کردوه له بهر خاتری شیوه شوکری خوا ده که ن.

^۱ أحمد (۲/۳۲۲)، فرموده یه کی سه حجه.

^۲ البخاری (۶۷۶۹)، مسلم (۱۷۲۰).

^۳ النسائی فی الکبری (۵۹۵۸).

^۴ فتح الباری (۷۱۱/۸).

^۵ الطبری (۴۸۰/۱۸).

^۶ سبأ (۱۰-۱۱).

دهسه لاتداری سوله یمان بیوینه بووه

خوای گوره ده فهرموویت: ﴿وَأَسْلَمْنَا نَاصِرًا وَرَأِيًا﴾ واته: بای به هیزمان پامهینا بق سوله یمان، ﴿تَجْرِي بِأَمْرِ إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَرَكْنَا فِيهَا﴾ واته: به فهرمانی نه و برها بق نه و زهویه کی که نیمه پیت و به ره که تمان تیخستوه، یانی: سهر زه مینی شام، ﴿وَكَذَلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ﴾ واته: نیمه ناگاداری هه مو شتیکی، سوله یمان پیغه مبر (سه لاسی خوای لی بیت) فهرشیکی (به ره یه کی) دارینی هه بوو هه رچی پیویستی ولات بوو له سهری داده نرا له که ل له شکرو ولاغی سواری و چارو و شتردا، فهرمانی ده دا بو با به میزه هه لیان بگریت، با به میزه که ده چووو ژیری و هالی ده گرت و به زری ده کرده وه و ده ببرد، په له و ره کانیش سیبه ریان بق ده کرد هه تا له که ره ما بیان پاریزیت، بق هه شوینیک مه یلی لی بووایه له و سهر زه میندا. پاشان ده هاته خواره وه خه لکه که و نه و شتانه شی له که لی بوون دایده گرت.

خوای گوره ده فهرموویت: ﴿فَسَخَّرْنَا لَهُ الرِّيحَ تَجْرِي بِأَمْرِهِ رُحًا حَيْثُ أَصَابَ﴾ واته: بامان بق پام هینا به فهرمانی نه و به نه رمی ده پیزی بق هه جیگایه که نه و بیویستایه. وه ده فهرموویت: ﴿وَأَسْلَمْنَا نَاصِرًا وَرَأِيًا﴾ واته: به یانینان (تا نیوه پو با) پنگای مانگیکی ده ببری (نیوه پوان تا) نیوارانیش مانگیک پنگای ده ببری. خوای گوره ده فهرموویت: ﴿وَمِنَ الشَّيْطَانِ مَن يَفْضُوكَ لَهُ﴾ واته: له شه یتانه کانیش ده چووونه بن دریا و سرورای و شتی تری به نرخ و نایابیان بق ده رهینا، ﴿وَيَعْمَلُونَ عَمَلًا دُونَ ذَلِكَ﴾ واته: وه جگه له وه کاری تریشیان ده کرد. وه خوای گوره ده فهرموویت: ﴿وَالشَّيْطَانِ كُلِّ نَفْسٍ وَعَاصٍ﴾ ﴿٣٧﴾ وَآخِرِينَ مُقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ ﴿٣٨﴾ واته: وه هه موو (په ری) و شه یتانه کانمان بق پام هینا بوو که بینا سازو مه له وانی ژیره دریا بوون، وه هه ندیکی تریان (که سه ریچی سوله یمانیان کردبوو) پامان هینا بوو بوی به پییه ستراری له کورت و زنجیردا. پاشان خوای گوره ده فهرموویت: ﴿وَكَذَلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ﴾ واته: خوای گوره ده پیاراست له وه کی که شه یاتینیک نازاری بدات، به لگو هه موو له ژیره ده ستیدا بوون لیی ده ترسان و نه یانده و نیزا نزدیکی بینه وه و به ناره زووی خوای ده یگرتن و نازادی ده کردن، بویه خوای گوره ده فهرموویت: ﴿وَآخِرِينَ مُقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ﴾ واته: هه ندیکی تریشیان که تهوق له ملن.

۱ ص (۳۶).

۲ سبأ (۱۲).

۳ ص (۲۸-۲۷).

﴿وَأَيُّوبَ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴿۸۲﴾ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَكَفَفْنَا مَا بِيَدِهِ مِنَ

ضُرِّهِ وَأَتَيْنَاهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنَّا وَعَدْنَاهُ إِذْ ذُكِرَ لِلْعَالَمِينَ ﴿۸۳﴾﴾

باسی نه یوب پیغه مبه‌ر (سه‌لامی خوای لی بیئت)

خوای گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿وَأَيُّوبَ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ﴾ واته:

وه (باسی) نه یوب (بکه) هاواری له په‌روه‌ردگاری کرد (له دواى ناساغى ماوه‌یه‌کى زؤن): به راستى من زيان و نازارو نه‌خؤشى دوچارم بووه و توش میهره بانترینى میهره بانانى. خوای گه‌وره باسی نه‌یوب پیغه‌مبه‌ر ده‌کات (سه‌لامی خوای لی بیئت) که چ به‌لایه‌کى به‌س‌ردا هات له سامان و مندال و لاشه‌یدا، چونکه نه‌یوب پیغه‌مبه‌ر (سه‌لامی خوای لی بیئت) مه‌رو مالات و چوارپى و کيلگه‌یه‌کى ئیجگار زؤدى هه‌بوو، له‌گه‌ل مال و مندالیکی زؤرو شوینی خؤش، توشى به‌لاو مه‌ینه‌تى بوو هیچی نه‌ماو هه‌مووی تیاچوو، دواى ئه‌وه‌یش توشى نه‌خؤشیش بوو به‌ته‌نها له سوچیکى ئه‌و شاره‌دا به‌و نه‌خؤشیه‌وه ده‌ینالاند، هیچ که‌سیک به‌ لایدا نه‌ده‌چوو بیجگه له خیزانه‌کى خؤى، که هه‌میشه به‌ ده‌میه‌وه بوو، ده‌گپه‌نه‌وه: ئه‌ونده هه‌ژار که‌وتن ژنه‌کى ده‌چوو کارى ده‌کرد بق خه‌لکى هه‌تا خؤیى و نه‌یوب پیغه‌مبه‌ر (سه‌لامی خوای لی بیئت) به‌خيو بکات. پیغه‌مبه‌رى خودا (ﷺ) فرموویه‌تى: (پیغه‌مبه‌ران زیاترو توندتر توشى مه‌ینه‌تى ده‌بن، پاشان پیاوچاکان، پاشانیش چاکترین و چاکترین). وه له فرمووده‌یه‌کى ترده‌ها توه: (خه‌لک توشى مه‌ینه‌تى ده‌بیئت به‌ پئی ناینى، ئه‌گه‌ر له ناینه‌که‌یدا توندو به‌هیز بوو، توشى مه‌ینه‌تى زیاتر ده‌بیئت).^۱ پیغه‌مبه‌ر نه‌یوب (سه‌لامی خوای لی بیئت) ئیجگار خؤراگر بوو، نمونه به‌ ئه‌و ده‌هینرتیه‌وه له خؤراگریدا، یه‌زیدی کوپى مه‌یسره ده‌لیت: کاتیک خودا پیغه‌مبه‌ر نه‌یوبى تاقى کرده‌وه به‌ نه‌مانى سامان و مال و مندالی و هیچی بق نه‌مایه‌وه، زؤر چاک یادی خودای ده‌کردو پاشان وتی: سوپاست ده‌که‌م نه‌ی خاوه‌نى گشت خاوه‌نشته‌کان، ئه‌و که‌سى که چاکه‌ت له‌گه‌ل کردم، سامان و مندالت پیدام، هیچ شوینیکی ناو دل‌م نه‌ماوه ئه‌وانه نه‌چوینه‌ ناوی، ئه‌وانه‌ت هه‌موو لی وه‌رگرتمه‌وه، ناو دل‌مت چۆل کرد، هیچ شتیک نه‌ما له نیوان من و تۆدا بییته له‌مبه‌رو پینگر، خؤ ئه‌گه‌ر دوژمنه‌که‌م شه‌یتان بزانیته به‌وه‌ی کردوته بؤمن ئه‌وه به‌غیلی پى ده‌بردم! ده‌لیت: پیغه‌مبه‌ر نه‌یوب (سه‌لامی خوای لی بیئت) وتی: ئه‌ی په‌روه‌ردگارم تۆ سامان و مندالت پیدام که‌سیک له‌به‌ر ده‌رگاکه‌مدا نه‌وه‌ستاو نا‌په‌زایی ده‌رپریت لی‌م له‌سه‌ناهه‌قیه‌ک پیم کردبیته، تۆ خؤت نه‌مه‌ ده‌زانی، وه‌خؤت نه‌زانی که‌فرشى نه‌رم بق پائه‌خرا من نه‌مده‌ویست! و به‌خؤم ئه‌وت: (ئه‌ی

^۱ الطبرانی (۲۴۵/۲۴)، فرمووده‌یه‌کى سه‌حیحه.

^۲ أحمد (۱۸۰/۱).

نه فسه که) تو بقره و نه دروست نه کراوی که له سه ر جیگی نهرم پالیکوی! نه ورم واز لی نه میناوه له بهر خاتری تو نه بیت. ^۱ نینو نه بی حاتم ریوایه تی کردوه. دیسان نینو نه بی حاتم ریوایه تی کردوه له نه بو هوره بره وه نه میش له پیغه مبهری خواوه ﴿سوره﴾ فرموویه تی: ﴿کانتیک خوی گه وره نه یوب پیغه مبهری چاک کرده وه کولله ی زپینی به سه ریدا باراند، به هر دوو دهستی کزی ده کرده وه و ده یخته ناو جله کانی، ده لیت: پئی و ترا: نه ی نه یوب تیرت نه خوارد؟ وتی: نه ی په روه رداگرم کی له چاکه ی تو تیر ده بیت). نه سلی نه م فرمووده یه له هر دوو سه حیحه که دا هاتوه، له شوپینکی تردا باسه که ی ده کرتیه وه. ^۲ خوی گه وره ده فرموویت: ﴿فَأَسْتَجِيبَا لَهُمْ فَكَشَفْنَا مَا بِهِمْ مِنْ ضُرٍّ وَأَتَيْنَاهُ أَهْلَهُ وَمَثَلَهُمْ مَعَهُمْ﴾ واته: جا نیمه ش هاوارو نزا که ایمان گیرا کردو لامان برد نه و زیان و نازارو نه خوشیه ی ه بیوو وه ه موو مال و مندالیمان پی به خشیه وه (که پینشتره ه بیوو) و نه و نده ی تریش له که لیاندا. نینو عه بیاس ده لیت: گشت سامان و منداله کانی گه پایه وه. ^۳ واته: خودا ه موو سامان و ماله که ی پیدایه وه. عه وفیش هر به م شیوه یه ریوایه تی کردوه له نینو عه بیاسه وه. ^۴ هر به م شیوه یه ش ریوایه ت کراوه له نینو مه سعود و مواهیده وه، حه سه ن و قه تاده یه ش ه روایان و توه. ^۵ مواهید ده لیت: پئی و ترا: نه ی نه یوب: خاوخیزانه که ت بق خوته له به ه شتدان، نه گه ر حه ز ده که یه ت بقره ده مینینه وه، نه گه ر حه زیش ده که ی بقره ده مینینه وه له ناو به ه شتداو به نه اندازه ی نه و انت پی ده ده ین؟ وتی: نه خیز، بقره به یله ره وه له ناو به ه شتدا، بقری هیلرایه وه له ناو به ه شتداو به نه اندازه ی نه و انه ی له دنیا دا پیدرا، خوی گه وره ده فرموویت: ﴿رَحْمَةً مِّنْ عِنْدِنَا﴾ واته: به زه یی و سوژیک بوو له نیمه وه که امان لیکرد، ﴿وَزَكَرَىٰ لِلْمُؤْمِنِينَ﴾ واته: وه بیرخه ره وه و ناموزگاری بوو بق خواپه رستان، واته/ نه مه مان کرد بق نه وه ی په ندیک بیت بق خه لگی هه تا و نه زانن نه وه ی تووشی به لاو مهینه تی بوو خوا لئی په نجاوه، به لکو ده بیت بیکه نه سه رمه شقی خویان له خوراکریدا له کاتی به لاو ناپه حه تیدا که مه یلی لی بیت تووشیان بکات، خوا کارزانیه کی ته وای مه یه له و شتانه دا.

^۱ حلیه الأولیاء (۲۳۹/۵).

^۲ ابن ابی حاتم (۲۳۶۱/۸)، سه نه ده کانی حه سه نه پیاره کانی جیی متعانه ن.

^۳ الطبری (۵۰۷/۵۰۶/۱۸).

^۴ الطبری (۵۰۷/۵۰۶/۱۸).

^۵ الطبری (۵۰۷/۵۰۶/۱۸).

﴿وَأَسْمِعِیلَ وَإِدْرِيسَ وَذَا الْكِفْلِ كُلًّا مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿۸۵﴾ وَأَدْخَلْنَاهُمْ فِي رَحْمَتِنَا إِنَّهُمْ مِنَ

الصَّالِحِينَ ﴿۸۶﴾

باسی نیسماعیل و ئیدریس و زیکیفل پیغه مبهر (سه لامی خویان لی بیتا)

خوای گوره دهره رموویت: ﴿وَأَسْمِعِیلَ وَإِدْرِيسَ وَذَا الْكِفْلِ كُلًّا مِنَ الصَّادِقِينَ﴾ واته: وه

(باسی) نیسماعیل و ئیدریس و زیکیفل (بکه) هه موویان له نارامگران بوون. نیسماعیل مه بهست پتی

نیسماعیلی پیغه مبهره کورپی ئیبراهیم پیغه مبهره (سه لامی خوی لی بیت) له پیغوه باسکرا له سوره تی

مه ره مه دا ئیدریس پیغه مبه ریش (سه لامی خوی لی بیت) هر به و شیوه یه باسی لیکرا، زیکیفلیش له

تایه ته که وه دا دهره که ویت که پیغه مبه ر بیت چونکه نه وه ی له گه لی پیغه مبه راندا ناوی بیت حه تمن

پیغه مبه ره، هه ندیکی تر له زانایان و توویانه: زه لکیفل پیاوچا کیک بووه، پاشایه کی دادپه روه رو کارزانی

کارداست بووه، ئیبنو جه ریر له وه زیاتر له سه ری نه چوه. ^۱ ئیبنو جو ره یج ده لیت له موچاهیده وه: ﴿وَذَا

الْكِفْلِ﴾، ده لیت: پیاوچا کیک بووه، پیغه مبه ره نه بووه، بوویوه که قبلی پیغه مبه ری گه له که ی له جیی

نه وه فرمانی گه له که ی بیات به پیره و ایان لی بیکات له قسه ی نه و پیغه مبه ره دهره چن و به کاریشیاندا

پابگات به دادپه روه ری، قسه ی خوی برده سه رو وای کرد له بهر نه وه ناوی زه لکیفی لی ترا، ئیبنو نه بی

نه جیجیش هر به و شیوه یه ریوایه تی کردووه له موچاهیده وه، ﴿وَأَدْخَلْنَاهُمْ فِي رَحْمَتِنَا إِنَّهُمْ مِنَ

الصَّالِحِينَ﴾ واته: وه ئیغه نه وانمان خسته ناو په حمه تی خومان (که به هه شته) بیگومان نه وانه له

چاکان.

﴿وَذَا نُوحٍ إِذْ ذَهَبَ مُغْلِبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ

إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿۸۷﴾ فَأَسْتَجَبْنَا لَهُ وَوَجَّعْنَاهُ مِنَ الْعَرْسِ وَكَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿۸۸﴾

باسی یونس پیغه مبه ر (سه لامی خوی لی بیتا)

نهم به سه ره اته لیره داو له سوره تی (ن) و سوره تی (الصافات) باسی هاتووه، نه وه بوو یونس

کورپی مه تننا (سه لامی خوی لی بیت) خوای گوره ناردی بق سه ر شاری نهینه وا که به کیک بوو له

شاره کانی زه وی موسل، بانگی کردن بق لای خوای گوره، قه بولیان نه کرد ده ستیان دایه سه ریچی و

له سه ر خوانه ناسی خویان به رده وام بوون، یونس به تووپه بیه وه له ناویان چوه دهره وه به لینی سزای

خوای پیدان پاش سی پور، کاتیک به ته وای بویان دهره وتو و زانایان که یونس پیغه مبه ر درق ناکات،

همو چونه دهرهوه بز دهشت به مندالو مهرو مالاتو گشت چوارپیکانیانیه وه، دایک و به چکه کانیان له یهک جیاکرده وه، پاشان دهستیان دایه هاناو پارانه وه له خوی گهره، و شترو بیچووه که ی ده یانپرماندو مانگا و گویره که که ی ده یانپراندو بز و می و کارو به رخیش ده یانقاراند، خوی گهره سزاکه ی له سر لابرند، خوی به به زه یی ده فهرموویت: ﴿فَلَوْلَا كَانَتْ قَرِيَةً ؕ آمَنَتْ فَتَنَعْمَهَا ؕ اِيْمَنَهَا ؕ اِلَّا قَوْمٌ يُّؤُسُّ لَمَّا ؕ ءَامَنُوا كَشَفْنَا عَنْهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَمَتَّعْنٰهُمْ اِلٰى حِيْنٍ ۗ﴾ واته: هیچ شارک نه بووه که بره ی هیئابیت و باوره که ی قازانجی پی گه یانددبیت بیجگه له گه ی یونس کاتیک که بره یان هیئا نازاری نابروه برمان له دنیا دا له سر لابرند و امان کرد که هتا ماوه یهک خوی پابوین. به لام یونس پیغه مبر (سه لامی خوی لی بیت) له گه ل کومه لیکدا پیشته ناو (که شتیهک) و که شتیه که لاریووه وه به خه لکه که وه، ترسان نوم بین. تیرو پشکیان کرد بز پیاویک هتا له ناو خویان فری بدنه ناو ناوه که و که شتیه که یان سوک ببیت، تیرو پشکه که که و ته سر یونس، پازی نه بوون بیخه نه ناو ده ریاکه، دووباره یان کرده وه دیسان که و ته وه سر یونس، نم جاره ییش پازی نه بوون بیخه نه ناو ناوه که، جاری سییه میس هر که و ته وه سر یونس، خوی گهره ده فهرموویت: ﴿فَسَاهَمَ فَكَانَ مِنَ الْمُدْحَضِيْنَ ۗ﴾ واته: ئینجا قورعه کیشی کرد (له گه ل خه لکی ناو که شتیه که) و نه وه له دپراوان بوو. یونس هه لساو خوی پووت کرده وه و جله کانی لابرند خوی فری دایه ناو ده ریاکه. خوی گهره له ده ریای سه وزه وه وه ک ئینبو مه سعود ده لیت: نه هه نگیکی نارندو ده ریای بری و هتا خوی گه یانده یونس و هه لی لوشی و قوتی دا، له و کاته دا که خوی فری دا له که شتیه که. خوی گهره فهرمانی دا به نه هه نگه که که گوشته که ی نه خوات و (ئیسکیشی) نه شکینیت، چونکه یونس خواردنی تو نیه و ناو سکی تو به ندیخانه یه که بوی. خوی گهره ده فهرموویت: ﴿وَذَا النُّونِ ۗ الَّذِي نَدَىٰ نَادًا ۗ وَهُوَ الْبَلْوَىٰ ۗ عَسَىٰ يَظُنُّ اَنْ لَّن نَّجِدَ لَهٗ سُلٰتٰنًا ۗ﴾ واته: ماسی، به پییبه ئیزافه ی (ذا) کراوه ته سر (النون) واته: خاوه ن ماسی، ﴿اِذْ ذَهَبَ مُغْرَضًا ۗ﴾ واته: به توورده یی (که له که ی به جی هیشت)، زه حاک ده لیت: به توورده ییه وه که له که ی به جی هیشت. ﴿فَقَطَّنْ اَنْ لَّن نَّجِدَ لَهٗ سُلٰتٰنًا ۗ﴾ واته: واید زانی ئیمه ته نگانه ی به سر دا ناهین، واته: ته نگه تاوی بکین له ناو سکی ماسیه که دا، هر به م شیوه یه ریویات کراوه له ئینبو عه بباس و مواهیدو زه حاک و که سانی تریشه وه. ^۴ ئینبو جه ریریش هه مان

۱ یونس (۹۸).

۲ الصافات (۱۴۱).

۳ الطبری (۵۱۱/۱۸).

۴ الطبری (۵۱۵/۵۱۴/۱۸).

پای هه لَبْرَارِدووه، ئەم ئایه‌تی به به‌لگه هه‌ناوه‌تەوه: ﴿وَمَنْ قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَا آتَاهَا سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا﴾^۱ واتە: وه هه‌ر كه‌سێك كه‌م ده‌ستو هه‌ژار بوو با به پیتی ئه‌وه‌ی كه خوا داویتی نه‌فه‌قه بدات خوا داوا له كه‌س ناكات مه‌گه‌ر به پیتی ئه‌وه‌ی كه داویتی بێگومان خوا داوی ته‌نگانه ئاسانی دینیت. پاشان خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿فَنَكَدَىٰ فِي الظُّلُمَاتِ أَن لَّا إِلَهَ إِلَّا أَنَا أَنْتَ سُبْحٰنَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ﴾^۲ واتە: جا له تاریکیه‌كاندا (تاریکی شه‌وو ده‌ریاو ناو سکی نه‌هنگ) هاواری کرد (ئهی خوا)! به راستی هه‌یج په‌رستراویك نیه جگه له تۆ پاکی و بێگه‌ردی بۆ تۆیه بێگومان من له سته‌مکاران بووم. ئیبنو مه‌سه‌ود ده‌لێت له‌ناو تاریکایی سکی نه‌هنگ و تاریکایی ناو ده‌ریاو تاریکایی شه‌و.^۳ وه هه‌ر به‌و شیوه‌یه پڕوایه‌تی کراوه له ئیبنو عه‌بباس و عه‌مری کورپی مه‌یمون و سه‌عه‌یدی کورپی جو به‌یرو موحه‌مده‌ی کورپی كه‌عبو زه‌ححاك و حه‌سه‌ن و قه‌تاده‌وه.^۴ سالمی کورپی ئه‌بو لجه‌عد ده‌لێت: له تاریکایی سکی نه‌هنگێکدا له سکی نه‌هنگێکی ترداو له‌ناو تاریکایی ده‌ریادا.^۵ ئیبنو مه‌سه‌ود و ئیبنو عه‌بباس و كه‌سانی تریش ده‌لێن له‌به‌ر ئه‌وه‌ی نه‌هنگه‌که بردی به‌ناو ده‌ریادا و هه‌تا گه‌یاندیه بنی ده‌ریاکه یونس گوئی له ته‌سبیحاتی به‌ردو چه‌وی بنی ده‌ریاکه بوو ئا له و کاته‌داو له و شوینه‌دا وتی: ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا أَنْتَ سُبْحٰنَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ﴾^۶ واتە: له‌ویدا هاواری کرد: جگه له تۆ ئهی خودایه خودایه‌کی تر شك نابه‌م، پاکی و بێ عه‌یبی هه‌ر بۆ تۆیه، من له ده‌سته‌ی سته‌مکاران بووم. عه‌وفی ئه‌عرابی ده‌لێت: کاتیک یونس له سکی ماسیه‌که‌دا بوو وایده‌زانی مردووه. پاشان هه‌ردوو قاچی جولاند، کاتیک که قاچی جول له شوینه‌که‌یدا سوژده‌ی برد، پاشان هاواری کرد ئهی په‌روه‌ردگارم! شوینیکم کردووه ته‌ سوژده‌گا هه‌یج كه‌سێك پیتی نه‌گه‌یشتووه له‌خه‌لکی.^۱ خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿فَأَسْتَجِبْنَا لَهُ وَوَعَيْنَا مِنْ الْقَمَرِ﴾^۲ واتە: ده‌رمان هه‌نا له سکی ماسیه‌که‌داو له و تاریکییانه، ﴿وَكَذٰلِكَ نُشَجِّى الْمُؤْمِنِينَ﴾^۳ واتە: ئیمه هه‌ر به‌و شیوه‌یه خاوه‌نباوه‌پان پزگار ده‌که‌ین، ئه‌گه‌ر له نا‌په‌حه‌تی و ته‌نگانه‌دا بن و هاوارمان ئی بکه‌ن و ته‌ویه بکه‌ن و

^۱ الطلاق (۷).

^۲ القرطبي (۳۳۳/۱۱).

^۳ الطبري (۵۱۷/۵۱۶/۱۸).

^۴ الطبري (۵۱۷/۱۸).

^۵ ابن أبي شيبة (۵۷۸/۱۳/۵۴/۱۱).

^۶ الطبري (۵۱۸/۱۸).

بگه پڻهوه، به تاييه تي ٺهگر ٺه م دوعايه بگن له کاتي به لادا پڻه مبه ريش (ﷺ) هاني خه لکي داوه که ٺه م دوعايه بگن. نيماسي ٺه حمه د پڻوايه تي کردووه له سعدي کڙي ٺه بي وه قاسه وه (په زاي خوي لي بيت) ده لئيت: تپه پڻوم پڻو شتم به لاي عوسماني کڙي عه فاند (په زايي خوي لي بيت) له ناو مزگه وندا، سلوم ليکڙد، به هر دوو چاري بڙي ده پوانيم، پاشان وه لامي نه دامه وه، هام بق لاي عومري کڙي خه تاب، پڻم وت: ٺه ي گوره ي موسلمانان نايا شتيک له نيسلامدا پڻویداوه؟ دووچار وتم: وتي: نه خيڙ، چي بووه؟ ووتم: نه خيڙ هيچ نه بووه، به لام من ماوه يه ک پڻيش نئيستا دام به لاي عوسماندا له مزگه وندا بوو، سلوم ليکڙد به هر دوو چاري بيئي، که چي وه لامي نه دامه وه، ده لئيت: عومر ناردی به شوڙن عوسماندا، بانگي کردو پڻي وت: چي واي لي کردي که وه لامي سلوي براي خوت ناده يته وه؟ وتي: شتي وام نه کردووه. سع د وتي: وتم: به لي وه لامت نه دامه وه، کارگه يشته ٺه وه ٺو سويندي ده خوارو من سويندم ده خوارو، ده لئيت: پاشان عوسمان بيري کرده وه و وتي: به لي، خوايه په شيمانم داواي لي بوردن له خوي گوره ده کم، تق ماوه يه ک له مه وپيش به لامدا پڻو شتي، من له و کاته دا وردو کردي دلي خؤم ده کردو بيرم ده کرده وه له وته يه ک له پڻه مبه ري خودا (ﷺ) م بيستبوو، نه خيڙ سويند به خوا کاتيک نيه ٺو وته يه بيته وه بيرم و چاوو دلم په رده يه ک نه يه ت به سه ري داو دايه پڻو شيت، سع د وتي: من ٺو قسه يه ت بق باس ده کم، پڻه مبه ري خودا (ﷺ) باسي يه که مين دوعاي بق کردين، عه ره بيکي کڙچه ري هات و سه رقالي کرد هه تا پڻه مبه ري خودا (ﷺ) هه لساو منيش شوڙني که وتم، ترسام له وه ي که پڻيش من بگاته ماليان به په له پڻو شتم، پڻه مبه ري خودا (ﷺ) لاي کرده وه بؤم فه رموي: (ٺه وه کتيه، ٺه بو نيسحاق ي؟) وتم: به لي ٺه ي پڻه مبه ري خودا (ﷺ)، فه رموي: (ده ي بؤچي هاتوي؟) وتم: شتيکي وا نيه، سويند به خوا ٺه وه ته بيت که تق باسي يه کم دوعات بق کردين، پاشان ٺو عه ره به کڙچه ري هات و سه رقالي کردي، فه رموي: (به لي دوعاگي (زه نون) بوو کاتيک که ٺه وه سكي ماسيه که دا بوو وتي: ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ﴾ چونکه هيچ موسلمان يک نيه هرگيز دوعاي پي کرد بيت له په روه ردگاري له شتيک داو خودا دوعاگي لي قه بول نه کرد بيت).^۱ تيرمیزی و نه سائيش پڻوايه تيان کردووه له دوعاي شه وو پڻو دا.^۲ ٺيبنو ٺه بي حاتم پڻوايه تي کردووه له سعده وه ده لئيت: پڻه مبه ري خودا (ﷺ)

^۱ احمد (۱۷۰/۱)، سه نه ده کاني سه حيحه.

^۲ تحفة الأحرزي (۴۷۹/۹)، النسائي في الكبرى (۱۶۸/۶)، سه نه ده کاني سه حيحه.

فرموده‌ی تری: (هر که سبک دعا بکات به دعا‌های یونس لینی قه‌بول ده‌گرت) نه‌بو سه‌عید ده‌لئت:

مه‌به‌ستی پئی نه‌مه‌یه که خوا ده‌فرمودیت: ﴿وَكَذَلِكَ نُنْجِي الْمُؤْمِنِينَ﴾^۱.

﴿وَزَكَرِيَّا إِذْ نَادَى رَبَّهُ رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ﴾ (۸۹) ﴿فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ

يَحْيَىٰ وَأَصْلَحْنَا لَهُ زَوْجَهُ إِنَّهُمْ كَانُوا يُسْرِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا

وَكَانُوا لَنَا خُشِعِينَ﴾ (۹۰)

باسی زه‌که‌ریا و یه‌حیا پیغه‌مبه‌ر (سه‌لامی خویان لی بیت)

خوای گه‌وره باسی به‌نده‌ی خوی زه‌که‌ریا ده‌کات کاتیک داوای کرد له خوا که کوپکی بداتی مه‌تا

داوای خوی بییته پیغه‌مبه‌ر، له پیشه‌وه نه‌م به‌سه‌راهات به‌ته‌واوی له سوره‌تی (مریم) و (ال عمران) دا

باسکرا، به‌گورتی لی‌ره‌دا باسی لی ده‌که‌ین، ﴿وَزَكَرِيَّا إِذْ نَادَى رَبَّهُ﴾ واته: به‌په‌نهانی هوزه‌که‌ی

ناگایان لی نه‌بو و تی: ﴿رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا﴾ واته: نه‌ی خویه! به‌ته‌نه‌ام مه‌هیل‌وه، کوپم نیه‌و

که‌سیشم نیه له داوای خوم به‌کاره‌کانه مه‌لسیت له‌ناو‌خه‌لکید، ﴿وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ﴾ واته: تو

چاکترین که‌سی هر ده‌مینیت، نه‌م دعا‌یه سوپاس و ستایشی خوداشه جیی خوی‌تی بۆ نه‌و داوای‌ی

که‌ده‌یکات، خوی گه‌وره‌یش لینی وه‌رگرت و ده‌فرمودیت: ﴿فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيَىٰ

وَأَصْلَحْنَا لَهُ زَوْجَهُ﴾ واته: نئیم‌ش دعا‌ی نه‌ومان وه‌لامدایه‌وه و یه‌حیامان پی به‌خشی و

خیزانه‌که‌شیمان بۆ چاک کرده‌وه (له نه‌زۆکی)، ئیبنو‌عه‌باس و مواهیدو سه‌عیدی کوپی جو‌به‌یر

ده‌لین: خیزانه‌که‌ی نه‌زۆک بوو خوا مندالی پیدا.^۲ خوی گه‌وره ده‌فرمودیت: ﴿إِنَّهُمْ كَانُوا

يُسْرِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ﴾ واته: په‌له‌یان ده‌کرد بۆ کاری چاکه‌و خواناسی و خو‌نزیک خستنه‌وه له‌خوا،

﴿وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا﴾ واته: هاواریان له‌نئیم ده‌کرد به‌نومیدی (به‌ه‌شت) له‌ترسی (دۆزه‌خ)،

سه‌وری ده‌لئت: نومیدیان هه‌بوو به‌وه‌ی لامانه‌و ده‌ترسان له‌سزاشمان.^۳ ﴿وَكَانُوا لَنَا خُشِعِينَ﴾

واته: وه‌نه‌وان ملکه‌چ بوون بۆ نئیمه‌و ده‌ترسان لی‌مان، عه‌لی کوپی نه‌بو ته‌لحه له‌ئیبنو‌عه‌باسه‌وه

^۱ الحاکم (۵۸۴/۲)، فرموده‌یه‌کی حه‌سه‌نه.

^۲ الطبری (۵۲۰/۱۸).

^۳ تفسیر الثوری (۲۰۴).

ده لیت: واته: بپروایان ده کرد به وهی خودا په وانهی ده کرده خواره وه. ^۱ موجهامید ده لیت: خاوهن باوه پیکي پاست بوون. ^۲ نه بولعالبه ده لیت: له خواترس بوون. ^۳ نه بو سینان ده لیت: ملکه چ بوون ترسیکی به رده وامه له ناو دلدا که هر گیز لیتی ده رناچیت. موجهامید ده لیت: ﴿خَلْشِعِیْت﴾ واته: خویان به کم ده زانی، حه سن و قه تاده و زه حاک ده لیت: ﴿خَلْشِعِیْت﴾ واته: ملکه چ بوون به رام بهر خودای مه زن. ^۴ نه م قسانه هه موو مانا کانیان له یه که وه نزدیک.

﴿وَالَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهَا مِنْ رُوحِنَا وَجَعَلْنَاهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ﴾

باسی عیسا پیغه به رو مه ریه می دایگی

به م شیوه یه خودا باسی به سه رهای مه ریه مو کوړه که ی ده کات (سه لامي خویان لی بیت) له که ل به سه رهای زه که ریاو یه حیای کوړیدا (سه لامي خویان لی بیت) له سه ره تا وه باسی به سه رهای زه که ریا ده کات و پاشان به داویدا به سه رهای مه ریه میس باس ده کات، چونکه نه م به سه رها ته په بیه وندی به وی تره وه هیه، نه مه یان وه دیه پتانی کوړیک بوو له پیاویکی به ته منی به سالچوو، له ژنیکي پیری نه ژوک، که له کاتی لاویدا مندالی نه ده بوو، پاشان باسی به سه رهای مه ریه ده کات که له م به سه رها ته سه رسو په نته رته، نه مه یان وه دیه پتانی کوړیک بوو له مینه یه که به بی نیرینه، هر به م شیوه یه له سوره تی (ال عمران و مریم) دا باسکراوه. لیره دا باسی به سه رهای زه که ریا ی کردوه، به داویدا باسی به سه رهای مه ریه میس هیناوه، خوی که وړه ده فه رموویت: ﴿وَالَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهَا مِنْ رُوحِنَا﴾ واته: وه (باسی) نه و نافرته (مه ریه می کچی عیمران بکه) که داویتی خوی پاراست نینجا فومان پیاکرد (به هوی جویره نیله وه) له و روحی هی خومان بوو، وه که له سوره تی (التحریم) یشدا فه رموویت: ﴿وَمَنْ أَمَّنَ الْيَوْمَ أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهِ مِنْ رُوحِنَا﴾ واته: وه (به) مه ریه می کچی عیمران نه وهی که داویتی خوی پاک پاکرت نه وسا نیمه فومان پیدا کرد له روحی خومان وه. پاشان خوی که وړه ده فه رموویت: ﴿وَجَعَلْنَاهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ﴾ واته: خوی و کوړه که پیمان کرده نیشانه یه که بق هه موو خه لکی دنیا، واته: نیشانه یه که

^۱ الطبري (۱۶/۲).

^۲ الطبري (۱۶/۲).

^۳ الطبري (۱۶/۲).

^۴ الکشاف (۱۳۳/۲)، البغوي (۳۶۷/۲)، ابن امي شيبه (۵۸۰/۱۳).

^۵ التحريم (۱۲).

له سهر نه وهی که خدا خاوه نی تواناو دهسه لاته به سهر هه موو شتیگدا، مه یلی له هه ر شتیگ بییت وه دی ده هیئتیت، به لکو هر کاتیک فه رمان بدا به شتیگ به فرموویت بیه ده بییت. نه م نایه ته وه ک نه و نایه ته وایه که ده فرموویت: ﴿وَلِنَجْعَلَهُ آيَةً لِلنَّاسِ﴾ واته: بۆ نه وهی بیکه یین به مو عجزیه و نیشانه یه ک بۆ خه لکی.

﴿إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ﴾ (۱۳) وَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ كَمَا آتَيْنَا رِجْعُوتِ ﴿۱۴﴾ فَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا كُفْرَانَ لِسَعِيدهِ وَإِنَّا لَكَدَّ

کتابوت (۱۴)

هه موو خه لکی ناینیان یه که

ئیبوو عه باسو مواهیدو سه عیدی کوپی جو به یرو قه تاده و عه بدوپه حمانی کوپی زهیدی کوپی نه سلم ده لئین: له م نایه ته دا: ﴿إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً﴾ واته: ناینیان یه ک ناینه. ^۲ هه سه نی به سری له م نایه ته دا ده لئیت: خوی گه وره بۆیان روون ده کاته وه که چۆن خو بپاریزن و چی بکه ن، پاشان ده لئیت: ﴿إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً﴾ واته: رینگه و به رنامه ی ئیوه یه ک رینگه و به رنامه یه، ﴿إِنَّ هَذِهِ﴾ ئینه و نیسمی (ان) یه ﴿أُمَّتُكُمْ﴾ خه بری (ان) یه، واته: نه مه نه و شه ریه ته یه که بۆتان ناشکراو روونکراوه ته وه، ﴿أُمَّةً وَاحِدَةً﴾ واته: یه ک شه ریه ته، (مه نسوبه له سهر حال) بۆیه خوی گه وره فرموویه تی: ﴿وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ﴾ واته: وه ته نها منیش په روهردگاری ئیوه م و ده بییت من بیه رستن. وه ک ده فرموویت: ﴿يَأَيُّهَا الرُّسُلُ كُوفُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ﴾ (۱۵) وَإِنَّ هَذِهِ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاتَّقُونِ ﴿۱۶﴾ واته: نه ی نۆردراوانی خودا له خو راک ی پاک و حه لال بخۆن و کرده وهی چاک بکه ن (چونکه) به راستی من به وهی ئیوه ده یکه ن ناگادارم، وه بیگومان هه ر نه مه یه ناین و دینی ئیوه (نه ی پیغه مبه ران ده سستی پیوه بگرن) که یه ک ناینین به رنامه یه و منیش په روهردگارتانم که واته خو تان بپاریزن (له تو له م)، پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرموویه تی: (ئیغه کۆمه لی پیغه مبه ران له گه لانی جیا جیا یین و یه ک باوکمان هه یه و ناینیشمان یه که).^۴

۱ مریم (۲۱).
 ۲ الطبری (۵۲۳/۱۸).
 ۳ المؤمنون (۵۱-۵۲).
 ۴ فتح الباری (۵۰/۶).

واته: مه‌بست پئی په‌رستنی خودایه به تهنواو شهریک دانه‌نانه بؤی، به پئی ئه‌و شه‌ریعه‌تانه‌ی که به پیغهمبرکانیدا ره‌وانه‌ی کردوه. وه‌ک ده‌فرموویت: ﴿لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا﴾^۱ واته: دامان ناوه بؤ هر نومه‌تیک له ئیوه شه‌ریعت و پیگه‌یه‌کی پوون. پاشان خوی گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿وَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ﴾ واته: گه‌له‌کان جیوازی که‌وته نیوانیان له‌سه‌ر پیغهمبرکانیان و هندیکیان بپویان پئی کردن و هندیکیشان بپویان پئی نه‌کردن، بویه خوی گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿كُلُّ إِنْسَانٍ رَاجِعُونَ﴾ واته: له پؤزی قیامه‌تدا هه‌موو ده‌گه‌رینه‌وه بؤ لامان. هه‌ر که‌سه و پاداشتی خوی و هه‌رده‌گریت به پئی کرداری خوی، نه‌گه‌ر چاک بوو به چاکه و نه‌گه‌ر خرابیش بوو سزا ده‌دریت. بویه خوی گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ﴾ واته: به دل‌خواه‌ن باوه‌ر بیت و کاری چاکیشی کردبیت، ﴿فَلَا كُفْرَانَ لِسَعِيهِ﴾ واته: هه‌وله‌که‌ی به فیرو ناچیت، وه‌ک ئه‌م نایه‌تیش که خوی گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا﴾^۲ واته: پاداشتی ئه‌وانه‌ی که کاری چاک ده‌ک‌ن ناهه‌وتینین و به فیروی ناده‌ین و سوپاسی ده‌گریت و به ئه‌ندازه‌ی مسقاله زه‌په‌یه‌ک ناهه‌قی پئی ناگریت، وه‌ ده‌فرموویت: ﴿وَلِإِنَّا لَهُ كَنُيُوتٌ﴾ واته: هه‌موو کرداره‌کانی ده‌نووسین و هیچی له‌ناو ناچیت.

﴿وَحَرَامٌ عَلَى قَرْبَةٍ أَهْلِكْنَاهَا أَنَّهُمْ لَا يَرْجِعُونَ﴾^(۱۵) حَقَّ إِذَا فُجِحَتْ وَمَأْجُوجٌ وَهُمْ مِنْ
كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ ﴿۱۶﴾ وَأَقْرَبُ الْوَعْدِ الْحَقُّ فَإِذَا هِيَ شَخِصَةٌ أَنْصَرُّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّا لَنَوَلِّنَا قَدْرَ
كُنَّا فِي عَقْلٍ مِّنْ هَذَا بَلْ كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿۱۷﴾

هه‌ر که‌سیک مرد ناگه‌رینه‌وه بؤ دنیا

خوی گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿وَحَرَامٌ عَلَى قَرْبَةٍ أَهْلِكْنَاهَا أَنَّهُمْ لَا يَرْجِعُونَ﴾ ئیبنو‌عه‌باس ده‌ئیت: پئیوست بووه واته: بپاریزیکه و دراهه که هه‌ر شاریک قه‌ری تیکه‌وت جاریکی تر ناگه‌رینه‌وه بؤ دنیا پیش پؤزی قیامه‌ت، هه‌ر به‌م شیوه‌یه ئیبنو‌عه‌باس و ئه‌بو جه‌غهری باقرو‌قه‌تاده و که‌سانی تریش و توویانه.^۲

^۱ المائدة (۴۸).

^۲ الکهف (۲۰).

^۳ البغوي (۲/۲۶۸)، الطبري (۵/۲۵۰)، الرازي (۲/۱۹۱).

باسی یه نوج و مه نوج

خوای گه وره ده فەرموویت: ﴿حَقَّ إِذَا فَجِحْتِ بِأَجُوحٍ وَمَأْجُوحٍ﴾ واتە: لە پێشەوه باسمان کرد
 کە یه نوج و مه نوج لە ئەوێ ئادەمن، وه لە تۆرمە ی نوح پێغه مبه ریشن (سه لامی خوای لی بیت) له
 مندالی (یافس) ن واتە: یافس بابی تورکه کانه، ئەم تورکانه دەسته یه کیان له دوا یه بنداو ه کە ی
 زولقه پنه یه وه به جیمان کە دروستی کرد، وه ک خوای گه وره ده فەرموویت وتی: ﴿هَذَا رَحْمَةٌ مِنِّي فَإِذَا
 جَاءَ وَعَدَّ رَبِّي جَعَلَهُ دَكَاةً وَكَانَ وَعْدَ رَبِّي حَقًّا ﴿۹۱﴾﴾ وَرَكَعًا بَعْضُهُمْ يَوْمَئِذٍ يَمُوجُ فِي بَعْضٍ وَيُفِجُ فِي الْأَصْرِ فَمَجَعْتَهُمْ جَمْعًا ۱
 واتە: (ذوالقرنین) وتی: ئەم (دروستکردنە) په حمه تیکه له لایه ن په روه ردگار مه وه جا هه ر کات به لینی
 په روه ردگار هات (به ده رچوونی یه نوج و موئج) ئەم به نداو ه ده کاته زه ویه کی ته ختو بیگومان
 به لینی په روه ردگار هه ق و پاسته، واز (له خه لگی) دینین له و پۆژه دا دین و ده چن به ناو یه کتر دا (وه کو
 شه پۆلی ده ریا) و فوو ده کریت به شه بیوردا ئەوسا هه موویان کۆده کری نه وه (سه راپا) کە سیان لی جی
 نامینیت. وه له م ئایه ته په رۆژه ی شدا ده فەرموویت: ﴿حَقَّ إِذَا فَجِحْتِ بِأَجُوحٍ وَمَأْجُوحٍ وَهُمْ مِن
 كُلِّ حَلَبٍ يَنْسُلُونَ﴾ واتە: هه تا ده رگا له یه نوج و مه نوج ده کری نه وه به په له ده پۆن بۆ
 خراپه کاری، (الحذب) واتە شوینی به رز له سه ر زه میندا، ئەمه قسه ی ئیبنو عه باسو عی کریمه و ئەبو
 صالح و سه وری و کەسانی تریشه. ۲ ئەمه خو روه وشتیانه له کاتی ده رچوونیاندا، ئەمه وه ک ئەوه وایه ئەو
 کەسه ی ئەم قسه یه ده بیستی، به چاوی خۆی شی بیینیت، ﴿وَلَا يُنَبِّئُكَ مِثْلُ خَبِيرٍ﴾ ۳ واتە: جگه له
 خوا کە هه موو شتی ک ده زانی ت کەس ناتوانی ت له وانه ناگادارت بکات. چونکه ئەمه هه والی کە سیکه،
 ناگاداری ئەوه یه کە بووه و ئەوه ی شی له مه ودوا ده بی ت هه ر ئەوه ناگاداری نه پنیه کانی ناسمان و
 زه مینه. هه چ خودایه کیش نیه غه بری ئەو. ئیبنو جه ریر په وایه تی کردووه له عه بدولای کو پی ئەبی
 یه زیده وه ده لیت: ئیبنو عه بباس کۆمه لیک مندالی بینی بازیا ن به سه ر یه کتر دا ئەدا و یاریان ده کرد،
 وتی: ئا به م شی وه یه یه نوج و مه نوج ده رده چیت. ۴ باسی ده رچوونی یه نوج و مه نوج له چه ند
 فه رموده یه کدا هاتوه له فه رموده کانی پێغه مبه ر (ﷺ)، فه رموده ی یه کە م: ئیمامی ئەحمه د
 په وایه تی کردووه له ئەبو سه عیدی خودریه وه ده لیت: بیستم له پێغه مبه ری خودا وه (ﷺ) فه رموی:

۱ الکف (۹۸-۹۹).

۲ الطبری (۵۳۲/۱۸).

۳ الفاطر (۱۴).

۴ الطبری (۵۲۸/۱۸).

(دەرگا دهرکړتته وه له یه نوجو و مه نوج) و دینه دهر وه بوناو خه لکی وه ک خوی گوره فهرموویه تی:

﴿وَهُمْ مِنْ كَلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ﴾ خه لکی داگیر ده کن موسلمانان خویان له ناو شارو قه لاکانیا ندا

قایم ده کن و مه پو مالاتییشان دهبه نه لای خویان، یه نوجو و مه نوجو شای سهر زهمین ده خونه وه،

هتا هندیکیان که تیده په پښ به لای پوویاریکدا هرچی شای تیدایه ده یخونه وه و به وشکی به جیی

ده میلن، هتا وای لی دیت ئه وانه ی که ده پون به لای ئه و پوویاره دا ئه لاین: خولیره دا ئه و مه بوو! کار

ده گاته ئه وه هیچ که سیک نامینیت له سهر زه ویدا مه گهر که سیک له ناو شارو قه لاکاندا مابیت، په کیک له

یه نوجو و مه نوجو ئه لی: له مانه ی سهر زهمین لی بووینه وه، ماوه ته وه خه لکی ئاسمان. فهرمووی:

یه کیکیان تیره که ی ده جولینیت و به ره و ئاسمان ده یگریت به خوینته وه بوی ده گهر پتته وه، ده بیته به لای

فیتنه بویان. نا له و کاته دا که خه ریکی ئه و خراپه کاری و گنده لیه ن، خوی گوره کر میکیان له ناو

ملیاندا بۆ دهنیریت وه ک کرمی ناو لووتی وشتر و مه پو مالات وایه، له ملیان دیتته دهر وه وه یه ک که سیان

نامینیت هم مو ده مرزو جووله یان لی ده بریت، موسلمانان ئه لاین: چ پیاویک خویمان بۆ ده کاته قوریانی

بزانیت ئه م دوژمنه چی به سهر هاتووه؟ پیاویکیان له خوی ده بریت به ته مای ئه وه نیه بگهر پتته وه و

خوی به کوژوا ده زانیت، ده روات بۆ ناویان ده یانینیت هم مو مردوون و که وتوون به سهر یه کدا، هاوار

ده کات: ئه ی کومه لی موسلمانان! مرده بیت لیتان خوی گوره له جیاتی ئیوه دوژمنه که تانی له ناو

بردوه. ئه وسا موسلمانان له شارو قه لاکانیا دینه دهر وه وه مه پو مالاته کانیا دهبه ن بۆ له وهر

هیچ له وه پرگایه ک شک نابهن (له و ماوه یه دا) جگه له گزشتی خویان، پیی قه له و ده بوون به چاکتر له وه ی

له شوینیکدا له وه پابن.^۱ ئیبنو ماجه یش ریوایه تی کردووه.^۲ فهرمووده ی دووهم: دیسان نیمامی

نه حمه د ریوایه تی کردووه له نه وواسی کوپی سیمعانی کیلابیه وه ده لیت: پیغه مبه ری خودا (ﷺ)

به یانیه ک باسی ده ججال بۆ کردین، زور نرمی ده کرده وه و به سوک سهیری ده کرد، زوریشی

به رزه کرده وه و ئه و کارانه شی که له توانای خه لکیدا نه بوو باسی کرد: هتا ومان زانی که له ناو

هندی له باخه خورماکانی نزیکماندایه، که چووین بۆ لای خورماکانه وه پیغه مبه ر (ﷺ) به ده م

چاوماندا هستی پی کردین، پرسیارمان لی کرد: تق به یانی باسی ده ججال بۆ کردین زور نرمت

ده کرده وه و زوریش به رزت کرده وه، هتا ومان زانی له ناو هندی له دارخورماکاندایه، فهرمووی:

(ده ججال هیچ نیه، ئه وه ی که زور لئی ده ترسم بوی له ئیوه ده ججال نیه، ئه گهر ده ججال بیت من

له ناوتاندا بم من دزایه تی و به ره لستی ده کم له جیاتی ئیوه، ئه گهر بیت و من له ناوتاندا نه بم هر

^۱ احمد (۷۷/۳)، فهرمووده یه کی حه سه نه.

^۲ ابن ماجه (۱۳۶۳/۲)، فهرمووده یه کی حه سه نه.

که سیک له نیوه با بهر نه لستی له خوئی بکات، خوی گوره له جیاتی منه بؤ همو موسلمانیک، ده ججال لویکی موگرزو لوله، چای وه بؤله تری بهرز بووه توه، له نیوانی شامو عیراقدا په پیدا ده بیت، به پاستو چه پدا خراپه و فساد بلاوده کاته وه، نهی بنده کانی خوا خورپاگرین. وتمان: نهی پیغه مبری خودا (ﷺ) چندی له سر زوی ده مینیتتوه؟ فرموی: چل پؤز، پؤزکی به نه ندازهی سالیکه، پؤزکی تری به نه ندازهی مانگیکه، پؤزکی تری به نه ندازهی ههفته یکه، پؤزه کانی تری وه که پؤزه کانی تری نیوه وایه، پیمان وت: نهی پیغه مبری خودا (ﷺ) نهو پؤزهی که به نه ندازهی سالیکه نویژی پؤزکی نیمه یه سه؟ فرموی: نه خیر، به نه ندازهی پؤزه کانی خوتان حیسابی بکن، وتیان: پیغه مبری خودا (ﷺ) په له و خیرایی له زویدا چونه؟ فرموی: وه که بارانیکه که بای له پشتوه بیت، به سر گه لیکدا ده پوات و بانگیان ده کات، باوه پی پی ده هیزن و فرمانی به جی دینن، فرمان ده کات به ناسمان باران ده بارینیتت، فرمان ده کات به زوی کشتوکال ده پوینیتت، مه پوما لاتیان نیواره که ده گه پیتوه بؤ ماله وه بهرزو گوان پرو که له که هه لئاوساوه، پاشان به سر گه لیکدی تردا ده پوات، بانگیان ده کات، فرمانی به جی ناهینن، لیان ده گریته وه همو هه ژار دهن، له مالو سامانی خوین هیجان به ده ستوه نامینیتت، به لای که لاوه دا ده پوات، به که لاوه که ده لیتت هه رچی که نجینت هه یه بیخره ده ری، هه رچی هه یه وه که شازنی هنگ شوینی ده که ویت، له پاشان فرمان ده کات پیایک بکوژن، به شمشیر لیتی ده دات، ده بکات به دوو پارچه وه، نیوانی پارچه کانی به نه ندازهی نه وهی تیر بگریته نیشان لیک دورن، له پاشان بانگی ده کات به پیکه نین و پوخوشیه وه دیتته وه لای. له و کاته دا که ده ججال له سر نهو حالیه، خوی گوره عیسی کوی مریم (سه لامی خوی لی بیت) ده نیریت له لای مناره سپیه که له لای پؤزه لاتی دیمه شقوه دیتته خواره وه. له ناو دوو پشته مال دایه دهستی ناو ته سر بالی دوو فریشته، عیسا پیغه مبر (سه لامی خوی لی بیت) شوینی ده ججال ده که ویت تا بهر ده رگای شاری لود (لد) ده یگاتی و ده یکوژیت. نا له و کاته دا خوی گوره عیسا پیغه مبر (سه لامی خوی لی بیت) ناگادار ده کات و ده فرمویت: هندی له بنده کانی وه ده رناوه، هیچ که س توانای نیه شه پریان له گه ل بکات، به بنده کانم بیه بؤ کیوی تور له ری پاریزگاریان لی بکه، خوی گوره به نوج و مه نوج ده نیریت وه که ده فرمویت: ﴿وَهُمْ مِنْ كَلِّ حَذْبِ بَنِي سُلَيْمٍ﴾ له همو به رزاییه که وه دیتته خواره وه، عیسا هاوه له کانی له خوا ده پارینتته وه، خودا کریمکیان له ناو ملیاندا بؤ ده نیریتت، به یه که جار وه که یه که نه فر دهن، له پاشان عیسا هاوه له کانی له کیوی تور دیتته خواره وه، هیچ مالیک نامینیتت له زویدا که لاشه و بونی پیسی نه وان پپی نه که د بیت، عیسا پیغه مبرو (سه لامی خوی لی بیت) هاوه له کانی له خوا ده پارینتته وه، خوی

گوره مه ليك ده نڀڙيت وهك ملي وشتر گوره يه نهو لاشانه هه لده گرن و فرڀيان دده نه نهو شوڀنه ي كه
خودا فرماني داوه، ئيبنو جابير ده لڀيت: عه تاي كوپي يه زيدي سه كسه كي بؤي گڀرامه وه له (كه عبه)
وه ده لڀيت: فرڀيان دده نه مه هبل، ئيبنو جهرير ده لڀيت: گوتم نه ي نه بو زهيد، مه هبل كڙيه؟ وتي:
خڙه لات. پڙغه مبه ر (ﷺ) فرموي: خواي گوره بارانك ده بارڀنيت چل پڙڙ ده خايه نيت هيچ مالو
چادريك نامڀنيت به رگي بگريت، خوا بهو بارانه زمين ده شواته وهك ميناي ئي ده كات (ڙڙ جواني
ده كات) پاشان خودا فرمان به زمين ده كات دره ختي ميوه دار بهوڀينه و به ره كه ته كه ت بينه ره وه،
ده لڀيت: عه شيره تيكي گوره له هه ناريك ده خڙن، له بهر سه سيبري تويكله كه پيدا داده نيشن، به ره كه ت
ده كه ويته شيره وه به شيوه يه كه وشتر يكي تازه زاو به شي عه شيره تيك ده كات، مانگايه كي تازه زاو
به شي كومه ليك له وه عه شيره ته ده كات، مه ريكي تازه زاو به شي خيليك ده كات ده لڀيت: له سه نه وه حاله
ده بن، خوا بايه كي. بؤن خڙش ده نڀڙيت، له بن باخه لڀان ده دات و هه رچي موسلمانه ده مريت -يان
وتي: هه رچي خاوه نباو پره ده مريت - خه لگي خراپ له پڙي لادرو به دخو ده ميئنه وه، وهك كه رگه له
لاي يه كتريدا له يه كه هه لدين قيامه ت له كاتي نه واندا هه لده سيٽ. ^۱ موسليميش به ته نها رپوايه تي
كردوه. ^۲ بوخاري له گه ل نيه، وله گه ل خاوه ني سونه نه كاني تر رپوايه تي كردوه له چه ند پڙگاوه.
تيرمذي ده لڀيت: فرموده يه كي چاكو راسته (حسن صحيح). ^۳ فرموده ي سيٽيه: ئيمامي نه حمده
رپوايه تي كردوه له ئيبنو حه رمه له وه نه ميس له پوريه وه ده لڀيت: پڙغه مبه ري خودا (ﷺ) وتاريكي دا
به جعي پيرؤزي پڀچابوو به هؤي گه ستي دوپشكيكه وه فرموي: (ئيوه نه لڀن دوڙمنتان نه ماهه،
به لام ئيوه به رده وام شه پ له گه ل دوڙمندا ده كن، هه تا يه نجوج و مه نجوج دين، پوومه ت پان و خرو
گوشتن وهك قه لغاني دوو چين وايه و چاو بچكڙله و سورحالن (پوومه ت سوورن) له هه مو به زرابيه كه وه
دينه خواره وه). ^۴ هه ر به م شيوه يه ئيبنو نه بي حاتم رپوايه تي كردوه له فرموده كه ي موحه مه دي
كوپي عه مره وه نه ميس له خاليد ي كوپي عه بدولاي كوپي حه رمه له ي موده له چه وه نه ميس له
پورتيكيه وه كه هه ر به م شيوه يه له پڙغه مبه ره وه (ﷺ) گڀرامه تيه وه. ^۵ له فرموده ي سه حيطا
هاتوه كه عيسا پڙغه مبه ر (سه لامي خواي ئي بيت) حه جي كه عبه ي پيرؤزي كردوه. ئيمامي نه حمده

^۱ احمد (۱۸۱/۵)، فرموده يه كي سه حجه.

^۲ مسلم (۲۲۵۰/۴).

^۳ ابو داود (۴۹۶/۴)، تحفة الأحوزي (۴۶۹/۶)، النسائي في الكبرى (۲۳۵/۶)، ابن ماجه (۱۳۵۶/۲)، فرموده يه كي

سه حجه.

^۴ احمد (۲۷۱/۵)، فرموده يه كي سه حجه.

^۵ ابن ابي حاتم (۲۴۶۷/۸).

ریویایه تی کردوه له ئەبو سه عیده وه ده لیت: پیغه مبری خودا (ﷺ) فرموویه تی: (بئگومان دوی ده رجوون و هانتی به نجوج و مهئوجیش حاج و عمره ی ئەم ماله (واته: که عبه ی پیروز) ده کړیت. بوخاری خوی به ته نها ریویایه تی کردوه. ۱ پاشان خوی گه وره ده فرموویت: ﴿وَأَقْرَبَ الْوَعْدُ الْحَقُّ﴾ واته: به لینه راسته که، خه ریکه که نزیک بیهته وه واته: پۆژی قیامهت، کاتیک که بومه له رزه و لاقوو به لاو مهینه تی نۆزبوو پۆژی قیامهت نزیک ده بیهته وه که قیامهت هات خوانه ناسان نه لاین: ئەمه پۆژیکی نۆز گران و مهینه تیه، بۆیه خوی گه وره ده فرموویت: ﴿وَإِذَا هِيَ شَاخِصَةٌ أَبْصَرُ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ واته: له پڕ له و کاته دا چاری خوانه ناسان نه بلق ده بیت له ناره حته ئه و شته گه ورنه ی که به چاری خویان ده ببینن، نه لاین: هاوارو واوه یلا بۆ ئیمه ﴿يَتَوَلَّوْنَا قَدَكُنَا فِي عَفْوَةٍ مِّنْ هَذَا﴾ واته: هاوارو مهرگ بۆ ئیمه له دنیا دا خۆمان له مه بی ناگا کرد، ﴿بَلْ كُنَّا ظَالِمِينَ﴾ نا، به لکو ئیمه نۆز دار بووین، واته: دان ده نین به وه ی که خویان ناهه قیان به خویان کرد، به لام به شیمانی هیچ سویدیگان بی ناگه به نیت.

﴿إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ أَشْرَ لَهَا وَرُدُّونَ ﴿٨٠﴾ لَوْ كَانَتْ هَذِهِ آيَةً لَّوَدَّعَا مَا وَرَدُوهَا وَكُلٌّ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٨١﴾ لَهُمْ فِيهَا زُفُفٌ وَهُمْ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ ﴿٨٢﴾ إِنَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَّا الْحُسْنَىٰ أُولَٰئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُونَ ﴿٨٣﴾ لَا يَسْمَعُونَ حَيْثُ سَاءَ وَهُمْ فِي مَا أَسْتَهْت أَنفُسُهُمْ خَالِدُونَ ﴿٨٤﴾ لَا يَحْزَنُهُمُ الْفَرَجُ الْأَكْبَرُ وَنُنْفِقُهُمُ الْمَلَكَةَ هَذَا يَوْمَئِذٍ الَّذِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ﴿٨٥﴾﴾

بتپه رستان و خواکانیان سوته مه نی جهه نه من

خوی گه وره پووی و ته ی ده کاته خه لگی مه ککه له بتپه رستانی قوره شو و نه وانه ی که وه ک نه وان بتو دارو به رد ده په رستان ده فرموویت: ﴿إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ﴾ واته: به راستی ئیوه و نه وانه ش ده تان په رستان جگه له خوا (ده بنه) سوته مه نی و هه لگیر سینه ری نۆزه خ. ئیبنو عه بباس ده لیت: سوته مه نی جهه نه م. ۲ وه ئەم ئایه تیش که ده فرموویت: ﴿وَفُودَهَا النَّاسُ

۱ أحمد (۲۷/۳)، البخاری (۱۰۹۳).

۲ القرطبي (۳۴۳/۱۱).

وَالْحِجَارَةُ^۱ واته: که سوتهمه نیه که ی نادمی و برده. وه له پویایه تیکی تردا هر له نینو عه بیاسوه ده لیت: ﴿حَصْبُ جَهَنَّمَ﴾ واته: داری جهه نهم، به زمانی زنجی. مواهیدو عیکریمه و قه تادهش ده لیت: داری جهه نهم. زه ححاک ده لیت: ﴿حَصْبُ جَهَنَّمَ﴾ واته: نه وشته ی پی پی فری ده درتته ناو جهه نهم.^۲ که سانی تریش جگه له و هر وایان وتوو.^۳ ﴿أَنْتُمْ لَهَا وَرْدُونَ﴾ واته: ده بیت هر بچه ناویه وه، پاشان خوی گوره ده فرموویت: ﴿لَوْ كَانَتْ هَلْوَآءُ عَالِهَةً مَا وَرَدُّوْهَا﴾ واته: نه گرانا نه وانه (بته کان) خوا بوونایه نه ده چوونه ناو نه و (شاگری دوزه خ) وه، ﴿وَكُلَّ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ واته: په رستراوه کان و نه وانه شی که ده یانپه رستن هه موو ده چنه ناوی و تاهه تایه تئیدا ده میتنه وه. ﴿لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ﴾ واته: له ناو جهه نهمدا هه ناسه ده دن. وه ک خوی گوره له نایه تیکی تردا ده فرموویت: ﴿لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَشَهِيقٌ﴾^۴ مه بهست به ﴿زَفِيرٌ﴾ هه ناسه دانوه یه به ﴿وَشَهِيقٌ﴾ یش هه ناسه هه لکیشانه. ﴿وَهُمْ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ﴾ واته: له ناو جهه نهمدا هیچ نایسن.

باسی ژبانی به خته وهران

خوی گوره ده فرموویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَّا الْحُسْنَىٰ﴾ واته: بیگومان نه وانه ی له لایه ن نهمه وه پیشتر به خته وهران بق بریار دراوه، عیکریمه ده لیت: بهر به زه ی خو مانمان خستون. که سانی تر بیجگه له م وتوو یانه: به خته وهران کردون، ﴿أُولَئِكَ عَنْهَا مُعَذَّوْنَ﴾ واته: نه وانه له دوزه خ دورده خرینه وه. کاتیک خوی گوره باسی خه لکی ناو ناگرو جهه زه به یانی کرد به هزی نه وه ی که موشریک بوون دیته سه ر باسی به خته وهران، نه وانه ی که بوایان به خوداو پیغه مبه ره کانی هه بووه، خوی گوره له پیشه وه بریاری داوه که به خته ورنو کاری چاکیشیان له دنیا دا کردووه. وه ک خوی گوره له نایه تی تردا ده فرموویت: ﴿لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ﴾^۵ واته: بق نه وانه ی

^۱ التحريم (۶).

^۲ الطبري (۵۳۶/۱۸).

^۳ الطبري (۵۳۶/۱۸).

^۴ هود (۱۰۶).

^۵ الطبري (۵۴۱/۱۸).

^۶ يونس (۲۶).

چاکه یان کردوه پاداشتی چاکتر (به هشت) و زیاتریان بقره هیه. وه ده فرموویت: ﴿هَلْ جَزَاءُ
 الْإِحْسَنِ إِلَّا الْإِحْسَنُ﴾^۱ واته: نایا پاداشتی چاکه هر چاکه نی؟، وه کچون له دنیا دا چاکه یان
 کردوه خودایش چاکه ی له گان کردون و پاداشتی چاک و شوینی باشی پیداون، پاشان ده فرموویت:
 ﴿أُولَئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُونَ ﴿۱۸﴾ لَا يَسْمَعُونَ حَسِيسَهَا﴾ واته: نه وانه دونن له جهه نه مه وه و گوئیان له
 کلپه ی نابیت که لاشه ده سوتیتیت، ﴿فِي مَا أَشْتَهَتْ أَنْفُسُهُمْ خَلِدُونَ﴾ واته: ده یان پاریزیت له و
 شتانه ی که جپی ترسو بیمن، نه ویش ناره زوی ده که ن و پئیان خوشه له بر ده میاندا به. و تراوه:
 نایه ت هاتوره ته خواره وه و عیسا و عوزه بر پیغه مبری جیا کردوه ته وه له پرستراوه کانی تر. وه ک
 حه ججایی کوپی موحه مه دی نه عوه و توویتی له ئینو جوره ییج و عوسمانی کوپی عه تا، له عه تا و
 ئینو عه بیاسه وه له م نایه ته دا: ﴿إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ أَنْتُمْ لَهَا
 وَرِدُونَ﴾ ووتویانه: دوی نه مه خودا نه مه ی جیا کردوه ته وه و ده فرموویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ مَبَّعَتْ
 لَهُمْ مِنَّا الْحُسُقَ أُولَئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُونَ﴾ واته: نه وانه ی له پيشوودا بپارمان دا چاکه یان له گان
 بکه ین، نه وانه له جهه نه مه وه دونن. وه ک فریشته کان و عیسا ی کوپی مریه م و نه وانه شی وه ک نه مانن
 که پرستراون بیجگه له خوی گوره. عیکریمه و حسه ن و ئینو جوره ییجش هر وایان و تروه.
 موحه مه دی کوپی نیسحاقی کوپی یه سار له سیره ته که یدا و توویتی: وه ک پیم گه یشتوه، بقره
 پیغه مبری خودا ﴿﴾ دانیشتبوو له گان و ولیدی کوپی موغیره له ناو مزگه و تدا. نه زری کوپی حارس
 هات له گه لیان دانیشیت، بقره له پیاوانی قوره ییش له مزگه و ت بوون، پیغه مبری خودا ﴿﴾ قسه ی
 ده کرد نه زری کوپی حارس بووه ها و قسه ی پیغه مبری خودا ﴿﴾ قسه ی بقره هه تا کولی پیداو له
 قسه ی خست، نه م نایه ته ی به سار نه وو قوره ییشیه کانی تریشدا خوینده وه: ﴿إِنَّكُمْ وَمَا
 تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ أَنْتُمْ لَهَا وَرِدُونَ ﴿۱۹﴾ لَوْ كَانَتْ هَتُولَاةَ إِلَهِةَ مَا
 وَرَدُوهَا وَكُلٌّ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿۲۰﴾﴾ لهنم فیها زفر وهنم فیها لا یسمعون﴾ پاشان پیغه مبری خودا
 ﴿﴾ هه لسا و پویش، عه بدولای کوپی زبیه عری سه همی هات و دانیشیت له گه لیان، وه ولیدی کوپی
 موغیره و تی به عه بدولای زبیه عری، به خوا نه زری کوپی حارس له بر کوپی عه بدولاموته لیب نه یده زانی
 چی بکات، موحه مه د ده بیوت ئیوه و نه وانه ی ئیمه ده یان پرستین له م خودایانه مان سوته مه نی
 جهه نه مین، عه بدولای کوپی زبیه عری و تی: سا به خوا نه گه ر چاوم پیی بکه و تابه و ه لام ده دایه وه،

۱ الرحمن (۶۰).

پر بسیار له موحه مد بکن گشت نه وانہی کہ پرستارون و نه وانہش پرستوویانن پیکه وه نه خرینہ
 چه هه نهم؟ خق نئمه فریشته کان ده پرستین جوله که یش عوزه ر ده پرستن و گاوریش عیسیای کورپی
 ماریه م ده پرستن، وه لیدو نه وانہی که له مه جلیسه که دا بوون قسه که می عه بدولای کورپی زیبه عریان به
 لاره سهیر بوو، وایان زانی که عه بدولا به لگه می تهاووه وه لامی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) ی داوه ته وه و
 زال ده بیئت به سه ریدا، نه و قسه می عه بدولایان گنپایه وه بق پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرمووی:
 (هه موونه وانہی پئیان خوشه له گه ل خودا بپرستین نه وه له گه ل نه وه دایه که پرستوویه تی، نه وانہ
 به دلنپایه وه شهیتان نه پرستن وهر که سیک فرمانی پتی پیداون شهیتان بپرستن) خوی گوره نه م
 نایه تی ناره خواره وه: ﴿إِنَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَّا الْحُسْنَىٰ أُولَٰئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُونَ ﴿۱۸﴾ لَا
 يَسْمَعُونَ حَسِيسَهَا وَهُمْ فِي مَا أُشْتَهَتْ أَنفُسُهُمْ خَالِدُونَ﴾ واته: عیساو عوزه یرو نه وانہ شی
 پرستارون له زانایانی گاورو جووله که که ژانیان له خوا پرستیدا به سه ربردوه کرمه لیک نه زان و
 شونیکه وتووی پرپوچ هه لساون پرستوویانن و کردویانن به شهریکی خودا، وه له و باره یش وه نایه ت
 هاته خواره وه که باسیان ده کرد که فریشته ده پرستن و نه و فریشتانهش کیژی خودان. وه ک خوی
 گوره ده فرموویت: ﴿وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا سُبْحٰنَهُۥٓ بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ ﴿۱۹﴾ لَا يَسْمَعُونَهُ
 بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ ﴿۲۰﴾ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ارْتَضَىٰ
 وَهُمْ مِنْ خَشْيَتِهِ مُشْفِقُونَ ﴿۲۱﴾ وَمَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلٰهٌ مِنْ دُونِهِ فَذٰلِكَ نَجْزِي جَهَنَّمَ كَذٰلِكَ
 نَجْزِي الظَّٰلِمِينَ﴾ واته: (وه بیباوه پان) وتیان خوی مبه ره بان مندالی بق خوی بریارداوه (که
 فریشته کانن) پاکو بیگه رده خوا (له م شتانه) به لکو نه وانہ (فریشته) به نده می پرنلیگه برای خودان له
 خویاش پیش ناکون به قسه و ته وه نه وانہ به رفه رمانی خوا ده که ن، (خوا) ده زانی و ناگاداره به
 نه وه می که دنیا له بهر ده ستیاندایه و به نه وه می له پژی دوا پیدا بویان ناماده کراوه. وه (فریشته کان)
 تکا ناکن ته نها بق نه و که سه نه بیئت (خوا) پازی بیئت (تکای بق بکریت) وه نه وان (فریشته کان) له
 ترس و هه بیه تی خوا نذر ده ترسن. وه هر کام له وانہ (فریشته کان) بلای بیگومان منیش پرستارون
 جگه له خودا نه وه به (شاگری) دوزخ توله می ل ده سنین هر به و جزره پاداشتی سته مکاران
 ده ده ینه وه و توله یان ل ده که ینه وه، وه نایه تیش له باره می عیسا یش وه هاته خواره وه که
 ده پرستریت (بیجگه له خوا) وه لیدو نه وانہ می که ناماده بوون سه ریان سورما له و گچیله ل و
 شه فرشتنه می عه بدولای کورپی زیبه عریه، خوی گوره ده فرموویت: ﴿وَلَمَّا صُرِبَ ابْنُ مَرْيَمَ مَثَلًا إِذَا

قَوْمًا مِّنْهُ يَصِدُّونَ ﴿٣٧﴾ وَقَالُوا يَا إِلَهُنَا خَيْرٌ أَمْ هُوَ مَا صَرَّوْهُ لَكَ إِلَّا جَدَلًا بَلْ هُمْ قَوْمٌ خَصِمُونَ ﴿٣٨﴾

إِنْ هُوَ إِلَّا عَبْدٌ أَنْعَمْنَا عَلَيْهِ وَجَعَلْنَاهُ مَثَلًا لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿٣٩﴾ وَلَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَا مِنْكُمْ مَلَائِكَةً فِي الْأَرْضِ

يَخْلُقُونَ ﴿٤٠﴾ وَإِنَّهُ لَعِلْمٌ لِّلسَّاعَةِ فَلَا تَمْتَرُنَّ بِهَا ﴿٤١﴾ واته: وه كاتيك عيسای كوپى مەريەم به نعوونە

میترايەوه دەست بەجى گەلەكەت دەيەكەنە هاوارو قېزەى خۆشى (وا دەزانن قەسەى ئەوان بەسەر

قەسەى پېتغەمبەردا (ﷺ) سەرکەوتووە)، دەلێن ئايا پەرستراوەکانى ئىعە باشترە يان عيسا، ئەوانە

نعوونەى عيسايان تەنھا بۆ دەمبازى بۆ دەهينايەتووە (وا نيه که دەيلێن) بەلکو ئەوانەى گەلێكى زۆر

دەمەقائى کەرن، عيسا هېچ نيه جگە له بەندەيهک که بەهەرمان پشوووە بەسەريدا وه کردوومانە بە

نعوونە بۆ ئەوئى ئيسرائيل، ئەگەر بمانويستايە له جياتى ئىيوە فرېشتەمان دادەنا له زەويدا دەبوونە

جېنشيني ئىيوە، وه بېنگومان (دابهزىنى عيسا بۆ سەر زەوى) يەكێکە له نيشانەکانى قيامەت که واتە

دەربارەى قيامەت هېچ گومانتان نەبێت راستە، واتە: ئەوئى لەسەر دەستى عيسا پېتغەمبەردا

(سەلامى خوای ئى بېت) وه ديم هيتا له و نيشانانە وه ک زیندووکردنەوى مردووو چاککردنەوى

نەخۆش، ئەوئە يەكێکە له نيشانەکانى قيامەت ﴿فَلَا تَمْتَرُنَّ بِهَا وَاتَّبِعُونْ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ﴾ واتە:

گومانەت له هاتنى نەبېت پەيرەوى هەر له من بگەن، ئەمە پێگەيەكى راستە. ئەوئى که ئىبنو زيبەعرى

دەلېت هەلەيەكى گەورەيه، چونکە ئەو ئايەتە هاتە خوارووە پووى قەسەى کردووەتە خەلکى مەککە

که ئەو بێتانهيان دەپەرست که دارو بەرد بوون و بى ئاوەز بوون، بۆ ئەوئى سەرزەنشەت و هەرپەشە بېت

بۆ ئەوانەى که ئەو بێتانه دەپەستن، بۆيه خوای گەورە دەفەرموويت: ﴿إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ

دُونِ اللَّهِ حَصَبٌ جَهَنَّمَ﴾ واتە: ئىتر چۆن ئەمە بەکار دەهينرێت بۆ عيساو عوزەير پېتغەمبەر و ئەو

کەسانەى وه که ئەمان ئاکار چاک بوون و پازى نەبوون بە پەرستنى ئەو کەسانەى که پەرستويانن و

کردويانن بە هاوئەلى خودا. پاشان خوای گەورە دیتە سەر وهسفى خواوەن باوهران و دەفەرموويت:

﴿لَا يَخْرُجُ لَهُمُ الْفَرْعُ الْأَكْبَرُ﴾ واتە: ترسە گەورەکه غەمباريان ناکات، وتراوہ مەبەست بە ﴿الْفَرْعُ

الْأَكْبَرُ﴾ مردنە، عبدو پەرزاق رېوايەتى کردووە له يەحياى کوپى پەبيعو له عەتاوہ، ئىبنو

١ الزخرف (٦١-٥٧).
٢ الزخرف (٦١).
٣ ابن هشام (٣٨٤/١).

عہ عباس و عوفی دہلین: مہ بہ ست بہ ﴿الْفَرْعُ الْأَكْبَرُ﴾ فوکرندہ بہ کہ لہ شاخدا. ^۱ ثبو سینان (سہ عیدی کوہی سینانی شہ بیانیش) ہر وای وتووہ. ٹیبنو جہ ریریش لہ تفسیرہ کہ پیدا ہمان پای مہ بہ، ﴿وَنَنْقَلُهُمُ الْمَلَأَیْکَۃَ هَذَا یَوْمَکُمْ الَّذِی کُنتُمْ تُوعَدُونَ﴾ واتہ: فریشتہ کان پتیمان دہ گن نہ لٹین: نہ مہ نہ و پڑدہ یہ کہ بہ لٹنتان پیدرابوو، فریشتہ کان مڑدہ یان دہ دہ نہی کاتیک لہ کورہ کانیان دینہ دہ روه بہ زیندوو بونہ وہی پڑدی قیامت. ﴿هَذَا یَوْمَکُمْ الَّذِی کُنتُمْ تُوعَدُونَ﴾ واتہ: نومیدہ واری خوشی و کامہ رانی بن.

﴿یَوْمَ نَطْوِی السَّمَآءَ کَطَی السِّجْلِ لِلْکُتُبِ کَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقِ نَعِیدُہٗ وَعَدَا عَلَیْنَا إِنَّا کُنَّا

فَعَلِیۡکَ ﴿۱۰۱﴾

ہہ لپنچانی ناسمان لہ پڑدی قیامتدا

خوای گہ ورہ دہ فہ رموویت لہ پڑدی قیامتدا: ﴿یَوْمَ نَطْوِی السَّمَآءَ کَطَی السِّجْلِ لِلْکُتُبِ﴾ واتہ: ناسمان وک توماری نووسین ہل دہ پیچریت، وک خوای گہ ورہ لہ نایہ تیکی تردا دہ فہ رموویت: ﴿وَمَا قَدَرُوا اللّٰهَ حَتّٰی قَدَرُوہٗ وَالْاَرْضُ جَمِیْعًا قَبْضَتُہٗ یَوْمَ الْقِیَمَۃِ وَالسَّمٰوٰتُ مَطْوِیٰتٌ بَیْمِیْنِہٖۤ اَسْبٰحٰنُہٗۙ وَتَعَلّٰی عَمَّا یُشْرَکُوۡنَ﴾ ^۲ واتہ: (کافران) خویان نہ ناسیوہ بہ گہ ورہ یان نہ زانی بہ و جورہی شیاویتی لہ پڑدی دوا پیدا ہموو زوی لہ جنگی نہ و دایہ و ناسمانہ کانیش بہ دستہی نہ و پیچرینہ و، خوا پاک و بلندترہ لہ وہی دیکہ نہ ہاویہ شی. بوخاری پویاہ تی کردوہ لہ نافیعہ و لہ ٹیبنو عومہ روه کہ پیغہ مہری خودا (ﷺ) فہ رموویت: (خوای گہ ورہ لہ پڑدی قیامتدا ہموو زہ مین لہ مستی دہ گرت ناسمانہ کانیش بہ دستہی راستی)، بوخاری بہ تہ نہا پویاہ تی کردوہ (پہ حمہ تی خوای لی بیت). ^۳ وہ دہ فہ رموویت: ﴿کَطَی السِّجْلِ لِلْکُتُبِ﴾ مہ بہ ست بہ ﴿السِّجْلِ﴾ کتیبہ. سودی دہ لیت لہ م نایہ تہ دا ﴿السِّجْلِ﴾ نہ و فریشتہ یہ کہ دہ فترہی مڑدہ پی سپتیرا و، کاتیک کہ خہ لکی مردن کتیبہ کہ یان دہ باتہ و ہ بقرمارگہ و دہ بیچیتہ و ہ ہلیدہ گرت ہ بقرڑدی قیامت. ٹیبنو عہ عباس دہ لیت: ﴿السِّجْلِ﴾ دہ فترہ. ^۴ علی کوہی نہ بو تہ لحو و عوفیش پویاہ تیان کردوہ لہ ٹیبنو

^۱ الطبری (۵۴۲/۱۸).

^۲ الزمر (۶۷).

^۳ فتح الباری (۴۰۴/۱۳).

^۴ الطبری (۵۴۳/۱۸).

عہ عباسہ وہ۔^۱ موحامدی و قہ تادہ و کہسانی تریش ہر وایان و تووہ۔^۲ ثیبنو جہریش ہہ مان پای
 ہہ لہبژاردوہ چونکہ نہم مانایہ لہ زمانہ وانیدا دیارو ناسراوہ، بہم پیئہ مانای نہم نایہ تہ کہ
 دہ فہ رموویت: ﴿يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ﴾ واتہ: ناسمانہ کان نہ خرینتہ سہر یہ کہ
 وہ کہ چؤن کتیب نہ خرینتہ سہر یہ کتری و نہ پیچرینتہ وہ، نہم نایہ تہ وہ کہ نہ و نایہ تہ وایہ کہ خوی
 گہ ورہ دہ فہ رموویت: ﴿فَلَمَّا أَسْلَمَا وَتَلَّہُ لِلْجِبِينِ﴾^۳ واتہ: ئینجا کاتیک ہہر دووکیان ملکہ چ بوون (بؤ
 فہرمانی خوا) و ئیراہیم نیسماعیلی بہ پرودا خستہ سہر زہوی. یانی (للجبین) مانای (علی الجبین) ی
 تیدایہ وہ کہ (للکتب) مانای (علی الکتب) ی تیدایہ و لہ زماندا وینہی نہم زورہ، واللہ أعلم. پاشان خوی
 گہ ورہ دہ فہ رموویت: ﴿كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ، وَعَدَا عَلَيْنَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ﴾ واتہ: نہم ہہر
 پرودہ دات و گومانی تیدا نیہ، پؤژتیک دیت جاریکی تر دروستیان دہ کہ پینہ وہ وہ کہ چؤن یہ کہ مجار
 دروستمان کردوون، وہ نہم بہ لئینی خودایہ ہہر دہ بیت بیتہ جی و خوی گہ ورہ لہ بہ لئینی خؤیدا نکولی
 ناکات و خاوہنی توانا و دہ سہ لاتیک بی پایانہ، بؤیہ دہ فہ رموویت: ﴿إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ﴾ واتہ: بیگومان
 ئیمہ (نہ و بہ لئینہ) بہ دی دہ ہینین. ئیمامی نہ حمہ د پروایہ تی کردوہ لہ ئیبنو عہ باسہ وہ دہ لئیت:
 پیغہ مہبری خودا (ﷺ) لہ نیوانماندا ہہ لساو نامؤژگاری کردین فہ رموی: (ئیبوہ کہ) دہ کرینتہ وہ و
 دہ چنہ خزمہت خودای مہ زن بہ پیئہ بہ تی و بہ روت و قوتی و خہ تہ نہ کہراوی! ﴿كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ
 خَلْقٍ نُعِيدُهُ، وَعَدَا عَلَيْنَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ﴾ واتہ: وہ کہ چؤن یہ کہ مجار دروستمان کرد دیسان
 دروستیان دہ کہ پینہ وہ، بہ لئینیکہ لہ ئیمہ وہ ہہر دہ شیکہین).^۴ جافہ رموودہ کہ بہ تہ اوای باس
 دہ کات، نہم فہ رموودہ یہ لہ ہہر دوو سہ حیجہ کہ دا ہاتوہ. بوخاری لہ تہ فسیری نہم نایہ تہ دا لہ
 کتیبہ کہ پدا باسی کردوہ.^۵

﴿وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزُّبُرِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ﴾ (۱۵) إِنَّ فِي هَذَا

بَلَدًا لِقَوْمٍ عٰكِدِينَ ﴿۱۶﴾ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعٰلَمِينَ ﴿۱۷﴾

نہم زہویہ بؤ پیوا چاکان دہ مینیتہ وہ

^۱ الطبری (۵۴۳/۱۸).

^۲ الطبری (۵۴۳/۱۸).

^۳ الصافات (۱۰۳).

^۴ احمد (۲۳۵/۱)، فہرموودہ یہ کی سہ حیجہ.

^۵ فتح الباری (۲۹۲/۸)، مسلم (۲۱۹۴/۴).

خوای گوره باسی شه وه دهکات که برپاریکه و داویه تی و گه رانه وهی بق نیه که به خته وهری و سرفرازی هر بق عهده چاکه کانیه تی له دنیاو له قیامه تدا، وه که دهفه رموویت: ﴿وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزُّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرْثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ﴾ واته: له زه بوردا دوی زیکر ﴿الذِّكْرِ﴾ نویسمانه، شه زه مینه هر بق به نده چاکه کانمان ده مینیتیه وه. وه که له م نایه تانه شدا دهفه رموویت: ﴿إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ﴾ واته: بیگومان هه موو زهوی مولکی خویبه ده دیدات به هر که س له به نده (شیاوه) کانی که خزی بیه ویت و سهرته نجاسی چاک بق خوانه ناسانه. وه دهفه رموویت: ﴿إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ﴾ واته: به پاستی نئمه پیغه مبه رانمان و نه وانه ی باوه رپان هیناوه سهرکه وتوو ده که یین له ژبانی دنیا داو لو و پژهی (قیامت) که شایه ته کان هه لده سنه وه. وه دهفه رموویت: ﴿وَعَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الْأَبْرَارَ مِنَ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ﴾ واته: خوا به لینی داوه بهر که سانه تان که باوه رپان هیناوه و کرده وهی چاکیان کردوو که بیگومان ده یانکاته جینشینی (خه لکی تر) له زه ویدا هه روه که (نیماندارانی) پیش نه مانی کرده جینشین و ناینه که یان بق ده چه سپینیت شه (ناینه ی) که خوا پیسی پازی بووه بویان. وه خوای گوره هه والی داوه که شه له کتیبی شه رعی و له کتیبی قه ده ریشدا نووسراوه و هر ده بییت رپویدات و گومانی تیدا نیه، بویه خوای گوره لیره دا دهفه رموویت: ﴿وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزُّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ﴾ شه عمه ش ده لیت: پرسیارم کرد له سه عیدی کوپی جوبه بیر له م نایه تدا: ﴿وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزُّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ﴾ وتی: زه بوور ته ورات و ئینجیل و قورئانه. ^۱ موجهید ده لیت: زه بوور واته کتیب. ^۲ ئیبوو عه بیاس و شه عبی و حه سه ن و قه تاده و که سانی تریش و توویانه: زه بوور شه و کتیبیه که بق داود هاتوو، زیکریش ﴿الذِّكْرِ﴾ دایکی کتیبیه (أم الكتاب) له لای خویبه. ^۳ زه یدی کوپی شه سه میش هه روای

۱ الاعراف (۱۲۸).

۲ الغافر (۵۱).

۳ نور (۵۵).

۴ الطبری (۵۴۷/۱۸).

۵ الطبری (۵۴۷/۱۸).

۶ الطبری (۵۴۷/۱۸).

وتووه: واته: کتیبی یکه مه. سه‌وری ده‌لئیت: له‌وحولمه‌حفوزه. مواجهید ده‌لئیت له‌ نیینو عه‌باساوه

﴿أَنْتَ الْأَرْضُ رِيْتَهَا عِبَادِي الصَّالِحُونَ﴾ واته: زه‌مینی به‌هشت. ^۱ نه‌بولعالیه‌و مواجهیدو سه‌عیدی

کوپری جوبه‌یرو شه‌عیی و قه‌تاده‌و سودی‌و نه‌بو سالح‌و په‌بیعی کوپری نه‌نه‌سو سه‌وریش هر‌و ایان

وتووه. ^۲ باشان خوی‌ گه‌وره‌ ده‌فرموویت: ﴿إِنَّ فِي هَذَا لَبَلَاءًا لِّقَوْمٍ عٰدِيْنَ﴾ واته: بیگومان

له‌مه‌دا (که له‌م سوره‌ته‌دا باس کرا) به‌سه‌و زیاتر پیویست ناکات بق‌ گه‌لی خواپه‌رستان. واته: نه‌م

قورئانه‌ی که ناردوومانه بق‌ به‌نده‌ی خۆمان موحه‌مه‌د (ﷺ) (بلاغاً) بانگه‌وازیکه: پره له‌ خیرو

به‌ره‌که‌تییکی نه‌پراوه‌و بی‌ کوتایی بۆخواناسان، نه‌وانه‌ی که خواپه‌رستیان کردووه به‌و جور‌ی که خوا

پازیه‌و پیی خۆشه‌و پزنی خواپه‌رستی‌و گوپزپه‌لی فه‌رمانه‌کانی خویان داوه به‌سه‌ر گوپزپه‌لی

شه‌یتان‌و ئاره‌زووه‌کانی خۆیاندا.

موحه‌مه‌د (ﷺ) خیرو به‌زه‌ییی بۆ خه‌لکی گشت دنیا

خوی‌ گه‌وره‌ ده‌فرموویت: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعٰلَمِيْنَ﴾ واته: نه‌ی موحه‌مه‌د (ﷺ)

تۆمان ته‌نها بۆ نه‌وه ناردووه که په‌حمه‌ت بیت بق‌ جیهانیان. خوی‌ گه‌وره‌ باسی نه‌وه ده‌کات که

موحه‌مه‌دی ناردووه به‌ په‌حمه‌ت‌و به‌زه‌یی بق‌ هه‌موو خه‌لکی سه‌ر زه‌مین، واته: به‌ گشتی‌و به‌بی

جیاوازی هر‌ که‌ستیک نه‌م چاکه‌یه‌ی وه‌رگرت‌و سوپاسی نه‌م به‌هره‌یه‌ی کرد له‌ دنیا‌و له‌ قیامه‌تدا

به‌خته‌وره. هر‌ که‌سیش وه‌ری نه‌گرت‌و به‌وای پی‌ نه‌کرد له‌ دنیا‌و قیامه‌تدا دۆپاوه‌و زه‌ره‌رمه‌نده،

وه‌ک خوی‌ گه‌وره‌ ده‌فرموویت: ﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَتَ اللَّهِ كَفْرًا وَأَحَلُّوا قَوْمَهُمْ دَارَ الْبَوَارِ ﴿۲۸﴾

جَهَنَّمَ يَصَلُّونَهَا وَيَنَسُّ الْفَرَارُ﴾ ^۲ واته: ئایا سه‌یری نه‌وانه‌ت نه‌کردووه له‌ جیاتی (سوپاسی)

به‌هره‌و چاکه‌ی خوا بیباوه‌پو سپله‌ بوون‌و گه‌له‌که‌یان به‌ره‌و هه‌لدیر برد، نه‌ویش دۆزه‌خه‌ که‌ ده‌چنه

ناوی که‌ ئارامگه‌یه‌کی نۆد خراپه‌. وه‌ له‌ باره‌ی وه‌سفی قورئانه‌وه‌ ده‌فرموویت: ﴿قُلْ هُوَ الَّذِي

عٰمَنَّا هُدًى وَشِفَاةً وَالَّذِي لَا يُؤْمِنُ فِيْٓ اٰذَانِهِمْ وَقُرْءٌ هُوَ عَلَيْهِمْ عَمًى اُولٰٓئِكَ يَتَذٰوَبْنَ

مَكَانٍ بَعِيْدٍ﴾ ^۳ واته: نه‌ی موحه‌مه‌د (ﷺ) بلی: قورئان بق‌ که‌سانیک باوه‌پیان پیی هیناوه‌ پزپه‌رو

چاره‌سه‌ری گومانه‌و نه‌وانه‌ی باوه‌پی پی‌ نایه‌ن له‌ گوئیاندا گران‌و که‌په‌ی هه‌یه (له‌ بیستنی هه‌ق)

چاره‌سه‌ری گومانه‌و نه‌وانه‌ی باوه‌پی پی‌ نایه‌ن له‌ گوئیاندا گران‌و که‌په‌ی هه‌یه (له‌ بیستنی هه‌ق)

چاره‌سه‌ری گومانه‌و نه‌وانه‌ی باوه‌پی پی‌ نایه‌ن له‌ گوئیاندا گران‌و که‌په‌ی هه‌یه (له‌ بیستنی هه‌ق)

چاره‌سه‌ری گومانه‌و نه‌وانه‌ی باوه‌پی پی‌ نایه‌ن له‌ گوئیاندا گران‌و که‌په‌ی هه‌یه (له‌ بیستنی هه‌ق)

چاره‌سه‌ری گومانه‌و نه‌وانه‌ی باوه‌پی پی‌ نایه‌ن له‌ گوئیاندا گران‌و که‌په‌ی هه‌یه (له‌ بیستنی هه‌ق)

چاره‌سه‌ری گومانه‌و نه‌وانه‌ی باوه‌پی پی‌ نایه‌ن له‌ گوئیاندا گران‌و که‌په‌ی هه‌یه (له‌ بیستنی هه‌ق)

چاره‌سه‌ری گومانه‌و نه‌وانه‌ی باوه‌پی پی‌ نایه‌ن له‌ گوئیاندا گران‌و که‌په‌ی هه‌یه (له‌ بیستنی هه‌ق)

چاره‌سه‌ری گومانه‌و نه‌وانه‌ی باوه‌پی پی‌ نایه‌ن له‌ گوئیاندا گران‌و که‌په‌ی هه‌یه (له‌ بیستنی هه‌ق)

چاره‌سه‌ری گومانه‌و نه‌وانه‌ی باوه‌پی پی‌ نایه‌ن له‌ گوئیاندا گران‌و که‌په‌ی هه‌یه (له‌ بیستنی هه‌ق)

^۱ الطبري (۵۴۹/۱۸).

^۲ الطبري (۵۵۰/۵۴۹/۱۸).

^۳ ابراهيم (۲۸-۲۹).

^۴ فصليت (۴۴).

هروه‌ها له ئاست ئه و قورئانه‌دا کوێرن ئه‌وانه له شوێنێکی زۆر دوروه وه بانگ ده‌کړین. موسلیم له سه‌حیحه‌که‌یدا ده‌لێت: ئیبنو ئه‌بی عومر بۆی گێڕاینه‌وه، مه‌روانی فه‌زاری بۆی گێڕاینه‌وه، له‌ یه‌زیدی کوپری کیسانه‌وه، له‌ ئه‌بو حازمه‌وه، له‌ ئه‌بو هوره‌یره‌وه ده‌لێت: وترا: ئه‌ی پیغه‌مبهری خودا (ﷺ) نزا بکه له‌ موشریکه‌کان، فه‌رموی: (من بۆ ئه‌وه په‌وانه نه‌کراوم نه‌فرت بم، به‌لکه په‌وانه‌کراوم په‌حمه‌ت بم) ته‌نها موسلیم پریوایه‌تی کردوه. ^۱ ئیمامی ئه‌حمه‌د پریوایه‌تی کردوه له‌ عه‌مری کوپری ئه‌بو قویره‌ی کیندیوه ده‌لێت: حوزه‌یفه له‌ مه‌دائین بوو، باسی هه‌ندی شتی ده‌کرد که پیغه‌مبهری خودا (ﷺ) فه‌رموویه‌تی، حوزه‌یفه هات بۆ لای سه‌لمان، سه‌لمان وتی: ئه‌ی حوزه‌یفه پیغه‌مبهری خودا (ﷺ) که توپه ده‌بوو فه‌رمایشتی ده‌فهرموو، که پازیش ده‌بوو هه‌ر فه‌رمایشتی ده‌یفه‌رموو، من ئاگا‌دارم پیغه‌مبهری خودا (ﷺ) وتاری ده‌دا فه‌رموی: (هه‌ر پیاویک له‌ ئومه‌تی من قسه‌یه‌کم پێی وت له‌ کاتی توپه‌ییدا یان نه‌فهره‌تیکم لێکرد، بێگومان منیش نه‌وه‌یه‌کم له‌ نه‌وه‌کانی ئاده‌م، توپه‌ ده‌بم وه‌ک چۆن ئیوه توپه‌ ده‌بن، به‌ راستی خودا منی په‌وانه کردوه به‌زیوی و چاکه بم بۆ هه‌موو خه‌لکی دنیا، بۆیه له‌ پۆژی قیامه‌تدا ئه‌و قسه‌وه نه‌فهره‌تانه ده‌که‌مه دوعا و پارانه‌وه بۆی). ^۲ ئه‌بو داود پریوایه‌تی کردوه له‌ ئه‌حمه‌دی کوپری یونسه‌وه، له‌ زائیده‌وه. ^۳ نه‌گه‌ر بوترئ: باشه چ په‌حمه‌تیک ده‌سته‌که‌وتوه ئه‌وه‌که‌سه‌ی که بپوای به‌ پیغه‌مبهر نه‌هینایی؟ وه‌لامه‌که‌ی، ئه‌وه‌یه که جه‌غهری کوپری جه‌ریر پریوایه‌تی کردوه له‌ ئیبنو عه‌باسه‌وه له‌م ئایه‌تدا: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ﴾ نه‌لێت: ئه‌وه‌ی بپوای هیناوه به‌ خواو به‌ پۆژی دوابی، ئه‌وه په‌حمه‌ت و به‌زه‌یی خودای بۆ نووسراوه له‌ دنیاو له‌ قیامه‌تدا، ئه‌وه‌که‌سه‌شی بپوای نه‌هیناوه به‌ خودا و به‌ پیغه‌مبهره‌که‌ی، چاوپۆشی لێکراوه له‌و شتانه‌ی تووشی که له‌ پێشوه‌کان هاتوه له‌ چوونه‌ خواره‌وه به‌ناو زه‌ویداو له‌ به‌رده‌باران و قه‌بوون. ^۴

﴿قُلْ إِنَّمَا يُوحِي إِلَيْكَ أَنَّكَ إِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾ (١٧٨) فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ
 مَا دُنْتُكُمْ عَلَىٰ سَوَاءٍ وَإِنْ أَدْرِي أَقْرَبُ أَمْ بَعِيدٌ مَا تُوعَدُونَ﴾ (١٧٩) إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ مِنَ الْقَوْلِ
 وَيَعْلَمُ مَا تَكْتُمُونَ﴾ (١٨٠) وَإِنْ أَدْرِي لَعَلَّهُ فِتْنَةٌ لَّكُمْ وَمَنْعٌ إِلَيَّ جِئْتُمُ﴾ (١٨١) قُلْ رَبِّ اجْعَلْ لِي
 الرِّحْمَةَ الْمُسْتَعَانَ عَلَىٰ مَا تَصِفُونَ﴾ (١٨٢)

^۱ مسلم (۲۰۰۶/۴).

^۲ احمد (۴۳۷/۵)، فه‌رموده‌یه‌کی سه‌حیحه.

^۳ أبو داود (۴۵/۵).

^۴ الطبري (۵۵۴/۱۸).

وهی به کورتی واته: خوا به تهنایه پهرستن

خوای گوره فرمان دهکات به پیغه مبه ره که ی (ﷺ) بلی به موشریکه کان: ﴿قُلْ إِنَّمَا يُوحِي إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ وَوَحْدَهُ فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾ واته: من فرمانم پیدراوه که پیتان بلیم که خوداتان یکه، نایا نیوره شوینی قسه که م ده که ون خوتان دهن به دسته وه و مل داده نه ویتن، ﴿فَإِنْ تَوَلَّوْا﴾ واته: نه گره وازبان هینا شویتت نه که وتن، ﴿فَقُلْ أَذَنْتُكُمْ عَلَىٰ سَوَاءٍ﴾ واته: وامن ناگادارم کردن که من دوزمنی نیوه و نیوهش دوزمنی منن، من هیچ په یوه ندیه کم به نیوه وه نیوه نیوهش له منه وه دوون و هیچ په یوه ندیه کتان به منه وه نیوه، وه که نم نایه تیش که خوای گوره ده فهرموویت: ﴿وَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ لِي عَمَلٍ وَلَكُمْ عَمَلُكُمْ أَنْتُمْ بَرِيضُونَ مِمَّا أَعْمَلُ وَأَنَا بَرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ﴾ واته: نه گره نه لیتن: تو در ده که ی، بلی: کاری خوم بق خوم و کاری نیوهش بق خوتان، نیوه له کاری من به رین و منیش به ریم له و کاری نیوه ده یکن. وه ده فهرموویت: ﴿وَأِمَّا تَخَافَنَّ مِنْ قَوْمٍ خِيَانَةً فَانْبِذْ إِلَيْهِمْ عَلَىٰ سَوَاءٍ﴾ واته: کاتیک هه ست کرد که کومه لیک خیانه تت له گره ل ده کن له سویتند خواردندا، توش په یمانه که بده روه به سه ریاندا، واته: وه که یه نیوهش پاشگه ز بینه وه. بویه لیره دا خوای گوره ده فهرموویت: ﴿فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ أَذَنْتُكُمْ عَلَىٰ سَوَاءٍ﴾ واته: پیم گه یاندوون، که من له گره ل نیوه نیمو نیوهش له گره ل من نین، نه وه ی لیتی ناگادار بم دوون له یه کتری.

زانباری به هاتنی پوزی قیامت نیه

خوای گوره ده فهرموویت: ﴿وَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ لِي عَمَلٍ وَلَكُمْ عَمَلُكُمْ أَنْتُمْ بَرِيضُونَ مِمَّا أَعْمَلُ وَأَنَا بَرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ﴾ واته: گومانی تیدا نیه که پوزی قیامت دیت، به لام پیمان بلی: نازانم زوو دیت یان ماوه یه که ده خایه نیت، ﴿إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ مِنَ الْقَوْلِ وَيَعْلَمُ مَا تَكْتُمُونَ﴾ واته: خودا ناگاداری گشت نه پتیه کانه ده زانیت بنده کانی چ قسه یه که ده کن به ناشکراو به په نهانی، چ کاریکیش ده کن به نه پتیی و به ناشکرا، هیچ شتیک لای خودا شاراوه نیه، له سه ره مووی پاداشتیان ده داته وه که م بیت یان نذر، پاشان ده فهرموویت: ﴿وَإِنْ أَدْرَىٰ لَعَلَّهُ فِتْنَةٌ لَكُمْ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ﴾ واته: نازانم له وانه په تا قیکردنه وه یه که بیت بق نیوه، هه تا ماوه یه کی دیاریکراو راپوین. نیینو جه ریر ده لیت: له وانه په

^۱ یونس (۴۱).

^۲ الانفال (۵۸).

دواختنی شه تاقیردنه ویه ک بیت بق ئیوه بق ماویه کی دیاریکارو. ^۱ عه ونیش گتپاویه تیه وه له نیینو عه باسه وه، والله أعلم. ﴿قُلْ رَبِّ اَحْكُرْ بِالْحَقِّ﴾ واته: ده لئیت: نهی په روه ردگارم تو چون پاسته دانوهری بکه له نیوان من و هژده که مدا. قه تاده ده لئیت: پیغه مبه ران (سهلامی خویان لی بیت) ده یانوت: ﴿رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَاَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ﴾ واته: نهی خودای په روه ردگارمان تو له نیوان نیتمو هژده که ماندا دانوهری بکه، چاکترین دانوهر هر خوتی. خوی گه وره فه رمانی داوه به پیغه مبه ر (ﷺ) شه دو عایه بکات. ^۲ له مالیکه وه له زهیدی کوپی شه سله مه وه: کاتیک پیغه مبه ری خودا (ﷺ) نامادهی شه پیک بپوایه ده یفه رموو: ﴿رَبِّ اَحْكُرْ بِالْحَقِّ﴾ واته: نهی په روه ردگار به دادگه رانه بپیار بدهن (له نیوان من و شه بپیاوه پانه دا) وه فه رمویه تی: ﴿وَرَبَّنَا الرَّحْمَنُ الْمُسْتَعَانُ عَلٰی مَا تَصِفُوْنَ﴾ واته: له باره ی شه درو ده له سه و گشت قسه پریوچانه ی شه وانه هه لیان به ستووه یارمه تی هر له خودای مه زن ده خوازین.

ته فیسری سوره تی (الحج)

له مه که که دا هاتوو ته خواروه

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

﴿يٰۤاَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمۡ ۗ اِنَّ زَلٰلَةَ السَّاعَةِ شَرٌّ عَظِيْمٌ ۗ ﴿۱﴾ يَوْمَ تَرَوُنَّهَا تُذٰهَلُ كُلُّ مُرْسِعَةٍ عَمَّا اَرَضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمَلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَرٰى وَمَا هُم بِسٰكِرٰى وَلٰكِنَّ عَذَابَ اللّٰهِ شَدِيْدٌ ۗ ﴿۲﴾﴾

رووداوه کانی روژی قیامت

خوای گه وره ده فه رمویت: ﴿يٰۤاَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمۡ ۗ اِنَّ زَلٰلَةَ السَّاعَةِ شَرٌّ عَظِيْمٌ﴾ خوای گه وره فه رمان ده کات به بدهنده کانی که لئی بترسن، وه ناگاداریان ده کات وه که به ره و پوی مه یینه تی و نا په حه تیه کانی قیامت ده روژن، وه ک بوومه له رزه و کاره ساته کانی تری، وه ک ده فه رمویت: ﴿اِذَا زُلْزِلَتِ الْاَرْضُ زِلْزَالَهَا ۗ ﴿۱﴾ وَاُخْرِجَتِ الْاَرْضُ اَنْفَالَهَا﴾ واته: کاتیک زهوی هاته له رزه به له رزینی

^۱ الطبري (۱۸/۵۵۴).
^۲ الأعراف (۸۹).
^۳ القرطبي (۱۱/۳۵۱).
^۴ الزلزلة (۲-۱).

خزئی، وه زهوی هه چچی شتی قورسو گرانی (ناوی) هه یه هه مووی فری دایه ده ره وه. وه ده فره موویت: ﴿وَجَلَّتِ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ فَكَانَ ذَلِكَ وَاحِدَةً ۝۱۱ فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ۝۱۲﴾ واته: وه زهوی شاخه کان هه لگبیران به جارێک دران به یه کداو تهخت کران، ئەو پۆژه پووادی گه وره پوو ده دات. وه ده فره موویت: ﴿إِذَا رَجَعَتِ الْأَرْضُ رَجْعًا ۝۴ وَبَسَّتِ الْجِبَالُ بَسًّا ۝۵﴾ واته: کاتیک که زهوی هینرایه جولان به جووله یه کی توند، وه شاخه کان زۆر وردکران به وردکردن. هه ندی ئەلین: ئەم بوومه له زهیه له کۆتایی ته منی دنیاو سه ره تایی هانتی پۆژی قیامه تدا پوو ده دات، ئیبنو جه ریر ده لیت: له عهلقه مه وه له م نایه تدا: ﴿إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَأْنٌ عَظِيمٌ ۝۱۰﴾ ده لیت: ئەم بوومه له زهیه له پیش پۆژی قیامه تدا پوو ده دات. ۲ هه ندیکی تریش وتوویاته: نه خیر، ئەو بوومه له زهوه ترسو مهینه تی و نارچه تی به له پۆژی قیامه تداو له گۆره پانی مه حشه ردا پوو ده دات دوی هانته ده ره وه له گۆره کان. ئیبنو جه ریریش هه مان پای په سه ند کردوه به لگه یشی به م فره موودانه هیناوه ته وه: ئیمامی ئەحمده پویا به تی کردوه له عیمرانی کوپی حوسه ین (حُصَیْن) که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) له یه کیک له سه فره کانداه فره مووی که له نیوان هاوه له کانیدا ده پۆیشته به پیداه ئەم دوو نایه ته ی به ده نگه ی به زه وه ده خویند: ﴿يَتَأْتِيهَا النَّاسُ آتِفًاؤُا رِبِّكُمْ ۝۱۰ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَأْنٌ عَظِيمٌ ۝۱۱ يَوْمَ تَرَوُنَّهَا تُدْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَرَىٰ وَمَا هُمْ بِسُكَرَىٰ وَلَٰكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ ۝۱۲﴾ کاتیک هاوه له کانی گوینیان لی بوو، په لیهان به ولاغه کانیا ن کرد که سواری بوون زانیان که ئەو نایه ته ده خوینیت، وه ختیک نزیک بوونه وه، پیغه مبه ر (ﷺ) فره مووی: (ئایا ده زانن ئەو پۆژه کامه یه؟ ئەو پۆژه ئەو پۆژه یه که ئاده م (سه لاهی خوی لی بیت) بانگ ده کریت، په روه ردگاری بانگی ده کات ده فره موویت: ئەمی ئاده م کۆمه لی خۆت بنیره بۆ ناو دۆزه خ. ئاده م ئە فره مووی: ئەمی په روه ردگار کۆمه لی ناو ئاگر کامانه؟ خوی گه وره ده فره موویت: له هه موو هه زاریک تۆ سه دو نه وه دو تۆ که سی بۆ ناو ئاگرۆ یه که دانه بۆ ناو به هه شت). وتی هاوه له کانی دلته نگ بوون و بزهی سه ر لیویان نه ما، کاتیک پیغه مبه ر (ﷺ) ئەوه ی بینی فره مووی: (مزگیتی بیت لی تان و بزائن سویند به و که سه ی گیانی موحه مه دی (ﷺ) به ده سه ته، ئیوه له گه ل دوو جۆر دروستکراودان ئەوانه هه رگیز له گه ل هیچ شتی کدا نه بوون و زۆریان نه کردبیت: یه نجوو و مه نجوو و ئەوانیشی که تیاجوون له نه وه ی ئاده م

۱ الحاقه (۱۴-۱۵).
 ۲ الواقعة (۴-۵).
 ۳ الطبری (۱۸/۵۵۷).

شیتان)، ده لیت: هاوه لان دهموچاویان گهش بوویه وه ، پاشان فرمووی: (بزائن و مزگینی بیت لیتان، سویند به و کهسه ی گیانی موحهمه دی (ﷺ) به دهسته، ئیوه له چاوه ئهوانه دا وهك خالیك وان له لاته نیشتی و شتریکدا یان وهك نیشانه یه که له دهستی چوارپییه کدا).^۱ هر بهم شیویه تیرمیزی و نهسانی پریویه تیان کردوه له کتییی تهفسیره که یاندا له هر دوو سونه نه کاندا، تیرمیزی ده لیت: فرموده یه کی (حسن صحیح) ه.^۲ ریگایه کی تر بق ئه م فرموده یه: تیرمیزی پریویه تی کردوه له عیرانی کوپی حوصه یه وه پیغه مبه ر (ﷺ) کاتیک ئه م نایه تانه هاته خواره وه که خوی گه وه ده فرموویت: ﴿بِأَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَوْءٌ عَظِيمٌ ﴿۱﴾ يَوْمَ تَرَوُنَّهَا تُذْهِلُ كُلَّ مُرْسِعَةٍ عَمَّا أَرْسَعَتْ وَنَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمَلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَرَىٰ وَمَا هُمْ

سُكَرَىٰ وَلَٰكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ ﴿۲﴾ له سه فردا بو، فرمووی: (نایا ده زانن ئه وه کام پۆزه یه؟) وتیان: خواو پیغه مبه ره که ی باش ده زانن. فرمووی: (ئوه پۆژیکه که خودا ده فرموویت به ئاده م: کۆمه ئی ناو ناگر په وانه که، ده لیت: ئه ی پهروه رداگر کۆمه ئی ناو ناگر کامه ن؟ فرمووی: ئۆسه دو نه وه دو ئۆ که سی بق ناو ناگرو یه که سی بق ناو به ههشت) موسلمانان ده ستیان به گریان کرد پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرمووی: (خۆتان نزیک خه نه وه و چاکه بکه ن، هرگیز پیغه مبه ریک نه بووه قوناغیکی نه قامی نه بوویت به پیشیه وه، ئه و ژماره یه له وانه ته واو ئه کریت، ئه گه ر ته واوی نه کرد بیت ئه وه له دوپه وه کان ته واو کراوه. نمونه ی ئیوه و ئه و گه لانه وهك نیشانه یه که ایه له دهستی چوارپییه کدا یان وهك خالیك ایه له دهستی و شتریکدا). پاشان فرمووی: (هیوام ایه ئیوه چواریه کی ئه هلی به ههشت بن) هاوه لان "الله اکبر" یان کرد، پاشان فرمووی: (هیوام ایه نیوه ی ئه هلی به ههشت بن)، دیسان "الله اکبر" یان کرد. پاشان عیران وتی: نازانم نایا ئه وه شی فرمووه که دوپه ش له سی به شی به ههشت ئیوه یان نیغه فرموو.^۳ هر بهم شیویه ئیمامی ئه حمه دیش پریویه تی کردوه.^۴ دیسان تیرمیزی ده لیت ئه م فرموده یه کی راست و چاکه (حسن صحیح)، بوخاری پریویه تی کردوه له تهفسیری ئه م نایه ته دا له ئه بو سه عیده وه ده لیت: پیغه مبه ر (ﷺ) فرمووی: (خوی گه وه له پۆژی قیامه تدا ده فرموویت: ئه ی ئاده م، ئاده میش ئه فرمووی: به ئی وا هاتم و له خزمه تتدام ئه ی پهروه رداگر، به دهنگیک بانگ ده کریت: خوا فرمانت پی ده کات له نه وه کانت کۆمه ئیک ده ربه ئنیت بق

^۱ أحمد (۴/۴۲۵)، فرموده یه کی حه سه نه.

^۲ تحفة الأحوزي (۱۲/۹)، النسائي في الكبرى (۶/۴۱۰)، فرموده یه کی حه سه نه.

^۳ تحفة الأحوزي (۹/۹)، فرموده یه کی حه سه نی سه حیه.

^۴ أحمد (۴۲۲).

ناو ناگر، ده لیت: ئەی پەرورەدگار کۆمەڵی ناو ناگر کامەیه؟ ئەفەرموی: لە ھەموو ھەزارێک (وا دەزانم و تێ ئۆ سەدو نەو دەو نوێ کەس)، ئا لە و کاتەدا ئەو ی بیچوی (منداڵی) لە زکدایە فریسی دەدات (بەردەخات) و منداڵان سەر سەپی دەکەن، ﴿وَوَرَى النَّاسِ سُكْرَىٰ وَمَا هُمْ بِسُكْرَىٰ وَلَٰكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ﴾ ئەو نەندە لە سەر خەلکی گران و مەینەتێ بە رنگیان دەگۆریت، پێتەمبەر (ﷺ) فەرموی: (لە یەنجووج مەئجوج ئۆ سەدو نەو دەو نوێ کەس، و لە ئێوەش دانەیه ک ئێو لە ناو خەلکیدا وە ک موویەکی پەش وان لە لاتە نیشتی گایەکی سەیدا یان وە ک موویەکی سەپی لە لاتە نیشتی گایەکی پەشدا، وە من ھیوادارم ئێو چواریەکی خەلکی بە ھەشت بن، دە لیت: "الله اکبر" مان کرد پاشان فەرموی: سەییەکی خەلکی بە ھەشت بن، "الله اکبر" مان کرد، پاشان فەرموی نیو ی خەلکی بە ھەشت بن).^۱ دیسان "الله اکبر" مان کرد، بوخاریش دیسان پرۆیایەتی کردووە، لە شوینی تردا جگە لە م شوینە.^۲ موسلیم پرۆیایەتی کردووە و نە سائیش لە تەفسیرە کەیدا پرۆیایەتی کردووە.^۳ فەرموودە و پرۆیایەتی پێشینیەکان ئیجگار زۆرە، لە شوینی خۆیدا باسی ئی دەکریت بۆیە خوای گەورە دەفەرموویت: ﴿إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَأْنٌ عَظِيمٌ﴾ لەرزینەو ی پۆی قیامەت شتیکی زۆر گەورە یە. یانی: کارە ساتیکی زۆر گەورە پرۆیایەکی زۆر گرنگ و پراوە شانیکی ترسناک و بە سەرھاتیکی دلنە زۆن و سەر سوپھینە رە، بوومە لەرزە خۆی بۆ خۆی ترس و لەرزە دەخاتە دلە کانه وە، وە ک خوای گەورە فەرموویەتی: ﴿هَٰذَا لَكِ آيَاتٌ الْمَوْمِنُونَ وَزُلْزَلُوا زَلْزَالًا شَدِيدًا﴾^۴ واتە: لە ویدا ئیمانداران تاقیکرانە وە پراوە شینران بە پراوە شانندیکی توند. پاشان خوای گەورە دەفەرموویت: ﴿يَوْمَ تَرَوْنَهَا﴾ ئەمە لە بابی زەمیری شەننە، واتە: لە و پۆژەدا ئێو ئەو (بوومە لەرزە یە) دەبینن، ﴿تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ﴾ (لە ترسی ئەو پۆژە) ھەموو ئافرەتییکی شیردەر) کاتیک مەمکی لە دەمی منداڵە کەیدایە، بۆیە دەفەرموویت: ﴿كُلُّ مُرْضِعَةٍ﴾ نەیفەرمووە (مُرضِع). وە دەفەرموویت: ﴿عَمَّا أَرْضَعَتْ﴾ واتە: لە شیرە خۆرە کە ی خۆی لە پینش پرینەو ی لە شیرخواردن، ﴿وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمَلٍ حَمْلَهَا﴾ واتە: ھەرچی سەکەر ھە یە بیچووە کە ی فری دەدات، پینش ئەو ی کە ماو ی تەواو بکات لە بەر ترسناکی ئەو پۆژە، ﴿وَوَرَى النَّاسِ سُكْرَىٰ﴾

^۱ فتح الباری (۲۹۸/۸).^۲ فتح الباری (۴۴۰/۶).^۳ مسلم (۲۰۱/۱)، النسائی فی الکبری (۴۰۹/۶).^۴ الاحزاب (۱).

ره به (سکرئی) ش خویندراوه ته وه، واته: له بهر ئه و کاره ساته توندو گرانه‌ی تییگه وتوون ئاوه زنی خویان

له دهست دهدهن و سه رسام ده بن هر که سیک چاوی پییان بگویت و ده زانیت سه خوشن ﴿وَمَا هُمْ بِسُكْرَىٰ وَلَٰكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ﴾ واته: سه خوشیش نین، به لام سزای خودا زدر توندو گرانه.

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَتَجْعُلُ كُلَّ شَيْطَانٍ مَّرِيدًا ۚ كَذَّبَ عَلَيْهِ أَنَّهُ مَن تَوَلَّاهُ فَأَنَّهُ يُضِلُّهُ وَيَهْدِيهِ إِلَىٰ عَذَابِ السَّعِيرِ﴾

باسی خراپی شوینگه وتوانی شه یتان

خوای گه وره باسی خراپی ئه و که سانه ده کات که بپوایان به پوژی زیندو بوونه وه نه بووه و وتویانه خودا مردو زیندو ناکاته وه و بوونه ته له مپه ره پئی ئه و په یامه‌ی که خودا نارویه تیه خواره وه بۆ پیغه مبه ره کانی، له هه لسان و کردار و گفتارو بی نایینی و لاساریاندا شوینی ئه و شه یتانه به دغه پانه دا ده که ون له مرؤفو جنۆکه، ئه مه کارو پیشه‌ی خه لگی دور له خوا و گومپاکانه، ئه وانه‌ی که پشت له هه ق ده که ن و شوینی پپوچ ده که ون و واز له و په یامه ده هینن که خوا په وانه‌ی کردووه بۆ پیغه مبه ره که‌ی که هه ق و ناشکرایه و شوینی قسه‌ی سه رۆکه گومپاکانیان ده که ون که بانگیان ده که ن بۆ ئه و شتانه‌ی به خه یال و ئاره زووی خویان بۆیان داده نین، بۆیه خوای گه وره له باره‌ی ئه و که سانه و هاوشیوه کانیان ده فه رموویت: ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ﴾ واته: هه ندی که س هه په به بی ئه وه‌ی هه یج بزائن (واته: زانیاری پاستو ته وا) کیشه له سه ر خوا ده که ن، ﴿وَتَجْعُلُ كُلَّ شَيْطَانٍ مَّرِيدًا﴾ واته: شوینی هه موو شه یتانکی به دغه پ ده که ون، ﴿كَذَّبَ عَلَيْهِ﴾ موجهید ده لیت: واته: شه یتان. ۱ یانی: بۆ شه یتان نوسراوه و بپاردراره له لای خودا، ﴿أَنَّهُ مَن تَوَلَّاهُ﴾ واته: هه رکه س شوینی که وتبیت و چاوی ئی کردبیت، ﴿فَأَنَّهُ يُضِلُّهُ وَيَهْدِيهِ إِلَىٰ عَذَابِ السَّعِيرِ﴾ واته: له دنیا گومپای ده کات و له پوژی دوایشدا به ره و سزای ناو ناگری ده بات، که ئه و شاگره زدر گه رم و به ژانه و مه ردم هه راسان ده کات و ژانی ئی تال ده کات، سودی ده لیت له ئه بو مالیکه وه: ئه م نایه ته هاته خواره وه له سه ر نه زنی کوپی حارس. ۲ نیینو جو ره یجیش هه ر وای وتووه. ۳

^۱ المحرر الوجيز (۱۰۷/۴).

^۲ الدر المنثور (۸/۶).

^۳ الطبري (۵۶۶/۱۸).

﴿يَأْتِيهَا النَّاسُ إِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْتُم مِّن تُّرَابٍ ثُمَّ مِّن نُّطْفَةٍ ثُمَّ مِّن عَلَقَةٍ ثُمَّ مِّن مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُّخَلَّقَةٍ لِّنُبَيِّنَ لَكُمْ وَنُقِرُّ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ لِمَا كُنَّا عَابِلِينَ ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشَدَّكُمْ وَمِنْكُمْ مَّن يُتَوَفَّى وَمِنْكُمْ مَّن يُرَدُّ إِلَى أَرْذَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِن بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا وَتَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِذَا أَنزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَّتْ وَأَنْبَتَتْ مِن كُلِّ رَوْحٍ بِهَيِّجٍ ﴿٥﴾ ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّهُ يُعِي الْمَوْتَىٰ وَأَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٦﴾ وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا

وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَن فِي الْقُبُورِ ﴿٧﴾

نیشانه کانی زیندوویوونه وه له دروستکردنی مروؤوه و پووهدا

کاتیک که خوی گه وره باسی نه وه که سانه ی کرد که بریایان به زیندوویوونه وه نیه و نکولی له پوژی قیامت ده که ن. باسی نیشانه کانی تواناو دهسه لاتی خوی دهکات که هه موو به لگن له سه ر پوژی قیامت و زیندوویوونه وه، له سه ره تایی دروستکردنی مروؤوه که وه دی هیناره، ده فره موویت: ﴿يَأْتِيهَا النَّاسُ إِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ﴾ واته: نه ی خه کینه نه گهر گومانتان هه یه، ﴿مِنَ الْبَعْثِ﴾ واته: له زیندوویوونه وه هه لسانه وه ی گیان و لاشه له پوژی قیامتدا، ﴿فَإِنَّا خَلَقْتُم مِّن تُّرَابٍ﴾ واته: سه ره تا دروستمان کردوون له خول، نه و خولای که ناده می لی دروست کرا (سه لامی خوی لی بییت)، ﴿ثُمَّ مِّن نُّطْفَةٍ﴾ واته: پاشان نه وه ی ناده می له تنوکیک ناوی بینراو وه دی هیتا.

گورانی نه م تنوکه ناوو کورپه نه بییه له ناو مندالدا ندا

﴿ثُمَّ مِّن عَلَقَةٍ ثُمَّ مِّن مُّضْغَةٍ﴾ واته: پاشان له خوینیکی به ستراو پاشان له پارچه گوشتیک، چونکه کاتیک نه و تنوکه ناوه له ناو مندالدا ندا جیگیر بوو چل پوژ ده مینیتته وه، هر به و شیوه یه نه وه ی له و دهر یه ده چیته سه ری و پاشان ده گوپیت ده بیته پارچه خوینیکی به ستراو، به نیزنی خودا، دیسان چل پوژی تر ده مینیتته وه، پاشان ده گوپیت ده بییت به پارچه گوشتیک هیچ شیوه و شکلیکی نیه پاشان به ره و شیوه و شکل ده پروات و سه رو هه ردو ده ست و سکو و سنگو هه ردو پان و قاچ و به شه کانی تری لاشه ی لی په یدا ده بییت، جاری وا هه یه ژن مناله که ی له بارنه چیت له پیش نه وه دا که شیوه ی بو دروست بییت، جاری واش هه یه دوا ی نه وه ی که شیوه و شکلی لی په یدا ده بییت مناله که ی له بار نه چیت، بو یه خوی گه وره فره موویته ی: ﴿ثُمَّ مِّن مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُّخَلَّقَةٍ﴾ واته: پاشان له پله گوشتیکی بیجم پیدراو یان بیجم پینه دراو وه ک خوتان چاوتان پیی ده که ویت، ﴿لِّنُبَيِّنَ لَكُمْ

وَنُقِرُّ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ﴿۱﴾ واته: جاری واش همه له مندالاندادا جیگبری دهکهین: نه له باری دهچیت و نه فریضی ددهات، وهك مواهید دهلئیت: ﴿مُخَلَّقَةٌ وَغَيْرَ مُخَلَّقَةٍ﴾ واته: نه و پله گوشته بیجم پیدراوه یان بیجم پینه دراوه که له بار دهچیت نه گهر چل پوژی به سردا چوو بوو نه وه پارچه گوشته ﴿مُضَغَفَةٌ﴾، خوی گه وره فریشته یهك ده نیریت بۆ لای هه تا گیانی پیدای بکات و پیک و پیکی بکات و به و شیوه یه ی خوی گه وره مهیلی لئیه له جوانی و ناشیرینی و نیرو مییی، وه پوژی و کاتی مردن و به خته و هری و به دبه ختیشی نوسراوه. وهك له هه ردو سه حیحه که دا هاتوو له ئیبنو مه سعوده ده لئیت: پیغه مبهری راستگور به راسترانزای خودا ﴿سَلَّمَ﴾ بۆی باس کردین فه رموی: (بیگومان دروست بوونی هه ره کیک له ئیوه چل شه له سکی دایکیدا کۆده بیته وه پاشان ده بیته خوینیکی به ستراو هه ره و شیوه یه پاشان ده بیته پله گوشتیک هه ره و شیوه یه، پاشان خوی گه وره فریشته یه کی بۆ ده نیریت فه رمانی بی ده دریت به چوار وته: به نوسینی پوژی و کرداری و کاتی مردنی و به دبه خته یان به خته و هره، پاشان گیان ده کریت به به ریدا).

گۆزانی مروؤ له مندالیه وه بۆ پیری

خوی گه وره ده فه رمویت: ﴿ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا﴾ واته: پاشان ده وه ئینینه ده ری به لاوازی له لاشه و گوی و عه قل و قاچ و دست و هه مو نه ندامه کانی تریش، پاشان خوی گه وره ورده ورده به میزی ده کات و باب و دایکی به سۆزو به زه بیه وه به شه وو به پۆژ چاودیری ده کهن، بۆیه خوی گه وره ده فه رمویت: ﴿ثُمَّ لِيَتَّبِعُوا آسَدَكُمْ﴾ واته: پاشان تا ده که نه توانای ته واوو به میزی ده که ونه تافی لاوی و جوانی و جه میلی، ﴿وَمِنْكُمْ مَنْ يُتَوَفَّى﴾ واته: هه ندیکتان له کاتی لاوی و به میزیدا ده من، ﴿وَمِنْكُمْ مَنْ يُرَدُّ إِلَىٰ أَرْذَلِ الْعُمُرِ﴾ واته: هه ندیکیشان له کاتی پیری و بی میزی و لاوازی میزو تواناو عه قل و بیرو بوو چون و نه گونجان له که ل نه و بارودوخه ی که تئیدا ده زی ده میننه وه بۆیه خوی گه وره ده فه رمویت: ﴿لِيَكَيْلًا يَلْعَمُ مِنْ بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا﴾ واته: هه تا نه وه ی ده یزانیته له بیری ده چیته وه. وهك له نایه تیکی ترده ده فه رمویت: ﴿اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ ضَعِفٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ ضَعِفٍ قُوَّةً ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ ضَعْفًا وَشَيْبَةً يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْقَدِيرُ﴾ واته: خوا زاتیکه ئیوه ی

^۱ فتح الباری (۶/۴۱۸)، مسلم (۴/۲۰۳۶).

^۲ الروم (۵۴).

دروست کردوه له لاوازی پاشان دواى لاوازی به میزی کردون (بوون به لاو) له دواى به میزکردنتان لاوازی و پیری بؤ دانان خوا هرچی بویت دروستی دهکات وه هر نه وه زانای به دهسه لات.

نموونه یه کی تر بؤ زیندوو بوونه وه له پوهه کدا

خوای گوره ده فەرموویت: ﴿وَتَرَى الْأَرْضَ هَائِدَةً﴾ واته: ئەم زه مینه ش ده بینن که گیانی تیدا نیه، ئەمەیش نیشانه یه کی تره له سه ر دهسه لات و توانای خودا له سه ر زیندوو کردنه وه ی مردووه کان وه ک چون ئەم زه مینه مردووه بی هست و نهسته زیندوو دهکاته وه ئەو هه موو پوهه که ی تیا ده پوینتیت، قه تاده ده لیت: (هآمده) یانی: بی پوهه ک ماوه ته وه بی پوش و پله. سو دی ده لیت: واته: مردووه. ﴿فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ﴾ واته: وه ختیک خودا بارانی به سه ردا ده بارینتیت ﴿أَهْرَتَ﴾ ده جو لیتته وه واته: پوهه ک و گیا و گزه ی لی ده پوینتیت و زیندوو ده بیتته وه پاش مردنی، ﴿وَرَبَّتْ﴾ واته: به رزده بیت و گه شه دهکات، به هزی ئەو خۆراکه ی له زه میندایه هه موو جوړه پوهه کیکی دیمه ن جوان ده پوینتیت له دره ختی به ردارو کشتوکال و هه موو جوړه پوهه کیکی تری هه مه پنگ به تام و بۆن خۆش و هه ریه که شیوه یه کی تاییه تی خۆی هه یه و سو دیکی لینی وه رگریت، بۆیه خوای گوره ده فەرموویت: ﴿وَأَنْبَتَتْ مِنْ كُلِّ رَوْحٍ بِهِجٍ﴾ واته: له هه موو جوته یه کی دیمه ن جوان و بۆن خۆش له پوهه ک ده پوینتیت. پاشان خوای گوره ده فەرموویت: ﴿ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْمُتَعَلِّمُ﴾ واته: ئەمە به لگه یه که هر خوا هه قه وه ده پوینته ره و به کاره کاندای دهکات وه هرچی مه یلی لی بیت ده یکات، ﴿وَأَنَّهُ يُخَيِّمُ الْمَوْتِ﴾ واته: هه ر نه ویش مردوو زیندوو دهکاته وه، وه ک چون ئەم زه مینه زیندوو دهکاته وه ئەم هه موو جوړه پوهه که ی تیا ده پوینتیت، وه ک له نایه تی تردا ده فەرموویت: ﴿إِنَّ الْأَرْضَ أَحْيَاهَا لَمَجِي الْمَوْتِ إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ واته: بیگومان نه وه ی (زه وی وشک) ده بوژینتته وه زیندوو که ره وه ی مردووه کانیشه به پاستی ئەو (خوا) به سه ر هه موو شتیکدا به توانایه. وه ده فەرموویت: ﴿إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ، كُنْ فَيَكُونُ﴾ واته: به پاستی کاری ئەو (خوا) ئەمە یه هه ر کاتیک بیه ویت شتیک به دی بینتیت پیی ده لیت: بیه ده ست به جی (نه و شته) ده بیت. ﴿وَأَنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ واته: بیگومان ئەو (خوا یه) توانای به سه ر هه موو شتیکدا هه یه. وه پاشان

^۱ فصلت (۲۹).

^۲ یس (۸۲).

ده فرمویت: ﴿وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا﴾ واته: پڑی قیامت هر ده بیست و گومانی تیدا نیه،
 ﴿وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ﴾ واته: خوا نه وانهی که له ناو گزردان زیندویان ده کاته وه، دوی
 نه وهی که پزان و بوونه وه به خۆل، وه ک چون له سه ره تا وه له نه بوون دروستی کردن. وه ک خوی
 گوره له م نایه تدا ده فرمویت: ﴿وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ. قَالَ مَنْ يُحْيِي الْعِظْمَ وَهِيَ رَمِيمٌ ﴿۷۸﴾
 قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ ﴿۷۹﴾ الَّذِي جَعَلَ لَكُم مِّنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَارًا
 فَإِذَا أُنْتَبَهَتْ مَنَّهُ تُوقَدُونَ﴾^۱ واته: وه نمونه مان بق دینتته وه و به دیهینانی خوی له بیرچوته وه (نه و بی
 بپویه) ده لیت کی ئیسکه کان زیندوده کاته وه له کاتیکدا که پزبون، نهی موحه مه د(ﷺ) بلی نه و
 زاته زیندویان ده کاته وه که له یکه م جار وه به دی هیناون و نه و به ه موو دروستکراویک زاناو
 ناگایه، زانتیک که له دره ختی سه وز ناگری بق دروست کردون ئیوه ناگری پی ده که نه وه. نایه ت له م
 باره یه وه زقر هاتوه.

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُّنِيرٍ ﴿۸۰﴾ ثَأْنِي عِظْمِهِ لِيُضَلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُ
 فِي الدُّنْيَا حِزْبٌ وَإِنَّ اللَّهَ لَيَسَّ يَضَلُّرُ
 لِلْعَمِيدِ ﴿۱۰﴾

باسی ژبانی سه رۆکه گومراو نارمزوو په رسته کان

کاتیک خوی گوره باسی ژبانی نه و سه رلیشیاوو نه قام و شوینکه و توانی کرد فرمویته تی:
 ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَتَتَّبِعُ كُلَّ شَيْطَانٍ مَّرِيدٍ﴾^۲ واته: لیره دا باسی ژبانی نه و
 بانگخو زانه ده کات له کار به ده ست و سه رۆکه گومراو خوانه ناس و ناره زوپه رسته کان، ده فرمویت:
 ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُّنِيرٍ﴾ واته: له مرقفه کاند کاسی واهه یه
 موجد له ده کات دهر باره ی خواو سیفته کانی به بی هیچ زانیاری و زانستیک وه شوینی ه موو
 شه بیتانیک سی رکه ش ده که ویت، واته: له ناو خه لکدا کاسی واهه یه موجد له ده کات دهر باره ی خوا
 به بی هیچ زانیاری و شاره زایی و به لگه یه که وه به بی کتیبی پوونکه ره وه (له لایه ن خواوه)، ﴿ثَأْنِي
 عِظْمِهِ﴾ ئیبنو عه باس ده لیت کاتیک که بانگ کرا بق لای هق خوی به زل ده زانیت. ^۳ قه تاده و

^۱ یس (۷۸-۸۰)

^۲ الحج (۲).

^۳ الطبری (۱۸/۵۷۳).

مواجهید و مالیک ده‌لین: له زهیدی کوپی نه‌سله‌مه‌وه ﴿ثَانِي عَشْرًا﴾ واته: ملی به لاوه ده‌نتیت و فیزده‌کات، یانی پشت ده‌کاته نه‌وه‌قه‌ی که بوی بانگ ده‌کریّت، وه‌ک نه‌م نایه‌ته که خوی گه‌وره ده‌فهرموویّت: ﴿وَفِي مُوسَىٰ إِذْ أَرْسَلْنَاهُ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿۲۸﴾ فَتَوَلَّىٰ مُرْكِبُهُ ﴿۱﴾ واته: هه‌روه‌ها له به‌سه‌ره‌اتی موسادا (چه‌ند به‌لگه‌و په‌ند هه‌یه) کاتیک ناردمان بق لای فیرعون به‌به‌لگه‌ی پوون و ناشکراوه، فیرعونیش پووی وهرگنپاو سه‌ریچی کرد به‌هزی ده‌سه‌لاته‌که‌یه‌وه. وه‌ ده‌فهرموویّت:

﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ تَعَالَوْا إِلَىٰ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَإِلَىٰ الرَّسُولِ رَأَيْتَ الْمُتَوَفِّيْنَ يَصُدُّونَ عَنْكَ صُدُودًا ﴿۲﴾

واته: وه‌ نه‌گه‌ر پئیان بوتریّت وهرن بق لای نه‌وه‌ی خوا ناردوویه‌تیه‌ خواره‌وه وهرن بق لای پیغه‌مبه‌ر ﴿۳﴾ ده‌بینی نه‌ی موحه‌مه‌د ﴿۴﴾ دوپوه‌کان پووت لی وهرده‌گنپن به‌وهرگه‌رانیکی ته‌واو.

وه‌ ده‌فهرموویّت: ﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ لَوَّارَهُمْ وَّرَأَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُمْ

مُسْتَكْبِرُونَ ﴿۵﴾ واته: کاتیک پئیان بوتری وهرن بق لای پیغه‌مبه‌ری خوا تا داوی لییوردنتان بق بکات

(سه‌ریچی ده‌کن) سه‌ریان با ده‌ده‌ن و ده‌یانبنیت پوو وهرده‌گنپن له‌ کاتیکدا که نه‌وان خویان به

گه‌وره‌ ده‌زانن. لوقمان ده‌فهرموویّت به‌ پۆله‌که‌ی وه‌ک خوی گه‌وره‌ ده‌فهرموویّت: ﴿وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ

لِلنَّاسِ ﴿۶﴾ واته: پوو له‌ خه‌ک وهرمه‌گنپه، وه‌ ده‌فهرموویّت: ﴿وَإِذَا نُنَادَىٰ عَلَيْهِ آيَاتُنَا وَآيَاتُنَا وَلَّىٰ مُسْتَكْبِرًا ﴿۷﴾

واته: وه‌ هه‌ر کاتیک نایه‌ته‌کانی نیه‌ی به‌سه‌ردا بخوینرته‌وه پوو وهرده‌گنپرت به‌ خۆبه‌گه‌وره‌زانیه‌وه.

پاشان لی‌ره‌دا ده‌فهرموویّت: ﴿يُضِلُّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ﴿۸﴾ واته: تا خه‌لکی له‌ پیی خه‌لکی لابدات، مه‌به‌ست

به‌م نایه‌ته‌یان نه‌و لاسارو خوا نه‌ناسانه‌یه، یان مه‌به‌ست نه‌و که‌سه‌یه نه‌و کاره‌ ده‌کات، یانی: هه‌ر به‌و

شیویه‌ی و له‌سه‌ر نه‌و په‌وشته‌ خولقاندوومانه‌ که‌ خه‌لکی له‌ پیی لاده‌ده‌ن. پاشان خوی گه‌وره

ده‌فهرموویّت: ﴿لَهُ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَنَذِيقُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿۹﴾ واته: هه‌ر له‌ دنیادا سوک و پسوان و

وه‌ک چۆن نه‌و فیزی کردوه‌و لاملی کردوه‌ته‌ نایه‌ته‌کانی خودا، خودایش تووشی سه‌رشوپی و سوک و

پیسوایی ده‌کات هه‌ر له‌ دنیادا له‌ پۆژی قیامه‌تیشدا تووشی سوتانی به‌ زانی ده‌که‌ین چونکه

۱ الذاریات (۳۸-۳۹).

۲ النساء (۶۱).

۳ المنافقون (۵).

۴ لقمان (۱۸).

۵ لقمان (۷).

شایسته به بوه. ﴿ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتَ يَدَاكَ﴾ واته: به سوکایه تی و هره شه وه پئی نه لئین نه مه سزای نه و کارانه به که کردت، ﴿وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلْمٍ لِّلْعَبِيدِ﴾ واته: بیگومان خودا ناهه تی له بنده کانی ناکات، وه که نه مایه تیش که خوی گه وره ده فهرمویت: ﴿حَذُّوهُ فَاعْتَلُوهُ إِنَّا سَوَّاءُ الْجَحِيمِ ﴿۱۷﴾ ثُمَّ صَبُّوا فَوْقَ رَأْسِهِ مِنْ عَذَابِ الْحَبِيمِ ﴿۱۸﴾ ذُقْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ ﴿۱۹﴾ إِنَّ هَذَا مَا كُنْتُمْ بِهِ

تَمَتَّرُونَ﴾ واته: (نه و کافره) بیگن و به توندی پایکیشن تا (ده بیه نه) ناوه راستی دوزخ، پاشان بیژن به سهر سهریدا هندی ناگرو ناوی دژد گهرم، (پئی ده وتریت) بیچیژه چونکه به راستی تو به ده سه لات و به ریزی (کالتی پی ده کریت)، بیگومان نه مه نه و سزایه به نیوه گومانان لئی هه بوو.

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَى حَرْفٍ فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ وَإِنْ أَصَابَهُ فِتْنَةٌ أُنْقَلَبَ عَلَى وَجْهِهِ خَسِرَ الَّذِينَ وَالْآخِرَةُ ذَٰلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ ﴿۱۱﴾ يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُ وَمَا لَا نَفْعَ لَهُ ذَٰلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ ﴿۱۲﴾ يَدْعُوا لِمَنْ ضَرُّهُ أَقْرَبُ مِنْ نَفْعِهِ لَيْسَ الْمَوْلَىٰ وَكَيْسَ الْعَشِيرُ ﴿۱۳﴾

مانای خوا په رستی له سهر گومان و دووئی

خوی گه وره ده فهرمویت: ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَى حَرْفٍ﴾ واته: هر له ناو خه لکیدا هه به له سهر که لا خوا په رسته، قه تاده و مواهیدو که سانی تریش ده لئین: له سهر گومان.^۱ هه ندیکی تر ده لئین: له سهر لا، وه که بیژراوه لای کیو، واته: لا ته نیشتی. واته: چووته ناو نایینه وه به گومانه وه، نه گهر چاکه به کی بینی و به دلی بوو به دلنیا بیه وه و هری ده کریت، وه نه گهر به دلی نه بوو وازی لی دینیت، بوخاری پویایه تی کردوو له نینبو عه باسه وه له مایه تادا: ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَى حَرْفٍ﴾ ده لئیت پیاری و هه بووه هاتووته مه دینه نه گهر ژنه که ی کوپکی بوویه و مایینه که ی بزایه، ده بیوت نه مه به نایینکی چاکه، خو نه گهر ژنه که ی مندالی نه بوویه و مایینه که ی نه زایه، ده بیوت نایینکی چه ند خراپه.^۲ عه و فی ده لئیت له نینبو عه باسه وه نه گهر به کیکیان به اتایه بۆ مه دینه (زهوی مه دینه شوینی نه خو شیه ساریه کان بووه) نه گهر ته ندروست بوایه و مایینه که شی جوانوی چاکه بیوایه، ژنه که یشی کوپکی بیوایه و دلی پئی خو ش بوایه و به دلنیا یشه وه ژبانی به سهر بردایه، ده بیوت: له و کاته وه هاتووته سهر نه م ناینه خیروبیز نه بیت تووشی هیچ شتیکی تر نه بووم، ﴿وَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ

^۱ الدخان (۵۰-۴۷).

^۲ الطبری (۵۷۶/۱۸).

^۳ فتح الباری (۲۹۶/۸).

وَلَنْ أَصَابَهُ فِتْنَةٌ ﴿۱﴾ واته: جا نه‌گەر تووشی خیرو خووشی بوو دلخوش ده‌بیئت پیی (به‌رده‌وام ده‌بیئت له خواپه‌رستیدا) وه نه‌گەر تووشی تاقیردنه‌وه به‌لابوو، ﴿فِتْنَةٌ﴾ واته: به‌لا، نه‌گەر توشی به‌لاو نه‌خوشیه‌ک ببوایه یان ژنه‌که‌ی کچی ببوایه و خیرو بیتر دره‌نگ ده‌ستی بکه‌وتایه شه‌یتان شه‌هات بنکلیشه‌یی و پی‌ی ئوت: نه‌وه‌ته‌ی توها‌تویتی‌ته سه‌ر ئه‌م ئاینه توشی شه‌ر نه‌بیئت هیچی ترت به‌ده‌ست نه‌هیناوه، نه‌وه ئو به‌لایه که تووشی ده‌بیئت. ^۱ ه‌ر به‌م شی‌وه‌یه قه‌تاده‌و زه‌ححاک و ئیبنو جوره‌بیج و که‌سانی تریش له زانایانی پیشینه‌وه له تفسیری ئه‌م ئایه‌ته‌دا باسیان کردووه. ^۲ مواهید ده‌لیت له‌م ئایه‌ته‌دا: ﴿أَنْقَلَبَ عَلَيَّ وَجْهِي﴾ واته: هه‌له‌ده‌که‌رپتته‌وه‌و ده‌بیئته‌ خوانه‌ناس. ^۳ خ‌وای‌گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾ واته: له دنیا‌دا هیچی وه‌ده‌ست نه‌هینا، له پوژی دوا‌یشدا له‌به‌ر نه‌وه‌ی خ‌وای‌گه‌وره‌ی نه‌ناسیوه، زۆر به‌ده‌خت و پ‌یس‌وایه بۆیه خ‌وای‌گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿ذَلِكَ هُوَ الْخَيْرُ مِنَ الْمُنَى﴾ واته: دۆراندن و زه‌ره‌ری گه‌وره ئه‌مه‌یه، خ‌وای‌گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُهُمْ﴾ واته: هانا بۆ ئه‌و بت و دارو به‌رده ده‌بات و لییان ده‌پارپتته‌وه‌و د‌وا‌ی‌یارمه‌تی و بزۆویان لۆ ده‌کات که زیانی لۆ نادات و قازانج‌یشی پی‌ ناگه‌یه‌نیت، ﴿ذَلِكَ هُوَ الصَّبْلُ الْبَعِيدُ﴾ واته: نا نه‌وه‌یه له‌ه‌ر لادان و گومرایی ئاشکرا، ﴿يَدْعُوا لِمَنْ صَرَّهُ أَقْرَبُ مِنْ نَفْعِهِ﴾ واته: نه‌و هاوار ده‌کات، که‌سێک ده‌په‌رستیت که زیانی له‌ سو‌دی نزیک‌تره. ﴿لَيْسَ الْمَوْلَىٰ وَلَيْسَ الْعَشِيرُ﴾ واته: ئای چ دۆستیکی خ‌راپ و ها‌وه‌لیکی ناله‌بارو به‌د‌فه‌ره. مواهید ده‌لیت: واته: به‌ته‌کان. ^۴ واته: نه‌وه‌ی که هانای بۆ ده‌برد غه‌یری خوا بجیت به‌ده‌می‌وه یارمه‌تی بدات چه‌نده دۆستیکی خ‌راپ و به‌کارو ناله‌باره.

^۱ الطبري (۵۷۵/۱۸).

^۲ الطبري (۵۷۶/۱۸).

^۳ الطبري (۵۷۶/۱۸).

^۴ الطبري (۵۷۹/۱۸).

﴿إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا

يُرِيدُ ﴿١٦﴾

پاداشتی پیاوچاگان

کاتیک خوی گوره باسی نو خه لکه گومراو به دب خته ی کرد دیته سر باسی پیاوچاگان نه وانه ی که به پیزو به خته ورن ده فرموویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ﴾ واته: نه وانه ی که به دل بیویان هیناوه به کرداریش برپواکه یان سه لماندووه، له همو کاریکی خیردا به شدارییان کردووه و ازبان له خرابه کاری هیناوه، خوی گوره له شوین و پله ی برزدا له باغه کانی به هه شدتا دایان دهنیت، وه کاتیک خوی گوره باسی نه ویه ی کرد که هر خوی نه وانه ی گومرا کردووه نه مانه شی شاره زا کردووه ده فرموویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ﴾ واته: خودا هر چه کی بویت ده یکات.

﴿مَنْ كَانَتْ يَدُهُ أَنْ نَبَسَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ إِلَى السَّمَاءِ ثُمَّ لِيَقْطَعْ فَلْيَنْظُرْ هَلْ يُدْهَبَ

كَيْدُهُ مَا يَعْبَثُ ﴿١٧﴾ وَكَذَلِكَ أُنزِلَتْ آيَاتِنَا لِيُنذِرَ مَنْ يُرِيدُ ﴿١٦﴾

هر چو نیک بووه خودا به هانای پیغه مبره که یه وه دیت ﴿﴾

﴿مَنْ كَانَتْ يَدُهُ أَنْ نَبَسَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾ ئیبنو عه باس ده لیت: هر که سیک واده زانیت که

خودا به هانای موچه ممه ده وه ﴿﴾ نایه ت له دنیا و قیامه تدا ﴿فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ﴾ واته: با په تیک ﴿إِلَى

السَّمَاءِ﴾ واته: به بانی خانوه که ی خویه وه هه لواسیت، ﴿ثُمَّ لِيَقْطَعْ﴾ واته: پاشان خوی بخنکینیت^۱

موجاهیدو عیکریمه و عه تاو نه بو جه وزاو قه تاده و که سانی تریش هر وایان وتووه.^۲ ﴿مَنْ كَانَتْ يَدُهُ أَنْ

لَنْ يَنْصُرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ إِلَى السَّمَاءِ ثُمَّ لِيَقْطَعْ فَلْيَنْظُرْ هَلْ يُدْهَبَ كَيْدُهُ مَا يَعْبَثُ﴾

واته: هر که سیک پتی وایه که خودا به هانای موچه ممه د ﴿﴾ و کتیبه که ی و نایینه که یه وه نایه، با

بجیت خوی بکوژیت نه گه ر به وه دلی ئاو ده خواته وه و ئارامی بق دیت، گومانی تیدا نیه که هر خودا

سه ری ده خات. وه خوی گوره له نایه تیکی تردا ده فرموویت: ﴿إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا

^۱ الطبری (۵۸۱/۱۸).

^۲ الطبری (۵۸۳/۵۸۰/۱۸).

فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ^۱ واته: به راستی نیمی پیغمبرانمان و نه‌وانه‌ی باوه‌پیان هیناوه سرکه‌وتوو ده‌که‌ین له ژبانی دنیا‌داو لهو پوژی (قیامت)‌دا که شایه‌ته‌کان هه‌لده‌سنه‌وه. بویه لیره‌شدا فه‌رموویه‌تی: ﴿فَلْيَنْظُرْ هَلْ يُدْهَبَ كَيْدُهُ مَا يَعْبُطُ﴾ سودی ده‌لئیت: ده‌با بزانییت به‌وه‌ی ده‌یکات له باره‌ی موحه‌مه‌دوه (ﷺ) دلی توخه‌ی ده‌کات.^۲ عه‌تای خوراسانی ده‌لئیت: ده‌با بزانییت به‌وه‌ی ده‌یکات دلی چاک ده‌بیته‌وه و داخی دلی نامینئیت. پاشان خوی گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ﴾ واته: هه‌ر به‌م شیویه‌ی ئه‌م قورنانه‌مان ناره‌دخوار ﴿وَأَنْزَلْنَاهُ نَزْلًا مَنَاجٍ﴾ واته: که زور مانا و ته‌کانی ناشکران، بیانو برو به‌لگه‌یه له لایه‌ن خواوه بق خه‌لکی، ﴿وَأَنَّ اللَّهَ بِهَدْيِ مَنْ يُرِيدُ﴾ واته: خوا مه‌یلی له هه‌ر که‌سێک بیت گومرای ده‌گات و مه‌یلی له هه‌ر که‌سێش بیت پئی نیشاندە‌دات، له‌کارزانه‌و سه‌لمینه‌ری به‌لگه‌یه له‌وه‌دا، ﴿لَا يُسْئَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْئَلُونَ﴾^۳ واته: (خوا) پرسیری لی نا‌کریت (په‌خنه‌ی لی نا‌کریت) له هه‌ر کاریک که ده‌یکات به‌لام نه‌وان (ئاده‌میزاد) پرسیریان لی ده‌کریت. نه‌مه‌یش هه‌موو له به‌زه‌یی و له کارزانی و دادوهری و زانیاری و گه‌وره‌یی خودا خو‌یه‌تی. هیچ که‌س ناتوانئیت ده‌ست له‌کاربه‌وه بدات و زور تونده له لیپرسینه‌وه‌یدا.

﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّالِحِينَ وَالصَّادِقِينَ وَالْمَجْسُوسَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا إِنَّ اللَّهَ يَفْصِلُ

بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٧﴾

خوای گه‌وره له پوژی قیامه‌ت‌دا دادوهری له نیوان گشت گروگان‌دا ده‌کات

خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّالِحِينَ وَالصَّادِقِينَ وَالْمَجْسُوسَ وَالَّذِينَ

أَشْرَكُوا﴾ واته: به راستی که‌سانیک که برویان هیناوه و که‌سانیک که بوون به جووله‌که‌و نه‌ستیره

(یان فریشته) په‌رسته‌کان و (نه‌سرانیه‌کان) و ناگرپه‌رسته‌کان و نه‌وانه‌ی هاویه‌شیان بق خوا داده‌نا،

خوای گه‌وره باسی خه‌لکی هه‌موو ناینه‌کان ده‌کات له خاوه‌ن باوه‌پان و غه‌یری خاوه‌ن باوه‌پان له

جووله‌که‌و گاورو و ناگر په‌رست و بتپه‌رستان، له سوره‌تی (البقرة)‌دا له پێشه‌وه باس‌مان کردن و پای

زانایانمان له باره‌یان‌وه باس کردوه، وه ده‌فه‌رموویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ

عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ﴾ واته: خودا له پوژی قیامه‌ت‌دا به کاری هه‌موویاندا پاده‌گات به دادوهری خو‌ی،

^۱ الفاطر (۵۱).

^۲ الرازي (۱۵/۱۳).

^۳ الانبياء (۲۳).

نهوانی بپوایان هیناوه ده یانخاته به هشت و نهوانه شی خوانه ناسن ده یانخاته جهه نم، چونکه خوی گوره ناگداری گشت کرداره کانیانه قسه کانیشیان له یاد ناکات و زانیاری هیه به سه ره هموو به نهانیه کانیداو نه ویشی له ناو دلیندا شاردوویانه ته وه.

﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مِنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ
وَالدَّوَابُّ وَكَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ وَكَثِيرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ وَمَنْ يَنْهَى اللَّهَ فَمَا لَهُ مِنْ مُكْرِمٍ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا

هه موو شتیك سوژده بق خوا ده بات

خوی گوره باسی نه وه مان بق ده کات که هر خوی به ته نها شایه نی به رسته، دیاره له بهر مه زنیه تی هه موو شتیك پیتی خوش بیټ یان پیتی ناخوش بیټ سوژده بق خوا ده بات، وه هر شته و سوژده یه کی تاییهت به خوی هیه و به و شیوه یه سوژده ده بات، وه ک خوی گوره ده فه رموویت:

﴿أَوْلَتْ يَرُوءًا إِلَى مَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ وَيَنْفَعِيؤًا ظُلْمًا عَنِ الْيَمِينِ وَالشَّمَائِلِ سُجَّدًا لِلَّهِ وَهُمْ دَاخِرُونَ﴾^۱ واته: نایا نهوانه نابیستن و سه رنج نادهن که هرچی خوا دروستی کردوو سه یبه ره کانیا ن ده گزیت به لای پاست و چه پاندا به ملکه چیه وه سوژده بق خوا ده بن. وه لییره یشدا ده فه رموویت: ﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ

يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ﴾ واته: نایا نه ندی که به پاستی سوژده بق خوا ده بات نه وه ی له ناسمانه کان و نه وه ی له زه ویدایه، ﴿وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْجُدُ بِحَمْدِهِ﴾^۲ واته: هه موو شتیك مه گین سوپاس و ستایشی خوی گوره ده کات. وه ده فه رموویت: ﴿وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ

وَالشَّجَرُ﴾ واته: هه روه ها پزرو مانگو نه ستیره کان و چیاکان و دره خت، بویه ناوی خورو مانگو نه ستیره کانی هیناوه به تاییه تی، چونکه غهیری خودا به رسترون، خوی گوره پوونی کردوو ته وه که نه مانیش سوژده هر بق وه دپینه ریان ده بن، چونکه نه وانیش به رفه رمانی خودان و له فه رمانی

ده رناچن و ژیربارن، ﴿لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِنْ كُنْتُمْ إِتْيَاهُ تَعْبُدُونَ﴾^۳ واته: سوژده مه بن نه بق خورو نه بق مانگ به لکو سوژده به رن بق نه و خوییه ی نهوانی وه دپینه اوه نه گه ر نیوه ته نها نه وه به رستن. له هه ردوو سه حیحه که دا هاتوو له نه بو زه پیره وه

^۱ النحل (۴۸).

^۲ الاسراء (۴۴).

^۳ فصلت (۳۷).

(په‌زای خوای لی بیټ) پړوایه‌ت کړاوه ده‌لټت: پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) فرمووی: (ثایا ده‌زانی ئەم خۆره بۆ کوئی ده‌چیت؟) وتم: خواو پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ) باش ده‌زانن. فرمووی: (نم خۆره ده‌پوات له ژیر (عرش) دا سوژده ده‌بات پاشان داوای نینن ده‌کات شکي هه‌بو که پټی بو‌تریت: بگه‌پژده‌وه بۆ ئەو شوینە‌ی که لټی هاتووی).^۱ له ئیبنو‌عه‌بباس‌وه ده‌لټت: پیاویک هات بۆ لای پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) وتی: ئە‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) ئە‌مشه‌و خه‌وتی‌بوم له‌خه‌مدا دیتم وه‌ک ئە‌وه‌ی که نو‌یزه‌که‌م له‌پشت دره‌ختی‌که‌وه سوژده‌م برد، دره‌خته‌که‌یش سوژده‌ی برد که من سوژده‌م برد، گویم لی‌بوو دره‌خته‌که‌ ده‌یوت: ئە‌ی خودایه‌ بۆ ئە‌م سوژده‌یه‌ پادا‌شتم لای خۆت بۆ بنووسه، وه‌ تاوانی‌کیشم به‌و سوژده‌یه‌ له‌سه‌ر لابه‌ره‌و بیکه‌ به‌ تو‌یشوویه‌کیش بۆم لای خۆت و لټشم قه‌بول بکه‌ وه‌ک چۆن له‌به‌نده‌ت داود قه‌بول کرد. ئیبنو‌عه‌باس ده‌لټت: پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) سوژده‌یه‌کی خویندو پاشان سوژده‌ی بردو ئە‌وه‌ی خویند که‌ پیاوه‌که‌ بۆی گټراپه‌وه‌ له‌ قسه‌ی دره‌خته‌که‌. تیرمیزی و ئیبنو‌ماجه‌و ئیبنو‌حیبا‌ن پړوایه‌تیان کردووه.^۲ ﴿وَالذَّوَابُ﴾ واته‌: گیانه‌وه‌ر هه‌موو. له‌م فرمووده‌یه‌دا هاتووه‌ له‌ نیعمای ئە‌حمده‌وه‌ پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) قه‌ده‌غه‌ی کردووه‌ که‌ سه‌ر پشتی گیانه‌وه‌ر بگرتت به‌ مینبەر (چونکه‌ له‌وانه‌یه‌ ئە‌وه‌ی به‌کارده‌ه‌یترت بۆ سواری چاکتر بیټ و زۆتر یادی خوا بکات له‌وه‌ی که‌ سواری بووه‌).^۳ وه‌ ده‌فرموویت: ﴿وَكَاذِبٌ مِّنَ النَّاسِ﴾ واته‌: زۆرێک له‌ مه‌ر‌د‌م‌ی‌ش سوژده‌ بۆ خوا ده‌به‌ن به‌ مه‌یلی خۆیان له‌ خودا ده‌پا‌ر‌ت‌نه‌وه‌ له‌ کاتی ئە‌و سوژده‌ بردنه‌دا، ﴿وَكَاذِبٌ حَقٌّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ﴾ واته‌: زۆرێکیش پړیاری سزایان بۆ دراوه، که‌ خۆ به‌ زل ده‌زانن ملکه‌چ ناکه‌ن و سوژده‌ نابه‌ن بۆ خودا، ﴿وَمَنْ يُرِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُّكْرِمٍ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ﴾ واته‌: هه‌ر که‌ سی‌ک خودا توشی سوکایه‌تی بکات، هه‌چ که‌ سی‌ک ناتوانیت پ‌ر‌ن‌ی لی‌ بگرتت، خودا مه‌یلی هه‌ر شتی‌کی بیټ ده‌یکات. له‌ ئە‌بو‌هوره‌یره‌وه‌ ده‌لټت: پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) فرموویه‌تی: (وه‌ختیک ئە‌وه‌ی ئاده‌م سوژده‌ی برد شه‌یتان گۆشه‌گیر ده‌بیټو ده‌گری و ئە‌لی: واوه‌یلا بۆ من ئە‌وه‌ی ئاده‌م فرمانی پ‌د‌ر‌ا سوژده‌ بیات، سوژده‌ی بردو به‌هه‌شتی بۆ خۆی برد، فرمانیش کرا به‌ من سوژده‌ بیه‌م، سوژده‌م نه‌برد، ناگریش بۆ من بو). موس‌لیم پړوایه‌تی کردووه.^۴ نیعمای ئە‌حمده‌و پړوایه‌تی کردووه‌ له‌ عوقبه‌ی کوپ‌ی عامیره‌وه‌ ده‌لټت: وتم: ئە‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) ثایا پ‌ر‌ن‌ی سو‌ره‌تی (الحج) دراوه‌ به‌سه‌ر سو‌ره‌ته‌کانی تری

^۱ فتح الباری (۲۴۲/۶)، مسلم (۱۳۸/۱).

^۲ تحفة الأحوزي (۱۸۱/۳)، ابن ماجه (۳۳۴/۱)، ابن خیان (۱۹۱/۴)، تیرمیزی و توویتی: فرمووده‌یه‌کی غه‌ریبه‌.

^۳ أحمد (۴۴۱/۳)، فرمووده‌یه‌کی لاوازه‌.

^۴ مسلم (۸۷/۱).

قورئاندا به دوو سوژده؟ فه رموی: (به‌ئی،) هر که سیک سوژده‌یان تیدا نه‌بات با نه‌یاخوینیت. ^۱ نه‌بو داودو تیرمیش پیوایه‌تیاں کردوه. ^۲ نه‌بو داود پیوایه‌تی کردوه له (المراسیل) دا له خالییدی کوپی مه‌عدانه‌وه که نه‌بو داود ده‌لئیت: ^۳ نه‌م فه‌رموده‌یه به شیوه‌یه‌کی تره‌اتوه واته له پیگه‌یه‌کی تره‌وه به‌لام (به‌په‌حه‌مت بیّت) که پیغه‌مبه‌ر (ص) فه‌رمویه‌تی (فضلت سورة الحج علی سائر القرآن بسجدةین) پاشان ^۴ به سه‌حیح دانانریت. حافیز نه‌بو به‌کری ئیسماعیلی پیوایه‌تی کردوه له نه‌بو جه‌مه‌وه که عومه‌ر دوو سوژده‌ی برد له سوره‌تی (الحج) کاتیک له جابیه بوو، پاشان وتی: ^۵ نه‌م سوره‌ته پیتی ئی نراوه به دوو سوژده. ^۶ نه‌بو داودو ئیینو ماجه پیوایه‌تیاں کردوه له عه‌مری کوپی عاسوه که پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) پانزه سوژده‌ی خویندوه له قورئاندا، سی سوژده‌یان له موفسه‌له‌کاندان دوانیش له سوره‌تی (الحج) دا نه‌مانه چهنه به‌لگه‌یه‌کن یه‌کتری به‌هیز ده‌کن ^۷.

﴿هَذَانِ خَصْمَانِ أَخَصَمُوا فِي رَيْبِهِمُ فَأَلَّيْنِ كَفَرُوا قُطِعَتْ لَهُمْ ثِيَابٌ مِنْ نَارٍ يُصَبُّ مِنْ فَوْقِ رُءُوسِهِمُ الْحَمِيمُ ﴿۱۱﴾ يُصْهَرُ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ وَالْجُلُودُ ﴿۱۲﴾ وَلَهُمْ مَقْنَعٌ مِنَ حَدِيدٍ ﴿۱۳﴾ كُلَّمَا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ غَمٍّ أُعِيدُوا فِيهَا وَذُقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿۱۴﴾﴾

هوی هاتنه‌خواره‌وی نه‌م نایه‌ته

له هه‌ردوو سه‌حیحه‌که‌دا هاتوه، له نه‌بو زه‌په‌وه: که سویندی خواره‌وه نه‌م نایه‌ته: ﴿هَذَانِ خَصْمَانِ أَخَصَمُوا فِي رَيْبِهِمُ﴾ واته: نه‌مانه دوو کز مه‌لی دژ به‌یه‌کن ده‌مه‌قالی و کیشه‌یانه ده‌رباره‌ی په‌روه‌رگاریان. له‌سه‌ر سه‌مزه و دوو هاوه‌له‌که‌ی و عوقبه و دوو هاوه‌له‌که‌ی نه‌م نایه‌ته هاتوه‌ته خواره‌وه نه‌و پۆژی که چوون به‌گژ یه‌کداو په‌لاماری یه‌کتریاں دا له به‌دردا. نه‌مه ده‌قی و ته‌ی بوخاریه له ته‌فسیری نه‌م نایه‌ته‌دا. ^۸ جاریکی تریش بوخاری پیوایه‌تی کردوه له عه‌لی کوپی نه‌بو تالیبه‌وه که ده‌لئیت: من یه‌که‌م که سیک که به نه‌ژئودا ده‌که‌وم له‌به‌ر ده‌ستی خوی په‌حماندا بۆ کیشه له پۆژی قیامه‌تدا. قه‌یس ده‌لئیت: نه‌م نایه‌ته: ﴿هَذَانِ خَصْمَانِ أَخَصَمُوا فِي رَيْبِهِمُ﴾ له‌سه‌ر نه‌وان هاتوه‌ته‌خواره‌وه: نه‌وانه‌ی که په‌لاماری یه‌کتریاں داو له پۆژی به‌درداهه‌لگژان به‌یه‌کدا که بریتین له:

^۱ الترمذی (۵۷۸)، سه‌ره‌تای فه‌رموده‌که سه‌سه‌نه.

^۲ أبو داود فی المراسل (۷۸)، فه‌رموده‌یه‌کی مورسه‌له.

^۳ البیهقی (۳۱۷/۲).

^۴ أبو داود (۱۴۰۱)، ابن ماجه (۱۰۷۵)، نه‌وه‌وی و مونزیری به‌سه‌نه‌نیاں داناهه.

^۵ فتح الباری (۲۹۷/۸)، مسلم (۲۳۲۲/۴).

عَلَى وَحْمَزٍ وَعَبِيدَةٍ بِبَعْبِ عَوْتِ بَيْ كَوْرِي بِبَعْبِ وَهَلِيدِي كَوْرِي
 عَوْتِ بَعْبِ. بُوخَارِي خَزِي بِه تَهَنَّا رِيوَايَتِي كَرْدُووه. ^۱ نَبِينُو نُهَبِي نَهَجِيح دَهَلَيْتِ لَه مَوَجَاهِيدَه وَه لَه م
 نَايَه تَه دَا: ﴿هَذَا نِ حَصْمَانِ اَنْحَصَمُوا فِي رَجْمٍ﴾ دَهَلَيْتِ: نُه مَه نَمُونَه ي خَوَانَه نَاس و خَاوَه ن بَاوَه رِ كَه كَيْشَه
 دَه كَه ن لَه سَه ر زِيَنْدُو وَيُوونَه وَه. وَه لَه رِيوَايَه تَيْكِي تَرْدَا مَوَجَاهِيدُو عَه تَا دَهَلَيْنِ: لَه م نَايَه تَه دَا، نُه وَانَه ي
 كَيْشَه دَه كَه ن لَه سَه ر پَه رُوَه رِ دِگَارِيَان خَاوَه ن بَاوَه رُو خَوَانَه نَاسَان. جَارِيكِي تَرِيش مَوَجَاهِيدُو عَه تَا
 دَهَلَيْنِ: مَه بَه سَت بَه م نَايَه تَه خَاوَه ن بَاوَه رُو خَوَانَه نَاسَه، نُه م قَسَانَه هَه مَوُو نُه وَانَه دَه گَرِيْتَه وَه،
 بَه سَه رَهَاتِي رُوژِي بَه دَرُو غَه رِي بَه دَرِيش دَه گَرِيْتَه وَه، چُونَكَه خَاوَه ن بَاوَه رَان دَه يَانَه وَيْتِ نَايِيْنِي خُوْدَا ي
 گَه وَرَه سَه رِيخَن، خَوَانَه نَاسَانِيش دَه يَانَه وَيْتِ رُو نَاكِي بَاوَه رِ بَكُوژِيْتَنَه وَه وَه خَه لَكِي لَه هَق
 دُوورِيخَه نَه وَه وَه پَرُو پُوچِي خُوْيَان بَرَه وَ پِي بَدَه ن نُه مَش كَيْشَه كَيْشِيكِي بَه رَدَه وَامَه ... نُه مَه
 رَاوَبُو چُوونِي نَبِينُو جَه رِيْرَه وَ رَايَه كِي چَاكِي شَه.

پادا شتی خوانه ناسان

خَوَا ي گَه وَرَه دَه فَه رَمُووِيْتِ: ﴿قَالَيْنَ كَفَرُوا قُطِعَتْ لَهُمْ نِيَابٌ مِّنْ نَّارٍ﴾ وَاتَه: جَا نُه وَانَه ي كَه
 بِيَاوَه رِ بُوون لَه (رُوژِي دَوَايِيْدَا) پُوژَاكِيَان بُو دَه بَرْدَرِيْتِ (پَر بَه رِيَان) لَه نَاگَر، سَه عِيْدِي كَوْرِي
 جَوَبِيْر دَهَلَيْتِ: چُوژَاكِي مَس چُونَكَه لَه هَه مَوُو شَتِيك زِيَا تَر گَه رَم دَه بِيْتِ كَه گَه رَم بَكْرِيْتِ. ^۲ ﴿يُصَبُّ مِنْ
 فَوْقِ رُؤُوسِهِمُ الْحَمِيمُ﴾ وَاتَه: بَه سَه رِيَان دَا دَه رُوژِيْنَرِيْتِ نَاوِي رُوژَر گَه رَم، ﴿يُصَهَّرُ بِوَه مَا فِي بَطُونِهِمْ
 وَالْجُلُودُ﴾ وَاتَه: دَه تُووِيْنَرِيْتَه وَه بَه وَ (نَاوَه گَه رَمَه) نُه وَه ي لَه نَاو سَكِيَان دَا يَه وَ پِيْسَتَه كَانِيش (يَان)، نَبِينُو
 جَه رِيْر رِيوَايَه تِي كَرْدُووه لَه نُه بُو هُوْرَه رِيْرَه وَه نُه مِيْش لَه پِيْغَه مَبَه رَه وَه (ﷺ) فَه رَمُووِيَه تِي: (نُه نَاوَه
 كُوْلَه كَه دَه كَرِيْتِ بَه سَه رِيَان دَا (مِيْشَكِي) سَه رِيَان كُوْن دَه كَا تُو دَه چِيْتَه نَاو بُوژَايِي مِيْشَكِيَان وَ بَه نَاو
 لَاشَه يَان دَا دَه رُوَا تَه خُوَا رَه وَه وَ دَه يَرِيْتِ هَه تَا دَه گَا تَه هَه رَدُو پَايَان دَه سُوْتِي وَ پَارْچَه پَارْچَه دَه بِيْتِ وَ
 دِيْتَه خُوَا ر، نُه وَه تُوَا نَه وَه يَه، پَاشَان دَهَلَيْتِ: چُوْن بُوو وَه ك خُوِي لِي دِيْتَه وَه). ^۳ تِيْر مَزِيْش رِيوَايَه تِي
 كَرْدُووه وَ دَهَلَيْتِ: فَه رَمُوودَه يَه كِي چَاك وَ رَاسَتَه (حَسَن صَحِيح). ^۴ نَبِينُو نُهَبِي حَا تَه مِيْش هَه ر بَه وَ
 شِيُوَه يَه رِيوَايَه تِي كَرْدُووه. دِيْسَان نَبِينُو نُهَبِي حَا تَه م رِيوَايَه تِي كَرْدُووه لَه عَه بَدُوْلَا ي كَوْرِي سَه رِيْبَه وَه
 دَهَلَيْتِ: فَرِيْشَتَه دِيْتَه لَا ي دَه فَرِيْكِي بَه نُو مَه مَاقَاش هَه لَگَر تُووه نُه وَ نَدَه گَه رَمَه وَه خَتِيْكَ نَزِيْكَ دَه بِيْتَه وَه

^۱ فتح الباري (۲۹۷/۸)

^۲ الطبري (۵۹۰/۱۸).

^۳ الطبري (۵۹۱/۱۸).

^۴ تحفة الاحوزي (۳۰۱/۷)، فَه رَمُوودَه يَه كِي لَاوَا زَه.

له دهم و چاوی پقی لیبته تی، ده لیت گورزنیکی ناسنی پییه به رزی ده کاته وه ده یکشیتیت به سه رییدا میشکی ده پرتیت و پاشان ئه و ناوه گو له و ده فردها ده کاته میشکی و ده چیته بوشایی میشکی، نه وه یه که خوی گه وره ده فرمویت: ﴿يُصْهَرُ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ وَالْجُلُودُ﴾^۱ واته: به و ناوه کولاره ناو سکیان و پیستیان ده سوتیتیت و ده توتیه وه و دیته خواره وه. نیبنو عه باس له م نایه ته دا ﴿وَلَهُمْ مَقَامِعٌ مِنْ حَدِيدٍ﴾^۲ ده لیت: لیان ده دیت به و گورزه ناسنینه هر پارچه یه کی له شوینیک ده که ویت. هاوارو

واوه یلایانه.^۲ ﴿كُلَّمَا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ غَيْرِ أُعِيدُوا فِيهَا وَذُقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ﴾ واته: هر کاتیک بیان ویت له ناو ئه و ناگره بینه ده ره وه، له و مهینه تیه خویان پزگار بکه ده خرنه ناوی و بیان ده و تریت: ژیا نی ناگری سوتینه ر بچین. ئه عه ش ده لیت: له ئه بو زه بیان وه له سه لمان وه ده لیت: ئه و ناگره ندر ره ش و تاریکه گرو پشکوک ی پووناک نابیته وه، پاشان ئه م نایه ته ی خویند ﴿كُلَّمَا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ غَيْرِ أُعِيدُوا فِيهَا﴾، ﴿وَذُقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ﴾ وه ک ئه م نایه ته وایه که خوی گه وره ده فرمویت: ﴿وَقِيلَ لَهُمْ ذُقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّتِي كُنْتُمْ بِهِ تَكذِبُونَ﴾^۳ واته: بیان ده و تریت بچن سزای ئه و ناگره ی که نیوه باوه رتان بی نه ده کرد.

﴿إِنَّ اللَّهَ يَدْخُلُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يُكَلِّمُونَ فِيهَا مِنْ أَسْوَدٍ مِنْ ذَهَبٍ وَلَوْثًا وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ﴾^(۲۳) وهدوا إلى الطيب من القول وهدوا إلى

صراط المستقيم ﴿۲۴﴾

پاداشتی خواوه نیا و مران

کاتیک خوی گه وره باسی ژیا نی خه لکی ناو ناگر ده کات (خوا په نامان بدات له و ژیا نه) که تیبدا ده ژین له جه زه به و مهینه تی و سوتاندن و زنجیر له ده ست و قاچ و له گه ل پوشاکی ناگرین که ده کرتیه به ریان، پاشان دیته سه ر باسی خه لکی به هه شت داوامان وایه له خوا که له پیزو به زه یی خوی بی به شمان نه کات، ده فرمویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَدْخُلُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ﴾ واته: ئه وانه ی خواهن باوه رن خوی گه وره ده یا نخاته باغاتیک جوباریان به به ردا ده روات، واته: ئه و پووباره به به رده م و له پشت و به نه نیشته و به ژیر دره خته و کوشکه کانیدا ده روات،

^۱ الدر المنثور (۲۱/۶).

^۲ الطبری (۵۹۳/۱۸).

^۳ السجدة (۲۰).

به ناره زوئی خویمان بزهر شوینتیک حزی لی بکن و ناره زوویان بی ده بیهن، ﴿يَكُونُ فِيهَا مِنْ
 اَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَّلُؤْلُؤًا﴾ واته: لهو به هشته دا خشلی بازنی زیرو مرواریان له ده ستدایه، وهک
 پیغه مبر (ﷺ) له فهرمووده به کی سه حیددا فهرموویته: (خشلی خاوهن باوه پ ده گاته نه و شوینه ی
 که ناوی ده ستنوویژ پیی ده گات).^۱ ﴿وَلِبَاسَهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ﴾ واته: پۆشاکیان له ناو به هشتدا
 ناوریشمه به پیچه وانهی خه لکی ناو جه هته م، که پۆشاکیان ناگره، پۆشاک ی نه مان له ناوریشمی
 ته نک و سفته. وهک خوی گه وره له نایه تیکی تر دا ده فهرموویته: ﴿عَلَيْهِمْ ثِيَابٌ سُنْدُسٌ خُضْرٌ وَّاسْتَبْرَقٌ
 وَّحُلُوٌّ اَسَاوِرٌ مِنْ فِضَّةٍ وَّسَقَمُهُمْ رَهْمٌ شَرَابًا طَهُورًا ﴿٢١﴾ اِنَّ هَذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَّكَانَ سَعِيْكُمْ مَشْكُورًا﴾ واته:
 له به ریاندایه به رگی نه رم و نۆلی سه وزکارو پۆشاک ی ناوریشمین و بازیندراوه ته وه به بازنی زیرو
 په روه ردگاریان شه رابی پاک و ته میزیان پی نۆش نه کات، نه م به هه شته پاداشتی نیوه یه و هه موو
 کۆشیتیکتان سوپاسکراوه. له فهرمووده ی سه حیددا هاتووه: (له دنیا دا پۆشاک ی نه وریشم و نه وه ی به
 ناوریشم تیکه لکراوه و پاژاوه ته وه له بهر مه کن، چونکه هه ر که سیك له دنیا دا له بهری کرد له پۆژی
 دوا پیدا له بهری ناکات).^۲ عه بدولای کوپی زویه ر ده لیت: هه ر که سیك هه تا ناوریشم له بهر نه کات له
 پۆژی دوا پیدا ناچیته به هه شت، خوی گه وره ده فهرموویته: ﴿وَلِبَاسَهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ﴾^۳ پاشان خوی
 گه وره ده فهرموویته: ﴿وَهُدُوا اِلَى الطَّيِّبِ مِنَ الْقَوْلِ﴾ واته: به ره و قسه ی پاک و چاک ده برین، وهک
 نه م نایه ته که خوی گه وره ده فهرموویته: ﴿وَأَدْخِلْ اَلَّذِيْنَ ءَامَنُوْا وَّعَمِلُوْا الصَّٰلِحٰتِ جَنَّٰتٍ تَجْرٰى مِنْ
 تَحْتِهَا اَلْاَنْهٰرُ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا بِاِذْنِ رَبِّهِمْ يَحْبَسُهُمْ فِيْهَا سَلٰمٌ﴾ واته: وه نه وانسه ی باوه ریان هیناوه و
 کرده وه ی چاکیان کردووه ده خرینه به هه شتانتیک که پوو باره کان دین و ده چن به هه میسه یی تیایدا
 ده بن به نیزنی په روه ردگاریان به خیره اتنیان له و (به هه شته) به وته ی سه لاهه. وه ده فهرموویته:
 ﴿وَالْمَلٰٓئِكَةُ يَدْخُلُوْنَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ ﴿٢٢﴾ سَلٰمٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبٰى الدَّارِ﴾ واته: فریشته کانیش

^۱ فتح الباری (۳۹۸/۱۰)، مسلم (۲۱۹/۱).

^۲ الانسان (۲۲-۲۱).

^۳ مسلم (۱۶۲۸/۱۶۴۲/۳).

^۴ النسائي في الكبرى (۴۶۵/۵).

^۵ ابراهيم (۲۳).

^۶ الرعد (۲۴-۲۳).

دهچنه ژوروره وه بؤ لايان له هه موو ده رگايه كه وه، (پييان ده لئين) سه لامتان لى بيت چونكه نارامتان گرت (له دنيا دا) جا چهند سه ره نجاميكي چاكتان بوو. وه ده فره موويت: ﴿لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لِقَاءَ وَلَا تَأْسِيمًا ۝١٥﴾ إِلَّا قِيلًا سَلَامًا سَلَامًا^١ واته: واته: نايستن لهو به هه شته دا نه قسه ي بى هوده و نه تاوانبار كردن، جگه له وته ي سلاوو سه لام كردن (له يه كترى). ده پون به ره و شوينى كه هه ميشه قسه ي چاك و پاكي تيدا ده بيستن، وه ده فره موويت: ﴿وَيُلْقُونَ فِيهَا شِجَاءً وَسَلَامًا^٢﴾ واته: لهو شوينه دا سلاويان لى ده كريت (له لايه ن فريشته كانه وه زرد به گوره يى). نهك وهك خه لكى ناگر كه سو كايه تيان پى ده كريت به قسه و ليدان پييان ده و تريت: سزاي سوتينه ر بجه ن. وه ده فره موويت: ﴿وَهُدُوا إِلَى صِرَاطِ الْحَمِيدِ﴾ واته: به ره و شوينيك ده برين كه سو پاسى خوداي تيدا ده كه ن بؤ نه و چا كه يه ي كردى له كه ليان و به ره مه ندى كر دوون و پيزى ليتاون، وهك له فره مووده ي سه حيدا هاتوه: (ئه وانه فيرى ته سبيحات و سو پاس و ستايش ده كرين، وهك فيرى هه ناسه دان كراون).^٣ هه ندى له زانايانى ته فسير له م نايه ته دا: ﴿وَهُدُوا إِلَى الطَّيِّبِ مِنَ الْقَوْلِ﴾ و توويانه: فيرى قورئان ده كرين. هه ندىكى تر و توويانه فيرى (لا اله الا الله) ده كرين. هه ندىكى تريش و توويانه: فيرى پارانه وه ي چاك و دروست ده كرين. ﴿وَهُدُوا إِلَى صِرَاطِ الْحَمِيدِ﴾ واته: شاره زاي پى راست ده كرين له دنيا دا. ئه مانه ي كه باسمان كرد دزايه تيان نيه له كه ن ئه و قسانه ي باسمان كرد.

﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ الَّذِي جَعَلْنَاهُ لِلنَّاسِ سَوَاءً الْعُرْكُفِ فِيهِ

وَالْبَادِ وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِالْحَكْمِ يُظَلِّمِ نَفْسَهُ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ ۝٢٥﴾

هه ره شه له و كه سانه ي بوونه ته له مبه ر له رى خوا و كه عبه ي پيروز دا و ده يانه و يت بيدينى تيدا بكه ن

خوا ي گه و ره بي زارى خوى ده رده به ريت له و خوانه ناسانه ي كه ده بيه له مبه ر له رى خواهن باوه پاندا كه بجه كه عبه ي پيروز مه ناسي كه كاني خويان به جى بينن (ياساي قورباني به جى به ينن) وه خويان به خواهن و كار به ده ستي ده زانى، خوا ي گه و ره يش له نايه تيكي تر دا ده فره موويت: ﴿وَمَا كَانُوا

^١ الواقعة (٢٥-٢٦).

^٢ الفرقان (٧٥).

^٣ مسلم (٤/٢١٨/٢١٨).

أُولَئِكَ إِن أَوْلَاؤُهُمْ إِلَّا الْمُتَّقُونَ^۱ واته: له کاتیکدا شه وان خوشه ویست و سه ره رشتیاری شه و مزگه و ته) نین به پاستی سه ره رشتیاری خوشه ویستی شه و مزگه و ته) خواناسان و پاریزکارانن. له م نایه ته دا به لگه هه به له سه ره شه وهی که له مه دینه هاتوه، وه که له سوره تی (البقره) دا ده فه رموویت:

﴿يَسْتَوُونَكَ عَنِ النَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ قُلْ قَاتَلُ فِيهِ كَبِيرٌ وَصَدٌّ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَكُفْرٌ بِهِ وَالْمَسْجِدِ

الْحَرَامِ وَإِخْرَاجُ أَهْلِيهِ مِنْهُ أَكْبَرُ عِنْدَ اللَّهِ^۲ واته: پرسپارت لی ده کن ده رباره ی مانگی حه رام جه نگریدن تیایدا بللی جه نگ له مانگی ناگریه ستدا گوناهیکی گه وره به به لام به ره لهستی ریازی خواو بیبروایی پیی و (پنگری موسلمانان) له مزگه وتی حه رام و ده رکردنی خه لکی شه و مزگه و ته لینی گه وره تره له لای خودا (له جه نگریدن له مانگی حه رامدا). وه لیتره یشدا ده فه رموویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا

وَرِصْدُونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ﴾ واته: له گه ل شه ویشدا که خوانه ناس بوون و ده بوونه له مه ریش له پنگی خودا و ریوشتن بۆ ناو که عبه ی پیروز، واته: نه یانده هیشت خاوه ن باوه پان بچه ناو که عبه ی پیروز که له پاستیدا خاوه ن باوه پان خاوه ن و شایسته ترن له و خوانه ناسانه به و شویتنه، شه م پسته به له م نایه ته دا، وه که شه م نایه ته وایه که خوی گه وره ده فه رموویت: ﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ

قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ^۳ واته: شه وان شه ی که بهوایان هیتاوه و دلیان نارام ده بیت به یادی خوا ناگادار بن که هر به یادی خوا دله کان نارام ده بن. یانی سیفه تیان وایه که به یادی خوا دلنارام شه بن.

باسی به کریدانی خانووی مه ککه

خوی گه وره ده فه رموویت: ﴿الَّذِي جَعَلْنَاهُ لِلنَّاسِ سَوَاءَ الْعَنكِفُ فِيهِ وَالْبَادِ﴾ واته: که شه ویمان داناره (بۆ خواپه رستی) بۆ مه مو خه لکی به کسانه چ شه وان شه ی له ویدان یان له دورده وه بوی دین. شه و خوانه ناسانه رییان ده گرت له خه لکی که بچه ناو که عبه ی پیروز، که خوی گه وره کردبووی به شوینی مه مو که سیک به بی جیاوازی، با شه و کسانه دانیشتووی شه وی بووبن یان خه لکی شوینیکی دوری مه ککه بن، ﴿سَوَاءَ الْعَنكِفُ فِيهِ وَالْبَادِ﴾ واته: چ نیشته جی چ خه لکی شوینی تر. له م نایه ته وه ده رده که ویت که خه لکی به کسانن له ناو سه ره زمینی مه ککه و دانیشتن تییدا، وه که عه لی کوپی شه بو

^۱ الانفال (۲۴).

^۲ البقره (۲۱۷).

^۳ الرعد (۲۸).

تله ده لئیت: له ئیبنو عه باسه وه له م نایه ته دا ﴿سَوَاءَ الْعَنكِفُ فِيهِ وَالْبَادِ﴾ ده لئیت: خه لکی مه ککه و خه لکی غیری مه ککه داده به زینه ناو که عبه ی پیروز. ^۱ موجهید له م نایه ته دا: ﴿سَوَاءَ الْعَنكِفُ فِيهِ وَالْبَادِ﴾ ده لئیت: خه لکی مه ککه و خه لکی غیری مه ککه یه کسان بوون له خانووه کاندان، نه بو سالحو عه بدوره حمانی کوپی سابت و (سابط) عه بدوره حمانی کوپی زهیدی کوپی نه سله میش هر وایان وتووه. عه بدوره زاق ده لئیت: له موعه مهروه له قه تاده وه ده لئیت: خه لکی مه ککه و خه لکی غیری مه ککه یه کسان، نه م باسه نه وه یه که شافیعی و ئیسه قاتی کوپی راه وه یه یه له مرگه وتی خه یفدا کیشه یان بو له سهری، نه حمه دی کوپی حه نه لیش له وی بو، شافیعی (په حمه تی خوی لی بیت) پای و ابو که زهوی و شوینه کانی مه ککه دروسته ته ملیک بکرین له سهر خه لکی و به کریش بدرین و بۆ که سو کاریشیان به میراتی بمتینه وه، فه رموده که ی ئوسامه ی کوپی زهیدی کرده به لگه که ده لئیت: وتم: نه ی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) نایا به یانی له ماله که ی مه ککه ت دابه زین؟ پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموی: (جانایا عه قیل هیچ شوینیکی هیشته توه بۆمان) ^۲ پاشان فه رموی: (خوانه ناس هیچ نابا له موسلمان مولمانیش هیچ نابا له خوانه ناس) (واته: نابنه میراتگری به کتری وه رگزی) (نه م فه رموده یه له هر دوو سه حیحه که دا هاتووه. ^۳ پپوایه ت کراوه که عومهری کوپی خه تاب خانووه کی کپی له سه فوانی کوپی نومه یه له مه ککه به چوار هزار (درهم)، کردیه به ندیخانه. تاوس و عه مری کوپی دیناریش هر وایان وتووه. ئیسه قاتی کوپی راه وه یه یه ده لئیت: خانووی مه ککه نه ده بیته میراتی و نه به کریش ده دریت. نه مه راو بوچوونی هندی له زانیانی پیشینه یه عه تاو موجهیدیش هر وایان وتووه، ئیسه قاتی کوپی راه وه یه یه نه و فه رموده ی ئیبنو ماجه ی کردووه ته به لگه که پپوایه تی کردووه له عه لقه مه ی کوپی نه زله وه ده لئیت: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) و نه بو به کرو عومه و وه فاتیان کرد، باسی خانووی مه ککه نه کراوه، زهوییه که نه بیته چۆل بو بیته هر که سیک پیویستی بووه تئیدا دانیشتووه وه هر که سیک پیویستی پیی نه بووه داویه تی به خه لکی تر. ^۴ عه بدوره زاق پپوایه تی کردووه له عه بدولای کوپی عه مره وه که ده لئیت: دروست نیه فرۆشتنی خانووی مه ککه و به کریدانی. دیسان ئیبنو جوهره یج ده لئیت: عه تانه نه ی کردبوو له کری وه رگرتن له حه رمه ی مه ککه دا، ئیبنو جوهره یج ده لئیت: عه تا هه والی دامی که عومهری کوپی خه تاب نه ی کردووه له دانانی ده رگا بۆ خانووه کانی مه ککه دا بۆ

^۱ الطبري (۵۹۶/۱۸).

^۲ چونکه عه قیل و طالب که کوپی (ابوطالب) بوون، میراتی نه بوتاللیان بۆ ما بووه وه و نه ویش هه موی فرۆشتبوو. (وه رگزی).

^۳ البخاري (۷۶۷۴)، مسلم (۱۶۱۴).

^۴ ابن ماجه (۳۱۰۷)، سه نه ده کانی سه حیحه.

نه‌وی حاجیه‌کان له و حه‌وشه‌کانیاندا دابه‌زن، یه‌که‌م که‌سئیک ده‌رگای بق خانووه‌که‌ی کرد سوه‌ییلی کوپ‌ی عه‌مر بوو، له‌به‌ر نه‌وه عومه‌ر ناردی به‌ شوینیدا، سوه‌یل وتی: نه‌ی گه‌وره‌ی موسلمانان مؤله‌تم بده، من پیاویکی بازگانم، بویه دوو ده‌رگام داناوه هه‌تا پشتم لی بگرن، عومه‌ر وتی: باشه مؤله‌ت ده‌درتی بق نه‌وه. عه‌بدوپه‌زاق پی‌وايه‌تی کردووه له مواجهیده‌وه که عومه‌ری کوپ‌ی خه‌تاب ده‌لئیت: نه‌ی خه‌لکی مه‌ککه ده‌رگا بق خانووه‌کانتان دامنه‌ین تا خه‌لکی له دووره‌وه دین با به مه‌یلی خویان له هه‌ر شوینیکدا داده‌به‌زن دانیشن.^۱ عه‌بدوپه‌زاق ده‌لئیت: موعه‌مه‌ر هه‌والی داینی له‌وه‌که‌سانه‌ی که له عه‌تایانه‌وه بیستووه له‌م نایه‌ت‌دا: ﴿سَوَاءٌ أَلَعَكُفُّ فِيهِ وَالْبَارِ﴾ ده‌بیوت: له هه‌ر شوینیکدا مه‌یلیان لی بیت داده‌به‌زن. داره‌قوتنی پی‌وايه‌تی کردووه له عه‌بدوللای کوپ‌ی عه‌مره‌وه به مه‌وقوفی که نه‌فه‌رموی: (هه‌ر که‌سئیک کری‌ی خانووی مه‌ککه بخوات نه‌وه ناگری خواردووه).^۲ ئیمامی نه‌حمه‌د ریگایه‌کی مامناوه‌ندی گرتووه‌ته به‌ر له‌م باره‌یه‌وه، وه‌ک سالی کوپ‌ی لی‌وه‌ی گپ‌راوه‌ته‌وه که وتوویه‌تی: خانووی مه‌ککه ده‌بینه مال و میراتی‌شی لی ده‌دریت، به‌لام نادریت به‌ کری تا‌کار به هه‌ردوو جوړه فه‌رموده‌که بکریت، والله أعلم.

هه‌ر شه نه‌وه که‌سانه‌ی ده‌یان‌ه‌ویت تاوانی گه‌وره بگه‌ن له هه‌ره‌مدا

خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِالْحَكَامِ يُظَلِّمْ نَفْسَهُ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ﴾ واته: هه‌ر که‌سئیک له‌وی ده‌ست درتی بکات و له پی لادبات سزای به‌ ژانی پی ده‌چیژیت. هه‌ندی له زانایانی ته‌فسیرو زمانی عه‌ره‌بی نه‌لین: نه‌وه بایه (الباء) لی‌ره‌دا بق زیاده‌یه وه‌ک نه‌م نایه‌ته که ده‌فه‌رموویت: ﴿تَنْبُتُ بِالذَّهْنِ﴾^۳ واته: ﴿تَنْبُتُ الذَّهْنِ﴾ واته چه‌ور شین نه‌کات. هه‌ر به‌و شیوه‌یه‌ش ﴿بِالْحَكَامِ﴾ واته: ﴿الْحَادِ﴾ واته: هه‌ر که‌سئیک هه‌لسیت به‌ کاریکی ناشیرین له تاوانه گه‌وره‌کان، وه ده‌فه‌رموویت: ﴿يُظَلِّمُ﴾ واته: بزانت ناهه‌قیه‌وه به نه‌نقه‌ست بیکات و هیچ ته‌فسیریکی تری بق نه‌کات. وه‌ک ئیبنو جوړه‌یج ده‌لئیت: له ئیبنو عه‌باسه‌وه: به نه‌نقه‌ست هه‌لسان به کاریک.^۴ عه‌لی کوپ‌ی نه‌بو ته‌لحه ده‌لئیت له ئیبنو عه‌باسه‌وه: ﴿يُظَلِّمُ﴾ واته: به شه‌ریک دانان بق خوا.^۵ عه‌وفی ده‌لئیت له ئیبنو عه‌باسه‌وه

^۱ الدر المنثور (۴/۶۳۳).

^۲ الدار القطنی (۲/۳۰۰).

^۳ المؤمنون (۲۰).

^۴ الطبری (۱۸/۶۰۱).

^۵ الطبری (۱۸/۶۰۰).

﴿يُظَلِّمُ﴾ واته: نهو شتانه حلال بکات له حهره می مه ککه دا که خودا حهرامی کردوه بۆت له خرابه کاری و کوشتنی خه لکی، ناهه می بکای به که سیک که ناهه می به رانبه ر تو ناکات و که سیک بکوژی که تو ناکوژی هه که سیک نه وهی کرد سزای به ژانی بۆ خۆی به ده دست هیناوه.^۱ موجهاید ده لیت:

﴿يُظَلِّمُ﴾ واته: مه لیت به کاریکی ناشیرین له حهره مدا. نه مهیش به کیکه له تایبه ته ندیه کانی حهره م که خوا سزای نهو که سانه ده دات نیازی خرابه به رامبه ر حهره م نه که ن، با خرابه که شیان نه کردیت، وه که ئینبو نه بی حاته م پریوایه تی کردوه له تفه سیره که یدا، له ئینبو مه سعوده وه له م

نایه ته دا: ﴿وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِالْحَكَامِ يُظَلِّمُ﴾ ده لیت: نه که ر پیاویک نیه ویت له حهره مدا ده سترژی بکات و له ری لادات، با له عده نی نه بیه نیش بیت خوی گه وره هه سزای به ژانی پی ده چیژی. نیامی نه حمه د پریوایه تی کردوه.^۲ منیش نه لیم: نه م سه نه دانه راستن له سه ر مه رجی بوخاری.

سه عیدی کوپی جوبه یر ده لیت: قسه وتن و زیاتر له وهش به خادمی حهره م تاوانه، حه بیبی کوپی نه بی سابت ده لیت: ﴿وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِالْحَكَامِ يُظَلِّمُ﴾ واته: نه وهی شت ده شاریت وه له مه ککه دا. که سانی

تریش هه ر وایان وتوه. وه ئینبو عه باس له م نایه ته دا: ﴿وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِالْحَكَامِ يُظَلِّمُ﴾ ده لیت: نه م نایه ته له سه ر عه بدولای کوپی ئونه یس هاته ته خواره وه، پتفه مبه ری خودا (ﷺ) ناردی له که ل دوو پیاودا، به کیکان که چهری بوو نهوی تریان نه نساری بوو، خۆیان به بنه ماله دا هه لده کیشا و شانازیان

پتوه ده کرد، عه بدولای کوپی ئونه یسیش تووره بوو، نه نساریه که ی کوشت پاشان له موسلمانیه تی پاشگه زبووه وه وه لات بۆ مه ککه، نه م نایه تانه ی له سه ر هاته خوار: ﴿وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِالْحَكَامِ يُظَلِّمُ﴾ یانی: هه ر که سیک هه لسا به ده سترژی له مه ککه دا، واته: پاشگه ز بیت وه له نیسلامه تی،

نه م فه رمودانه هه رچه نده به لگه به له سه ر نه وهی نه م شتانه (ئیلحادن)، به لام نایه ته که له وه گشتگشیره، به لگو هه ر شه به بۆ نهو که سانه ی که به کاری خرابتر هه لده سن، وه که چون خاوه ن فیله کان ویستیان مه ککه ی پیوژ و یران بکه ن خوی گه وره ده سه ته ده سه ته بالداری نارد هه سهریان

﴿تَرْمِيهِمْ بِحِجَارٍ مِّن سِجِّيلٍ﴾^۳ فَعَلَهُمْ كَمَصْفٍ مَّا كُولٍ^۴ واته: به رده بارانیان ده کردن به ورده زخی گلین، سه ر نه جام وه که کای خورویان لی کردن. واته: تیکیشکاندن و کردنیه په ندی پۆژگار بۆ هه ر

^۱ الطبري (۶۰۰/۱۸).

^۲ الطبري (۶۰۱/۱۸).

^۳ أحمد (۴۲۸/۱)، فه رموده به کی لاوازه.

^۴ الفيل (۵-۴).

که سیک بیری خرابه کردنی هه بیت له مهککهی پیروز. بویه له فرموده‌ی سه‌حیدا هاتوه که پیغه مبه‌ری خودا (ﷺ) فرموویه‌تی: (رَبُّكَ دَيْتُ سَوَابِيَهْ كِه دِه‌یهِ ویت ئەم ماله (که‌عبه‌ی پیروز) داگیر بکات، تا کاتیک ده‌گه نه به‌یدا^۱. (ئه‌وه‌لو ئاخریان به‌ناو زه‌میندا ده‌بریته خواره‌وه)^۲.

﴿وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَاتِ الْبَيْتِ أَنْ لَا تُشْرِكَ فِي شَيْئًا وَطَهَّرَ بَيْتَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعَ السُّجُودِ ﴿۱۶﴾ وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَىٰ كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَكَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ ﴿۱۷﴾﴾

دروستکردنی که‌عبه و جارەدان بۇ حج

خوای گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَاتِ الْبَيْتِ أَنْ لَا تُشْرِكَ فِي شَيْئًا﴾ واته: کاتیک که ئیبراهیممان له جیتی ئەم ماله‌دا په‌نادا، (پیمان وت) که کس نه‌که‌ی به‌شهریکی من. ئەمه‌ خۆی هه‌په‌شه‌و ئاگادارکردنه‌وه‌یه‌که بۆ ئەو که‌سانه‌ی شه‌ریکیان بۆ خوا داناوه‌و غه‌یری خویان په‌رستوه، خوای گه‌وره باسی ئیبراهیم ده‌کات که شویتنی ئەو ماله‌ی نیشاندنا. واته: شه‌ره‌زای کردو ئەو ماله‌ی دایه‌ ده‌ستی و فرمانی پێدا که دروستی بکات. رَّبُّكَ له زانا‌یان ئەم ئایه‌ته‌یان کردوه‌ته به‌لگه‌ که: ئیبراهیم (سه‌لامی خوای ئی بیت) یه‌که‌م که‌س بووه‌ که ئیزن دراوه‌ که ئەم ماله‌ (واته: که‌عبه‌ی پیروز) دروست بکات له پیش ئەو دروست نه‌کراوه). وه‌ له فرموده‌ی سه‌حیدا هاتوه‌ له ئەبو زه‌پر وه‌ ده‌لێت: وتم: ئەی پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) کام مزگه‌وت یه‌که‌م جار دانراو دروست کرا؟ فرمووی: (المسجد الحرام). وتم: پاشان کام مزگه‌وت؟ فرمووی: (بیت المقدس). وتم: نێوانیان چەند بوو؟ فرمووی: (چل سال)^۳. خوای گه‌وره فرموویه‌تی: ﴿إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِّلْعَالَمِينَ ﴿۱۶﴾ فِیهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مِّمَّا وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِّلْعَالَمِينَ ﴿۱۷﴾﴾ واته: به‌راستی یه‌که‌م مالتیک دانرا بۆ (خوابه‌رستی) خه‌لکی ئەو ئەو ماله‌یه‌ که له به‌ککه (مه‌ککه) دایه‌ پیروزکراوه‌و پێنموونیه‌ بۆ هه‌موو جیهانیان، تیایدا هه‌یه‌ چەند به‌لگه‌ و نیشانه‌ی پوون (که یه‌کیکیان) شوین وه‌ستانه‌که‌ی ئیبراهیمه. وه‌ فرموویه‌تی: ﴿وَعَهْدًا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَنْ طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعَ السُّجُودِ ﴿۱۸﴾﴾

^۱ به‌ی‌دا: شویتیکه‌ له نێوان مه‌ککه‌و مه‌دینه‌دایه.
^۲ فتح الباری (۳۹۷/۴).
^۳ فتح الباری (۴۶۹/۶)، مسلم (۳۷۰/۱).
^۴ ال عمران (۹۶-۹۷).
^۵ البقرة (۱۲۵).

واته: وه سپاردمان به نیراهیم و نیراهیم و نیراهیم که ماله کم پاک بکه نه وه بق ئه وانیه به دهوری که عبیه ده سورپینه وه و ئه وانیه که تئیدا ده میننه وه، ههروه ها کپنوش به ران و سوژده به ران. وه خوائ گه وره لیره ده ده فهرموویت: ﴿أَنْ لَا تُشْرِكَ فِي شَيْئًا﴾ یانی: ته نیا به ناوی منه وه دروستی بکه، ﴿وَأَطَهَّرَ بَيْتِي﴾ واته: وه ماله کم (که عبیه) پاک بکه ره وه، مواهید ده لئیت: واته: مائی من خاوین بکه ره وه له بته رستی. ^۱ ﴿الطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعَ السُّجُودَ﴾ واته: خاوینی بکه ره وه بق ئه و که سانه ی که به تنها خودا ده په رستن و شهریکی بق دانانین، (الطائف) دیاره ئه و که سانه ن که به دهوری که عبیه پیروزدا ده سورپینه وه، ئه و سوپانه وه یه عیباده تئیکی تایبه تیه له لای که عبیه پیروزدا ده کربیت، چونکه ئه م ته وافکردنه له هیچ شوینتیک له زه ویدا ناکربیت جگه له وی نه بیت، ﴿وَالْقَائِمِينَ﴾ واته: ئه وانیه که له نوژدا وه ستاون. بویه خوائ گه وره فهرموویه تی: ﴿وَأَرْكَعَ السُّجُودَ﴾ واته: کپنوش و سوژده به ران، به ییت و نوژی داوه ته پال یه ک، چونکه ئه م ته واف و نوژکردنه تایبه تن به که عبیه پیروزه وه. به بی که عبیه نایه ته جی و ناکربیت، له بهر ئه وه ته واف له وی نه بیت ناکربیت و بق نوژکردنیش هه ر ده بیت پوو له که عبیه بکربیت له زرزینه ی کاتدا، مه گه ر له هه ندی شویندا که قبیله نه زانربیت یان له کاتی شه رو سوننه ت کردندا له سه فهدا، والله أعلم. پاشان خوائ گه وره ده فهرموویت: ﴿وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ﴾ واته: بانگی خه لکی بکه بق حه ج و داوایان لی بکه بئین بق ئه م ماله ی که فرمانمان پیدای دروستی بکه ی. باسکراوه که نیراهیم و تویه تی: ئه ی په روه ردگارم! چون بانگی خه لکی بکه م که ده نگم پئیمان ناگات؟ خوا پئی فهرمووه: تق بانگیان بکه گه یاندن له سه ر ئیمه یه، نیراهیم له شوینه که ی خوی هه لساوه و تویه تی: ئه ی خه لکینه! په روه ردگارتان مائیکی بق داناون، بئین بق حه جی، و تراوه: که ژو کئوه کان سه ریان دانه واند هه تا ده نگه که گه پشته هه مو شوینه کانی سه ر زه مین، هه رچی له ناو سکی دایکانان و پشتی باوکاندا هه بوو بیستی، هه رچی به ردو په شمال و دره خت هه یه که گوئی لی بوو وه لامی دایه وه، هه مو ئه وانیه ش که خوا حه جی به نسب کردوون هه تا پوژی قیامت وه لامیان دایه وه ووتیان: ﴿لَبِكَ اللَّهُمَّ لَبِكَ﴾، ئه مه پوخته ی ئه وه یه که ریوایه ت کراوه له نئینو عه باس و مواهیدو عیکریمه و سه عیدی کپری جویه یرو^۲ که سانی تریشه وه له زانایانی پئشینه والله أعلم. نئینو جه ریو نئینو ئه بی حاته میش به درژی ئه مه یان هئیناوه، پاشان خوائ گه وره ده فهرموویت: ﴿يَا أَيُّهَا رِجَالُ آلِ عَدْنٍ كُنْزًا مَرْمَرًا﴾ واته: دئین بق لات (بق حه ج) به پیاده و به سوار

^۱ الطبري (۶۰۴/۱۸).

^۲ الطبري (۶۰۷/۶۰۶/۶۰۵/۱۸).

هموو و شتریکی لاواز، هندی له زانایان هم نایه تیان کردوه ته به لگه که هه جکردن به پی بۆ که سیک بتوانیت چاکتره له هه ج کردن به سواری، چونکه له باسه که دا پیشی خستون، نه وه به لگه به له کرنگی پیدان و زۆدر لیبراوییان بۆ هه جکردن، وه کعب ده لیت: له نه بو عومه یسه وه له نه بو حاله له وه له موحه ممدی کورپی که عبه وه له نه بنو عه باسه وه، ده لیت: هه ج شتیک نه وه ننده دلگرانی نه کردوم نه وه نه بیت که پیم خۆش بوو هه جم به پی بگردایه. چونکه خوی گه وره ده فه رموویت: ﴿يَا تَوَكَّلْ

رِجَالًا﴾ نه وه ی زۆرینه ی زانایان له سه رینه هه جکردن به سواری چاکتره، ونه مه ش شویتکه وتنی سوننه تی نه وه، چونکه پیغه مبه ر ﴿عَلَيْكُمْ﴾ به سواری هه جی کردوه که زۆدر به تواناش بووه ﴿وَعَلَىٰ كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ﴾ واته: به سواری و شتری لاواز له پی دووردریژه وه دین بۆ هه ج. ﴿فَجْ﴾ واته: رینگه. وه ک خوی گه وره ده فه رموویت: ﴿وَجَعَلْنَا فِيهَا فِجَاجًا سُبُلًا﴾ واته: وه چهند ده روزه و ریمان تیدا کردوه ته وه بۆ نه وه ی بیایدا بره ن. ﴿عَمِيقٍ﴾ واته: دوور. نه مه قسه ی مواهیدو عه تاو سودی و قه تاده و موقتیلی کورپی هه بیان و سه وری و که سانی تریشه. ^۲ نه م نایه ته وه ک نه و نایه ته وایه که خوی گه وره باسی ئیبراهیم ده کات کاتیک له دو عاکه یدا ده یوت: ﴿فَأَجْمَلْ

أَفْعِدَةَ﴾ مِنَ النَّاسِ تَهْوَىٰ إِلَيْهِمْ ^۱ واته: به لکو دلی خه لکانیک وای بکه ییت سوزیان بییت بۆ لایان. هه ج که سیک له گرویی موسلمانان نیه هه زنه کاتو پی خۆش نه بیت که عبه ی پیروز ببینیت و ته وافی بکات. نه وه تا خه لکی له هه موو کون و قوزبیتی سر زه مینه وه به ره و نه وئی ده که ونه پئی بۆ هه ج کردن .

﴿لِيَشْهَدُوا مَنَفَعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي آيَاتٍ مَّعْلُومَاتٍ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ ۗ فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِعُوا الْبَاسِ الْفَقِيرَ ﴿٣٨﴾ ثُمَّ لِيَقْضُوا تَشَهُمَ ۖ وَلِيُفُؤُوا نَذْرَهُمْ ۖ وَلِيَطَّوَّفُوا بِالْبَيْتِ

﴿عَمِيقٍ﴾ (٣٨)

^۱ الدر المنثور (٣٥/٦).
^۲ الانبياء (٣١).
^۳ الطبري (٦٠٨/١٨).
^۴ ابراهيم (٣٧).

له جه جدا قازانجی دنیاو قیامت ههیه

خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿لِيَشْهَدُوا مَنَفَعَهُمْ﴾ واته: با سودو قازانجی خوایان ببینن، ئیبنو عباس ده لیت: ﴿لِيَشْهَدُوا مَنَفَعَهُمْ﴾ قازانجی دنیاو پۆژی دوا، قازانجی پۆژی دوا، بریتیه له په زامه ندی خودای مه زن، قازانجی دنیاو نه و سودانه یه که وهری ده گرن له قوریانی کردنی و شترو سه برپینی نازه لو مالو و بازگانگی،^۱ موجهایدو که سانی تریش هر وایان و تووه که بریتیه له قازانجی دنیاو پۆژی دوا،^۲ وه که نه م نایه ته که خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ كَتَبْتُمْ فُضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ﴾ واته: گوناختان له سه ر نیه که دوا پۆزی په روه ردگار تان بکه ون. وه لیره دا خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿وَيَذَكِّرُوا أَسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَعْلُومَاتٍ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ﴾ واته: وه ناوی خوا بیهن (کانتیک که قوریانی سه رده بپن) له پۆزانکی دیاریرکراودا له سه ر نه و نازه لانه ی خوا پیتی دا ون. شوعبه و هوشه ییم، له نه بی بیشتره وه له سه عیده وه له ئیبنو عباسه وه ده لیت: (چهند پۆژی دیاریرکراو؟) یانی: ده پۆژه که (ایام العرش).^۳ بوخاریش به (معلق) ی باسی کردووه و جه ختی له سه ر کرده وه.^۴ هر به م شیوه یه ریوایه ت کراوه له نه بو موسای نه شعهری و موجهایدو قه تاده و عه تاو سه عیدی کوپی جوبه یرو سه سنو زه حاک و عه تای خوړاسانی و ئیبراهیمی نه خه عیشه وه.^۵ بوخاریش ریوایه تی کردووه له ئیبنو عباسه وه، نه میش له پیغه مبه ره وه (ﷺ) فهرموویه تی: (هیچ کاریکی چاک نیه له پۆژانه دا له کاری نه م پۆژانه چاکتر بیت) و تیان: ته نانه ت جیهادیش له ریگه ی خوادا؟ فهرمووی: (جیهادیش چاکتر نیه مه گه ر پیاویک خوئی و ساملنی له پتی خوادا دابنی و هیچی بۆ نه میتیته وه).^۶ ئیمامی نه حمده ریوایه تی کردووه له ئیبنو عومره وه ده لیت: پیغه مبه ری خوادا (ﷺ) فهرموویه تی: (هیچ پۆژیک نیه گه وره تر و خۆ شه و یستتر بیت له لای خودا کارکردن تیا یاندا له م ده پۆژه، (لا إله إلا الله أكبر والحمد لله) ی زوری تیدا بکن).^۷ بوخاریش ده لیت:

^۱ الطبري (۶۰۹/۱۸).

^۲ الطبري (۶۰۹/۱۸).

^۳ البقرة (۱۹۸).

^۴ فتح الباري (۵۳۶/۲)، الطبري (۲۰۸/۴).

^۵ فتح الباري (۵۳۶/۲).

^۶ الطبري (۶۱۰/۱۸)، الرازي (۲۶/۲۳).

^۷ فتح الباري (۵۳۰/۲).

^۸ أحمد (۷۵/۲)، سه نه ده کانی زور به میزن نیه.

نیینو عومرو نهبو هورهیره له م ده پۆژه دا نهچوون بۆ ناو بازاڤو (الله اکبر) یان ده کرد خه لکیش (الله اکبر) یان ده کرد له گه لیاندا.^۱ ئەم ده پۆژه، پۆژی عهرفه‌پیش ده‌گرێته‌وه، وه که سه‌حیحی موسلیما هاتووه، له نهبو قه‌تاده‌وه ده‌لێت: پرسیار کرا له پیغه‌مبهری خودا (ﷺ) له باره‌ی پۆژی پۆژی عهرفه‌وه، فه‌رمووی: (داوام هه‌یه له خوا بیه‌تته که‌فاره‌تی گونا‌می سالی پابردوو و داهاتویشی).^۲ ئەم پۆژی قوربانیش ده‌گرێته‌وه که پۆژی حه‌جی گه‌وره‌یه، له‌م فه‌رمووده‌دا هاتووه که پۆژی قوربانیکردن به‌پێزترین پۆژه له لای خوا، ﴿عَلَىٰ مَا رَزَقَهُم مِّن بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ﴾ واته: یادی خوا بکه‌ن له‌سه‌ر نه‌و مه‌رو مالاته‌ی که پێی داوین له وشتر و گاو مانگا و مه‌رو بزن وه‌ک خوای گه‌وره له سوره‌تی (الانعام) دا به‌دریژی باسی کردووه و جیای کردووه‌ت‌وه، ﴿ثُمَّ نَبِئَةَ آدَمَ إِذْ قَالَ لَهَا﴾ واته: (خوا) هه‌شت جۆر ئاژه‌لو مالاتی (دروست کردووه). وه ده‌فه‌رموویت: ﴿فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطْعَمُوا الْأَبْسَ الْفَقِيرَ﴾ واته: خو‌شیا‌ن لێی بخۆن و نه‌و که‌سانه‌ش لێی بخۆن که زۆر پێوستیا‌نه و هه‌ژارن. له فه‌رمووده‌ی سه‌حیحا هاتووه که پیغه‌مبهری خودا (ﷺ) کاتی‌ک که قوربانیه‌کانی سه‌رپهری، فه‌رمانی دا له هه‌ر قوربانیه‌ک پارچه‌یه‌کی بێ‌زن و کولان‌دیا‌ن و نه‌ویش هه‌ندیکی له گۆشته‌کی خواردو له ناوه‌که‌یشی که‌م که‌م ده‌خوارده‌وه.^۳ هوشه‌یم ده‌لێت: له‌حو‌سه‌ینه‌وه، له‌موجاهیده‌وه له‌م ئایه‌ته‌دا: ﴿فَكُلُوا مِنْهَا﴾ ده‌لێت: ئەم ئایه‌ته وه‌ک نه‌و ئایه‌ته وایه که خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَإِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا﴾ واته: وه کاتی‌ک ئیحرامتان شکاند (دروسته) پ‌اوی‌که‌ن). وه ده‌فه‌رموویت: ﴿فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ﴾ واته: جا کاتی‌ک که نوێژی هه‌ینی ته‌واو بوو ئیتر بلا‌وبینه‌وه به‌سه‌ر زه‌ویدا.^۴ ئەمه‌ رای نیینو جه‌ری‌ریشه له ته‌فسیره‌که‌یدا. خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿الْأَبْسَ الْفَقِيرَ﴾ عی‌کریمه ده‌لێت: نه‌و که‌سه‌ی که زۆر پێوستی پێیه‌تی و داماوو هه‌ژار بێت که خۆی و ده‌رناخات هه‌ژاره.^۵ موجه‌ید ده‌لێت: نه‌و که‌سه‌ی

^۱ البغوي/ العيدين/ باب فضل العمل في أيام الشرف.

^۲ مسلم (۸۱۹/۲).

^۳ الانعام (۱۴۳).

^۴ أحمد (۳۱۴/۱)، فه‌رمووده‌یه‌کی سه‌حیحه.

^۵ المائدة (۲).

^۶ الجمعة (۱۰).

^۷ الطبري (۶۱۱/۱۸).

^۸ الطبري (۶۱۲/۱۸).

دهست پان ناکاته و^۱. پاشان خوی گوره ده فرمویت: ﴿تُرَ لِيَقْضُوا تَقْضَهُمْ﴾ واته: پاشان چلك له خز بکه نه وه. عه لی کوپی نه بو ته لحه ده لیت: له ئیبنو عه باسه وه: نه وه نیحرام شکانده وه سه رتاشین و جل له به رکردن و نینک کردن و له و شتانه^۲. عه تا و مواجهیدیش پیوایه تیان کردوه له ئیبنو عه باسه وه هر به و شیوه یه^۳. عیکریمه و موحه ممدی کوپی که عی قوره زیش هر وایان و توره^۴.

﴿وَلِيُقْرَأُوا نُدُورَهُمْ﴾ واته: نه رزه کانیشیان به جی بینن، عه لی کوپی نه بو ته لحه ده لیت: له ئیبنو

عه باسه وه: نه و شتره ییش نه زریان کردوه، با بیکه نه قوریانی و سه ری بپن^۵. ﴿وَلِيَطَّوَفُوا بِالْبَيْتِ

الْمَعْبُودِ﴾ واته: با به دوری مالی میژینه شیان بخولیتنه وه. مواجهید ده لیت: واته: نه و ته و افه

واجیبه ی پژی قوریانی بکن^۶. ئیبنو نه بی حاتم پیوایه تی کردوه له نه بی جه مره وه ده لیت: ئیبنو

عه باس پیی وتم: نایا سوره تی (الحج) ده خوینیتنه وه که خوی گوره ده فرمویت: ﴿وَلِيَطَّوَفُوا

بِالْبَيْتِ الْمَعْبُودِ﴾ بیگومان دواين دروشم (مه ناسک) خولانه وه یه به دوری مالی میژینه دا ﴿بِالْبَيْتِ

الْمَعْبُودِ﴾ منیش نه لیم: پیغه مبه ری خودایش (ﷺ) هر وای کردوه، کاتیک گه رایه وه بق مینا له

پژی قوریانیدا دهستی کرد به هه لدانی به رده کان که حهوت به رد بوون، پاشان قوریانیه که ی

سه ری پی و سه ری تاشی و هاته خواره وه و به دوری مالی خوادا سو رایه وه و ته وافی کرد^۷. له هه ردوو

سه حیچه که دا هاتوه له ئیبنو عه باسه وه ده لیت: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرهانی دا به خه لگی که

کوتا شتیان له مالی خوادا ته و افه کرده به لام نه وه ی له سه رژی حه یزدار سوک کردبوو^۸. ﴿بِالْبَيْتِ

الْمَعْبُودِ﴾ واته: ته و اف بکن له پشت حیچره وه چونکه نه و حیچره به شیکه له بناغه (نه سلئ) یه که ی

که عبه که نیراهیم دروستی کرد، هه رچه نده قوره بیشیه کان هینا بو یانه ده ره وه له مالی خودا، له به ر

هه ژاری و که م ده رانه تیان، له به ر نه وه پیغه مبه ری خودا (ﷺ) له دوا ی (حیچره وه) ته وافی ده ست پی

^۱ الطبري (۶۱۲/۱۸).

^۲ الطبري (۶۱۲/۱۸).

^۳ الطبري (۶۱۰/۱۸).

^۴ الطبري (۶۱۰/۱۸).

^۵ الطبري (۶۱۴/۱۸).

^۶ الدر المنثور (۶۴۳/۴).

^۷ ابن ابي حاتم (۲۴۹۰/۸).

^۸ فتح الباري (۶۸۲/۲)، مسلم (۹۶۲/۲).

ده کردو ده یقه رموو: بیگومان حجبریش به شیکه له مالی خوا و دهستی نه ده هینا به هه ردوو پوکنه شامیه کاند، چونکه نه و دوانه له سه ر بناغه کونه که ی ئیبراهیم ته و او نه کرابوون. قه تاده ده لیت: له حه سه نی به سریوه له م نایه ته دا: ﴿وَلَيَطُوفُوا بِالْبَيْتِ الْعَرَبِيِّ﴾ ده لیت: چونکه به که م مال بوو که دانراو دروست کرا بۆ خه لکی. ^۱عه بدوره حمانی کوپی زهیدی کوپی نه سه له میس هه ر وای وتوو. ^۲عیکریمه وتی: بۆیه ناوئزوه به (مالی میژینه) (البیت العتیق) چونکه له پۆژی توفانه که دا له زه مانی نوح پیغه مبه ردا (سلامی خوی لی بیت) پاریززروه و ماوه ته وه، خه سیف ده لیت: بۆیه ناوئزوه به مالی قه دیمی چونکه هه رگیز هیچ زۆردارێک نه ی توانیوه داگیری بکات.

﴿ذَلِكَ وَمَنْ يُعْطَمْ حُرْمَتِ اللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَأَجَلَتْ لَكُمْ الْأَنْعَمُ إِلَّا مَا يَتَلَنَ عَلَيْكُمْ فَأَجْتَكِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَأَجْتَبُوا قَوْلَ الزُّورِ ﴿۲۰﴾ حَفَاءَ لِلَّهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَكَأَنَّمَا خَرَّ مِنَ السَّمَاءِ فَتَخَطَفَهُ الطَّيْرُ أَوْ تَهْوَى بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ سَجِيءٍ ﴿۲۱﴾﴾

پاداشت له سه ر دورکه وتنه وه له گونا

خوای گه وره ده فه رموویت: ﴿ذَلِكَ وَمَنْ يُعْطَمْ حُرْمَتِ اللَّهِ﴾ واته: هه ر که سیک نا به و شیوه یه ی که فرمانمان پیداو، به گوپی رایه لی و پیزگرتن له ده ستوره کانی خوداو به جیهینانیا و نه وه هه مور پاداشته ی بۆ نه وه که سانه ی که پیتی هه لده سن و دورده که ونه وه له قه دهغه کراوه کان و گوناوه تاوان و گوناوه کردنیا ن زۆر به لاوه گرانه، ﴿فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ عِنْدَ رَبِّهِ﴾ واته: نه وانه لای خوا خیریکی زۆریان بۆدانراوه و پاداشتی چاک و زۆر ده دیتنه وه. وه ک چۆن له سه ر خواپه رستی پادا ست وه رده گرن له سه ر وازمی تان له گوناوه تاوان و دورکه وتنه وه له گونا هیش پاداشت وه رده گرن.

نازهل و مالاتیان بۆ چه لاله

خوای گه وره ده فه رموویت: ﴿وَأَجَلَتْ لَكُمْ الْأَنْعَمُ إِلَّا مَا يَتَلَنَ عَلَيْكُمْ﴾ واته: نازه ل و مالاتان گشت بۆ چه لاله نه وه نه بیت که بۆتان باس کراوه، وه له باره ی (به حیره) و (سانیه) و (حام) و (وه صیله) ی شه وه هیچ بپاریک نه دراوه، وه ک خوای گه وره له نایه تیکی تر دا فه رموویت: ﴿مَا جَعَلَ اللَّهُ مِنْ بَحِيرَةٍ وَلَا سَائِبَةٍ وَلَا وَصِيلَةٍ وَلَا حَامٍ﴾ ^۳ واته: خوا داینه ناوه و بپاری نه داوه (سود وه رنه گرن له م

^۱ القرطبي (۵۲/۱۲).

^۲ الطبري (۶۱۵/۱۸).

^۳ المائدة (۱۰۳).

چوارچوږه و شتره^۱، وه ده فہرموویت: ﴿لَا مَا يَسْتَلِ عَلَيْكُمْ﴾ تہ نیا ٹوانہ نہ بیت کہ پیتان پاگہیہ نراوہ وهك: له قہ ده غہ کردنی خواردنی مردارہ وه بوو خوینو گوشتی بہ رازو ٹوانہ یشی کہ ناوی غہیری خوی له سہر هینراوہ له کاتی سہر پینداو خنکی تراویش، ٹہ مہ قسہی ٹینبو جہریرہ کہ له قہ تادہ وه گپراویہ تہ وه^۲.

فہرماندان بہ دوورہ پیری له بتپہ رستی و درو کردن

خوی گہ ورہ ده فہرموویت: ﴿فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ﴾ واتہ: دوورکہ ونوہ له چلک و چہ پٹی بتپہ رستی و دوورہ پیری ش بن له درو. ﴿مِنْ﴾ لیرہ دا بق بہ یانی جنسہ، واتہ: دوورکہ ونوہ له چلک و چہ پٹی کہ بتہ کانه، شہریک دانانی بق خوا هاوملی قسہی درو کردوہ. وهك ٹہم نایہ تہ کہ خوی گہ ورہ ده فہرموویت: ﴿قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّي الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُزَلِّ بِهِ سُلْطَنًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَقُولُونَ﴾ واتہ: بلسی بیگومان پەرورہ دگارم تہنہا ٹہو کردہ وانہی حرام کردوہ کہ زور بہ دو خرابن، ٹہ وانہی کہ ناشکران و ٹہ وانہی نہننن و گونامی (حرام کردوہ) وه ده ستریزی بہ ناہقی (حرام کردوہ) و ٹہ وه شسی حرام کردوہ کہ شتیک بکہ نہ هاویہش بق خوا له کاتیکدا بہ لگہی بق نہ ها توہ وه (حرامی کردوہ) کہ بہ دم خواوہ شتانیک بلین کہ نایزانن. له وانہ شایہ تی درو، وه له ہر دوو سہ حیجہ کدا ها توہ له ٹہی بہ کرہ تہ وه کہ پیغہ مہبری خودا (ﷺ) فہرموویہ تی: (ٹایا ہه والتان بدہ می دہربارہی گہ ورہ ترین تاوانہ کان؟) و تمان: بہ لٹی ٹہی پیغہ مہبری خودا (ﷺ)، فہرمووی: (شہریک بق خوا دانان، نازاردانی باوک و دایک (شانی دادابوو دانیش) فہرمووی: باش بزائن! قسہی درو شایہ تی درویش)، بہرہ وام ہر ٹہ مہی دہ فہرمو ہه تا و تمان خوزگہ بیدہ نگ دہ بوو. ٹیمامی ٹہ حمہ د پویاہ تی کردوہ له خورہ می کوری فاتیکی ٹہ سہ دیوہ دہ لٹت: پیغہ مہبری خودا (ﷺ) نوژی بہ یانی کرد، وه ختیک کہ لٹی بووہ وه هلسایہ سہر پی و فہرمووی: (شایہ تی درو بہ رامبہرہ له گان شہریک دانان بق خوی گہ ورہ دا) پاشان ٹہم نایہ تہی خویندہ وه: ﴿فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ﴾ (۳۰)

^۱ بہ حیرہ: و شتریک بوو پینج سکی بگردایہ و پینجہم نیز بووایہ، ٹہو کاتہ گوئیچہ کیان لہ ت دہ کردو بہرہ لایان دہ کرد، (سائیبہ: و شتریک بوو کہ دہ تا دوازه سکی بگردایہ ہموو مینہ بووایہ)، (وہ صیلہ: و شتریک بوو بہ کہ م و دوہم سکی مینہ بووایہ)، (حام: و شتریکی نیز بوو کہ له پشتی ٹہو دہ سک ببوایہ. وہر گپی).

^۲ الطبری (۶۱۸/۱۸).

^۳ الاعراف (۳۲).

^۴ فتح الباری (۴۱۹/۱۰)، مسلم (۹۱/۱).

حُفَّاءَ لِلَّهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِ^۱. ﴿حُفَّاءَ لِلَّهِ﴾ واته: به دلى پاك خودا ده پهرستن و شوين ثابنه كهى ده كه ونو له پتى پوپوچ كه لان و به ره و هق ده پون بويه خواى گوره فرمويه تى: ﴿غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِ﴾ واته: شهريكى بؤ دانانين، پاشان نمونه يه كه بؤ موشريك ده مينيتت وه كه چنده گومراو تياچوو سه رليشيواون و دوون له پتى راسته وه، ده فرمويه تى: ﴿وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَكَأَنَّمَا خَرَّ مِنَ السَّمَاءِ﴾ واته: نه وهى موشريكه وه كه نه وه وايه له ناسمانه وه بكه ويته خواره وه، ﴿فَتَخَطَّفَهُ الطَّيْرُ﴾ واته: بالنده تى بهر بينو له حه وادا پارچه پارچه بكات، ﴿أَوْ تَهْوَىٰ بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ سَحِيحٍ﴾ واته: يان وه كه نه وه وايه كه ره شه با بيبات بؤ شوينتيكى دور له پى و له ناوى بدات، بويه له فرموده كهى به راندا هاتوه: بيگومان خوانه ناس كاتيك فرشتهى مهرگ گيانى ده كيشيت و گيانه كهى به رزده كه نه وه بؤ ناسمان، ده ركاكانى ناسمانى لى ناكريت وه، به لكو گيانه كهى فرى ده دريت له ويدا. ^۲ پاشان نه م ثابتهى خوينده وه، نه م فرموده يه له پيشه وه له سوره تى (ابراهيم) دا باسى لى كراوه. خواى گوره نمونه يه كى تريشى هيتاوه توه له سوره تى (الانعام) له باره ي موشريكه كانه وه، وه ده فرمويه تى: ﴿قُلْ أَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُنَا وَلَا يَضُرُّنَا وَنُرَدُّ عَلَىٰ أَعْقَابِنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا اللَّهُ كَالَّذِي اسْتَهْوَتْهُ الشَّيَاطِينُ فِي الْأَرْضِ حَيْرَانَ لَهُ أَصْحَابٌ يَدْعُونَهُ إِلَى الْهُدَىٰ أَتَيْنَا قُلْ إِنَّكَ هُدَىٰ اللَّهُ هُوَ الْهُدَىٰ وَأَمْرًا لِلْإِسْلَامِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ ^۳ واته: بلنى تايا هاوار بكه ينه بيجه كه خوا (و بيه رستين) كه نه سوودمان پى ده كه يه نيت و نه زيان وه به ره و دوا بگه پينه وه و پاشگه زيبينه وه له پاش نه وهى كه خوا پينموني كردين (بؤ رنگاى راست)؟ به ويتهى نه وه كه سهى كه شه يتانه كان سه ريان ليشيواندوه له زه ويداو سه رگه ردان بووه و چنده هاوپيه كى هه يه بانگى نه كه ن بؤ پتى راست - ونه لئين پتى - بلين: وه ره بؤ لاي نيمه (كه چى به گوپيان نه كات) بلنى به راستى هه ر پينموني خوا پينموني راسته وه فرمانمان بيدراوه كه ملكه چ و گوپيايه ل بين بؤ په روه ردارى جيهانيان.

﴿ذَلِكَ وَمَنْ يُظْمَرَ شَعِيرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ﴾ ^(۳۳) لَكَرَّ فِيهَا مَنْفَعٌ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ جِئَهَا إِلَىٰ الْبَيْتِ الْعَتِيقِ ﴿۳۳﴾

^۱ أحمد (۳۲۱/۴).
^۲ أحمد (۶۲۱/۴).
^۳ الانعام (۷۱).

باسی قوریانی و مانای دروشمه‌گانی خوا

خوای گوره ده‌فرموویت: ﴿ذَلِكَ وَمَنْ يُعِظْكُمْ شَعْبَرَ اللَّهِ﴾ واته: دیاره هرکه سیتک ده‌ستوره‌گانی خوا پیز لی بگریت، ﴿فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ﴾ نه‌وه نیشانه‌ی له خواترسیه‌تی له دله‌وه. له‌و پیزلیتانه قوریانی و شتر کردنه قوریانیه، وهک حه‌که‌م ده‌لئیت له میقسه‌مه‌وه له نیبنو عه‌باسه‌وه: پیزلیگریتی قوریانی، قه‌له‌وکردن و پوپیک کردنیه‌تی.^۱ نه‌بو نومامه‌ی کوری سه‌هل ده‌لئیت: نیغه قوریانیمان قه‌له‌و ده‌کرد له شاری مه‌دینه‌داو هم‌موو موسلمانانی تریش قه‌له‌ویان ده‌کرد، بوخاری پیوایه‌تی کردوه.^۲ له سونه‌نی نیبنو ماجه‌دا هاتوه له نه‌بو نافیه‌وه که پیغه‌مبهری خودا (ﷺ) قوریانی کرد به دوو (به‌ران‌ی) گه‌ره‌ی قه‌له‌وی شاخداری موو په‌شو و سپی، خه‌سینرابوون.^۳ هر به‌م شیویه نه‌بو داودو نیبنو ماجه پیوایه‌تیاں کردوه له جابیره‌وه ده‌لئیت: پیغه‌مبهری خودا (ﷺ) قوریانی کردوه به دوو به‌رانی شاخداری په‌شو و سپی و خه‌سینرابوون.^۴ له (علی) یه‌وه (په‌زای خوای لی بیت) ده‌لئیت: پیغه‌مبهری خودا (ﷺ) فه‌رمانی پی ده‌کردین چاک سه‌یری چاوو گویی قوریانی بکه‌ین، قوریانیه‌ک نه‌که‌ین سه‌ری گویی یان بنی گویی برابیت یان گویی برابیت، یان به‌دورزی گویی کون کرابیت، کونه‌کی دیارو خربیت، نیمامی نه‌حمه‌دو خاوه‌نی سونه‌نه‌کان پیوایه‌تیاں کردوه، تیرمیزش به سه‌حیحی داناه.^۵ (المقابله) نه‌و نازه‌لو مالاته‌یه سه‌ری گویی برابیت (المدابرة) نه‌وه‌یه که بنی گویی برابیت، (الشرقاء) نه‌وه‌یه که گویی له‌باری دریزیدا برابیت، شافیعی ده‌لئیت: (الفرقاء) نه‌وه‌یه که به‌دورزی گویی کون کرابیت، کونه‌کی دیارو خر بیت، والله أعلم. له به‌رنه‌وه ده‌لئیت: پیغه‌مبهری خودا (ﷺ) فه‌رموویه‌تی: (چار نازه‌لو مالات دروست نیه بگریته قوریانی: کویریک کویره‌که‌ی دیار بیت، نه‌خوشیک نه‌خوشیه‌که‌ی دیار بیت، شه‌لیک شه‌لیه‌که‌ی دیار بیت، لاق شکاویک که چاک نه‌بیته‌وه). نیمامی نه‌حمه‌دو خاوه‌نی سونه‌نه‌کان پیوایه‌تیاں کردوه، تیرمیزش به سه‌حیحی داناه.^۶

^۱ الطبري (۲۲۱/۱۸).^۲ فتح الباري (۱۷/۱۰).^۳ أحمد (۸/۶)، جامع المسانيد والسنن (۲۱/۱۴).^۴ ابو داود (۲۳۱/۳)، ابن ماجه (۱۰۴۳/۲).^۵ أحمد (۱۰۸/۱)، ابو داود (۲۳۷/۳)، تحفة الأحوزي (۸۲/۵)، ابن ماجه (۱۰۰/۲).^۶ أحمد (۲۸۴/۴)، ابو داود (۲۸۰۲)، الترمذي (۱۴۹۷)، النسائي (۲۱۵/۷)، ابن ماجه (۳۱۴۴).

خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿ لَكَرٌ فِيهَا مَنَفَعٌ ﴾ واته: بق ئیوه لهو (نازه لانه) چهند سود

وه رگرتنیک ههیه (وهك خوریه كانیان، مووه كانیان سواربوونیان، خواردنی شیریان)، ﴿إِلَى أَجْلِ

مُسَمًّى﴾ واته: تا کاتی دیاریکراو (بق سهربرینیان)، میقسم ده لیت له ئیبو عه باسه وه له م ئایه ته دا:

﴿ لَكَرٌ فِيهَا مَنَفَعٌ إِلَى أَجْلِ مُسَمًّى ﴾ ده لیت کاتیک سودی ئی وره ده گهریت ناوی قوریانی ئی نه نرابیت.

وتراوه: بۆی ههیه سودی لیوه ریکریت با داشنرابیت بق قوریانی - نه گه ریویستی تئیکه وت- وهك له

ههردوو سه حیحه که دا هاتوو له نه نه سه وه که پیغه مبهری خودا (ﷺ) فهرموویت: (پیاویکی بینی

و شتریکی قوریانی ئی ده خوری (پاده کیشا) فهرمووی: (سواری ببه)، پیاوه که وتی: و شتری قوریانیه.

فهرمووی: (هاوار بق تز سواری ببه) دوو جار یان سی جار نه مهی فهرموو. وه له ریوایه تئیکی تری

موسلیمدا هاتوو له جابیره وه نه میشل له پیغه مبهری خوداوه (ﷺ) که فهرمووی: (کاتیک پیویستت

پئی بوو ریکو پیک سواری ببه).^۲ پاشان خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿نَسْرٌ مَّجْلَهًا إِلَى الْبَيْتِ الْعَتِيقِ﴾

واته: پاشان شوینی (سهربرینی) نه وانه نه و کاته یه که نه گه مائی دیرینی به نرخ (که عبه). وهك

له ئایه تئیکی تر دا فهرموویت: ﴿هَدْيًا بَلِغَ الْكَمْبَةِ﴾^۱ واته: به شیوهی قوریانی بگاته که عبه (و له وی

بیگات به قوریانی) وه فهرموویت: ﴿وَالْهَدْيَ مَعْرُوفًا أَنْ يَبْلُغَ مَجْلَهُ﴾^۵ واته: وه - نه یا نه یشتت - قوریانیه

وه ستینراوه کان - له حوده بیبه دا - بگاته شوینی سهربرینی خوئی.

﴿ وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا لِيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَيْمَاتٍ الْأَنْعَامِ فَإِنَّهُمْ وَاللَّهُ يُحَدِّثُونَ

فَلَهُمْ أَسْلُحًا وَبَشِيرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٢٤﴾ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَّت قُلُوبُهُمْ وَالصَّادِقِينَ عَلَىٰ مَا أَصَابَهُمُ وَالْمُقِيمِينَ

الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٢٥﴾ ﴾

^۱ الطبري (۶۲۳/۱۸).

^۲ فتح الباري (۴۰/۵)، مسلم (۹۶۰/۲).

^۳ مسلم (۹۶۱/۲).

^۴ المائدة (۹۵).

^۵ الفتح (۲۵).

هه موو خاوون نایینه کانی جیهان دهستوری قوریانیان هه بووه

خوای گوره دهفه رموویت: ﴿ وَلكُلِّ اُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنسَكًا ﴾ واته: بۆ هه موو ئومه تیک قوریانی کردنمان داناره. خوای گوره له م نایه ته دا دهفه رموویت: له ناو هه موو خاوه ن نایینه کانداهستوری قوریانی کردن و خوین پڑاندن هه ر بووه ناوی خوایان لی هیناوه. عه لی کوری ئه بو ته لحه ده لیت، له نینسو عه باسه وه: ﴿ وَلكُلِّ اُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنسَكًا ﴾ ده لیت: واته: جیژنیک، عیکریه ده لیت: سه رپینیک. زهیدی کوری ئه سلم له م نایه ته دا: ﴿ وَلكُلِّ اُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنسَكًا ﴾ ده لیت: مه به ست پیتی مه که یه، خوای گوره هه رگیز بۆ هه یج خاوه ن نایینیک غهیری مه که ی دانه ناوه. ^۱ پاشان دهفه رموویت: ﴿ وَذِکْرُوا اسْمَ اللّٰهِ عَلٰی مَا رَزَقْتَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْاَنْعَامِ ﴾ واته: بۆ ئه وهی ناوی خوا بیه ن (کاتی سه رپین) له سه ر ئه و ناژه لانه ی خوا پیتی داوین. وه که له هه ردوو سه حیحه که دا هاتوو له ئه نه سه وه ده لیت: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) دوو به رانی په شو و سپی و شاخداری کرده قوریانی، ناوی خوای لی هینا و (الله اکبر) ی کردو پیتی خسته سه ر لاملیان، ^۲ پاشان خوای گوره دهفه رموویت: ﴿ وَاللّٰهُکُمْ اِلٰهٌ وَّجَدُّکُمْ فَلَہُ اسْلِمُوْا ﴾ واته: جا خوای ئیوه په رستراویکی ته نه یه که واته ته نه ا ملکه چی ئه و بن یانی: خوای ئیوه تاک و ته نه یه، هه رچه نده نایینی پیغه مبه ره کانی تر وه که یه که نه بوون و یه کترین نه سخ کردوو ته وه. به لام هه موویان بانگه وازیان کردوو بۆ عیباده تی خوای گوره به ته نه ا که شه ریکی نه، وه که دهفه رموویت: ﴿ وَمَا اَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِکَ مِنْ رَّسُوْلٍ اِلَّا نُوْحٰی اِلَیْہِ اَنْہٗ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنَا فَاَعْبُدُوْنِ ﴾ ^۳ واته: وه ئیغه نه مانناردوو په ش تو هه یج پیغه مبه ریک مه که ر نیگامان بۆ ناردوو (به وه ی که) بیگومان جگه له من هه یج په رستراویک نه، که واته ته نه ا من په رستن. بۆ یه لییره دا فه رموو یه تی: ﴿ فَلَہُ اسْلِمُوْا ﴾ واته: به دلپاکی گوئی پابه لی بن و فرمانه کانی به جی بینن، ﴿ وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِیْنَ ﴾ واته: وه مرژده بده به ملکه چان و خز به که مزانان. مواهید ده لیت: ئه وانہی که دلنیان. ^۴ سه وری ده لیت: ﴿ وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِیْنَ ﴾ واته: ئه وانہی که دلنیان و رازین به قزاو بریاری خوا و ملکه چن بۆی. ^۵ چاکترین

^۱ الدر المنثور (۴۸/۶).^۲ فتح الباری (۲۵/۱۰)، مسلم (۱۰۵۶/۳).^۳ الانبیاء (۲۵).^۴ الطبری (۶۲۸/۱۸).^۵ تفسیر الثوری (۲۱۲).

مانا بؤ ئەم وتیه ئەم نایەتی دۆی خۆیەتی که خۆی گەوره دەفەرموویت: ﴿الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَّتْ قُلُوبُهُمْ﴾ واتە: ئەوانەیی هەر کاتێک ناوی خوا برا دلەکانیان دەترسیت و دەلەرزیت، ﴿وَالصَّابِرِينَ عَلَىٰ مَا أَصَابَهُمْ﴾ واتە: وه ئارامگران له سەر ئەوهی تووشیان دەبیت (له ناخۆشی)، ﴿وَالْمُحْسِنِينَ الصَّالِحِينَ﴾ واتە: وه بەجێپێنەرانی نوێژەکانیان، ﴿وَمِمَّا زَكَّاهُمْ يُنْفِقُونَ﴾ واتە: وه (ئەوانەیی) له و پزق و پزۆزیی پێمان داوێن دەبەخشن. واتە: له و بژۆوهیەیی که خوا پێی داوێن له مالی حەلال بەشی ماڵ و مندالی خۆیان و کۆیلەکانیان و هەژاران و بۆی ئەوایانی ئی دەدەن و بە چاکی له گەڵ خەک دەجوڵێنەوه و سنوورەکانی خوا نابەزێنن، ئەم پەوشتانە بە پێچەوانەیی پەوشتی دوو پەوه کانه و زۆر جیاوازه له کرداری ئەوان وه که ته فسیری سوره‌تی به‌راشه تدا (البراءة) له پێشه وه باسکرا.

﴿وَالَّذِينَ جَعَلْنَا لَكَ مِنْ شَعْبِ اللَّهِ لَكَ فِيهَا خَيْرٌ فَأَذْكُرُوا أَسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا صَوَافٍ فَإِذَا وَجِجَتْ جُنُوبُهَا فَكَلُوا مِنْهَا وَأَطِعُوا الْقَانِعَ وَالْمُعْتَرَّ كَذَلِكَ سَخَّرْنَا لَكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٦٦﴾﴾

فەرماندان بەسەر بېرینی و شتر

خۆی گەوره دەفەرموویت: ﴿وَالَّذِينَ جَعَلْنَا لَكَ مِنْ شَعْبِ اللَّهِ﴾ واتە: ئەو و شترە گەوره و قەلەوانە (دەبێرێن له بیت الحرام سەردەبېرێن) ئێمە کردوویمان ته دروشمی خوا بؤ ئێوه. واتە: و شتری قوربانیمان داناوه بۆتان، له و قوربانیانەیه که بهر یاسای خوا ده که ویت، خۆی گەوره منەتی خۆی دەکات بەسەر بەندهکانیدا که و شتری دروست کردووێ بۆیان و کردووێتی به یاساو دروشمیکی خۆی و بکریته قوربانی بؤ ماله‌که‌ی خۆی (که عەبی پیرۆژ) به‌لکو ئەمە چاکترین قوربانییه وه که خۆی گەوره دەفەرموویت: ﴿لَا تَحْلُوا شَعْبَ اللَّهِ وَلَا الشَّهْرَ الْحَرَامَ وَلَا الْهَدْيَ وَلَا الْقَلَئِدَ وَلَا آتِينَ الْبَيْتِ الْحَرَامِ﴾ واتە: پێی مەگرن له دروشمه‌کانی خوا هەلی مه‌وه‌شیننه وه و جهنگ مه‌که‌ن له مانگه قەده‌غه‌کراوه‌کاندا وه پێی مەگرن له و قوربانیانەیی به دیاری دەهینرێن بؤ مه‌که‌که (پێمه‌گرن و زیان مه‌ده‌ن) له و قوربانیانەیی ملوانه‌کیان له ملکراوه (دیاری کراون بؤ نەز) وه مه‌شکێنن پزێنی ئەوانەیی نیازی مالی خوا ده‌که‌ن. ئیبنو جوهره‌یج ده‌ئیت: عه‌تا لهم نایه‌ته‌دا: ﴿وَالَّذِينَ جَعَلْنَا لَكَ مِنْ شَعْبِ اللَّهِ﴾ ده‌ئیت: (البُئِن) بیری یه‌له مانگا و شتر. ^۲ هەر به‌م شتیوه‌یه‌ش پێوایه‌ت کراوه له ئیبنو عومەر و سه‌عیدی

^۱ المائدة (۲).

^۲ الطبری (۱۸/۶۳۰).

موسه یه بو چه سنی به سریه وه.^۱ موحامید ده لیت: (البُدن) به شیکه له و شتر. له ته فسیریکی تردا و تراوه (بدن) ههروه ها به مانگاش نه و تریت و پاشان جه ماوه ری زانایان له سر نه و پرایه که نه م قوریانیه بۆ حوت که س نه شیت وه ک موسلیم ریوایه تی کردوه له جابیری کوپی عه بدولا و که سانی تریشه وه و توویانه: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فه رمانی پیداوین بۆ قوریانی کردنی و شتریک حوت که س بکهینه شه ریک و بۆ مانگاش حوت که س.^۲ نه م نایه ته ش که نه فه رموی ﴿لَکُمْ فِيهَا خَيْرٌ﴾ واته: بۆ نیتوه له واندا خیر و چاکه هه یه. واته: پاداشتی له سر ورده گرن له پۆژی قیامه تدا. ﴿فَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِا صَوَافٌ﴾ واته: که واته (کاتی کردنیان به قوریانی) ناوی خویان له سر بینن له کاتیکدا له سر سی پهل وه ستاون و ده سستی چه پیان به ستراوه ته وه (له بر نه وه ی و شتر به پتوه سه رده بر ری ت). له موته لیبی کوپی عه بدولا ی کوپی حه نته به وه نه میش له جابیری کوپی عه بدولا وه ده لیت: نو یژم کرد له گه ل پیغه مبه ری خودا (ﷺ) له جه ژنی قوریاندا، وه ختیک که لیبوه وه به رانیکی هینا سه ری بپی و فه رموی: (به ناوی خوا، الله اکبر، نه ی خواجه نه م قوریانیه له جیاتی خۆم و نه و که سانه یه له نومه تم که قوریانیان نه کردوه)، نه حمه دو نه بو داود و تیر میزی ریوایه تیان کردوه.^۳ مه حه ممدی کوپی نیسحاق ده لیت له یزیدی کوپی نه بو حه بیبه وه له نیینو عه باسه وه نه میش له جابیره وه ده لیت: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) دوو به رانی کرده قوریانی له پۆژی جه ژندا کاتیک که پالی خستن بۆ سه ربین فه رموی: (وا من به دلکی پاک پوم کرده نه و که سه ی که ناسمانه کان و زه مینی داهینا وه و له وانه نیم شه ریکی بۆ داده نین، نو یژو قوریانی و ژیان و مردنم بۆ خودایه، که راهینه ری جیهانیان هه ر خویه تی، خوا هیچ شه ریکی نیه و فه رمانم وا پیدراوه من یه که می موسلمانانم. نه ی خودایه له تووه یه و بۆ تو یه له جیاتی مو حه ممدو نومه ته که ی) پاشان ناوی خوی لی هینا و الله اکبری کردو سه ری بپی.^۴ له عه لی کوپی حوصه ی نه وه و له نه بو رافیه وه: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) کاتیک که قوریانی کرد بیت دوو به رانی قه لوی شاخدار ی سپی و ره ش کاتیک که نو یژی کردو و تاری دا بۆ خه لگی، له نو یژه که ی هه لسا و یه کیکیانی هینا و خۆی سه ری بپی له مه دینه، پاشان فه رموی: (نه ی خواجه نه م له جیاتی هه موو نومه ته که م، نه وه ی شایه تی داوه که تا کو ته نهایت و شایه تیشی داوه بۆ منیش به گه یان دنی په یامی

^۱ مسلم (۸۸۲/۲).

^۲ ابن ابي شيبه/الجزء المقفود (۳۶۷).

^۳ مسلم (۸۸۲/۲).

^۴ احمد (۳۵۶/۳)، ابو داود (۳۳/۳)، تحفة الأحوزي (۱۱۳/۵).

^۵ ابو داود (۲۳۱/۲۳-۳).

تق) پاشان نو به رانه که پیشی هینا و سه ری بری. پاشان فرموی: _ نه میان له جیاتی موحه مه دو نالی موحه مه د) هه مووی کرده خوارده مه نی بق هه ژاران و خزیی و مال و منالیشی لییان خوارد. نه حمه دو نیینو ماجه ریوایه تیان کردوه.^۱ نه عمه ش ده لیت له نه بو زیبانه وه له نیینو عه باسه وه له م نایه ته دا: ﴿فَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا صَوَافَّ﴾ ده لیت: ناوی خوی لی بینن به پیوه له سه ر سی پهل (لاق) و دهستی چه پی به سترابیت و بلتی، به ناوی خواوه و (الله اکبر) و (لا إله الا الله) بکات و بلتی: له تووه یه و بق توویه، له هه ردوو سه حیچه که دا هاتووه له نیینو عومه ره وه که جارنکیان هات بق لای پیاوئک و شتره که ی به خ دابوو نه یویست سه ری بپریت، وتی: به ره لای بکه و به پیوه دهستی بیهسته، واته: (نه و ساسه ری بیره)، نه مه سووننه تی نه بولقاسمه (ﷺ).^۲ ﴿فَإِذَا وَجِئْتَ جُدُوبًا﴾ واته: جا کاتیک که وتنه سه ر زهوی به تنیشدا (کاتیک گیانان ده رچوو)، نیینو جوهریج ده لیت: له مواهیده وه، یانی کاتیک له سه ر زهوی که وتن.^۳ نه مه ریوایه تیکیشه له نیینو عه باسه وه، موقاتیلی کوپی حه یانیش هه روای وتووه. عه بدوره حمانی کوپی زهیدی کوپی نه سلم ده لیت: ﴿فَإِذَا وَجِئْتَ جُدُوبًا﴾ واته: کاتیک که گیانی ده رچوو،^۴ نه م قسه یه هه ره نو قسه یه که نیینو عه باسو مواهیید و توویانه. چونکه خواردنن نو توربانیه دروست نیه کاتیک ده جولیت هه تا ته واو گیانی ده رده چیت و جولای نامینیت، له فرمووده یه کی مرفوعدا هاتووه: (به له مه کن له و گیانانه تا ته واو ده مرن).^۵ سه وری ریوایه تی کردوو له جامیه که یدا له عومه ری کوپی خه تابه وه، که نه وای وتووه، فرمووده که ی شه دادی کوپی نه و سیش بووه ته پشتگیری بژهم فرمووده یه که له سه حیجی موسلیمدایه: (بیگومان خودا له سه ره موو شتیک چاکه ی نووسیوه، کاتیک که شت نه کوژن به باشی بیکوژن، کاتیکیش سه ری نه برن به چاکه سه ری برن، با هه ره که سیک سه ری بری (چه قوکه ی) تیژ بکات و سه ریپراوه که ی ناسوده بکات).^۶ له نه بی واقیدی له یسیه وه پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرموویه تی: (نه وه ی له نازه ل و مالات (کرایه وه) له کاتیکدا که زیندو بیت، نه وه مرداره وه بووه)، نیمامی نه حمه دو نه بو داودو تیرمیزی

^۱ احمد (۸/۶)، ابن ماجه (۱۰۴۳/۲/۱۰۴۴).

^۲ البخاری (۱۷۱۳).

^۳ الطبری (۶۳۵/۱۸).

^۴ الطبری (۶۳۵/۱۸).

^۵ البيهقي (۲۷۸/۹).

^۶ مسلم (۱۵۴۸/۳).

ریوایه تیان کردوه، تیرمیزی به سهیحی داناه. ^۱ پاشان خوی گه وره ده فەرموویت: ﴿فَكُلُوا مِنهَا وَأَطِعُوا الْقَانِعَ وَالْمُعْتَرَّ﴾ واته: نه وه له گوشته که بیان بخۆن و ده روادری هه ژاران و سوالکه رانی بدن. واته: له و قوربانیه بخۆن و به شی نهوانه ی که زۆر پیوستیان پی هه یه و تامه زۆن بۆیی و نهوانه شی که شهرم ده کن داوای لی بکن بدن، نه مه فەرمانه بۆ خواردن و به خشینی قوربانی. عه وفی ده لئیت: له ئینو عه باسه وه ﴿الْقَانِعَ﴾ واته: نه و که سه ی بی نیازه و پیوستی پی نیه که به شی بده ی و له مالی خۆدایه، ﴿وَالْمُعْتَرَّ﴾ واته: نه و که سه یه که خۆی ده رده خات و خۆی ده دات له ده ورت، به تمایه به شه گوشتی بده یی به لام داوای ناکات. ^۲ مواهیدو موحه مهنی کوی که عبی کوی قوره زیش هه رایان و تووه. ^۳ عه لی کوی نه بو ته لحه ده لئیت: له ئینو عه باسه وه: ﴿الْقَانِعَ﴾ نه وه یه که داوا ناکات، ﴿وَالْمُعْتَرَّ﴾ نه وه یه که داوا ده کات. ^۴

نه مه سه ی قه تاده و نیراهیمی نه خه عی و مواهیده له ریوایه تیکدا که لئیه وه کراوه. ^۵ هه ندیکیش به پیچه وانه وه و توویانه، هه ندی له زانایان نه م نایه تیان کردوه ته به لگه له سه ر نه وه ی که قوربانی ده کریته سی به شه وه، سینه کی بۆ خاوه نه که ی لئی بخوات، سینه کیکی تری بۆ دیاری بۆ دۆست و هاوه لانی، سینه کیکیشی بۆ خیرو به خشینی به سه ر هه ژاراندا، چونکه خوی گه وره ده فەرموویت: ﴿فَكُلُوا مِنهَا وَأَطِعُوا الْقَانِعَ وَالْمُعْتَرَّ﴾ له فەرمووده ی سه حیجا ها تووه که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فەرمووی به خه لکی: (من لیم قه دهغه کردبوون که گوشتی قوربانی هه لگرن و پاشه که وتی بکن زیاتر له سی پۆژ، له مه ودوا لئشی بخۆن و چه ندیشتان بۆ ده کریت لئی هه لگرن). ^۶ له ریوایه تیکی تردا فەرموویته ی: (لئی بخۆن و لئشی هه لگرن و خیریشی لی بکن). ^۷ له ریوایه تیکی تردا فەرموویته ی: (لئی بخۆن، ده روادری خه لکیشی بده ن و خیریشی لی بکن). ^۸ به لام پیستی قوربانی، له موسته دی نیعامی نه حمه ددا ها تووه له قه تاده ی کوی نوعمانه وه له فەرمووده ی قوربانیادا: (لئی بخۆن و خیری لی بکن و

^۱ احمد (۵۱۸/۵)، ابو داود (۲۷۷/۳)، تحفة الأحوزي (۵۵/۵).

^۲ الطبري (۶۳۶/۱۸).

^۳ الطبري (۶۳۶/۱۸).

^۴ الطبري (۶۳۷/۶۳۶/۱۸).

^۵ الطبري (۶۳۷/۶۳۶/۱۸).

^۶ النسائي (۲۳۴/۷).

^۷ النسائي (۱۷۰/۷).

^۸ فتح الباري (۲۹/۱۱).

سود له پیسته که ی وه ریکرن و مه یفروشن).^۱ (بابه تیک) له به را ئی کو پی عازیه وه ده لیت: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فه رمووی: (یه که م شتیک که ده سستی پی ده که ی ن نو یژ ده که ی ن پاشان ده که پرتینه وه قوریانی ده که ی ن، هر که سیک وای کرد نه وه سونه تی نیمه ی به جی هیناره، هر که سیک پیش نو یژ سه ری بپریت نه وه گزشتیکه پیشکه شی مال و مندالی کردوه، نه وه هیچ په یوه ندیه کی به قوریانی وه نیه) له هر دوو سه حیچه که دا بوخاری و موسلیم هیناویانه.^۲ وه له سه حیچی موسلیمدا هاتوه:

قوریانی مه کن تا پیشه و قوریانی ده کات، سه برین ده ست پیده کات له پوژی سه برینه وه سی پوژی (نه یامو ته شریقی) یس له دواپه وه، شافیعیس هر وای وتوه، له سه ره فرمووده که ی جوبه یی کو پی موتعیم که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فه رموویته: (ایام التشریق) هه مووی (کاتی) سه برینه) نه حمه دو ئیبنو حبیبان پویا ه تیان کردوه.^۳ پاشان خوای گوره ده فه رموویت: ﴿كَذَلِكَ سَخَّرْنَا لَكُمُ لَعَلَّكُمْ

تَشْكُرُونَ﴾ واته: تا به و جوره نه و مالاتانه مان بق ئیوه رامهیناره تا سوپاسگوزار بن بق خوا، یانی: واما ن لیکردوون هه رچیان لی ده که ن فه رمانه برتانو و ملکه چن، ئاره زوی خوتانه سواریان ده بن یان شیره که یان به کار دینن بق خوتان یان سه ریان ده بن. وه ک خوای گوره له ئایه تیکی تر دا فه رموویته:

﴿أَوْلَدٌ بَرُوا أَنَا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِيْنَا أَنْعَمْنَا لَهُمْ لَهَا مَلِكُونَ ﴿٧١﴾ وَذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ ﴿٧٢﴾ وَكَمْ فِيهَا مِنْ نَفْعٍ وَمَشَارِبٍ أَفَلَا يَشْكُرُونَ﴾^۴ واته: ئایا نه یاندی و نه یان زانیوه که بیگومان به ده سستی خومان ئاره لمان بق دروست کردوون نه نجا نه وان خاوه نیانن و رامان هیناون بویان نه نجا سواری هه ندیکیان ده بن و (گزشتی) هه ندیکیشیان ده خون، وه زور سو دیان لی ده بینن و شتی خواردنه و هشیان لی وه رده گرن ده ی ئایا سوپاسی خوا ناکن. وه له م ئایه ته پیروزه شدا ده فه رموویت: ﴿كَذَلِكَ سَخَّرْنَا لَكُمُ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾

﴿لَنْ يَنَالَ اللَّهُ لُحُومَهَا وَلَا دِمَآؤَهَا وَلَكِنَّ يَنَالُهُ النُّعْوَىٰ مِنْكُمْ كَذَلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ لِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَاكُمْ وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِينَ﴾^۵

^۱ احمد (۱۵/۴).

^۲ فتح الباری (۵۲۶/۲)، مسلم (۱۵۵۲/۳).

^۳ احمد (۸۲/۴).

^۴ یس (۷۱-۷۳).

مہ بہ ست نہ قوربانی کردن نہ لای خودا ہستی دسوزی و نہ خواترسی بہ نڈہیہ

خوای گہورہ دہفہ رموویت لہ بہر نہ وہ نہ م دہستوری قوریانیہ مان داناوہ بڑ نیوہ، مہ تا لہ کاتی سرپریندا یادی خوا بکن، کہ ہر نہ وہ دیہینہ رو بڑیویدہ رہ و ہیچک لہ و گوشت و خوینہ بہ و ناگات، چونکہ خوای گہورہ بینیاہ لہ غیری خوئی، عہر بہ کان لہ کاتی نہ فامیدا نگہر ناژہ لو مالاتیان سرپرپایہ، گوشتہ کانیاں لہ سر بہ کانیاں دادہ ناو خوینہ کہ یان لی دہ پڑاندن خوای گہورہ پیش نہ رمووی: ﴿ لَنْ يَنَالَ اللَّهُ لُحُومَهَا وَلَا دِمَاؤَهَا ﴾ واتہ: مہ رگیز ناگات بہ خوا نہ گوشتی نہ و (قوربانی) انہ نہ خوینیاں. نیبنو نہ بی حاتمہ ریوایہ تی کردوہ لہ نیبنو جورہ بیچوہ دہ لیت: خہ لکی زہمانی نہ فامی گوشت و خوینتی نہ و و شترانہ ی سہریان دہ برین دہدا لہ کہ عہی پیروز، ہاوہ لہ کانی پیغہ مہ ریش (ﷺ) وتیان: نیتمہ لہ وان خاوہن مہ قترین کہ لئی بدہین، خوای گہورہ نہ م نایہ تی نارده خوارہ وہ: ﴿ لَنْ يَنَالَ اللَّهُ لُحُومَهَا وَلَا دِمَاؤَهَا وَلَكِنْ يَنَالُهُ نَفْسُهَا ﴾ واتہ: مہ رگیز ناگات بہ خوا نہ گوشتی نہ و (قوربانی) انہ نہ خوینیاں بہ لام نہ وہی بہ خوا دہگات تہ قواو پاریزکاری نیوہیہ. وہ کہ لہ فہرموودہی سہ حیددا ہاتوہ: (خوا سہیری وینہ و پہ ننگتان ناگات، بہ لگو سہیری دل و کارتان دہکات).^۱ وہ لہ فہرموودہیہ کی تردا ہاتوہ: (خیر الصدقة) دہ کہ ویتہ دہستی خوای پہ حمان پیش نہ وہی بکہ ویتہ دہستی داواکہ).^۲ وہ نہ خوینہ لہ لای خوا دہ کہ ویت لہ شوینیکدا پیش نہ وہی بکہ ویتہ سہر زہوی. وہ کہ لہ پیشوہ لہ فہرموودہیہ کدا باسکرا کہ نیبنو ماجہ و تیرمزی ریوایہ تیان کرد. کہ خوای گہورہ ش نہ فہرموی (كَذَلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ) یانی: لہ بہر نہ وہیہ خوا نہ و حوشترانہ ی بڑ ژوربارخستون، (لَتَكْفُرُوا بِاللَّهِ عَلَىٰ مَا هَدَّكُمْ) یانی: تائوہ ش خوا بہ گہورہ رابگرن وہ کچون نہ و شمارہ زای کردوون لہ تاین و شہریعہ تی خؤیدا، لہ و شتانہ دا کہ خؤشی نہ وین و پیتان پازہ، بہ رگری لیکردوون لہ و شتانہ ی کہ پئی ناخؤشوہ نایہ وین، کہ نہ شفہ رموی (وَيَسِّرِ الْمُحْسِنِينَ) مژدہ بہ چاکہ کاران بدہ، یانی: نہی محمد! مژدہ بدہ بہ چاکہ کاران، یانی نہ وانہ ی کہ سنورہ کانی خوا بہرقہرار نہ کہ ن و پیرہوی لہ و شہریعہ تہ نہ کہ ن کہ بؤیاں دانراوہ، نہ وانہ ی کہ بپروایان بہ پیغہ مہر (ص) مہیہ لہ مہ مور نہ و شتانہ دا کہ پتیاں نگہ بہ نیت و بؤیاں دہ ہینیت لہ لایہ ن خوای گہورہ وہ.

^۱ مسلم (۱۹۸۷/۴).

^۲ الحلیہ (۸۱/۴).

^۳ الترمذی (۱۴۹۳)، ابن ماجہ (۳۱۲۶).

(بابه تیک) قوربانیکردن سئوونه تیکی چاکه، یه که حیوان له بری بنه ماله یه که نه بیت، نین عومر نه فهرموی: پیغه مبر (ﷺ) تا (۱۰) سال به رده وام قوریانی ده کرد، تیرمزی پریوایه تی کردوه^۱، نه بوئه یو بییش نه لیت: له سه رده می پیغه مبردا (ص) پیاو تیک له جیاتی هه موو مال و منالی ته نیا یه که حیوانی نه کرده قوریانی، خورشیان لییان نه خواردو دهر خواردی خه لکیشیان نه دا، تاخه لکی ده ستیان دایه خوه لکیشان و کارگه یشته نه وهی که نیستا نه بیینی! تیرمزی نه م فهرموده یه پریوایه ت نه کات وبه (صحیح)ی دانه نیت ئیبنو ماجه ش هه ر پریوایه تی کردوه.

عه بدلولای کورپی هیشامیش یه که مری کرده قوریانی بز خوی و مال و مندالی، بوخاری پریوایه تی کردوه.^۲ له باره ی نه ندازه ی ته مهنی قوریانیه وه موسلیم پریوایه تی کردوه له جابیره وه که پیغه مبری خودا (ﷺ) فهرموویه تی: (نیونی) (دوو ساله ی مانگا) نه بیت سه ری مه بن نه گه ر تان توانی کاویک (یه که ساله ی مه) سه رپن)^۳.

﴿إِنَّ اللَّهَ يَدْفَعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ﴾ (۲۸)

مژده ی به رگری کردن له خاوه نبیاوه مان

خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَدْفَعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا﴾ واته: به راستی خوا پشتیوانی ده کات له وانه ی که بپوایان هیناوه. خوای گه وره له م نایه ته دا باسی به بنده خاوه نبیاوه په کانی ده کات که به رگریان له ده کات و ده چیت به هاواریانه وه، نه و به ندانه ی که هه میشه پشت به خوا ده به سترو ده که پینه وه بز لای، له شه پی شه پخوازان و فروفیلی به دکاران پاریزگاریان له ده کات و ناگای لییانه و یارمه تیان ده دات، وه که نایه تیکی ترده فهرموویه تی: ﴿أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ﴾^۴ واته: نایا خوا بز به بنده ی خوی پیغه مبر (ﷺ) به سه نیه؟ وه ده فهرموویت: ﴿وَمَنْ يَتَّكِلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ إِنَّ اللَّهَ بَلِغُ أَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا﴾^۵ واته: وه هه ر که سیک پشت به خوا بیه ستیت نه وه خوای به سه به راستی خوا کارو فرمانی خوی به نه نجام ده که یه نیت بیگومان خوا بز هه موو شتیک نه ندازه یه کی دیاریکروی داناه. وه لیره ده ده فهرموویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ﴾ واته: بیگومان خوا خۆشی ناویت هه موو خیانه تکارو بیباوه رو کافر تیک. نه وانه ی ناپاکی له به لئین په یماندا ده که ن و قسه ی

^۱ تحفة الاحوزي (۹۶/ ۵) .

^۲ فتح الباري (۲۱۳/۱۳).

^۳ مسلم (۱۵۵۵/۳).

^۴ الزمر (۳۶).

^۵ الطلاق (۲).

خَویان نابه‌نہ‌سەر، (الکفر) واته: ئەو بەهراڤه‌ی که خوا پێی داوه له‌بەر چاوی نیه و سه‌په‌یه‌و دانسی پێدا نانیت.

﴿أَذِنَ لِلَّذِينَ يُقْتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلَمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ﴾ (۳۱) الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا أَنْ يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا يُدَكَّرُ فِيهَا أَسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿۴۱﴾

پێگه‌دان به‌ جه‌نگردن، ئەم نایه‌ته‌یه‌که‌م نایه‌تی جیهاده‌هاته‌ خواروه

خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رموویت: ﴿أَذِنَ لِلَّذِينَ يُقْتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلَمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ﴾ واته: پێی دراوه به‌وانه‌ی که شه‌ریان پێی ده‌گێڕیت، له‌بەر ئەوه‌ی ناهه‌قیان لێکراوه‌ ده‌توانن تۆ له‌ی خَویان بسێنن، خودایش ده‌توانیت سه‌ریان بخت، عه‌وفی ده‌لێت: له‌ ئیبنو عه‌باسه‌وه، ئەم نایه‌ته‌هاته‌ خواروه‌ له‌سه‌ر موحه‌مه‌دو (ﷺ) هاوه‌له‌کانی، کاتی‌ک وه‌ده‌رنران له‌مه‌که‌ه. ۱. موهاهیدو زه‌حاکو زۆریکی تریش له‌ زانایانی پێشینه‌ وه‌ک ئیبنو عه‌باسو عه‌روه‌ی کوپی زه‌به‌یرو زه‌یدی کوپی نه‌سه‌لمو موقاتیلی کوپی هه‌بیان و قه‌تاده‌و که‌سانی تریش و توویانه: ئەم نایه‌ته‌یه‌که‌م نایه‌ته‌ له‌سه‌ر جیهاده‌هاته‌ خواروه. ۲. ئیبنو جه‌ریر پێوایه‌تی کردوه‌ له‌ ئیبنو عه‌باسه‌وه‌ ده‌لێت: کاتی‌ک که‌ پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌ مه‌که‌ ده‌رچوو، ئەبو به‌کر وتی: پێغه‌مبه‌ر که‌یان ده‌رکرد (إنا لله وإنا إليه راجعون) بێگومان

له‌ناو ده‌جن، ئیبنو عه‌باس ده‌لێت: خوای گه‌وره‌ ئەم نایه‌ته‌ی ناره‌ خواروه‌: ﴿أَذِنَ لِلَّذِينَ يُقْتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلَمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ﴾ ئەبو به‌کر (زه‌زای خوای لی بیت) وتی: زانیم که‌ به‌و زووانه‌ کوشتاریک ده‌ست پێده‌کات. ئیمامی ئەحمه‌د ئەم زیاده‌شی هه‌تاوه: ئیبنو عه‌باس ده‌لێت: ئەم نایه‌ته‌یه‌که‌م نایه‌ته‌ بوو هاته‌ خواروه‌ له‌ باره‌ی جه‌نگه‌وه. ۲. تیرمیزی و نه‌سانی پێوایه‌تیان کردوه‌ له‌ ته‌فسیردا له‌ هه‌ردوو سونه‌نه‌که‌ یاندا. ۳. تیرمیزی ده‌لێت: فه‌رمووده‌یه‌کی (حسن صحیح)ه. پاشان خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رموویت: ﴿وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ﴾ یانی: خودا خواوه‌نی توانایه‌ که‌ به‌نده‌ باوه‌رداره‌کانی یارمه‌تی بدات به‌بێ شه‌پو هه‌را، به‌لام خودا ده‌یه‌وێت خَویان ماندوو بکه‌ن و هه‌ولێ ته‌وار بده‌ن و خودا له‌ خَویان پازی بکه‌ن، وه‌ک ده‌فه‌رموویت: ﴿فَإِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ حَتَّىٰ إِذَا

۱ الطبري (۶۴۳/۱۸).

۲ الطبري (۶۴۳/۱۸)، الدر المنثور (۵۷/۶).

۳ احمد (۲۱۶/۱).

۴ تحفة الأحوزي (۱۵/۹)، النسائي في الكبرى (۴۱۱/۶).

أَتَحْتَمِرُهُمْ فَشَدُّوا الرِّبَاطَ فَمَا مَنَّا بَعْدُ وَإِنَّا فِدَاكَ حَتَّى نَضَعَ الْحَرْبَ أَوْزَارَهَا ذَلِكَ وَلَوْ يَشَاءُ اللَّهُ لَأُنْصِرَهُمْ وَلَٰكِن لِّسَلْوَا

بَعْضَڪُمْ بِبَعْضٍ وَالَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَنْ يُضِلَّ أَعْمَالَهُمْ ﴿۱۶﴾ سَيِّدِهِمْ وَيُصَلِّحُ بِأَلْمَمِ ﴿۱۷﴾ وَيُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ عَرَفَهَا

لَهُمْ ﴿۱۸﴾ واته: نهجا (له جهنگدا) که گیشتن به وانهی بیباوه پن نه وه بدن له گهر دنیاو بیانکونن هه تا

کاتیک کوشتاری زوریان لی دهکن نهجا (دیله کانیان) قائم بیهستنه وه جا دواتر یا به منته و چاکه

(به ره لایان بکن) یان به فیدیه و بریتی هه تا جهنگ چه که کان (به بیباوه پان) داده نی (یان تا جهنگ

کوتایی دیت به نه مانی بتپه رستان)، فه رمان نه وه به نه گهر خوا بیویستایه خوی توله ی لی ده سندن

به لام (فه رمانی پیدان به جهنگ) تا به یکتی تاقیتان بکاته وه نه وه سانه شه له پیناو پینازی خوادا

کوژران نه وه خوا هرگیز (پاداشتی) کرده وه کانیان ون ناکات بیگومان پینومونیان ده کات و دل و بیریان

ساف و خوش ده کات و ده یانخاته نه وه به هه شته ی بوی باس کردون. وه ده فه رموویت: ﴿قَتَلْتَهُمْ

يُعَذِّبُهُمُ اللَّهُ بِأَبْدِيڪُمْ وَيُخْزِيهِمْ وَيَضْرِبُكُمْ عَلَيْهِمْ وَيَشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُّؤْمِنِيڪَ ﴿۱۹﴾ وَيُدْهَبُ

عَيْظَ قُلُوبِهِمْ وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلٰی مَنْ يَّشَاءُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿۲۰﴾ واته: (باوه برداران)! بیانکونن، خوا به

دهستی نیوه سزایان ده دات و پیسوایان ده کات و سه رتان ده خات به سه ریاندوا (خوا) سینه و دللی

کزه لئی بهوادار خوش ده کات و پقو خه شمی دلّه کانیان داده مرکینیت و ناهیلیت و خوی گه وره ته وبه

وه رده گریت له هر که سیک که بیه ویت وه خوا زانای دانایه. وه ده فه رموویت: ﴿وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ حَتَّى نَعْلَمَ

الْمُجْتَبِيْنَ مِنْكُمْ وَالصَّابِرِيْنَ وَنَبَلَّوْا اَخْبَارَكُمْ ﴿۲۱﴾ واته: سویند به خوا تاقیتان ده که یه وه تا ده ری بخه ین و

دیاریت موجهیدان و خورپاگرائتان و تا هه والتان چیه ناشکرای بکه ین. ثایه له م باره یه وه نیجگار

زوره. بویه نیینو عه باس له م ثایه ته دا: ﴿وَلٰنَ اللَّهُ عَلٰی نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ ﴿۲۲﴾ ده لیت: بیگومان خوی گه وره

نه وه یشی کرد. خوی گه وره له کاتیکی زور شیاودا پنگه ی جیهادکردنی دا چونکه نه وه کاته ی که له

مه که ده باوون موشریکه کان زور بوون و موسلمانه کانیش زور که م بوون نه گهر خودا فه رمانی جهنگی

بدایه، موسلمانه کان تووشی مه یه ته ی زور ده بوون بویه کاتیک خه لکی یه سرب (مه دینه) شه وی عه قه به

په یمانی به ست له گه ل پیغه مبه ری خودا ﴿۲۳﴾ که زیاتر له هه شتا که س بوون، وتیان: نه ی پیغه مبه ری

۱ محمد (۶۴).

۲ التوبة (۱۴-۱۵).

۳ محمد (۲۱).

۴ الطبري (۶۴/۱۸).

خودا (ﷺ) نایا نە دەین بە سەر خەلکی ئەم شیوەدا (مەبەستیان ئەو خەلگە بوو کە لە مینا بوون) ئەمشو بیانکوژین؟ پێغه مەبری خودا (ﷺ) فرموی: (من فرمائی ئەووم پێ نە دراوه).^۱ وەختیک موشریکەکان دەستیان دایە دەستدریزی کردن و پێغه مەریان (ﷺ) لە ناو خۆیاندا لە مەککە وە دەرنای و یەستیان بیکوژن، هاو لە کانی پێغه مەریان (ﷺ) دەربە دەر کرد هەر یەکیک بە لایە کدا و هەندیکیان بەرە و حەشە پزیشتن و ئەوانی تریشیان بەرە و مەدینە چوون، کاتیک لە مەدینە نیشتە جێ بوون و پێغه مەریش (ﷺ) چوو مەدینە و گەشت پێیان، هەموو لە دەوری کۆبوونە وە و بوونە پشتیوانی، موسلمانان پێگەی ئیسلامیان بۆ پەیدا بوو کە پەنای پێ ببەن، خۆی گەورە پێی پێدان کە بچن بە گۆ دۆزەنداو جیهاد بکەن، ئەم نایەتە یە کەم نایەت بوو هاتە خوارە وە لەو بارە یە وە وە کە دە فرمویت: ﴿أَذِنَ لِلَّذِينَ يُقْتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلَمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ﴾ (۳۹) الَّذِي أَخْرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ ﴿۱﴾ واتە: ئەوانە ی بە ناھەقی لە زیدی خۆیان دەر کران، عەو فی دە لیت لە ئیبنو عەباسە و ئەوانە ی بە ناھەقی لە مەککە دەر کران بۆ مەدینە، واتە: مو حە مە دو هاو لە کانی.^۲ ﴿إِلَّا أَن يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ﴾ واتە: گوناھیان هەر ئەو بوو دە یانوت پەر وە دگار مان خویە، واتە: هیچ تاوانیکیان بەرامبەر ھۆزە کە یان نە بوو جگە لە وە ی خویان بە تە نیا دە ناسی و شەریکیان بۆ دانە دە نا، ئەم پستە یە ئیستیسنا ی مو نقە تی عە سە بارە ت بە شتە سەر کە کە، بە لام ئە و شتە بە لای موشریکە کانی وە گە وەرە ترین تاوان بوو، وە ک خۆی گە وەرە فرمویە تی: ﴿يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ وَإِيَّاكُمْ أَن تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ رَبِّكُمْ﴾^۳ واتە: پێغه مە بر (ﷺ) و ئیو ش دە ر دە کە ن (لە بەر ئە وە ی) باو ە پ دە مینن بە خۆی پەر وە دگار تان. پاشان خۆی گە وەرە دە فرمویت: ﴿وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُم بِبَعْضٍ﴾ واتە: ئە گەر خودا هە ندیکی بە هە ندیکی پال نە نایە و دە ر نە کردایە، هە تا هە ندیکی لە جە نگو وە را پزگاری بییت، بە و ھۆ کارانە ی کە خۆ ی پزیری داو ە سەر زە مین و یران دە بوو زۆر دار ە ژار و لاوازی لە ناو دە برد، ﴿فَلَمَّسَتْ صَوَاعِقُ﴾ واتە: پەر ستگا کان و یران دە بوون، ئیبنو عە باسو مو جاھید و ئە بو لعالیە و عی کریمە و زە حاک و کە سانی تریش و توویانە: مە بە ست پێ ی پەر ستگای بچووی پراھییە کانی،^۴ قە تادە دە لیت: دیری سابییە کانی وە ھەر لە پزیرایە تیکی تردا لە قە تادە وە دە لیت: پەر ستگای مە جو سە کانی، مو قاتیلی

^۱ دلائل النبوة للأصبهاني (۲۶۵).

^۲ الطبري (۱۸/۶۴۳).

^۳ الممتحنة (۱).

^۴ الطبري (۱۸/۶۴۷)، الدر المنثور (۶/۵۹/۶)، الرازي (۳/۳۶).

کوهی حبیان ده لیت: نه مالانه بوون له سه ره پیندا، ﴿وَبِیْحٍ﴾ نه مه له نه و فراوانتره، زورینه ی نه و که سانه ی له م پرستگایه دا بوون مه سیحی بوون نه مه یش قسه ی نه بولعالبه و قه تاده و زه حاک و ئیبنو صه خرو موقاتیلی کوهی حه یان و خه سیف و که سانی تریشه. ^۱ ئیبنو جه ریر گنراویه تیه وه له مواجهیدو که سانی تریشه وه ده لیتن: کلئیسای جوله که کانه والله اعلم. ﴿وَصَلَوَاتٍ﴾ عه وفی ده لیت: له ئیبنو عه باسه وه (الصلوات) واته: کلئیساکان. ^۲ عیکریمه و زه حاک و قه تاده ده لیتن: کلئیسای جوله که کانه، چونکه نه وانه به سه لوات (صلوات) ناویان بر دووه. نه بولعالبه و که سانی تریش ده لیتن (الصلوات) دیری سایینه کانه، ئیبنو نه جیح ده لیت: له مواجهیده وه (الصلوات) مزگه وته کانی نه هلی کتیبو نه هلی ئیسلامن له سه ر پینگا کاندان. ^۳ به لام (المساجد) مزگه وته کان هی موسلمانانه، ﴿يَذْكُرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا﴾ که ناوی خودایان زور تیدا ده بریت، و تراوه نه و زه میره ی له (يُذَكِّرُ) دا ده که پتیه وه بو (مساجد) چونکه له وانه ی تر نزیکتره لئیه وه، زه حاک ده لیت: هه موویان یادی خویان زور تیدا کراوه، ئیبنو جه ریر ده لیت: راست نه وه یه: دیری روهبانه کان و پرستگای مه سیحیه کان و کلئیسای جوله که کان و مزگه وتی موسلمانان و یران ده بوون که ناوی خودایان زور تیدا ده بریت، چونکه نه مه باوی زمانی عه ره به و وا مه شهوره له ناو یاندا. ^۴ هه ندی له زانایان و توویانه: نه مه به رز ده بیته وه له که مه وه بو زور تا ده گانه مزگه وته کان، چونکه مزگه وته کان زیاتر ناوه داننو خه لکی زور تریان تیدا یه و زور تریش خواجه پرستی ده کن که سانیکی نیاز دروستن. پاشان خوی گه وره ده فه رموویت:

﴿وَلْيَنْصُرَكَ اللَّهُ مَنِ ابْتَدَأَ﴾ واته: خودا به هاواری نه وانه وه دیت که یارمه تی ده دن. واته یارمه تی ثانی خودا ده دن، وه که نه م نایه ته که خوی گه وره ده فه رموویت: ﴿يَتَأْتِيَ الَّذِينَ آمَنُوا إِِنْ نَصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُنِيتُ أَقَامَكُمْ ۗ وَالَّذِينَ كَفَرُوا فَتَعَسَا لَهُمْ وَأَضَلَّ أَعْمَالَهُمْ﴾ واته: نه ی نه و که سانه ی باوه پتان هیناوه نه گه ر ئتیه یارمه تی (نایینی) خوا بدهن خواش ئتیه زال و سه رکه وتوو ده کات (به سه ر کافراندا) وه پئیه کانتان جیگیر ده کات (له جه نگدا خوراگرتان ده کات)، نه وانه شه که بییاوه ر بوون نه وه نه گبه تی و سه رشوری به شیانه و (خوا) کرده وه کانیاان بی مایه ده کات. پاشان له کزتابی

^۱ الطبري (۱۸/۶۴۸).^۲ الطبري (۱۸/۶۴۹).^۳ الطبري (۱۸/۶۵۰).^۴ الطبري (۱۸/۶۵۰).^۵ محمد (۷-۸).

نایه تا که داد هفتم مویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ﴾ خدای گه وره وه سفی خوی ده کات به خاوه نواناو خاوه ن ده سلات، به توانای خوی هه موو شتیکی دروست کردوه و به نه ندازه ی خوی دایناوه و به ده سلاته ی که هیچ کس سیک خوی له به ریدا ناگرتت و به رامبری ناوه ستیت، به لکو هه موو شتیکی بیده سلات و هه زاره و پپیوستی به خودا هه به، وه هه ر که سیش خودای به تواناو ده سلات

یارمه تیده ری بیت هه میشه سه رکه وتوه و دوژمنه که ی سه رشو پو به زیوه. خدای گه وره له نایه تی تردا ده فـرموویت: ﴿وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ ﴿٧١﴾ إِنَّهُمْ لَمُهْمُ الْمَصُورُونَ ﴿٧٢﴾ وَإِنْ جُنَدُنَا لَهُمُ الْقَالِيُونَ﴾

واته: سویند به خوا پیشتر بریارمان داوه بق بنده نیردراوه گانمان، که بیگومان هه ر نه وان سه رده خرین. وه ده فـرموویت: ﴿كَتَبَ اللَّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ﴾^۱ واته: خوا نووسیوه تی که بیگومان منو پیغه مبه رانم سه رده که وین به پاستی خوا توانای بالاده سته.

﴿الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ﴾

وَلِلَّهِ عِاقِبَةُ الْأُمُورِ ﴿٧١﴾

نهرکی موسلمانان کاتیک که ده ستیان نه گاته ده سلات

خدای گه وره ده فـرموویت: ﴿الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ﴾ واته: نه وانه ی که کاتیک له سه رزه میندا

دایانه زینین، نوژده که ن و زه کات نه دن و فرمان ده کن به چاکه و به ر له کاری خراپه ده گرن، سه رنه جامی هه موو کاریش هه ر بق لای خوا ده گه پتته وه، نیبنو نه بی حاتم پپیوایه تی کردوه له عوسمانی کوپی عه فانه وه (په زای خدای فی بیت) ده لیت: ثم نایه ته له سه ر نیمه هاته خواره وه:

﴿الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ﴾

ده لیت: له زیدی خومان به ناهه قی ده رکرین گونا همان هه ر نه وه بجو ده مانووت په روه ردگارمان خودایه، پاشان له سه رزه میندا دامه زیندینان و نوژمان کردو زه کاتمان داو فه رمانمان کرد به کاری چاکه و به رمان له کاری خراپه گرت، سه رنه جامی هه موو کاریش هه ر بق لای خوا ده گه پتته وه، نه مه بق من و هاوه له کانم هاته جی.^۲ نه بوعالیه ده لیت: نه وانه هاوه له کانی پیغه مبه رن (ﷺ). سه باحی کوپی سه واده ی کنیدی ده لیت: بیستم له عومره ی کوپی عبده لمزیزه وه وتاری ده داو ثم نایه ته ی

^۱ الصافات (۱۷۱-۱۷۲).

^۲ المجادلة (۲۱).

^۳ ابن ابی حاتم (۲۴۹۷/۸).

خوینده‌وه: ﴿الَّذِينَ إِن مَّكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ﴾ پاشانفهرموی: نه‌وسا بزائن نه‌مه ته‌نھا له‌سەر فه‌رمانپه‌وا نیه، به‌لکو له‌سەر فه‌رمانپه‌واو ژێرده‌سته‌کانیشیه‌تی، ئایا ئاگادارتان بکه‌م له‌ومافانه‌ی که ئیوه هه‌تانه به‌سەر فه‌رمانپه‌واوه‌و به‌ومافانه‌ش فه‌رمانپه‌وا هه‌یه‌تی به‌سەر ئیوه‌وه؟ له‌سەر کاربه‌ده‌سته نه‌و مافانه‌ی خواتان به‌سهردا جیبه‌جی بکات و نه‌و مافانه‌یش به‌سەر یه‌که‌وه هه‌تانه له‌ناو یه‌کتزیدا بۆتان وه‌رگرت و پاسته‌پرێتان نیشان بدا به‌پیی توانا، پتیسته له‌سەر ئیوه‌یش فه‌رمانبه‌ری بز و پیتان ناره‌حت نه‌بیت و سه‌بیبچی فه‌رمان بکه‌ن به‌ ئاشکرا و په‌نهانی. عه‌تیه‌ی عه‌فی ده‌لێت: نه‌م نایه‌ته ﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ﴾ واته: خوا به‌ئینی داوه به‌و که‌سانه‌تان که باوه‌ریان هیناوه‌و کرده‌وه‌ی چاکه‌کانیان کردووه که بئیگومان ده‌یانکاته جینیشنی (خه‌لکی تر) له‌زه‌ویدا. نه‌م نایه‌ته‌ش که ده‌فه‌رموویت: ﴿وَلِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ﴾ وه‌ک نه‌م نایه‌ته وایه که ده‌فه‌رموویت: ﴿وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ﴾^۱ زه‌یدی کوه‌ی نه‌سلم ده‌لێت: ﴿وَلِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ﴾ واته: پاداشتی نه‌و کاره‌ی که کردووینه لای خودایه.^۲

﴿وَإِن يَكْفُرُوا بِكَ فَإِنَّهَا لَكُلِّهَا مَكْرٌ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ﴾^{۱۳} وَفَقَوْمٌ إِذْ هُمْ وَقَوْمٌ لُّوطٌ ﴿۱۴﴾ وَأَصْحَابُ مَدْيَنَ وَكَذَّبَ مُوسَىٰ فَأَمَلَيْتُ لِلْكَافِرِينَ ثُمَّ أَخَذْتَهُمْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿۱۵﴾ فَكَأَنَّمِن مِّن قَرَابَةٍ أَهْلَكْنَاهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ فِيهَا خَاوِبَةٌ عَلَىٰ غُرُوشِهَا وَيَرَىٰ مُمْغِلَةٌ وَّقَصِرٍ مَّشِيدِ ﴿۱۶﴾ أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُونَ لَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَا أَوْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى الْأَبْصَارُ وَلَكِن تَعْمَى الْقُلُوبَ الَّتِي فِي الصُّدُورِ ﴿۱۷﴾

چاره‌نووسی بیباوه‌ران

خوای که‌وره دلخۆشی پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی موحه‌مه‌د (ﷺ) ده‌داته‌وه له‌سەر به‌وا نه‌هینانی نه‌و که‌سانه‌ی هۆزه‌که‌ی که دژایه‌تیا ن ده‌کردو ده‌فه‌رموویت: ﴿وَإِن يَكْفُرُوا بِكَ فَإِنَّهَا لَكُلِّهَا مَكْرٌ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ﴾^{۱۳} وَفَقَوْمٌ إِذْ هُمْ وَقَوْمٌ لُّوطٌ ﴿۱۴﴾ وَأَصْحَابُ مَدْيَنَ وَكَذَّبَ مُوسَىٰ فَأَمَلَيْتُ لِلْكَافِرِينَ ثُمَّ أَخَذْتَهُمْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿۱۵﴾ واته: نه‌گه‌ر نه‌مانه تو به‌ دژۆن ده‌زانن، پێش نه‌مانیش هۆزی نوح و عا‌دو سه‌مو‌دیش هه‌ر نه‌مه پێشه‌یان بوو (دیسان هۆزی ئیبراهیم و هۆزی لوتیش) خه‌لکی مه‌دیه‌نیش،

^۱ نور (۵۵).

^۲ الاعراف (۱۲۸).

^۳ ابن ابی حاتم (۲۴۹۸/۲۴۹۶/۸).

هروه‌ها موسایش به دروین زانرا، نه‌وسا هتا ماوه‌یه‌ک وازمان له وخوانه‌ناسانه هیئا، پاشان غه‌زه‌ب
 لی‌گرتن به‌لام چون غه‌زه‌ب لی‌گرتنیک، (له هه‌ردوو سه‌حیحه‌که‌دا هاتوو له نه‌بو موساوه له پیغه‌مبه‌ری
 خوداوه (ﷻ)) که فرمویه‌تی: (خوامۆله‌تی سته‌مکار ده‌دات هه‌تا کاتیک که‌گرتی نیترله ده‌ستی
 ده‌رناچیت)، پاشان هم نایه‌ته‌ی خوینده‌وه: ﴿وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرْآنَ وَهِيَ ظَالِمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ
 أَلِيمٌ شَدِيدٌ﴾^۱ واته: نا به‌وشیوه‌یه سزادانی په‌روه‌رگارت کاتیک خه‌لکی شاره‌کان سزا ده‌دات به
 پاستی گرتنی نه‌و نازارده‌رو به‌تینه.^۲ پاشان خوی‌گه‌وره ده‌فرموییت: ﴿فَكَانَ مِنْ قَرِيبٍ
 أَهْلَكَنَّهَا﴾ واته: نای که چه‌ند شاری ترمان ویران کرد، ﴿وَهِيَ ظَالِمَةٌ﴾ سته‌مکاربوون و پویان
 به پیغه‌مبه‌رکانیان نه‌هینا، ﴿فَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا﴾ داریان به‌سه‌ر به‌رده‌وه نه‌ماو پووخان
 به‌سه‌ر په‌کدا، زه‌ححاک ده‌لئیت: سه‌ریانه‌کانیان ته‌پی به‌سه‌ر په‌کدا.^۳ واته: مالیان ویران بوو هه‌مووی
 بی‌خاوه‌ن به‌و ناوه‌دا که‌وتن، ﴿وَيَبُرُّ مِعْطَلَةً﴾ واته: چاوانه‌کانیشیان به‌چۆلی مایه‌وه و که‌س ناوی
 لی‌نه‌ده‌خواردده‌وه و که‌س به‌ده‌وریدا نه‌ده‌هات، که له پیشه‌وه نه‌وه‌نده قه‌ره‌بالغ بوو پی‌به‌ر پیدار
 نه‌ده‌که‌وت، ﴿وَقَصْرِ مَشِيدٍ﴾ واته: کۆشک و ته‌لاری پته‌وو چاکیشیان هه‌بوو، عیکریمه ده‌لئیت:
 (وقصر مشیده) واته: کۆشکی سپیکراو به‌گه‌چ.^۴ پویایه‌ت کراوه له‌علی کوپی نه‌بو تالیب و موجهامیدو
 عه‌تاو سه‌عیدی کوپی جوبه‌یرو نه‌بو موله‌بع و زه‌ححاک و که‌سانی تریشه‌وه هه‌ر به‌وشیوه‌یه.^۵
 هه‌ندیکی تر ده‌لئین: کۆشکی چاک و بلند، هه‌ندیکی تریش ده‌لئین: (المشید) واته: کۆشکی توندو قایم،
 هم قسانه هه‌موو له‌یه‌که‌وه نزیکن و دژایه‌تی له‌نیوانیاندا نیه، هم هه‌موو کۆشکه توندو تۆل و به‌رزو
 چاکانه خاوه‌نه‌کانی له‌غه‌زه‌بی خوا نه‌پاراست و پزگاری نه‌کردن، وه‌ک خوی‌گه‌وره له‌نایه‌تیکی تردا
 فرمویه‌تی: ﴿أَيْمَنَّا تَكُونُوا يَدْرِكَكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُّسَيَّدَةٍ﴾^۶ واته: له‌هه‌ر شوینیک بن‌مردن
 بیتان ده‌گات با له‌ناو قه‌لاو کۆشکی به‌رزو قایمیشدا بن. پاشان خوی‌گه‌وره ده‌فرموییت: ﴿أَفَلَمْ

^۱ هود (۱۰۲).

^۲ فتح الباری (۲۰۵/۸)، مسلم (۱۹۹۷/۴).

^۳ الطبری (۶۵۳/۱۸).

^۴ الطبری (۶۵۵/۱۸).

^۵ الطبری (۲۹۱/۳/۶۵۵/۱۸).

^۶ النساء (۷۸).

يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ ﴿۱﴾ واته: تايا به ناو زهويدا نه گه پاون، به چاوی خویان نه یانده یوه به دل تیرامانیاں نه کردووه، نه وهی ئینو ئه بی دنیا له کتیبی (التفكير والاعتبار) (تیرامان و په ند وه رگرتندا) باسی کردووه به سه که هیتاویه تی و نه ئی: هه ندی له داناکان و توویانه: دلت زیندوو بکه روه به ناموزگاری و پووناکي بکه روه به تیرامان و به دنیا نه ویستی و بیمرتنه و به یه قین به هیزی بکه و به یادی مردن سره پیدانه وینه و قهناعتی پی بکه به نه مانو ناگاداری بکه روه له کاره ساته دلته زینه کانی دنیا و بترسینه له په لامارو هه په شهی زه مانه و خراپی و گوزانکاره کانی پوزگارو باسی به سه رها تی پیشینه کانی بز بکه و یادی نه وانسی وه بیربینه وه له پیشه وه هاتن و بگه پی به ناو پاشماوه و شوینه واره کانیا نداو سه یر بکه و بزانه چیان کردو بز کوئی چوون و چیان به سه رها تاته: سه یری نه و که له خوانه ناسانه بکه که توشی چ کاره سات و به دبه ختیه ک هاتنو قریبون، ﴿فَتَكُونُ لَمْ قُلُوبٌ يَعْمَلُونَ بِهَا أَوْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا﴾ واته: هه تا بینه خاوه ن گوچکه و دلانتیک که پی ئیگه ن و بیسن و په ندی پی وه رگن. ﴿فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى الْأَبْصَارُ وَلَكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبَ الَّتِي فِي الصُّدُورِ﴾ واته: له راستیدا چاویان کویر نیه به لکو دله کانیا ن کویره، هه رچه نده نه و دلانه ته ندروستن به لام په ند وه رناگرن و ناگایان له خویان نیه چ باسه، چند جوانه نه و قسه ی که نه بو موحه ممدی عبدالله کوپی موحه ممدی کوپی ساره ی نه نده لوسی شه نته رینی و توویه تی:

يا مَنْ يُصِخُّ إِلَى دَاعِي الشَّقَاءِ وَقَدْ	نادی به الناعیان: الشَّيْبُ وَالْكِبَرُ
إِنْ كُنْتَ لَا تَسْمَعُ الذِّكْرَى، فَفِيمَ تُرَى	في رأسك الواعیان: السَّمْعُ وَالْبَصَرُ
لَيْسَ الْأَصْمُ وَلَا الْأَعْمَى سِوَى رَجُلٍ	لَمْ يَهْدِهِ الْهَادِيَانِ: الْعَيْنُ وَالْأَثَرُ
لَا الدَّهْرُ يَبْقَى وَلَا الدُّنْيَا وَلَا الْفَلَكَ أَلْ	أَعْلَى وَلَا النَّبْرَانِ: الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ
لَيَرْحَلَنَّ عَنِ الدُّنْيَا وَأَنْ كَرِهَا	فِرَاقَهَا التَّوَابِيَانِ: الْبَدْوُ وَالْحَضْرُ

واته: نه ی نه و که سه ی قیراندی و هاواری کرد به دوا ی جارده ری به دبه ختیدا، وا مووی سپی و پیری هه والی مردنیا ن هیتا، گه رتق گوئی بز ناموزگاری ناگری، نه و دوو هه ستت بز چیه که چاوو گوین؟ که پو کویر که س نیه نه و پیاوه نه بیئت که دوو پی نیشانده ره که ش که چاوو شوینه واره شاره زای ناکات، نه زه مانه نه مینیت و نه دنیا و نه گه ردوون و نه نه و نه و دوو پووناکه ره وه وه یش که خورو مانگه، هه موو له دنیا ده پون هه رچه نده پیشیا ن ناخوشه دیت، هه موو به جیی ده هیلن: چ شاری و چ لادیش.

﴿وَيَسْتَعِجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ وَعْدَهُ. وَإِنَّ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ ﴿۷﴾﴾

وَكَأَنَّ مِنْ قَرِيبَةٍ أَمَلَيْتُ لَهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ لِنَفْسِهَا وَأِنَّكَ الْمَصِيرُ ﴿۸﴾

خوای گه‌وره ده‌فرموویت به پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ): ﴿وَسْتَغْلِبُونَكَ بِالْعَذَابِ﴾ واته: نه‌و خوانه‌ناسه بی‌نایانه که بپوایان به خواو به کتیبی خواو به پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی و پژی دواپی نیه په‌له‌ت لی ده‌کن که زوو سزایان له لایین خوداوه بی‌بیت، وه‌ک خوای گه‌وره له نایه‌تی تردا ده‌فرموویت:

﴿رَأَىٰ قَالُوا اللَّهُمَّ إِن كَانَتْ هَذَا هُوَ الْحَقُّ مِن عِنْدِكَ فَأَمِّطِرْ عَلَيْنَا جِجَارَةً مِّنَ السَّمَاءِ أَوْ آتِنَا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ﴾^۱ واته: (بیریکه‌روه) کاتیک (که بیباوه‌پان) ده‌یانونت نه‌ی په‌روه‌ردگار نه‌گر نه‌م قورنانه پاسته‌و له لایین تووه هاتوو ده‌ی برد به‌سرماندا بیاریته له ناسمانه‌وه یان سزای سه‌ختی

پر نازارمان بی‌بنیره. وه ده‌فرموویت: ﴿وَقَالُوا رَبَّنَا مَجْلًا لَّنَا فَمَطْرًا قَبْلَ يَوْمِ الْحِسَابِ﴾^۲ واته: وه وتیان: نه‌ی په‌روه‌ردگارمان پیش پژی لیپرسینه‌وه به‌شه‌که‌مان (له سزایان پاداشت) پی‌بده. خوای گه‌وره لیژده‌ده‌فرموویت: ﴿وَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ وَعْدَهُ﴾ واته: خودا هرگیز له به‌لینی خوی پاشگه‌ز نایته‌وه و پژی قیامت هر دیت و توله له دوژمنه‌کانی ده‌سینیت و پیز له دوسته‌کانی ده‌نیت. پاشان

ده‌فرموویت: ﴿وَلَيْكَ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ﴾ واته: پژی‌تک له لای په‌روه‌ردگار به نه‌ندازه‌ی هزار ساله که نیوه حیسابی ده‌کن، خوای گه‌وره په‌له‌ی نیه، چونکه نه‌ونده‌ی هزار سالی دروستکراوه‌کانی به نه‌ندازه‌ی یه‌ک پژی لای خودایه (به نیسبت) بریاری خوداوه، له‌بر ناگاداری و توانای له‌سر توله‌سندن له تاوانباران، هرگیز هیچی لی ون ناییت هرچه‌نده مؤله‌تیان بدات و بیان‌لایته‌وه و دواپان بخت، بویه له پاش نه‌مه ده‌فرموویت: ﴿وَكَأَنِّ مِّن قَرَبَةٍ أُمِّتٌ هَا

وَهِيَ ظَالِمَةٌ لِّمَن أَخَذَتْهَا وَاللَّيْلِ الْمَصِيرُ﴾ واته: زوری‌ک له شاران که سته‌مکاربون مؤله‌تیمان دان، پاشان بهر سزای خوم خستن، پاشه‌پژی‌ش هر بی‌لای منه، نینو نه‌بی حاتم پیوایه‌تی کردوو له نه‌بو هوره‌یره‌وه که پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) فرموویته‌ی: (موسلمانانی هزار ده‌چنه به‌هشت پیش ده‌وله‌منده‌کان به نیو پژی که پینج سه‌ده‌ساله) تیرمیزی و نه‌سایش پیوایه‌تیمان کردوو له فرمووده‌که‌ی سه‌وری‌وه له موحه‌ممدی کوپی عه‌مره‌وه هر به‌و شیویه، تیرمیزی ده‌لایت: فرمووده‌یه‌کی چاک و پاسته (حسن صحیح).^۳ نه‌بو داود پیوایه‌تی کردوو له کتایبی کتیبی

(الملاحم) دا له سونه‌نه‌که‌یدا له سه‌عدی کوپی نه‌بی وه‌قاسه‌وه له پیغه‌مبه‌ری خوداوه (ﷺ) که

^۱ الانفال (۲۲).

^۲ ص (۱۶).

^۳ تحفة الأحوزی (۲۱/۷)، النسائی (۴۱۲/۶).

فہرموویہ تی: (من ٹومیدہ وارم کہ ٹومہ تہ کہ م بیؔ توانا نہ بن لہ لای پەرورہ ردگار یان کہ نیوہی پڑئی دوا یان بخات) وترا بہ سہ عد: نیوہ پڑئی یانی چی؟ وتی: پینچ سہ سالہ .

﴿ قُلْ يَأَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا أَنَا لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٤١﴾ فَأَلْذِذْتُمْ ءَأَمْنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ

كَرِيمٌ ﴿٤٢﴾ وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي ءَأَيْبِنَا مُعْجِزِينَ أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿٤٣﴾

پاداشتی خہ لکی چاکہ خوازو خہ لکی خراپہ کار

خوای گہ ورہ دہ فہرموویت بہ پیغہ مہرہ کہ سی (ﷺ) کاتیک خوانہ ناسہ کان داوای جہ زرہ بہ دانیان

کردو زور بہ پہ لہ بوون کہ سزایان لہ لاین خوداوہ بق بیت: ﴿ قُلْ يَأَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا أَنَا لَكُمْ نَذِيرٌ

مُبِينٌ ﴾ واتہ: بلئی: نہی خہ لکینہ من تہ نہا ترسینہ ریکی ناشکرام بق نیوہ، واتہ: خودا منی ناردوہ بق

لای نیوہ کہ بتانترسیتیم بہ سزایہ کی زور توند، وہ من ہیچ کاریکم بہ سہر نیوہ نیہ، کاری نیوہ لای

خوابہ نگہر مہیلی ئی بیت زوو سزاتان دہ دات و مہیلیشی ئی بیت دوا ی دہ خات بؤتان و نگہر مہیلیشی

ئی بیت تہ ویہی ئہ وانہ قہ بول دہ کات کہ بہ شیمان دہ بنہ و ہو نگہر مہیلیشی ئی بوو ئہ وانہ گو مہا

دہ کات کہ بہ دبہ ختیان لہ سہر نووسراوہ، خودا خوی ہہر کاریکی حہ ز ئی بیت دہ یکات: ﴿ لَا مُعْجَبَ

لِحُكْمِهِ وَهُوَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴾^۱ واتہ: کہ س ناتوانیت برپاری ئہ و (خو) بگوریت (یان

ہہ لوہ شینیتتہ و) و ئہ و (خو) لئپر سینہ و ہی خیرایہ. پاشان دہ فہرموویت: ﴿ فَأَلْذِذْتُمْ ءَأَمْنُوا وَعَمِلُوا

الصَّالِحَاتِ ﴾ واتہ: ئہ وانہی بہ دلؔ خاوہن باوہ پن و بہ کرداریش باوہ پہ کہ یان سہ لماندوہ، ﴿ لَهُمْ

مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴾ واتہ: لیخوشبوون و بڑیوی باشیان دہ بیت، واتہ: لہو گوناہانہی کہ لہ پیندا

کردوویانہ خو ش دہ بیت و پاداشتی چاکیشیان دہ داتہ و ہ لہ سہر ئہ و چاکہ کہ مانہی کہ کردوویانہ،

موحہ مہدی کو پی کہ عبی قورہ زی دہ لیت: کاتیک گوریت ئی بوو بہ خوای گہ ورہ فہرمووی: ﴿ وَرِزْقٌ

كَرِيمٌ ﴾^۲ ئہ و ہ مہ سستی بہ ہشتہ. ﴿ وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي ءَأَيْبِنَا ﴾ واتہ: ئہ وانہی دہ یانہ ویت خہ لکی

بگپرنہ و ہ لہ شوینکہ وتنی پیغہ مہر (ﷺ)^۳. عہ بدولائی کو پی زویہ بریش ہہر وای وتوہ. ^۴ ٹیبنو عہ عباس

^۱ ابو دا (۵۱۷/۴).

^۲ الرعد (۴۱).

^۳ الدر المنثور (۶۳/۶).

^۴ الطبری (۱۸/۱۶۶).

^۵ الدر المنثور (۶/۶۴).

ده لیت: خه لکی زور پندینزو ناچاری ده که ن شوین پیغه مبر نه که ویت. ^۱ ﴿وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ﴾
 واته: نه وانه جینگایان جه هه نممه، ناگریکی زور گه رمی به ژانه، سزاکه زور توندو به هیزه، خودا
 بمانپاریزیت لیتی، وه ک خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ زِدْنَاهُمْ
 عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يُفْسِدُونَ﴾^۲ واته: نه وانه ی که بیباوه پ بوونو به رگری خه لکیشیان
 کردوه له پزگی خوا جگه له سزاکه ی خویان سزای تریشیان بو زیاد ده که ین له بر نه وه ی که
 خراپه کاریان ده کرد. یانی: نه وانه ی خوانه ناس بوونو ده بوونه له مپه له پزی خودا له پاش نه و
 به دفریه دا، چه ندجار له سه ر یه ک سزایان بو زیاد ده که ین.

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ إِلَّا إِذَا تَمَعَّى أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ فَيَنْسَخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي
 الشَّيْطَانُ ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿۵۲﴾ لِيَجْعَلَ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ فَتَنَةً لِلَّذِينَ فِي
 قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ﴿۵۳﴾ وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ أَنَّهُ
 الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَيُؤْمِنُوا بِهِ فَتُخْبِتَ لَهُ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ اللَّهَ لَهَادٍ لِلَّذِينَ آمَنُوا إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿۵۴﴾﴾
 ده خاله تی شه یتان له قسه ی پیغه مبراندا (ﷺ) بو پوچه لکردنه وه ی خواش بو ی.

زوریک له زانایانی ته فسر لیره دا به سه ر هات و بهوداوی غه رانیق وگه پانه وه ی کچه ریه کان له سه ر
 زه مینی حه به شه وه باسکردوه که وایانزانی موشریکه کانی مه کهه بوویان هیناوه، به لام گشت
 پزگاکانی نه م فهرمووده یه مورسه له، نه شم بینویه که ته نانه ت له یه ک رویشه وه سه نه ده که ی پاست
 بیت، والله اعلم. خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ إِلَّا إِذَا تَمَعَّى
 أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ فَيَنْسَخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾
 واته: له پیش توشدا نیمه هیچ پیغه مبرو پاسبارده یه کمان نه ناردوه و نیشانه کانی نیمه ی به مه ردم
 راگه یانددیت مه گین شه یتان به هه ی زانیوه و شتیکی خوی خستوه ته ناو ئاده ته کانی نه و، به لام خودا
 فرت و فیله که ی شه یتانی پوچه ل کردوه ته وه و پاشان نیشانه کانی خوی بته و کردوه ته وه، خودا
 زانای کارزانه. بوخاری ده لیت: له ئیبنو عه باسه وه: ﴿فِي أُمْنِيَّتِهِ﴾ واته: کاتیک قسه ی کردبیت
 شه یتان قسه ی خوی خستوه ته ناو قسه کانی، خوای گه وره نه و قسه انی شه یتان ده یخسته ناوی

^۱ الدر المنثور (۶/۶۴).

^۲ النحل (۸۸).

پوچہ لہ کردہ وہ،^۱ ﴿ثُمَّ يُخَيِّكُمُ اللَّهُ مَا يَلِيكُمْ﴾ پاشان خودا نیشانہ کانی خوی توند و پتہ و کردوہ تہ وہ، علی کورپی نہ بو تلحہ دلئیت لہ نینو عہ باسہ وہ ﴿إِذَا تَمَنَّوْا لِقَى الشَّيْطَانِ فِي أَمْنِيَّتِهِ﴾ دلئیت: کاتیک قسہی بگردایہ شہیتان قسہی دہ ناخنیہ ناو قسہ کانی،^۲ مواہید دلئیت: ﴿إِذَا تَمَنَّوْا﴾ کاتیک قسہی بگردایہ،^۳ وہ و تراوہ: ﴿أَمْنِيَّتِهِ﴾ خویندنہ وہی ﴿إِلَّا أَمَانًا﴾ یانی نہ وہی کہ دہ یلین و نایوسن، بہ غوی و زدریک لہ زانیانی تہ فسیر و توویانہ: مانای: (إِذَا تَمَنَّوْا) کاتیک کتیبی دہ خویندو دہ خویندہ وہ ﴿الْقَى الشَّيْطَانُ فِي أَمْنِيَّتِهِ﴾ واتہ: شہیتان قسہی خوی دہ خستہ ناو خویندنہ وہ کہی،^۴ زہ حاک دلئیت: (إِذَا تَمَنَّوْا) کاتیک لہ خوینتتہ وہ،^۵ نینو جہ ریر دہ دلئیت نہ م قسہیہ لہ تہ نویلی پستہ دہ چیت،^۶ خوی گہ ورہ دہ فرموویت: ﴿فَيَنْسَخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ﴾ واتہ: خودا فہوفیلہ کہی شہیتانی دہ سرپیہ وہ و پوچہ لی دہ کردہ وہ، نہ سخ لہ راستیدا واتہ: سرپنہ وہ و لابردن، علی کورپی نہ بو تلحہ دلئیت: لہ نینو عہ باسہ وہ واتہ: نہ وہی شہیتان دہ بخزانده ناو قسہ کانی، خودایش پوچہ لی دہ کردہ وہ،^۷ ﴿وَاللَّهُ عَلِيمٌ﴾ واتہ: خودا ناگاداری نہ و بہ سہ رہات و پرووداوانہ بوو کہ پروی دہ دا، چونکہ ہیچی شتیکی لی ون نابت و ناشاربتہ وہ، ﴿حَكِيمٌ﴾ واتہ: کارزانہ لہ ہموو کاروبارو بریاریکیدا، بزیہ دہ فرموویت: ﴿لِيَجْعَلَ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ فِتْنَةً لِّلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ﴾ واتہ: ہتا و ابکات نہ وہی شہیتان خستوویہ تہ ناویہ وہ بیبتہ بہ لایہ ک بو نہ وانہی دلیان نہ خوشہ، ﴿وَالْقَاسِيَةِ قُلُوبِهِم﴾ واتہ: نہ وانہ شی کہ دلیان رہ قہ و واتہ: نہ وانہی کہ بتپہ رستی و بییدینی و دوپوویسی لہ ناو دلیاندا جیکر بووہ، نینو جورہ یج دلئیت: ﴿لِّلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ﴾ واتہ: دوپووہ کان، ﴿وَالْقَاسِيَةِ

^۱ فتح الباری (۲۹۲/۸).

^۲ الطبری (۶۶۷/۱۸).

^۳ الطبری (۶۶۷/۱۸).

^۴ البقرة (۷۸).

^۵ البغوی (۲۹۲/۳).

^۶ الطبری (۶۶۸/۱۸).

^۷ الطبری (۶۶۸/۱۸).

^۸ الطبری (۶۶۸/۱۸).

قُلُوبُهُمْ ﴿ وَاَتِه: بته رسته كان. ^۱ ﴿وَأَرْسَلَ الظَّالِمِينَ لِنَفِي شِقَاقِ بَعِيدٍ﴾ واته: سته مكاران تقد بقر
 نازاره نانه وه و دژایه تی کردن و گومرای و لاساری خویان برده وامن. واته: دوون له هق و پاستیه وه،
 ﴿وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ أُوتُوا الْوَعْدَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَيُؤْمِنُوا بِهِ﴾ واته: تا شاره زایانیش بزنان
 نه وانه ی زانیاری به سودیان وه رگرتوه که جیاوازی ده خن نیتوان هق و ناهق و خاوه نیاوه پن به خواو
 به پیغه مبره که ی و ﴿﴾ به وه ی بق تزمان نارووه بپوایان وایه که راسته و له لایه ن په روه ردگارته وه
 هاتوره به ناگاداری و پاریزگاری نه و نیراوه ته خواره وه، نه یه پشستوه هیچی تری تیکه لاو بییت. به لکر
 نه و قورنانه کتیبی پر له کارزانیه ﴿لَا يَأْتِيهِ الْبَطْلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ﴾
 واته: به تال پوری تم ناکات نه له نیستاونه له نواروژدا (نه به لی که مکردن نه به لی زیادکردن)
 چونکه نیردراوه ته وه خواره وه له لایه ن (خوای) کاردروستی ستایشکراوه وه. پاشان ده فهرموویت:
 ﴿فَيُؤْمِنُوا بِهِ﴾ واته: باوه پی بهین و ملی بق که چ بکن، ﴿فَنَحِيتَ لَهُ قُلُوبُهُمْ﴾ دلشیشان پیسی
 دامه زیت و سه ری بق شوق بکن. ﴿وَإِنَّ اللَّهَ لَهَادِ الَّذِينَ ءَامَنُوا إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ واته: بیگومان
 خدا خاوه نیاوه پانی شاره زای پاسته پی کردوه له دنیاو له قیامه تدا، له دنیاو پسی پاستی نشان
 داو و شوینی که وتون و یارمه تیشی داو که دئی پرپوچ بن و لئی دوورگه ونه وه، له پوژی قیامه تیشدا
 پاسته پی نشانداون که بیانگه یه نیت به پله کانی به هشت و لایاندا له سزای به ژان و پوچوون به ناو
 جه هه مه مدا.

﴿وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي رِيْبَةٍ مِنْهُ حَتَّى تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً أَوْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ يَوْمٍ عَقِيمٍ ﴿۵۵﴾
 الْمَلِكُ يَوْمَئِذٍ اللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي حَضْرَتِ النَّعِيمِ ﴿۵۶﴾ وَالَّذِينَ
 كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُهِمٌ ﴿۵۷﴾﴾

بهردهوام خوانه ناسان له گومان و دله پراوکه دان

خوای گوره ده فهرموویت: ﴿وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي رِيْبَةٍ مِنْهُ﴾ واته: نه وانه ی خوانه ناسن
 هه تا نیستاش هر نوو دلن واته: گومانیان هه یه له م قورنانه. نه مه قسه ی نیینو جوره یچ و نیینو
 جه ریریش هه مان پای هه بووه. ^۲ ﴿حَتَّى تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً﴾ تا له ناكاو قیامه ت به سه ریاندا دیت،

^۱ الطبري (۱۸/۶۷۰).

^۲ فصلت (۴۲).

^۳ الطبري (۱۸/۶۷۰).

﴿بِغْتَةٍ﴾ مواجید ده لیت: له پر^۱. قه تاده ده لیت: ﴿بِغْتَةٍ﴾ فرمانی خودا له پرهات به سر نه و
 که له دا، خوی گه وره هر گیز هیچ گه لیکي توشی به لا نه کردووہ کاتیک نه بیت نو که له له خویان بایی
 بووین و سریان کردبیته پاباردن و بی شرمی و خویان له برکردبیت، سا ئیوه له خوتان مه گوپژنو
 له خویایی مه بن چونکه هیچ کهس خودا له یاد ناکات نه وانه نه بیت که له ریسی لادهرن پاشان
 ده فہرموویت: ﴿أَوْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ يَوْمٍ عَقِيمٍ﴾ واتہ: سزایه کی وایان بؤ دیت که هیوای بزگار بوونیان
 نامینیت. مواجید ده لیت: نوبی کوری که عب ده لیت: نه وه مه بهست بی ی پژی بده دره . عیکریه و
 مواجید ده لیت: نه وه پژی قیامه ته که شهوی نیه^۲. حه سنی به سری و زه حاکیش هر وایان
 وتووہ^۳. بؤیه خوی گه وره ده فہرموویت: ﴿الْمَلِكُ يَوْمَئِذٍ لِّلّٰهِ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ﴾ واتہ: له و پژده دا
 هر خوا فرمانده وایه به کاری هموو راده گات وه که له نایه تی تردا ده فہرموویت: ﴿سَيَلِكُ يَوْمَئِذٍ﴾^۴
 واتہ: خاوه نی پژی سزاو پاداشدانه وایه. وه ده فہرموویت: ﴿الْمَلِكُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ لِلرَّحْمٰنِ وَكَانَ يَوْمًا
 عَلَى الْكَافِرِينَ عَسِيرًا﴾^۵ واتہ: له و پژده دا فرمانده وایه تی ته نها بؤ خوی میهره بانه نه و پژده پژی کی ندر
 سه خته له سر بیباوه پان. پاشان ده فہرموویت: ﴿فَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ﴾ واتہ:
 نه وانه ی باوه پریان هینا به دل و خودا و پیغه مبریان به راست زانی به و پییه ش کاره کانیان به جیته ناو
 دل و زمان و ناکاریان وه که یه بوو، ﴿فِي جَنَّاتٍ النَّعِيمِ﴾ واتہ: له باغاتی پر خیروبیر داده مه زین، که
 هر گیز ناگوریت و دواپی نایه ت و له نا و ناچیت، ﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا﴾ واتہ: نه وانه ی که
 به دل خوانه ناس بوون و ملیان پی نه دا، بروایان پی نه کردو دزایه تی پیغه مبرانیان ده کرد، پییان
 شوریه یی بوو شوینیان بکه ون، ﴿فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِمٌّ﴾ واتہ: نه وانه له بری نه و خز
 به زلزاین و مل دانه واندنه یان بؤ فرمانه کانی خوا سزایه کی نابووهر به شیانه، وه که نه م نایه ته ی که
 خوی گه وره ده فہرموویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ﴾^۶ واتہ:

^۱ الطبری (۱۱/۳۶۰).
^۲ البغوي (۲/۲۹۵).
^۳ البغوي (۳/۲۹۵).
^۴ الفاتحة (۴).
^۵ الفرقان (۳۶).
^۶ الغافر (۶۰).

به پاستی نه‌وانی خُز به گوره ده‌زائن که بمپه‌رستن به‌سرسوپی ده‌چنه دؤزه‌خه‌وه. واته: زه‌لیل و سوک و بی نرخن.

﴿وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ قُتِلُوا أَوْ مَاتُوا لَيَرْزُقَنَّهُمُ اللَّهُ رِزْقًا حَسَنًا وَإِلَى اللَّهِ

لَهُوَ خَيْرُ الرَّزُقِينَ ﴿٨٨﴾ لَيُدْخِلَنَّهُمْ مُدْخَلًا رِضْوَانَهُ. وَإِنَّ اللَّهَ لَعَلِيمٌ حَلِيمٌ ﴿٨٩﴾﴾ ذَلِك

وَمَنْ عَاقَبَ بِمِثْلِ مَا عُوقِبَ بِهِ ثُمَّ بُغِيَ عَلَيْهِ لَيَنْصُرْنَاهُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ ﴿٩٠﴾﴾

پاداشتی مه‌زن بو نه‌و که‌سانه‌یه که نه‌به‌ر خودا کوجیان کردوه

خوای گوره ده‌فرموویت: ﴿وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ قُتِلُوا أَوْ مَاتُوا﴾ خوای گوره باسی نه‌و که‌سانه ده‌کات که له پی خوادا ناوابوون و پاشان کوژداون یان مردوون له‌به‌ر په‌زانه‌ندی و نومیدی پاداشتی خوا، مال و مندال و دوست و ولاتی خوایان به‌جی مه‌یشتوه و لیتی دورکه و توونه‌توه، شوینی فرمانی خودا و پیغه‌مبه‌رو (ﷺ) ناینه‌که‌ی که‌وتوون له‌و پینا‌وه‌دا کوژداون یان مردوون، واته: له شه‌ردا نه‌کوژداون و له‌سه‌ر جی له مالی خوایاندا مردوون، نه‌وانه پاداشتی چاکی خوایان و ده‌سه‌ستیناوه سوپاس کراون و پزیزان لی گپراوه له لای خودا وه‌ک خوای گوره له نایه‌تیکی تردا فرموویت: ﴿وَمَنْ يَهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَجِدْ فِي الْأَرْضِ مُرْتَعًا كَثِيرًا وَسَعَةً وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ مُهَاجِرًا إِلَى

اللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ يُدْرِكْهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ﴾^۱ واته: وه هه‌ر که‌سیک له مالی خوای ده‌رچیت و کوچ بکات بق لای خواو پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی پاشان مردن پیی بکات نه‌وه بیگومان پاداشتی نه‌و که‌سه که‌وتوه‌ته سه‌ر خوا. له پاشاندا ده‌فرموویت: ﴿لَيَرْزُقَنَّهُمُ اللَّهُ رِزْقًا حَسَنًا﴾ واته: خودا پوزیه‌کی نؤد چاکیان ده‌داتی، واته: خودا به‌فه‌زلی خوای پاداشتیان ده‌داته‌وه و بژیویه‌کی چاکیان له به‌ه‌شتدا پیی ده‌به‌خشی که‌ چارو دلپانی پیی پؤشن بیته‌وه، ﴿وَإِلَى اللَّهِ لَهُوَ خَيْرُ الرَّزُقِينَ﴾ واته: بیگومان خودا چاکترین پوزی دهره، پاشان ده‌فرموویت: ﴿لَيُدْخِلَنَّهُمْ مُدْخَلًا رِضْوَانَهُ﴾ ده‌شیاخاته نه‌و شوینه‌ی خوایان ناره‌زوویان لیته‌تی، واته: ده‌یانباته به‌ه‌شت، وه‌ک خوای گوره له نایه‌تیکی تردا ده‌فرموویت: ﴿فَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُضْرِبِينَ ﴿٨٨﴾ فَرُوحٌ وَرِيحَانٌ وَجَنَّتْ نَجْمٌ﴾^۲ واته: خوشگوزهرانی و بژیوی باش و به‌ه‌شتی پپ له نازو نیعمه‌تیان پیی ده‌به‌خشیت، پاشان ده‌فرموویت: ﴿وَإِنَّ اللَّهَ لَعَلِيمٌ﴾ واته: خودا ناگای له‌و که‌سانه‌یه که کوجیان کردوه و جیهادیان له پیی خودا

^۱ النساء (۱۰۰).

^۲ الواقعة (۸۸-۸۹).

کرد و ده زانن کئی شایه نی شه و پاداشته یه ﴿حَلِيمٌ﴾ له سه رخویه و چاویوشی ده کات و له گونا گونا گونان خوش ده بیته و ده بوریت له بهر شه و ناواره بوونه و پشت به ستنه یان به خودا. به لام نه وانه ی ده کورین له پئی خودا، ناواره بن یان ناواره نه بن، نه وانه زیندوون و له لای خودا بزئوی ده درین وه ک خوی گه و ره له نایه تیکی تر دا ده فرموویت: ﴿وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْواتًا بَلْ أحيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ﴾^۱ واته: هر گیز وا گومان مه بن شه وانه ی که کورداون له پئی خودا مردوون

(نه خیر و انیه) به لکو شه وانه زیندوون لای په روه رد گاریان بزئی ده درین. فرموده له م باره یه وه زوره وه که له پیشه وه باسمان کرد، شه وانه ی که له پئی خودا ده مرن چ ناواره بن یان نا، شه نایه ته له گه ل شه و فرموده سه حیاحه بزئوی به رده و ام و پاداشتی زوره گه و ره ی خودا یان له حق گرتوه بویان، نیبوو شه ی حاتم پویاوه تی کردوه له شه رحه بیلی کوری سه متوه ده لیت: زوره شه و نخونیمان کیشاو ماینه وه له لای قه لایم له سه ر زه مینی پوردا سه لمانی فارسی به لاماندا تیپه پی (په زای خوی لی بیت) وتی: من له پیغه مبه ری خودا (ﷺ) م بیستوه فرموویه تی: (که سیک به رده و ام په و به پوی دوزمن وه ستاو مرد خودا پاداشتی وه که شه وانه ی ده داته وه له پئی خودا کورداون و بزئوشیان ده دریت و بیترسیش ده بن له دوو فیتنه که نه گه ر پیشتان خوشه شه نایه ته بخوینن: ﴿وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي

سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ قُتِلُوا أَوْ مَاتُوا لَيَرْزُقَنَّهُمُ اللَّهُ رِزْقًا حَسَنًا وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ

﴿۸۸﴾ لَيَرْزُقَنَّهُمُ مُدْخَلًا يَرْضَوْنَهُ، وَإِنَّ اللَّهَ لَمَكِيمٌ حَلِيمٌ﴾^۲ دیسان پویاوت کراوه له عه بدوپره حمانی کوری چه حده می خه و لانیه وه ده لیت: فه زاله ی کوری عوبه یه له گه ل دوو تهرما بوو له ناو ده ریادا یه کیکیان به مه نه نیق کورداوو شه ی تریان مردبوو، فه زاله له لای کوری مردبوو که دانیش، بییان وت: شه هیده که ت واز لی هیناوه له لای دانه نیشته وی؟ وتی: من گوینده م به وه ی له هر کوریکیان وه زیندوو بکریمه وه، چونکه خوی گه و ره ده فرموویت: ﴿وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ قُتِلُوا أَوْ مَاتُوا لَيَرْزُقَنَّهُمُ اللَّهُ رِزْقًا حَسَنًا﴾ ده ی، شه ی عه بده که! نیتر چیت ده ویت که بجیته شوینیک که خوت ناره زوی ده که ی، وه بزئویشتان به چاکترین شیوه پییدریت؟، سویند به خودا گوینده می له هر کوریکیان وه زیندوو بکریمه وه.^۳ ﴿ذَلِكَ وَمَنْ عَاقَبْ بِمِثْلِ مَا عَاقَبَ بِهِ﴾

^۱ ال عمران (۱۶۹).

^۲ ابن ابی حاتم (۲۵۰۳/۸).

^۳ الطبري (۱۸۲/۹).

واته: نه گره ناهه قی لیکروایک به نه ندازه ی نه و ناهه قیه ی که پیی کراوه توله ی خوی بسینیت ﴿ثُمَّ بُعِيَ عَلَيْهِ﴾ واته: پاشان ناهه قی تری لی بکریت ﴿لَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ﴾ واته: خودا یارمه تی ده دات. موقاتیلی کوپی چه بیان و نیینو جوره یی ده لئین: نه م نایه ته له سه ر کومه لیک له هاوه له کانی پیغه مبه ر ﴿ﷺ﴾ هاته خواره وه گه پشتنه ده سه ته که له موشریکه کان له مانگی موچه پره مدا، موسلمانه کان داوایان لی کردن که شه بیان له گه لدا نه کن له مانگی چه رامدا، موشریکه کان کولیان نه داو وتیان: هر شه ر ده که یین، په لاماریان دان، موسلمانانیش به شه پراتن له گه لیاندا خودا سه ری خستن به سه ر موشریکه کاند، ﴿إِنَّ اللَّهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ﴾ واته: خودا لیبوره ده و گونا به خشه ۱.

﴿ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ يُوَلِّجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُوَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ﴾ ﴿١١﴾
 ﴿ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا كَانَتْ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ هُوَ الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ﴾ ﴿١٢﴾

و دیهینه ری دنیا و هه لوسرینه ریشی هه ر خودایه

خوای گوره ده سه رموویت: ﴿ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ يُوَلِّجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُوَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ﴾ واته: چونکه خودا شه ر ده خاته ناو پژدو پژدیش ده خاته ناو شه و، واته: خودا ناگاداریان ده کات که خوی دروستکه رو هه لوسرینه ری هه مو کاروباره کانی بوونه و هره و به مه یلی خوی هه رچی بوئی ده یکات وه که له م نایه تانه دا ده سه رموویت: ﴿قُلِ اللَّهُمَّ مَلِكُ الْمَلِكِ تُوتِي الْمَلِكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمَلِكَ وَمَنْ تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ ﴿١٣﴾ توله ی لیل فی النهار و توله ی النهار فی الیل و تخرج الهمی من الیمت و تخرج الیمت من الهمی و ترزق من تشاء بغير حساب ۲

واته: بلی نه ی خوایه خاوه ن ده سه لات! ده سه لات ده ده ییت به هر که سیک که بته ویت و ده سه لات ده سینیت هه له هر که سیک که بته ویت و به ریزی ده که ییت نه وه ی که بته ویت و بی ریزی ده که ییت نه وه ی بته ویت ته نها به ده سستی تویه هه مو چاکه یه که به پاستی تو به سه ر هه مو شتیکدا به توانایت، شه و ده که ییت به ناو پژدواو پژد ده که ییت به ناو شه وداو زیندوو ده ردینسی له مردوو وه مردوو ده ردینسی له زیندوو وه پژدی ده ده ییت به هر که سیک که بته ویت به بی شو مار، (ایلاج) خسته نه ناو،

۱ الطبری (۱۸/۶۷۵).

۲ ال عمران (۲۶-۲۷).

واته: شه و دهخاته ناو پڙځو پڙځيش دهخاته ناو شهو، جارئ شه و دريژ ده بيت و پڙځ كورته وهك زستان و جارئكي تر پڙځ دريژ ده بيت و شه و كورت ده بيت وهك هاوين، ﴿وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ﴾ واته: بيگومان خودا ده بينيت و ده بيسي، واته: قسه ي بنده كاني ده بيسيت و خو شيان ده بينيت، هيچي نآ ون نابيت و ناگاداري ژيان و هلسوكه و تپانه، كاتيك كه پووني كرده وه كه هر خوي به كاره كانيدا دهكات له م بوونه و هردا، هر خوي فه مانره و ايه و هيچ كه س ناتوانيت دهست وه كار يه وهدات، پاشان ده فهرمويت: ﴿ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ﴾ واته: چونكه هر شه و خودايه كي راسته و دروست نيه عيادهت بآ كه سي تر بكريت جگه له نهو، له بهر شه و ي خاوهن دهسه لاتيكي شه و بنده مه زنه مه يلى له هر شتيك بيت شه و شته ده بيت، مه يلى له هر شتيكيش نه بي نابيت، هه موو شتيكيش نيازي به و هيه و ملكه چي شه و، ﴿وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ هُوَ الْبَاطِلُ﴾ واته: هر شتيك غه يري خودا هاواري بآ ده بهن له پړوپوچ زياتر هيچ شتيكي تر نيه، له و بت و دارو به ردو شه و شتانه ي تريش كه ده يانه رستن غه يري خودا پړوپوچن، چونكه تواناي زهره و قازانچيان نيه، ﴿وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ﴾ واته: هر خودا بالاده ستي زځر مه زنه. وهك خوي گه وره له نايه تيكي تر دا ده فهرمويت: ﴿وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ﴾^۱ واته: وه هر شه و بلنډپله ي پايه گه وره. وه ده فهرمويت: ﴿الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ﴾^۲ واته: گه وره و به رزه. هه موو شتيك له ژر تر توانا و دهسه لاتي مه زني شه و دايه، هيچ به رستراويك نيه غه يري شه و، په وره و دگاريش هر خويه تي، چونكه شه و بالاده ستيكه هيچ كه س له و بالاده ستر نيه، شه و بنده يش مه زنه هيچ كه ستيك له و مه زنتر نيه، خودا پاك و بي عيبه له و شتانه ي كه شه و سته مكارو خوانه ناس و لاده رانه ده بده نه پالي.

﴿لَمَّا تَرَأَى اللَّهُ آتْرَآءَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَتَصَيَّحُ الْأَرْضُ مُخْفَضَةً إِلَيْكَ اللَّهُ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ﴿١٣﴾ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنَّ اللَّهَ لَهُ الْغَوْءُ الْحَكِيمُ ﴿١٤﴾ لَمَّا تَرَأَى أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَاءً فِي الْأَرْضِ وَالْفَلَآءُ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَيُمْسِكُ السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرُؤُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١٥﴾ وَهُوَ الَّذِي أَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ ﴿١٦﴾﴾

^۱ البقرة (۲۵۵).

^۲ الرعد (۹).

چہ ندین نیشانہ نہ سر توانا و دہ سہ لاتی خودا

خوای گہ ورہ دہ فرموویت: ﴿اَلَمْ تَرَ اَنْزَلَ اللهُ اَنْزُلًا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَتَصِيحُ الْاَرْضُ مُخْضَرَّةً ﴿۱﴾ اِنَّ اللهَ لَطِيْفٌ خَبِيْرٌ ﴿۲﴾ ديسان نہم نایہ تانہ ش باسی توانا و گہ ورہ یی دہ سہ لاتی خودا دہ کہن کہ ہوا دہ نیریت و ہور دہ گنریت، باران دہ بارینیت بہ سر زویہ بینگیان و مردوہ کاندہ کہ ہیچ گیا و گڑہ بہ کی تیدا نہ ماوہ و شک و پش ہلگہ پاوہ، ﴿فَاِذَا اَنْزَلْنَا عَلَیْهَا الْمَاءَ اَهْتَزَّتْ وَرَبَّتْ ﴿۱﴾ واتہ: جا کاتیک بارانمان بہ سردا باراند زوی (پوہ کی لی دہ پویت) دہ جولیت زوی ہلگہ دات و بہرز دہ بیتہ و ہ ہر کاتیک بارانمان لی باراند گہ شہ دہ کات و بہ خویدا دیت، وہ لیڑہ یشدا دہ فرموویت: ﴿تَقْصِيحُ الْاَرْضِ مُخْضَرَّةً ﴿۲﴾ واتہ: زہمین سہوز ہلگہ پیت بہ ہوی شو بارانہ و ہ، نہم فایہ لہ ﴿تَقْصِيحُ﴾ دا بلی تہ عقیبہ، واتہ: ہموو شتیک بہ پی خوی بہ دوی یہ کتریدا دیت، وہ خوای گہ ورہ لہ نایہ تیکی تردا دہ فرموویت: ﴿مُرَّحَلْنَا الطُّفْلَةَ عَلَقَةً فَحَلَقْنَا الْمَلَقَةَ مُضْفَكَةً ﴿۱﴾ واتہ: دواتر نوتفہ کہ مان کرد بہ خوینی مہ ییو نینجا خوینہ مہ ییوہ کہ شمان کرد بہ پارچہ گورشتیکی جواو۔ لہ فرمووہ دی سہ حیددا ہاتوہ: نیوانی ہموو دوو شتیک چل پڈی پیدہ چیت۔^۲ با شوہ فای تہ عقیبیش بہ دایدا ہاتوہ، ہر بہو شتوہ ییش لیڑہ دا خوای گہ ورہ دہ فرموویت: ﴿تَقْصِيحُ الْاَرْضِ مُخْضَرَّةً ﴿۲﴾ واتہ: سہوز ہلگہ پاوہ پاش شوہی کہ شک و تینو بی تاو بو، لہ ہندی خہ لکی حجازوہ و باس کراوہ و توویانہ دوی باران بارین زہمین سہوز ہلگہ پیت، واللہ اعلم۔ ﴿اِنَّ اللهَ لَطِيْفٌ خَبِيْرٌ ﴿۱﴾ بینگومان خودا ہموو شتی لی دیارہ و ناگادارہ، دہ زانیت بہو شتانہی کہ لہ سر ناوچہ کانی سر زہمیندا ہہیہ لہ تووم و دانہ ویلہ با ہرچہ ندہ بجوک بیت، ہیچی لی ورن نابیت و بہ شی خوی ناوی بلی دہ چیت و پیسی سہوز دہ کات، وہ لوقمان دہ لیت: ﴿يَبْسُوْاْ اِنَّهَا اِنْ تَكُ مِنْ خَرْدَلٍ فَتَكُنْ فِيْ صَخْرَةٍ اَوْ فِي السَّمَوٰتِ اَوْ فِي الْاَرْضِ يَابَتْ بِهَا اِنَّ اللهَ اِنَّ اللهَ لَطِيْفٌ خَبِيْرٌ ﴿۱﴾ وہ لہ نایہ تیکی تردا خوای گہ ورہ دہ فرموویت: ﴿اَلَا تَسْجُدُوْا لِلّٰهِ الَّذِيْ يُخْرِجُ الْخَبْءَ فِي السَّمَوٰتِ وَالْاَرْضِ ﴿۱﴾ واتہ: بلی شوہی سوژدہ نہ بہن بلی شوہی خواہی

۱ الصج (۵).

۲ المؤمنون (۱۴).

۳ فتح الباری (۳۰/۶)، مسلم (۲۰۳۶/۴).

۴ لقمان (۱۶).

۵ النمل (۲۵).

که نه‌وی شاروه بیت له ناسمانه‌کان و زه‌ویدا ده‌ریده‌خات و ده‌ریده‌بیت. وه ده‌فرموویت: ﴿وَمَا سَقَطُ مِنْ رِزْقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبْرٌ فِي طُلُمَتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَأْسُ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ﴾^۱ واته: وه هر گه لایه‌ک بگه‌ویته خواره‌وه خوا پئی ده‌زانتیت و هر دانه‌وئله‌یه‌ک له تاریکه‌کانی زه‌ویدا بیت و هر تهر و شکیک هه‌بیت هر هه‌موویان له کتیبی ناشکرادان پاشان ده‌فرموویت: ﴿لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَمِيدُ﴾^۲ واته: هرچی له ناسمانه‌کان و زه‌ویدایه هه‌موو مالی نه‌وه و خوا بۆ خۆی بینیازه و هه‌موو شتیک نیازی به‌وه‌یه و به‌نده‌ی ملکه‌چی نه‌وه، ده‌بیت هر سوپاس و ستایشی نه‌و بگریت، وه ده‌فرموویت: ﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ﴾^۳ واته: نه‌ی نه‌تدیوه که خودا هرچی له‌ناو زه‌میندا هه‌یه ده‌سته‌مۆی کردوه بۆ نپوه له گیانه‌وه‌رو بی گیان و کشتوکال و به‌روبوم، وه‌ک له نایه‌تیکی تریشدا فرموویه‌تی: ﴿سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾^۴ واته: خوا پامی هیناوه بۆتان نه‌وی له ناسمانه‌کان و نه‌وی له زه‌ویدایه. واته: نه‌وی له ناسمانه‌کان و زه‌ویدایه هه‌مووی بۆ پام هیناون به‌فه‌زل و پیزو چاکه‌ی خۆی، ﴿وَأَفْلَاكٌ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ﴾^۵ واته: که‌شتیش هر به‌فرمانی نه‌و له‌ناو نه‌و دریا بیجن و پیر له شه‌پۆله‌دا به‌هۆی باوه له‌سه‌رخ هرچی شتانه‌لیی بار ده‌کن به‌ئاره‌زوی خۆتان له که‌لوپه‌لی بازرگانی و هر شتیکی تر که به‌سووده بۆتان له ولاتیکه‌وه بۆ ولاتیکی تر له ناوچه‌یه‌که‌وه بۆ ناوچه‌یه‌کی تر، که‌لوپه‌لی نه‌م ده‌بن بۆ نه‌و، هی نه‌ویش دینن بۆ نه‌م، هه‌ریه‌که‌و به‌پئی پیویست و داوای خۆیان، ﴿وَيُسَبِّحُ السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ﴾^۶ واته: نه‌م ناسمانه‌شی پاگرتوه که نه‌که‌ویت به‌سه‌ر زه‌میندا مه‌گر خۆی نیرنی له‌سه‌ر بیت، نه‌گر مه‌یلی لۆ بیت ناسمان ده‌خات به‌سه‌ر زه‌میندا نه‌وی که له‌ناویدایه له‌ناو بچیت، به‌لام به‌سۆزو به‌زه‌یی و توانای خۆی ناسمانی پاگرتوه که ناکه‌ویت به‌سه‌ر زه‌میندا، بۆیه ده‌فرموویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ﴾^۷ واته: بیگومان خودا بۆ نه‌م خه‌لکه زۆر به‌سۆزو دلۆفانه. له‌گه‌ل نه‌و هه‌موو ناهه‌قیه‌شدا که ده‌یکه‌ن. وه‌ک خوای گه‌وره له نایه‌تیکی تر دا ده‌فرموویت: ﴿وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَقَرٍّ لِّلنَّاسِ عَلَى ظُلْمِهِمْ وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ﴾^۸ پاشان خوای گه‌وره

۱ الانعام (۵۹).

۲ لقمان (۲۰).

۳ الرعد (۶).

دهه رمویت: ﴿وَهُوَ الَّذِي أَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ﴾ واته: هر خودایه که زیانی پیداوونو له پاشان ده تانمرینیت، پاشانیش زیندووتان ده کاته وه، به راستی مرؤف سپله و پی نه زانه، ثم نایه ته وه که ثم نایه ته وایه که دهه رمویت: ﴿كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَكُنْتُمْ أَمْوَاتًا فَأَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ﴾^۱ واته: چو بیباوه پ دهن به خوا!!؟ له کاتیکدا که ئیوه بی گیان بوونو گیانی به بهردا کردن له پاشان ده تانمرینیت دوی نه وه زیندووتان ده کاته وه ئینجا بق لای خوی دهه پندرنه وه. وه دهه رمویت: ﴿قُلِ اللَّهُ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يَحْمِلُ لَكُمْ لَيَالِيَهُمْ أَثْقَالًا وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ لَا رَبَّ فِيهِ﴾^۲ واته: بلی: خوا زیندووتان ده کاته وه له پاشان ده تانمرینیت پاشان کوتان ده کاته وه له پڑی دوییدا هیچ گومانی تیدا نیه به لام زوری یه خه لکی نه زانن. وه دهه رمویت: ﴿قَالُوا رَبَّنَا آمَنَّا آتَيْنَاكَ وَاحِيَةً وَأَحْيَيْتَنَا أَتَيْتَنَا فِي﴾^۳ واته: نهی پهروه دگارمان تو دو جارت مراندوینو دوو جاریش زیانت به بهردا کردوین. واته: چون ئیوه هاوه ل بق خوا داده نینو ده یکه نه شه ریکی خوداو له که لیدا ده پیه رستن، که هر نه و خوی به ته نها دوستکرو پزیده رو به کاره کانتاندا ده گات، ﴿وَهُوَ الَّذِي أَحْيَاكُمْ﴾ واته: دوستی کردوون پاش نه وهی ئیوه شتیک نه بوون که باستان لی بکرت، ﴿ثُمَّ يُمِيتُكُمْ﴾ پاشان مردانندی و ﴿ثُمَّ يُحْيِيكُمْ﴾ واته: پاشانیش له پڑی قیامتدا زیندووتان ده کاته وه، ﴿إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ﴾ واته: به راستی مرؤف پی نه زانه و هیچی له بهر چاو نیه.

﴿لِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا هُمْ نَاسِكُوهُ فَلَا يُنْزِعُكَ فِي الْأَمْرِ وَأَدْعُ إِلَىٰ رَبِّكَ إِنَّكَ لَعَلَّ هُدًى مُّسْتَقِيمًا﴾^(۱۷) وَإِنْ جَدَلُوكَ فَقُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿۱۸﴾ اللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿۱۹﴾

هه موو که لیک ده ستوریکی خوی هه بووه

خوای که وره دهه رمویت: ﴿لِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا هُمْ نَاسِكُوهُ فَلَا يُنْزِعُكَ فِي الْأَمْرِ وَأَدْعُ إِلَىٰ رَبِّكَ إِنَّكَ لَعَلَّ هُدًى مُّسْتَقِيمًا﴾ واته: بق هه موو که لیک پئی و شویمان داناو، که به و ده ستورانه

۱ البقرة (۲۸).
 ۲ الجاثية (۲۶).
 ۳ العافر (۱۱).

کاری خویان به پیوه باری، وه نابیئت له سهر نه م کاره نه وان دزایه تیت بکه ن، تو هر بق لای
 په روه دگارت بانگ بکه، چاک بزانه تو له سهر پئی راستی. خوی گه وره لیره دا باسی نه وه دهکات که
 بق هه موو گه لیک دروشم و پئوشوینیکی داناهه. ئیبنو جه ریر ده لیت: واته: بق هه موو ئومه تیک
 پیغه مبه رو ده ستوریکی داناهه. وه ده لیت: ئه سلی مه نسکه (المنسک) له زمانی عه ره بیدا بریتیه له و
 شوینته ی که خه لگی له سهری راهاتوون په رده وام هاتوچوی ده که ن، بق چاکه بیئت یان بق خرابه بیئت،
 ده لیت: بویه مه ناسیک و دروشمی حج به و شیویه ناوده بریت، له بهر هاتوچوی به رده وامی خه لگی
 بوی و مانه وه یان تیددا. ^۱ نه گه ر وه که نه وه بیئت که ئیبنو جه ریر ده لیت: مه به ست پئی دروشمی هه موو
 گه لیک یانی: پیغه مبه ریک بیئت، که واته مه به ستیش به وه ی که ده فه رموویت: ﴿فَلَا يَنْزِعُكَ فِي الْأَمْرِ﴾
 نه و موشریکانه یه که کیشه له گه ل پیغه مبه ر ده که ن. نه و کاته مه به ست پئی نه وه یه هه موو کومه لیک
 پئوشوینی بق دانراوه و دیاری کراوه و پراوه ته وه. وه که خوی گه وره له نایه تیکی تر دا ده فه رموویت:
 ﴿وَلِكُلِّ وَجْهٍ مِّن مَّوَالِبِ﴾ ^۲ واته: هر لایه شوینکیان هه یه پووی تی ده که ن بویه لیره یسندا
 فه رمنوویه تی: ﴿هُم نَاسِكُوهُ﴾ ^۳ واته: ده ستوریکی خویان هه یه پئی هه لده سن، زه مبه رکه (واوه که)
 لیره دا ده که پیته وه بق نه و که سانه ی که ده ستوو رو پئوشوینی تری خویان هه یه، یانی: نه وانیه که نه و
 کارانه ده که ن پیریاری خودای له سهره و پراوه ته وه، تو هیچ دلگران مه به به و کیشانه ی نه وان ده یکه ن
 به رامبه ر به تو، و با لات نه بن له سهر نه وه هه قه ی له سهریتی. بویه ده فه رموویت: ﴿وَادْعُ إِلَىٰ رَبِّكَ إِنَّكَ
 لَمَلِكٌ هُدًى مُّسْتَقِيمٌ﴾ ^۴ واته: بانگه وان بکه بق لای په روه دگارت به راستی تو له سهر پئگه ی راستی،
 واته: نه و پئگا پوون و ناشکراو پیک و راسته ی که ده تگه یه نیتته مه به ست. نه م نایه ته وه که نه و نایه ته
 وایه که خوی گه وره ده فه رموویت: ﴿وَلَا يَصُدُّكَ عَنْ آيَاتِ اللَّهِ بَعْدَ إِذْ أَنْزَلْتَ إِلَيْكَ الْوَعْدَ إِلَىٰ رَبِّكَ﴾ ^۵
 واته: وه با (بیباهه پان) به رگریت نه که ن له (گه یاندنی) نایه ته کانی خوا دوی نه وه ی دابه زینراوه بؤت
 بانگی (خه لک) بکه بق لای په روه دگارت. پاشان خوی گه وره ده فه رموویت: ﴿وَإِنْ جَدَدُوكَ فَقُلِ اللَّهُ
 أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ﴾ ^۶ واته: نه گه ر کیشه یان پی کردی، بلئی: خودا ناگا دارتره له و کاره ی نئوه ده یکه ن.
 نه م نایه ته وه که نه و نایه ته وایه که خوی گه وره ده فه رموویت: ﴿وَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلِ لِي عَمَلٍ وَلكُمْ

^۱ الطبري (۱۸/۶۷۸/۶۷۹).

^۲ البقرة (۱۴۸).

^۳ القصص (۸۷).

عَمَلَكُمْ أَنتُمْ بَرِيءُونَ مِمَّا أَعْمَلُوا وَأَنَا بَرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ^۱ واته: نه گهر بپوایان پس نه میتوای نه وه پئیان بلئی (پاداشتی) کرده وهی خرم بق خرمو (پاداشتی) کرده وهی خرتان بق خرتان نئیه به رینو بهرپرسیار نین له وهی من دهیکم منیش بهریمو بهرپرسیار نیم له وهی نئیه دهیکن. ﴿اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ﴾ نه مه هه پشه به کی نذر توندو ترس نامیزه. وهك نه م نایه ته وایه که ده فهرموویت: ﴿هُوَ أَعْلَمُ بِمَا تُفْعِلُونَ فِيهِ كَفَىٰ بِهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ﴾^۲ واته: خوا چاك ده زانیت به و توانجانهی دهیده ن له قورنن نه وه خوا به سه که شایهت بیت له نئوان من و نئوه دا. بویه خوی گوره فهرموویته: ﴿اللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ﴾ واته: خودا له پڑئی قیامه تدا نه و کیشانه تان بق شیده کاته وه که له سهری ناكوك بوون. نه م نایه ته پیش وهك نه و نایه ته وایه که خوی گوره ده فهرموویت: ﴿فَلِلذَّالِكَ فَادَعُ وَأَسْتَقِمَّ كَمَا أُمِرْتُ وَلَا تَبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَقُلْ ءَأَمِنْتُ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِن كِتَابٍ﴾^۳ واته: که واته تو بق نه وه بانگه واز بکه و پاوه سته له سهر ناینه کت به و جوړهی فهرمانت پیکراوه و شوین ناره زوه کانی نه وان مه که وه و بلئی باوه پم هیناوه به هر نامه یه ک که خوا نار دوویه تیه خواره وه.

﴿الَّذِينَ يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ﴾^۴ خوی گوره ده فهرموویت: ﴿الَّذِينَ يَعْلَمُونَ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ﴾ واته: نایا تو نه ترانپوه هرچی له ناسمانه کان و زه میندایه خودا ناگای لئیه ته؟ نه وه هه موو له ناو ده فته ردایه، نه مه پیش بق خوا ناسانه، خوی گوره باسی زانیاری خوی ده کات که چه نده ناگاداری دروستکراوه کانیته، زانیاری نه و دهری ناسمانه کان و زه مین و نه وه پیش له ناویانندایه داوه و مسقاله زه پهی لی ون نابیت، وه ناگاداری هه موو بوونه وریش بووه له پیش نه وهی په یدا ببیت، هه مووی له کتیبی خویدا له (لوح المحفوظ) نووسیوه. وهك له سه حیجی موسلیمدا هاتوره له عه بدوللای موری عه مره وه ده لئیت: پتغه مبهری خودا ﴿سُبْحَانَكَ﴾ فهرموویته: (خودا نه ندازهی دروستکراوه کانی دیاریکردوه له پیش دروستکردنی ناسمانه کان و زه مین به په نجا هه زار سال

۱ یونس (۴۱).
 ۲ الاحقاف (۸).
 ۳ الشوری (۱۵).

(العرش) یش له سەر ئاو بووه).^۱ له سونه‌نه‌کاندا هاتوو له سەر زمانی کۆمه‌لیک له هاره‌له‌کانی پێغه‌مبه‌ره‌وه (ﷺ)، که پێغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) فه‌رموو‌یه‌تی: (یه‌که‌م شتی‌ک که خودا دروستی کرد پێنوس بوو فه‌رموی پێی: بنووسه! پێنوس وتی: چی بنووسم؟ فه‌رموی: ئه‌و شتانه‌ی که ده‌بین بیا‌ننووسه، پێنوو‌سیش هاته نووسینی ئه‌و شتانه‌ی که هه‌تا پ‌ژژی قیامه‌ت‌دینه‌ بوون).^۲ بۆیه‌ خ‌وای گه‌وره‌ فه‌رموو‌یه‌تی: ﴿إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ﴾ واته: هه‌موو شتی‌ک له ده‌فته‌ردا (لوح المحفوظ) نووسراوه ئه‌و کاره‌یش لای خ‌وا ز‌ر ناسانه.

﴿وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَمْ يَنْزَلْ بِهِ سُلْطَانًا وَمَا لَيْسَ لَهُمْ بِهِ عِلْمٌ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ﴾ (۷۱) وَإِذَا نُنَادُوا عَلَيْهِمْ أَنْ يَنْتَابُوا بِنِسْبَتِ تَعْرِفٍ فِي وُجُوهِ الَّذِينَ كَفَرُوا الْمُنْكَرُ مَا كَادُوا يَسْطُونَ بِالَّذِينَ يَتْلُونَ عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا قُلْ أَفَأَنْتُمْ بِشِرِّ مِنَ ذَلِكَ الْأَنْتَارُ وَعَدَّاهَا اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَيَسِ الْمَصِيرُ﴾ (۷۲)

بته‌رسته‌کان غه‌یری خودا ده‌په‌رستن و به‌ توندیش حاشا له نیشانه‌کانی خودا ده‌که‌ن

خ‌وای گه‌وره‌ ده‌فه‌رموو‌یت: ﴿وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ واته: شتی‌ک ده‌په‌رستن غه‌یری خ‌وا، خ‌وای گه‌وره‌ باسی موشریکه‌کان ده‌کات که ئه‌وه‌نده‌ نه‌زان و سه‌له‌ن غه‌یری خودا ده‌په‌رستن که به‌لگه‌یه‌کی به‌هه‌یزان ب‌ر په‌وانه‌ نه‌کراوه‌ له‌و باره‌یه‌وه، ئه‌م ئایه‌ته‌ وه‌ک ئه‌و ئایه‌ته‌ وایه‌ که خ‌وای گه‌وره‌ ده‌فه‌رموو‌یت: ﴿وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ﴾^۳ واته: هه‌ر که سه‌یک بپه‌رستیت په‌رستراویکی تر له‌گه‌ل خ‌وادا که هه‌یج به‌لگه‌یه‌کی نه‌بیت له‌سەر ئه‌و (په‌رسته‌) ئه‌وه‌ به‌ راستی لێپه‌رسینه‌وه‌ی ته‌نها لای په‌روه‌ردگاریتی، بێگومان کافران پ‌زگار نابن. بۆیه‌ لێرده‌دا خ‌وای گه‌وره‌ ده‌فه‌رموو‌یت: ﴿مَا لَمْ يَنْزَلْ بِهِ سُلْطَانًا وَمَا لَيْسَ لَهُمْ بِهِ عِلْمٌ﴾ واته: هه‌یج به‌لگه‌یه‌کیان به‌ ده‌سته‌وه‌ نیه‌ که بۆیان هاتبێته‌ خ‌واره‌وه‌ و خ‌وشیان هه‌یج زانیاریه‌کیان له‌و باره‌یه‌وه‌ نیه‌ که کێشه‌و ناکۆکیان له‌سه‌ری هه‌یه‌. به‌لکو هه‌ر شتی‌ک له‌ بابو باپه‌ران و پێشینه‌کانی خ‌زیا‌نه‌وه‌ پێیان گه‌یشته‌وه‌ به‌بێ هه‌یج نیشانه‌و به‌لگه‌یه‌ک، به‌لکو سه‌رچاوه‌کیان له‌ شه‌یتانه‌وه‌یه‌و ئه‌و له‌به‌رچاوی شیرین کردوون بۆیه‌ خ‌وای گه‌وره‌ هه‌ر شه‌یه‌یان لێ ده‌کات و ده‌فه‌رموو‌یت: ﴿وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ﴾ واته: ناهه‌قیکارانیش هه‌یج یارمه‌تی ده‌ریکیان نیه‌ له‌ ده‌ستی خودا پ‌زگاریان بکات، کاتیک که

^۱ مسلم (۲۰۴۴/۴).

^۲ ابو داود (۷۶/۵)، تحفة الأحوزي (۲۲۲/۹).

^۳ المؤمنون (۱۱۷).

تَرَاهُمْ فِي دَعَائِمِهِمْ وَسَرَائِرِهَا وَمَا يَشْرُونَ بِهَا نَفْسًا وَأَبْنَاءَ بَنَاتٍ فِي مَضْجِعٍ وَبَنَاتٍ فَاسْتَمَوْا لَهُمْ أَجْرًا كَثِيرًا وَتَبْلُغُونَ إِلَىٰ عَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٦٦﴾
 تَرَاهُمْ فِي دَعَائِمِهِمْ وَسَرَائِرِهَا وَمَا يَشْرُونَ بِهَا نَفْسًا وَأَبْنَاءَ بَنَاتٍ فِي مَضْجِعٍ وَبَنَاتٍ فَاسْتَمَوْا لَهُمْ أَجْرًا كَثِيرًا وَتَبْلُغُونَ إِلَىٰ عَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٦٦﴾

واته: له نئیچه وانی خوانه ناساندا نیشانهی ناره زایی ده بیینی، خه ریکه په لاماری نه و که سانه بدن که نیشان ناشکرکانی نیمه یان به سهردا ده خویننه وه و لییان بدن و قسه یان پی بلین، خودایش ده فهرموویت: ﴿قُلْ أَفَأُنَبِّئُكُمْ بِشَرِّ مِّنْ ذَلِكَُمْ الْنَّارُ وَعَدَّهَا اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ واته: نهی موحه مد بلی: نایا هه والتان بده می که چی له مه خرابتره؟ نه و ناگرو جه زره به و سوکایه تی پیکردنه خرابتر و گرانتر و گوره تره له وهی که نیوه به رامبر به و دوستی خوداو خاوه ن باوه پانه ده یکن و هه ره شه یان لی ده که ن و ده یان ترسینن له دنیا دا. که له پژی قیامه تدا تووشتان دیت له سهر نه و کاره خرابه ی ده تانه ویت بیکن له گه لیان، ﴿وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ﴾ واته: چ ناکام و پیوشوینکی خراب و ناله باره نه و ناگره، ﴿إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا﴾ واته: به راستی نوره خ جیگه و شوین و مانه وه یه کی زرد خرابه. به راستی جه هه نم شوینکی زرد خراب و ناله باره.

﴿يَتَأْتِيهَا النَّاسُ ضُرْبَ مَثَلٍ فَاَسْتَمِعُوا لَهُمْ﴾
 ﴿رَبِّكَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوْ اجْتَمَعُوا لَهُ وَإِنْ يَسْلُبْهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا لَا يَسْتَفِيدُوهُ مِنْهُ ضَعْفَ الطَّالِبِ وَالْمَطْلُوبِ ﴿٧٣﴾ مَا كَذَبُوا اللَّهَ حَقًّا قَدْ رَفَعْنَا اللَّهُ لِقَوْمِ عَزِيزٍ ﴿٧٤﴾﴾

باسی بینرخی نه و بتانه و بیناوهزی نه وانه ی که ده یان په رستن

خوای گوره باسی بینرخی به کان و بیناوهزی نه و که سانه ده کات که ده یان په رستن و ده فهرموویت: ﴿يَتَأْتِيهَا النَّاسُ ضُرْبَ مَثَلٍ فَاَسْتَمِعُوا لَهُمْ﴾ واته: نهی خه لکینه نمونه یه که هینراوه ته وه باش گوئی بی بکن، ﴿رَبِّكَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوْ اجْتَمَعُوا لَهُ﴾ واته: نه وانه ی که نه فام و موشریکه کان ده یکنه هاوه لی خودا و هانایان بی ده به ن غهیری خودا، نه گره هه موویان کر بینه وه و بیانه ویت می شیک دروست بکن ناتوان دروستی بکن، وه که نیمای نه حمده ریوایه تی کردوه له نه بر هوریره وه به مه رفوعی ده لیت: (خوای گوره ده فهرموویت کن له و که سه ناهه قتر و

سته مکارتره که شتیك دروست بکا وه كه شهوی من دروستم کردوه با وهك من چۆن میرووله یان میشیك یان (تۆویك) دروست بکات).^۱ بوخاری و موسلیمیش پیوایه تیان کردوه له ریگه‌ی عه ماره وه له ئەبو زورعه وه له ئەبو هورهیره وه له پیغه مبهروه (ﷺ) فرموویه تی: (خوای گه وره ده فرموویت کئی له وکسه ناهه قتره دهروات وهك شهوی من دروستم کردوه شهویش شتیك دروست دهکات، با میرووله یهك دروست بکات، با دهنکه جۆیهك دروست بکات).^۲ پاشان خوای گه وره ده فرموویت: ﴿وَإِنْ

يَسْتَأْذِنُكُمُ الَّذِينَ لَا يَسْتَفْقِدُونَ مِنْهُ﴾ واته: نهگه میشه که شتیکیان بفرینیت و بیبات ناتوانن لینی بسیننه وه، نهوانه ناتوانن میش دروست بکن، به لکو ناتوانن بهر له میش بگرن نهگه ره بهر دهستیاندا شتیکی هه لگرت و بردی، دیاره میش له هه موو گیانه وه ره کانی تری خودا لاوازو زه بوونتره. بۆیه خوای گه وره ده فرموویت: ﴿ضَعُفَ الظَّلْبِ وَالْمَطْلُوبِ﴾ واته: داواکارو داوالیکراو زۆر لاوازن. ئیبنو عباس ده لئیت: ﴿الظَّلْبِ﴾ واته: بته که: ﴿وَالْمَطْلُوبِ﴾ واته: میشه که.^۳ ئیبنو جهریریش هه مان پای هه لئیزاردوه. وهك له دهقه که وه دیاره. سویدی و کهسانی تریش ده لئین: ﴿الظَّلْبِ﴾ واته: بته رسته که ﴿وَالْمَطْلُوبِ﴾ بته که.^۴ پاشا ده فرموویت: ﴿مَا كَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ كَدْرِهِ﴾ واته: خودایان به و گه وره ییه نه ناسیوه کاتیک که نهوانه یان کردوه به شهریکی و له گه لیدا په رستوویانه، که ناتوانن میشیك له خوایان دورخه نه وه و شهونده لاوازو زه بوون و بیده سه لاتن ﴿إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ﴾ واته: خوا زۆر به تواناو ده سه لاته، شه و خوابه‌ی که شهونده به هیزه به ده سه لات و توانای خوئی هه موو شتیکی وه دیهیتناوه ﴿وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ﴾ واته: شه و (خوا) زانتیکه به دیهیتنای ده ست پیکردوه له پاشان (دوای مردنی) دووباره دروستی ده کاته وه (شه م دروستکردنه وهی دووم) لای خوا ناسانتره. وه فرموویه تی: ﴿إِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ﴾ (۱۳) إِنَّهُ هُوَ بَدِئُ وَعِيدٌ^۵ واته: به پاستی ده ست وه شانندی په روه رگاری تۆ زۆر سه خته، بیگومان هه شه وه که له

^۱ احمد (۲۹۱/۲).

^۲ فتح الباری (۴۳۷/۱۳)، مسلم (۱۶۷۱/۳).

^۳ الطبری (۶۸۵/۱۸).

^۴ البغوی (۲۹۸/۳).

^۵ الروم (۲۷).

^۶ البروج (۱۲-۱۳).

سه رها تو او (مرویه) دروست ده کاتو (دوای مردن) زیندووی ده کاتو وه. وه ده فہرموویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ هُوَ
الَّذِي ذُرُّوا الْقُوَّةَ الْمَتِينُ﴾ واتہ: بہ تہنہا خوا خوی پڑزیدہرہ کہ خاوهن دہ سہ لاتی زور بہ ہیزہ.
﴿عَزِيزٌ﴾ واتہ: خاوهنی دہ سہ لاتی و زالہ بہ سہر ہہ موو شتیکدا، ہیچ کہ سیک ناتوانیت پتگری بیت و
لہ بہر دہ سہ لاتی دہ بوہستیت لہ بہر زور مہ زنی و خاوهن دہ سہ لاتی خودا، وه ہہر خوی تہنہا و زالہ.

﴿اللَّهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ﴾ ﴿۷۵﴾ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ

أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿۷۶﴾

خودا لہ ناو فریشتہ کان و لہ ناو مرویشدا بہ یامنیری ہہ لبراردوہ

خوای گہ ورہ دہ فہرموویت: ﴿اللَّهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ﴾ واتہ: خوا
لہ نیو فریشتہ کاندانہ نیردراو ہہ لہ دبزیرت بق ہہر شتیک مہ یلی لی بیت بق بہ جیہنانی شو ہر یارو
بہ نامہ یی ہر یاری داوہ، وه لہ ناو مرویشدا بہ ہمان شتوہ بق گہ یاندنی بہ یامہ کہی، ﴿إِنَّ اللَّهَ

سَمِيعٌ بَصِيرٌ﴾ واتہ: خوا قسہ ی بہ ندہ کانی دہ بیستی و ناگای لییانہ، دہ زانی کی شایہنی شوہ یہ لہ
نیوانیاندن شو بہ یامہ ی پی بسپیرت، وه کہ لہ نایہ تیکی تردا فہرموویت: ﴿اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ

رِسَالَتَهُ﴾ واتہ: خوا چاک دہ زانی بہ یام و فرستادہ ی خوی لہ کوئی دادہ نیت (و کی شیاوترہ بق شو
کارہ). وه لیرہ دا دہ فہرموویت: ﴿يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ﴾ واتہ:
شوہ ی دہ یکن و شوہ شی کردوویمانہ خوا لئی ناگادارہ، دہ زانیت چی دہ کات لہ گہ ل شو بہ یامنیریہ ی
کہ بہ یامہ کہی پیدا ناردوہ، ہیچیک لہ کارہ کانیانی لی ون نایت، وه کہ لہ نایہ تیکی تردا فہرموویت:

﴿عَلِيمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَىٰ غَيْبِهِ أَحَدًا﴾ ﴿۷۷﴾ إِلَّا مَن أَرَادَ مِن رَّسُولِهِ فَإِنَّهُ يَسْمَعُ مَن بَيْنَ يَدَيْهِ وَمِن

خَلْفِهِ رَصَدًا ﴿۷۸﴾ يَعْلَمُ أَن قَد أَتَيْنَاهُم بِرَبِّهِمْ وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَحْصَىٰ كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا﴾ واتہ: ہہر

خوابہ زانا بہ نہننیہ کان و کہ س ناگادار ناکات بہ سہر نہننی خویدا، مہ گہر پیغہ مہ ربکی کہ لئی پازی
بیت جا بیگومان خوا دہ نیرت لہ بہر دہ می و پشتیہ وہ پاسہ وان (لہ فریشتہ) تا بزانتیت کہ سروشتی
خوای خوی گہ یاندوہ و خوا ناگادارہ بہ وہی کہ لابانہ و ہہ موو شتیکی ہہ لبراردوہ بہ ہہ لبراردن.

^۱ الذاریات (۵۸).

^۲ الانعام (۱۲۴).

^۳ الجن (۲۶-۲۸).

خوای گوره خوی جاودریره به‌ساریانه‌وه و ناگاداره چیان پی ده‌وت‌تیت، پاریزه‌ریانه و یارمه‌تیده‌ریشیانه، وه‌ک ده‌فرموویت: ﴿بَيِّنَاتٍ لِّلرَّسُولِ بَلَغَ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ وَإِن لَّمْ تَفْعَلْ مَا بَلَغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ﴾^۱ واته: نه‌ی پیغه‌مبهر (ﷺ) رایگه‌یه‌نه (به‌خه‌ک) نه‌وه‌ی مینراوه‌ته‌خواره‌وه بۆت له‌لایه‌ن په‌روه‌ردگارته‌وه و نه‌گه‌ر وانه‌که‌ی نه‌وه پاسپیزیه‌که‌ی خوات پانه‌که‌یاندوره‌وه به‌جیت نه‌میناوه‌وه خواتق ده‌پاریزیت له‌خه‌لکی (که‌بتکوژن). پاشان ده‌فرموویت:

﴿وَاللَّهُ يُرَخِّعُ الْأُمُورَ﴾ واته: همه‌وو کاره‌کان ده‌چیتته‌وه لای‌خوا.

﴿بَيِّنَاتٍ لِّلَّذِينَ ءَامَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَأَقْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾^۲

﴿وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مِّثْلَ مَا أَنزَلَ فِي النَّبِيِّ هُوَ سَنَّكَمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ ؕ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ فَنِعْمَ الْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ النَّصِيرُ﴾^۳

فه‌رماندان به‌خوای‌په‌رستی و تیکوژشان (الجهاد).

خوای گوره ده‌فرموویت: ﴿بَيِّنَاتٍ لِّلَّذِينَ ءَامَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَأَقْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾^۱ واته: نه‌ی کرمله‌ی‌ی‌خاوه‌نباره‌پان‌کپنوش و سوژده‌به‌رن و په‌روه‌ردگارتان په‌رستن و کاری چاکه‌یش بکن، به‌شکو پزگار ببن، له‌عوقبه‌ی‌کوپری‌عامیره‌وه له‌پیغه‌مبهره‌وه (ﷺ) فه‌رموویته: (سوره‌تی الحج) پیزنی‌لی‌نراوه‌به‌دوو سوژده، هر‌که‌س سوژده‌یان‌تیا‌نه‌بات با‌نه‌یانخوینیت).^۲ وه‌ده‌فرموویت: ﴿وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ﴾ واته: به‌پاستی و به‌دل له‌پتی‌خوادا‌جیهاد‌بکن. واته: به‌سامان و زمان و گیانتان له‌پتی‌خوادا‌تیبکوشن، وه‌ک له‌نایه‌تیک‌ی‌تردا‌خوای‌گوره‌ده‌فرموویت: ﴿اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ﴾^۳ واته: بترسن له‌خوای‌ترسانتیک‌که‌شیاویتی. پاشان ده‌فرموویت: ﴿هُوَ اجْتَبَاكُمْ﴾ واته: نه‌ی‌خاوه‌ن‌باوه‌ردانی‌نم‌نومه‌ته‌خوای‌نویه‌ی‌هه‌لبزاردیوه‌له‌ناو‌نومه‌ته‌کانی‌ترداو‌پیزو‌قهردی‌به‌تایبه‌تی‌لی‌ناون‌به‌به‌پیزترین‌پیغه‌مبهره‌ته‌واوترین‌شهریعت، ﴿وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ﴾ واته: له‌م‌نایه‌یشدا‌ترووشی

۱ المائدة (۶۷).

۲ الماکم (۲۲۱/۱).

۳ آل عمران (۱۰۲).

ناپه‌حمتی نه‌کردوون و نه‌رکبکیشی نه‌خستووه سه‌رتان نه‌توانن به‌جیبی بیسنن، شتیکیشی فهرز نه‌کردووه له‌سه‌رتان ناپه‌حمتان بکات و ده‌رویه‌کی ل^۱ نه‌کردبئه‌وه و پرگای ب^۲ ناسان نه‌کردبن، نه‌وسا نوژی‌کردن که به‌کبکه له‌پایه هه‌ره مه‌زنه‌کانی ئیسلام دوا‌ی شایه‌تومانه (أشهد أن لا إله الا الله وأشهد أن محمد رسول الله) له‌ناو شارو شویتنی نیشته‌جیدا نچوار په‌کاته له‌کاتی سه‌فهدا ده‌بیته دوو په‌کات و له‌کاتی ترسدا هه‌ندئ^۳ له‌پیشه‌وایان په‌کاتیان داناو به‌کریت، وه‌ک له‌فه‌رمووده‌دا هاتووه.^۴ وه‌ به‌پیا‌ده‌یی و به‌سواریش و به‌روه و قیبله و به‌یی ره‌و له‌قیبله‌یش نوژی‌ده‌کریت، وه‌ک له‌سه‌فهدیشدا له‌نوژی‌ی سوننه‌ت کردندا. یان وه‌ستان به‌پتوه نامینیت له‌کاتی نه‌خوشیدا، نه‌خوش به‌دانیشتن نوژی‌ده‌کات، وه‌ نه‌گه‌ر که‌سیک به‌دانیشتنیش نه‌یتوانی به‌پاله‌وه نوژی‌بکات، چه‌نده‌چاوپوش و ناسانکاری تریش له‌نه‌رکه‌کانی تریشدا، بویه‌ پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) فه‌رموویه‌تی: (بعثت بالحنيفية السمحة) واته: من په‌وانه‌کراوم به‌ناینیکی راستی ناسان).^۵ وه‌ پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) کاتیک که مه‌عازو نه‌بو موسای به‌نه‌میری نارد ب^۶ په‌مه‌ن پیی فه‌رموون: (مزگینی بده‌ن و خه‌لکی پاومه‌ننن، ناسانکاری بکه‌ن و شتیان له‌سه‌ر گران مه‌که‌ن).^۶ فه‌رمووده‌ له‌م باره‌یه‌وه زوره. بویه‌ ئیبینو عه‌باس له‌م نایه‌ته‌دا: ﴿وَمَا جَعَلَ عَلَيْكَ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ﴾^۷ نه‌فه‌رموویت: یانی: تووشی زه‌حمتی نه‌کردوون.^۸ واته له‌م نایه‌دا خودا تووشی ناپه‌حمتی نه‌کردوون. ﴿وَلَا أَيْسَرُ إِلَيْهِمْ﴾^۹ واته: هه‌ر نایینی ئیبراهیمی باوکتانه. ئیبینو جه‌ریر ده‌لئیت: مه‌نسوب کراوه له‌سه‌ر ته‌قدیر، ﴿وَمَا جَعَلَ عَلَيْكَ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ﴾^{۱۰} واته: تووشی زه‌حمتی نه‌کردوون به‌لکو فراوانی کردووه بۆتان وه‌ک نایینی ئیبراهیمی بابتان، وه‌ ده‌لئیت: هه‌لئیش ده‌گریت مه‌نسوب کرابیت به‌فیعلی (الزمو). واته: پابه‌ند بن به‌نایینی ئیبراهیمی بابتانه‌وه.^{۱۱} منیش نه‌لئیم: مانای نه‌م نایه‌ته وه‌ک نه‌و نایه‌ته وایه که‌خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿قُلْ إِنِّي هَدَانِي رَبِّي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ دِينًا قِيمًا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا﴾^{۱۲} واته: (نه‌ی موحه‌مه‌د (ﷺ)) بلی بیگومان من په‌روه‌ردگارم پینموونی کردووم ب^{۱۳} پرگای راست ناینیکی زور راست و پاک (که هیچ لاریه‌کی تیدا نیه) نایینی نه‌و ئیبراهیمه‌یه

^۱ أبو داود (۳۸/۲).

^۲ أحمد (۲۶۶/۵).

^۳ فتح الباري (۶۵۷/۷).

^۴ الطبري (۶۸۹/۱۸).

^۵ الطبري (۶۹۱/۱۸).

^۶ الانعام (۱۶۱).

که له هه مو ئایینه ناراسته کان لایداوه بۆ پرستنی خوا به تهنها. وه لیتره دا ده فه رموویت: ﴿هُوَ سَمَنُكُمْ الْمَسْلِیْنَ مِنْ قَبْلِ﴾ واته: خوا ناوی ناون موسلمان له پێشدا، ﴿وَفِي هَذَا﴾ واته: له ناو ئه م قورئانه شدا، عه بدوللای کوپی موباره ك ده لئیت: له ئیبنو جه ریره وه له عه تاوه له ئیبنو عه باسه وه له م نایه ته دا: ﴿هُوَ سَمَنُكُمْ الْمَسْلِیْنَ مِنْ قَبْلِ﴾ ده لئیت: خوای گه وره له پێشدا ناوی ناون موسلمان. ^۱ موجهایدو عه تاو زه ححاكو سودی و موقاتیلی کوپی حه یان و قه تا ده ییش هه ر وایان وتووه. ^۲ موجهایدو ده لئیت: خودا ناوی ناون موسلمان له کتیبه پێشووه کانداو له قورئانیشدا، ﴿وَفِي هَذَا﴾ واته: له ناو ئه م قورئانه شدا. ^۳ که سانی تریش هه ر وایان وتووه. چونکه خوای گه وره ده فه رموویت: ﴿هُوَ اَجْتَبَلَكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّیْنِ مِنْ حَرَجٍ﴾ پاشان هانیان ده دا و دلخۆشیان ده کات به وهی که ئه و په یامه ی پیغه مبه ر ﴿ﷺ﴾ هیناویه تی بۆیان هه ر ئاین و په یامه که ی ئیبراهیمی خه لیلی بابیانه، پاشان خوای گه وره منه تی خۆی ده کات به سه ر ئومه تی پیغه مبه ردا ﴿ﷺ﴾ که باسی هیناون و وه سفی کردوون له دیزه مانه وه له کتیبی پیغه مبه ره کانی پێشوو داو خوینراوه ته وه به سه ر زانایانی ئه و کاته ی خۆیاندا، ﴿هُوَ سَمَنُكُمْ الْمَسْلِیْنَ مِنْ قَبْلِ﴾ واته: له پێش هاتنی قورئاندا. ﴿وَفِي هَذَا﴾ له م قورئانه شدا. نه سائی له ته فسیری ئه م نایه ته دا ده لئیت: له حاریس ئه شعه ریه وه له پیغه مبه ری خوداوه ﴿ﷺ﴾ فه رموویه تی: (که سیک بانگه واز بکات به شیوازی بانگه وازی نه قامی ئه وه له و که سانه یه له جه ه نه مدا فه ری دراوون که وتوون) پیاویك وتی: ئه ی پیغه مبه ری خودا ﴿ﷺ﴾ ئه گه ر پۆژو نوێژی شی کردبیت؟ فه رمووی: (به ئه ی با پۆژو نوێژی شی کردبیت)، سا ئیوه بانگه واز بکه ن به شیوه ی بانگی ئه و خودایه ی که به موسلمان و خاوه نباوه پو به نده کانی خودا ناوی بردوون. ^۴ وه ده فه رموویت: ﴿لِیَكُوْنَ الرَّسُوْلُ شَهِیْدًا عَلَیْكُمْ وَتَكُوْنُوْا شَهِدًا عَلَی النَّاسِ﴾ واته: بۆ ئه وهی که پیغه مبه ر ﴿ﷺ﴾ شایه ت بیته له سه ر ئیوه و ئیوه ه شایه ت بن له سه ر خه لکی، چونکه ئیوه به ئومه تیکی مامناوه ندی هه لبژێردراون له ناو ئومه ته کانی تر دا شایه تی دا په روه ریتان بۆ دراوه، بۆ ئه وهی له پۆژی قیامه تدا ﴿شَهِدًا عَلَی النَّاسِ﴾ شایه ت بن له سه ر خه لکی. چونکه گشت ئومه ته کان دانیان ناوه به مه زنی و پێزی ئه م ئومه ته دا به سه ر

^۱ الطبری (۶۹۱/۱۸).^۲ الطبری (۶۹۲/۶۹۱/۱۸).^۳ القرطبی (۱۰۱/۱۲).^۴ النسائی فی الکبری (۴۱۲/۶).

هموو نوممه تەکانى تردا له پۆڤى قیامه تدا، له بهر ئه وه شایه تیان قه بول ده کړیت له سه ر ئه و نوممه تانه له پۆڤى قیامه تدا، چونکه پیغه مبه ر (ﷺ) ئه و په یامه ی خوادى پى راگه یاندوون و شایه تى ده دات که ئه و نوممه تەيش ئه م په یامه ی گه یاندووه . پاشان ده فه رموویت: ﴿فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا دِينَ أَبِي بَكْرٍ﴾ واته : نویت بکه ن زه کات بده ن له بارته قای ئه م هموو به هره گه وره یه دا شوکرى خودا بکه ن ئه وه ی فره مانى پى کردوون بیکه ن ئه وه ش قه ده غه ی کردووه لیقان وازى لی بینن، گرنگرتینى ئه و ئه رکانه نویت کردن و زه کات دانه که بریتیه له خیترو چاکه کردن له لایه ن ده وله مهنده کانه وه به هه ژاران و لیقه و ماوان له ده رکردنى ئه و سامانه که مه ی که خوا فره زى کردووه له ماوه ی سالتیکدا له سه ریان . وه که له پیشه وه به دریتى باسى لیکراوه له سوره تى (التوبه) دا . پاشان خواى گه وره ده فه رموویت: ﴿وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا سُلُلًا مِمَّا بَنَوْا وَمَا بَدَأُوا إِلَّا حَافِظًا يَحْفَظُهُمُ اللَّهُ﴾ واته : تهنه پشت به خوا ببه ستن و هانا به و به رن و داواى یارمه تى هه ر له و بکه ن، ﴿هُوَ مَوْلَاكُمْ﴾ واته : هه ر خوا پاریزه رو یارمه تیده رتانه و هه ر ئه ویش سه رتان ده خضات به سه ر دوژمه نه کانتاندا، ﴿فَتَعِمَّ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ﴾ واته : خودا چه نده مه زن و یارمه تیده رتیکى چاکه ، بى خواه نیا وه پان به رامبه ر دوژمه نان .

ته فسیرى سوره تى (المؤمنون)
له مه که که دا هاتوو ته خوارموه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ﴾ ① الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ ② وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ ③ وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ ④ وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ⑤ إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ⑥ فَمَنْ ابْتَغَىٰ زَوَاژَهُمْ ذَلِكَ قَوْلُ لَدِيكَ هُمْ الْعَادُونَ ⑦ وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمْتِنَتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ ⑧ وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ⑨ أُولَٰئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ ⑩ الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ⑪ ﴿

پزگاریوون هه ربو خامون باوه پانه و باسى هه ندی له رهوشته کانیان

﴿قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ﴾ ، واته : بیکومان خواه نیا وه پان سه رکه و تن و به خته وه رى و پزگارییان به ده ست مینا، ئه و خواهن باوه پانه ی که ئه م په وه شتانه یان کردبووه کالای بالای خویان .

﴿الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ﴾، علی کوپی نه بو ته لحه نه لئیت: نه وانه‌ی له نویژه کانیاندا ملکه چن و نارامو له سرخون،^۱ (هر بهو شیوه‌ی‌ش پیوایهت کراوه له مواجهیدو حه‌سنو قه‌تاده و زهری) هوه،^۲ علی کوپی نه بو تالیب نه لئیت: خاوه‌ن باوه‌پان ترسان ترسانی دل،^۳ ئیبراهیمی نه‌خه‌عییش هر وای و تووه،^۴ حه‌سنی به‌سری نه لئیت: خاوه‌ن باوه‌پان ترسیان له‌ناو دل‌یاندا، بویه چاویان داخستوه و پاراستووایانه و بالیشیان پاخستوه، واته خویان ناماده کردبئ بوی و سهرقالی کردبئ و پزنیان دایت به‌سهر هه‌موو شتی‌کدا. نه و کاته نه و نویژه ده‌بیته چاوپوشنی و نارامی دلی، وهک پیغه‌مبهر ﴿﴾ فهرموویه‌تی له و فهرمووده‌ی که نیمامی نه‌حمه‌دو نه‌سائی پیوایه‌تیان کردوه له نه‌سه‌وه که پیغه‌مبهری خوا ﴿﴾ فهرموویه‌تی: (بۆن خۆشی و ژنان خۆشه‌ویست کراوه لام و نویژی‌ش بووه‌ته مایه‌ی چاوپوونیم).^۵

﴿وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ﴾، واته: نه وانه‌ی له قسه‌ی پرپوچ خۆ وه‌دوور ده‌گرن، که بته‌پرستی و تاوانیش ده‌گریته‌وه، وه ههر شتی‌ک که سوودی نه‌بیته له کردارو گفتاردا ههر (لغو)ه، وهک خودای گه‌وره فهرموویه‌تی: ﴿وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا﴾،^۶ واته: ههر کاتی‌ک به لای کاری پرپوچانه ده‌پۆن مه‌ردانه خویان لی ده‌پارزین، قه‌تاده نه لئیت: سویند به خوا نه و که‌سانه ههر فه‌رمانتیکیان له لای خوداوه بۆ هاتبیت لیتیان لانه‌داوه.^۷

﴿وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ﴾، نه وانه‌ش که زه‌کات ده‌دن، زۆدی‌ی زانایان پایان وایه که مه‌به‌ست له زه‌کات - الزکاة - لیره‌دا زه‌کاتی مال و سامانه، هه‌رچه‌نده نه‌م بایه‌ته له مه‌ککه هاتوه و زه‌کات له سالی دووه‌می کۆچیدا واجب کراوه، به‌لام وا دیاره نه‌وه‌ی له مه‌دینه‌دا فه‌رز کراوه‌کات و نه‌ندازه‌ی مال و نه‌و شتانه‌ی که زه‌کاتیان تیدا نه‌دریت دیاری کراوه، چونکه زه‌کات له‌بناغه‌دا له مه‌ککه‌دا فه‌رز کراوه، وه خوی گه‌وره له سوپه‌تی نه‌نعام دا فهرموویه‌تی: ﴿وَأَتُوا حَقَّهُ يَوْمَ

^۱ الطبري (۹/۱۹).

^۲ الطبري (۸/۱۹)، (۹).

^۳ الطبري (۹/۱۹).

^۴ الطبري (۹/۱۹).

^۵ احمد (۱۹۹/۳)، النسائي (۶۲/۶۱/۷).

^۶ فرقان: (۷۲).

^۷ الزهد لابن المبارك (۵۵).

حَصَادِهِمْ^۱ وَ هه لیش ده گری مه بهست به زه کات لیره دا خاوینی گیان بیټ ﴿قَدْ أفلحَ مَنْ رَزَقَهَا﴾^۲

وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّهَا^۳، واته: که سیک گیانی خاوین ږاکر تبیت ږکاری بووه و هر که سیش پیچا بیټی به گونا هوه دؤراندوویه تی. ده شبیت مه بهست پیی هه ردوویان بیټ پاککردنه وی گیان و سامان. چونکه مال به خشینیش له پیزه ی پاککردنه وی گیانه، خاوه نباوه پی ته واو نو و که سه یه که مال و گیانی خاوین بکاته وه.

﴿وَالَّذِينَ هُمْ لِأَعْتَابِهِمْ حَقِظُونَ﴾^۴ إِلَّا عَلَىٰ أَرْوَاحِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ﴿

واته: نه وانه ی که شهرمگی خویان پاراستوه له حرام، نه وه ی خودا قه ده غه ی لیکردون له داوینپیسی و نیریازی و لئی نریک ناکه ونه وه و لیبه وه دوون مه گین ژنه کانیان که خودا بوی حه لال کردون یان نه وانه ی که خویان خاوه نیانن له که نیزه ک. هر شتی کش خودا پیی دابن و حه لالی کرد بیټ هچ شوره بیه کی تیدا نیه و چاکه بویان، بویه خودای مه زن فه رموویه تی: ﴿فَلَا تَمُنَّ بِغَيْرِ

مَلُومِينَ﴾ نه وانه هچ گله بیه کیان له سه رنیه، پاشان خودای گوره فه رموویه تی: ﴿فَمَنْ ابْتغَىٰ وَرَاءَ

ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَٰعِدُونَ﴾، واته: هر که سیک له ژن و که نیزه کانی زیاتریوی نه وه ی له نه اندازه

لا دهره و زیاده پوه ی کردوه. خودای مه زن ده فه رموویټ: ﴿وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمْتِنَتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ﴾،

واته: نه وانه ی کاتیک که نه مانه تیکیان درایه ده ست ناپاکی لی ناکه ن به لکو ده یگنرپنه وه بؤ

خواه نه که ی. وه هر کاتیک به لینیکیان دا یان په یمان تیکیان له گن به کی کدا به ست، نو به لیزن و په یمانه

به جی دینن. وه ک دوپوهه کان نین که پیغه مبهری خودا ﴿﴾ له باره یانه وه فه رموویه تی: (نیشانه ی

دوپوهو سی شته: کاتیک قسه ی کرد درؤ ده کات، کاتیک به لینی دا به جی ناهینیت، کاتیکیش نه مانه تی

درایه ده ست خیانه تی لی ده کات)،^۳ خودای مه زن ده فه رموویټ: ﴿وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ﴾،

واته: نه وانه ی برده وام نویره کانیان له کاتی خویدا ده کن وه ک نینو مه سعود نه لیت: پرسپارم کرد

له پیغه مبهری خودا ﴿﴾ گوتم: نه ی پیغه مبهری خودا ﴿﴾ چ کاریک خوشه ویسته لای خودا؟

فه رمووی: (نویره له کاتی خویدا)، گوتم: پاشان چی تر؟ فه رمووی: (چاکه له گن دایک و باوک)، گوتم:

پاشان چی تر؟ فه رمووی: (جیه ادرکردن له پیی خودا)، بؤخاری و موسلیم پیوایه تیان کردوه.^۴ قه تاده

^۱ الانعام: (۱۴۱)، واته: له پڑی دروینه و چینیدا مافه که ی (زه کاته که ی) لی بدنه.

^۲ الشمس: (۹-۱۰).

^۳ فتح الباری (۵۲۲/۱۰).

^۴ فتح الباری (۴۱۴/۱۰)، مسلم (۸۹/۱).

ثَلِیْت: کاتی نوّیژه کان ده‌کن به پکوع و سوژده‌ی پیک و پیکه و ده‌دیانکن. ^۱ خوی گه‌وره به نوّیزکردن
 نم سیفته‌تانی دست پیکردوه و هر به نوّیزکردنیش کزتایی پی هیناوه، ^۲ نم‌ش نیشانی گه‌وره‌یی
 نوّیزکردنه وهک پیغه‌مبیری خودا ﴿﴾ فرموویه‌تی: ﴿پیک پاره‌ستن هرچه‌نده ناشتوانن، وه بزنان
 چاکترین کرداره‌کانتان نوّیزکردنه، به‌رده‌وامیش نابیت له‌سەر دستنوویژ - پاریزگاریش له
 دستنوویژه‌کان ناکات - مه‌گین خاوه‌ن باوه‌پ، ^۳ کاتیک که خودای گه‌وره باسی نو خاوه‌نباوه‌پانه
 ده‌کات که مه‌لده‌ستن به‌و په‌وشته جوان و ناکاره چاکانه پاشان ده‌فرموویت: ﴿أُولَئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ
 ﴿۱۰﴾ الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ ^۴، له هر دوو صحیحه‌که‌دا هاتوو که پیغه‌مبیری
 خوا ﴿﴾ فرموویه‌تی: ﴿کاتیک داوای به‌هشتتان کرد له خودا، داوای فیرده‌وسی لی بکن، چونکه
 فیرده‌وس ژوری سهره‌وه و ناوه‌راستی به‌هسته، هر له‌ویشه‌وه پووپاره‌کانی به‌هشت دینه‌ دهره‌وه،
 له سه‌رووی ئه‌ویشه‌وه ته‌ختی په‌حمانه "جل جلاله" - عرش الرحمن-، ^۵ ئیبنو نه‌بی حاتم پریوایه‌تی
 کردوه له نه‌بی هوریره‌وه (په‌زای خوی لی بیت) ثَلِیْت: پیغه‌مبیری خودا ﴿﴾ فرموویه‌تی: ﴿هیچ
 که‌سیک نیه له ئیوه مه‌گین دوو شوینی هیه، شوینیک له ناو به‌هشتداو شوینیک له ناو ناگردا، نه‌گر
 مردو چوو له ناو ناگر خه‌لکی به‌هشت بوونه‌ته میراتگری، واته: شوینه‌کی ده‌بن بق خویان. بویه
 خودای گه‌وره فرموویه‌تی: ﴿أُولَئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ﴾ ^۶، ئیبنو جوره‌یج ثَلِیْت: له له‌یثه‌وه (لیث) له -
 مواجهیده‌وه- ثَلِیْت: ﴿أُولَئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ﴾ واته: خاوه‌نباوه‌پان شوینی خاوه‌ناسه‌کان ده‌بن بق
 خویان چونکه ئه‌وان وه‌دی هینراون بق عیباده‌تی خودای مزن که ته‌نهایه و شهریکی نیه، کاتیک ئه‌و
 خاوه‌نباوه‌پانه هه‌لسان به‌و عیباده‌ته‌ی که خودا له‌سهری داناون، وه ئه‌و خاوه‌ناسانه‌ش وازیان هینا
 له‌وه‌ی که خودا فرمائی پیکردوون بیکه‌ن و بق ئه‌ویش دروست کراون ئه‌وانه به‌شی ئه‌مانه ده‌بن بق
 خویان نه‌گر فرمانبه‌رداری دروستگری مزنی خویان بووین، له‌مه پوونترو به‌هیزتر ئه‌و فرمووده‌یه
 که له سه‌حیحی موسلیما هاتوو له‌ئه‌و بورده‌وه له‌باوکیه‌وه، باوکیشی له‌پیغه‌مبیره‌وه ﴿﴾
 فرموویه‌تی: ﴿له‌پژدی قیامه‌تداخه‌لکی له موسلمانان ده‌هینرین که تاوانه‌کانیان به‌وینه‌ی کتوه‌کانه،

^۱ الدر المنثور (۸۹/۶).

^۲ ابن ماجه (۱۰۱/۲).

^۳ واته: هر ئه‌وانه میرات گران، ئه‌وانی که خاوه‌ن فیرده‌وسن ئه‌وان له به‌هشتدا ده‌میتنوه به‌هیشیه‌یی.

^۴ فتح الباری (۴۱۵/۱۳).

^۵ ابن ماجه (۱۴۵۳/۲).

خودای مزن له تاوانه کانیان ده بوریت و ده یانخاته سر گاورو جووله که)، وه همیسان له نیمای موسلیمه وه پیغمبری خودا ﴿﴾ فرموویتی: (کاتیک پژی قیامت هات خودای گوره له بری هموو موسلمانیک گوریک یان جووله که به کی نارووه، ده لیت: نهمه پزگارکری تو بووه له ناگی، عومری کوپی عبدالعزیز نه بو بورده سویند دا بو خوابی که هیچ که سیک نیه له جگه له نهو (سی جار)، که نایا باوکی نهمی بزی گپراوه ته وه له پیغمبری خواهه ﴿﴾ نه لیت: نه بو بورده سویندی بق خوارد. ^۲ منیش نه لیم: نهم نایه ته وه ک نهو نایه ته وایه که خودای مزن فرموویتی: ﴿تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَنْ كَانَ تَقِيًّا﴾ ^۱، وه ک نهم نایه ته ش وایه که خودای مزن فرموویتی: ﴿وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ ^۲، واته: نهوه نهو به هه شته یه که بق نیوه ماوه ته وه (پیتان دراوه) به هوی نهو کرده وانه ی که ده تانکرد.

﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ﴾ ^{۱۲} ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُفْفَةً فِي قَرَارٍ مَكِينٍ ﴿۱۳﴾ ثُمَّ خَلَقْنَا النَّفْثَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْمَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظًا فَكَسَوْنَا الْوُجُوهَ لَحْمًا ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ﴿۱۴﴾ ثُمَّ إِنَّا بَعْدَ ذَلِكَ لَنُنَوِّنُ ﴿۱۵﴾ ثُمَّ إِنَّا كَرَّمْنَا الْقَيْمَةَ تَبَعُونَ ﴿۱۶﴾

نیشانه ی دسه لاتی خودا له کاتی وده یینانی مروف له خوړو پاشان له تنو کیک ناو و حاله ته کانی تریش

﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ﴾ خودای مزن باسی دروست کردنی مروف ده کات له سه ره تاوه له قویکی خو شه کراو وه دی هاتوو، واته: نادمه پیغمبر (سه لامی خوی لی بیت) خودای مزن دروستی کردوه له قویکی په شی خو شه کراوی وشک بووه وه، نیبوو جهریر نه لیت: بویه نادمه ناوی قوی لی نراوه، چونکه له قو دروست بووه، قه تاده نه لیت: نادمه له قو وه دی هاتوو، ^۱ نهم قسه یه له مانا و ده قه که وه دیاترو نزیکتره که نادمه له قویکی په شی خو شه کراوی وشک کراوه وه دی

^۱ مسلم (۲۱۲/۴).

^۲ مسلم (۲۱۹/۴).

^۳ مریم (۶۳)، واته: نهو به هه شته ی باسی کرا نهو یه که ده یبه خشین به و که سانه ی که (له دنیا دا) پاریزکارو له خوا

ترس بوون له بهنده کانمان.

^۴ زخرف (۷۲).

^۵ الطبری (۱۵/۱۹).

^۶ الطبری (۱۴/۱۹).

هاتوره. واته: له خَوْلٌ دروست کراوه. وهك خودای گوره فرمویه تی: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ مِنْ تُرَابٍ نُمْرًا إِذَا أَنشَرَّ بَشَرًا نَتِثَرُوت﴾، نیامی نه‌حمد پیوایه تی کردوه له نه‌بو موساوه نه‌میش له پیغه‌مبه‌روهه ﴿﴾ فرموی: (خودای گوره ناده‌می دروست کرد له مشتیک له هه‌موو زه‌میندا، نه‌لئیت: توره‌می نه‌وی ناده‌م به پئی نه‌و زه‌ویه په‌پیدا بوون، سوورو سپی و پشه‌و تیکه‌لاو له‌و په‌نگانه‌ی تیدایه، چاک و خرابو مامناوه‌ندیش هه‌یه،^۱ نه‌بو داوودو ترمزیش به‌و شیویه پیوایه‌تیان کردوه.^۲ ترمیزی نه‌لئیت: نه‌م فرموده‌یه فرموده‌یه‌کی (حسن و تحیح) ه.

﴿ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نَظْفَةً فِي رَقَارٍ مَكِينٍ﴾، واته: سویند به‌خوا مرؤفمان دروست کرد له‌خولاسه و پالفته‌یه‌ک له‌قور پاشان بریارمان دابیته‌ئاویک له‌جیکه‌یه‌کی پته‌ودا، نه‌م جیئناوه (واته: جعلناه) ده‌گه‌ریتته‌وه بی جنسی مرؤف، وهك خودای گوره فرمویه تی: ﴿وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنْسَانِ مِنْ طِينٍ﴾ ﴿۷﴾ نُمْرًا جَعَلَ فَسَلَمَ مِنْ سُلْطَمٍ مِنْ مَاءٍ مَهِينٍ﴾،^۳ واته: ئاویکی که‌م بایه‌خ، وهك له‌ئایه‌تی تردا فرمویه تی: ﴿أَلَمْ نَخْلُقْكَ مِنْ مَاءٍ مَهِينٍ﴾ ﴿۹﴾ فَجَعَلْنَاهُ فِي رَقَارٍ مَكِينٍ ﴿۱۰﴾ إِنَّكَ قَدِرٌ مَعْلُومٌ ﴿۱۱﴾ فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ الْقَادِرُونَ﴾، بویه فرمویه تی: ﴿ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظْلَمًا فَكَسَوْنَا الْعِظْلَمَ لَحْمًا ثُمَّ أَنشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ﴾.

﴿ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً﴾، واته: پاشان له‌و تنزکه‌وه، (ئاویکی هه‌لقولاره‌که له‌پشتی بیارو پیشه‌وه‌ی سنگی ئافره‌ت دیتته‌ده‌ر له‌به‌ر ملیه‌وه تا مه‌کی). ده‌بیته‌ خوینپاره‌یه‌ک خوینتیکی توندبووه‌وه‌ی که‌میک شلی سوور به‌شیویه‌یه‌کی لاکیشه‌یی که‌ له‌ زالو ده‌جیت - گیانه‌وه‌ریکی ره‌شی خوینمژه - عیکریمه نه‌لئیت: نه‌وه‌خوینته. ﴿فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً﴾ پاشان خوینپاره‌که‌مانکرده‌ گورشتپاره‌یه‌ک که‌ بریتیه له‌ پارچه‌یه‌ک په‌له‌گورشت که‌ هه‌چ شیوه‌و شکلیکی نه‌یه.

^۱ روم (۲۰)، واته: له‌نیشانه‌کانی نه‌و (خوایه) که‌ ئیوه‌ی له‌خاک دروست کردوه له‌پاش (ماوه‌یه‌ک) کتوپر ئیوه‌ ناده‌مین و بلابوونه‌ته‌وه له‌زه‌ویدا.

^۲ احمد (۴۰/۴).

^۳ ابو داود (۷۶/۵) تحفه‌ الاحوزی (۲۹۰/۸).

^۴ سجده (۷-۸)، واته: جا مرؤف له‌سه‌ره‌تاره له‌قور دروست کرد، له‌پاشان نه‌وه‌ی مرؤفی له‌پوخته‌یه له‌ئاوی بی‌نرخ و قیزه‌ون دروست کردوه.

^۵ المرسلات (۲۰-۲۳)، واته: ئایا ئیوه‌مان دروست نه‌کردوه له‌ئاویکی بی‌نرخ؟ ئینجا خستمانه‌جیکه‌یه‌کی پته‌وه‌وه، تا ماوه‌یه‌کی دیاری کراو، ئینجا ماوه‌مان بی‌دانا چاک نه‌دانه‌گریکن.

﴿وَخَلَقْنَا الْمُضْجَةَ عِظْمًا﴾ واته: پاشان له پله گزشته که نیسکمان دروست کردو سه‌رو
 هردوو دست و قاچ به پیشه و په‌نگو ده‌ماره‌کانه‌وه لی وه‌دی هینا، ﴿فَكَسَوْنَا الْعِظْمَ لَحْمًا﴾ له
 دوا پیدا نیسکه که مان به گزشت داپوشی و توندو به‌هیزی کرد. ﴿ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ﴾ واته: پاشان
 گیانمانکرد به به‌ریاو که‌وته جووله و بووه شتیکی تر که گری و چارو هست و جموجولی لی په‌یدا بوو،
 ﴿فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ﴾ واته: چاکسازی هر بقی نو خودایه که هیچ که‌سی پی ناگات، عوفی له
 نیبنو عه‌باسه‌وه نه‌گوازیته‌وه که ووتویه‌تی: ﴿ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ﴾ واته: ده‌یگورپن له حاله‌تیکه‌وه
 بقی حاله‌تیکی تر هتا ده‌بیته مندالیک و دیته دهره‌وه و پاشان به مندالی نه‌شو نما ده‌کات و بالغ
 ده‌بیته و ده‌بیته لاویکو و پاشان ده‌بیته پیاویکی ته‌واو پاشان ده‌چیت به ساله‌وه و پاشانیش به ته‌واوی
 پیر ده‌بیته و لاوازی پرووی تیده‌کات. ^۱ نیمامی نه‌حمه‌د ریوایه‌تی کردووه له موسه‌نه‌ده‌که‌یدا له نیبنو
 مه‌سعوده‌وه (په‌زای خوی لی بیت) نه‌لایت: پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) بوی باس کردین فهرمووی: (هر
 یه‌کیک له نیوه چل پرژ ده‌مینیته‌وه - کو ده‌کریته‌وه - له سکی دایکیاو وه‌دی دیت. پاشان ده‌بیته
 خوینیکی توندو شل(خوینپاره) به همان شیوه، پاشان ده‌بیته پلک گزشت(گزشتپاره) به همان
 شیوه، پاشان فریشته په‌وانه ده‌کریت گیانی پیدا ده‌کات، فهرمانی پی ده‌کریت به چوار و ته: بزوی و
 نه‌جه‌لی - کوتای زبانی - کرداری نایا نه‌و که‌سه به‌ده‌بخته یان به‌خته‌وره. سویند به‌و که‌سه‌ی غیری
 نه‌و خودا نیه، که‌سی واتان هه‌یه کارده‌کات به کرداری خه‌لکی به‌هشت هتا له نیوانی نه‌وو به‌هشتدا
 بالی نه‌بیته نامینیته‌وه، کتیب - نویسی - پیش ده‌که‌ویت و کوتای پی ده‌هینیت بوی به کرداری
 خه‌لکی ناگرو ده‌چیته ناو ناگر، پیاوی واش هه‌یه کار ده‌کات به کرداری خه‌لکی ناگر هتا له نیوان
 نه‌وو ناگردا بالی نه‌بیته نامینیته‌وه نویسی - کتیب - پیشی ده‌که‌ویت و بوی ده‌نوستیت به کرداری
 خه‌لکی به‌هشت و ده‌چیته به‌هشت). ^۲ بوخاری و موسلمیش ریوایه‌تیاں کردووه، ^۳ ﴿فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ
 الْخَالِقِينَ﴾ پاک و بی عیبی هر بقی خودایه که هیچ دروستکه‌ریک پی ناگات، واته: وه‌ختیک باسی
 توانا و به‌سوزی خوی کردووه له وه‌دی هینانی نه‌و تنزکه ناوه و گورانی له باریکه‌وه بقی باریکی تره‌له
 شکلیکه‌وه بقی شکلیکی تر هتا وای لیها‌تووه بووه‌ته نه‌و مرؤفه ریک و پیک و ته‌واوه: ﴿فَتَبَارَكَ اللَّهُ

^۱ الطبري (۱۸/۱۹).^۲ احمد (۳۸۲/۱).^۳ فتح الباري (۶/۴۱۸)، مسلم (۴/۲۰۳۶).

أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ﴿۱﴾ پاشان فەرمووێتی: ﴿ثُمَّ إِنَّكُمْ بَعْدَ ذَلِكَ لَمَيْتُونَ﴾، واتە: دواى ئەم ژيانەى يەكە مەجار
 كە لە نەبوون پەيدا بون، بەرەو مردن دەچنەو، ﴿ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تُبْعَثُونَ﴾، واتە: جارێكى
 تر لە قیامەتدا زیندوو دەكرێنەو. لە نایە تێكى تردا خرداى گەرە فەرمووێتی: ﴿ثُمَّ اللَّهُ يُنشِئُ النَّشْأَةَ
 الْآخِرَةَ﴾، واتە: پاشان خودا دروست بوونی دوايش وەدى دینى، لە پۆزى قیامەتدا و گیانەكان
 دەگەرێنێتەو و ناو لاشەكان و خەلكى هەموو موحاسەبە دەكرێت، هەموو كەسێك بە پێى كردارى خۆى
 پاداشت دەدرێتەو چاكە بە چاكە و خرابەيش بە تۆلە لێسەندن.

﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعَ طَرَائِقَ وَمَا كُنَّا عَنِ الْخَلْقِ غَافِلِينَ ﴿۱۷﴾﴾

نیشانەى خودا لە وەدیهێنانى ئاسمانەكاندا:

كاتێك خوداى گەرە باسى دروست بوونی مەزۆ دەكات لەگەڵیدا باسى دروست بوونی حەوت
 ئاسمانەكەیشى كردوو. وە زۆرجاریش كە باسى ئاسمانەكان دەكات باسى دروست بوونی مەزۆیش
 دەكات. وەك فەرمووێتی: ﴿لَخَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ﴾،^۱ وە هەر بەم
 شیوەیەش لە سەرەتای سوره‌تى سوجه‌دا كە پێغه‌مبەرى خودا (ﷺ) لە نوێزى بەیانى پۆزى هەینی دا
 دەیخوێند كە لە سەرەتاو هە باسى دروست بوونی ئاسمانەكان دەكات و پاشان دێتە سەر باسى دروست
 بوونی مەزۆ كە لە ماكى قور وەدى هێناو و پاشان باسى پۆزى قیامەت و پاداشتی چاكان بە چاكە و
 خرابەكارانیش بە جەزە بەدان ئەداتەو و چەند باسى گزنگى تریش. ﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعَ
 طَرَائِقَ﴾، واتە: سوێند بە خوا بە پاستى لەسەرى ئیووه دروستمان كردوون حەوت نەۆم
 ئاسمان، موحامید ئەلئیت: واتە: حەوت ئاسمانەكە.^۲ ئەم نایەتە وەك ئەو نایەتە وایە كە خۆى گەرە
 فەرمووێتی: ﴿تَسْبِغُ لَهُ السَّمَوَاتِ السَّبْعَ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ﴾،^۳ وە فەرمووێتی: ﴿الَّذِينَ نَزَّلْنَا الْأَمْثَرَ بَيْنَهُنَّ
 سَبْعَ سَمَوَاتٍ طَبَاقًا﴾،^۴ وە فەرمووێتی: ﴿اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَنْزِلُ الْأَمْثَرُ بَيْنَهُنَّ

^۱ العنكبوت (۲۰).

^۲ غافر (۵۷)، واتە: بە پاستى بە ديهێنانى ئاسمانەكان و زەوى لە بەدى هێنانى خەلكى گەرەتەر.

^۳ الدر المنثور (۹۴/۶).

^۴ الإسراء (۴۴)، واتە: هەر حەوت ئاسمانەكان و زەوى و هەرچى لە ناویاندا بە ستایشى خوا دەكەن.

^۵ نوح: (۱۵)، واتە: ئایا نابینن كە خوا چۆن حەوت ئاسمانى دروست كردوو نەۆم لەسەر نەۆم!؟

لَتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا ﴿۱۸﴾ وه هر بهو شیوههش لیره دا
 فه رموویه تی: ﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعَ طَرَائِقَ وَمَا كُنَّا عَنِ الْخَلْقِ غَافِلِينَ﴾، واته: وه نیمه له
 دروستکراوه کان بی ناگا نین، یانی ناگاداره له وهی ده چپته ناو زه مینو له وهش دپته دهروه لیتی
 له که لتانه و هرچیش ده که ن چاوی لپیه، هیچ ناسمانیک نابپته پرده له بهر ناسمانه که ی ترو هیچ
 زه مینیکش نابپته پنگری به کتری له لای خودای مزین، هروه ها هیچ کیویک و هیچ ده ریا به کیش
 مه گین خودا ناگاداری سه ختی کیوه کانه و قولی بن ده ریا کانپشه، ژماره ی کیوو ته پزولکه و تزوو خؤل و
 ده ریا و بیابان و دارو دره خته کان ده زانیت، ﴿وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَدْرُكُهَا وَلَا حَبَّةٌ فِي ظِلْمَتٍ
 الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَأْسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ﴾، واته: وه هر که لایه که بکه وپته خواره وه خوا پپنی
 ده زانیت و هر دانه وپله یه که له تاریکیه کانی زه ویدا بیت و هر ته پو و شکیک هه بیت هر هه موویان له
 کتیبی ناشکرادان (لوح المحفوظ).

﴿وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَسْكَنَتْهُ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّا عَلَاءِ ذَهَابٍ بِهٖ لَقَدِيرُونَ ﴿۱۹﴾ فَأَنشَأْنَا لَكُمْ بِهِ جَنَّاتٍ مِّنْ
 نَّجِيلٍ وَأَعْنَبٍ لَّكُمْ فِيهَا فَاوَاكِهِ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿۲۰﴾ وَشَجَرَةً تَخْرُجُ مِنْ طُورِ سَيْنَاءَ تَنْبُتُ بِالدَّهْنِ وَصَبِغٍ
 لِللَّاكِلِينَ ﴿۲۱﴾ وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً لِّتُنَبِّحُوا بِطُورِهَا وَاكْرَمُهَا مَنَافِعَ كَثِيرَةً وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿۲۲﴾
 وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفَالِجِ مَحْمُورُونَ ﴿۲۳﴾﴾

نیشانه و بهر هه کانی خودا له باران و پوهه و دارو دره خت و مهرو مالآت

﴿وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ﴾، واته: وه له ناسمانه وه به نه ندازه ی پپویست بارانمان باراندوهه،
 خوی گوره باسی نه و بهرانه ی خوی ده کات که به خشویوه تی به بنده کانی که نه ونده زؤن له
 ژماره نایه له بارینی باران به پپی پپویست، نه نه ونده زؤر ده باریت که زه مینو ناوه دانیه کان
 له ناویه ری و نه نه وندهش که مه به شی دارو دره خت و بهر هه م و کشتوگا ل نه کات. به لکو به پپی
 پپویست بق ناودیران و خواردنه وه و سوود لی و هرگرتنی ده نینریت، بویه زهوی وا هه یه پپویستی به

۱ الطلاق (۱۲)، واته: خوا زانیکه که ههوت ناسمانی دروست کردوه وه به وپنه ی نه وان زه ویشی دروست کردوهه
 فه رمانی خوا له نیوانیادا داده بزیت، تا چاک بزانت که خوا به سهر هه موو شتیکدا به توانایه وه بیگومان خوا به زانین
 دهوری هه موو شتیکی داوه.

ناویکی زورہ یہ بے کشتوکالّ کردن تئیدا، بہ لام زہویہ کہی ہئی ناگریت بارانی زوری لی بباریت، ناوی
 لہ ولاتی ترہوہ بے دیت وک زہوی میسر کہ ناو بہ خویہوہ ناگریت و نہ پوات، بڑیہ بہ زہوی میسر
 گو تراوہ زہوی جروز (الأرض الجزن) خودای گورہ ناوی نیلی بے ہیناوہ تیکہ لاو بہ قوبی سور کہ لافاو
 دینیتی لہ ولاتی حبہ شہوہ لہ کاتی باران باریندا، کہ ئو ناوہ دیت قورہ سورہی پئیوہ زہوی
 میسر ناو دیز دہ کاتو ئو قورہ سورہ لہو زہمیندا دہ مینیتہ وہو دہیکہ نہ کشتوکالّ، چونکہ زہوی
 ئوان لماویہو بہ کاری کشتوکالّ نایت، پاکو بی عیبی بے ئو خواہی کہ چہندہ بہ سوزو دلوفان و
 زاناو لیبورہیہ!! ﴿فَأَسْكَنْتَهُ فِي الْأَرْضِ﴾، واتہ: ئو ناوہ مان وا لیگردوہ کاتیک کہ لہ ناسمانہوہ باری
 لہ زہویدا بمینیتہ وہو زہمینیشمان وا لیگردوہ کہ وری گریت و بیخواتہوہ ہتا ئو توو بہرو گیاو
 گڑہ ہئی مژن و پئی گورہ بین، پاشان دہ فرموویت: ﴿وَلَمَّا عَلَىٰ ذَهَابٍ بِوَيْهٍ لَقَدَرُونَ﴾ واتہ: بینگومان
 ئیمہ بہ سہر لہ ناوردنی ئو ناوہ دا بہ توانین، یانی نہ گہر بمانہویت بارانی لی ناباریت، حق نہ گہر
 مہلیشمان لی بیت دہینترین بے ئو شوینہ چول و بیابان و لماویانہ و ئیرہی لی بیتہش دہکین، وہ
 نہ گہر بمانویستایہ تال و فتمان دہ کرد کہ بے خواردنہوہ نہ شیت و ناو دیزیشی پی نہ کریت، وہ نہ گہر
 حہ زمان بگردایہ، ئو ناوہ نہ دہ چووہ ناو زہوی بہ لگو بہ سہریدا تیدہ پیری وہ نہ گہر حہ زیشمان
 بگردایہ ئو ناوہ نقوم دہبوو لہ ناو زہویدا و ئوہندہ دہ چووہ خواروہ دہستان پینہ دہ گہبشت و
 سوودتان لی وہرنہ دہ گرت. ئہ مانہ ہہ مووی بہ لای خوداوہ ناسانہ. بہ لام بہ سوزو دلوفانی خوی خودا
 بارانتان بے دہبارینیت لہ ہورہ کانہوہ کہ ناویکی شیرین و سازگارو زورہو لہ ناو زہمیندا جیگری
 دہ کاتو بہ شیوہی کانیاو لہ زہوی دیتہ دہرو دہ بیتہ پروبارو بہ سہر زہویدا دہ پوات و سوودی لی
 وہردہ گیریت بے دارو درخت و کشتوکالّ و خوتان و مہو گیاہوہ و رکانی تریش لئی دہ خونہوہ و
 خوتانیشی پی دہ شون و پاک و خاوین دہکہنہوہ، سو پاس و ستایشی ہریونہ و خودایہ بے ئم ہہ مور
 بہ ہرہیہی کہ پئی بہ خشیون. دہ فرموویت: ﴿فَأَلْشَأْنَا لَكُمْ بِهِ جَنَّتٍ مِّنْ نَّحِيلٍ وَأَعْنَبٍ﴾، واتہ: بہ ہوی
 ئو بارانہوہ کہ لہ ناسمانہوہ بقتان دہبارینین باغ و باغاتی جوان و پاراوتان بے وادی دہ مینین ﴿مِّنْ
 نَّحِيلٍ وَأَعْنَبٍ﴾ لہ دارخورماو پرنی زور کہ خہ لکی حیجاز پئی ناشنان، ہج جیاوازیہ کہ نیہ لہ نیوان
 شتیکو ماوشیوہ کانی، چونکہ ہہ مور ولاتی بہرہمی تاییہتی خوی ہہیہ، جئی خویہتی کہ
 شوکرانہ بڑیری خودای لہ سہر بکہین لہ سہر ئو بہ ہرانہی کہ پئی بہ خشیون، کہ ناشتوان بہ تہاوی
 شوکرانہ بڑیری بن ﴿لَكُمْ فِيهَا فَاكِهٌ كَثِيرَةٌ﴾، واتہ: لہ ہہ مور چورہ میوہ ہیکی بہ زوری پیداون. وک
 خودای گورہ لہ ئایہ تیکی تردا فرموویہتی: ﴿يُؤْتِي لَكُمْ بِهِ الرَّزْقَ وَالزَّيْتُونَ وَالنَّخِيلَ

وَالْأَعْنَبَ وَمِن كُلِّ الشَّرَائِبِ،^۱ پاشان ده فہرموویت: ﴿وَمِنهَا تَأْكُلُونَ﴾، واتہ: وہ لہ ہندیکیان
 دہخون، وہ کہ نوروہ وایہ کہ عتف کرابیتہ سہر شتیکی دانراو کہ دیاری کرابیت و سہیری جوانی و
 پنگہ یشتویہ کہی بگی و لئی بخزی، پاشان خودای مہزن دہ فہرموویت: ﴿وَسَجْرَةَ تَخْرُجُ مِنْ طُورِ
 سَيْنَاءَ﴾^۲ واتہ: داری زہیتون، توریش واتہ کیو، ہندیک وتویانہ: کاتیک ناوئہ بریت بہ تور (طور) کہ
 درہختی تیدا بیت، نہ گہر درہختی تیدا نہ بیت و پروت بیت پئی دہ وتریت کیو - چیا - نہک (طور)
 واللہ أعلم. توری سینا ہر توری سینینہ - سینین - نہو کیوہیہ کہ خودای مہزن قسہی لہ گہل
 موسای کوی عیمران کرد لہ سہری و نہو کیوانہش کہ لہ دہوری نہون داری زہیتونی تیدایہ، پاشان
 دہ فہرموویت: ﴿تَنبَتُ بِالذِّهْنِ﴾، واتہ: کہ پون دہ گریت و ہندی وتویانہ: نہویاہ - الباء - زیادہیہ. بہو
 شیوہیہ دانراوہ (تنبت الذہن) وہ کہ لہ زمانی عہرہدا نہوتری: (ألقى فلان بیده) واتہ: (یدہ) بویہ
 فہرموویہ تی: ﴿وَصَبَّحَ﴾ واتہ: پیخورہ، قہ تادہ نہم تہفسیرہی کردوہ.^۳ ﴿الْأَكْبَابِ﴾، واتہ: بؤ نہوانہی
 دہیخون، یانی لہو دارہدا شتی وای تیدایہ سودی لی و ہر دہ گریت بؤ پیخوری و خوجہ ورکردن -
 ہنونین - عہدی کوی حومید پویاہ تی کردوہ لہ موسندو تہفسیرہ کہیدا لہ عومہری کوی
 خہتابوہ نہویش لہ پیغہ مہبری خواوہ ﴿﴾ فہرموویہ تی: (زہیت بہ کار بہینن بؤ خواردن و خوتانی
 پی بہنون - چہر بکن - چونکہ لہ داریکی پیروز دیتہ دہن) ترمیزی و ٹیبنو ماجہش نہم
 فہرمودہیان زیویاہ کردوہ.^۴ خوی گہورہ دہ فہرموویت: ﴿وَلَنْ لَّكَ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةٌ شَقِيكْرٌ وَمَا فِي
 بَطُونِهَا وَلَكْرٌ فِيهَا مِنْ مَّوْءٍ كَثِيرٌ﴾، واتہ: ﴿وَمِنهَا تَأْكُلُونَ﴾، خوی گہورہ باسی نہو مہرو مالاتانہ دہکات کہ چہند
 خیریبیری تیدایہ و ہدی ہیناون بؤ مہردوم کہ سودی لی و ہرگن لہ ژیانی پوزانہ یاندا، نہوہ تا لہ
 شیرہ کہیان دہخونہوہ کہ لہ گوانیان دیتہ دہروہ لہ نیوان نہو خوین و ہموو پاشہ پویہدا -
 سہنیرہدا - کہ لہ لاشو و رگیانداہ، گزشتہ کانیشیان دہخون و موو خوریہ کانیشیان دہکہ نہ

^۱ النحل: (۱۱)، واتہ: نہو (شاوہ خوا) یوتان دہروینیت کشتوکال و زہیتون و دارخورما و میوژو پزو ہموو بہرو
 میوہیک.

^۲ واتہ: ہرورہا پرواندوومانہ جوہہ داریک (زہیتون) کہ لہ توری سینا دہرویت.

^۳ الدر المنثور (۹۵/۶).

^۴ المنتخب لعبد بن معید (۱۲)، الترمذی (۱۸۵۱) ابن ماجہ (۳۳۱۹).

^۵ واتہ: بہ پاستی بؤ شیوہ لہ مالات و ناژہ لدا پند ہییہ دہر خواردتان دہدہین لہو (شیرہ) ہی لہ ناو سکیانداہ و ہ بؤ
 شیوہ لہو (ناژہ لاندا) سودو کہ لکیکی نژہ ہییہ و لیشیان دہخون.

جلوبه‌رگو له‌به‌ری ده‌کن ﴿وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ﴾، واته: سواری سه‌ر پشتی ئەوان و که‌شتیه‌کان ده‌بن و باری قورسیشیان لی ده‌نین بۆ ئەو ولاتانه‌ی که لیبانه‌وه دووین که بۆ ئێوه نۆز دژوار بوو بیگه‌یه‌نن. وه‌ک خودای گه‌وره له‌م نایه‌ته‌دا فه‌رموو‌یه‌تی: ﴿وَتَحْمِلُ أَقْسَالَكُمْ إِلَىٰ بَلَدٍ لَّمَّا تَكُونُوا بِلَيْبِهِ إِلَّا بِشِقِّ الْأَنْفُسِ إِنَّ رَبَّكُمْ لَرَوِّفٌ رَّحِيمٌ ﴿٧﴾﴾، وه‌ فه‌رموو‌یه‌تی: ﴿أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَا أَنْعَمًا فَهُمْ لَهَا مَلَائِكَةٌ ﴿٦﴾ وَذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ ﴿٧٢﴾ وَلَمْ يَمُنُّوا بِهَا وَمَشَارِبٌ أَفْلاٰ يَشْكُرُونَ ﴿٧١﴾﴾.

﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٢٦﴾ فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِن قَوْمِهِ مَا هَذَا إِلَّا بَشْرٌ مِّثْلَكُمُ يُرِيدُ أَنْ يَفْضَلَ عَلَيْكُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَنزَلَ مَلَائِكَةً مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ ﴿١٢٧﴾ إِنَّ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ بَدِئَ جَنَّةً فَتَرَبَّصُوا بِهِ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿١٢٨﴾﴾

به‌سه‌ره‌اتی نوح (سه‌لامی خوای لی بی‌ت) و هۆزه‌که‌ی

﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ﴾، واته: خوای گه‌وره باسی نوح پیغه‌مبه‌ر ده‌کات (سه‌لامی خوای لی بی‌ت) کاتی‌ک ناردی که بیان‌ترسی‌نیت له‌ سزای توندو تو‌له‌ی به‌هیزی خوداو که چون‌ه‌ق ده‌سینیت له‌و که‌سانه‌ی شه‌ریکی بۆ داده‌نین و دژایه‌تی فه‌رمانه‌کانی ده‌که‌ن و به‌وا به‌ پیغه‌مبه‌ره‌کانی نا‌که‌ن. ﴿فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ﴾، واته: جا پیتی وتن ئەمی هۆزه‌که‌م خوا به‌رستن ئێوه جگه‌ له‌و په‌رستراویکی ترتان نیه، ده‌ی نایا خۆتان نا‌پاری‌زن؟ یانی نایا له‌ خودا نا‌ترسن که شه‌ریکی بۆ داده‌نین؟ ﴿فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِن قَوْمِهِ مَا هَذَا إِلَّا بَشْرٌ مِّثْلَكُمُ يُرِيدُ أَنْ يَفْضَلَ عَلَيْكُمْ﴾، واته: پیا‌وما‌قولانی هۆزه‌که‌ی که خودایان نه‌ده‌ناسی ده‌یان وت: ئەم نوحه‌ مرۆفیکه‌ له‌ خۆمان گه‌ر ئەیه‌و‌یت خوی فه‌رز بکات به‌سه‌رماندا چون‌ فه‌رمان (وه‌حی) دێ بۆ ئەو بۆ ئێمه‌ نایه‌ت؟! ﴿وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَنزَلَ مَلَائِكَةً﴾، واته: ئەگه‌ر خودا مه‌یلی لی بوایه‌ پیغه‌مبه‌رێک بنی‌ریت فریشته‌یه‌کی ده‌نارد له‌ لای خۆیه‌وه‌،

١ النحل: (٧)، واته: وه‌ (هه‌ندێ له‌و مال‌اتانه‌) باره‌کانتان مه‌له‌ده‌گرن (و ده‌یه‌ن) بۆ شارو جینگایه‌ که ئێوه پنی نه‌ده‌گه‌یشتن مه‌گه‌ر نۆز به‌ نا‌په‌حت، به‌ پاستی په‌روه‌ردگارتان نۆز به‌سۆزو به‌زه‌یه‌ (بۆ ئاده‌می).

٢ یس (٧١-٧٢)، واته: نایا نه‌یان‌دیت (نه‌یان زانیوه‌) که بی‌گومان به‌ ده‌ستی خۆمان ئاژه‌لمان بۆ دروست کردوین ئە‌دجا ئەوان خاوه‌نیان، وه‌ رامان هه‌تان بۆیان، ئە‌دجا سواری هه‌ندیکیان ده‌بن و (کوشتی) هه‌ندیکیان ده‌خۆن، وه‌ نۆز سو‌دیان لی ده‌بینو شتی خا‌ورده‌وه‌یان لی وه‌رده‌گرن، ده‌ی نایا سو‌پاسی خوا نا‌که‌ن.

مرؤفیکی نہ دہنارد، ﴿مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي ءَابَائِنَا الْاَوَّلِينَ﴾، واتہ: لہ بابو باپیرانمانہوہ ہیچ شتی وامان نہ بیستوہ۔ مہ بہستیان نہوہ بووہ کہ لہ پیش نوحہوہ، نہیان بیستوہ لہ بابو باپیرانیانہوہ لہ چرخہ پیشوہوہ کانہوہ کہ مرؤف پھوانہ کرابیت بؤ سہریان ﴿اِنَّ هُوَ اِلَّا رَجُلٌ بِدِعْتِهٖ فَرَصَّ صُورًا بِدِعْتِهٖ حَتّٰی جِئَ﴾، واتہ: نہم پیاوہ - نوح - دیارہ شیت بووہ کہ دہ لیت خدا منی ناردوہ بؤ سہر نیتوہ بہ تابیہ تی ہلی بژاردوہو ووحی بؤ ناردوہم لہ نیوان نیتوہ دا، وا باشہ چاوہ پوانی بکن تا ماوہ یک وہ خوتان پاگرن تا دہ مریت و پزگارتان دہ بیت لئی۔

﴿قَالَ رَبِّ اَنْصُرْنِيْ بِمَا كَذَبْتُ وَكَارَ الْاَسْتُوْرُ فَاسْتَلَفْتُ فِيْهَا مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ اٰثْنَيْنِ وَاَهْلَكَ اِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ مِنْهُمْ وَلَا تُخٰطِبْنِيْ فِي الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا اِيْتَهُمْ مَّعْرُوفًا ﴿٧﴾ فَاِذَا اسْتَوَيْتَ اَنْتَ وَمَنْ مَعَكَ عَلَى الْفُلْكِ فَقُلِ لِمَعُدِّ لِيْهِ الَّذِيْ يَنْجُوْنَ مِنَ الْقَوْرِ الظّٰلِمِيْنَ ﴿١٨﴾ وَقُلْ رَبِّ اَنْزِلْنِيْ مُنْزِلًا مُّبٰرَكًا وَاَنْتَ خَيْرُ الْمُنْزِلِيْنَ ﴿١٩﴾ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ وَاِنْ كُنَّا لَمُبْتَلِيْنَ ﴿٣٠﴾﴾

﴿قَالَ رَبِّ اَنْصُرْنِيْ بِمَا كَذَبْتُ﴾ خودای گہورہ باسی نوح پیغہ مہبر دہکات (سہلامی خوی لی بیت) کہ داوا لہ خودای مہزن دہکات بہ ہانایوہ بیت و پزگاری بکات لہ دہستی ہوزہ کہی لہ بہر نہوہی باوہ پی ہی نہایتن، وک لہ نایہ تیکی تردا فرموویہ تی: ﴿فَدَعَا رَبَّهُ اَنْيْ مَعْلُوْبٌ فَاَنْصُرْ﴾ واتہ: جا (نوح) ہاوری کردہ پھورہ دگاری ووتی: بہ پاستی من شکستم خواردوہ (بی دہسہ لام) دہی تو یارمہ تیم بدہ۔ وہ لیرہ شدا خوی گہورہ فرموویہ تی: ﴿فَاَوْحٰیْنَا اِلَيْهِ اَنْ اَصْنَعِ الْفُلْكَ بِاَعْيُنِنَا وَوَحٰیْنَا فَاِذَا جَاءَ اَمْرُنَا وَكَارَ الْاَسْتُوْرُ فَاسْتَلَفْتُ فِيْهَا مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ اٰثْنَيْنِ وَاَهْلَكَ اِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ مِنْهُمْ﴾ واتہ: نینجا نیتہ نیگامان بؤ کرد کہ کہ شتہیک دروست بکہ بہ چاودیری و نیگای نیتہ نینجا کاتیک فرمانی نیتہ ہات و ناو لہ تہ نوروہ ہہ لقا (نیشانہی دہستپیکردنی توفانہ کہیہ) تو ش بیخہرہ ناو کہ شتہیکوہ لہ ہہ مووہ جوڑہ (ناڑہ لیک) جوتیک (نیرو مٹیہک) ہہ روہا نہ ندامانی خیزانہ کہت سوار بکہ جگہ لہ وانہ یان کہ بپاری لہ ناوچوونیان دراوہ۔ واتہ: خودا فرمانی دایہ کہ کہ شتہیک زور چاک دروست بکات لہ ہہ مووہ شتیک جوتیکی نیرو می بخاتہ ناوی واتہ: لہ زیندہ و ہرو پوہک و دارورہخت۔ وہ خیزانہ کہیشی لہ گہل خوی ہہ لگرت، نہو کہ سانہ نہ بیت لہ ہوزہ کہت کہ بپاریان لہ سہر دراوہ لہ لایہن خوداوہ کہ دہ بیت لہ ناو بچن، نہوانی کہ بپویان ہی نہ دہ کرد لہ خیزانہ کہیدا وک کپوہ ژنہ کہی۔ (واللہ اعلم) وہ فرمووی: ﴿وَلَا تُخٰطِبْنِيْ فِي الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا اِيْتَهُمْ﴾

مُفْرَقُونَ ﴿۱۸﴾ یانی: وه قسه شم له گه لدا مه که له باره‌ی ئه‌وانه‌ی که ستم‌میان کردوه، چونکه بینگومان ئه‌وانه نو قم ده‌کرتین و ده‌خنکیندین. یانی کاتیک که بارانه گوره که ده‌ستی کرده بارین، با سوزنی خزمایه‌تی وات ئی نه‌کات به‌زه‌یت بیته‌وه پیا‌یاندان به هیوای ئه‌وه سا به‌لکو به‌یئن، داوای دواخستنی ئه‌و به‌لایه بکه‌یت که دیته سه‌ریان چونکه من به‌یاری خۆم داوه که ده‌بیته ئه‌و ناهه‌قیکارو یاخیانه بختکینم، به دریزی له (سوره‌تی هود) ائهم به‌سه‌ره‌اته‌ش باس کراوه پیویست ناکات لیره‌دا دووباره‌ی بکه‌ینه‌وه. پاشان خوای گوره ده‌فرموویت: ﴿وَإِذَا أَسْتَوَيْتَ أُنْتَ وَمَنْ مَعَكَ عَلَى الْفُلِكِ فَقُلْ أَلَمْ تَكُنْ لِلَّهِ الْآلِيَّةَ جَعَلْنَا مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿۱۹﴾ واته: ئینجا کاتیک توو ئه‌و که سانه‌ی له‌گه‌لتدان سواری که شتیبه که بوون بلی: سوپاس بۆ خواجه‌کی ئه‌وتو که ئیمه‌ی پرگار کرد له ده‌ست گه‌لی زالمان. وه خوای گوره له نایه‌تی تر دا فرموویت: ﴿وَجَعَلَ لَكُم مِّنَ الْفُلُكِ وَالْأَنْعَامِ مَا تَرْكَبُونَ ﴿۲۰﴾ لَسْتُمْ عَلٰی ظُهُورِهِمْ تَدْكُرُوا ﴿۲۱﴾ نَعْمَ رَبِّكُمْ إِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا سُبْحٰنَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هٰذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ ﴿۲۲﴾ وَإِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ ﴿۲۳﴾ واته: وه که شتی و لاخی بۆ فرهاهم هینان، بۆ ئه‌وه‌ی سواری به‌شتیان بن له پاشان بیر له به‌مه‌ری په‌روه‌ردگارتان بکه‌نه‌وه کاتیک سواریان بوون وه بلین: پاکو بینگه‌ردی بۆ ئه‌و (خواه‌ی) که ئه‌مه‌ی بۆ پام هیناوین که ئیمه‌ توانامان به‌سه‌ریدانه‌بوو، وه به‌پاستی ئیمه‌بۆلای په‌روه‌ردگارمان ده‌گه‌ پئینه‌وه. نوح فرمانه‌که‌ی خودای به‌جی هینا وه‌ک خوای گوره فرموویت: ﴿وَقَالَ أَزْكَبُوا بِهَا بِسْمِ اللَّهِ جَحْرُنَهَا وَفَرَسَهَا ﴿۲۴﴾، واته: (نوح) وتی: هه‌مووتان سوار بن له‌و (که شتیبه‌دا) هاوپئ له‌گه‌ل ناوی خوادا له کاتی پزیشتن و وه‌ستانیدا. یانی له سه‌ره‌تای پزیشتنه‌که‌وه له کورتا‌یشدا سوپاس و یادی خواجه‌کرد.

خوای گوره‌یش فرمووی: ﴿وَقُلْ رَبِّ أُنزِلْنِي مُنْزَلًا مُّبَارَكًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْمُنزِلِينَ ﴿۲۵﴾ واته: بشلی: ئه‌ی په‌روه‌ردگاری خۆم له شوینتیکی به‌ پیتم دابه‌زینه‌و تو له هه‌موو میوانداران باشت‌ر میوان به‌خپو ده‌که‌یت و چاکترینی دابه‌زینه‌رانی. ده‌فرموویت: ﴿إِن فِي ذٰلِكَ لَآيٰتٍ ﴿۲۶﴾ واته: له‌م به‌سه‌ره‌اته‌دا که خوای گوره‌ خواه‌نباوه‌پانی پرگارکردو خوا نه‌ناسانی له‌ناو برد، هه‌موو نیشانه‌ی مه‌زن و به‌لگه‌ی ناشکران له‌سه‌ر پاستی پیغه‌مبه‌ران له‌و په‌یامه‌ی که له لایه‌ن خوادوه هیناویانه، وه هه‌ر خوای گوره‌یه هه‌رچی مه‌یلی ئی بیته ده‌یکات و توانای به‌سه‌ر هه‌موو شتی‌کدا هه‌یه و ناگای له هه‌موو شتی‌کیشه. پاشان فرموویت: ﴿وَإِن كُنَّا لَمُبْسِلِينَ ﴿۲۷﴾، واته: وه به‌ پاستی ئیمه‌ تا‌قی که‌ره‌وه‌ین، یانی به‌نده‌کانی خۆمان تا‌قی ده‌که‌ینه‌وه به‌ ناردنی پیغه‌مبه‌ران بۆیان (سه‌لامی خواجه‌ان ئی بیته).

﴿قُرْآنًا مِّنْ بَعْدِهِمْ قُرْآنًا آخِرِينَ﴾ ﴿۳۱﴾ فَأَرْسَلْنَا فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَهِ غَيْرُهُ أَفَلَا تَنْقُونَ ﴿۳۲﴾ وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا الْآخِرَةِ وَأُفْرَفْنَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا تَشْرَبُونَ ﴿۳۳﴾ وَلَئِنِ اطَّعْتُمْ بَشَرًا مِّثْلَكُمْ إِنَّكُمْ إِذَا لَخٰئِرُونَ ﴿۳۴﴾ أَيْدِكُمْ أَكْمَرُ إِذَا سِئْتُمْ وَكُنْتُمْ تَرَابًا وَعِظْنَا أَمْكُرٌ تُخْرَجُونَ ﴿۳۵﴾ هَيَّاتِ هَيَّاتِ لِمَا تُوعَدُونَ ﴿۳۶﴾ إِنَّ هِيَ إِلَّا حِكْمَانَا الدُّنْيَا نَوْمٌ وَمَعِينًا وَمَا تَحْنُ بِمَبْعُودِينَ ﴿۳۷﴾ إِنَّ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا وَمَا تَحْنُ لَهُ بِمُؤْمِنِينَ ﴿۳۸﴾ قَالَ رَبِّ انصُرْنِي بِمَا كَذَّبُونِ ﴿۳۹﴾ قَالَ عَمَّا قَلِيلٍ لَّيُصْحَبَنَّ لِي يَمُوتُونَنِّي ﴿۴۰﴾ فَأَخَذْتُمُ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ فَعَلَعْنَهُمْ غُشَاةً فَبَعْدًا لِّلْقَوْرِ الظَّالِمِينَ ﴿۴۱﴾

به سه راهتی عادی سه موود

﴿قُرْآنًا مِّنْ بَعْدِهِمْ قُرْآنًا آخِرِينَ﴾ ﴿۳۱﴾ فَأَرْسَلْنَا فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَهِ غَيْرُهُ أَفَلَا تَنْقُونَ ﴿۳۲﴾ وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا الْآخِرَةِ وَأُفْرَفْنَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا تَشْرَبُونَ ﴿۳۳﴾ وَلَئِنِ اطَّعْتُمْ بَشَرًا مِّثْلَكُمْ إِنَّكُمْ إِذَا لَخٰئِرُونَ ﴿۳۴﴾ واته: باشان له دوی نه وان به دیمان هینا گه لو نه وه یکی تر، نینجا له ناو نه واندا پیغه مبه ریگمان له خویان نارد (پیتی وتن) ته نها خوا به رستن جگه له و خوی به رستراویکی ترتان نیه دهی نایا خوتان ناپارینن (له خوا ناترسن)، پیوا ماقولانی گه له که ی (هود سه لای خوی لی بیت) وتیان نه وان ی که بهوایان نه هینا و بیباوه بوون به پژی دوی وه له زینانی دنیا دا نازو نیعمه تعان پی دابوون (وتیان) نه مه هر مرؤفیکه وه ک نیوه له وهی نیوه ده یخون ده خوات له وهی نیوه ده یخونه وه ده خواته وه، سویند به خوا نه گه ر نیوه گو پی پای لی به شه ریکی وه ک خوتان بکن بینگومان نه و کاته نیوه له زینباران ده بن. یانی خوی گه وره باسی نه وه ده کات پاش هؤزی نوح هؤزی تری وه دی هینا وه، هه ندی نه لئین: مه به ست پیی هؤزی عاده، چونکه هؤزی عاد دوی هؤزی نوح هاتوون و جیی نه وانیان گرتوته وه، هه ندیکی تریش نه لئین: مه به ست به وان هؤزی سه مووده. وه خوی گه وره لیره دا ده فرموویت: ﴿فَأَخَذْتُمُ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ﴾، چونکه خوی گه وره پیغه مبه ریکی له خویان بؤ ناردن بانگی کردن بؤ په رستنی خودا به ته نها و شه ریکی بؤ دانه نئین، بهوایان پی نه کردو که وتنه دژایه تی کردنی و سه ریان بؤ دانه توند له به ر نه وهی که مرؤفیک بوو له خویان، پییان شوره یی بوو شوینی پیغه مبه ریک بکه ون ناده می بیت، وه بهوایان به دیداری خودای مه زن نه بوو له قیامه تداو بهوایشان به زیندو بوونه وه نه بوو. بؤیه ده یانگوت:

وهك خواى گوره فرموييه تی: ﴿أَبْعَدُكُمْ أَنْتُمْ إِنْ أَمْتُمْ وَكُنْتُمْ تَرَابًا وَعِظْلَمًا أَنْتُمْ تُخْرَجُونَ ﴿۲۵﴾﴾ هَيَاتَ هَيَاتَ لِمَا تُوعَدُونَ ﴿۲۶﴾ واته: نایا هود (سهلامی خواى لى بیت) به لاین به نئوه دهدات که به راستی کاتیک مردن و بوون به خاک و نیسکی بزوی بیگومان نئوه (له گزې) دهرده هیترین (زیندوو ده کرینه وه). واته: شتیکی نذر دوردو باوه پینه کراوه شو به لینه ی به نئوه دراوه، ﴿إِنْ هِيَ إِلَّا حِكْمَانَا الَّتِي نَكُونُ وَنَحْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ﴾، واته: زیان له وه پتر نیه، له سهر دنیا دا هه مانه، نئمه ههر ده مرین و ده زین، ههر که مردین تازه زیندوو نابینه وه، ﴿إِنْ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ أَخْرَجْنَا عَلَى اللَّهِ كَدِبًا وَمَا نَحْنُ لَهُ بِمُؤْمِنِينَ﴾ واته: نئمه پیاویکه درق ده کات به ناوی خواوه نئلی په یامم له خواوه بق هیانور ده تانتر سینیت و باسی زیندوو بوونه و تان بق ده کات، ههر گیز نئمه بریای پی ناکه یین، بویه شو پیغه مبه ره دوعای لى کردن وهك خواى گوره فرموييه تی: ﴿قَالَ رَبِّ انصُرْنِي بِمَا كَذَّبْتَنِي﴾، واته: له خوا پاراپه وه و داواى یارمه تی له خوا کرد، خواى گوره ش دوعاکه ی قبول کرد. فرمويی: ﴿قَالَ عَمَّا قَلِيلٍ لِيُصِحَّ عَنْ نَارِهِمْ﴾ واته: خوا فرمويی به م زوانه په شیمانی خویان دهرده بېن که بوجی درایه تی و سه ریچی شو په یامه یان کرد که تو بؤت هیانور. ﴿فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ بِالْحَقِّ فَجَعَلْنَاهُمْ غُثَاءً فَبُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾ واته: نینجا شریخه و دهنگیکی نذر به هیتر هه موویانی گرت که هه قیان بوو وه شو انمان کرد به (ویته ی) پوش و که فی (سهر ئار) جا دوری له په حمه تی خوا بق سته مکاران. یانی تریشقه یه ک - نه عره ته یه ک - لئی دان و وهك ناومالکی بهر لافاوی لى کردن چونکه نئوانه شایه نی شو به لایه بوون به هوی شو و خوا نه ناسی و سه ریزویا نه یانه وه. واده رده که ویت خواى گوره جهره زه ی داون به نه عره ته و په شه بایه کی نذر توندو به هیتری نذر سارد. وهك خواى گوره له نایه تیکی تردا فرموييه تی: ﴿تَدْمِرُ كُلَّ شَيْءٍ بِأَمْرِ رَبِّهَا فَأَصْبَحُوا لَا يُرَىٰ إِلَّا مَسَكِنَتُهُمْ﴾^۱ وه ده فرمويیت: ﴿فَجَعَلْنَاهُمْ غُثَاءً﴾ واته: به سه ره کدا که وترو قهرکان وهك چیلکه و پوشی بهر لافاویان لى هات، یانی نئوه نده ش بئترخ و قیزه ون بوون به که لکی هیچ شتیکی نه ده هاتن، ﴿فَبُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾، واته: سته مکاران ههر له وه خراپتریان به سه ر دیت و له ولتر بچن، به هوی شو و خوانه ناسی و لاساری و درایه تی یان به رامبه ر پیغه مبه ران با نئوانه ش گویستی نئم پروودا وهن بترسن نه گهر بریوا به پیغه مبه ره کانیان نه کن.

^۱ الاحقاف (۲۵)، واته: بهر فرمانی په رویدگاری هه موو شتیکی دهر خوینیت نئیر وایان به سه ره هات ته نها شوینی

﴿ ثُمَّ أَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قُرُونًا آخَرِينَ ﴿۱۲﴾ مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجْلَهَا وَمَا يَسْتَخِرُونَ ﴿۱۳﴾ ثُمَّ أَرْسَلْنَا رَسُولَنَا تَرَا كُلَّ

مَا جَاءَ أُمَّةً رَسُولًا كَذَّبُوهُ فَأَتْبَعْنَا بَعْضَهُمْ بَعْضًا وَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ فَبَعَدًا لِقَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿۱۴﴾

باسی نه ته و مکانی تر

﴿ ثُمَّ أَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قُرُونًا آخَرِينَ ﴾ واته: پاش هؤزی عادو سه موود هؤزو به ره ی ترمان وه دی

هینا ﴿مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجْلَهَا وَمَا يَسْتَخِرُونَ﴾ واته: هر نومه تیک له ماوهی دیاری کراویان نه پیش

ده که ون و نه دوا ده که ون. یانی که وه ختی مردنیان هات هر یه که به پیی نه و بپیاره ی که خودای

مه زن بوی داوه له و کتیبه ی که پاریزداوه، خوی گه وره پیش په یدابوونیان نه ته وه پاش نه ته وه و هؤز

دوای هؤزو به ره دوای به ره و پاشینه دوای پیشینه لبی ناگادار بووه. ﴿ثُمَّ أَرْسَلْنَا رَسُولَنَا تَرَا﴾ نیبنو

عه باس ده لیت: واته یه که به دوای یه کدا پیغه مبرمان بق ناردوون،^۱ نه م نایه ته وه که نه نایه ته وایه که

خوی گه وره فرموویه تی: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ آعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ

فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ﴾^۲ وه ده فرموویت: ﴿كُلَّ مَا جَاءَ أُمَّةً رَسُولًا

كَذَّبُوهُ﴾ واته: بق هر گه لیک له وانه پیغه مبرمان ره وانه کرد ندرینه ی ندریان بهویان بی نه کردن وه که

نه م نایه ته که خوی گه وره فرموویه تی: ﴿يَنْحَسِرُوا عَلَى الْعِبَادِ مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ

يَسْتَهْرِبُونَ﴾^۳ پاشان ده فرموویت: ﴿فَاتَّبَعْنَا بَعْضَهُمْ بَعْضًا﴾، واته: به دوای یه کدا به ده ردیکی خراپمان

بردن، واته فرمان کردن وه که نه م نایه ته که خوی گه وره ده فرموویت: ﴿وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنَ الْقُرُونِ مِنْ

بَعْدِ نوحٍ﴾^۴، ﴿وَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ﴾، واته: واما نکرد که خه لکی به چیروک بیگتیره وه، وه که نه م نایه ته ش

^۱ الطبري (۳۴/۱۹).

^۲ النحل (۳۶)، واته: سویند به خوا له ناو هه موو گه ل و نومه تیکدا پیغه مبریکمان ناردووه به مه ی ته نها خوا بپه رسترو دورکه ونه وه له (په رستنی) هر په رستراویکی تر جا خوا هه ندریکی له و (نومه ت) انه پیتنومونی کردو هه ندریکیشیان له بهر خراپیان) گومپایی به خه ی کرتن.

^۳ یس (۳۰)، واته: نای پی شیمانی داخی سه خت بق نه و به ندهانی (که بیباوه ون) هر پیغه مبریکیان بق بهاتایه ته نها

کالته یان بی ده کردو (هچی تر)

^۴ الإسراء (۱۷)، واته: وه نؤر (گه ل و میله ت) مان له ناو برد له چهره کانی پیش نوح.

که خوی گه وره فہرمویہ تی: ﴿فَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ وَمَزَقْنَاهُمْ كُلَّ مُمَزَّقٍ﴾^۱ بؤیہ لیزہ دا دہ فہرمویہ تی:

﴿فَبَعْدًا لِقَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ﴾، واتہ: دوری له رہمہ تی خوا بق نہ وانہ ی بپوا ناهینن.

﴿ثُمَّ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ وَأَخَاهُ هَارُونَ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿۱۸﴾ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَأَسْتَكَرُّوهُ

عَالِينَ ﴿۱۹﴾ فَقَالُوا أَنُؤْمِنُ لِبَشَرَيْنِ مِثْلِكَ وَقَوْمُهُمَا لَنَا عِيدُونَ ﴿۲۰﴾ فَكَذَّبُوهُمَا فَكَانُوا مِنَ الْمُهْلَكِينَ ﴿۲۱﴾ وَلَقَدْ

ءَاتَيْنَا مُوسَىٰ الْكِتَابَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿۲۲﴾﴾

به سہرہاتی موسا (سہلامی خوی لب بیت و فیرعون

﴿ثُمَّ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ وَأَخَاهُ هَارُونَ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿۱۸﴾ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَأَسْتَكَرُّوهُ

قَوْمًا عَالِينَ ﴿۱۹﴾ فَقَالُوا أَنُؤْمِنُ لِبَشَرَيْنِ مِثْلِكَ وَقَوْمُهُمَا لَنَا عِيدُونَ ﴿۲۰﴾ فَكَذَّبُوهُمَا فَكَانُوا مِنَ الْمُهْلَكِينَ ﴿۲۱﴾

وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا مُوسَىٰ الْكِتَابَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿۲۲﴾﴾ خوی مہزن باسی موسا دہ کات کہ له گہل ہارونی برای

ناردی بق سہر فیرعون و دارودہ سہتہ کی بی نیشانہ و به لگی زدر مہزن و ناشکرا، فیرعون و ہوزہ کی

زدر خویان به زلتر دہ زانی لہ وہی کہ شوینی موسا و ہارون بکون و بہرفہرمانیان بن، وہ نہ وان

گہ لیکہ دہ سہ لاتدار بوون بہ سہر خہ لکیدا بؤیہ وتیان چون شوینی دوو کہ سی وک خومان بک وین له

مروؤ له کاتیکدا کہ گہ له کہ بیان (بہ نی نیسرائیل) نیعمہ دہ بہ رستن، له بہر نہ وہ باوہ پیان پی نہ ہینان

نہ مانیش (وہ کہ لانی تر) له ناو بران، سویند بہ خوا بیگومان نیعمہ تہ وراتمان بہ خشی بہ موسا تا

بہ نی نیسرائیل) پینمویون بین. یانی وک چون گہ له پیشینہ کان ناہ زایبان دہ ردہ بہی کاتیک کہ

پینغہ مہریان له خویان بق پہ وانہ دہ کرا، چونکہ خوانہ ناسان له دیزہ مانہ وہ سروشتیان له یک چوہ،

بؤیہ خوی گہ وره فیرعون و شوینک و توانی قہ کردو له پؤڈیکدا مہ مووی خنکاندن و تہ وراتیشی بق

موسا ناردہ خواروہ، کہ پپ بوو له پینمایو فرمان بہ چاکہ کردن و پزگری له خراپہ کاری و

تاوانکردن، دوی نہ وہی کہ خوی گہ وره تہ وراتی ناردہ خواروہ ہیچ گہ لیکہ بہ گشتی قہ نہ کردوہ،

بہ لکو فرمانی داوہ بہ خاوہ نیاوہ پان کہ دژی خوانہ ناسان بچہ نکن، وک خوی گہ وره فہرمویہ تی:

﴿وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا مُوسَىٰ الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِ مَا أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ الْأُولَىٰ بَصَائِرَ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةً

لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ﴾ واتہ: سویند بہ خوا بیگومان تہ وراتمان بہ خشی بہ موسا له پاش نہ وہی خہ لکی

^۱ سبأ (۱۹)، واتہ: نیعمہ ش کردمانن بہ داستانیکن له ناو خہ لکیدا بیگپنہ وہ و پپڑو بلومان کردن (بہ ولاتاندا) بہ وہ پری بہر تہ وازہ بی.

چارخه پيشووه كانمان له ناو برد تا بهرچاوپوونى و پښموني و په حمت بيت بق خلكى بق شووى شو
خلكه بير بكنه وه و ناموزگارى وهرگرن.

﴿وَحَلَّلْنَا ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ آيَةً وَآوَيْنَاهُمَا إِلَى رَبْوَةٍ ذَاتِ قَرَارٍ وَمَعِينٍ ﴿٥٠﴾﴾

باسى عيسا پيغه مېرو مېريه مى داىكى (سه لامي خوايان لى بيت)

﴿وَحَلَّلْنَا ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ آيَةً﴾ واته: خواى گوره باسى عېدو پيغه مېرى خوى عيساو داىكى
دهكات (سه لامي خوايان لى بيت) كه كړدنيه نيشانه يه ك بق خلكى، له سر تواناو دهسه لاتي خوى، كه
مه يلى له هرچى بيت دهيكات، وه ك چون ناده مى بهى داىك و باوك دروست كړدووه، حه واش له
نيزينه و بهى داىك و عيساش له ميينه بهى باوك و باقى خلكى تريشى له نيرى ميه كه وه دى هينا،
پاشان ده فېرموويت: ﴿وَآوَيْنَاهُمَا إِلَى رَبْوَةٍ ذَاتِ قَرَارٍ وَمَعِينٍ﴾ وه هر دوو كيانمان دانا له شوينيكى
بلند (بيت المقدس) كه خاوهى (هموو هويكى) حسانه وه و كانياوه. زححاك ده لى: (الرَبْوَةُ) واته:
شوينيكى بهرز له سر زه مين، شو شوينه ي كه پوه كى باش تيدا ده رويت،^۱ موجهيدو عيكريمه و
سه عېدى كوپى جوبه يرو قه تاده يش هر وايان و توه.^۲ نيبنو عه باس ده لى: ﴿ذَاتِ قَرَارٍ﴾ شوينى
به پيت و (معين) كانياوى لى بو،^۳ موجهيد و عيكريمه و سه عېدى كوپى جوبه يرو قه تاده يش هر وايان
و توه.^۴ موجهيد ده لى: كړد كى ته خت،^۵ سه عېدى كوپى جوبه يرو ده لى: ﴿ذَاتِ قَرَارٍ وَمَعِينٍ﴾ واته:
ناوى تيا وه ستابو، موجهيدو قه تاده ده لى: ناوى له بهر پويشتووه،^۶ نيبنو نهى حاتم پيوايه تى
كردووه له سه عېدى كوپى موسيه يوه له ماناى هم نايه تده دا: ﴿وَآوَيْنَاهُمَا إِلَى رَبْوَةٍ ذَاتِ قَرَارٍ وَمَعِينٍ﴾
ده لى: شو شوينه ديمه شقه،^۷ وه ده لى: پيوايه تيش كراوه له عبدالله ي كوپى سه لام و حه سن و
زه يدى كوپى سه سلم و خاليدى كوپى مه عدانه وه - معدان - هر به و شوپه يه. ديسان نيبنو نهى
حاتم پيوايه تى كردووه له نيبنو عه باسه وه كه ﴿ذَاتِ قَرَارٍ وَمَعِينٍ﴾ واته: پوياره كاني ديمه شق،^۸ وه

^۱ الدر المنثور (۱۰۰/۶).

^۲ الطبري (۵۳۷/۵، ۵۳۷).

^۳ الطبري (۲۸/۱۹).

^۴ الطبري (۳۹/۱۹).

^۵ الطبري (۳۸/۱۹).

^۶ الطبري (۳۹/۱۹).

^۷ الطبري (۳۷/۱۹).

^۸ القرطبي (۱۲۶/۱۲).

له یسی کوپی نه بو سه لیم ده لیت: مواهید ده رباره ی ﴿وَأَوْسَتْهُمَا إِلَىٰ زَوْجٍ﴾ ده لئ: عیساو دایکی کاتیک که چوونه ناو دیمه شقو ده ورویه ری دامه زران تئیدا، عبدالرزاق پیوایه تی کردوو له نه بو موریه وه له م نایه ته دا ده لئ: ﴿إِلَىٰ زَوْجٍ ذَاتِ قَرَارٍ وَمَعِيرٍ﴾ نه شویتنه رهمله یه له فه لستین، نزیکترین قسه له م باره ی وه نه وه یه که عه وفی پیوایه تی کردوو له ئیبنو عه باسه وه له م نایه ته دا: ﴿وَأَوْسَتْهُمَا إِلَىٰ زَوْجٍ ذَاتِ قَرَارٍ وَمَعِيرٍ﴾ که ده لئ: (معین) واته: کانیاوئیک ئاوی له بهر بهوات، نه بو پووباره ی که خوی گه وره فه رموو یه تی ﴿فَدَجَمَلٌ رَبُّكَ بِمَا تَمَنَّكَ سِرِيًّا﴾ واته: بیگومان په روه ردگارت له خوارته وه جزگه یه ک ئاوی بق فه راهم هیناوی. زه ححاک قه تاده ش نه لئین: ﴿إِلَىٰ زَوْجٍ ذَاتِ قَرَارٍ وَمَعِيرٍ﴾ قودسی پیروزه (بیت المقدس) نه م ته فسیره دیارو ئاشکراته - والله اعلم - چونکه له نایه تی تر دا باسی هاتوو، قورئانیش هه ندیکی ته فسیری هه ندیکی تری ده کات. نه م ته فسیره ش باشتین ته فسیره بق نه م نایه ته، پاشان فه رموو ده صحیحه کان و پاشانه وه ش نه سه ره کان هه رنه مه نه سه لمئین.

﴿يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٥١﴾ وَإِنَّ هَلْدِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاتَّقُونِ ﴿٥٢﴾ فَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُم بَيْنَهُمْ زُبُرًا كُلٌّ حِزْبٌ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ ﴿٥٣﴾ فَذَرَهُمْ فِي عَضْرَتِهِمْ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿٥٤﴾ اِيْحْسَبُونَ أَنَّمَا نُضْمِرُهُمْ مِنْ مَالٍ وَبَيْنَ ﴿٥٥﴾ سَأْرَاعُهُمْ فِي الْغَيْبِ بَلْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٥٦﴾﴾

فه رماندان به خوارده نی حه لال و ئاکاری چاک

﴿يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ﴾ خوی گه وره فه رمان ده دات به به نده وه هه موو پیغه مبه ره کانی (سه لامی خویان له سه ر بیت) که خوراکی پاک و حه لال بخۆن وه لسن به ئاکاری چاک، نه م نایه ته به لگه یه له سه ر نه وه ی که حه لال خواردن یارمه تی دهره له سه ر ئاکاری چاک، پیغه مبه رانیش (سه لامی خویان له سه ر بیت) به چاکترین شیوه پئی هه لساون و هه رچی خیزو پیتره کزبوو بووه له کردارو گفتارو نامۆزگاری و شوینه واریاندا، خوی گه وره پاداشتی خیریان بداته وه. سه عیدی کوپی جو به یرو زه ححاک ده لئین: ﴿كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ﴾ واته: بزئوی حه لال. وه له فه رموو ده ی صحیحدا هاتوو: (هه یج پیغه مبه ریک نه بووه مه گین شوانی کردوو) گوئیان تۆش نه ی پیغه مبه ری خوا ﴿﴾ فه رموو ی: (به لئ) من به قیراتی ئاژه له ده وه راند - شو انیم ده کرد - بق خه لکی مه ککه،^۱ وه له سه حیعی موسلیمو

^۱ الدر المنثور (۱۰۰/۶).

^۲ البخاری (۲۲۶۲)، ابن ماجه (۷۲۷/۲).

جامعی ترمیزی و موسسه‌ی نیمی نامی نه‌مه‌دا هاتوو و ته‌که می نه‌مه‌ده له نه‌بو هوره‌یره‌وه (په‌زای خوی لی بیت) ده‌لی: پیغه‌مبه‌ری خودا ﴿سوره﴾ فه‌رموی: (ئی خه‌لکینه! خودا پاکه و ته‌نها پاکیش قبول ده‌کات)، نه‌وه‌ی فه‌رمانی داوه به پیغه‌مبه‌ران (سه‌لامی خویان لی بیت) بیکن، فه‌رمانیشی داوه به خاوه‌ن باوه‌رانیس بیکن پاشان نه‌فه‌رموی: ﴿وَأَعْمَلُوا صَلَاحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ﴾ واته: کرده‌وه‌ی چاک بکن به پاستی من له‌وه‌ی ده‌یکه‌ن ناگادارم، وه فه‌رموی: ﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كَلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ﴾ واته: ئه‌ی ئه‌و که‌سانه‌ی که بپواتان هیناوه بخون له‌و خواره‌مه‌نیه پاکانه‌ی کردو‌ومانه به پوزیتان. پاشان باسی پیاویکی کرد که ریواره - له سه‌فه‌ردایه - قژیرو توزاوی - چلکن - خواردن و خواردنه‌وه‌ی هه‌رامه و جلو به‌رگی هه‌رامه و به هه‌رام گۆشکراوه هه‌ردو ده‌ستی به‌رز ده‌کاته‌وه به‌ره و ناسمان نیژی: (ئی په‌روه‌رنده‌م ئه‌ی په‌روه‌رنده‌م! ده‌ی چون داوی نه‌وه وه‌رده‌گیریت؟)، ترمیزی ده‌لی: فه‌رموده‌یه‌کی چاکی غه‌ریبه - حسن غریب - وه له فه‌رموده‌ی سه‌حیددا هاتوو: (که داود پیغه‌مبه‌ر (سه‌لامی خوی لی بیت) له‌به‌ره‌می کاری ده‌ستی خویی ده‌خوارد).^۲

نایینی گشت پیغه‌مبه‌ران (سه‌لامی خویان له‌سه‌ر بیت) بریتیه له یه‌گه‌خوا په‌رستی - ناسینی خوا به‌ته‌نها - هه‌ره‌شه‌یش له‌و که‌سانه‌ی که ناگۆکی دروست ده‌کن

خوی گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَإِنَّ هَٰذِهِ ءَأْمُرُكُمْ أُمَّةً وَجِدَةً﴾، واته: ئه‌ی کۆمه‌لی پیغه‌مبه‌ران نایینی ئیوه یه‌ک نایینه و یه‌ک پرۆگرامه که بریتیه له بانگه‌وا‌زکردن بۆ عیباده‌تی خودا به ته‌نها و هاوه‌ل دانه‌نان بۆی، بۆیه فه‌رموویه‌تی: ﴿وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاتَّقُونِ﴾ واته: منیش په‌روه‌ردگارتانم که‌واته خوتأ بپاریزن (له تۆله‌م)، له پیشه‌وه له‌م باره‌یه‌وه قسه‌کرا له سوره‌تی نه‌نبیائدا (الانبیا) وه فه‌رموویه‌تی: ﴿أُمَّةً وَجِدَةً﴾ مه‌نسویه له‌به‌ره‌ئوه‌ی (حال) ه. منصوب علی (الحال) پاشان خودای مه‌زن ده‌فه‌رموویت: ﴿فَتَقَطَّعُوا أَرْهَرَهُم بَيْنَهُمْ زُبُرًا﴾ واته: نایینه‌که‌یان پارچه‌پارچه کرد له نیوان خویاندا به چند پارچه‌یه‌ک، یانی ئه‌و که‌لانه‌ی که پیغه‌مبه‌ران‌یان بۆ په‌وانه‌کرا ﴿كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ﴾ واته: جا هه‌ر کۆمه‌ل‌و ده‌سته‌یه‌کیان دل‌یان خۆشه به‌و گومراییه‌ی که له‌سه‌ری ده‌پۆن و وا ده‌زانن نۆد شاره‌زاو پیناسن، بۆیه خوی گه‌وره هه‌ره‌شه‌یان لی ده‌کات و ده‌یانترسینیت و ده‌فه‌رموویت: ﴿فَذَرَهُمْ فِي ضَعْفِهِمْ حَتَّىٰ حِينٍ﴾

^۱ فتح الباری (۴/۳۵۵).

^۲ مسلم (۱/۷۰۳)، تحفة الاحوزی (۸/۳۳۵) و احمد (۲/۳۲۸).

واته: وازیان لی بیته با له گومرایی و سه رلیشیتواری خویندا بتلینه وه. ﴿حَقَّ حِینٌ﴾ تا کاتی
 قه لچوکردنیان دیتو له ناوده برین. وه ک خوی گوره له نایه تی تردا فرموویه تی: ﴿فَمَهْلُ الْكٰفِرِیْنَ
 اَمَلَهُمْ رَبُّنَا﴾ واته: نینجا مؤله تی بیبرواکان بده، که میک لئیان بوهسته. وه فرموویه تی: ﴿ذَرَّهُمْ
 یَاكُلُوْا وَتَسْتَعْمَرُوْا وَیَلْبَسُوْا الْاَمَلُ فَسَوْفَ یَعْمُرُوْنَ﴾ واته: لئیان گه ری با بخون و بابوین و نومید
 بیناکیان بکات جا بیگومان له مودوا ده زانن (چون سزایان ده دریت). پاشان خوی گوره
 ده فرموویت: ﴿اَیَحْسَبُوْنَ اَنْمَّا نَحْنُ بِرُءُوسِهِمْ مِنْ مَّالٍ وَبِیْنِیْنَ ۝۵۵﴾ شایح لمم فی لفیرت بل لا یشرعون واته: ناخو
 نو له خوباییبوانه وا ده زانن که نه وهی پییان داوون له مال و کوپو کال له بر نه وهی به پینن لای
 نیمه و پله یان به رزه؟ نه خیر وانیه به لکو کیلو نه فامن که ده لئین: ﴿وَقَالُوْا نَحْنُ اَكْثَرُ اَمْوَالًا وَاَوْلَادًا
 وَمَا نَحْنُ بِمُعَدِّیْنَ﴾ واته: وتیان نیمه سامان و مندالمان زودتره (له نیوه) وه نیمه هرگیز سزا
 نادرین. بیگومان نه وانه نیان پیکاره به هه له دا چون به لکو نیمه مؤله تیان نه ده یین و ده یان
 هیلینه وه و ازیان لی دینین بق نه وهی زیاتر له خرابه کاری خویندا رپوچن. بویه خوی گوره
 فرموویه تی: ﴿بَلْ لَا یَشْعُرُوْنَ﴾ وه ک خوی گوره فرموویه تی: ﴿فَلَا تُعْجِبْكَ اَمْوَالُهُمْ وَلَا اَوْلَادُهُمْ اِنَّمَا
 یُرِیْدُ اللهُ لِیُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِی الْحَیٰوةِ الْاٰثِنِیَ﴾ واته: جا با سه رنجت رانه کیشیت (سه رسامت نه کات) (زوری)
 مال و دارایی و مندالیان، بیگومان خوا ده یه ویت سزایان بدات به وهی نو (مال و منداله وه) له م ژنیان
 دنیا به دا. وه فرموویه تی: ﴿اِنَّمَا نُمَلِّیْهُمْ لَیْرَدَاۗدًاۤ اِقْسَامًا﴾ واته: به پاستی نیمه مؤله تی نه وان
 ده ده یین بق نه وهی گوناهی زیاتر بکن. وه فرموویه تی: ﴿مَذَرْنِیْ وَمَنْ یَّكْذِبُۢ بِهٰذَا الْوَعْدِیْۙ سَنَسْتَدْرِجُهُمْ
 مِنْ حَیْثُ لَا یَعْلَمُوْنَ ۝۵۷﴾ وامل لمم ان کیری مین واته: وازم لی بیته بق نه وانه ی که نم قورئانه به درو
 ده زانن به ره به ره کیشیان ده که م به ره نگیك که پی نه زانن، وه مؤله تیان ده دم به پاستی نه خشه ی
 من توکمه و به میزه. وه فرموویه تی: ﴿ذَرْنِیْ وَمَنْ خَلَقَتْ وَجِدًا ۝۶۱﴾ وَجَعَلَتْ لَهٗ مَالًا مَمْدُوْدًا ۝۶۲﴾ وینن
 شهودا ۝۶۳﴾ وَوَهَّدَتْ لَهٗ تَمَهِّدًا ۝۶۴﴾ ثُمَّ یَطْمَعُ اَنْ اَزِیْدَ ۝۶۵﴾ کَلَّا اِنَّهٗ كَانَ لِاٰیٰتِنَا عٰیۡدًا ۝۶۶﴾ : واز له من و نه وه که سه
 بیته که دروستم کرده وه به ته نها، وه دارایی زور زه به ندم پیداوه، وه کوپانی ناماده و به رده ست، وه
 هوی ژیانم بق راخستوه به چون راخستنیک، نوای نه مانهش هیشتا به تمایه زیاتری بده می، نا
 چاوه روان نه بیت) به پاستی نه وه دربارهی نایه تانی نیمه بیباوه ریکی که لله ره وه. وه فرموویه تی:
 ﴿وَمَا اَمْوَالُكُمْۙ وَلَا اَوْلَادُكُمْۙ بِالَّتِیْ تُفَرِّقُۙمُ عَلٰنَاۙ زُلْفٰیۙ اِلَّا مِّنْ اَمٰنٍ وَصٰحِلٍ صٰلِحًا﴾ واته: سامان و مندالتان

شَدَّيْكَ نَيْن لای شِئْمَه پله و پایه تان نَزِيك بکه نه وه مه گَر نه وه ی باوه پِی هِنَابِیْت و کرده وه ی چاکِی کردبیت. نایه ت له م باره یه وه نِجگار زُده .

﴿إِنَّ الَّذِينَ هُمْ مِنْ خَشِيَةِ رَبِّهِمْ تُشْفِقُونَ ﴿۳۷﴾ وَالَّذِينَ هُمْ يَحَابِتَ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ ﴿۳۸﴾ وَالَّذِينَ هُمْ يُرِيدُ هُمْ لَا يُشْرِكُونَ ﴿۳۹﴾ وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَاوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَىٰ رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ ﴿۴۰﴾ أُولَٰئِكَ يُسْرِعُونَ فِي الْمَغْفِرَاتِ وَهُمْ لَهَا سَاقِبُونَ ﴿۴۱﴾﴾

دهوشی (سیفاتی) پیاوچاگان

خودای مه زن ده فهرموویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ هُمْ مِنْ خَشِيَةِ رَبِّهِمْ تُشْفِقُونَ﴾ واته: نه وانهی له گه ل نه وه موو چاکه و بپواو ناکاره چاکه یاندا له خوا ده ترسنو دلپان دیته له زه و لیوه له زه یانه له بیبکی خودا به رامه بریان، وه ک حسه نی به سری ده لی: خاوه نپاوه پ له نیوان چاکه و ترسدا زیان به سر ده بن، به لام خوانه ناس له نیوان خرابه کاری و دلنیاییدا - نه ترسیدا - زیان به سر ده بن،^۱ خوی گه وره ده فهرموویت: ﴿وَالَّذِينَ هُمْ يَحَابِتَ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ﴾ واته: نه وانهی که بپویان به هموو نیشانه کانی خودا مه یه له بوونه و رداو په پیره وی نه و فرمانانه شی ده گن که له کتیبه کانیدا بوی ناردوون. وه نه نایه ته ی که خوی گه وره باسی مه ریهم ده کات و ده فهرموویت ﴿وَصَدَقَتْ بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا وَكُتِبَ عَلَيْهَا﴾^۲ واته: به وته و کتیبه کانی په رهنده ی بپوای هینا، بیگومان بوو له وه ی که خودا کردیوتی و فرمان و بپیری نه وه، نه وه ییش خودا دایناوه هر نه وه یه و نه گه ر فرمان بوو نه وه له و شتانه یه که خوی پئی خۆشه و لپی پازیه و، نه گه ر له و شتانه ش بوو قه ده غی لیکرابوو، نه وه پئی ناخۆشه و ناپازیه لئی. وه نه گه ر چاکه ییش بوو نه وه دیاره پاسته، وه ک ده فهرموویت: ﴿وَالَّذِينَ هُمْ يُرِيدُ هُمْ لَا يُشْرِكُونَ﴾ واته: نه وانهی له گه ل خوادا هیچ که سی تر ناپه رستن، به لکو هر نه وه ده په رستن و ده زانن که هیچ که سیک بق په رستن ناشیت ته نها نه و نه بیت، بی نیازه و جیی نیازه، خیزان و مندالی نه بووه و بیوتنه و بیهاوتایشه. ﴿وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَاوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَىٰ رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ﴾ واته: نه وانهی که مال ده به خشن له پئی خودا و ده ترسنو دل له زه یانه له وه ی که لیبیان ورنه گه ریت، چونکه ترسیان مه یه که که مته رخه میان کردبیت له به جیه پینانی نه و مه رجانهی که په پیره و ده کريت له مال به خشیندا، نه مه ییش له به ر گرنگی پیدان و ترس له خودایه، وه ک نیمامی نه حمه د پپوایه تی کردوه له عایشه وه

۱ الطبری (۴۵/۱۹).

۲ التحريم (۱۲).

(پہ زای خوی لآ بیٲت) کہ ده لآی: نهی پیغه مبهری خودا (ﷻ) ﴿وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجَلَةٌ﴾ نایا نهو که سهی دزی ده کاتو داوین پیسی ده کاتو نارهق ده خواته وه نه وه له خوا ده ترسیت؟ پیغه مبهر (ﷻ) فہ رموی: (نه خیر نهی کچی نه بو به کر نهی کچی راستگو - الصدیق - به لکو نهو که سهی که نویژ ده کاتو پڑو ده گریٲت و سه ده قه ده کات، نه وه له خوی گه وره ده ترسیت)،^۱ هر به مانایه ش ترمیزی و ئیبنو نهی حاتم پیوایه تیان کردووه، فہ رموی: (نه خیر نهی کچی راستگو، نهو که سانهی که نویژ ده کهن و پڑو ده گرن و سه ده قه ده کهن، نهوانه ده ترسن که لئیان وهر نه گریٲت)، ﴿أُولَٰئِكَ يُسْرِعُونَ فِي الْقَبْرِ﴾^۲، ئیبنو عہ باسرو محمدی کوی که عبی قوره زی حسه نی به سریش هر وایان گوتووه له تفسیری نه م نایه ته دا،^۳ ﴿أُولَٰئِكَ يُسْرِعُونَ فِي الْقَبْرِ وَهُمْ لَمَا سَئِقُونَ﴾ واته: نهوانه که له چاکه دا به له ده کهن و بۆ ناکاری چاک له پیشن.

﴿وَلَا تُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَلَدَيْنَا كِتَابٌ يَبْلُغُ بِالْحَقِّ وَهُوَ لَا يُظْلَمُونَ﴾^(۱۳) بَلْ قُلُوبُهُمْ فِي غَمْرٍ مِّنْ هَذَا وَلَهُمْ أَعْمَالٌ مِّنْ دُونِ ذَٰلِكَ هُمْ لَهَا عِلْمُونَ ﴿۱۴﴾ حَتَّىٰ إِذَا أَخَذْنَا مُتْرَفِهِمْ بِالْمِذَابِ إِذَا هُمْ يَجْعَرُونَ ﴿۱۵﴾ لَا تَجْعَرُوا أَلَيْسَ إِنَّكُمْ مِنَّا لَأُنصُرُونَ ﴿۱۶﴾ فَذَكَرْنَا عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ نَسِئُونَ ﴿۱۷﴾ مُسْتَكْبِرِينَ بِهِ

سَمِعًا تَهَجَّرُونَ ﴿۱۷﴾

باسی دادپه روهی خودا و نه وه ستانی بته رستان له سه رباریک

خوی گه وره ده فہ رمویٲت: ﴿وَلَا تُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَلَدَيْنَا كِتَابٌ يَبْلُغُ بِالْحَقِّ وَهُوَ لَا يُظْلَمُونَ﴾ خوی گه وره باسی دادپه روهی خوی ده کات له په یامه که پیدا که به رامبه ر به نده کانی له دنیا دا به پیی توانا نه بیٲت نه ر ناکه خاته سه ریان، واته: فہ رمانیان پی ناکات به کاریک که نه توانن ه لئ گرن، وه له پڑی قیامه تدا له سه ر نهو کردارانهی که پیی ه لئ ساون له و کتبه دا که له سه ریان نوو سراوه پرساریان لئ ده کریٲت که هیچ شتیکی تیا ون نابیٲت، بویه خودای گه وره فہ رمویٲتی: ﴿وَلَدَيْنَا كِتَابٌ يَبْلُغُ بِالْحَقِّ﴾ واته: کتبی کردوه کان،^۴ ﴿وَهُوَ لَا يُظْلَمُونَ﴾ واته: له چاکه کانیان هیچ کم ناکریٲته وه، به لام له تاوانو خراپه ی عه بده خاوه نباوه په کانی ده بوریت و چاوپوشی لئ ده کات. پاشان بیزاری خوی دهرده بریت له و خوانه ناس و بته رستانه ی قوره یش و ده فہ رمویٲت: ﴿بَلْ قُلُوبُهُمْ فِي غَمْرٍ﴾ واته: به لکو نه مانه

^۱ أحمد (۱۴۹/۶).

^۲ تحفة الاحوزي (۱۹/۹).

^۳ الطبري (۴۵/۱۹، ۴۶).

مؤمنان به خویانه و نیه و گمراو بیتانگان، ﴿مَنْ هَذَا﴾ واته: له م قورئانهی که خوا ناروویهتی بز
 پیغه مبره کهی ﴿﴾، ﴿وَلَمْ أَعْمَلْ مِنْ دُونِ ذَلِكَ هُمْ لَهَا عَمَلُونَ﴾ چه که می کوپی نه بان له عیگریمه و
 نه میش له ئیبنو عه باسه وه ده لی: ﴿وَلَمْ أَعْمَلْ مِنْ دُونِ ذَلِكَ﴾ واته: جگه له میش کرداری خرابی تریان
 هیه، واته: بتیش ده پرستن، ﴿هُم لَهَا عَمَلُونَ﴾ ده لی: که خویانی پیوه خریک ده کن،^۱ هر به م
 شیوه یه ش له مواجهیدو حسه ن و که سانی تریشه وه ریوایهت کراوه.^۲ هه ندیکی تریش گوتیانه ﴿وَلَمْ
 أَعْمَلْ مِنْ دُونِ ذَلِكَ هُمْ لَهَا عَمَلُونَ﴾ واته: کرداره خرابه کانی تریشیان نووسراوه هر ده بیت بیکن
 پیش مردنیان، بز نه وهی نه و سزایه بچه زن و بیته دی، وه هر به م شیوه یه ریوایهت کراوه له موقتیلی
 کوپی حیه ان و سودی و عبدالرحمن کوپی زهدی کوپی نه سله مه وه.^۳ نه م پایه به هیزو دیارو چاکه له
 پیشه وه له فه رموده کهی ئیبنو مه سعودا باسما ن کرد که پیغه مبره ری خوا ﴿﴾ فه رموی: (سویند به و
 که سهی که هیج په رستراویک نیه غهیری نه و، پیایوی وا هیه کارده کات به کرداری خه لکی به هه شت تا
 له نیوان نه و به هه شتدا ته نها بالیک ده مینیت کتیب پیشی ده که ویت و کار ده کات به کرداری خه لکی
 ناگرو ده چیته ناو ناگر،^۴ پاشان خودای مه زن ده فه رموویت: ﴿حَقَّ إِذَا أَخَذْنَا مُتْرَفِهِمْ بِالْعَذَابِ إِذَا هُمْ
 يَجْتُرُونَ﴾ واته: کاتیک سزای خودا دابه زیه سه ر نه وانه ی که وان له نازو نیعمه تان له ژیانی دونیادا
 ﴿إِذَا هُمْ يَجْتُرُونَ﴾ واته: له نا کاودا هاوار ده کن و ده پارینه وه، وه ک خویای گوره فه رمویه تی:
 ﴿وَدَرَبِ الْأَعْدَاءِ أُولِي النِّعَمِ وَمَهْلِكِ قَبِيلًا ﴿۱۱﴾ إِنَّ لَدَيْنَا أَنْكَالًا وَجَحِيمًا﴾ واته: واز بیته له من و نه و
 خاوه ن نازو نیعمه تانه ی که ناینی من به درق ده زانن وه که میک مؤله تیان بده، بیگومان لای نیعمه هیه
 کوزت و زنجیری قورس و گران وه ناگری هه لگیرساو. وه فه رمویه تی: ﴿كُرْ أَهْلَكُمَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ فَنَادَ
 وَاذَاتِ حِينَ مَنَاصٍ وَاتِه: چه نده ها گه لمان پیش نه وان (کافرانی مه که که) له ناو برد نینجا هاواریان کرد له
 حاله تیکدا کاتی پرگار بوون نه مابوو. وه لیره دا ده فه رموویت: ﴿لَا تَجْعَلُوا الْيَوْمَ لَكُمْ عِتْرًا لَّا تُصْرُونَ﴾
 واته: ئیمو ق هاوار مه کن هیج که سیک نایات به هاوارتانه وه یارمه تیتان نادات له و به لایه ی که توشتان

^۱ الدر المنثور (۱۰۷/۶).

^۲ الطبري (۴۹/۱۹)، القرطبي (۱۳۴/۱۲).

^۳ الطبري (۵۰/۱۹).

^۴ أحمد (۳۸۲/۱).

هاتوو، هاوار بکنو و هاوار نه کهنو بی دهنگ بن وهک یهک وایه. هیچ شوین و په نایهک نیه بۆتان، کار له کار ترازاو و به لاو جه زده هاتوو، پاشان خوی گوره باسی تاوانه ههره گوره کانیان دهکات و ده فەرموویت: ﴿قَدْ كَانَتْ آيَاتِي تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ عَلَىٰٰ أَصْفَادِكُمْ تَنْكَبُونَ﴾ واته: کاتیک بانگ کران پشتتان تیکردو داواشتان لی کرا ته نها خوا بیه رستن قه بولتان نه کرد. ﴿ذَلِكُمْ بِأَنَّهُ إِذَا دُعِيَ اللَّهُ وَحْدَهُ كَفَرْتُمْ وَإِنْ يُشْرَكَ بِهِ تُؤْمِنُوا فَلَمَّا كَلَّمَ اللَّهُ الْعَلِيَّ الْكَبِيرَ﴾ واته: ئەم سزایه تان له بهر نه ویه که به پاستی هەر کاتیک خوا به تاكو و ته نیایی بیه رسترایه نیوه بیباوه پ ده بوون و نه گەر هاوبه شی بۆ بنیترایه باوه پتان ده هیتنا (به و هاوبه ش دانانه) و بریاردان هەر بۆ خوی بلنندو به رزو گوره یه. پاشان خوی مه زن ده فەرموویت: ﴿مُسْتَكْبِرِينَ بِهِ سَعِرًا تَهْجُرُونَ﴾ واته: خویان هه لده بپی - فیزیان ده کرد - به که عبهی پیروژه وه شانازیان پیوه ده کردو بپوایان و ابوو که هەر ئه وان خاوه نی که عبهن، له پاستیشدا و نه بوون وهک نه سائی ریوایه تی کردوو له به شی ته فسیردا له سونه ته که ییدا (من سنن) نه حمه دی کوپی سلیمان بۆی باس کردین، عبیدالله کوپی ئیسرائیل بۆی باس کردین له عبدالاعلی که بیستی له سه عیدی کوپی جویه بیره وه، ده یگی پته وه له ئیبنو عه باسه وه که ده لی: شه ونشینیم کردوو بۆ کاتیک ئەم نایه ته هاته خوار ﴿مُسْتَكْبِرِينَ بِهِ سَعِرًا تَهْجُرُونَ﴾ ده لی: (مستکبرین بالیبیت) قوره یه شیبه کان له شه ونشیناندا ده یانگوت: ئیمه خاوه نی که عبهین، خویان پیوه هه لده کیشاو شه و له وی ده مانه وه و ئاره دانیان نه ده کرده وه به لکو قسه ی پپو پو چیان تیاده کرد.

﴿أَفَلَمْ يَذَّبُوا الْقَوْلَ إِذْ جَاءَهُمْ مَا لَمْ يَأْتِ آبَاءَهُمُ الْأَوَّلِينَ﴾ (۷۸) ﴿أَمْ لَمْ يَعْرِفُوا رَسُولَهُمْ فَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ﴾ (۷۹) ﴿أَمْ يَقُولُونَ بِهِ حِجَابٌ بَلْ جَاءَهُمُ بِالْحَقِّ وَكَانَتْ لَهُمْ لِحَىٰ كَرْهُونَ﴾ (۸۰) ﴿وَلَوْ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ بَلْ أَتَيْنَهُمْ بِذِكْرِهِمْ فَهُمْ عَنْ ذِكْرِهِمْ مُعْرِضُونَ﴾ (۸۱) ﴿أَمْ قَسَمُهُمْ خَيْرًا فَخَرَجَ رَبُّكَ خَيْرٌ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ﴾ (۸۲) ﴿وَأَنَّكَ لَتَدْعُهُمْ إلی صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ (۸۳) ﴿وَإِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ عَنِ الصِّرَاطِ لَنُكَرِبُونَ﴾ (۸۴) ﴿وَلَوْ رَمَيْنَاهُمْ وَكَذَّبْنَاهُمْ مَا بِهِمْ مِنْ حِرِّ لَلْجَوِّ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ﴾ (۸۵) وه لامدانه وهی موشریکه کان و زهم کردنیان - باس کردنیان به خرا په -

خوی مه زن ده فەرموویت: ﴿أَفَلَمْ يَذَّبُوا الْقَوْلَ إِذْ جَاءَهُمْ مَا لَمْ يَأْتِ آبَاءَهُمُ الْأَوَّلِينَ﴾ واته: ئەم سزایه تان له بهر نه ویه که به پاستی هەر کاتیک خوا به تاكو و ته نیایی بیه رسترایه نیوه بیباوه پ ده بوون

وه نه گهر هاوبه شى بى بنيزايه باوه پرتان ده هيتنا (به هاوبه ش دانانه) و برياردان هر بى خواى بلندو به رزو گوره يه. يانى خواى گوره سه رزه نشتى نه و بته رستانه ده کات که خويان له و قورئانه مزنه لاده دن و نايانه ويت لى تى بگن و لى پانامين و پشتى تى ده کن. که به تاييه تى نه م قورئانه بى نه وان هاتوه که بى هيچ پيغه مبه ريك په وانه نه کراوه چاکترو به پريزتر بيت له پيغه مبه ر ﴿﴾ وه ک بابو باپيرانيان که پيش نه وان مردن نه کتبييان بى هات و نه پيغه مبه ريش په وانه کرا بويان، چاکتر و ابو که نه وانه شوکرانه بزئرى نه و به هره يه بوونايه و قبوليان بگردايه، لى پرا بمانايه و فرمانه کانيان به جى بهيتايه به شه و به پڙځو به بى ماندو بوون (وه ک چون پياوچاکانى خويان پتى هلسان نه وانه ي که برويان هيتاو شوينى پيغه مبه ر ﴿﴾ که وتن. قه تاده ده لى: ﴿أَفَلَا يَذَرُوا الْقَوْلَ﴾ سويند به خوا نه وى له گوناهو نافه رمانى خودا ده يگيترانه وه له ناو قورئاندا وه ده ستيان ده هيتنا نه گهر نه و خه لکه بيريان لى بگردايه ته وه و لى تى بگه شت نايه، به لام نه وانه بته رستيان هه لبارد بويه تياچوون. پاشان خوداى گوره جار يکى تر سه رزه نشتيان ده کات و ده فه رمو ويت: ﴿أَمْ لَمْ يَعْرِفُوا رَسُولَهُمْ فَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ﴾ واته: نه م سزايه تان له بهر نه و يه که به راستى هر کات يک خوا به تا ک و ته نيماي بپه رسترايه نيوه بيتا بو په ده بوون وه نه گهر هاوبه شى بى بنيزايه باوه پرتان ده هيتنا (به هاوبه ش دانانه) و برياردان هر بى خواى بلندو به رزو گوره يه. يانى نايان نه وان محم دو ﴿﴾ راستگويى و نه مينى نه ويان نه ديوه که له ناو خوياندا پتى هه لساه و پاراستوويه تى، نايان ده توانن حاشا له وه بکن و به راستى نه زانن، بويه جه غه رى کوپى نه بو تاليب (په زاي خواى لى بيت) به نه جاشى پاشاى حه به شه ي گوت: نه ي پاشا خودا پيغه مبه ريكى بى ناردين شاره زاي په چه له ک و - بنه ماله و - راستگويى و نه مانه تى نه وين،^۱ موغه يره ي کوپى شوعبه ش هر وای گوتوه به جيگره که ي کيسرا کات يک ده سته يه خه يان وه ستا بو، نه بو سوفيانيش - سه خرى کوپى حه رب - هر وای گوت به هر قه ل پاشانى پڙم کات يک که پرسيا رى له خوى واره له کانى کرد له باره ي په وشته کانى پيغه مبه ر ﴿﴾ و په چه له کى و راستگويى و نه مانه ت و به پريزى بنه ماله که ي،^۲ ﴿أَمْ يَقُولُونَ بِهِ جِنَّةٌ﴾ خواى گوره باسى بته رسته کان ده کات که ده يانوت: به پيغه مبه ر ﴿﴾ که خوى نه م قورئانه ي هه لبه ستوه و درق ده کات، يان جنوکه ده ستى لى وه شاندوه و له خويه وه قسه ده کات و نارائى چى ده لى، خواى گوره باسيان ده کات، که نه وانه له دلئى خوياندا نايانه ويت برواي پى بهينن، چونکه خويان چاک ده زانن نه و قسانه ي که نه يلين له باره ي

^۱ الدر المنثور (۱۱۰/۶).

^۲ ابن هشام (۳۷۵/۱).

^۳ فتح الباري (۴۲/۱).

قورئانه وه پاست نيه و نه وهی که پیغمبر (ﷺ) بوی هینان له لایه ن خوداوهیو وه فرموده ی خودایه، نکولی لی ناکریت و هیچ که سیک ناتوانی شتی و بیژیت، خوی گوره یش به ره و پوی نه وان و هموو خه لکی سر زمین دوههستی و دوه فرموویت: نه گه ر ده توانن با شتیگ بینن وه که نه م قورئانه، که هرگیزاو هرگیز ناتوانن بیننی بویه فرموویته: ﴿بَلْ جَاءَهُم بِالْحَقِّ وَأَكْثَرُهُم لِلْحَقِّ كِرْهُونَ﴾ واته: (نه خیر وانیه) به لکر حق و پاستی بوی هینان به لام ندره بیان بوغزینته ری حق و پاستین (رقیان لیبیه تی). هه ل ده گریت نه م رسته یه رسته یه ک بیت بوی (حال) ده ست بدات، واته: له حالیکدا که نه وان خوشیان له پاستی نایه، وه هه لیش ده گریت رسته یه کی خه بری بیت -والله اعلم-.

پاستی شوین نارمزوی خه لک ناکه ویته

خوی گوره دوه فرموویت: ﴿وَلَوْ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ﴾ نه بو سالیج سودی ده لئین: نه وه هه (الحق) هر خوی گوره ده^۱ لیره دا مه به ست نه وه یه، لیره دا مه به ست نه وه یه، نه گه ر خودای مزه ن به ناره زوی دلی نه وان ی بگردایه، به دلی نه وان به رنامه کانی دارپشایه، ناسمانه کان و زمین خراب ده بوون نه وه یشی تیا یاندایه خراب ده بوون و تیک ده چوون، له به ر جیاوازی و خرابی ناره زوه کانیان. وه ک خوی گوره باسیان ده کات که نه لئین: ﴿لَوْلَا نُزِّلَ هَذَا الْقُرْآنُ عَلَى رَجُلٍ مِّنَ الْقُرَيْشِ لَكُنَّ مِنَ الْفَارِقِينَ﴾، جاخوا نه فرموی: ﴿أَهْمٌ يَقْسِمُونَ رَحْمَتَ رَبِّكَ﴾ واته: وتیان بچی نه م قورئانه نه نیردراوه ته خواره وه بوی پیاویکی گوره ی (ناودارو دارا) له م دوو شاره (مه ککه و طائف)، نایا نه وان ره حمه تی په روه ردگارت دابه ش ده کن؟ وه فرموویته: ﴿قُلْ لَوْ أَنَّم تَمْلِكُونَ خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّي إِذًا لَأَمْسَكْتُمْ خَشْيَةَ الْإِنْفَاقِ﴾ واته: بلنی نه گه ر نیه خاوه نی خه زنه کانی چاکه و نیعمه ته کاتی په روه ردگارم بن نه و کاته ده تانگرتوه (له به خشین) له ترسی خه رج بوون و ته واو بوون. وه فرموویته: ﴿أَمْ هُمْ نَصِيبٌ مِّنَ الْمَلِكِ إِذًا لَا يُؤْتُونَ النَّاسَ نَقِيرًا﴾ واته: نایا نه وانه (جوله که کان) به شیان هه یه له ده سه لاتی پاشایه تی (خاوه نیتی بوونه وه ن) (جا نه گه ر بیانوبایه) نه و کاته به خه لکیان نه ده به خشی (به نه ندازه ی) توکیلی ده نکه خورمایه ک. له م نایه تانه وه هه مو لاوازی به نده کانی خوداو جیاوازی بچوون و ناره زوه کانیان ده رده که ویته، هر خودا خوی پاک و بیعه یه و خاوه نی گشت سیفه تیکی ته واو کردارو گفتارو بریارو به رنامه یه که و، هر خویشی به کاری دروستکراوه کانی ده کات، پاک و پیروزه و هیچ په رستراو په روه رنده یه ک نیه جگه له خودا خوی.

^۱ الطبري (۵۷/۱۹)، القرطبي (۱۴۰/۱۲).

پاشان خودای مه‌زن ده‌فهرموویت: ﴿بَلْ آتَيْنَهُمْ بَدْرَهُمْ﴾ واته: به‌لکو نئیمه قورئانمان بؤ ناردن که‌پژو حورمه‌تی نه‌وانی تئدایه ﴿فَهُمْ عَنْ ذِكْرِهِمْ مُعْرِضُونَ﴾ واته: نه‌وان پشتیان له و نامؤزگاربه کرد که‌حورمه‌تی خوئیانی تئدایه!

پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) پاداشتی له‌وان ناویت به‌لکو بانگیان ده‌کات بؤ سه‌ر راسته‌رپئ

خوای گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿أَمْ تَشْتَهُمْ حَرْجًا﴾ واته: یا داوای پاره‌و خرج له‌وان ده‌که‌یت، حه‌سن ده‌لی: یانی پاداشت،^۱ قه‌تاده ده‌لیت: یانی کرئ -هه‌قی کار-^۱، ﴿فَخَرَجَ رَيْكًا﴾ واته: نه‌وه به‌خشش و پؤزی په‌روه‌ردگارت چاکتره. یانی تو داوای پاداشت و کرئ یان شتیکیان لی ناکه‌یت له بری نه‌وه‌ی که‌ پئیان نیشان ده‌ده‌ی به‌لکو تو به‌ ته‌مای پاداشتی چاکی خودای مه‌زنی، ﴿وَهُوَ خَيْرُ الرَّزِقِينَ﴾ واته: خوا چاکترینی پؤزی ده‌رانه، وه‌ خوای گه‌وره ده‌فهرموویته‌تی: ﴿قُلْ مَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ فَهُوَ لَكُمْ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ﴾^۲، وه‌ ده‌فهرموویته‌تی: ﴿قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ﴾^۳، وه‌ ده‌فهرموویته‌تی: ﴿قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى﴾^۴، وه‌ ده‌فهرموویته‌تی: ﴿وَجَاءَ مِنْ أَقْصَا الْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَسْعَى قَالَ يَا قَوْمِ اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ﴾^۵ اتَّعِمُوا مَنْ لَا يَسْأَلُكُمْ أَجْرًا^۶، خوای گه‌وره

ده‌فهرموویت: ﴿وَلَا تَكْفُرُوا بِالَّذِينَ دُونَكُمْ أَنْ يَطْرُقَ الْمُتَكْفِرِينَ﴾ واته: به‌ راستی تو ده‌ته‌ویت بانگیان بکه‌یت بؤ سه‌ر راسته‌رپئ، ﴿وَالَّذِينَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ عَنِ الصِّرَاطِ لَنُنَكِّبَنَّ﴾ واته: به‌لام نه‌وانه بروایان به‌ پؤزی دواپی نیه هر نایانه‌ویت راسته‌رپئ بگزن و لئی لاده‌دن، ئیمامی نه‌حمه‌د رپوایه‌تی کردنوه له ئیبنو عه‌باسه‌وه که پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) دو فریشته هاتنه لای - وه‌ که‌سیک نوستبیت و خو ببینیت - فریشته‌یه‌کیان له لای هه‌ردو پییوه دانیشت و نه‌وی تریان له لای سه‌ریه‌وه، نه‌و فریشته‌ی لای

^۱ الطبری (۵۸/۱۹).

^۲ الدر المنثور (۱۱۰/۶).

^۳ سبأ (۴۷)، واته: بلی هر کرئ و پاداشتیکم لی داواکردون شه‌وه بؤ خؤتانه پاداشتی من ته‌نها له‌سه‌ر خوایه.

^۴ ص (۸۶)، واته: (نه‌ی موحه‌مه‌د (ﷺ)) بلی من هیچ کرئ و پاداشتیکم له‌سه‌ر گه‌یاندنی نه‌م ناینه له ئیوه داوا ناکه‌م و من له‌و که‌سانه نیم که‌ درؤ هه‌لبه‌ستم و زؤر له خؤم بکه‌م.

^۵ شوری (۲۲)، واته: (نه‌ی موحه‌مه‌د (ﷺ)) بلی داوای هیچ پاداشتیکتان لی ناکه‌م له‌سه‌ری مه‌گه‌ر خو‌شوپیستی خزمایه‌تی.

^۶ یس (۲۰-۲۱)، واته: له‌وپه‌ری شاره‌که‌وه پیاویک (حه‌یبی نه‌چار) به‌ په‌له هات و تی نه‌ی گه‌له‌که‌م شوین نه‌م پیغه‌مبه‌رانه بکه‌ون، شوین که‌سانئ بکه‌ون داوای هیچ کرئ و پاداشتیکتان لی ناکه‌ن.

پیکانیوه بوو گوتی: به نه و هی له لای سهریوه بوو: من به سهراتی نه مه و - واته پیغه مبر (۱۸) -
 نومته که کیت بڼ ده گپړمه وه، پاشان گوتی: نمونوی نه مه و نمونوی نومه ته که ی وه که نمونوی کومه لیک
 وایه له سه فردا بن، چنه شویتیکي چولی بیتاوه، نه و نده توتشویوان - خواردن و خوار دنه و بیان -
 پی نه بیت که نه و چوله وانیه ی پی بچن یان پی بگ پتنه وه، نا له و کاتدا که نه و بیان به سهر دی،
 پیاوڼه هاته لایان جلو بهرگیکي تازه و جوانی پو شیبوو - له بهر دابوو - ده لی: چونه به لاتانه وه نه گهر
 بتانگه یه ننه باخچه یه کی پر له پوهه ک - سه وزایی - حه زوی پر له ناو نایا شویتم ده که ون؟ گوتیان:
 به لی: نه لی: بردنی وگه یان دنیه ناو باخچه و کانیاویکی سازگار خوار دیان و خوار دیانه وه به ته وای
 تیریون، پاشان پیی گوتن: نایا من نه مه حاله ته م بڼ وه دی نه هیتان و نیوهش به لیتنان پی نه دام نه گهر
 بتانگه یه ننه باخچه یه کی پر له پوهه کو گژوگیا و حه زوی پر له ناو شویتم ده که ون؟ وتیان: به لی،
 نه لی: ده ی به راستی باخچه ی پر پوهه ک تر حه زوی پر له ناوتر له بهر ده ممانه وه یه له مه زیاتر، ده ی
 شویتم ده که ون؟ ده سته یه کیان وتیان: به خوا راستی کرد شویتنی ده که وین، ده سته یه کی تریان وتیان:
 نیمه به مه پازین و تپیدا ده مینینه وه (هیچی ترمان ناوی)!

باسی گوزهرانی - ژبیانی - خوانه ناسان

خوای گوره ده فهرموویت ﴿وَلِئِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ عَنِ الصِّرَاطِ لَنُكَرِبُونَ﴾ واته: نه وانه ی
 باوه پ نامینن به پوژی قیامت هه میسه له پڼگه لاده دن و سته مکارو گومران. عه رب نه لین: (نکب
 فلان عن الطريق) فلانه که س که لا بوو له پی، کاتیک له پڼگه لایدا. پاشان خودای مه زن ده فهرموویت:
 ﴿وَلَوْ رَحَّمْنَهُمْ وَكَشَفْنَا مَا بِهِمْ مِنْ ضُرِّ لَلْجَوُا فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ﴾ خوای گوره باسی لاساری
 خوانه ناسان ده کات که چنده خراپ و لاسارو سپهن، نه گهر به لاشیان له سهر لابه ریت و شاره زاشیان
 بکات له قورئان نه وانه هر سه رپیچی ده کن و به رده وام ده بن له سهر تاوان و خراپ کاری و بی دینی
 خوین. وه که خوای گوره ده فهرموویت: ﴿وَلَوْ عَلِمَ اللَّهُ فِيهِمْ خَيْرًا لَأَسْمَعَهُمْ وَلَوْ أَسْمَعَهُمْ لَتَوَلَّوْا وَهُمْ
 مُعْرِضُونَ﴾^۱ وه فهرموویه تی: ﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ وَقَعُوا عَلَى النَّارِ فَقَالُوا يَا لَيْتَنَا نُرَدُّ وَلَا نُكَذَّبُ بِآيَاتِ رَبِّنَا وَنَكُونُ مِنَ
 الْتَوَّابِينَ﴾^(۲۷) بَلْ بَدَأْتُمْ مَّا كَانُوا يُخْفُونَ مِنْ قَبْلُ وَلَوْ رُدُّوا لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿۱۸﴾ وَقَالُوا إِن هِيَ إِلَّا

^۱ احمد (۲۶۷/۱).

^۲ الانفال: (۲۳)، واته: وه نه گهر خوا بیزانیایه چاکه به ک له و (که پو لالانه دا) هه یه بیگومان وای له ده کردن بییستن نه گهر
 خوا (فرمانی خوئی) پی بییستنا یه هر پوویان ورده گپړا وه نه وان هر گوی پی نه دهرن.

حَيَاتِنَا الَّذِيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ ﴿۶۶﴾، ثمه لهو شتانه به که خوی گوره خوی ناگاداری همه لهوهی که نابو و نه گهر بشبیت چون ده بی، زه ححاک ده لی: له نیبنو عه باسه وه هر شتی (لوی تیدا بیت نهو شته هر گیز پوونات - نایه ته جی -.

﴿وَلَقَدْ أَخَذْنَهُم بِالْعَذَابِ فَمَا اسْتَكَانُوا لِرَبِّهِمْ وَمَا يَضُرُّعُونَ ﴿۶۷﴾ حَتَّىٰ إِذَا فَتَحْنَا عَلَيْهِم بَابًا ذَا عَذَابٍ شَدِيدٍ إِذَا هُمْ فِيهِ مُبْسُونَ ﴿۶۸﴾ وَهُوَ الَّذِي أَنشَأَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ﴿۶۹﴾ وَهُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿۷۰﴾ وَهُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ وَلَهُ اخْتَلَفَ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿۷۱﴾ بَلْ قَالُوا وَمِثْلَ مَا قَالَ الْأَوَّلُونَ ﴿۷۲﴾ قَالُوا أَإِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظْمًا أَوْنَا لَمَعْرُوثُونَ ﴿۷۳﴾ لَقَدْ وَعِدْنَا نَحْنُ وَآبَاءُؤُنَا هَذَا مِنْ قَبْلُ إِنْ هَذَا إِلَّا أَسْطِيزُ الْأَوَّلِينَ ﴿۷۴﴾﴾

خوی گوره ده فهرموویت: ﴿وَلَقَدْ أَخَذْنَهُم بِالْعَذَابِ﴾ واته: سویند به خوا به راستی توشی به لایو کاره ساتی نذر گرانمان کردن، ﴿فَمَا اسْتَكَانُوا لِرَبِّهِمْ وَمَا يَضُرُّعُونَ﴾ واته: به لام نه وان له به رامبه ر په روه ردگاریماندا نه خویان به که م زانی وه نه هاناو نزیانی بق ده بن له کاتی نارچه تیدا، یانی نهو به لایو کاره ساته نایان گنپتته وه لهو بی دینی و خرابه کاری له سه ریئی، به لکو برده وامن له سر نهو گومرایی و لاساریه، ﴿فَمَا اسْتَكَانُوا﴾ واته: ملیان که چ نه کردو ﴿وَمَا يَضُرُّعُونَ﴾ ناشپارینه وه، وه ک خوی گوره له نایه تیکی تردا فهرموویته: ﴿فَلَوْلَا إِذْ جَاءَهُمْ بِأَسْنَا تَضَرَّعُوا وَلَكِنْ قَسَتْ قُلُوبُهُمْ﴾، نیبنو نه بی حاتم ریوایته کردوه له نیبنو عه باسه وه ده لی: نهو سو فیان هات بق لای پیغه مبه ری خودا ﴿﴾ گوتی: نهی محمد ﴿﴾ نکایی خواتکای خزمایه تیت لیده که م که فریامان که وه، که وتوینه ته خواردنی عیلهیز^۲، خوی گوره ثم نایه ته ی ناردده خواره وه: ﴿وَلَقَدْ أَخَذْنَهُم بِالْعَذَابِ فَمَا اسْتَكَانُوا﴾

^۱ الانعام (۲۷-۲۹)، وه نه گهر بیانینیت کاتیک له سره قراغی دوزخ وه ستینراون که ده لئن خوزگه ده که پینراینه وه بق دنیا به لگه کانی په روه ردارمان به درق نه ده زانی وه له بیواداران ده بووین، (نه خیز به راستیان نیه) به لکو نه وهی که له وه وپیش ده یانشارده وه بیان ده رکه وتوه وه نه گهر بگه پینرپتته وه (بق دنیا) بیگومان دوویاره ده که پینه وه بق نهو کارانه ی که لپیان قه دهغه کرابوو وه به راستی نه وانه دروزنن، وه وتیان به راستی هر ثم ژایه (ی دنیا) مانه و نیمه زیندوو ناکرینه وه.

^۲ الانعام (۴۳)، واته: دهی بق نه پارانه وه کاتیک سزای نیمه یان بق هات؟ به لام دلایان په ق بوو.

^۳ (عیلهین) واته خواردنی خوین ومووی حوشر که تیکه ان نه کریت وسورنه کرپته وه هر وه هاعیلهیز به مانای (مه یومنی زورگه وره ش) دیت، به مانای پوه کیکی تاییه تیش دیت که له ولای (به نی سلیم) دانشه پوی و له کاتی قاتیدا خه ک ناچاره بن بیخون... (النهاية في غريب الحديث والاثراين الاثر، کلمه (علیین)). (۲۹۳/۳)

نه سانش ئم فرموده یی ریوایت کردوه^۱. نه سلی ئم فرموده یی له هردوو سه حیحه که دا هاتوه که پیغمبری خوا ﴿﴾ نزی کرد له قوره پیش کاتی که یخی بوونو به گوینان نه کرد فرموی: (ئهی خودایه یارمه تیم بده قاتو قریه کی وه کاتو قریه که یی یوسفیان بۆ بنیره که حوت سالی خایاند)^۲، پاشان خودای مه زن ده فرموویت: ﴿حَقَّ إِذَا فَتَحْنَا عَلَيْهِم بَابًا ذَا عَذَابٍ شَدِيدٍ إِذَا هُمْ فِي مِيسِرٍ﴾ واته: هه تا کاتیکه بپیری خویان بۆ دابه زی له نا کاو سزای توندی بۆ ناردن، که هیچ حیسابیتکیان بۆ نه کردبوو، نا له و کاته دا به ته وای ناو مید بوونو ده ستیان له هه موو چاکه یه ک بپوو هه موو شتیکیان له ده ست چوو گشت هیواو نو میده کانیان گو پکراو تیا چوو.

وه بیره ئینانه وه ی به هره کانی خودا و توانی به هیزو مه زنی نه و

خوای گوره ده فرموویت: ﴿وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ﴾ پاشان خوای گوره باسی به هره کانی خوای ده کات به سه ر به بنده کانی وه که چاو گوئی و دلی پیداون که به هوی عه قله وه له هه موو شتیکی تی ده گن وه هست به م بوونه وه ره ده گن و بیری تی ده که نه وه و په ند و رده گرن له و نیشانانای که ده بنه به لگه له سه ر تا کو ته نهایی خودا که خاوه نی هه موو شتیکی و هه رچی مه یلی تی بیت ده یکات. ﴿قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ﴾ واته: زدر که م سوپاسی خودا ده که ن له سه ر نه و هه موو به هره نه ی که بی به خشیون، وه ک خوای گوره له ئایه تیکی تر دا فرموویته تی: ﴿وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ﴾^۳، پاشان ده فرموویت: ﴿وَهُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ﴾ پاشان خودای گوره باسی توانا و ده سه لاتی به هیزو گوره یی خوای ده کات که ئم هه موو خه لکه ی دروست کردوه و بلای کردوه ته وه به هه موو کیشوه رو ولاته کاند له سه ر زه میندا که هه ر که تی له گه لیتی تر جیاوازی هه یه له ئیوه و په نگو زمان و سه وشت و په وشندا، پاشان له پۆزی قیامه تدا هه ر له سه ره تای ژیانوه تا کورتایی، هه موو کزده کاته وه بۆ نه و پۆزه ی که دیاری کراوه - که پۆزی قیامه ته - هیچی له بیر ناچیت له گه و ره و بچوک له ئیرو می به پزندو بی پزندو یه که مجار چون بووه وه ک خوای تی ده کاته وه، بۆیه فرموویته تی: ﴿وَهُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ﴾ واته: خوا زاتیکه زیندوو ده کاته وه و ده مرینت، یانی ئیسی - پیشه ی - پزیو زیندوو ده کاته وه و گه لانیش ده مرینت، ﴿وَلَهُ مُتَلَفَاتِ اللَّيْلِ

^۱ النسائي في الكبرى (۴۱۳/۶).

^۲ فتح الباري (۴۳۵/۸)، مسلم (۲۱۵۶/۴).

^۳ يوسف (۱۰۳)، واته: وه زدره ی خه لکی هه رچه ند تو سه ور بیت (له سه ر باوه ره ئینانان) نابنه ئیماندار.

وَالنَّهَارِ ﴿۱﴾ واته: وه جياوازي شهوو پڙيش هر به دهست نهوه، ياني به فه رمانى نهو شهوو پڙي پام هيتراوه له پر به دواى يه كتردا دڙنو له يه كترى نابڙينو دوا ناكه ون له و كاته ي بڙيان ديارى كراوه و پڙيش ناكه ون، وهك خواى گه وړه ده فه رموييت: ﴿لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ﴾^۱ وه ده فه رموييت: ﴿أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾ واته: دهى ثايا نثيوه بير ناكه نه وه؟ ياني ثايا خاوهن عه قل نين كه خواى زاناو خاوهن دهسته لاتتان نيشان بدات، كه زاله به سر هه موو شتيكداو هه موو شتيك ملي كه چه بڙيو سهرى بڙ نه وى دهكات.

بت په رستان زيندوو بوونه وى پاش مردن به دوور ده زانن

پاشان خواى گه وړه باسى نهو كه سانه دهكات كه بږوايان به زيندوو بوونه وه نيه كه نه مانه يش وهك پيشوه كانيان وان بږوايان به زيندوو بوونه وه نه بوو، ﴿بَلْ قَالُوا مِثْلَ مَا قَالَ الْأَوَّلُونَ﴾^(۸۱) قَالُوا إِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظْمًا أَوْنَا لِمَعْمُورُونَ ﴿۱﴾ واته: به لكو نه وان هر نه و هيان دهوت كه پيشوه كانيان دهيان وت كه زيندوو بوونه و هيان به دوور ده زانن پاش نه وى كه ده بنه وه به خوځون نيسكى پڙيو بڙيو دهيان وت وهك خوداى مه زن ده فه رموييت: ﴿لَقَدْ وَعَدْنَا نَحْنُ وَآبَاؤُنَا هَذَا مِنْ قَبْلُ إِنْ هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ﴾^۲ ياني زيندوو بوونه و هيان به لاوه مه حاله و نه لښن نه موى كه باسى دهكات هه موو چږووكو به سه رهاى پيشوه كانه و له كتيبه كانى نه وانه وه وه رگپراوه و له خوځيانه وه هه لښان به ستووه، نه مويش هه موو نيشانه ي خوانه ناسين و بږوانه كردنيانه به زيندوو بوونه وه، وهك خواى گه وړه باسى بيدينان دهكات و ده فه رموييت: ﴿إِذَا كُنَّا عِظْمًا تَحِيْرَةً﴾^(۱۱) قَالُوا تِلْكَ إِذَا كُرَّةٌ خَاسِرَةٌ ﴿۱۲﴾ فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ ﴿۱۳﴾ فَإِذَا هُمْ بِالنَّازِعَاتِ ﴿۱﴾، هه وده ها ده فه رموييت: ﴿أَوَلَمْ يَرِ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُبِينٌ﴾^۳

^۱ يس (۴۰)، واته: خږ بږى نيه (ناتوانى) بگات به مانگو شه و يش ناتوانى پښهكو وى له پڙيو هه ربه كه يان (خوږو مانگ) له خولگه يه كدا مه له دهك نو د هسوپښنه وه.
^۲ واته: سوښند به خوا بيگومان هم به لښنه به نيمه و باوو باپيرانمان درابوو له موي پښه هم (به لښانه) هيج نيه جگه له داستانى (قهسى پږپوچى) پښووه كان.
^۳ النازعات (۱۱-۱۴)، واته: ثايا كه بووښ به نيسقانى پڙيو چڙن (زيندوو ده بينه وه)، وتيان: ثا نه وه نه گه ر و ابښت گه رانه و هيكى به زياته، بيگومان نهو زيندوو بوونه و هيه هه ربه كه نه عه ته به، نيتر كو تو پږ وان له ده شتيكى سپى كاكي به كاكيډا.

مُئِمِّنٌ ﴿۷۷﴾ وَصَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ. قَالَ مَنْ يُعِي الْعَظْمَ وَهِيَ رَمِيمٌ ﴿۷۸﴾ قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ ﴿۷۹﴾

﴿ قُلْ لِمَنِ الْأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا إِنْ كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴾ ﴿۸۰﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿۸۱﴾ قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴿۸۲﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا نَنْقُوتُ ﴿۸۳﴾ قُلْ مَنْ يَلْبِسُ مَلَكَوْتُ كَلِّ ثَوْبٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿۸۴﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ فَأَنَّى تُسْحَرُونَ ﴿۸۵﴾ بَلْ أَنشَأْنَاهُم بِالْحَقِّ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿۹۰﴾

دانیایانی بته‌رستان که هم‌مو شتیك خودا دروستی ده‌کات، نه‌و دانیایانان‌ه‌ش پی‌ویستی ده‌کات له‌سه‌ریان که ته‌ن‌ها ه‌ر خوا بپه‌رستن

﴿ قُلْ لِمَنِ الْأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا إِنْ كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴾ ﴿۸۰﴾ خ‌وای گ‌وره تا‌ک‌و ته‌ن‌هایه و ده‌سه‌لات‌و توانای خ‌وی ده‌سه‌لمینیت‌و ده‌ری ده‌خات ب‌و خ‌ه‌لکی که ه‌ر خ‌وی خودایه و غ‌یری نه‌و هیج خودایه‌کی تر نیه، ده‌بیت ه‌ر عبادت ب‌و نه‌و ب‌ک‌ریت به ته‌ن‌ها و‌اوه‌لی ب‌و دانه‌ن‌ریت، ب‌ویه فه‌رموویته‌ی به پیغه‌م‌به‌ره‌که‌ی محمد (ﷺ) که ب‌ل‌یت به‌و موش‌ریکانه‌ی که شتی تر ده‌په‌رستن، له‌گ‌ه‌لی و دانیش ده‌ن‌ین به‌وه‌ی که خودا په‌روه‌رنده‌یانه که چی ش‌ریکی ب‌و داده‌ن‌ین و له‌گ‌ه‌ل نه‌ودا ده‌په‌رستن، باشیش ده‌زان که نه‌وانه‌ی ده‌یانپه‌رستن ناتوان هیج شتیك دروست ب‌ک‌ن و خ‌اوه‌نی هیج شتیك نین و ناتوان هیج شتیكیش ب‌و خ‌ویان داگیر ب‌ک‌ن و نه‌ه‌یلن که‌س بیببات، نه‌وانه و‌ا ده‌زانن نه‌و بتانه له خوداوه ن‌زیکیان ده‌که‌نه‌وه. وه‌ک خودای مه‌زن ده‌فه‌رموویت نه‌وانه نه‌لین: ﴿ مَا تَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى ﴾، ب‌ویه خودای گ‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿ قُلْ لِمَنِ الْأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا ﴾ واته: نه‌ی موحه‌مد (ﷺ) ب‌لی: ک‌ی خ‌اوه‌نی نه‌و زه‌مینیه‌و دروستی کردوه نه‌ویشی که ت‌ییدایه له گیانه‌وه‌رو پوه‌و‌ک‌و به‌ره‌م‌و دروست ک‌راوی تری ه‌مه‌ج‌ور ﴿ إِنْ كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴾ واته: نه‌گ‌ر هیج زانیاریه‌کتان ه‌مه‌یه، ﴿ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ ﴾ واته: بیگ‌ومان ب‌یت نه‌لین: ه‌موو نه‌وانه هی خودایه که تا‌ک‌و ته‌ن‌هایه و ش‌ریکی نیه، مادام وایه

۱ یس (۷۷-۷۹)، واته: نایا شاده‌می نه‌یزانیوه که نه‌ومان له نوتفه‌یه‌ک دروست کردوه که چی یه‌کسه‌ر ده‌بیته‌ دوژمنیکی دیار (ده‌مه‌قالتیکه‌ریکی ناشکرایه)، نمونه‌مان ب‌و دینیته‌وه و به‌دینتانی خ‌وی له‌بیرچ‌وته‌وه (نه‌و بی‌پروایه) ده‌ل‌یت: ک‌ی ئیسکه‌کان زیندو ده‌کات‌وه له‌کاتیکدا که‌ه‌زین، (نه‌ی موحه‌مد (ﷺ)) ب‌لی نه‌و زاته زیندویان ده‌کات‌وه که له یه‌که‌مجار‌وه به‌دی ه‌ینان‌و نه‌و به‌ه‌موو دروستک‌راویک زاناو به‌ناگایه.

۲ الزمر (۳) واته: (ده‌ل‌ین) ته‌ن‌ها له‌به‌ر نه‌وه ده‌یانپه‌رستین ن‌زیکمان بخه‌نه‌وه له‌خوا.

می خردایه، ﴿قُلْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ﴾ واته: بلئی دهی بچی بیر ناکه نه وهو حالی نابن که عیبادهت بؤ کسی تر ناکریت ته نها بؤ خودا نه بیت که وه دیپته نه رو پؤزیده ره؟ ﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ﴾، واته: کئی وه دی هینه ری حوت ناسمان و جیهانی سه ره وه یه که بریتیه له و نه ستیره پووناک و نه و فریشتانه ی گوپراهی لی فره مان ی نه ون له گشت به شو و لایه کی ناسماندا، وه کئی په روه ریئی تخته ی هره گوره یه ﴿الْعَرْشِ الْعَظِيمِ﴾ نه و تخته ی که سه ری هه مو دروست کراوه کانه، بؤیه لیزه دا فره موویه تی: ﴿وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ﴾ واته: تخته ی هره مه زن، وه له کوتایی سوپه ته که شدا فره موویه تی: ﴿رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ﴾ واته: چاک و جوان وه سفی تخته ی کؤرک دووه ته وه له نیوان زؤد مه زنی و فراوانی و به زنی و چاک و جوانیدا، له به ز نه وه یه نه وان ی که نه م ته فسرته نه که ن ده لئین: ئیبینو مه سعود ده لئیت: به راستی په روه رنده ی ئیوه نه شه وی لایه ونه پؤزؤ، پووناکی تخته - العرش - له پووناکی پوی نه وه. ﴿سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا نُنْقَرُ﴾ واته: بیگو مان ده لئین هه مووی می خویه، بلئی ده ی نایا خؤتان ناپاریزن، یانی وه ختیک ئیوه دانی پیدا ده نئین که خودا په روه رنده ی ناسمانه کان و تخته ی هره مه زن، ناخؤ له تؤله و جه ره زه ی خودا ناترسن که شتی تر له گه لی ده په رستن و شه ریکی بؤ داده نئین؟ ﴿قُلْ مَنْ يُبْرِئُ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ﴾ واته: بلئی ده سه لاتی هه موو شت به ده سستی کئییه؟ واته به ده سستی خویه ﴿مَا مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِأَسْمَانِهَا﴾^۱، واته: هه موو شتیک و له ژیر ده سه لاتی خوی گه وره او هه لسوکه وتی به ده بست خویه، بؤیه پیغه مبه ری خوا(﴿﴾ ده یفه رموو: (لا والذی نفسی بیده) واته: سویند به و که سه ی گیانی منی به ده سته، کاتیک که سویندی بخواردایه ده یفه رموو: (لا ومقلب القلوب) واته: سویند به و که سه ی دله کان هه لده گپریته وه - نه م دیو نه و دیوی ده کات - چونکه هه خویه که وه دیپن و خاوه ن و کاربه ده سته، ﴿وَهُوَ يُحْيِرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾^۲، عه ره به کان کاتیک که گوره که یان که سیتی په نا بدایه که س نه یده توانی ده ست دریزی بکاته سه رو نازاری بدات له به ر پیزی نه و گوره یانه و قسه ی نه شکی، بؤیه خوی گه وره فره موویه تی: ﴿وَهُوَ يُحْيِرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ﴾ واته: هه خوا مه زن و پایه به نده که هیچ که سیک له و گوره تر نه ی، که س ناتوانیت ده ست له کاری وه ریدات و درایه تی بکات،

^۱ هود (۵۶).

^۲ واته: بلئی کئی فره مان په وایی و هه موو شتیک به ده سته، وه په نای (هه موو لایه ک) ده دات و که س له و په نا نادریت

نه گه ر ئیوه شت ده زانن.

بوون و نه بوون به‌دهستی خو‌یه‌تی و هرچی مه‌یلی لی بیٚت ده‌یکات و مه‌یلیشی لی نه‌بیٚت نایکات، وه‌ک ده‌فهرموویٚت: ﴿لَا يَسْتَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْتَلُونَ﴾^۱، واته: هرچی خوا بیکات نابیٚت پرسیری لی بکریٚت به‌لکو نه‌وان به‌پررسیارن، له‌به‌ر مه‌زنی و پایه‌به‌رزی و ده‌سه‌لات و توانای به‌هیزو کارزانی و دادبه‌روه‌ری خوی گوره، به‌لام هم‌وو خه‌لکی به‌پررسیارن له‌کرداره‌گانیان وه‌ک خوی گوره‌ده‌فهرموویٚتی:

﴿فَوَرَبِّكَ لَنَسْتَلَنَّهٗٓ أَجْمَعِينَ ﴿۱۲﴾ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾^۲، پاشان ده‌فهرموویٚت: ﴿سَيَقُولُونَ لِلّٰهِ﴾^۳ واته دانی بیٚدا ده‌ننن که گوره و خاوه‌ن شکر هر خودایه‌که په‌نای بؤ ده‌بریٚت و هر که سیک دژی

نه‌ویٚت که‌س ناتوانیٚت په‌نای بدات، تا‌کو ته‌نهایه و شه‌ریکی نیه، ﴿قُلْ فَأَنَّى تُسْحَرُونَ﴾ واته: بلی که‌واته نیوه چون سحر و جادووتان لی‌کراوه، یانی که‌واته چون عه‌قلتان پٚتان پیٚ نه‌دات که‌سی تر

په‌رستن له‌گه‌ل خودا، که‌خوتان دانی بیٚدا ده‌ننن و چاک ده‌زانن وایه، ﴿بَلْ أَنبَنَّهُم بِالْحَقِّ﴾^۴ نه‌مه‌ ناگادار‌کردنه‌وه‌یه‌که‌غیری خودا په‌رستراویٚکی تر نیه، به‌لگی ته‌واو ناشکراو پاست و دروستمان

هیناوه‌ته‌وه له‌سه‌ری ﴿وَأَنهٗٓ لَكَذِبُونَ﴾ واته: نه‌وانه‌ی که‌نه‌و بتانه ده‌په‌رستن و ده‌یانکه‌نه شه‌ریکی خودا دروزنن و هیچ به‌لگه‌یه‌کیان به‌ده‌سته‌وه نیه له‌سه‌ر نه‌و بت په‌رستی، وه‌ک خودای گوره له

کوتایی سو‌ره‌ته‌که‌دا فه‌رموویٚتی ﴿وَمَن يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِندَ رَبِّهِٓ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ﴾^۵، موشریکه‌کان نه‌و کاره‌ناکه‌ن له‌به‌ر نه‌وه‌ی به‌لگیان به‌ده‌سته‌وه‌یه

له‌سه‌ر نه‌و دروو گومپاییه، به‌لکو هر له‌به‌ر نه‌وه شه‌ریک بؤ خوا داده‌ننن و ده‌په‌رستن چونکه‌بابو باپیران و گومپایانی پیش خویان که‌نذر نه‌قام بوون بتیان په‌رستوه، وه‌ک خوی گوره‌باسیان

ده‌هکات و ده‌فهرموویٚت: ﴿إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ آثَرِهِمْ وَإِنَّا لَمِنَ الْمُتَدَبِّرِينَ﴾^۶ واته: بابو باپیرانمان له‌سه‌ر ناینیک پزیشتون و نیمه‌ش شوین که‌وتوی نه‌وانین.

﴿مَا أَخَذَ اللَّهُ مِن وَلِيٍّ وَلَا يُرِيدُ مَا كَانَ مَعَهُ مِنَ إِلَهٍ إِذَا لَدَّهٖ كُلُّ إِلَهٍ مِّمَّا خَلَقَ وَلَمَّا لَبَّسَهُم عَلَىٰ بَعْضِ سُبْحٰنَ

اللَّهِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿۱۱﴾ عَلِيمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَتَعَلَّىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿۱۲﴾

^۱ الانبياء (۲۳).

^۲ الحجر (۹۲-۹۳)، واته: جا سویند به‌په‌روه‌ردگارت پرسیر له‌مه‌موویان ده‌که‌ین، له‌وه‌ی که‌ده‌یانکرد (له‌دنیا‌دا).

^۳ المؤمنون (۱۱۷)، واته: هرکه‌س په‌رستی په‌رستراویٚکی تر له‌گه‌ل خودا که‌هیچ به‌لگه‌یه‌کی نه‌بیٚت له‌سه‌ر نه‌و (په‌رستنه) نه‌وه به‌پاستی لی‌پرسینه‌وه‌ی ته‌نها لای په‌روه‌ردگاریتی بیگومان کافران پزگاریان نابیٚت.

^۴ زخرف (۲۳).

خودا شہریکی نیہ

خودای مہزن باسی پاکو بیعیبی خزی دکات لهوی کہ پڑلہی یان هاوہلی مہ بیت له دہ سلاتو کارو فرمانو بہرستندا بویہ فرموویہ تی: ﴿ مَا أَخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنَ إِلَهٍ إِذًا لَذَهَبَ كُلُّ إِلَهٍ بِمَا خَلَقَ وَلَمَّا لَبَّاهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ ﴾^۱، یانی نہ گہر وا دابنرایہ چند خویاہک ببیت، مہر خودایہ بہ مہیلی خزی شتی دروست دہ کردو ئو کاتہ بوونہوہر پڑک نہ دہنرا، ئوہتا ئیستا بوونہوہر بہو پڑکو پیکہ پیکخراوہ مہر له جیہانی سہرہوہ ہتا خوارہوہ بہ یہ کترہوہ بہ سترون زڈر بہ چاکی و تہاوی ﴿ مَا تَرَىٰ فِي خَلْقِ الرَّحْمٰنِ مِن تَفٰوُتٍ ﴾^۲ خو ئو گہر چند خویاہک بوونایہ مہریہ کہ ئو بیوست ئوی تر بہ زینیت و دزایہ تی بکات و زال بیت بہ سہر ئوی تردا - زانایانی کہ لام - المتکلمون - باسی ئو مہیان کردوہ بہم مانایہ و ناویان بردوہ بہ دہ لیلی تہ مانوع واتہ: ئو گہر وا دابنریت له دوو خوا یان زیاتر ببوونایہ، یہ کیٹک دہ بیوست شتیک بجولینیت ئوی تر دہ بیوست بیوہ ستینیت، ئو گہر مہ بہستی ہر دووکیان بہ جی نہ ہات، مہر دووکیان ناتہ واو دہر دہ چون، واجبیش دہ بیت ناتہ واو تہ بی، خو نابیت مہ بہستی مہر دووکیانیش بیتہ جی، لہ بہر کڑبوونہوہی دووڈر لہ یہ ک کاتدا، مہ گین وا دابنریت له یہ ک زیاترہ، ئو مہیش مہر نابیت، ئو گہر مہ بہستی یہ کیکیان ہاتہ دی و مہ بہستی ئوی تریان نہ ہاتہ دی، سہرکہ وتوہ کہ یان دروستہ و (واجب) ہوئہوی تریان بہ زیوہ و سہر نہ کہ وتوہ، ئو مہیان گونجاوہ (ممکن) چونکہ واجب ناشی بہ زیو بیت و له سیفہ تی ئو نیہ، بویہ خوی گہورہ فرموویہ تی: ﴿ وَلَمَّا لَبَّاهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ سُبْحٰنَ اللّٰهِ عَمَّا يُصِفُوْنَ ﴾ واتہ: مہ ندیکیان سہر نہ کہ وتن بہ سہر نہ وانی تریاندا، خودا پاکو بی عیبہ له و قسانہی ئو سہ مکارانہ ہلی دہ بہ ستن و ئوئین خودا پڑلہ و شہریکی مہیہ، ﴿ عَلِمِ الْغٰیْبِ وَالشَّهَادٰتِ ﴾ واتہ: ناگاداری ئو شتانہ یہ کہ خہلکی چاویان لئی نیہ و ئوہیشی دہ بیبنن، ﴿ فَتَعَلٰی عَمَّا يُشْرِكُوْنَ ﴾ واتہ: خودا پاکو پیرؤزہ و بہرترہ لهوی کہ ناہہ قیکارو بیروایان دہیکہ نہ هاوہیشی.

^۱ واتہ: خوا مہی پڑلہ یہ کی بق خزی بپارنہ داوہ وہ مہیچ پہرستراویکی تری لہ گہ لدا نہ بوہ (ئو گہر پہرستراوی لہ گہ لدا بوایہ) ئو کاتہ مہر پہرستراویک چی دروست کردوہ (بق خزی) دہ برد وہ ہندیکیان زال دہ بوون بہ سہر ہندیکی تریاندا.

^۲ الملك (۳)، واتہ: تڑ (ئہی تہ ماشاکس) له دروست کردنی خوی میہرہ باندا مہیچ نارپیکہک نابینیت.

﴿ قُلْ رَبِّ إِمَّا تُرِيئَنِي مَا يُوعَدُونَ ﴿۱۳﴾ رَبِّ فَلَا تَجْعَلْنِي فِي الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿۱۴﴾ وَإِنَّا عَلَيَّ أَنْ تُرِيكَ مَا نَعُدُّهُمْ لِقَدَرُونَ ﴿۱۵﴾ أَدْفَعْ بِأَلْتِي هِي أَحْسَنُ السَّيِّئَةِ مَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَصِفُونَ ﴿۱۶﴾ وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَزَزَتِ الشَّيْطَانِ ﴿۱۷﴾ وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونِ ﴿۱۸﴾ ﴾

هانابردن بؤ خودا له کاتی هاتنی به لادا وه لاهی خراپه به چاکه و هانابردن به خودا له دنده دانی
شہیتان

خودای مہزن فرمانی داوہ به پیغہ مبرہ کہی محمد (ﷺ) له کاتی دابہ زینی به لادا نم دوعایہ بکات ﴿ قُلْ رَبِّ إِمَّا تُرِيئَنِي مَا يُوعَدُونَ ﴾ واتہ: بلئی نمی پەرورہ دگارم نہ گہر ہر نیشانم دہدہیت نہو سزایہی کہ بہ وان بہ لئین داراوہ، یانی نہ گہر سزات دان و من له و کاتہ دا له وی بوم منیش وک نہ وان لی نہ کہیت وک له م فرمودہ یہ دا ہاتوہ کہ نیمامی نہ حمہ دو ترمیزی رپوایہ تیان کردوہ، ترمیزی فرمودہ کہی بہ صحیح داناوہ کہ نہ فرموی: (نہ گہر ویستت بہ لایہ کہ بدہی بہ سہر گہ لیکدا بم بہرہوہ بق لای خوت توشی نہو بہ لایہ مہ کہ، ﴿ رَبِّ فَلَا تَجْعَلْنِي فِي الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴾ واتہ: پەرورہ رندہم! لہ گہ ل سستہ مکارانم دامہ نی، ﴿ وَإِنَّا عَلَيَّ أَنْ تُرِيكَ مَا نَعُدُّهُمْ لِقَدَرُونَ ﴾ واتہ: نہ گہر ہمانہ ویئت نہوہی توشی نہوانی دہ کہین له تاقی کردنہوہ و بہ لاو نازار نیشانی توشی دہدہین، پاشان خودای مہزن پئی نیشان دہدا بق چاکہ کردن لہ گہ ل نہوانہی کہ خراپہی لہ گہ ل دہ کہن له کاتی کدا کہ تیکہ لاویان دہ کات - لہ گہ لیان دہ زی - بق نہوہی سہرنجیان رابکی شیت، ہتا نہو دوژمنایہ تی و بقو کینہ یان بیئتہ دوستایہ تی و خوشہ ویستی وک خودای مہزن دہ فرموویت: ﴿ أَدْفَعْ بِأَلْتِي هِي أَحْسَنُ السَّيِّئَةِ مَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَصِفُونَ ﴾ واتہ: تو و لاهی خراپہ بہ چاکہ بدہرہوہ، نیمہ باشتر دہ زانین نہوان چی دہ لئین و ہر بہ م شیوہ یہ خوی گہورہ له نایہ تیکی تردا فرموویہ تی: ﴿ أَدْفَعْ بِأَلْتِي هِي أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ ﴿۲۱﴾ وَمَا يُلْقِيهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَمَا يُلْقِيهَا إِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ ﴿۲۲﴾ ﴾ واتہ: کہسی تر نہو ناموژگاری و رہوشت و سیفہ تہ بہ جی ناہنیتیت ﴿ إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا ﴾ مہ گین نہوانہی خوراگرن لہ سہر نازاری خہ لکی و بہ چاکی مامہ لہ یان لہ گہ ل دہ کہن ہر چہ ندہ نہوان بہ

۱ احمد (۲۴۳/۵)، تحفة الأحوزی (۱۰۸/۹).

۲ فصلت (۳۵-۳۴)، واتہ: بہ چاکترین شیوہ و لاهی (خراپہ) بدہوہ نہوسا کہسی کہ له نیوان تئو نہو دا دوژمنایہ تی ہمیہ وک دوستیکی داسوژو گیانی بہ گیانی لی دیت، ہم ناستہ ناگات کہسانی تہ بیئت کہ خوراگرن بہ نارامن و ہ پئی ناگات مہ گہر کہ سیک خاوہنی بہ شی ہرہ گہورہ بیئت (لہ پاداشت).

قسه‌ی ناشیرین و خرابه و لامیان دهنده‌نوه ﴿وَمَا يُلْقِيهَا إِلَّا ذُو حَظِّ عَظِيمٍ﴾ واته: توشی نابیت مه‌گین که‌سیک له دنیاو پۆزی قیامه‌تدا به‌خته‌ور بیت. ﴿وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيْطَانِ﴾ خوای گه‌وره فرمان به پیغه‌مبهر ﴿ﷺ﴾ ده‌کات که هانا بیات بق خودا له دنده‌دانی شه‌یاتیینه‌کان، چونکه شه‌یاتین فی‌لَو خُذْکونجان له‌گه‌لیان سوودی نیه هر‌گیز به‌ره و چاکه نایه له باسی هانا‌بردندا (الاستعاذة) له پیشه‌وه باسماں کرد که پیغه‌مبهری خودا ﴿ﷺ﴾ ده‌یفه‌رموو: (هانا ده‌به‌مه به‌ر خودای زۆر بیسه‌رو زانا له شه‌یاتی نی‌فرینلی‌کراو- بی‌هش له به‌زه‌یی خودا - له دنده‌دانی و له‌خوبایی کردنی و له‌خه‌لافاندنی. ^۱ ﴿وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونِ﴾ واته: وه په‌نات پی‌ ده‌گرم له‌وهی (شه‌یاتانه‌کان) ناماده بن لام (سهرم لی بشیوینن). یانی: هانا ده‌به‌م به‌تۆ له هر شتی‌کدا که من ده‌یکم نه‌ی خودایه، بۆیه خوای گه‌وره فرمانی داوه به زی‌کری خودا له سهره‌تای کاره‌کانه‌وه بق دور‌خستنه‌وه‌ی شه‌یتان له کاتی نان خواردن و سهر‌جی‌گه‌بیکردن له‌گه‌ل هاوسه‌رو سهر‌برینی مه‌پو مالاتدا وه هر شتی‌کی تر له‌وا‌نه. بۆیه نه‌بو داود پیاوی‌تی کردوه که پیغه‌مبهری خوا ﴿ﷺ﴾ فه‌رموو‌یه‌تی: (خوایه هانا به‌تۆ ده‌به‌م له پیری و له خنکان و بون به‌زیره‌وه (الهدم)، وه هانا ده‌به‌م به‌تۆ له ده‌ست لی‌وه‌شان‌دنی شه‌یتان له‌کاتی مردندا).^۲

﴿حَقَّ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ ﴿۱۱﴾ لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ

قَالَهَا وَمِنْ دَرَأِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿۱۲﴾﴾

خۆزگه و ناواتی خوانه‌ناسان له کاتی گیان کیشاندا - مردندا -

خوای گه‌وره باسی حالی که‌سیکی خوانه‌ناس ده‌کات له کاتی گیان ده‌رچوونایه و خه‌ریکه ده‌مریت و زۆر سهر‌پنجی فرمانی خودای گه‌وره‌ی کردوه، که داوای گه‌پانه‌وه ده‌کات بق دنیا بق نه‌وه‌ی نه‌و کاره خرابانه‌ی کردوو‌یه‌تی کاری چاکه‌ی له‌جی بکات هه‌تا له دنیا‌دا بيمينیت، بۆیه خوای گه‌وره ده‌فه‌رموو‌یت: ﴿حَقَّ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ ﴿۱۱﴾ لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ﴾ واته: هه‌تا کاتی مردن دیت بق هر کامیان نه‌وسا ده‌لی: نه‌ی په‌روه‌ردگارم بمکپه‌ره‌وه (بق دنیا)، به‌لکو کرده‌وه‌ی چاک بکهم له و ته‌مه‌نه‌ی له ده‌ستم چووه، وه‌ک خوای گه‌وره فه‌رموو‌یه‌تی: ﴿وَأَنْفِقُوا مِنْ مَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُن مِّنَ

^۱ ابو داود (۴۹۰/۱).

^۲ ابو داود (۱۹۴/۲).

الصَّالِحِينَ ﴿۱۰﴾ وَلَنْ يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿۱۱﴾،^۱ و ه فرموده‌ی: ﴿وَأَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا أَخِّرْنَا إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ مُجِبْ دَعْوَتَكَ وَتَسَبِّحْ الرَّسُولَ أَوْلَمِ نَكْفُرُوا أَقْسَمْتُمْ مِنْ قَبْلِ مَا لَكُم مِّنْ ذُرِّيٍّ﴾،^۲ و ه فرموده‌ی: ﴿يَوْمَ يَأْتِي تَأْوِيلَهُ يَقُولُ الَّذِينَ سُئِمُوا مِنْ قَبْلِ قَدِ جَاءَتْ رُسُلٌ مِنَّا بِالْحَقِّ قَهَلْنَا مِنْ شُعْمَاءَ فَيَسْمَعُوا لَنَا أَوْ نُرَدُّ فَنَعْمَلْ غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ﴾،^۳ و ه فرموده‌ی: ﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الْمُجْرِمُونَ نَاكِسُوا رُءُوسِهِمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ رَبَّنَا أَبْصَرْنَا وَسَمِعْنَا فَارْجِعْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا إِنَّا مُوقِنُونَ﴾،^۴ و ه فرموده‌ی: ﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ وَقَعُوا عَلَى النَّارِ فَقَالُوا يَا لَيْتَنَا نُرَدُّ وَلَا نُكَذِّبُ بِآيَاتِ رَبِّنَا وَنَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿۱۷﴾﴾ بَلْ بَدَأ لَكُم مَّا كَانُوا يَكْفُرُونَ مِنْ قَبْلِ وَلَوْ رُدُّوا لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ﴾،^۵ و ه فرموده‌ی: ﴿وَوَرَى الظَّالِمِينَ لَمَّا رَأَوْا الْعَذَابَ يَقُولُونَ هَلْ إِلَىٰ مَرْرٍ مِّن سَبِيلٍ﴾،^۶ و ه فرموده‌ی: ﴿قَالُوا رَبَّنَا آتِنَا آثِنَيْنِ وَأَحْيِيْنَا آثِنَيْنِ فَاعْرِفْنَا بِذُنُوبِنَا فَهَلْ إِلَىٰ خُرُوجٍ

۱ المنافقون (۱۰-۱۱)، واته: بیه‌خشن هیتدی له پۆزیانه‌ی پیمان داون پیش شه‌وی مردن یه‌خه به یه‌کیتکان بگریت شه‌وسا بلین: خوابه‌ی خۆزگه مردنی منت دوا بخستایه بی ماوه‌یه‌کی نزیک جا مالم بیه‌خشیا‌یه له چاکان بووما‌یه، ه‌رگیز خوا هیچ که‌سیک دواناخات (له مردن) کانتیک که وه‌ختی هات وه خوا شاره‌زایه به‌وی که ده‌یکن.

۲ ابراهیم (۴۴)، واته: وه (ئه‌ی موحه‌مه‌د (ﷺ)) خه‌لکی ناگادار بکه وه‌ترسینه له وه‌پۆزه‌ی که سزایان بی دیت ئینجا شه‌وانه‌ی که سته‌میان کردوه ده‌لین: ئه‌ی په‌روه‌ردگارمان بی ماوه‌یه‌کی که‌م دوامان بخه تا وه‌لامی بانگه‌وازه‌که‌ت بده‌ینه وه‌و شوینی پیغه‌مه‌ران بکه‌وین ئه‌ی ئیوه نه‌بوون پیشتر سویندتان خواره که ه‌رگیز له‌ناو ناچن.

۳ الاعراف (۵۳)، واته: ئه‌و پۆزه‌ی که سه‌ره‌نجامی (هه‌ره‌شه‌کانی) به‌دی دیت شه‌وانه‌ی له‌وه‌پیش له‌بریان کردبوو ده‌لین: به‌پاستی نیردراوه‌کانی په‌روه‌ردگارمان به‌پاستیه وه‌هاتن، جا ئایا (ئه‌مرق) تکا کارانتیک بی ئیغه هه‌یه تکامان بی بکه‌ن یا بکه‌پن‌دینیه‌وه بی دنیا تا کرده‌وه‌ی چاک بکه‌ین نه‌که ئه‌وه‌ی ده‌مان کرد.

۴ السجدة (۲۲)، واته: ئه‌گه‌ر ده‌بینی کانتیک (له‌قیامه‌تدا) تاوانباران له‌حوزوری په‌روه‌ردگاریاندا (له‌خه‌جاله‌تیدا) سه‌ریان داخستوه (ده‌لین) ئه‌ی په‌روه‌ردگاری ئیغه (شه‌وی به‌لینت بی دابوین) دیمان و بیستمان ده‌ی بمانگێره‌وه (بی دنیا) تا کرده‌وه‌ی چاک بکه‌ین، به‌پاستی ئیغه دنیاین (له‌قیامه‌ت).

۵ الانعام (۲۷-۲۸)، واته: وه‌ئه‌گه‌ر بیان بینیت کانتیک له‌سه‌ره‌ق‌ه‌راغی دۆزه‌خ وه‌سستیناون که ده‌لین خۆزگه ده‌گه‌پن‌درا‌ینه‌وه بی دنیا و به‌لگه‌کانی په‌روه‌ردگارمان به‌دوق نه‌ده‌زانی وه له‌په‌واداران ده‌بووین، (نه‌خیر به‌پاستیان نیه) به‌لکو ئه‌وه‌ی که له‌وه‌پیش ده‌یانشارده‌وه بو‌یان ده‌رکه‌وتوه وه‌ئه‌گه‌ر بکه‌پن‌دینیه‌وه (بی دنیا) بیگومان دووباره ده‌گه‌پن‌ه‌وه بی ئه‌و کارانه‌ی که لیبان قه‌ده‌غه کرابوو به‌پاستی ئه‌وان دوقزنن.

۶ شوری (۴۴)، واته: وه‌سته‌م کاره‌کان ده‌بینی کانتیک سزای (خوا) ده‌بینن ده‌لین ئایا رینگه‌یه‌که هه‌یه بکه‌پن‌ه‌وه بی دنیا.

مِنْ سَبِيلٍ ﴿۱﴾، وَهُم بِصَطْرٍ حُونَ فِيهَا رَبَّنَا أَخْرَجْنَا نَعْمَلًا صَالِحًا غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ ۗ أُولَٰئِكَ نَعْمَ رُكُومٌ ﴿۲﴾

خودای مہزن باسی ٹوہ دہکات کہ خوانہ ناسان داوای گہ پانہ وہ دہ کمن بق دنیا بہ لام و ہ لامیان نادریتہ و ہ کاتی گیاندہ رچوون و پڑی زیندوویوونہ و ہدا کہ دہوہ سستینین لہ بہر دم خوی گہ و ہ دہا، و ہ لو کاتہ شدا کہ دہ خرینہ ناو ناگر لہ قولایی جہ ہ ہ مہدا جہ زربہ دہ درین، و ہ لیرہ شدا خوی گہ و ہ دہ فہرموویت: ﴿كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا﴾، واتہ: نہ خیر بیگومان ٹمہ تہ نہا وشہ یہ کہ ٹوہ دہ لیت، (کلا) وتہ یہ کہ بق گہ پانہ نہ و ہ پیاہہ لشاخان بہ کار دیت - للردع والجزر - واتہ: و ہ لامیان نادہینہ و ہ داواکہ یان قبول نا کہین، خوی گہ و ہ دہ فہرموویت: ﴿هُوَ قَائِلُهَا﴾ واتہ: قسہ بق خوی دہکات کہ داوای گہ پانہ و ہ دہکات بق ٹوہی کرداری چاکہ بکات، خو ٹہ گہر بگہ ریتہ و ہ بق دنیا کاری چاکہ بکات درق دہکات کہ وا ٹہ لیت، و ہ ک خوی گہ و ہ دہ فہرموویت: ﴿وَلَوْ رَدُّوا لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ﴾، قہ تادہ دہ لئی: سویند بہ خوا بہ تہ مای ٹوہ نیہ بگہ ریتہ و ہ بق ناو کہ سو کارو عہ شیرہ تی و ہ بہ تہ مای ٹوہ نیہ سامان کل بکاتہ و ہ و ہ پابو ریت، بہ لکو بہ تہ مای ٹوہ یہ کہ بگہ ریتہ و ہ فرمانہ کانی خوی گہ و ہ بجمی بینیت، پہ حمہ تی خوی گہ و ہ لہ کہ سیک ٹوہ کارہی کردوہ کہ خوانہ ناس ناواتی بق دہ خوازیت و ہ ختیک کہ جہ زربہ دہ دریت لہ ناو ناگر دا.

بہ رزخ و سزای بہ رزخ

خوی گہ و ہ دہ فہرموویت: ﴿وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ﴾ ٹہبو صالح و کہ سانی تریش لہ م ٹاہ تہ دا ﴿وَمِنْ وَرَائِهِمْ﴾ وتویانہ: واتہ: لہ پیشیانہ و ہ، مواجہید دہ لئی: ﴿بَرْزَخٌ﴾ پہ ردہ یہ کہ لہ نیوان دنیا و قیامہ تدا، محمدی کوی کہ عب دہ لئی: لہ مہ پریک لہ نیوان دنیا و قیامہ تدا، نہ ٹوہ یہ لہ گہ ل خہ لکی

۱ غافر (۱۱)، واتہ: دہ لئین ٹہی پہر و ہ ر دگار مان تق نوو جارت مراندوون و ہ نوو جاریش زیانت بہ بہ ردا کردوون جا دانمان تا بہ تاوانہ کانماندا، دہی ٹایا پریگاہ کہ ہہ یہ بق دہ ریا زبون.

۲ فاطر (۳۷)، واتہ: و ہ ٹوانہ لہ نوزہ خدا ہاوار دہ کمن (دہ لئین): ٹہی پہر و ہ ر دگار مان (لہ نوزہ) دہرمان بینہ تا کردہ و ہی چاک کہین جیاواز لہ و ہی دہ سانکرد (وہ لام دہ درینہ و ہ): ٹایا تہ مہ نمان درین نہ کردن ٹوہ ندہی ٹوہی دہ و ہ ویت بیربکاتہ و ہ تیایدا بیربکاتہ و ہ ترسینہ رتان بق نہا ت؟ دہی (ٹوہ سزا) جہ ٹن چونکہ ہیج یاریدہ دہ ریک بق ستمہ کاران نیہ.

۳ الانعام (۲۸)، واتہ: و ہ ٹہ گہر بگہ پرنینہ و ہ (بق دنیا) بیگومان دوویارہ دہ گہ ریتہ و ہ بق ٹوہ کارانہی کہ لئیان قہ دہ غہ کرابو و ہ بہ راستی ٹہوان دروزن.

دنیا دان بخون و بخونه وه، و نه شه وه شه له گه ل خه لکی قیامه تدابن و له سر کرده وه کانیان پاداشت بدرینه وه، شه بو سه خر ده لی: به رزه خ گورستانه نه له دنیا دان و نه له قیامه تیشدان، له ویدا ده میننه وه تا پژی زیندوو بوونه وه،^۱ خوی گوره ده فهرموویت: ﴿وَمِن رَّوَابِهِمْ بَرَزَخٌ﴾^{۱۱۱} شه مه هه په شه یه له وه که سانه ی که سته مکارن و له گیاندانان و خهریکه ده مرن، واته: جه زیه زهی به رزه خیش له پیشیانه وه یه، وه ک خوی گوره له نایه تیکی ترده ده فهرموویت: ﴿مِن رَّوَابِهِمْ جَهَنَّمُ﴾^۲، وه ده فهرموویت: ﴿وَمِن رَّوَابِهِمْ عَذَابٌ غَلِيظٌ﴾^۳، پاشان ده فهرموویت: ﴿إِلَى يَوْمٍ يُبْعَثُونَ﴾^۴ واته: به رده وام جه زره به ده درین تا پژی زیندوو بوونه وه. وه ک له م فهرمووده یه دا هاتوه: (به رده وام جه زره به ده درین تییدا)، واته: له ناو زه میندا.^۵

﴿فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ فَلَا أَنْسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَسْأَلُونَ﴾^{۱۱۱} ﴿فَمَنْ ثَمَرْتٌ مَّوْزِنُهُ، فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾^{۱۱۲} ﴿وَمَنْ حَفَّتْ مَّوْزِنُهُ، فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ﴾^{۱۱۳} ﴿تَلْفَحُ وَجُوهُهُمُ النَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ﴾^{۱۱۴}

فووکردن به که نشاخا و کیشانه ی کرداره کان

خوی گوره باسی شه وه ده کات کاتیک که فوکرا به که له شاخدا، فوی زیندوو بوونه وه، خه لکی له کرده کانیان مه لسانه وه، ﴿فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ فَلَا أَنْسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَسْأَلُونَ﴾^{۱۱۱} واته: خزمایه تی هیچ سویدیکی نامینیتیت و پرسیری یه کتری ناکن، باوک خه می کوری خوی ناخوات و نای لاوینیتته وه و گوئی پی نادات، خوی گوره له نایه تی ترده فهرموویته تی: ﴿وَلَا يَسْتَلُ حِمِيمٌ حَمِيمًا﴾^{۱۱۲} یصروته م^۳ يود المجرم لو يقتدي من عذاب يومئذٍ بينيه^۴، واته: که س له که سی خوی ناپرسیتته وه چاویشی لیتته تی، با شه ونده تاوانی زور بیت و پشتی نه وی کرد بیت و وه شه که سه به پرزترین و خوشه ویستترین که سیش بوویت له لای له دنیا دا، لای لی ناکاته وه و به شه ندازه ی بالی میشوه له یه ک

^۱ الدر المنثور (۱۱۶/۶).

^۲ الجاثية (۱۰)، واته: له پیشیانه وه ناگری دوزه خه.

^۳ ابراهيم (۱۷)، واته: له دوی شه وه ش سزای سهخت (ده دریت).

^۴ تحفة الأحوزي (۱۸۳/۴).

^۵ المعارج (۱۰-۱۱).

یارمہ تی نادات، خوی گہورہ دہ فہرموویت: ﴿يَوْمَ يَبْرُزُ النَّارُ مِنْ أُخْبِهِ ﴿۳۱﴾ وَأَبُوهُ ﴿۳۲﴾ وَصَنَجِيلُهُ وَبَيْتُهُ ﴿۳۳﴾﴾
 ئیبینو مہ سعود دہ لی: کاتیک پڑی قیامت ہات، خوی گہورہ ہموو خہ لکی کڑدہ کاتہ وہ لہ یکہ مین
 کہ سہوہ تا دواہہ مین کہ س، پاشان جارچیکہ جارنہ دات کنی ناہہ قیہ کی پیکراوہ با بیت ہہ قہ کہ ی
 خوی وہ رگریتہ وہ، دہ لی: پیاو پئی خوشو ہہ قی ہہ بیت بہ سہر باوکیہ وہ یان براہہ وہ یان خیزانیہ وہ
 با زرد بچو کیش بیت، وہ ک خوی گہورہ فہرموویت: ﴿فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ فَلَا أَنْسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ
 وَلَا يَتَسَاءَلُونَ ﴿۳۴﴾ ئیبینو نہ بی حاتم ریوایہ تی کردوہ،^۱ خوی گہورہ دہ فہرموویت: ﴿فَمَنْ ثَقَلَتْ مَوَازِينُهُ
 فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿۳۵﴾ و اتہ: ہر کہ سینک چاکہ کانی فورستر بوو بہ سہر خرابہ کانی با بہ یک
 چاکہ یش بیت، نہ م قسہ قسہ ی ئیبینو عہ باسہ^۲ ﴿فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿۳۶﴾ و اتہ: نہ وانہ بہ و کارہ یان
 کہ کردوویانہ سہر کہ وتوون و پڑگاریان بووہ لہ و خرابہ ی کہ لہ دہستی پایان دہ کرد، ﴿وَمَنْ خَفَّتْ
 مَوَازِينُهُ ﴿۳۷﴾ و اتہ: نہ وہ ی خرابہ کانی فورستر بوو لہ چاکہ کانی ﴿فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ ﴿۳۸﴾ و اتہ:
 نہ وانہ دہ پانددویانہ و تیاچوون و زہ رہ ریکی زدریان کردوہ بڑیہ خوی گہورہ فہرموویت: ﴿فِي جَهَنَّمَ
 خَالِدُونَ ﴿۳۹﴾ و اتہ: دہ میننہ وہ لہ ناو جہہ نہ مدا بہ بردہ وامی و ہر گیز لئی دہ رناچن و نابدن ﴿تَلْفَحُ
 وُجُوهُهُمُ النَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ ﴿۴۰﴾ و اتہ: (ناگری نڈزہ خ) دہ م و چاویان دہ سوتینیت و ہہ موویان لہ ناگری
 نڈزہ خدا لیویان ہہ لقرچاوہ و دانہ کانیان دہر کہ وتوہ، وہ ک خوی گہورہ لہ نایہ تیک تردا فہرموویت:
 ﴿وَتَقْنَىٰ وُجُوهُهُمُ النَّارُ ﴿۴۱﴾ و وہ دہ فہرموویت: ﴿لَوْ يَعْلَمُ الَّذِينَ كَفَرُوا حِينَ لَا يَكْفُرُونَ عَنْ وُجُوهِهِمْ
 النَّارُ وَلَا عَنْ ظُهُورِهِمْ ﴿۴۲﴾ پاشان فہرموویت: ﴿وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ ﴿۴۳﴾ عہ لی کوی نہ بو تہ لہ
 ئیبینو عہ باسہ وہ نہ گوزنتہ وہ کہ نہ لی: (کالحون) و اتہ: ناشیرینن^۱

^۱ عبس (۳۴-۳۶)، و اتہ: نہ و پڑہی کہ مرقف پادہ کات لہ برای، و دایکی و باوکی، و ژنی و کویانی.

^۲ الطبری (۷۲/۱۹).

^۳ الدر المنثور (۴۱۸/۶).

^۴ ابراہیم (۵۰)، و اتہ: دہ م و چاویشیان ناگر دایقوشیوہ.

^۵ الانبیاء (۳۹)، و اتہ: نہ گہر نہ وانہ ی کہ کافرن بیانزانیایہ (چ سزایہ کی سہخت لہ بہر دہ میانداہیہ) کاتیک ناتوان

بلیسہ ی ناگر لہ دہ م و چاوو پشتیان دور بخہ نہ وہ.

^۶ الطبری (۷۴/۱۹).

﴿أَلَمْ تَكُنْ أَتَىٰ تُنَلِّ عَيْتِكُمْ فَمَكَّمْتُمْ بِهَا ثَكْرًا بَلَّوْنَا قَالُوا رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا

صَّالِحِينَ ﴿١٦﴾ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِن عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ ﴿١٧﴾

سهرزه‌نشتی خه‌لکی ناو ناگرو دانفانیان به به‌دبه‌ختی غویاندا و داواکردنیان بودم‌چوون له ناگر
 نه‌مه هه‌په‌شوه و سهرزه‌نشتیکه له لایه‌ن خواوه له خه‌لکی ناو ناگر له‌سه‌ر نه‌و تاوانانه‌ی کردوویانه
 له خوانه‌ناسی و گونا‌هو خرابه‌کاری و لاساری که بووه‌ته هژی زه‌لیلی و له‌ناو‌چوونیان، بویه‌ خوی
 که‌وره ده‌فهرموویت: ﴿أَلَمْ تَكُنْ أَتَىٰ تُنَلِّ عَيْتِكُمْ فَمَكَّمْتُمْ بِهَا ثَكْرًا بَلَّوْنَا قَالُوا رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا
 صَّالِحِينَ﴾ واته: نایه‌ته‌کانی من له دنیا‌دا
 به‌سه‌رتاندا نه‌ده‌خوینرایه‌وه که‌چی نیوه به‌ درۆتان ده‌زانی و نیمانتان بی نه‌ده‌هینا، واته پیغه‌مبه‌رانم
 بۆ ره‌وانه‌ کردن و کتیبیشم بۆ ناردن و هاووینه‌ی نیوه‌شم زه‌لیل کرد، هیچ به‌لگه‌یه‌کتان به‌ ده‌سته‌وه
 نه‌ما بیکه‌نه بیان و خوستانی بی ده‌ریاز بکن، وه‌ک خوی که‌وره فهرموویته‌ی: ﴿إِنَّمَا يَكُونُ لِلنَّاسِ عَلَىٰ
 اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ﴾،^۱ وه‌ فهرموویته‌ی: ﴿وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَقَّ نَبَعْتِ رَسُولًا﴾،^۲ وه‌ فهرموویته‌ی: ﴿كَلِمًا
 أَلْتِي فِيهَا فَوْجٌ سَأَلْتُمْ خَزَنَتَهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ﴾ (۸) قَالُوا بَلَىٰ قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِن سَمَاءٍ
 إِنَّا نَسْتَعْتِبُ الْإِلَٰهَ فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ ﴿١٠﴾ وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ ﴿١١﴾ فَأَعْرَفُوا بِذَنبِهِمْ فَسُحْقًا
 لِأَصْحَابِ السَّعِيرِ﴾،^۳ بویه‌ نه‌لین وه‌ک خوی که‌وره ده‌فهرموویت: ﴿قَالُوا رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا
 وَكُنَّا قَوْمًا صَّالِحِينَ﴾ واته: ده‌لین نه‌ی په‌روه‌ردگاری نیمه به‌لگه‌ی ته‌واومان بۆ هات به‌لام نیمه
 به‌دبه‌ختی پوی تی‌کردین سه‌رمان لی شیواو سه‌رمان بۆ دانه‌نه‌واندو شوینی نه‌که‌وتین و گو‌مراو
 بیبه‌ش بووین، پاشان وه‌ک خوی که‌وره ده‌فهرموویت له‌ناو ناگردانه‌پارینه‌وه‌نه‌لین: ﴿رَبَّنَا أَخْرِجْنَا
 مِنْهَا فَإِن عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ﴾ نه‌ی په‌روه‌ردگاران له‌ دۆزه‌خ ده‌رمان بی‌نه‌و بمانگپه‌وه‌وه بۆ ژبانی دنیا
 نه‌گه‌ر جاریکی تر‌گه‌پاینه‌وه‌ سه‌ر نه‌و کارانه‌ی پیشوومان، نه‌وان نیمه‌سته‌مکارین و هه‌قی خویه‌تی
 ۱ النساء (۱۶۵)، واته: بۆ نه‌وه‌ی خه‌لکی بیانیی نه‌بیته‌ به‌سه‌ر خواوه‌ دوی (ناردنی) پیغه‌مبه‌ران.
 ۲ الاسراء (۱۵)، واته: نیمه‌هه‌رگیز‌سزای (به‌نده‌کان) ناده‌ین هه‌تا پیغه‌مبه‌ر نه‌نترین (بو‌یان).
 ۳ الملك (۸-۱۱)، واته: هه‌رچه‌ند ده‌سته‌یه‌ک فریج بدزینته‌ ناویه‌وه‌وه‌ ده‌رگا‌وانه‌کانی دۆزه‌خ پرسپاریان لی‌ ده‌کن‌نایا
 پیغه‌مبه‌ریکی تر‌سینه‌رتان بۆ نه‌هاتووه‌ (له‌ دنیا‌دا)، ده‌لین: به‌لی بۆمان هاتووه‌ به‌لام به‌درۆمان ده‌زانی و ده‌مانووت
 (پتی): خوا‌هیچی نه‌ناردووه‌ته‌ خواره‌وه‌ نیوه‌ به‌س له‌ گو‌مرایه‌کی که‌وره‌دان، وه‌ ده‌لین: نه‌گه‌ر‌سه‌ی (پیغه‌مبه‌ر)‌مان
 ببیستایه‌ یا تیبگه‌یشتینایه‌ نه‌مۆ له‌ هاو‌ریبانی دۆزه‌خ نه‌ده‌بووین، نیتر‌پییان‌نا له‌ گونا‌مه‌که‌یان، که‌وابوو‌دوری له‌
 میبه‌ر‌بانی‌خوا بۆ هاو‌ریبانی دۆزه‌خ.

تَقُولُ مَا نُوْا بِكَرِيْمًا وَهِيَ خَوَیْ كِهْرَه دَه فِهْرَمُووِيْتِ: ﴿فَاعْرَفْنَا بِذُنُوبِنَا فَهَلْ اِلٰی خُرُوْجٍ مِّنْ سَيِّئِ

﴿۱۱﴾ ذَلِكُمْ بِاَنَّهُ اِذَا دُعِيَ اللّٰهُ وَحْدَهُ كَفَرْتُمْ وَاِنْ يُشْرِكْ بِهٖ تَوَسَّلْتُمْ اِلَيْهِ لَعَلَّ الْعَلِيَّ الْكَبِيْرَ ﴿۱﴾

﴿قَالَ اٰخَسْرُوْا فِيْهَا وَلَا تَكْلُمُوْنَ ﴿۱۸﴾ اِنَّهٗ كَانَ فَرِيْقٍ مِّنْ عِبَادِيْ يَقُوْلُوْنَ رَبَّنَا اٰمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا وَاَرْحَمْنَا وَاَنْتَ

خَيْرُ الرَّحِيْمِيْنَ ﴿۱۸﴾ فَاَتَّخَذْتُمُوْا سِحْرًا حَتّٰى اَسْوَأْتُمْ اَسْوَاكُمْ ذِكْرِيْ وَكُنْتُمْ مِّنْهُمْ تَضْحَكُوْنَ ﴿۱۱﴾ اِنِّيْ جَزَيْتُهُمُ الْيَوْمَ

بِمَا صَبَرُوْا اَنْهُمْ هُمُ الْفٰسِقُوْنَ ﴿۱۱﴾﴾

وه لّامی خوای گه وره و ده کو تکر دنی خوانه ناسان

نمه وه لّامی خوای گه وره یه بق خوانه ناسان کاتیک داوای لی ده کن له ناگر بیته دهره وه و

بیانگیتته وه بق نم ژیانهی دنیا، خوای گه وره دهره رموویت: ﴿اٰخَسْرُوْا فِيْهَا﴾ واته: بمینته وه له ناو

ناگرده به زه لیلی و سوک و پیسوی ﴿وَلَا تَكْلُمُوْنَ﴾ واته: جاریکی تر نم داوایه دو باره نه که نه وه،

وه لّامی نثوه لای من نیه، عه وفی ده لی: له نینو عه باسه وه ﴿اٰخَسْرُوْا فِيْهَا وَلَا تَكْلُمُوْنَ﴾ نمه قسه ی

خوای په رحمانه کاتیک که نه وانه په یوه ندیان دهری و قسه یان ناگاته لای خوا. نینو نه بی حاتم

په یوای تهی کردوه له عبدالله ی کورپی عه مره وه ده لی: خه لکی چه ه تم هاوار ده که نه مالیک - مالک -

چل سال وه لّامیان ناداته وه، پاشان وه لّامیان ده داته وه نه لی: نثوه ده مینته وه، ده لی: سویند به خوا

داواکه یان له لای مالیک و په وره رنده ی مالیک هیچ قورساییه کی نیه - بی پزّه - پاشان ده پارپته وه له

خوداو نه لین: ﴿رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا سِقُوْمَاتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا ضٰلِّیْنَ ﴿۱۱﴾ رَبَّنَا اٰخْرَجْنَا مِنْهَا فَاِنَّا

ظٰلِمُوْنَ﴾، ده لّین: لّیان بیده نگ ده بیت - وه لّامیان ناداته وه - به نه ندازه ی دوچار له ته منی

دوینا پاشان وه لّامیان ده داته وه ﴿اٰخَسْرُوْا فِيْهَا وَلَا تَكْلُمُوْنَ﴾ ده لی: سویند به خوا دوی نه وه نیر

نه وانه قسه یه که به ده میاندا نایه، هه ناسه ده دهن و وه ری ده گرنه وه له چه ه ننه مدا، ده نگیان به

وینته ی دهنگی کره له سه ره تاوه هه ناسه ده دهن و له دواییه که یدا وه ری ده گرنه وه. پاشان خوای

۱ غافر (۱۱-۱۲)، واته: جا دانمان به تاوانه کانماندانا، ده ی نایا ریگیه که هه یه بق دهریزوون، نم سزایه تان له بهر

نه وه یه که به راستی هر کاتیک خوا به تاکو ته نهایی بیه رسترایه نثوه بیباوه دهریون وه نه گهر هاویه شی بق دابنرایه

نثوه باوه پتان ده مینا (به هاویه ش دانانه) به یاردان هر بق خوای بلندو به رزو گه وره یه.

۲ الطبری (۱۹/۷۹).

۳ الزهد لنهاد بن السری (۱/۱۵۸).

گوره تاوانه کانی دنیا یان بیردینیتوه که چون گالته یان به بنده خاوهن باوه پو دؤسته کانی کردوه، ده فہرموویت: ﴿فَاتَّخَذْتُمُوهُمْ سَخِرَاءً﴾ واتہ: ئیوہ ہر گالته تان ہی دہ کردن کاتیک ئوان بہ ترسو لہ رزہ وہ لہ من دہ پارانہ وہ ﴿حَتَّىٰ اَسْوَأْتُمْ ذِكْرِي﴾ واتہ: ئوہندہ بقو کینہ تان لیٹیان بوو، وای لیکن کردن یادی منیان لہ بیربردنہ وہ ﴿وَكُنْتُمْ مِنْهُمْ تَضْحَكُونَ﴾ واتہ: ئیوہ بہو کارہ چاکو عیباده تی ئوان پیئدہ کہ نین. وه ک خوی گوره لہ م نایہ تی تردا دہ فہرموویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا يَضْحَكُونَ ﴿۲۱﴾ وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ يَتَغَامَزُونَ ﴿۲۲﴾﴾ واتہ: تیرو توانجو گالته یان پیئدہ کردن. پاشان خوی گوره باسی دؤستو پیواچا کانی خوی دہ کات کہ چون پاداشتی داوئہ تہ وہو دہ فہرموویت: ﴿إِنِّي جَزَيْتَهُمُ الْيَوْمَ بِمَا صَبَرُوا﴾ واتہ: وا من ئہم بق پاداشتم دانہ وہ بہ مؤی خوگریانہ وہ لہ سر ئوہی کہ ئیوہ نازارتان دانو گالته تان ہی دہ کردن ﴿أَنَّهُمْ هُمُ الْفَٰسِقُونَ﴾ واتہ: خستمانہ ریزی بزگارانو بیونہ بہندہ ہی بہختہ وری و میمنی و بہ ہشت و بزگاریان بوو لہ ناگری جہ ہنم.

﴿قُلْ كَمْ لَبِئْتُمْ فِي الْأَرْضِ عَدَدَ سِنِينَ ﴿۲۳﴾ قَالُوا لَبِئْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمِ فَسَلِ الْعَادِينَ ﴿۲۴﴾ قُلْ إِنْ لَبِئْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا لَّوْ أَن كُمْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿۲۵﴾ أَنحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ ﴿۲۶﴾ فَتَعَلَىٰ اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْمَرْشِ الْكَبِيرِ ﴿۲۷﴾﴾

خوی گوره بہندہ کانی خوی ناگادار دہ کاتہ وہ لہ سر ئو تہ منہ کہ می لہ خوا پەرستیدا بہ سہریان نہ بردوہ و ہی ہودہ تہ وایان کردوہ لہ دنیا دا، ئہ گہر خو پراگر بوونایہ لہ و ماوہ کہ می ژیانی دنیا دا بزگاریان دہ بوو. وه ک چون دؤستہ لہ خواتر سہ کانی بزگاریان بوو ﴿قُلْ كَمْ لَبِئْتُمْ فِي الْأَرْضِ عَدَدَ سِنِينَ﴾ واتہ: خوا دہ فہرموویت: چہندی مانہ وہ لہ دنیا دا ﴿قَالُوا لَبِئْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمِ فَسَلِ الْعَادِينَ﴾ واتہ: پڈژیک یان کہ متر لہ پڈژیک ماینہ وہ، پرسیار لہ وانہ بکن کہ سہ رژیتری دہ کن، ﴿قُلْ إِنْ لَبِئْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا﴾ واتہ: خوا دہ فہرموویت: ماوہ یہ کی زڈ کہ م مانہ وہ بہ ہموو پیئوہ ریک

۱ ﴿إِنَّهُ كَانَ فَرِيقٌ مِّنْ عِبَادِي يَقُولُونَ رَبَّنَا ءَأَمْنَا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ﴾ واتہ: بیگومان لہ دنیا دا کومہ لیک لہ بہندہ کانی من دہ یان وت ئہی پەرور دگار مان ئیمہ باوہ پمان ہینا وہ دہی لیٹان خو ش بہو پہ حمان ہی بکہ چونکہ تئو چاکرتینی میہرہ بانانی

۲ المطففين (۲۹-۳۰)، واتہ: بیگومان ئوانہی کہ بہ دکار بیون پیئدہ کہ نین بہ وانہی کہ بزوا یان ہینا بوو، وه کاتیک کہ بہ لایاندا بزیشتنایہ چاویان لئ دادہ کرتن.

﴿لَوْ أَنكُمْ كُنْتُمْ تَقْلِقُونَ﴾ واته: نه‌گه‌ر بتان‌زانیایه پِزنی دنیا‌یه‌کی که‌م تم‌م‌نتان نه‌ئ‌دا به‌سه‌ر ژیا‌نتیکی نه‌پ‌راوه و هه‌تا‌ه‌تا‌ییدا. وه هه‌لنه‌ئ‌ستان به‌و کاره خرابانه‌ی که‌ کردتان وه خواتان له خوتان نه‌ده‌پ‌ه‌نجان‌دو به‌ر تو‌پ‌ه‌ی نه‌ده‌که‌وتن له‌و ماوه که‌مه‌ی ژیا‌ندا، نه‌گه‌ر ئی‌وه‌ش خور‌پ‌اگر بی‌ونایه له‌سه‌ر خوابه‌رستی و گو‌پ‌پ‌ای‌لی فه‌رمانه‌کانی خودا وه‌ک چو‌ن خاوه‌نبا‌وه‌پ‌ه‌کان پی‌ی هه‌لسان، پ‌زگارتان ده‌بو‌و، وه‌ک چو‌ن ئه‌وان پ‌زگاریان بو‌و، ئی‌بنو ئه‌بی حاتم پ‌ی‌وابه‌تی کردووه له سه‌فوانه‌وه ئه‌ویش له ئه‌یفه‌عی کور‌ی عه‌بدی که‌لا‌عیه‌وه که‌ گو‌یی ئی‌ بو‌وه و تار‌ی ئه‌دا بۆ خه‌لکی ده‌یگوت: پ‌نغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) فه‌رمو‌وی: ﴿کاتیک خ‌وای گه‌وره خه‌لکی به‌هه‌شتی خسته به‌هه‌شت و خه‌لکی نا‌گ‌ریشی خسته ناو نا‌گر پی‌یان ئه‌فه‌رمو‌ویت: ئه‌ی خه‌لکی به‌هه‌شت چه‌ند سال له زه‌مین مانه‌وه؟ ئه‌ئین: پ‌وژیک یان که‌متر له پ‌وژیک، ده‌فه‌رمو‌ویت: چه‌نده باز‌رگانه‌ی‌کی چاک‌تان کردووه له‌و پ‌وژه‌دا یان که‌متر له‌و پ‌وژه‌! ئه‌وه دل‌وفانی و پ‌ه‌زاهه‌ندی و به‌هه‌شتی منه تئیدا بمئینه‌وه هه‌تا هه‌تایه و لئ‌ی ده‌رنا‌چن، پ‌اشان ده‌فه‌رمو‌ویت: ئه‌ی خه‌لکی ناو نا‌گر چه‌ند سال له زه‌مین مانه‌وه؟ ئی‌ئن: پ‌وژیک یان که‌متر له پ‌وژیک، پی‌یان ده‌فه‌رمو‌ویت: چه‌نده باز‌رگانه‌ی‌کی خراب‌تان کردووه له‌و پ‌وژه‌دا یان که‌متر له‌و پ‌وژه‌! ئه‌وه نا‌گ‌رو تو‌پ‌ه‌ی منه تئیدا بمئینه‌وه هه‌تا هه‌تایه لئ‌ی ده‌رنا‌چن)¹.

خ‌وای گه‌وره به‌نده‌مکانی بی‌ه‌وده دروست نه‌کردووه

خ‌وای گه‌وره ده‌فه‌رمو‌ویت: ﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا﴾ واته: ئایا وا ده‌زانن که به‌ کالته دروست کراون به‌بی ئاره‌زوو مه‌به‌ستی خوتان و کارزانی ئیمه. گوتراوه: (لعبث) یانی گه‌مه و کالته، واته: یاری بکه‌ن و پ‌ابو‌پ‌ین وه‌ک گیانه‌وه‌ره‌که‌نی تر چو‌ن وه‌دی هاتوون، نه‌ پ‌ادا‌شتیان هه‌یه‌و نه‌ سزایش ده‌درین، نه‌خ‌یز، ئی‌وه‌مان دروست کردووه بۆ عیبا‌ده‌ت کردن و به‌جیه‌ئ‌تانی فه‌رمانه‌کانی خ‌وای گه‌وره ﴿وَأَنكُم إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ﴾ واته: واتان ده‌زانی ئی‌وه جار‌یکی تر نا‌گه‌پ‌ینه‌وه بۆ لامان له پ‌وژی قیامه‌ت‌دا، وه‌ک خ‌وای گه‌وره له‌ ئایه‌تیک‌ی تر‌دا فه‌رمو‌ویه‌تی: ﴿أَلَيْسَ الْإِنسَانُ أَن يَرْكَ سُدًى﴾²، واته: ئاخ‌و مرؤ‌ف واده‌زانی به‌ خ‌و‌پ‌ایی وازی ئی‌ ده‌هئ‌یرت، ﴿فَتَعَلَى اللَّهِ الْمَلِکُ الْحَقُّ﴾ واته: خ‌وای گه‌وره پ‌اک‌و بی‌ عه‌یبه له‌وه‌ی که‌ شت دروست بکات به‌ خ‌و‌پ‌ایی و بی‌ ه‌وده، چونکه‌ ئه‌و پ‌اشایه‌کی پ‌است و پایه به‌رزه ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْکَوبِرِ﴾ واته: هه‌یج په‌رسترا‌ویک‌ نیه‌ جگه له‌و که‌ په‌روه‌ردگاری عه‌رش‌ی به‌پ‌یزو به‌رزه، با‌سی ته‌ختی کردووه - العرش - که‌ سه‌ری هه‌موو دروست‌کراوه‌کانه وه‌سفیشی

¹ اسد الغابة (۱/۱۸۷).

² القيامة (۳۶).

کردوه به گوره، واته: شیوه جوان و شکل شیرین، وهك خوی گوره له نایه تیکی تردا فرموویته: ﴿فَأَبَلْنَا فِيهَا مِنْ كَلِّ رَوْحٍ كَرِيمٍ﴾، واته: به هوی شو (بارانه وه) له زه ویدا هه موو جوره پوهه کیتی به که لک و جوانمان پرواند.

﴿وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ﴾ (۱۷) وَقُلْ رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّحِيمِينَ ﴿۱۸﴾

شهریک دانان بو خودا ناهه قیه کی زور مه زنه، بوویه بزگار یوون بو موشریک نیه

﴿وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ﴾ خوی گوره هه پره شه ده کات له وه که سانه ی که شهریکی بو داده نینو له که لیدا دهه پهرستن و دهه فرموویته: نه وه ی شهریک بو خوا دهه دنه ی هیچ به لکه یه کی به دهسته وه نیه، نه م پرسته یه ﴿وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ﴾ پرسته یه کی موخته ره زه یه وه لایمی مه رجه که له م نایه ته ی تردایه که نه فرمووی: ﴿فَأِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ﴾ واته: خوا موحاسه به ی ده کات له سه ر نه وه، پاشان دهه فرموویته: ﴿إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ﴾ واته: بیگومان بیباوه پان له بقدی قیامه تدا بزگاریان نابیت و له ده ست دهه رناجن. پاشان خوی مه زن دهه فرموویته: ﴿وَقُلْ رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّحِيمِينَ﴾،^۱ نه مه پئی نیشان دانی خوی گوره یه بو به نده کانی بو نه م پاپانه وه یه (الغفر) کاتی به ره های مانا بکریته واته: سپینه وه ی گوناوه شارینه وه ی له سه ر خه لک (الرحمة) واته: سه ر که وتن و پرسته پئی کرتن له کردار و گفتار دا.

ته فیسری سوره نوری (نور)

له مه دینه هاتوه ته خواره بینه

﴿سُورَةٌ أَنْزَلْنَاهَا وَفَرَضْنَاهَا وَأَنْزَلْنَا فِيهَا آيَاتٍ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾ (۱) الرَّزَايَةُ وَالرَّزَايُ فَالْجَلِيدُ كُلُّ وَجَعٍ وَنَهْمًا مَاتَةً جَلَدٌ وَلَا تَأْخُذُكُمْ بِهَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَشَهِدَ عَلَيْنَا طَائِفَةٌ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿۲﴾

گرنگی سوره نوری

خوی گوره دهه فرموویته: ﴿سُورَةٌ أَنْزَلْنَاهَا﴾ واته: نه مه سوره تیکه نئمه ناردوو مانه ته خواره وه ناگاداری گرنگی تیدایه پیویسته له بیری نه که ن نه مه ش نه وه ناگه یه نیت گرنگی به سوره ته کانی تر

^۱ لقمان (۱۰).

^۲ واته: نه ی محمد (ﷺ) بلن نه ی په روه ردگارم لیم خوش به و په حمم پئی بکه وه تو چاکترینی میهره بانانی.

نه دریت ﴿وَفَرَضْنَاهَا﴾ واته: فهر زمان کردوه. مواهیدو قه تاده ده لئین: واته حه لالان و حرام و فرمان و قه ده غو - نه مرو نه می - سنوره کانمان پوون کردوه ته وه تنید،^۱ بوخاری ده لی: هرکه سیک به ﴿وَفَرَضْنَاهَا﴾ خویندوویه تیه وه، نه لی: واته: نه م هرکه پیویسته مان خستوه ته سهر ئیوه و نه وانه می دوی ئیوه ش دین.^۲ ﴿وَأَنْزَلْنَا فِيهَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ﴾ واته: چند نیشانه می ناشکرشمان ناردوه ته خواره وه ﴿لَمَّا كَرِهَ لَكُمْ تَوَارِثَ بَنَاتٍ﴾ به لکو په ندو ناموزگاری لی وه رگرن.

باسی توله می داوین پیسی - زینا -

پاشان خوامی گه وه ده فه رموویت: ﴿الزَّانِيَةُ وَالزَّانِيَ فَاعْلَمُوا كُلَّ وَجْهِ مَنَافَةِ جَلَّتْ﴾،^۳ نه م نایه ته پیرۆزه باسی حوکی داوین پیسی - زینا - و چو نیه تی حه د لیدانی ده کات که به دریزی لی ده دوین، داوین پیسی - زیناکه ر - یان کچ و کوپه که شووی نه کردوه و ژنی نه هیناوه - بکر - یان ژنو پیاوه شووی کردوه و ژنی هیناوه - محسن - که نازادو بالغ و عاقله، نه گه ر ژنی نه هینابوو یان شووی نه کردبوو - بیکر بوو - حه ده که می سهد قه مچیه - جه لده یه - له سهر نه وه یشوه سالیك دورده خریته وه له ولاته که می خوی، وه که له هردوو صه حیحه که دا هاتوه، له نه بو هوره یه و زه یدی کوپی خالیدی جو هه نیه وه له باره می نه و دوو عه ره به کزچهریه وه که هاتن بولای پیغه مبه ری خودا ﴿وَكَانَ يُكْفِيكَ اللَّهُ﴾ یه کیکیان گوئی: نه می پیغه مبه ری خوا ﴿وَكَانَ يُكْفِيكَ اللَّهُ﴾ نه م کوپه می من په نجبه ری - کریگه تی - نه م پیاوه بووه، داوین پیسی له گه ل ژنه که می کردوه له باتی نه وه دا که کوپه که م کردوه ته می سهد مه پو که نیزه یه کم داوه، پاشان پرسیارم کرد له خه لکی زانا، بییان گوتم: سهد جه لده له سهر کوپه که ته له گه ل سالیك دورخستنه وه و ژنه که می نه م پیاوه ش په جم ده کریت، پیغه مبه ری خوا ﴿وَكَانَ يُكْفِيكَ اللَّهُ﴾ فه رمووی: (سویند به و که سه می گیانی منی به ده سه ته بپاریتان بۆ ده دم به کتیبی خودای گه وه، که نیزه و مه په کان ده گه پینه وه بۆ تو کوپه که شت سهد جه لده می لی ده دریت و سالیك دورده خریته وه، بپۆ نه می ئونه یس - پیاویک بوو له بنه ماله می نه سلم - بۆ لای ژنی نه م پیاوه نه گه ر وتی داوین پیسی کردوه - دانی پیدانا - په جمی بکه) ئونه یسیش پویشت بۆ لای ژنه که و دانی نا به داوین پیسیه که یداو به ردبارانی کرد،^۴ نه م به لگه یه له سهر دورخستنه وه و سهد جه لده، نه گه ر کوپه ژنی نه هینابوو یان کچ شووی نه کردبوو، به لام نه گه ر پیاو بوو یان ژن - محسن - هاوسه ریتیان گرتبوو به نیکا حیکی راست و

^۱ الطبري (۸۹/۱۹) الدر المنثور (۱۲۴/۶).

^۲ فتح الباري (۳۰۱/۸).

^۳ واته: ژنو پیاوی زیناکه هر مه ر کیکیان سهد دار (شلاق) یان لی بدن.

^۴ فتح الباري (۳۵۵/۵)، مسلم (۱۳۲۴/۳).

ته‌واو نازادو بالغو عاقلیش بوون، نه‌وه بهره‌باران - په‌جم - ده‌کریڼ، وه‌ک نیمامی مالیک ریوایه‌تی کردووه له نیمامی عومره‌وه (په‌زای خوی لای بیت) که هه‌لساو سوپاسو ستایشی خوی گه‌وره‌ی کردو پاشان گوتی: (أما بعد: ئە‌ی خه‌لکینه خودای گه‌وره محمدی ﷺ) به‌راستی نارد، کتیبیشی پیندا په‌وانه کرد یه‌کێ له‌و نایه‌تانه که بۆی نارد نایه‌تی بهره‌بارانه - په‌جم - خویندمانه‌وه و باشیش لئی تیگه‌یشتن، پیغه‌مبهری خوا بهره‌بارانی کرده‌و نیمه‌ش دوی نه‌و کردوومانه، ده‌ترسم ماوه‌یه‌ک به‌سه‌ر خه‌لکیدا بپوات که سیک بیژیت له کتیبی خوا نایه‌تی بهره‌باران - په‌جم - نه‌بووه، به‌هۆی وازمینان له‌و نه‌رکه که خودای گه‌وره ناردووه‌تیه خواره‌وه گومرا ببن و پیمان لای تیک بچیت، بهره‌باران - په‌جم - له کتیبی خودا هه‌قه بۆ که‌سی که داوینپرسی کردبیت نه‌گه‌ر موحسن بوو له پیاوو ژندا، نه‌گه‌ر شایه‌ت هه‌بوو یان سکی پریوو یان خۆی دانی پیدانا،^۱ بوخاری و موسلیم هم‌ه‌دیسه‌یان به‌دریژی هیتاوه له‌ صه‌حیحه‌که‌یاندا له‌ فرموده‌یه‌کی نیمامی مالیکه‌وه، نه‌مه به‌شینکه له‌و فرموده‌یه که مه‌به‌سته‌که‌ی نیمه‌ی تیدایه لێره‌دا.^۲

بەزەهێتانی ئە‌بیت لە‌کاتی بە‌جێهێنانی هه‌دا

خوی گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِمَا رَأَفْنَا فِي دِينِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾ واته: له‌ حوكمی خودا به‌زه‌می نه‌یه، واته: به‌زه‌یتان پیاواندا نه‌یه‌ته‌وه و سۆزتان بۆیان نه‌بیت له‌بپیارو شه‌ری خودادا، به‌لام سۆزی سروشتی نه‌هی لینه‌کراوه له‌سه‌ر به‌جێهێنانی هه‌دا، به‌لکو نه‌و به‌زه‌بیه‌نه‌هی لێکراوه که پال بنیت به‌ فرمانپه‌واوه واز له‌و بپیری هه‌دانه بینیت، نه‌وه بۆ نه‌و فرمانپه‌واوه دروست نه‌یه، مواهید ده‌لی: ﴿وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِمَا رَأَفْنَا فِي دِينِ اللَّهِ﴾ به‌جێهێنانی سنوره‌کانی - خودوده‌کانی - خودایه‌ کاتیک که به‌رزده‌کریته‌وه بۆ فرمانپه‌وا جیبه‌جی ده‌کریته‌ و ناوه‌ستینریت، هه‌ر به‌م شێوه‌یه‌ ریوایه‌ت کراوه له‌ سه‌عیدی کوپی جوبه‌یرو عه‌تای کوپی نه‌بو په‌باحوه^۳ له‌م فرموده‌یه‌دا هاتووه: (له‌ناو خۆتاندا له‌ یه‌کتری خۆش ببن له‌ خودادا نه‌وه‌ی بگاته‌لای من له‌هه‌دا جیبه‌جی ده‌کریته‌ له‌سه‌ری)^۴ خوی گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾ واته: نه‌گه‌ر نۆیه‌ بپواتان به‌ خاوه‌ پۆژی دوابی هه‌یه هه‌لسن به‌و کاره‌و سنوره‌کانی - خودوده‌کانی - خودا جیبه‌جی بکه‌ن له‌سه‌ر نه‌وانه‌ی که داوینپرسی ده‌که‌ن و باش لییان دن به‌لام با زۆر گران و توند نه‌بیت،

^۱ موطناً (۸۲۳/۲).
^۲ فتح الباري (۱۴۸/۱۳)، مسلم (۱۳۱۷/۳).
^۳ البغوي (۳۲۱/۳).
^۴ أبو داود (۵۴/۴).

بِقِ نُوهِیْ نُو وَ كِه سَانِه وَاز بِنِنُو جَارِيكِي تَر بُو كَارِه هَه لَنَه سَن، كِه سَانِي تَرِيش تَه مَو دَه رَس وَه رَكِن لِي، لَه مَو سَن دَدَا هَاتُووه لَه هِنْدِي لَه هَاوَه لَه كَانِي پَيَغَمِبِرِه وَه كِه وَتَوِيَانِه: نُهِي پَيَغَمِبِرِي خَوَا ﴿﴾ مَن كَاتِيك كِه مَه رِيك سَه رَدَه بِرَم بَه زَه يِيَم پِيْدَا دِيْتَه وَه. پَيَغَمِبِر ﴿﴾ فَه رَمُوِي: (لَه وَه دَا پَادَاشْت بِقِ تَقِ هَه يَه) ^۱.

حَدَدَه كَانِي جِيْبَه جِي بَكَن لَه بَه رَجَاوِي خَه لَكِي

خَوَاي گَه وَرَه دَه فَه رَمُوِيْت: ﴿وَلْيَسْهَدْ عَدَابَهَا طَائِفَةٌ مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ وَاتِه: بَا كُرْمَه لِيك لَه خَاوَه نَبَاوَه پَان نَاكَادَارِي نُو لِيْدَانِه بِن، نَامَادَه بُوُونِي نُو خَه لَكُو لِيْدَانِي لَه بَر چَاوِيَان سُو كَا يَه تِي كِرْدَنَه بُو دَاوِيْنِي سَانِه، بِقِ نُوهِیْ جَارِيكِي تَر نَزِيكِي نُو كَارِه بَه دِرَه وَشْتِيَه نَه كِه وَنَه وَه وَه دَه رَسِيكِي بَاشِي شَه بُوِيَان كِه لَه بَه رَجَاوِي نُو خَه لَكِه نَابُرُوِيَان دَه چِيْت وَ سُو كَا يَه تِيَان بِئِي دَه كَرِيْت، حَه سَه نِي بَه سِرِي لَه م نَا يَه تَه دَا دَه لِي: ﴿وَلْيَسْهَدْ عَدَابَهَا طَائِفَةٌ مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ وَاتِه: بَه نَاشِكْرَا لِيْتِيَان بَدْرِيْت بَه دِيَار چَاوِي خَه لَكِي وَه، پَاشَان خُوْدَاي مَه زَن دَه فَه رَمُوِيْت: ﴿الزَّانِي لَا يَنْكِحُ إِلَّا زَانِيَةً أَوْ مُشْرِكَةً﴾ نَه مَه هَه وَايَكِه لَه لَا يَه ن خُوْدَاوَه كِه پِيَاوِي دَاوِيْنِي سِي سَه دَه بِيْت هَر رُزِي دَاوِيْنْتَه پَر بَخَاوَزِيْت، يَان رُزِي بَتَبَه رَسْت، وَاتِه چُونَكِه پِيَاوِي دَاوِيْنِي سِي سِي ش رُزِي دَاوِيْنِي سِي نَه بِيْت بُوِي نَالُوِيْت وَ دَه سْتِي نَا كِه وِي، چُونَكِه وَه كِ خُوِي تَاوَانِبَارُو يَا خِيَه، يَان رُزِيكِي بَتَبَه رَسْت كِه بَه تَاوَانِي نَازَانِي وَ نَاسَا يِيَه بَه لَا يَه وَه هَر بَه وَ شِيُوَه يَه ش ﴿وَالزَّانِيَةُ لَا يَنْكِحُهَا إِلَّا زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ﴾ يَان بَتَبَه رَسْت بِيْت كِه بَاوَه پِي بَه حَه رَام بُوُونِي نِيَه، خَوَاي گَه وَرَه دَه فَه رَمُوِيْت: ﴿وَعَرِمَ ذَلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ﴾ وَاتِه: نَه م كَارِه حَه رَامَه بِقِ خَاوَه نَبَاوَه پَان. وَاتِه: خَاوَه نَبَاوَه پَر بُوِي نِيَه كِه رُزِي دَاوِيْنْتَه پَر بَخَاوَزِيْت يَان رُزِي خَاوَه نَبَاوَه پَر بُوِي نِيَه كِه شُو بَكَا ت بَه پِيَاوِي دَاوِيْنِي سِي وَ بَه دِرَه وَشْت. قَه تَادَه وَ مَو قَاتِي لِي كُو پِي حَه يِيَان دَه لِيْن: خَوَاي گَه وَرَه رُزِي دَاوِيْنْتَه پِي حَه رَام كِرْدُووه لَه سَه ر خَاوَه نَبَاوَه پَر كِه مَارَه ي بَكَا ت ^۲، نَه م نَا يَه تَه وَه كِ نُو نَا يَه تَه وَا يَه كِه خُوْدَاي گَه وَرَه دَه فَه رَمُوِيْت: ﴿مُحْصَنَاتٍ غَيْرَ مُسْفَحَاتٍ وَلَا مُتَّخِذَاتِ أَخْدَانٍ﴾ ^۳، وَه فَه رَمُوِيَه تِي: ﴿مُحْصِنَاتٍ غَيْرَ مُسْفِحَاتٍ﴾ ^۴، نِيَامَاي نُه حَمَدَه پَر يَوَا يَه تِي كِرْدُووه لَه عِبْدَاللَّهِ كُو پِي عَه مَرَه وَه پَه زَاي خَوَاي لِي بِيْت

^۱ احمد (۳۴/۵).

^۲ الدر المنثور (۱۲۷/۶).

^۳ النساء (۲۵)، وَاتِه: لَه كَاتِي كَدَا نُو كِه نِيَزَه كَانِه پَاكَدَاوِيْن بِن دَاوِيْنِي سِي (و زِي نَا كَارِي بَه نَاشِكْرَا) نَه بِن وَ دُو سْتِيَان نَه بِيْت (بَه نَه يِنِي بِقِ زِي نَا كِرْدَن).

^۴ النساء (۲۴)، وَاتِه: (بَه مَه رَجِي ك) كِه دَاوِيْنِي پَا كِ بِن وَ دَاوِيْنِي سِي نَه بِن.

— که پیایوک له خاوه بناوهران ئیزنی خواست له پیغه مبهری خوا (ﷺ) بۆ ژنیک که ماره ی بکات پیتیان دهگوت — نومومه هزول که داوینته پ بوو گوتبووی بهختیویشی دهکات دهلی: داوای ئیزنی کرد له پیغه مبهری خوا (ﷺ) یان باسی نو ژنه ی بۆ کرد، گوتی پیغه مبهری خوا (ﷺ) ئم نایه ته ی به سهردا خوینده وه: ﴿الَّذِينَ لَا يَنْكِحُوا إِلَّا زَانِيَةً أَوْ مُشْرِكَةً وَالزَّانِيَةُ لَا يَنْكِحُهَا إِلَّا زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ وَحُرْمٌ ذَلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ﴾^۱، نینبو ئه بی حاتمیش پریوایه تی کردوو له ئه بو هوره بیره وه (رهزای خوای لی بیت) ده لئیت: پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی: (داویننپسی دار لیدراو داویننپسی وه ک خۆی نه بیت ناخوازیت) ئه بو داویش پریوایه تی کردوو.^۲

﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ

الْفَاسِقُونَ ﴿۱۰﴾ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَسْلَمُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿۱۱﴾

ئم نایه ته پیرۆزه باسی حوکمی شه لاقی ئه وه که سه دهکات که بوختانی بۆ ژنیک داویننپاک دهکات، واته ژنیک نازادی بالعی داویننپاک، وه هر پیایوکیش که بوختانی بۆ بکریت، ئه وه که سه ی که بوختانه که دهکات شه لاقی لی دهرییت، خۆ ئه گهر ئه وه که سه ی که قسه که دهکات به لگه ی به دهسته وه بیت له سه ر قسه که ی، شه لاقه که ی لی نادریت بۆیه خوای گه وه فهرموویه تی: ﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾ واته: وه ئه وانه ی بوختان ده که ن بۆ ئافره تانی داویننپاک له پاشان چوار شایه ت ناهینن بوختانه که ره که سی بریاری به سهردا ده سه پینریت، ئه گهر به لگه ی نه هینا له سه ر ئه وه قسه یه ی که گوتووویه تی، یه که م هه شتا (۸۰) شه لاقی لی دهرییت، دوهم: هه رگیز شایه تیشی لی وه رناگریت، سه یه م: به فاسیق و له ریلاده ر ده ژمیردرییت و به (خاوه ن عه داله ت) راست دانانریت نه له لای خوا وه نه له لای خه لکی.

باسی په شیمان بوونه وه ی — ته وه ی — بوختانه ی

پاشان خوای گه وه ده فهرموویت: ﴿إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَسْلَمُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾^۳، ئم ئیستیسنایه (الاستثناء) ده گهریته وه بۆ پسته ی یه که م دووهم له سی بریاره که، به نیسه بت شه لاقه که وه ئه وه پزیشته وه به سه رچوه، با ته وه ی کردبیت یان هر جه خت له سه ر قسه ی خۆی

^۱ احمد (۱۵۸/۲)، النسائي في الكبرى (۴۱۵/۶).

^۲ ابو داود (۵۴۳/۲).

^۳ واته: جگه له وانه ی که دوا ی ئه وه ته وه ده که ن و کرده وه یان چاک ده که ن ئه وسا به راستی خوا لیخوشبووی به به زه ی به .

بکات، هیچ بپیریکی بز نیه دوی نهوه به بی ناکوکی - بلا خلاف - نه گهر تهویه ی کرد شایه تی قبول
ده کزیت، وه بپیری - حوکمی - لادری له سر هه لده گبریت، نه مه قسه ی سه عیدی کوپی
موسه به به - گهره ی تابعین - و کومه لیک له زانایانی پیشینه،^۱ شعبی و زه حاکیش گوتیانه:
شایه تی قبول ناکزیت نه گهر تهویه یی کردبیت مه گین دانی پیدا بنی که نه بوختانه ی کردوه نه
کاته شایه تیه کی قبول ده کزیت،^۲ والله اعلم.

﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ شَهَادَةٌ إِلَّا أَنفُسُهُمْ فَشَهَدُوا بِحُدُودِ اللَّهِ إِنَّهُمْ لَمِنَ الْكَافِرِينَ﴾^(۶)
وَالْحَنَسَةُ أَنْ لَعَنَتَ اللَّهُ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿۷﴾ وَيَذُرُّا عَنْهَا الْعَلَابَ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ
الْكَافِرِينَ ﴿۸﴾ وَالْحَنَسَةُ أَنْ غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهَا إِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿۹﴾ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ

تَوَّابٌ حَكِيمٌ ﴿۱۰﴾

نه فرین کردن - اللعان -

خوای گوره دهه فرمویت: ﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ شَهَادَةٌ إِلَّا أَنفُسُهُمْ فَشَهَدُوا بِحُدُودِ اللَّهِ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُمْ لَمِنَ الْكَافِرِينَ﴾^۱، نه م شایه ته دروویه کی تیایه بز هاوسه ران و دروازه یه کی چاکه کاتیک یه کتیکان تاوانی داوین پیسی دایه پال نهوی ترو نه ی ده توانی به لگه ی تهواوی له سر بینیت، نه فرینی خوا له خوی ده کات نه گهر درق بکات، وه ک خوای گوره فرمانی پیکردوه، ده بهینیت بز لای پیشهوا باسی نهو کاره پیسه ده کات که ژنه که ی پیتی هه لساوه دادوه ریش چوارچار سویندی ده دات به خوا له بری چوار شایه ت ﴿إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ﴾^۲ خدای لی به شایه ت بگرت که له و شایه تی دانه دا درق ناکات که نئی داوین پیسی کردوه ﴿وَالْحَنَسَةُ أَنْ لَعَنَتَ اللَّهُ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ﴾^۳ واته: با بز جاری پنجه م بلی: نه گهر نه م قسمه درویه بهر نه فرینی خودا کهوم، نه گهر نهوه ی گوت، لئی جیاده بیته وه بهو نه فرین کرده هتا هتا یی لئی حرام ده بیت، ده بی ماره یی بداتی، نهو کاته تاوانی داوینته پیه که بهره و پوی ژنه که ده بیته وه. سزای له کول نابیتته وه هتا نهویش نه فرین ده کات و چوار چار خودا به شایه ت بینیتته وه که میرده که ی درق ده کات، بزیه خوای گوره

^۱ الطبري (۱۰۵/۱۹).

^۲ الطبري (۱۰۳/۱۹-۱۰۸).

^۳ واته: نهو (پیاوانه) بوختان بز خیزانه کانیان ده کن وه بیجگه له خویان هیچ شایه تیکیان نیه نهوه شایه تی دانی هه ریه که واته (به م جوړیه) که چوار سویند به خوا بخواه که بیگومان نهو له راستگوانه.

فرموده‌ی: ﴿وَيَذُرُوا عَنْهَا الْعَذَابَ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعُ شَهَدَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَذِبِينَ﴾ ﴿۱۸﴾ و او کاتنه که له سزادان بزگاری ده بیټ که چوار جار خودای به شایه گرت که میرده که ی له دروزنانه، ﴿وَالْعُنُوسَةَ أَنْ غَضَبَ اللَّهُ عَلَيْهَا إِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ﴾ جار ی پنجمه ژنه که ده لی: نه گر قسه ی میرده که م پاست بیټ، بهر غه زبه ی خودا که وم، به زوری پیاو به لایوه گرانه باسی ناموسی خوی له بهر دم خه لکیدا بکاتو تاوانی داوینپیسی بداته پال خیزانی مه گین قسه که ی پاسته، به لام ناچاره، ژنه که یش ده زانیت قسه ی پیاوه که ی پاسته - گرتویه تی: داوینپیسی کردوهه - بویه جار ی پنجمه ده بیټ بلیت: بهر غه زبه ی خوا که وم نه گر قسه ی میرده که م پاست بیټ، نه وه ی بهر غه زبه ی خوا ده که ویت پاستیه که ده زانیت به لام خوی لی لاده دات، پاشان خوی گه وره باسی سوزو به زبه ی خوی ده کات به رامبه ر بهنده کانی که ده رگای لی کردونه ته وه له کاتیکدا زور نارچه ته و بیّ ده رتانه و نازانن پرو له کوی بکن و ده فرمویت: ﴿وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ﴾ واته: نه گر سوزو به زبه ی خوا نه بوایه نارچه ته ده بوون و زور شتیش به لاتانه وه گران ده بوو بۆتان نه ده کرا ﴿وَأَنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ حَكِيمٌ﴾ واته: لیورده یه به رامبه ر بهنده کانی خوی، هرچه نده بهنده کانی سویندی گه وه و گرانیش بخون دوی نه وه یش خوی گه وره هر لیورده یه و له گوناخ خوش ده بیټ ﴿حَكِيمٌ﴾ واته: کارزانه له و برپارانه ی که ده دیاتو فرمان دده که به جیی بهینن، یان وازی لی بینن و مه یکن، چه ندین فرمووده ریویات کراوه له باره ی هم نایه ته وه و چونی ته ی کار بی کردنی، وه باسی هوی هاتنه خواره وه ی هم نایه ته و، وه له سر کام که سی له هاوه له کان هاتوه ته خواره وه.

هوی دابه زینی نایه تی نه فرین کردن (اللهم)

نیامی نه حمده ریویاتیه کردوهه له نیبنو عه باسوه ده لی: کاتیک هم نایه ته هاته خواره وه: ﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْسِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعٍ شَهَادَةٍ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الشَّاكِرُونَ﴾ ﴿۱۹﴾ نه وه که سانه ی بوختان بق ژنی داوینپناک ده که ن، چوار شایه تیش ناهینن، هه شتا شه لاقیان لی بدن، شایه تیشیان هر گیز لی قبول مه کن، نه وانه له پتی خودا لایان داوه، سه عدی کپی عوباده - که سه رۆکی نه نصاریه کان بوو - په زای خوی لی بیټ - ووتی: ناخو هم نایه ته به م شیوه یه هاتوه ته خواره وه؟ پیغه مبه ری خوا ﴿﴾ فرمووی: (نه ی کومه لی نه نصاریه کان گویتان لی نه سه رۆکه که تان - گه وره که تان - چی نه لیت؟) وتیان: نه ی پیغه مبه ری خوا ﴿﴾ لومه ی مه که چونکه پیاویکی به غیره ته - نازایه - سویند به خوا هر گیز ژنیکی نه خواستوهه کچ نه بیټ، وه هیچ ژنیکی ته لاق نه داوه، که سینک له نیمه توانی بیټی ماره ی بکات له بهر نازایی و غیره تی، - واته که س زاتی نه بووه ژنی سه عد

ماره بکات کاتي ته لاقی داوره، سعاد وټی: سویند به خوا نهی پیغمبري خودا (ﷺ) من چاک ده زانم
 نهو نایه ته هغه و خودايش په وانهی کردوه. به لام من سرهم سوپماوه له وهی من ژنيکی داویننيسم
 بينی پانی (لنگی) به پانی پیاویکوه بیت، ناتوانم هيچی لي نه کم و دهستی لي نه دم، هه تا چوار
 شایه تی له سر ده گرم، سویند به خوا شایه تیان له سر ناگرم هه تا کاری خوی ته و او ده کات،
 نه و نده یان پی نه چوو تا هیلالی کورپی نومیه هات، - که یه کیک بو له و سئ که سهی خوی گوره
 ته وهی لي قبول کردن- له کاتي عیشادا له کیکه که ی گه پایوه، له لای خیزانه که ی پیاویکی دی، به
 چاوی خوی بينی و به گوئی خوی بیستی، خوی نارپه حه ت نه کرد تا به یانی پوژ بووه و - پویش بؤ
 لای پیغمبري خودا (ﷺ) وټی: نهی پیغمبري خودا (ﷺ) من هاتمه وه بؤ لای خیزانه کم له کاتي
 عیشادا، دیم پیاویکی له لایه، به هر دوو چاوی خوم بینیم به هر دوو گوئی خوم بیستم، پیغمبري
 خوا پی ناخوش بو نه و هه واله ی بؤ هینا و نارپه حه ت بو لی، نه نصاریه کان لی کویونه و ه تیان:
 توشی نه زمونی خومان بووین به هوئی نه و قسه و که سعادی کورپی عوباده کردی. هر نیستا
 پیغمبري خودا (ﷺ) شلاق ده دات له هیلالی کورپی نومیه، شایه ته که ی له ناو خه لکیدا به تال
 ده بیته وه، هیلال وټی: به خوا من به هیوام خوی گوره ده رویه کم لي بکاتوه، پاشان هیلال وټی: نهی
 پیغمبري خودا (ﷺ) من ده بینم تو ژور نارپه حه تی له سر نه وهی که من بوم باس کردیت! خودا خوی
 ده زانیت من پاستگرم، سویند به خودای گوره پیغمبري خوا ویستی فرمان بدات به لیدانی، له
 کاته دا خوی گوره و وحی بؤ پیغمبره که ی ناره خواره وه، کاتیک که و وحی بؤ بهاتایه هاره له کانی
 به گورانی دم و چاویان ده زانی، واته: وازیان لي هینا هه تا و حیه که ی له سر ته و او بو، نه نایه ته
 هاته خوار: ﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُن لَّهُمْ شُهَدَاءُ إِلَّا أَنفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ أَحْوَاهُمْ أُرْسِلَتْ بِاللَّهِ وَحْيَهُ
 ته و او بو له سر پیغمبر (ﷺ) فرموی: (مژده بیټ نهی هیلال خودا ده روزه و پی ده رچوونی له تو
 کرده وه) هیلال وټی: من خوم به هیوای نه وه بووم له په رودگارده ی مزنی خوم . پیغمبري
 خودا (ﷺ) فرموی: (بنیرن به دوی نه و ژنه دا) نارديان به داویدا و هات، پیغمبري خودا (ﷺ)
 نایه ته که ی به سر دا خويند وه و بؤی باس کردن و پی و تن که جه زره به ی دوا پوژ بؤر توندتره له
 جه زره به ی نه دنیا یه، هیلال وټی: سویند به خوا، نهی پیغمبري خودا (ﷺ) من پاستم کرد له وهی
 که و تم له باره ی وه ژنه که وټی: درؤی کردوه، پیغمبري خودا (ﷺ) فرموی: (نه فرین
 له یه کتر کردن یان پی بکن) و ترا به هیلال: شایه تی بده، نه ویش خودای کرده شایه ت که له م باره وه
 درؤ ناکات، له جاری پینجه مدا پی و ترا: نهی هیلال له خوا بترسه، چونکه جه زره به ی دنیا سوکتره -
 هیواشتره - له جه زره به ی دوا پوژ، نه م کاره ده بیته هوئی جه زره به دانست، وټی: به خودا، خودا سزام
 نادات له سر ی وه ک چون شلاق لی نه دام له سر ی، له جاری پینجه مدا گوئی: به نه فرینی خوا که وم

نه گهر نه م قسه یه م درو بیئت، پاشان به ژنه که وترا که: چوار جار خوا بکه به شایه ت که میزده که ت درو دهکات، له جاری پیئجه مدا پی و ترا له خوا بترسه جه زره به ی دنیا سوکتره له جه زره به ی داوروژ، نه م کاره ده بیته هوی جه زره به دانت، ماوه یه که وه ستاو، خه ریک بوو دان به تاوانه که یدا بنیئت، پاشان وتی به خودا نابرووی هوزه که م نابم، پاشان له جاری پیئجه مدا وتی: نه گهر قسه ی میزده که م راست بوو بهر غه زه بی خوا که وم، پیغه مبه ری خوا لیکی جیا کردنه وه و به ریاری شی دا که مندالیان به ناوی باوکیه وه بانگ نه کریت، منداله که ی شی به خراب - حه رمازده - ناونه بریت، هه ر که سیک بوختان بو نه و ژنه و منداله که ی بکات ده بیئت حه دی - شه لاقی - لی بد ریت، به ریار درا له لای میزده که ی نه می نیته وه خوراکیشی پی نادریت له بهر نه وه ی بی تلاقدان له یه کتری جیا بوونه ته وه و میزده که ی شی نه مرووه . پاشان فه رموی: (نه گهر نه و منداله ی بوو، قزی گزو سوورو ره ش تیکه لاوو لاق باریک بوو نه وه مندالی هیلاله، وه نه گهر بووی نه سمه رو - گه نم ره نگ - لاشه گه وره و لاق زلو سمت - پشت - پان بوو، نه وه نه و که سه یه تاوانه که ت داوه ته پالی)، وه ختیک ژنه که مندالی بوو، مندالیکی لاشه گه وره ی نه سمه ری لاقزلی سمت پان بوو، پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رموی: (نه گهر له بهر سویند نه بوویا یه، نه و کاته له نیوان من و نه و ژنه دا شتیکی تر ده بوو)، واته به شیوه یه کی تر مامه له م له گه ل ده کرد، عیکریمه ده لی: له دوی نه وه نه و کوپه بوویه نه میری میسو به ناوی دایکیه وه بانگ ده کراو به ناوی باوکیه وه بانگ نه ده کرا، نه بو داودیش هه ر به م شیوه یه پویا یه تی کردوه،^۱ بو نه م فه رموده یه نه موونه زوره له سه حیحه کان و شوینی ترشیدا، له چه ند پوه وه .

﴿إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنْكَ لَا تَحْسَبُوهُ شَرًّا لَّكُم بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ لِكُلِّ امْرِئٍ مِّنْهُمْ مَا أَكْتَسَبَ مِنَ الْإِثْمِ وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾ (۱۱)

فه رموده ی بوختانه که (الافک)

نه م ده نایه ته هه مو له سه ر دایکی موسلمانان عانیسه (ره زای خوی لی بیئت) هاته خواره وه کاتیک دوپوهه کان نه و بوختانه یان هه لبه ست و نه و درو گه وره یان کرد، خوی گه وره هاته جواب لییان ده مکر تی کردن و پشتیوانی له عانیسه و پیغه مبه ره که ی خوی کرد (ﷺ) قورنانی ناره خواره وه پاک داوینی عانیسه ی راگه یاند نابرووی پیغه مبه ره که ی پاراست و فه رموی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنْكَ﴾ واته: نه وانه ی نه و بوختانه یان هه لبه ست ده سته یه که بوون له بوختان، واته: یه که دوو که س نه بوون به لکو کز مه لیک بوون، یه که م که سی که بهر نه و نه فرینه که وت عبدالله ی کوپی نه بو ی کوپی

^۱ احمد (۲۳۸/۱).

^۲ أبو داود (۶۸۸/۲).

سه لول بوو سه رژی دوو پوهه کان، چونکه نهو دروکانی کژده کرده وهو بلاوی ده کرده وه به ناو خه لکیدا تا وای لآ هات هندی له موسلمانانیش پیوه گلان و باسیان ده کردو هندیکی تریشیان به دروستیان ده زانی، نه م دنگو باسه دریزه ی کیشا هه تا ماوه ی مانگیک تا قورئان هات خواره وه. وه ک باسه که به ته وای له فرموده صه حیحه کاند ا هاتووه، نیمای نه حمه د پویای ته کردوه له زوهریه وه ده لی:

سه عیدی کوپی موسه یب و عروه ی کوپی زویه یرو علقه مه ی کوپی وه قاس و عوبه یدالله کوپی عبدالله ی کوپی عوتبه ی کوپی مه سعود هه والیان دامی له فرموده که ی عائشه خیزانی پیغه مبه ر (ﷺ) وه کاتیک که بوختانچیه کان بوختانه که یان بۆ هه لیبست، خوی گه وره پاک ی عائشه ی راگه یاند، هه موویان نهو فرموده نه ی لایان بوو بۆ یان گپراهه وه، هه ندیکیان باشتریان ده گپراهه وه و چاکتر وه ریان گرتبوو، منیش چاک تیگه ی شتم لیئان له و فرموده یه ی که بۆ یان گپراهه وه له عائشه وه هه ندیکیان راستی یه کتریان ده سه لماند، باسیان کرد: که عائشه (ره زای خوی لآ بیئت) خیزانی پیغه مبه ر (ﷺ) فرمویه تی: پیغه مبه ری خوا (ﷺ) کاتیک بجویای بۆ سه فریک له نیوان ژنه کانیدا قورعه ی رانه کیشا، هه ر کامیکیان قورعه که ی بۆ ده رچویای، پیغه مبه ر (ﷺ) نه وه ی له گه ل خویدا ده برد، عائشه نه لآیت: له یه کیک له غه زاکاندا قورعه ی بۆ کردین و قورعه که بۆ من ده رچوو، له گه ل پیغه مبه ری خوا (ﷺ) چووم، نه مه دوی دابه زینی نایه تی خۆد اپوشین - الحجاب - بوو، منیش له وسه فهرده له ناو که ژاوه دا سواره کرام و داده به زینرام، تا پیغه مبه ر (ﷺ) له غه زاکه ی گه راپیه وه بۆ مه دینه و له مه دینه نزیک بووینه وه شه وی فرمانی دا که بارکن و یکه ونه پری، که فرمان درا به بارکردن هه لاسام بۆ ده رکردنی پیویستی خۆم - ره زای حاجه ت - پویشتم تا له له شکره که تپیه پ بووم، که پیویستی خۆم ته و او کرد گه رماه وه بۆ لای بارخانه که مه وه که ده ستم دا له سنگم ملوانکه که م پچراپوه وه، ملوانکه که ی شتم له به ردی زه فار بوو گه رماه وه که بۆ ملوانکه که م بگه پیم، بۆی گه رام درهنگی پی خستم، نه وانه ی که که ژاوه که ی منیان له وشتره که نه نا هاتن که ژاوه که یان هه لگرتو نایانه سه ر وشتره که ی که سواری نه بووم، وایان زانی که له ناو که ژاوه که دام، عائشه (ره زای خوی لآ بیئت) ده لی: نهو وه خته ژئان سووک بوون، گوشت قورسی نه کردبوون، هه ر به نه ندازه ی نه مرو نه ژی که میان ده خوارد، قورسی و سوکی که ژاوه که که هه لیان گرتو نایان له وشتره که به لایانه وه ناسایی بوو، من نهو وه خته کچیکی تازه سال بووم، واته: مندال بووم و قورس نه بووم، وشتره که یان هه لساندو پویشتم که له شکره که که وه تپری ملوانکه که م نوزیه وه و هاتمه وه بۆ جیی له شکره که، نه بانگه ری لآ بوو نه جوابده ره وه، چوومه وه نهو جییبه ی که لئی بووم، و ا تیگه ی که بۆم ده گه پین و دین به شوینمدا، له وه خته دا که له جیگه که ی خۆمدا دانیشتم بووم خه و گرتی و نوستم، سه فوانی کوپی موعه ته لی سه له می زه که وانی له دوی له شکره که وه له کۆتایی شه و ا لئی نوستبوو، له کۆتایی شه ودا ده سستی دایه پویشتم، لای

شوینده که ی منوه پۆزی ئی بووه وه، تارمایی که سئیکی نوستووی به دی کرد، هات به لامه وه که چاوی
 پیم که وت ناسیمیه وه، له پیشی ئەمه دا که نایه تی خوداپۆشین دانه به زیوو منی دیبوو به (إنا لله وإنا
 الیه راجعون) ی ئەو خه به رم بووه وه، پرووی خۆم به و لیباسه ی - جلانه ی - له به رمدا بوو داپۆشی،
 سویند به خوا که لیمه یه ک قسه ی له گه ل نه کردم، وته یه کیشم ئی نه بیست جگه (استرجاع) ه که ی تا
 وشتره که ی بیخ داو پئی نا به سهر دهستی وشتره که داو سواری بووم، سه ری وشتره که ی پاکیشا تا
 هاتینه ناو له شکره که وه له وهختی گه رمای نیوه پۆدا، بۆ حه سانه وه باریان ئی خستبوو، ئیتر نه وه ی له
 باره ی منوه تیاچوو تیاچوو - واته تروشی ئەو بوختانه گه وره بوو مالی ویزان بوو - ئەو که سه ی که
 زۆر بوختانه که ی گه وره کرد عبدالله ی کوپی ئوبه ی کوپی سه لولی دوو پوو بوو - مونا ق بوو -
 هاتینه وه مه دینه، که گه یشتینه مه دینه مانگیک نه خۆش که وتم، خه لکی هه ر باسی ئەو بوختانه یان
 ده کرد که ئەو بوختانچیه نه ه لیان به ستبوو، منیش هه والم له هیج نه بوو، هه ر ئەوه نده ی منی
 ده خسته گو مانه وه له نه خۆشیه که مده ئەو سوژه ی که له پیغه مبه ری (ﷺ) ده دی که نه خۆش بوو مایه
 ئەمجاره لیم نه دی، ئەوه نده نه بیته ده هاته لام سه لامی ده کردو ده یفه رموو: نه خۆشیه که تان چۆنه؟
 ئەوه گو مانی بۆ دروست ده کردم، هه ستم به خراپه - شه پ - نه ده کرد، تا له دوا ی ئەوه که
 نه خۆشیه که م به ره و چاک بوونه وه چوو، هیشتا ته واو چاک نه بوو بوومه وه، چومه ده ری ز
 ئوموموسته حیش له گه ل مده هات بۆ مه ناسبه که شوینیکه له ده ری مه دینه، ئەو شوینه جیی چونه
 سه ر ئاومان بوو، هه ر شه واوشه و ده چووینه ده ری بۆ سه راو، ئەوه له پیش ئەوه دا بوو که له نزیک
 ماله که ماندا سه راویک - ئاوده ست خانه یه ک - دروست بکه ین، هه ر وه ک عه ره بی پیشوو وابووین، که
 پیمان ناخۆش بوو ئاوده ستخانه یه ک له نزیک خانوه کانمانه وه دروست بکه ین، من و ئوموموسته ح لی مان
 داو پۆیشتین، ئومو موسته ح کچی ئەبو پوهمی کوپی موته لیبی کوپی عبدا لمناف بوو، دایکی موسته ح
 کچی سه خری کوپی عامیر بوو، پووری خوشکی دایکی - ئەبو به کری سدیق بوو (په زای خوا ی ئی بیته)
 ناوی ئومو موسته ح سه لما بوو، کوپه که ی که موسته حه کوپی ئەسه سه ی کوپی عوبباده ی کوپی
 موته لیب بوو - له دوا ی قه زای حاجه ت - من و کچی ئەبو پوهم پوهمان کرده ماله وه، ئومو موسته ح
 پئی هه لکه وت له و جله ی له به ریدا بوو، گو تی: ده ک ملی موسته ح بشکی! پیم گو ت: چ شتیکی خراپه
 گو ت! بۆ جوین نه ده ی به پیاویک که له غه زای به دردا بوو بیته؟ گو تی: ئە ی فلانه بۆ تو نه تبیستوه
 که چی گو توه؟ گو تم: چی گو توه؟ گو تی و هه والی ئەو خه لکه بوختانچیه نه ی بۆ گنرلمه وه، نه خۆشی
 له سه ر نه خۆشیه که م زیاد ی کرد، که گه رامه وه بۆ ماله وه پیغه مبه ری خوا (ﷺ) هاته لام سه لامی کرد، له
 دوا ی سه لام فه رموی: ئەوه چۆنه؟ گو تم: ئە ی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) ئیزتم ده ده ی بچه لای دایک و
 باوکم؟ عایشه ده لی: ئەو کاته ئیزنی دام، چومه لایان و به دایکم گو ت: ئە ی دایکه خه لکی باسی چی

دهڪن؟ گوتی: ئی کچی خۆم خۆت ناپرههت مهکه، سویند به خوا، کم وابووه که ژنی جوان لای پیاوی بوویتو ئو و پیاوه ئو ژنه ی خۆش بوویت و هوئی زۆری بییت و قسه ی زۆری له باره وه نهکن، عایشه وتی: وتم (سبحان الله) بۆ خه لکی له مه ده دوین؟ ده لئی: ئو شه وه تا پۆژوو بووه وه هر گریام فرمیتسم نه دهنیشته وه، خو نه چوووه چاوم، پۆژیشم لای بووه وه هر ده گریام، پیغه مبهری خوا (ﷺ) علی کوپی ئبو تالیب و نوسامه ی کوپی زهیدی بانگ کرد (پهزای خویان لای بییت) له وه خته دا که وه حی وه ستابوو نه دهاته خوار، گلتوگزی له گه ل کردن له باره ی جیاکردنه وه ی خیزانیه وه له خۆی. عایشه گوتی: نوسامه له باره ی پاکی خیزانی پیغه مبهرو (ﷺ) بوونی ئو خۆشه بیستی و راستیه ی که له گه لیاندا مه یه تی ئه وه ی ده یزانی گوتی به پیغه مبهرو (ﷺ) گوتی: ئی پیغه مبهری خوا: ئه وانه ئه ملی خۆتن، نیعه له باره یانه وه جگه له چاکه هیچی تر نازانین، علی کوپی ئبو تالب گوتی: ئی پیغه مبهری خوا (ﷺ) خودا ژنی لای قات نه کردوی. جگه له و ژن زۆره، واته دلی خۆت ناپرههت مه که، گومانن لئی مه یه ته لاقی بده و په کیکی تر بهینه، عایشه ده لئی: پیغه مبهری خوا به ریده ی بانگ کرد لئی پرسی: ئی به ریده تۆ هیچت له عایشه دیوه لئی بکه ویته گومانه وه؟ به ریده گوتی: سویند به و که سه ی که تۆی به هه ق ناردوو هه چ شتیکم لای نه دیوه لئی که چاوپۆشی لای بکم. جگه ئه وه که کچکی - جاره یه کی - تازه ساله و ده خه ویتو ناگای له هویری ماله وه نامینیت و بزنی ناوما ل دین و هه ویره که ی ده خۆن عایشه (پهزای خوی لای بییت) ده لئی: پیغه مبهری خوا له سه ر مینه ر پاره ستاو داوای مه زه رته تی کرد له خه لکی له عبدالله ی کوپی ئوبه ی کوپی سه لول و مو حاسه به ی بکات، چونکه بوختانی بۆ عایشه کردوه، له سه ر مینه ر فرمووی: ئی کۆمه لئ موسلمانان کی پۆژشم بۆ ده کات ده رباره ی پیاویک که ئیش و نازاری ئوم به رامبه ر ئه هل و به یتم پیگه یوه ته وه؟ سویند به خوا، جگه له چاکه به رامبه ر به خیزانه کانم هیچی ترم نه دیوه، بوختانیان بۆ پیاویکیش کردوه جگه له چاکه له و پیاوه هه چ خراپه یه کی لای نه بینیه، له گه ل خۆمدا نه بییت نه اته و ته مالی نیتمه وه، سه عدی کوپی مو عاز هه لسا و گوتی: ئی پیغه مبهری خوا (ﷺ) من داوای پۆژشت لای ده کم، ئه گه ر ئو پیاوه له ئوس بییت له گه ردنی ئه ده یین، ئه گه ر له براده رانی خه زره خیشمان بییت. فرمانمان پئی ده که ی فرمانه که ت به چی بینین، عایشه ده لئی: سه عدی کوپی عوباده که سه رۆکی خه زره ج بوو هه لسا و - سه عدی کوپی عوباده پیاویکی چاک بوو - به لام سۆزی خزمایه تی هه له یه کی پیکرد به سه عدی کوپی مه عازی گوت: سویند به خوا نایکوژین و ناتوانی بیکوژی، له داوی ئه وه ئوسه یدی کوپی حوزه یر که نامۆزای سه عدی کوپی مه عاز بوو هه لسا و به سه عدی کوپی عوباده ی گوت: درۆت کرد، سویند به خوا ده یکوژین، به راستی تۆ دوو پوویت، به رگری له دوو پووان ده که یت، ئوس و خه زره ج په لاماری په کتریان دا که به گۆ یه کدا بچن، پیغه مبهری خوا (ﷺ) له سه ر مینه ر که ی پاره ستابوو هر خه ریک بوو

نارامی ده‌کردنه‌وه تا بیده‌نگ بوون و ئه‌ویش بیده‌نگ بوو، عائیشه (په‌زای خوی لای بیت) ده‌لی: ئه‌و
 پژه هر گریام فرمیسکم نه‌ده‌نیشته‌وه و خو نه‌ده‌چووہ چاوم، شه‌وی دوايش هر گریام و فرمیسکم
 نه‌نه‌نیشته‌وه و خو نه‌ده‌چووہ چاوم، دایک و باوکم وایان زانی که گریان جه‌رگم له‌ت ده‌کات، له‌و
 وه‌خته‌دا که ئه‌وان لام دانیشتی‌بوون و منیش ده‌گریام ژنیک له‌ ئه‌نساریه‌کان ئیزنی خواست که بیت بۆ
 لام، منیش ئیزنم داو هات دانیشت و ده‌گریا، عائیشه (په‌زای خوی لای بیت) ده‌لی: که ئیتمه‌ به‌و حال‌وه
 بووین، پیغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) هات و دانیشت، له‌و پژه‌وه بوختانه‌کم بۆ مه‌لواسرابوو له‌لامدا
 دانه‌نیشتبوو، مانگیک تپیه‌پی له‌ باره‌ی منه‌وه هیچ وه‌حی نه‌هاته خواره‌وه، پیغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) که
 هات دانیشت و شایه‌تومانی هیتاو له‌ دوايیدا فه‌رمووی: أما بعد: ئه‌ی عائیشه له‌ باره‌ی تۆوه ئه‌وه‌و
 ئه‌وه‌م پینگه‌یشتووہ، ئه‌گه‌ر به‌ری بیت له‌ خودا ته‌بریه‌ت ده‌کات - ئه‌گه‌ر پاک بیت خوا پاکیه‌که‌ت
 راده‌که‌یه‌نیت - ئه‌گه‌ر گوناھیکیشت کردبیت داوی لیخوشبوون بکه له‌ خوداو ته‌ویه‌ی لای بکه، چونکه
 به‌نده که هانی به‌ تاوانه‌که‌ی خزیدا نا، ته‌ویه‌ی کرد خوا ته‌ویه‌که‌ی لای قبول ده‌کات، که پیغه‌مبه‌ری
 خوا(ﷺ) قسه‌که‌ی ته‌واو کرد فرمیسه‌که‌م نیشته‌وه، به‌ شیوه‌یه‌ک نه‌ما مه‌ستم به‌ دلۆپیک نه‌ده‌کرد که
 لیئی بیته خوارئ، عائیشه گوتی: به‌ باوکم گوت: بابه له‌ باتی من تۆ وه‌لامی پیغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ)
 بده‌ره‌وه، باوکم گوتی: سویند به‌ خوا نازانم چی وه‌لامی پیغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) بده‌مه‌وه، عائیشه گوتی:
 به‌ دایکم گوت تۆ وه‌لامی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بده‌ره‌وه، دایکم گوتی: سویند به‌ خوا نازانم چی وه‌لامی
 پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بده‌مه‌وه، عائیشه گوتی: من کچیکی مندال بووم له‌ قورئان زۆر شاره‌زا نه‌بووم، گوت:
 سویند به‌ خوا ده‌زانم که ئیوه ئه‌مه‌تان بیستووہ تا له‌ دلئاندا جیگیر بووه، به‌ ته‌واوی چه‌سپیووہ ته
 دلئان، به‌واتان پی کردووہ، ئه‌گه‌ر بلیم: من بی تاوانم، - خودایش ده‌زانئ من بی تاوانم - ئیوه به‌روام
 پی ناکن، ئه‌گه‌ر دانیش بنیم به‌ شتی‌کدا - که من ناگام لیئی نیه - خودایش ناگاداره که من بی
 تاوانم، ئیوه باوه‌رم پی ده‌کن، سویند به‌ خوا من هیچ نمونه‌یه‌ک بۆ ئیوه‌شو خۆیشم نابینم جگه له
 نمونه‌ی باوکی یوسف (سه‌لامی خوی لای بیت) گوتی: کارو فه‌رمانی من له‌ باره‌ی یوسف‌وه هر
 خۆراگرتنه، هر خودایه که هانای پی ببریته له‌سه‌ر ئه‌و شته که ئیوه ئه‌یلین: ﴿فَصَبْرٌ جَمِيلٌ وَاللَّهُ

الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ﴾^۱ له‌ دواي ئه‌وه وه‌رگه‌رام و له‌سه‌ر جیگه‌که‌م پاکشام، عائیشه ده‌لی: سویند
 به‌ خوا ئه‌و کاته ده‌مزانی که من بی تاوانم، ده‌شمزانی خوی گه‌وره له‌به‌ر بیتاوانی من له‌و بوختانه
 پزگارم ده‌کات، به‌لام سویند به‌ خوا وام نه‌ده‌زانی که خوی گه‌وره له‌ باره‌ی منه‌وه وه‌حی - نیگا -

^۱ یوسف (۱۸)، واته: (وتی جا نارام ده‌گرم) به‌ نارام گرتنیکي چاک و په‌سند خواش یارمه‌تی دهرمه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی باسی
 ده‌کن.

په‌وانه بکات و بخوینریتته‌وه، وه من خوم به که‌متر ده‌زانی که خوی گوره له باره‌ی منه‌وه قسه‌یه‌کی
 واه‌رموویت و بخوینریتته‌وه، به‌لام به‌هیوا‌بووم که پیغه‌مبه‌ری خوا(۱۳) له خودا خوی بیینیت و به‌و
 خه‌وه بیتاوانیم ده‌ریخت، عایشه‌ گوتی: سویند به‌ خوا پیغه‌مبه‌ری خوا(۱۴) له جینگه‌ی خوی نه‌جلا‌و
 هیچ که‌سیش له نه‌هل و به‌یتی نه‌چوو ده‌ری تا خوی گوره وه‌چی ناره‌ خواره‌وه بی پیغه‌مبه‌ری
 خوا(۱۵) نه‌ونده ناره‌حمت ده‌بوو له کاتی دابه‌زینی وه‌حیدا، تا وای لیده‌هات له پژی ساردی زستاندا
 له‌به‌ر گرانی نه‌و قورئانه‌ی که په‌وانه ده‌کرا بژی وه‌ک مرواری - دوپ - عه‌ره‌قی لی ده‌هاته خواری، نه‌م
 جاره‌یش گوتی. که نه‌و ناره‌حه‌تیه‌ی له‌سه‌ر لاجوو پیکه‌نی یه‌که‌م قسه‌یه‌ک که کردی نه‌وه بوو
 فه‌رموی: مزده بیت نه‌ی عایشه به‌ پاستی خودا بیتاوانی تری پاگه‌یاند، عایشه نه‌لی دایکم پتی وتم:
 هه‌لسه‌ بچوره‌ لای، گوتم: سویند به‌ خوا ناچه‌ لای و غه‌یری خوا سوپاس و ستایشی هیچ که‌س ناکه‌م،
 هه‌ر خویبه‌ که بیتاوانی منی پاگه‌یاند‌وه، عایشه‌ گوتی: خوی گوره نه‌م ده‌ نایه‌ته‌ی ناره‌
 خواره‌وه: ﴿إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنْكُمْ لَا نَحْسَبُهُمْ شُرَكَاءَ لَكُمْ بَلْ هُمْ خَيْرُ لَّكُمْ لِكُلِّ أُمَّرٍي مِّنْهُمْ مَا أَكْسَبَ
 مِنَ الْإِثْمِ وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١١﴾ أَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُو ظَنِّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بِأَنفُسِهِنَّ خَيْرًا
 وَقَالُوا هَذَا إِفْكٌ مُّبِينٌ ﴿١٢﴾ أَوْلَا جَاءُوا عَلَيْنَا بِأَرْبَعَةِ شَهَدَاءَ فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا بِالشَّهَادَةِ قَالُوا لَيْتَكُمُ عِنْدَ اللَّهِ هُمُ
 الْكَاذِبُونَ ﴿١٣﴾ أَوْلَا فَضَّلَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتَهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ لَسَسْتُمْ فِي مَا أَفَضْتُمْ فِيهِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٤﴾ إِذْ
 تَلَقَوْنَهُ بِالْأَسْنِكِرِ أَتَقُولُونَ بِأَفْوَاهِكُمْ مَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَتَحْسَبُونَهُ هِينًا وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ ﴿١٥﴾ أَوْلَا إِذْ
 سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُمْ مَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَتَّكِمَ بِهَذَا سُبْحَانَكَ هَذَا بُهْتَنٌ عَظِيمٌ ﴿١٦﴾ يَعْظُمُكَ اللَّهُ أَنْ تَعُدُّوا لِحِيلِهِ أَبَدًا
 إِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ ﴿١٧﴾ وَبَيْنَ اللَّهِ لَكُمْ الْآيَاتُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٨﴾ إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ
 فِي الَّذِينَ ءَامَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿١٩﴾ أَوْلَا فَضَّلَ اللَّهُ
 عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتَهُ وَأَنَّ اللَّهَ زَوْفٌ رَّحِيمٌ ﴿٢٠﴾ هه‌مووی بیتاوانی منی تیدا پاگه‌یاند، پاشان عایشه ده‌لی:
 نه‌بو به‌کر (په‌زای خوی لی بیت) له‌به‌ر خزه‌مایه‌تی وه‌زاری میسته‌ح (مسطح) یارمه‌تی و بژیوی
 میسته‌حی ده‌دا، گوتی: سویند به‌ خوا نیتیر یارمه‌تی و کره‌کی میسته‌ح نادات له‌به‌ر خاتری خزه‌مایه‌تی و
 هه‌زاری. دوی نه‌وه‌ی نه‌و بوختانه‌ی بی عایشه هه‌لبه‌ست، نه‌وه‌بوو خوی گوره نه‌م نایه‌ته‌ی ناره‌
 خواره‌وه: ﴿وَلَا يَأْتَلِي أَوْلُوا الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولَى الْقُرْبَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
 وَيَعْمَلُوا وَيَصْمَعُوا أَلَا يُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٢١﴾ نه‌بو به‌کر (په‌زای خوی لی بیت) گوتی:
 من نقره‌زه‌ده‌که‌م خودا لیم خوش بیت، یارمه‌تیه‌کی گه‌پانده‌وه بی میسته‌ح، که وه‌ختی خوی بژی

دهنارد، پاشان گوتی: سویند به خوا هرگیز نیترو موچه‌یه‌ی لی ناگرمه‌وه، عایشه ده‌لی: پیغمبه‌ری خوا(ﷺ) پرسباری له زینه‌بی کچی جه‌ش کرد - خیزانی پیغمبه‌ر - له باره‌ی منه‌وه، فرموی: (ئه‌ی زینه‌ب چیت زانیووه و چیت دیوه له عایشه) زینه‌ب وتی: ئه‌ی پیغمبه‌ری خوا(ﷺ) چاوو گوئی خۆم له‌وه ده‌پاریزم، سویند به خوا جگه له چاکه هیچی تر نازانم، عایشه ده‌لی: له خیزانه‌کانی پیغمبه‌ر ته‌نها ئه‌و بوو که وه‌ک من و ابیت و جوان و خاوه‌ن پله بیت له لای پیغمبه‌ری خوا(ﷺ) خۆیم به‌س‌ردا هه‌ل‌پیت، به هۆی خواناسی و له خواترسیوه خوی گه‌وره پاراستی له‌و بوختانه و تووشی نه‌بوو، هه‌منه‌ی کچی جه‌ش که خوشکی ئه‌و بوو، که به‌رده‌وام شه‌ری له‌سه‌ر ده‌کرد له‌گه‌ل ئه‌وانه‌دا بوو که تیاچوون، ئیبنو شه‌هاب ده‌لی: ئه‌مه کۆتایی ئه‌و پووداوه بوو له باره‌ی ئه‌و تا‌قمه‌وه‌وتراوه، بوخاری و موسلمیش ئه‌م هه‌دسه‌یان ریوایه‌ت کردوه له سه‌حیحه‌کانینادا له فرموده‌که‌ی زهریه‌وه^۱، هه‌ر به‌م شیوه‌یه‌ش ئیبنو ئیسحاق ریوایه‌تی کردوه له زهریه‌وه^۲. هه‌ر به‌و شیوه‌یه‌ ده‌لی: یه‌حیای کورپی عه‌بدی کورپی عبدالله ی کورپی زوبه‌یر بۆی گێرامه‌وه له باوکیه‌وه ئه‌ویش له عایشه‌وه (په‌زای خوی لی بیت) وه عبدالله ی کورپی ئه‌بو به‌کری کورپی محمدی کورپی عه‌مری کورپی هه‌زمی نه‌نصاریه‌وه له عومره‌ته‌وه، ئه‌ویش له عایشه‌وه بۆی گێرامه‌ته‌وه به‌و شیوه‌یه‌ی که له پیشه‌وه باسما‌ن کرد، والله اعلم، خوی گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ﴾ واته ئه‌وانه‌ی که درۆ بوختانه‌کیان هه‌لبه‌ست ﴿عُصْبَةٌ مِّنْكَ﴾ واته: کۆمه‌لیک بوون له خۆتان، ﴿لَا تَحْسَبُوهُ شَرًّا لَّكُمْ﴾ واته: ئه‌ی ئالی ئه‌بو به‌کر و مه‌زان بۆ ئیوه خراپ ده‌بیت ﴿بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ﴾ واته: به‌لکو بۆ ئیوه چاک بووه له دنیاو له پۆزی قیامه‌تا، راستگویی ئیوه ده‌رده‌خات له دنیاو له پۆزی قیامه‌تیشدا پله‌ی به‌رزو به‌پێزه بۆتان، که خوی گه‌وره پۆزی له عایشه‌گرت (دایکی موسلمانان) په‌زای خوی لی بیت له‌و کاته‌دا قورئانی ناره‌ خواره‌وه بیتاوانی ئه‌وی راگه‌یاند له قورئانی پیرۆزدا، ئه‌و قورئانه‌ی که ﴿لَا يَأْتِيهِ الْبَطْلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ﴾^۳، بۆیه کاتیک ئیبنو عه‌باس چووه لای له کاتی مردنیدا پیتی گوت: مژده بیت بۆ تو که خیزانی پیغمبه‌ری خوا(ﷺ) و خۆشی ده‌ویستی، جگه له تو‌ش کچی

^۱ احمد (۱/۱۹۴).

^۲ فتح الباری (۸/۳۰۶)، مسلم (۴/۲۱۲۹).

^۳ ابن مشام (۳/۳۰۹).

^۴ فصلت (۴۲)، واته: به‌تال پووی تی‌ناکات نه له ئیستاو نه له دواپۆدا (نه به لی که مکردن و نه به لی زیادکردن).

نه میتاوه بیتاوانی توش له ناسمانه وه هاته خواره وه. ^۱ ﴿لِكُلِّ أَمْرٍ مِّنْهُم مَّا آكَسَبَ مِنَ الْإِثْمِ﴾ واته: هر كه سئيك له وانه كه له و باره وه وه قسه يان كردو نه و بوختانه يان هه لبه ست بۆ دايكي موسلمانان و عايشه (په زای خوی لى بيت) نه و قسه ناشرينه يان بلاوكرده وه به شىكى كه و ره يان هه به له و جه زه به به دا ﴿وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ﴾ و تراوه: نه وهى به كه مجار نه و بوختانه هى هه لبه ست، و تراويشه:

نه و كه سهى ده كه را به شوين نه و بوختانه داو كرى ده كرده وه و بلاوى ده كرده وه به ناو خه لكيدا ﴿لَمْ يَكُنْ لَهُ عَدَابٌ عَظِيمٌ﴾ واته: جه زه به هى گران و گوره بۆ نه و كه سه به نه و بوختانه هى هه لبه ست كه عبدالله هى كورپى نوبه هى كورپى سه لوله به نه فرينى خوا كه وى و پوى ره ش بيت.

﴿أَوَلَا إِذْ سَمِعْتُمُو ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَأَنفُسِهِنَّ خَيْرًا وَقَالُوا هَذَا إِفْكٌ مُّبِينٌ ﴿۱۲﴾ أَوَلَا جَاءَهُ وَعَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ

شَهَدَاتٍ فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا بِالشَّهَادَةِ فَآوَلْتُمُكَ عِنْدَ اللَّهِ هُمُ الْكَافِرُونَ ﴿۱۳﴾

دهرس دادانى خاوه نبا وهران له سه ر بلاوكرده وهى بوختان هه لبه ست

نه مه دهرس دادان و ناموزگار به كى گرنك بوو خوى گوره له م به سه رهاته هى عايشه دا (په زای خوى لى بيت) پيشانى خاوه نبا وه پانى دا، كاتيك كه هه نديكيان بۆچوون له و كاره خراپه داو خۆيان تلاند به و بوختانه وه كه هه لبه سترا بوو، خوى گوره ده فه رموويت: ﴿أَوَلَا﴾ واته: چاكر نه بوو بۆ

خاوه نبا وه پان ﴿إِذْ سَمِعْتُمُو﴾ واته: كاتيك كه گوئيان له و قسه به بوو كه هه لبه سترا بۆ دايكي موسلمانان عايشه (په زای خوى لى بيت) ﴿ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَأَنفُسِهِنَّ خَيْرًا﴾ واته: به باشى ليكيان بده ته وه بۆ خۆيان خۆ نه گه ر نه و كاره بۆ نه وان ناشيت و خراپه و شايانى نه وان نيه، دياره و پوونه كه زۆدتر و زياتر شايانى دايكي موسلمانان نيه، نه لىن: كاتيك نه م نايه ته هاته خواره وه خوى گوره باسى نه و كه سانه هى كرد كه بوختانه كه يان هه لبه ست: ﴿إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنْكُمْ﴾ كه هه سان و هاوه له كانى بوون نه وانه هى كه نه و قسه يان ده كرد، پاشان خوى گوره ده فه رموويت: ﴿أَوَلَا إِذْ

سَمِعْتُمُو ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ﴾ واته: بۆچى هر كاتيك نه و قسه يان به رگوئى كه وت به چاكيان ليك نه دايه وه وه كه نه بو نه بو و ژنه كه هى، ^۲ وه ده فه رموويت: ﴿ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَأَنفُسِهِنَّ خَيْرًا﴾ واته: با چاكيان ليك بده ته وه چونكه دايكي موسلمانان زياتر و چاكره له وان و دورتره له و قسه و بيتاوانتره له راستيه وه

^۱ فتح الباري (۳۴۰/۸).

^۲ الطبري (۱۲۹/۱۹).

دوره ﴿وَقَالُوا﴾ واته: به زمانی خویان بیانگوتایه ﴿هَلَّا أَفَكَ مُبِينٌ﴾ واته: نه مه دروپی کی ناشکرایه بقره دایکی موسلمانانی هله ده به ستن، نه و پروداوه جیتی گومان نیه، چونکه هاتنی دایکی موسلمانان به سواری و شتری سه فوانی کورپی موعه تل (صفوان بن معطل) له کاتی نیوه پرودا سوپاکه هم موو نه وه ده بینو و پیغه مبهری خوا (ﷺ) له نیوانیان دایه نه گهر نه و کاره گوماننکی تیدا بووایه، نا به و شیوه و به و ناشکراییه نه ده بوو، که به و شیوه یه و له بهر چاری نه و خه لکوه نه ده هاتن، به لکو نه گهر شتی و ابووایه، به په نهانی و دور له چاری خه لکی ده هاتن، خوی نه مه به لگه یه له سر نه وه ی که نه و خه لکه بوختانچیه هله یان به ستن بوو، دروپی کی ناشکرا و بوختاننکی گهره و قسه یه کی ناشیرین و به دفری زیان به خش بوو بویان، خوی گهره ده فرموویت: ﴿لَوْلَا﴾ واته: بچی نه وانه ﴿جَاءُوا عَالِيَهُ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ﴾ چوار شایه تیان له سر راستی نه و قسه یه ی که کردیان نه هیتنا شایه دیان بقره بدن له سر راستی قسه که بیان ﴿فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا بِالشَّهَادَةِ فَافْتَرَاهُ عِنْدَ اللَّهِ هُمُ الْكَاذِبُونَ﴾ خو نه گهر شایه تیشیان نه ده هیتنا و ناشی هیتن نه وانه لای خودا به دروین و به دخو ده ژمیردرین.

﴿وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ لَمَسَّكُمْ فِي مَا أَفَضْتُمْ فِيهِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿۱۱﴾ إِذْ تَلَقَّوهُمُ

بِأَسْنَتِكُمْ وَقَوْلُكُمْ يَا فَوَاحِشُ مَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّنًا وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ ﴿۱۲﴾﴾

باسی سوزی خودا بو نه وانه ی بوختانه که بیان کرد که یارمه تنی دان ته و به بکه ن

خوی گهره ده فرموویت: ﴿وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾ نه گهر خودا چاکه ی له گه ل نه کردنایه و به زه می پیتاندا نه هاتایه وه نه ی بوختان چیه کان، به هوی باوه پرونتان به خودا له سر نه و بوختانه ی هله تان به ست بقره عایشه، خودا ته و به و پارانه وه ی لی وهر نه ده گرتن له دنیا و له پوی قیامه تدا لیتان خوش نه ده بوو، ﴿لَمَسَّكُمْ فِي مَا أَفَضْتُمْ فِيهِ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾ تووشی سزایه کی گهره ده بوون له بهر بقره پرونتان له و بوختاندا، نه مه له باره ی نه وانه وه که خاوه ن باوه پروون، به هوی نه و باوه وه خودا ته و به ی لی قبول کردن وه ک میسته ح و حه سسان و حه منه ی کچی جهش که خوشکی زه یه بی کچی جهش بوو، به لام نه و دو پروونه ی که بوختانه که بیان کرد وه ک عبدالله ی کورپی نوبه ی کورپی سه لول و هاوه له کانی بهری نه مه نایه ته ناکه ون، چونکه نه وان باوه پریان نیه و ناکاری چاکیشیان نیه که به نه ندازه ی نه وه بیت یان له بهریدا بوه ستیت، هر به و شیوه یه حالی نه وانه ش که هر په شیه یان لی ده کریت له سر کارنکی دیاری کراو که گشتی و په یوه ست بیت به و ته و به نه کردنه و یان ناکاری چاک بهری نه گریته و هاوتای بکات یان قورستری بکات بوی. خوی گهره ده فرموویت: ﴿إِذْ تَلَقَّوهُمُ

بِالْأَسْتِكْرَةِ ﴿۱۶﴾ موجدیدو سه عیدی کړی جو بهیر ده لئین: واته: کاتیک بُو یه کترین ده گتړاپه وه،^۱ نه و ده یگوت من له فلانه که سم بیست، نه وی تر ده یگوت من له فلانه که سم بیست، نه وی تر ده یگوت:

فلانه که س وای گوت، هه ندیکی تر هم نایه تیان به شیوه یه کی تر ده خوینده وه: ﴿إِذْ تَلَقَّوْنَهُ

بِالْأَسْتِكْرَةِ﴾ واته: کاتیک هم بوختانه تان به ده ماوادم له یه کتروه وهرده گرت، له سه حیصی بوخاریدا

هاتوه که عائشه (په زای خوی لى بیت) بهم شیوه یه هم نایه تى خویندوه وه.^۲ وتی: (هو من

ولق القول) واته: درو یه کی ودها که خاوه نه که ی برده وام بیت له سه ری، عره ب نه لئین: (ولق فلان منی

السیر) کاتیک که سیک هر برده وام بیت له سه رپویشتن. به لام خویندنه وه ی په کم مه شهورترو باشتره

کږمه لى زانایان رایان له سه ری تى، به لام خویندنه وه ی دوهم له دایکی موسلمانانه وه پړوپایت کراوه:

﴿وَتَقُولُونَ يَا فَوَاحِشُ مَا لَيْسَ لَكُم بِدِعْمٍ﴾ واته: وه به زمانتان شتیک ده لئین که زانیاریتان ده رباره ی

نه بوو، یانی نه وه ی ده ماوادم ده تانگوتو بُو یه کتريتان باس ده کرد له باره ی دایکی موسلمانانه وه،

واتان ده زانی شتیکى زور سوکو ناسانه، خو نه گه ر خیزانی پیغه مبریش ﴿﴾ نه بووایه هر ناسان

نه ده بوو، نه ی نه و قسانه به رامبر خیزانی پیغه مبر ﴿﴾ بکريت که گه وره ی پیغه مبران و کوتا

پیغه مبره ده یی چون بیت؟ له لای خودا زورگوره یه که نه بوختانه بوخیزانی پیغه مبره کی ﴿﴾ بکريت

خوای گه وره زور توندو تیزه له سه ر نه وه، چونکه خودا شتى وا به په و نابیئت بُو ژنى پیغه مبریک

له پیغه مبره کان هر گیزو هر گیز، که واته چون به په وای ده بیئت بُو به ریزترین ژنى پیغه مبریک که

به ریزترینى نه وه ی نادمه له دنیاو له قیامه تدا؟ بُو یه خوای گه وره فرموویه تى: ﴿وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّنًا

وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ﴾ واته: نه وه نه و قسه یه به لاتانه وه ناسان و ناساییه، به لام له لای خودا زور گه وره

بوو، له هر درو صحیحه که دا هاتوه پیغه مبرى خوا ﴿﴾ فرموویه تى: (که سى وا هیه قسه ی وا

ده کات خودا له خوی ده په نجیئت، نازانى چهندى له خرابه دا پړچوه، به دورى نیوان ناسمان و

زمین به ناو ناگردا ده چیتته خواره وه) له پړوپایه تیکى تر دا هاتوه (هیچ گوی به و قسه یه نادا).^۳

﴿وَلَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُمْ مَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَتَكَلَّمَ بِهَذَا سُبْحَانَكَ هَذَا بُهْتَنٌ عَظِيمٌ ﴿۱۷﴾ يَعِظُكُمُ اللَّهُ أَنْ تَعُودُوا

لِمِثْلِهِ أَبَدًا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿۱۸﴾ وَبَيْنَ يَدَيْهِ أَلْبَابُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿۱۹﴾

جاریکی تریش دهرس دادان

^۱ الطبري (۱۳۲/۱۹).

^۲ فتح الباري (۲۴۰/۸).

^۳ فتح الباري (۳۱۴/۱۱)، مسلم (۲۲۹/۴).

نہمیش دہرس دادانتیکی ترہ دہوای دہرسی یہکم، کہ خودای مزین فرمان دہکات بہ خواہن باوہران کہ گومانی باش بہرن بہ یہکتری، واتہ: کاتیک کہ گومانی شتیک برا بہ کہسیکی بہرینو شایہنی نئو قسہیہ نہبوو، چاکتر وایہ کہ گومانی باش بہریت و جگہ لوہ ہیج شتیک تر بہ بردا نہیہت، خو نگہر شتی لہ دنہدانی شہیتان ہات بہ دلدا یان بہخہ یالدا، نابت باس بکریت، چونکہ پیغہمبہری خوا(ﷺ) فرموویہ تی: (خودای مزین چاویوشی کردوہ لہ و شتہی کہ بہ دلی نومہ تی منداییت ہتا نہ یلیت و نہ یکات)، ثم فرمودہیہ لہ ہردو صہیحہ کہ دا بوخاری و موسلیم ہیناویانہ، خودای گورہ دہ فرموویت: ﴿وَلَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُمْ مَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَتَكَلَّمَ بِهَذَا﴾ واتہ: دہبواہ کاتیک نئو قسہیہ تان بیست بتان کوتایہ: نئمہ چیمان بہسہر نئو قسہوہ ہہیہ، بزمان نیہ لہ دہمان بیتہ دہرو باسی بکین، ہیج کہ سیک لیمان بیستی، ﴿سُبْحَانَكَ هَذَا بُهْتَنٌ عَظِيمٌ﴾ پاکو بی عہیی بی خودایہ، نئمہ بوختانتیکی زور گورہیہ کہ باسی خیزانی پیغہمبہری خوا(ﷺ) بہو شیوہیہ بکریت، پاشان خوی گورہ دہ فرموویت: ﴿يَعْظُمُكُمْ اللَّهُ أَنْ تَعُدُّوا لِمِثْلِهِ أَبَدًا﴾ واتہ: خودا ناموزگاربتان دہکات کہ ہہرگیز نہ گہرینہوہ بی وینہی نئوہی کہ ہویدا و ہہرہشہ لہ و کہسانہ دہکات کہ بوختانی وا ہلدہ بہستن لہ مہوہ دو، بزویہ فرموویہ تی: ﴿إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ واتہ: نئو گہر نئوہ بیواتان بہ خواو پہیامہ کہی ہہیہ و پیز لہ پیغہمبہری خوا(ﷺ) دہگرن، بہلام ﴿وَيَسِّرِ اللَّهُ لَكُمْ الْأَيْتَاتِ﴾ واتہ: خودای مزین نیشانہ و ہپارو فرمانہ کانی بی نئوہ ہوون دہکاتوہ ﴿وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ واتہ: زانایہ بہوہی کہ بی عہدہ کانی دہشی و وہ کارزانہ لہ ہپارو فرمانہ کانیدا کہ دہیدا بزبان.

﴿إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفِتْنَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿۱۱﴾﴾

دہرس دادانی نئو وانہی حہز دہکن نومہ تی داوینیبسی لہ نیوان موسلماناندا بلایو کہ نئوہ

نئمہ دہرسی سٹیہمہ، خوی گورہ نئیدا لہ بارہی نئو کہ سہی کہ قسہیہ کی خراپ دہ بیستی و شتی دہک ویتہ خہیالی و باسی دہکات، با زور لہسہری نہ ہوات و بلایو نہ کاتوہ و دنیای ہیدا بکریت، خوی گورہ دہ فرموویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفِتْنَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ واتہ: نئو وانہی حہز دہکن کہ کاری بیتاموسی لہ ناو خواہن

باوه پاندا بلاویکه نه وه ﴿لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا﴾ واته: سزای به ژانیاں ده دریت له دنیاوا، واته: شه لاقیان لی ده دریت: ﴿وَالْآخِرَةُ﴾ له پدئی قیامه تیشدا جه زره به ده درین: ﴿وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ واته: خوا ده زانیت و ئیوه نازانن، یانی خوا ناگای لیتانه، همه مو کاره کان بگپنه وه بۆ لای خوا، نه و کاته ده که ونه سهر راسته پی. ئیعامی نه حمه د پویایه تی کردوه له سه و یانه وه نه ویش له پیغه مبهروه ﴿﴾ که فهرموویه تی: (به نده کانی خوا نازار مه دهن و قسه ی ناشیرین مه خنه شوینیاں - بوختانیاں بۆ مه کن - مه گپین به شوین ناموسیاندا - عیب و عاریاندا - چونکه هر که سیک به شوین عیب و عاری برای موسلمان خویدا بگپیت، خودایش به شوین عیب و عاری نه ودا ده که پیت، مه تا له ماله که ی خویدا نابووی ده بات).

﴿وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ﴾ ﴿٢٠﴾ ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُوبَ الشَّيْطَانِ وَمَنْ يَتَّبِعْ خُطُوبَ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا وَلَكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي مَنِ يَشَاءُ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ ﴿٢١﴾

و دبیره یانان وه ی چاکه کانی خودا و ناگادار کردنه وه له شوینکه وتنی شه یتان

خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ﴾ واته: نه گه سزۆ به زه یی خوا نه بوویه نه وکاته شتیک ی تر ده بوو، به لام خوا نذر میهره بان و دلوفانه به رامهر به نده کانی خو ی، ده بووریت له و که سانه ی که په شیمان ده بنه وه له و بوودا وه ی که بوویدا لییان و نه وایش پاک ده بنه وه به و شه لاقه ی که لییان ده دریت. پاشان خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُوبَ الشَّيْطَانِ وَمَنْ يَتَّبِعْ خُطُوبَ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا وَلَكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي مَنِ يَشَاءُ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾،^۱ نه مه فهرمان کردنه به دورکه وتنه وه و خو لادان له شوینکه وتنی شه یتان به ره وانترین و به هیترترین و کورترین ده سته وازه علی کوه ی نه بو ته لحه ده لی له ئیینو عه باسه وه ﴿خُطُوبَ الشَّيْطَانِ﴾ واته: کرداری

^۱ احمد (۲۷۹/۵).

^۲ واته: نه ی نه وانه ی باوه پتان هیناوه به دوا ی هه ناگوه کانی شه یتاندا مه پۆن وه هر که س شوین هه ناگوه کانی شه یتان بگپیت، چونکه به راستی شه یتان فرمان ده کات به کاری نذر ناشیرین (زینا) و خرابه نه گه به مه ره و میهره بانی خوا نه بوویه به سه رتانه وه هر گیز که سیک له ئیوه بوخت و پاک نه ده بووه وه به لام خوا هر که سی بویت پاک ی ده کانه وه خوا بیسه ری زانان.

شہیتان،^۱ عی کریمہ دہ لئی: ﴿خَطُوبَاتِ الشَّيْطَانِ﴾ دلہ راویکیکانی (وہ سوہ سہ کانی) شہیتان. قہ تادہ دہ لئی: ہموو گوناہیک لہ ہہ نگاوہ کانی شہیتانہ،^۲ نہ بو میجلہ ز دہ لئی: نہو نہ زرانہی دہ کرین لہ پئی نارہ وادا - گوناہدا - لہ ہہ نگاوہ کانی شہیتانہ،^۳ خودای گورہ دہ فہ رموویت: ﴿وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَا مِنكَ مِن أَحَدٍ أَبَدًا﴾ واتہ: نہ گہر خودا تہ وہی قبول نہ کردایہ لہو کہ سانہی کہ خوی مہیلی لئیہ تی کہ بگہ پتہ وہ بق لای و دلہ کانی پاک نہ کردایہ تہ وہ لہو ہتہ رستی و بہ دخوی و پیسی و چہ پلئو و پہوشت ناشیرینیہی کہ تیایاندا بو - ہر کہ سو بہ پئی خوی ہیچ کہ سیک دلی خوی بہ پاکی نہ دہ بینی و تووشی چاکہ یش نہ دہ بوو! ﴿وَلَكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي مَن يَشَاءُ﴾ واتہ: بہ لام خوا مہیلی لہ ہر کہ سیک بیی لہ بہ ندہ کانی پاکی دہ کاتہ وہ و مہیلیشی لی بیت گومرای دہ کات و ملی دہ شکینت و سہری لی دہ شیوینت، ﴿وَاللَّهُ سَمِيعٌ﴾ واتہ: قسہی بہ ندہ کانی دہ بیستی ﴿عَلِيمٌ﴾ دہ شزانی کی شایستہی شارہ زابونہ و کیش شایستہی گومرابونہ لہ نیوہ.

﴿وَلَا يَأْتِلُ أَوْلُوا الْفَضْلِ مِنكَ وَالسَّعَةِ أَن يُؤْتُوا أُولَى الْقُرْبَى وَالْمَسْكِينِ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِيَعْلَمَ أُولُوا الْفَضْلِ الْآلِحِينَ أَن يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾ (۳۴)

ہاندانی خاومن چاکہ کہ بہر دہوام بن لہ سہر بہ خشین و لیبوردن

خوای گورہ دہ فہ رموویت: ﴿وَلَا يَأْتِلُ﴾ لہ (الایہ) وہ ماتوہ کہ سویند خواردہ. واتہ: با سویند نہ خوات ﴿أَوْلُوا الْفَضْلِ مِنكَ﴾ دہ ولہ مہ ندو چاکہ خوازو خیر کہر، ﴿وَالسَّعَةِ﴾ خواپیداو ﴿أَن يُؤْتُوا أُولَى الْقُرْبَى وَالْمَسْكِينِ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾،^۱ یانی سویند مہ خون کہ پہ یوہندی خزمایہ تی بیچرن لہ ہہ زاران و ناوارہ کان،^۲ نہ مہ نہ وہ پری نہ رمی نواندن و سوزہ بق نہ چچرانی پہ یوہندی خزمایہ تی. بویہ خوای گورہ دہ فہ رموویت: ﴿وَلِيَعْلَمَ أُولُوا الْفَضْلِ وَالْمَسْكِينِ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ واتہ: نایا تاوانیان نابوری و چاوپوشیان لی ناکنہ لہ سہر نہو خراپہ و نازارہی لئیانہ وہ پوویدا؟ نہ مہ یش لہ حیلوم گورہیی و پیزو سوزی خودای مہ زنہ بق بہ ندہ کانی لہ گہل نہو ہموو ناہ قہیہ دا کہ لہ خویانی دہ ککن،^۳ نہ مہ نایہ تہ لہ سہر نہو بہ کری صدیق (پہ زای خوای لی بیت) ہاتہ خواروہ کاتیک کہ سویندی خوارد خیر نہ کات بہ میستہ حی کوری نہ ساسہ

^۱ الطبري (۳۰۱/۳).

^۲ الدر المنثور (۴۰۴/۱).

^۳ الطبري (۳۰۱/۳).

^۴ واتہ: کہ یارمہ تی نہ دہن بہ خزمان و ہہ زاران و کچہ ران لہ پتتاوی خودا.

به هیچ شیوه‌یک له دوی نه و قسانه‌ی بهرامبر عایشه‌کردی وه که لپیشه‌وه له‌فرموده‌که‌دا هاتوه، کاتی که‌خودا قورئانی ناره‌خواره‌وه بیتاوانی دایکی موسلمانانی ده‌رخست و موسلمانان دلیان خوش بو و نارامیان وه‌بردا هاتوه. خوی گوره له و که‌سانه‌خوش بوو که قسه‌یان کردبوو له باوه‌رداران له و باره‌یه‌وه، ش‌لاق درا له و که‌سانه‌ی که به‌رکه‌وتن، خوی گوره هر خوی خاوه‌نی پزند ستایشه، سۆزی نه‌بو به‌کر ده‌جولئینت بهرامبر خزم و که‌سی میسته‌حی کوپی نه‌سسه، که پورزای نه‌بو به‌کر بوو چونکه میسته‌ح هیچ سامانیکی نه‌بوو تنها نه‌وه نه‌بیت که نه‌بو به‌کر ده‌یدایه، زور هزار بوو له کچره‌کانیش بوو که له پتی خودا تاواره بوو یووو یه‌کیک بوو له و که‌سانه‌ی که له‌سر نه‌بو بوختانه به‌رده‌وام بووه پاشان ته‌ویه‌ی کردو ش‌لاقی لیدرا له‌سر نه‌بو بوختانه‌ی و خودا ته‌ویه‌ی لی قبول کرد، نه‌بویه‌کری صدیق (ره‌زای خوی لی بیت) ناسرابوو به خیرخواری، چاکه و پیاوه‌تی زوربوو به‌سر خزم و بیگانه‌وه کاتیک نه‌م نایه‌ته هاته خواره‌وه:

﴿وَلَا يَأْتِي أَوْلُوا الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولِي الْقُرْبَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا يُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾^(۲۲)؛^۱ چونکه پاداشت به پتی جنسی نه‌و کاره‌یه. واته: تو چون خوش ده‌بیت له که‌سی که

تاوانی کردوو بهرامبرت. نیمه‌ش له تو خوش ده‌بین، وه چون چاوپوشی ده‌که‌یت، نیمه‌ش چاوپوشیت لی ده‌که‌ین، نا له و کاته‌دا نه‌بو به‌کر گوتی: به‌لی سویند به خوا پیمان خوشه - نه‌ی به‌روه‌دگارمان - که لیمان خوش بیی. پاشان نه‌وه‌ی که دابوو به میسته‌ح بوی گتیرایه‌وه له و خیره‌و گوتی: سویند به خوا هرگیز نه‌و خیره‌ی لی نابرم. له باتی نه‌وه‌ی که گوتی: به خوا هرگیز هیچ چاکه‌یه‌کی له‌گه‌ل ناکم. له‌به‌رته‌بووه صدیق نه‌وسیدیه‌ بوو(ره‌زای خوا له نه‌بویه‌کرو کچه‌که‌پشی).

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْسَنَاتِ الْفَاضِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ لَأُنثُوا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَكْرَ عَدَابٍ عَظِيمٍ﴾^(۲۳) يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ أَلْسِنُهُمْ وَآبْدَانُهُمْ وَأَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ^(۲۴) يَوْمَ يَبْشُرُ بَعْضُ اللَّهِ دِينَهُمُ الْحَقَّ وَيَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ

الْمُبِينُ^(۲۵)

هه‌ده‌شه له‌سه‌ر بوختان کردن بو ژنانی داوینپاکی خاوه‌نباوهری بیناگی

خوی گه‌وره ده‌فرمودیت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْسَنَاتِ الْفَاضِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ﴾ نه‌مه هه‌ده‌شه‌یه‌کی خوی گه‌وره‌یه بۆ نه‌و که‌سانه‌ی که بوختان ریک ده‌خن بۆ ژنانی داوینپاکی خاوه‌ن باوه‌ری بیناگی سه‌ریه‌خۆ، خۆ دایکی موسلمانان زورتر له پیشه بۆ داوینپاکی چونکه نه‌م نایه‌تانه به تاییه‌تی له‌سه‌ر داوینپاکی نه‌و هاتوو‌ته‌خوارو نه‌و خیزانی پیغه‌مه‌ره‌و (ﷺ) کچی نه‌بو به‌کریشه (ره‌زای خوی لی

^۱ واته: نایا پیتان خوش نیه خوا لیتان خوش بییت وه خوا لیخوشبوو و میهره‌بانه.

بیت) زانایان همو کون (پرحمتهی خویان لی بیت) له سهر نه وهی هر که سیک جوین بداو نهو بوختانه به راست بزانیته دوی هاتنه خواره وهی هم نایه تانه، نهو که سه خوانه ناسه - کافرو - دزایه تی قورنانه دهکات، هه مان بریار بق گشت دایکانی موسلمانانه، پاشان خوی گه وره ده فهرموویت:

﴿لَمَسُوا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾ واته: نه فرینیان لی کراوه له دنیاو له ناخره تدا وه بزویان هه په سزای زرد گه وره، هم نایه ته وه که نهو نایه ته وایه که ده فهرموویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُهِينًا﴾. نیبنو عه باس ده لی: هم نایه ته گشتگیره هه موو زنیکی داوینپاکی خاوه نباوه پی بیئاگای سه ره خرد گه رته وه هر که سیک بوختانایان بق پیک بخت بهر نهو نه فرینه - له عه ته - ده که ویت له دنیاو له قیامه تدا، عبدالرحمن ی کوی زهیدی کوی نه سله میش هه روای گوتوه به لام عانیسه پینشه وای داوین پاکانه. ^۱ پویایه ت کراوه له نیبنو نه بی حاته مه وه نه میش له نه بو هورهیره وه که پیغه مبه ری خوا ^۲ فهرموویته تی: (دوورکه ونه وه له حوت تاوانه - له ناویه ره که) و ترا: نهی پیغه مبه ری خوا ^۳ نهو حوت تاوانه کامانه ن؟ فهرمووی: (شهریک بق خوا دانانو، جادوگری، کوشنتی گیانیک که خودا قه ده غه ی کردبیت مه گین به هه ق، سوخواردن، مالی هه تیو خواردن، پاکردن - پشت هه لکردن - له پدئی چون بوجه نگ له گه ل دوژمنانداو، بوختان ری کخستن بزنانی داوین پاکی بیئاگای خاوه نباوه پی ^۴ خوی گه وره ده فهرموویت:

﴿يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ أَلْسِنُهُمْ وَأَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾، ^۵ نیبنو نه بی حاتم پویایه تی کردوه له نیبنو عه باسه وه ده لی: نه وانه واته موشریکه کان کاتی بینیان که س ناچیته به هه شت نه وانه نه بیت نوژیان کردوه، ده لین: وه رن با نینکاری بکین، نینکاری ده کن، مؤر ده نریت به سه ده میاندا ده ستو پاکانایان شایه تیان لی ده دن وهیج قسه یه که له خوا ناشارنه وه. ^۶ دیسان نیبنو نه بی حاتم پویایه تی کردوه له نه نه سی کوی مالیکه وه ده لی: له خزمه تی پیغه مبه ر دا بووین ^۷ پیکه نی هه تا دانی پیریزی ده رکه وت، پاشان فهرمووی: (نایا ده زانن به چی پیکه نیم؟) گوتمان: خواو پیغه مبه ری خوا ^۸ ده زانن. فهرمووی: (له کیشه ی بنده له گه ل په روه ردگاری و نه لیت: نهی په روه ردگارم! له

^۱ الاحزاب (۵۷)، واته: به راستی که سانی که نازاری خواو پیغه مبه ره که ی ده دن خوا نه فرینی لی کردون له دنیاو له ناخیره تدا وه سزای پیسواکری بق ناماده کردون.

^۲ الطبري (۱۳۹/۱۹).

^۳ فتح الباري (۴۶۲/۵)، مسلم (۹۲/۱).

^۴ واته: پدئیک (دی) شایه تی نه دات له سه ریان زمانیان و ده ستو قاچه کانایان بهر کرده وانه ی که کردویانه.

^۵ الدر المنثور (۳۱۷/۷)، الطبري (۳۷۳/۸).

ناہمی نہ وپاراستم؟ خودایش دہ فرموویت: بہ لئی، بہندہ کہ نہ لیت: شایہ قبول ناکم لہ سر خوم، لہ خوم نہ بیت، خودایش دہ فرموویت: تہنا خوت بہسہ کہ نہ مرق شایہ تیت لہ سر بدا، فریشہ بہ پڑہ کانیش شایہ تن بہسہ رتہ وہ، مؤر دہ نریت بہسہ دہ میدا، دہ گورتیت بہ نہندامہ کانی لاشہی: قسہ بکن، کردارہ کانی باس دہ کن، پاشان مؤلہ تیکیان لہ نیوان خویی و قسہ کانی ہی دہ دریت، بہندہ کہ نہ لیت: ہی دور بنو لہ نارادا نہ مینن من لہ بہر نیوہ نہم ہم موو ہولہم دا) موسلیم و نہ سائی ریوایہ بیان کردوہ،^۱ خوی گورہ دہ فرموویت: ﴿يَوْمَذُ يُوقِظُ اللَّهُ دِينَهُمُ الْحَقَّ﴾،^۲ نیبو عہ باس دہ لئی ﴿دِينَهُمْ﴾ واتہ: پاداشتی تہ او ہموو نہ وہی لہ قورٹاندایہ پاداشتی تہ اووی لہ سر دہ دریتہ وہ، کہسانی تریش ہر وایان کوتوہ.^۳ ﴿وَيَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ﴾ نہوسا دہ زانن کہ ہر بہ لئینو لئپر سینہ وہی خودا نہو ہہ قہیہ کہ ستہ می تیدا نیہ.

﴿الطَّيِّبَاتُ لِلْخَيْثُورِ وَالْخَيْثُورُ لِلطَّيِّبَاتِ وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبِينَ لِلطَّيِّبَاتِ الْمَرْبُوتِ وَمَا

يَقُولُونَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿۱۳﴾

عائشہ پاکہ چونکہ بڑ چاکترین کہس بووہ

خوی گورہ دہ فرموویت: ﴿الطَّيِّبَاتُ لِلْخَيْثُورِ وَالْخَيْثُورُ لِلطَّيِّبَاتِ وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبِينَ لِلطَّيِّبَاتِ

لِلطَّيِّبَاتِ﴾^۴ نیبو عہ باس دہ لئی: ناپاکانی ژنان لہ قسہ دا، بڑ ناپاکان لہ پیوان و ناپاکان لہ پیوان بڑ ناپاکان لہ ژناندا لہ قسہ دا، پاکان لہ ژنان لہ قسہ دا بڑ پاکان لہ پیوان و پاکان لہ پیوان بڑ پاکان لہ ژنان لہ قسہ دا. دہ لئی: نہم نایہ تہ لہ سر عائشہ و بوختانچینہ کان ہاتوہ تہ خواروہ.^۵ ہر بہم شیوہیہ ریوایہ ت کراوہ لہ مواہیدو عہ تاو سہ عیدی کوی جوبہ یرو شہ عبی و حہ سنی کوی نہ بو حہ سنی بہ سری و حہ بیبی کوی نہ بو سابت و زہ حاک، نیبو جہ ریش ہمان پای ہلڈاردوہ.^۶ واتہ: قسہی ناشیرین ہر شایہ نی کہسانی پیسہ لہ مہردم، قسہی چاکیش - پاکیش - ہر شایہ نی کہسانی پاکہ لہ مہردم، نہو بوختانہی کومہ لئی دووہوہ کان ہلایان بہستبو بڑ عائشہ خویان شایہ نی نہوہن و عائشہ شہ زور پاکہ و دووہ لہو بوختان چیانہ وہ. بڑیہ خوی گورہ فرموویہ تی:

^۱ مسلم (۲۹۶۹).

^۲ واتہ: لہ و پڑوہ دا خوا پاداشتی تہ وایان بہ راستی و داد دہداتہ وہ.

^۳ الطبری (۱۹/۱۴۱).

^۴ الطبری (۱۹/۱۴۲)، الدر المنثور (۶/۱۶۷).

^۵ الطبری (۱۹/۱۴۳، ۱۴۴).

﴿أُولَئِكَ مَبْرُورٌ مِمَّا يَقُولُونَ﴾ عبدالرحمن ی کورپی زهیدی کورپی نه مسلم ده لی: ناپاکان له ژنان بق ناپاکان له پیاوان، ناپاکان له پیاوان بق ناپاکان له ژنان و پاکان له پیاوان و پاکان له پیاوان بق پاکان له ژنان. ^۱ نه میش دیسان ده گه پښتوه بق نه و بوختانچیانه به بی کم و زیاد، واته: خوا عانیسه ی نه کردوه به خیزانی پیغه مبه ری خوا ﴿﴾ مه گین ده بییت پاک بیت چونکه پیغه مبه ر ﴿﴾ پاکترینی همو پاکانه له ناو مروفا، نه گه ر پاک نه بواپه نه ده شیا بق پیغه مبه رو ﴿﴾ نه ده بوه خیزانی. بزیه خوی گه وره فرموویه تی: ﴿أُولَئِكَ مَبْرُورٌ مِمَّا يَقُولُونَ﴾ واته: دوون له و قسانوه که بوختانچیان و خرابه کاران پښکیان خست ﴿أَلَهُمْ مَغْفِرَةٌ﴾ واته: له بهر نه و بوختانه ی که پښکیان خست بزبان، خودا نه وانی به خشویه ﴿وَرَزَقٌ كَرِيمٌ﴾ واته: له لای خودا وان له به هشتی پر به هره دا، نه میش به لښیکه نه وه ده گه یه نی که عانیسه خیزانی پیغه مبه ری خواجه ﴿﴾ له به هشتدایه.

﴿يَتَأْتِيَ الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَتَسَلِّمُوا عَلَىٰ أَهْلِهَا ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٧﴾ فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّىٰ يُؤْذَنَ لَكُمْ وَإِنْ قِيلَ لَكُمْ ائْذِنُوا فَأَرْجِعُوا هُوَ أَزْكَىٰ لَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٨﴾ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُونَةٍ فِيهَا مَتَعٌ لَّكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ ﴿٩﴾﴾

مؤلفات وهرگرتن و نادابی چوونه ناو مالان

خوای گه وره ده فرموویت: ﴿يَتَأْتِيَ الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَتَسَلِّمُوا عَلَىٰ أَهْلِهَا ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾، ^۲ نه مه چه ند نادابیکي شه ریعت که خوای گه وره دایناوه بق بنده باوه پرداره کانی، له شیوازی نښن وهرگرتن، فرمانی پښکروون که نه چنه هیچ مالیک جگه مالی خویان تا نښن وهرنه گرن له پیش نه وه ی بچه ژوره وه، پاشان سلو بکن له خه لکی نه و ماله. پتویسته سی جار نښن بخوازیت، نه گه ر پښیان دا باشه نه گینا ده بییت بگه پښتوه. وه ک له فرمووده ی صه حیحدا هاتوه که نه بو موسا کاتیک سی جار داوای نښنی کرد بچپته لای عومه ر نښنی نه دراو پښت پاشان عومه ر فرمووی: نایا گویم له عبدالله ی کورپی قه یس نیه داوای نښنی کرد؟ نښنی بدهن، گه ران به شوپنیدا نه یاندی پښتیبو، دوی نه وه ی که هات فرمووی: بق گه پایتوه؟

^۱ الطبری (۱۹/۱۴۴).

^۲ واته: نه ی نه و کسانه ی بپواتان هیناوه! مه چنه هیچ مالیک جگه له ماله کانی خوتان تا پرس ده کهن وه سه لام بکن له خاوه ن ماله که نه وه چاکتره بق نه وه ی په ندو ناموزگاری وهرگرن.

وتی: من سىّ جار داواى ئیزنم کرد، ئیزن نەدرام، منیش گویم له پیغمبەر بوو (ﷺ) دەیفەرموو: (وختیک یەکیکتان داواى ئیزنى کرد سىّ جار، ئیزن نەدرا با بگە پێتەوه) عومەر فەرموو: دەبیت بەلگەم بۆ بىنى لەسەر ئەم قەسەت ئەگینا شەلاقت لێدەدەم - دارکاریت دەکەم - ئەویش پێش بۆ لای کۆمەڵیکى ئەنسارى، قەسەکەى عومەرى بۆ گیرانەوه، ئەوانیش وتیان: بچوکتزین کەسمان نەبیت شایەتیت بۆ نادات، ئەبو سەعیدى خوردى لەگەڵى پێشیت، ئەوى بۆ عومەر گێراپاىوه و عومەر گوئی: بازراگانی بازار پێت ئەوى لەبیر بردوومەتەوه.^۱ نىمامى ئەحمەد پىواپەتەى کردووه له ئەنەس و کەسانی تریشەوه کە پێغمەبەرى خوا(ﷺ) داواى ئیزنى کرد له سەعدى کورپى عوبادە فەرموو: (السلام عليك ورحمة الله) سەعدى وتی: وعلیک السلام ورحمة الله، پێغمەبەر (ﷺ) گوئی ئی نەبوو هەتا سىّ جار سەلامى کرد، سەعدیش سىّ جار وەلامى داىوه، بەلام وەلامى سەلامەکەى سەعد نەگەیشتە گوئی پێغمەبەر (ﷺ)، پێغمەبەر (ﷺ) گەراپاىوه و سەعد شوینی کەوت و وتی: ئەى پێغمەبەرى خوا(ﷺ) داىک و باوکم بە قوربانیت بێت، هیچ سەلامىکت نەکردووه مەگین گویم ئی بووه، وەلامم دايتەوه بەلام نەمدەگە یانده گویت کە ببیستی، حەزم دەکرد زۆر سەلامى جەنابت و بەرەگەتم بەسەردا بپزیت، پاشان بریدە ماله وە مێوژى خستە بەردەمى و پێغمەبەر (ﷺ) لى خوار، کانتیک کە ئی بوویوه - دەستى هەلگرت - له خوارنى فەرموو: (پیاوچاکان خوارننتان بخوات و فریشتەکان نزانان بۆ بکەن و پۆژووه وان پۆژو بشکینى لاتان)،^۲ پاشان دەبیت بزانیت کە پێویستە لەسەر ئەو کەسەى کە ئیزن وەرەگریت له خەلکى ئەو ماله، ناییت بوەستیت و پووکیاتە دەرگا، بەلکو دەبیت لای راستى یان لای چەپى دەرگا کەوه بوەستى، بەپێى ئەو فەرموودەیهى کە ئەبو داود پىواپەتەى کردووه له عبدالله ی کورپى بوسرەوه کە دەلى: پێغمەبەرى خوا(ﷺ) بەهاتایەتە دەرگای هەر کەسیک پووی نەدەکردە دەرگا کەوه بەردەمى بەلکو یان له لای راستەوه یان له لای چەپى دەرگا کەوه دەووستا، پاشان دەیفەرموو (السلام عليك، السلام عليك) چونکە ئەو مالانە له و پۆژەدا بەردەیان - دەرگایان - نەبوو، تەنها ئەبو داود پىواپەتەى کردووه.^۳ وه له هەردوو صحیحە کەدا هاتووه له پێغمەبەرى خواوه (ﷺ) کە فەرموویەتی: (ئەگەر کەسى سەیرت بکات بەبى ئیزن بەردیکت دا له چاوى و کوپرت کردت - چاوت دەرھینا - هیچ تاوانیک پووت تى ناکات - تاوانبار نابى)،^۴ گشت صحیحەکان پىواپەتەیان کردووه له جابیرەوه دەلى: هاتمه لای پێغمەبەر (ﷺ) لەبەر قەرزایەک کە لەسەر باوکم بوو، دام له دەرگا و فەرموو: (ئەوه

^۱ احمد (۱۳۸/۳).

^۲ أبو داود (۳۷۴/۵).

^۳ فتح الباری (۲۵۳/۱۲)، مسلم (۱۶۹۹/۳).

^۴ فتح الباری (۳۷/۱۲)، مسلم (۱۶۹۷/۳)، أبو داود (۳۷۴/۵)، تحفة الاحوزی (۴۹۱/۷).

کيڻه؟ گوتم: منم: فرموي: (منم، منم) وه نه وهی پئي ناخوش بيت،^۱ بويه نه وهی پئي ناخوش بوو چونکه به و ته به خاوه نه که ی ناناسريت، هه تا به ناوی يان کونيه به کی خوی پوونی نه کاته وه که پئي ناسراو بيت، چونکه هه موو که سيک به من ناوی خوی ده بات، نه و مه به سته نايه ته دی له نيزن خواستندا که فرماني پيکراوه له نايه ته که دا، عوفی ده لئ: له نيبنو عه باسه وه (الاستناس) واته نيزن خواستن، چه ند که سانی تريش هر و ايان و تووه،^۲ نيامی نه حمده ريوايه تي کردوه له که له دهی کوپي حنه به وه که سه فوانی کوپي نومه ييه له کاتي فه تحدا نه نيري تي بؤخزمه تي پيغه مبه ر (ص) وه نه دی شيرو ناسکيکی شش مانگه و پريک کوله که ی ناسکيشی پيدا نه نيري بؤی. پيغه مبه ر (ص) له مالنکدا بوو له نه وساری مه که که دا وتی: چوومه لای پيغه مبه ر (ص) نه سلوم کردو نه نيزن يشم خواست، پيغه مبه ر (ص) فرموي: (بگه پريزه وه سلو بکه و بلئ نايای بيغه ژوره وه؟) دياره نه مه دواي نه وهی که سه فوان موسلمان بوو بو،^۳ نه بو داودو نه سانی و ترميزی ريوايه تيان کردوه، ترميزی ده لئ: فرموده به کی چاکی غريبه^۴، نيبنو جوړه يچ ده لئ: بيستم له عه تاي کوپي نه بو په باحه وه، نه و يش له نيبنو عه باسه وه گنپرايه وه (په زای خوايان لي بيت) ده لئ: سي نايه ت هيه خه لگی نکولی لي ده کن، خوی گوره فرمويه تي: ﴿إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ﴾، ده لئ: نه وان ده لئ: به ريژ ترينتان له لای خودا نه وه يه خانووه که ی گوره تر بيت، وه ده لئ: نه ده بی نيزن خواستنيش خه لگی هه موو نکولی لي ده کن، ده لئ: منيش وتم: نايای نيزن بخوازم له خوشکه هه تيوه کانم که له گه ل خؤمن له يه کن خانوودا؟ وتی: به لي، ده لئ: دوو باره م کرده وه بؤنه وهی پيم پي بدات، قه بولی نه کرد، وتی: پيت خؤشه به پووتی خوشکه که ت چاو پي بکه ويئت؟ وتم: نه خير، وتی: که واته نيزن بخوازه، ده لئ: جاريکی تر چوومه لای پيي وتم: نايای پيت خؤشه فرماني خودا به جي بيئي؟ وتم: به لي، وتی: که واته نيزن بخوازه، نيبنو جوړه يچ ده لئ: طاوس هه والی دامی له باوکیه وه ده لئ: هيچ ژنيک نيه نه وه نده پيم ناخوش بيت چاوم پيي بکه ويئت به پووتی زياتر له مه حرم، (طاوس) له و مه سه له دا توند بوو، نيبنو جوړه يچ ده لئ: زهری ده لئ: بيستم له هوزه يل کوپي شورحه بيبي له نه وه دی که نايينا بوو نه و يش بيستبووی له نيبنو مه سعوده وه ده يوت: ده بيت نيزن وه رگن له دايکانتان، نيبنو جوړه يچ ده لئ: وتم به عه تا نايای پياو له ژنی خوی نيزن وه رده گريئت؟ وتی: نه خير، نه مه نه وه ده گه به نيئت که واجب نيه، به لام باشتر واپه که

^۱ النسائي في الكبرى (۹۰/۶)، ابن ماجه (۱۲۲۲/۲).

^۲ الطبري (۱۴۶/۱۹).

^۳ أحمد (۴۱۴/۳).

^۴ أبو داود (۳۶۸/۵)، تحفة الاحوي (۴۹۰/۷)، النسائي في الكبرى (۱۷۶/۶).

^۵ الحجرات (۱۲).

ناگاداری بکات پیش چوونه ژورده وه، له ناكاو خۆی نه كات به ژوردا، چونكه له وانه یه به شیوه یه ك
بیت حه ز نه كات له و كاته دا چاری پئی بگه ویت، ئیبینو جه ریر پویاوه تی كرده وه له برزای زهینه به وه،
(زهینه ب زنی عبدالله ی كورپی مه سعود بوو) كه زهینه ب ده لئ: كاتیک عبدالله بگه رپاوه ته وه له
پئویستییه کی خۆی كه ده گه یشته ده رگاكه كۆكه ی لیۆه ده هاتو تفی ده كرده وه نه وه ك بیته لامان و
شنتیک ببینیت پئی ناخۆش بیت، سه نه ده كه ی صحیحه^۱ موقاتیلی كورپی حه بیان ده رباره ی ئه م
نایه ته: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَاسْأَلُوا عَنْ أَهْلِهَا﴾ نه لئیت:
له سه رده می نه فامیدا كه سیک بگه یشتایه به هاوه لئیک خۆی سلاری ئی نه ده كرد، ده بیوت: به یانیت
باش، ئیوارته باش، ئه مه سلاری خه لکی بوو له نیوان خۆیاند، وه كاتیک كه سیک بچووايه بۆ لای
هاوه لئیک خۆی ئیزنی نه ده خواست هه تا خۆی ده كرد به ژورداو ده بیوت هاتمه ژورده وه یان قسه یه کی
تری وای ده كرد، ئه مه زۆر نارچه ت بوو له سه ر پیاو، له وانه بوو له گه ل خیزانه كه ی بیت، خوای گه وده
ئه مانه ی هه مووی كورپی به داپۆشین و پاکیه تی و كرده مایه ی پاکی و خاوینی و دوور له پیسی و
چه په لی، خوای گه وده فه رموویه تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى
تَسْتَأْذِنُوا وَاسْأَلُوا عَنْ أَهْلِهَا﴾،^۲ ئه مه ی كه موقاتیل نه یلی شنتیکی چاكه، بۆیه خوای گه وده
فه رموویه تی: ﴿ذَلِكَ خَيْرٌ لَّكُمْ﴾ واته: ئیزن خواستن شنتیکی چاكه بۆ هه ردوولا، بۆ ئه و كه سه ی ئیزن
ده خوازیت و بۆ خاوه ن ماله كه پیش ﴿لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾ واته: به لكو په ندو ئامۆژگاری ئی وه رگن. خوای
گه وده فه رموویت: ﴿وَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّى يُؤْذَنَ لَكُمْ﴾ واته: ئه گه ر كه ستان
تیدا نه دی مه چنه ژورده وه هه تا پیتان پی ده دریت، له بهر ئه وه ی ده ست وه ردا نه له مالی خه لکی به یی
ئیزنی خاوه نه كه ی كه له وانه یه ئیزن نه دات بۆ چوونه ژورده وه ﴿وَإِنْ قِيلَ لَكُمْ ارجِعُوا فَأرجِعُوا هُوَ أَزْكَى
لَكُمْ﴾ واته: ئه گه ر ویتان بگه رپنه وه، بگه رپنه وه ئه وه زۆر چاكره بۆ ئیوه و پاكریشه، ﴿وَاللَّهُ بِمَا
تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ﴾،^۳ قه تاده ده لئ: هه ندیک له كۆچه ریه كان ئه لئین: به درژیایی ته مه نمان چاوه رپوان بوین،
نه مانبینی كه جاریک داوای ئیزن بگه ین له هه ندیک له براكانمان پیمان بلئین: بگه رپنه وه، بگه رپنه وه،
چونكه پیمان خۆش بوو ئه م نایه ته جیبه جی بگه ین كه خوای گه وده فه رموویت: ﴿وَإِنْ قِيلَ لَكُمْ

^۱ الطبري (۱۹/۱۴۸).

^۲ الدر المنثور (۶/۱۷۶).

^۳ واته: وه خوا زانایه به هه مو ئه و كرده وانه ی ده یك ن.

أَرْجِعُوا فَأَرْجِعُوا هُوَ أَزْكَى لَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿۱﴾، سعیدی کوپی جو بهیر دهلی: ﴿وَلَنْ قِيلَ لَكُمْ أَرْجِعُوا فَأَرْجِعُوا﴾ واته: نه گهر بیتان گوترا بگه ریته وه، بگه ریته وه له بهر ده رگای خه لگی مه وه ستن، خدای مزن ده فهرمویت: ﴿لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُونَةٍ فِيهَا مَتَعٌ لَكُمْ﴾ نه م نایه ته تابه تتره له نایه ته که ی پیشوو، نه م نایه ته نه وه ده گه یه نیت که چوونه ژورده وه بۆ نه و مالانه ی هیچ که سی تیدا نیه و که لوپه لی خوتانی تیدایه دروسته و ئیزنی ناوی، وه نه و مالانه ی که ناماده کراون بۆ میوان، نه گهر یه که مجار ئیزنی خواست جارئیکی تر پیویست به ئیزن ناکات، ئیبنو جورده یج ده لی: ئیبنو عه باس ده لی: ﴿لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ﴾ له دوایدا نه سخ بووه ته وه، مالی که سی تیدا نه بیت جیا کراوه ته وه له ماله کانی تر وه ک خوی گه وره له م نایه ته دا فهرموویته: ﴿لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُونَةٍ فِيهَا مَتَعٌ لَكُمْ﴾ هر به م شیوه به ش ریوایه ت کراوه له عیکریمه و حسه نی به سریه وه.^۲ پاشان خوی گه وره ده فهرمویت: ﴿وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ﴾ واته: وه خوا ده زانی به وه ی ناشکرای ده که نه و به وه ی ده یشارنه وه.

﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ بَعْضُوا مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَحَفَظُوا أَرْجِحُوا مِنْ أَنْفُسِهِمْ إِنَّ اللَّهَ خَيْرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ﴿۳﴾﴾

فهرماندان به چاوداخستن

نه مه فهرمانیکه له لایهن خواوه بۆ بهنده باوه پاره کانی که چاویان داخن له و شتانه ی خوا حهرامی کردوه بو ی بنواپن، سهیری شتیک نه بیت که دروسته و چاویان له قه ده غه کراوه کانی بیاریزن، نه گهر جاریک به ریکه وت چاویان پیکه وت به نه نقه ست نه بوو، با زوو چاویان لادهن، وه ک موسلیم له صحیحکه یدا ریوایه تی کردوه له جهریری کوپی عبدالله ی به جه لیه وه ره زای خوی لی بیت ده لی: پرسیارم کرد له پیغه مبر (ﷺ) له سه ر پوانینی کتوپر، فهرمانی پی کردم به په له چاوم لاده م،^۳ بوخاری ریوایه تی کردوه له نه بو سعیده وه ده لی: پیغه مبری خوا (ﷺ) فهرموویته: (نه که نه له ریگادا دانیشن)، وتیان: نه ی پیغه مبری خوا (ﷺ) ناتوانین دانه نیشین قسه ی تیدا ده که یین - وتوویژی تیدا ده که یین - پیغه مبری خوا (ﷺ) فهرمووی: (نه گهر وازتان نه هیتا هه قی ریگا بدن) وتیان: هه قی ریگا کامه یه نه ی پیغه مبری خوا (ﷺ)? فهرمووی: (چاوداخستن، نازارنه دان و

^۱ الطبری (۱۵۰/۱۹).

^۲ الطبری (۱۵۳/۱۹).

^۳ مسلم (۱۶۹۹/۳).

وهلامدانه وهی سهلامو فرمان کردن به چاکه و قه دهغه کردن له خراپه^۱، نه بولقاسمی بهغوی
 پریوایه تی کردوه له نه بو نومامه وه ده لیت: گویم له پیغه مبهری خوا(ﷺ) بوو ده یفه رموو: (که فیلی
 شش شتم بؤ بکن، منیش که فیلی به هه شتتان بؤ ده کم، کاتیک به کیکتان قسه ی کرد با درؤ نه کات،
 وه کاتیک بووه خاوه نی متمانه خیانه ت نه کات و کاتیک که به لیتیکی دا دوانه که ویت و چاوتان داخه ن و
 ده ستان بگرته وه له تاوان و شهرمگه تان بپارینن)^۲، له بهر نه وه ی چاو هؤکاری خراپکردنی دلّه خوی
 گوره فه رمانی داوه به پاراستنی شهرمگه وه ک فه رمانی داوه به پاراستنی چاو و فه رمویه تی: ﴿قُلْ

لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُؤْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ أَرْوَاجَهُنَّ﴾^۳، پاراستنی شهرمگه - عیب - جاری واهیه به
 گپزانه وهی تی له داوینپسی - الزنا - وه ک خوی گوره فه رمویه تی: ﴿وَالَّذِينَ هُمْ لِأَرْوَاجِهِمْ
 حَفَظُونَ﴾^۴ إِلَّا عَلَىٰ أَرْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ﴾^۵، وه جاری واهیه به
 پاراستنیه تی له سه یرکردن. وه کم فه رموده یه دا هاتوه که نیامی نه حمه دو خاوه نی سونه نه کانی
 تیش هیتاویانه (شهرمگه ت بپاریزه له ژنه که نه بیت و نه که نیزانه ی خوت خاوه نی تی)، ﴿ذَلِكَ أَزْكَىٰ
 لَكُمْ﴾^۶ واته: نه وه باشتره بؤیان و پاکتره بؤ دلیان و خاویتره بؤ ناینیان، وه ک و تراوه: هر که سیک
 چاوی بپاریزیت خوی گوره بهر چاوی رږشن ده کاته وه وه پریوایه تیش کراوه (پووناکی ده خاته دلی).

خوی گوره ده فه رمویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ﴾^۷ واته: خوا ناگای له هه مو نه و کارانه هیه که
 ده یکن وه ک خوی گوره له نایه تیکی ترده فه رمویه تی: ﴿يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ﴾^۸،
 وه له فه رموده ی صحیحا هاتوه له نه بو هوره یره وه (ره زای خوی لی بیت) ده لی: پیغه مبهری
 خوا(ﷺ) فه رمویه تی: (نه وه ی ناده م به شی خوی له داوینپسی - الزنا - بؤ نو سراوه، ده بیت هر
 پیتی بگات و گومانی تیدا نه، زینای چاو سه یرکردنه، زینای زمان قسه کردنه، زینای هه ردوو گوئی

^۱ فتح الباری (۱۳۴/۵).

^۲ تاریخ الخطیب (۳۱۴/۷)، ابن حیان (۲۰۴/۲)، ابن ماجه (۶۱۸/۱).

^۳ واته: نه ی موحه مه د (ﷺ) بلی به پیاوانی نیماندار چاوی خویان داخه ن و بپارینن (له سه یرکردنی نامه حه رم) وه
 عوره تیان بپارینن (له داوین پیسی).

^۴ المؤمنون (۶-۵)، واته: وه نه واته ی که پاریزه ری داوینیان (له شه روا ل پیسی)، مه گه ر بق خیزانی خویان بیان بق
 که نیزه کیک که بووین به خاوه نیان نه وه به پاسی نه وانه سه رزه نشت نا کریت،

^۵ احمد (۳/۵)، ابو داود (۳۰۴/۴)، الترمذی (۵۳/۸)، النسائی فی الکبری (۳۱۳/۵).

^۶ غافر (۱۹)، واته: خوا ده زانیت به خیانه تی چاوان و هرچی دلان ده یشارنه وه.

بیستنه، زینای هر دوو دستیش گرتنه و زینای هر دوو پییه کانیش هه نگاوانه، ده رویش تاره زووی بۆ ده کات و ناواتی بۆ ده خوازیت، شهرگش - عیبیش - هه لده ستیت به و کاره یان پئی هه لئاسی - و به درۆی ده خاتوه) بوخاری پیوایه تی کردووه به موعه له قی،^۱ موسلیمیش پیوایه تی کردووه به موسنه دی به شیوازیکێ تر وه ک ئه و فهرمووده ی پێشه وه.^۲ زۆرێک له زانا یانی پێشین هه قه ده غه یان کردووه که پیاو وردبیبیته وه و زۆر سهیری لای موو لی نه هاتوو (الامرد) بکات. ئیبنو نه بی دنیا پیوایه تی کردووه له نه بو هورهیره وه ده لی: پێغه مبه ری خوا (ﷺ) فهرموویه تی: (گشت چاوه کان ده گرین له رۆژی قیامه تدا جگه له چاویک که خۆی لادابیت له قه ده غه کراوه کانی خودا و چاویکیش له پیگه ی خودا به خه بر بوویت و چاویکیش به نه ندازه ی سه ری میشتیک فرمیسکی لی بیته ده ره وه له ترسی خوی گه وه).^۳

﴿وَقُلْ لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا يَضْرِبْنَ بِمَخْرِمٍ عَلَىٰ جُجُوبٍ وَلَا يَبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنَاتِ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّيْبَعَاتِ غَيْرِ أُولِي الْأَرْبَابِ مِنَ الرِّجَالِ أَوْ الْطِفْلِ الَّذِي لَمْ يَظْهَرْهُ عَلَىٰ عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ

تَفْلِحُوا ﴿۳۱﴾

برپاری خودا پۆشین

ئه مه فهرمانیکێ خوی گه وره یه بۆ ژنانی خاوه نباوه ر، وه ریزیکیشه له خاوه بۆ میتره ده کانیا ن له بنده خاوه نباوه ره کانی خۆی و جیا کردنه وه ی ژنه باوه رداره کانیشه له ره وشت و هه لسوکه وتی ژنانی بته رستی نه و سه رده می نه فامیه، هۆی هاتنه خواره وه ی ئه م ئایه ته نه وه یه که موقاتیلی کوپی هه یان باسی کردووه ده لی: ئاگادار کراین (والله أعلم) که جابیری کوپی عبدالله ی نه نساری گێزویه تیه وه که نه سمای کچی مورسه ده له شوپینکی - محل - خۆیدا بوو له ناو به نی حاریسه دا، ژنان ده چوونه ژوره وه بۆ لای و خۆیان دانه ده پۆشی، نه و خه خاله ی له پایاندا بوو ده رده که وت په لکه کان و سنگو به رملیا ن ده ره خست بوو نه سماء ده لی: ئه م پووتیه چه ند ناشیرینه! خوی

^۱ فتح الباری (۲۸/۱۱).

^۲ مسلم (۲۰۴۷/۴).

^۳ الفردوس للدلیمی (۲۵۶/۳)، الدر المنثور (۱۷۸/۶).

گورهش هم نایه‌تی ناردده خواره‌وه: ﴿وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَقْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ﴾^۱،
 خوی گوره ده‌فهرموویت: ﴿وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَقْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ﴾^۲ به ژنانی خاوه‌ن باوه‌ر بلای نئی
 محمد (ﷺ) با چاوا داخن له پووی نئو پیاوانه‌ی که خودا حرامی کردوو سه‌پیری بکن جگه له
 پیاوه‌کانی خوین، هندیک له زانایان پایان وایه دروسته سه‌پیرکردنی بیگانه به‌بی ناره‌زوو - شه‌هوت
 - وهک له فهرمووده‌ی صحیحدا هاتوو که پیغهمبری خوا(ﷺ) کاتیک سه‌پیری قوله ره‌شه‌کانی
 (الحبشة) ده‌کرد که که به حربه‌کانیان یاریان ده‌کرد له مزگه‌وتداو له پژیی جه‌ژندا، عانیشه‌ش
 دایکی موسلمانان سه‌پیری ده‌کردن له دوی پیغهمبره‌وه (ﷺ) که پیغهمبر (ﷺ) به‌رده‌می
 عانیشه‌ی گرتبوو نئوان نه‌یاندی‌بینی، هتا عانیشه‌ ماندوو نئبوو نه‌گه‌رایه‌وه^۳، خوی گوره
 ده‌فهرموویت: ﴿وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ﴾^۴ واته: هیچ که‌سینک چاوی پئی نه‌که‌ویت،^۵ وه ده‌فهرموویت: ﴿وَلَا
 يُدْرِكْنَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا﴾^۶ واته: شته جوانه‌کان دهرنه‌خن بق بیگانه مه‌گین شتیک که
 نه‌توانریت بشارریت‌وه، نینبو مه‌سعود ده‌لی: وهک پۆشاک و جلوهرک،^۷ مه‌به‌ست پئی نئو شتانه‌ی که
 ژنانی عهره‌ب پئی راهاتوون وهک سه‌پیشرو نئو شتانه‌ی که له خواره‌وه دهرده‌کونو دیارن، نئوانه
 هیچ خرابیه‌کی تیدا نیه‌و ناشاردریتنه‌وه و هاوویتنه‌ی نئو شتانه‌ش که ژنان ده‌پیشرو ناتوانریت
 بشاردریتنه‌وه . حه‌سن و نینبو سیرین و نئبو لجه‌زاو نیبراهیمی نه‌خه‌عی و که‌سانی تریش هه‌مان
 قسه‌ی نینبو مه‌سعودیان کرده،^۸ خوی گوره ده‌فهرموویت: ﴿وَلْيَضْرِبْنَ كِحْلَهُنَّ عَلَىٰ جُجُوجِهِنَّ﴾^۹ واته
 باسه‌ریژشه‌کانیان بدن به‌سهر سنگیاندای بق شاردنه‌وه‌ی سنگو مه‌مکیان، تا جیا بینه‌وه له باور
 دروشمی ژنانی کز مه‌لی نه‌فامی، چونکه نئوانه شتی وایان نه‌ده‌پۆشی، به‌لکو هاتوچوژیان ده‌کرد به‌ناو
 پیاوانداو سنگیان دهرده‌خست و به هیچ شتی دانه‌پۆشرا بوو، وه زۆر جار گه‌ردن و ملو و قزو گواره‌ی
 گوژیان دهرده‌خست، خودای مزنییش فرمانی دا به ژنه‌ خاوه‌نباوه‌ره‌کان که خوین داپۆشن به‌و
 شیوه‌یه‌ی که فرمانیان پیکراوه له هه‌لسوکه‌وت و ژنایی پۆژانه‌یاندای. وهک خوی گوره ده‌فهرموویه‌تی:
 ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْرِكُنَّ عَلَيْهِنَّ مِنَ جَلْبِيزِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا

^۱ الدر المنثور (۱۷۹/۶).

^۲ البخاري (۴۵۴) وغيره.

^۳ الطبري (۱۵۴/۱۹).

^۴ الطبري (۱۵۶/۱۹).

^۵ الطبري (۱۵۶/۱۹).

يُؤذِنُ ﴿۱﴾، و ه لَم نایه تە یشتا دە فرموویەتی: ﴿وَلْيَضْرِبَنَّ بِحُمْرِهِنَّ عَلَىٰ جُجُوبِهِنَّ﴾، (الخصم کۆری (خمان) واتە: ئەو هی سەری پێی دادە پۆشێت، ئەو هی کە خەلکی بە سەرپۆش ناوی دە بەن، سە عیدی کۆپی جو بەیر دە لێ ﴿وَلْيَضْرِبَنَّ بِحُمْرِهِنَّ عَلَىٰ جُجُوبِهِنَّ﴾ واتە: با سەرپۆشەکان بەن بە سەر و سنگی خۆیاندا هەتا هێچی لێو دەرنە کە ویت،^۲ بوخاریش ڕیوایەتی کردووە لە عائیشە وە (ڕەزای خۆی لێ بیت) دە لێ: ڕەحمەتی خوا بپۆشێت بە سەر ژنە کۆچەرەکانی پێشیندا کاتێ ئەم نایە هاتە خوارووە: ﴿وَلْيَضْرِبَنَّ بِحُمْرِهِنَّ عَلَىٰ جُجُوبِهِنَّ﴾ قۆلی پۆشاکەکانیان دە بپۆشێ و سەریان پێی دادە پۆشی،^۳ دیسان ڕیوایەت کراوە لە سە فیهی کچی شە بیە وە کە عائیشە (ڕەزای خۆی لێ بیت) دە لێت: کاتێک ئەم نایە هاتە خوارووە: ﴿وَلْيَضْرِبَنَّ بِحُمْرِهِنَّ عَلَىٰ جُجُوبِهِنَّ﴾ پۆشاکەکانیان لە هەر چوار دە وەر دە وە دە بپۆشێ خۆیانیان پێی دادە پۆشی،^۴ خۆی گەر و دە فرموویت: ﴿وَلَا يُلْبِغْنَ إِلَّا لِمُعْتَبِرَةٍ﴾ واتە: جوانیەکانی خۆیان دەرنە خەن مە گین بۆ مێردەکانیان نە بیت: ﴿أَوْ أَبَائِهِمْ أَوْ آبَاءَ بُعُولَتِهِمْ أَوْ أَبْنَاءِهِمْ أَوْ أَبْنَاءَ بُعُولَتِهِمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِمْ أَوْ بَنِي أَخْوَانِهِمْ﴾ واتە: یا باوکیان یان باوکی مێردەکانیان یا کۆپەکانیان یا کۆپی مێردەکانیان یان براکانیان یا کۆپی براکانیان یان کۆپی خوشکەکانیان. ئەمانە هەموو مەحرەمی ژن و دروستە خۆپازاندنە وە لە لایاندا بە لام زیادە ڕەوی تێدا نە بیت لاشەیان دەرنە خەن، ئیبنول مونزیر ڕیوایەتی کردووە لە عیكریمە وە لەم نایە تە دا ﴿وَلَا يُلْبِغْنَ زَيْنَتَهُنَّ إِلَّا لِمُعْتَبِرَةٍ أَوْ أَبْنَاءَ بُعُولَتِهِمْ أَوْ أَبْنَاءَ بُعُولَتِهِمْ أَوْ أَبْنَاءَ بُعُولَتِهِمْ﴾ هەتا کۆتایی نایە تە کە، دە لێ: باسی مامو خال نە کراوە چونکە مامو خالی مندالەکانیان، سەرپۆش لای مامو خال دانادریتە وە.^۵ بە لام مێر هەموو شتێک لە بەر خاتری ئەو وە خۆپازاندنە وە بۆ ئەو بە شێو بە کە، لە لای کەسی تردا بە و شێو بە دروست نیە، خۆی گەر و دە فرموویت: ﴿أَوْ فِسَائِيَهُنَّ﴾ واتە: جوانی خۆی دەردە خات بۆ ژنانی خاوەن باوەر بە لام ئەو ژنانە نایبێت لای پیاووەکانیان باسی

^۱ الاحزاب (۵۹)، واتە: ئەی پیغە مە بەر (ﷺ) بلی بە هاوسەرانتو بە کچانتو بە ئاوە تانی بپوادران با عاباکیان بەن بە سەر خۆیاندا (خۆیان و جوانیانی پێی دا پۆشن) ئەو نزی کترە بناسرین (بە داوین پاک) تا بە هۆیە وە تازار نە درین.

^۲ الدر المنثور (۱۸۲/۶).

^۳ فتح الباری (۳۴۷/۸).

^۴ فتح الباری (۳۴۷/۸).

^۵ ابن لبی شیبە (۳۳۸/۴).

بڪن، به لام نابتت جوانيهڪائي خويان بڙ نه هلي زيمه دهر بچڻ، چونڪه هيچ له مپرتڪ نيه لاي مڙدهڪانين باسي بڪن، به لام ڙني موسلمان ده زاني باسڪردني نه وشتانه حرامه و تڙله يان لي ده سندرئت بڙيه نايڪات، پڙيه مبري خوا (ﷺ) فرمويه تي: با ڙن خوي له ڙنه وه نه داو، واته: به پووتي دهستي لي نه داو سهيري نه کات دوايي بڙ مڙدهڪي باسي بڪات وهڪ نه وه ي چاوي لڙيه تي) نه م فرموديه بوخاري و موسليم له هه دوو صه حسه كه ياندا پڙوايه تيان كردوه له نيينو مه سعوده وه،^۱ خواي گه وڙه ده فرمويي: ﴿أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ﴾ نيينو جه رير ده لي: واته: يان له لاي نافرده تاني بته رست، دروسته ڙني موسلمان جواني خوي ده رخات بڙي هه چنده بته رستيشه، له به رنه وه ي كه نيزه كي ڙنه كه خويه تي.^۲ سه عيدي ڪڙي موسيب هه مان بڙ چووني هه بووه،^۳ وه ده فرمويي: ﴿الَّتِي عَيْرَ أُولَى الْأَرْبَابِ مِنَ الرِّجَالِ﴾ واته: يان نه و پيا وانه ي ڪم نه دامن و ناره زوي جنسيان نيه و عه قليشيان ته واو نيه و گيڙن، نيينو عه باس ده لي: نه و بيٺا گايه ي ڪه ناره زوي نيه (لا شهوة له)،^۴ عيڪريمه ده لي: برتبه له ونڙه مووڪي ڪه زه ڪري هه لئاسيت! و ڙڙيڪ له زانايان پڙيشينه ش هه وايان و تووه. وه له فرموديه صه حيدا هاتوه ڪه عائشه وه ده لي: نڙه موڪ ده هاته ناو خيڙانه ڪاني پڙيه مبري خوا (ﷺ) وايان داده نا له و ڪه سانه يه ڪه ناره زوي ڙنيان نيه و ڪم عه قله، پڙيه مبر (ﷺ) هاته ڙوره وه نه و پيا وه وه سف ي ڙنيڪي ده ڪردو ده يڪوت: نه و ڙنه ڪه ديت به چوار ديت و ڪاتيڪيش پشت هه لده ڪات و ده پوات به هه شت ده پوات! واته: نه وه دنده قه له وه و گڙشت پڙه ورگي لڙچي تي ده ڪه ويٺو لڙچه ڪاني ده بيئرئت، (ڪا براهته ڪي پي جوان ده بيت) پڙيه مبري خوا (ﷺ) فرمويي: (ناگادارين! من وانه بينم نه مه بزانيت نا نڙه چي تيدا ڪه گوزه ري؟ با له مه ودا نه يه ته ڙوره وه بڙ لاتان)، دواي نه وه ده ري ڪرد، ئيتر دواي نه وه هه موپڙي ڙني هه يني ده هات بڙ نه وه ي خواردي بدرتي له ده ره وه نه وه ستاو نه نه هاته ڙوره وه.^۵ خواي گه وڙه ده فرمويي: ﴿أَوِ الْطِفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَتِ الْإِسَاءِ﴾ يان نه و مندالانه ي نه گه يشتونه ته نه و تمه نه ي ڪه ناره زويان بچيته سهه مڙيه له بهر بچوڪيان له ڙاني نافرده تان و نه رمي قسه يان و سه رنج ڙاڪيشاني پيا وان بڙ خويان له هه لسوڪه و تياندا، ڪه مندال بچوڪ بوو له وه ناگات، بڙيه ناسايه بچيته ناو ڙان، به لام نه ڪه ر

^۱ فتح الباري (۲۵۰/۹).

^۲ الطبري (۱۶۰/۱۹).

^۳ الدر المنثور (۱۸۳/۶).

^۴ الطبري (۱۶۱/۱۹).

^۵ مسلم (۱۷۱۵/۴، ۱۷۱۶)، احمد (۱۵۲/۶)، ابو داود (۲۲۴/۵)، النسائي في الڪبرى (۳۹۵/۵).

چوہ ناو نو و تمہ منی ناره زوی میینہ بکات یان بہرہ و نوہ دہ چو کہ نوہ بزانیٹ و جیاوازی لہ نیتوان ژنی جوان و ناشیریندا بکات، نوہ بؤی نیہ بچیٹہ ناو ژنان، لہ ہر دوو صہیحہ کدا ہاتوہ لہ پیغہ مبری خواہ گنپاویانہ تہ و (ﷺ) کہ فرموویہ تی: (نہ کن بچنہ ناو ژنان) و ترا: ہی پیغہ مبری خواہ (ﷺ) نہ گہر خزمی ژنہ کاش بو (ارایت الحموی) فرمووی: (الحمو الموت) واتہ: خزمی ژن نوہ مہر مردنہ، یانی برای یان برازی یان ناموزای ژن مایہ و بہ تہنا لہ گہ ل ژنہ کی نوہ مردنہ، واتہ: دہ بیٹہ مزی لہ ناوبردی نابین و نہ مانی خوشیان. (خزمی پیارہ کاش ہمان حوکمی ہہ یہ) ۱.

شیوازی - نادابی - رویشتنی ژنان لہ ناو ریگادا

خوای گہ ورہ دہ فرموویٹ: ﴿وَلَا يَضْرِبَنَّ بِأَرْجُلِهِنَّ﴾ واتہ: قاچیان نہ دہن بہ زہویدا، یانی: ژنان لہ زہمانی نہ فامیدا کاتیک بہ ناو ریگادا ہریشتایہ و زیرہی خرخالہ کانی پی ی زہی لیوہی نہ ہاتایہ، پاکانی دہ کیشا بہ زہویدا و پیوازی لی ناگادار دہ کرد، خوای گہ ورہ نوہ کارہی لہ ژنہ خواہ نباوہ پرہ کان قہ دہ غہ کرد، وہ نہ گہر شتیکی جوانی لہ بردا بیٹ و دیارنہ بیٹ وئم بہ شیوہ یہ ک بجولیتہ وہ تا نوہ شتی کہ دیار نیہ و داپوشراوہ دہ ربکہ ویت، نہ مہیش بہر نوہ قہ دہ غہ یہ دہ کہ ویت کہ خودای گہ ورہ دہ فرموویٹ: ﴿وَلَا يَضْرِبَنَّ بِأَرْجُلِهِنَّ﴾ تا کوتابی نایہ تہ کہ، ۲ وہ دیسان نہ چیٹہ ناو نوہ قہ دہ غہ کراوانہ عترو بؤن خؤش لہ خؤدان لہ کاتی چوونہ دہرہ وہی ژنان لہ مالہ وہ، کہ پیواوان بؤنہ کی ہل دہمژن بہ بہ لگی نوہ فرمودہ یہ پیغہ مہر (ص) کہ ترمیزی پیواہ تی کردوہ لہ نبو موساوہ (پرہ زای خوای لی بیٹ) نوہیش لہ پیغہ مہرہ وہ (ﷺ) کہ فرموویہ تی: (گشت چاوی زیناکرہ، نوہ ژنی کاتی بؤنی خؤش لہ خؤی دہ دات بہ ناو کڑمہ ل و خہ لگدا تیدہ پہ پیت نوہ ناواو ناواہ) واتہ: زیناکرہ. دہ لی: وہ مہر لہم بابہ دا پیواہ تی کراوہ لہ نبو مورہ یروہ وہ نوہ فرمودہ یہ چاک و راستہ، ۳ نوہ داود و نہ سائیش پیواہ تیان کردوہ، ۴ وہ مہر لہم بارہ یوہ دیسان نوہ و ش قہ دہ غہ کراوہ کہ رنافرہ تان بہ ناوہ راستی ریگادا ہاتو چڑبکن، چونکہ نہ مہیش چڑیکہ لہ خؤدہ رختن و پازانہ وہ بؤ بیگانہ، نوہ داود پیواہ تی کردوہ لہ حمہ مزہی کوری نوہ نبو نہ سیدی نہ ساریہ وہ نہ مہیش لہ

۱ فتح الباری (۲۴۲/۵)، مسلم (۱۷۱۱/۴).

۲ زانایان نہ فرمون: تیکہ لاوی کردنی خزمی ژن و خزمی میرد لہ گہ ل نافرہ تاندا و ہک مردن وایہ، چونکہ خانہ گومانی دروست نہ کات و تووی بیسوزی لہ ناو خزماندا نہ چی نیٹ و نہ بیٹہ مزی ناواوہ و شہ پرکوشٹ و کوشتاریش لہ بہر نہ وہی زیاد لہ سنور ہاتو چڑی بہ کتری دہ کن و لہ گہ لپہ کتردا نہ میننہ وہ... (الحلال والحرام: یوسف القرضاوی)

۳ ﴿لِيُعَلِّمَ مَا يَخْفَىٰ مِنْ زَيْبَاتِهِنَّ﴾، واتہ: بزانیٹ بہ و جوانیہ ی پیمان کہ شار دوویانہ تہ وہ.

۴ تصفة الاحوزی (۷۰/۸).

۵ أبو داود (۴۰۰/۴)، النسائی (۱۵۲/۸).

باویکوه که بیستویستی له پیغمبهری خواوه (ﷺ) کانتیک که له دهرهوی مزگوت بو، بینی ژنان له گهلا پیاوان تیکه لایو بوون له ناو پنگادا، پیغمبهری خوا (ﷺ) فرموی به ژنان: (ئیوه خوژان دوا بخن، چونکه بژان نیه له ناوه پاستی پنگادا بپژن، ئیوه به لیواری پنگاکه دا بپژن)، دوی نم فرمایشتی پیغمبهری (ص) ژنان نهونده قراغی جاده کانیاں نهگرت له پښتندا، پښاشاکه کانیاں نه لکابه دیواره کانه،^۱ خوی گوره ده فرمویت: ﴿وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

^۲ یانی نهوی فرمانتان پئی ده کهم جیبه جیبی بکن له و په وشته جوانو چاکانه، واز بپنن له و په وشته خراپ و ناشیرینانی کومه لی نه فامان، چونکه پزگاری و سه رفرازی هر له و په وشتانه وه و ده دست دیت که خوی گوره و پیغمبهری که (ﷺ) فرمانیاں پئی کردوه، دورکه و تنه وه له و شتانه ش که قه ده غه یان کردوه. هر خوی گوره یارمه تی دهر و پشتیوانه.

﴿وَأَنذِرُوا أَوْلِيَاءَ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ وَأَنذِرُوا آلَ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ وَمَن يَدْعُ مِن دُونِ اللَّهِ فَإِن يَدْعُوا إِلَيْكَ فَوَلِّ وَجْهَكَ خَلْفَهُمْ وَلَا تُنَبِّئْهُم بِأَلْوَانِهِمْ يَلْعَنُوا أَلْوَانَهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا مُتَكَبِّرِينَ﴾^{۳۱}
 ﴿وَأَنذِرُوا أَوْلِيَاءَ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ وَأَنذِرُوا آلَ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ وَمَن يَدْعُ مِن دُونِ اللَّهِ فَإِن يَدْعُوا إِلَيْكَ فَوَلِّ وَجْهَكَ خَلْفَهُمْ وَلَا تُنَبِّئْهُم بِأَلْوَانِهِمْ يَلْعَنُوا أَلْوَانَهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا مُتَكَبِّرِينَ﴾^{۳۲}
 ﴿وَأَنذِرُوا أَوْلِيَاءَ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ وَأَنذِرُوا آلَ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ وَمَن يَدْعُ مِن دُونِ اللَّهِ فَإِن يَدْعُوا إِلَيْكَ فَوَلِّ وَجْهَكَ خَلْفَهُمْ وَلَا تُنَبِّئْهُم بِأَلْوَانِهِمْ يَلْعَنُوا أَلْوَانَهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا مُتَكَبِّرِينَ﴾^{۳۳}
 ﴿وَأَنذِرُوا أَوْلِيَاءَ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ وَأَنذِرُوا آلَ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ وَمَن يَدْعُ مِن دُونِ اللَّهِ فَإِن يَدْعُوا إِلَيْكَ فَوَلِّ وَجْهَكَ خَلْفَهُمْ وَلَا تُنَبِّئْهُم بِأَلْوَانِهِمْ يَلْعَنُوا أَلْوَانَهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا مُتَكَبِّرِينَ﴾^{۳۴}

فرماندان به ژن هینان و ژن به شوودان

نم نایه ته پپوژانه پیکه اتوون له چند بپاریکی توندوتول و چند فرمانی کارپرو ته و اوو پیکوپیک، خوی گوره ده فرمویت: ﴿وَأَنذِرُوا أَوْلِيَاءَ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ وَأَنذِرُوا آلَ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ وَمَن يَدْعُ مِن دُونِ اللَّهِ فَإِن يَدْعُوا إِلَيْكَ فَوَلِّ وَجْهَكَ خَلْفَهُمْ وَلَا تُنَبِّئْهُم بِأَلْوَانِهِمْ يَلْعَنُوا أَلْوَانَهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا مُتَكَبِّرِينَ﴾، واته: ژن ماره بپرن بئی پیاوانی بئی ژن و ژنانی بئی میزدیش بدن به شوو،^۲ تا کورتایی نایه ته که. نه مه فرمانه به ژنهینان، پیغمبهری خوا (ﷺ) فرمویت: (ئی گروپی گه جان! هر که سیک له ئیوه توانای ژنهینانی هیه با ژن بینی، چونکه باشرین قه لغانه بئی چاوو چاکترین پاریزه ریشه بئی شه پمگه - الفرج

^۱ ابو داود (۴۲۲/۵). سبحان الله! نافره تانی بهری صهابه چه نده به دین و گوژیایه لا بوون، هر نه ونده پیغمبهری (ص) بوی پئی فرموین، ناوه پاستی پنگه کانیاں و از نهینا و قراغی پنگه کانیاں نهگرت، که چی به داخه وه نافره تی نم سرده می ئیمه له باتی گوژیایه له که ونه پرسیارکردن و نه به چی و ایوه بچی ئه بئی و ابی! هر بیویه به ره که ت له به ره یه دامه بو، له به ره یه شدا نه ونده کزیوه!!

^۲ واته: مه مووتان تهویه بکن و بگه پینه وه بئی لای خوا ئه ی ئیمانداران تا پزگاری سه ره که وتوو بن.

^۳ هر وه ها نهوانی ئیماندارو چاکن له کزیه کان (ژنیاں بئی بپنن) و که نیزه که کانیش بدن به شوو.

— وه كه سيك له ئیوه توانای ژن هینانی نه بوو با پۆژوو بگرت، چونكه پۆژوو خهسانده بۆی واته: ئاره زووی كه م دهكاتوه. ئهم فرمودهیه له ههردوو سه حیه كه دا ریوایهت كراوه له فرموده كه ی ئیبنو مسعوده،^۱ وه له (سونه) كاندا هاتوه جگه له م شیوهیه كه پیغه مبهری خوا (ﷺ) فرموویهتی: (ژن بخوازنو با مندالتان بییتو زۆر بین، چونكه من شانازیتان پتیه ده كه له پۆژی قیامه تا له ناو گهلاندا)،^۲ وه له ریوایهتیکی تردا هاتوه (هتا به مردوویش له دایك بوویت) ﴿الْأَلَمْنَ﴾ كزی (أیم)، ئهم وتهیه دهگوترت بۆ ژنی كه میردی نه بییت وه بۆ پیاویكیش ژنی نه بییت یان ژنیشی هینا بییت و لئی جیا بوویته وه یان پیاكه وه هه ژنی نه هینا بییت و ژنه كه ش شوری نه كر بییت، جهوه ری (الجوهری) باسی كردوه له زانایانی زمانه وه وتی: — (رجل أیم — وأمرأة أیم) خوی گوره ده فرمویت: ﴿إِنْ يَكُونُوا قُرَّاءَ يُعْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ﴾،^۳ عهلی كوری ئبو تلحه له ئیبنو عهباسه وه ئهگرتیه وه كه وتویهتی: خوی گوره هانیان ده دات بۆ ژن هینان، خوی گوره فرمانی داوه به ئازادو بهندهش كه ژن بینن، به ئینیشی داوه پتیاان بیننازیان بكات.^۴ خوی گوره فرموویهتی: ﴿إِنْ يَكُونُوا قُرَّاءَ يُعْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ﴾ وه له ئیبنو مسعوده گپراوه ته وه كه ده لئ: دهوله مهندی وه ده دست بینن به ژن هینان! خوی گوره فرموویهتی: ﴿إِنْ يَكُونُوا قُرَّاءَ يُعْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ﴾ ئیبنو جهری نه مهی ریوایهت كردوه،^۵ بهغه ویش هه به م شیوهیه باسی كردوه له عومه ره وه،^۶ له محمدی كوری عهجلانه وه له سه عیدی كوری مهقبریه وه له ئبو هورهیره وه ده لئ: پیغه مبهری خوا فرموویهتی: (سئ كه س مافیاان به سهه خواره هیه كه یارمه تیاان بدات — ژن خوازی دهیه ویت داوینیاك بییت، (موكاتیبی)^۷ دهیه ویت ئو ماله ی له سه ری دانراوه بیدا به خاوه نه كه ی، غزاكه له پتی خوادا) ئیمامی ئهمه دو ترمیزی و نه سائی و ئیبنو ماجه ریوایه تیاان كردوه،^۸

^۱ فتح الباری (۱۴/۸)، مسلم (۱۰۱۹/۲).

^۲ لم نعثر علی هذا اللفظ، وإنما رواه أبو داود والنسائي بلفظ قريب من هذا.

^۳ واته: ئهگه ژوان هه ژارو كه م ده دست بین خوا له به خشندهیی و به هری خوی دهوله مهنو بی نیازان ده كات.

^۴ الطبري (۱۶۶/۱۹).

^۵ الطبري (۱۶۶/۱۹).

^۶ البغوي (۳۴۲/۳).

^۷ موكاتیب: ئه كۆپله یه كه قه واله ی نووسیوه بۆ سه ره داره كه ی كه به برێك پاره خوی بگرتیه وه و ئیتر ئازاد بییت

وله كۆپله یه تی پزگاری بییت، ئه پۆژه ی قه واله كه ئه نووسیت ئازاد ئه بییت و پره پاره كه ئه بیته قه رز له لای.

^۸ أحمد (۲۵۱/۲)، تحفة الأحوزي (۲۹۶/۵)، النسائي (۶۱/۶)، این ماجه (۸۴۱/۲).

پتفه‌مبیری خوا (ﷺ) زنی خواست بۆ ئو پیاوه‌ی که هیچی نه‌بوو جگه له‌و پۆشاکه‌ی له‌بریدا بوو، توانای کرپنی نه‌نگوستیله‌یکی ئاسنی نه‌بوو، که‌چی پتفه‌مبیری خوا (ﷺ) کردیه‌هاوسه‌ری ئو و ئه‌و ماره‌یه‌که‌ی ئه‌وه‌بوو که ئو پیاوه‌ چه‌ندیک قورئانی له‌بره‌ پتویسته‌ ژنه‌که‌ی فیز بکات، خودای مه‌زنیش به‌ سۆزو پیزی خۆی بژیوی خۆی و ژنه‌که‌ی دابین ده‌کات به‌ ته‌واوی، ﴿وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾^۱ واته: وه خوا به‌هره‌ فراوان و زانا و دانایه‌.

فه‌رماندان به‌ پاکداوینی ئه‌و که‌سه‌نه‌ی توانای ژن خواستنیان نیه‌

خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رمووت: ﴿وَلَسْتَغْفِرَ الذّٰلِیْنَ لَا یَجِدُوْنَ نِکَاحًا حَتّٰی یُغْنِیَهُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهِ﴾^۲ ئه‌مه‌ فه‌رمانیکه له‌ لایه‌ن خوداوه‌ بۆ ئه‌و که‌سه‌نه‌ی توانای ژن هیتانیان نیه‌ که‌ ده‌بیت پاک داوینی خۆیان بپارێزن و خۆیان تووشی داوین پیسی نه‌کن هه‌تا خوا به‌ به‌هره‌ (و پۆزی) خۆی بیتازیان ده‌کات، وه‌ک پتفه‌مبیری خوا (ﷺ) فه‌رموویتی: (ئهی کۆمه‌لی لاوان هه‌ر که‌سێک له‌ ئیوه‌ ده‌توانیت زه‌ماوه‌ند بکات، با بیکات چونکه‌ ئه‌و ژن هیتانه‌ باشترین شته‌ بۆ داپۆشینی چاوو چاکترین پارێزه‌ریشه‌ بۆ شه‌رمگه‌ - الفرج - وه‌ هه‌ر که‌سێکیش له‌ ئیوه‌ توانای ژن هیتانی نیه‌ با پۆژوو بگریت، چونکه‌ ئه‌و پۆژوو ئاره‌زووی ده‌گریت وه‌ - ده‌بخه‌سینیت -).^۱ ئه‌م ئایه‌ته‌ گشتگیره‌ به‌لام ئه‌و ئایه‌ته‌ی له‌ (سوره‌تی نساء) دایه‌ تابه‌تیره‌ له‌م ئایه‌ته‌. که‌ خودای گه‌وره‌ ده‌فه‌رمووت: ﴿وَمَنْ لَّمْ یَسْتَطِعْ مِنْکُمْ طَوْلًا اَنْ یَّکْحَلَ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ فِیْ مَا مَلَکَتْ اَیْمَانُهُمْ مِنْ فِیْئَتِکُمْ الْمُؤْمِنَاتِ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِاَیْمَانِکُمْ بِعَضْبِکُمْ مِنْ بَعْضٍ فَاَنْکِحُوهُنَّ بِاِذْنِ اَهْلِیْهِنَّ وَاَتُوهُنَّ اُجْرَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ مُحْصَنَاتٍ غَیْرَ مُسْفُوحَاتٍ وَلَا مُتَّخِذَاتِ اُخْدَانٍ فَاِذَا اُحْصِنَ فَاِنْ اَتٰیَنَّکُمْ فَمِنْ حَشَرَةٍ فَمَلٰئِیْنِ نِصْفُ مَا عَلٰی الْمُحْصَنَاتِ مِنَ الْعَدَابِ ذٰلِکَ لِمَنْ حَشٰی الْعَنَتَ مِنْکُمْ وَاَنْ تَصْبِرُوْا خَیْرٌ لَّکُمْ﴾^۲، چونکه‌ ئه‌و منداله‌ به‌ کۆیله‌یی

^۱ فتح الباری (۱۴/۹).

^۲ النساء (۲۵)، واته: وه ئه‌وه‌ی له‌ ئیوه‌ نه‌یتوانی له‌ به‌ر هه‌ژاری که‌ ئافه‌ره‌تانێ ئازادی ئیماندار ماره‌ بکات ئه‌وا با له‌وانه‌ ماره‌ بکات که‌ بوونه‌ته‌ مولکته‌ن له‌ که‌نیزه‌که‌ ئیمانداره‌کانتان وه‌ خوا زاناتره‌ له‌ باوه‌ره‌که‌تان هه‌ندیکتان له‌ هه‌ندیکی تراتان (هه‌مووتان نه‌وه‌ی ئاده‌من) له‌ به‌ر ئه‌وه‌ ماره‌یان بکه‌ن به‌ په‌رزه‌مندی خاوه‌نه‌کانیان و ماره‌یه‌که‌یان پسی بده‌ن به‌ شیوازیکی چاک له‌ کاتیکه‌ ئه‌و که‌نیزه‌که‌ پاکداوینی بن وداوینییس (و زیناکاری به‌ ئاشکرا) نه‌بن و ئۆستیان نه‌بی (به‌ نه‌ینی بۆ زیناکردن) جا ئه‌گه‌ر ئه‌و (که‌نیزه‌که‌نه‌) شوویان کرد پاشان خراپه‌یه‌کی ئاشکرایان کرد (زینا) ئه‌وه‌ نیوه‌ی سزای ئافه‌ره‌ته‌ ئازاده‌کانیان له‌سه‌ره‌ (که‌ په‌نجا جه‌لده‌) ئه‌و (ماره‌کردنی که‌نیزه‌که‌) بۆ که‌سیکه‌ له‌ ئیوه‌ له‌ تاوانکردن واته‌ (زینا) بترسیت به‌لام ئه‌گه‌ر ئارام بکه‌ن (و که‌نیزه‌که‌ ماره‌ نه‌که‌ن) چاکتره‌ بۆتان.

له دایک ده بیټ ﴿وَاللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ﴾ واته: خودایش گونا به خش و دلوانه. عیگریمه له م نایه ته دا ده لی:
 ﴿وَلَيْسَ تَعْفُو الْذِّينَ لَا يَحِلُّوْنَ نِكَاحًا﴾ نو پیاوه ی جاوی ده که ویت به ژنیک وه که نوه ی ناره زوو ده کات،
 نه گه ژنی هه بوو با بپوات بق لای ژنه که ی و پئیوستی خزی دهرکات له ژنه که ی خزی، خو نه گه ژنیشی
 نه بوو با تیرامینی له ده سه لاتی خودا له ناسمانه کان و زه میندا هه تا خوا ده وه مهندی ده کات.

فه رماندان به قه واله (سه ند) نووسین بو کزیه کان

خوای گه وره ده فه رموویت: ﴿وَالَّذِينَ يَبْتَغُونَ الْكِتٰبَ مِمَّا مَلَكَتْ اَيْمٰنُكُمْ فَكَابِتُوْهُمۡ اِنْ عَلِمْتُمْ فِيْهِمْ
 خَيْرًا﴾ نه مه فه رمانی خودایه بق نو خاوه ن ده سه لاتانه ی، نه گه کزیه کانین داوای قه واله نووسینان
 لی کردن با قه واله یان بق بنووسن به مه رجیک نو و کزیه یه توانای ئیش و مال په پیداکردنی هه بیټ، نو
 ماله ی په پیدای ده کات و به مه رج گیراوه له سه ری ده بیټ بیدات به خاوه نه که ی. بوخاری ده لیت: ئینو
 جو ره یج ده لی: وتم به عه تا: نایا پئیوسته له سه رم کاتیک مالم پئیوه بینو قه واله ی بؤبنووسم؟ وتی: وا
 نازانم پئیوست نه بیټ، واته پئیوسته قه واله ی بؤبنووسی، عه مر ی کوپی دینار ده لی: وتم به عه تا: نایا
 له نه وه ت له که سیک بیستوه؟ وتی: نه خیر، پاشان هه والی دامی که (موسای کوپی نه نه س) پیی
 گوتوه که سیرین داوای له نه نه س کردوه که قه واله ی بؤبنووسیت، چونکه خاوه نی سامانیک ی
 زؤربوه، نه نه س قه بولی نه کردوه و پاشان چوه بق لای عه مر ی کوپی خه تاب (په زای خوای لی
 بیټ) نه مه ی پی و توه. عه مر و توه ی تی: قه والی بؤبنووسه. هه ر قه بولی نه کردوه. عه مر به داره که ی
 ده ستی به ر شه لاتی داوه و نه م نایه ته ی بق خویندوه ته وه: ﴿فَكَابِتُوْهُمۡ اِنْ عَلِمْتُمْ فِيْهِمْ
 خَيْرًا﴾ قه واله یان بؤبنووسن کاتیک خیران تیدا نه بینن نه نه سیش قه واله که ی بؤبنووسی، هه ر به م
 شیوه یه ش بوخاری پیاوه تی کردوه به ته علیقی^۱، عبدالرزاقیش پیاوه تی کردوه که ئینو جو ره یج
 هه والی داوه تی ده لی: ووم به عه تا: نایا پئیوسته له سه رم کات ی زانیم که خاوه نی ماله قه واله ی
 بؤبنووسم؟ گوتی: وا ناییم که پئیوست نه بیټ.^۲ دیسان ئینو جه ریر پیاوه تی کردوه له نه نه سی
 کوپی مالیکه وه که (سیرین) ویستوه ی تی قه واله ی بق بنووسیت، نو ویش قبولی نه کردوه عه مر
 (په زای خوای لی بیټ) پیی و توه: ده بی قه واله ی بق بنووسیت، سه نه ده کانی نه م فه رمودانه صحیح
 و راست،^۳ خوای گه وره ده فه رموویت: ﴿اِنْ عَلِمْتُمْ فِيْهِمْ خَيْرًا﴾ هه ندیک گوتوویانه: نه گه خاوه ن

^۱ فتح الباری (۲۱۹/۵).

^۲ عبدالرزاق (۳۷۱/۸).

^۳ الطبری (۱۶۷/۱۹).

نه مانع بود. هندیکی تر گوتویانه: نه گهر راستگر بودن. هندیکی تر گوتویانه نه گهر خاوهن سامان بودن، هندیکی تر گوتویانه: نه گهر توانای نیش و کاریان هه بوو. خوی گوره ده فهرموویت: ﴿وَأَتَوْهُمْ مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي آتَيْنَاهُمْ﴾ واته: وه له و مالهی که خوا به نیوهی داوه پئیمان بدن. نه و به شهی که خوا بوی داناون له مالی زه کات، نه مه قسهی حه سن و عبدالرحمن ی کوی زهیدی کوی نه سلمه و باوکی و موقاتیلی کوی حه بیان و نیبو جهریش هه مان پای هه بووه،^۱ شیراهیمی نه خعی ده لی: له م نایه تا: ﴿وَأَتَوْهُمْ مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي آتَيْنَاهُمْ﴾ واته: خه لکی هانداوه له سه ر مال به خشین چ خاوه نه که ی یان که سانی تر، بو رهیده ی کوی حه سه بی نه سلمه ی و قتا ده ش هر وایان گوتوه، نیبو عه باس ده لی: خوی مزه ن فرمائی داوه بو ادا ران که هاو کاری بکن له کویله نازا دکردندا.

نه هی کردن له ناچار کردن که نیزه که له سه ر داوینپیسی

خوی گوره ده فهرموویت: ﴿وَلَا تُكْرَهُوا فَيَتَّكِمُ عَلَى الْإِغْلَاءِ﴾ واته: که نیزه که کانتان ناچارمه که ن له سه ر داوینپیسی، خه لکی زه مانی نه فامی نه گهر که نیزه کیکیان بیوایه دینارد بوی داوینپیسی و گومرگیکی له سه ر دانابوو هه موو کاتیک لی ده سه ند، کاتیک که نیسلام هات نه وه ی له موسلمانان قده غه کرد، هر نه ویش بوو، بووه هوی هاتنه خواره وه ی نه م نایه ته، وه ک زوری که زانایانی ته فسیره له پیشینه کان و پاشینه کانیش باسیان کردوه و وتویانه: نه م نایه ته له سه ر عبدالله ی کوی نوبه ی کوی سه لول هاتوه وه خواره وه. چونکه نه و که نیزه کی هه بووه، زوری لیده کردن که بچن داوینپیسی بکن، بوی نه وه ی باجیان لی بسینت و ته ما حیشی به منداله کانیان بووه، بوی نه وه ی به خه یالی خوی به کاریان بیی بوی ده سه لاتی خوی.

هه ندی (نه نه ر) وه ره مووده له و باره یه وه

حافیز (الحافظ) نه بو به کر نه حمه دی کوی عمری کوی عبدالخالقی به زاز په حمه تی خوی لی بیت له موسنه ده که یدا له زهریه وه ریوایه تی کردوه ده لی: که نیزه کیکی عبدالله ی کوی نوبه ی کوی سه لول هه بوو پئیمان ده گوت مه عازه (معاذة)، عبدالله ی کوی نوبه ی زوری بو ده هینا که داوینپیسی بکات. کاتیک که نیسلام هات نه م نایه ته هات خواره وه: ﴿وَلَا تُكْرَهُوا فَيَتَّكِمُ عَلَى الْإِغْلَاءِ﴾،^۲ نه عه ش ده لی: نه بو سوفیان له جابیره وه گنراویه تیه وه که له باره ی نه م نایه ته وه وتویه تی: نه م نایه ته هات خواره وه له سه ر که نیزه کیکی عبدالله ی کوی نوبه ی کوی سه لول، پئیمان ده گوت موسه یکه (مُسِيكَة) زوری لی ده کرد که داوین پیسی بکات، که نیزه کیکی چاک بوو، پازی نه بوو که داوین پیسی بکات، خوی

^۱ الطبري (۱۷۳/۱۹)، البغوي (۶۱/۳).

^۲ كشف الاستار (۶۱/۳).

گوره نم نایه تهی ناره خواره وه: ﴿وَلَا تُكْرِهُوا فَتِنَةَكُمْ عَلَى الْبَعْلِ إِنْ أَرَدْنَ مَحْصَنًا لِنَبْتِنَا عَرْضَ الْحَيَوةِ الدُّنْيَا وَمَنْ يُكْرِهِنَّ فَإِنَّ اللَّهَ مِنْ بَعْدِ إِكْرِهِنَّ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾^۱، نه سانش بهم شیوه به ریوایه تی کردوه.^۲ موقتیلی کوپی حبیان ده لی: وام پیگه یشتوه - والله اعلم - نم نایه ته له سر دوو پیوا هاتوته خواره وه که زوریان ده کرد له که نیزه کانیان که داوینبسی بکن، به کتیکیان ناوی موسه یکه - مسیکه - بو که هی نه نصاریه ک بوو، وه نومه یکه - امیمة - دایکی موسه یکه که که نیزه ی عبدالله ی کوپی نویه ی بوو، (مه عازوه نه روا) ش هروه ک نه وان و ابوون موسه یکه و دایکی هاتن بؤ لای پیغه مبه ر ﴿﴾^۳ نه و باسه یان بؤ کتیراپه وه، خوی گوره ییش نم نایه ته ی ناره خواره وه: ﴿وَلَا تُكْرِهُوا فَتِنَةَكُمْ عَلَى الْبَعْلِ﴾ واته: که نیزه کانتان ناچار مه کن له ش بغروشن.^۴ خوی گوره ده فهرموویت: ﴿إِنْ أَرَدْنَ مَحْصَنًا﴾ واته: نه گهر ده یانه ویت پاک بزین، نه مه ته نها په یوه نندیه بهم باسه وه به لکو بریاریکی گشتی به، هروه ها ده فهرموویت: ﴿لِنَبْتِنَا عَرْضَ الْحَيَوةِ الدُّنْيَا﴾ واته: بؤ نه وه ی مالی دنیا تان ده ست که ویت له و زه ریبه و ماره یی و مندالانه ی که دیان بیت، پیغه مبه ری خوا ﴿﴾^۵ قه ده غه ی له کرئی خوین گرتن و - که له شاخ - و ماره یی - داوینبسی و شت دان به فالچی کردوه.^۶ وه له ریوایه تیکی تردا فهرموویه تی: کرئی زینا پیسه، کرئی خوین گرتن - که له شاخ - پیسه، نرخی سه گ - فرورشتنی - پیسه).^۷ خوی گوره ده فهرموویت: ﴿وَمَنْ يُكْرِهِنَّ فَإِنَّ اللَّهَ مِنْ بَعْدِ إِكْرِهِنَّ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ واته: هر که سیک ناچار یان بکات خودا دوی ناچار کردنیان له گونا هیان ده بووریت و دلوفاته. وه که له فهرموده که ی جابیردا له پیشه وه باسکرا.^۸ وه نیبنو ته لحه ده لی: له نیبنو عه باسه وه: تاوانه که ی له سر نه و که سه یه که ناچار یان ده کات بؤ نه و کاره پیسه.^۹ مواهیدو عه تای خوراسانی و نه عمه شو قه تاده ییش هر وایان گوتوه.^{۱۰} پاش نه وه ی خوی گوره نم بریاره ی به ته وای پوون کرده وه ده فهرموویت:

^۱ الطبري (۱۷۴/۱۹).^۲ النسائي في الكبرى (۴۱۹/۶).^۳ الدر المنثور (۱۹۳/۶).^۴ مسلم (۱۱۹۸/۳).^۵ مسلم (۱۱۹۹/۳).^۶ النسائي في الكبرى (۴۱۹/۶).^۷ الطبري (۱۷۵/۱۹).^۸ الطبري (۱۷۵/۱۹، ۱۷۶)، الدر المنثور (۱۹۵/۶).

﴿وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ آيَاتٍ مُّبِينَاتٍ﴾ واته: سویند به خوا به راستی نئمه نارومانه ته خواره وه بؤ نئوه
چند نایه تئکی پوونکه ره وه. یانی: قورئان که پره له نیشانه ی ناشکراو دیارو په وان ﴿وَمَثَلًا مِنَ الَّذِينَ
خَلَوْا مِنْ قَبْلِكَ وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ﴾ واته: چند نمونه وه هوالی که له پیشووه کانی تئدایه که چیان
به سره اتووه له سر دزایه تی کردنی فرمانه کانی خودا، وه ک خوی گوره له نایه تئکی تردا
فرمویه تی: ﴿فَجَعَلْنَاهُمْ سَلَفًا وَمَثَلًا لِّلْآخِرِينَ﴾^۱ وه په ندو ناموزگاریشه بؤ نو که سانه ی که له
خواد ه ترسنو خوده پارینن.

﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ مِثْلُ نُورِهِ كَمِثْلِهِ فِيهَا مِصْبَاحٌ الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ
يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُّبَرَّكََةٍ زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ عَلَى نُورٍ
يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾^(۳۶)

نمونه ی پوونکی خوی گوره

علی کوپی نه بو تله له له نئینو عه باسه وه نه گپرتته وه له ته فسیری نه م له م نایه ته دا: ﴿اللَّهُ نُورٌ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ فرمویه تی: خوا پئ نیشانده ری نه هلی ئاسمانه کان و زه مینه.^۲ نئینو جوره بیج
ده لی: موجهیدو نئینو عه باس له م نایه ته دا ﴿اللَّهُ نُورٌ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ وتویانه: کاروباری
ئاسمانه کان و زه مین و نه ستیره و خورو مانگ به پئوه ده بات.^۳

"سودی" له م نایه ته دا ﴿اللَّهُ نُورٌ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ ده لی: به پوونکی خوی ئاسمانه کان و
زه مینی پؤشن کردوده ته وه. له هه ردوو صه حیجه که دا هاتوو له نئینو عه باسه وه (په زای خوی لی
بیت) ده لی: پیغه مبه ری خوا کاتیک هه لده سا له شه ود، ده یفه رموو: (نه ی خودای! سو پاس بؤ تویه،
تر پوونکی ئاسمان و زه مینی و نه وه یشی که تئیدایه).^۴ وه له نئینو مه سعوده وه گپراوته که ده لی:
بئگومان په روره دگاری نئوه نه شه وی له لایه و نه پؤژ، پوونکی عه رش پوونکی پوی نه وه. پاشان
خودای گوره ده فرمویت: ﴿مِثْلُ نُورِهِ﴾ له مانا کردنی نه م (ضمیر) ه دا دوو پا هیه: یه که میان نه و
(زه میره) ده گه پرتته وه بؤ خوی گوره واته: وئنه ی پئ نیشاندانی خودا له دلی خاوه ن باوه پدا وه ک

^۱ زخرف (۵۶)، واته: وه کردمانن به نمونه و ناموزگاری و په ند بؤ که سانی که دواتر دین.

^۲ الطبری (۱۷۷/۱۹).

^۳ الطبری (۱۷۷/۱۹).

^۴ فتح الباری (۵/۳)، مسلم (۵۳۲/۱).

تاقِيكَ وايه ﴿كِيَشْكُورُ﴾ نَمه قسه‌ي نيينو عه‌باسه.^۱ پاي دووه‌م نُو (زه‌ميره) ده‌گه‌پيٽه‌وه بُو نُو خاوه‌ن باوه‌په‌ي كه‌سيماي نايه‌ته‌كه ده‌بيٽه به‌لگه له‌سهرى، كه‌ماناكه‌ي به‌م شيٽه‌ويه‌ي لِي ديت: ويٽه‌ي پووناكي خاوه‌ن باوه‌په كه له ناو دلدايه، وهك تاقِيكَ وايه، خواي گوره‌دلي نيماندرو نُو سروسوت و هيدايه‌ته‌ي كه پيٽدراوه له‌گه‌ل نُو هيدايه‌ته زياده‌ي كه به‌هزي قورئانخويندنه‌وه وه‌ريده‌گريٽ به‌كسان كردووه به‌يه‌كترى شوبهاندون. وهك خواي گوره ده‌فه‌رمويٽ: ﴿أَفَمَنْ كَانَ عَلَىٰ يَبْنَىٰ مِنْ رَبِّهِ وَيَتْلُوهُ شَاهِدٌ مِّنْهُ﴾^۲، واته: ناخو كه‌سيك له په‌روه‌ردگاري خزيه‌وه به‌لگه‌ي پووني پيٽدرايٽ و شاهيه‌تيكيش له خاوه به شوپنيدا هاتيٽ (وهك كه‌سيك وايه له‌تاريكايدا بئي). خواي گوره ته‌شبيهي دلي خاوه‌ن باوه‌په له پاك و خاوپنيدا كردووه به چرايه كه له شوشه‌ي ناسكو نُو هيشي كه ده‌بيٽه پي نيشاندري له‌و قورئان و به‌رنامه‌يه كه بوي هاتوه به زه‌يتيكي چاك و پالفته و دره‌وشاوه و مامناوه‌ندي (المعتدل) كه هيج خاشاك و لاريه‌كي - ترازانتيكي - تيٽدا نيه، خواي گوره ده‌فه‌رمويٽ: ﴿كِيَشْكُورُ﴾ مواهيدو نيينو عه‌باس و محمدي كوپي كه‌عبو كه‌ساني تريش و توويانه: شوپني پليٽه‌كه له چراكه‌دا.^۳ نَم ته‌فسيره زور به‌ناويانگه - مه‌شهوره - بويي خواي گوره له‌دواي نُو ده‌فه‌رمويٽ: ﴿فِيهَا مِصْبَاحٌ﴾ نُو پليٽه‌يه‌ي كه‌دا ده‌گيرسيٽ - ده‌گريٽ و پوئشايي ده‌دات - ، وه و تراويشه: ﴿كِيَشْكُورُ﴾ تاقِيكه له‌ناو مالدا، نَمه نمونه‌يه‌كه كه خواي گوره هيتاويه‌تبه‌وه بُو نُو كه‌سانه‌ي كه گوٽرپايه‌لي خودان، گوٽرپايه‌ليه‌كه‌ي ناوانوه به پووناكي، پاشان به زور شتي تر ناوي بردووه، نوبه‌ي كوپي كه‌عب ده‌لي: ﴿الْمِصْبَاحُ﴾ واته: پووناكي، كه بريٽيه له قورئان و نُو باوه‌په‌ي له دلي دايه.^۴ سودي ده‌لي: نُو چرايه: ﴿الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ﴾ واته: نُو پووناكيه دره‌وشاويه له‌و شوشه ناسكو پوونه‌دا، نوبه‌ي كوپي كه‌عبو كه‌ساني تريش و توويانه: نُو شوشه‌يه هاووينه‌ي دلي خاوه‌ن باوه‌په.^۵ ﴿الزُّجَاجَةُ كَانَهَا كُرْكُوبٌ دَرِيٌّ﴾ واته: نُو شوشه‌يه‌ش وهك نُو سستيزه‌يه‌كي گه‌ش و پوئشنگدار وايه، هندی ﴿دَرِيٌّ﴾ داله‌كه‌ي به مه‌زمومي (بضم الدال) خويندووه‌ته‌وه، به‌بي نُو ه‌ي همزه‌ي له‌گه‌لدا بيٽ، واته:

^۱ الطبري (۱۷۹/۱۹).^۲ هود (۱۷).^۳ الطبري (۱۸۰/۱۹، ۱۸۳).^۴ الطبري (۱۸۱/۱۹).^۵ الطبري (۱۸۷/۱۹).

وهك (كوكب من نور) هندیکی تر خویندوویانه ته وه به (دُرِّي دِرِّي) یانی: داله که به (دُرِّي) یان به (بُرِّ) بخویندیریته وه له که له هه مزه که دا که له (الدِّر) وه هاتووه، واته: پال پیوه نان، چونکه کاتیک که نستیره پالی پیوه ده نریت زیاتر پووناکتره له حالت که کانی تری، عه ره به کان نه وه نستیرانه ی که نه ناسراون پیمان نه لئین: ده راری - دراری - . ثوبه ی کوبی که عب له ته فسیری (کوکب دُرِّي) دا ده لئی:

نستیره یه کی پووناک، قه تاده ده لئی: نستیره یه کی پووناکی گه وه ی ناشکرا. ﴿يُوقَدُ مِنْ شَجَرٍ مُّبْرَكٍ﴾ واته: داده گیرسیت به (پوئی) دره ختیکی زه یتون ی به فه پو به ره که ت. یانی یارمه تی

وه رده گریت له زه یتی زه یتون ی داریکی پیوژژ ﴿زَيْتُونَةٍ﴾ یان به ده له یان عه تغه به یانه (بدل او عطف

بیان)، ﴿لَا شَرْقِيَّةً وَلَا غَرْبِيَّةً﴾ واته: له پوژژه لاتی نه شویند وه نیه که خور پیی نه گات له سه ره تای

به یانی وه، وه له پوژژاوایشیه وه له شویندیکدا نیه که سبیه ر داگری بکات پیش خورئاواپوون، به لکو له

شویندیک مامناوه ندی دایه خور لئی ده دا له سه ره تای پوژژه وه هتا کوتایی پوژژ، زه یتیکی پاکو

مامناوه ندی بریقه دار به ره م دینیت، نیینو نه یی حاتم پیوایه تی کردوه له نیینو عه باسه وه که له مانای

نم نایه ته دا ﴿زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةً وَلَا غَرْبِيَّةً﴾، ده لئی: دره ختیکی له بیاباندا نه دره ختو نه چیاو نه

نه شکوتو نه هیچ شتیکی تر سبیه ری بۆ ناکات. نه وه بووه ته هوی نه وه ی چاکترین زه یتی هه بیته.^۱

موجاهیدیش له م نایه ته دا ﴿لَا شَرْقِيَّةً وَلَا غَرْبِيَّةً﴾ ده لئی: نه وه نده له پوژژه لاته وه نیه هتا خور لئی

نه دا کاتیک که خور ناوا ده بیته وه زویش له پوژژاواوه نیه که خور لئی نه دا کاتیک که خور هه ل دیت،

به لکو پوژژه لاتی و پوژژاوایشه، خور لئی ده دات کاتیک هه لدیت و کاتیکیش که ناوا ده بیته،^۲ سه عیدی

کوبی جو به ییر له م نایه ته دا ﴿زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةً وَلَا غَرْبِيَّةً يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ﴾ ده لئی: نه وه زیته چاکترین

زه یته: کاتیک که خور هه لدیت به ری ده که ویت له پوژژه لاته وه، کاتیکیش خور به ره و ناواپوون چوو

هه به ری ده که ویت. به یانی و ئیواران خور لئی ده دات، نه م جوره پیی نالئین پوژژه لاتی و پوژژاواپی،

خوای گه وه ده فه رموویت: ﴿يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ﴾ واته: (پوژژه کی نه وه نده پاک

بیته) نزیکه پوژژه کی داگریسیت با ناگریشی به رنه که ویت. عبدالرحمن ی کوبی زه یدی کوبی نه سلم

ده لئی: واته: له پرشه ی پووناکی نه وه زیته.^۳ خوای گه وه ده فه رموویت: ﴿نُورٌ عَلَى نُورٍ﴾ پووناکی

^۱ ابن ابی حاتم (۳۶۰/۸).

^۲ الطبري (۱۸۶/۱۹).

^۳ الطبري (۱۸۴/۱۹).

لهسه ربووناکى دروست نه بیټ، عه ونى ده لایت له ئیبنو عه باسه وه: واته: به هوى باوه پى عه بدو
 ناكارى وه. ^۱ سدى ده لایت له م نایه ته دا ﴿تَوْرٌ عَلٰی نُوْرٍ﴾ واته: پووناکى له سه ربووناکى، پووناکى ناگرو
 پووناکى زهیت کاتیک که کزده بنه وه ده دره وشینه وه، هچ به کیکیان به بی نهوى تریان پووناک نابیټ. ^۲

خوای گوره ده فهرموویټ: ﴿يَهْدِيْ اللّٰهُ لِنُوْرٍ مِّنْ يَّشَاءُ﴾ واته: خوا پى نیشانی نه وه که سانه ده دات که
 خوى هلى ده بیټریت، وه که نه وه فهرمووده یی که نیامى نه حمه د پى وایه تی کردوه له عبدالله ی کورپ
 عمره وه ده لى: له پیغه مبه ری خوام بیست ﴿﴾ ده یفه رموو: (خوای گوره دروستکاره کانی خوى
 وه دى هیئا له ناو تاریکیدا پاشان هه ندی له پووناکى خوى خسته ناویان له و پۆزه دا، هر که سیټک نه وه
 پووناکیه ی بهر که وت له و پۆزه دا پى نۆزیه وه وه هر که سیش نه وه پووناکیه ی بهر نه که وت گومرا بوو،
 له بهر نه وه یه نه ئیم: پینووس وشک بووه ته وه له لای خودای مه زن)، ^۲ خوای گوره ده فهرموویټ:

﴿وَيَضْرِبُ اللّٰهُ الْاَمْثَلِ لِلنّٰسِ وَاللّٰهُ يَكُلُّ شَيْءٍ عَلَيْمٌ﴾ کاتیک خوا باسى نمونه ی هیدایه تی خوى کرد له ناو
 دلى خاوه نباوه پدا، کز تایی نایه ته که ی هیئا وه به م که ده فهرموویټ: ﴿وَيَضْرِبُ اللّٰهُ الْاَمْثَلِ لِلنّٰسِ وَاللّٰهُ
 يَكُلُّ شَيْءٍ عَلَيْمٌ﴾ واته: وه خوا چه ندین نمونه ده هینیته وه بى خه لکی وه خوا زاناو ناگاداره به
 هه موو شتیک. یانى: خوا باشر ده زانیت کى شایسته ی پى نیشاندانه و کیش شایه نی گومرایه.

﴿فِي يُّوْتٍ اِذِنَ اللّٰهُ اَنْ تَرْفَعَ وَيَذْكُرَ فِيْهَا اَسْمُهُمْ يُسَبِّحُ لَهُ فِيْهَا بِالْقُدُوْ وَالْاَصَالِ ﴿٣٦﴾ وَجَالٌ لَّا لَّهُمْ فِيْهَا مَحْدَرَةٌ
 وَلَا يَبِغُ عَنْ ذِكْرِ اللّٰهِ وَاَقَامِ الصَّلٰوةَ وَاِيْلَهُ الرُّكُوْةُ يَخَافُوْنَ يَوْمًا تَنْقَلُبُ فِيْهِ الْقُلُوْبُ وَالْاَبْصَارُ ﴿٣٧﴾ لِيَجْزِيَهُمُ اللّٰهُ
 اَحْسَنَ مَا عَمِلُوْا وَيَزِيْدَهُمْ مِّنْ فَضْلِهِ وَاللّٰهُ يَرْزُقُ مَن يَّشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٨﴾﴾

رېزی مزگه وته كان و نادابه كانى و رېزی نه وانهى كه پى له مزگه وت نابرن

کاتیک خوای گوره نمونه ی دلى خاوه نباوه پو نه وه ی که تیا به تی له شاره زایی و زانیاری هیئا به وه
 به چرایه که له ناو شوشه یه کی پونی پاکدایه وه هله ده گیرسیټ به زهیتی پاک و باسى شوپنه که یشی نه کات،
 که بریتیه له و مزگه وتانه ی که خو شه ویستترین پارچه زهویه له لای خوای گوره، مزگه وت نه و مالی
 خودایه یه که ته نها نهوى تیدا ده په رستریټ و هاوه لى بى دانانریټ تیندا، خوای گوره ده فهرموویټ:
 ﴿فِي يُّوْتٍ اِذِنَ اللّٰهُ اَنْ تَرْفَعَ﴾ واته: له ناو نه و مالانه دا که خودا پنگای داوه که به گوره وه پاک رابگیریت

^۱ الطبري (۱۸۲/۱۹).

^۲ الدر المنثور (۲۰۲/۶).

^۳ احمد (۱۷۶/۲).

پژیزی لئ بگرییت و فه‌رمانی داوه که نامه‌شوی بگرییت و - پیئی لئ نه‌بگرییت - پاک‌خاویئی پابگرییت و قسه‌ی پرپوچی و کاریکی وه‌های تیدا نه‌گرییت که بؤ ئو شویننه ناشی، وه‌ک علی کوپی ئه‌بو ته‌لحه ده‌لی: له ئیبنو عه‌باسه‌وه‌پروایه‌ت کراوه که له‌ته‌فسیری ئه‌م نایه‌ته‌ پررژه‌ده‌ا: ﴿فِي يُورِثُ آدِنَ اَللّٰهُ اَن تَرْفَعُ﴾ فه‌رموویه‌تی: خوی گه‌وره قسه‌ی پرپوچی قه‌ده‌غه کردووه له مزگه‌وتدا. ^۱ عیکریمه و ئه‌بو صالح و زحاک و نافعی کوپی جو به‌یرو ئه‌بو به‌کری کوپی سوله‌یمانی کوپی ئه‌بو خه‌یسه‌مه و (خیشمه) سوفیانی کوپی حوسه‌ین و که‌سانی تریش له زانایانی ته‌فسیر جگه له‌مان، و تویانه: فه‌رمووده‌ی زرد هاتووه له‌سه‌ر دروست‌کردنی مزگه‌وت و پژلیت‌نان و پاک و خاویئی پارگرتن و بؤن خۆش‌کردنی، ئه‌وانه شوینیکی تاییه‌تی خۆیان هه‌یه باس بگریین و باسیکی ته‌نیاوتاییه‌تم له و باره‌یه‌وه نووسیوه، سوپاس و ستایش بؤ خوی گه‌وره. ئیمه لیره‌دا لایه‌نیک له و باره‌یه‌وه باس ده‌که‌ین خوا مه‌یلی لئ بیته پشت و په‌ناشمان هه‌ر خوايه.

له گه‌وره‌ی موسلمانانه‌وه عوسمانی کوپی عه‌فان (په‌زای خوی لئ بیته) گوزاوه‌ته‌وه که ده‌لی: بیستم له پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) ده‌یفه‌رموو: (هه‌ر که‌سیک مزگه‌وتیکی دروست کردبیته مه‌به‌ستی په‌زای خوا بیته، خودا مزگه‌وتیکی وه‌ک ئه‌وه‌ی له به‌هه‌شتدا بؤ دروست کردووه) له هه‌ردوو سه‌حیحه‌که‌دانه‌م فه‌رمووده‌یه هاتووه. ^۲ ئیبنو ماجه پروایه‌تی کردووه له عومهری کوپی خه‌تابه‌وه (په‌زای خوی لئ بیته) ده‌لی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموویه‌تی: (هه‌ر که‌سیک مزگه‌وتیکی دروست کردبیته، باسی ناوی خودای تیدا کردبیته خودا مالیکی بؤ دروست کردووه له به‌هه‌شتدا)، ^۳ نه‌سانیش وه‌ک ئه‌و پروایه‌تی کردووه، ^۴ فه‌رمووده له‌م باره‌یه‌وه ئیجگار زرده، له عانیشه‌وه (په‌زای خوی لئ بیته) ده‌لی: پیغه‌مبه‌ری خوا فه‌رمانی پیّ کردین به دروست‌کردنی مزگه‌وت له‌ناو ماله‌کانداو پاک و خاوینیش بگریته‌وه و بؤن خۆشیش بگریته. ئیمامی نه‌حمده‌و ئه‌هلی سونه‌نیش پروایه‌تیان کردووه جگه له نه‌سانی، ^۵ ئیمامی نه‌حمده‌و ئه‌بو داودیش پروایه‌تیان کردووه له سه‌موره‌ی کوپی جوئده‌ویه‌وه (سمرة بن جندب) به‌و شیویه‌یه. ^۶ بوخاری ده‌لی: عومهر ده‌لی: مزگه‌وتیک دروست بکه بؤ خه‌لکی به‌ نه‌ندازه‌ی ئه‌وه‌ی که

^۱ الطبري (۱۹۱/۱۹).

^۲ فتح الباري (۶۴۸/۱)، مسلم (۳۷۸/۱).

^۳ ابن ماجه (۲۴۲/۱).

^۴ النسائي (۳۱/۲).

^۵ احمد (۲۷۹/۶)، تحفة الأحوزي (۳۰۶/۳)، ابن ماجه (۳۵۰/۱).

^۶ احمد (۱۷/۵)، أبو داود (۳۱۵/۱).

چنگایان بیتهوه نه که ی سوورو زهردی بکه ی - بیرازنینهوه - سر له خه لکی تیک بده ی. ^۱ وه نه بو داودیش پیوایه تی کردوو له ئینو عه باسه وه ده لئی: پیغه مبهری خوا (ﷺ) فره مووی: (فرمانم پی نه کراوه به به زکردنه وه ی مزگه وت) ئینو عه باس ده لئی: مه به ست نه وه یه، نابی بیرازنینه وه وه ک چون گاورو جووله که ده بیرازنینه وه. ^۲ نه نس (ره زای خوی لی بیت) ده لئی: پیغه مبهری خوا (ﷺ) فره موویته: (پۆژی قیامت هه تا خه لکی خویان له ناو مزگه وته کانداهه لده بپن - شانازی به پازاندنه وه یه وه ده کن). نیمامی نه حمه دو خاوه نی سونه نه کان پیوایه تیان کردوو جگه له ترمیزی. ^۳ بوره یه وه (بُریده) ده لئی: پیاوێک جار ی هدا له ناو مزگه وتدا ده یوت کئی ناگاداری و شترکی سوره؟ پیغه مبهری خوا (ﷺ) فره مووی: (خوا بکا) نه ی دژزیته وه، مزگه وت بۆ نه وه کراوه که بۆی دروست کراوه) واته: مزگه وت بۆ عیبادت کردن دروست کراوه. موسلیم پیوایه تی کردوو. ^۴ وه له نه بوهوره یه وه (ره زای خوی لی بیت) ده لئی: پیغه مبهری خوا (ﷺ) فره موویته: (وه ختیک بینیتان که سیک ده کپیتو ده فرۆشیت له ناو مزگه وتدا، بلین: خوا قازانج نه خاته بازرگانه یه که ت وه نه گه ر بینیتان که سیک جار ی هدا بۆ ونبووه که ی (ضالّه) له ناو مزگه وتدا بلین: خودا بۆت نه گپه رته وه) واته: یاخوا نه ی دژزیته وه، ترمیزی پیوایه تی کردوو وه ده لئی: فره مووده یه کی چاکی غه ربیه - حسن غه رب - ، بۆ خاریش له سائیشی کورپی یه زیدی کیندیوه پیوایه تی نه کات و ده لئی: له مزگه وتدا پاره ستابوم پیاوێک به ردیکی تی گرتم سه یرم کرد عومه ری کورپی خه تاب بوو گوئی: بپۆ نه و دوو که سه م بۆ بیته، منیش چوم هینانم، عومه ر گوئی: ئیوه کین؟ یان له کوپوه هاتوون؟ گوئیان: خه لکی تائیفین، ده لئی: نه گه رخه لکی نه م شاره بوونایه دارکاریم ده کردن، ئیوه ده نگتان به زرده که نه وه له مزگه وتی پیغه مبهری خوا دا. ^۵ واته چون ده نگتان له مزگه وتی پیغه مبه ر (ﷺ) به رز ده که نه وه، نه سائیش پیوایه تی کردوو له ئیبراهیمی کورپی عبدالرحمن ی کورپی عه وه وه ده لئی: عومه ر گوئی له ده نگی پیاوێکه وه بوو له ناو مزگه وتدا. پئی گوت: نایا ده زانی تو له کویدای؟ نه م فره مووده یه ش سه حیه. ^۶ حافیز نه بو یه علا ی موسلی (أبو یعلی الموصلي) پیوایه تی کردوو له ئینو عومه ره وه، که عومه ر

^۱ فتح الباری (۶۴۲/۱).

^۲ أبو داود (۳۱۰/۱).

^۳ أحمد (۱۳۴/۳)، أبو داود (۳۱۱/۱)، النسائي (۳۲/۲)، ابن ماجه (۲۴۴/۱).

^۴ مسلم (۳۹۷/۱).

^۵ تحفة الأحوزي (۵۰۰/۴).

^۶ فتح الباری (۶۶۷/۱).

^۷ تحفة الاشراف (۴/۸).

مزگه وتی پیغمه مبری خوا (ﷺ) بؤنخوش ده کرد له هه موو پۆژیکی هه بینیدا سه نه ده که ی چاکه و خراب نیه - والله اعلم -^۱ له هه ردوو سه حیحه که دا هاتوو که پیغمه مبری خوا (ﷺ) فهرموویه تی: (نویژی ئه و پیاوه ی به کزمال (جه معامت) ده یگات خیری زیاتره له و نویژی له ماله وه یان له بازاره که بیدا ده یگات به بیست و پینج قات). وه کاتیکیش که ده ستووژیکی چاک ده گریته و پاشان له مال ده پواته ده ره وه بؤ مزگه وت و هه یج مه به ستیکی تری نیه جگه له و نویژی بؤی ده پوات، هه یج هه نگاوێک نانێ مه گین خودا به هژی ئه و هه نگاوه یه وه پله یه کی به رزده کاته وه و گونا هه یکی پی ده سرپته وه بؤی. کاتیکی نویژی شی کرد به رده وام فریشته کان داوای لیخوشبوونی بؤ ده کن له لای خودا هه تا ئه و که سه به مینیتته وه له شوینی نویژه که بیدا ئه لێن: خودایه لئی خوش به و به زه ییت پیدایه بیتته وه، ئه و که سه به رده وام له نیوژدایه هه تا چاوه پوانی نویژ بکات.^۲ له سونه نه کاندایه هاتوو: (مژده بده به و که سانه ی له تاریکیدا ده پۆن بؤ مزگه وته کان به پووناکی ته واول له پۆژی قیامه تدا).^۳ سونه ته ئه و که سه ی ده چپته ناو مزگه وت پای راستی پیش بخت و ئه م دوعایه بلیت: وه که له سه حیجی بوخاریدا هاتوو له عبدالله ی کورپی عه مره وه (ره زای خوی ئی بیت) له پیغمه مبری خواوه (ﷺ) کاتیکی که ده چوو ه ناو مزگه وت ده یفه رموو: (خۆم ده خه مه په نای خودای مزن، و په نای پووی پره په ربه ره که تی، وه ده سه لاتی هه ر بووی له شه یسانی بیبه ش له ره حمه تی خوا)، ده لئی کاتیکی ئه مه ی وت: شه یتان ئه لیت: هه مو ئه مری پاریزراوه له من.^۴ وه موسلیم پیاویه تی کردوو به سه نه دی خۆی له ئه بو حومه یده وه یان ئه بو ئه سه یده وه و ده لئی: پیغمه مبری خوا (ﷺ) فهرموویه تی: (وه ختیکی که یه کیکتان چوو ه ناو مزگه وت با بلیت: ئه ی خودایه ده رگاکانی به زه یی خۆم ئی والا که وه ختیکیش هاته ده ره وه بلئی: ئه ی خودایه داوای چاکه ت ئه که م!)،^۵ واته: له چاکه کانت بئی به شم مه که، نه سانش پیاویه تی کردوو له ییانه وه له پیغمه مبری وه (ﷺ) که ئه بو هوره یه (ره زای خوی ئی بیت) ریویه تی کردوو و ده لئی: پیغمه مبری خوا (ﷺ) فهرموویه تی: (کاتیکی که یه کیکتان چوو ه مزگه وت با سلوات بدات له سه ر پیغمه مبری وه (ﷺ) بلئی: ئه ی خوی ده روزه گانی به زه یی خۆم ئی بکه ره وه، کاتیکیش پۆیشته ده ره وه سلوات بدات له سه ر پیغمه مبری وه (ﷺ) بلئی: ئه ی خودایه به پاریزه له شه یسانی بیبه شکر او له به زه یی - مه لعون -)^۶ ئیبنو

^۱ مسند ابی یعلی (۱۷۰/۱).

^۲ البخاری (۶۴۷)، مسلم (۶۴۹).

^۳ أبو داود (۵۶۱)، الترمذی (۲۲۳).

^۴ أبو داود (۳۱۸/۲).

^۵ مسلم (۴۹۴/۱).

^۶ النسائی (۵۲/۲).

ماجه و نیینو خوزه ییمه و نیینو حیان پریوایه تیان کردوه له سه حیحه کانیاندا. ۱ خوی گوره دهفه رموویت: ﴿وَيَذَكِّرْ فِيهَا أَسْمُهُ﴾ واتا: ناری خودایان تیدا بپریت وهك نم نایه تهی كه خوی گوره دهفه رموویت: ﴿يَتَنَبَّأَهُمْ بِآيَاتِ اللَّهِ عِندَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَارْتَأَىٰ عَنَدَهُمْ يَوْمَ يُنْفَخُ الْأَشْفَادُ وَنُصِبَ الْعَرْشُ وَيُنذِرُهُمْ يَوْمَ تَأْتِي السُّحُبُ بِالْمَاءِ﴾ واتا: وهی نه وهی نادهم، پویشاکی جوان و پازاوه تان بیژن له کاتی هه موو نوژیژیکدا. وه فه رموویت: ﴿وَأَقِمْ وَجْهَكَ عِندَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَادْعُهُمْ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ﴾ واتا: وه له کاتی هه موو نوژیژیکدا راست پوویکه نه خوا دلسوزانه و هاواری لی بکن و بیپه رستن. وه فه رموویت: ﴿وَأَنَّ الْمَسْجِدَ لِلَّهِ﴾ واتا: بیگومان مزگه وته کان تاییه تی خوان. وه لیره یشدا دهفه رموویت: ﴿وَيَذَكِّرْ فِيهَا أَسْمُهُ﴾، نیینو عباس دهلی: واتا: له ناو مزگه وته کاندا کتیبه کی بخویندیته وه. ۲ پاشان خوی گوره دهفه رموویت: ﴿سَبِّحْ لَهُ فِيهَا بِاللُّغُوِّ وَالْأَصْلَالِ﴾ واتا: هه موو به یانی و نیوانی هر باسی پاکو و بی عیبی خودای تیدا بکریت ﴿وَالْأَصْلَالِ﴾ کزی (اصل) واتا: پوژ، خوی گوره دهفه رموویت: ﴿رِبَّالِ لَا لَهُمْ شِرْكٌ وَلَا يَمُوتُ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ﴾ ۳ نم نایه ته وهك نه نایه ته وایه كه خوا دهفه رموویت: ﴿يَتَأْتِيَ الَّذِينَ آمَنُوا لَا لَهُمْ خَوْفٌ مِّنْ أَمْوَالِهِمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ﴾ نهی نه وانهی باوه پتان هیناوه! باسه روه ته کانا و مناله کانتان له یادی خوابیناگاتان نه کات، نم نایه ته ش كه دهفه رموویت: ﴿يَتَأْتِيَ الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَوَدَّعَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ﴾ نهی نه وانهی باوه پتان هیناوه! کانتیک بانگکرا بو نوژی هه یینی، خیرابچن به رویادی خوا و ازله کرین و فروشتن بهینن. ۴ خودای مه زن دهفه رموویت: خوشی و پابوردن و پازاندن وه و قازانجه کانی دنیا با یادی خویان له بیر نه باته وه، نه و خوییه کی دوستی کردوون و بزوی داون، نه و که سانه چاک ده زانن نه وهی لای خودایه پوژ چاکتره و قازانچی زیاتره له وهی که هه یانه و له بهر دهستیاندایه، چونکه نه وهی له بهر دهستی نه وان دایه ته واو ده بیت و نامینیت، به لام نه وهی لای خودایه هر ده مینیت، بویه خوی گوره فه رموویت: ﴿لَا لَهُمْ شِرْكٌ وَلَا يَمُوتُ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ﴾ واتا: پیوانتیک که بارزگانی و کرین و فروشتن بی ناکیان

۱ ابن ماجه (۲۵۴/۱) ابن خزيمة (۲۳۱/۱)، ابن حبان (۲۴۶/۳)، (۲۷۷).

۲ الطبري (۱۹۱/۱۹).

۳ المناقون (۹).

۴ الجمعة (۹).

ناکات له یادی خواو نوژی کردن و زهکات دان. یانی: نهو که سانهی گوئی پایی و خو شه ویستی خوداو فرمانه کانی پیش مه بهست و خو شه ویستی ه کانی خو یان دهخن، له سالمه وه شه ویش له عبدالله ی کوی عومه وه ((په زای خوایان لی بیت) نه گپینه وه که ده لی: له بازاردا بوو، بانگی دا، دوکانه کانیان داخست و چوونه مزگوت نه م نایه ته یان له سه هاته خواره وه: ﴿رَجَالٌ لَا لُئِهِمْ مَخْرَجٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ

اللَّهِ﴾، نیببو نه بی حاتم و نیببو جو بهیر پریوایه تیان کردوه،^۱ علی کوی نه بو ته له ده لی: له نیببو عه باسه وه ﴿لَا لُئِهِمْ مَخْرَجٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ﴾ یانی: نه بازارگانی و نه کاروکه سابهت. نوژیده فره زه کانیان له بیر نابات،^۲ موقتایی کوی حه یان و په بیعی کوی نه نسیش هر وایان گوتوه: "سودی" ده لی: نوژی جه ماعه تیان له بیر نابات، موقتایی کوی حه یان ده لی: بازارگانی و کپین و فروشتن دویان ناخات له ناماده بوونیان له کاتی نوژیده کانی داو بهو شیوه یی خوای گوره فرمانی پیکردون به جیی دین و له سه ری به رده وامن و پاریزگاری لی ده که نو که مته رخمی تیدا ناکن، خودای

گوره فره موویه تی: ﴿يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ﴾ واته: ده ترسن له پژی قیامت که چاو ده کان مه لده که پین، وه له ترسناکی و نا په حه تی و که وره یی و گرانیه کانی نه و پژی وه ک خوای گوره له نایه تیکی تر دا ده فره موویت: ﴿وَأَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْأَذْقَانِ إِذِ الْقُلُوبُ لَدَى الْحَنَاجِرِ كَظْمِينَ﴾ واته: وه نه وان له پژی نزیکه (قیامت) به ترسینه له و کاته ی ده کان (له ترسان) که یشتونه ته که روو، هم موو

پیش ده خونه وه. وه فره موویه تی: ﴿إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِیَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ﴾ واته: بیگومان نه و دویان ده خات بق پژی که چاو کانیان تیدا نه بله ق ده بن (وه نانوقین له ترسا). وه فره موویه تی:

﴿وَيُطْعَمُونَ الْطَعَامَ عَلَى حُبِّهِمْ مَسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا﴾ (۸) إِنَّمَا نَطْعِمُكُمْ لِيُوجِبَ اللَّهُ لَا يُؤَدِّمُنَا جَزَاءً وَلَا شُكْرًا (۹) إِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَطَطِيرًا (۱۰) فَوَقَّعَهُمُ اللَّهُ سَرَ ذَلِكَ الْيَوْمِ وَلَقَّعَهُمْ نَصْرَةً وَسُرُورًا﴾ واته: وه خواره مه نی در خواردی مه ژاران و ه تیوان و دیلان ده دن با حه زیشیان لی بیت، (ده لئین) به راستی نیمه خواره مه نیتان ده ده نیی هر له بهر خوا، چاو په وانی نا که یان له نیوه نه پاداشت و نه سوپاس، به راستی نیمه له سزای په روه ردگارمان ده ترسین له پژی ترش و تال و دژواردا، جا خوا له به دی نه و پژی په راستنی وه پیی دان پاروی و خو شی. وه لیزه شدا خوای گوره ده فره موویت: ﴿لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ

أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا﴾ واته: نه وان له و که سانه که خوای گوره چا که کانیان لی قبول ده کات و پاداشتیان

^۱ ابن ابی حاتم (۲۶۰۷/۸).

^۲ الطبری (۱۹۳/۱۹).

دهداته وه له گوناھیشیان ده بوو دیت ﴿وَزَيَدُهُمْ مِّنْ فَضْلِهِ﴾ واته: به زیادیشه وه بزبان قهره بوو ده کاته وه، وه که له نایه تیکی تر دا فرموویته: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ﴾ واته: به راستی خوا قورسای گه ردیله یه که ستم ناکات. وه فرموویته: ﴿مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ مَثَلِهَا﴾ واته: هر که سیک چاکه بکات نه وه (له بژئی دواییدا) ده نه ونده ی چاکه که ی پاداشتی بی هیه. وه فرموویته: ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا﴾ واته: کتیه نه که سه ی قهرز بدات به خوا به قهرز تیکی باش. وه فرموویته: ﴿وَاللَّهُ يُضَلِّعُ لِمَنْ يَشَاءُ﴾ واته: خوا له مهش زیاتری ده کات بی هر که سیک که خوی بیه ویت. وه لیره شدا فرموویته: ﴿وَاللَّهُ يُزَوِّجُ مَنِ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ﴾ واته: خودا مه یلی له هر که سیک بیت نه ونده بژئی دواتی له ژماره نه یه ن.

﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَلْتُمْ كُرْبًا بِمِيعَةٍ يَحْسَبُهُ الظَّمْثَانُ مَاءً حَاقًّا إِذَا جَاءَهُمْ لَمْ يَجِدْهُ شَيْئًا وَوَجَدَ اللَّهَ عِنْدَهُمْ فَوْقَ حِسَابِهِ وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٦٣﴾ أَمْ كَظَلُمْتُمْ فِي بَحْرِ لُجِّي بِقَشَشِهِ مَوْجٌ مِّنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِّنْ فَوْقِهِ سَابُّ ظَلُمْتُمْ بَعْضًا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكْدِرْهَا وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِن نُّورٍ ﴿٦٤﴾﴾

دوو نمونه له جوړی خوانه ناسان

نه دوو نمونه یه خودای گوره هیناویه تیه وه له سر دوو جوړ له خوانه ناسان، وه که چون دوو نمونه ی له سرتای سوره تی به قهره داله سر دوو پوهه کان هیناوه ته وه: یه کتیکیان ناگری و نه وی تریان ناوی، وه وه که چون دوو نمونه ییشی له سوره تی په عددا هیناوه ته وه له وهی که له دله کاندای چیکر ده بیت له زانیاری وله پندیشاندان: یه کتیکیان ناوی و نه وی تریان ناگری، له شوینی خویاندا قسه مان له هر دوو کتیکیان کرد لیره دا پتویست ناکات دوویاره ی بکه ینه وه، سوپاس و ستایش بی خودای مه زن، یه که میان له م دوو نمونه یه، له باره ی خوانه ناسانه وه یه که بانگی خه که ده کن بی نه و خوانه ناسیه ی خویانی له سر نه به خه یالی خویان وا ده زانن شتیکی چاکیان کردوه له و کردارو بیرویاوه په ی که هیانه و بلاوی ده که نه وه، به لام له راستیدا شوین کلایو بابر دوو که و ترو هیچ شتیکیان نه کردوه، نمونه ی نه وانه وه که نه وه وایه که سیک سه رابینکی چاو پی بکه ویت له بیابانیکدا که وه که ده ریاهه کی گوره چاو بدات، خوی گه وره ییش ده فرموویت: ﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَلْتُمْ كُرْبًا بِمِيعَةٍ يَحْسَبُهُ الظَّمْثَانُ مَاءً حَاقًّا إِذَا جَاءَهُمْ لَمْ يَجِدْهُ شَيْئًا﴾ واته: وه نه وانه ی که بیباوه پهن کرده وه کانیان وه که سه رابینک وایه له بیابانیکدا که سیک ی نذر تینو به ناوی ده زانی (به په له ده روات بوی) کاتی ده گاته لای هیچ به دی ناکات. (القیعة) کوی (قاع) وه (جار و جیره) یان (قاع و قیعة) وه (القاع) دیسان تاکی

(القیام) وہ ک گوتراوہ (جار - جیران) یان (قاع و قیام) کہ بریتیه له و زمینہ تہخت و فراوان و پیکہی
 کہ سہرابی تیدا پیدا دہبیت، ثم سہرابیش پاش نئیوہ پۆ پیدا دہبیت، بہ لام نو سہرابہی له
 مہوہ لی پۆژوہ پیدا دہبیت، پئی ئەلین نال - ال - وہ ک ناویک بەرچا و دہکە ویت له نیوان ناسمان
 زمیندا، کاتیک کہ سیک چاوی بہو سہرابہ دہکە ویت پیویستی بہ ناو ہہی و تینوویستی و وا دہزانی
 ناوہ دہپوات بۆ ئەوہی لئی بخواتوہ، کاتیک کہ نزیک دہبیتوہ ہیچ نابینی خوانناسیش ہەر بہو
 شیوہیہ وا دہزانی ہەلساوہ بہ کاریکو شتیکی وەدەست میناوہ بۆ خۆی، کاتیک گہیشتہ لای خودای
 گورہ پرسیاری له کردہ وەکانی کردو گفتوگۆی لہگە ل کر لہ سہری، ہیچ شتیکی چاکی نہبوو لئی
 وەرگریت لہ بہر ئەوہی دلسۆزی تیدا نہبوو و لہ بہر خودای گورہ نہبووہ یان لہ سہر پەپرہوو
 پۆرگرمی ئەو نہبوہ. وە خوای گورہ فەرموویستی: ﴿وَقَدِمْنَا إِلَىٰ مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبْأَكَّةً
 مِّنْثُورًا﴾ واتہ: ہاتین ہەر کردہ وەہیکیان کردبوو ہەموویمان وەکر توژی پرش ویلاو لیکرد. وە
 لیژەیشدا فەرموویستی: ﴿وَوَجَدَ اللَّهُ عِنْدَهُ جِسَابَهُ وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ﴾ واتہ: (لہ قیامت کافر)
 دہبینت خوا نامادہیہ لہ لایدا نینجا خوا باش پاداشتی دہداتی وە خوا بہ پەلہ و چەسپانہ لہ
 لیپرسینہ ودا، ہەر بہو شیوہیہ ریوایت کراوہ لہ ئوبہی کورپی کہعبو ئیبنو عہباس و مواہیدو
 قەتادہ و کسانئ تریشەوہ^۱. وە لہ ہەردوو سەحیحہ کەدا ہاتووہ کہ لہ پۆژی قیامتدا دہوترت بہ
 جوولہ کہ: ئیوہ چیتان دہپەرست؟ ئەلین: ئیمہ عوزہیری کورپی خوامان دہپەرست، پئیان دہوترت:
 درۆتان کرد خوا مندالی بۆ خۆی دانہ ناوہ چیتان دہوی؟ ئەلین: ئەہی پەرورەدگارمان تینومانہ، تیر
 ئامان بکہ، پئیان دہگوترت: نایا ئەوہ دہبینن؟ ئاگرئیکیان نیشان دہدرت وە ک سہراب وایہ بہ سہر
 یەکدا دہپوات، بہرہو ئەو ئاگرہ دہپۆن و دہکەونہ ناوی،^۲ ثم نمونہیہ نمونہی ئەو کہسانہیہ جہلی
 مورہ کہ بیان ہہی، واتہ: وا دہزانن چاکہ دہکن کہچی ہەتا بینہ قاقہیان لہ تاوان و خراپەدا چەقیون
 - بہ لام ئەوانہی کہ سادہ و نەفامن - لہ ہیچ حالی نابن، زۆد بئ عەقلن، شوین پێشہوا خواناسہ کانیان
 دہکەون و کہ پۆ لائو بئ ناوہزن وینہی ثم کہسانہ وە ک ئەوہیہ کہ خوای گورہ دہفەرموویت: ﴿أَو
 كَذَّبْتُمْ فِي بَحْرِ لَيْلِي﴾ کردہ وەہی بیہروایان وە ک تاریکایی ناو دہریاہیکی زۆد قوول وایہ قەتادہ
 دہلی: یان وە ک تاریکاییہک وایہ لہ دہریاہیکی قولدا، ﴿يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِّنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِّنْ فَوْقِهِ سَحَابٌ
 ظَلَمْتُمْ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكِدْ عَلَيْهَا﴾ واتہ: کہ شەپۆل لہ سہر شەپۆل دایبۆ شابیت،

^۱ الطبري (۱۹۶/۱۹).

^۲ فتح الباري (۴۲۱/۱۳)، مسلم (۱۶۸/۱).

له سر نو و شه پۆله يشوه هورينكي په شي باراناوي بيت تاريخه كان نيشتبته سر په كترى نه كره ده ستي دهره پيښت نزيك ده ستي خوي نه پيښت . ياني نه و نه ده تاريخه بيه ويت ده ستي خوي بيښت هر گيز ناي بيښت، نه مه نمونه دلي خوانه ناسي ساده ي نه فامه، شويڼكه و توييه كه كه ناگاي له زياني نه و كه سه ش نيه كه شويڼي كه و تويوه و پيشه وايي ده كات، وه نازانيت بې كويش دهرات وه كه مه سلا (المثل) هاتوه بې مرويي نه فام، پيښي نه و تويي: بې كوي ده چي؟ ده لپت: له گال نه وانه م، پيښي نه و تويي: نه وانه بې كوي ده چي؟ ده لي: نازانم! تويي كوي كه عب له ته فسيري نه م نايه ته دا ﴿ظَلُمْتُ﴾

بَعْضًا فَوْقَ بَعْضٍ ﴿ ده لي: له پينج تاريخايدا ديت و دهرات و هله دهره سوپت، قسه كان تاريخيه، كرداره كان تاريخيه، چوونه ژوره وه ي مالم تاريخيه، هاتنه دهره وه له مالم تاريخيه، پاشه پوژيشي له پوژي قيامه تدا به رو تاريخستان و ناو ناگره. ۱ سودي و په يمي كوي نه سيش هر

وايان گوتوه ﴿وَمَنْ لَّرَّ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ﴾ واته: جا هر كه س خوا نوري ثيماني پي نه به خشيت نه وه ي پوونكي بيت نيته، ياني: نه و كه سه ي خوا پي نيشان نه داييت نه وه تيا چووه و تويي نه فامي بووه و كوي بې كه س ناگري و نازاني خه ريكي چيه و خوا نانا سبت، وه كه نه م نايه ته كه

خوای گوره ده فهرموويت: ﴿مَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَكَلَّا هَادِيَ لَهُ﴾ واته: هر كه س خوا گومپاي بكات (به) تاواني كرده وه ي خراپي) نه و هيچ پيښه ريكي بې نيه. نه م نمونه يه له به رامبه ري نه و نمونه دايه كه

خوای گوره فهرموويت له باره ي خاوه نباوه په كانه وه ﴿يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَن يَشَاءُ﴾ واته: خوا هر كه سي بويت پيښموني ده كات بې لاي پوونكي (ثايني) خوي. داوامان وايه كه خوای گوره له پوونكي خزي بخاته دلمانه وه، لاي راستمان پوونك بكات و لاي چه پمان پوونك و بكات و پوونكيه كه مان بې گوره تر بكات.

﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِشِرْكٍَ كَبِيرٍ﴾

﴿۱۱﴾ وَلِلَّهِ الْمُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ الْمَصِيرُ ﴿۱۲﴾

هموو شتيك په سني پاكي خودا دده او هر خودا خوي فهرانپروايه

خوای گوره ده فهرموويت: ﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِشِرْكٍَ كَبِيرٍ﴾ خوای گوره باسي نه وه ده كات كه هر چي له ناسمانه كان و زميندايه هموو باسي پاك و بي عيبي خودا ده كنه له فريشته و جنو كه و گياندارو هه تا بي گيانيش، وه خوای گوره له نايه تيكي تر دا فهرموويت: ﴿يُسَبِّحُ

لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ ﴿۱﴾ واته: ستایشی خوا ده‌کن هر حرمت ناسمانه‌کان و هرچی له‌ناویاندايه. وه لیره‌شدا فرمویه‌تی: ﴿وَالطَّرِيفُ صَفْنَتٌ﴾ واته: په‌له‌وره‌کانیش له کاتی فرپندا هر په‌سه‌نی پاکی په‌رودگاری خویان ده‌دن، به‌و شیوه‌یه‌ی که خدا خوی فی‌زی کردوون ده‌په‌رستن و پنی نیشان داوون و ده‌زانی چی ده‌کن، بویه فرمویه‌تی: ﴿كُلٌّ قَدْ عَلِمَ صَلَاتَهُ وَتَسْبِيحَهُ﴾ واته: خدا پنی نیشانی هم‌موی داوه گشت ده‌زانی چون پنگای خوی وه‌به‌رگرتوه له عیباده‌تی خودای مه‌زندا. پاشان ه‌والی پیداوین که ناگای له هم‌موشتیکه و هیچی لی ون نابیت، بویه فرمویه‌تی: ﴿وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَعْمَلُونَ﴾ واته: خوا ناگاداری شو کارانه‌یه که ده‌یکن، پاشان خوی گوره ده‌فرمویت: ﴿وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾، واته: خوی گوره باسی شو ده‌کات که خاوه‌نی ناسمانه‌کان و زه‌مین هر خوی‌ته‌ی و هر خۆشی کاریه‌ده‌ست و فرمان‌په‌وایه‌تی، ده‌بیت هر شو په‌رسترتیت و که‌سی تر غیری شو نابی په‌رسترتیت، هیچ که‌سیک ناتوانیت ده‌ست له کاری خدا وه‌ریدات ﴿وَالِلَّهِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ﴾ واته: له پڅی قیام‌تدا که‌پانه‌وه بق لای خودایه، فرمان‌په‌وایی تیدا ده‌کات به مه‌یلی خوی ﴿لِيَجْزِيَ الَّذِينَ أَشْرَفُوا بِمَا عَمِلُوا وَيَجْزِيَ الَّذِينَ أَحْسَنُوا بِالْمَعْنَى﴾ واته: تا سزای شوانه بدات که خرابه‌یان کردوه به پنی کرده‌وه‌کانیان وه پادا‌شتی شو‌وانه بدانه‌وه که چاکه‌یان کردوه به چاکتر (له‌وه‌ی کردوویانه). هر شو وه‌دیه‌پنه‌رو خاوه‌ن ده‌سه‌ل‌ته، هم‌مو فرمان‌بریاریک له دنیاو له قیام‌تدا به ده‌ستی خودایه و شو نه‌یدات، سوپاس و ستایش هر بق خوی گوره له دنیاو له دواپڅی‌شدا.

﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُزَيِّجُ لِمَنْ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُمْ ثُمَّ يَجْعَلُهُمُ رُكَّامًا فَتَرَى الْوَدَّكَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَابِهِ وَيُنزِلُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ فَيُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَصْرِفُهُ عَنِ مَنْ يَشَاءُ يَكَادُ سَنَافِرُهُ يَذُوبُ بِالْأَبْصَرِ ﴿۲﴾ يَقْلِبُ اللَّهُ الْآيِلَ وَالنَّهَارَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِّأُولِي الْأَبْصَارِ ﴿۳﴾﴾

ناگاداری له‌سه‌ر ده‌سه‌ل‌تی خودا له وهدی هیفانی ه‌ورو شو شتانه‌ی به دوایدا دیت

خوی گوره ده‌فرمویت: ﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُزَيِّجُ لِمَنْ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُمْ﴾ واته: نایا نابینی که خوا له ه‌وره‌کان ده‌بات به هیواشی، خوی گوره باسی نارذنی هر ده‌کات که چون به لاوازی و بی‌هیزی له سه‌ره‌تاوه وه‌دی ده‌هینیت ﴿ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُمْ﴾ واته: دوی شو لاوازیه کزی ده‌کاتوه، ﴿ثُمَّ يَجْعَلُهُمُ رُكَّامًا﴾ پاشان ده‌یکات به ه‌وریکي پپی له‌سه‌ر یه‌ک، واته: به‌سه‌ر یه‌کدا ده‌که‌ون، ﴿فَتَرَى الْوَدَّكَ﴾ تو شو دل‌په‌ بارانه ده‌بینی، ﴿يَخْرُجُ مِنْ خِلَابِهِ﴾ واته: له‌نیو ه‌وره‌که‌وه ده‌باریت، لیتی دیته ده‌روه ﴿مِنْ

خَلِّيلٌ ﴿١﴾ نَبِيْنُو عِهْ بَاسُو زَهْ حَاكِيْشِ هَرُ وَايَانِ خُوِيْنْدُووَهْ تَهْ وِهْ. ^۱ عُوْبَهْ يَدِيْ كُوْرِيْ عُوْمَهْ يَرِيْ لَهْ يَسْ (عَبِيْدِ بْنِ عَمْرِوِّ اَللَيْثِ) دَهْ لِيْ: خُوْاِيْ گَهْ وَرَهْ - بَاِيْ - جُوْلِيْنْتَهْرُ دَهْ نِيْرِيْتِ نَهْدَاتِ بَهْ سَهْرُ زَهْ مِيْنْدَاوُ پَاشَانِ خُوْدَا بَاِيْ بَهْرُ زَهْ كَهْ رَهْ وِهْ دَهْ نِيْرِيْتِ هَهْ وَرَهْ كَانِ بَهْرُ زَهْ دَهْ كَاتَهْ وِهْ وُ پَاشَانِ بَاِيْ كُوْرَهْ رَهْ وِهْ دَهْ نِيْرِيْتِ وَ كُوْيَانِ دَهْ كَاتَهْ وِهْ پَاشَانِيْشِ خُوْدَاِيْ گَهْ وَرَهْ بَاِيْ مَوْتُوْرِيْ بَهْ كَرُ دَهْ نِيْرِيْتِ هَهْ وَرَهْ كَانِ مَوْتُوْرِيْ بَهْ دَهْ كَاتِ! نَبِيْنُو نَهْ بِيْ حَاثِمُو نَبِيْنُو جَهْ رِيْرَهْ تَهْ فَسِيْرَهْ يَانِ رِيْوَايَهْ تِ كَرْدُووَهْ. ^۲ ﴿وَيُرِيْلُ مِنْ السَّمَآءِ مِنْ جِبَالٍ فِيْهَا مِنْ بَرَرٍ﴾ هَهْ نَدِيْ لَهْ زَانَايَانِيْ زَمَانِيْ عَهْرَهْ بِيْ گُوْتُوْوِيْ يَانَهْ: (مِنْ) يْ يَهْ كَهْ مٌ بُوْ نَبِيْتِيْدَانِيْ غَايَهْ يَوُ (مِنْ) يْ دُووَهْمُ بُوْ تَهْ بَعِيْزَهْ (لِلتَّبَعِيْضِ) (مِنْ) يْ سِيْهَهْ مِيْشِ بُوْ بَهْ يَانِيْ جَنْسَهْ (لِبَيَانِ الْجَنْسِ) نَهْ مَهْ لَهْ بَهْرُ نَهْ وِهْ يَهْ وَا بَاسُ كِرَاوَهْ چُوْنَكِهْ هَهْ نَدِيْ زَانَايَانِيْ تَهْ فَسِيْرُ لَهْمُ نَايَهْ تَهْ دَا كِهْ خُوْاِيْ گَهْ وَرَهْ دَهْ فَهْرَمُوْوِيْتِ: ﴿مِنْ جِبَالٍ فِيْهَا مِنْ بَرَرٍ﴾ وَتُوْيَاْنَهْ: مَانَاِيْ وَايَهْ لَهْ نَاسْمَانْدَا كِيْوِيْ تَهْ زَهْ رَهْ هَهْ يَهْ، خُوْاِيْ گَهْ وَرَهْ لَهْ وُ كِيْوَانَهْ وِهْ تَهْ زَهْ دَهْ بَارِيْنِيْتِ، بَهْ لَامُ نَهْ وَاْنَهْ يْ كِهْ وَايَانِ دَانَاوَهْ كِيْوَهْ كَانِ لِيْرَهْ دَا مَهْ بَهْ سَتِ پِيْئِيْ هَهْ وَرَهْ، كِهْ وَاْتَهْ (مِنْ) يْ دُووَهْمُ لَاِيْ نَهْ مَانَهْ بُوْ نَبِيْتِيْدَانِيْ غَايَهْ يَهْ دِيْسَانِ بَهْ لَامُ بَهْ دَهْ لِيْ (مِنْ) يْ يَهْ كِهْ مِيْشَهْ - وَاَللهُ اَعْلَمُ - خُوْاِيْ گَهْ وَرَهْ دَهْ فَهْرَمُوْوِيْتِ: ﴿فِيْصِيْبٍ بِرٍّ مِنْ يَشَاءُ وَيَصْرِفُهُ عَنِ مَّنْ يَشَاءُ﴾ لَهْ وَاْنَهْ يَهْ مَهْ بَهْ سَتِ بَهْ مَهْ يْ كِهْ دَهْ فَهْرَمُوْوِيْتِ: ﴿فِيْصِيْبٍ بِرٍّ﴾ وَاْتَهْ: نَهْ وِهْ لَهْ نَاسْمَانِ دَهْ بَارِيْتِ لَهْ بَارَانِ وَ تَهْ زَهْ ﴿فِيْصِيْبٍ بِرٍّ مِنْ يَشَاءُ﴾ بُوْ هَرُ كِهْ سِيْكَ كِهْ مَهْ يَلِيْ لِيْ بِيْ دَهْ بِيَارِيْنِيْتِ وَ بَهْ زَهْ يِيْهْ كِهْ لَهْ خُوَاوَهْ بُوْئِيْ ﴿وَيَصْرِفُهُ عَنِ مَّنْ يَشَاءُ﴾ وَاْتَهْ: بُوْ هَرُ كِهْ سِيْشِ حَهْ زِ بَكَاتِ نَهْ وُ بَارَانَهْ لِيْ دَوَادَهْ خَاتِ. وَ هَهْ لِيْشِ دَهْ گَرِيْتِ مَهْ بَهْ سَتِ بَهْ مَهْ يْ كِهْ خُوْاِيْ گَهْ وَرَهْ دَهْ فَهْرَمُوْوِيْتِ: ﴿فِيْصِيْبٍ بِرٍّ﴾ وَاْتَهْ: بُوْ هَرُ كِهْ سِيْ مَهْ يَلِيْ لِيْ بِيْتِ تَهْ زَهْ بَارَانِيْ دَهْ كَاتِ، بَهْ رِيْوُوْمُوْ كَشْتُوْكََالِيْ وَ دَرَهْ خَتَهْ كَانِ لَهْ نَاوُ دَهْ بَاتِ وَ نَهْ بِيْتَهْ مَوْسِيْبَهْ تِ بُوْئِيْ!، وَ هَهْ بُوْ هَرُ كِهْ سِيْشِ مَهْ يَلِيْ لِيْ بِيْتِ رَهْ حَمِيْ پِيْ دَهْ كَاتِ وَ لِيْئِيْ لَا دَهْدَاتِ، پَاشَانِ دَهْ فَهْرَمُوْوِيْتِ: ﴿يَكَادُ سَنَا بَرْقُهُ يَذْهَبُ بِالْأَبْصَرِ﴾ وَاْتَهْ: لَهْ وَاْنَهْ يَهْ پُوْوَانَاِيْ بَرُوْسَكِهْ كِهْ نَهْ وُهْدَهْ بَهْ هِيْزِ بِيْتِ چَاوِيْ كُوِيْرُ بَكَاتِ نَهْ گَهْرُ چَاوِيْ تِيْ بَبْرِيْتِ وَ سَهِيْرِيْ بَكَاتِ، خُوْاِيْ گَهْ وَرَهْ دَهْ فَهْرَمُوْوِيْتِ: ﴿يُقَلِّبُ اللهُ اَیْلَهُ وَاللَّهَّارَ﴾ وَاْتَهْ: خُوْاِيْ گَهْ وَرَهْ نَالُوْ گُوْرِيْ شَهْ وُوْ پُوْرُزِ دَهْ كَاتِ لَهْ دَرِيْزِيْ نَهْمُ هَهْ وُلْدَهْ گَرِيْتِ وَ دَهْ بِيْخَاْتَهْ سَهْرِيْ نَهْ وِيْ تَرُ، تَهْ هَاتَا بَهْ رَامْبَهْرُ بُوَهْ سَتَنْ، پَاشَانِ لَهْ دَرِيْزِيْ نَهْ وِيْ تَرُ هَهْ لْدَهْ گَرِيْتِ وَ دَهْ بِيْخَاْتَهْ سَهْرُ نَهْ وِيْ تَرُ هَاتَا بَهْ رَامْبَهْرُ بُوَهْ سَتَنْ وِهْ جَارِيْ كِيْ تَرُ، هَهْرُ خُوَا خُوْئِيْ خَاوَهْ نِيْ دَهْ سَهْلَاتِ وَ تُوَاْنَايَهْ هِيْجُ كِهْ سِ نَاتَاوَانِيْتِ دَهْ سَتِ لَهْ كَارِيْ بَدَاتِ، هَهْرُ خُوْئِيْ زَالُوْ وَ زُوْرُ مَهْ زَنْ وَ زَانَايَهْ، گَشْتِ شَتِيْكَ بَهْ فَهْرْمَانِيْ نَهْ وِهْ

^۱ الطبري (۲۰۲/۱۹).

^۲ الطبري (۲۰۱/۱۹).

﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِّأُولِي الْأَبْصَارِ﴾ واته: به راستی له مدها په نديك هه يه بؤ خاوه ن ژيرييه كان. يانی نه مانه به لگن له سهر گوره يی خودای گوره، وهك له نايه تيكي تر دا فهرموويه تي: ﴿إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ أَلْوَانِهَا لَعِبْرَةً لِّأُولِي الْأَلْبَابِ﴾، واته: به راستی له دروستكردنی ناسمانه كان و زه ويداو له جياوازی و گزپانی شه وو پوژدا چنده ها به لگه هه يه بؤ خاوه ن ژيرييه كان.

﴿وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِّن مَّاءٍ فَمِنْهُمْ مَّن يَمْشِي عَلَىٰ بَطْنِهِ وَمِنْهُمْ مَّن يَمْشِي عَلَىٰ رِجْلَيْنِ وَمِنْهُمْ مَّن يَمْشِي عَلَىٰ أَرْبَعٍ يَخْلُقُ

اللَّهُ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَنَ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٥﴾

تواناو دسه لاتی خودا له دروست كردنی گيانه و مردها

خوای گوره ده فهرموويت: ﴿وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِّن مَّاءٍ﴾ خوا هه موو گيانه وهرنيكي له ناو خولقاندووه، خوای گوره باسی توانای ته واو و دسه لاتی مه زنی خزی دهكات له دروستكردنی هه موو جوره گيانه وهرنيك كه هر گيانه وهرنيك شيوه و رهنكو جموجول و هه لسوكه وتی نايه تي خزی هه يه و له يك ناچن، و هه موشيان له يك ناو خولقاوون ﴿فَمِنْهُمْ مَّن يَمْشِي عَلَىٰ بَطْنِهِ﴾ هه يه له سهر سك ده پوات وهك ماروخشوكه كان ﴿وَمِنْهُمْ مَّن يَمْشِي عَلَىٰ رِجْلَيْنِ﴾ هه شيانه له سهر دوو پي ده پوات وهك مروفو په له وهر ﴿وَمِنْهُمْ مَّن يَمْشِي عَلَىٰ أَرْبَعٍ﴾ هه يشه له سهر چوار په ل ده پوات، وهك بزنو و مپرو و شترو گاو مانگاو گيانه وهره كانی تر له م جوره، بؤيه فهرموويه تي: ﴿يَخْلُقُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ﴾ واته: خودا مه يلي له ههر شتنيك بيت دروستی دهكات به دسه لاتو توانای خزی، چونكه هه رچی مه يلي لتي بيت ده بيت و هه رچيش مه يلي لي نه بيت نابيت، بؤيه فهرموويه تي: ﴿إِنَّ اللَّهَ عَلَنَ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ واته: خودا دسه لاتی به سهر هه موو شتيكدا هه يه، خوای گوره ده فهرموويت: ﴿لَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتِنَا مُتَنَادِتًا﴾ خوای گوره ده فهرموويت كه له م قورنانه دا نؤد فهران و بريارو له كارزانی و نمونه ی ناشكراو به هيژو ته واوی ناردووه، بيگرمان نه و كه سانه شاره زا دهكات بؤ گه يشتن و بيركردنه وه ي كه خاوه ن ناوه زن و هوشمه ندن، بؤيه فهرموويه تي: ﴿وَاللَّهُ يَهْدِي مَن يَشَاءُ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ﴾ واته: خوا مه يلي له ههر كه سيك بيت شاره زای راسته رپي دهكات.

﴿ وَيَقُولُونَ ءَأَمَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ يَتَوَلَّى فَرِيقٌ مِّنْهُمْ مِّنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ﴾ (۱۷) وَإِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِّنْهُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿۱۸﴾ وَإِنْ يَكُنْ لَّهُمُ لُحْمٌ يَأْتُوا إِلَيْهِ مُذْعَبِينَ ﴿۱۹﴾ أَمْ يَكُلُونَهُمْ مَرُوضًا أَمْ أَتَابُوا أُمَّ يَخَافُونَ أَنْ يَحِيفَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولُهُ بَلْ أُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿۲۰﴾ إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿۲۱﴾ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَخَشِيَ اللَّهََ وَتَقَى فَآوَلَّيْنَاكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿۲۲﴾

فرت و هیللی دوو پووان و ره وشتی خاوه نباوه پان

خوای گه وره باسی په وشتی دوو پوهه کان دهکات که نه وهی دهی دهخن پیچه وانهی شهویه که له ناو دلپانداپه و ناشکرای ناکهن، به دهم قسه یه دهکن و به دل شنتیکی تر، ﴿ وَيَقُولُونَ ءَأَمَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ يَتَوَلَّى فَرِيقٌ مِّنْهُمْ مِّنْ بَعْدِ ذَلِكَ ﴾ واته: وه شهوانه دهلین باوه پمان به خوداو پیغه مبر هیناوه و بهر فرمانین، له پاشان هندیکیان پشت هه لده کن له پاش شهوه، قسه کانیان دژی کرداره کانپانه، شهوهی دهیلین نایکن بویه خوای گه وره فهرموویتی: ﴿ وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ﴾ واته: شهوانه خاوه ن باوه نین، پاشان خوای گه وره دهفه رموویت: ﴿ وَإِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِّنْهُمْ مُّعْرِضُونَ ﴾ واته: کاتیک داوایان لی بکرایه شوینی شه پاسته پریه بکون که خودا نار دوویتهی بق پیغه مبره که ی ﴿﴾ بق شهوهی حوکم بکات له نیوانیاندان پووایان و هره گتپراو فیزیان ده کردو پنیان شوره یی بوو شوینی بکون، شه نایه ته وهک شه نایه ته وایه که خوای گه وره دهفه رموویت: ﴿ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ ءَأْتُوا بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ وَمَا أَنْزَلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُنزِلُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ، وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ صَفْوًا بَعِيدًا ﴾ (۲۰) وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَسَالَوْا إِلَىٰ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ رَأَيْتَ الْمُنَافِقِينَ يَصُدُّونَ عَنْكَ صُدُودًا ﴾ واته: نایا ناوپیکت نه داوه شهوه به لای شهوانه ی وا خرنیشان ده دن که به پاستی باوه پمان هیناوه به وهی دابه زیووه بق تو (که قورئانه) و به وهش که پیش تو دابه زیووه (که ته وراته) ده یانه ویت که داد بهرن بق لای یه کتیک که حوکم به بهرنامه ی خوا ناکات له کاتیکدا به پاستی فرمانیان پیکراوه که بهوایان پینی شهیت وه شهیتان ده یه ویت که گومپایان بکات به گوتپرایه لی دوور له پاستی، وه شه گهر پنیان بووتریت: وهرن بولای شهوهی خوا نار دوویتهی خواره وه و بولای پیغه مبر (ص)، ده بیینی (شهی محمد) دوو پوهه کان پووت لیوه رده گتپن به وهرگه پانتیکی ته او. خودای مه زن دهفه رموویت: ﴿ وَإِنْ يَكُنْ لَّهُمُ لُحْمٌ يَأْتُوا إِلَيْهِ مُذْعَبِينَ ﴾

واته: ئەگەر ئەو بپارێه له قازانجی ئەوان بوو دژیان نەبوو دین و باش گۆی دەگرن و لێی دەرنانچن، ئەو

مانای ﴿مُذْعَبِينَ﴾. بەلام ئەگەر ئەو بپارێه له بەرزەوهندیان نەبوو خۆی لێ لادەدەن ئەو کاتە پێی

ناهەقی دەگرنەبەرو، پێیان خۆشە بچنە لای کەسیکی تر دادگاییان بکات و نەپۆنە لای پێغه مەبەر ﴿﴾

بۆ ئەوی برەو بەو شتە پڕووپووجەیی خۆیان بدەن، ئەو کاتە ی کە پازی دەبن لەبەر ئەو نیه بپوایان

پێی هەیه و هەر ئەو پاستە بە لکو لەبەر ئەو یە لەگەڵ نەزوی خۆیاندا یە و پێیان خۆشە. چونکە هەر

کاتیکی حەق لەگەڵ خواست و نەزوی ئەواندا نەبوو لێی لادەدەن و بپوای پێی ناکەن، بۆیە خۆی

گەرە فەرموویەتی: ﴿أَفِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ﴾ واته: ئەو کارەیان لەمانە بە دەر نیه: یان دلایان نەخۆشی

تێدا یە و پێیەو دەنالێنن، ﴿أَمْ أَرْأَبُوا﴾ یان گومانیان بۆ پەیدا بوو لەم نایینە، ﴿أَمْ يَخَافُونَ أَنْ يَحِيفَ

اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولَهُ﴾ یان ترسیان هەیه کە خۆا پێغه مەبەری خۆا ﴿﴾ ناهەقیان پێی بکەن لەو

دادوهریەدا کە دەیان کەن، هەر کامیک لەوانە بیئت، ئەو بە نایینی و خۆانە ناسیەکی تەواو، خۆی

گەرە ناگاداری هەموو ئەو شتەنە یە و هیچی لێ ون ناییت، ﴿بَلْ أَوْلَيْتَكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾ واته: بە لکو ئەو

دوو پووانە خۆیان ناهەقی کارو بەدەفەرەو لە دین لادەرن، خۆا پێغه مەبەری خۆا ﴿﴾ نۆر دووین لەو ی کە

ئەوان گومانی بۆ دەبن و وا دەزانن ناهەقیان پێی دەکەن. پاشان خۆی گەرە باسی پەرەشتی ئەو

خاوەنباوەرانی دەکات کە چوون بە دەم بانگەوازی خۆا پێغه مەبەرە کە یەو ﴿﴾ وە هیچ نایینیکی

تریان ناوی جگە لە قورئان و سوننەتی پێغه مەبەرە کە ی ﴿﴾ فەرموویەتی: ﴿إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا

دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا﴾ واته: قسە ی خاوەن باوەرانی ئەمە یە کاتیکی

داوایان لێ کراو بەرەو خۆا پێغه مەبەرە کە ی بیین دادوهریان بکات، بە پەلە دین و دەلێن: بیستمان و

گوتیرایە لێن، بۆیە خۆی گەرە بە پزگاریووان ناویان دەبات، کە گە یشتنە بە مەست و بۆ خەمیە لە

نارەحەتی و سامناکی، خۆی گەرە دە فەرموویت: ﴿وَأَوْلَيْتَكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ واته: هەر ئەوانە پزگارن،

قەتادە دەلێ: دەریارە ی ئە نایەتە ﴿أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا﴾ بۆیان گێراوینە تەو کە عوبادە ی کورپی

سامیت لەو پیاوانە بوو لە پەیمانی عەقەبە و پۆزی بەدرا نامادە بوو، یە کێکیش بوو لە نەقیبە

ئەنساریەکان، لەسەر مەرگدا وتی بە برازا کە ی کە ناوی جواندە ی کورپی ئەبو ئەمییه بوو: ئایا هەوالت

بدەمی بەو ی کە ئەرکە لەسەرتو بەویش کە مانی خۆتە؟ وتی: بەلێ، وتی: بیکومان ئەرکی

سەر شانته کە گوتیرایە لێو بەرفەرمان بی لە تەنگانەو لە کاتی ئاسایتدا، وە لە خۆشی و ناخۆشیتدا، وە

لە هەلبژاردنی کەسیک بەسەرتدا - پزلیتانی کەسیک بەسەرتدا - وە لەسەرتە هەمیشە زمانت راستگۆ

بیئت، وە ناییت مەلانی و کێشمە کێش بەکەت لەگەڵ ئەو ی دەسەلات دارەو حوکمی لە دەستدا یە ،

مهگر فرمانت پی بکات به سه ریچی خوا به ناشکرا، هر فرمانیکت پیکرا دئی کتیبی خودا -
 قورئان - بوو، تو شوینی کتیبی خوا بکوه. ^۱ قه تاده ده لی: بویان گتپرایینه ته وه که نه بو دردا (ابا
 دردا) گوتوویه تی: موسلمانیه تی په پیدای نابییت به گوتپرایه لیکردنی خوا نه بییت، وه خیریش نیه مه گین
 له ناو کومه لدا، وه دلسوزیش نه بییت بق خواو بق پیغه مبه ره که ی و ﴿﴾ وه بق خلیفه و بق خواون
 باره پان بییت به گشتی. گوتی: بومان باس کراوه که عومری کورپی خه تاب (په زای خوی لی بییت)
 فهرموویه تی: (په رزینی نم نیسلامه شایه تی دانه که جگه له خودا هیچ خودایه کی تر نیه و نوپزکردنه و
 زه کات دانه و گوتپرایه لیه بق نه و که سه ی که خودا کاروباری موسلمانانی داوه ته دهستی)، نیببو نه بی
 حاتم ریوایه تی کردوه. ^۲ فهرمووده و نه ثر زدن له سر پیویستی گوتپرایه لی بق کتیبی خودا و
 پیغه مبه ری خواو ﴿﴾ خه لیه کانی پاشیدین و پیغه واکان - وه ختیک فهرانیان دا به گوتپرایه لی خودا،
 فهرمووده نیجگار زوره له م باره یوه و ناتوانریت له م شوینه داهه موی باس بکریت، خوی گوره
 ده فهرموویت: ﴿وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ﴾ واته: هر که سیک گوتپرایه لی فهرمانی خواو پیغه مبه ره که ی
 بییت و واز بینیت له و شتانه ی که قه ده غه یان کردوه، ﴿وَوَخَّشَ اللَّهُ﴾ وه ترسی هه بییت له و گونا هانه ی له
 رابردودا کردوویه تی ﴿وَيَتَّقِهِ﴾ وه له مه و دواش هر له خوا بترسیت و خوی لادات له گوناہ ﴿فَأَرْسَلْنَاكَ
 هُمُ الْفَاقِرُونَ﴾ واته: نا نه وانه سه رکه و توون و گشت خیرنیکیان وه ده ست هیناوه و دلنیاشن له هه موو
 خرابه یه که له دنیا و له قیامه تدا که توشیان نابییت.

﴿وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ أَمَرْتَهُمْ لَيَخْرُجُنَّ قُلْ لَا تُقْسِمُوا طَاعَةٌ مَعْرُوفَةٌ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿۵۲﴾
 قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ وَإِن تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا وَمَا عَلَى
 الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿۵۱﴾﴾

خوی گوره ده فهرموویت: ﴿وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ أَمَرْتَهُمْ لَيَخْرُجُنَّ﴾ خوی گوره باسی
 کومه لی دوو پوهه کان ده کات، که سویندیان ده خوارد بق پیغه مبه ری خوا ﴿﴾ هر کاتیک فهرانیان پی
 بکات بچن بق غزا له که لی ده پون بق غزا، خوی گوره ییش ده فهرموویت: ﴿قُلْ لَا تُقْسِمُوا﴾ واته: بلی:
 سویند مه خون، ﴿طَاعَةٌ مَعْرُوفَةٌ﴾ گوتپرایه لیه که تان گوتپرایه لیه کی ناسراوه لای گشت که سیک، واته
 هه موو که س ناگای لیبانه که هر قسه بووه و کرداری له که ل نه بووه، هر کاتیک سویند تان خوارد بییت

^۱ ابن ابی حاتم (۲۶۲۳/۸).

^۲ ابن ابی حاتم (۲۶۲۳/۸، ۲۶۲۴).

در قرآن کرده و ﴿إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ﴾ واته: به پاستی خوا ناگاداره به کرده وانهی ده یکن، وهك خوی گوره له چند نایه تیکی ترده فرمویه تی: ﴿يَجْلِفُونَ لَكُمْ لِزُصْوًا عَنْهُمْ﴾ واته: (به درق) سویندتان بق ده خون بق شهوی لیتان پازی بن. وه فرمویه تی: ﴿اتَّخَذُوا أَيْمَنَهُمْ جُنَّةً﴾ واته: سوینده (درق) کانی خویان کرد به قه لغان (بق خویان). چونکه دوپوهه کان سروشتیان هم همیشه در کردن بووه مهتا له و شتانه شدا که خویان پیی پازینو مهلی ده بژین، وهك خوی گوره ده فرمویه تی: ﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نَافَقُوا يَقُولُونَ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَئِنْ أُخْرِجْتُمْ لَنَخْرُجَنَّ مَعَكُمْ وَلَا نُظِيعُ فِيكُمْ أَحَدًا أَبَدًا وَإِنْ قُوتِلْتُمْ لَنَنْصُرَنَّكُمْ وَاللَّهُ يَشْهَدُ لَكُم بِذُنُوبِكُمْ﴾ (۱۱) لَئِنْ أُخْرِجُوا لَا يَخْرُجُونَ مَعَهُمْ وَلَئِنْ قُوتِلُوا لَا يَنْصُرُونَهُمْ وَلَئِنْ نَصَرُوهُمْ لَيُولَيَنَّ الْأَدْبَارَ ثُمَّ لَا يَصُرُونَ﴾ واته: نایا سه رنجیکت نه داوه به لای شه وانهی که دوپوهو بوون نه لاین به و براده رانه یان که بیباوه پ بوون له (جوهله که) خاوهن کتیبه کان: نه گهر ده ریکرین نیمه ش له گه لئاندا درده چین وه هر گیز فرمانبهری که س ناکه ین له درق نیه وه نه گهر جهنگان له گه لدا بکریت بیگومان نیمه یارمه تی نیه ده ده ین، به دلنایبی یوه خوا شایه تی ده دات که شه وان دروزن، نه گهر ده ریکرین شه وان له گه لیاندا دره ناچن وه نه گهر جهنگیان له درق کرا یارمه تیان نادهن وه نه گهر یارمه تیان بدهن بیگومان (نه شکینو) پشت مه لئنه کن پاشان سه رناخرین. پاشان خوی گوره ده فرمویه تی: ﴿قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ﴾ واته: شوینی قورئان و سوننه تی پیغه مبه ر ﴿﴾ بکون ﴿فَإِن تَوَلَّوْا﴾ واته: نه گهر پشتیان تیکرد وازیان هینا له وهی که تق بؤت هیناون ﴿فَإِنَّمَا عَلَيْكَ مَا حَلَّلَ﴾ واته: شه مهر شهوی له سه ره پیتان پایگه یه نیت و شه سپارده یه ی له سه ر شانه تی جیبه جیبی بکات ﴿وَعَلَيْكُمْ مَا حَمَلْتُمْ﴾ نیه وش شه و تان له سه ره قه بولی بکن و پیزی لی بگرن و به پیی شه وه کاروبارتان به پیوه به رن ﴿وَإِنْ تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا﴾ نه گهر به فرمانی شه وه لسن شاره زا دهن و عیدایه ت ودرده گرن، چونکه شه بانگتان ده کات بق سه ر پاسته پی، وهك خوی گوره له نایه تیکی ترده فرمویه تی: ﴿صِرْطَ اللَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾ واته: ریگه ی شه و خویه ی که هرچی له ناسمانه کان و هرچی له زه ویدایه هی شه وه. وه لیره ده ده فرمویه تی: ﴿وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ﴾ واته: پیغه مبه ر ﴿﴾ مهر شهوی له سه ره به چاکو و ناشکرا پایگه یه نیت، وهك له نایه تیکی ترده فرمویه تی: ﴿فَإِنَّمَا عَلَيْكَ

أَلْبَلُغُ وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ ﴿۱۸﴾ واته: بیگومان تو هر را که یاندندت له سه ره و لیپرسینه وهش له سه ره نیمه یه. وه
 فهرموویه تی: ﴿فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ ﴿۱۹﴾ لَسْتَ عَلَيْهِمْ بِمُصَيِّرٍ ﴿۲۰﴾ واته: که وابوو نامؤزگاری
 بکه، تو هر کارت نامؤزگاری کردنه، تو دهسه لاتدار نیت به سه ریاندنا.

﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِن
 قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَيَكْبِدُ لَهُمْ مِنْ بَعْدِ حَرْفِهِمْ أَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيُ
 سَيِّئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿۲۱﴾﴾

خودای گه و ره به لئینی داوه به خاوه نباوهران که ده یانکاته جینشین له سه ره زه ویدا

نمه به لئینی خوی گه و ره به بؤ پیغه مبه ره که کی که نومه ته که کی ده کاته جینشین له سه ره زه میندا
 واته: ده بنه پیشه وای مردم و فرمانبره وایان، به وه ولات داده مه ززیت و خه لکی ملیان بؤ داده نه وینن،
 نه و ترس و ناره چه تیه یان بؤ ده گوریت به ناشتی و نارامی و دلنیایی، ترسیان له خودا نه بیت له که س
 نامنیت و کاروباری خه لکیش به ریوه ده بن، خوی گه و ره شه نه مه ی بؤ کردن سوپاس و ستایش هر
 بؤ خوی، پیغه مبه ری خوا(ﷺ) نه مرد هتا مه ککه و خه بیرو به حره بین و باقی دورگی عه ره بی و
 سه ره مینی یه مه نی به ته وای خسته زیز دهسه لاتی و پزگاری کرد، سه ره انه شی (الجزیه) له
 مه جوسیه کانی مه جهر و ده و رو به ری و هه ندیک ناوچه ی شام نه سه ند، "هه رقل" پاشای پدوم خاوه نی
 میسو نه سه کنده ری و موقه و قهس پاشا کانی عومان و نه جاشی پاشای حه به شه له دوی "نه سه مه"
 بووه فرمانبره وای حه به شه، ناشتیا ن کرد له گه ل پیغه مبه ره (ﷺ) داو شه بیان نه کرد، دوی نه وه ی
 پیغه مبه ری خوا(ﷺ) وه فاتی کردو به ری زه وه به ره و لای خوی خوی بوویه وه، پاش پیغه مبه ره (ﷺ)
 نه بو به کر بو به جینشینی و هه لسا به فرمانه، نه وه ی مابووه وه له نیوه دورگی عه ره بی هه مووی
 پزگار کردو له شکری نیسلامی ره وانه ی ولاتی فارس کردو خالیدی کوپی وه لیدی له گه ل ناردن (ره زای
 خوی لئ بیت) لایه کی پزگار کرد، خه لکیکی زوری لئ کوشتن، وه له شکریکی تری به ری کرد نه بو
 عوبه یده ی (ره زای خوی لئ بیت) له گه ل چه ند فرمانده یه ک بؤ سه ره مینی شام، له شکریکی تری شی
 به ری کرد عه مری کوپی عاس - عاص - له گه ل ناردن بؤ ولاتی میسر، خودای مه زن له شکری شامی
 سه رخست هر له ژیا نی نه بو به کرداو بوسرای دیمه شی پزگار کرد له گه ل نه وانه ی که نه یاریان بوون
 له ولاتی حوران و ده و رو به ری، پاشان خوی گه و ره شه ویشی برده وه بؤ لای خوی و پله و ری زکی باشی
 بی به خشی و منه تیشی خسته سه ره نوممه تی نیسلامی به وه ی که نه بو به کری تیگه یاند که عومری
 فاروق بکاته جینشینی خوی، عومریش زور به چاکی نه و فرمانه ی جیبه جی کرد. جیهان دوی
 پیغه مبه ران (سه لامی خویان لئ بیت) نمونه ی عومری به خوی وه نه دیوه که نه وه ند په وشت

چاکو به تواناو دادپه‌روه‌ر بوویت، وه له کاتی نه‌ودا ولاتی شام به ته‌واوی و ولاتی میسریش هه‌مووی و زۆریکیش له ولاتی فارسی پزگار کرد، پشتی کیسرای شکاندو به ته‌واوی سرشۆپێ کردو لووتی پس دانه‌واندو پاشه‌کشه‌ی پیکرد بۆ شوینیکی نه‌ولتری ولاته‌که‌ی، ده‌مکوتی قه‌یسه‌ریشی کردو له ولاتی شام وه‌ده‌ری ناو به‌ره‌و قوسته‌تینیه پۆشت، مال و سامانه‌کانیانی له پێی خودا به‌خشی، وه‌ک چون پیغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) هه‌والی پیدا بوو که په‌روه‌ردگاری به‌لینی پیداهه، پاشان له کاتی ده‌وله‌تی عوسمانیدا ده‌سه‌لاتی ئیسلامی فراوان بوو بلاوی کرد بۆ نه‌ملو لای پۆژه‌لات و پۆژئاوا، ولاتی مه‌غریب نازاد کرا هه‌تا گه‌یشته نه‌نده‌لوس و ولاتی قه‌یره‌وان و (سه‌به‌ت)یش له لای ده‌ریای موحیته‌وه (بحر المحیط) وه له لای پۆژه‌لاتیسه‌وه هه‌تا لای ولاتی صین کیسرا کوژاو ده‌سته‌لاته‌که‌ی له‌ناو برا به ته‌واوی، مه‌دائین و عیراق و خۆراسان و نه‌هوازیش نازاد کران و موسلمانان له‌گه‌ل توریکیشدا تووشی شه‌ریکی خویناوی بوون و کوشتاریکی ئیجگار زۆریان لێ کردن وه خوای گه‌وره پاشا مه‌زنه‌که‌یانی زه‌لیل و سرشۆپ کرد که ناوی خاقان بوو. سه‌رانه - خه‌راج - له‌ه‌موو نه‌وشوینانه‌وه له پۆژه‌لات و پۆژئاواوه کوژه‌کرایه‌وه و ده‌هینرایه به‌رده‌م گه‌وره‌ی موسلمانان عوسمانی کوپێ عه‌فان (په‌زای خوای لێ بیت) نه‌وه‌یش به هۆی په‌رۆزی و به‌ره‌که‌تی خوینده‌وه‌ی به‌رده‌وامی بۆ قورتان و دیراسه‌کردنی نه‌و خه‌لیفه به‌پۆژه‌وه که ئومه‌تی ئیسلامی هه‌موویه‌ک خست بۆ پاراستنی ئه‌م قورتانه، بۆیه له فه‌رموده‌ی صه‌حیحا هاتوه که پیغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) فه‌رمویه‌تی: (خوای گه‌وره زه‌مینی بۆ کۆکرده‌وه پۆژه‌لات و پۆژئاوایم بینی، به‌م زوانه ده‌سته‌لاتی ئومه‌تی من ده‌گاته نه‌و شوینانه‌ی که بۆم کۆکرایه‌وه)،^۱ نه‌وه‌تا ئیمه هاتووچۆ ده‌که‌ین به‌و شوینانه‌دا که خودا پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ) به‌لینیان پیداین، خوا پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی راستیان فه‌رموو، ئیمه‌ش سوپاس و ستایشی خوای گه‌وره ده‌که‌ین به‌و شیوه‌یه‌ی که خۆی پێی خۆشه‌و لیمان پازی ده‌بیت، په‌بیعی کوپێ نه‌نه‌س ده‌لی: نه‌بو عالیه (ابو العالیه) ده‌رباره‌ی ئه‌م نایه‌ته: ﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الْأَبْرَارَ مِن قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُم مِّن بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا﴾ واته: خوا به‌لینی داوه به‌و که‌سانه‌تان که باوه‌ریان هیناوه وه کرده‌وه چاکه‌کانیان کردوه که بیگومان ده‌یانکاته جینشینی (خه‌لکی تر) له زه‌ویدا هه‌روه‌ک نه‌وانی پیش ئه‌مانی کرده جینشین وه نایه‌که‌یان بۆ ده‌چه‌سپینیت نه‌و نایه‌ی که خوا پێی پازی بووه بۆتان وه ترس و بیمیان بۆ ده‌گه‌رێ به‌ ئاسایش و ئارامی. نه‌لیت: پیغه‌مبه‌ری خوا(ﷺ) بو هاره‌له‌کانی نزیکه‌ی ده‌ سال له مه‌که‌دا بوون و به‌نه‌پیتی بانگی خه‌لکیان ده‌کرد بۆ ناسینی خودا به‌ ته‌نهاو شه‌ریکی بۆ دانه‌نێن،

ترسیان له موشریکه کان هه بوو، فهرمانی جهنگیان پی نه درابوو، هه تا نه و کاتهی فهرمانیان پی دراکوچ بکن بۆ مه دینه، که پویشتنه ناو مه دینه، خوی گه وره فهرمانی جهنگی پیدان، له ویشدا هه ترسیان هه بوو شه وو پوژ چه کیان له شاندا بوو، ماوه یه کی زۆر به و شیویه مانه وه، پاشان یه کتیک له هاوه له کان وتی: ئه ی پیغه مبه ری خوا ئیمه تا هه تا یه به م شیویه ترسمان هه ره ده میتی؟ پوژ کتیک نایه ت که بیترس ببین و ئه م چه کانه مان دابنئین؟ پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فهرمووی: (که میتی تر نارامگرتنتان له پیدان ماوه، پوژ کتیک دیت پیاویک له ئیوه له کومه لیککی گه وره دا ده ست نه خاته به رته ژنۆی و داده نیشیت بی ترس و چه کیش له مه جلسه که دا نیه)، نه وه بوو له پاشاندا خوی گه وره ئه م نایه ته ی ناره خواره وه. خوی گه وره پیغه مبه ره که ی (ﷺ) سه رخست به سه ر دورگی عه ره ببیدا، هه مو بپوایان هینا و چه که کانیا ن دانا، پاشان خوی گه وره پیغه مبه ری (ﷺ) برده وه بۆ لای خۆی و هه ره به و شیویه مانه وه له کاتی جینشینی ئه بو به کوه عومه رو عوسمان هه تا نه و کاره ساته ی که پوویدا، ترس و بیم که وته نیوانیا ن و خۆیا ن له یه کتری ده پاراست و پاسه وان و ده رگاوانیا ن بۆخۆیا ن دانا و خۆیا ن گوپی و خوداش گوپانی به سه ردا هینان، هه ندی له زانایانی پتیشینه - السلف - وتویانه: جینشینی ئه بو به کوه عومه ر (په زای خویا ن لئ بیت) به هه ق باسکراوه له قورئاندا پاشان ئه م نایه ته ی خویند ﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ﴾^۱ هه تا کوتایی نایه ته که به پای (براه) کوپی عازب ده لی: تا ئه م نایه ته هاته خواره وه ئیمه له ترسیکی زۆر دا بووین.^۲ ئه م نایه ته پپوژه وه که ئه م نایه ته وایه که خودای گه وره ده فهرموویت: ﴿وَأَذْكُرُوا إِذْ أَنْتُمْ قِلِيلٌ مُسْتَضْعَفُونَ فِي الْأَرْضِ تَخَافُونَ أَنْ يَخَطِفَكُمْ النَّاسُ فَأَوَدَّكُمْ وَيَأْتِدْكُمْ بِضُرٍّ وَيَرْزُقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾ واته: بیر بکه نه وه کاتیک که ئیوه که م و لاوازو ژیره ده سه بوون له زه وی (مه که که) دا ده ترسان که خه لکی بتان فرینن نه جا خوا په نای دان وه به یارمه تی خۆی پشتیوانی کردن و پزق و پوژی له شته پاک (و حه لاله) کان پی به خشین بۆ نه وه ی سوپاس گوزاری خوا بن. وه ده فهرموویت: ﴿كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ﴾ وه که خودای مه زن له باره ی موساوه فهرموویه تی، که فهرمووی به هۆزه که ی: ﴿عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَنْ يُهْلِكَ عَذْرُوكُمْ وَيَسْتَخْلِفَ كُمْ فِي الْأَرْضِ﴾ واته: به لکه به روه ردگار تان دوژمنه که تان له ناو به ری ت و ئیوه بکات به جینشین (ی دوژمنه کانتان) له سه ر زه وی. وه فهرموویه تی: ﴿وَرُبِّدْ أَنْ نَمَنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتَضْعَفُوا فِي الْأَرْضِ﴾ واته: وه ئیمه ده مانه وی (به چاکی

^۱ الطبري (۲۰۹/۱۹).^۲ الدر المنثور (۲۶۵/۶).

خۆمان) منته بئین به‌سه‌ر نه‌وانه‌ی که لاوازو ژێرده‌ست کرابوون له ولاتی (میسر) دا. خوای گه‌وره
 لێرده‌دا ده‌فرموویت: ﴿وَلَيْسَ كُنَّ هُمْ مِنْهُمْ اَلَّذِي اَرْضٰنُ هُمْ﴾ وه‌ک پێغه‌مبهری خوا(ﷺ) فرمووی به
 عه‌دی کوپری حاتم کاتیک که هات بۆ خزمه‌تی: (ئایا حیره‌ شاره‌زای؟) حاتم وتی: شاره‌زانیم به‌لام
 ناوم بیستوه، فرمووی: (سویند به‌و که‌سه‌ی گیانی منی به‌ده‌سته، خوای گه‌وره‌ ئه‌م کاره‌ی خۆی
 ته‌واو ده‌کات هه‌تا وای ئی دیت که‌ژاوه‌ (ی ئافره‌ت) له حیره‌وه‌ درده‌چیته‌ ته‌وافی مالی خوا ده‌کات
 به‌بی ئه‌وه‌ی له‌ په‌نای هیچ که‌سیندا بیت که‌نجینه‌کانی کیسرای کوپری هورمزش فه‌تح نه‌کریڻ! عه‌دی
 نه‌لی: وتم کیسرای کوپری هورمز؟ فرمووی: به‌لی کیسرای کوپری هورمز، پاره‌ش ئه‌وه‌نده‌ ژۆر نه‌بیته
 که‌ئه‌یه‌خشی که‌س نی یه‌ وه‌ری بگرت! عه‌دی کوپری حاتم نه‌لی: ده‌دی ئه‌وه‌ که‌ژاوه‌ی ئافره‌ت
 له‌ حیره‌وه‌ درده‌چیته‌ ته‌واف به‌ده‌وری که‌عبه‌دا نه‌کات وه‌ (جوان) ی که‌سیشدا نییه، وه‌ من خۆم
 یه‌کێک بووم له‌و که‌سانه‌ی که‌ گه‌نجینه‌ی کیسرای کوپری هورمزی فه‌تح کرد، سویند به‌و که‌سه‌ی
 گیانی منی به‌ده‌سته‌ سێهه‌میش دیته‌دی چونکه‌ پێغه‌مبهری خوا(ﷺ) فرموویته‌ی. ^۱ خوای گه‌وره
 ده‌فرموویت: ﴿عَبْدُوْنِي لَا يُمْرُكُوْنُ فِيْ شَيْءًا﴾ واته‌: (له‌و کاته‌دا ئیترا) هه‌ر من ده‌په‌رستن و هیچ
 هاوبه‌شیه‌کم بۆ به‌یار ناده‌ن. ئیمامی ئه‌حمه‌د په‌یوایه‌تی کردوه‌ له‌ ئه‌نه‌سه‌وه‌ که‌ موعازی کوپری جه‌به‌ل
 گێپاوه‌ته‌وه‌ و توویته‌ی: کاتیک له‌ نزیک پێغه‌مبهره‌وه‌ بووم به‌ سواری که‌ریک، له‌ نیاوماندا هیچ شتیک
 نه‌بوو جگه‌ له‌ زینی ولاغه‌که‌، فرمووی: (ئه‌ی موعان) وتم: به‌لی ئه‌ی پێغه‌مبهری خوا(ﷺ) له‌خزمه‌تتدام،
 پاشان ماوه‌یه‌ک پۆیشت و فرمووی: (ئه‌ی موعان) وتم: به‌لی ئه‌ی پێغه‌مبهری خوا(ﷺ) له‌خزمه‌تتدام،
 موعاز وتی: ماوه‌یه‌کی تر پۆیشت و فرمووی: (ئه‌ی موعازی کوپری جه‌به‌ل) وتم به‌لی ئه‌ی پێغه‌مبهری
 خوا له‌خزمه‌تتدام، فرمووی: (ئایا ده‌زانی هه‌قی خودا چیه‌ له‌سه‌ر به‌نده‌کانی؟) وتم: خواو پێغه‌مبهری
 خوا باش ده‌زانن، فرمووی: (هه‌قی خوا به‌سه‌ر به‌نده‌کانیه‌وه‌ ئه‌وه‌یه‌ که‌ بیه‌رستن و هه‌رگیز شه‌ریکی
 بۆ دانه‌نن) مه‌عاز ده‌لی: پاشان ماوه‌یه‌کی تر پۆیشت و له‌ دواییدا فرمووی: (ئه‌ی موعازی کوپری
 جه‌به‌ل) وتم به‌لی ئه‌ی پێغه‌مبهری خوا(ﷺ)، فرمووی: (ئایا ده‌زانی هه‌قی به‌نده‌کان چیه‌ به‌سه‌ر
 خوداوه‌ ئه‌گه‌ر ئه‌و ئه‌رکه‌یان به‌جی هینا؟) مه‌عاز ده‌لی: گوتم: خواو پێغه‌مبهره‌که‌ی (ﷺ) باش ده‌زانن،
 فرمووی: (بێگومان هه‌قی به‌نده‌کان له‌سه‌ر خودا ئه‌وه‌یه‌ که‌ سزایان نه‌دات)، ^۲ بوخاری و موسلیم له
 سه‌حیحه‌کانیاندا هیناویانه. ^۲ پاشان خودای گه‌وره‌ ده‌فرموویت: ﴿وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذٰلِكَ فَاُولٰٓئِكَ هُمْ

^۱ احمد (۲۵۷/۴).

^۲ احمد (۲۴۲/۵).

^۳ فتح الباری (۴۱۲/۱۰)، مسلم (۵۸/۱).

أَفَلَيْسَ قَوْلُكُمْ وَاتِه: هر که سبک له فرمانی من در چو دوی شه، بیگمان له فرمانی خودا در چووه، شه نیت شه و که سه تاوانیکی زدر گورده کردوه، هاوه له کانی پیغمبر (ﷺ) چاکترین که س بوون دوی پیغمبر (ﷺ) که فرمانه کانی خودایان به جی ده مینا و زدر خواناس و به رفه فرمان بوون، به و پیبش خودای مه زن سه ری ده خستن و نایینی خودایان بلاو کرده وه له پوزمه لات و پوزتاوادا، خوداش زدر به چاک یارمه تی دان و سه ری خستن و بوونه فرمانه وای هموو خه لکی له و لاتانه دا، وه ختیک که خه لکی که مته رخه میان کرد دوی شه وان له کاره کانیندا، به ره و داوه گه پانه وه، به لام له فرموده ی سه حیدجا هاتوه به چند شیوه له پیغمبر خاوه (ﷺ) گنپراوه ته وه که فرمویه تی: (به رده وام ده سته یه که له نوممه تی من له سه رهق ده میننه وه تا پوزی قیامت، شه وان ی پشتیان تی ده کن و شه وان ش که دزایه تیان شه کن هیچ زیانیکیان پی ناگه یه نن).^۱ وه له پیوایه تیکی تردا هاتوه: (هتا فرمانی خودا دیت شه وان هر به و شیوه یه ده میننه وه)،^۲ وه له پیوایه تیکی تردا هاتوه: (هتا شه پی ده جال ده کن)،^۳ وه له پیوایه تیکی تریشدا هاتوه: (هتا عیسی کوی مریم دیته خواره وه شه وان هر ده مینن)،^۴ شه فرمودانه هموو پیوایه ته کانین راسته و دزایه تی له نیروانیندا نیه.

﴿وَأَقِمْوُا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ (۸) لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مُعْجِزِينَ فِي

الْأَرْضِ وَمَأْوِنَهُمُ النَّارُ وَلَيْسَ الْمَصِيرُ ﴿۳۷﴾

فرماندان به نویژ کردن و زکاتدان و خواپه رستی ههروه ها باسی هیچ لینه ها تووی خوانه ناس و

چاره نویسان

خوای گوره ده فرمویت: ﴿وَأَقِمْوُا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ خوای گوره فرمان ددات به بنده خاوهن باوه ره کانی که نویژ بکن، واته: خودا به رستن به ته نهاو شه ریکی بق داننن، وه زه کاتیش بدهن، که بریتیه له خیر کردن به خه لکی هه ژارو ندارو لاوازو بیده سه لات، وه له کاره چاکانه شیاندا ده بیت به رفه فرمانی پیغمبر خا بن (ﷺ) شوینی شه و بکون و فرمانه کانی به جی بینن و از بهینن له و شتانه ی که قد غه ی کردوه لییان، به لکو خوای گوره به زه یی بیته وه پیا یاندا، گومانیشی تیدا نیه هر که سبک واکات بهر به زه یی خوای گوره ده کویت، وه خودای

^۱ مسلم (۱/۱۳۷).

^۲ مسلم (۳/۱۵۲۳).

^۳ احمد (۴/۴۳۷).

^۴ فتح الباری (۱۳/۲۰۶).

گوره له نایه تیکی تردا فرموویتی: ﴿أُولَٰئِكَ سَرَّحْنَهُمُ اللَّهُ﴾ واته: ئەوانه له داهاتوودا خوا پرەحمیان
 پێ دەکات. پاشان خوای گوره دەفرموویت: ﴿لَا تَحْزَبْنَ﴾ واته: با وانەزانن ئەمی محمد ﷺ ﴿الَّذِينَ
 كَفَرُوا﴾ ئەوانەمی دژایەتیت دەکەن و بڕوات پێ ناکن، ﴿مُحْجِزِينَكَ فِي الْأَرْضِ﴾ له دەستی خوا دەریان
 نابن له زهویدا، بەلکو خوای گوره دەسەلاتی هەیه بەسەریاندا بەو زوووانە جەربەزەیان دەدات بە
 توندترین جەربەزە، بۆیە خوادای مەزن فرموویتی: ﴿وَمَا أَوْلَاهُمْ أَنَا﴾ شوینیان له پۆژی دواییدا ناگرە
 ﴿وَلَيْسَ الْمَصِيرُ﴾ سەرەنجامیان خراپترین شوینە لەناو ناگردا، چ ئارامگا و شوینتیکێ خراپ!

﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيَسْتَعِزَّوْا بِالَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنكُم مِّن قَبْلِ صَلَاةِ
 الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ الظَّهِيرَةِ وَمِن بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ لَّكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ
 جُنَاحٌ بَعْدَهُنَّ طَوَافُوتٌ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٨٨﴾
 وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنكُمُ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَعِزُّوْا كَمَا اسْتَعِزَّتِ الْبُرُجُ مِن قِبَلِهِمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ
 الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٨٩﴾ وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ الَّتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَن
 يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ وَأَن يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَهُنَّ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٩٠﴾﴾

خوای گوره دەفرموویت: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيَسْتَعِزَّوْا بِالَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا
 الْحُلُمَ مِنكُم مِّن قَبْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ﴾ واته: ئەمی ئەو کەسانەمی کە باوەڕتان هێناوە دەبێت مۆلەتتان
 ئێ وەرگرن ئەو کەسانەمی بەندەمی ئێوەن هەرەها مندالە کانتان کە هێشتا بەلغ نەبوون له سێ کاتدا (بۆ
 چوونه ژووری نوستنی ئێ و میزد) له پیش نوژی بهیانی. ئەم نایه ته پێرۆزه باسی ئیزن وەرگرتنی
 خزم و کەس و کار دەکات له یه کتری، وه له پیشه وه له سه ره تایی ئەم سوهره تادا باسی ئیزنی
 بێگانه مان کرد له یه کتری، خوای گوره فرمانی داوه به خاوهن باوه ران کە دەبێت کەنیزه ک و غولام و
 ئەو مندالانەمی خۆیان کە بەلغ نەبوون له سێ کاتدا ئیزنیان ئێ وەرگرن، له پیش نوژی بهیانی داو
 چونکە خەلکی له و کاتەدا خەوتوون و له ناو جینگەکانیادا ﴿حِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ الظَّهِيرَةِ﴾ واته: له
 کاتی کدا کە پۆشاک داده نین له چێشته نگادا، چونکە خەک له و کاتەدا جلوبەرگ له خۆی دەکات و
 له گەل خێزانداندا ﴿وَمِن بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ﴾ وه دواي نوژی عیشاش چونکە کاتی خەوتنە، دەبێت
 کەنیزه ک و غولام و مندالان خۆیان نەکەن به ژووری ئەو مالەدا له و کاتانەدا چونکە ترسی ئەوەمی ئێ
 دەکریت ئەو پیاوه له گەل خێزانە کەیدا بێت و کاریان به یه کتری هەبێت، بۆیە خوای گوره

فهرمویه تی: ﴿ثَلَاثُ عَشْرَةَ لَكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدَهُنَّ طَوَّافُونَ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ واته: ئەم سى كاته كاتى خو ده رخصتته بۆتان دروسته دواى ئەم سى كاته (بى مۆلت وه رگرتن)، نه بۆ ئىئوه وه بۆ ئەوان گوناھىك نيه چونكه ئەوان زۆر به دەورو به رتاندان دىن (بۆ خزمەت كردنتان) ئىئوه له گەل يه كتردا تىكه ان نا بهو جۆره خوا نايه ته كاتى پوونى ده كاته وه بۆ ئىئوه وه خوا زانای كار دروسته. يانى ئەگەر چوونه زۆر وه دواى سى كاته، هيج شتىكى تىدا نيه، نه بۆ خاوهن مال و نه بۆ ئەو كاسانهى كه له ناو مالدان و هاتوچۆ ده كەن له منال و كه نيزه كو غولام، ئەگەر شتىكيان بينى جگه له و سى كاته چونكه ئىزن دراون هاتوچۆ بگەن و خزمە تيان بگەن چاوپۆشيان لى ده كرىت به لام چاوپۆشى له كه سى تر ناكرىت، له بهر ئەوهى ئەم نايه ته موحه كمه و (محكمه) نه سخ نه بۆته وه به هيج شتىك كه چى خه لكيش زۆر كه م كارى پى ده كەن، عبدالله ى كوپى عه باس نارە زابى خۆى ده برپيوه له خه لكى له سه ر ئەوه. ئەبو داود رپوايه تى كردوه له ئىبنو عه باسه وه ده لى: زۆرىنهى خه لكى باوه رپيان نيه به نايه تى ئىزن خواستن، وه من فه رمانم داوه به م كه نيزه كه م، ئىزن وه رگرىت كه دىته لام، ئەبو داود ده لى: هه ر بهو شئويه عه تا رپوايه تى كردوه له ئىبنو عه باسه وه كه فه رمانى پى كردوه، سه ورى ئەلى له موسى كوپى كوپى عا ئىشه وه كه وتوويه تى: پرسىارم كردوه له شه عبى له م نايه ته: ﴿لَيْسَتَنَظْمُكُمُ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ﴾ ده لى: نه سخ نه بۆته وه، گوتم: خه لكى كارى پىناكەن، ئەو يش گوتمى: هانا به خوا (والله المستعان)، پاشان خواى گه و ده فه رموويت: ﴿وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَأْذِنُوا كَمَا اسْتَأْذَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ﴾ واته: كاتىك ئەو مندالانى كه ئىزنيان ده خوازى له سى كاته كه دا بالغ بوون ده بىت له هه مو كاتىكدا ئىزن بخوازن، واته: له گەل بىگانه و ئەو كاتانه ش كه پىاو له گەل ژنه كه به تى، با له و سى كاته يشدا نه بىت، ﴿كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ واته: نا به م جۆره خوا پوونى ده كاته وه نايه ته كاتى بۆ ئىئوه وه خوا زانای دانايه.

ئەو ژنانەى وه ختى شوويان به سه ر چووه و پىر بوون فه يناكات ئەگەر سه رپوش لابه رن و نه پىوشن

خواى گه و ره ده فه رموويت: ﴿وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ﴾ واته: ئەو ژنانەى كه ده چن به سالو ته من ده كەن، سه عبى كوپى جوبه يو موقاتىلى كوپى حىيان و زه حكاك و قه تاده ئەلین: ئەو ژنانەى كه له هىز ده چنه وه و نا ئومىد ده بن له مندال ﴿الَّتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا﴾ واته: ئەو ژنانەى وه ختيان به سه ر

۱ ابو داود (۲۷۷/۵).

۲ الطبري (۲۱۳/۱۹).

چووه و به ته‌مای شوگردن نین ﴿فَلَيْسَ عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ نِيبَاهُنَّ﴾ نِيبَاهُنَّ عَيْرٌ مُتَبَرِّجَاتٍ بَرِيزَةٌ
 واته: پریان لی ناگریت و بویان هه‌یه خۆ دانه‌پوشن به‌لام زینته و جوانی دهرنه‌خن، نه‌مان جیوازن له و
 ژنانه‌ی که ده‌بیت خویان داپوشن.^۱ نه‌بو داود ریوایه‌تی کردوه له نیینو عه‌باسه‌وه که دهریاره‌ی نه‌م
 نایه‌ته ﴿وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ﴾ واته: وه بلی به نافرده‌تانی نیمانداریش چاویان
 داخن و بیپاریزن (له سه‌یرکردنی نامه‌حرهم). ده‌فه‌رموی: نه‌م نایه‌ته نه‌سخ بۆته‌وه و نه‌و ژنانه‌ی
 جیاکردوه‌ته وه که شووگردن‌یان به‌سه‌ر چووه ﴿وَالْفَوَاحِشُ مِنَ النَّسَاءِ الَّتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا﴾،^۲ نیینو
 مه‌سه‌عود له‌مانای نه‌م نایه‌ته‌دا ﴿فَلَيْسَ عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ نِيبَاهُنَّ﴾ ده‌لی: سه‌ریوش یان
 که‌وا - نه‌وه‌ی به‌سه‌ر کراسه‌ویه،^۳ وه هر به‌و شیوه‌یه‌ش له نیینو عه‌باس و نیینو عومرو موجه‌اید و
 سه‌عیدی کورپی جوبه‌یرو نه‌بو شه‌عناو (ابو الشعثاء) نیراهیمی نه‌خه‌عی و حه‌سه‌ن و قه‌تاده و زهری و
 نه‌وزاعی و که‌سانی تریشه‌وه ریوایه‌ت کراوه.^۴ سه‌عیدی کورپی جوبه‌یر له‌م نایه‌ته‌دا ﴿عَيْرٌ مُتَبَرِّجَاتٍ
 بَرِيزَةٌ﴾ ده‌یفه‌رموو: سه‌ریوشیان لانه‌به‌ن بق نه‌وه‌ی خشلیان دهرکه‌وی و خه‌لکی چاوی پی بکه‌ویت،
 خوای گوره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَأَنْ يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَّهُنَّ﴾ واته: بۆشاکه‌کیان لانه‌به‌ن و وازی لی
 بینن_ هه‌رچه‌نده درسته_ ندد چاکترو باشتره بویان ﴿وَاللَّهُ سَكِيحٌ عَلِيمٌ﴾ واته: خودا بیسه‌رو زانایه.
 ﴿أَلَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَنْفُسِكُمْ أَنْ تَأْكُلُوا مِنْ
 بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ آبَائِكُمْ أَوْ بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ أَوْ
 بُيُوتِ أَعْمَامِكُمْ أَوْ بُيُوتِ عَمَّاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ حَمَلَاتِكُمْ أَوْ مَا
 مَلَكَتُمْ أَيْمَانُهُمْ أَوْ صَدِيقِكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَأْكُلُوا جَمِيعًا أَوْ أَشْتَاتًا فَإِذَا
 دَخَلْتُمْ بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُبْرَكَةٌ طَيِّبَةٌ كَذَلِكَ بَيِّنَاتُ اللَّهِ
 لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١١﴾

^۱ الدر المنثور (۲۲۲/۶)، الطبري (۲۱۶/۱۹).
^۲ ابو داود (۳۶۱/۴).
^۳ الطبري (۲۱۷/۱۹).
^۴ الطبري (۲۱۷/۱۹)، (۲۱۸).

خواردن نه مالی خزم و که سوکاردا

مه بهست نه وهیه مه ردمی نه و کاته پئیان ناخوش و گران بوو له گه ل کویژ خواردن بخزن، چونکه نه و کویژه خواردنه که ی نه ده بینو و نه دیده زانی کامه ی چاکه دست ی بز بیات، جاری وا ده بوو نه و که سه ی له گه لی خواردنی ده خواردنم پیشی ده که وت و خواردنه که ی ده خوارد، وه له گه ل شه ل و که م نه ندانم خواردنیان نه ده خوارد، چونکه بز ی نه ده کرا خیرا دانیشیت و شوینه که ی لی ده گپرا، نه خوشیش دیاره ناتوانی خواردن بخوات وه که له ش ساغ له بهر نه وه پئیان ناخوش بوو خواردنیان له گه ل بخزن بز نه وه ی نامه قیان پی نه کن، خوی گه وره نه م نایه ته ی ناره خواره وه پی پیدان که خواردنیان له گه ل بخزن، نه مه قسه ی سه عیدی کوپی جو به یرو میقه سه مه - مقسم -^۱، زه حاک ده لی: پیش هانتی پتیه مبه ر (ﷺ) خه لکی پئیان ناخوش بوو خواردن له گه ل کویژو که م نه ندانم و نه خوشدا بخزن، خویان به زل ده زانی و نه وانه یان به پیسو و پوخل و نه شیوا داده نا! پئیان شوریه یی بوو خواردنیان له گه ل بخزن خوی گه وره نه م نایه ته ی ناره خواره وه.^۲ عبدالرزاق پریویه تی کردوه له مواجهیده وه له مانای نه م نایه ته دا: ﴿لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرَجٌ﴾،^۳ ده لی: که سیک له گه ل کویژیکدا یان شه لیکدا یان نه خوشیکدا ده چوو بز مالی بابی یان برای یان پوری - خوشکی باوکی یان خوشکی دایکی - نه و که مئه ندانمانه پئیان ناخوش بوو ده یان بهن بز نه و مالانه ده یانوت: ده مان بهن بز مالی خه لکی، پئیان ناخوش بوو بزوزن بز مالی که سی تر، نه م نایه ته هاته خواره وه پی پیدان.^۴ (سه دی) ده لی: پیای و اه بوو ده چوو مالی باوکی یان برای یان کوپی، نه و ژنه خواردنی بز ده هیتان نه و خواردنه ی نه ده خوارد له بهر نه وه ی خاوه زمان له وی نه بوو، خوی گه وره نه م نایه ته ی ناره خواره وه: ﴿لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَنْ تَأْكُلُوا مِنْ بُيُوتِكُمْ﴾ واته گونا هتان ناگات له مالی خواتندا خواردن بخزن، بزیه نه مه ی باس کردوه که دیاره تا نه و وتانه ی تری بخاته پال و بپیاره که یان وه که یه ک بیت له گه ل نه وان، وه نه م بپیاره مالی کوپیش ده گریته وه، هر چه نده باسی نه کردوه هر بزیه هندی له زانایان نه م نایه ته یان کردوه ته به لکه له سه رنه وه ی که مالی کوپی وه که مالی باوکی وایه، له موسنه دو سونه نه کاندان - فی المسند والسنن - هاتوه به چه ند

^۱ الدر المنثور (۲۲۳/۶)، الطبری (۲۲۱/۱۹).

^۲ الطبری (۲۱۹/۱۹).

^۳ ﴿وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ﴾ واته: کویژ گونامی له سه ر نیه هر وه ما نه خوش گونامی له سه ر نیه

(نه م جوړه که سانه گونا نه یه بز یان نان خواردن له گه ل که سانی ساغدا).

^۴ عبدالرزاق (۶۴/۳).

شئوہ لہ پیغمبرہی خواہہ ﴿﴾ گنبدراوہ تہ وہ کہ فہرموویہ تی: (خوت و مالیت ہی باوکتہ). ﴿۱﴾

بُيُوتِ اَبَائِكُمْ اَوْ بُيُوتِ اُمَّهَاتِكُمْ اَوْ بُيُوتِ اِخْوَانِكُمْ اَوْ بُيُوتِ اَخْوَاتِكُمْ اَوْ بُيُوتِ اَعْمَامِكُمْ اَوْ بُيُوتِ عَمَّتِكُمْ اَوْ بُيُوتِ اَخْوَالِكُمْ اَوْ بُيُوتِ خَالَاتِكُمْ ﴿۱﴾ واتہ: یان (نان بخون لہ) مالی باوکتان یان مالی دایکتان یا مالی براكانتان یا مالی خوشکہ کانتان یا مالی مامہ کانتان یا مالہ پورہ کانتان (خوشکانی باوک) یا مالی خالہ کانتان یا مالی پورہ کانتان (خوشکی باوک). ﴿۲﴾

مَلَکَتْهُ مَفَاتِحُہ ﴿۱﴾ واتہ: یا نہو مالانہی کہ کلیلہ کانیان بہ ئیوہیہ. نہمہ ناشکرایہ و دیارہ، نہوانہی دلین دہ بیت نہ فہ قہی کہ سوکار - خزم - لہ سر یہ کتر بیت نہم نایہ تہ یان کردوہ تہ بہ لگہ،

بہ لام نہمی کہ خوی گورہ دہ فہرموویت: ﴿۱﴾ اَوْ مَا مَلَکَتْهُ مَفَاتِحُہ ﴿۱﴾ سہ عیدی کوپی جوہیرو سہدی دلین: واتہ: پرنجبری - خادمی - نہو پیارہ، وک عہدو بریکار - وکیل - دروستہ لہ خواردنی نہو پیارہ بخوات کہ ہلی گرتوہ بہ پئی پئیوست، زہری دلہی لہ عورہ وہ نہویش لہ عائشہ وہ (پہزای خوی لی بیت) دلہی: کاتیک موسلمانان دہ چون بؤغزا لہ گہل پیغمبردا ﴿﴾

کلیلہ کانیان لای بریکارہ کانیان دادہ ناو پئیان دہ گرتن: گہردنمان نازاد کردون بہ پئی پئیوستی خوتان لئی بخون، بریکارہ کان - وکیل - دہ یان گوت: بؤمان نیہ لئی بخون چونکہ بہ دل نالین لئی

بخون، نہو مالہ پیش نہ مانہ تہ لای ئیمہ، خوی گورہ نہم نایہ تہی ناردہ خوارہ وہ ﴿۱﴾ اَوْ مَا مَلَکَتْهُ

مَفَاتِحُہ ﴿۱﴾، وہ دہ فہرموویت: ﴿۱﴾ اَوْ صَدِيقِكُمْ ﴿۱﴾ واتہ: ہیچ قہیدی ناکات لہ مالی برادہرو

دوستتان بخون نہ گہر زانبتان نارہ حہ تیان ناکہن و پئیان گران نیہ، پاشان دہ فہرموویت: ﴿۱﴾ لَیْسَ

عَلَيْكُمْ جُحَاحٌ اَنْ تَاْكُلُوْا جُوعًا اَوْ اَسْتَاْنَا ﴿۱﴾ گوناہتان ناگات پیکہ وہ نان بخون یان تاکہ تاکہ عہلی

کوپی نہبو تہ لہ دہ لئی: ئیبنو عہباس لہ مانای نہم نایہ تہ دا نہ لئی: کاتیک خوی گورہ نہم نایہ تہی

ناردہ خوارہ وہ: ﴿۱﴾ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَاْكُلُوْا اَمْوَالِكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ ﴿۱﴾ واتہ: نہی

نہوانہی باوہ پتان ہیٹاوہ سامانی یہ کتر مہ خون لہ نیوانتاندہ بہ نارہوا. موسلمانہ کان وتیان: خوی

گورہ قہدہ غہی کردوہ لیمان کہ لہ ناو خوماندا مالی یہ کتری بخون، بہ بی ہودہ، خو خواردنیس

چاکترین مالہ کہ بخوریت، کہ واتہ دروستہ نیہ بؤمان لہ مالی ہیچ کہ سیک بخون، خہ لکی وازیان ہیٹا

^۱ احمد (۲/۲۷۹، ۲۰۴، ۲۱۴)، ابن ماجہ (۲/۷۶۹).

^۲ کشف الاستار (۳/۶۱، ۶۲).

له خواردن له و مالانه، خوی گوره هم نایه‌تی نارد خواره‌وه: ﴿لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَىٰ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ وَلَا عَلَىٰ أَنفُسِكُمْ أَن تَأْكُلُوا مِن بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ آبَائِكُمْ أَوْ بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَعْمَامِكُمْ أَوْ بُيُوتِ عَمَّاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخْوَالِكُمْ أَوْ بُيُوتِ خَالَاتِكُمْ أَوْ مَا مَلَكَتْهُم مِّمَّا حَرَّمَ اللَّهُ أَوْ صَدِيقِكُمْ﴾، وه دیسان پیان ناخوش بوو به تنها خواردن بخون، پیان شوره‌یی بوو، که سیک

له‌گه لیان خواردن نه‌خوات، هتا نه‌وانه‌ی شوانی و شتر بوون خویان به برسیه‌تی ده‌ه‌یشته‌وه و خواردنیا نده‌خوارد هتا به‌کیکیان ده‌ست ده‌کوت و له‌گه لیدا ده‌یخواردو ده‌یخواردوه، خوی

گه‌وره هم نایه‌تی نارد خواره‌وه: ﴿لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَن تَأْكُلُوا جَمِيعًا أَوْ أَشْتَاتًا﴾،^۱ نه‌مه‌یش پیتیدا نیک بوو له لای خوی گه‌وره که پیاو به تنها و به کومه‌ل خواردن بخوات هرچه‌نده

خواردن به کومه‌ل چاک‌تر و پیروز‌تره و خیری زیاتره. وه ک نیمامی نه‌حمه‌د پیوایه‌تی کردوه له وه‌حشی - وحش - کوری حربه‌وه له باوکیه‌وه له باپریه‌وه که پیاو ده‌لی به پیغه‌مبهر (ﷺ): نیمه‌خواردن

ده‌خوین تیر نابین! پیغه‌مبهر (ﷺ) فرمووی: (نیوه له‌وانه‌یه به جیاجیا خواردن بخون، کزبینه‌وه له‌سهر خوارده‌نه‌که‌تان و ناوی خوی له‌سهر بیتن خودا به‌ره‌که‌تی تی ده‌خات بو‌تان) نه‌بو داودو ئیبنو

ماجه‌ش پیوایه‌تیا ن کردوه،^۲ وه ئیبنو ماجه جاریکی تریش پیوایه‌تی کردوه له سالمه‌وه له باوکیه‌وه له عومه‌روه له پیغه‌مبهری خواوه (ﷺ) که فرموویه‌تی: (به به‌که‌وه خواردن بخون به جیاجیا

مه‌یخون چونکه به‌ره‌که‌ت له کومه‌ل‌بوونه‌ده‌ایه)،^۳ خوی گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَىٰ أَنفُسِكُمْ﴾ واته: جا کاتیک چونه مالان نه‌وه سه‌لام له به‌کتر بکن. سه‌عیدی کوری

جوبه‌یر ده‌لی سه‌سنی به‌سری و قه‌تاده و زوهری ده‌لین: واته: با هندیکتان سلوو له‌وی تر بکات،^۴ ئیبنو جوره‌یج ده‌لی: نه‌بو زوبه‌یر ه‌والی دامی وتی: بیستم له جابری کوری عبدالله وه ده‌یوت:

وه‌ختیک چوویته‌وه بق لای مال و مندالت سلوویان لی بکه به‌و سلاره پاک و پیروزه‌ی خوا. ده‌لی وا ده‌زانم نه‌و سلاره‌ی به واجب داناوه، دیسان ئیبنو جوره‌یج ده‌لی: زییادی کوری نه‌بو تاوس (طاوس) ه‌والی

^۱ الطبري (۲۲۴/۱۹).

^۲ احمد (۵۰۱/۳)، أبو داود (۳۷۶۴)، ابن ماجه (۳۲۸۶).

^۳ ابن ماجه (۳۲۸۷)، قال البوصيري من الزوائد (۲۷/۳).

^۴ البغوي (۳۵۸/۳)، الطبري (۲۲۶/۱۹).

دامی که جابری کوی عبدالله ده یگوت: هر کاتیک به کیکتان چوره ماله وه با سلو بکات. ^۱ مواهید دهلی کاتیک چوویت مزگوت بلنی: سلو له سر پیغه مبری خوا (ﷺ) وه چوویت ماله وه سلویان لی بکه، نه گهر چوویت مال که سی تیدا نه بوو، بلنی: سلو له خومان و بنده چاکه کانی خودا. ^۲ چونکه فرمان کراوه به نپوه به سلو بکن، بوشیان گتپاوینه ته وه که فریشته کان وه لاهی نه سلوه ^۳ نه ده نه وه ﴿تَمِيزَةً مِّنْ عِنْدِ اللّٰهِ مُبْرَكَةً طَيِّبَةً﴾ واته: به سلام کردنیک له لاین خواوه سه لامیکی جوان و چاک و پاک. خوی گه وره ده فرموویت: ﴿كَذٰلِكَ يَبِيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ الْآيٰتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُوْنَ﴾ وه ختی خوی گه وره باسی نه و بریاره توندو تولو به رنامه ریک و پیک و نه گزپانه ی کرد له م سوپه ته پیروزه دا، عه بده کانیسی ناگادار کرده وه بویه نه م نیشانه ی پوون کردیوه ته وه بویان به ته وای تالیی وردینه وه و درسی لی وه رگرن و بیته سه رهوش خویان.

﴿اِنَّمَا الْمُؤْمِنُوْنَ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ وَاِذَا كَانُوْا مَعَهُ عَلٰٓى اَمْرٍ جٰمِعٍ لَّمْ يَذْهَبُوْا حَتّٰى يَسْتَشِيْرُوْهُ اِنَّ الَّذِيْنَ يَسْتَشِيْرُوْنَكَ اُولٰٓئِكَ يُؤْمِنُوْنَ بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ فَاِذَا اسْتَشِيْرُوْكَ لِيَعْضَ شَاۡئِنَهُمْ فَاَذِنْ لِّمَنْ شِئْتَ مِنْهُمْ وَاَسْتَغْفِرْ لَهُمْ اِنَّ اللّٰهَ اِنَّكَ اللّٰهُ عَفُوٌّ رَّحِيْمٌ ﴿۱۲﴾﴾

نیزن خواستن له پیغه مبر (ﷺ) له کاتی دهرچوون به لایه کدا، هر کاتیک به کومه ل به یه که وه

دهرچوون

خوی گه وره ده فرموویت: ﴿اِنَّمَا الْمُؤْمِنُوْنَ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ وَاِذَا كَانُوْا مَعَهُ عَلٰٓى اَمْرٍ جٰمِعٍ لَّمْ يَذْهَبُوْا حَتّٰى يَسْتَشِيْرُوْهُ اِنَّ الَّذِيْنَ يَسْتَشِيْرُوْنَكَ اُولٰٓئِكَ يُؤْمِنُوْنَ بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ﴾ واته: به راستی نیمانداران تنه نه وانن که بپوایان به خواو پیغه مبره که ی هیتاوه وه هر کاتیک له که ل نه ودا بن له کاریکی گرن گدا که کویان ده کانه وه ناپوون به هیچ لایه کدا هتا مؤلت له پیغه مبر (ﷺ) وه رنه گرن بیگومان نه وانن مؤلت لی وه رده رگرن نه وانن که سانیکن که بپوایان هیه به خواو پیغه مبره که ی. نه مه یس دیسان نه ده بیکی تره که خوی گه وره نیشانی بنده خواهن باوه ره کانی ددات، وه ک چون فرمانی پیدان نیزن بخوانن له کاتی چونه ژورده وه دا، هر به و شیوه یس فرمانی پیداون که نیزن بخوانن له کاتی چونه دهر وه میشدا نه گهر له کاریکی به کومه لدا له خزمهت پیغه مبر (ﷺ) دابوون، وه ک نویزی هینی و جهامهت و جه ژن و یان هر کاریک پیویستی به پاویزکردن هه بیته خوی گه وره

^۱ الطبری (۱۹/۲۲۵).

^۲ عبدالرزاق (۶۶/۲).

^۳ الدر المنثور (۶/۲۲۸).

فرمانی پیکردون که بلاوهی لی نه که نو له پیغه مبه‌ر (ﷺ) دورنه که ونه وه، مه‌گر ئیزی لی بخوازن و پاوژی پی بکن بق کاریکی پتویست، هر که سیک واکت نه وه که سه موسلمانیکی خاوه‌ن باوه‌ری ته‌واوه، پاشان خودای مزن فرمان ده‌کات به پیغه مبه‌ره‌کی (ﷺ) نه‌گر که سیکیان داوای ئیزی لی کرد له و باره‌یه وه، ده‌توانیت ئیزی بدات نه‌گر حه‌زی کرد، بویه خوی گوره فرموویه‌تی:

﴿فَإِذَا اسْتَشْرَفْتُمْ لِيَعِضْ شَأْنِهِمْ فَأَذِّنْ لِمَنْ شِئْتَ مِنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ اللَّهُ﴾ واته: جا هر کاتیک نه‌وانه داوای مؤله‌تیا لی کردیت بق هه‌ندئ نیش و کاری تایبیت به خویان نه‌وه هر کامیان خوت ویستت مؤله‌تی بده و داوای لی‌بوردنیا بق بکه. نه‌بو داود پویایه‌تی کردوه له نه‌بو هوره‌یره وه (په‌زای خوی لی بیت) که ده‌لی: پیغه مبه‌ری خوا (ﷺ) فرموویه‌تی: (وه‌ختیک یه‌کیتان گه‌شسته کومه‌لیک با سلاو بکات، وه نه‌گر ویستی هه‌لسی و پروات با هر سلاو بکات چونکه سلاوی یه‌که‌م گرنگتر نیه - هه‌قتر - نیه له سلاوه دواینه‌که)،^۱ وه هر به و شیوه‌یه ترمیزی و نه‌سانی پویایه‌تیا کردوه، ترمزی ده‌لی: فرمووده‌یه‌کی چاکه (حدیث حسن)،^۲ ﴿إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ واته: به راستی خوا لی‌بورده‌ی میهره‌بانه.

﴿لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ لِيُنْذِرَكُمْ كُدُوءَ بَعْضِكُمْ بَعْضًا قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ يَسْتَلْزِمُونَكُمْ لِأَوْادًا﴾
فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٣﴾
باسی ریژلینان و نه‌ده‌ب له بانگ کردنی پیغه مبه‌ردا (ﷺ)

خوی گوره ده‌فرموویت: ﴿لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ لِيُنْذِرَكُمْ كُدُوءَ بَعْضِكُمْ بَعْضًا﴾ پیغه مبه‌ر (ص) به و شیوه‌یه بانگ مه‌کن که له‌ناو خوتاندا یه‌کتری پیتانگ نه‌کن. زه‌حاک له نینو عه‌باسوه نه‌گپرتنه وه که فرموویه‌تی: بانگی پیغه مبه‌ر (ﷺ) یان ده‌کردو ده‌یانگوت: نه‌ی محمد! نه‌ی نه‌بالقاسم خوی گوره نه‌مه‌ی قه‌ده‌غه کرد لیتیا، وه‌ک ریژیک له پیغه مبه‌ره‌کی (ﷺ) فرمووی: بلین نه‌ی پیغه مبه‌ری خودا! نه‌ی فرستاده‌ی خودا.^۳ موجه‌ایدو سه‌عیدی کوی جو به‌یریش هر وایان گوتوه.^۴ خوی گوره فرمانی دا که ریژ له پیغه مبه‌ره‌کی (ﷺ) بگپرت، به قه‌درو حورمه‌ت و گوره

^۱ ابو داود (۲۸۶/۵).

^۲ تحفة الأحوزي (۴۸۵/۷)، النسائي ن الكبرى (۱۰۰/۶).

^۳ الدر المنثور (۲۳۰/۶).

^۴ الطبري (۲۳۰/۱۹).

سهیری بکن. ^۱ موقتیل له مانای نهم نایه ته دا: ﴿لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ لِيُنَادِيَنَّكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا﴾ ده لئی: خوی گه وره ده فهرموویت: نای مه بن کاتیک بانگی ده کن، وه ناویردی خوتان له

یه کتری بلین: نهی محمد! یان نهی کوی عبدالله! به لکو ریژی لی بگرنو بلین: نهی پیغمبری خودا، نهی فرستاده ی خودا (ﷺ)، رای دوهم له سر مانای نهم نایه ته: ﴿لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ لِيُنَادِيَنَّكُمْ

كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا﴾ نه مه یه: وا مه زانن دعای پیغمبر (ﷺ) که بیكات له که سیك وه ک دعای خه لکی تر رایه، بیگومان دعای پیغمبر (ﷺ) وهرده گیریت بترسن له وهی که دوغاتان لی بکات و له ناو بچن، نیبنو نهی حاتم گیزاپویه تیه وه له نیبنو عباس و حه سنی به سری و عه تبه ی عه وفیه وه والله

أعلم، ^۲ خوی گه وره ده فهرموویت: ﴿قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ يَسْأَلُونَ لِرَبِّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ لَهُمْ آيَاتٍ﴾ به راستی خوا ده زانی و ناگاداره به وانهی له نیوه (به بی مؤله ت) له په نای خه لکی تر وه درده چن به دزیه وه .

موقتیلی کوی حه یان ده لئی: نهو دوو پووانه بوون که به لایانه وه گران بوو دانیشن و گوی له وتاری ههینی (الجمعة) بگرنو خویان ده دایه پال هاوه له کانی پیغمبر (ﷺ) و له په نای نه وانیه پیدزه یان

ده کرد بق نه وهی بچنه دره وه له مزگوت، له بهر نه وهی که س بوی نه بوو له مزگوت بپواته دره وه به نیزی پیغمبر (ﷺ) نه بوی له پژی هه پینیدا، پاش هه ندی گویگرتن له وتاره که، هر که سیك

ده بویست له مزگوت بچینه دره وه به په نهی نیشاره تی بق لای پیغمبر (ﷺ) ده کرد، پیغمبریش (ﷺ) نیزی ددا به بی نه وهی نهو که سه هچ قسه یه ک بکات، چونکه هر که سیکیان

قسه ی بگردایه له کاتی وتاردانی پیغمبردا (ﷺ) جمعه که ی به تال ده بویوه وه. ^۲ سودی ده لئی: نه گه نهو دوو پووانه له گه ل پیغمبر بوونایه (ﷺ) له کومه لیکدا خویان ده دایه پال یه کتری بق نه وهی

ده رنه که ون و پیغمبر (ﷺ) چای پیمان نه که ویت.

ریگری له بیگویی کردنی فهرمانی پیغمبر (ﷺ)

خوی گه وره ده فهرموویت: ﴿فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ﴾ با نهو که سانه ی که له فهرمانی

پیغمبری خوا (ﷺ) خو ده دزنه وه بترسن، واته: خویان لانه دن له ری و پچه و بهرنامه و پیزگرام و سونه تی نهو، چاک بزنان که هرچی قسه و کردار هه یه پیویسته به قسه و کرداری پیغمبر

(ﷺ) بکیشریت، هر قسه و کرداریک له گه ل قسه و کرداری نهو ریک بوو وهرده گیریت، هرچیش ناریک بوو

^۱ الطبري (۲۳۰/۱۹).

^۲ الطبري (۲۳۰/۱۹).

^۳ الدر المنثور (۲۳۱/۶).

وهرناگریټ و دهریتته وه بهسر خاوه‌نه‌که‌یدا با هر که‌سیک بیت خاوه‌ن قسه و کرداره‌که، وه که هر دوو سه‌حیحه‌که و نه‌وانی تریشدا هاتوو له پیغه‌مبه‌ری خواوه (ﷺ) که فرموویه‌تی: (هر که‌سیک کاریک بکات فرمانی نیمه‌ی له‌سر نه‌بیت شو کاره‌ی وهرناگریټ)، که‌واته با بترسنو ناگایان له خویان بیت شو که‌سانه‌ی دژایه‌تی به‌رنامه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا ده‌کن (ﷺ) به په‌نهانی یان به ناشکرا، ﴿أَنْ

تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ﴾ به‌لایه‌ک بیت به‌سر دلاینداو تووشی خاوه‌ناسی و دووویوی و بیده‌چیټی بن، ﴿أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ یانی: یان له دونیادا تووشی کوشتن و شلاق لیدان و به‌ندیخانه یان هر سزایه‌کی تر بین، وه که‌نیمای شه‌مد پړویایه‌تی کردوو له شوو هوریره‌وه ده‌لی: پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فرموویه‌تی: (وینه‌ی من و نیوه وه و وینه‌ی پیاویک وایه ناگریکی کردبیتته‌وه، کاتیک ناگره‌که ده‌وری خوی پووناک کرده‌وه، شو په‌پوله و گیانه‌وره بالندانه خویان ده‌کیشن پیایدا ده‌یانگریټ و به‌ریان نادات و ده‌که‌ونه ناوی ناگره‌که، وینه‌ی من و نیوه‌ش هر وایه، من ده‌ستم گرتوو به نیوه‌وه هه‌تا بؤ نه‌وه‌ی نه‌که‌ونه شو ناگره‌وه و خوتانی لی لاده‌ن، که‌چی نیوه‌سارنکه‌ون به‌سرمداو خوتان هه‌لته‌ده‌نه ناوی).^۱

﴿أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قَدْ يَعْلَمُ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ وَرَبُّكُمْ يُرْمِوْنَ إِلَيْهِ فَيُنْزِلُهُمْ بِمَا عَمِلُوا

وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١٤﴾

خودا دهرانیت نیوه چی ده‌کن

خوای گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ هوشیارین! هرچی له‌ناسمانه‌کان و زه‌ویدا هه‌یه هه‌موو هر هی خوایه. خوای گه‌وره باسی شو ده‌کات که هر خوی خاوه‌نی ناسمانه‌کان و زه‌مین و ناگاداری گشت نه‌ینی و ناشکراکان و ناگایشی له عه‌به‌کانیه‌تی چیان کردوو له کاتی په‌نهانی و ناشکرایاندا، فرموویه‌تی: ﴿قَدْ يَعْلَمُ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ﴾ هم - قد - هه‌ بؤته حه‌قیقه، وه که پیش هم شایه‌ته‌وه فرمووی: ﴿قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ يَسْتَلُونَكُمْ لِوَادًا﴾، وه فرموویه‌تی: ﴿قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الْمُعَوِّقِينَ مِنْكُمْ﴾ واته: بیگومان خوا ده‌زانی به‌و که‌سانه‌تان که سارده‌که‌روه و گه‌رینه‌روه‌ی (موسلمانان له جیهاد). وه فرموویه‌تی: ﴿قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَدِّدُكَ﴾ واته به‌پاستی خوا بیستی و ته‌ی شو و ژنه‌ی که له باره‌ی میرده‌که‌په‌وه گفت و گوی له‌که‌ل نه‌کردی. وه فرموویه‌تی: ﴿فَاتَّبَعْتَهُمْ لَا يُكَذِّبُوكَ وَلَكِنَّ الظَّالِمِينَ بِآيَاتِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ﴾ واته: به‌پاستی نیمه‌ ده‌زانی که بیگومان

^۱ فتح الباری (۴/۴۱۶)، مسلم (۳/۱۳۴۳).

^۲ أحمد (۲/۳۱۲)، مسلم (۲۲۸۴).

نہ وہی کہ نہ وان دہیلین غمبارت دہکات بہ لام بیگومان نہ وان تز بہ دروزن دانانین بہ لگو نہ و
 ستہ مکارانہ نکولی لہ نایہ تہ کانی خوا دہ کمن . وہ فہرمویہ تی: ﴿قَدْ رَأَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ﴾
 واتہ: بہ راستی نئیہ گہ رانی پوخسارت پوو بہ ناسمان دہ بینین. ہموو نہم نایہ تانہ تہ حقیقی کاریان -
 فعل - تیدیہ، وہک بانگ ویز دہ لیت: (قد قامت الصلاة قد قامت الصلاة) بڑ کردن و بہ جیہینانی نویژ،
 وہ خوی گہ ورہ لیرہ دا دہ فہرمویہ تی: ﴿قَدْ يَعْلَمُ مَا أَنْشُرَ عَلَيْهِ﴾ واتہ: خوا خوی ناگای لبتانہ و

شایہ تہ و مسقالہ زہرہ ی لی ون نابتت. وہک خوی گہ ورہ فہرمویہ تی: ﴿وَتَوَكَّلْ عَلَى الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ﴾ (۳۷)
 الَّذِي يَرِيكَ جِئِنَ تَقَوْمُ ﴿۳۷﴾ وَتَقَلُّبِكَ فِي السَّجْدِينَ ﴿۳۸﴾ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿۳۹﴾ واتہ: وہ پشت بہ و خویہ
 بیہ ستہ کہ زالو بہ بہ زہیبیہ، نہ و (خویہ) کہ دہ تبینیت کاتی بہ تہنہا نویژ دہ کہی وہ (دہ بینی)
 نویژ کردنت لہ ناو نویژ کہ رانیدا (کہ پیش نویژیان بڑ دہ کہیت) بہ راستی تہنہا نہ و بیسہری ناگادار. وہ
 فہرمویہ تی: ﴿وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا إِذْ
 تُفِيضُونَ فِيهِ وَمَا يَعْزُبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا

فِي كِتَابٍ مُبِينٍ﴾ واتہ: وہ نہی (محمد ﷺ) تز لہ ہر مہ بہ ست و کاریکدا بیت وہ ہرچی لہ قورشان
 بخوینی و (نئیوہ) ہر کردہ وہیہ کہ بکن بیگومان بہ سہر تانہ وہ شایہ تین، ناگادارین کاتیک دہ پڑنہ
 ناویہ وہ و پڑوی خہریکن و ون نابتت لہ پہرہ ردگارت بہ نہ ندازہی گہ ردیلہیہ کہ نہ لہ زوی و نہ لہ
 ناسماندا وہ نہ بچوکت لہ و گہ ردیلہیہ و نہ گہ ورہ تر لہ و (گہ ردیلہیہ) ہموولہ ناو پہراویکی ناشکرادان.
 وہ فہرمویہ تی: ﴿أَفَمَنْ هُوَ قَائِمٌ عَلَى كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ﴾، واتہ: خوا خوی شایہ تہ بہ سہر

بہندہ کانیوہ لہ وہی دہیکن لہ چاکو لہ خرابہ، وہ فہرمویہ تی: ﴿أَلَا جِئِنَ يَسْتَفْسِحُونَ رَبَّهُمْ يَعْلَمُ مَا
 يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ﴾ واتہ: بیدار بن کاتیک نہ وانہ خویمان دادہ پویشن بہ پویشاکہ کانیان (خوا) دہ زانی
 بہ وہی دہیشارنہ وہ نہ وہی ناشکرای دہ کمن. وہ فہرمویہ تی: ﴿سَوَاءٌ مِنْكُمْ مَنْ أَسْرَ الْقَوْلِ وَمَنْ
 جَهَرَ بِهِ﴾ واتہ: یہ کسانہ (بڑ خوا) نہ وہ تان بہ نہینسی قسہ بکات و نہ وہ تان بہ ناشکرا (قسہ)

بکات. وہ فہرمویہ تی: ﴿وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَعِلْمُهُ سُنتُهَا وَسُجُودُهَا وَمَا كَفَىٰ فِي
 كِتَابٍ مُبِينٍ﴾ واتہ: ہیچ گیانلہ بہ ربک نہی لہ زہویدا مہ گہر لہ سہر خویہ پزقو پڑیہ کہی وہ (خوا)
 دہ زانی شوینی مانہ وہی وہ شوینی لی دہرچوونی، ہمووی نووسراوہ لہ کتیبیکی پوونکہ رہ وہ دا (لوح

محموظ) وہ فرمویں: ﴿وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا

تَسْقُطُ مِنَ السَّمَاءِ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبْرٌ فِي طُلُوعِ الشَّمْسِ وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿۱۸﴾ واتہ:

وہ کیلی ہموو نہینہ کان ہر لای خواہے کہس نایانزانی بیجگہ لہ نہو (خوا) وہ (خوا) دہ زانی چی لہ

وشکانی و دہ ریادا ہہیہ وہ ہر گہ لایہ ک بگہ ویتہ خواروہ وہ خوا پئی دہ زانی و ہر دانہ ویتلہ یہ ک لہ

تاریکیہ کانی زویدا بیت و ہر تہ پو وشکیک ہہ بیت ہر ہموویان لہ کتیبی ناشکرادان (اللوح

المحفوظ) ثاہت و فرمودہ لہ م بارہیہ وہ نیجگار زڈرہ، پاشان لیژدا دہ فرمویں: ﴿وَيَوْمَ يُرْجَعُونَ

إِلَيْهِ﴾ واتہ: نہو پڈڑہی ہموو دروستکاروہ کان دہ گہ پیننہ وہ بق لای خوا، کہ پڈڑی قیامتہ ﴿فَيُنْتَهَمُ

بِمَا عَمِلُوا﴾ واتہ: ہہ والیان دہ داتی کہ لہ دنیا دا چیان کردوہ لہ باش و خراب لہ گہ وروہ بچوک و ہ ک

لہ ثاہت نیکی تردا فرمویں: ﴿يَبْقَى الْإِنْسَانُ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ﴾، واتہ: لہو پڈڑدا نادہمی ہہ والی پی

دہ دریت لہ وہی کہ پیشی خستوہ و دوی خستوہ (لہ چاکہ و خرابہ)۔ وہ فرمویں: ﴿وَرُوضَعِ

الْكَتَابِ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مَشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يَا وَيْلَتَنَا مَا لَ هَذَا الْكِتَابِ لَا يَعَادُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً

إِلَّا أَحْصَاهَا وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا وَلَا يَظِلُّ رُكُوبًا أَحَدًا﴾ واتہ: نامہی کردہ وہ کان دابہش دہ کریت

(دہ دریتہ دہستی راستی چاکان و دہستی چہ پی تاوانباران) نیجا تاوانباران دہ بینی زڈر دہ ترسن لہو

(ہموو تاوان و خرابہ) کہ تیڈیادہ و دہ لین نای ہاوار بق نیئمہ نہم نامہ و دہ فترہ چہ؟ ہیچ

کردہ وہ یہ کی بچوک و گہ وری بہ چی نہ ہیشٹوہ و تواری کردوہ ہر کردہ وہ یہ کیان کرد بیت

(تیڈا) نامادہیہ و پورہ دگارت ستم لہ کہس ناکات۔ بڑیہ لیژدا دہ فرمویں: ﴿وَيَوْمَ يُرْجَعُونَ إِلَيْهِ

فَيُنْتَهَمُ بِمَا عَمِلُوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾ نہو پڈڑہی نہ گہ پیننہ وہ بق لای خوا دہ دستبہ چی ہہ والی

کردہ وہ کانیان پی نہ دات و خواش زانیہ بہ ہموو شتیک... ، سوپاس و ستایش بق خودای ہموو

جیہان، کوتابی سورهتی نورہات سوپاس و ستایش بق خوی گہ وری۔

ته‌فسیری سوره‌تی (الفرقان)
له مه‌ککه‌دا هاتوو‌ته‌ خواروه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا﴾ (۱) الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَهُ يَنْزِلُ
وَلَكَا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ قَدْرًا ﴿تَقْدِيرًا﴾ (۲) ﴿

خوای گه‌وره سوپاس و ستایشی گه‌وره‌یی خوی ده‌کات له‌سه‌ر نه‌و قورنانه پی‌رزه‌ی په‌وانه‌ی
کردوو‌ه بۆ نه‌و پیغه‌مه‌ره به‌پیزه‌ی خوی. وه‌ک له‌ نایه‌تیکی تردا فه‌رموو‌یه‌تی: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَى
عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا﴾ (۱) ﴿فِيمَا يَسْتَدِرُّ بَأْسًا شَدِيدًا مِّنْ لَّدُنْهُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ
الْمَعْلُومَاتِ﴾ (۲) واته: هه‌موو سوپاس و ستایش بۆ نه‌و خوایه‌ی که ناروو‌یه‌تیه‌ خواروه قورنانه بۆ سه‌ر
به‌نده‌ی خوی (موحه‌مه‌د (ﷺ)) و هیهچ جوړه لاریه‌کی تیادا دانه‌ناوه، (کتیبی‌کی) پاست و پایه‌داره بۆ
نه‌وه‌ی نه‌وانه‌ی که باوه‌په‌ی پی‌ ناهینن به‌ سزایه‌کی نذر به‌ تین بترسینیت) له‌ لایه‌ن خوی‌وه‌و مزده‌ش
بدات به‌و باوه‌پدارانه‌ی که کرده‌وه چاکه‌کان نه‌نجام ده‌ده‌ن وه‌ لیره‌شدا ده‌فه‌رموو‌یت: ﴿تَبَارَكَ﴾ له
ته‌فاعه‌له‌وه - تفاعل - هاتوو‌ه (وه‌ک: تکامل) واته: له‌ مه‌زنیکی هه‌میشه‌یی ته‌واوی به‌رده‌وامه‌ویه، ﴿

الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ﴾، ﴿نَزَّلَ﴾ له‌سه‌ر وه‌زنی (فعل)یه، له‌ نذر دووباره بونه‌وه و نذر دابه‌زینه‌وه هاتوو‌ه،
وه‌ک نه‌م نایه‌ته که خوای گه‌وره ده‌فه‌رموو‌یت: ﴿وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي
أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ﴾ واته: به‌و قورنانه‌ی ناروو‌یه‌تیه‌ خواروه بۆ فرۆستاده‌که‌ی وه‌ به‌و کتیبانه‌ش که
پیشتر ناروو‌یه‌تیه‌ خواروه بیگومان کتیبه‌ پی‌شوو‌ه‌کان به‌ یه‌کجار هاتوو‌نه‌ته‌ خوار، به‌لام قورنانه
به‌شبه‌ش و به‌ جیاجیا هاتوو‌ته‌ خواروه نایه‌ت دوا‌ی نایه‌ت و بریار دوا‌ی بریارو سو‌ره‌ت دوا‌ی
سو‌ره‌ت، نه‌م شیوه‌ هاتنه‌ خواروه‌یه به‌هیزتر و توندتره و گرنگی دانه به‌و که‌سه‌ی که نه‌م قورنانه‌ی بۆ
هاتوو‌ته‌ خواروه، وه‌ک خودای مهن هر له‌م سو‌ره‌ته‌دا فه‌رموو‌یه‌تی: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نَزَّلَ

عَلَيْهِ الْفُرْقَانُ جُمْلَةً وَاحِدَةً كَذَلِكَ لِيُثَبِّتَ بِهِ فُؤَادَكَ وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلًا﴾ (۳) ﴿وَلَا يَأْتُونَكَ بِسَلْإٍ إِلَّا جُنُودًا

بِالْحَقِّ وَأَحْسَنَ تَسْوِيرًا﴾ واته: وه‌ نه‌وانه‌ی بی‌په‌روا بوون ده‌یان وت بۆچی (موحه‌مه‌د (ﷺ)) هه‌موو قورنانه
به‌ یه‌کجار بۆ دانه‌به‌زینراوه‌ نا به‌و جوړه (دامانه‌به‌زاندوو‌ه) بۆ نه‌وه‌ی دل‌ی تو (نه‌ی موحه‌مه‌د (ﷺ)) به‌و
قورنانه دامه‌زراو به‌هیز بکه‌ین وه‌ (به‌و بۆنه‌یه‌وه) نایه‌تانی خۆم ناردن به‌ره‌به‌ره، هر نه‌وونه‌و
مه‌سه‌لیکت بۆ بی‌نن (له‌ ره‌خنه و پی‌شنیاره نابه‌جیکانیان) نی‌مه وه‌لامه‌که‌یمان بۆ تو هیناوه به‌ پاستی و

جوانترین پوون کردنه وه. بۆچی لیره دا ناوی بردووه به جیاکه ره وه - الفرقان - چونکه هه ق له ناهه ق و پئی راست له گومپایی و شاره زایی له سه رلیتیشیواوی و حه رام له حه لال جیا ده کاته وه ﴿عَلَّ عَبْدِهِ﴾ نه مه یش وه سفر و پیزیکه له خوای گه وره وه بۆ پیغه مبه ر ﴿﴾ که به عه بدی خۆی ناوی هیتاوه. وه ک چۆن له شه وی نیسپادا له به پیزترین کاتی ژانیدا به و شیوه یه وه سفی کردووه فه رموویه تی: ﴿سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ﴾ واته: پاک و بیگه ردی بۆ نه و زاته ی که شه و پوه ی کرد به بنده ی خۆی له شه و یکنکا. وه له کاتی هانا و پارانه و یشدا له لای خودا، خوای گه وره وه سفی کردووه به بنده ی خۆی، ﴿وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ يَدْعُوهُ كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِيَدًّا﴾ واته: وه بنده ی خوا (محمد ﴿﴾) که هه ستا له خوا بیاریته وه (و بیبه رستیت) (بیپروا کانی مه ککه) نزیک بوو دابارن به سه ریدا. وه هه روه ها له کاتی ناردن قورشان و په وانه کردنی فریشته یشدا هه ر به و شیوه یه وه سفی کردووه فه رموویه تی: ﴿بَارِكْ الَّذِي نَزَّلَ الْقُرْآنَ عَلَى عَبْدِهِ لَمَّا لَوْ كَانَ لِعَالَمِينَ نَزِيرًا﴾ واته: گه وره و پیروزه نه و زاته ی که فورقان (قورشان) ی بۆ سه ر به بنده ی خۆی ناردرته خواره وه تا ترسینه ر بیت بۆ هه موو جیهانیان وه که ده فه رموویت: ﴿لِلْعَالَمِينَ نَزِيرًا﴾ بۆ نه وه ی بیپته ناگادار که ره وه بۆ هه موو جیهانیان. واته: پیغه مبه ری ﴿﴾ تاییه ت کردووه به و کتیبه ی که شیکه ره وه یه و نذر مه زن و ناشکرا و ته ندو به هیزه که ﴿لَا يَأْنِيهِ الْبُطُلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَرْجُلٌ مِّنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ﴾ واته: به تال پوه ی تی ناکات نه له ئیستاو نه له دواپۆژدا (نه به لیکه م کردن نه به لیزیا د کردن) چونکه نیدراوه ته خواره وه له لایه ن (خوای) کاردروستی ستایش کراوه وه. نه و قورثانه ی که خودا کردوویه تی به جیاکه ره وه یه کی نذر مه زن، بۆیه به و شیوه یه وه سفی کردووه، چونکه په یامیکه بۆ هه موو که سیک که ناسمان به سه ریوه بیت و له سه ر زه مین نیشته جی بیت، وه ک پیغه مبه ر ﴿﴾ فه رموویه تی: (په وانه کرام بۆ سوو ره شیش)، وه فه رموویه تی: (پینچ شتم پیدراوه که به هیچ یه کیک له پیغه مبه ره کانی پیش خۆم نه دراوه) یه کیک له وانه ی باسی کردووه فه رموویه تی: (پیغه مبه ر هه بووه به تاییه تی بۆ هۆزه که ی خۆی په وانه کراوه من په وانه کراوم بۆ خه لکی به گشتی)،^۱ وه خوای گه وره فه رموویه تی: ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ﴾ واته: بلئی: نه و که سه ی منی ناروووه هه ر نه و خاوه نی ناسمانه کان و زه مینه، نه و خودایه ی به هه ر

^۱ احمد (۱۴۵/۵).

^۲ فتح الباری (۶۳۴/۱).

شتتیک بفرمویت ببه ده بیت، وه هر نه وه زیندوش ده کاته وه ده شمزینی، وه به و شتیوه یه ش لیره دا ده فرمویت: ﴿الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ تَقْدِيرًا﴾ واته: نه زاته ی که ده سلات و مولکی ناسمانه کان و زوی می نه وه و هیچ مندالی بق خوی بریار نه داوه و کس هاوبه شی نیه له فرمانره وایی و مولک و داریدا وه هموو شتتیکى دروست کردوه وه نه ندازه ی بق دیاری کرد به چاکی. خوی گوره باسی بی عیبی خوی کردوه که کسى نه کردوه به کورپو شریکی خوی، پاشان فرمویه تی: ﴿وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ تَقْدِيرًا﴾ واته: هموو شتتیک جگه له خوی گشت دروستکراوی نه وه و هر نه و به ختوی کردون، خوی هموو شتتیکه و خاوه ن و په روره رنده یه تی و له ژیر ده سلات و بریارو فرمانی نه و دایه و لئی ده رناچیت.

﴿وَإِخْتَدُوا مِنْ دُونِهِ ءَالِهَةً لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ وَلَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَلَا

يَمْلِكُونَ مَوْتًا وَلَا حَيَاةً وَلَا شُورًا ﴿٢﴾﴾

باسی نه فامی موشریکه کان

خوی گوره ده فرمویت: ﴿وَإِخْتَدُوا مِنْ دُونِهِ ءَالِهَةً لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ وَلَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا﴾ واته: بیجگه له خوا چند په رستراویکیان بق خویان بریار داوه که هیچ شتتیک دروست ناکه ن به لکو خوشیان دروست کراون ده سه لاتیان نیه بق خویان نه زیان نه سوود و قازانج. خوی گوره باسی نه فامی بت په رستان ده کات که بیجگه له خوا کسى تر ده په رستن، نه و خوایه ی که هر خوی وه دی هینه ری هموو شتتیکه و خاوه نی گشت بریاریکه، نه وه ی مه یلی لی بیت ده بیت و نه ویشی مه یلی لی نه بیت نابیت، که چی نه و نه فامانه نه و بتانه ده په رستن له گه ل خوادا که توانای دروست کردنی باله می شوله په کیان نیه، به لکو خویان دروست کراون و ناتوان قازانج و زهره ر به خویان بگه یه نن، که واته چون قازانج به و که سانه ده گه یه نن که ده بیان په رستن، ﴿وَلَا يَمْلِكُونَ مَوْتًا وَلَا حَيَاةً وَلَا شُورًا﴾ واته: هر وه ها مردن و زیان و زیندوو بوونه وه ی خویان به ده ست نیه، یانی: هیچی له وانه بیان به ده ست نیه، به لکو هموو ی به ده ست خوی گوره په ونه و ده مرزینی و، وه هر نه ویشه خه لکی جاریکی تر زیندوو ده کاته وه له پژی قیامه تدا له یه که م که سه وه هتا دواین که س، ﴿مَا خَلَقَكُمْ وَلَا بَعَثَكُمْ إِلَّا كَفَّيْسٍ وَجِلْدًا﴾ واته: دروست کردنی هممووتان (له سه ره تاوه) و زیندوو کردنه و تان وه ک (دروست کردن و زیندوو کردنه وه ی) ته نها که سیک وایه. وه فرمویه تی: ﴿وَمَا أَمْرُنَا

إِلَّا وَحِدَةً كَلَّتِجٌ بِالْبَصْرِ ﴿۱۸﴾ واته: وه فرمانی نئمه تهنها یهك جاره وهك چاوتروكاندنئيك وايه (له

خیزاییدا). وه فرموویهتی: ﴿فَلَمَّا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ ﴿۱۷﴾ فَإِذَا هُمْ بِالسَّاهِرَةِ﴾ واته: بیگوومان نئو

زیندوووبونهویه هه ریهك نهعهتهیه، نئیر کو توپه نهوهتان له دهشتئیکی سهی کاکئی به کاکیدا. وه

فرموویهتی: ﴿إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ﴾ واته: تهنها شریخو

دهنئیکی گهوره دئیت نئیر کو توپه همووتان (به کومهلی) لای نئمه ناماده کراون. خوا ئو خواهیه به که

هیچ پهستراویک نیه غهیری ئو پهروه رینئیش هه ر خویهتی، عیبادت تهنها بق ئو نه بیئت دروست نیه

هه رچی هه ز بکات و ده بکات و هه رچیش هه ز نه کات نایکات، خودایه که که نه کوپی هیه و نه باب، نه

شهریک و نه هاوتان و نه هاووینه و نه بریکار و نه وه زیری هیه، به لکو خودایه کی تاك و تهنهایه و بی نیاز و

جئینبازه، کهس له و نه بووه و له هیچ کهس نه بووه هه رگیز که سئیش نهیتوانیبوو هه مبهری بیئت.

﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا آفَاكُ أَقْرَبَهُ وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ فَقَدْ جَاءُوا ظُلْمًا وَزُورًا ﴿۱۹﴾ وَقَالُوا

أَسْطِيزُ الْأُولَئِكَ أَكْتَبْنَاهَا فِيهِ تَمَلُّ عَلَيْهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿۲۰﴾ قُلْ أَنْزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ فِي

السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ عَلِيمًا رَحِيمًا ﴿۲۱﴾﴾

قسهی خوانه ناسان له بهاری قورلنا نهوه

خوای گهوره ده فرموویت: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ خوای گهوره باسی کهله پوتی و بی ئاوهزی و

نه فامی ئو خوانه ناسانه ده کات کهچی ده بهاری قورلان ده لئین ﴿إِنْ هَذَا إِلَّا آفَاكُ﴾ واته: ئمه هه موو

درویه که ﴿أَقْرَبَهُ﴾ واته پیغه مبهه ﴿﴾ خوی هه لی به ستوو، ﴿وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ﴾

یارمهتی له خه لکی تروه رگرتوو هه تا کوی کردوو نه ته وه، خوای گه ورهش وه لامیان ده داته وه و

ده فرموویت: ﴿فَقَدْ جَاءُوا ظُلْمًا وَزُورًا﴾ واته: ئهوانه خویمان درویان هه له به ستوو وه قسهی په پووچ ده کهن

خوشیان چاک ده زانن قسه کانئان په پووچه، دروش له گه ل خویماندا ده کهن، که ده لئین: ﴿وَقَالُوا أَسْطِيزُ

الْأُولَئِكَ أَكْتَبْنَاهَا﴾ چیرۆکی پئیشینانه له کتیبه کانی پئیشه وه وه ری گرتوو داوای کردوو به بۆ

بنووسن ﴿فِيهِ تَمَلُّ عَلَيْهِ﴾ واته: ده خوینرتته وه به سه ریدا ﴿بُكْرَةً وَأَصِيلًا﴾ سه ر له به یانی و

ئێواران، ئهم قسه یه ئه وه نده بیبایه خ و سووک و بیترخه هه موو که سیك ده زانئێ پاست نیه، چونکه

گومانی تئیدا نیه و خه لئیکی زۆر چاک ده زانن که محمد ﴿﴾ هیچ شاره زاییه کی له نووسیندا نه بووه نه

له سه ره تایی ته منه یه وه نه له کوتایی ته منه نئیشیدا، وه له سه ره تایی له دایک بوونیه وه له ناو ئه واندا

گوره بووه و ته منی به سر بردووه هتا له ته منی چل سالیذا خوا په واتهی کرد، نه وان ناگاداری هاتوچو و پاکي و چاکه خوازو و نه مانه ت و راستگویی بیون، وه ده یانزانی که زور دووره له درو و به دره و شتی و همو په و شتیکی ناشیرین، نه وه بو هر له مندالیوه هتا بو به پیغه مبر (ﷺ) به (محمدي نه من) ناویان ده هینتا، چونکه ده یانناسی چهنده چاکه خوازو راستگویی، وه خستی خودای گوره نه و پزهی لی ناو کردی به پیغه مبر (ﷺ) ده ستیان دایه نورمنایه تی کردنی و نه و قسه پوپوچ و دور له راستیانه یان ده رباره ی نه کرد، همو که سیتی ژیر ده یزانی که پیغه مبر (ﷺ) پاکو بیگه رده و دور له و قسانه وه که نه وانه ده یکن، له و درو یانه که هلیان ده به ست، جاری ده یانگوت جادو گره و جاری ده یانگوت شاعر و جاری ده یانگوت شیت و جاری تر ده یانگوت دروزنه، خوی گوره ده فرموویت: ﴿ أَنْظِرْ كَيْفَ صَرِيحًا لَكَ الْأَمْثَلُ فَضَلُّوا فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيحًا ﴾ واته: سهیرکه چون نمونه (ی پوچ) بؤ تو دیننه وه به و هیوه گومر ابیون شیر ناتوانن رنگای حوق و راستی بدوزنه وه. خوی گوره لیره دا وه لاسی نه و لاساری و درو کردنه یان ده داته وه و ده فرموویت: ﴿ قُلْ أَنْزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ الْغَيْبَ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ﴾، واته: (نه ی موحه مه د (ﷺ)) بلی زاتیک نار دوویه تبه خواره وه که همو نه پنی ناسمانه کان و زوی ده زانیت. یانی: نه و که سه ی که قورنای نار دووه پره له ده نگو باسی خه لکی هر له نه وه له وه هتا دواپی، هه والیکي راست و دروسته که پیک به رامبره له که ل پو و اوه کانداه ده روه له پابردو و او له مه و دواپش، ﴿ الَّذِي يَعْلَمُ الْغَيْبَ ﴾ نه و خودایه ی که ناگاداری نه پنیه کانی ناسمانه کان و زه مینه ناگای له نه پنیه کانیان هیه وه که چون ناگاداری ناشکر کردنیانه، پاشان خوی گوره ده فرموویت: ﴿ إِنَّهُمْ كَانُوا غُفُورًا رَحِيمًا ﴾ واته: به راستی نه و (خوا) لیبوره ی میهره بانه، یانی بانگیان ده کات که ته و به بکن و بگه پزنه وه بؤ لای به زهی نه و نه و نده فراوانه همو شتیک ده گزیته وه، چونکه خودا زور به سه بره، هر که سیک ته و به بکات ته و به که ی لی قبول ده کات. نه و خوانه ناسانه له که ل همو بی دینی و خرابه کاری و به دره و شتی و بوختان هه لبه ست و لاساریاندا له که ل پیغه مبر (ﷺ) و قورنندا ده یکن، که چی خوی گوره داویان لی ده کات که ته و به بکن و بگه پزنه وه بؤ لای و موسلمان بین و پی راست بگرنه به ر. وه ک خوی گوره له نایه تیکی ترده ده فرموویت: ﴿ لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ ثَالِثُ ثَلَاثَةٍ وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا إِلَهٌ وَاحِدٌ وَإِنْ لَمْ يَنْهَوْا عَمَّا يُعْلَمُونَ لَيَسِّنَنَّ اللَّهُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابَ أَلِيمٌ ﴿٧٢﴾ أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لَهُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ واته: سویند به خوا به راستی بیواوه پ بیون نه وانه ی که وتیان بیگومان خوا به کیکه له و سی خوا (که بریتین له په روه ریکارو عیسا و دایکی) له

کاتیکدا) هیچ پارس تراویک نیه بیجگه له تهنه خوابهک وه نهگه رازنه هیتن له و ته ناره و او به دانه سویتد به خوا سزایه کی به نازارو سهخت دوچاره ئه وانه یان ئه بی که بیباوه پ بون ، دهی نایا بق توبه ناکه ن و ناگه پینه وه بق لای خوا؟ و داوی لیبوردنی لی ناکه ن؟ له کاتیکدا خوا لیبوردی میهره بانه . وه فهرموویه تی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ فَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ فَمَا كُفُّوا عَنْ عَدَابِ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمْ صَرَفٌ﴾ واته: به راستی ئه وانه ی که نازاری پیباو ژنه بپواداره کانیان داو له پاشان په شیمان نه بوونه وه نه وه بق ئه وان هه یه سزای دوزخ، سزای (ناگری) سویتنه . چه سنی به سری ده لی: سه سری ئه و گه وره یی و خاوه ن پزیزی خودا بکن، دوسه کانی ده کوژن، که چی هر بانگیان ده کات بق توبه کردن و ژیر به زهی خوی.

﴿وَقَالُوا مَالِ هَذَا الرَّسُولِ يَأْكُلُ الطَّعَامَ وَيَمْشِي فِي الْأَسْوَاقِ لَوْلَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مَلَكٌ فَيَكُتُبُ مَعَهُ نَذِيرًا

۷) أَوْ يُقَالُ إِنْ كُنَّا نَدْعُو هَذَا رَسُولًا لَوْ نَخْبَأُ مِنْكَ اللَّهُ جَنَّاتٍ يَدْخُلُ فِيهَا الْجَنَّةُ وَالْجَنَّةُ مُقَرَّبَةٌ ۚ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ

بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾ أَنْظِرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيحًا ﴿٩﴾ تَبَارَكَ الَّذِي

إِنْ شَاءَ جَعَلَ لَكَ خَيْرًا مِنْ ذَلِكَ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَيَجْعَلُ لَكَ فُجُورًا ﴿١٠﴾ بَلْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا

وَأَعْتَدْنَا لِمَنْ كَذَّبَ بِآيَاتِنَا سَعِيرًا ﴿١١﴾ إِذَا رَأَوْهُمُ مِنَ مَكَانٍ بَعِيدٍ سَمِعُوا مَا يُنْفَخُ وَإِذَا الْفُجُورُ

مِنْهَا مَكَانًا ضَيِّقًا مُقَرَّبِينَ دَعَوْا هُنَالِكَ ثُبُورًا ﴿١٢﴾ لَا تَدْعُوا الْيَوْمَ ثُبُورًا وَجِدًا وَادْعُوا ثُبُورًا كَثِيرًا ﴿١٣﴾

قَسَمِي خَوَانِه ناسان به رامبه ره پیغه مبهرا ﴿١٤﴾ و وه لام دانه وه یان و باسی چاره نووسی خوانه ناسان

خوای گه وره باسی سه ربیچی و لاساری خوانه ناسان ده کات که باوه پ به هق ناکه ن به بی ئه وه ی

هیچ به لگه به کیان به دهسته وه بیت، جگه له چه ند قسه به کی بی سه رو بن و بی مانا، ﴿وَقَالُوا مَالِ هَذَا

الرَّسُولِ يَأْكُلُ الطَّعَامَ﴾ واته: ده یانوت ئه مه چون پیغه مبهریکه خواردن ده خوات وه ک ئیمه چون

خواردن ده خوین، هر شتی که ئیمه پیویستمان پیی بییت ئه ویش پیویستی پییه تی، ﴿وَيَمْشِي فِي

الْأَسْوَاقِ﴾ واته: هاتوچی ناو بازار ده کات بق کاری بازگانی و بژیوی وه ده ست هیتان، ﴿لَوْلَا أُنزِلَ إِلَيْهِ

مَلَكٌ فَيَكُتُبُ مَعَهُ نَذِيرًا﴾ ده لئین: چاک و ابوو فریشته به که بهاتابه بق لای له لایه ن خاوه بق ئه وه ی

له گه لی ترسینه ر بیت، شایه تی بدات، که ئه وه ی ئه و خه لکی بق بانگ ده کات راسته، ئه مه وه ک ئه و

قسه ی فیرعه ون وابه که خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿فَلَوْلَا أَلْقَىٰ عَلَىٰ سُرَّةٍ مِنْ ذَهَبٍ أَوْ جَاءَ مَعَهُ

الْمَلَكُ مَقَرَّنًا﴾ واته: ده بچی بازنه ی نالتونی پی نه دراوه؟ (نهگه راست ده کات) یان

فریشتہی (کہاوی دہری) لہگہ لدا نہ ماتووہ. ہر بہو شیوہ بہ نہم خوانہ ناسانہش ہر وا دہ لئین یہک
 سروشتیان مہیو دلہ کانیان وک یہک، بڑیہ نئین ﴿أَوْ يُنْفِقْ إِلَيْهِ كَفْرًا﴾ واتہ: یان گہ نجینہ یہ کی بق
 فری درایہ. یانی: زانیاری و گہ نجینہی ببویہ و لہگہ لی بویہ و لئی ببہ خشیاہ، یان باخینکی ببویہ
 لہگہ لی بگہ پایہ بق ہر شوینتیک بڑیشتاہ لئی بخواردایہ، نہم بق خوا زقر ناسانہ بہ لام کاری خوا پ
 لہ کارزانیہ و خوی دہ زانی چی چاکہ بق مہردم ﴿وَقَالَ الظَّالِمُونَ إِن تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَّسْحُورًا﴾
 واتہ: ستہ مکاران گوتیان ئیوہ ہر شوین کہ سیک دہ کہ ون کہ جادووی لی کراوہ، خوی گہ و رہش
 دہ فرموویت: ﴿أَنْظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا﴾ واتہ: سہیرکہ نہوانہ چون قسمی پھوپھ
 دہ دہ نہ پال تو دہ لئین: جادو و گہ رہ و جادووی لیکراوہ و شیتہ و درؤزنہ و شاعرہ، قسہ کانیان مہمو
 پھوپھ و، ہر کہ سیک تزئیک نارہ زوی مہ بیت و ہوشمہ ندبیت بھویان پی ناکات، دہ زانیت درؤزنو
 نہو قسانہ مہ لبہ ستہ، بڑیہ خوی گہ و رہ فرموویہ تی: ﴿فَضَلُّوا﴾ واتہ: پئیان ون کردوہ لہ پئی
 پاست لایان داوہ ﴿فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيحًا﴾ واتہ: ناتوانن پئگای پاست بگرہ بہر، چونکہ ہر
 کہ سیک لہ پئی پاست تراز، سہری لی تیک دہ چیت و نازانی پو لہ کوئی بکات، چونکہ ہق ہر
 یہ کیک و بہرنامہ کہ پیش یہک بہرنامہ یہ و بہ یہ کہ وہ بہ ستراوہ، پاشان خوی گہ و رہ پیغہ مہرہ کہی ﴿وَلَا
 نَاكِدَارَ دِهَكَاتِ نِهْ گَر مہ لی لی بیت لہوہ چاکتر دہ داتی لہ دنیا دا لہوہی نہوانہ نہ یلین وک
 دہ فرموویت: ﴿تَبَارَكَ الَّذِي لِنَا سَاءَ جَعَلَ لَكَ خَيْرًا مِّنْ ذَلِكَ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَيَجْعَلُ لَكَ
 قُصُورًا﴾ واتہ: گہ و رہ پیرؤزہ نہو زاتی نہ گہر ببہ ویت (لہ دنیا دا) چاکتر لہوہ (ی بھویان دہ لئین)
 بؤت ساز دہ دات باخاتیک کہ پھویارہ کان بہ زئیراندا دہ پوات وہ چہ ند کوشکت بق فرماہم دئینی.
 مواہید دہ لی: لہوہ چاکتر ہر لہ دنیا دا، وہ دہ لی: قورہ بیشیہ کان مہمو خانوویہ ک لہ بہر د دوست
 کرابیت پئی دہ لئین کوشک گہ و رہ بیت^۱ یان بچوک، خوی گہ و رہ دہ فرموویت: ﴿بَلْ كَذَّبُوا بِالسَّاعَةِ
 وَأَعْتَدْنَا لِمَنْ كَذَّبَ بِالسَّاعَةِ سَعِيرًا﴾^۲، یانی بڑیہ نہوانہ نہو قسانہ دہ کن چونکہ بھویان بہ قیامہ ت
 نیہ و بہ تہمای نین و نایانہ وی شاردہ زای پئی پاست بین، بہ لکو نہو بھوانہ کردنہ یان بہ پڑئی قیامہ ت
 وایان لی دہ کات نہو قسانہ بکن، ﴿وَأَعْتَدْنَا﴾ ناگری جہہ نہ ممان نامادہ کردوہ ﴿لِمَنْ كَذَّبَ

^۱ الطبری (۲۴۳/۱۹).

^۲ واتہ: (پاست ناکن وانیہ) بہ لکو نہوانہ باوہ پیان بہ پڑئی دوابی نیہ وہ ئیمہ نامادہ مان کردوہ بق کہ سی باوہ پی بہ
 پڑئی دوابی نہ بیت ناگری مہ لگہ ساوہ.

بِالسَّاعَةِ سَعِيرًا ﴿بۆهه رکه سیك که قیامت به درو بزانی. واته: سزایه کی گه رمی زود به ژانه که س به رکه ی ناگریت، خوی گه وره ده فه رموویت: ﴿إِذَا رَأَوْهُمْ﴾^۱، یانی: جهه نه م ده یان بینیت ﴿مِنْ مَّكَانٍ بَعِيدٍ﴾ واته: له دوروهه له گوره پانی قیامتدا - مه حشردا - ، ﴿سِعْوًا لَهَا تَقِيظًا وَزَفِيرًا﴾ واته: گویان له ناله و نرکه ی جهه نه م چه نده به داخه بۆیان، وهک خوی گه وره له نایه تی تردا ده فه رموویت: ﴿إِذَا أَلْفَا بِهَا سَعْوًا لَهَا شَيْهًا وَهِيَ تَنُورُ ﴿۷﴾ تَكَادُ تَمَيَّرُ مِنَ النَّعِيظِ﴾^۲، واته: نه ونده توریه له خوانه ناسان خه ریکه له داخا پارچه پارچه بییت، نیام نه بو جهه عفری کوری جهه ریر ده لی: له نیینو عه باسه وه ده لی: که پیایوئیک پاده کیشریت بۆ ناو ناگر، ناگره که کرژ ده بییت و ده چیتوه وه یک ، خوی په حمان ده فه رموویت پیی: چیته تز؟ ناگره که نه لیت: نه و پیاووه داوام لی ده کات بیپاریزم، ده فه رموویت: عه بده که م په وانه که ن، نه و پیاووه پاده کیشریت بۆ ناو ناگره که و نیژی: نه ی په روه رنده م من گومانم وانه بو به تو، خوی گه وره یش ده فه رموویت: نه ی گومانم چون بوو؟ پیاووه که ده لیت: به هیوای به زهی ترم که بمگریته وه. خودا ده فه رموویت: عه بده که م په وانه بکن، نه و پیاووه پاده کیشریت بۆ ناو نه و ناگره، نه و ناگره ناله و نرکه ی لیوه دیت بۆی وهک هیستریک چون ده پرمینیت بۆ جو، ناله و نرکه ی لیوه دیت هیچ که س نامینیت لی نه ترسیت،^۳ نه م فه رمووده یه سه نه کانی پاسته. وه عبدالرزاق پویایه تی کردوهه له عوبهیدی کوری عومه یروه له مانای نه م نایه تدا ﴿سِعْوًا لَهَا تَقِيظًا وَزَفِيرًا﴾ ده لی: جهه نه م ناله و نرکه ی لیوه دیت هیچ له فریشته نزیکه کان و پیغه مبه ره مورسه له کانیش خویان بۆ ناگریت و به پودا ده که وین و گیانیا ن دیته له رزه له ترساندا، هه تا نیبراهیم پیغه مبه ر (سه لامی خوی لی بیت) به سه ر نه ژتوکانیدا ده که ویت و نه لی: نه ی په روه رنده م نه مری داوای هیچ شتیکت لی ناکم ته نها خۆم نه بییت.^۴ پاشان خوی گه وره ده فه رموویت: ﴿وَإِذَا أَلْفَا بِهَا مَكَانًا صَبِيحًا مُقَرَّبِينَ﴾^۵، قه تاده ده لی: له نه بو نه یویه وه له عبدالله ی کوری عه مره وه هاتوه که ده لی: وهک ناسنی سه ری رم وایه نه ونده ته نگه لانه.^۶ ﴿مُقَرَّبِينَ﴾ پیوه ند

^۱ واته: کاتیک (نه م ناگره) نه وان ده بینیت.

^۲ الملك (۷-۸)، واته: کاتیک که فری درانه ناویه وه له و نۆزه خوه لووره و نرکه یه که ده بیست و نه و ده کولیت و جوش ده خوات، نزیکه (نۆزه خ) له رقاندا پاره پاره بیی.

^۳ الطبري (۲۷۰/۹).

^۴ عبدالرزاق (۱۷/۳).

^۵ واته: وه کاتیک فری دهرینه جیکایه کی ته نگ له نۆزه خدا به جوت کراوی ده ست و قاچ و ملیان له کورت و زنجیردا.

^۶ الدر المنثور (۲۴۰/۶)، الزهد لابن المبارك في الزوائد (۸۶).

کراون، نه بو صالح ده‌لی: ده‌ستیان له پشتیانوه شه‌ته‌ک ده‌دریت، ﴿دَعُوا هَٰذَا لِكُمْ ثُبُورًا﴾،^۱ یانی داوا ده‌که‌ن زوو بمرن، هه‌ناسه‌ی نا‌ثومیدی مه‌لده‌کیشن و هاوار ده‌که‌ن ﴿لَا تَدْعُوا الْيَوْمَ ثُبُورًا وَاحِدًا﴾،^۲ ﴿وَادْعُوا ثُبُورًا كَثِيرًا﴾ واته: به‌لکو داوای مردنی نذر بکن.

﴿قُلْ أَذَلِكُمْ خَيْرٌ أَمْ جَنَّةُ الْخُلْدِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ كَانَتْ لَهُمْ جَزَاءً وَمَصِيرًا ﴿۱۵﴾ لَمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ خَالِدِينَ كَانَتْ عَلَىٰ رَبِّكَ وَعْدًا مَّسْئُومًا ﴿۱۶﴾﴾

ناگر چاکتره یان به‌ه‌شت

خوای گوره ده‌فه‌رموویت: ﴿قُلْ أَذَلِكُمْ خَيْرٌ أَمْ جَنَّةُ الْخُلْدِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ كَانَتْ لَهُمْ جَزَاءً وَمَصِيرًا﴾،^۲ خوای گوره ده‌فه‌رموویت: ئە‌ی محمد (ﷺ) ئە‌وه‌ی که بۆمان باس کردی له مالی ئە‌و به‌دبه‌ختانه‌ی که به دەم و چاودا پاده‌کیشترین بۆ ناو جه‌مه‌نم، که نذر به تووه‌یی و پوه‌یی ناشیرین و ناله و نرکه‌یه‌کی نذر ترسناکه‌وه پیشوازیان لێ ده‌کات و که‌سیش نایه‌ت به هانا‌یانه‌وه به زنجیر‌کراوی هه‌ر ده‌مینه‌وه. ئە‌مه باشه یان ئە‌و به‌ه‌ه‌شته هه‌ر داوایی نه‌هاتوه که خودای گوره به‌ئینی داوه به خو‌پاریزان له عه‌به‌دکه‌نی ناماده‌ی کردوه و کردوه‌تیه پادا‌شتیکی چاره‌نوس ساز بۆیان به‌ه‌زی ئە‌و گو‌پراه‌یه‌یان بۆ خودای گوره له دنیا‌دا، که شو‌ئینی حه‌وانه‌وه و نی‌سترا‌حه‌تیانه تا هه‌تا هه‌تایه ﴿لَمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ خَالِدِينَ﴾ هه‌رچی ئاره‌زوو بکن له‌وی هه‌یه، له خو‌اردن و خو‌اردنه‌وه و جلو‌به‌رگ و شو‌ئین و پله‌وپایه‌وه هه‌ر شتیکی تر، نه چاوی بینویه‌تی و نه گو‌ی بیستویه‌تی و نه هه‌رگیز به دلی که‌سیشدا هاتوه، ئە‌مانه به‌رده‌وام به‌و شیویه ده‌ژین هه‌رگیز لینی ده‌رنانچن تا هه‌تا هه‌تایه هه‌ر ده‌مینی و برانی به‌سه‌ردا نایه‌ت و له‌ناو ناچی و داواش نا‌که‌ن لینی ده‌رچن، ئە‌مه‌یش یه‌کیکه له‌و به‌ئینه‌ی که خوا داویه‌تی به عه‌به‌دکه‌نی و پزێنکه پی‌ی به‌خشیون، بۆیه فه‌رمویه‌تی: ﴿خَالِدِينَ كَانَتْ عَلَىٰ رَبِّكَ وَعْدًا مَّسْئُومًا﴾،^۳ یانی ده‌بی هه‌ر بیته‌دی، به‌و شیویه‌ی که ئە‌بو جه‌عفری کوه‌ی جه‌ریر له هه‌ندی له زانا‌یانی زمانی عه‌ره‌بیه‌وه گپ‌راه‌یه‌تیه‌وه له‌مه‌دا که خوای گوره

^۱ واته: له‌ویدا داوای تیا‌چوو‌ن و مردن ده‌که‌ن.

^۲ واته: ئە‌م‌رۆ داوای تنه‌ها مردنیک مه‌که‌ن.

^۳ واته: بلی نایا ئە‌مه چاکتره یا ئە‌و به‌ه‌ه‌شته هه‌میشه‌یه‌ی که به‌ئین دراوه به پارێزکاران که پادا‌شت و سه‌ره‌نجام نارامیانه.

^۴ واته: به هه‌میشه‌یی و بی‌پرا‌نه‌وه ئە‌وه به‌ئینیکه له لایه‌ن په‌روه‌ر‌دگاره‌وه، ئە‌و لینی په‌ر‌پرس‌یاره.

فهرموویتی: ﴿وَعَدَا مَسْئُولًا﴾ واته: به‌تینیکه و هر دیتهدی،^۱ بهم شیوه‌یه‌یه له‌م سورته‌دا باسی ناگرو پاشان باسی خه‌لکی ناو به‌هشت ده‌کات، وه‌ک خوی گوره له سورته‌ی (الصافات) پشدا باسی حالو گرزهرانی خه‌لکی به‌هشتو که‌یف کردنو خوش راپوراندیان ده‌کات پاشان ده‌فهرموویت:

﴿أَذَلَّكَ خَيْرٌ تُرْزِلَا أَمْ شَجَرَةُ الزُّرْمِ ﴿۱۶﴾ إِنَّا جَعَلْنَاهَا فِتْنَةً لِلظَّالِمِينَ ﴿۱۷﴾ إِنَّهَا شَجَرَةٌ تَخْرُجُ فِي أَصْلِ الْحَبِيرِ ﴿۱۸﴾ طَلَعَهَا كَأَنَّهٗ رُءُوسَ الشَّيَاطِينِ ﴿۱۹﴾ فَأَنَّهُمْ لَا يَكُونُ مِنْهَا فَمَا لَوْ مِنْهَا الْبَطُونَ ﴿۲۰﴾ ثُمَّ إِنَّ لَهُمْ عَلَيْهَا لَشَوَابًا مِّنْ حَبِيرٍ ﴿۲۱﴾ ثُمَّ إِنَّ مَرْجِعَهُمْ لَإِلَى الْحَبِيمِ ﴿۲۲﴾ إِنَّهُمْ الْقَوَا عِبَادَةٌ مُّصَالِينَ ﴿۲۳﴾ فَهُمْ عَلَىٰ آثَرِهِمْ يَهْرَعُونَ ﴿۲۴﴾﴾

﴿وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَقُولُ مَا أُنْتُمْ إِلَّا ضَلَلْتُمْ عِبَادِي هَؤُلَاءِ أَمْ هُمْ ضَلُّوا السَّبِيلَ ﴿۲۷﴾ قَالُوا سُبْحٰنَكَ مَا كَانَ يُبٰغِي لَنَا أَنْ نَتَّخِذَ مِنْ دُونِكَ مِنْ أَوْلِيَاءَ وَلٰكِنْ مَتَّعْتَهُمْ وَءَابَاءَهُمْ حَقِّ نَسُوا الذِّكْرَ وَكَانُوا قَوْمًا بُورًا ﴿۲۸﴾ فَقَدْ كَذَّبْتُمْ بِمَا نَعُولُونَ فَمَا تَسْتَطِيعُونَ صَرْفًا وَلَا نَصْرًا وَمَنْ يَظْلِمِ نَسْكَمُ تُقَاهُ عَذَابًا كَبِيرًا ﴿۲۹﴾﴾

خودا‌کانی بت‌په‌رستان دووره‌په‌رئیزی خویان ده‌رده‌بهرن لییان له‌ پوژی قیامه‌تدا

خوی گوره باسی خوانه‌ناسان ده‌کات له‌ پوژی قامه‌تدا جیان به‌سه‌ر دیتو چۆن پیسوا ده‌بن له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی که‌ شتی تریان په‌رستوهه جگه‌له‌ خودا وه‌ک فریشته‌بۆنمونه ده‌فهرموویت: ﴿وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾،^۲ مواهید ده‌لی: وه‌ک فریشته‌و عیساو عوزه‌یر،^۱ ﴿فَيَقُولُ مَا أُنْتُمْ إِلَّا ضَلَلْتُمْ عِبَادِي هَؤُلَاءِ أَمْ هُمْ ضَلُّوا السَّبِيلَ﴾ واته: خوی گوره ده‌فهرموویت بهم که‌سانه‌ی که‌ په‌رستارون نایا ئیوه ئه‌وانه‌تان بانگ کردوهه که‌ بتان په‌رستنو من نه‌په‌رستن؟ یان هر له‌ خویانه‌وه به‌ ئاره‌زوو ئیوه‌یان په‌رستوهه، به‌یی ئه‌وه‌ی ئیوه بانگیان بکه‌ن؟ وه‌ک خوی گوره له‌

^۱ الطبری (۲۴۷/۱۹).

^۲ الصافات (۶۲-۷۰)، واته: نایا ئه‌و (نیعمه‌تانه‌ی باسکران) پیژگرتنو میواندارییه‌ باشه‌ یا (به‌ری) دره‌ختی ژه‌قنه‌مووت، بیگومان نیعمه‌ ئه‌و (دار)همان کرده‌ هژی تاقیکردنه‌وه‌ی سه‌مکاران (که‌ له‌ دنیا‌دا گالته‌یان پی‌ ده‌کرد)، به‌ پاستی ئه‌و (ژه‌قنه‌مووت) دره‌ختیکه‌ له‌ بیخی دۆزه‌خدا ده‌پوویت، به‌روبوومه‌که‌ی ده‌لیتی سه‌ری شه‌پیتانه‌کاته (ناشیرینو چل‌ چلاویه)، جا بیگومان ئه‌و (دۆزه‌خیانه) له‌و دره‌خته‌ ده‌خۆنو سکیان له‌ (به‌ری) ئه‌و دره‌خته‌ پپ‌ ده‌کهن، له‌ پاشان به‌ پاستی ئاویکی لیلی دۆر گه‌رمی به‌سه‌ردا ده‌خۆنه‌وه، بیگومان دواتر گه‌پانه‌وه‌یان بۆ دۆزه‌خه، به‌ پاستی ئه‌وان باوو باپیرانی خویانیان به‌ گومرایی بینی، ئینجا ئه‌وان هان ده‌دران بۆ شوین که‌وتنیان (له‌ گومراییدا).

^۲ واته: وه‌ له‌و پۆزه‌دا خوا ئه‌و (بت په‌رست)انه‌ کرده‌کاته‌وه‌ له‌گه‌ل ئه‌و په‌رستراوه‌ی که‌ په‌رستونیان جگه‌ له‌ خوا.

^۱ الطبری (۲۴۷/۱۹).

ثایه تی تردا فه رموویه تی: ﴿وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يٰعِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ ءَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي ءَأُمِّي إِلَهَيْنِ مِن دُونِ اللَّهِ قَالَ سُبْحٰنَكَ مَا يَكُونُ لِي أَن أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقِّ إِنْ كُنْتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ تَعَلَّمَ مَا فِي نَفْسِي وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنْتَ عَلِيمُ الْغُيُوبِ ﴿۱۳۱﴾ مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلَّا مَا أَمَرْتَنِي بِهِ أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَّا دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنْتُ أَنتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿۱۳۲﴾ هَر له بهر نه و هیه خودای گه وره باسی نه و که سانه ده کات که په رستراون چوَن وه لام نه ده نه وه له پښتی قیامه تدا ﴿قَالُوا سُبْحٰنَكَ مَا كَانَ یَلْبِغُنَا أَن نَّتَّخِذَ مِنْ دُونِكَ مِنْ أَوْلِیَاةٍ﴾ واته: (په رستراوه کان) ده لئین پاک و بیگه ردی بُو تو بُو نِیمه شایسته نه بووه که بیجگه له تو په رستراویک بُو خومان دابنئین. زږدیک له زانایان به فه تی نونه که هم ثایه تهمان ﴿نَتَّخِذَ مِنْ دُونِكَ مِنْ أَوْلِیَاةٍ﴾ خویندووه ته وه. واته: هیج که سیک له دروست کراوه کان بویان نیه که سی تر بپه رستن جگه له تو نه له نه وان و نه له نِیمه ش، وه نِیمه بُو نه و ه مان بانگ نه کردون، به لکو خویان به نارو زوو نِیمه یان په رستروه، به یی په زامه ندی و فه رمانی نِیمه. وه نِیمه زږد دووین له وان وه وه له و عیباده تانه ی نه وانه کردوویانه، وه ک خوی گه وره فه رموویه تی: ﴿وَيَوْمَ یَحْشُرُهُمْ جَمِیْعًا ثُمَّ یَقُولُ لِلْمَلٰٓئِكَةِ اٰهٰٓؤُلَآءِ اِیْنَکُمْ کَانَوْا یَعْبُدُوْنَ ﴿۱۴۰﴾ قَالُوا سُبْحٰنَكَ﴾^۱ وه هندی خویندوویانه ته وه ﴿مَا كَانَ یَلْبِغُنَا أَن نَّتَّخِذَ مِنْ دُونِكَ مِنْ أَوْلِیَاةٍ﴾ واته: هیج که سیک بوی نیه نِیمه بپه رستت، نِیمه عه بدیکی زږد لاوزو هه زارو بیده سلاتی توین، نه مه مانای نزیکه له وه وه که خوی گه وره فه رموویه تی: ﴿وَلٰكِنْ مَتَّعْتَهُمْ وَاٰبَاَهُمْ﴾ واته: به لام نازو نیعمه ت داب به نه وان و باوو بپه رانئین. یانی ته مه نیکي زږدیان به سر بردووه و ایان لی هاتووه، نه وه ی بویان

^۱ المائدة (۱۱۶-۱۱۷)، واته: وه (بیر بگه نه وه) کاتیک خوا ده فه رموویت (له پښتی دواپیدا) نه ی عیسی کوی مه ریه م ثایا تو وتوته به خلگی که من و دایم که دو په رستراو دابنئین (و بمانپه رستن) له جیانی خوا؟ (عیسا) وتی: پاک و بیگه ردی بُو تو نه ی خویابه ناییت و ناگودیت بُو من شتیک بلیم که به هیج شیوه یه ک مافی من نیه، نه گه ر من نه و قسه یم کردبیت نه وه به راستی تو ناگات لئیه چونکه تو نه وه ی له دلم دایه دیزانی به لام من نازانم و بی ناگام له و نه یذیه ی که لای تریه به راستی ته نها تو زانای ته وای به ه مور نه یذیه ک، هیج پی نه وتوون بیجگه له وه نه بیت که تو فه رمانت پی داوم که به بنادیه تی خوا بکن که په روه ردگاری من و نیوه یشو و من شایه ت و چاودیر بووم به سه ریانه وه تا له ناویاندا بووم نینجا کاتیک تو منت برده وه (به رزت کردمه وه به ناسمان)، نه وه ښترخوت چاودیربوویت به سه ریانه وه وه رتقوش شایه تی به سه ره مورشتیکه وه...

^۲ سبأ (۴۰-۴۱)، واته: وه پږدیک (خوا) هه موویان کږده کاته وه پاشان به فریشته کان ده فه رموویت ثایا نه وان (له دنیا) نیوه یان ده په رست، (فریشته کان) ده لئین پاک و بیگه ری بُو تو.

په‌وانه‌کراوه له‌سه‌ر زمانی پیغه‌مبه‌رانت که بانگیان کردوون بۆ عیباده‌تی تۆ به تهن‌او شه‌ریکت بۆ دانه‌نین، له بیریان چوره‌توه ﴿وَكَانُوا قَوْمًا بُورًا﴾ واته: وه نه‌وانه کۆمه‌لیکی تیاچوری بیخیریوون. نیب‌نو عباس ده‌لی: یانی: بوونه گه‌لیکی له‌ناو چور^۱، حه‌سه‌نی به‌سری و مالیک له زوهریه‌وه ده‌گپینه‌وه ووتویه‌تی: واته: بوونه گه‌لیکی بیخیر^۲، خوی گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿فَقَدْ كَذَّبْتُمْ بِمَا تَقُولُونَ﴾ واته: نه‌وانه‌ی که ئیوه ده‌تان‌به‌رستن جگه له خوداو واتان ده‌زانی دۆست و پشتیوانی ئیوه‌ن و له خودا نزیکتان ده‌خه‌نه‌وه، به درۆیان خسته‌نه‌وه، وه ک ئه‌م ئایه‌تانه‌ی خوی گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَن لَّا يَسْتَجِيبُ لَهُمْ إِلَى يَوْمِ الْآخِرَةِ وَهُمْ عَنْ دُعَائِهِمْ غَفْلُونَ ﴿٥﴾ وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ﴾^۳، وه لیره‌دا ده‌فه‌رموویت: ﴿فَمَا تَسْتَطِيعُونَ صَرْفًا وَلَا نَصْرًا﴾ واته: ناتوانن سزایان لی لاده‌ن و ناشتوانن یارمه‌تی ده‌ری بۆ خۆیان په‌یدا بکن، ﴿وَمَنْ يَظْلِمِ مِنْكُمْ نَفْسَهُ عَذَابًا كَبِيرًا﴾ واته: وه هه‌ر که‌س له ئیوه سته‌م بکات سزایه‌کی گه‌رده‌ی بی ده‌چه‌ژین.

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا إِنَّهُمْ لَيَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَيَكْسُرُونَ فِي الْأَسْوَاقِ وَحَلَلْنَا

بَعْضَكُمْ لِبَعْضٍ فِتْنَةً أَتَصْبِرُونَ ﴿٦﴾ وَكَانَ رَبُّكَ بَصِيرًا ﴿٧﴾

هه‌رچی پیغه‌مبه‌ران له پێشه‌وه هاتوون هه‌موو مروؤه‌ بوون

خوی گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا إِنَّهُمْ لَيَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَيَكْسُرُونَ فِي الْأَسْوَاقِ﴾ واته: نه‌و پیغه‌مبه‌رانه‌ی له پێشه‌وه ناردوونی هه‌موویان خواردنیان خواردووه و پێویستیان پێی بووه، به بازارپێشدا گه‌راون بۆ ئالو و ئیلو و بازرگانی، نه‌م کارانه‌یان هه‌ج خراپه‌یه‌کی تێدا نه‌بووه بۆ نه‌و په‌لو و پایه و فرمانه‌ی پێی هه‌لساون، خودای گه‌وره زۆر سیفه‌تی چاک و په‌وشتی جوان و قسه‌ی به‌ن‌رح و ئاکاری ته‌واو مو‌عجیزه‌ی گه‌روه به‌لگه‌ی ئاشکرای پێداون، که نیشانه‌ی ئاشکران بۆ هه‌ر که‌سێک تۆزی ئاوه‌زی هه‌بی و پاسته‌پێی گرتبیته‌به‌ر له‌سه‌ر پاستی نه‌و په‌یامه‌ی پیغه‌مبه‌ران هه‌یناویانه له لای خوداوه، نمونه‌ی نه‌م ئایه‌ته په‌رۆزه زۆره، خوی گه‌وره

^۱ الطبری (۲۴۸/۱۹).

^۲ الطبری (۲۴۸/۱۹).

^۳ الاحقاف (۵-۶)، واته: کێ گومپاتره له‌و که‌سه‌ی که هاوار له‌غیری خوا بکات که وه‌لامی ناداته‌وه تا پۆزی لوابی وه نه‌و (هاوار لیکراوه) انه له هاواری نه‌وان بێت‌گان، کانتیکیش خه‌ک کۆده‌کرنه‌وه (له قیامه‌تدا) په‌رستراوه‌کان ده‌بنه‌ ئوزم‌نیان و (په‌رستراوه‌کان) به په‌رسته‌که‌یان باوه‌ر ناکه‌ن.

ده فہرموویت: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجُلًا لَا نُوحِي إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى﴾^۱، وہ دہ فہرموویت:
 ﴿وَمَا جَعَلْنَاهُمْ جَسَدًا لَا يَأْكُلُونَ الطَّعَامَ﴾^۲، پاشان خوی گہورہ دہ فہرموویت: ﴿وَجَعَلْنَا بَعْضَكُمْ
 لِبَعْضٍ فِتْنَةً أَنْتَصِرُونَ﴾^۳، واتہ: ہہ ندیکمان بہ ہہ ندیکی ترتان تاقی کردہ وہ و توشی بہ لامان کردن،
 بؤ نہ وہی بزانتین کی بہرفہرمانہ و کیش سہرپیچی دہ کات ولہ پی لادہ دات، بؤیہ فہرموویت:
 ﴿أَنْتَصِرُونَ﴾^۴، وَكَانَ رَبُّكَ بَصِيرًا﴾^۵، واتہ: ناخو خو رادہ گرن، خودا دہ زانی کی شایستہی نہ وہیہ
 کہ وہ حی بؤ بیت وہ ک فہرموویت: ﴿اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ﴾^۶، واتہ: خوا چاک دہ زانیت
 پہیام و فرستادہی خوی لہ کوئی دادہ نی (و کی شیاوترہ بؤ نہ و کارہ). وہ کی شایہ نی نہ وہیہ کہ خودا
 پئی نشان بدات بہ و پہیامہی کہ بہ و پیغہ مبرانہ دا بؤی ناروون و کی شایہ نی نیہ. محمدی کوپی
 نیسحاق لہ م نایہ تہ دا ﴿وَمَا جَعَلْنَاهُمْ جَسَدًا لَا يَأْكُلُونَ الطَّعَامَ﴾^۷ دہ لی: خوی گہورہ دہ فہرموویت:
 نہ گہر مہ یلم لی بویاہ دنیا م و لی دہ کرد لہ گہ ل پیغہ مبرہ کانمدا بن و دڑایہ تی نہ کهن، بہ لام ویستم
 عہدہ کانمی پی تاقی بکہ مہ وہ و نیوہ شیان پی تاقی بکہ مہ وہ،^۸ لہ سہ حیجی موسلیمدا ہاتوہ لہ
 عہ یازی کوپی حیمارہ وہ (عیاض بن حمان) نہ ویش لہ پیغہ مبرہی خواوہ ﴿﴾ گواستویہ تپہ وہ کہ
 فہرموویت: (خوی گہورہ دہ فہرموویت: من تو تاقی دہ کہ مہ وہ و خہ لکیشٹ پی تاقی دہ کہ مہ وہ).^۹
 وہ لہ فہرموودہی صہ حیددا ہاتوہ کہ سہریشک - موخہ یہر - کراوہ لہ نیوان نہ وہی پیغہ مبرہ و
 پاشا بیت یان عہ بدو پڑسولی خوا بیت، عہ بدو پڑسولی ہہ لبرارد.

^۱ یوسف (۱۰۹)، واتہ: وہ نیغہ پیش تو (پیغہ مبرمان) نہ نارووہ جگہ لہ پیواونیک کہ نیگامان بؤ دہ کردن لہ خہ لی
 شارہ کان.

^۲ الانبیاء (۸)، واتہ: نیغہ نہ و پیغہ مبرانہ مان نہ کردتہ پہیکہ ریک کہ خواردن نہ خون.

^۳ الطبری (۲۷۷/۱۹).

^۴ مسلم (۲۸۶۵).

^۵ أحمد (۲۳۱/۲).

- ۱ پله و پایهی یوسف له لای پاشای میسر
- ۲ همرمانه‌وایی یوسف (سه‌لامی خوای لیبیت) له‌ناو میسردا
- ۳ گه‌یشتی براکانی یوسف بؤ‌ناو میسر و گه‌راندنه‌میان به ده‌غل و دانه‌وه و به لئندانیان به هیناوی برا به‌ووکه‌که‌یان
- ۴ بؤ‌میسر.....
- ۵ داواکردنیاں له یه‌عقوب تابنیامینیاں له‌گه‌لدا بنیریت و وه‌لامی یه‌عقوب بؤ‌نه‌وان
- ۶ دهره‌ینانی دراوگان له بارمکاناندا
- ۷ یه‌عقوب (سه‌لامی خوای لیبیت) همرمانی دا به کورمکانی له چهند دمروازیه‌که‌وه بچنه ناو میسر
- ۸ یوسف سه‌رخوشی له بنیامین دمکات و دلی دده‌اته‌وه
- ۸ ده‌فری ناو‌خواردنه‌وی پاشایان خسته ناو باری براکه‌ی و به‌و هیله به‌ند کرا
- ۱۱ براکانی یوسف یوسفیان تاوانبار کرد به دزی
- ۱۲ پینشیری براکان که یه‌کینکیان له جینی بنیامین گل بدرته‌وه و ته‌بول نه‌کردنی نه‌و پینشیاره
- ۱۳ راویژکردنیاں و گفتوگوی برا گه‌وره‌که‌یان له‌گه‌لیاندا
- ۱۴ وه‌لامی پیغه‌مبه‌ری خودا (یه‌عقوب) و ژبانی دوا بیستی نه‌و هه‌واله پر ژانه
- ۱۶ همرماندان به گه‌ران به دوا یوسف و براکه‌یدا
- ۱۶ براکانی یوسف چوونه لای یوسف
- ۱۷ یوسف خوی ناساند به براکانی و لیشیان خوش بوو
- ۱۹ کراسه‌که‌ی یوسف و بونی به‌سدر یه‌عقوبدا (سه‌لامی خوای لیبیت)
- ۲۰ یه‌هورا کراسه‌که‌ی یوسفی به مژده هینا بؤ یه‌عقوب
- ۲۰ په‌شیمانی دهرپرینی براکانی یوسف (سه‌لامی خوای لیبیت)
- ۲۱ پینشوازیکردنی یوسف له دایک و بابی و هاتنه‌دی راستی خه‌ونه‌که‌ی
- ۲۳ لالانه‌وه و دوعاکردن به کوتا هینانی ژبان به نیسلامه‌تی
- ۲۴ نه‌وی له پینشوه باس کرا له باری نه‌م به‌سدره‌اتانه‌وه هه‌موونیکا بوون له لایه‌ن خوداوه
- ۲۵ بیرنه‌کردنه‌وی خه‌لگی له‌و نیشانانه‌ی که له‌بهر ده‌ستیاندایه
- ۲۸ ریگه‌ی پیغه‌مبه‌را (ﷺ)
- ۲۹ پیغه‌مبه‌ران بیابوون و مرویش بوون
- ۲۹ پیغه‌مبه‌ران له مروشن، له فریشته نین
- ۳۰ په‌ند و مرگرتن له‌وانه‌ی پینشو
- ۳۱ له کاتی زور ته‌نگانه‌دا پیغه‌مبه‌ران یارمه‌تی دهرزین و سهرده‌خرین
- ۳۴ په‌ند و ناموزگاری بؤ‌که‌سیکه دمرسی و مریریت
- ۳۵ ته‌فسیری سورته‌ی (الرعد)
- ۳۵ تورن‌ان سه‌و گوشتاری خواجه
- ۳۶ باسی ته‌واوی و که‌مالی توانای خودا

- ۳۶ چوونه سمرته خت
- ۳۷ خستنه کاری خورو مانگو هاتوچویان
- ۳۸ نیشانه کانی خودا له ناو زمیندا
- ۴۰ نکولیکردن و بروا نه کردن به ژئانی دواي مردن سهیره!
- ۴۱ خوانه ناسان په لهی سزادانیانه
- ۴۳ موشریکه کان داواي به لنگه دمکن و وه لامدانهومی قورنانش بویان
- ۴۴ ناگادار له نهینی همر خودایه
- ۴۶ زانستی خودا دهوری ههموو دیارو نادیاریکی داوه
- ۴۷ فریشته پاریزمرکان
- ۴۹ هه ورو برسکه و هه ورمرگمه به شیکن له تواناو دمهسه لاته کانی خودا
- ۵۰ دوعا کردن له کاتی هه ورمرگمه دا
- ۵۲ نمونده ی بیدهسه لاتی خوکانی بتهپرستان
- ۵۳ هه موو شتیگ سوژده بؤ خودا دهبات
- ۵۴ سه لاندنی یه کغوا پرستی (التوحید)
- ۵۶ دوو نمونده له سهر مانهومی هتق و له ناوچوونی پروپوچی
- ۵۷ نمونده ی نهو ناوو ناگره له قورنانش و هه رموده دا هدیة
- ۵۹ پاداشتی به خته ویران و به دبه ختان
- ۶۰ خامن باومرو خوانه ناس ومک یهک نین
- ۶۱ نهو رپوشتانه ی بوونه ته هوی چوونه به هه شتی پیاوچاکان
- ۶۳ رپوشنه ناشرینه کانی به دبه ختان که دبیتته هوی چارمرشی و نه فرمت لی کردنیان
- ۶۴ فراوانی بؤزی و کهمی بؤزی به دستنی خودایه
- ۶۵ موشریکه کان و داواي به لنگه کردنیان وه لامدانهومی خواش بویان
- ۶۷ نارامگریبونی دلی خامن باومر به یادی خودا
- ۶۷ پوون کردنهومی ووشه ی (طویی)
- ۶۸ مدهست له ناردننی پیغه مبه ر خویندنهومی نهو په یامه یه بؤی هاتوووه بانگکردنی خه لکپه بؤی
- ۷۰ بؤزی قورنانش و لاساری خوانه ناسان
- ۷۲ دلدانهومی پیغه مبه ر (ﷺ)
- ۷۳ هیچ هاویه شیکه له نیوان خودا و په سترای موشریکه کاندانیه له هیچ پوویه کههوه
- ۷۵ باسی توله سه نسن له خوانه ناسان و پاداشتی پیاوچاکان
- ۷۸ خه لکه راستگوکان له نه هلی کتیب دغوش بهومی هاتوووته خوارموه بؤ موحه مه د (ﷺ)
- ۸۰ پیغه مبه ران مروؤ بوون
- ۸۱ بؤ هیچ پیغه مبه ریک نیه، تدهنبا به لنگه یهک بینیت مه گین خودا نیژنی دابیت
- ۸۱ مانای ﴿يَمْحُرُ اللهُ مَا يَشَاءُ وَيُثَبِّتُ﴾

- ۸۳ جه زره به دان به دست خودایه، پیغمبریش (ﷺ) ته نها گه یاندن و بانگه وازی له سره.
- ۸۴ فیلبازی خوانه ناسان و بزگار بوونی خاوم باومرآن
- ۸۵ خوا و نهو که سانهی زانستی کتیبیان لایه به سن که له سر شایه تی بدن بو پدیامی پیغمبر (ﷺ)
- ۸۶ ته فسیری سورتهی (ابراهیم)
- ۸۶ پیناسه ی تورنآن و مده بهستی تورنآن و واوهیلا بو که سیک درایه تی بکات
- هموو پیغمبریک به زمانی که له که ی رموانه کراوه تا هیادهت یان گومر ابوون دوی پون کردنه وه کانی نهوان
- ۸۸ در بکه ویت)
- ۸۹ به سره هاتی موسا و هوزمکی
- ۹۲ بروانه هینانی گه لان به پیغمبر مکه انیان و نهومی له نیوانیاندا پرویداره
- ۹۳ مانای ﴿فَرَدُّواْ اَیْدِيَهُمْ فِیْ اَنْوَاهِمۡ﴾
- ۹۴ مشتمبری نیوان پیغمبر مهران و خوانه ناسان
- ۹۴ دانپیان نهانی خواناسان به پدیامی پیغمبر اندا له بهر نهومی که پیغمبر مکه ان مروفتن!
- ۹۵ هدرمشه گه له کان له پیغمبر مکه انیان و مزدهی خواش بو نهو پیغمبرانه
- ۱۰۲ نموونه یه که له کرداری خوانه ناسان
- ۱۰۳ سه مانندی زیان له دوی مردن
- ۱۰۵ مشتمبری نیوان نهوانه ی شوین خه لکی دکه ون خه لک شوینیان دکه ویت له ناواناگردا
- ۱۰۷ وتاری شهیتان بو شوینکه وتووانی و به هانه هینانهومی بو یان له بوژی قیامه تدا
- ۱۱۰ نموونه ی وتارمکانی نیسلام و وتارمکانی خوانه ناسی
- ۱۱۲ تا یمکردنی خاوم باومرآن به تسه ی بته و له دنیا وله دواروژدا
- ۱۱۷ چارهنووسی نهو که سه ی به هر مکه انی خودا ده گوریتته وه به خوانه ناسی
- ۱۱۸ هدرماندان به نوین کردن و مال به خشین
- ۱۲۰ باسی هدرندی له به هر مکه انی خوی گه وه
- ۱۲۲ پارانهومی نیبراهیم (سه لامی خوی نیبیت) کاتیک که نیسماعیلی له مکه که دانا
- ۱۲۶ چاوپوشی خودا له خوانه ناسان له دونیاداله بینا گایه وه نیه
- ۱۲۷ دوی هاتی سزا هیج مؤله تیک نامینی
- ۱۳۰ خوا له به لینی خوی پاشگه ز نابیتته وه
- ۱۳۲ بارو زبانی تاوانباران له بوژی قیامه تدا
- ۱۳۵ ته فسیری سورتهی (العجر)
- ۱۳۵ بوژیک دیت خوانه ناسان خوزگه ده خوازن که موسلمان بوونایه
- ۱۳۶ هموو شارو تیرمیه که کاتی خویی بو دیاری کراوه
- بوختانی کافران بو پیغمبر (ﷺ) که گوتوو یانه شیتته و داوای دابه زینی فریشته یان کردوه، وه لامی خواش بو یان
- ۱۳۶ گاتته کردنی بتهرستانی هموو گه لیک به پیغمبر مکه انیان
- ۱۳۸

- ١٢٨ لهوانه‌ی لاسارو خوانه‌ناسن هه‌رچنده نیشانه‌یان نیشان بدریتو به چاوی خوشیان بینین هه‌ر پروا ناهینن
- ١٣٩ دسه‌لاتی خودا و نیشانه‌کانی له ناسمانه‌کان و زمیندا
- ١٤١ گه نچینه‌ی هه‌موو شتیک لای خوایه
- ١٤١ سوودی (با)
- ١٤٢ یه‌کیک له به‌هره‌کانی خودا نای شیرین و سازگاره
- ١٤٣ باسی توانای دسه‌لاتی خودا که خه‌لکی دروست کردوه و ده‌یمرینیت و پاشانیش زیندوی دمکاته‌وه
- ١٤٤ نه‌و ماده‌ی که مرۆڤو جنۆکه‌ی ئی دروست بووه
- ١٤٥ دروست کردنی ئادهم و هه‌رماندان به‌ فریشته‌کان که سوژدی بۆ به‌ن و یاخی بوونی شه‌یتان
- ١٤٦ دهرکردنی شه‌یتان له به‌هه‌شت و مؤلته‌ پیدانی هه‌تا بۆزی قیامه‌ت
- ١٤٦ شه‌یتان به‌ئینی دا که نه‌وی ئادهم گومرا بکات، خودایش هه‌رپه‌شی لیکرد به‌ چوونیه ناو جهه‌نم
- ١٤٨ دهرگاکانی جهه‌نم هه‌وت دهرگان
- ١٤٩ باسی خه‌لکی به‌هه‌شت و گوزهرانیان
- ١٥٠ میوانه‌کانی ئیبراهیم و مرژده‌انیان پینی به‌ کۆرپک
- ١٥١ هۆی هاتنی فریشته‌کان
- ١٥١ هاتنی فریشته‌ بۆ لای نووت پیغه‌مبه‌ر (سه‌لامی خوای ئی بیته)
- ١٥٢ هه‌رمان درا به‌ نووت (سه‌لامی خوای ئی بیته) به‌ شه‌و له‌گه‌ن که‌س و کاریدا دهرچن و برۆن
- ١٥٣ چوونی خه‌لکی شار بۆ لای فریشته‌کان، وایان دزمانی نه‌وانه‌ پیاون
- ١٥٤ له‌ناوچوون و تهرپوونی هۆزی نووت
- ١٥٥ شاری سه‌دوم له‌ سه‌ره‌پدایه
- ١٥٥ خاومنی پیشه‌ و داریش (هۆزی شوعه‌یب) له‌ناو چوون
- ١٥٦ تیاچوون و تهرپوونی خه‌لکی حیجر (هۆزی سه‌مود)
- ١٥٧ نه‌م دنیا‌یه‌ بۆمه‌به‌ستیک تابه‌ته‌ دروست کراومو، بۆزی قیامه‌ت به‌رپوهیه
- ١٥٩ قورنانه‌تیک گه‌وره‌یه‌ به‌سه‌رخه‌نگه‌وه و نه‌رکیشه‌ له‌سه‌رنیماندار خه‌لکی بۆیانگ بکات
- ١٦١ نه‌م پیغه‌مبه‌ره (ﷺ) ترسینه‌ریکی روونکه‌رمویه
- ١٦٢ مانای (المقتسمین)
- ١٦٤ هه‌رمانکردن به‌ راگه‌یانندی هه‌ق به‌روون و ناشکرایه
- ١٦٤ هه‌رماندان به‌ وازه‌ینان له‌ بته‌هه‌ستان و به‌ئین به‌ له‌کۆکرده‌نوی گائته‌چیان
- ١٦٦ هه‌لنان بۆ خوگرتن له‌سه‌ر نارپه‌هه‌تی و هه‌رماندان به‌ خو‌خه‌ریک کردن به‌ ته‌سه‌به‌ت و خوا په‌رسته‌وه هه‌تا مردن
- ١٦٧ ته‌فسیری سورته‌ی (الفعل)
- ١٦٧ ترساندن به‌ نزیکبوونه‌ومو هاتنی بۆزی قیامه‌ت
- ١٦٩ خودا مدیلی له‌سه‌ر که‌سیک بیته‌ ره‌وانه‌ی دمکات بۆ گه‌یانندی به‌کخوا په‌رستی
- ١٧٠ خودا، نه‌و خودایه‌ که ناسمانه‌کان و زهمین و مرۆزی دروست کردوه
- ١٧١ مه‌رو مالآت له‌ دروستکراوه‌کانی خودان و به‌هره‌ی خودان

- ۱۷۳ پرونگردنهومی ریگه دینی یه کان
- ۱۷۵ باسی باران و سودمکانی که به لگه یه کی ناشکرایشه له سر توانای بیسنوری خوای گه وره
- ۱۷۶ چه ند به لگه کی تر له سر رامینانی شه وو پوژو خورو مانگو نهومی له ناو زومیدا دیته دمروه
- ۱۷۸ نیشانه ی زوره یه له سر دهسه لاتی خوا له ناو دمریا و کیوو بوویارو ریگا و نه ستیرمکاندا
- ۱۷۹ خودا پرستی هفتی خودایه
- ۱۸۰ خوای بتپه رستان دروست کراوه، نه ک دروستکر
- ۱۸۰ هیچ پرستراونک نیه جگه له خودا
- ۱۸۱ له ناو چوونی خوانه ناسان به هژی سهرینچیان له هه رمانی خوا و دوو هات توله کردنه و نه نییان
- ۱۸۳ باسی نهو خراپانه ی پیشینه کان کردویانه و باسی نهو چارمنووسه ییش که به سهریاندنا هاتوو
- ۱۸۵ حال و به سهراتی خوانه ناسان له کاتی مردن و له پاش مردنیشدا
- ۱۸۶ قسه ی خوپاریزان سهاره ت به نیگا و وحی، پاداشتیان و حالیان له کاتی مردن و دوا ی مردنیشدا
- ۱۸۹ مانای باومر نه هینانی خوانه ناسان نهو هیه چاومروانی سزای خوایی نه کهن
- بتپه رستان به لگه ده هیننه و بؤ بتپه رستی که یان گوایه خوا نارمزوی وابوو نه مان بتپه رست بن ۱، خوایش وه لای نهو
- ۱۹۰ قسه پروچانه یان ده داته وه
- ۱۹۳ زیندوو یو ونهومی پاش مردن راسته و پره له کارزانی و زور ناسانه له لای خودا
- ۱۹۴ پاداشتی کۆچهران
- ۱۹۶ خودا هیچ پیغه مبه ریکی نه ناردوو مه گین نهو پیغه مبه ره مروث بووه
- ۱۹۸ چۆن تاوانباران ناترسن و دله خور په یان نی یه؟؟
- ۲۰۰ هه موو شتیگ سوژده بؤ خوا دهبات
- ۲۰۱ ته نها خودا شایه نی پرستنه
- ۲۰۳ یه کیگ له کردارمکانی بتپه رستان نهومیه لهو پوزیه ی که خودا پیی داو نه زردمکن بؤ پرستومکانیان
- ۲۰۴ بتپه رستان خویمان دووره په ریز دمگرن له کیژان
- ۲۰۵ خودا له سر گونا هکردن گورج و به په له توله ناسینیت
- ۲۰۵ بتپه رستان شتیگ دهمنه پال خودا که خویمان بؤ خویمان پییان ناخوشه بدریته پالیان
- ۲۰۷ ماندوو نه بوون و چاوکردن له پیشینه کان
- ۲۰۷ مه به ست له هاتنه خوارومی قورنان
- ۲۰۸ په ند و مرگرتن لهو به هری که له مهرو مالآت و به رویومی دارخورما و به مزایه
- ۲۱۰ له ههنگو ههنگوینه که ییدا به هره و په ند هه یه
- ۲۱۲ له مروث خویدا په ندو ناموژگاری هه یه
- ۲۱۴ هه ندی له نیشانه و به هه رمکانی خودا که داویه تی به مروث خیزان و مندال و بنه ماله یه
- ۲۱۵ نارمزایی دهرپرین له سر پرستنی غهیری خودا
- ۲۱۶ نموونه یه ک بؤ که سی خاومن باومر که سی خوانه ناس، یان بؤ بت و هق
- ۲۱۷ نموونه یه کی تر

- ۲۲۷..... (غیب و) نینیه‌کان هرله لای خودایه و کاتی هانتی رۆژی قیامه‌تیش هرلای نهوه.....
- ۲۱۸..... هندیك له به‌هرمکانی خوا، بریتی یه نه گۆی و چاوو دن.....
- ۲۱۹..... یه‌کیک له نیشانه‌کانی خودا پامه‌نانی په‌له‌ومره له هوای ناسماندا.....
- ۲۲۰..... خانوو که‌لوپه‌لی ناو مان و جلوه‌رگی خوشتان دیسان له به‌هرمکانی خودایه.....
- ۲۲۱..... سینه‌رو نه‌شکوتی ناو کیومکان و جلوه‌رگا و پۆشاکي ناستیش هر له به‌هرمکانی خودان.....
- ۲۲۲..... پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ته‌نها بانگه‌وازیی نه‌سهره.....
- ۲۲۲..... حالی بته‌پرستان له رۆژی کۆبوونه‌وه (العشر لا).....
- به‌پرستراوانی بته‌پرستان غویان به‌رانه‌تی غویان دمه‌مبه‌رن له بته‌پرستان له کاتی‌کدا که بته‌پرستان زۆر پیوستیان به
- ۲۲۴..... یارمه‌تی نه‌وان هه‌یه.....
- ۲۲۴..... له رۆژی قیامه‌تدا هه‌مووکس ملکه‌چی هه‌رمانی خودان.....
- ۲۲۵..... بیباومرانی که‌نده‌ل له خواته‌ناسان سزایه‌کی زیاتر دمه‌رین.....
- ۲۲۶..... هه‌موو پیغه‌مبه‌رێک له رۆژی قیامه‌تدا شایه‌تی دمات له‌سهر نومه‌ته‌که‌ی.....
- ۲۲۶..... نهم تورخانه هه‌موو شت بوون دمکاته‌وه.....
- ۲۲۷..... هه‌رمان دان به داد په‌رومیی و چاکه‌خوازی.....
- هه‌رماندان به پاگرتنی په‌یوه‌ندی غه‌زمایه‌تی و هه‌دمه‌غه‌کردنی به‌دمه‌وشتی و کاری نارهاو و دسته‌ریژی له‌سهر خه‌لکی
- ۲۲۸.....
- ۲۲۹..... رۆداویکی تاییه‌ت به‌هوسمان-رخ-.....
- هه‌رماندان به جینه‌جینکردنی په‌یمان.....
- ۲۳۰..... نه‌گهر خودا مه‌یلی لیبووایه هه‌مووخه‌لکی وا ئی دمکرد یه‌ک ناینیان ببوایه.....
- ۲۳۳..... هه‌دمه‌غه‌کردنی سویند خواردن بۆ یه‌کتری فریودان.....
- ۲۳۴..... په‌یمان‌کانتان مه‌شکینن له‌به‌ر خاتری دنیا.....
- ۲۳۴..... کاری چاک و پاداشتی کاری چاکه.....
- ۲۳۵..... هه‌رماندان به خۆدانه‌په‌نای خوا له پیش تورخان خویندندا.....
- بته‌پرستان بوختان بۆ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هه‌له‌مه‌به‌ستن که دمه‌ریاری هه‌ندی نایه‌ت نه‌هه‌رموی نه‌سه‌خپونه‌ته‌وه، و
- ۲۳۶..... وه‌لامدانه‌ومیان له‌لایه‌ن خواوه.....
- ۲۳۷..... بته‌پرستان نه‌لین مروقیك نه‌و تورخانه فی‌ری موحه‌مه‌د (ﷺ) دمکات و وه‌لامی نهم ته‌سه‌یدی بته‌پرستانیش.....
- هه‌ره‌شه و تورمیی خودا نه‌وانه‌ی که پاشگه‌ز ده‌بنه‌وه له ناین مه‌گین که‌سیک که ناچار بکریت حاشا بکات له ناینه‌که‌ی
- ۲۳۹.....
- ۲۴۰..... هاتنه‌خوارموی نهم نایه‌ته.....
- ۲۴۲..... چاوپۆشی له‌که‌سی ناچارده‌ کریت به‌و مه‌رجه‌ی نه‌پاش نه‌وناچارکردنه کاری چاکه‌دمست بداتی.....
- ۲۴۳..... نموونه‌یه‌که‌مه‌به‌ست پینی خه‌لکی مه‌که‌یه.....
- ۲۴۵..... هه‌رماندان به خواردن رۆژی حه‌لان و شوکرانه‌بزی‌ری و بوونکردنه‌ومی شته حه‌رامه‌کانیش.....
- ۲۴۶..... هه‌دمه‌غه‌کردنی هه‌ندی نه‌و شتانه‌ی که حه‌لان کرابوو بۆ جووله‌که‌کان.....

- ۲۴۸ باسی نیبراهیم (سه لاسی خوای ئی بیئت)
- ۲۴۹ دانانی شه مه بۆ جووله که
- ۲۵۰ فه رماندان بهومی باتگهواز به دانایی و نامۆزگاری چاک بکریت
- ۲۵۲ فه رماندان بهرچاوکردنی یه کسانێ له کاتی تۆله سه ندنه وهدا
- ۲۵۴ ته هسیری سورتهی (الاسراء)
- ۲۵۴ باس و بوونکردنهومی (الاسراء)
- ۲۵۵ باسی نهو فه رموودانهی له باری شهو بهومی یهوه هاتوون
- باسی کاتی شهو بهومی که یهغه مبهرا (ﷺ) باسی نهوش که به لاشه و گیایی بووه و له کاتی بیداریدا بووه له کاتی خهوتندا نه بووه
- ۲۶۷ شتیکی گهوره و به سوود
- ۲۶۹ سوودیکی تر
- ۲۷۰ باسی موسا و به خشینی تهورات پیی
- ۲۷۱ له تهوراتدا هاتوه که جووله که دوو جار دست ددهنه خرا په کاری (له سه زمیندا)
- ۲۷۲ به دهه ری جووله که له یه کهم جاردا و تۆله ئی سه ندنیان له سه ر نهو به دهه ری به
- ۲۷۳ خرا په کاری جاری دووه
- ۲۷۴ و سه فکردنی نه م قورنانه
- ۲۷۵ په له کردنی مرۆف و دوعا کردن له خۆی
- ۲۷۵ شهو و رۆژ به شیکن له نیشانه کانی ده سه لاتی به ره فراوانی خوا
- ۲۷۶ هه موو که سینک کار نامه ی خۆی نه گه لدا به
- ۲۷۹ هیج که سینک کۆنی تاوانی که سی تر هه ئناگریت
- ۲۸۱ سزادان نیه دوا ی بهوانه کردنی پیغه مبهرا ن نه بیئت
- ۲۸۲ پرسی نهو مندالانه ی که هه ره به مندالی نه مرن
- ۲۸۳ وورد کردنهومی نه م باسه چاک نیه؟
- ۲۸۵ خۆیندنه و مکانی (أمرنا) و مانا کانی
- ۲۸۶ هه ره شه کردن له قورمیش
- ۲۸۷ پاداشتی نهومی دنیاویست بووه و نهومیش به تهمای دوا رۆژ بووه
- ۲۸۹ هیج که سینک مه که نه شه ریکی خودا
- ۲۹۰ فه رماندان به یه ک خوا په رستی و چاکه کردن له گه ل باوک و دایکا
- ۲۹۲ چاویوشی دمکریت له هه ئهی منال له گه ل باوک و دایک نه گه ر به دن و تهویه بکات
- ۲۹۴ فه رماندان به جیبه جیکردنی په یومندی خزمایه تی و ته دهغه کردنی دست بلاوی
- ۲۹۶ میانه رموی له مالبه خشین و ماله رج کردندا
- ۲۹۸ ته دهغه کردنی کوشتی مندالان
- ۲۹۹ فه رمان دان به دوور که و تهوه له زینا کردن و له هۆکار مکانی

- ۲۹۹ نه دهغه کردنی گوشتنی به ناههق
- ۳۰۰ هه رماندان به چاک مامه نه کردن نه گه لن مانی هه تیودا و به چاک کیشانه و پیوانه به ریگ و راستی
- ۳۰۱ به بی زانیاری قسه مه کمن
- ۳۰۳ باسی خرا پهی رویشتن به پیدا به هیزموه
- ۳۰۴ هه موونه و پیریارانهی پیشهوه به شیکن نه نیگا و نه کارزانی په رومردگار
- ۳۰۴ وه لامادنهومی نهوانهی وا گومان دهبه ن که فریشته کان کهی خوان (سبحانه و تعالی)
- ۳۰۶ هه موو شتیک باسی پاک و بیغه بیی خوا دمکات
- ۳۰۸ په رده به سر دلی بته رستانه ومیه
- ۳۱۰ چغه چفی تورمیش دواي گوی گرتنیان نه تورنان
- ۳۱۲ وه لامادنهومی نهو که سانهی بروایان نیه به زیندوو یونوهومی پاش مردن
- ۳۱۵ با مردم که قسه دمکن زور به چاک و نه دهبه وه قسه بکن
- ۳۱۶ خودا نه به ندمکانی ناگادارتره زیاترله غویان
- ۳۱۶ ریزی پیغه مبه ران، هه ندیکیان له سر هه ندیکی تریانه وه
- ۳۱۸ په رستارومکانی بته رستان توانای قازانچ و زیانیان نیه، به لگو داوای نریک بوونه وه هه ر له خودا دمکریت
- ۳۱۹ هه موو خه لکی شارو دنیاته کانی خوانه ناسان له ناو ده چن و سزا دمدرین پیش هانتی رژی قیامت
- ۳۱۹ هوی نه ناردنی نیشانه و سزای ترکه ب
- ۳۲۱ خودا دمورمی خه لکی داوه، نهو شتانه ش که پیغه مبه ر (ﷺ) بینینی تاقیکردنه و میه ک بوو بونده و خه لکه
- ۳۲۳ به سهراتی باوکه نادم و شهیتان
- ۳۲۴ شهیتان دهسه لاتی نیه به سر به نده خوانه ساهکاندا
- ۳۲۶ که شتی نه نیشانه کانی سوزی خوای گه وریمه
- ۳۲۷ خوانه ناسانش نه کاتی ته نگانه دا هاوار ته نها له خودا دمکن
- ۳۲۷ نایا سزای خودا وشکانیدا نایه ت؟
- ۳۲۸ لهوانه یه جاریکی تر خوا بتانباته وه ناو دمریا
- ۳۲۹ باسی گه وریمی و ریزی مروء
- ۳۲۹ هه موو که سیک له رژی قیامتدا به ناوی راهه مکه یه وه بانگ دمکریت
- ۳۳۲ پیغه مبه ر (ﷺ) سزای توند دمدا نه گهر که میکیش به لای نهو خودانه ناسانده دا به چوایه که داوایان کرد هه ندی نهو وه حیدیه بوی هاتوه بگوریت
- ۳۳۲ هوی هاتنه خوارمومی نه م نایه ته
- ۳۳۳ هه رماندان به کردنی نویرمکان له کاتی خویدا
- ۳۳۴ کژیوونهومی فریشته نه نویری به یانی و هه سردا
- ۳۳۵ هه رماندان به شه و نویرگردن
- ۳۳۸ هه رموودی نه بو هورمیره (پرمزای خوای لیبیت)
- ۳۴۰ هه رماندان به کؤچکردن

- ۳۴۲..... ھەر شەيەك نە خوانە ناسانى تۈرەيش
- ۳۴۲..... ئەم تۈرنانە ھەم چارسەرو ھەم رەھمەتیشە
- ۳۴۳..... باوو نەرىتى مرقۇق ئەكاتى خۇشى و ناخۇشيدا
- ۳۴۵..... باسى (رۇح)
- ۳۴۷..... جياوازی نەنيوان گيان و دەروونا
- ۳۴۷..... ئەگەر خۇدا مەيلى ئىيىت تۈرنان دەباتەوہ
- ۳۴۸..... تەھددا کردنى بئەپرستان بە تۈرنان
- ۳۴۹..... تۈرەشيشەكان داواى چەند بەنگەيەكى ديارىگراو دەگەن و وەلامى خوايش بۇئەو داوايانە
- ۳۵۱..... ھۇى تەبۇن نەکردنى داواى موشرىكەكان
- ۳۵۵..... مل نەدان و باومۇ نەھىنانى بئەپرستان نەبەر ئەوہ بوو كە پىئەمبەر (ﷺ) مرقۇقە، وەلامى خواش بۇيان
- ۳۵۷..... شارمزابوون و گومرايى بە دەستى خودايە
- ۳۵۷..... پاداشتى خەلكى گومرا
- ۳۵۹..... چىروكى بەشېكە نە سوشى مرقۇق
- ۳۶۰..... نۇ نيشانەكەى موسا
- ۳۶۲..... نە ناوچووكى فېرەوون و ھۇزەكەى
- ۳۶۳..... ھاتنە خوارموى تۈرنان بە جياجيا
- ۳۶۴..... ئەم تۈرنانە ھەتە و خەلكانى زاناش نە پىشېنەكان دانيان بەم راستيەدانوہ
- ۳۶۵..... ناوہ پېرۇزەكان ھى خوان
- ۳۶۶..... ھەرماندان بە خويئندەنەوى تۈرنان نە نيوان دەنگ بەرزكردنەوہ و دەنگ نۇم كرددەوہدا
- ۳۶۷..... بوونكردنەوى يەكخوا پەرسىتى
- ۳۶۸..... سورەتى (الكهف)
- ۳۶۹..... خوا تۈرنانى ناردووه تا مژدەم و ترسینەر بېت
- ۳۷۰..... ھۇى ھاتنە خوارموى ئەم سورەتە
- ۳۷۱..... خەم مەخۇ نەسەر نەوى كە بئەپرستان بېروا ناھىتن
- ۳۷۲..... ئەم دنيايە خانەى تاقىكردنەوہيە
- ۳۷۳..... بەسەرھاتى يارانى نەشكەوت
- ۳۷۵..... بېروا يان بە خوا و دابرايان نە گەنەكەيان
- ۳۸۰..... شوينى نەشكەوتەكە
- ۳۸۱..... خەوہ دريۇكەى ناو نەشكەوتەكەيان
- ۳۸۳..... وەخەبەر بوونەوہيان و ناردنى يەككىيان بۇ كرېنى خواردن
- ۳۸۴..... ئاگادار بوونى خەلكى ئەو شارە ئىيان و دروست کردنى مۇنۇمىنتىك نەسەر نەشكەوتەكەيان
- ۳۸۶..... ژمارەى يارانى غار
- ۳۸۸..... (إن شاء الله) كرددن نە كاتى نىەت ھىنان بۇ كرددنى كارىك نە داھاتوودا

- ۳۸۹ ماموی ماندومیان له ناو نه شکه و ته که دا
- ۳۹۱ هدرماندان به خویندنی تورنان و خوراکری له گه ن خاومن باوهراندا
- ۳۹۳ هدر هدر لای خودایه و سزای نهوانی که بروای پی ناکهن
- ۳۹۵ پاداشتی نهوانی خاومباوهر بیون و ناکاری چاکیان بووه
- ۳۹۶ نموونهی بتهپرستیکی دونه مندو موسلمانیکی هزار
- ۳۹۸ وهلامی خاومباوهره هدرژارکه
- ۴۰۰ نه نجاسی خراپی خوانه ناس
- ۴۰۲ نموونهی ژبانی دنیا
- ۴۰۳ جیاواری نیوان سامان و لهو کاره چاکانهی که دهمیننوه
- ۴۰۵ گرنگترین رووداوه ناره جه ته کانی بوژی قیامت
- ۴۱۱ پدسترآومکانی بتهپرستان دانیان نه ناوه به هیج شتیگدا که دروستیان کردبیت، ته نانهت دروست کردنی خوشیان
- ۴۱۱ دستهوسانی و بیتوانایی هاویه شهکان له وهلامدانهوه و نامادیبوونی تاوانباران بوسه رناگر
- ۴۱۴ هینانهومی نموونه له ناو تورناندا
- ۴۱۵ باسی یاخیبوونی خوانه ناسان
- ۴۱۶ سته مکارترین کس لهو که سیه پاش نهومی به لگهی بؤ هینرایهوه پشت هدیکات
- ۴۱۸ به سدرهاتی موسا پیغه مبره و (خضری) پیاو چاک
- ۴۲۲ گهیشتی موسا خزر به یهک و هاووربیهتی کردنی موسا له گه ن خزردا
- ۴۲۳ به سدرهاتی کون کردنی که شتیه که
- ۴۲۴ به سدرهاتی کوشتی کوره لاومکه
- ۴۲۵ به سدرهاتی راست کردنهومی دیوارمکه
- ۴۲۶ مانای کون کردنی که شتیه که
- ۴۲۶ مانای کوشتی کوربچه کوله که
- ۴۲۷ مانای راست کردنهومی دیوارمکه به بی کری و مرگرتن
- ۴۲۹ نایا خزر پیغه مبره بوو
- ۴۲۹ هوی ناوانای به (خزر)
- ۴۳۰ به سدرهاتی (زولقهرنهین)
- ۴۳۰ زولقهرنهین خاومنی دسه لاتیکی مهزن بوو
- ۴۳۱ بویشتن و گهیشتی به خورناوا
- ۴۳۳ بهرپیکهوتنی بهرمو بوژه لات
- ۴۳۴ بویشتن بوسه زمینی یهنجوج و مهنجوج دروست کردنی به ننداومکه
- ۴۳۶ راسته بهر به سته که بوومته له مپه به لام بهو زوانه پیش هاتنی قیامت خاپورد هبیت!
- ۴۳۸ له بوژی قیامتدا جه هندهم پیشانی خوانه ناسان دهرتیت
- ۴۴۰ پاداشتی خاومباوهره چاکه کان

- ۴۴۱..... فسەى خودا ھەرگیز تەواو ئابىت
- ۴۴۲..... موحەمەد (ﷺ) مرۆڭھە و پىنھەمبەرىشە و خودايش يەك خودايە
- ۴۴۳..... تەفسىرى سورەتى (مریم)
- ۴۴۶..... قەبۇل بوونى دوعاكەى زمكەريا
- ۴۴۷..... سەرسورمانى زمكەريا پاش قىبول بوونى دوعاكەى
- ۴۴۷..... وەلامى فرىشتەكە بۇ زمكەريا
- ۴۴۸..... نىشانەى سەك پىرونەكە
- ۴۴۹..... ئە داىك بوونى مندانەكە و سىفەتەكانى
- ۴۵۱..... بەسەرھاتى مەرىمە و مەسىح (سەلامى خۇاى ئى بىت)
- ۴۵۴..... پەيدا بوونى مندانەكە و پاشان ئە داىك بوونى
- ۴۵۶..... ئەو قسانەى بە مەرىمە دەوترا دواى مندان بوونەكەى
- مەرىمە ئەگەل مىسادا ئەبەردەم ھۆمكەيدا و نارەزايى ھۆمكەى ئىي و وەلامدانەوى عيسا (سەلامى خۇاى ئى بىت)
- ۴۵۸..... بۇيان
- ۴۶۱..... عيسا عەبدى خودايە و كورى خودا ئىيە
- ۴۶۲..... عيسا ھەرمانى داوہ كە تەنھا خوا پەدرستى بە لام خەلكى دواى ئەو كىشە و جىاوازى كەوتە ئىوانيان
- ۴۶۴..... ترساندننى خوانەناسان ئە رۇزى داخ و كەسەر
- ۴۶۶..... ئامۇنگارى ئىبراھىم بۇ باوكى
- ۴۶۸..... وەلامى باوكى ئىبراھىم
- ۴۶۸..... وەلامى خەئىلى خودا ئىبراھىم (سەلامى خۇاى ئى بىت)
- ۴۷۰..... خۇاى گەورە ئىسحاق و يەعقوبى بەخشى بە ئىبراھىم (سەلامى خۇاىيان ئى بىت)
- ۴۷۲..... باسى موسا و ھارون (سەلامى خۇاىيان ئى بىت)
- ۴۷۳..... باسى ئىسماعىل (سەلامى خۇاى ئى بىت)
- ۴۷۵..... باسى ئىلدىرىس پىنھەمبەر (سەلامى خۇاى ئى بىت)
- ۴۷۶..... ئەم پىنھەمبەرئە ئەوانەن كە ھەئبىزئىرداون و پىنھەمبەرەكانى تىرىش ھەئبىزئىردەن
- ۴۷۸..... ئەوانەى دواى ئەوان دىن خرا پىيان ھەيە و چاكىشىيان ھەيە
- ۴۸۱..... شىبەو تايىبە تەندى باغەكانى ئەوانەى كە بە راستى پاشگەزبوونەتەوہ ئە گوناه
- ۴۸۳..... فرىشتەكان دانابەزەن بە ھەرمانى خودانەبىت
- ۴۸۴..... سەرسورمانى خەلكى ئە زىيانى دواى مردن و وەلامدانەوى ئەو سەرسورمانە
- ۴۸۷..... ھەموو دەبىرنە جەھەنەم پاشان ئە خواتىران رىزگاربان دەبىت
- ۴۸۹..... خوانەناسان شانازى دەكەن بەومى كە خوشبەخت ئە دنيادا
- ۴۹۰..... سەر پىنچىكەر ماوہ دەدرىت بەلام ئەبىرناكرىت
- ۴۹۱..... زىاتر شارماكردى ئەو كەسانەى كە شارمان
- ۴۹۲..... وەلامدانەوى ئەو خوانەناسانەى وادمانن ئە قىيامەتیشدا مان و مندانىيان ھەر پىندەدرىت

- ۴۹۳.....خوآکانی دروئی بتپهرستان حاشا نه بتپهرستان دهکن
- ۴۹۴.....دهسه لاتی شهیتانهکان بهسدر خوانه ناساندا
- ۴۹۵.....حان و گوزبرانی نه خوآترسان و تاوانباران نه رۆژی قیامه تدا
- ۴۹۷.....بیزاریهکی زۆر توند نه واندهی که ده لئین خودا مندالی ههیه
- ۴۹۹.....خوای گهوره خوشه و یستی پیوا چاکان ده خاته ناو دلانه وه
- ۵۰۰.....قورنان هاتوه بو مژمدان و ترساندن
- ۵۰۱.....سورمتی (مله)
- ۵۰۱.....نهم قورنانه نه لایمن خودا وه هاتووته خوآرو یادمووریه
- ۵۰۳.....بهسدرهاتی پدیامه که ی موسا (سه لایمی خوای لی بیئت)
- ۵۰۴.....سهرهتای هاتنی نیگا و وه چی بو موسا (سه لایمی خوای لی بیئت)
- ۵۰۷.....عه ساکه ی موسا بوو به مارێک
- ۵۰۸.....دهستی موسا سهپی هه لکه پرا بی نهومی نه خوشی پیوه بیئت
- ۵۰۹.....خوای گهوره ههرمانی دا به موسا پڕوا بو لای فیرعه ون و بانگی بکات بو خواناسی
- ۵۰۹.....دوعا کردن و پاپانهومی موسا (سه لایمی خوای لی بیئت)
- ۵۱۱.....مژمدان به قبول کردنی دوعا که ی و وه پیرهینانهومی نهو چاکانهی که پیشتر خودا نه گه کن موسا کرد بوونی
- ۵۱۳.....هه لپزاردنی موسا و ههرمان نیکردنی که پڕوا بو لای فیرعه ون و به نهرد و نیانی نه گه لی بجهولیته وه
- ۵۱۵.....ترسانی موسا نه فیرعه ون و دل قایم کردنی نه لایمن خودا وه
- ۵۱۵.....نامۆنگاری موسا (سه لایمی خوای لی بیئت) نه بهردم فیرعه وندا
- ۵۱۶.....گفتوگۆی نیوان موسا (سه لایمی خوای لی بیئت) و فیرعه ون
- ۵۱۸.....پاشماومی وه لامهکانی موسا بو نهو پرسیارانهی تری فیرعه ون که مابوو
- ۵۱۹.....هه موو نیشانهکان پیشانی فیرعه ون درا به لام پڕوا یی نه کرد
- ۵۲۰.....فیرعه ون دمیوت نیشانهکانی موسا جادووه، پاشان ریکه وتن نهسدر پوو به پوو بو نه وه
- ۵۲۱.....کۆبوونهومی ههردوو لایه نه که و بانگ کردنی موسا و جادوگره رمان
- ۵۲۳.....پوو بوونه و مکه و سهرکه وتنی موسا (سه لایمی خوای لی بیئت) و باوه پیرهینانی جادو و گهران
- ۵۲۵.....ژماره ی جادو و گهران
- ۵۲۵.....هه لکه پانهومی فیرعه ون نه جادو و گهران و هه ره شه لیکردنیان و وه لامدانهومی نه وانیش بهرام بهر فیرعه ون
- ۵۲۷.....نامۆنگاری جادو و گهرمان نه بهردم فیرعه وندا
- ۵۲۹.....دهرچوونی نهومی نیسرائیل نه میسر
- ۵۳۰.....وه پیرهینانهومی نهو بههرانهی که خودا دای به بهر می نیسرائیل
- ۵۳۲.....رۆیشتنی موسا (سه لایمی خوای لی بیئت) بهدم به لئینی خودا وه و تووشبوونی بهر می نیسرائیل به گوێرمه که پهرستی
- ۵۳۶.....هارون داوای نیکردن نهو گوێرمه که یه نه پهرستن، به لام بهر می نیسرائیل هه ر کۆلیان نه دا نه پهرستی
- ۵۳۶.....وتووێژی نیوان موسا و هارون (سه لایمی خوایان لی بیئت) دوا ی نهومی که موسا گهرا یه وه
- ۵۳۷.....سامیری چۆن گوێرمه که ی تاشی و دروستی کرد

- ۵۳۸ سزادانی سامیری و سوتاندنی گویرمه که
- ۵۴۰ نهم تورخانه همرموددی خواجه، پره له ههموو باسیک، باسی تۆله لهوانه‌یش پشتی تیده‌مکن
- ۵۴۱ فووگردن به که نه‌شاخدا و هاتنی بۆژی قیامت
- ۵۴۲ وردیوون و هارینی کیوه‌مکان و زمین دمیته دشتیکی فراوان
- ۵۴۳ خه‌لکی ومدنگ بانگه‌ریکه‌وه ده‌چن
- ۵۴۴ تکاکردن و پاداشت و مرگرتن
- ۵۴۶ خوای گه‌وره تورخانه ناردووه، تا خه‌لکی بترسن و بیریکه‌نوه
- ۵۴۷ خودا همرمانی داوه به پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) گوئیستی تورخان بیت له کاتی هاتنه‌خوارومیدا په‌له نه‌کات له خویندنه‌ومیدا
- ۵۴۸ به‌سهره‌ات و چیرۆکی نادم و شه‌یتان
- دابه‌زینی نادم بۆ سر‌زمین و به‌ئینی چاکه‌کردن له‌گه‌ل نه‌و که‌سانه‌ی ری‌ی راستیان گرتووه‌ته‌برو تۆله‌سه‌ندینی
- ۵۵۱ له‌وانه‌ی له‌ ری لایاندوه
- ۵۵۲ سزای سه‌خت یۆ له‌وانه‌ی له‌ نه‌ندازه‌ دمرده‌چن
- ۵۵۳ زۆر گه‌لان له‌ناو‌چوون جینی په‌ند و تی‌رامان
- ۵۵۴ همرماندان به‌ خۆراگری و به‌جینه‌نانی پینج نوژمه‌که
- ۵۵۵ گوی مه‌دمره خوشگوزمرا‌نی دوه‌له‌مه‌ندمه‌کان و خۆگر به‌ له‌سر خواناسی
- ۵۵۸ تورخان خوی به‌لکه‌یه که‌چی بته‌پرستان داوای به‌لکه‌ دمه‌کن
- ۵۶۱ ته‌فسیری سوره‌تی (الانبیاء) سه‌لامی خوایان لی بیت
- ۵۶۱ قیامت زۆر نزیکه و خه‌لکی لی بی ناگان
- ۵۶۳ قسه‌ی خوانه‌ناسان به‌رامبه‌ر پیغه‌مبه‌رو (ﷺ) داواکردنی نیشانه و موعجیزه و وه‌لامدانه‌ومیان
- ۵۶۴ پیغه‌مبه‌ران ههموو مروقه‌ بوون
- ۵۶۵ ری‌زی تورخان
- ۵۶۶ چۆن خودا ناهه‌تیکارانی هرتیخت
- ۵۶۷ ومدیه‌ینانی بوونه‌ومر به‌ دادو کارزانی خودا خوی
- ۵۶۸ ههموو شتیک مولکی خودایه و به‌ندمی نه‌وه
- ۵۶۹ وه‌لامدانه‌وه له‌سر نه‌و خوا درۆزانه‌ی بته‌پرستان ده‌یانپه‌رستن
- ۵۷۱ وه‌لامدانه‌ومی نه‌و که‌سانه‌ی وا دوزانن که فریشته‌کان کیژی خودان و باسی کارمکانیان په‌لیان
- ۵۷۲ نیشانه‌کانی خودا له‌ ناسمان و زومی و شه‌وو بۆژدا
- ۵۷۶ هیچ که‌سیک نیه بمی‌نیت و نه‌مریت له‌ دنیا‌دا
- ۵۷۷ گالته‌جاری بته‌پرستان به‌ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)
- ۵۷۸ په‌له‌کردنی موشریکه‌کان بۆ هاتنی سزا
- ۵۷۹ په‌ندوم‌گرتن له‌وانه‌ی پینشه‌وه که‌ گالته‌یان دمه‌کرد به‌ پیغه‌مبه‌ران
- ۵۸۱ له‌خو‌بایی بوونی موشریکه‌کان به‌هوی رابواردنیان له‌ دنیا‌دا بۆ ماویه‌کی زۆرو بوونکرده‌ومی هه‌ق بۆیان

- ۵۸۳ ناردنه خوارموی تهورات و نورنان.
- ۵۸۴ به سهرهاتی نیبراهیم و هۆزمهکی
- ۵۸۵ نیبراهیم و شکاندنی بتهکان
- ۵۸۸ دانتانی هۆزمهکی به بی دسه لاتی خواکانیان و نامۆزگاری نیبراهیم بۆیان
- ۵۹۱ کۆچکردنی نیبراهیمی خهئیل بۆ شام و نهگه (لوط) پینغه مبهردا
- ۵۹۲ باسی (لوت) پینغه مبهرد (سهلامی خوای ئی بیت)
- ۵۹۲ باسی نوح و گه نهگهکی
- باسی داود و سوله یمان و نهو شتانهکی که پینیان درا، وه باسی به سهرهاتی نهو ناژه نهی به شهو که و ته ناو کشتوگانه که
- ۵۹۳ دسه لاتداری سوله یمان بیوینته بووه
- ۵۹۷ باسی نه یوب پینغه مبهرد (سهلامی خوای ئی بیت)
- ۵۹۸ باسی نیسماعیل و نیدریس و زیکیقل پینغه مبهرد (سهلامی خویان ئی بیت)
- ۶۰۰ باسی یونس پینغه مبهرد (سهلامی خوا ئی بیت)
- ۶۰۰ باسی زمکه ریا و یه حیا پینغه مبهرد (سهلامی خویان ئی بیت)
- ۶۰۴ باسی عیسا پینغه مبهرد و مهریه می دایکی
- ۶۰۵ هه موو خه لکی نایینیان یه که
- ۶۰۶ هه ر که سینگ مرد ناگه پینته وه بۆ دنیا
- ۶۰۷ باسی یه نجوچ و مه نجوچ
- ۶۰۸ بته پهرستان و خواکانیان سوته مه نی جه هه نه من
- ۶۱۲ باسی ژبانی به خته و مران
- ۶۱۳ هه لپینهانی ناسمان نه بۆژی قیامه تدا
- ۶۱۷ نه م زویه بۆ پیاو چاکان دهمینیته وه
- ۶۱۸ موحه مه د (ﷺ) خیر و به زه مییه بۆ خه لکی گشت دنیا
- ۶۲۰ وه چی به کورتی واته : خوا به ته نه ایه پهرستن
- ۶۲۲ زانیاری به هاتنی بۆژی قیامه ت نیه
- ۶۲۲ ته فسیری سورمتی (الحج)
- ۶۲۳ بوودا و مکانی بۆژی قیامه ت
- ۶۲۳ باسی خرا پی شوینکه و تووانی شه یتان
- ۶۲۷ نیشانه کانی زیندوو یوونه وه نه دروستکردنی مرۆف و بوومکدا
- ۶۲۸ گۆزانی نه م تنۆکه ناوو کۆر په نه ییه له ناو مندا لدا ندا
- ۶۲۸ گۆزانی مرۆف له مندا لیه وه بۆ پیری
- ۶۲۹ نمونه یه کی تر بۆ زیندوو یوونه وه نه بوومکدا
- ۶۳۰ باسی ژبانی سه رۆکه گو مپرا و نارمزوو په رسته کان
- ۶۳۱

- ۱۱۳ مانای خوا پهرستی له سر گومان و دوودنی
- ۶۳۵ پاداشتی بیواچاکان
- ۶۳۵ هدرچونیک بووه خدا به هانای پیغه مبه رکه یه وه دیت (ﷺ).
- ۶۳۶ خوای گه وره له بۆزی قیامه تدا دادومری له نیوان گشت گروکاندا دمکات
- ۶۳۷ هدموو شتیگ سوژده بو خوا دهبات
- ۶۳۹ هزی هاتنه خوارموی نهم نایه تته
- ۶۴۰ پاداشتی خوانه ناسان
- ۶۴۱ پاداشتی خاوه نیاومران
- ۶۴۳ هدرمه شه له وه که سانه ی بوونه تته له مپهر له بزی خوا و که عبیدی پیروژدا و دمیانه ویت بیدینی تیدا بکن
- ۶۴۴ باسی به کریدانی خانوی مه ککه
- ۶۴۶ هدرمه شه له وه که سانه ی دمیانه ویت تاوانی گه وره بکن له ههرمندا
- ۶۴۸ دروستکردنی که عبه و جاردان بو حج
- ۶۵۱ له حج جدا قازا نجی دنیا و قیامه ت هدی
- ۶۵۴ پاداشت له سر دوور که و تته وه له گونا ه
- ۶۵۴ نازهن و مالاتیان بو حه لاله
- ۶۵۵ ههرماندان به دووره پهریزی له بتپهرستی و دروکردن
- ۶۵۷ باسی قوریانی و مانای دروشمه کانی خوا
- ۶۵۸ سودی و شتری قوریانی
- ۶۵۹ هدموو خاوه ن نایینه کانی جیهان دمستوری قوریانیان هه بووه
- ۶۶۰ ههرماندان به سه برپینی و شتر
- ۶۶۵ مه به ست له قوریانی کردن له لای خودا ههستی دلسوزی و له خواترسی به ندهیه
- ۶۶۶ مزهدی به رگری کردن له خاوه نیاومران
- ۶۶۷ ریگه دان به جه ننگردن، نهم نایه تته یه که م نایه تی جیهاده هاته خوارموه
- ۶۷۱ نه رکی موسلمانان کاتیک که دستیان نه گاته دهسه لات
- ۶۷۲ چاره نووسی بیواومران
- ۶۷۵ خوانه ناسان داوای سزا دمکن
- ۶۷۶ پاداشتی خه لکی چاکه خوازو خه لکی خرا په کار
- ۶۷۷ ده خاله تی شه یتان له قسه ی پیغه مبه راندا (ﷺ) بو پوچه نکرده وی خواش بوی
- ۶۷۹ به رده موام خوانه ناسان له گومان و دلهر او که دان
- ۶۸۱ پاداشتی مهن بو نه وه که سانه یه که له بهر خودا کوزچیان کردووه
- ۶۸۳ و مدینه نری دنیا و هه نوسرینه ریشی ههر خودایه
- ۶۸۵ چه ندین نیشانه له سر توانا و دهسه لاتی خودا
- ۶۸۷ هدموو که نیک دستوورکی خزی هه بووه

- ۶۹۰..... بته‌پرستانه‌کان هدییری خودا ده‌پرستانو به توندیش حاشا له نیشانه‌کانی خودا ده‌گهن
- ۶۹۱..... باسی بینرخی نهو بیتانه و بیناومزی نهواندی که دهبانه‌پرستان
- ۶۹۳..... خودا له‌ناو هریشته‌کانو له‌ناو مروئیشدا په‌یامینیری هه‌لبراردوو
- ۶۹۴..... هدرماندان به‌خوای پرستی و تیکوشان (الجهاد)
- ۶۹۷..... ته‌فسیری سورمتی (المؤمنون)
- ۶۹۷..... بزگاربوون هه‌ربؤ خامون باومرانه و باسی هه‌ندی له‌پموشته‌کانیان
- ۷۰۱..... نیشانه‌ی ده‌سه‌لاتی خودا له‌کاتی ومدیهینانی مروؤ له‌خوون و پاشان له‌تتوکیک ناو و حاله‌ته‌کانی تریش
- ۷۰۴..... نیشانه‌ی خودا له‌مدیهینانی ناسمانه‌کاندا:
- ۷۰۵..... نیشانه و به‌هرمکانی خودا له‌باران و پرومک و دارو دره‌خت و مه‌رو مالآت
- ۷۰۸..... به‌سهراتی نوح (سه‌لامی خوای لی‌بیت) و هوزمکی
- ۷۱۱..... به‌سهراتی عادو سه‌موود
- ۷۱۳..... باسی نه‌ته‌ومکانی تر
- ۷۱۴..... به‌سهراتی موسا (سه‌لامی خوای لی‌بیت) و فیرعه‌ون
- ۷۱۵..... باسی عیسا پیغه‌مبه‌رو مه‌ریه‌می دایکی (سه‌لامی خویان لی‌بیت)
- ۷۱۶..... هدرماندان به‌خواردنی هه‌لان و ناکاری چاک
- ناینی گشت پیغه‌مبه‌ران (سه‌لامی خویان له‌سهر بیت) بریتیه له‌یه‌کخوا پرستی - ناسینی خوا به‌ته‌نبا -
- ۷۱۷..... هه‌ره‌شیش له‌و که‌سه‌نه‌ی که‌ناکوکی دروست ده‌گهن
- ۷۱۹..... ره‌وشتی (سیفاتی) پیاوچاکان
- ۷۲۰..... باسی داد‌په‌رومیری خودا و نه‌وستانی بته‌پرستان له‌سهر باریک
- ۷۲۲..... وه‌لامدانه‌ومی موشریکه‌کان و زم کردنیان - باس کردنیان به‌خرا په -
- ۷۲۴..... راستی شوین نارمزوی خه‌لک ناکه‌ویت
- ۷۲۵..... پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) پاداشتی له‌وان ناویت به‌لکو بانگیان دمکات بو‌سهر راسته‌ری
- ۷۲۶..... باسی گوزمرانی - زبانی - خوانه‌ناسان
- ۷۲۸..... وه‌بهرینه‌نه‌ومی به‌هرمکانی خودا و توانی به‌هیزو مه‌زنی نهو
- ۷۲۹..... بت پرستان زیندوو بوونه‌ومی پاش مردن به‌دوور دمران
- دانپیانانی بته‌پرستان که‌ه‌موو شتیگ خودا دروستی دمکات، نهو دانپیانان‌ه‌ش پیویستی دمکات له‌سهریان که‌ته‌نبا
- ۷۳۰..... هه‌ر خوا به‌پرستان
- ۷۳۳..... خودا شه‌ریکی نیه
- ۷۳۴..... هانابردن بو‌خودا له‌کاتی هاتنی به‌لا‌دا وه‌لامی خرا په به‌چاکه و هانابردن به‌خودا له‌دنده‌دانی شه‌یتان
- ۷۳۵..... خوژگه و ناواتی خوانه‌ناسان له‌کاتی گیان کیشاندا - مردندا -
- ۷۳۸..... فووکردن به‌که‌لشا‌خوا کیشانه‌ی کردارمکان
- ۷۴۰..... سه‌رزینشتی خه‌لکی ناو ناگرو دانپیانان به‌به‌دبه‌ختی خویناندا و او‌ا‌کردنیان بو‌دمرچوون له‌ناگر
- ۷۴۱..... وه‌لامی خوای گه‌وره و دمکوتکردنی خوانه‌ناسان

- ۷۴۳..... خوای گه وره به نده کانی بیئوده دروست نه کردوه
- ۷۴۴..... شریک دانان بو خودا ناهه قیه کی زور مه زنه، بویه بزگار بوون بو موشریک نیه
- ۷۴۴..... ته فسیری سورته تی (نور)
- ۷۴۴..... گرتگی سورته تی نور
- ۷۴۵..... باسی توله تی داوینپیسی - زینا -
- ۷۴۶..... به زمیستان نه بیت له کاتی به جیه نانی هه ددا
- ۷۴۷..... هه دده کانی جیه جی بگن له بهر چاوی خه لگی
- ۷۴۸..... باسی په شیمان بوونه وی - ته ویه تی - بوختانه چی
- ۷۴۹..... نه فرین کردن - اللعان -
- ۷۵۰..... هوی دابه زینی نایه تی نه فرین کردن (اللعان)
- ۷۵۲..... له رمووده تی بوختانه که (الا لک)
- ۷۵۹..... دمرس دادانی خاوه نباویران له سره بلاو کردنه وی بوختان هه لبه ستن
- ۷۶۰..... باسی سوژی خودا بو نه وانه تی بوختانه که بیان کرد که یارمه تی دان تهویه بگن
- ۷۶۱..... جاریکی تریش دمرس دادان
- ۷۶۲..... دمرس دادانی نه وانه تی هه ز دکان تومه تی داوینپیسی له نیوان موسلماناندا بلاویکه ته وه
- ۷۶۳..... وه بیهرینه نانه وی چاکه کانی خودا و ناگادار کردنه وه له شوینکه و تته شیستان
- ۷۶۴..... هاندانی خاومن چاکه که بهر دهوام بن له سره به خشین و لیبوردن
- ۷۶۵..... هه ره شه له سره بوختان کردن بو ژنانه تی داوینپاکی خاوه نباویری بیناگا
- ۷۶۷..... عانیشه پاکه چونکه بو چاکترین کس بووه
- ۷۶۸..... موله ت و مرگرتن و نادابی چوونه ناو مالان
- ۷۷۲..... له رماندان به چاوداخستن
- ۷۷۴..... بریاری خودا پوشین
- ۷۷۸..... شیوازی - نادابی - رویشتنی ژنان له ناو ریگادا
- ۷۷۹..... له رماندان به ژن هینان و ژن به شوودان
- ۷۸۱..... له رماندان به پاکداوینی نه و که سانه تی توانای ژن خواستیان نیه
- ۷۸۲..... له رماندان به قه واله (سهند) نووسین بو کوبله کان
- ۷۸۳..... نه هی کردن له ناچار کردنی که نیرمک له سره داوینپیسی
- ۷۸۳..... هه ندی (نه نه ر) و هه رمووده له و یارمه وه
- ۷۸۵..... نمونه تی بووناکی خوای گه وره
- ۷۸۸..... ریژی مزگه و ته کان و نادابه کانی و ریژی نه وانه تی که پی له مزگه و ت نابین
- ۷۹۴..... دوو نمونه له جوژی خوانه ناسان
- ۷۹۶..... هه موو شتیگ په سه نی پاکی خودا دمداو هه ر خودا خوژی له رمان تره وایه
- ۷۹۷..... ناگاداری له سره دسه لاتی خودا له ومدی هینانی هه ورو نه و شتانه تی به دوایدا دیت

- ۷۹۹ توانا و دمه لاتی خودا له دروست کردنی گیانه و مریدا
- ۸۰۰ فرت و فیلی دوو رووان و په وشتی خاوه نیاوه پان
- ۸۰۴ خودای گه و ره به لینی داوه به خاوه نیا و مرپان که دمیاتکاته جینشین له سهر زمویدا
- ۸۰۸ هرماندان به نویژ کردن و زکاتدان و خوا پهرستی هر روهها باسی هیچ لینه هاتویی خوانه ناس و چاره نویسیان
- ۸۱۰ نه و ژنانهی وه ختی شوویان به سهر چوو و پیریوون قهیناکات نه گهر سهر پویش لابهرن و نه بیوشن
- ۸۱۲ خواردن له مالی عزم و که سوکاردا
- ۸۱۵ نینن خواستن له پیغه مبهرا (ﷺ) له کاتی دمرچوون به لایه کدا، هر کاتیک به کومه ن به یه که وه دمرچوون
- ۸۱۶ باسی ریژ لینان و نه ددب نه بانگ کردن پیغه مبهرا (ﷺ)
- ۸۱۷ ریگری له بیگویی کردن هرمانی پیغه مبهرا (ﷺ)
- ۸۱۸ خودا دزمانیت نیوه چی دمکن
- ۸۲۱ ته فسیری سوره تی (الفرقان)
- ۸۲۳ باسی نه فامی موشریکه کان
- ۸۲۴ قسه ی خوانه ناسان له باری قورنانه وه
- ۸۲۶ قسه ی خوانه ناسان به رامبر به پیغه مبهرا (ﷺ) و وه لام دانه و میان و باسی چاره نویسی خوانه ناسان
- ۸۲۹ ناگر چاکتره یان به ههشت
- ۸۳۰ خوداکانی بته رستان دووره پهریزی خویان دمر دبرن نییان له روژی قیامه تدا
- ۸۳۲ هرچی پیغه مبهرا له پینشده هاتوون هه موو مروفا بوون
- ۸۳۴ پیرست